

POSTILLA ORTHODOXA

Teol. 4918-
Crim. R 4450

Biblioteka Jagiellońska

stdr0000434

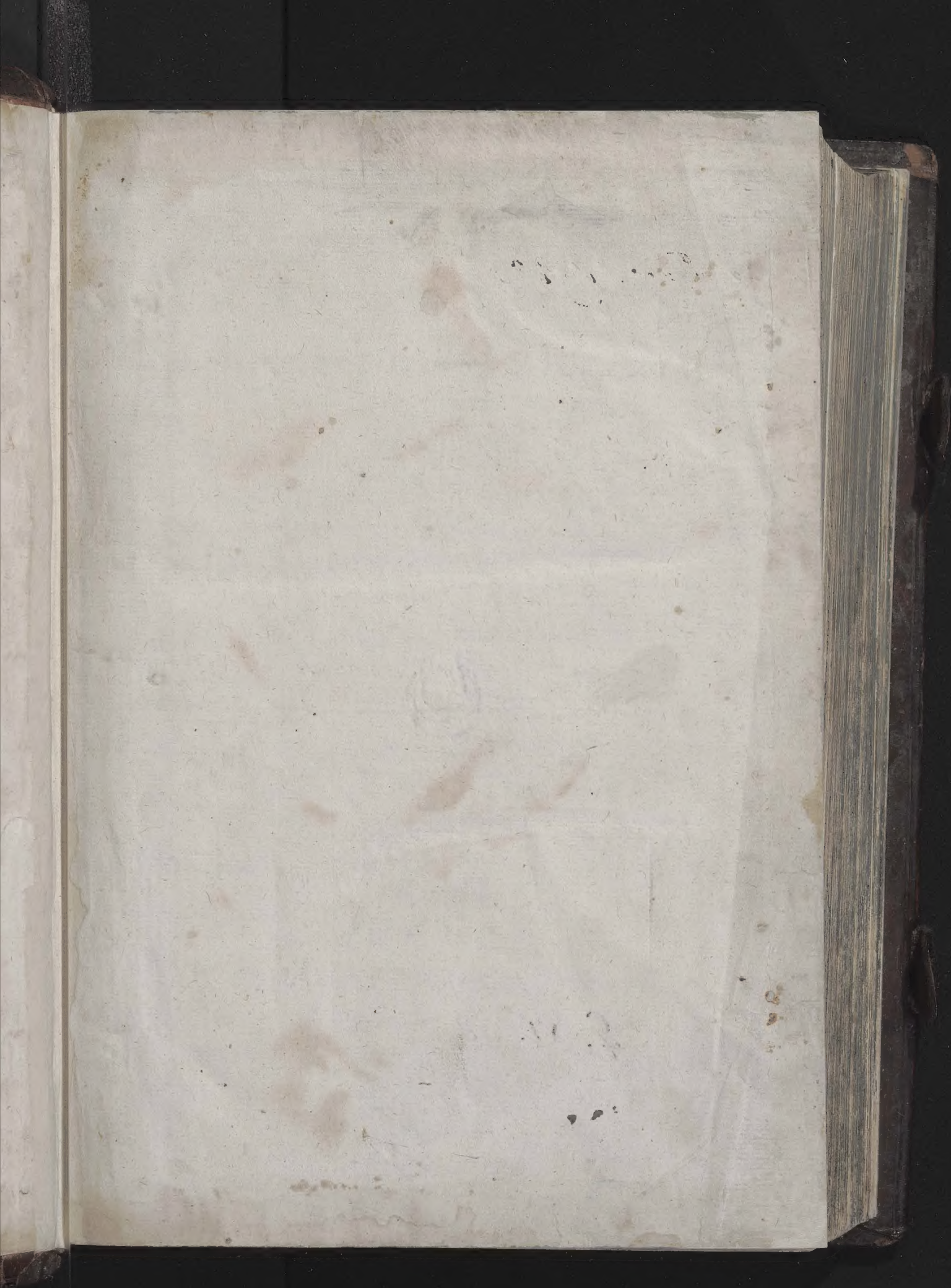
CIMELIA

8061a/b

Var. A

IX. 6. 21.

G. XI. 38.

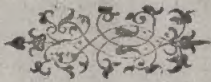
POSTILLA ORTHODOXA.

To iest:

WYKŁAD ŚWIĘTYCH
Ewánieliy Niedzielných, y Świąt Vro-
czyſtych przez cały Rok, z Piſmá Świę-
tego, y z DOktorów KOścioła POwſze-
chnego, z wielką pracą zebrány, y
ku náuce wiernych CHrze-
ścjánſkich ludzi z pilno-
ścią nápiſány:

PREZ IEGO MOŚCIKSIEDZĄ
MARCINA BIAŁOBRZESKIEGO,
Biſkupa Kámienieckiego, y Opátá Mogiſkiego. &c.

CZĘŚĆ PIERWSZA, od
Advventu do Wielkieynocy.

W KRAKOWIE,
W Drukárniéy Łázárzowéy: Roku Pán-
ſkiego, M.D.Lxxxj.

IN EFFIGIEM SERENISSIMI AC
BELLICOSISSIMI PRINCIPIS, STEPHANI,
I. Diuina fauente clementia Poloniæ Regis,
& Magni Ducis Lituaniæ, &c.
felicissimi,

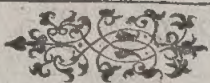
ANDRÆ TRICESII EPIGRAMMA.

Inscriptus Catholice Wilhoien

Acer Hyperboreo dum bello fulminat orbe,
Sabdit & imperijs obuia quæq, suis.
Sic oculos Stephanus, sic ora angusta ferebat,
Qui bene Sauromatùm sceptrâ superba regit.

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPI, ET DOMINO, DOMINO STEPHANO, DEI GRATIA

Regi Polonię, Magno Duci Lituanię, Russię, Prussię, Masouię, Liuonię, Transyluanięq; Principi: &c. &c.

DOMINO suo clementissimo, S. P. D.

U M HVIC OPERI DEO

Opt. Max. auspice manum admonerem, Serenissime Rex, nihil æquè cogitabam, quàm ut ea scriberè, quæ ad ueræ pietatis studium, & Ecclesiæ Dei commodum salutare, spectarent. Talem namq; laborem subire, & potissimum inualescentibus indies religionis dissidijs, utilissimum fore existimaui; tanquam ex quo in omnes Ecclesiæ Christi partes, salutaria ad uitam fidelium rectè instituendam præcepta depromi, et propterea adiuvante Deo, religionis fideiq; Catholicæ fructus, amplificari, illius trariq; pos sunt. Qua in cogitatione cum essem aliquandiu uersatus, atq; iam dispicerem, quomodo is to officio tuto, et maiore cum fructu defungi possim; uidi semq; p̃ys hominibus multis, id maxime dolere, quod pauci sint, qui dum scribunt, non tam aduersarios conuictijs, contumelijsq; (sic enim eas accipiunt) onerare, quàm teterrimum illud, funestissimumq; animorum de religione dissidium, cum summa beneuolentia et humanitate componere studeant; quicq; ob dictionis acerbicatem, non magis causæ pluribus ad perpetuam in sua senten-

A y

tia per=

EPISTOLA.

tia permansionem, quam omnibus ad unitatem et concordiam præbeant: eum tandem scribendi modum rationemque sum complexus, ut ubique orationem magis ueram et liberalem, quam acerbam mordacemque sequutus esse uidear; ut potius docendo pastorem, adhortando patris, monendo chari hominis suscipiam officia ac partes, quam ut aduersarius si reprehendam, alienus si irideam, inimicus si pungam, cuiquam uidear, in illamque odiosam et inutilem morositatem incidam. Est enim in arguendo quidam modus, quo si multi apud liberas mentes, quæ cogi non possunt, uterentur; iam pridem se concordia, atque adeo Catholica Ecclesia Christi, liberali disciplina conseruanda, rectius haberet; et se ciues à squalore mentium, in pristinum candorem maiore ex parte uindicauissent. Videtur enim errare is, qui imperium credat citius amplificari, in quod fit, quam quod amicitia adiungitur. Quapropter multi sunt hac ætate nostra doctissimi uiri, qui libris non solum Latinis, sed etiam natua lingua conscriptis, atque in lucem editis, ueritatem fidei Catholicæ strenuè, adhibita tamen modestia, defenderunt, atque ob hunc susceptum laborem, suæ in Ecclesiam pietatis, magnam dederunt significationem. Quis enim de Christiana Repub: bene sentiens, æquo animo ferat, uerbum Dei à ministris (hoc enim nomen delegerunt) perperam accipi, et omni antiquitate contempta, communique doctorum iudicio repudiato, Euangelij scripturam, quæ in Spiritu et ueritate consistit, ad prauitatem dogmatum suorum confirmandam rapi, et obtorto quasi collo duci atque conuerti? O miseros ductores, qui id sibi lucro et quæstui habent, si quamplurimos, et potissimum imperitos ac rudes, ad amplectendam suam doctrinam alliciant, quam per urbes, agros, uicatim, compitatim, ostiatimque prædicant, scripta proponant, ex quibus omnes tanquam impuris lacunis, aquas minime salutare hauriant, et pro antidoto exitiale uene-

num bibant: Hæc uerò pestis tanta est, ut quotidie infinita imperitorum hominum millia, animo et corpore funditus intereant; hic dolor est uiro Catholico omnium dolorum tristissimus, et nullo unquam tempore leniendus. Itaque non mirum est, si docti ac pii uiri, partim zelo pietatis et religionis, partim fraternæ charitatis, tantos in scribendo labores insumant, ut hominum animis ex semine uerbi Dei, fructus fidei constantis uberrimos, facere non negligant; et cum dicendo omnibus prodesse non possunt, manu scribendo prædicant: Rectè quidem, nam scriptura, ad plures uenit uberior, quàm transiens sermo. Hi inquam tales, ac tanti, quanquam elegantissimè multa scripsissent, tamen et ego exemplum laborantium in uinea domini secutus, operæ precium me facturum putavi, si omne meum studium eò potissimum conferrem, ut Postillam Polonicam, ad utilitatem Catholicorum nostræ gentis ac regni, conscriberem; persuasus, illam, cum Catholicæ religioni, tum omnibus de Ecclesia benè sentientibus, uehementer utilem fore. Confiteor quidem rem tam grauem ingenio meo, quod sentio quàm sit exiguum, longè imparem, et potius formidandam, quàm suscipiendam fuisse; sed quoniam candido, ac pio in patriam et Ecclesiam Christi Catholicam animo, profecta est, non est mihi dubium, quin is, cui in interpretando ullo Euangelij loco satisfactum non fuerit, posteaquàm omnia pro uirili me fecisse uiderit, in optimam partem sit accepturus. Quod si uerum uetus illud uerbum est: Abs quouis homine, cum est opus, beneficium accipere gaudeas; et in communi periculo, ubi formidandum est omnibus naufragium, nullius in naue, quamuis insubsi, consilium esse reuocandum: Siq et hoc labefactatæ Catholicæ religionis tempore, quicumq; fidelium, quantus quantus ille sit, Ecclesiæ manus auxiliatrices adhibuerit, is eam magno beneficio affectisse uideri possit: certè idipsum officium, si quem æquum est facere, is faciat;

A iiij

Si Episcopus

EPISTOLA

Si Episcopus, cuius est munus, scire et docere legem, fidelibus, uerbo, fide, et
 charitate praelucere, hoc officium præs tet, tum uerò id demum inuat, tum
 est laudabile, tum rectum atq̃ expetendum. Non immemor ergò officij in
 Ecclesia filij Dei, feci quod potui; feci autem certè, non ut placerem cui-
 quam, aut obsequerer; sed ut Dei gloriam, eiusq̃ Ecclesiae utilitatem, pro-
 moueam. Si qui facta mea more suo obtrectationibus impugnabunt, ab illis
 ueniam non precabor: scio enim malis aliquorum ingenijs, neminem satisfa-
 cere posse. Me, satis est, Polonis opus hoc lingua populari scriptum desu-
 dasse; non gloriolæ studio, à qua ego semper abhorruì, sed ut qui legerint,
 inuari in fide Catholica, confirmariq̃ possint. Quod quidem, non ex mei ca-
 pitis sensu, sed ex præcipuis ueterum et recentiorum Theologorū scriptis,
 est per me consarcinatum, ut uerè et meum et non meum dici possit. Illi e-
 nim authores, illi primi inuectores sunt et fuerunt, ego uerò grana ex illis
 excerpta, huic operi inserui. Ipsum autem opus à me elaboratum, et
 nunc editum, S. M. V. duabus de causis dedicare uolui. Altera, ut hoc
 uolumen, pro tantis, tamq̃ immortalibus beneficijs, quibus me S. R. M.
 uestra ornatum uoluit amplissimè, perpetuam grati animi mei significati-
 onem habeat. Nam quod ad dignitatis Episcopalis fastigium euectus, et
 in ordinem Senatorium amplissimum ascitus sum; non à meis meritis, sed S.
 R. M. Vestra singulari in me gratia, profectum est: illi totum hoc ac-
 ceptum fero, feramq̃ dum uiuam: nec ideo quasi honores istos, qui mihi ipsi-
 us liberalitate obtigerunt ampliores, maximi faciendos esse iudicem; mul-
 ti enim ad honores diuersa uia obrepere solent; sed iudicium de me tuum, il-
 laq̃ meae et augendae et ornandae dignitatis egregia uoluntas, ita me tibi de-
 uinxerunt, ut secundum Deum omnia me tibi debere liberè et ingenuè profi-
 tear. Ornari enim ab ornatissimis, laudari ab his, qui ipsi in laude uix-

runt,

D E D I C A T O R I A

runt, uiuunt, *T* uiuent, usq; principibus, magnum *T* præclarum semper est habitum. Dedicari ergo *S. R. M. Vestra*, non quasi meritis in me ipsis aliquid meum opponere possim: magnitudini enim illorum beneficiorum, non modo omnia mea paria non sunt, sed ne minima quidem ex parte respondent; sed quia tuæ uirtuti proprium id perpetuumq; est, ut quemadmodum Deus, pro incomparabilibus in genus humanum beneficijs, paruo thure contentus est; ita tu pro magnis parua, si modo ab optimo animo profecta sunt, benignè accipias, ac laudes: bona spe *T* ego sum, *T* studium hoc in te meum fore tibi *T* incundum *T* gratum. Altera est, atq; haud scio an maior causa, tuum in promouenda religione Catholica perspectum mihi studium, illaq; tibi pro omnibus ornamentis ipsius, *T* perpetua, *T* grata Deo propugnatio suscepta. Scit enim *Maiestas Vestra Rerumpub:* felicitatem, non tam opibus, ac præsidijs Principum niti, quam pietate ac religione: adeoq; cultum Dei tanta diligentia frequentas, ut nulla pratereat dies, qua non ipse, ubi ubi es, ad rem diuinam audiendam accedas; celebrando illo incruento Sacrificio corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi, omni honore et reuerentia pleno, magna cum deuotione intersis: adeoq; non aula tantum, sed toti populo tuo, præclaro hoc pietatis exemplo præluceas. Equidem Serenissime Rex, mihi res tuas domi forisq; præclare, clementer, fortiterq; gestas cogitanti, sæpè in mentem uenit mirari, nostram Rempub: Poloniam hoc tempore gloriosissimis nunc Torijs ornari, maximis ex hoste ereptis provincijs amplificari, omniaq; quodammodo maiorum nos Trorum facta reuocari, et illustrari: hac enim mundi senecta, ut bonorum Principum magna penuria est, ita Respubli: citius minui, quam augeri confirmariq; uidemus, et comperimus: Sed dum pietatem in Deum singularem, *T* sapientiam regiminis tui considero, gratulor potius, eiusmodi Regem patriæ ob-

tigiſſe,

EPI. DEDICA.

tigisse, quàm admiror consequentia fac. Ea: mirarerq; potius; non is tunc sub
 Principe tam bono fieri, et in conspectum totius orbis incurrere, quæ æqua-
 re pauci, superare nemo possit. Tantum refert Regem pium, religiosum,
 Catholicumq; esse. Ut enim iustus et misericors Deus, illos Principes,
 qui ueram religionem tuentur euehere, in multas generationes benedicere:
 ita eos, qui à prisca maiorum pietate deficiunt, uel à Pseudoprophetis sedu-
 ti, nouum et falsum cultum introducunt, punire, et sub potenti manu sua
 humiliare solet ac deicere. Principium itaq; tibi sit, tibi finiat omnia Chri-
 stus, et idem ponet inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Viue, Tuale
 Serenissime Rex, non minus corpore, quàm anima et spiritu. Viueq; in
 Christo uitam, qua dignior nemo est, quàm longissimam. Hic te calitùs
 demissum, Ecclesiæ Catholicæ inclytig; huius Regni defensorem, ac propu-
 gnatorem, fortem, sanctum, atq; inuictum faciat in terra; idem omnibus
 pulcherrimis optatis, cum summa laude potitus fueris, in diuturna pace no-
 biscum beatum florentemq; reddat, pertasumq; huius uitæ, tandem in regno
 suo beatissimum, et corona triumphali donatum in ordinem æqualium tu-
 orum asserat atq; asciscat. Quod quidem nos, quoties sacris altaribus in-
 cruentum illud Sacrificium oblaturi aditerimus, tum etiam alijs nostris
 quotidianis precibus, ab illius Diuina Maiestate efflagitare supplices
 nunquam intermittimus. Datum in Monasterio Claræ Tumbæ,
 sine Mogilensi, die II. Augusti, Anno à res tituta sa-
 lute generi humano M. D. Lxxxj.

S. R. M. Vestræ,

deditis Simus deuotissimusq; seruitor,

Martinus Bialobrzski,
 Episcopus Camenecensis, &
 Abbas Mogileñ. &c. &c.

Evangelia

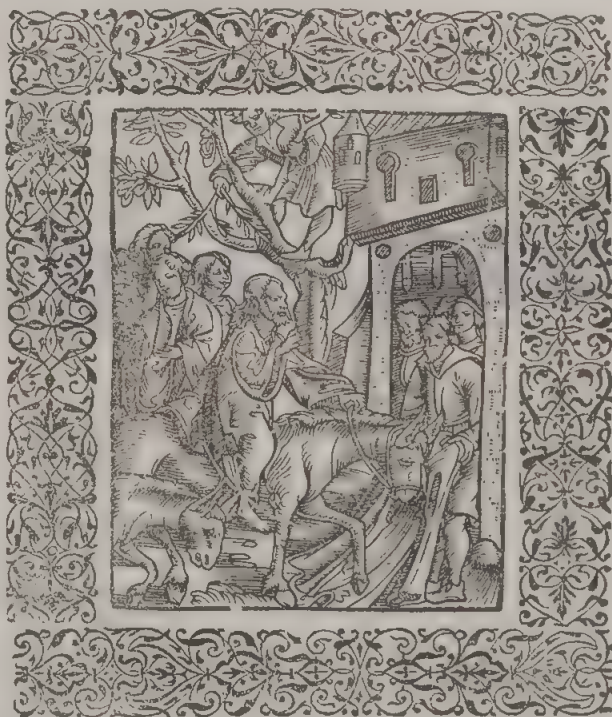

A
EWANGELIA Z IEY
WYKLADEM W NIEDZIELE

Piérwszą Adwentu, według opisania
Máttheusza S. w Kápít: 24.

B

C

D

E

Gdy sye przybliżeli do JERUZALEM / á przyšli do Betfage na górę Oliwną. Tedy JEzus poslat dwu zwolenników swoich / mówiac im : Idźcie do miasteczka które iest przeciwko wam / á tam natychmiast naydziecie OSlice vwiązane y Ośle przy niy : odwiążcie y przywiedźcie do mnie. A iesliżeby wam kto co rzekł / tedy powiedźcie / iż Pan ich potrzebuie / á natychmiast puści ie. A to wszystko stało sye / aby sye wypełniło co iest powiedziano przez Proroła mówiącego : Powiedźcie córce Sy-

on/ o to Król twóy idzie do ciebie cichy / siedząc ná Oslícy y ná osleciú iey iármem vskromnioney. Szedšy tedy Zwolená nicy/ uczynili tak iáko im rozkazal Jezus : y przywiedli Oslíce y osle / y nákladli ná nie odzienia swoje / á onego ná wierzchu posadzili. A wielka tłuszcza rozpostarla šaty swoje ná dródze/ á dudy oblámowali galezie z drzew / y miotali ná dródze. A tłuszcze które przed nim šly / y które zá nim/ wołaly mówiac : Hozanna Synowi Dawidowemu/ błogostawiony který przychodži w imie Pánškie/ Hozanna ná wysokości.

Szum ludzki bezp tego / aby

zá dobrodziejstwo/ wdzięczność y dzięki/ ieden drugiemu był powinien : iž iesli go oddać nie może kto ie bierze/ onemu który ie ie szczodrze vžycza : przy namniéy powinien ná te powinność / aby ie wdzięcznie przyawšy/ dzięki zá nie czynil. Vczá teš nas ludžie y nie mé žwieržetá smyslem swoim : které dobrodzieiom swoim vczynnosť przeciwko sobie wdzięczností oddawá / tak / iž Hystorye powiáda / že niekiedy to bylo/ že Lwi okrutni którzy w mocy przodek máis przed wšytými žwieržetami/ nád ludžmi którzy im dobrodziejstwo czynili/ dobrodziejstwu im to takim oddawáli/ že im byli poslušni : iáko Antoniusowi Karakalli Césarzowi Rzymškieému : którego iego Lew chovaný / w ten dzień gdy go zábić miano/ z domu pustić niechtál/ ale go zeboma trzymał/ aby nie wychodził : potym škoro wysedl zabít. Opátowi Žozymie człowiekowi dobre/ byl poslušny Lew džiki. Rycérzowi teš Žannonowi tlómoti ná sobie nosil/ iž. A iesliž nie tylo Lwi okrutni / ale y inšé bestye wdzięczne są dobrodziejstwu od ludžie dáleko wiecey ludžie máis mieć w tym wietšé štarání/ aby ich byli wdzięcznymi / žeby sye nie sšáli goršymi niž bestye. A iesliž zá dobrodziejstwu powinien iest człowiek człowiekowi : iáko wiecey powinien Pánu Bogu/ který iž iest Pan nád Pány/ y Król nád Królmi : przeto iego dobrodziejstwu nam czynioné/ nie są málo važné : ale są wielkie/ hoyné/ y ludžkie dobrodziejstwu dáleko przewyššiacé. Powinnisny tedy Pánu Bogu stworzycielowi nášému/ wdzięcznosť / y dzięki/ zá tak iego začné dobrodziejstwu : gdyž teš nád to ničego inšego/ od nas zá nie nie potrebuie / ani žada.

I Ale miedzy tak začnému dobrodziejstwu/ které nam Pan Bóg náš hoyné y szczodrze vczynić raczył/ iest to nawietšé/ którego džis pámiatke roczná obchodžić y šwiecić začynamy : którego to dobrodziejstwu / šwiádectwem Pána nášego/ wiele Królów y Prioroków widžić požádali/ á nie widželi. Lecz iž sye to nam sšálo/ serdeczně/ šwietobliwě / nabožnie / zá nie Bógu Dycu džekować mamy : iž tak raczył vmišować šwiat / že Syná šwego ie dnourodzonego nam dal/ nam zesłal ná šwiat / aby každy který wen wierzy nie zginál/ ale miał žywot wieczny.

Tego Syná Bóžego zesłania z niebá / á iego ná šwiat przyšcia rocznice z postanowienia Košciola šwiatego / vstáwa od Apostolów/ tak w Košciele rečnym / iáko w Košciele serc nášych podána / džis wspomínáć y z

pilna wdzie

Summa przemo
wy tá iest/ iž po
kazuje być tho
rzecz powinna zá
dobrodziejstwo
každé wdzięcz
nosť pokázować
gdyž y Bestie to
czynia. iž. Prze
to zá dobrodziej
stwu Bóže/ po
winnisny dzięki
y wdzięcznosť.
Caelius lib: 3. cap:
19. Antiquarum
Lectio num.

Luc 10. ver: 24.

Ioan: 3. versu 16.

A pilną wdzięcznością w siebie wważać / y w rozumie naszym to przysięć Pán-
skie na świat / rozmyślać mamy : wczac syc pilnie historyę tego z Ewange-
listów swiętych / a wnieść ię / y ię wshytym sercem wierząc / y na nie zaw-
ždy pamietać / nie syc cieszyli y one wyznawali. Jakóż y nie bez przyczyny /
nie dzień nie dwa / ale Niedziel kłk / w rocznym Kościele zawždy / każdego
dnia wiernym spiewać / iako Anioł od Boga był do Panny posłany / iako
ię zwiastował od tegoż Pána Boga Syna / co Panna z Aniołem za ro-
znowe miała / iako Pánienstwo své w czystości zachowała / y iako Pannu
Bogu posłuszną będąc / woleń syc ięgo pozwoła : a za tym w czystości wie-
czney zostawsy / Syna Boga Ego poczęła / ię. czego iednak nas dnia dzi-
śneyego poczwysy / aż do swiętego narodzenia Pániskiego / w Kościele re-
Bcznym wcz / spiewaniem / Kazaniem / y Ceremoniami : żeby każdy / tak má-
ty iako wielki / wniat te tajemnice zbawienia swęgo / y wshytke historia / na
swiat przysięca w żywot pánienstwi / iednourodzonego syna Boga oycá wshch-
mogącego : którego takim sposobem zesłał na ten swiat / aby nas odkupił
y zbawił.

Trudno syc tedy wymówić má / abyś każdy tych tajemnic zbawienia
twoiego wnieść niemiął : gdy tak na nauce twoiey czas trawiać niemiály / y
nádto / gdy ię w wyznaniu wiary twoiey w Kredzie tak lécwie podano / że ię
každy wnieść może : bo Apostołowie tak cie w háśle y w wyznaniu wiary
twoiey / tajemnice poczęcia zbawiciela twęgo naprzód wcz / iż gdy wyzna-
Cwaś / że wierzyś w Jezu Chrystá / Syná Boga iednego Pána nášego : w-
net wyznawaś w wierze twoiey / że ten który był iedynym Synem Bózym
przed poczęciem w żywocie czystey Panny / ten a nie inšy / poczał syc z Duchá
swiętego / y narodził syc z Máryey Panny / ię. a baczysz / że cie Kreda wcz / że
przed poczęciem był istotnym y iedynym Synem Bózym / piérwey niż syc po-
czął : iako potym fierzey Sým swiętych ludzi w Nicenie / ten członek wiary
Chrześcijańskię rosférzyli / y nam wierzyć zostawili w te słowa :

Wierzmy w iednego Pána nášego Jezusa Chrystusa / Syná Boga iednourodzonego / y z Oycá narodzonego przed wshytymi wieki : Boga z bo-
gá : swiatłość z swiatłości : Boga prawdziwego / z Boga prawdziwego :
vrodzonego / nie stworzonego / który iest w bosstwie równey istności z Oycem :
Dprzez którego wshytke rzeczy syc stały. Tenże dopiéro Bóg prawdziwy z Bo-
gá prawdziwego / a iednourodzony Syn Boga Oycá przed wshytymi wieki
będacy / iako hásto wiary nášey Chrześcijańskię wyznawa / dla nas ludzi y
dla nášego zbawienia sstał z niebá / y ciáło wziął z Duchá swiętego / z
Máryey czystey Panny człowiekiem sie stał / ię. y to iest summa wiary nášey :
y wshyscy którzy téy wiary nie wyznawá / którzy niewierzą / nie są z Aposto-
łkiego Kościoła : Symoná Magá náśladowcy sa / ięgo discypulów náuki
sluchá : a z Apostoły Chrystá Pána / y z ięgo Kościołem swiętym niwczym
syc niezgadziá. Bo Symon Magus albo Czárnośieżnik / napiérwšy náu-
ka swa przeciwnił Chrystusów / y Apostolów ięgo swiętych / wwierzywšy y
ořzciwšy syc przez Philippá Apostolá / niemiál czesći z Apostoły w mowie
EChrystá Pána : przeto że w gorzkosci grzechów żył / a práwego sercá ku Pá-
nu Bogu niemiál : a gdy syc w pamietać niechciał od złości swoich / zaślepi-
łá go złość ięgo / y był bluźniercą Pána Chrystusowym / a nieprzyjacielem A-
postolskim / tak osób iako y náuki ich : y sstał syc głowa wshytlich herety-
ków y bluźnierców Pána Chrystusowych : y którzy tego Magá náśladowá /
ci Apostolskiego y Niceniskiego Kreda nie wyznawá / ani wierzą : przeto téż
nie są ani Piotrowey / ani Apostolskię Katedry / ani náuki ich / ale Symo-
ná maga / y ięgo potomstwa / Ceryntá / Ebiona / Márciona / Samosetana /
Aryusa / y inšych / których plemie trwa aż do tych czasów : y nurlowie ci / któ-

AKányol Gáa
bryel zwiastował
Pánie gysię
Máryey Syná.

Kredo Apostóla
kie / Hásto wiá-
ry swięty.

KKredo Oyców
swiętych a prá-
wy Oyców wiá-
ry Chrześcijań-
skię w Nicenie.

Akto: 8. a versu 9.
ad 25.

Wshyscy ponur-
nicy plemie Sy-
moná Magá sa.

rzy sye w Polsce v nas murzác/plemie sa Magowé/ y wezniońw tego/ y przez to Bostwo Pána Chrystusowé bluznia. Lecz aby prawdziwi Chrześcijanie w Apostolskiej wierze trwali/ y iey sye wezyli: oto im Credo swoje y Licen- skie wiary wyznanie zostawili.

¶ Adwentu Pánstkiego náuka/ w Ceremoniách pokazanie oczywisté/ iest czas nie máty postanowiona: aby wiare swą posilali y wmacniáli/ náuka Ewangeliey swietey: aby poznawali wielkie dobrodzieystwo milégo Pána Boga/ ktorý dla nich tak wielkie wezynności raczył wezynić / że im onégo Syna swego zesłał zniebá/ ktorého z wielką chucią oczekawali Prorocy swietci/ Królowie zacni/ lud wybrány Boży/ ktorý wierzył że miał przysć Mész- syas / ktorý miał zetrzyćielem być Szatana przekletého. Ktorého tedy oni zesłania pragneli zniebá/ my tego iuż mamy.

A iżbys temu wierzył/ że z wielką chucią pragneli zbawiciela tego / po- każe to z pisma Proroctkiego/ ktorzy on do Pána Boga wołaiac mówili: Pragniemy od ciebie Pánie Boże tego/ abyś rozewał niebo/ y abyś sstąpił. Zniebá Prorok przyscia zbawiciela pragnął/ y żadał/ bo mu Duch swiety pokazał że on Syn Boży / ktorý był istotnie w Bogu Ocy / tu ná swiat przysć miał/ a że nie od Máryey począt swóy miał/ iáko plemie Sámóna Magá bluzni. A iż nie tylo Jzaias / ale y inšy pragneli przyscia tego zbá- wiciela/ iásna rzecz iest.

¶ Abowiém Dawid tak o niego prosi: Schil miły Pánie nieb twoich/ a rácz sstąpić: a náwiédz nas w zbawicielu twoim/ bo ty powstawsy Pánie/ smiluięs sye nád Syonem: przetoż rácz nam pokazać miłosierdzie twoie/ a zbawieni bedziemy.

¶ Aggeus Prorok opowiada przyscie iego gdy mówi: przyydzie poządli- wy od wszytkich narodów: to iest/ on Messyas przyydzie/ ktorého poządaiá wszytki ludzkie narody.

¶ Zacharyas Prorok także nápomina Jeruzalem/ o przysciu iego gdy mó- wi: Wiebóy sye Córko Syon/ oto Król twóy przyydzie.

¶ A Moises on prosiac mówi: Rácz posłać miły Pánie tego/ ktorého po- ślać maš.

¶ A iż Prorocy pragnac tego zbawiciela/ y czas krótki oczekawania ię przyscia opifowali: opowiadaiá nam to ich pisma: Swiadczy o tym Jzaias ktorý tak powiada.

¶ Nie daleko iest iuż/ że czas iego przyydzie / a dni iego iuż sye przedłużać nie beda: abowiém zlutuię sye Pan nád Jakobem.

¶ Daniel Prorok opowiada / iż gdy przekłádal prosby swé przed oblicz- nością Bożą/ aby sye smilować raczył nád narodem Żydowskim: tedy mu sie wkazał Gabriel / y opowiedział mu smilowanie Bożé/ przez Messyasa obie- caného/ opowiadaiac mu y zamierzaiac pewny czas przyscia iego temi slo- wy: Siedmdziesiat tegodni sa wkrócone nád ludem twoim/ y nád swietym miastem twoim/ aby sye doónalo przestępstwo / a grzech aby wziął koniec: áżeby byla zgládzona nieprawosć/ a byla przywiedzioná sprawiedliwosć wiekništa: áżeby sye spelnilo Proroctwo / y widzenie: y aby był pomázan swiety nád swietymi. Gdzie nie inšého Gabriel Archaniól Prorokowi nie- powiedział/ iedno pewné przyscie Messyasowé/ y práwie czas pewny názná- czył/ aby żadzey y prosbie Proroctkiej dosyć wezynił. Bo ráchuiac tegodnie o- byczaiem pisma s. dzień zá rok/ iáko P. Bóg rofkazuje: tedy siedmdziesiat tegodniów wezynia 499 lat. A tak sye stálo/ że w wykonaniu tego po- cztu lat/ ráchuiac od dnia tego y roku/ kiedy Archányól z Prorokiem mówił: to iest od dwudziestého roku Króla Perskiego Artáxerxa Longimána / w- lasnie sye Pan Chrystus národził / tak iáko Archányól czas był opowiedział.

Baczyć

Dla tego Ad-
went iest postá-
nowiony.

Luca 10. ver: 24.

Pragneli Proro-
cy Messyasa.
Isaie 64.

Psal: 143. versu 5.

Psal: 105. ver: 4.

Psal: 101. ver: 14.

Psal: 84. versu 8.

Aggai 2. ver: 8.

Zacha: 9. ver: 9.

Exodi 4. ver: 13.

Isaie 14. versu 1.

Danie: 9. ver: 24.

Czas Messyaso-
wego przyscia.
Leuit: 25. versu 8.

A Baczyc tedy każdy może z tych powyższych napisanych Proroctw / iako z wielką żądzą / y iako wielkimi prośbami pragneli Prorocy świeci tego to zbawiciela / który przysć miał ku zbawieniu wszech ludzi.

Allebych y powyższych Proroctw / pożądlivosti Proroctw był zamilczal / iedno sam Introit na mszy Adwentowej na świadectwo wziął / tedybych teg dowiódł / że prorocy wielką chucią pragneli / aby był zesłan ten zbawiciel: przypatrz sye iedno / z iakż żądzą Izaiasz woła do Pana Boga / gdy mówi: Spuśćcie rose niebiosą zwierzchu / a obłoki niech spuścza sprawiedliwego: niech sye ziemia otworzy / a wrodzi zbawiciela: y sprawiedliwość niech spól wzniesie: Ja Pan stworzyłem go: to jest / ciato tego zbawiciela w żywocie Pannienkim: bo ta ziemia / to jest / żywot Pannienki / w ten czas sye otworzyła /

B kiedy tego zbawiciela wrodziła. Otóż Chrzescijaninie / którego oni świeci tak z wielkim nabożenstwem pragneli y pożądal / my go iuz nam danego mamy: bo nam jest dany / nam jest narodził z czystej Panny: nam mówie / na które ostateczne wieki tego swiata przysly.

A Alle zebysmy tym wdzięczniejszy dobrodzieystwa Boga Oycę byli / przypatrzmy sye kto to jest / którego nam dal. Jest nam dany ten / który nas z dusznej śmierci ożywia: który nas ciemne oświeca: * nieprawości nasze odpuszcza: ^a Nadrość dawa: ^c Wiare nasze pomnaża: ⁿ Nas oczyszcza: ^o Nas poświęca: ^u Odpoczynek dusiom naszym dawa: ^x Od grzechów y zatrącenia wybawia: ^a Z mocy Szatanistey wyrwya: ^c Ciałem swym kar

C ni / y krwia swoia napawa: ⁿ Rozum do wyrozumienia pisma: ^o y Duchą s. nam daje: ^u y krwia swa nas omywa: ^x Wiecznym sedzia naszym bedzie: ^a Złé potępi: a dobre zbawi: ^c Z których to spraw tego nam zesłanego Pana może każdy zobaczyć / że to miele dą Pan y zbawiciel jest nam posłan: bo te sprawy żadnemu człowiekowi stworzonemu / żadnemu swietemu / żadnemu Synowi Bożemu przysposobionemu / żadnemu Duchowi stworzonemu nie przynależa: y bluźnierstwo by to było / aby który rzeczy stworzoney / takie sprawy miały być przyznane. Sa to tedy sprawy onego Pana / którego pokazał być wiecznym Bogiem z Bogą / y być wiecznym synem Oycowstym / ^a który forme abo kształt BŻy bez pocztu na sobie odnosi / wedle nauki Pawła S. który iako Jan swiety świadczy: ^c Bogiem był / pierwszy niż sye z Panny narodził. ⁿ A przeto go nam pismo swiete / wielkimi y zacnymi Tituły zdobi / które iedno onemu samemu osobliwie słuza.

D Zowie go abowiem pismo swiete Synem BŻym iedynym: ^o Synem BŻym iednourodzonym: [†] Synem BŻym własnym: ^x Synem BŻym prawdziwym: ^a Synem BŻym miłym: ^c Obrazem Boga niewidomego: ⁿ Mocą najwyższą: ^o Figura istności bożej: ^u Nadrością Bożą: ^x Dzień dziecem wszystkich rzeczy: [†] Panem z nieba: ^a Panem chwały: Bogiem mocnym Isaie 9. v. 6. Bogiem nad wszystko na wieki chwalebnym: ⁿ Bogiem prawdziwym: [†] Elhova / Jeremie 23. v. 6. Głowa Aniołów / Col: 2. v. 10. Ephes: 3. v. 10. Królem wiecznym / Luce 1. v. 33. Joan: 18. v. 36. et 37.

E ^o Wybawicielem swiata: ^u Sprawca żywota / y wybawienia wiecznego / Heb: 5. v. 9. ^x Swiatłością prawdziwą: ^o Sloncem sprawiedliwości / Mal: 4. v. 2. Wszystko wiedzącym / Joan: 2. v. 24. et 25. et Kap: 21. v. 17. Prawda / Joan: 14. v. 6. [†] Smartwochwstaniem y żywotem: ^x Sedzia żywych y umarłych: ^o Stróżem dusz wiernych / 1 Petri 2. v. 25. y Panem przez którego przysięgał Apostól S. Rom: 9. ver: 1. 1. Tes: 5. ver: 27. A widzisz Chrzescijanistę człowieka / iakie to są imiona / iakie przezwista / y iakie Tituły Pisma swietego Pana / którego na swiat przysćie rozpamiętywamy. Jakóż takiego Pana pragnąć niemieli oni wszyscy / którzy przysćia tego czekali: bo to czego pragnąć Chrzescijaninie: bo to nie człowiek swiety iaki / nie stwo-

Isaia 45. versu 8.

Jako Bóg Syna stworzył.

1. Cor: 10. ver: 11.

Co nam czyni Christus.

Ioan: 5. versu 21.

† Ioan: 8. versu 12.

† cap: 1. ver: 9.

† 1. Ioan: 1. ver: 9.

† Luce 21. ver: 15.

† Luce 7. versu 5.

† Tit: 2. ver: 12.

† Ephes: 5. versu 2.

† Mat: 11. ver: 19.

† Mat: 1. ver: 1.

† Luce 19. versu 10.

† Ioan: 12. ver: 1.

† Mat: 12. ver: 28.

† Ioan: 6. ver: 54.

† Luce 24. v: 45.

† Ioan: 20. ver: 22.

† Apoca: 1. ver: 5.

† Ioan: 5. v: 22 et 27

† Ioan: 5. ver: 29.

† Philip: 2. ver: 6.

† Ioan: 1. versu 1.

† Pokazuje Tytuły Państwa.

† Ioan: 1. versu 18.

† cap: 3. ver: 16.

† Rom: 8. versu 32.

† 1. Ioan: 5. ver: 20.

† Mat: 3. ver: 17.

† Coloss: 1. ver: 15.

† Luce 1. ver: 35.

† Hebra: 1. ver: 3.

† 1. Cor: 1. ver: 24.

† Hebra: 1. ver: 2.

† Ioan: 3. versu 31.

* 1. Cor: 2. ver: 8.

c Rom: 9. ver: 5.

n 1. Ioan: 5. ver: 20.

o 1. Ioan: 4. v: 14.

u Adto: 3. ver: 15.

x Ioan: 1. versu 9.

† Ioan: 11. ver: 25.

* Adto: 10. v: 42.

Przez Bogą ty
lo przysięgając Pi
simo także.

Exodi 23. v: 13.

Deut: 10. v: 20.

Ierem: 5. ver: 7.

a Baruch 3. v: 38.

Philip: 2. v: 7. et 8.

Syn BŹy przy
szedł z Niebā.

Ioan: 3. versu 31.

1. Ioan: 5. ver: 20.

Ioan: 1. v: 14. et 18.

Ioan: 8. versu 58.

Ioan: 17. versu 5.

SWoiaki kstałt
Pana Chrystusa
pokazuje.

† Ioan: 8. ver 14.

* Ibidem ver: 42.

* Ioan: 16. ver: 28.

a Ioan: 8. ver: 16.

o Ibidem ver: 23.

u Ibidem ver: 54.

* Ioan: 8. ver: 28.

Wymody iż Chri
stus z niebā przy
szedł/ y przeto był
piérwéy niż sye
pozgl.

zenie iakie zacné przysć miało/ ale on Bóg prawdziwy y wieczny/ ktorému
té Tituly y przemianki przynależa/ miał w ciełe z Panny wzięty sye pokazać/
y z nami obcować. Przetoż vez sye Chześcijanski człowiecze/ rospamięty
wać przysćie na świat Syna BŹego z niebā (iakoć o tym sam opowiada)
przysćie JŹhorwy to iest BŹgā prawdziwego/ ktorýc tak z wielkimi dobro
dzieystwy przyszedł: y ktorý iako Bóg/ iakie Tituly/które stworzeniu nieprzy
należa/ na sobie odnosi.

A tu niech sye wstydy plemie Simona Magā/ wezniowie Sāmozetān
scy/ Ebionscy/ y Ariānsy: ktorzy widzac iako tego Pana Māyestatu/ Pi
simo święte nam zālęca/ bez wstydu stworzeniem go zowā/ od Māryey pān
ny poczynając bytnosć ieg. Jākōż mogā stworzeniu ty Tytuly przysposobić
y przywołaszyc: Lecz iż o tym Bostwie PAnskim/ y wieczności ieg/ będzie
na inszych mieyscach dowodów z písma świętego dostatek/ na ten czas poła
zawsy przestroge wiernym/ przeciwko MAgowym wezniom/ w tym nāpo
minamy/ aby poznawsy prawdziwą wiārę od Apostolów wezonā y podaną/
ktōrā iāsniéy wyłożyli Oycowie w Tłicenie/ iéy sye mocnie trzymali/ y wie
rzyli/ że Syna BŹego iednourozonego przysćie na świat tych dni świętych
wspomināia / za to iemu dziękując/ że sye thāt wniżył/ y kstałt człowieczy
przyjąć raczył/ z Panny sye narodziwszy.

Rużem pokazał/ kto przyszedł: że SAn BŹy bez poczetey wiecz
ności. Pokazałem skąd przyszedł: że wedle Proroctwa Proroków/ wedle
świādectwa Apostolów/ wedle opowiedzenia samég P. Chrystā/ z niebā przy
szedł. A przeto JAn Krzciciel mówi: Kto z niebā przyszedł/ y kogo posłał
Bóg/ nād wszytki iest. Dugi Jan opowiada/ kto z niebā przyszedł/ tak mó
wić: wiemy iż przyszedł Syn BŹy. Pytasz skąd: Jan Krzciciel świādeczy
z niebā. Pytasz zaśie od kogo przyszedł ten iednourozony Syn: tenżec Jan
Krzciciel powiāda/ że od Oycā z tāmneý mysli Oycowskieý. Co tenżec Jan
świety zowie tonem oycowskim/ ktorý nie przed Janem tylo był/ ale iest przed
Abrahāmem/ był y iest przed stworzeniem swiātā.

Z tych świādectw Pānā nāségō / y posłōw iegō iāsnych pokāzuie sye /
że Bóg Oyciec na swiāt posłał Syna swego: ā posłał go z niebā. A zātym
iesli niebył przed narodzeniem z Panny Māryey/ iākōż z niebā mógł przysć:
y iako w Tłicie w tonie Oycowskim był: Dwa kstałty mieć sye wyznawa
Zbawiciel nās/ BŹy: y człowieczy.

J BŹy gdy mówi: Wiem skādem przyszedł: Bom z Bogā poszedł. A
wyklāda z ktorégō BŹgā gdy mówi: Wyszedłem od Oycā/ y przyszedłem
na swiāt: Posłał mie Oyciec: Wysokā iestem: SAnmem iest onē
go Bogā/ ktorégō wy Żydowie Bogiem wāszym być wyznawacie.

Człowieczy kstałt wyznawa Pan mówiac: Gdy podniesiecie SAnā
człowieczégō/ w ten czas poznacie mnie być tym: y wszedy gdzie sye Synem
człowieczym zowie/ kstałt człowieczy pokāzuie y wyznawa. Tā kstałt
człowieczy przynależy iegō z Panny narodzenie/ obżezanie/ ofiarowanie w
Kosćiele Salomonowym/ po swięcie chodzenie/ posty/ modlitwy/ cięrpienie/
dreczenie/ śmierć/ ic. Otōż obacz kādzy bluźnierstwo plemienia Symona
Magā / y Ebionā iegō weznā / ktōrē przeciwko iāsny mowom PAnskim
mówiā y weza swych murków/ ktōrē murzāia/ bālāmucac ie na swoje bluźnier
stwo: bo iesli człowiek tylo Jezus Chrystus/ narodził sye Synem BŹym/ ā
piérwéy Synem BŹym nie był/ tedyc fałszywē písma bedā/ ktōrē pokāzuia
że z niebā przyszedł/ z Oycā poszedł/ na swiāt od Oycā przyszedł. A iesli z nie
bā przyszedł Synem BŹym/ iākōż tak wezy písma y sam Pan/ tedyc przyszedł
albo wedle ciālā/ albo wedle bostwā. Jesli wedle ciālā przyszedł w żywot

Pamięński

A Pánienští: tedy piérwéy był człowiekiem/niz sye z PAnny národził: piérwéy człowieczeństwo miał w niebie/ niz ná swiát sye poczał w żywocie. Jakóž byli y tácy heretykové/ któzy powiádali/ že z niebá Cíálo Chřístus przy-
niósł: y ci nurekové podobno ich začuli náuki/ gdyž oná prawdziwá jest po-
wiesć/ že bláđ sam býc nie može: y gđie uczynił ieden bláđ/ wnetže ich ná-
sláduie wiecey. Jedno nechay ná to pátrza: iž iesli sye człowiek národził
Synem Božym/tedy Bóg iest człowiekiem/to iest/ w człowieku dopiéro stál
sye Bogiem: á písmo swieté žádného človieka nie zowie Bogiem prawdzi-
wym/ Jéhowa/ stwozycielem: iakóž Pána Chřístusa tymi Tytulámi zwá-
to iesli Bogiem piérwéy nie byl/ niz człowiekiem.

B Lecz iuz przeciwko tym bluznierstwom dosyć sye pokazálo wywodów:
že nie człowiek stál sye Bogiem/ ále Bóg wicečný stál sye człowiekiem: zo-
stáwšy zupełnym Bogiem/ przyiál to czym niebyl: czego my rocznice dží-
obchodzimy/ že Bóg w Pánienškim żywocie stál sye człowiekiem: y tych tá-
iemnic wiáry nášey tego času sye uczymy/ y zá to Bogu dziekuiemy/ y tego
iestesmy wdzieczni: á czego ogárnac rozumem nie možeme/ to wíára w sercu
wierzymy/ á ieszykiem spiewamy/ y wšty wyznawamy/ to wielké dobrodzie-
stwo milého Boga.

C A iž nie tylo to iedno iest przysćie ná swiát Syná Božého / ále iest
czworákíe/ přeto to czworákíe przysćie/ přez té cztery Niedziele Adwento-
wé rozčytamy: á to czworákíe przysćie Ewángelie niedzielné nam pokazuiá.

C I Piérwé přysćie w żywot náswietšey Pánný/ iáko sye stálo/ Lukáš
swietý w Ewángeliu swéy/ którá tego času každý džen čytá / y spiewá /
uczý.

C I Wtóré přysćie potežné Chřístá Pána/ y ogromné bedžie ná sad iego/
gđie nas wšytkich sedžie bedžie/ opowíáá tenže Lukáš S. w Ewángeliu
wtóréy niedžie w Adwent: iž kto by sye pokorným přysćiem Pánškim ná
swiát wzgoršyl/ niech obaczy/ iž ten pokorný/ w Nájestácie swým / bedžie
wielkým sedžá / y powšedním odpláca zlych y dobrých. Dla Sadu iego
Přorocy frogosć wypisuiá / gđy go zowíá / dním gnirowu/ wčístu / y nedže/
dním čiemnosć y mglý /^a ogním trawiacým/ dním frogim/ ic.

D I Třetí přysćie Pána nášého rozpánietýwamy tego Adwentu / któré
bywa do každého vmierášcego človieka / o któřym sam PAn ták mowí
raczy: Čuycie bo niewiećie/ któřéy gđžiny Syn človieczy přyydžie. A tá-
ké přysćie Pánškie / Conterfetuie Ewángelia niedžie třetíy Adwentu.
Bo Jan S. Kržíciel/ bedac w wízeníu/ y roidzac blíška smierć swoie/ po-
stál do Chřístusa Pána/ Zwolenníki swé/ w pereným poselštwie/ tego sye wy-
wiáduiá / iesliž on któřý byl ná ten swiát přyšel / y któřéž on pálcem odku-
pícielem swiáta pokazál / miał též do odchłáni piekielných sšapic / á wšyt-
ki zátřymáné Oyce z támtad wybáwic. A přeto do niego přez včnie mó-
wił: Ty iestes któřý přysć mas / to iest do nas do Limbu/ niechciál Jan S.
z tego swiáta zysć / áž piérwéy z Chřístusem Pánem/ přez včnie swé rozmo-
we mál: přeto z wštáwy Křšćioła swietého Ewángelia tá nápomina/
aby každý z táka wiára vmierál / w któřyby o Pánu Chřístuse žádný wat-
pliwosć nie mál / iesli chce Pána swého lástáwé přysćie ku zbáwieniu du-
šy iego/ času smierć swéy ogledác.

E I Čwarté přysćie Pána á zbáwiciela nášého bywa w sercu náše/ přez
lástke Duchá S. y přez wnetřné náđchnienie iego. O takim přysćiu máš
v Janá S. Jesli mie kto milúie mowé moie howác bedžie: á Oyciec mój
vmilúie go/ y do niego přyydžimey y miestánié wnim vczynimey. Do tákého
přysćia Pánškiego w náš / aby býc moglo/ Ewángelia Niedžie čwartéy
Adwentu/ Janá swietého Kržíciela stowa přypomíná / náš nápomí-

Et eo 3. ciálem
Chřístusa z niebá
sšapic včylitál
ie zwano: Noeti-
us, Valentin², Eu-
tyches, y ich vč-
niowie.

Přysćie Pán-
škie czworákíe.
1.

2.

Luca 21. ver: 27,
Sophonie 1. v: 15,
Ioel: 2. v: 2. et 3 v: 11
Amos 5. ver: 20,
^a Mala: 3. ver: 2.

3.

Matt: 24. ver: 42.

Matt: 11. versu 3.

4.

Ioan: 14. versu 23.

Matth: 3. versu 3.

Zachar: 9. ver. 9.

Przodek téy Ewangeliey až do połowice należy ná Ewangelia Nie dziele y tam iest iey dostateczny wyklad.

Ioan: 3. versu 17.

Messyas wedle swiata ubogi.

Isaie 35. versu 4.

E cap: 45. ver: 15.

Psal: 33. ver: 23.

Isa: cap: 61. v. 1. et 2.

Messyasowe sprawy.

Ezech: 36. ver: 25.

Wzedy Messyas
sa/które.

1.

2.

3.

Osee: 2. versu 24.

Isaie 42. p. 1. et 4.

Isaie 2. versu 3.

Michea 4. ver: 2.

Psal: 83. versu 8.

Ierem. 31. a ver: 31.

ad finem.

na mówiąc: Sprawuyćcie droge Pánu/ y prostuyćcie ię Bogu swému/ to iest w dobrych sprawach/ y w cnotliwych uczynkach.

To czworakie przyscie Pánstie tego czasu Adwentu/ mamy v siebie wważać y rozmyślać. Ale iż pierwsze przyscie Pánstie ná swiat / bylo v bozuchne/ y iakoby swiatu temu wzgardzone/ tedy aby sye wierni z tego potomego przyscia Pánstiego nie obrazali / czyni przestroge EWangelista Mattheus w dzisieyshey Ewangeliey Proroctwem Zacharyasowym / iż takim sposobem/ Syn Boży Król wieczny/ y on Pan ktoręgos powyssey Tytuły czytał/ w ubóstwie sye narodzić miał: a wypisuiac ubogie przyscie Pánstie ná swiat/ a zátym y do Jeruzalem wiechanié / tak tego Proroctwem dowodzi:

Al to sye wszystko estáto / aby sye wypetnito co iest powiedziano przez Proroka mówiącego: Powiedzcie Corce Syon: Gto Król twój idzie do ciebie cichy/ siedzac ná Gólicy/ y ná Góleciu iey/ iármem bštromioney.

Tak być musiało zrzadzenia Bozkiego: że syn Boży przysedł ná swiat/ Nie aby sadził/ ale aby go sadzono: Nie aby ná swiecie Krolował / ale aby od grzechów zbawiał: Nie aby moc swiatá tego pokazował/ ale aby náuka y cudami wszystkim ludziom dobrze działat. Mowi tedy Prorok do Corci Syonstiey/ to iest do narodu zydowskiego: że Messyas ich przysć miał do nich ubogo wedle swiatá: ale ná okup Dusi ich bogato: iáko o thym Izaias swiadczył: że Izrael miał być od Messyasa odkupiony: Miał być zbawion zbawieniem wiecznym: ktoré zbawienie ná swiecie być nie mogło / bo ná nim niemasz nie wiecznego. A iż dusz a nie ciał / Messyas miał być zbawicielem: swiadczy o tym Dawid w Soltázu: Odkupi Pan dusze slug swoich y nie opuści wszystkich ktorzy wen vsac beda. A ná drugim mieysu: A on odkupi Izrael ze wszystkich nieprawosci iego. Messyasowa tedy moc miała być ná swiecie taka/ iáka Izaias opisat: W przepowiadaniu slowa Bozego ci chym/ w wlezeniu strusonych serc/ w opowiadaniu niewolnikom wybawienia z ienictwa/ y w przepowiadaniu roku wdziecznie milęgo Pánstiego: A iáko Ezechiel swiadczy w wylaniu ná lud wody czystey / aby byli omyci z grzechów y z nieprawosci swoich.

Próżno tedy Zydowie inšego Messyasa czekáia/ ktoręg powiádáia/ że ma przysć bogaty/ y Król mocny tego swiatá: gdyż Prorocy prawdziwego Messyasa wypisuiac/ ty trzy wzedy ná swiecie nań kláda.

Przód powiádáia iż miał być náuczycielem / y miał uczyć drog swych: to Izaias w Kápitułie wtórey w wier: 3. y w iedenastey w wier: 2. opowíada.

Wtóry wrząd miał mieć ten/ aby naród ludzki wybawił z grzechu/ a żywot wieczny im dat.

Trzeci że miał dáć Zakon nowy/ y miał wezwac do niego lud nie swóy/ to iest nie Zydowski: iáko o tym piše Ozeas/ y Izaias/ gdy mówi: Dalem ducha mego nani: Sed narodom mówić będzie/ y Zakonu iego wyspy moistskie oczekáwac beda. O czym též wszystko Kápitulum wtóre/ v tego Izaiasa iásnie opowíada: że z Syonu Messyasow Zakon miał wynisć / a słowo Boże z Jeruzalem: y ten Zakonudawca Messyas / wedle Dawida miał dáć blogosławienstwo. O czym sierzey czytay v Jeremiasa Proroka we trzy-

dziesiątym

A dziesiątym pierwszym. A iż Pan Chrystus wszytki te wrzedy w sobie zyscić raczył: przeto jest prawdziwym Messyasem: którym acz teraz Żydowski naród gardzi iako ubogim/ ale ogladając go potym Panem wszytkiego świata y wszytkich narodów czasu wtórego przyscicia iego na sąd powszechny/ gdzie sę wypełnia w nim/ y ony wszytki Proroctwa/ które o iego wszechmocności Majestatu Królewskiego powiadaia.

B A iż Mattheus z Zacharyasza wie dzie to świadectwo: tedy czytelnik ma być na tym ostrożny/ iż Mattheus S. nie wedle textu Proroctkiego tu przywodzi pismo/ ale tylo potrzebie folgując: z pismia pokazując toż wyrozumienie/ które Zacharyas w Duchu baczył. Skutek tedy ieden jest choć sę słowa odmienią: bo tak w Zacharyaszu słowo od słowa jest napisano: **R**aduj się dostatecznie Córko Syonista: Radz wesola Córko Jerozolimska: o to Król twój przyydzie k tobie sprawiedliwy/ a zbawiciel ten ubogi/ y cichy/ wsiadłszy na Oslicę y na osłatko/ żrzebie tę oslicę/ ic. to jest własny text w Prorocty y hierchy: ale z Ewangelistą iedenże sens.

C Coż tu rzeka oni/ którzy każda czcionkę w Pismie s. każą ściślewie zachowywać/ y na Literze samey zasadzają duszne zbawienie/ mówiąc: Nie przydaj do pismia: nie umniejszaj pisma/ ic. A widzisz że tu Ewangelista umniejszał słów Proroctkich: nie włożył tego/ aby sę Syon/ y Córka Jerozolimska radowała: nie dołożył/ iaki to był Król/ który do niej wiechac na Oslicę miał/ że to był Król sprawiedliwy/ y zbawiciel/ ic. co iednak potrzebnie miał włożyć: bo ta córka Syonista Jerozalem: y iey medicy Zakonni/ rozumieli o Chryście/ że był obżerca/ opilec/ przyacielem iawnogrzebnych/ pełen Diabelstwa/ ic. Otóż z potrzeby przeciwko ich potwarzstwu miał Ewangelista włożyć/ że był sprawiedliwy/ y zbawiciel. Gdyby tu Mattheus Ewangelista na sąd tych/ co sę w różnych Sektach y bluźnierstwach Ewangelikami zwac nie wstydzą przysiedl/ osadziliby go perwie takim sędem/ iako oni nas Katoliki/ które Papieżnitami zowa/ sadza: powiadaiać że siny przekleci/ iż pisma świętego umniejszamy/ y do pisma S. przydawamy: mając sami siebie w tę mierze gotebiezkami prosiuchnymi/ rzekomo szczeręgo pisma naśladować. Lecz to sami teraz baczą w swoim rozzerwaniu/ iesli szczeręgo Pisma/ nie nie przydawaiac y nie nie umniejszaiac/ naśladowia.

D Czuią Uterani to szczerę pismo Sakramentarzów. Czuią wszyscy wobec to szczerę pismo/ Ebionitów/ Samozetanów/ Nestoryanów: tak/ że iuz teraz wyznac musz/ dawsz tę y takię swę wolę bluźnierstwa Chrysta Płanę przyczynę: że daleko od szczeręgo pisma obladzili: którego na obelżenie bostwa Pana Chrystusowę/ y na rozzerwanie iedności Kościoła Świętego Chrzescijańskiego/ tak surowie/ srodze/ y nie wstydliwie używają. Mogliby iuz teraz obaczyc/ że nie pismo S. ale wyrozumienie złe pisma świętego/ błedy w Kościele Chrystusowym/ y bluźnierstwa w wierze iego czynią. Bo w starożytnym Kościele/ iesli co takowego było w Ceremoniach/ y w bogomódlstwie/ w postach/ y w modlitwach/ wedle przeciwników iego rozumienia/ przydanego: nie tam nie naydzisz/ czego by do skutku chwały Chrysta pana niepostanowiono: wezymby czi y chwały iego nieprzestrzegano: czym by wszechmocności y wieczności Bostwa syna Bożego nie uczczono: tak iż wszytko to co sę widziało nieprzyiaciom Kościoła Chrystusowego nad słowo Bożę przydanego w nim/ snadnie sę pokazać moze czesć y chwala Boga w Trójcy iednę. Ale w przydatkach y w wyspóconych wykładziach pisma świętego/ w tych co sę Ewangelikami zowa/ nie nienaydzisz iedno śarpanie/ opaczne wyklady/ bluźnierstwa/ rozzerwania/ nowomyslné rozumienia tegoż pisma świętego/ z którego tak wiele błędów częstemi odmianami nauki swę czynią y uczą.

Prawdziwy

Messyas ubogi na powszechnym sądzie Pan wszech go świata.

Czemu Ewangelista z Proroctem słowo od słowa sę nie zgadza.

Matt. II. ver. 19.
Ioan. 8. versu 52.

Ewangelikowie Mattheusowi szwietemu nie przepuściliby.

Jako Ewangelikowie Pisma ważywaię.

Przydanie do Pi
sma swietego
dwoiatkie iest.

1.

Genes. 22. 2 ver.
1. ad 9.

Ola tego ludzie
swieci ustawiali
pobożne sprawy.

2.

Apostolowie vs
mnieysali pisma
y odmieniali ie.

Acto. 2. ver: 38.
cap: 10. v: 48.

Zgadza inż E
wangelia y Apo
stola z PRORO
ctwem Zacharya
bowym.

Prawdziwy tedy on rozdziel iest/ starych Doktorow/ ze dwoiatkie iest

przydanie do pisma swietego.
Jedno iest wypelniac: co sye tak rozumie/ iz czegoby pismo swiete
tu czci y chwale PAnu Bogu iasnie niedolozylo / y nieobiawilo : Ze sye to
przez ludzi swiete Duchem S. napelnione iasniey pokazalo/ y tu czci a chwa
le milego Boga sye przyczynilo. Jako to Abraham w poslusienstwie swoim
przeciwko Panu Bogu pokazal / gdy mu Pan Bog syna ofiarowac kazal :
gdzie mu nierozkazal tego / aby on dwa do ofiary SAná swego / na tymze
Synie Izaku niesc mial/ y aby ie nan wlozyc mial/ aby go pierwey mieczem
zabic mial/ potym spalic : a wždy sye tego Abraham nad rozkazanie Boze
domyslal/ y takie czynnosci poslusienstwa przykladal : to czyniac/ aby tym
lepiey Bozemu przykazaniu dosyc uczynil : Co iako PAn Bog od niego ro
dziecznie przyjal/ swiadczy Zistoria. Silac ludzie swieci takimze sposobem
do doskonalszego wypelnienia rozkazania Bozego przydawali/ z chuci oney
zapalistey tu PAnu Bogu : aby mogli do tego wszytki przywieść / zeby tym
snadniey y pilniey wola Boza pelnili : gdyz wiedzieli ze ono serotie iest ro
skazanie y barzo zwiezliwe/ milowac Pana Boga ze wszytkiego serca/ ze ws
szytkiey mysli/ y ze wszytkiey dusze : Przeto wielkie staranie / tak w C. Eremo
niach/ iako w postanowieniu postow / modlitw/ czynnosci/ ciata zniwole
nia pod poslusienstwo wiary/ y dobrych uczynkow/ czynili/ aby wszytkiego
czlowieka PAnu Bogu nabyli. Do takowego tedy skutku woleý Bozey wy
pelnienia/ w Kosciole starozynnym/ pobożne y Chrzescijanistie sprawy po
stanowione byly : Które swowolni ludzie wzgardziwszy/ przydawkami do Pi
sma swietego nazwali/ aby pobożnosć ludziom Chrzescijanistim ohydźili.

**Dugie przydawanie do pisma iest/ Które pismo kazi y rozrywa/ w roz
maite bledy y Sekty : y stad inż lacwie poznasz/ gdzie takie przydania do pi
sma swietego naleśc mozesz. Nie nas abowiem Katoliki rostargnelo y roz
zerwalo pismo : ale Heretyki : Któzy sye Tytulem Ewangelickim zowa. Té
nie szczerze pismo/ ale przydatti ich do Pisma : nie thylo od nas Katolików/ z
których posli/ ale téz one od siebie samych/ rozervaty / y różnemi naukami
rostargnely. Otóz każdy obacz szczerosć y prawde tych którzy na Katoliki to
wkladali/ aby oni mieli przydawac do pisma swietego to coby bylo pismu s.
przeciwnego : sami sye niechay osadza/ a to niech o sobie powiadaja : A temu
niech sye przypatrze/ ze y Apostolowie iako pastérze/ y iako pisma swietego
prawdziwi wykladacze/ rozkazana forme Krztu swietego odmienili/ iz Które
Krzcić mieli w imie Oycá Syná y ducha swietego Boga w Trócy iedinej/
tedy ie Krzcili w imie P. Jezu Chrystá : nie tylo ze dzień Sobotni odmieni
li swiecić w Niedziele / przeciw pismu / obzezanie precz zwiernych zniesli /
ale y ofiary Zydowskie w pismie rozkazane wyrzucili/ y sila w pismie starého
y nowego Zakonu vmnieysali.**

Byloby tu miejsce pokazac to/ ze Apostolowie swieci y Pawel/ wedle
potrzeby zbawienia ludzkiego vmnieysali pisma / y odmieniali wedle ducha
swietego nauki/ y powodu : ale iz indziéy bedzie o tym / tedy to opuszczajac
tak powiadam : Apostol y Ewangelista Mattheus S. nic w tym nie wy
kroczył/ ze zupełnego prorocтва Zacharyasowego w text Ewangeliey swéy
nie wlozył : gdyz wedle potrzeby wszytek sens / albo skutek Prorocтва wlo
zył : y nie przeciwnego temuż to Proroctwu nie napisal.

**Szedşy tedy Zwolennicy uczynili tak iako rozka
zat Jezus.**

**Apostolowie iako poslusni Panu swemu/ nie pytali PAná/ co by
mu po téy**

A mu po tęg Oslicy było/ po zwierzęciu sprosnyim/ niczemnym / którą dla kalet
y ludzi zesłanych w majątności chowano : nie mówią/ Panie coć potym : dla
czegoż po takiej zwierzę kaześ/ które cie wiecęg zelży / niż ci wieczności takiej
przyniesie : azaż nam z tobą pierwszą drogą do J. Jeruzalem bez Osła/ y tęg
sprosny Oslice? Pierwsza rzecz/ gdyby byli dwornie na Pánstie sprawy pa-
trzałi / tego prostota swa nie słuchali : meliby byli ocaśia mówienia / y przy-
czynie tego przedsięwzięcia hamowania/ y mówienia / czemu to chciał wczyn-
nić. Tak kto sę prosta nauka Chrysta Pána hydzi / a przyczyn w nię chce
śukać/ nardzie wprostocie Ewangelii o co pytać/ czemu tak : iako to być
może? A ludzki rozum chce zawždy wczynić Ewangelii y słowa Chrystusa
Pána/ Arystotelesowym pismem y Philosophią tego świata : gdy z Philo-
B sophii chce słowa żywota wiecznego / do rozumnych wedle świata wywo-
dów przystosować. Ano wierzyć Ewangelii roztazano : nie Argumenty ię
dochodzić : który wierz y okrzyć sę zbawion będzie/ Pan mówi : nie który
wywodami mądreimi sztuki Philosophii tego świata w nię wyprawnie.
Bo iedną rzecz z tych dwu musi być na wierzchu : albo Ewangelia przed Phi-
lophią głupstwem być musi / albo Philosophia tego świata tęg Bóg
mądrości wstąpić musi : bo sę iedną z drugą zgodzić nigdy nie mogą : gdyż
iść iedną y drugię głupstwo/ y iakoby ostatnie kraie/ tak od siebie są daleko.
Nie byłoby tedy nigdy błędów między wiernymi / by dwie rzeczy
wierni mieli.
C Naprzód/ kiedyby w prostocie Ewangelii słuchali/ a prostemu roztaz-
aniu Pána Chrystusowemu posłusni byli : nie pytać dwornie / czemu to
tak : żeby o nich tak mówiono/ iako tu o zwolennikach : Uczynili iako im ro-
tazal Pan.
Duga (iako S. Cypryan wcz) przyczyna błędów między wiernymi/
że iednego pastérza/ który iść na miejscu Bożym/ braterstwo Chrzescijań-
skie wyznawać niechce.
A te dwie przyczynie Chrzescijaanom wszystkim są ocaśia błędów / że slo-
wom Chrystusowym w prostocie niewierza/ Chrystusa nie słuchają/ a pastér-
za zwierzchniego znać niechca. A ono pismo swięte dwoiakię posłu-
senstwa nas wcz.
D Naprzód roztazuje wrzedom świeckim/ Królom/ Książetom/ przelo-
żonym być nam posłusnym / nie tylko dobrym ale y złym : y kto sę wrzadowi
sprzeciwia/ Bógu sę sprzeciwia : gdyż każdy wrząd od Boga/ y z wolei Bo-
żey iść.
Pówtóre/ ma zaśie Pán Chrystus wrzedniki/ o których mówi : Kto
was słucha/ mnie słucha : kto was wzgardza/ mnie wzgardza : Którę tak
swięty Paweł wiernym opisuie gdy mówi : A onże dał iedné Apostoły / dru-
gie Proroży/ niektórę Ewangelisty / drugie pastérzmi y Doktorami/ ku zbudo-
waniu Ciała Chrystusowego/ abyśmy zabieżeli wszyscy w iedność wiary y w-
znania syna Bożego. Przeto pod posłusnictwem tych wrzędów Chrysta Pá-
na/ wykonywa sę doskonałość Kościoła swiętego / wykonywa sę posłu-
E senstwo wiary/ do którego nas Paweł s. obowięzuie : gdy na przykład Apo-
stolski nas wcz : abyśmy na kstałt ich/ dla imienia Pánstiego/ przyieli po-
słusństwo wiary w postanowionym porządku od Pána Chrystusa / który
Piotrowi kazał pásć owce. A przetoż kto Piotrowey Stolicy nie zna/ y ię
nie słucha/ ten Apostolską wiare traci : gruntu skalnego wiary niema : ale
tulać sę od błędu do błędu musi : o czym iednak na swym miejscu.
Z posłusństwa tedy Apostolskiego (którego naśladować mamy wszy-
scy czyniąc to prostym wmyślen co Pan kaze) Ewangelistę wypisuie co sę
stało.

Przywiedli

Apostolskie po-
słuszeństwo.

Do prostoty Ch-
rzescijańskiej
nas wiedzie.

Marc. 16. ver. 16.

Extrema są Phi-
lophia świata
a Ewangelia.

Co czynić aby
błędów nie było
w Kościele.

1.

2.

Pismo swięte
dwoiakię po-
słuszeństwa nas
wcz. 1.

Rom. 13. v. 1. & 2.

Titum 3. versu 1.

1. Petri 2. ver. 18.

2.

Luca 10. ver. 16.

Ephes. 4. ver. 11.

Wrzednicy Chri-
stusowi którzy.

Rom. 1. versu 5.

Ioan. 21. ver. 15. 16.

& 17.

Matth. 16. ver. 18.

Przywiedli Gólice y Góle : y náktádli ná nie odzienia swoje / á onégo ná wierzchu posádzili.

Kto ozdobe nas
pierwéy czyni Pá
nu.

Wdhowny wys
kład kładzenia
odzienia Apostol
skiego.

Tuż tu Apostołowie wykonali / y wypełnili rozkazanie Pánstie / bo przywiedli to co kázal : á zátym začyna sje iuż Pánstí wíazd do Jeruzálem / ktorému ozdobe czynia napierwéy Apostołowie : bo naprzód odzienie swoje kładą ná zwierzeta / choć im tego Pán nierozkázal : przedśie oni tu wietšéy počciwosci Pánu / zdobia oslice šátami swoimi : á Pán od nich to wdzięcznie przymnie. A baczyš že Pán Chřístus / wdzięcznie to przymnie co tu czci iego jest / choć thego nie rozkázal : iákož y tego wdzięcznie przyjac niéma / co sje dzieie tu czci y chwale iego / choć též w písmie tego ták wyrażliwie niémaš :

Tákéi Apostołowie swieci / ná ty zwierzeta Žydowski y Pogánstí lud / náuki Pána Chřístusowéy odzienie pierwéy wložyli / tóž Chřístusa ná nich posádzili : bo oni imie / žywot swietý / meke y wsytki spráwy iego / narodóm ľudskím pokazali : wšemu swiátu to opowíádali / do swietéy wíary iego przywiedli / y ták Chřístusa Pána swego / iáko ná ony zwierzeta / ná rózne y bystre narody ľudské wšádzili.

Gdy tedy ták rozpostárli šáty své / ná onéy Oslice / y gdy iuż Pána ná nie wšádzili / tedy též pobudžili y one Tlušcza / która ná dzień Swietý Wielkonocny šlá / á przy Chřístusie sje zábawíála / že iuż chwale / y počciwosc iemu wyrzadzála / ták iáko o tym Ewánpelistá swiádeczy :

A wielka Tlušcza rozpostárła šáty swoje ná drodze / á drudzy obtámowáli gátežie z dřew y miotáli ná drodze.

Tlušcza Aposto
lów nágláduie.

Acto: 1. versu 4.
1. Reg: 10. ver: 10.

Ibidem versu 9.

Człowiek ná we
zwáníu wzedo
wym odmienia
sje.

Wdhowny wys
kład odzienia.

Acto: 2. ver: 45.

cap: 4. ver: 34.

Wdhowny wys
kład gálážek.

Wyžrawšy tlušcza y Apostolów / iáka počciwosc wczynili Pánu / nie chcieli též wposledžic posług swoich przeciwko niemu / y czynili iuż wiecey niž Apostołowie : bo iuž odzienia nie žalowali / aby ostowie ie deptali / co byla živna spráwa : bo nigdziey nie czytamy / aby ľudzie zwoyčezcom / ktorým počciwosc wielka wyrzadzali / šátami swoimi dróge šláć mieli : á to iěšče živniejša / že ták bez rozmyslu / bez pobudki ľudskéy / y rozkázania / tego sie domyslili : Tákéi gdje Pan Bóg co spráwuie / predko spráwy odmienia ná wola swoje / iž človiek to czynic musí co on chce.

Ták Apostołowie bez rozmyslu mowali rozlicznými jazyki w dzień swiateczny. Ták Saul gdy byl ná Królestwo Žydowskié pomázan od Samuela / bez rozmyslu prorokował z insými Proroki. Cemu pytaš : odpowíádać žistoria : Odmienil mu Pan Bóg serce inaczéy / y czynil to co byla Boža wola : gdy za pomázáním Proroctím wšapil duch Boží wen. Odmienil Pan Bóg ná Stolicy wysokéy za pomázáním / Saula / že byl insým človiekiem.

Ták y podžis czyni tym / ktoré ná Stolicé wysoké wynosic raczy. Ták wczynil y též tluščez / že ich serca do tákéy posługi obrócił / która nigdy šyčaná nie byla předtým / aby ták ktorému Pánu wyrzadzono.

Ale to byla figura rzeczy přyšlych / že wybráni Chřístá Pána / nie tylo odzienia / ale wsytkého co ná swiecie mieli / náostátek y zdrawia žalowác dla Pána Chřístusa niemeli. A či zášie co gáćili rózgami Palmowými dróge Pánu / počciwosc mu wyrzadzajac / dawáli to znác w duchu / že iáko Palmowé dřewo záwždy želone / ták Chřístusowé Królestwo / ktoré wnim wyžnawali byc / miało záwždy kwitnac / á nigdy nie wštawác.

A tluščez

A A tłuſzcze które przed nim ſtły y żanım/wotały mó-
wiał: **Hozanna Synowi Dawidowemu/ błogo-**
ſławiony który przyſzedł w imie Pańſkie.

T Tu ſye każdy przypatrzeć może/ tajemney radzie Boga Oycy/ któ-
re nie przez Senat Jerolimſki/ nie przez ſtársze duchowne Pharyzeuſe/
Doktory w Zakonie/ ale przez tłuſzczę proſtą/ dzieci/ y gmin poſpolity/ czyni
ſławę ſynowi ſwemu/ y Królem błogoſławionym być go ſwiātu opowiada/
y wielkimi głoſy obwoływa/ tak że na wołanie onego ludu/ wſytko miasto
ſye pouſzyło/ gdy PAn w miasto wiechał: Proroekim Piſmem prowadzili
Pana/ y Dawidowemi ſłowami wſytkiego dobrego mu wiſkowali.

B A prawię rzeczy przeciwnę tą tłuſzczą poſpolita/ thymże ſtárszym du-
chownym Jerolimſkim wyznawa: bo w piſmie wezeni y Kaptani Zakon-
ni/ nie dawno przed tym Pana Chryſtusa zwali przekletym/ który przyſzedł w
imie Belzebubowe/ Luce II. v. 15. Ci zaś krzyczą go być błogoſławionym/
który przyſzedł w imie Boże. Doktorowie nauczani w Zakonie/ z ſtárszymi
w Jeruzalem/ powiadają przed Pitatem że niemają Króla iedno Ceſarza:
ci głoſem wielkim wołają/ Chryſtusa Pana być Królem Izraelſkim bło-
goſławionym: y wyznawają błogoſławione być Królestwo Oycy ich Dawi-
da/ które przyſzło w imie Boże/ w Królu Chryſtusie. Oni myſlili y żądali/
aby zatraćili Chryſtusa: ci wielkimi głoſy życza mu zdrowia y ſzczęſliwoſci.
C Oni gniewają ſye y frąſia ſye z tęg poczętowoſci/ która Chryſtusowi P. wy-
rządzona była: ci z wielkim weſelem wołają/ Hozanna Synowi Dawidowemu:
y wyznawają go Królem Izraelſkim.

T A iż tu Ewangelieſtowie to ſłowo Żydowſkie Hozanna wſpominają/
tedy to ſłowo/ ku czci a chwale Panu Bogu było częſto od Żydów mienione:
a naywiecę w ſwiato ich/ które zowa Ruczki: tam tego ſwieta kiedy wy-
znawali albo imiona Pańſkie/ albo dobrodziejſtwa wzięte od Pana: tedy
za każdym wyznaniem imion y dobrodziejſtwa Pańſkich/ wołali y podziś wo-
łają Hozanna. Które ſłowo tak ſye wyklada.

D Proſimy zbaw nas.
Proſimy wſpomóż nas.
Hozanna/ to ieſt } Panie proſimy day ſzczęſcie.
Panie niech ſye fortunnie wie dzie.
Zawitay Panie.

TO ſłowo tak z Żydoſtwa przetłumaczaia.

Niektórzy zaśie Hozanna tak rozumieją/ iakoby mówili do Pana Bo-
ga/ proſim rácz zbawić Syna Dawidowego/ y rácz mu być pomocen/ iżby
mu ſye wſytko wedle myſli wiódło/ y Królestwo iego co nadaley ſye roſfę-
rzyło. A co piérwey inſym Królom mówili/ niechay żywie RRól: temu
Królowi mówia: błogoſławionys któryſ przyſzedł w imie Boże: a przyſze-
E dleſ iako dawno od nas oczekawany/ y pożądaný: przyſzedleſ w imie Bo-
że: to ieſt nie w imie ſwoie: nie ſam od ſiebie: ale od Boga który cie poſłał.

A gdy mu mówia że był Synem Dawidowym: tak to maſz z Pawła ſ.
rozumieć/ który tak mówi o Chryſtusie/ że ſye eſtał Bogu Oycu z naſienia
Dawidowego wedle ciała. Synem tedy Dawidowym był Chryſtus/ iako
człowiek wrodzony z Panny od czaſu: Synem Boga Oycy wiecznym/ iako
on który z Boga wyſzedł y na ſwiat przyſzedł.

T Tu iuż z tęg tłuſzczę potrzeba nam brać przykłađ.
Naprzód abyſmy wiari tęg tłuſzczę która o panu wyznawali naſladowali.

B

Nadto

Lud proſty Pana
naſemu chwale
y częſt czyni/ nie
Doktorowie ani
Pharyzeuſowie.

Pſa: 117. v. 25. et 26

Wſkazuje te ſprá-
we tłuſzczę prze-
ciwną być ſprá-
wom Pharyzeu-
ſkim.

Ioan: 19. verſu 15.

Hieronym* in E-
piſt: ad Damasum
Beda.

B. Thomas.

Lodouicus.

Carthusianus.

Lantſpergius.

Helmefius.

Hozanna wyklá-
da.

1. Reg 10. ver. 24.

Dozdrowienie
naſemu RRólo-
wi/ inakſe niż in-
ſym.

Iako rozumieć
gdy mu mówia
ſynu Dawidow.

Ioan: 8. verſu 42.

W cap: 16. ver: 28.

Co czynić mamy
tęg tłuſzczę naſ-
ladować.

I Nadto żebyśmy Królestwo jego wieczności przysłuchieli/ przez ży-
wota naszego święte obcowanie: zwołując z siebie starego Adama odzie-
nie/ a miecąc je na drogę przed Pana Chrystusa: to jest ona droga ciążna/ do
wiecznego Królestwa / zrzuciwszy odzienie grzechów / staraymy sye abyśmy
weszli.

I Potrzebie/ nie lenimy sye przed światem y jego mocarzmi Chrysta Pana
wyznawac/ prawde jego powiadać/ Królestwa jego wyznawac: y ustawic
nie oto Pana Boga prosic/ Oycę wszytkiego miłosierdzia/ aby raczył Kró-
lestwo Syna swego rosfierzac/ y fortunę/ wspól z prawdziwymi slugami ieg.

I Ostatecznie/ we wszytkich sprawach naszych / dawaymy cześć y chwa-
le Panu Bogu: we wszytkim dzieli czyniac temu. Bo gdy tak czynic bedzie-
my prawdziwymi uczestnikami onę Processyę Chrystusa Pana bedziemy.

Alle iż ta Processya Pánsta na sprosnym zwierzeiu Osley albo
osleciu byla/ mógł by sye kto dziwowac iż tak plugawé zwierze Pan do po-
slugi swęy obrat: ale dziwowac sye przestanie / gdy obaczy że y Osle w Pi-
śmie świętym ma swe zalecenie.

I Naprzód / że Pan Bóg Osła z człowiekiem nieiako porównal: bo
gdy kazal wszytki rzeczy pierworodne na ofiarę sobie zabijac: Oslowi a czlo-
wiekowi przepuscil/ a miasto Osła owce kazal ofiarowac.

I Nadto o żadnym zwierzeiu nie czytamy w piśmie świętym/ któreby lu-
dzie słowa mówilo / y Aniola widzac poznalo / iedno o Osley: z żadnego
zwierzeia zebu woda nie wysla / iedno z zebu Oslowego: tak że sye Sam-
son ta woda spracowany posilit.

I A do tego wszytkiego iesze y to przypomniec moze/ że Abrahám/ Pátry
archowie/ Królowie/ Sedziowie / żadnych zwierzat do potrzeby y do iazdy
swęy wiecy nie wzywali iedno oslow / którego też y Pan Chrystus czesto do
potrzeby miawat: bo gdy sye vrodzil w Betleem/ Osle przy iego narodzeniu
byl: Na Osle do Egiptu przed Herodem wiechal/ y z Egiptu zasie do ziemi
Zydowskiej przyiechal. Atóž y tu na tym miejscu na Osle do Jeruzalem
wiechal. Pospolite to tedy zwierze bylo do poslugi ludziem nie tylo pro-
stym ale też y zacnym. A niedziw że y Pan Chrystus na nim do Jeruzalem
iechal.

Lecz iednak y tu zamilezec niechce tego co Tertulian Doktor zacny
w piérwszym Kosciele o Chrzescijanach pisse. Ze Pogani nas Chrzescija-
ny Osłami zwali/ y Obraz Pana Chrystusow z vsyma Osłimi na wzgárdce
Chrzescijanom malowali/ żeby ie Osłami byc z Mistrza ich pokazali: bo tak
mówili / iako Osle ladaczym żywie / nedze skromnie cierpi / glód wytrwa /
praca niesie / na bicie jest cierplivy / tak którego Chrystus/ ten Chrzescijan-
ski ożienie do nauki swęy/ takim go wnet przemieni/ że równo z Oslem wszyt-
ko skromnie cierpi.

Pokazalo sye tedy iuz dostatecznie / dla czego Pan tym zwierzeiem
niegardzil.

I Co sye dotyczy dalszey Historiēy iako wiechal do Jeruzalem/ y poty
wshedl do Kosciola / y wyganiał wszytki kthorzy kupowali y przedawali
w Kosciele/ powiadaic ze ono byl Dom modlitwy / nie Dom kupiectwa:
tedy dwu sye rzeczy czlowiek Chrzescijanski vczye ma.

I Naprzód iż Pan Chrystus/ Dom Boży/ Dom modlitwy/ y Domem
swoim nazwal/ pokaznie sye byc onym prawdziwym Bogiem ktorému ku czci
ku chwale Koscioly buduią. A iż tak smiele Kosciol Boży wypizat/
perwnie nie czynil tego smialoscią ludzką/ ale poteznoscia Bostwa / ktorym
wszytkim nieprzyiaciom swoim frogim sye sstat: tak że sie go wszyscy bali/
zrucic sye nani niesmieli.

Duga

2. Theff. 5. ver. 18.

Osła z Pisma sz-
watego zalece-
nie.

Exodi 13. versu 13.

Num: 22. ver. 25.

27. 30.

Iudic: 15. ver. 19.

Bóg Osła spro-
snego zwierzeia
nie przebaczył.

Genes: 42. ver. 26.

in Apologetico.

Dalsza Historia
co PAN w Kos-
ściele Jerozolim
stym czynil / wy-
klada.

A **I** Druga rzecz której sye wzyć maś / maś obaczyć zaktamiata złość Pharyzeyską / y inszych starszych w Zakonie: którzy chwały Chrystusowi Panu od dziatki zayżrzac napominali go / aby sobie téy pocziwości im nie dat wyrzadzać. Lecz Pan pismem Proroctim to pokazal / że z wst malucz-
B kich dziatki miała mu być chwala wyrzadzona: a gdzieby wiec téy chwały dziatki temu byly nie czynily / tedy Chrystus P. opowiedzieć im raczył / Zeby byly kamienie częś y chwale temu wyrzadzaly / y wyznawaly. A niedziw-
C bo mocny iest Pan Bóg / iako Jan Swiety Krzciiciel / do tychże zaktamiat-
 tych Żydow mówil: A z kamienia uczynić Sny Izraelskie. Która to zaktamiatość serc przelożonych Żydowskich gdy słyszymy / staraymy sye aby sercá nášé zmiekczone ku Panu Bógu byly: abyśmy mogli z tą tłuścza y z
D temi dziatkami / tegóż Pána wiecznie chwalić y częś ie dośtateczną czynić / z dobrym sumnieniem / y sercem czystym / Któremu niech będzie chwala na wieki wiekom. Amen.

Psal: 8. versu 3.

Luce 19. ver: 40.

Matth: 3. versu 9.

Summa Ewangeliczy téy tá iest.

Naprzód wzy wszytek naród ludzki / a naywiecey Żydowski / aby Mes-
 syasá poznali / a tego przyieli / iako dawno sobie obiecane go.

Powtóre wkaże / że ten Messyas miał być wedle Proroctwa sprawie-
 dliwy Zbawiciel / w bogi / y cichy. A iż to sye wszytko w Chrystusie spelnilo:

C tedy Chrystus prawdziwy Messyas iest.

Potrzenie Apostolskie posluſzeństwo / tluśczeý wielkie uczynności / y wy-
 rzadzania pocziwości / dziatki mátych chwala / która Chrystusowi Panu
 wszyscy wedle wezwania swego dawali / nas Ewangelia wzy: abyśmy także
 do chwały y czci Pána Chrystusowey / weni prawdziwie wierzac / ochotni byli:
 iesli chcemy do Jeruzalem nášego / to iest do sumnienia y sercá
 nášego / wdziecznie Chrystusa Pána przyić.
 Co nam day Pánie Boże. Amen.

1.

2.

3.

E W A N Y E L I A Z I E Y
W Y K L A D E M W N I E D Z I E L E

wtorą Adwentu, według opisania
 Lukaszá S. w Kápit: 21.

E **D**a znáti ná Stońcu / y Káie-
 żyu / y ná gwiazdach / a ná ziemi wciśnie-
 nie wielkie w ludziach / prze wzbudzenie
 sumu morzkiego / y nawalności iego / tak
 że ludzie będą schnać przed strachem / y o-
 czekawaniem tych rzeczy które przyyda na
 wszytek świat. Abowiem mocy niebieskie
 będą wzruszone / a w ten czas wyżrza Syná czlowieczego przy-

B u

chodzącego

chodzącego w obłoku / z mocą wielką / y z Mądrością. A gdy
 sie te rzeczy poczną dziać / patrzajcie a podnieście głowy wasze:
 bo sye przybliża odkupienie wasze. A powiedział im podobien-
 stwo: Patrzcie na figowe drzewo / y na wszystkie drzewa / gdy
 już z siebie podawają owoc / wiecie iż już blisko lato. Także y
 wy / gdy wyzrzycie iż sye te rzeczy dzieją / wiecie iż blisko
 jest Królestwo Boże. Zaprawdę powiadam wam / iż nie prze-
 minie rodzaj ten / aż sye to wszystko stanie. Niebo y ziemia prze-
 miną / ale słowa moje nie przeminą.

Sedy Mojżesz Prorok on

zaczny / przeszłe y przyszłe rzeczy światu po-
 zował / o czym przed tym niewiedział / iż nie-
 bo / ziemię / słońce / miesiąc / gwiazdy / Bóg
 wszechmogący stworzyć raczył : tedy w on-
 czas świat poznał / że to nie były rzeczy przez
 początek / ale od początku od Boga stwo-
 rzone : a opisując tenże Mojżesz to stworze-
 nie Bóskie wszystko / tak wypisuje dzień trze-
 ci stworzenia Bózego : Rzekł Bóg nie-
 chaj stana światła na twierdzy niebieskiej /
 y niechaj czynią różność między dniem y no-
 cą : a niech będą na znaki / na czasy / na dni / y na lata / aby świeciły na twier-
 dzy niebieskiej / a oświecały ziemię : y stało sye tak. A uczynił Bóg dwie
 światle wielkie : światło większe / aby było na dzień : światło mniejsze / aby
 było na noc y gwiazdy. A postanowił je na twierdzy niebieskiej / aby świe-
 ciły nad ziemią / etc. Stał wielką pilnością przeciwko mniemaniu miedzcow
 światła Mojżesz opisuje / iako Pan Bóg stworzył sye niebo y ziemię to dwie
 światła światu temu potrzebne / stworzyć y na pożytek dać raczył. Co gdy
 Pogańscy widzieli iż tak potrzebne y pożyteczne światu ty światła były / już

Genes. I. a ver. 14.
 ad 19.

TV Astronomo-
 wie niektórzy do-
 wodzą swych Pra-
 ktyk y diuinaty /
 zakładanych Pra-
 wem Bózym y
 ludzkim gdy mó-
 wi: niech będą na
 znaki / lecz omyl-
 nie.

Słońce

A

A Słońce nie za słońce / które jest początek niebieskiej wszytkiej światłości / już Miesiąc nie za miesiąc / ani gwiazdy / ale za bogi to stworzenie Boże tak słachetne być rozumieli / y tak powiadali : że Słońce Miesiąc y inne planety dla tego Bogami były / że żywymi rzeczami ie być rozumieli : gdyż wstać wiecznie na niebie chodzą / y porządku swego namniemy nie odmieniaia. A nie tylo poganie te planety za Bogi mieli y chwali / iako byli Atlantes y inszy Stoicy : ale też y oni obledliwi Heretykowie / Manicheusowie / Chześcijanie sye zowiąc / Słońcu y Miesiacowi Boże czci y chwały wyrządzali. A o bledliwosci takie z Bożey nieznaomosci pochodzily : Pochodzily też y stad / że widzieli y dowcipem rozumu tego dochodzili / że kiedy Słońce tak nie świeci światu / tak nie świeci ziemi / iako świecić ma : tedy ziemia nie może nigdy takich pożytkow dożywiania ludzkiego podawać : y przeto ciż medrzy poganscy / Niebo Oycem / a Ziemię matką wszytkich rzeczy być powiadali : bo iednak z nieba mając ziemię posilenie / y podpomozienie / dają pożytki wszytkim na nię żywotacym. A przeto Pan Bóg przez tegoż Mojżesza złości ludzkie obiecuiac karać / Niebo im zawrzyć obiecał gdy mówi : Dam wam niebo miedziane / y ziemię zelazna : Da Pan Bóg tobie miasto dzdża / proch na ziemię twoie / y popiół spadnie z nieba na cie dotad niezginiesz. Otoż baczycie możesi / gdyż niebo ziemię nieposila dżdżem pogodnym / słoneczna pogodą / tedy ziemia ginie wpożytkach : a przytym człowiek żywności niemaiać zginac musi : My tedy acz już Poganskich bledow za łaska miłego Boga iestefiny próżni / wiemy że Słońce / Miesiąc / gwiazdy / y planety / Bogowie nie są ale iednak doznawamy tego / że z nieba dobrodziejstwo iest żywności naszy / która z ziemi mamy : tedy nie Słońca / ani gwiazd / ani planet chwalic mamy / ale samego Pana boga / stworzyciela tych wszytkich rzeczy / chwalic iestefiny powinni : y prosic / iż iako on temuż słońcu swemu rozkazał wschodzic / y zachodzic / złym y dobrym ku pożytku : tak że by raczył odmianę nieba swego na nas nie przepuszczać / y nas nie trapić wciściami y boiaznia.

B

B Bo to iasne rzeczy są / że Elementa albo żywioły wszytki kiedy z swęj miary wychodzą / a gwałtem sye z nami obchodzą / strasliwé nam rzeczy są. Abo wiem ognia gwałtownego / wody bez miary topiacey / wiatru gwałtownie przychodzącego / ziemię drżacey / kto sye nieboi / kiedy te Elementa wstrómnosci swęj sye nie zachowuywają : nie tylo ludziem / ale y bestiam strasliwé y strógie bywają. A iestliż te rzeczy które nam są tak pospolite / iż przez nich żyć nie możemy : kiedy gwałtownie sye z nami obchodzą / są nam strasliwé : cóż rozumiemy iako strasliwšie te rzeczy są y beda nam / kiedy gwałtowna odmiana ku karaniu naszemu przyniosła / y pokaza : Z historyey czytamy / iż kiedy które Królestwo Pan Bóg karać miał znacznie / tedy albo woystką na powietrzu / albo troie słońca nad przyrodzenie / albo słupy ogniste pokazywać raczył : kiedy zaśie wszytek świat głodem / morzem / walkami / karac ma / strasliwemu Kometami także przygody przestawiać raczy : y śmierci albo zeficie z światu ludzi zacnych / Cesarzow / Królów światu pożytecznych / także temiż znakami pokazywać raczy. Które znaki gdy sye wkazują na niebie / wiedza wszyscy iakie strachy y boiazni na ludzi przychodzą : a to iestce Pan Bóg łaskawie ludziem pokazuje : cóż kiedy sye takie rzeczy ogromne y strasliwé na niebie / na ziemi / na morzu pokaza / że sye wszytką moc nieba / ziemi / y morza wzruszy do niezwykley y strasliwey odmiany : o której tu Pan Chrystus w Ewangelii opowiadać raczy : a nie tylo opowiada / ale iako łaskawy przyiaciel nasz przestregá nas wietnych swoich / abyśmy nietylo o tym wiedzieli / ale też y oni którzy takich odmian doczekają / aby sye w onych strachach posilali : wiedząc to pewnie / że tak miało być dla tęj przyczyny / żeby sye do przyscia Pańskiego na sad pilnię gotowali / y ku tego przysciu godni

C

C iestefiny próżni / wiemy że Słońce / Miesiąc / gwiazdy / y planety / Bogowie nie są ale iednak doznawamy tego / że z nieba dobrodziejstwo iest żywności naszy / która z ziemi mamy : tedy nie Słońca / ani gwiazd / ani planet chwalic mamy / ale samego Pana boga / stworzyciela tych wszytkich rzeczy / chwalic iestefiny powinni : y prosic / iż iako on temuż słońcu swemu rozkazał wschodzic / y zachodzic / złym y dobrym ku pożytku : tak że by raczył odmianę nieba swego na nas nie przepuszczać / y nas nie trapić wciściami y boiaznia.

D

D Bo to iasne rzeczy są / że Elementa albo żywioły wszytki kiedy z swęj miary wychodzą / a gwałtem sye z nami obchodzą / strasliwé nam rzeczy są. Abo wiem ognia gwałtownego / wody bez miary topiacey / wiatru gwałtownie przychodzącego / ziemię drżacey / kto sye nieboi / kiedy te Elementa wstrómnosci swęj sye nie zachowuywają : nie tylo ludziem / ale y bestiam strasliwé y strógie bywają. A iestliż te rzeczy które nam są tak pospolite / iż przez nich żyć nie możemy : kiedy gwałtownie sye z nami obchodzą / są nam strasliwé : cóż rozumiemy iako strasliwšie te rzeczy są y beda nam / kiedy gwałtowna odmiana ku karaniu naszemu przyniosła / y pokaza : Z historyey czytamy / iż kiedy które Królestwo Pan Bóg karać miał znacznie / tedy albo woystką na powietrzu / albo troie słońca nad przyrodzenie / albo słupy ogniste pokazywać raczył : kiedy zaśie wszytek świat głodem / morzem / walkami / karac ma / strasliwemu Kometami także przygody przestawiać raczy : y śmierci albo zeficie z światu ludzi zacnych / Cesarzow / Królów światu pożytecznych / także temiż znakami pokazywać raczy. Które znaki gdy sye wkazują na niebie / wiedza wszyscy iakie strachy y boiazni na ludzi przychodzą : a to iestce Pan Bóg łaskawie ludziem pokazuje : cóż kiedy sye takie rzeczy ogromne y strasliwé na niebie / na ziemi / na morzu pokaza / że sye wszytką moc nieba / ziemi / y morza wzruszy do niezwykley y strasliwey odmiany : o której tu Pan Chrystus w Ewangelii opowiadać raczy : a nie tylo opowiada / ale iako łaskawy przyiaciel nasz przestregá nas wietnych swoich / abyśmy nietylo o tym wiedzieli / ale też y oni którzy takich odmian doczekają / aby sye w onych strachach posilali : wiedząc to pewnie / że tak miało być dla tęj przyczyny / żeby sye do przyscia Pańskiego na sad pilnię gotowali / y ku tego przysciu godni

E

E Które znaki gdy sye wkazują na niebie / wiedza wszyscy iakie strachy y boiazni na ludzi przychodzą : a to iestce Pan Bóg łaskawie ludziem pokazuje : cóż kiedy sye takie rzeczy ogromne y strasliwé na niebie / na ziemi / na morzu pokaza / że sye wszytką moc nieba / ziemi / y morza wzruszy do niezwykley y strasliwey odmiany : o której tu Pan Chrystus w Ewangelii opowiadać raczy : a nie tylo opowiada / ale iako łaskawy przyiaciel nasz przestregá nas wietnych swoich / abyśmy nietylo o tym wiedzieli / ale też y oni którzy takich odmian doczekają / aby sye w onych strachach posilali : wiedząc to pewnie / że tak miało być dla tęj przyczyny / żeby sye do przyscia Pańskiego na sad pilnię gotowali / y ku tego przysciu godni

B iij

y gotowi

Xenocrates.

Alcmaeon Crotonates.

Lucilius.

Plutarchus.

Clinia apud Platonem in 10. de

Legibus.

Cyprianus lib. 2.

Cap. 5. de Origine erroris.

Plutarchus.

Leuit. 26. ver. 19.

Deut. 28. ver. 23.

Matth. 5. ver. 45.

Łuk: 15. versu 15.

y gotowi byli. Stąd tedy każdy może zobaczyć/iakiego ma pana a zbawiciela swego Jezusa Chrystusa: który w każdej rzeczy / w której nas przestrzec miał / z pilnością wielką / przestrzec raczył: czyniąc to dla tego / abyśmy we wszystkich opatrzeni byli: gdyż ono jest darowa y prawdziwa przyrzeczenie: y przetoż Pan z tych wszystkich dobrodziejstw / y ze wszystkich przestroż nam uczynionych pokazuje się nam / wiernym y życzliwym przyjacielem: a opowiada to w onych słowach gdy mówi: Już was nie będę zwał slugami / ale zowie was przyjaciółmi moimi: bo wszystko com słyszał od Ojca / objawiłem wam. A iż nie tylko rzeczy około zbawienia naszego potrzebne / ale też y przygody które ciało nasze na ziemi żywić / w strachu y w wielkiej botażni przywieść miały nam opowiedzieć raczył: tym większą jego łaską y chęć przećwiczyć nam się pokazała. Jakże to tedy przygody być mają / przed dymem tego przysięciem na sąd / Ewangelistą w Ewangelii dzisiejszej / tak opisać:

Będa znaki na Słońcu / na Księżycu / y na Gwiazdach.

Przyczyna tej rozmowy Pánstkiej ze Żwoleńczy byłą ta: bo gdy się dzimowali Żwoleńczy o chedożnému budowaniu / Kościoła Jeruzolimskiego PAN im opowiadać raczył / że miał ten czas przysść / że on Bóg / zburzon y winowecz obrócon być miał / y kamień na kamieniu zostać niemiał. Dowiadowali się tedy Żwoleńczy czasu / y co by za znak tego był / kiedyby się to począc miało. Powiedział im tedy Pan cztery znaki.

1.
Euseb: lib: Eccle:
Histo: 4. cap: 6.

2.
Znaki Kościoła
spustoszenia któ-
re były.

3.

4.

Jeden: że miało przysść takich niemają / którzy Messyasami mieli się czynić: iakóż tak się potym stało: bo Judas / Teudas / Bochab / albo Barab / ci się Messyasami czynili: ale iż fałszywie: pobici są z wielkim zamordowaniem ludu Żydowskiego.

Dруги znak dawał PAN Chrystus spustoszenia Kościoła Jeruzolimskiego / przenasładowanie tychże Apostolów / z którychimi mówił: iż ie nich Żydowie dla imienia jego przesładować / pociągając do więzienia / do Arółów / do Starostów / y do ciemnic.

Trzeci znak: przyszłe niepokój y rozruchy między narodami ludzkimi / y Królestw: także opowiedział im / że miały być ziemie dzielenia / morze / głosy / y strachy z nieba: co wszystko stało się wedle historyków / niż Jeruzalem zginęło.

Czwarty znak opowiedział PAN temi słowy mówiąc: A gdybyscie wyzreli / że otaczają waszkiem miasto Jeruzalem / iuż wieście że się przybliży w ten czas Kościoła spustoszenie / y wielkie wtrapienie narodu Żydowskiego / bo tam iuż pomsta Boga będzie.

Lecz abyśmy tym śnádniey wyłożyli text Ewangelii świętej / tedy czynimy piérwey przestroge: że dwóiatim sposobem wykładając text ten Ewangelii / A beda znaki na Słońcu y na Miesiącu.

Naprzód tedy przed drugim przysięciem Pánstkim na sąd ty wszystkie znaki istotnie wypełniać się beda: bo iednak y Prorocy Święci / o tym pisali / y dawno przedtym powiadali. Do trzech tedy rzeczy Pan Chrystus mowę swoją y Proroctwo obracać raczy: Naprzód do rzeczy niebieskich: to jest do Słońca Księżycy y gwiazd / mówiąc temi słowy: Że beda znaki na Słońcu / y na miesiącu. Chceś wiedzieć co to za znaki: insy Ewangelistowie wypisują: y gdzie Łukasz mówi / beda znaki na Słońcu: tam Mattheus S. dokłada: Że Słońce będzie zaciemione. A Jan S. w objawieniu: Że z czernieć iako wółłosiany: co iednak przedtym y Joel Prorok Prorokował / gdy mówi: Słoń-

Matt: 24. ver: 29.
Apoc: 6. ver: 12.
Joel 2. versu 31.

ce obróci

Matt:24. ver:29.

Marci 13. ver: 25.

Lucæ 23. ver: 45.

Exodi 19. ver: 16.

Pfal: 49. versu 3.

Hieronynus &
Chrysoſtomus.

Isaie 30: versu 26.

Augusti: Epi: ad
Hesichum.

1. Ioan: 2. ver: 18.
Episcapie Antye
driyftē.

Matt:24. ver:22.

Jeśli będzie miał
moc i sędzi.

Lecz ieszczeby pytał / będzie miał iaką nową naukę bluznić Chrystusa / iego Ewangeliją psować / iego Kościół niszczyć / iego wiare wymiatać / y iego odkupienie wszech ludzi bydzic? Na to temi słowy odpowiadam. Niedarmo Jan S. pokrzył ony Heretyki / za czasu iego będące Antychrysty / bo to widział że ich nauka była przeciwna we wszystkim Panu Chrystusowi i y przeciwko Ebioną / y Ceryntą / nazywał Syny diabelskimi / że nauka diabelska wczyla / przeciwiać się wieczności Syna Bożego. Niedarmo Augustyn S. Aryusą Heretyką nazywał rodzicielem Antychrystą: bo to widział że iego nau-

Antychryst troiás-
tý náuki vžywa-
wác bedžie.

1. Ioan: 4. v: 2. et 3.
2. Ioan: 1. ver: 7.

1. Ioan: 2. ver: 22.

1. Ioan: 2. ver: 22.

Jesli sam tá-
ké náuki vymy-
sláć bedžie.

3. Iogo sje náro-
dzi.

Ká táka byla/ którey ten Tyrán y požerca swiata Antichryst/ przeciwko Sy-
nowi Bożemu vžywać bedžie. Niedarmo Doktorowie Chrzesciánscy he-
retyki któzy psuia iednosć Kościoła Swietego/ chwale milého Boga Sá-
kramentá lja/ pastérza zwierzchniego z Kościoła wymiataia/ obzadki y Ce-
remónie Kóscielné psuia/ nie krowa ofiare/ wizerunk onéy krowawey ná
Krzyžu Pána Chrystusa/ co Msa zowiemy wymiataia/ náuce swéy żadného
sedziého niecierpia/ a také wszytki zowiá przechodniámi Antichrystowymi.
Pytasz czemu to: tá jest przyczyna: že kiedy Antichryst on okrutnik/ y požerca
swiata przyydzie/ do gotowéy náuki/ którey ci wczá przeciw Panu Chrystu-
sowi przyydzie. Cóc pokaznie przez przykłady. Antichryst tak ná swiecie
gdy bedžie panował/ troiákéy náuki przeciw Panu Chrystusowi vžywać be-
džie/ iako Jan S. wypisal w listách swych.

A **B** **C** **D** **E**
1. Naprzód bedžie wczyl y roztázował wierzyć/ že Pan Chrystus nie przy-
sedł wciele: to jest nie sstąpił z nieba w żywot Panny czystéy/ ani był przed
tym niż sje człowiekiem sstat.

2. Drugá náuka roztáże wierzyć/ že Jezus nie byl Chrystusem/ to jest/ nie
był onym obiecánym Mésziasem/ y zbawicielem powszechnym/ wszytkich
ludzi/ ani skruszycielem oného starého węża/ a zdrajce Raystkiego.

3. Trzecia náuka iego bedžie/ že bedžie przat Oycá y Syná/ to jest/ iż nie
bedžie wyznawał/ aby Chrystus Jezus byl prawdziwym synem Boga Oycá
wsechmogącego/ Synem onym własnym/ y iednourodzonym/ od wieku z
Oycem bedacym/ y z niego wrodzonym.

Cóc wszytká náuka Antichrystowa bedžie przeciwko Panu Chrystusowi.
Ale onże iá sam wymysli: Nie on/bo do gotowéy przyydzie. Wczyl thęy
náuki Máchomet/ wczá ię y podjis iego wszyscy násladowcy/ któzy iego
náuka w wielkiéy powadze máia: iako są Tatarowie/ Turcy/ któzy iak-
miárz iuż swa tá náuka sa stráslíwi wszytkiemu swiatu: bo nie tylo ię wczá
ale téż mieczem y gwałtem Chrzesciány do nię przyćisáia/ Kólestwa/
y Pánstwa ich posiaáia/ oné samy morduiá/ y zabijáia/ tak/ že iuż przed
tá Antichrystowá náuka/ wszytek swiat Chrzesciánski mdleie/ boiać sje mo-
cy gwałtownéy y wielmożnosci oného/ któzy mieczem/ y słowem té náuka
rosférza/ y rozminaža. A obawáć sje trzeba/ že ten którego tá náuka tak sje-
roce y potężnie jest rozmożóna/ żeby tego to Antichrysta/ y ostatniego okrut-
nika swiata nie wyplodził/ z tych potężnych mocarzów/ które swéy wiary o-
bróncami/ y rozmnożycielami ma: gdyż to ná oko widziemy/ že tá moc Tu-
recká/ tak ná téy Antichrystowéy náuce zásiádla/ tak Máchometá swego
Proroka sławy czci y wiary bróni/ že dla niego niczeć sobie nie wáza: zdrowia
y máietnosci ná to wydawaia/ aby Máchomet swa náuka wśedy po wsyt-
kim swiecie zacnym y sławnym byl. By Augustyn s. tych czasów żył/ których
my żywiemy/ a takéy potężnéy wedle swiata náuce sje przypátrzył sčérze/
przeciwko Chrystusowéy náuce bedacéy/ y tak potężnie ná swiecie pánuia-
céy/ názwálby byl bez pochyby Máchometá/ iako Arysta názwál/ własnym
rodzicielem Antichrystá: bo by to byl obaczyl/ co y my widziemy/ že nie infa
náuka Kólestwo Pána Chrystusowé/ y wiare swietá iego/ niszczyć y psowáć
bedžie/ iedno náuka Máchometowa/ która y teraz tóž Kólestwo Chrystusa
Pána/ y též wiare iego Césarzowie Turccy psuia y gubia.

Powiaáia/ že ten Antichryst/ ma sje wrodzić z rodu Żydowskiego:

Ależ nie nowiná/ že oného Antichrystá Máchometá/ y náuki iego potężni
obróńcy Césarzowie Turccy z Żydówek sje rodza/ iako y dzisiejszy Amurat
z Żydówki sje národził. Któryżkolwiek tedy bedžie Antichryst/ y którego kol-
wiek roku/ bostwa y wiary Pána Chrystá tłumić nie bedžie infa náuka/ iedno
ona Oycá swego Máchometá: gdyż on náuka swa nádwšytko tego bróni/

že Pan

A że Pan Chrystus nie jest Synem Bożym / że nie przyszedł z nieba y nie złączył się z ciałem w żywocie Panniejskim / że Bóg on wszechmogący oycem jego nie jest / bo Bóg Machometów nie rodzi / ani rodzić może. Otóż już nierozumiem / którąby przeciwnieyszą naukę Chrystusowi Antychryst wymyślić miał / nad tę którą Machomet wymyślił. A nie wymyślił tej sam z siebie / ale ją zebrał z inszych Antychrystów / którzy przed nim żyli / to jest z inszych Heretyków. A iż tak znacznie między wszystkimi inszymi Antychrystami / ten rodziciel Antychrystów Machomet / miał świat naukę swą opierać / przeto przez Jana świętego w objawieniu jego w bestii z ziemi wychodzącej / którą widział ze dwiema rogami / podobnymi barankowym / jest przeznaczon y opowiedzian: którego dla tego ze dwiema rogami podobnymi barankowym wypisuje : że dwiema zakon / starym / y nowym / tak naukę swą spłóci / że się zda być coś do prawdy podobnego : bo y baranka Pana Chrystusa tam nie przypomniał / y Wyższą z Proroctw nie przebaczył : ale o tym sęroce pisał w Księgach / którym wydał o żywocie Machometowym / y iako jest fałszywa nauka Alkoranu jego. Gdy tedy piśe że Machomet jest własny Antychryst / nie o jego osobie tego rozumiem który już dawno zdechł : ale rozumiem o nauce / nad którą y on ostatni okrutny Antychryst przeciwko Panu Chrystusowi inszą niewymyślił / jedno że albo tej podobną / potężnie y srodze rozszerzać będzie : y tą będzie chciał wszystek świat napelnić.

C Patrząc dalej y drugiego przykładu : powiada Prorok że kiedy przyszedzie on ostatni przeciwnik Chrystusów / mocny Antychryst / ma wstać w Kościele Bożym wstawiczna ofiara. Ta ofiara iako Doktorowie Chrzescijańscy świadczą / jest Ciała y Krwi Pana naszego Jezusa Chrystusa / pod osobami chleba y wina : którą Kościół powszechny Chrzescijański / począwszy od Apostołów ofiaruje we Mszy Panu Bogu. Żaż już ta ofiara na wielu miejscach między Chrzescijańskimi nie wstała : iasne rzeczy są / oczy to nasze widzą iako się ta Chrzescijańska Msza wiele ludzi Chrzescijańskich bzydzi : Antychryst tedy kiedy przyszedzie / już naydziej gotowa naukę przeciwko tej ofierze : naydziej wiele takich ludzi którzy ją już wyrzucili : tak / że mu nie trzeba będzie nowego nauki szukać ku wygładzeniu ofiary Chrzescijańskiej : bo tej będzie przestrzegal / którą przechodniowie jego Antychrystowie Heretykowie / już w sercach ludzkich w szczepili. A perwie że praca będzie mała miał o wszystko / gdyż już wszystkie świat Chrzescijański jego błędów jest pełen. A iż od obledliwych Kacerzów / począwszy od onego Symona czarłotkarskiego / o którym Dziecie Apostolskie świadczą / tak przez długi czas temu to Antychrystowi ściele się droga / y śląc będzie póki nieprzyszedzie : tedy mało się może dziłować każdy / że czasu przyscia jego / będzie bardzo rzadka prawdziwa wiara Pana Chrystusowa : tak iż ją ledwie w wybranych swoich znajdzie : bo nie tylko prości ludzie które przez gwiazdy Augustyn S. rozumie / ale też y na wysokich Stolicach duchownego y świetlonego stanu ludzie / które przez Stoiące y miesiące rozumie / od wiary Pana Chrystusowej swanować będą : dla tej przyczyny / że wstawicznie iasność wiary świętej Chrzescijańskiej od tych przechodniów Antychrystowych emi się / y zniemagla ku zelżywości y do małej powagi przychodzi.

D Otóż gdy przyszedzie srogosć okrucieństwa onego Tyrannia łacnym sposobem ludzie one wiare opuścza / którzy w dobrym pokoiu będąc / mało w siebie wważali / przeto że gruntu tej prawdziwego mieli : na czas się z nię radowali / a czasu przenasławowania / ślatości w nię mieć niebada.

E Lecz pytalby jeszcze : długój będzie panował ten okrutnik świat / y przeciwnik Pana Chrystusowa Antychryst tu nad ludźmi na świecie ? Odpowiadam / Nie Chrzescijańska rzecz jest / dowiadować się czasów przyszłych y co się w nich dzieć ma / Panu Bogu to powuczać / który ie ma w swojej

mocy / gdyż

Apoc. 13. ver. 12.

Danie. 11. ver. 31.
Or cap. 12. ver. 11.

Jako długo pa-
nować będzie.

Acto: 1. v. 6. et 7.

Danie: 7. ver: 25.

Or cap: 12. ver: 11.

Apoca: 11. ver: 3.

12. ver: 14. 13. v. 5.

Tempus tempora

Or dimidium tem

poris.

Dies 1260.

Marci 13. ver: 32.

Apoc: 13. ver: 7.

Apoc: 13. ver: 7.

8. Or 16.

Origenes Or Am-
brosius.

mocy: gdyż y sam PAn Chrystus o to Apostoly swe strofować raczył/ że sye bádali przyszlych rzeczy/ tak o dniu sadnym/ iako y o naprąwieniu Królestwa Izraelstiego. Wszakż Doktorowie Chzescijansey z pisma swietego/ to iest z Daniela Proroka/ y z obiawienia JAná S. tak powiadaia/ że pzez násladowanie Antichrysta nie dlugi czas trwac ma: bo iedno pzez czas/ czas/ y polowice czasu/ iako Prorok Daniel mówi/ trwac ma. A JAn S. w obiawieniu iasniey wypisuię: że ma trwac czterdzięci y dwa miesiaca: które miesiace czynia dni tysiac/dwiescie/šesćdziesiąt: co wczyni półczwarta lata. Bo iako Chrystus cierpiat pzenásladowania na swiecie od Pharyzeu-
sów/ licem naznaczonych/ w pismie wczonych/ Biskupów y Ksiązat Ká-
plánstkich/ półczwarta lata/ to iest 42. miesiaca: Tak Kóściół Chzista PAná od tego Tyranná Antichrysta/ bedzie pzenásladowanie cierpiat o-
krutné/ półczwarta lata. Nie nayduiemy tedy v Doktorów aby wiecey po-
wsechnie swiatu panowac miał: y przeto sam PAN mówi/ że musza byc
skrócone dni one.

Ja tu Doktorów swietych mniemanie klade/ którzy dochodzili tego z
tych mieysc pisma swietego/ ktorém powyšsey opisat. Ostaték Panu Bo-
gu polecac mamy/ Oycu onému niebieskiemu: który o dniu onym sadnym
sam wiedziec raczy: takze y o sprawach które sye przed nim dziać beda. Bo
gdy Pan Jezus Chrystus/ swego przeciwnika Antichrysta czlowieka gzechu/
syná zátrecenia/ za Boga sye mającego/ który w Kóściele iego rozkazowac
bedzie/ zabije duchem wst swoich: wnet iuż przyydzie koniec wšytkiemu: a za-
tym dzień sadu powszechniego bedzie.

J Rzekłbys podobno/ iakóž on moze za krótki czas tak roššerzyć Pan-
stwo swoje/ y wiare swa na wšytek swiat: Wiedz o tym iako wiara
iego pzez Antichrysty przechodnie/ iakom piérwey pokazal/ dawna sye po-
troše wtrada y ferzy/ że iuż wiele ludzi opánowala na wšytkim swiecie:
takci y Królestwo iego zgotuje sye: zgotuia mu ie Tyrannowie ci/ ktorzy
máta wojne zawždy z swietyimi Chrystusowymi/ iako JAn S. powiada: to
iest z ludźmi Chzescijanstimi: bo im iest dana moc zwycięzac ie/ aż do za-
mierzonego czasu. Ocož ci wšysey na tego to Antichrysta robia/ iako owi
náuka Chzistusi przeciwna wiare mu ferza. Tak ci mieczem swym
Chzistusa PAná wierné hołduiac/ Królestwo iego rošposcieraię y roz-
mnažaię.

Gdy tedy iuż na onym ostatku swiatá przyydzie ten Tyran/ nie tylo té
Tyranny mordowniki Chzescijan poźrze: ale též y ostaték swiatá łacwie
podholdnie: tak náuka/ iako y mieczem. Wiec nie rozumię aby mu sye An-
tichrystowé Królestwo krótkim czasem gotowalo: dawno mu iuż gotuia:
to tylko że náuka y Królestwo iego/ półczwarta lata tylo góze okrucienstwa
wyleci: że żaden naród/ iezyk/ pokolenie/ nie bedzie któreby nie chwaliło téy
bestyey/ y imienia iey na czelech swoich nie nosilo/ iako swiadczy JAn S.
w swoim Ziawieniu.

Ráczże P. Jezu Chryste zbawicielu wšech ludzi/ wiare swa swieta ku
czci y ku chwale swey/ w wiernych swoich zachowac: aby w onych Antichry-
stowych troškach y kłopotách/ ciebie Pána swego nie opuścziłi/ ale do cie-
bie sye wciékali: a ty iako miłosierney Pan byl ich obrónca. Day im sstalošć/
przymnož wiary/ zachoway ie w swym błogosławienstwie na tym swiecie/
a po smierci rácz im dac wieczné Królestwo.

W niektórych zaś Doktorowie/ tak té słowa Pánstie rozumieia: iż kiedy
srogie karanie Jerozolimskie miástu/ przed iego skáženiem: y wšytkiemu s-
wiatu/ przed powszechnym strášliwym sadem/ Chrystus P. opowiadat: tedy

ich ony

A ich one wielkie y strasliwe przygody tak konterfetował / iako niekiedy Pro-
rocy/ gdy przygody miastu/ które miały być gniewem BŻym wzburzone/
konterfetowali y opowiadali.

I Tak Izaiasz/ kiedy spustoszenie Babilonskie wypisował / y wtrąpienie
w onym mieście nieznosne ludzi/ taka niedze im opowiadał / iż z okrutnego
gniewu Bożego / a srogiego vtrąpienia ich / tak sę im zdać miało/ iakoby
ani Słońce/ ani miesiąc / ani gwiazdy im świeciły : gdyż ie tak niedza y žal
okryć miała/ że ta światłość namnię im wciechy wezynie niemiała.

I Także y Ezechiel/ kiedy Pharaonowi Królowi Egipskiemu/ z Egip-
tem Królestwem iego / spustoszenie opowiadał / y gniewu BŻego pómste
ofra : tedy w ten czas groził mu tym / że Słońce od niego obłotiem miało
być zaskonione : Miesiąc ciemny : y iasności niebieskie smetné.

I Amos także Prorok/ gdy Żdom wszytkim / pómste Boża y obciążli-
wość wielkiego iego karania opowiadał / tedy im mówił : że im Słońce w
południe miało zayść/ y iasność niebieska wstác.

Dla tego Prorocy / pómste miłego BŻga nad ludźmi złymi tak opi-
sowali/ aby sę srogosci gniewu Bożego zlekawszy vpamiętali/ y do Pana
Boga nawrócili : gdyż to iest rzecz pewna/ że ludźmi w gorzkości serca/ w
wielkich wciśkach położonym / wszytek świat tak sę zbzydza / iż wszytko w
smutek a w žal sę obraca/ y Słońce/ miesiąc/ gwiazdy/ które p. bóg dał na po-
cieche światu/ tak sę im w smutku obrzydza/ że przeklinają y dni one/ które
rych żywia. Otóż y ten wykład prawdziwy iest : że przyyda té dni przed onym
powstędnym sadem/ że Pan Bóg tak nasze złości nawiedzi/ okrutną zapal-
czywością gniewu swego ludźie tak karac będzie raczył : iż choć nie zawždy
na zamiętne Słońce patrzyć beda/ tedy sę im iasność Słoneczna/ w wietry žal
niż w pocieche będzie obracała : y światłość miesiąca y gwiazd/ namnię ich
ciechyc nie będzie/ gdy widzieć y baczyć beda swiata zmiecenie/ y odmienność :
a dzień Pański przybliżający sę/ złym y dobrym strasliwym : który iako Piotr
S. pise/ przyydzie po onych plagach od Pana Chrystusa pokazanych/ iako
złodziey : a w ten dzień wielkim pedem niebiosa przejdą/ a żywioły od ognia
sę rozplyną : a ziemia y té rzeczy które są na nię/ beda wypalone. Takci
sę té słowa Pańskie skutkiem w Słońcu/ w Miesiącu/ w gwiazdach/ w lu-
dziach/ w iasności Młayestatu Syna Bożego wypelnia.

Długie Proroctwo Pan opowiadać raczy/ temi slowy.

Na ziemi wciśnienie wielkie w ludziach.

Dawajcie przyczynę tego Ewangelistowie/ czemu wciś wielki przyśly być
ma : bo powiadaia : że będzie wzruszenie walc y wojen/ przeto że powstanie
Królestwo przeciwko Królestwu/ y naród przeciwko narodowi : a tam nie-
zmierną nienawiścią przeciwko sobie powstawszy/ swoje majątności niszczyć/
żywność psować/ y sami się wygładzać beda. W których to wciśkach/ beda
śukać rady/ a mieć iey nie beda : y tak bez rady beda ginąc beda. Bo brat
brata na śmierć wydawać będzie : Oyciec syna : y zwrusa sę Synowie prze-
ciwko rodzicom/ y zdrowie braci im beda : Głodyżá tym niezmiernie przyyda/
choroby/ y powietrza : owo ze wszech stron będzie ludzkie strapienie. Przyy-
dzie téż y ziemia dżenie nie zwykle y strasliwe / przez które wielkie vtra-
pienie ludźie wezmą : bo ziemia dżeniem poruży sę z miejsca swego : beda
przeniesione góry w mórzá : a niośtatek ogniem będzie gorzałá/ y zgoła żad-
nego bezpieczeństwa ludźie mieć niebeda. To Pan Chrystus v Mattheu-
śá tak opowiada : † Beda mozy/ głody/ ziemi dżenia miejscami. * A dla te-
go beda ludźie pragnąć śmierci/ a nie przyydzie : ‡ Beda prosić gór aby ie przy-

Erly/ a

Isaie 13. versu 10.

Ezech. 32. v. 7. et 8

Amos 8. versu 9.

2. Petri 3. ver. 10.

Iob 9. versu 6.

Psal. 17. ver. 8. &

Psal. 45. versu 3.

Sopho. 1. ver. 18.

† Matt. 24 ver. 7.

* Apoc. 9. versu 6.

^a Apoc: 6. ver. 15.
16. & 17.
Osea 10. versu 8.
Luce 23. versu 30.

Kryły/á nie przykryia : Królowie ziemscy/ Książetá/ przełożeni/ mocarze tego świata/ pokręciły się do iasni w góry mówiąc : O by nas góry przykryły/ áby nas zakryć mogły od tego/ Który siedzi na Tronie Miestatu/ y od gniewu Baranka ! Abowiém przychodź dzień gniewu y troski. Owo krótko po-
wiadając wszytko stworzenie przeciwko człowiekowi powstanie : Niebo y zie-
mia iemu się sprzeciwi. A dziwować się temu nie potrzeba / bo to iasna
rzecz iest/ Która zámwe widzimy w domach naszych : Jż gdy Wyćiec czeladny
iest dobrej myśli/ wszytká czeladká z nim wesola : gdy zaśie on iest smutny/ y
czeladź iego żalosna iest. Takci właśnie nam się stanie. Bo gdy Pan Bóg
nam łaskaw/ tedy my iego stworzenie / wszytko powoliemy mamy : gdy zaśie
gniew iest iego przeciwko nam/ tedy wszytko stworzenie iest przeciwko nam.

Lecz jż to wciśnienie ludzkie / Pan pokazuje w Ewangelii / nie ty-
lo z nieba y z ziemi / ále też kładzie przyczynę wdrzeczenia tego ludzkiego y
morze : tedy dacie znać / że wszytki elementá / oburzą się na człowieka / co Pan
Chrystus tak w Ewangelii pokazuje / utrápienie niezmierné ludzkie / porwa-
dając : Bedzie

Wzburzenie sumu morzkiego y nawałności iego / tak że ludzie beda schnać.

O się z morzem dżać będzie pismo opowiada. Bo nawałnościami
swóimi będzie czynić ogromné trząskanie iáko Piorun : obróci się w kręć / y
wydać musi wiatr : miejscami woda w nim ginać będzie / y wpadać z wiel-
kim grzmieniem w głębokość ziemi : y beda dżwone podniesienia morzkiego
wody : beda nawałności wielkie / podniosą się rzeki / z sumem y z dżwiekiem
stráśliwym. Przeto Prorocy przed przysciem Pańskim / wważając v sie-
bie ten stráśliwy ostateczny dzień tak być gorzki / y żalosny narodowi ludz-
kiemu / tedy też stráśliwym go być bázro opisali.

Mówi tak Malachiasz o tym dniu Pańskim : Oto przyjdzie dzień pod-
pálony by Romin : á beda wszyscy pyśni / y ci którzy czynia bezbożność / iáko
zdżbło / Które spali on dzień gdy przyjdzie.

O tym strogim dniu y Dawid tak mówi : Że ogień go wprzędzi / y zapali
około niego nieprzyiacioly iego.

A Sophoniasz : Dzień Pański wielki bliski iest / y chutki : będzie tam
utrąpiiony mocny : bo dzień tamten dzień gniewu / dzień utrąpienia y wciś-
ku / dzień nieszczęścia y niedzi / dzień ciemności y mroku / dzień mgły y wichru.
Utrąpi ludzie / że beda chodźć iáko ślepi : przeto że Pánu z grzeszyli.

Onego dnia Piotr S. powiada / Sprawiedliwy záledwie będzie zbá-
wiony : y dokłada : á bezbożny y grzeszny gdzie się wkaże ?

Przeto są niektórzy / którzy málo wważając strogosci dnia onego / y
sumnienia swego / požadają przyscia tego dnia / y powiadaia ludziem / żeby
iuz miał blisko być / tak iáko by właśnie o nim wiedziéć mieli : gdyż o thym
dniu ostatecznym / iáko PAN CHRZJSTUS v Marká swietego powiada :
Tikt nie wie / ani Aniołowie w niebie.

Powiada Prorok Amos do takowych : Biada požadaiacym dnia Pań-
skiego. Cóż wam ponim ? Dzień ten Pański ciemności / á nie swiatłości iest /
mrok á nie blásk w nim. Czego mu poświadczá Izaiasz gdy mówi.

Oto dzień Pański przyjdzie okrutny / y pelen wielkiej nielásti y gniewu /
y zapálczywości / y ku złozeniu ziemi w pustynia / á ku strácceniu z niéy grzes-
ników iéy. Abowiém gwiazdy Niebieskie / y swiatłość ich / nie rozpostrzą
swiatá swego / záćmiło się słońce w zesciu swoim / y księżyc nie będzie się
blyszczéć w swiatłości swéy / y nawiedzie złe rzeczy okregu swiatá / y prze-

ciwko bez

Apoc: 16. versu 3.
Apoc: 20. ver: 13.
Psal 92. v: 3. & 4.

Malach: 4. ver: 1.

Psal: 96. versu 3.

Sopho: 1. a ver: 14.
ad 18.

1. Petri 4. ver: 18.

Marci 13. ver: 32.

Amos 5. ver: 18.

Ysaie 13. ver: 9. 10.
O II

A cięko bezbożnym nieprawość ich / y wezmie / że wstanie pycha niewiernych /
a chlube mocarstw poniże.

Z boiaźnią tedy oczekawany on dzień od wszystkich być ma / który wszyt-
kim z wciściem przyjdzie: a z takim wciściem / który ludzkie wysuszać będzie / y
bede schone.

**Przed strachem y oczekawaniem tych rzeczy / któ-
re przyjdą na wszytek świat.**

B Z niezwykłych przygód / niezwykła boiaźń y strachy być y przys-
muszą. Nie tylo tedy ten strach na ludzkie przyjdzie grzeszne / ale też y na wy-
brane: bo tak sam Pan mówi raczy: Bedzie w ty czasy vtrapienie wielkie /
iaki nie bylo od początku świata aż do tego czasu / ani będzie. A gdyby nie
były vkrócone one dni / nie byłoby zbawione wszytkie ciato: ale dla wybra-
nych beda skrócone one dni. Skąd baczyć każdy może / że y wybrani Panicy
wolnymi nie beda od onych przyszłych złych przygód. Wszyscy tedy ludzkie / y
zli y dobzy / vdrzezeni strachem y vtrapieniem beda: a gdy złe rzeczy widzieć
beda / bac syc beda barższy / spodziwający syc gorższy. A żeby kto nie ro-
zumiał / żeby syc to dżać miało w iednym Królestwie / w iednej ziemi: Chri-
stus Pan opowiada / że tak będzie po wszytkim świecie: bo gdyż niebo wszy-
tek świat okrywa / a z nieba syc te strachy poczyna / przez wzruszenie y odmia-
ne biegów y planet niebieskich / tedy wszytkiemu światu ten strach pospoli-
ty będzie:

W owiem mocy niebieskie beda wzruszone.

C To jest odmienienie syc / y spraw swoich porządkiem swym zwykłym
sprawować nie beda / kazać y psować syc beda / y odmienne w sobie wielka po-
kazować.

Donia też niektórzy te mocy niebieskie Anioły / y perony ich ieden porzą-
dek tak nazwany / iż ci moc boska pokazuje y sprawują w cudach / y w dziw-
nych sprawach mocy Bożey. Iż tedy oni na on czas sprawować y czerkować
beda te moc Pana Boga na niebie y na ziemi / wszytki rzeczy odmieniac:
przeto tu mówi / Virtutes: to jest Anieli / którzy na sobie ten Tytuł odnośa /
y są kázarze mocnych spraw Bożych / wzrusza syc / y z sprawami strasliwemi /
świat gromić / y żalu a bolesci ludzkiem przydawać beda: a to wszytko dżać
syc będzie / na pomste złych ludzi: nieprzyiaciół Bożych.

D Lecz króciuchno pokazemy / iako sstaradawna ludzkie świeci to po-
kazali / co syc przed tym mż Chrystus Pan na sad przyjdzie dżać będzie. Po-
wiada tak Jeronim S. że w Żydowskich Kronikach znalazł to napisano /
że przez piętnacie dni / wielkim vtrapieniem świat będzie karan: które to dni
jest ieden po drugim za soba pójdą / czy rozdział czasu nie mają od siebie mieć
beda / nam nie dał znać: które dni tym porządkiem być opowiada.

E Pierwszy dzień ten znak mieć będzie: że rzeki y morze podniosą syc w-
zgóre łokiet czterdzięci: y beda wody ich stać iako mur.

E Drugiego dnia wpadną wody w głębokosc ziemie / tak iż zaledwie ich
kto widzieć będzie mógł: o czym Proroekie Jsaiaś gdy mówi: Wschnie
morze / y rzeki spustofie y wyschną.

E Trzeciego dnia bestie okrutne y sprośne morstie / wysiedzą na brzeg / rył
y wołanie wielkie wezmą / strasliwe wszytkim ludzkiem na świecie: bo to
czuć beda / że

E Wody w morzu y w rzekach zgina / bo syc zagorę woda ogniem nad
przyrodzenie / a to syc stanie dnia czwartego.

C

Potym

Matt: 24. ver: 21.
or 22.

Diony: cap: 11. coe-
lest: Hierar:

Hiero: in Anna-
lib: ludæorum d-
cit se inuenisse hos
dies, iudicij diem
præcuntes.

1.

2.
Isaie 19.

3.

4.

5.

Izai 2. versu 13.

6.

Apoc. 16. ver. 18.

Michea 1. ver. 4.

Psal. 96. v. 4 et 5.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

Matt. 24. ver. 29.

13.

Hebra. 9. ver. 27.

2 Theff. 4. ver. 15.

14.

Deut. 32. ver. 22.

Psal. 49. ver. 3.

2 Theff. 1. v. 7. et 8.

1. Petri 3. ver. 10.

15.

I Potym zaście dnia piątego nie tylo morze/ rzeki/ potoczki malé y wielkie/ ale też y ziemia wszytká krwá będzie napelniona: o czym Proroctwie Izaiasz w Kapitule trzydziestej y czwartej/ w wier. 7. y Joel/ Gdy mówi imieniem PAnskim: Dam cudá ná niebo y ziemię/ tręb/ ogień/ y dym.

Szóstego dnia/ będzie porośsechné ziemié dżenie/ które tak frogié od początku swiata nie było: bo tym trzesieniem strawia syc góry/ iáko Wost od ognia/ y padać syc beda: o czym Proroctwa Micheas/ y Dawid Prorocty Swieci. Tamże siódmego dnia thymże dżeniem ziemié kamienie y góry skalné tupać y śczepać syc beda/ y z mieyscá ná mieysce przechodzić/ tłuć syc iedna o druga.

I Ósmego dnia/ będzie zgromádenie żalósne ptástwa niebieskiego: żalósnyh hukaniem/ wrzeszczeniem/ piskaniem/ potázuiać to/ że wkrótkim czasie przybliża syc dokonanie ich.

I Dziewiatego dnia/ także zwierzęta wedle narodów swoich zgromáda syc/ rycząc nad zwyczaj swój/ y żalósne á stráśliwie becząc. Tej też potázuiać/ że zginienie ich przedkí.

I Dżiesiątego dnia/ zrowna syc wszytko ná ziemi: nie będzie Pána ani wbożnego: Króla ani wrzędnika: wszyscy beda tak strapieni/ że iuż roztázowác syc żadnemu nie będzie chciało. Przeto/

I JEdenastego dnia/ wysiedly z domów y z onych mieysc/ gózie syc byli zataili y skryli/ do kupy beda syc schodzić: lamentuiac y narzekaiac/ ná tak wielkie wtrápienia/ y práwie schnąć/ cięższych rzeczy spodziéwáiać syc: tam rady ani pomocy przeciwko gniewu Pánstkiemu żaden miéc nie będzie mógt: przeto tym wiecéy żalósni beda.

I Dwánastego dnia/ to syc iscić będzie/ co Pan Chrystus powiedziéć raczył: że gwiazdy beda pádác z niebá/ y mocy niebieskie beda wzruszone.

I Trzynastego dnia/ wszyscy ludzie pomra: gdyż státut iest od Boga postanowiony/ wszytkim ludziem vmrzéc: á potym wedle Páwla S. przyydzie sad powsechni Bóży. A przeto gdy wyznawas w Kredzie/ że Chrystus PAnma sadzić żywé y zmárle: nie rozumiey tego/ áby tam żywi ludzie iacy mieli zostác: ale tak rozumiey: że Páwel swiecy y Kreda násié/ oné żywými zowie/ które té przygody y niebezpieczeństwa/ té stráchy y wciśki przyszłego dnia sadnego/ zástana. Ci ábowiem/ iuż ogromność sadu Pánstkiego/ ná sobie odnoście zácina: y iuż choć pomra/ iákoż wszyscy pomrzéc musá: tedy iuż ná ciełch swych/ frogi dżien Pánstki vezuli. Vmárle tedy dawno/ iáko syc swiat poczał/ vmárlemi w Kredzie wyznawamy: á żywé oné rozumiey/ którzy vezurwly frogosć dnia sadnego/ wnet przed nim pomarli. Tiek którzy vmárle rozumieia/ ludzie złé y niewierne/ którzy iuż dawno osadzeni sa. A żywé rozumieia oné być/ którzy ácz pomarli ciálem/ ale żywia z Pánem Chrystusem. Także tedy rozumiey w Kredzie członk wiary twej/ którzy tak wyznawas: że tamtád/ to iest z Niebá przyydzie/ to iest PAn Chrystus/ sadzić żywy y zmárlych.

I Cztérnastego dnia/ zápali syc ogień ná przyrodzenie/ y będzie gorzáło niebo y ziemia: przez który ogień wszytko syc wypoleruie z plu garwosci. A tak wypelnia syc ony wszytki Proroctwa/ tak Proroctie/ iáko y Apostolskie: że Pan Chrystus w ogniu gwaltownym ma przysć ná sad: które to písma czytać mozesz v Proroctw: iáko v Moyzesa/ który powiáda: że ten ogień w gniewie Pánstkim przepali/ áz do glebokości piekielney: grunty gór wszytkich spali/ y ziemię ze wszytkimi vrodzaymi iey. Tej Dawid S. Páwel w listciach swych y Piotr powiáda.

I Pietnastego dnia/ od początku tych kazni Bózych/ sad PAnstki przyydzie: y to syc wypelni co tu Pan mówi.

A w ten

A Al w ten czas wyjrza Syna człowieczego przycho-
dzącego w obłoku/ z mocą wielką y z Władziestwem.

A posle Anioły swoje z trąba y z wielkim głosem/ y zgromadza wybrane
iego od czterech wiatrów/ od wierzchu niebios aż do krain ich.

B Tote będzie sprawa Anielska/ że oni posłuszeństwem swoim taką pil-
ność pokaza: że ktorych tu ludzi stróżni byli/ te wszystkie na sad Pański posta-
wia. A tak ziemia woda y inne Elementa/ musza wydać ciała ludzkie/ i takim
kolwiek obyczajem śmierci z tego świata zesle. Bo sam Pan z rozkazania
swoego/ za głosem Archanioły y za trąba Boża sstąpi z nieba: a z tym wniar-
li powstanie: y tak sye ziszcza one słowa Chrystusa Pana: Wszyscy ktorzy w
grobiech sa/ wyslysa glos syna Bożego. A wypisuje Matheus 8. Ktory to glos
być ma/ gdy przypowieści tak mowi: Oto obliwienie przychodzi/ zaydzie
mu wszyscy drzege. Dokładajcie inшы Ewangelistowie co sye tam dziać będzie:
Bo natychmiast po onym ogromnym glosie/ aby wszyscy ludzie zmarli po-
wstali: y wnet skoro powstaną/ tedy wyjrza znak Syna człowieczego na nie-
bie: to iest/ znak Krzyża swietego wiecący iasniacy niż słońce: Ktory znak wier-
nym Pana Chrystusowym dla pociechy: a niewiernym dla strachu na niebie
będzie pokazany. A iż nie inшы znak na niebie pokaze sye iedno ten: Swiad-
cza o tym Doktorowie swieci: Augustinus Sermone 63. ad fratres in E-
remo/ et Sermone 130. de tempore Feria sexta in parasceue/ de Cruce et
latrone. Hieronimus in Math: 24. Eutimias in Mat: 24. Teophilactus
in Mat: 24. Chrysostomus ad Kap: 24. Math: Homilia 77. et Tomo 2.
ad locum Math: 16. Non sapis ea que Dei sunt: Homilia 55. et Antiquis-
simus Origenes Homilia 30. in Kap: 24. Math: Ci wszyscy tak rozu-
miera/ że nie inшы znak będzie widzian na niebie/ iedno znak Krzyża swietego:
bo iako JADAMOWI po zgrzeszeniu Kay był zagrodzony plonieniem
mieczem/ y ostrym na obie stronie: tak Krzyżem Swietym złym ludzkiem y
niewiernym/ znak Krzyża swietego na niebie położony/ Niebo zamknie. Bo
ten znak zwycięstwa Chrystusa Pana/ Chora gwia prawdziwa bedac/ wysyt-
ki nieprzyjacioły zasnuci/ a wiernie pocieszy. A przeto mowi Pan Chrystus:
ZŁ beda plakać na ten czas/ patrząc na ten znak pokolenia ludzkie/ to iest/
niewierni.

C Moc tedy y Władziestwo Pański/ pokaze sye w przyszciu na sad tego Pana:
y ogladaj go wszyscy ci/ ktorzy go bluznia y śarpią w Wstwie iego na
swiecie: niemaczey/ iedno iako oni Żydowie/ ktorzy go tu bili/ y pchali wło-
czyniami na ziemi. Ci też ktorzy sye bzydza pieczęci Meke zbawiciela swego/
to iest Krzyża swietego/ y na wzgárde téż sye meki Pański/ psuia y łamia
ten znak/ mech sye rozbacza/ że Krzyż ktorym sye tu bzydza na swiecie/ y na
ktorzy patrzyć niechca/ będzie im pokazany czasu dnia ostatecznego: na któ-
ry patrzyć musza: y ktorym sye tu bzydzili/ trudno aby téż y tam z wierny-
mi nan patrzyć pociecha mieli.

D Tote iest już dostateczny wyklad/ okolo wciřtów tego świata/ przed sad-
nym dniem/ y okolo przyszcia Pańskiego wtórego na sad: Ktory iż iest w pi-
smie wotpliwie opisany/ bo na iednym miejscu mowi/ Ze będzie we dnie: na
drugim/ Ze będzie w północy: na trzecim/ Ze będzie poranu: tedy to dla tego
czym/ aby pokazało/ że dzień Pański niewiadomie przyydzie. A iako błyska-
wica iest predka/ tak dzień Pański przyydzie predko. Przeto nam zároveň trze-
ba czuć/ y w ostrożności sye mieć/ gdyż niewiemy godziny ani dnia.

E Al Gdy sye té rzeczy poczna dziać / patrzyć á pod-

C 4

mieście

1. Theff: 4. ver: 16.

Ioan: 5. versu 28.

Matt: 25. ver: 6.

Matt: 24. ver: 30.

Genes: 3. ver: 24.

Matt: 24. ver: 30.

Marc: 13. ver: 32.

Acto: 1. versu 11.

Matt: 25. versu 6.

Psal: 5. versu 5.

† Mat: 24. ver: 27.

nieście głowy wasze / bo sę przybliża odkupienie
wasze: y powiedziat im podobienstwo: pącrzcie na
figowe drzewo / y na wśelanie drzewa: gdy iuż
siebie podawia owoc / wiecie iż iuż blisko lato: tak
że y wy gdy wygrzycie / iż sę te rzeczy dzieia / wie-
cie iżec blisko iest Królestwo Boże.

¶ Nie darmo Pan używa przypowieści z figowego drzewa: Które
gdy na wiosnę a na ciepło odżywia liście swe przez żmje stracone / odżywia y
pożytki swoje w on czas / kiedy żadney krzywdy od żmja niema / y żadnych
niemców nie cierpi. Dawa ta przypowieść albo podobienstwem Pan
znać / że wybrani tego / w ten czas dopiero prawię ożywa / kiedy świat zni-
sze / y kiedy takimi przygodami utrapiony będzie: abowiem zawżdy to o-
biecował pan swoim iako on na świecie rostkowy y przyiażni niemiał / że też
tak y ię wybrani w nienawisć tu na świecie być mieli / y w przenasławowa-
niu: Jeslić mnie przenasławowali Pan mówi / tedy y was przenasławować
bada. Lecz y Prorocy na to narzekali zawżdy: Że żli na ziemi szczęśliwi są / do-
bry sę im wodzi / przygód na sę niema / bydło / y owce nie chudnie / dzia-
kami / y wśelakim szczęściem sę cieszą: Ci zaś co sę P. bogi bali / y boia / w
utrapieniu żyli y żywa na świecie. Otóż wybranych pociecha / słowa światła
iast: a gdy ie Pan Bóg bierze z świata / dopiero ochłodzenie y wesele sę im
zaczyna: przeto ich śmierci y męczeństwa / ich narodzeniem zowie my.

¶ Kaze tedy Pan swoim wiernym / czasu onych przygód przystych / pod-
nosić głowy swe: to iest: Kaze im być wesołymi y nie smuć się: ale razem y
duśne y cielesne oczy / ku Panu Bogu podnosić: gdyż sę iuż przybliżyć be-
dzie ich odkupienie. Abowiem iuż na on czas Pan Bóg otrze wśelaka łez
oczni ich / kłopoty wszytki ich minie / y frasunki ustaną: bo sę ich odkupienie
przybliży.

¶ Przyczyna pociechy / zbawienia wybranych Pańskich ta będzie / że on-
iako owce na on czas będą odłączeni przez Anyoly odesłych: y staną na pra-
wicy: a żli Kozłami sam Pan Chrustus zowie / staną na lewicy. Do-
bry ułysa / łaskoteni / nakarmiliście mnie: pragnatem / napoiłście mnie: by-
łem nagi / przyodzialiście mnie: ię. Pódzięci błogosławieni Oycy moięgo:
weście Królestwo wam zgotowane / ię. A złym zaśie mówić będzie: Ła-
skotem / nie nakarmiliście mnie: pragnatem / nie napoiłście mnie: nagi by-
łem / nie odzialiście mnie / ię. Idzieci przekleci na wieczny ogień. Takieć będzie
lato wybranych: a taka żima przekletym. A przeto Pan mówi: Iż kiedy sę
te przygody światła iścić beda / w ten czas sę wybranych przybliży Kró-
stwo Boże. A potwierdza tego Pan przysięga mówiąc:

**Zaprawdę powiadam wam: Iż nie przeminie ro-
dzay ten / aż sę to wszytko stanie.**

¶ Rodzay który by tu Pan rozumiał / Doktorowie świeci wykládali /
Hieronim S. naród ludzki rozumie: który nie przeminie / wyglądzony nie be-
dzie / aż wszytki te przygody światła sę ziszcza. Chuzostom światy rozumie
y wykláda te słowa / o narodzie ludzi wiernych y sprawiedliwych: że choć ie
świat przenasławia / Antichryst gubi / y gubić będzie: przedsie iednak trwać
beda aż do dnia sadnego. Tiektoży zaśie rozumieć naród żydowski / iż

Ioan: 15. ver: 20.

Iob 12. ver: 6. &

cap: 12. a ver: 7.

ad 14.

Psalm: 143. a ver: 12.

ad 15.

Habac: 1. v: 3. et 4.

Apoc: 21. ver: 4.

Mat: 25. a ver: 31.

ad finem

Alphonsus THo-
stus Episc: Abu-
len.

trwać

A trwać ma/ choć w wszech ludzi wzgardzony/ aż do sądnego dnia.
Ale już iakożkolwiek bądź/ tedy pierwszy tego/ że słowa Pańskie iśćie sye
bada: bo y sam Pan tóż dokłada mówiac:

**Niebo y ziemia przemina / ale słowa moje nie
przemina.**

To iest niebo y ziemia odmienia sye/ słowa moje nie odmienia sye.

Tych słow iest troiakié wyrozumienie.

B Jedno iest/które sye tak wyklada: Ze iest dwoiakié Niebo: Jedno ze
wierzchnie y niewidomé/ chtë/ y wieczné/ gdzie Pan Bóg wybranym swoim
widzieć sye daie: Drugie iest widomé/ obłoczne y odmienné: rozmaitemi
Planetami od Pana Boga ozdobióne: a to iest ku skazeniu dnia ostatczné-
go stworzone: abowiem iż dla potrzeby człowieczey stworzone iest: tedy gdy
człowieka nie będzie/ y to wstać musi: O czym tak Piotr S. mówi: Niebá
które teraz są/ y ziemiá/ schowane są ogniom: y żywioły gorzące zniszczą.
Co y Paweł S. poświadcza do Koryntów. Lecz nie tylo Apostołowie y
Doktorowie świeci tak rozumieli: Ze wszystkie rzeczy widomé/ mają sye sko-
pić w ogniu: Ale też y Philozophowie: Jako Zeno/ Cleantes/ Chrysippus/
y infy Szkoły Stoickié/ albo Sekty.

C Drugdy zaśie rozumieia: żeby niebá niemialy zguby żadney w sobie od-
niśe/ ani zniszczenia: ale tylo przez ogień wyczyszcione y wypolerowane być
máia. Tak y Grecy Medicy choć Poganscy/ rozumieli: Jako Heraklides
Ephefius / et Empedokles Athenaeus/ tak/ że świat do zepsowania nie
przyjdzie/ iedno do odnowienia.

Tercia Opinia iest Augustyna S. Ze powietrzne wszystkie obłoki/ y bie-
gi niebieskie Sphery Planet/ wszystkie té rzeczy odnowia sye przed onym sa-
dym dniem: Tak/ że ich przedsie cała y zupełna istota zostanie: Ale iako s.
Piotr piše: Nowe niebá y Nowa ziemiá stanie sye: nie starych rzeczy ze-
psowaniem / ale odmienniem.

Tak tedy rozumieć masz té słowa Pańskie/ że niesciągają sye na skazienie
niebá y ziemié/ ale na odmianné.

D A co mówi słowa moje nie przemina: tedy tym nieprzemina że są
słowa Boskie/ których skutek wypełnić sye musi.

Zamykając tedy te mowe swa Pan Chrystus: Dwu rzecz wश्य-
kich wobec wiernych vczy: dla tego aby czyniły oczekawali dnia Pańskiego.

Naprzód: aby sye strzymawali od obżarstwa/ y pijanstwa/ także y od
wsilney pracy tego świata: bo takowe dzień Pański nieinaczey iedno iako
ptaki siedo włowi.

Drugiey rzeczy Pan vczy/ żeby tego wierni czuli: modląc sye na każdy
czas: a to aby byli należeni godnemi / wysć tego wszystkiego/ co ma przysć.
A żeby dobrym sumnieniem mogli stągać przed Synem człowieczym. Co
rącz wszystkim dać Boże Dycze przez Jezu Chrysta Syna twego. Amen.

E **Summa Ewangelien tēy tá iest**

Naprzód / Chrystus Pan srogosc ogromnych znakow przed sadnym
dniem pokazuje: Którs gdy czytali świeci ludzie / barzo sye tēy strachali / y
glebokim sercá swego wzdychaniem Pana Boga o łaske prosili. A Hiero-
nim S. tak mówił: Jesli iem/ iesli pije/ zawždy mi on głos w uszach brzmi:
Wstańcie zmarli/ pódźcie na sąd: czego by wszystkim wiernym potrzebá/ aby
na srogosc dnia ostatniego tak pamiętali.

C iij

Powtóre

Clemens lib: 2. re-
cogni.

2. Pet: 3. v: 7. et 10.

1. Cor: 3. versu 13.

Eusebius lib: 15. E-
uangelicae prapa-
rationis.

Oecumeni^o in Col-
lectaneis suis.

2. Petri 3. ver: 13.

I.

Chrysostomus.

2.

Powtórze/ wkażcie że Syn człowieczy / to iest Pan Chrystus wedle czło-
wieczeństwa / przyjdzie z mocą wielką / y z Młecstatem ogromnym: przed
którym każdy z spraw swoich / dobrych y złych / liczbę czynić musi.

3.

Potrzebie: że w dzisiejszhey Ewangeliey przestroge czyni swym wiernym/
y opowiada to / że kiedy światu źle będzie / ich syc dobrze przybliżyć będzie: y
kiedy świat wstanie / ich syc wesele pocznie. Przeto wierni niech syc tu wśela-
kich złości zapisa / sprawiedliwie / trzeźwie / y pobożnie żywią:
chcąc prawdziwymi wczesnikami Królestwa niebie-
skiego być. **A M E N.**

EWANGELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE Trzecią Adwentu według opisanía Máttheusza S. w Kápit: 11.

Słyszawszy tedy Jan będąc w
więzieniu o dziwnych sprawach Chry-
stusowych / posławszy dwu ze Zwolenni-
ków swoich / rzekł mu: A tyżes iest ten
który masz przyść / czyli inżego czekamy?
Odpowiedziawszy Jezus powiedział im:
Szedzsy powiedzcież Janowi coście sły-
seli y widzieli: Iż ślepi widza / chłomi
chodza / tredowáci oczyszcionemi zostają / głuszy słyż / umar-

li wstają /

A li wstaia / vbodzy Ewangelia przyymia / a błogosławiony kto sye ze mnie nie pogorsz. A po ich odejściu / poczał Jezus mówić o Janie / do oney tłuszczy: A przecześnie wysli na puszcza widzieć trzcinę chwieiąca sye od wiatru: Albo y coście wysli widzieć / człowieka w miękkim ubioru / ubranego: Oto którzy sye w miękkie odzienie ubieraią / w domiach Królewskich są: Przecześnie tedy wysli widzieć Proroka: Oto wam powiadam / iż zacnieyszego niżli Proroka. Abowiém ten to iest / o którym napisano iest: Oto ja posylam Anioła mego przed oblicznością twoią / który przeprowi drogę twoją przed tobą.

Dziś pierwszy niedziele Adwentu Pańskiego / rospamiętawaliśmy przyście Pana naszego pokornę / w żywot przeczyszczonej Panny / w którym sye dla nas człowiekiem stał / uniżywszy sye z Należyteści Bożego: Jako Paweł s. tego iest świadkiem / pisząc do Philipensow / y opowiadając im to / że sye Syn Boży uniżyć raczył / przyiawszy na sie kształt człowieczy: Ten syn Boży / który był figura istoty Bożej / y który kształt boży zawżdy na sobie odnosił / stał sye pokornym człowiekiem / wziawszy ciało

z Panny / stał sye sługą z Pana / stał sye w bogim / abyśmy iego wbośtwem bogatymi byli: Cośmy z nauki Kościoła świętego w pierwszą Niedziele Adwentu w siebie wważali: y z Ewangelii onę Niedziele sye wczeli / która do nas takie napominanie czyniła z Proroka Zacharyasza. Oto król twój przyśledł tobie cichy y pokorny. ić. Jakośmy tedy to przyście pierwsze Pańskie rospamiętawali w pierwszej Niedziele / tak wtórą Niedziele Adwentu wczylimy sye z Ewangelii drugie przyście Pańskiego / które będzie czasu ostatniego pomśechnego sadu: przyście srogie / iako ogień wszytko trawiące. A przeto on dzień przyścia tak srogiego Pańskiego zową Prorocy / dzień gniewu / niedze / wciśtu / kłopotu / y wielkiej gorzkości: a sam Pan opowiada być on dzień przyścia swego / w wielkiej mocy y w wielkim mająściu / z strachy wielkimi / co Ewangelia przestłę Niedziele iasnie pokázowała / ić. A iż trzecie przyście Pańskie / bywa przy śmierci każdego człowieka wiernego Chrześcijańskiego: tedy téj trzeciej Niedziele Adwentu Kościół Boży / to iest członki wiernę Pana Chrystusowę / na śafowanie słowa Bożego postawionę / ten Kościół / starając sye o wszytkich zbawienie / wczy wiernę naszego sładowce Pana Chrystusowę / z przykładu Jana świętego Krzyciela / iako sye mają sprawować / gdy sye ostatni dzień śmierci im przybliża. Abowiém Jan S. już w więzieniu będąc / śmierć swoją przedkłada bacząc / wdał sye w takię przygodzie nie do tego innego / iedno do Pana a zbawiciela naszego Jezu Chrysta / y posłał tam wcznie swe dla dwu rzeczy.

E Naprzód dla tego / aby dał znać Panu Chrystusowi / iż więzieniem będąc dla prawdy / przedkładał sye z światem rośtać miał. Posłał tedy wcznie swe z więzienia: dawać znać / iż iako przed narodzeniem iego / wprzódził tu był /

Phil: 2. v: 7. et 8.

Hebra: 1. ver: 3.

Philip: 2. ver: 6.

Matt: 20. ver: 28.

2. Cor: 8. ver: 9.

Zacha: 9. ver: 9.

Sophon: 1. ver: 15.

Malach: 3. ver: 1.

Summa przema
wy to pokazuje
iż przestłę Nies
dział Adwentu z
Ewangelii wzo
no / dwójakiego
przyścia Pańskie
go pokornego w
żywot Pański
możnego na sad
przyszły pomśe
chny: A ta niniey
sa Ewangelia w
czy przyścia Pań
skiego przy śmier
ci każdego wier
nego / y iako ma
każdy dobrze um
rzeć / pokazuje.

aby przysćie iego wšytkim opowiedział/ tak též y przed smierćia iego/to iest **A**
 Pana Chřsta vpředzał smierćia swa do odchłani/gdzie byly od Adama du-
 še wybranych Bŏžych zadržymané / aby im rychle przysćie zbawiciela ich o-
 powiedzial / y pocieche im požadliwa / duša swa do nich přysedšy im ob-
 wiesćil/a one tak smutné pociešyl. A tak/aby y ná swiećie/y do odchłani za-
 trzymánych Dyców/ przechodniem Pána Chřstusowym byl.

I Druhá přyczyna posłania přez JAná S. Zwolennikůw byla tá/ aby
 před smierćia swa zbawienie vczniów swoich/ w wierze Pána Chřstusowey
 dobře postanovil : y přeto ie do niego poslal : aby oni widzac spřawy/ cu-
 dá/ y náuke Pána Chřstusowe / poznali go być onym Břáńkiem Bŏžym /
 který byl přysedl dla zgláďzenia grzechów wšytkiego swiata : y kterého byl **B**
 Jan S. před temiž swými vczniámi pálcem vřazal mŏwzac : oto Břáńek
 Bŏží/ 2c.

Přypátrzyć sje tedy može každý z postepkůw tych JAná S. iákim spo-
 sobem přyzblízał sje do skončenia żywota swego : y iáko sje stáral / aby nie
 tylo z zbawieniem duše swéy / ale též y z zbawieniem duše vczniów swoich z
 tego swiata z šedl. A temu přypátrzywšy sje / može sje šnádnie každý ná-
 uczyć / iáko dobrze vmřzec ma. Dobrze vmřzec vczy nas sam Pan / gdy do
 uczyć / iáko dobrze vmřzec ma. Dobrze vmřzec vczy nas sam Pan / gdy do
 nas mŏwi: Czuyćie/ábowiém niemićie který godšiny syn człowieczy přyy-
 dzie. A ná drugim mieyscu : A wy badžcie gotowi : ábowiém který sje go-
 dšiny niešpodziemacie/ Syn człowieczy přyydzie. Kaže Pan wiennym swo-
 im aby czuli/ aby byli gotowi/ y ná onylny čas aby sje namniéy niešpuszczá-
 li : gdyž wiadomości żadney niemáig/ kiedy ie Pan przed sie powolać raczy. **C**
 Vczje sje tedy Chřescćjáńšti człowiecze z JAná Břzćiciela/ dobrze vmřzec :
 Gdyž droga iest przed oblicžnością Bŏžg/ smierć wybranych iego : A błogo-
 słáwieni vmárli/ którzy w Pánu Bŏgu vmieráig.

I Ale žebyś miał krótká náuke / co to iest dobrze vmřzec/ y w Pánu
 Bŏgu vmřzec/ tedy takci to krótko pokazue.

I Napřód přez wšytek żywot twŏy/ vcz sje vmieráć : to iest/niech cie
 šćesćie tego swiata přeciwoľko Bŏgu y iego přyzkazaniu nie vnoš : á nieš-
 ćesćie/niech cie od náđzieie prawdiwéy w Pánu Bŏgu nie odwodži: ale y w
 šćesćiu y w niešćesćiu / mŏw záwždy z Páwlem swietym : Mŏy żywot
 Chřstus iest : á vmřzec iest mi žyš : bo požadam być rozdzielonym z swiá-
 tem/ á žyc z Pánem Chřstusem. A ná drugim mieyscu : Žywe ia: ale což mŏ-
 wie/že bych ia žyl : Nie ia žywe: ale žywie we mnie Chřstus/který mie vmř-
 lowal/ y sam siebie zá mnie wydal. Otŏž baczyć možeš Páwla swietého/
 že přez wšytek żywot swŏy/ tak sje vmřzec vczyl/ že w cíele swym iuž nie on
 žyl/ to iest nie žyl iáko cíalo iego chćialo/ ale žyl w nim Pan Chřstus/ to iest
 wšytki rořkazania Pána Chřstusowe / wypelniály sje w cíele onym Páwla
 swietého.

I Ješće iest y druga náuka/ aby człowiek Chřescćjáńšti dobrze vmárl :
 á to žeby záwždy pámietał / iáko sje w Pánu Chřstusie odrodžil. Bo iáko
 z přerwšého Jádama w grzechu sje vrodžil : tak přez dobřodziejstwo wtŏ-
 rego Jádama PAná Chřstusa / w niewinności sje odrodžil. Pytaš kiedy **E**
 sje to šřálo : áto sje šřálo w ten čas/ kiedyš Břeřt přyzial : bo Páwel S.
 tak nas tego vczy : Wšyscy ktorzyšćie sje okřćili / obleklišćie ná sie Pána
 Chřstusa. A ná drugim mieyscu : Aza niemićie bráćia/ iž wšyscy ktorzyšmy
 sje w imie Pána Chřstusa okřćili/ w smierć iego iestěšmy okřćeni : y iestě-
 šmy přez Břeřt pŏgrzebieni w smierć iego : dla tego/ iž iáko on od smierći
 žmártwy chŏřtal / tak my též ode Břztu/ w odnowieniu żywota mamy cho-
 dzić. Chcešje tedy dobrze vmřzec : pámietažje záwždy ná Břeřt twŏy :
 pámietaž ješ tam porzucił šřarego Jádama : ješ sje tam odřěł Šřatána

y spřaw

Ioann. 1. ver. 29.

Přyzklad z Janá
 S. iáko ma cžlo-
 wiek dobrze vmř-
 zec.

Matt. 24. ver. 42.
 Ibidem versu 44.

Psal. 115. ver. 15.
 Apoca. 14. ver. 13.

Smierć wybrá-
 nych Bŏžych dŏ-
 ga. 1.
 Pokázuie iáko do-
 bře vmřzec ka-
 ždy može.

Phil. 1. v. 21. 23.
 Galat. 2. ver. 20.

2.
 Kŏspámietywá-
 nie Břztu vczy do-
 bře vmřzec.

Galat. 3. ver. 27.
 Rom. 6. v. 3. et 4.

y spřaw
 Šřatána
 wŏyže sje
 wŏracáig
 podyby

J O
 swego/ ná
 též y dom
 který přez
 mŏcney w
 Takže y ty

B ná Chřst
 imi Pána
 w šřatána
 šřázuie/ g
 wydané :
 swoich P
 cžesćiego š
 iego vřym
 kto tego c

Kiedy z P
 přyzymieš
 to iest kie
 2c.

přeto iuž
 A gdy
 spřawá

Wypřisá
 šřac byl ra
 mi: ale též
 wřzodŏw y
 Jŏšćie do š
 blýžlo Bř
 cie/ vmárle
 tedy Apŏst
 iže wšycki
 né vřdiaw
 y pŏwiedzie
 wiedzili m
 dŏzac vczyl
 šy/ z onéy c
 Chřstusa p

D
 J

E
 J

J
 tu mamy š
 pokazue/ to
 J Ato d
 J Šřtŏ
 J Bŏg

A y spraw iego : żeś tam przyoblekł na się Chrystusa : żeś sye tam sstał z slugi Szatanistiego / przypodobionym Synem Boga wszechmogącego. Spras wużyje sye w onęj szczyty w wierze Pana Chrystusowej / ktoras przyjął : nie wracając sye do uczynków ciemności : czyni uczynki światłości : a tak bez podchyby dobrze umrze.

I Ostateczne : ten dobrze umrze / ktorzy widząc bliski koniec żywota swego / na kształt Jana S. do Pana Chrystusa sye wciela : a nie tylko sam / ale też y dom swoy / działki y slugi do niego odsyła : iako Jan święty uczynił : ktorzy przed bliską śmiercią swą sła do Pana Chrystusa dla tego / aby y sam w mocney wierze iego umarł / y w téjże wierze Zwolewniki swie zostawili.

B Także y ty Chryścijański człowiecze / czuń bliską śmierć swoie / poslij do Pana Chrystusa : to jest / staray sye abys przyjął nie tylko wiara / ale też y wsty twoj imi Pana Chrystusa. Pytas iako to wsty : tak / masz przyjąć Pana Chrystusa w sakramencie nasświetnym ciała y krwi iego : gdyż on tak tobie czynić rozkazuje / gdy mówi : Bierście / iedźcie / to jest ciało moje / które za was będzie wydane : to czynicie na pamiątkę moje : a te słowa do wszystkich wiernych swoich Pan mówi : aby zawsze / a naywiecey ostatcznego czasu żywota cześniego swego / każdy pod osobą chleba prawdziwego Ciała Pánstwie brał / y iego używał / aby wedle obietnice Pánstwiej wieczny żywot otrzymał : Gdyż kto tego chleba używa / będzie miał żywot wieczny. Dobrze tedy umrześ kiedy z Panem Chrystusem umierać będziesz : kiedy Ciało iego nasświetne przyjmiesz : kiedy dom twoy / działki twé / y czeladkę twa do niego posilesz : to jest kiedy iá temu oddasz / temu zleciś / w iego błogosławieństwo powiesz. Aleśmy podobno dluzey o tym pisali / niż to miysce potrzebowało : przeto inż do wykładu Ewangeliiy przystępujemy.

A gdy blyskat Jan bedac w więzieniu o dziwnych sprawach Chrystusowych /

I Przedtym niż Jan S. posłał do Pana Chrystusa swie Zwolewniki / wypisuiá Ewangelistowie / iż Pan Chrystus / nie tylko że Apostoly swie rozesłać był raczył / na przepowiadanie Ewangeliiy po wszystkich Żydowskiej ziemi : ale też słać ie / dał im moc cudów czynienia / Diabelstwa wyganiania / wrzodów y wszelakiey niemocy uzdrawiania / mówiąc temi słowy do nich : Idźcie do straconych owiec z domu Izraelskiego : a powiadajcie / że sye przybliżyło Królestwo niebieskie : niemocné uzdrawiajcie / tredowate oczyszczajcie / umarłe wskrzeszajcie / Diabły z opętanych Ciał wypędzajcie / ié. Szli tedy Apostołowie / y obchodzili miasta y wsi ziemie Żydowskiej : napominając wszytki / aby sye upamiętali : Czarty z opętanych wyganiać / y niemocné uzdrawiać. Co bacząc Zwolewnicy Janá S. sli do niego do ciemnice / y powiedzieli mu to wszytko co czynili Apostołowie Pana Chrystusowi : powiedzieli mu też y to / że y sam Pan Chrystus po miastach Żydowskich chodząc uczyl / y wielkie cuda czynił. Co Jan S. od Uczniów swych uslyszawszy / z onęj ciemnice gdzie siedział w okowach / posłał dwu Zwolewników do Chrystusa Pana / tak iako Ewangelia świadczy mówiąc :

Posłał dwu ze Zwolewników swoich.

I Ale żebyśmy lepięj ten text Ewangeliiy Świętęj wyrozumieli / tedy tu mamy sye przypatrzeć wszytkim okolicznościom / które nam Ewangelia pokazuje / to jest / abyśmy obaczyli /

I Kto do Pana Chrystusa posłał :

I Z którego miysca posłał :

I Kogo y o co posłał : To kiedy sye pokaze tedy iáćwie text Ewangeliiy świętęj

Trzeci sposób do
brye umrzeć / po
kazuje.

Matt. 26. ver. 28.

Ioan. 6. versu 5.

Ożenie co sye
działo przed po
gatkim Ewange
lii.

Matt. 10. a ver. 5.
ad 9.

Marci 6. ver. 7.

Luce 9. versu 1.

A **S** W Zakonie pisanym Saul zły Dawida dobrego przenaśladował. **J**o-
as / którego Joiadas Káplan od królowey Izraelskiej Ataliié matym dzie-
ciatkiem / od śmierci z matka wywobodził / y przy Rosćiele potajemnie wy-
chowal / y potym ná Królestwo pomazał / Atalia zlá Królowa zamordo-
wawšy / **g**dy po śmierci Joiady Káplana y Biskupa / obrócił sye z ludem
swym do bałwochwałstwa / a z tego przez Zacharyasza syna Joiady był nápo-
minan do chwały miłego Boga wszechmogącego / za roztazaniem iego / mie-
dzy Rosćiolem a oltarzem / od ludu Zacharyasza wstámmenowan iest. Ták zli lu-
dzie oddawają dobrodzieystwo Swietym Pánistim ná swiecie. Izaiasz
Prorok zacny / nápoly ode zlych przetárty. Jeremia wstámmenowany : y
inšy Prorocy pobici. Ták / że též Pan ná on národ Zydowski ták nárzeká-
B raczył : Jeruzalem / które zabijaš Proroki / y kámmenuiš tych / kthóžy do cie-
bie byli posłani : przez którem cie zgromádzić chciał do zbawienia / iáko kótoš
zgromadza dziatki pod sřzydlá / a niechciátos.

S Krótko tedy pokazawšy z przyrodzonego y z stárego Zakonu / że ludzie
swięci záwždy od swiátá / to iest ludzi zlych / y przenaśladowanie cierpieli y
wřánowania żadného od nich niémieli. Mniémam že sye y temu ništ dziwo-
wać nie będzie / gdy slyšy že Jan człowiek swięty niewinnie byl do ciemnice
wsádzon od złego Króla : gdyž potym sam Syn Bóžy niewinnie od zlych
ná Krzyžu cierpiat y umárl : Apostołowie iego dla prawdy od swiátá pobi-
ci sa / y wybráni iego rozmaýte przenaśladowanie záwždy cierpieli. **J**ž tedy z
ciemnice poslat Jan S. Zwoleńnik do Pána Chustusa / to sye w tym poká-
C zuie / že Jan swięty tákief szczęście od swiátá cierpiat / iákie cierpieli wřyscy
wybráni Bóžy.

Alle kógož byl poslat y po co : Ewángelia swięta ták to nam dáie
znáć / poslat dwu ze Zwoleńników swoich.

Nie iedného ále dwu poslat : napřod dla tego / aby żywot towarzyski
zálecił / kthóž též niekiedy y Salomon zálecat / gdy powiádat že lepiey dwieř
má być niż iednému : częścią dla spólney pomocy / częścią dla spólneho przy-
řzenia / częścią též y dla spólney póciechy. Powtóře dla tego / že wiedziat /
že w vsćiech dwu albo trzech iest prawdziwe swiádectwo. Oróž aby tym
prawdziwšé swiádectwo wydawali o Pánie Chřistusié / dwu byl poslat.
D Abowiém iuž Jan S. vľubil byl wiecey v siebie sławę / częć / y roztazanie
P. Chřistufowé : y stáral sye o tym / aby Dózniowie ię iuž wiecey Chřistusa
Pána wážíli / czuli / y sľucháli / niż iego sámego : y přeto ie do Pána Chřis-
tusa posýlat : žeby obaczywřy spáwry / náuke y cuda Pánstie / iuž wiecey o
Pánie / niż o Janie trzymali / y zátym Pána náśladowáli : gdyž Jan swięty /
iuž żywot swój skonczywał / a Pan Chřistus Ewángelia swá zaczyнал.

Može sye tu iefcze veyć káždý z Janá swiętego téy náuki : iž iáko o-
nému áni ciemnicá / áni więzienie / áni okow y nic nie přeřkázaly do vředu
iego / aby Pána Chřistusa opowiádal / y objařniat : ták káždemu / kthóž z ser-
ca sľuży Pánu Bogu / má być to ná náuke / aby w przenaśladowaniu / w v-
ciřtách / od powinowáctwa swego kthóž Pánu Bogu powinien nie odřepo-
wat : aby onych spáw / kthóž množa częć y chwale Pánu Bogu / nie přeřta-
wat : przykład biorac nie tylko z Janá / ále též y z Pávla swiętego / kthóž w
ciřtím więzieniu bedac / do Rosćiolów listy své rořýlat / potwierdzáiac y
pócieřáiac ie w wierze P. Chřistufowéy. A náostátek kiedy y z Sila byl vbi-
czowan / y do ciemnice wsádzon / nie zápomniat p. boga / ále o pól noci z tym-
že Sila chwale pánu Bogu wedle zwycáiu swego czynil. Což oni ržeká kthó-
řy nietylo w niebespiecznych y niefortunnych rzecách / ále též w řeřesliwych
y fortunnych od Pána Boga niedbáiac : Niechayže sye z tego miyřca Ewán-
geliéy swiętéy veyć / aby y w řeřesćiu y w nieřeřesćiu P. Bóga nie zápomni-

nali y do

stosćity w inřy
zlosćiad sye ko
dřáiac / iákie lu
dzie Pismo swia
te swiátem nář
żywa.

† 4. Reg. 11. a 2.2.
ad 17.

* 2. Paral. 24. a 2.
17. ad 23.

Zli ludzie ále do
brodzieystwa do
brym zwyřli o
dawác.

Matt. 23. ver. 37.

Przygyny wy
pisane dla tego
dnu poslat.

Ecclef. 4. a ver. 9.
ad 13.

Deut. 19. ver. 15.
Matt. 18. ver. 16.

Ephes. 4. versu 2.

Coloff. 4. versu 3.

2. Tim. 1. ver. 8.

Philemo. 2.1. et 9.

Adto. 16. ver. 23.

24. 25.

poslat /
Jan /
Zachá-
dzem /
i swę /
y 12 /
cu iego
swę / y
czy. On
Chřistu-
swięto-
Jan ná-
tóry we
any żyli :
pospoli-
dzienie z
dzonki y
c / grzeř-
icząc go
y kthóž
12. S.
trówał / y
niety / pos-
wángelia
l to wie-
winności
pas tego
ie mieřat
l rok cály
s / dáł go
ého meřa
Swiętego
go wzgar-
vel Sány
n od Gáus-
ie stracił /
dzie potym
m Królem
ořci iego.
siebie ludie
wřelákiey
lo to w no-
/ ták že y w
Abil / Genes.
27. ver. 41.
dan / Genes.

W Zakonie

nali y do niego sę wcieli. A

Alle przypatrzmy sę z iakim poselstwem Jan swiety tych dwu Dczniow swoich/do Pana Chrystusa byl poslat: abowiem tak rozkazal go im pytac:

**W tyżes iest on ktory masz przypiec / czyli inzego cze-
lamy.**

Jakoby rzekl: y tyżes iest on Messyas / ktorego Prorocy przyscie przez powiadali / Patriarchowie figurami znaczyli / Sybille Poganistie opowiadaly / Arslowie y zacni ludzie widziec pragneli: w ktorym wstytkich wybranych y swietych Bozych byla nadzieia zupełna zbawienia: A tyżes iest on / ktorys miał przysc / abyś Boga Oycę wblagal / naród ludzki odkupil / y tamiś wpaść Anielski z nieba nagrodził / moc satanską zniszczył / piekło zburił / a niebo wybranym swym otworzył: A tyżes iest on ktorys iest w Kain obiecany / ktory głowę weza chytręgo Szatana zerzecz masz / iego moc zgładzić / y Arslstwo wywrócic: A tyżes iest on Niebieskiego żywota nauczyciel / wódz prawdziwy do nieba / posrzednik ludzki / wblaganie za grzechy / lekarz duszny / y cielesny / nauczyciel prawdziwy / Arsl obiecany / ci chy / pot o. ny. Ká plan y ofiara razem: Tęc sę rzeczy w tym pytaniu Janowym przez Dcznie iego zamysla: bo seroki wyklad zamysla w sobie té slowa. A takimi slowy o Messyasu przyslym zwykli sę byli dowiadowac oni / ktorzy sę iego przyscia spodziewali: przeto y poslowie Żydow Jerolimskich tegoż Jana swietego domniemawiac sę aby Messyasem byl / tak go pytali: Ty ktos iest: A tu zasie Jan Zwolennikom swym kaze pytac. Tyżes iest. ic. B

Genes. 3. ver. 15.

Pokazanie / że nie
la siebie Jan S.
z takim pytaniem
stal do Pana
Chrystusa.

Ioan. 1. a ver. 29.
ad 35.

Ioan. 3. a ver. 27.
ad finem.

Przygyny postę-
nia Jana S. do
Pana Chrystusa.

Matt. 9. ver. 14.

Leczby kto wátpil podobno / żeby Jan S. takim pytaniem przez Dcznie swé / miał wátpic o Panu Chrystusie / żeby nie miał być prawdziwym Messyasem / y iakoby z niewiadomości wywiadowac sę miał o iego przysciu na swiat: Tedy takie wátpliwemu tak odpowiadamy. Jan S. iest w żywocie w matki swéy Chrystusa poznal: a ktorego niemowiatkiem w żywocie matce swéy radością pokazal / tego potym na on czas / gdy go Arzciel w Jordanie / przez obławienie y głos Boga Oycę doskonale poznawszy / palcem swym wkazał mówiac: Oto baranek Boży: oto ten ktory głodzi grzechy swiaty: y aby dostateczniéy słuchacze swé o P. Chrystusie nauczył / temi ic slowy napomina: Ten iest o ktorym powiadali: Za mna idzie mąż ktory przedemna sstał: bo byl pierwszy niz ja / a iam go nieznal / ale żeby byl obławion w Izraelu / przetom ia przyszedł krzesc wodą. A dal świadectwo Jan mówiac: Jsem widzial Ducha sstepniacego iako Golebica z Nieba / y trwał nad nim: a iamci go nieznal: ale ktory mie poslat Arzciel w wodzie / ten mi powiedzial / na kagobym wyzral Ducha sstepniacego / y trwał nad nim / ten ci iest ktory Arzciel w duchu swietym / y widziałem ia y świadectwo wydal / że oto ten iest Syn Boży. Jasná tedy rzecz / że Jan swiety ty nie nie wátpil o Panu Chrystusie / że on byl prawdziwy Messyasem / iako y Jan S. w trzecim Kapitulum Ewangelii dostatecznie o tym świadectwo wydal: a z tym byla inśa przyczyna / dla ktorey Jan z takim pytaniem stal Dcznie swoje: ktora Ewangelistowie znacznie pokazują. C

Widzial Jan S. Arzciel / że Dczniowie iego znaczna nieprzyjaźń przez ciwko Panu Chrystusowi pokazowali: naprzód / kiedy brali sobie za krzyż / de / iz oni z Pharyzeusami posty wypelniáli / a Zwolennicy Chrystusowi ich nieposcili / y przeto z Panem Chrystusem ciż Dczniowie Jana S. w takie sę pytanie wdali: Cemu my y Pharyzeusowie / czestokroć sę poscimy / a twoi Zwolennicy czemu sę nieposciza: brali sobie to za krzywdę / co y Licemiernicy: a ta nienawisć wrosła / iako z Ewangelii Jana swietego sę pokazanie / D

stąd / że

A stąd / że b
nem wie
Janowi
ba za Jo
mżył / a
im tak J
nieba / wy
stusiem. a
a przyiaci
oblubienic
musie sch
z ziemie / z
y co widz
mnie / ic.
nu Chryst
sac o cud
teli mu p
stysli.
Chrystus
odstala ie
da wiell

B
y co widz
mnie / ic.
nu Chryst
sac o cud
teli mu p
stysli.
Chrystus
odstala ie
da wiell

C
czymia
fony / a
miał w
posła z
slicie d
któremu
swiadeck
a do tad
on iest ten
y Prorocy
Dla
ści swéy /
Boska na
y sam Pan
taka im o

D
ści swéy /
Boska na
y sam Pan
taka im o

E
powiedzi
niac raczy
patrzyli /
te Dcznie
rob y nied
wiele od
wiedzie
Slepi
nymi

A Kęd/że baczyli to iż od Janá S. Kręczenia/y náuti ludzic odstawáli/á gmi-
nem wielkim do Pána Chrystusa sli/ y przystawáli: co widzac Discipulowie
Janowi/ tak do swego Mistrza Jana mówili: Mistrzu/ on który był z to-
bą za Jordanem/ (to iest któregoś ty Kręcił w Jordanie/ który sye tobie v-
niżył) á to teraz Kręci/ y wšyscy do niego ida/ y garna sye za nim. Na co
im tak Jan s. rzekł: nie moze człowiek nie wziąć/ iesliby mu nie było dano z
niebá/wy sami będziecie mi świadkami/żem powiedział: Nie iestem ja Chri-
stus/ale iż iestem posłan przed nim: Ktoć ma oblubienice/oblubieniec iest/
á przyaciół oblubienicow który stoi á słucha go: wielce sye radnie dla głosu
oblubienicowego: á tá radość moia wypełniá sye: On ci musi róść/ á ia
musze schodzić: y kto z wierzych nich strón przyszedł/ nád wšytki iest: á kto iest
z ziemie/ z ziemie iest y o ziemi mówi: ale kto z niebá przyszedł nád wšytki iest:
y co widział y co slyśał/ o tym świadczy/ á świadectwa iego żaden nie przy-
muie/ż. Ależkolwiek takie świadectwo Jan S. przed nimi dawał o Pa-
nu Chrystusie/przedśie oni mienawisci swęy vkoic w sobie nie mogli: ale sly-
śac o cudach które czynił/ záżyżac tego/ sli znou do Janá do ciemnice/ y
ieli mu powiadać/ wšytki cuda y sprawy Pána Chrystusowe/ o których tylko
slyśeli. Co baczac Jan swięty: baczac y to/że iego nápominiánie o Pánu
Chrystusie máło y nich ważne było/ niechac ich w bledzie po sobie zostawić/
odsyła ie do Pána Chrystusa: aby oni wšyśawšy náuke iego/ wyżrzawšy cu-
dá wielkie które czynił/ wwierzyli temu świadectwu/ które o nim do nich
czynił:á przytym aby y to oglądali/że iuż potrzeba było aby był Jan wnię-
siony/ á Chrystus aby róśł: aby oglądali że Jan z sprawami swemi/ Poniec
miał wziąć/ á sprawy Chrystusowe miały sye rozszerzać y trwać: y przeto ie
posła z takim pytaniem/tyżes iest ten który przysć maś/ż. Jakoby rzekł sly-
śeliscie dosyć odemnie świadectwa iásné/ żec to iest prawdziwy Męśyáš/
któremu wy z spraw iego/ sławy y poczciwości záżyżycie: slyśeliscie moie
świadectwo/ żec on iest wietšy niż ia/ godniejszy w sprawách swoich niż ia/
á do tąd nie chcecie mi wierzyć: idźcieś sami do niego: pytaycieś go/ iesliže
on iest ten/ który przysć miał/ á tym iesli iest/ o którym nie tylo ia do was ale
y Prorocy wšyscy wšemu światu świadectwo wydawali.

D Dla wezniów tedy swych/ iákom powysšey pokazał/ nie dla wątpliwo-
ści swęy/ Jan S. z tym poselstwem posłał był do Pána/ aby oni widzac
Boska náuke/ y wielkie znaki które czynił/ wwierzyli w niego: w czym aby ie
y sam Pan Chrystus potwierdzić raczył/wezyniwsy wielkie cuda przed nimi/
taká im odprawę dał:

Szedšy powiedźcieś Janowi coście widzieli y
slyśeli.

E Grecki text tak tu ma/ y Chryzostom S. tak té słowa przetłumacza:
powiedźcie co widziacie y slyśycie. Tu perwými Pan sprawami swemi vmoc-
niac raczy w wierze žwoleńniki Janowe/ bo ie tym potwierdza/ ná co sami
pátrzyli/ y czego słuchali: bo iáko Łukáš S. świadczy: Téy godziny kiedy
té Wcześnie Pan od siebie odprawował/ tedy wiele vzdrowił chorych/ od cho-
rób y niedostatków ich/ wielom ślepych dał wzrok/ opetanych od Szatána
wiele odswobodził/ ż. ná co iż oni pátrzyli/ przeto ich tak od prawuie: Po-
wiedźcie Janowi:

Slepi widza/ chromi chodza/ ciedowáci oczpścio-
nymi zostáia/ głušy slyśa/ vmárli wstáia/ vbo-

Ioan. 3. a ver. 27.
ad finem.

Luca 7. v. 21. et 22.

dzy Ewangelia przypomnia / a błogosławiony kto-
ry sye zemnie nie pogorszy.

Isaie 35. v. 4. 5. et 6

Isaie 61. v. 1. 2. et 3.

Cudá są pewné-
mi znakami ludz-
kiej świetobli-
wości / y przez
nie postanowion
Zakon stary y no-
wy.

Exodi 4. versu 1.

Matt. 10. v. 7. et 8.

Marc. 16. ver. 20.

2. Cor. 12. ver. 12.

Ioan. 4. ver. 48.

Rom. 1. versu 8.

Heretycy cu-
dów żadnych nie
mają / przeto że
złą wiarę mają.

Czart nie dobre-
go narodowi lud-
zkiemu nie żyje

Tu Christus Pan znaki prawdziwego Messyasa Janowym Uczniom opowiada : abowiem tak Izaiasz Prorok Messyasa y cuda które czynić miał opisać w te słowa : Pan Bóg sam przyjdzie y zbawi was : Dla ten czas otworzą sye oczy ślepych / y uszy głuchych będą otworzone : na ten czas ścocy chrony iako Jeleni / a rozwiązany będzie język niemych / etc. A na drugim miejscu : Duch Pański nademną / przeto iż mi pomazał : posłał mnie abym zwiastował cichym / abym leczyl skręcone serca / a żebym kazał tencom o swobodzie / a zamkniętym o otworzeniu : abym kazał rok obłagany Panu / y dzień pomsty Bogu naszego : żebyśmy ciesyli wszyscy żalowni / a żebyśmy przezłożyli pocieche w sercu którzy płaczą. A iż o Messyasu dawno takie świadectwo było / że takie cuda czynić miał / tedy Pan dawnym piśmie Proroctwem / onym sye być Messyasem dowodzi / którzy z takimi cudami y z taką nauką przysc miał : bo iednak kto chce aby mu wierzone / musi także skutki czynić / którymby sye wiara w innych potwierdzała : y tak sye zachowuje w sprawach świętych ludzi : chcieli którzy aby mu dudy wierzyli / musiał pierwej taki skutek / któryby był wiary godny pokazać : Tak Mowyż żądał od Boga znaków z strony wrzodu swego / na on czas właśnie gdy miał przeciwko faraonowi iść / bez którego to znamię nie wierzyłby mu był Pharaon : Tak Apostołowie / do czynienia rozmaitych znamion moc brali od Pana / gdy mieli nową wiarę kazać : Onichże piśe : że po w niebowstąpieniu Pańskim / gdy wiare kazał / P. Bóg powiesci ich potwierdzał czynieniem rozmaitych cudów : przetoż sye też Paweł S. z tego radował / że były uczynione nad nim znamiona Apostolstwa tego w dziwnych znakach y w mocy. Także y Wdzy Christusowi Panu mówili : Coż ty za znaki czynisz że chcesz abyśmy ci wierzyli : a on sam tak rzekł do nich / nie wyzrycie li znaków a cudów / nie uwierzycie. Dla tegoż też iż chciał P. Christus żeby zwolennicy Janowi wierzyli / a tego za Messyasa mieli / rozmaite przed nimi znamiona czynił / mówiac im : po-
wiedziecie Janowi coście widzieli / y słyseli. Jakoby rzekli : nie potrzeba abym to wam miał seroko wkręcać / że ja iest ten Messyas / który iest dawno obiecany : co y te cuda y skutki które czynię wam pokazują : które takowe są iakowe wszyscy Prorocy opowiadali / że ie miał Messyas czynić : to iest śle-
pé oświecać / głuchym słyszenie przywracać / chłomę wzdrawiać / etc. y innych więcej tym to podobnych czynić.

Stad tedy każdy Chrześcijanin człowiek obaczyć może / że wiara w Pa-
na Boga / tak w starym iako y Nowym Zakonie znakami y cudami rośła : y wiara Pana Christusowa nie było przepowiadaniem słowa Christusowego / ale też y cudami / rozmnożenie y ozdoba swa wzięła. Tak ja ściepiał Piotr / Paweł / Andrzej / y inni święci Apostołowie / y nauka y cudami : y tak ia roz-
mnożyli. A nie te wiare od sześćdziesiąt lat zaczęta przez Lutra / Zwingliu-
sa / y infę Heretyki : ale one / które Piotr y Paweł S. tak seroco rozmnożyli w Rzymie / że sye stamtąd rozestła po wszystkich świecie / iako to iest za ży-
wota Paweł S. iasnie wyznał. W tej wierze y po dziś dzień / nie iest nowi-
na być cudom y znakom / które tak przy miy trwać będą aż na wieki. A iż
Heretykowie w Zborzech swoich cudów żadnych nie mają / ani mieć mogą :
Przeto iż wiary dobrej nie mają : tedy dla tego z cudów / które PAŃ chciał
mieć prawdziwym znakiem przysc swego na świat / oni sye z nich natrzasa-
ją / y Szatanistey mocy ie przypisują : nie pamiętając na to / że Szatan iest
tak wielki nieprzyjaciel narodowi ludzkiemu / iż mu nigdy nie dobrego nie ży-

czy / iedno

A czy/ iedno wszytko złe: Przeto go Pan meżobóycę / zabijaczem/ y w powse-
dnię modlitwie złym/nazwać raczył: od którego złego/modlimy sye zawždy
abyśmy byli zachowani. Leczwie tedy obaczyć może każdy / iako ten może
dobrze czynić narodowi ludzkiemu / który ich jest mordérzem / zabijaczem / y
wszytkiego złego mu życzy. Jako masz przykład w Jobie/ w ludziach opetá-
nych/o których Ewangelia świadczy/ w Symonie Czarnoksiężniku/w dzie-
wce opetanej w Dzieciach Apostolskich y w innych. Ale o tym sierzey ná in-
szym miejscu: dosyć ná tym / żeśmy pokazali iż Pan Chrystus cudami które
czynić raczył/przed wczniami Janowymi/ świadczył sye być prawdziwym o-
biecanyim Messyasem: y z tym poselstwem do Jana ich Mistrza ie odesłał.
B A po ich odesciu/poczał Pan Jezus mówić do tłuszczy o Janie té słowa:

**Przeczescie wysli ná puszcza widziec trzcinę
chwieiaca sye od wiátru:**

C Po daniu zdrowia chorým / y niedoleżliwym: po opowiedzeniu / że
wbodzy Rybitwi którzy go naśladowali/ wszytkie ziemie Ewangelia napelni-
li/ y napelnić okwiecie mieli: którzy y w duchu/ y w mąietnościach tego swiá-
ta w bogimi byli: po náponnieniu/ aby sye z Pánstkiey potómey / y od swiáta
wzgárdzonéy osoby / nikt nie gorzył: gdyż nie tylo Janowi Zwolennicy / y
Pharyzeusowie/ ale téz y sami Chrystusowi Zwolennicy/ mieli być wzgórsiem
z Pánstkiey meki / á potym wiele innych / którzy y do tego czasu / y po té swiá-
stać będzie gorzyć sye beda: lecce sobie wważaiac/ albo bóstwo / albo czło-
wieczeństwo Pánstkie: Po téy/mówię/ przestrodze/ aby sye nikt z Pána/ z iego
spraw / z obcowania z grzesznymi/ z wzgardzania Ceremoniy / y traditiy Dy-
dowskich/ z pokory/ z meki y z śmierci okrutnéy iego / nie gorzył: á w wierze
iego poddawał sam siebie/ y rozum swój pod słowo iego/ y pod rozkázanie/
iż pokazuje Pan przed tłuszcza/ iakim był Jan S. w życiu swoim swietobli-
wym / y w sprawách swoich pobożnych / gdy mówi: A przeczescie wysli ná
puszcza widziec trzcinę chwieiaca sye od wiátru:

D Byli podobno niektórzy w onéy tłuszczy / którzy gdy poselstwo Jano-
wych posłańców slyszeli/rozumieli o Janie S. że niewiedzial/ co by był Pan
Chrystus. Byli téz y niektórzy / którzy o krzcie y náuce iego mało trzymáli/
y lecce go v siebie wáżyli: Znal to Pan Chrystus/ przeto Janá S. przed ni-
mi zálécał. A czynił to gdy wczniowie iego posli preez: aby nie był rozu-
mian / iżby dla pochlebstwa chwale y slawie iemu dawał: albo żeby mu sye
przypodobal: iako zwykli czynić oni/któzy sye ludziem chca podobac/ tedy ie
przed ich przyiacioły / slugami / albo przed nimi sáimymi/ wynosić / y zálécać
zwykli. Takimi Sálomon Król mądry brzydzac sye/mówił: lepiéy kiedy cie
mądry karze / á niż kiedy cie pochlebca łagodnémi słowy zwodzi: Bo pod
czas lepsze są rány od tego który miluje / niż zdiadliwe cálowania od onego/
który pochlebuie.

E Chceście zálécać kogo z cnoty/ y z zachowania? strzeż sye abys obłudnie te-
go nie czynił: czyni to / nie dla przypodobania v niego / ale dla slawy dobréy
iego/aby cnotliwy czlowiek z cnoty slawę odnosił. Tak tu Pan czynił/ kie-
dy Janá S. od státeczności zálécał gdy mówił: Ze Jan nie jest chwieiaca
trzciná sye od wiátru. Powiáda Páwel S. Ze nie to jest czlowiek doświad-
czony / który sam siebie záléca/ale on którego Bóg záléca. Ma być tedy v
nas Jan S. wielkiego zálécenia: gdyż o nim od Boga Chrystusa/takie swiá-
dectwo jest/które nam nie innego nie pokazuje/ iedno státeczność/ á sprawie-
dliwosc Janá S. Státeczność w tym / iż go wkázuie być w náuce nieomył-
nym/ ale stáłym: bo dla téżże náuki od niego státecznie przepowiadanej/ nie

Ioan: 8. ver: 44.
Matth: 6. ver: 13.

Acto: 8. versu 9.
Acto: 16. ver: 16.

Marei 14. ver: 27.

2. Cor: 10. ver: 5.

Czeimn Pan Chri-
stus Janá swa-
li przed obcyimi.

Ecclef: 7. ver: 6.
Prou: 27. v: 5. et 6.

Nauka iako ies-
den drugiego za-
lecać ma.

2. Cor: 10. ver: 18.

Státeczność Jan-
ná S. pokazuje.

tyło więzienie / ale y śmierć potym podiał : czego między ludźmi znaleźć nie może : bo między nimi wszystkich wieków na świecie / odmiennosc zawždy pawała / a nawieczny w przyymowaniu nauk / tak / że też y na on czas y żył / choć wielkimi ordami na poczet Kazania Janowego gromadzili się ludzie do niego : lecz potym gdy do ciemnice w sadzon był / małe już dbanie człowieka pospolitego było o nim / y mała pamięć była na naukę jego. Przetoż słusznie on pospolity gmin ludzki / trzęciną chwiciacą sę od wiatru / mógł być nazwan / dla ich nie wstawności. Ale Jan S. tego przysłowia na sobie odnosić nie mógł / który statecznie trwał przy wszystkich wyznaniach swym / które czynił o Panu Chrystusie / o sprawiedliwości pokuty świętej / o życiu szczerym a prawdziwym na świecie / y o prawdzie której był przepowiadaczem aż do śmierci.

I Moga sę też te słowa Pana Chrystusowe y tak rozumieć / gdy mówi : Trzęcinę chwiciacą sę od wiatru / iakoby rzekł : Izalżesie wy z domów waszych y z majątności daleko idąc na puszczę / do takiego człowieka sli / którego byście byli rozumieli być nieustawnym w wymysle / y w nauce jego : czy byście byli do takiego sli / którego by sę był odmiennoscia w powieści swej chwiał / iako sę chwicie trzęciną od wiatru : czy byście go byli wnet nieustawnym być nie poznali : ale nigdyście go tak wielkim gminem przynimając macie go tak rozumieć / iako trzęcinę chwiciacą sę : Nie godzi sę tego wam o nim trzymać : ale toż rozumieć o nim co y pierwsze : że on przy nauce swej / która o mnie iako przechodzień mój przepowiadał / która was do przyszcia mego na świat gotował / trwa nieomylnie.

Taby było miejsce pokazać onych ludzi nieustawnosc / którzy wśhelatim wiatrem nauki nawiedzeni / od stateczności wiary y nabożenstwa swego przedko sę odmiennia : a bawiem oni są właśnie iako trzęciną chwiciacą sę : którzy przedkie serce mają do wierzenia : a w tym w czym natrzwalają y nastateczniejszy być mieli / to jest w wierze / która jest o Pana Boga poważniejszą nadewszystko / tam bywają naodmienniej : Co iednak pismo święte głupim a śalonym przypisuje : którzy sę odmiennia iako miściac : czego żaden stateczny y sprawiedliwy nie czyni : ale zawždy trwają przy prawdzie iako Słonce : A przeto też pismo święte każdego do stateczności przywołując tak napomina : Bądź stałym w drodze Pana Boga twego / y nie daw sę odwozić od prawdy smysłu twego : bo nie wstawnie ludzie / nie tylko trzęciną chwiciacą sę / ale też prochem / który miece wiatr / Pismo nazywa : y taka nieustawnosc / ludziom lekkim / złym / od wolej Bożej odstępującym / przypisuje. Bo iako sprawiedliwego / y w stateczności bojaźni Bożej trwającego / słicznemu dzierow szepionemu przy ciełacych wodach / y dawającemu piękny owoc porównawa : Tak złosliwego w sprawach swych y w wierze przeciw Panu Bogu nieustawnego / lichym prochem / który wiatr z miejsca na miejsce przenosi / nazywa. Przeto nie tylo oni / którzy są nieustawni w wierze / ale y oni którzy są nieustawni w słowach swoich / w sprawach potocznych / takie też trzęciną chwiciacą sę nazwać każdy może. Od takich wszystkich spraw nieustawnosci Jan S. wolnym był.

Alleż do stateczności swej / miał y inne sprawy zalecenia godne / przeto Pan Chrystus tym wiecąc go w sprawach zalecać nie przestawa gdy mówi :

Ale coście wyszli widzieć człowieka w miełki b. biór wbranego.

Jakoby

Napomina do
stateczności y nie
odmiennosci
wiary.

Eccles. 27. ver. 13.

Eccles. 5. ver. 12.

Psal. 1. v. 3. 4.

Sprawiedliwość
Jana świętego.

A Jakoby rzekł: Widzieliście człowieka w gruby ubiór ubranego / y postem a frogością odzienia/ dosyć vtrapionego. Zaleca go tedy tu Pan ze dwu rzeczy/ z ubóstwa/ y z frogości żywota. Bo iż w grubym odzieniu chodził/ w pokarmie ciała swę trapił/ winą y pićcia pijanego nie pił: Przeto także od Pana zalecenie wziął. A iż Pan Christus pochwała tak frogi sposób żywota w Janie S. tedy stąd zostało / iż wszyscy iakmiarz świeci nowego Zakonu/ do takiego sposobu żywota wdawali się/ y dobrowolne ubóstwo/ tak też y frogosć vdręconego żywota / za nawietże błogosławienstwo sobie na świecie obierali. Miedzy niezliczonym orszakem dam kilku na przykład onych/któzy na puszczy żywiąc/ ciało swę ubóstwem/grubym odzieniem/posty tak dręczyli/ że im skóra przysychała do kości: A ci byli Panu Bogu mili y wdzięczni: y ich imiona będą na wieki w błogosławienstwie: Jako są Antoni/ Makaryj/ Arseni/ Hilaryon/ Basyli/ Benedykt/ Bernat/ Dominik/ Franciszek/ S. rc. ci gdyż inšych nie miąnuie/ mogą być wszystkim Chryścijańskim ludziom na przykład/ iż przez tak frogi żywot Panu Bogu się podobali/ aby wszyscy wierni ich naśladować / w wierze prawdziwej y w takim światobliwym żywocie żywiąc/ temuż Panu a stworzycielowi swemu podobać się mogli.

C Aleby podobno rzekł: coż po tym tak frogim żywocie: y takim vdręczeniu ciała: gdyż Pan Christus iasnie tego nie rozkazał. Na to takci krótko odpowiadam: Jesli w bogactwu rostkosię vżywającym/ tak one rostkosię poganił / że dla nię w piekle go być pokazał / tedyż zatym idzie/ żeć one pochwalić musiał/ któzy skromnością/ powściągliwością/postem/ y grubym odzieniem/ ciało swę nietyło od rostkosi oddalali / ale ie też cieśko dręczyli: z czego tu Pan zaleca Jana świętego. Zaleca też ludzie/ któzyby we włościach y w popiele pokute czynili. Napomina w poście/modlitwie/w czuynościach/ aby iego naśladowcy czuyni byli/ rc. czego by pierwne nie czynił / kiedyby swoich wiernych pod frogością żywota pokutuiącego mieć nie chciał.

D Ale chciałby podobno wiedzieć przyczyny dla czego takiego żywota frogięć/ Chryścijańskiemu człowiekowi potrzeba/ słuchay. Jako bowiem w odzieniu y w iedzeniu/ w rostkosnym ciała wychowaniu/ wszystkie bystrości/ do złęgo pochodzą: tak odieciem rzeczy tych rostkosnych ciała/ też chciwości y bystrości w cieie się haniuią: y tak mdleją / że ciało przeciwko duszy nigdy nie może wstęwać.

E Nadto chciwość ona wrodzona/która iest macica wšęgo złęgo w człowieku/ y ta omdleć musi/ kiedy ją kto z rostkosi wyrzuie / a czystym żywotem przycisnie.

E A iż Piśmo święte opowiada/ że za tego świata rostkosi/ tak wiele vdręczenia y meki być maia / iako rostkosi byto: tedy słusnie ludzie świeci to czynili y czynić maia / aby co namnię/ tego świata rostkosi vżyli / iesli chcą co namnię za nie cierpieć. Do czego ciż ludzie świeci/ mieli y maia nie tyło Jana S. na przykład / ale samego Pana Chrystusa / którego wszystkie żywot był w postach frogi/ w modlitwach vstawiczny/ w ubóstwie y w niedostatku/ w pracach y w pielgrzymowaniu/ w pragnieniu y w vdręczeniu/ tak/ iż o sobie powiedzieć raczył/ Jż nie miał kiedy swę głowę skłonić. y przeto go Prorok nazywał Izaiasz mężem boleści/ niedoleżliwym/ chorym/ y niedziym. Cóż tedy lepszęgo iest Chryścijańskiemu człowiekowi/ co miłszęgo było onym świętym ludziem/ iedno według możności swę / Pana a zbawiciela swęgo naśladować/ tyle ile im onże zbawiciel ich do tego dopomagać raczył: Baczyc tedy możesi / że głupie a śalone to iest onych pytanie / czemu by frogiego żywota naśladować mieli: gdyż nie tyło vsty ale y skutkiem PANI Chrystus taki żywot pochwalić/ y na przykład wiernym zostawić raczył.

W pokucie frogi żywot wiernych Panu Bogu się podoba.

Luca 16. ver: 19.

Przyczyny dla czego potrzebny postętnący żywot.

Matt: 8 ver: 20.

Isaia 53. versu 3.

Beretykowie ży-
wotowi pokutu-
jącemu nieprzy-
jaciele są.

Marloratus in Ca-
put 3 Matthæi.
Calvinus in Har-
monia Euāgelica.

Beretykowie iā-
ko fałszywie poni-
cowali życie Jan-
a świętego.

Chytraus de ve-
stitu Ioannis in Ca-
put 3 Matthæi.

4. Reg: 1. ver: 8.

Luca 7. versu 25.

Nauczyciele oni: którzy pokucie świętę / y żywotowi Chrześcijan-
stwu upamiętatemu nieprzyjaciele są / dziwne tu to miejsce wykladaia /
aby frogosć odzienia y życia Jana S. w lubieżne życie obrócili: których o
Janie świętym wszechypliwie pisma króciuchno wkaże.

J Kalwin y wczem tego Marlorat / kiedy sposób życia w iedzeniu / y w pi-
ciu / także y w chodzeniu JANA S. wypisali / tedy aby tam nie frogiego y
zdreczonego żywota nie dotkneli / tak pisa: że Jan S. w iedzeniu / y w pi-
ciu także y w chodzeniu / prosty y robotnych ludzi sposobu używał / y na-
kładał ich żył y chodził: a temu sye nie przypatrzyli / że Chrystus Pan nie przed-
księżety ani Pany Żydowskimi / iego frogosć życia y grubosć iedzenia za-
leca / ale przed prostymi y robotnymi ludźmi: w tym dawając znać / że daleko
froższy żywot widł Jan S. daleko w grubszym odzieniu chodził / niż on lud
prosty robotny: gdyż onemu ludowi prostemu żywot Janów za wielkie po-
dziwienie był / y dla niezwyčajności takiego życia / y takiego chodzenia / w-
fyscy sye garneli do niego widzieć go y dziwować mu sye.

Drudzy zaś aby iakożkolwiek mogli pokazać / że Jan święty nie na so-
bie frogiego życia nie odnosił / tedy śmieli pisać / iż w płótnie z nici sierści
wielbladzey / iako Strigelius / albo w czamlecie / iako Chytraus Jan S. cho-
dził: co iako prawdyżwie pisali / sam Luter ich nauki głową iest świadek / in-
postilla Dominice 3. Aduentu. który tak pise: że Jan święty nosił na sobie
odzień / z grubey sierści wielbladzey dla tę przyczyny: aby żywot froższy
wiodł / aby ciało swe dieczył / aby czystosć żywota zachował: we wszystkich
tym dając przykład Raznodziom świętę Ewangelii.

Otoż nie chcie-
liście słuchać starych Doktorów / którzy z Ewangelii wybaczywszy frogosć
żywota Jana świętego / y grubosć odzienia iego / pisali / że ku wietšej po-
rze y ku wietšej wdreczeniu ciała swego / mało grzechami obciążonego tak
chodził / Słuchaycież waszego Lutra: który obledliwy nauki waszej pocza-
tek iest: a wstrząść sye pletliwego pisma waszego / żeście to śmieli pisać co
iest wśyctey prawdyż przeciwnego. Bo chcąc wyglądzić y z hidzić Kłaf-
co: ne frogie życie / ich grube Kąpice / posty / modlitwy y inśe pobożne sprawy /
radzibyscie byli z Jana S. rostkofnik / z iego grubego odzienia Aramit / z
iego rzemiennego pasa Jedwabby uczynili: ale próżno przeciwko prawdzie:
ta was zwycięża y potępia. Aza nie wiecie że Jan S. był Zeliašem: me-
tyło w niewinności żywota / ale też y w sposobie życia na świecie: aza Z-
liaš w miękim odzieniu chodził: Czytay o nim w Księgach Królewskich /
żec go niedarmo kofmatym meżem zwano: bo w grubym y kofmatym odzie-
niu chodził. Takżec pewnie y ten wtóry Zeliaš rostkofnego odzienia nie uży-
wał / ani żadnym rostkofnikiem był / iako wy go chciecie w swym piśmie wy-
konterfetować. Ale dosyć nam natym / że sam Pan Chrystus to wyzna-
wa / iż nie w miękim odzieniu chodził: y wkaże to / że ci którzy w miękich
odzieniach chodzą nie do iego dworu / ale do dworu Królów tego świata
przynależą / gdy mówi:

O to którzy sye w miękim odzieniu wbićia / w do-
miach Królewskich są.

Tu Mattheus S. odzienie tylo miękim wspomina / a Lukasz S.
Pánstie słowa powiadaiać / nie tylo o odzieniu / ale też y o deliciach albo ro-
stkofach tego świata tak Pánstie słowa mówi: Oto którzy w odzieniu kof-
townym chodzą / y w rostkofach żywią / w domiach Królewskich przebywają.
Jakoby rzekł: którzy w koftownych ślatach chodzą / rostkofnie żywią / tacy
nie na puszczą miestka / ale w domiach Królewskich tę ozdobę y pompy

vzywają

A używają. Za którą ozdobą gdyż pospolicie idzie pycha/próżna chwala/y wie-
lećroć rozgarda bliźniego/ tedy bez grzechu to rzadko bywa.

Uciechaj tedy nikt tego nie powiada/ aby w zbytne kosztownym odzie-
niu/ grzech być niemiał: gdyż nie dla potrzeby tak wiele/ iako dla roztosy y
ozdoby próżney chwały kosztownych sat jest używanie. Przeto Paweł świe-
ty stan żeński od kosztownego ubierania odwołując tak pise: Aby kosztow-
nego odzienia nie używały: A bogacz przypłacił kosztownego odzienia me-
mi piekielnymi. W prawdzie żeć pismo święte o chędostrwa w odzieniu niezas-
brania/y owsem wspomina do chędogiego używania sat: ale zbytku/ z któ-
rego idzie pycha/tego zabrania: gdyż też zbyt mało potrzebny/ y owsem
wiecey škodliwy jest. Ale słuchajmy iako daley Pan zaleca do tłuście

B Jana świętego.

Przeczecie tedy wyszli widzieć Proroká: oto wá
powiadam iż zacnieyszego niż Proroká.

U Zacnieyszy nad inſe Proroki był Jan S. dla pewnych przyczyn.

U Przypod dla tego/ że co inſy Prorocy piſmem opowiadali/ y którego
Mieſſyafá obicowali/ iż przyſć miał/ Jan go S. nie piſmem/ nie obietnicą/
ale palcem wkazał.

U Tłódo Prorocy duchem tylo Pána Chryſtusa/ y dzień iego widzieli/
Jan S. oczymá go widział/ wſymá ięć morze ſłyſzał/ rękómá iego ciało krzcil
w Jordanie.

U Potrzebie/ Prorocy objawienia bogá w Trócy iedyneſ iáſnie niemieli:
ale tylo pod zaſloną w tajemnicy/ y w objawieniach tego dochodzili/ że
Máyeſtat Trócy Świętęy nieiako poznawali: Jan S. iáſnie Májestat
Trócy ſwiętęy poznał cielesnymi ſmyſłami ſwoymi: bo Oycá w głoſie z nie-
bá mówiącego ſłyſzał: Syná Bogá Oycá Krzcząc w Jordanie widział: Du-
chá ſwiętego/ w oſobie gołębiczy nad Synem Bozym widząc poznał: cze-
go żadnému z Proroków/ y widzieli y poznać od Pána Bogá nie dano ieſt.

Wietſzy tedy Jan nad wſytki Proroki/ gdyż wietſze dáry niż wſyſcy
Prorocy od Pána Bogá otrzymał. Przeto go też Pan zacnieyszym nad inſe
Proroki opowiadac raczy. A náostatęć przywodząc ſłowa Boże przez Má-
láchiaſá Proroká/ Anyolem go nazywac raczy temi ſłowy:

Abowiem ten ieſt o którym nápiſano ieſt: o to ia
poſyłam Anyolá mego/ przed oblicznoſcią twoią.

U Ku wywyżſzeniu zacnoſci Jana S. nie tylko go wietſzym/ niż Pro-
rocy byli Pan opowiadac raczy/ ale go też y Anyolem być mieni: á to czym
ze dwu przyczyn. Przypod z ſtrony ſwietobliwego żywota/ á potym z ſtro-
ny godnoſci wrzedu iego. On tedy/ który był naturą człowiek: bo tak o
nim S. Jan Ewangelista piſe/ że był człowiek poſłany od Bogá/ któremu

E było Jan imię: nazwan ieſt od Pána Anyolem: nie względem natury: bo-
wiem rozna ieſt ludzka natura od Anyelſkiey: ale dla ſwietobliwoſci/ dla
ſnažnoſci/ y czyſtoſci żywota/ y dla niewinnoſci w której żył. Bo żyć w cie-
le/ bez ciała/ to ieſt żyć na tym ſwiecie w czyſtoſci ſięczerey/ tak ná cie-
le iáć y na
wmyſle/ Anyelſki to żywot ieſt/ nie człowieczy: á iż tak Jan S. żył: prze-
to też ſłufnie Anyolem był nazwan: ſłufnie mu y oné tytuły od Oyców S.
ſa przypisane/ że był ſkóla cnoty/ náuczyciel żywota/ miſtrz ſwietobliwoſci/
ſkóla ſpráwiedliwoſci/ zwiérciadło dzieviczy czyſtoſci/ przyklad wſtydli-
woſci/ dóga potury/ Trébá niebieſka/ Syná Bożego poſel/ Oycá niebie-
ſkiego tajemnicá/ choraży Królá niebieſkiego/ wſytkiego ſwiátá przyklad/

D iij

wſytkich

1. Tim: 2. ver: 9.
Luca 16. ſu ver 19.

Czym JAN S.
ieſt wietſzy nad
inſe Proroki.

1.

2.

3.

Malach 3. ver: 1.

Ioann: 1. verſu 6.
Poſłanie dla cze-
go JAN ſwiety
nazwan ieſt Any-
olem.

CHryſologus ſer-
mone 107.

Auguſtinus de
ſanct: ſermone 22.

BERnhardus ſer-
mone de excellen-
tia Ioannis Bapti-
ſte.

wszystkich ludzi na świecie pocztliwość / Anielskie wesele / Krewny Páná Chrystusów / pochodnia światła / Nieczenników jasność / prawdy opowiadacz / y wszystkich światobliwości przykład. rc. Ták świeci Doktorowie Janá świe-
tego tytułami zdobili: á nie darmo: bo widzieli że go sam Pan Chrystus An-
yolem nazwać raczył.

¶ Ale iż nie tylo z strony światobliwego żywota **A**letem był nazwan/ ale też y z strony wizedu/ dla którego był posłan: iásnie to Pan pożą-
zować raczy temi słowy gdy mówi:

Który przeprowi drogę twoją przed tobą.

Matt: 3. a ver: 1.
ad 13.

Lucæ 2. ver: 10.

Matt: 8. ver: 29.

Inſy Prorocy poſłani byli / aby przyſcie PAniſkie opowiadali / á Jan S. przyſedł / aby drogę iemu przeprawił: czemu iáko doſyć czynił / znácznie Ewángeliſtowie pokázuia: Bo chodził po wſytkiey kráinie Jordániſkiej / o/powiedáiąc Krzeſt pokuty ná odpuszczenie grzechów: nápominaiąc wſytkich / aby gotowali drogę PAnu: onému PAnu / który po nim miał przyſć / który mocniejszy był niżli on / któremu on nie był godzien y botów noſić: y który miał Krzcić duchem ſwietym. Takim tedy wzeдем był ozdobiomy y takim Anzolem był Jan S. bo takie poſełſtwo ſpráwował / które téż y Anzolewie ſpráwowali / gdy mówili do paſterzów: Opowiedamy wam weſele wielkie: iż ſye wam národził zbáwiciel / który ieſt Chriſtus. Kiedy tedy porównaſ Janá S. poſełſtwo z Anzełſkim / ſnádnie obaczyſ / że tóż poſełſtwo Janá ſwietego co y Anzolewie opowiadáli. Bo powiadáli Páná Jezu Chriſtá / zbáwiciela wſytkich ludzi. Lecz Pan Chriſtus nie tylko od Anzolów / nie tylo od Janá S. ále téż y od czártów ſwiádectwo odnióſł / że był Zbáwiciel ludzki / y potempcá á zniſzczyciel Szatániſki: które ſwiádectwá my w ſiebie wvážáiąc: y nie omylnie wierząc / daymy cześć y chwale Pánu Jezusowi teraz y ná wieki. Amen. ~

Summá Ewánpelién tén tá iest

1. Poselstwo Zwolenników Janowych do Pána Chrystusa/ nie z strony wątpliwosci Janowey / ale z strony niedowiarstwa wczniow Janowey ch/ aby przez samego Pána Chrystusa/ przez naukę y cuda iego / do wiary prawdziwey iego przystapili.
2. Cuda y dobrodzieystwa Pána Chrystusowe / które czynil nad ludźmi wloknymi y chorymi / takze umarłe wskrzeszając / to pokazuią y swiadcza/ że byl prawdziwym Messyasem : gdyż z takimi cudami od Prorokow byl opowiedziany.
3. Ukazuje sye przez słowa Pána Chrystusowe w Ewangelii/ wielka cześć y godność Jana S. który nie tylo nad wszystkie Proroki wietszym/ y swietobliwszym jest pokazan / ale téż y Aniołem dla swietobliwego żywota jest nazwan.

217 史 27.

A EWANGELIA ZIEY
WYKLADEM W NIEDZIELE
Czwartą Adwentu według opisanía
Iana S. w Kápit : 1.

D Ośáli z Mdownie z Jeru-
zalem Kapłany y Lewity do niego/
aby go spytali : Ktoś ty iest ? A on
wyznal / y nie zaprzal / a wyznał że
nie iestem ia Christus. Tedy go oni
pytali : Cóżes tedy ? Heliafemes ?
Rzekł nie iestem. Tedyś iest Pro-
rokiem ? A odpowiedział : Nie. Rze-
kli mu tedy : Ktożes iest / abysmy w-

E mieli dać odpowiedź tym którzy nas postali ? Cóż powiadaś o
sobie : A on rzekł : Ja glos wołającego na puſczy / Sprawuy-
cie droge PAńska / iako powiedział Izaiasz Prorok. A którzy
byli postłani / byli z Pharyzeuszow. Tedy spytali go / y rzekli : Cze-
muż tedy Krzciś / poniewazes nie iest Christussem / ani Helia-
fem / ani PProrokiem : Odpowiedział im Jan / mówiąc : Jac
Krzczę wodą / ale w pośrzód was stąnal / którego wy nie zna-

cie. Tenci

cie. Tenci iest który pomnie ma przysć / który sye przedemna stał : którym ia nie iest godzien / bym rozwiązał rzemyczek v bota iego. Té sye rzeczy w Betaniey działy z one strone Jor-
daná / gdzie był Jan Krczacy.

Summa przez
mowy tá iest / iż
iż czas iest bli-
sko roznego ob-
chodzenia / náro-
dzenia Pána Je-
zu Chrysta wedle
ciála z Mátki
pánný přeczystéy
Máryey: Tedy ku
obchodzeniu tak
zacného dobro-
dzieystwa do 6-
wietobliwosci
napomina aby ka-
ždy gotował ser-
ce své P. E. B. i-
stusowi w praw-
dzivé wierze / y
w swietobliwých
spráwách. 2c.
Isaie 45. versu 8.

Isaie 40. versu: 3.

Matt. 3. v. 3. & 8.

Luca 3. versu 9.

Sapien. 7. ver: 27.

In animas sanctas
transfert.

* Ioan. 14. ver: 23.

W Rzeczách przyrodzonych powia-
dáa Medrzy / że w biegu przyrodzonym / tá iest
własność: iż gdy do swego kresu przychodzi / przed-
sy bywa. Co sye pokazać może z przykładu
pomocného: bo y człowiek długa droga idac /
gdy do onego miejsca przychodzi / do którego cia-
gnie: gdy go iuz blisko bywa / iuz z wietšym wese-
lem dodáie sobie chuci / y rączšosci / aby co rychléy
był tam kedy vmyslił. Toć sye iednak y známi
Chřesćjánsy dzieie tego času / którego dobrodziey-

stwo przysćia / Zwiástowania / y w cielenia / w żywot Pánienški Pána nášé-
go Jezu Chrysta obchodžiny: á day Pánie Bože abyšmy nabožnie obchodži-
li. Iuz to czwarta Niedziela iáko do tego kresu wšyšcy ciągniešmy / abyšmy
roczná pámiatke tátiého dobrodzieystwa Božého z naboženštwem rospá-
mietywali. Któřého dobrodzieystwa iáko oni starzy ľudie swieci z wielkím
stáráním přágneli / stad to obaczyc každý może / gdy słowá ich we Mšey
spiewané przed sie weźmie: Wolali ná niebo aby spuscilo rosse z góry / á o-
bloki aby spuscily sprawiedliwého: Křyczeli aby ziemia sye otworžyla / (žie-
mie tu rozumiéy żywot Pánienški / á zrodžila zbawiciela / 2c. Otóž czego oni
tak požadliwie přágneli / tegošmy iuz ša istotnymi včesníkami: czego oni
čekali my iuz mamy: czego oni prošili aby sye sštálo / my iuz to co sye sštálo
rospámietywáć mamy / y iestěšmy powinni. A iž iuz čas bliski iest tego tak
zacného swietá / Rocznice národzenia ná swiat Pána nášého Jezu Chrysta:
tedy imesiny tego kresu bližšy / tym badžmy špiěšniěšymi do tego / abyšmy
serca nášé nam vrodzonému Panu pilnie zgotowali: y o to sye stárali / iáko-
byšmy PÁNÁ tego včzynkami swiatłosci / y wiáry potežností / y štátec-
ností / w serca nášé wdziecznie přyzili. Do czego abyšmy tym pospieš-
niěšymi byli / Kostíól swietý Chřesćjánski dšisiešyš Ewangelia nas przy-
šposabia nápominašcy / abyšmy gotowali dróge Pánu / iáko nas PŘorok
Izaiáš včzy: y Jan S. Káznodžieštského vřzedu vžywašac / do též náuki
žydy / Káptany / Lewity / y inšé wšytki / Któřy od niego bádali sye drógi zba-
wiennéy nápominaš mowiac: Prostě czynicie šciešški Bogu wášému / czynicie
godné pošytki pošuty: bo každé drzewo nie czyniac dobrého pošytku / bedžie
wšiečzoné / y do ognia wrzuconé.

Chcešže tedy Chřesćjánski človiečze / aby sye w sercu twoim Pan
Christus vrodžil / aby do niego przysć raczył / aby sye přemíšl w duše twa /
stárayše sye abys godné pošytki pošuty czynil: abys byl drzewem plodnym /
w cnotách / w miłosierdziu: á on z išci obietnice swa / iž přyzdžie do čiebie /
y miesškanie w twoim sercu sobie včyni. Tegoć przysćia w nas Pána
Christusa tá czwarta Niedziela Adwentu včzy.

¶ Ale abys to zrozumial / iáko wého ščesćia dušá Chřesćjánského
človieka iest / Któřa przez láške ma w sobie Pána Christusa / Křotko to poka-
že. A iž rzeczy přeciwné podle siebie položené / znáczniěy bywáia rozezná-
né: tedy pokaže y to iáko nieščesliwa dušá iest Chřesćjánského človie-
ka / Któřa Christa Pána lášti niema.

Christus

A **I** Chrystus Pan mówi: ^aprzezemnie nic nie możecie czynić: ^cJam iest ży-
wot: iam iest prawda: ⁿKto pragnie niech do mnie przyjdzie/ y weźmie ode-
mnie napój żywota. ^oMówi powtóre: ^oJam iest macica/ a wy iestescie la-
torosłki: ^uwspelała latorosłke która we mnie nie czyni pożytku / oderznie ja
Oyciec mój niebieski/ y zarzuci. ^tTrwajcież tedy we mnie/ a ja w was: bo ias-
ko latorosł nie może podać owocu sama z siebie: ażby trwała w macicy: tak
y wy ażbyscie we mnie trwali. Przypatrzcie się pilnie/ co macie za pożytki/
iesli Chrystusa macie: a co za niepożytki iesli go niemacie? ^uNiemacie Chrystu-
sa: tedy nie macie: bo bez niego nic nie iestes: nie macie/ bo nie dobrego
nie możecie uczynić. Chrystus żywot wieczny iest/ a ty Chrystusa niemacie/ tedy
żywota wiecznego niemacie: studnicę ożywiający nie macie. ^uMusi tedy ta-
B knać y pragnąć duszą twoją bez niego na wieki. ^uStemu bez Chrystusa iestes
latorosł odcięta od wszystkich łaski Bożej / y uschła / a do ognia wiecznego
nagotowana. ^uPrzeto słusnie S. Augustin tak napisał: Wszystkie dostatek
tego świata/ okrom Pana Boga/ okrom Chrystusa Syna Boga Oycy/ ne-
dza iest / niedostatek iest / wieczne zliwienie iest. ^uCóż tedy na ziemi
bez Pana Chrystusa iest? co człowiek bez niego ma? wielka niedze ma.
Jesli tedy bez Pana Chrystusa człowiek tak niedzny iest/ że we wszystkich duszą
iego wielką niedze cierpi/ tedy z tym idzie/ iż kto Pana Chrystusa ma/ przez
łaskę iego/ ten wszystko dobrze ma: ma żywot wieczny: wszystko przecen y w
nim może sprawować: ma ochłodę ducha świętego/ iest latorosł rodzący:
C ^używie w nim Pan Chrystus: pożyteczny iest Panu Bogu/ sobie y bliźniemu:
żywie na świecie tak na wstawiecznych godzinach/ bo ma bezpieczne sumienie:
Owo krótko: kto Chrystusa ma/ wszystko dobrze ma / wszystko błogosławienie:
stwo ma/ wszystko co duszy iego potrzebnego y pożytecznego iest/ ma. ^uA
iż tak pożyteczna rzecz iest mieć Chrystusa w sercu swoim / starać się mamy
wszystcy/ abyśmy go co narychle y siebie gościami mieli / drogie wdzięczności
iemu zgotowali/ y na potomny długi czas y siebie go zachowali / abowiem
tak godnie y przystojnie/ rocznice narodzenia iego obchodzić będziemy.
Strzeżmy się tego Chrzestianie mili / czego się dopuścili Żydowie /
y przez co do zagłady y Pana Boga przyszli. Abowiem ci z wielką pożadli-
wością oczekawali Messyasa/ y pragneli go: a kiedy przyszedł: nie było żeby
D go przyjąć mieli/ y iemu być posłusni/ ale y znąc go niechcieli: y mówili to/
co pismo o nich dawno powiadało: że ciężki im był ten widzenie. ^uWłaśnie w
tym Żydowie byli podobni ludziami niektórym chorym / którzy skarżą się na
choroby/ pragną aby byli zdrowi/ lekarza czekają pośledliwie: a skoro do nich
lekarz przyjdzie/ tak go oni zagardzają/ y słuchac nie chcą: przeto że się im za-
raz nie wedle myśli fanienie/ a nie mogą być zaraz zdrowi. ^uTakci właśnie
z Messyafem swoim Żydowie uczynili: przez długi czas żądali y pragneli go:
a gdy przyszedł zagardzili go: iako o tym Jan święty świadeczy gdy mówi:
Do swych własnych przyszedł/ iako do swej własności/ a swoi go nie przyjęli.
E ^uOteż abyśmy z niewdzięcznymi Żydami w poczęcie nie staneli: wkładmy te
Pannę wdzięczność / że nie tylko rocznice narodzenia iego poczętowie y ozdo-
bnie sprawować/ święcić/ y y siebie wważać będziemy: ale też to czynić będzie-
my świętobliwie/ szlachetnie/ y pobożnie. ^uKu czemu abyśmy wietrzy pochop wzię-
li/ będziemy się tego z wykładu Ewangelii świętej uczyć: która co w sobie
zamyka/ y iakie nauki odnosi z pilnością pokazuje.

**Posłali Żydowie z Jeruzalem Kaptany y Lewi-
ty/ do Jana Krzciciela.**

I Tu się pokazuje poselstwo Żydowskie do Jordana/ kiedy Jan był,

do tegoż

^a Ioan: 15. versu 5.

^c Ioan 14. versu 6.

ⁿ Ioan: 7. versu 37.

^o Apoc: 22. ver: 17.

^o Ioan: 15. versu 5.

^u Ibidem versu 2.

^t Ibidem versu 4.

Sapien: 2. ver: 17.

Ioan: 1. versu 11.

do tegoż Jana posłane. Którego posłania przyczynę potrzeba nam piérwéy pokazać.

Pan Bog giunt wiary Swietéy przysłégó Messyasa zakładając na świecie w ludziach: nie tylko przez Proroki w onym narodzie Żydowskim który go znał/ ale téż przez Sibille dziewice pogańskie/ świadectwa wydawać raczył/ tak Żydom iako y poganom: że Messyas światá wsego odkupiciel przysć miał. A iako dzień gdy sye przybliża/ Jutrzenka gwiazda inż nie daleki sye być pokazuje: tak kiedy inż Messyas prawie przysć miał/ tedy przed sobą świadka posłał: który acz sam nie był światłością/ ale dla tego był posłany/ aby świadczył o światłości wnet przychodzącéy. Otóż ten świadek był Jan święty.

Ależ ten świadek tak w światobliwym żywocie żył/ iż go wszyscy ludzie za podziwienie w siebie mieli: y iako Łukas S. świadczy/ że sye nądziewali/ a prawie wszyscy myśli w sercach swoich/ nie onliby był Messyaszem: tedy on sam świadek z tego błędu ludzkie wywodził mówiąc: Przyjdzie mocniejszy niżli ja/ któremu ja nie iestem godzien rozwiązać rzemyczka w nóg iego.

Lecz iednak że do onégo świadectwa ktoré on wydawał/ mało sye ludzie przyklániali o przysłym Messyasu/ mało myślać/ Janá w siebie wiele wważali: widząc iego nową naukę wcząć/ nowy krzest czynić/ wszytkie Żydowskie ziemie krzcić ić. z czego go sławili wsejdy/ dobroczczyli mu wszyscy/ tak/ że téż to przelozeni w Jeruzalem słysząc co wczyl y czynił/ chcieli sye dowiedzieć/ czyaby to mocą y dla czego by to czynił. Posłali tedy z Jeruzalem do niego.

Każde słowo tu w Ewangelii medarmo iest włożone. Bo iesliż wie, dzieć chcesz skąd posłano/ Ewangelistá wypisuje mówiąc: Posłali Żydowie z Jeruzalem.

Jeruzalem na on czas y dawno przed tym było Miasto bogactwy/ znacności/ wielkości/ o chedośtwem/ wszytki inśe Miasta przeroszające. Przeto Prorok zwał to Miasto Królestwem powiatów/ Pania narodów/ pełné ludu/ pełné Złota y Srebra ić. Z tego tedy Miasta tak zacnego/ tak szkaradawného posłali Żydowie poselstwo.

Chcesz wiedzieć coby to za Żydowie byli/ ktorzy posłali poselstwo: Byli to naprzód Biskupi Żydowscy: Wzemi w Zakonie Pharyzeusowie/ Le wite/ wzemi Doktorowie/ y inśy wszyscy stárszy ludu onégo Jerolimskiego. Ci wszyscy zgromadziwszy sye w iedno/ ráde czynili coby stym począc/ iż Jan przyszedłszy z puszcz yś chodząc po wszytkiej krainie Jordankiej/ opowiadać krzest pokuty na odpuszczenie grzechów. Słyszeli téż o wielkim tłumie ludzi który sye do niego garnał. Przypatrowali sye y czasowi/ y wybaczyli to/ że sye pisma prorockie onych czasów wypełnić miały ić miał przysć Messyas: Widzieli blisko koniec dniów Danielowych/ który był prawie z nami tegodniami Rok opisał/ kiedy sye Messyas narodzić miał: Baczyli że mi Sceptum Królestw ić z ich narodu na obce ludzi Herody/ Idumejczyki było przysło/ a mieli to Proroctwo Oycá swego Jakóbá wté słowa: Nie będzie oddalon Scept z Judy (Sceptum rozumie tu za Królestwo Judzkie) ani Króla z bioder iego/ aż ten przyjdzie który ma być zesłan: A ten będzie oczekawanie narodów. Już tedy to baczyli że z narodu swego Króla nie mieli. Mieli tedy pewną nadzieję iż Chrystus Messyas inż onych czasów przysć miał/ a ony z niewolę wybawić/ Królestwo Rzymianom wydźić y od Herodów ie wyswobodzić: bo takiego Messyasa czekali/ ktorzyby był od wszytkich nieprzyaciół ich wyswobodziwszy ie/ Jeruzalem Miasto perłami y drogimi kamieniami osadził/ stolec wielmożności swéy w nim podniósł/ wszytkie światu z nimi roztárował: * A oni żeby byli podeptali wszytki bezbożné: a żeby inśy narodowie byli popiołem pod stopami nóg ich: A JE-

Jeruzalem

Ioan: 1. versu 8.

Luca 3. v. 15. et 16.

Thren: 1. versu 1.

2. Paral. 9. ver. 20.

3. Reg. 10. ver. 27.

Tego času w Jeruzalem Żydowskim Biskupi byli/ Anna y Kaysphas.

Dan: 9. v. 25. et 26.

Na czterzy części na ten czas inż Królestwo Żydowskie rozdzieleno było/ do ręk obcych.

† Genes. 49. v. 10.

Żydowie iakiégo Messyasa czekali/ cielesnym sposobem rozumiejąc Proroctwa Izaiasa y Malachyasa.

* Malach: 4. v. 2.

A ruzalem z nimi aby sye zawždy weselilo/oni w nim rostkofami optywali / we
wseleńscy slawie y w dobrym mieniu : A narodowie wszytcy y iezyki aby do
nich przychodzili/ y ogladali chwale ich Messyasa : A Messyasa iako Pan y
Krol nad Krolmi / aby kladl na nie znamiona / yzeby po wszytkim swiecie
chwale tego zwiastowali narodom : A naród żydowski rozproszony po wszech
krajinach / aby przywodził za dar temu to Messyasowi na koniach / na Wo-
ziech / w Kolebkach / na Mulech y na Karach do gory Syon / y do Miasta
Jeruzalem zc. a iakięgo pierwey / takiego y teraz naród żydowski Messyasa
oczekawa. Z wielką tedy pilnością y z wielkim staraniem oczekawali na on
czas Messyasa : a widząc z iedney strony Jana / że sye z zacnego Kapłana
wrodził/dziewem Bożym z starey nieplodney matki / że też rzeczy wielkie sye
wazył/gromadził do siebie tak wielki orszak ludzi : Z drugiey strony/widzieli
go ubogim/ Wzrost Káznodzieyski na sobie odnosacym/ w grubym odzieniu
chodzacych/byli pod wielkim wstąpieniem : bo iedni Messyafem go być ro-
zumieli:drudzy zaśie wbostwem tego obrażając sye wstępiłi/aby on być miał.
Tak tedy z spólną radą narodziwszy sye / posłali do niego posły / chcąc sye
wyrędzić co by był zacny :

Pytając go/ Któs ty iest.

C Przestępy niedziele pisaliśmy poselstwo Jana S.do Pana Chrystusa/
iako był poslat zwolenniki swie do niego / pytając go iesliby był onym obie-
cany Messyafem. W dzisiejszy zaśie Ewangeliey/ słą żydowie do Ja-
na/ pytając go też/ iesliby on nie był Messyafem od Boga pomazanyim.
Kiedy Jan S. wcznie swie stal do Pana Chrystusa z tym pytaniem:Chri-
stus Pan cudami swymi pokazal sye przed posłancy Janowymi/że był Mes-
syafem : a po odprawie poslow Janowych / zacnym zaleceniem przed tłu-
kczę Janá S. wynosił y slawil. Kiedy zaśie żydowie z Jeruzalem po-
slali do Janá/ chcąc wiedzieć iesliby on był Messyafem/ wyznal Jan S. że
nie on był Messyafem/ Ale go im opowiedzial być w posrzedku ich/ y wiel-
kimi go chwalami wystawiał : y takie świadectwo dal o nim / że trudna
mieli mieć omówkę / aby o nim to iest o Messyasu niewiedzieli : Gdyż Jan
S. iawnie/ y ozdobnie/ wszytkim wobec go opowiedzial. Pytając go też
dy poslowie żydowsky : Któs ty iest :

D Wielka przyczyna do tego poselstwa była/ Kazanie y Krzest Janá S.
y zdato sye to w duchownych starshy y żydowskich/że Jan S. iakás nowa re-
ligia zacynal: do której swietobliwym żywotem swym/ y wymowną nauką
mógł wiele ludzi pociągnąć. To bacząc starshy Biskupi y Kapłani / mieści-
łac w tym niechcieli/aby do niego poslat niemieli/ y wyrędzić sye z niego /
czytaby to mocą czynil. Było zaprawde co pochwalic w tych to starshych
duchownych żydowskich / iż tak pilnie zabięgali rzeczom nowym / y wczas
dowiadowali sye/iakimby sposobem/krzest y Kazanie swie Jan S.stanowil.
Należalo na nich aby sye o nowey nauce dowiadowali : y iesliby była prze-
ciwko Zakonowi Moysesowemu/ aby iey zabięzeli y niedopuszczali.

E By byli tak przednieyszy nashy duchowni/nowym naukam gdy do Polski
przychodzili z Ciemiec z skoly Luterowey zabięgali/ y o tym sye starali/ aby
onych ministrów byli pytali co byli zacny/ziatka byli nauka przyszli/ nie wkrę-
dliby sye byli tak łacwie do Oyczyzny nashy : y nie namnożyloby sye było tak
wiele obledliwych wiar/y bluźnierstw o Panu Bogu. Lecz iż takiey pilno-
ści nie było / iakaby była miała być : otóż przyszly na nas takowe złe rzeczy.
Za czym chwalić musie żydowskich duchownych pilność : że nowo zaczetey
nauce od Janá S. zabięgali : iako ganić musie niedbalosć tych/ którzy w
Polsce mając sto władz y rozumu / nowym naukam nie tylo nie zabię-

Isai: 66. v. 19. et 20

Isaia 66. v. 11. et 18

gali/ ale niedbałstwem swym iakoby na nie zezwalali.

Była tedy rozmowa tych posłów z Janem S. ale była śersza niż ia Ewangelista opisał/ co sye iasnie z textu dalszego Ewangelii pokazuje. Bo znać że nie tylo go pytali ktoby był/ ale go też własnie pytać musieli/ iesli on nie był Chrystusem: tak iako od ludzi był mnieman. Tę lada pokusa przy padła to była na Janá S. By ten był Tytul/ta godność/ ta zacność/ od tak zacnych ludzi tak zacnego miasta/ człowiekowi pragnącemu próżney chwały był ofiarowan/ podobnoby go był życzył sobie: y te ozdoby na sie wziął/ a wyznał być sye Messyasem. Ale iż tak świetemu człowiekowi przyniesiono było taki Tytul/ który prawde znał/ y dla prawdy umarł: tedy wypisuje Ewangelista S. iaka im na to odpowiedź dał/ gdy mówi:

**Al on wyznał/ y nie zaprzął: a wyznał że nie iestem
ia Christus.**

Wyznał to czym nie był: nie zaprzął czym był: wyznał prawde iako sye godziło wyznać przepowiadaczowi prawdy: a nie zaprzął tego kogo opo wiadać miał.

Ioann 14.

Ephes: 6. ver: 14.

3. Esdre 4. ver: 35.

Kedy iest nie wątpliwa prawda/ tam iest y prościuchne wyznanie iey. Przykład mają bracie wszyscy z Janá S. naywiecey Kaznodzicie/ aby byli w śedzie y zawse prawdziwym/ prawde wśedy przepowiadali: przyiaciolom y nieprzyiaciolom równie ia slawili: gdyż przy prawdzie śezeręy śtać mają/ pamietać że Christus prawda iest: a kto przy prawdzie stoi/ przy Chrystusie stoi: kto bez prawdy iest/ bez Chrystusa iest. Przeto Paweł Świty tak do prawdy nas napominając mówi: Stórcie przepasawszy biodra wasze w prawdzie/ y obleczeni w Pancerz sprawiedliwosci. Cemu Paweł świe ty każesz nam w prawdzie śtać: Wielka przyczyna iest dla czego to czyni. Bo prawda naderwsytki rzeczy iest namocniejszy. Tá Rosciół Bóg y z fał- su wyprzata: tá Pána Boga prawdziwie wcy: wtęy kto ma wśnosć/ ze wśyt- lich przeciwnych rzeczy bedzie wybawion: bo tak Pán mówi: Mięcie wś- fność w prawdzie/ a prawda was wybawi. Prawdziwym tedy być/ w praw- dzie chodzie/ w prawdzie Pánu Bógu sluzyc/ zawzdy sye to Pánu Bógu podobato: bo iako obludy fałsu nie lubi Pán Bóg/ y bzydzi sye nia/ tak w prawdzie y w śzerosci sye kocha. Pisino powiada że fałszywe wśta zabijają dusze: tedyć zátym idzie/ że prawdziwe wśta/ ożywiają dusze. Ku téy tedy prawdzie/ która Pánu Bogu miła/ wśytki wobec Jan S. wyzna- niem swym przywodzi: aby każdy prawde mówił z bliźnim swoim/ o sobie y o ludziach prawde mówił/ iako tu Jan S. o sobie y o Pánu Chrystusie śze- rzę prawde mówił. A iż tak wolnie y potężnie wyznawał prawde: przeto/ aczby był mógł być mian w ludzi za Chrystusa/ nieumiośła go tá próżna chwa- lá: ale sye tym wyznał być/ czym był.

Alle dla czego Ewangelista trzykróć powtarza té słowa/ y wyznał y nie zaprzął ic. Jest temu pewna przyczyna: abowiem chciał wśazać tym sposobem mówienia/ iż iako Jan S. o wielka rzecz od Pharyzeusów był py- tan/ y wietśym niż był/ mnieman był być: Tak z wielkim wśilowaniem o so- bie omowe czynił/ aby nie domniemania ludzkiego w sobie nie zostawił: Bo kiedy ludzie o nim rozumieli/ żeby był Chrystusem: baczył to Jan S. że mu w tym Bógśta cześć y chwale wyrzedzali: gdyż Chrystus miał być/ y był Bogiem y człowiekiem: przeto Jan potrzykróć sye wymawia wśytkim/ aby o nim nie rozumieli tak wyśoce: a temu Bógśtęy chwały nie przypisowali. Bo żaden człowiek nałatomśy tak pilnie nigdy śkárków swoich nie strzegł/ iako świeci Pánścy strzegli tego/ aby cześć y chwala Boga nigdy w cześć y

w chwale

A w chwale ich nie była przymieszana. Przeto y Paweł S. tak wzy: Samemu Panu Bogu cześć y chwala na wieki wiekom. Czytamy w dziełach Apostołów / kiedy Pawłowi S. y Barnabaszowi mieszkanie w Miescie Listry / dla cudów które działali / chwałę Bożą wyrządzać chcieli / a za Bogi ich chwalić: oni wielkim wstępowaniem zahamowali je mówiąc: Mężowie Listryscy co czynicie? Tężesmy y my śmiertelni / wam podobni ludzie / którzy wam opowiadamy / abyście sye nawrócili od tych marny ch rzeczy do Boga żywego / który uczynił niebo y ziemię. A nietylko słowy temi niedopuszcili sobie chwały Bożej czynić: Ale też rozdarcie sukien swoich przed kim w tłumie stał w bieżeniu y wołaniem / pokazali to / że tego byli niegodni / y od nich tego mieć nie chcieli. Takimżec sposobem Jan S. Ektatroc powtórzem wyznania swego od siebie one cześć y chwałę Messyafowę oddał y odpędził: wiedząc wielki przed Panem Bogiem grzech być / gdy sobie cztowiek przywołasz chwałę Bożą. Abowiem tym Ewā z Jadaniem / pierwy rozdzice naszy / że Bogami być chcieli / niewinność y błogosławieństwo stracili: tym Aniołowie na głębokość piekielną z nieba zrzućeni są / że Lucyperowi na to pozwolili / iż chciał równy być najwyższemu / y stołec swóy położyć równo z stworzycielem swym. Ludzie tedy świeci / wiedząc iaki to przed Majestatem Bożym grzech jest przyymować na sie cześć Bożą / strzegli sye tego pilnie zawżdy / aby od nię próżni byli. Lecz ludzie tego świata / nietylko sobie chwałę Bożą przypisowali / ale sye też y Bogami y ludźi czynili / iako Ezechiel Prorok w Krolu Turkim wpytki opisyue tak mówiąc: Umioło sye wzgórze serce twoie (Pan Bóg mówi przez Proroka do pyfnego Krola) tak / że rzekł: ja iestem Bóg / a na stołcu Bożym wsiadłem pośród morza. A ty iest cztowiekiem a nie Bogiem / y pokładales serce twé iako serce Boże / ić. Zli ludzie prze serce pyfne swé / Bogami sye czynili. Wie to Pan Bóg iestli y dzisiejszy ch czasów / tacy sye nienaydnie między Chrzescijany: acz w prawdzie nie naydzieś takiego żadnego / któryby rzekł o sobie żeby Bóg był: al. kiedy w sprawy ich wpyrzy / tć o thym swiadcza / że są takowymi. Albowiem kiedy sobie wiecey przypisuią cześci y chwały od ludzi / a niż im przystoi: kiedy sobie żywią / wiecey niż Panu Bogu: kiedy za wzięte dobrodziejstwa Panu Bogu nie dziekuią / a od Pana Boga być ie nie wyznawaią: kiedy w sprawach swoi ch boiażni miłego Boga nie przekładaia / y prawie ia z pamięci swéy zkladaia: tedy wpyscy cześci y chwały Panu Bogu nie tylo nie czynia / ale ia też iemu odcymuią / sami sye w mię zostac y przy sobie ia mieć chcą: gdyż nad sie iufego wietfego mieć nie chcą. Tacy wpyscy mieli by sye wzyć z Jana S. iż iako on wyznał prawdziwie / że dalekim był od tego / aby był Chrystusem / aby ię chwały używać miał / aby iego poczętości dotknąć sye miał: Tak y oni hardęgo serca ludzie mają wyznać / że ludzie są młczemni przed Panem Bogiem / nie niewładnacy od siebie / iedno od Pana Boga / bez którego ani istności / ani bytności / ani żywota / ani maietności / ani mocy / ani rozumu mieć nie mogą.

E Ale cōż Jan wyznał? wyznał mówiąc: Nie iestem Chrystus. To iest / nie iestem on Messyaf obiecany: nie iestem ono nasienie w Raiu obiecane. Ku starciu głowy weżowey: nie iestem ono błogosławieństwo / w którym wpytki narody ludzkie błogosławione być mają: ^a nie iestem on pożydlivy od wpytki narodów: ^c nie iestem on kwiatek z róŝeczki Jesse: Nie iestem on naród Dawidów / ⁿ który stolica iego ma zasięść na wieki: nie iestem ia tedy tym / bom nie iest Chrystusem. Co gdy wpyfeli posłowie:

Pytali go daley / cōżes tedy iest / Heliaszem iestes.

1. Tim: 1. ver: 17.
Acto: 14. ver: 12.
13. 14.

Genes: 3. ver: 5. 6.

Isaie 14. ver: 13. et 14.

Ezech: 28. ver: 2.

Teodās y Iudās Galileus na zwali sye byli Messyafimi / y po ciagneli za sobą ike ludzi / tak iż z Teodaszem 400 idz zabito: a z Iudaszem Galileus zykiem wiecéy. Działo sye to przed tym posels twem do Jana S.

Genes: 3. ver: 15.

Genes: 22. ver: 18.

^a Gen: 49. ver: 10.

^c Isaia 11. versu 1.

ⁿ Isaia 9. ver: 7.

Malach: 4. v. 5.

Luca 1. v. 65. et 66

Pythagoras nazywa przechodzenie
duży z ciała
do ciała porwiera
dzając powiada:
że Euphorba Tro
iańa duży w so
bie miał / przeto
sye Euphorba by
mienit. Tak En
nius Poeta doko
pił sye mieć duży
Gomera Ptery
nawysokiego. Y
Julian on Cesarz
kiboręgo zwano
Apostata powi
dał: że duży Al
lexandra wiel
kiego w sobie
miał. Czytamy o
tym Socra: Hist:
Cap: lib: 6.

† 4. Reg: 2. ver: 15.

* Matt: 14. ver: 2.

² Matt: 16. ver: 14.

⁴ Vide Cornelii
Iansenium Episco
pum Gandavien:
in Comment: con
cordie Euangeli
cæ cap: 15.

⁵ Matt: 17. ver: 12.

Luca 1. versu 17.

Malachia 4. v. 5.

¶ Gdy już obaczyli z wyznania tego że nie był Chrystusem: a rozumieli Malachiasza Proroła / iż on Eliasz Thesbites miał być przechodniem Messyaszowym na ten świat: tedy wnet za tym ieli go pytać / iesliżby nie on Eliaszem był: gdyż go widzieli w odzieniu y wżyrności barzo Eliaszowi podobnego.

¶ Ależby tu kto pytał. Wszak JAN S. Krzyciela narodzenie dosyć ozdobne y sławne było w Jeruzalem y we wszytkim widoku Jerozolimskim: Bo tak Lukasz powiada: że narodzenie Jana S. z Helzbiety rozniosło sye było / po wszytkich górach Żydowskich: y uważali to w sercach swoich wszyscy którzy to słyseli mówiąc: Cóż sye zda co to za dziecie będzie? Abowiem reka Pańska była z nim. Znacznę tedy narodzenie Janowe czyniło dostateczną wiadomość wszytkim / że on był syn Zacharyasza Kapłana Jerozolimskiego. A gdyż widzieli czyny syn był / a Eliasz znów sye narodzić nie mógł: Czemu go pytali / iesliżby nie on Eliaszem był?

Na co tak odpowiadam: że w Żydostwie między infami błędy które sye były wkradły z Poganistwa do wiary Żydowskiej / tedy też y ten jeden przytulał sye był do nich / którego Pythagoras Philosoph w szkole swojej uczył / że dusza człowieka z jednego ciała do drugiego przechodziła: (Pythagoras tenże uczył / żeby do ciał ludzkich / y dusze besty przchodziły) y tak w przeszciu żeby do ciał ludzkich / y dusze besty przchodziły / w onych żywych być dusz z ciała do ciała / odrodzenie onych umarłych ludzi / w onych żywych być miało / z których dusze brali. Ci tedy posłowie / iż tę obłudliwy Paganistki nauki w sobie przywiera mieli: Tak rozumieli: że iako odpoczywał duch Eliaszów nad Helzensem / na on czas kiedy go Pan Bóg brał w ognisty wóz ognistymi koniami do Nieba: Tak o tymże duchu Eliaszowym rozumieli / żeby w Janie S. być y żyć miał: y przeto go być Eliaszem zwali: to jest żeby sye Eliasz w nim odrodzić miał / a on żeby rzadzić sye duchem Eliaszowym miał: które opiniey iż iey było w Żydostwie pełno / tedy też y o Chrystusie Panie rozmaitie rozumiał pospolity człowiek: tak / iż niektórzy opowiadali go być Janem Krzycielem: Jako Herod mniemał: bo gdy słyszał o cudach które Pan czynić raczył / mówił: Jan któregoś ja ściał ożył / a Jezusem go zową. Drugi zaś rozumieli o Panie / aby był Eliaszem. Drugi aby był Jeremiašem / a drugi rozumieli go być jednym z Proroków. A to wszytko mniemanie mnożyło w nich ono powtarzające sye odrodzenie / które z przechodzenia dusz do ciał być rozumieli.

Już tedy łatwie każdy zobaczyć może / dla której przyczyny pytali Jana świętego / iesliżby był Eliaszem: choć go widzieli być Synem Zacharyaszym.

Jan im na to tak odpowiedział:

Nie jestem: To jest Eliaszem.

¶ Co sye w tym dzieie: Pan Chrystus zowie go Eliaszem być gdy mówi: Eliasz przyszedł a nie poznali go / ale uczynili z nim co jedno chcieli: A on tu sam powiada że nie jest Eliaszem. Na to ta jest krótka odpowiedź.

Jan nie był Eliaszem wedle osoby / iako oni rozumieli go być: ani wedle odrodzenia ducha Eliaszowego: ale był Eliaszem wedle świadectwa Anielskiego / w mocy / y w duchu: bo tak hoynie ducha Bożego w sobie miał iako Eliasz: y w mocy prawdy tak stale trwał / iako y Eliasz: abowiem iako Eliasz Achabowi Królowi Izraelskiemu / y Jezabeli Żenie tego potężnie sye o chwałę y wiare miłego Boga zastawał: tak Jan S. Herodowi Królowi y Herodiadzie / karząc ie z cudzołóstwa / potężnym był aż do śmierci. Nadto podobnym poselstwem Eliaszowi równy jest Jan S. bo iako Eliasz przed dniem sadnym wedle Proroctwa Malachiasza Proroła / przyszedł y opowie dzień srogiego sadu Messyaszowego / tak Jan święty

przyszedł

A przyszedł y opowiedział przysćie na świat Messyafowé. Obadwa tedy prze-
chodniami są. Jan przyszedł przed Ewangeliz/przed dniem łaski/która nam
przysła przez Chrystusa P. y wſytkim go opowiedział: Żeliś przed dniem
gniewu/ dniem strasliwym/ sadu Messyafowého/ albo Pana Chrystusowého
go/przyjdzie: y wſytkim obywatelom ziemskim opowiadać go będzie.

Podobnemi tedy sprawami Jan S. był Żeliśem/ale nie osoba: y dla
tego ſye Żeliśem być nie wyznał iakom wyſſey poſtazał. Co obaczywſy
poſtowie Żydowſcy pytają go daley:

Tedyś ieſt Prorokiem: y odpowiedział: nie.

B A to trzecie pytanie Żydowſkie zſciągalo ſye do tego/że nie lada kim
rozumieli być Janá S. ale gdy ſłyſeli od niego że nie był Chrystusem / ſły-
ſeli też że nie był Żeliśem/iednak proſtym człowiekiem go być nie rozumie-
liac/ pytają go/ ieſliby był Prorokiem: a iſ go pytali/ieſliby był Prorokiem/
iedny z ſtarych Proroków/ albo ſtarym Prorokóm podobnym: tedy od nie-
go te odpowiedź wſłyſeli/ iſ ſye Prorokiem być nie poczytał.

I Ale y tu by kto pytał. Wſak ſam PAn Chrystus nazywał go Proro-
kiem/ y wietſzym niż Prorokiem: y oycá ieſz Zacharyasza to było o nim ſwia-
dectwo: A ty dziecie Prorokiem nazywaſcieſz będzieſz wezwan/bo przyjdzieſz
przed oblicznoſć Pánſką gotować drogi ieſo. 2c. Gdyż tedy tak zánem
ſwiadectwy Prorokiem był/ czemu ſye on nie mienił być Prorokiem? Na
to tak odpowiadam.

C Że Jan ſwiety prawdziwa omowe uczynił o ſobie że nie był takim Pro-
rokiem/ o iakięgo go oni pytali: bo go oni pytali iako Grecki text w ſobie
ma / takim ſposobem: Teſtes ty on Prorok: To ieſt / On/ o którym nam
Moyzeſz nápiſał: Proroka z twego narodu/ y z bráciey twoiey/ iako mnie w-
zbudzi tobie PAn Bóg twóy: tego będzieſz ſłuchał: bo włoże ſłowa moie
w uſtá ieſo / y będzie mówił to wſytko co rozkaże: A kto nie będzie chciał
ſłuchać ſłów ieſo/ ia bede mſcicielem. Otóż iſ taki Prorok od Moyzeſza o-
powiedziány Messyafem być miał/ którego wſyſcy ſłuchać byli powinni/ a
iſ poſtánicy Żydowſcy pytali Janá / ieſliby on przez Moyzeſza opowiedzia-
nym onym Prorokiem był/ tedy prawdziwa im odpowiedź dał: że ani onym/
ani takim Prorokiem nie był. Nie był tedy Prorokiem/ ani onym nazywa-
ſzym od Moyzeſza powiedziány: ani iednym z umártych / iako poſpolity
człowiek rozumiał: ani z liczby onych Proroków/ któzy przyſtę rzeczy powia-
dali: gdyż on iuż bedacé poſtazował. Bo Prorocy o Chrystuſie przyſtym po-
wiádali/ on go palcem iuż na ſwiecie bedacégo poſtazał. Otóż nie Proro-
kiem ale wyſſym niż wſyſcy Prorocy był.

G Gdyż tedy y z ſtrony ſwietey pokory / także też y z ſtrony ich pytá-
nia/ y mniémánia Prorokiem ſye być nie wyznał takim / iakim go być mnié-
máli: tedy iuż daley go pytają mówiac:

**Któżeś ieſt/ abyſmy mogli dáć odpowiedź tym kto-
rym nas poſtáli.**

E Poſtáni byli częſćia dla pytania / częſćia też dla tego/ aby widzieli y
przyrzekli co ſye około Janá działo: przeto gdy ani w morwie/ ani w ſpra-
wach/ ani w życiu / ani w náuce/ nie tami podeyſzánego nie widzieli / tedy
ieli ſye pilniey pytać / iakięby poſełſtwo náząd mieli odnieſć tym / któzy ich
poſtáli: y obaczywſy że ſye Jan wwieſć nie dał/ do żadného tytułu / któzy
mu ofiarowali/ iuż go powaga tych któzy ie poſtáli do tego przywodza/ aby
ſye wyznał czymby był. Mówia tedy: Nieprzyſliſmy do ciebie z potrzeby ná-
ſzey ani wola náſz/aleſmy poſtáni od nazywaſſych Biſkupów/ Káptanów/ y

Matt. II. verſu 9.

Lucz I. verſu 70.

Deut. 18. ver: 15.

18. w 19.

Doktorów / otóż syc nam nie godzi ztąd odejść bez pewney wiadomości od ciebie: Ktos iest / **Cóż powiadaś o sobie:**

Ioan: 8. versu 13.

Rzecz tu podziwieniu dziwna: Janowi Krzcicielowi na świadectwo któreby o sobie wydał wierzyć chcieli / y gotowi byli: a Panu Chrystusowi potym to na oczy wymiatali / że on o sobie świadectwo wydawał mówiąc: **Tę sam o sobie świadectwo wydałeś / a świadectwo twoie nie iest prawdziwe.**

Tu stać obaczyć każdy może / że Jan S. v Żydowskich Kaptanów / y Doktorów / wietśey powagi / y wietśeygo niniemania był / niż Pan Chrystus: który / choć takiey powagi był / y takiego zawołania / przedsię świadectwo jego v nich o nim mało ważne było.

Lecz z tych posłaniców powszechna nauka być ma wszystkim slugom / y słuzebnikom / aby Panom swym chutliwie y wiernie służyli / w rzeczach tych / które im zlecaią ku sprawowaniu / aby ie yz pilnością sprawowali / y do Pánów swych odpowiedzi wiernie odnosili. **Sluchajmyś tedy iako im Jan S. odpowiada na ich pytanie.**

Głos wołaiącego na puszczy.

Isaie 40. versu 3.

Nie wdaje syc tu Jan / aby pokazał zacny naród swóy / ani syc wdaje do wymieszenia siebie w chwale y w część tego świata / ale prosto wrzad swóy opowiada / który wypełniał / y który przez Izaiasza Proroka dawno był opowiedziany. Jakoby rzekł: **pragniecie teg wiedzieć com iest / y co iest za wrzad mój / otóż wam krótko powiadam.** Wiedcie bez pochyby / co przedtym dawno Izaiasz Prorok powiedział / iż miał ten czas przysć / że miała być poświęcona Synagoga Żydowska / y grzechy wśeygo świata przez Messyasa mieć być zgładzone. A niż to przysć miało / przepowiedział Izaiasz: **Is przedtym na puszczy miał być wznowion głos / przepowiadaiącego ten czas być bliski / y napominaiącego wśeych ludzi ku odnowieniu żywota / ku zgotowaniu drogi temu Panu który przysć miał.** A iż iuz ten czas przysedł / y Messyasz iuz iest w śródku was / otóż ia wołam wielkim głosem / y napominam was wszystkich do pokuty / y do vpamiętania / do odnowienia żywota / y do polepszenia: aby przyszedł y w krótkim czasie Messyasz / ninięj złości nalażł między wami / y gotowśie was nalażł ku przyeciui siebie.

Isaie 40. v. 1. 2. et 3.

Proroctwo na które tu Jan S. pátrzył / iest v Izaiasza tak napisane: **Cieście syc cieście syc ludu móy / mówi Pan Bóg was: mówcie ku sercu Jeruzolimskiemu / a przyzwóćie go / boć syc iuz skonczyła złość jego / odpuśczone na iest nieprawosć jego / wzięło z ręki Pańskię sownicie za wśeyki grzechy swoje: a zatym też słowa Prorok mówi / które tu Jan o sobie być opowiedział: **Głos wołaiącego na puszczy.** Jakoby rzekł Jan: nie ia ale iusy przez mie woła na puszczy / to iest Chrystus: y przetom iest nie swóy głos / ale onego Chrystusa którego oczekawacie: y iako głos słowo przechodzi / wś aże za nim wnet słowo wymówiono bywa: **Tak Jan S. głosem był onego słowa wiecznego Boga Oycá niebieskiego.****

Był tedy głosem nie tylo Messyasa iuz w śródku Żydów będącego / ale też y słowa onego w umyśle Boga Oycá niebieskiego wiecznie vrodzonego. A przypátrzy syc iako y osoba / y głos / z soba syc zgadzają. Osoba nie w rostkosy żywica / nie na mierscu rostkosnym mieszkająca / ale to piérwey wypelniająca / czego oczyla. Głos zaś nie do czego inśeygo napominający / iedno do srogosć żywota / do pokuty / y do vpamiętania. Przyczyna dla czego taki Doktor y taki głos: aby dnoze zgotował przysle Messyasowi / które nauke swa od tegoż głosu począc miał / to iest od pokuty y od vpamiętania

nia. Słus

A nia. Słusnie tedy mówi że był głosem wołającym onęgo / który na początku nauki swej namniemy sie nie ootroczył od niego: y na czele Ewangelii swojej ten grunc zasudził / aby wysocy pokute czynili / y Ewangeliiy wierzyli / która wszystkim odpuszczenie grzechów przynosiła.

Marci 1. versu 19

B Jan tedy iż był iakoby wykładaczem słow Messyafowych / słusnie głosem Messyafowym jest nazwan przez Proroła. A iż sie Jan głosem Chrystusowym nazwał / Różnosc pokuty będąc na puszczy / w tym opisał wszystkie Różnosc / czym być maiz: bo mieniał być mezym innym / iedno głosem Chrystusowym: to jest / nie słowa swoje / nie wymysły swe / ani wymysły ludzkie / ale słowa Pana swego szczerze y prawdziwie powiadać maia.

Różnosc iacy być maiz

B Chrystus Pan przez Różnosc swego Jana / y sam przez sie wzy pokuty / wpał mietania / y wiary: aby szczerze wierzone było Ewangeliiy: chcieli ty być głosem ię / chcieli być naśladowcą Janowym / tegoż wzy: gotuy drogę Panu / nie Szatanowi: pokucie / nie swej wolej: pobożności / nie swowolności: posłuszeństwu / nie wzgardzie: zgodzie / nie swarowi: miłości / nie ożbludności: gdyż Pan Bóg nie jest roztargnienia / nie jest Bóg mezgody / iedno pokoju.

C Wkazuje nadto Jan święty z przykładu swego / że Różnosc ma być głosem wołającym / tak iako go tenże Prorok Izaiasz wzy mowiac: Wołay a nieprzestaway: iako traba podnos głos twy / a opowiaday ludowi motemu złości ich / a domowi Jakobowemu nieprawości ich.

Izai 58. versu 1

C Ten tedy Jan naśladowca Różnosc / który wymiata na oczy zlosliwym złości ich / a grzesnym nieprawości ich: w czym iako Jan S. był pilny / czytay w Lukasz / y w innych Ewangelistow. Lecy y sam tery dzisiejszy Ewangeliiy wkazuje pilność tego wzedu / gdy powiada czego wzył mowiac:

Luce 3 v. 7. 8. et 9.

S Prawuncie drogę Pánistá / iako powiedzial Izaiasz Prorok.

D Sprawować drogę Pánistá nie inšego nie jest / tylko żyć wedle rozkazania Pánistiego / a nie żyć wedle namietności cielesnych: bo droga ciała ludzkiego albo tego swiata / jest pycha / łakomstwo / porubstwo / y inne namietności cielesne. Droga Pánistá jest pokora / śmężność / modlitwy / post / iakmżny / czynności / miłosierdzie / y inše cnotliwe sprawy. Nie kazat tedy Jan S. cielesnych y tego swiata drog gotować: bo te obzydliwe y Pana Boga są: ale kazat gotować drogi Pánistie: to jest kazat gotować sposoby życia wedle wolej y rozkazania Pánistiego: co tu droga Pánistá nazwał: A Wiecie iego Zacharyasz króciuchno ie wyslowit mowiac: Bez strachu wyswobodzeni z rąk nieprzyiacielskich / abyśmy Panu służyli w swietobliwosci y w sprawiedliwosci przed nim / przez wszystkie dni żywota naszego.

Luce 1. versu 74.

75.

E Alle słuchaymy z iakimi posły sprawę miał Jan święty / do ktery to Proroctwo Izaiasowe powiedzial. Powiada Ewangelia / iż oni

Którzy byli posłani / byli z Pharyzeuszów.

F Nie bez przyczyny to kładzie Ewangelista: bo onęgo czasu przy Pharyzeuszach zakon Boży / iego vmietność / iego wkład / iego powaga była: nad to wszystkie swietobliwosc żywota / wszystkie naboženstwo / wszystkie Ceremonie / obzadek / tradycie / przy nich y w nich były. Kiedy tedy mowi / że posłowie byli z Pharyzeuszów / albo Licemierników: daie znać / iż z pocztu ludzi onych byli / którzy w wšego gminu Żydowskiego / tak w zakonie / iako y w naboženstwie / y w zacności byli nazacniejszy. Daie też to znać / że posłowie od nich posłani / odniesli im poselstwo to o przyszłym Messyasu / które Jan

świety świadczył o nim/ aby pokazał/ że żadna niewiadosć obmówić
 sye nie mogą/ aby o Messyasu wiedzieć nie mieli: y ztąd iż wymówki za-
 dnéy mieć nie mogą/ aby tajemné było przysćie Messyasowe do nich. Otóż
 iesli dobrym vmysłem posłali byli do JAN A S. czemu mu nie wierzyli/
 ani świadectwu iego: czemu prawde iego ná stronę odzucili: A iesli złym
 y pokrytym vmysłem/ iako ich zła natura była/ czemu go tak zacnémí Tytu-
 łami zdobili: áza czytali kiedy/ żeby sye MESSYAS miał narodzić z narodu
 Lewi: z Mátki staréy nieplodnéy iako sye Jan vrodził: áza Messyas przez
 cudów ná świat miał przysć/ iako Jan przysedł: á wždy widząc iż w sobie
 Jan żadnéy sprawy Messyasowéy nie odnosił/ Kazali go pytać/ iesliby nie
 był Messyas: tu znąc/ że nie dobrym vmysłem/ ale pokrytym do niego stali:
 á wždy go ná zdradzie pięknémí Tytuły zdobili/ aby go wczym wlowili: y prze-
 toć iego prawde/ iego świadectwo/ o MESSYASU mało v siebie wazyli:
 znał to Duchem świętym Jan/ y przeto słusnie Jászczórczym narodem ie
 nazwał. Ci tedy w dalsza rzecz w dawaiać sye z Janem S. pytaia go.

Matth: 3. ver: 7.

**Czemuż tedy krzciś/ ponieważes nie iest/ ani
 Chrystusem/ ani Eliaszem/ ani Prorokiem.**

Ezech: 36. ver: 25.

Isaie 44. versu 3.

Zachar: 13. ver: 1.

Jakoby rzekli: Wiemy z Proroków/ że Chrystus gdy przyjdzie/ ma
 krzcić/ y ma wylać ná nas wodę czystą/ á bedziem oczyszczeni od wśytkich nie-
 prawości náśych: ma wylać wodę ná wśytki pragnące/ ma być studnia od-
 kryta w domu Judá/ ku omyciu grzesnégo/ y miesiecznéy niewiasty: Wie-
 my tedy że Chrystus/ to iest Messyas ma krzcić: á ty gdyżes nie iest Chrystu-
 sem/ czemu wżad Chrystusów sobie przywołasz: czemu ludzie próżną ná-
 dzieia karmisz: czemu ie zawodziś/ y osuławasz. Ale iż Janów krzest od
 krztu Pána Chrystusowého przysłego/ daleko różny był/ tedy pokazuje JAN/
 że on nie Chrystusowym ale swoim krztem krzcił mówiać:

**Jac krzcie wodą/ ale posród was stągał/ którego
 wy nie znacie.**

Tu iest miejsce pokazać to/ iesliże krzest Janów/ iest równy krztu Pa-
 nu Chrystusowému: ale iesli o tym dostatecznie pisali w Katechysmie ná-
 sym: tu/ iako nakrócéy sye z tym odprawimy: to pokazawszy/ iż ácz krzest
 JANÓW ku odpuszczeniu grzechów nie był/ tedy iednak był potrzebny dla
 trzech rzeczy.

I Naprzód że znaczył krzest Pána Chrystusów/ w którym miało być od-
 puszczenie grzechów.

II Druga/ aby przez zwierzenia Ceremonia przedéy do wnetrznych spraw
 przywiodł té które krzcił: y tak P. Chrystusowi drogę zgotował w ich ser-
 cách: ábowiem krzcił/ ku pokucie przyprawiać nápowinaniem swym ludzi:
 á iako brud z ciała omywał wodą/ tak przez náukę smázy dusinę/ pokuta o-
 mywac kazał: aby przez nie mogli mieć odpuszczenie grzechów.

III Trzecia/ przyczyna JANÁ świętego potrzebného krztu tá iest/ aby
 tym iásniéy był oznáymion Pan Chrystus: á ci którzy sye krzcili/ aby pewné
 piątno iż od JANÁ objaśnioného Chrystusa ná sobie odnosili: y ilebykróć
 ná Janów krzest wspomnieli/ aby téż y ná oného pámiotali/ ktorému Jan
 nie był godzien y rzemysłá w trzewiká rozwiązać: o którym im powiadał/ że
 był piérwszy/ y wietśy niż on: O czym tak sam Jan krzciiciel świadczy: Aby
 był objaśniony w Izraelu ten/ który po mnie ma przysć/ á przedemną sye stał:
 dla tegom ia przysedł/ abych krzcił wodą. 26.

Ioan: 1. 2. 30. et 31.

Dla tych tedy przyczyn potrzebny był krzest JANÓW: który to Jan/ nie

dla tego

A dla tego krz-
 sła ludzi ok-
 zwan iest/ że
 byli Ewange-
 lowi. Co
 należało do E-
 Chnustowého
 mycia grzech-
 I J pr-
 tenże świadc-
 B go Duchá S-
 czlowieczny.
 I J do t-
 yelisy: Jesl-
 I Pryn-
 nie świadc-
 Ewia swa:
 Tu sye
 dy go poro-
 tym świadc-
 C da y Duch-
 wnia Ch-
 swego od C-
 staczny/ g-
 dziecie ok-
 Ale jeb-
 Chnustowého
 mówił: á na-
 gdy Apollo-
 fedi do Eph-
 iescie Duch-
 D feli iesli iest
 odpowiedzie-
 Krzem pok-
 to iest w Jez-
 zusa. A gdy
 wili iezty y
 Tu sye
 bo ácz byli E-
 Krzem Ch-
 Janów y Ch-
 rozdział mie-
 sa Chrystusa
 po nim Pan-
 różność/ mi-
 wezy/ iaki B-
 Matth: 23.
 Jakób

Matth: 3. ver: 13.

Matth: 3. ver: 15.

Ioan: 3. versu 5.

Apoc: 1. versu 5.

Lucæ 3. versu 16.

Acto: 1. versu 5.

Acto: 19. a ver: 1.
vd 8.

E rozdział między Krzty czyniwszy / Krzcil znóru wierné w imie Pána Jezusa Chrystusa. Nie potrzeba tedy więcej dowodów o tym/ gdy sam Jan/ po nim Pan Chrystus / po Pánu Chrystusie Páwel Świety iasny rozdział y różność / między temi Krzty pokazali. Ale o tym już dosyć / bo y sam text wzy/ iaki Krzest był Janów/ bo woda tylo.

Ten jest który po mnie ma przysć.

luðgi

Mat: 4. v: 12. et 17.

Chrystus począł
kazać y krzcić /
gdy Jan był wśa-
dzon do ciemnice
Mar: 1. v: 14. et 15

Pierwéy sye Jan
począł niż Chry-
stus głosić Nie-
stęcy.

Ioan: 17. versu 3.

Pokorę ludzi
świetych pokazu-
je / iaka jest.
Luce 1. versu 38.

1 Cor: 15. ver: 9.

Matth: 11. ver: 11.

Marci 1. versu 9.

Origenes, Chryso-
stomus Homil: 16
in Io: Theophyla-
tus in Ioan: cap.
11. et 12.
Ioan: 11. versu 18.

ludzi / iako ia: z wami żywie / w posrzedku was iest / w waszym Kościele w
Jeruzalem / y w Bóznicach bywa / a wy go nie znacie. Ten po mnie przyydzie /
do krzżenia y przepowiadania Ewangeliiy Królestwa Bózego: y aby do-
konał tego com ia zaczął. A tak sye stało: bo powiadaia Ewangelistowie /
że potym / to iest po swoim okrzeczeniu / po posćie / y po pokucie / przyšedł
Pan Jezus do ziemie Żydowskiej / y zaczął / y Krzcił. Po Janie tedy Chry-
stus przyšedł: to iest gdy Jan był wśadzón do ciemnice / iako Marek S.
świadczy. Chrystus Pan zaczął y naukę y Krześć. A słusnie mowi Jan /
że w posrzed narodów Żydowskiego był stanął: bo posrzednikiem będąc mie-
dzy Bogiem y ludźmi / to posrzednictwo w ziemie Żydowskiej w srodku na-
rodu swego Żydowskiego sprawować począł. Ale o tym na inšym mieyscu.

Opowiada go Jan S. daley mówiac:

Który sye stał przedemną.

Bo pierwśy był niż on / pierwśy nie ciałem / bo sye Jan pierwśy począł /
a P. Chrystus po nim aż kóstej Księżycy: ale pierwśym go być Jan powia-
da / nie z strony poczęcia w Matce / z której sye narodził / ale z strony Bó-
stwa / którym nie tylo pierwśym był niż JAC / ale pierwśym niż wszytko
stworzenie: bo wedle tego Bóstwa był objaśniony w Bogu Oycu chwala /
y iasnością / pierwśy niżeli świat był: y przeto tu Jan S. o nim mowi: Który
sye stał przedemną. A aby dostojność tego / a swa niegodność poka-
zał / tak go wysoce zaliczył / że mu sye nie godnym czynił odwiązać rzemyska w
bótá mówiac:

Któremu ia nie iest godzien rozwiązać rzemyska w bótów iego.

A zaprawdę tak iest / iż iest takowa godność Płná Chrystusa / z
strony tego iako był przed Janem: to iest iako był Bóg y człowiek / że żadne
stworzenie napotomięsmy służbami temu godnie służyć nie może. A iż sye
tak w pokorę wielką wdał Jan S. niedziwuy sye / bo ludzie świeci / im do naye-
wieszej światłości przychodzi / tym są napotomięsmy. Przykład maś
w Pannie czystej Maryi / kiedy Matka Bóża została / tedy dziewczyna sye
Panią / a nie Matką nazywała. Tak y Paweł S. kiedy wybranym naczyn-
niem pańskim został / tedy tytułu Apokstolskiego czynił sye niegodnym. Tak
też y Jan S. że chciał być napodlęsy sługa pańskim / z pokory to czynił / nie
z niegodności: gdyż był nadewszystki / co sye z niewiast rodzą / w światłó-
wości y w łasce Bóżej / nawietśy: A grubymi grzechami nigdy PANA
Boga nie obraził. Przeto nie z strony niegodności / ale z strony pokory / tak w-
mżenie o sobie trzymał / gdyż potym zaczętyś posługe PANA Chrystusowi
wczynił / niż rzemyska w bótów rozwiązanie: bo go okrzcił / rełomá swoimi w
Jordanie / iako maś w Ewangelistów S.

Alle to świadectwo Jana S. o PANA Chrystusie y o zasności tego
gdzie sye działo / Ewangelia pokazuje mówiac:

To sye działo w Betáberze / zá Jordanem / gdzie był Jan krzcząc.

Czytáia zdawná / żeby sye to dziać miało / nie w Betáberze / ale w Be-
thániéy: Lecz omylnosc iest / y była pisarzów / którzy omylnie to mieysce pi-
sali: co dawno obaczyli starszy Doktorowie: y nie Bethánia / ale Bethábera
pisali y czytali być mieyscem krztu Chrystusowego. Bo Bethánia od Jeru-
zalem tylo piętnásćie stáian była / w bók gory Oliwney. W téy Bethá-

miey Chry-

A miey Chrustus Pan Łazarza w strzesit od umarłych / y często przebywał: A Bethabera miasteczko było między miasty narodu Beniamin / v brodu Jordanu rzeki / która dzieliła Galileę y Judeę. V tēy Bethabery Gedeon rozkazał Ephraimczykom / aby zaścoczyli Madyanczykom v wody Jordano-
wey / y tam zabili dwoie Asiażat Madyanstich / Orebę / y Zebę / y gonili Madyanczyki / niosąc głowy Orebę / y Zebę / aż za Jordan. W Bethaberze tedy v brodu rzeki Jordanu / gózie ludźi nawiecy sło / y iachalo / Jan krzcil / y świadectwo o Chrustusie Messyasu wydawał / nie w Bethaniey. Do tēy Bethabery Pan Chrustus był wstąpił zapalczywości y gniewu Żydowskie-
mu : iako o tym maś v Janá S. y tam mieszkał : y wiele ich przychodziło do niego / y wyznawali że Jan krzciciel prawdziwie o nim świadczył / y tamże wiele ich weni wwierzyło. Naostatek aby omyłkã niwczym sye nie zostawi-
ła czytelnikowi / tedy przestrzegam / że insze miasteczko było też na puszczy / które zwano Betharabá / o którym maś w Księgách Jozue / á insze to było Bethabera / gózie Jan S. Krzcil. W Bethaberze Jan S. pokute y v-
pamiętanie Żdom opowiadał / á tu pokucie krzcil : á czynił to aby godnie Messyasa y iego naukę przyieli. Tymże sposobem nas Kóściół S. nápo-
mina przez dzisieyszą Ewangelia / abyśmy zgotowali w sercach naszych drogę Pánu / to iest / z prawego serca do tego sye przygotowali / iżebyśmy godnie / y przystojnie rocznice narodzenia iego na świat obchodzili / á nabożnie w ser-
ca y w sumnienia náše go przyieli / á on sye w nas duchownym obyczaiem aby vrodził / przez łaskę swoje / y przez swoje błogosławienstwo / tudzież y przez ducha swietego w serca náše posłanie. Co nam rácz dać Pánie Jezu Chruste.
A M E N.

Summá Ewangelien tēy tá iest

Naprzód postáli Żydowie z Jeruzalem posly z cédzu Licemierneżego / do Janá S. pytając go coby był.
Powtóre : Jan S. wyznał czym nie był / to iest że nie był Chrustusem / ani Zeliašem wedle persony / ani Prorokiem starych Proroków. Też nie za-
pisał czym był / bo sye wyznał glosem wołaiacym na puszczy / wedle Proro-
ctwa o nim przez Izaiaszą Prorokovánego dawno.
Potrzebie / pokazuje różność Janá S. y Chrustusa Pána / z samych słów / y z wyznania Janowego / także rozdział Krztu Pána Chrustusowego / y Janá swietego. Te różność wkazuiac / że Janá S. Krzcil tylo woda był / á Pána Chrustusow woda y duchem swietym : y przeto inszy y poważniejszy : iako też y zaciósć Chrustusa Pána była / wietśa y poważniejszy / którzy sye Jan niegodnym sluga czynił.
A M E N.

Ibidem ver: 44.

Iosua 18. ver: 22.

Iudi: 7. v: 24. et 25

Ioa: 10. ver: 40.

41. 42.

Iosua 15. versu 8.

1.

2.

3.

NADZIEN NARO-

DZENIA PANA A ZBAWI-

ciela naszego, naprzód Historia, a
potym wykład Ewangelii.

HISTORIA

Zwiastowania / poczęcia / y narodzenia wedle ciała
Pana Jezusa Chrystusa Zbawiciela naszego / z
Ewangelistów zebrana.

Kon człowiek Chrześcijański
dostateczną wiadomość miał / o Zwiasto-
waniu / poczęciu / y narodzeniu / wedle ciała
p. Jezusa Chrystusa / zdało się tak / abyśmy w sy-
tek porządek też na piśmie podali / zebraw-
szy porządnie z Ewangelistów Świętych.
Pocznijmy tedy Historię od Zwiastowania
przez Anioła / która się takim sposobem po-
czyna.

Potym świętego Księżycę / to jest / po-
nym iako się Anioł Pański ukazał Zacha-
ryasowi Ojcowi Jana S. Krzciciela / a

ukazał

Lucy 1. a ver: 26.
ad 57.

A vřazal mu syc byl w Kořciele w Jeruzalem/ w on czas kiedy ofiäre zapału
wedle vředu Káplánřkiego swego ofiárovat/ y tām mu powiedziat / že by-
lá wysłuchána modlitwa iego/ y Źony iego Źelźbiety / y miała mu porodzić
Źelźbieta syna/ Któryby byl wielkim przed Panem Bógiem/ y pełen Duchá
S. ieřze w żywocie Mátki swęj/ Któřemu rořkazal dáć imię Jan. A iř Źá-
charyas nie wierzył : Pan Bóg przez Anyotá Gabryelá odiał mu morę / až
do času wypełnienia powieřci Anyelskich. Po tęg tedy spráwie Lukáš swię-
ty powiáda/ že řóstęgo Křieřycá poslan iest tenže Anyot Gabryel od Boga
do Miasta Galilejskiego / Któřemu imię Nazáret : do Panny poslubionej
Mejowi/ Któřemu imię bylo Jozeph z domu Dawidowego: a imię Pannie
Máryja. Wředřy tedy Anyot do nię : rzeřł : Ĺdrowas łářki pełna Pá-
nko / Błogosławionas ty między niewiářtami. Która gdy wřlyřálá / zá-
trwořona byla z tych řłów iego : y myřlila coby to zá pozdrowienie bylo. A
rzeřł do nię Anyot: Nie bősie Máryja/ abowiēm nálařlas łářke v Boga: o-
to pocnieř w żywocie / y porodziř syná / y wřowieř imię iego Jezus : Ten
bodzi wielkim/ y Synem náywysřiego weřwan bodzi : y dá mu Pánu Bóg
řłolec Dawida Oycá iego/ y bodzi Křólowat w domu Jakobowym ná wies-
ti/ a Křólestwu iego nie bodzi Koneá. A rzeřłá Máryja do Anyotá. Jáz
kóz to ma być/ gdyř ia meřa nieznam : A odpowiędziarřy Anyot rzeřł ię :
Duch ř. řtapi w cie/ a moc Boga náywysřiego zářłoni tobie : a přetóz co řie
z ciebie národzi řwietęgo/ bodzi weřwan Synem Bořym. A oto y Źelźbieta
povinowata twoia/ y tá poczela Syná w řárořci řwoięj : oto ten Křieřyc
řósty ię iest Która zowa nieplodná : bowiēm nie bodzi niepodobné v Boga
řadne řłowo. A rzeřłá Máryja : oto řlůebnica Páńřka/ niechay řie zemna
ořnie według řłowá twoięg : y oředł Anyot od nię. A ona teř powřawřy
z onęgo mieřca gdię z Anyolem rozmarwála posła ná góry z řwápieniem/
do miasta Judřkiego Jeruzalem/ y weřła do Domu řácharyasowęgo/ y po-
zdrowila Źelźbieta. A řřáło řie iř iáko řłoro wřlyřálá Źelźbieta pozdrowienie
od Máryjy : rozrádowáło řie Ĺřięciatko w żywocie ię : y nápełniona iest
Duchá řwietęgo Źelźbieta/ tář/ že záwołála głosem wielkim / y rzeřłá : Błó-
gosławionas ty między niewiářtami : y błogosławiony owoc řywotá twoęgo :
y řład mi to : že přyřliř do mnie Mátká Pána mego : abowiēm oto iáko
řłoro řie řřáł glos pozdrowienia twoęgo w řřách moich/ rozrádowáło řie
wielka řádostí Ĺřięciatko w żywocie moim : a błogosławionas Która v-
wierřyla : abowiēm řie to wřyřtko wypełni / co tobie iest powiedřiano od
Pána. A rzeřłá Máryja : Wielbi Duřo moia Pána :

A wrádował řie duch moy/ w Bódze řbáwicielu moim.

Iř weřřzał ná pokore řlůebnice řwoięj : bo oto řład mie beda zwać
błogosławioná/ wřyřcy národowie.

Bo mi vřzynil wielkie řzeřy/ ten Który mocny iest : y řwiete imię ięg.

A miłosierdzię ięgo od rodzánu do rodzánu/ tym Który řie go boia.

Vřzynil mocnoř wrámieniu řwoim/ rořpřyřł pyřně myřla řercá řweęg.

řłožyl mocarze z řłolcá/ a wřwysřyl pokornę.

Łáczné nápełnil dobrá/ a bogacze přőžné opuřil.

Přyřal Izráelá řluge řwego / wřpomionał ná miłosierdzię řwoie.

Tář iáko mówil řu Oycem nářym/ Abrahámowi y potomřtwu ięgo
ná wietř. Nieřřála tedy Máryja z ná iáko by přez třzy mieřacę : a po-
tym řie wróřila do domu řwego. Potym Ĺřuřtorwé národzenie tářie bylo.

Gdy byla pošlubioná Mátká Jezusová Máryja Jozef
phowi / přerwęj niř řie zęřli / náleřioná iest máiaca w żywocie z
duchá řwietęgo. Ale Jozeph mař ię bedac cřłowiekiem spráwie-

Matt: 1. a ver: 18.
ad finem.

Izaie 7. versu 14.

Luca 2. a versu 1.
ad 22.Ewangelia na
pierwszej Mszy
na Jutrzní/tá
iest.Matt. 2. a ver. 1.
ad 13.

Michae 5. ver. 2.

dlowym/ niechciał ię sławić/ ale is chciał potajemnie opuścić. A gdy to my-
ślił/ alic oto Anioł Pański wkazał mu sę we śnie mówiac: Jozephie Synu
Dawidów/ nie obawiaj sę przyiać k sobie Maryę żony twoię/ bo to co sę
w nię zaczęło/ z ducha świętego iest/ a porodzić syna/ y nazowieś imię tego
Jezus: przeto iż on wybawi lud swój od grzechów iego. A to wszystko sstało
sę iest/ aby sę wypełniło/ co był Pan powiedział przez Proroła mówiącego.
Oto Pańna będzie miała w żywocie / y porodzi Syna: y nazowa imię iego
Emmanuel / co sę wyklada / Bóg z nami. Jozeph potym ze snu powstał
sę/ iako mu był Anioł Pański przykazał / tak uczynił / y przyiał k sobie żonę
swoię. A nie poznawał ię/ dokąd nie porodziła Syna swego pierworodnego/
y nazwał imię iego Jezus.

Sstało sę tedy w one dni/ że wyszedł wyrok od Augusta
Cesarza/ żeby był popisany wszystkie świat: a ten pierwszy popis sstał
sę od Starosty Syryjskiego Cyryna. Tedy sli wszyscy na popis/
każdy do swięgo Miasta. Jedl też y Jozeph z Galilei z Miasta
Nazaret do ziemi Judzkiej/ do miasta Dawidowego/ aby też był popisany
z Maryą poslubioną żoną swoią / która była brzemienna. A sstało sę gdy
tam byli/ wypełniły sę dni Maryę aby porodziła: A porodziła Syna swę-
go pierworodnego: y wwinął go w pieluchy / położyła we żłobie/ abo-
wiem niemieli innego miejsca w gościnnym do. A byli pasterze w onejże
trawie czuicy/ y strzegacy straży nocnej nad swą trzodą. A oto Anioł Pań-
ski stał przy nich / y jasność Boga oświeciła sę około nich / y poletali sę
wielkiego strachu: y rzekł im Anioł / niebójcie sę/ abowiem opowiadam
wam wesele wielkie/ które będzie wszystkim ludu/ że sę wam dziś narodził
zabawiciel/ który iest Chrystus Pan w mieście Dawidowym: a oto wam daie
znak: Narodzicie maluczkę dzieciętko w pieluchy wwinionę / y położone
w żłobie. A natychmiast stanęła przy ony Aniele wielkosc rzekcy niebieskiej/
któzy chwalili Boga mówiac: Chwała Bogu na wysokościach/ a na ziemi
pokój ludzkiem dobrej wolę. A stało sę iest gdy odesli od nich Anioł-
wie do nieba/ rozmawiali pasterze między sobą: pódźmy aż do Betlehem / y
ogladamy to słowo które sę sstało/ które uczynił Pan y okazał nam. A
przyszli z kwapieniem/ y znalezi Maryą y Jozephą/ y dzieciętko położone we
żłobie. A wyzwarosy dowiedzieli sę o słowie / które im było powiedziano o
tym dziecięciu. A wszyscy któzy wysłseli/ dziwowali sę/ y z onych rzeczy któ-
re im powiedziane były od pasterzów. A Marya lepał zachowywała wszyst-
kie te słowa/ uważając ie w sercu swoim. Potym sę zaśie wrócili pasterzo-
wie/ wielbiąc y chwalec Boga ze wszystkiego co słyseli y widzieli/ tak iako im
było powiedziano: a gdy były wypełnione osm dni/ aby było obżezanie dzie-
cie/ nazwano iest imię iego Jezus / które wezwano iest od Anioła / pierwszy
niżli sę w żywocie poczęło.

Gdy sę tedy narodził Jezus w Betlehem Judzkim/ za
dni Heroda Króla: Oto medrzy od wschodu słońca przyiechali
do Jeruzalem mówiac: Gdzie iest który sę narodził Król Iz-
dowski: bosmy widzieli gwiazde iego na wschód słońca/ y przyie-
chaliśmy/ chcąc mu cześć a chwałę dać. Wysławsy to Heród Król / zafrá-
sował sę y wszystko Jeruzalem z nim. A zebrawsy wszyscy Książetá Kaptáni
sę/ y Doktorzy któzy ludzie nauczali / pytał pilnie od nich gdzieby sę był
miał Chrystus narodzić: a oni mu powiedzieli/ że w Betlehem Judzkim. Bo
tak napisał Prorok: A ty Betlehem ziemio Judska/ żadnym sposobem nie
iestes mniejsza między głowniejszymi miastami Judzkimi: bo mi z ciebie wyni-
dzie wódz/ który ma rządzić lud mój Izraelski: Tedy Heród kryptonio przy-
zwawsy

A
zwawsy me
wkażala.
sę z pilnośc
też y iac
chali: alic g
przyszedł
tedy gwiazd
Dzieciatko
tym otworz
A wsiaw
wrócili sę

B
N
Kościół
z nim ofiar
dzien S. K
eni Król
ki wysłki
wkażal sę
C
go/ y wiel
Heród be
dziecie y M
Herodowe
go: 3 Egi
od Medico
re były w
wedle cza
to/ to co by
iest/ płacz
D
sę dąć wtul
wkażal sę
iego/ a idz
cia. Który p
elstiey. Al
scu Heroda
sen/ wdał sę
zowa Taza
je Nazarey
J Mate
zareykim m
iśnie iako
przepowied
stus spawa
figurami by
Bóg Oy
któremi był
przedanie
su głodu/ p
pod figura
gipt cie in

A swawoſy medyców/pilnie ſye z nich wywiadował czasu gwiazdy/która ſye im wkażała. Potym odfylaiac ie do Bethlehem / rzekł: Jachawoſy pytaycie ſye z pilnoſcia o dziecieciu: a gdziebyſcie ie naleſli/ daycieſ mi znać/ żebym też y ia iachawoſy dał mu cześć a chwale. Którzy wyluchawoſy Króla odiechali: alic gwiazda ona która widzieli na wschód ſłonica / ſła przed nimi/ aż przyſzedſy ſtanela (nad onym mieyſcem) gdzie było dzieciatko. Wyſzawoſy tedy gwiazde wradowali ſye radoſcia barzo wielk. A wſzedſy w dom/naleſli Dzieciatko z Maryą matką iego: a wpađſy uczynili mu cześć a chwale. Potym otworzywoſy ſkarby ſwe/ofiadowali mu dary/ Złoto Kadzidło y Mirre. A wſiawoſy odpowiedź we ſnie/żeby ſye nie wracali do Heroda: inſa drogą wrócili ſye do ſwey krajny.

B Po ich odiachaniu/dnia czterdzieſtego od porożenia/ gdy były wypelnione dni oczyszczenia Maryy / podlug zakonu Mozyſhowego/nieſli go do Jeruſalem/ aby ſtawili Płanu do Koſciola Salomonowego/ iako opiano ieſt w Zakonie Pańſkim: ażeby z nim ofiare oddali/z roſkazania zakonu/P. Bogu. O czym Ewangelia w dziei S. który popoſtku zowa/Gromnie/iaſnie opowiada. A gdy ſye oni zaci ni Królowie y madyz/do Heroda nie wrócili na zad/iał myſlić pobie dzieci ki wſytki w Bethlehem/ a gdy tak inż uczynić wymyſlił / Oto Anyoł Pańſki wkażał ſye we ſnie Joſephowi/mówiąc: Wſtani/a weźmi dziecie y Matkę ie go/ y uciekay do Egiptu/ bądże tam aż ci zaſ powiem. Boć przyydzie to/ że Herod będzie ſukał dzieciecia/ chce ie ſtrącić. A wſtawſy Joſeph wſiał dziecie y Matkę iego w nocy/ y odfedł do Egiptu: tamże był aż do śmierci Herodowej: aby ſye ſpełniło co Płan powiedział przez Proroka mówiące go: Z Egiptu wezwalem Syna mego. Tedy Herod widząc że był omylon od Medyców/ rozniewał ſye barzo/ y zeſlawoſy/dał pobie wſytkie dzieci kte re były w Bethlehem y we wſytkich graniach iego/ ode dwu lat y niżej / wedle czasu ktorego ſye był wywiadał od Medyców. Na ten czas ſye zyscił/ to co był powiedział Jeremiaſ Prorok/mówiąc: Głos w Kamie ſłyſan ieſt/plącz y krzyk barzo wielki/Rachel plączacey ſynów ſwoich/a niechciała ſye dać utulić/ że ich niemaſ. Potym gdy umarł Herod/ oto Anyoł Pańſki wkażał ſye Joſephowi w Egiptcie/mówiąc:Wſtani/weźmi dziecie y Matkę iego/ a idź do ziemie Izraełſkiej: boć zmarł ci / którzy ſtali o żywot dziecie cia. Który powſtawſy wſiał dziecie y matkę iego/ y przyſedł do ziemie Izra elskiej. Ale wſłyſhawſy że Archelaus Królował w Iudskiej ziemi na miey ſcu Heroda Oycy ſwego / obawiał ſye tam ieſć: ale będąc wpomniony przez ſen/ wdał ſye w ſtrony Galiylejskie. Tam przyſzedſy/ mieſkał w mieſcie ktore zowa Nazaret: aby ſye wypelnilo/ co było przepowiedziano od Proroków/ że Nazareczyk będzie nazwan. A tu wątpliwości zoſtawić niechce.

C Joſephowi w Egiptcie/mówiąc:Wſtani/weźmi dziecie y Matkę iego/ a idź do ziemie Izraełſkiej: boć zmarł ci / którzy ſtali o żywot dziecie cia. Który powſtawſy wſiał dziecie y matkę iego/ y przyſedł do ziemie Izra elskiej. Ale wſłyſhawſy że Archelaus Królował w Iudskiej ziemi na miey ſcu Heroda Oycy ſwego / obawiał ſye tam ieſć: ale będąc wpomniony przez ſen/ wdał ſye w ſtrony Galiylejskie. Tam przyſzedſy/ mieſkał w mieſcie ktore zowa Nazaret: aby ſye wypelnilo/ co było przepowiedziano od Proroków/ że Nazareczyk będzie nazwan. A tu wątpliwości zoſtawić niechce.

D Joſephowi w Egiptcie/mówiąc:Wſtani/weźmi dziecie y Matkę iego/ a idź do ziemie Izraełſkiej: boć zmarł ci / którzy ſtali o żywot dziecie cia. Który powſtawſy wſiał dziecie y matkę iego/ y przyſedł do ziemie Izra elskiej. Ale wſłyſhawſy że Archelaus Królował w Iudskiej ziemi na miey ſcu Heroda Oycy ſwego / obawiał ſye tam ieſć: ale będąc wpomniony przez ſen/ wdał ſye w ſtrony Galiylejskie. Tam przyſzedſy/ mieſkał w mieſcie ktore zowa Nazaret: aby ſye wypelnilo/ co było przepowiedziano od Proroków/ że Nazareczyk będzie nazwan. A tu wątpliwości zoſtawić niechce.

E Mateuſ S. powiada/ iże było przez Proroki opowiedziano / aby Na zareyſkim miał być nazwan: a gdyż tego w żadnego z Proroków niemaſ/tak iaſnie iako Mateuſ S. napisał: dla czego tenże Mateuſ piſe / iż to było przepowiedziano od Proroków: Na to tak odpowiadamy. Iż Pan Chri ſtus ſprawami ſwemi/ nietylo ſłowy Prorockimi był opowiadany / ale też y figurami był przeznaczoney w pewnych Pátryarchach / ludziach onych ktore Bog Oyciec mieć chciał nieiała figura y kſtaltem Syna ſwego: Miedzy ktoremi był Joſeph/ ſyn Jakóbów / ktorego od braciey przedanie / znaczyło przedanie Chriſtuſa Pana naſzego: ten w tym/że był zbawicielem ludzi cza ſu głodu/ przeznaczał zbawiciela wſego ſwiata Chriſta Pana. Tego tedy pod figura Chriſta pana Oyciec Jakób gdy z inſymi ſyny błogoſławił w E giptcie inż umieraiac/ nazwał go Nazareczykiem / miedzy wſytką bracią

Lucę 1. a ver 22.
ad 25.

Matt: 2. a ver: 13.
ad finem.

Oſeę 11. verſu 1.

Ierem: 31. ver: 15.

Genef: 37. ver: 28.
Genef: 41. ver: 45.
E cap: 49. ver: 26

Nume: 6. per totū.

Judicum 13. ver: 5.

Matt: 17. versu 5.

Gen: 14. ver: 17.

iegi/temi słowy. Błogosławieństwa Oyców Jozephowych/niechay beda na głowie Jozephowych/ná wierzchu Nazareusá między bracia iego. Jozeph/ani slubem był Nazareus/ ani w Nazaret syc wychował/ á Nazareusem był nazwany: pewnie nie z strony siebie/ale z strony onęgo którego znaćzył/Chri sta pána: że ten prawdziwie Nazareus miał być nazwan/ iako w Nazaret wychowany. W Jozephie tedy pAn Chřstus był przeznaczon/ że miał być Nazareus nazwan.

Był także do tego przezwiřká przeznaczon y w Sámsonie: Sámson w tym/ że był wybawicielem ludu Żydowskiego z ręki P Hilistynów/ znaćzył wybawiciela zniewolę Czartowskiej powszechnego wřech ludzi Chřstá pá ná. A iż/gdy go Aniół Matce y oycu objawiał/ że syc z nich nieplodnych w rodzić miał/tu wybawieniu ludu Izraelskiego z niewolę Philistinskiej/ w czym znaćzył Chřstusá/ nazwał go/ iż miał być Nazareusem/ to iest/ po świeconym z dziecinstwa swego Bogu: Tedy to własná figurá była Chři sta Pána: że on/iako powszechny zbawiciel/miał być nazwan Nazareusem/ y iemu własně ten Tytuł przynależał: bo był nie tylko poświęcony Bogu Oycu/ ale święty nad świętymi/ w którym syc Bogu Oycu dobrze wpodo bało.

Co tedy pod figurami syc działo w Jozephie y w Sámsonie/ w Pánu Chřstusie własně syc zisćilo/ á które imię Nazareusem oni pod fi gura odnosili/ to syc istotnie w Pánu Chřstusie wypełniło.

Gdy tedy czytař w Mattheusa/ że syc w Chřstusie wypełniło to co było przepowiedziano od Proroków: o figurách á nie o piřmie to rozumieć: Bo równie figurami/ iako y piřmем Chřstus Pan był nam przeznaczony/ y opo wiedziány: gdyż też y Księgi Judicum/ albo Sedziów Żydowskich/ od sila Proroków były y sa napisané/ y podziř Księgami Prorockimi ie Żydowi zowa. A ponieważ w tych Księgách tá figurá Chřstá Pána w Sám sonie opisána była: tedy słusnie Mattheus S. dołożył w Ewangeliey swę tych słow/ aby syc wypełniło co było przepowiedziano od Proroków/ to iest w Księgách Sedziów Żydowskich/ y w Genesim/ to iest w Księgách pier wřych rodziń ludzkiego/ od Moysesá napisanych.

Ten wykład dla tegom napisał/ aby medikowie/któzy chcą żeby w piřmie wszystko iásnie mieli/ tu ludzi nie zawódzili/ á nie czyli/ iżby syc E wangelista Mattheus S. ná czym omylić miał/ á duch święty aby próżno przez Ewangeliste swęgo to mówić y wiernym objawić miał/ gdyż iest duch prawdy/ y nauczyciel wszystkiey prawdy. Ale iuż o narodzeniu ná świat Pá na Jezu Chřstá piřać będziemy.

Národzenie PAná Iezu Chřstá wedle ciála po stworzeniu swiátá stáło syc iest,

Wedle rachunku P Hiloná/ we trzy tysiące lat/wdziwieć set w šesćdziesiąt/ y w rok. Ten rachunek z pilnością obrachował Joannes Boulese/ Żydowskiego Języká Doktor Paryski/ y być prawdziwym napisał Libro ad Mřsticos Sacrae scripturae sensus/ rć.

A wedle rachunku G Lib: Enebrarda/ Doktora w Swię tym piřmie Paryskim/ w ięgo chro nographiey we cztery tysiące/ we stu/ we dwudziestu/ y w iędnym roku/ w šesć miesięcy/ y w šesćna ście dni którego w tym rachunku náśladowie/Symon Metepaeus w swoich Prefacyách.

Wykład

A W Y K L A D E W A N
B Y E L I E Y S. W D Z I E N P O
 cieszne go národzenia z Pánny czystéy,
 Pána Iezu Chrístá Zbáwicielá nášégo,
 którą nápiśal Lukasz S. we wtórym Káp:
 która Ewányelia iz iest słowo od słowa w
 Hiltoryéy národzenia Pánstiego nápi-
 sana, tu dla tego włożona nie iest.

E szdy który syc Chrzescijani-
 stin imieniem / to iest Chrzescijaninem byc
 mien: który znaiomosc Chustá Pána w so-
 bie ma: który z słowa Bożego odrodził syc
 w Pánu Chrustusie: który ná krzcie imie v
 wiare iego przysial / gdy syc przypátrzy pil-
 nie: tak zacnéy / tak sławnéy / tak wielkiéy
 spráwie / którą Bóg Oyciec z niewymownéy
 láski swéy dla narodu ludzkiego spráwić ra-
 czył / czego my dzis rocznice obchodzim:
 Rázdny mówie Chrzescijanski czlowiek gdy
 to cześć rocznice obchodzi dobize v siebie v

waży: musí rad nierad z Apostólem S. Pawłem záwołac: O głębokości

Izaie 7. versu 14.

Izaie 11. v. 1. et 2.

Ezech: 44. ver: 2.

Prou: 2 1 ver: 30.

Michee 5. ver: 2.

Izaie 52. v. 9. et 10.

bogactwo / mądrości y wiadomości Bożey / iako sa nieogarnione sady iego
 y niedościgłe drogi iego / bo kto poznał wymysł Pániski / albo kto był porządnik
 iem iego / Albo kto mu piérwéy dał / a będzie mu oddano / Tak zápraw-
 de iest : że kto weyżrzy prawie pilnie w te sprawy BÓG / która syc stała w
 narodzeniu Syna Bożego z Panny czystey / zdziwić syc musi : bo wymówić
 tego żaden nie może / iaka to była dziwna rada y sprawa Boga Oycá Nie-
 bieckiego : który w ten czas / kiedy nawieczey obfitowała złość / kiedy nam-
 niéy na świecie było Bożey znátomosci y pobożności / w ten czas raczył po-
 kazać obfitującą łaskę swoie z tym dobrodziejstwem / że zesłał Syna swo-
 go / żeby syc z Panny na świat narodziwszy naród ludzki / nieprzyiacioly iego /
 z nim pojednał : oné z grzechu odkupił / y z gniewu Oycowskiego wybawił.
 Ale przypatrz syc / iako te dziwna rzecz / dziwnym sposobem sprawować ra-
 czyl. Było dawne Proroctwo Izaiasza Proroka / który tak mówił : Da-
 wam Pan sam znánie / Oto Panna pocznie y porodzi Syná / a będzie na-
 zwano imie iego Emanuel / to iest známi Pán Bóg. A na drugim miejscu:
 A wyndzie rósłczka z korzenia Jesse (to iest z narodu Dawidowego / bo Jes-
 se był Oyciec Dawidów) a kwiat z korzenia iego wyniknie / a odpoczynie na
 nim Duch Pániski. rc. Te Proroctwa do samey Panny przeczyszczy Máry-
 iey córki Joáchyma y Jánnny przynależály. Tá tedy Panna bedac / miała
 porodzić Emanuela Syna BÓGego. Ale patrz ktoby syc tego spodziéwał /
 Máryja przeczyszcza już nie w liczbie syc náyduie Pánienek: Ale syc náyduie w
 liczbie meżátek / bo była poslubiona Meżowi Jozephowi. Przypatrz syc
 iako to dziwnie Bóg Oyciec spráwić raczył. Pánnę dał Meżowi w Matzen-
 stwo: Pánná przedsie pániénstwa nie utráciła: Pánná bedac Mátká zostá-
 ła: Mátká zostawszy / Syná porodziwszy / pániénstwa nie utráciła / ani ná-
 ruszyła: y tak onégo swietég Kościola ciała pániénstkiego wedle Ezechielá
 Proroka nikomu fórtá otworzona nie była / iedno BÓG O Izraelstiemu /
 który z niéy wynisć y narodzić syc raczył: Záprawde śnádmiey było wedle
 swiátá o czystosci pániénstkiey wierzyć / gdyby była Pánná / Pánná bedac v-
 rodziła: a nż poslubiona bedac Meżowi / to wierzyć / że przedsie pánná była /
 y vrodziwszy / Pánná zostála. Ale prawdziwie Pismo powiáda / że niemáś
 rady / niemáś mądrości / niemáś roztropności / przeciwko Pánnu BÓGV.
 Przeto téż co syc v swiátá niepodobnégo zdáło / to Pán Bóg podobno v-
 czynić raczył. Uczynił iako ten który wszystko może / że razem Máryja y mat-
 żonka y Pánná była: Mátká y rodzielielá / choć nigdy Meżá nieznála.
 Ale przypatrz syc y drugiey dziwnéy spráwie Bożey / Tá Pánná Messy-
 asza porodzić miała / w Miástecku w Bethlehem wedle Proroctwa. Lecz
 przeczyszcza Máryja z Jozephem meżem nie byli Mieśczánmi ani obywatelmi
 Miásta Bethlehem / ale mieszkáli w Mieście Nazáreth. Atóž syc kiedy spo-
 dziéwał / aby to Proroctwo národzenia Messyasowego w Bethlehem miało
 syc w Pánnie czystey Máryjey wypelnic: Máryja w Bethlehem nie mieska /
 w Nazáreth poczeła / w Nazáreth żywót ciéski nosi / uż iest prawie ná zle-
 żeniu / nie był czas potemu / aby miała kiedy z domu z Nazáreth isć: a wżdy
 patrz iako Bóg Oyciec wto vgodził / że syc w Bethlehem Syn iego národził /
 Przeto Pánná czystá Máryja choć bárzo blisko czas był porodzenia Syná
 Bożego / za perwná przyczyną popisu / idzie do Bethlehem / aby nie w Nazá-
 reth / ale w Bethlehem porodziła / a w tym / żeby syc Proroctwo wypelnito.
 Człowiek poganiski / Césarz Rzymiski / rozkazaniem swym Pániskie postáno-
 wienie tak wykonał / że rada Pániska swym trybem / y swą drogá tak posła /
 iż iéy swiát wybaczyć nie mógl: A co raz wyszło z ust Bożych przez Proroki /
 to syc dziwna Boża spráwa wykonać y zyscić musiało. Józic tedy Pánná /
 ciéská od brzemienia / aby porodziła w Bethlehem: aby wedle Proroctwa

Pan Bóg

A Pan Bóg pocieszył lud swój / y okazał moc swoje przed oblicznością wszystkich narodów / y aby oglądały wszystkie granice ziemskie zbawiciela Boga swego.

B Pokazałem to czemu sye każdy Chrzescijański człowiek zżyć musi / gdy w siebie wważy / iako dziwna rada y sprawa Bóg Oyciec na zbawienie ludzkie na świat dać raczył Syna swego: iakim dziwnym sposobem wrodzić sye raczył. A iż nie Aniołom ani insemu stworzeniu iedno nam ludziom ku naszemu pożytku / narodzić sye raczył: Tedy to narodzenie iego ku wielkiej pociesze / y ku wielkiemu weselu naszemu ma być. Gdyż nietylo Prorocy / Ale y Aniołowie Boży nam to weselę / iako opowiedzieli / tak też y do niego nas napominali y napominają. Woła do nas Prorok słowy Bożemi mówiący: **C** Ciescie się ludu mój mówi Bóg was: O to Pan Bóg w mocy przyjdzie / a ramię iego będzie panować. Oto zaplata iego zni / a sprawa iego przed nim: iako pasterz będzie pasterz trzode swoje: w ramieniu swoim zgromadzi baranki / y wznadzi swoim będzie je nosić. Przyśledł tedy już ten pasterz / przyśledł ten Bóg w mocy swej / który panuje y panować będzie w ramieniu swoim / to jest w mocy swojej. Ciesmy sye wszyscy z przyścia iego. Ciesmy sye iako zwycięzcy: którzy dostawili korzyści / dzieła sye łupy. Ciesmy sye przed Panem Bogiem / że my to już mamy / czego pierwsi ludzie bardzo pożąдали. Ciesmy sye weśleciem wielkim / iako Anioł w pasterzach nam roztazuje: bo sye nam narodził zbawiciela / który jest Christus Pan. Czego my dziś rocznice obchodzimy. Narodziło sye ono nasienie / które starło staręgo weza / czartę. Narodziło sye ono błogosławieństwo wszystkich ludzkiego narodu / z nasienia Abrahimowego. Już przyszło Książę zbioru Judowy od Jakoba prorokowany / który miał być zesłan / którego Jakob nazwał Syloch / to jest Messyasz / oczekawanie wszystkich narodów ludzkich. Przyśledł Prorok od Mojżesza przepowiedziany. Narodziło sye dziecko od Izaiasza opowiedziane / y dany jest nam syn dziwny / poradny / mocny / Bóg y Oyciec wieczności / Książę pokoju / y Emanuel. Czegoż nam ieszcze nie dostawa: Tego podobno / abyśmy wdzięcznie przyieli to dziecko / wdzięczni byli temu Synowi: by zaśie dla niewdzięczności naszej Bóg Oyciec sye nie rozgniewał / a zątem abyśmy nie zginełi z drogi sprawiedliwości. Lecz nie rozumieć aby który Chrzescijanin takim być miał / żeby y wdzięcznością y dzieł czynieniem Bogu Oycu za takie dobrodzieństwo / dosyć czynić wedle możliwości swej niemiął / a chwala iemu y cześć przystoynę nie oddawał: gdyż niczym innym / stworzycielowi swemu / Panu swemu / Panu nad Pany tak zaczęgo dobrodzieństwa oddać nie może / iedno chwala a dzieł czynieniem. Ale te sprawy dziwna y osobna rada od Boga Oycia sprawiona / z tekstu Ewangelii lepię wybaczymy: do której wykładu już przystępujemy. Stało sye tedy w one dni / że

C Wyśledł wyrok od Augusta Césarza / żeby był popisany w syntek świat. **D** Wyrok ten wyszedł od założonego Rzymu w siedm set / w pięćdziesiąt / y we dwie lecie / czterdziestego Wtórego roku panowania Oktawiana Césarza. Abowiem Oktawian Césarz / mściąc sye śmierci Juliusa / którego był Julius iako powinowatego swego przywołał za Syna / zważywszy y pobawił M. Butha / Marka Antoniego / Kleopatre żonę Antoniego / Królowa Egiptu / y Egiptskie Królestwo podbił pod swą moc / tak z mocnym Panem został / że wszystkiemu światu był strasliwy. Ten nasz przód od ludu Rzymskiego odniósł ten Tytuł Augustus: to jest rozmnożył

E Wyrok ten wyszedł od założonego Rzymu w siedm set / w pięćdziesiąt / y we dwie lecie / czterdziestego Wtórego roku panowania Oktawiana Césarza. Abowiem Oktawian Césarz / mściąc sye śmierci Juliusa / którego był Julius iako powinowatego swego przywołał za Syna / zważywszy y pobawił M. Butha / Marka Antoniego / Kleopatre żonę Antoniego / Królowa Egiptu / y Egiptskie Królestwo podbił pod swą moc / tak z mocnym Panem został / że wszystkiemu światu był strasliwy. Ten nasz przód od ludu Rzymskiego odniósł ten Tytuł Augustus: to jest rozmnożył

F Wyrok ten wyszedł od założonego Rzymu w siedm set / w pięćdziesiąt / y we dwie lecie / czterdziestego Wtórego roku panowania Oktawiana Césarza. Abowiem Oktawian Césarz / mściąc sye śmierci Juliusa / którego był Julius iako powinowatego swego przywołał za Syna / zważywszy y pobawił M. Butha / Marka Antoniego / Kleopatre żonę Antoniego / Królowa Egiptu / y Egiptskie Królestwo podbił pod swą moc / tak z mocnym Panem został / że wszystkiemu światu był strasliwy. Ten nasz przód od ludu Rzymskiego odniósł ten Tytuł Augustus: to jest rozmnożył

S. iij

ciel: dla

Isaia 40. versu 1.
10. & 11.

Isaia 9. versu 3.

Genes. 3. ver. 15.
Genes. 22. ver. 18.
Genes. 49. ver. 10.

Deute. 18. ver. 15.
Isaia 7. versu 14.
Isaia 9. versu 6.

Psal. 2. versu 12.

Ab Vrbe condita,
dundzy rachung
żeby był 5. 4. lo-
annes Gagneus,
PARISINUS, in
Lucam, sed falset
quoniam Octavi-
us mortuus est ab
Vrbe condita, An-
no 767. qui erat
Annus Domini 15

Ue testis est Oro-
sur.

Kościół Jani
który był Numą
król który Rzym
stał zbudował/O
ktawius trzykroć
zawierał: panos
wania swego/
Roku 15. y 16.
Trzykroć 42.
Iosephus lib: An-
tiquitatū 18. cap: 1.
Iosephus lib: An-
tiquitatū, ut supra

Isaie 2. v: 3. et 4.

Isaie 9. v: 6. et 7.

ciel: dla dwu przyczyn. Przodkiem dla rozmnożenia Państwa Rzymskiego: A potym dla rozmnożenia wielkiego pokoju. Bo za iego panowania wszytki wojny staneły/ a pokój po wszytkim świecie statecznie trwał/ taki iaki nigdy nie był przedtym. I przeto na znak tego pokoju/ Kościół w Rzymie/ kłbory zwano Templum Jani/ trzykroć zamknięty: y trwał w zamknięciu lat dwanaście. Gdy tedy taki pokój na świecie był/ aby Cezarz Oktawius miał domosć miał iako było szerokie iego Państwo/ rozkazał nie tylo krainy mocy iego poddać/ ale też y ludźie w nich popisować: dlatego aby wiedział liczbę ludzi sobie poddanych: aby też wiedział y majątności opisanych poddanych swych: aby każdy wedla majątności swej/ płacił Cezarzowi iako zwierzęchniemu Panu płacił: iako o tym świadczy Iosephus/ gdy tak mówi: Że dowie na przodku popisu/ od Cezarza rozkazanego/ trudnymi sye czynili/ y sprzeciwiali sye temu popisowi. Ale potym namowieni przez Biskupa Joazara/ nie tylo dali sye sami popisac/ ale też y swoje majątności śacować.

A iżem tu przypomniał Iosepha Żydowskiego Historyka: tedy na przestroge każdemu opowiadam: że ten Iosephus obłądził sye w pisanu swym w czasie popisu tego/ o którym tu piše Ewangelista: bo kładzie ten popis być/ dopiero czasu onego/ kiedy Archelaus Heród po Oycu swym/ był wygnan z Królestwa Żydowskiego/ y posłan do Wiednia Francuskiego miasta/ na exilium/ to iest/ za wygnanie/ albo wywołanie/ tego czasu kiedy Ropenius pierwszy był Starosta w Żydostwie/ lata Oktawiusowego Państwa pięćdziesiątego pierwszego: Ale w tym Iosephus bardo sye omylił/ iako inzy wszyscy Historykowie świadcza o tym. Lecz nam dosyć na tym/ że o tym popisie o którym Ewangelista mówi/ y Historyk Żydowski świadkiem iest.

Wyrok tedy Cezarski o popisaniu wszytkiego świata/ tak ma być rozumian. Że wielkość tylo Królestw y krain Ewangelista tu rozumiał/ gdy wszytek świat miąnował: bo nie wszytek świat Augustowi był poddany. Gdyż Gotthom/ Ormianom/ Indom/ y inzym dalszym narodom/ Augustus nie rozkazywał. Otóż wielką część świata za wszytek świat tu Ewangelista napisał: gdyż też y to mogło być/ że Cezarz Augustus/ ku rozmnożeniu chwały swej w wszytkich ludzi/ takie listy był wydal/ aby wszytek świat był popisany/ iżeby był rozumian być wszytkiego świata Panem/ choć nie wszytkiemu światu rozkazywał.

Ale nie mniemay/ żeby to darmo Bóg Oyciec wezwać raczył. Iż czasu narodzenia Syna swego/ na świecie taki pokój był sprawion: Bo we wszytkich sprawach Syna Bożego/ miały sye Pisma Pro:ockie wypełnić: przeto y w narodzeniu iego wedle ciała/ o pokoju powszechnym którego sye narodzić miał/ Pisma spełnić sye musiały/ że sye Syn Boży czasu pokoju narodzić miał. Słuchay Proroków/ iako o tym dawno przedtym pisali.

Tak napisał Izaiasz czasu onego kiedy z Syonu wynidzie zakon/ to iest/ kiedy nowego zakonu narodzi sye dawca: Bo stary zakon był na Synaj górze dany przez P. Boga w rece Moyzesowej: A nowy w Sion/ to iest w Jeruzalem/ które było Miasto pod zamkiem Sion/ przez Chrystusa Pana na przepowiedany/ rozkazany/ y dany: Przeto mówi Prorok tenże Izaiasz kiedy słowo Pańskie wynidzie z Jeruzalem/ to sye stanie: kiedy sye takie sprawy przez Messyasa poczynąć beda/ y kiedy przyydzie ten dawca zakonu: skutki miecze swoje na lemiesie/ a włócznie swoje na sierpy: Niepodniesie naród przeciwko narodowi mieczą/ ani sye beda wiecący ćwiczyć ku bitwie. Ić. A tenże Prorok na drugim mieyscu. Narodzi sye nam dziecię/ które będzie Książciem pokoju/ a będzie rozmnożone panowanie iego/ a pokój konca nie będzie.

Gdy sye tedy narodził Pan w wielkim pokoju na świat/ słusnie Książciem po-

żeciem po-

A żećiem pokoju nazywan jest. A iż w panowaniu iego pokoju Konica niemała: nie o tego świata pokoju rozumiemy / którego świat nie lubi / ale pokój w wybranych iego w dobrych ich sumnieniach / który pokój własnym swym pokojem Pan Chrystus nazwał / y od pokoju tego świata go odłączył. Przecyż bywa ten pokój w ludziach nie takomych / sumnienie swoje w dobrej wolię sprawujących: którym sye tu na świecie zaczyna / a Konica w błogosławieństwie im obiecany mieć niebedzie. Prawdziwie tedy Prorok mówi: że pokój tego Królestwa / w iego panowaniu Konica nie bedzie. Bo sye dla tego czasu pokoju na świat narodził / aby dał znać / że pokój / y doczesny y wieczny / on sam dać wiernym swym / którzy są dobrej wolię i dobrej sumnienia.

B Ale przypatrzmy sye / co y Dawid Król y Prorok o pokoju tym przez Ewangelistę opisanym / czasu narodzenia MESSYASIA prorokował / temi słowy: Spadnie iako deszcz na welne: a iako kropie / które padną na śnieg. Wznidzie za dniów iego sprawiedliwość y obfitość pokoju. Opanuje od morza do morza. Co sye wypełniło w tym / że wiernie swoje ma od Konicy wschodu aż do zachodu / którzy go chwala / pocztwość mu wyrządzają / czesć czynią / y do sadnego dnia czynić beda: Dani y hold / Kościolom tu czci / y chwale iego zbudowanym / a sługom Kościelnym / Biskupom / Kłastorom y infemu duchowienstwu / daia. i. c. A tak pamić iako Prorok tenże powiada / od morza do morza / y aż do Konicy okregu świata / tak przed nim wpadają Murzyni / Królowie Tharscy / Insuly morzkie / y wszytko mocarstwo ziemskie. Aż czasu dni iego narodzenia / była okwitość pokoju. Bo wszytek iakmarz świat / iednego Pana słuchał / iednemu posłuszeństwo / y hold dawał: iako Ewangelista powiada. Co iż tak miało być / tenże Prorok Dawid świadczył o tym dawno / gdy mówił: stało sye w pokoju miejsce iego / to jest / miejsce y czas narodzenia iego / miało być / y było w pokoju.

C Narodził sye tedy Chrystus Pan czasu pokoju. Bo tak a nieinaczey być miało / aby sye Proroctwa wypełniły. A iako to dziw wielki był / taki na świecie pokój / który przed tym nigdy nie był / ani po nim wiecéy nie bedzie: a stał sye dla narodzenia Chrystusa MESSYASIA: Tak nam ma sye to potać / iako wielki ten jest miłośnik sprawiedliwości y pokoju / który sye wtakim pokoju narodzić raczył. Abowiem iako obrawsy sobie przeczysła dziecinę / wice za matkę dał znać / iako sye w stanie dziewiczym kocha: Tak gdy czas tak wielkiego pokoju do narodzenia swego obrał / daie to znać / iako sye w zgodzie y w pokoju kocha. Która zgoda y pokój / nie tylo narodziwszy sye przez Anyoly / ale też y umierając / wszytkim wobec wiernym zostawić y zalecić raczył / aby sye w nim kochali / w nim mieszkali / iesli chcą prawymi uczniami Chrysta Pana być.

D Na znak tedy że Pan pokoju sye rodził na świat / y tenże świat w wielkim pokoju był / oto wyrokiem Augusta Cesarza był popisany wszytek świat: A

E Ten pierwszy popis estal sye od Starosty Syryjskiego Cyryna / albo iako duudzy pisz Quiryna.

Pierwszym popisem tu zowie pod rozkazowaniem Cyrynowym popis / który sye dział w Żydostwie: nie dla tego / aby przed nim niemiły być popis inśe / ale dla tego że taki powszechny popis krain nigdy nie był za rozkazaniem Rzymskiego Cesarza: przeto pierwszym od powszechności jest nazwan. A iż Starosta Syryjski w Żydostwie czynił popis / przyczyna tego była / że na ten czas ziemia Żydowska Starosty niemiła: gdyż w niej królował Heród z dopuszczenia Cesarza Rzymskiego.

Ale y ten

Psal: 71. v. 6. 7. et 8.

W tym PAŃ Chrystus jest Brólem y Panem naszym.

Psal: 71. v. 9. 10. et 11.

Psal: 75. versu 2.

Ioan: 13. v. 34. et 35.

Genes: 49. ver: 10.

Wziedu być po-
stusnym potrze-
ba.Ioan: 19. versu 11.
1. Petri 2. ver: 18.

Matt: 22. ver: 21.

Dowodzi tego/
iako Chrystus był
synem Dawido-
wym.

¶ Ale y ten popis niedaremno sye sstał/ bo sye sstał dla dwu rzeczy.

¶ Naprzód dla tego aby sye pokazał on czas/ który dawno przedtym o-
powiedział Jakob PAttryarcha/ że sye Syloch/ to iest MESSYas narodzić
miał w ten czas/ kiedy oddalone miało być Sceptum Królewskie z narodu
Judzkiego: y Król niemiał być z rodu iego. Popis tedy ten pokazuje iż iuz
pod rozkazaniem obcego narodu Królestwo Żydowskie było: y przeto wedle
Proroctwa czas narodzenia MESSYasowego pewny iuz był.

¶ Druga przyczyna Ewangelista pokazuje/ aby za przyczyną tego popi-
su Panna z Nazaret do Betlehem sła/ y tam porodziła: bo iuz każdy na ten
popis do powiatowego miasta swego isc musiał/ aby y imieniem własnym
był wpisan/ y powinnny Czynn od siebie Cesarzowi zapłacić. A dla tęg przy-
czyny iako powiada Ewangelista:

**Szedł też y Jozeph z Allileien z miasta Naza-
ret/ do ziemie Judzkiej ic. z Maryą poslubiona
żoną swoją/ która była brzemienna.**

¶ Idzie Jozeph z Panną czystą Maryą/ z Nazaret do Betlehem/ po-
stuszeństwu dosyć czyniąc. Slucha/ y posłusny iest wierny Boży Jozeph/ z
naswietła Panna małżonka swa/ Pogańskiego Cesarza: nie go to nieobraz-
ża/ że mu poganiin rozkazuje: bo to wiedział/ żeby był mocy nad nim niemiał
by mu była nie dana od Boga. Znał wrzad być od Boga: znał że wrzadowi
tak dobremu iako złemu ma być każdy posłuszen/ ktorému też y sam Pan
posłuszeństwo y podatek rozkazac raczył gdy mówił: Oddawaycie to/ co iest
Cesarzkiego Cesarzowi/ a co Bożego Bogu. Nie lekkoc to posłuszeństwo
Jozephowi y Maryę przysła/ gdy y dom swoy y żywnosc swoie opuszcio-
szy/ nakładem swym przez góry y nie mała droge isc y pielgrzymować musieli:
a wždy bez rośelakiey wymówki/ iako poddani posłusni Panu sli/ aby ro-
zkazaniu porośelnemu dosyć uczynili. Ale czemu sli/ Ewangelista
powiada:

**Przeto/ iż Jozeph był z Domu y z pokolenia
Dawidowego.**

¶ Tu Ewangelista rzecz barzo potrzebną pokazuje/ gdy Jozeph z
narodu Dawidowego być opisuje: bo iednak w tym daie znać/ że nie tylo
Jozeph był z narodu Dawidowego: ale też y Panna Marya poslubiona
małżonka iego: ponieważ sye tak zachowywalo/ że z rozkazania zakonu Bo-
żego/ że z iednego narodu powinni sye byli w małżeństwo poymować. Jo-
zeph tedy będąc z narodu Dawidowego/ poiał z tegoz narodu Pannę: a iż
oboie było iednego Dawidowego narodu: przeto też oboie sli na popis do
powiatowego miasta Betlehem/ ktoré Ewangelista miastem Dawidowym
zowie/ iż sye tam Dawid vrodził/ y tam był wychowan: y z Oycem swoim
Jesse tam pochowan. A iż Pan Chrystus z narodu Dawidowego miał być
vrodzony: przeto Ewangelistowie z pilnością narodzenie Chrystusowe wy-
pisując/ o tym sye starali/ iakoby Jozeph z narodu Dawidowego być po-
kazali: y przeto Mattheus S. wie dzie ród Jozephów wypisując naród Pa-
na Chrystusów/ poczynsly od Abrahama/ y Dawida/ aż do Matana ktorého
Syn był Jakob/ a Jakobów Syn był Jozeph/ małżonek Maryę/ z ktoręy
sye narodził Pan Jezus/ ktorý iest wezwan Chrystus. Bo Jakob po bracie
swoim Zeli zmarłym/ przez potomstwa wedle zakonu wziął małżonkę brata
swego Zeli/ y wzbudził po nim potomstwo/ bo miał Syna z nią Jozephą/
który był

który był

A Który był Małżonkiem Maryey Panny. Otóż Jozeph był Synem wła-
śnie Jakobowym : o czym Mattheus S. piše : a Zeli był tego Oycem/
wedle małżeństwa pierwszego / iako Łukasz S. powiada. Lecz iż tak
pilnie naród Dawidow aż do Jozephá małżonka Panny Maryey prowadzi
Ewangelistowie / przyczyna ta jest : aby to pokazali / że Panna Marya na-
rodu Dawidoweg była / z tēy przyczyny że Jozephowa małżonka była : gdyż
mu sye inšego narodu żony poić niegodziło. Przeto y Paweł S. gdy za-
czynał kazać Ewangelia Chrysta Pana / naprzód pokazał ród tego Pana /
którego Ewangelia powiadać miał / pišac do Rzymianów : Paweł sluga
Jezu Chrystusow / powołany Apostoł / odlaczony na Ewangelia Boża / któ-
ra był obiecał przez Proroiki swoje w swietych pišmich o Synu swoim / któ-
B ry mu sye stał z narodu Dawidowego wedlug ciała / który okazany jest że
jest Synem Bożym podlug mocy / i. c. Pan Chrystus tedy iż wedle ciała jest
Synem Dawidowym / a Synem Bożym wedle bóstwa / tedy Chrystus jest
Bóg y człowiek prawdziwy : a on Bóg / iako tenże Paweł świadczy / który
sye pokazał w ciele / Bóg błogosławiony na wieki / który jest z Żydów po-
dług ciała.

C Druzzy Doktorowie tak powiada / że Zeli tenże był / co y Joachym /
który był Oycem Panny czystey Maryey. Otóż Łukasz Ewangelista / dla
tego Jozephá piše być Synem tego to Zeli / iż Jozeph dzieńke w niego po-
iał / to jest / Pannie czystej Maryi. Tak iako y w nas w Polsce sye zachowy-
wa / że Ziecia zowie Oyciec żenin y Matka Synem : iako też y Doemi stara /
Ruth niewiaſtkę swoię Syná swego Zone / dzieńke swoię zwała. Czytaj o
tę w Księgach Ruth / Sierżey. Lecz dla tego sye oboie zdanie Doktorów wło-
żyło / aby czytelnikowi nie sye wątpliwości nie zostawiło w wyrozumieniu
Ewangelistow : dla czego ieden Zeli / a drugi Jakób / Oycem zowa być Jo-
zephá Małżonka Panny Maryey. Ale komuby ieſzcze mało na Ewange-
listach było / żeby wiary dać niechciał / żeby Jozeph Małżonek Panny Ma-
ryey był z narodu Dawidowego / niechże Aniołowi wierzy / który go zwał
Jozephem Synem Dawidowym / mówiac : Jozephie Synu Dawidow / nie
bóysie wſiść Maryey za Małżonkę sobie : Bo co w niej jest poczetego / z
Ducha S. jest / i. c. A drugi raz gdy mu kazał wciśać do Egiptu / y zaś
D wrócić sye z Egiptu / iako w historyi narodzięcia Pańskiego maſz ſiero-
ce wypisano.

Pokazawszy tedy / dla czego Jozeph z Panna Marya z Nazareth do
Bethlehem do popisu ſli / y to że byli oboie z narodu Dawidowego : Przy-
patrzmy sye dalej co sye stało / gdy w Bethlehem byli. Ewangelista tak po-
wiada :

U stało sye gdy tam byli / wypełnity sye dni Ma-
ryien aby porodziła.

E Paweł S. ten czas Chrystusowego narodzenia tak wypisuje. A gdy
przyſzło wypełnienie czasu / zesłał Bóg Syná swego który sye stał wedle płci z
Niewiaſty : stał sye pod zakonem : aby tych którzy byli pod zakonem odku-
pił. Wrodzić sye raczył Pan wedle czasu iako inſy człowiek : Panna go w ży-
wocie nosiła / iako prawego człowieka dziewieć miesięcy : porodziła go iako
człowieka / ale dziwniejszym sposobem niż człowiek sye rodzi. Poczęcie tego
niewinné / wrodzenie bez boleſci macierzyńſkiej / bez trudności / bez obraźli-
wości Pániestwa / bez winności rodziców / bez grzechu y zmaży / bez smut-
ku y żalości / i. c. Tak sye wrodził on człowiek / który sye dla odkupienia y zbá-
wienia wſytekich ludzi rodził : który tym sye stał czym nie był : to jest / nie był

człowiekiem

Rom:1. a v:1. ad 5.

Chryſtus ieſt bóg
y człowiek.

1. Tim. 3. vcr: 16.

Rom:9.v:1. 4. et 5.

Drugi wykład z
Doktorów swia-
tych / iako rozu-
mieć Ewangelis-
ty Mattheusa y
Łukasa.

Ruth: 1. ver: 11. et

cap: 2. ver: 2. et

cap: 3. verſu 1.

Matt:1. verſu 29.

Galat:4.v.4. et 5.

Habacuc 3. ver: 2.

13. & 16.

Bethlehem iako
sye wykłada.

Genes. 2. versu 7.

Genes. 2. ver: 22.

1. Cor. 15. a ver: 45.
ad 50.Jako panna Ma-
rya jest Królową
Niebieską Mat-
ką miłosier-
dzia. 26.

człowiekiem/ y stał sye człowiekiem: a tym czym był/ to jest Bogiem wiecz-
nym być nieprzeszał. Wielka a dziwna sprawa: wielka a dziwna dobroć:
wielka a dziwna pokora tego Pana. Kto to kiedy słyszał? Kto przed tym wi-
dział? Kto z ludzi na świecie poznał/ aby Bóg człowiekiem sye stać miał/ y
wedle czasu przyrodzonego w żywocie Pannieńskim odpoczywał/ a z czasem
przyrodzonym na świat sye narodzić miał? To niekiedy Prorok w Duchu s.
widząc/ wydzirwić sye te^o nie mógł/ y mówił: Panie słyszałem/ słyszenie twoje/
y zlektem sye/ gdyś wyszedł na zbawienie ludu twego/ na zbawienie z Chrystu-
sem twoim: Oślyszalem to/ y żądał żywot mój: od głosu tego/ żądały
wargi moje. Prorok nie widzeniu istotnemu/ nie objawieniu iasnemu/ nie o-
glądaniu rzeczy/ która sye już stała: Ale tylko objawieniu przez Ducha S.
tey dziwny sprawie przyszłego Wcielenia Pańskiego/ zdumiał y zdziwił sye/
y wszytek żądał. Jakóż my z dumieniem wielkim dziwować sye temu nie
mamy co sye już stało/ y co tu nam Ewangelia powiada/ że PAŃ y BOG
nasz tak sye zniżył z wysokości Majeſztatu do tak głębokiej pokory / że sye
prawie obnażył/ w ubóstwie / iako narobozszy człowiek / w pielgrzym-
stwie/ w ubóstwie/ wrodzić sye raczył.

¶ Ale przypatrz sye pilnie miejscu/ na którym sye dni wypełnił/ aby
Panna porodziła. Powiada Ewangelista: że w Bethlehem wypełnił sye
czas porodzenia: Nie rozumiey aby tylko dla tego/ aby sye Micheasowe Pro-
roctwo wypełniło/ iż sye w Bethlehem wrodzić miał: Ale też dla tego / iż
miejsce onemu który sye rodził / swoim przewiſtciem przynależało. Beth-
lehem abowiem wykłada sye/ dom chleba. W domu tedy chleba wypełnił
sye czas onemu/ aby sye wrodził/ który miał być chlebem żywym/ który z nie-
ba zstąpił/ y który chlebem Ciała swego wierne swoje karmić miał do żywota
wiecznego.

¶ Lecz iesliby sye kto dziwować chciał/ iako P. Chrystus prawdziwie miał
sye wrodzić / gdy nie wedle biegu przyrodzonego poczęty jest: y iako zupełny
czas w żywocie Pannieńskim trwać mógł/ iako insy człowiek/ gdy nie tak sye
począł iako człowiek! Taki niech sye przypatrzy/ iako był Adam pierwszy
Oyciec nasz prawdziwym człowiekiem / y iako prawdziwe człowieczeństwo
na sobie odnosił / choć nie wedle biegu przyrodzonego człowiekiem sye stał.
Także y Ewa pierwsza Matka nasza/ opaczonym obyczajem od przyrodzenia
człowiekiem sye stała: nie z nasienia ludzkiego ale z kości: a wzdoy w żeńskim
stanie prawdziwy człowiekiem była. A gdyż Adam wtóry P. Chrystus/ z Ada-
mem pierwszym być miał nieiako zrównany: tedy iako on stary Adam nad przy-
rodzenie człowiekiem był/ tak ten wtóry Adam P. Chrysto/ nad przyrodzenie
człowiekiem sye stał. Te^o gdy sye kto pilnie przypatrzy/ dziwować sye nie be-
dzie: gdyż Apłostoł s. Paweł pokazuje to do Ror: pisząc/ że on pierwszy Adam
odnosił figure na sobie tego wtórego Adama/ który sye stał wszytkim ku oży-
wieniu / iako on był / ku umorzeniu. Stary Adam ku śmierci wszytkim stał
sye / ten nowy ku żywotowi. Onego starego ziemia bez Oycy y Matki tu na
świat wydała: Tego nowego Matka bez Oycy/ z bezcéry krwi swej sprzą-
w. Duchą s. począwszy porodziła/ iako to Ewangelista opowiada mówiąc:

¶ Porodziła Syna swego pierworodnego.

¶ O świete y zacne porodzenie: Maryja Panna porodziła bez bole-
ści/ Syna swego oglądała: ona/ która sye nazywała dziewką Pannie / stała
sye Matką y rodzielielką Bożą: Maryja ona wbożuchna / w światą wzgar-
dzona/ Stała sye Pania światą / stała sye Królową Niebieską: Bo Panna
światą y Króla Niebieskiego porodziła. Stała sye Królową miłosierdzia/
Matka łaski / bo nam Króla miłosierdzia y Panna łaski porodziła.

O Maryja

A O Marija czystka nad Anyoty/swietka nad Patryarchy/dostoinieysza nad Proroki/wzieta nad wszytek ludzki naród: Ty iestes ktoras nam wrodzila wszytkich nas zbawiciela: twego żywota owoc/ wpadając chwalimy: chwalać wzdychamy: wzdychając/ łzami sye od radości oblewamy / żeśmy przez cie zbawiciela dostali / odkupiciela przyieli / y ochłode Dusz naszych mamy: tys nam wrodzila Emanuela/nasienie sprawiedliwe/pokolenie Dawidowe/błogosławienstwo Abrahánowe / Wzja starého skruszyciela / Królestwa Szataniego wojowniká / Piektá zburzyciela / śmierci wieczney skruszyciela / Syná y Páná Dawidowego: tys wrodzila nad przyrodzenie człowieka y Boga prawdziwego / y takas sye Matka sstała / że sye tobie podobna na świat nie wrodzila: tys po porodzeniu Panny została/ co sye żadney Córcie Ewiny nie trąfita. Ewa nam płacz/bolesć/ náostrátek śmierci przyniosła: tys Panno radość/ poćieche / y żywot wieczny nami porodziła. Bądźże/ nie tylo od Anyotá postá Bógého do ciebie posłanego/ ale téż y od nas grzesznych pozdrowiona: ktoras nie tylo łaski Bógéy była pełná/ ales Boga łaski w sobie nosila / Boga twego y naszego w żywociés miała / y names go tu poćieche y zbawieniu wrodzila: z czego sye raduujemy y Boga Oycá chwalimy/ że między nami grzesznymi / znalazł ciebie iedne y te same w którey mu sye to wpodobáto/ aby w tobie tak czystey Pannie obrał miejsce Synowi swemu iednourodzonemu: y przez cie/aby go nam dał tu naszemu zbawieniu y odkupieniu. Porodziłaś tedy Syná/ á Syná swego nie Jozephowego/bo z ciebie saméy bez męstiey sprawy wrodził sie/ y przeto własnje synem twoim iest.

C Lecz iż Szatan nie przestawa nigdy téy Panny na stawie dziewictwa iéy śarpac przez své Apostoly/tedy z słów téy dzisieyszey Ewangeliey / barzo naszczérbial pocztwosci panienstwa iey: bo gdzie Ewangelista mówi/ porodziła Syná swego pierworodného/ to Ezart przez své weznie tak wykláda: dla tego Ewangelista mówi pierworodného / względem dziełek drugich / które potym z Jozephem miała: bo być rzeczon nie może pierworodny/iedno przeciwko wtórozonému. A tak przez Helwidiusá Heretyká śarpal y ścier bit/niepokalané dziewictwo Panny czystey Maryey. Lecz y dzisieyszego czasu/ między Samozetany y nowymi Aryany takich naydziesi dosyć/ któzy téż náuke Helwidiusowe / tu zelżywosci panienstwa czystey Panny Maryey rozsiérwają / y wezyć sye iey nie wstydzá.

D Na co Szatanowi y iego wezniom tak odpowiadamy. Ze tu Ewangelista nie zowie Ezustá Páná / aby on był własnje pierworodnym Synem Panny Maryey: ale go zowie onym pierworodnym wszytkiego stworzenia: pierworodnym między wielá bráćiey/ iáko Páwel swiety o tym świadczy. A przeto do Żydów to iásnie pokázuie/ że Christus Pan nie Panny Maryey był pierworodnym / ale ná świecie wszytkich rzeczy pierworodnym był: bo gdy Boga Oycá niebieskiego słowa przywodzi Páwel S. że nie do Anyolów/ ale do Syná swego ony słowa Proroká Dawidá mówil/ Tys iest Syn mój iám ciebie dzis wrodził: A zásie/ Ja mu bede Oycem á on mi bedzie Synem/ ié.

E Tedy iákim był pierworodnym tu ná świecie/ tak pokázuie mówiac: A gdy zásie wwoździ ná świat pierworodného/ mówi: A niech mu chwałé daia wszyscy Anyeli Bóży. Wwiodł Bóg Oyciec ná świat pierworodného/ to iest Christusa Syná swego: á którego pismo zowie iego być iednourodzonego/ tego zowie y pierworodného: á pierworodného świata / to iest/ wszytkich rzeczy ná świecie. Otóz nie wwiodł pierworodného Maryey ná ten świat / ale pierworodného świata tego/ y wszytkich rzeczy ná nim bedacych. A żeby to takim sposobem rozumiał/ iż tak tu pierworodny od Ewangelisty włożon iest/ á nie z strony błogosławionej Panny/tedy cie sam Greeki text tego wezy/ gdzie té słowa Lukášá S. tak sye czytaia/ Syná swego onego pier-

Wyklad deśta
teżny tego slo
wa/pierworodny

Coloff: 1. ver: 15.
Rom: 8. versu 29.

Hebra: 1. versu 5.

Hebra: 1. versu 6.

porodnego. Ze to słowo onęgo / nie do Panny Marycy sye ściaga / ale sye rozumie być go pierworodnym / względem wszytkich swych wiernych / które sye stał pierworodnym / w odnowieniu y w odrodzeniu: albo wszytkego stworzenia / które sye w nim odnowiło.

Nadto / iesli rozumieś aby Pismo pierworodnego zawždy rozumiało / dla wtóroznego y trzecioznego zc. Tedy w Bogu Oycu samym pierwocy musiałoby sye to rozumieć: Gdyż Pismo / rownie Syna Boga Oycy / iako iednourodzonym / tak pierworodnym zowie: Jesli tedy Syna Boga w zględem wtóroznego w Bogu Oycu pierworodnym zowie: Tedy Bóg Oycie nie iednego własnego Syna ma / ale ich własnych wiecey mieć będzie: Co mówić y wierzyć iest niezmierny y nieznosny bład. Otóż sye pokazuje że pierworodny w piśmie / nie zawždy sye rozumie względem wtóroznego. Ale Pismo pierworodnego rozumie / iż ieszcze przed nim żaden sye był nie vrodził.

A wskażże iesli ten text Łukasza S. właśnie chce o Pannie Marycy rozumieć gdy mówi: A porodziła Syna swego pierworodnego / tedy tak rozumieć ma / że go tu pierworodnym zowie że z Panny przed nim żaden sye był nie vrodził. Bo iednak pismo pierworodnego tego zawždy zowie y zwalo / które ry napierwcy otwazał żywot Macierzyński: to iest który sye napierwcy vrodził: y ten był Panu Bogu zawždy poświęcony. Otóż iuz rozumie / to słowo pierworodny w piśmie świętym / a nieda sye wprowadzić bledom Szatan / abyś kiedy miał szczypać / y szczerbić wieczne dzierwiectwo Panny czystey Marycy.

Porodziła tedy pierworodnego Syna swego ta Panna przeczyszcza: porodziła nas wszytkich zbawiciela / a tym porodem / znać że sye była nie pracowala / ani boleściami była zjeta: Bo sama o nim praca miała iako Ewangelista świadczy mówiac:

Wwinawsz go w pieluchy potoczyła we żłobie / a bowiem nie mieli inego miejsca / w gościnnym domu.

Nie Ewangelista nie opuścił w swęy historycy / co było potrzebnego nam wiedzieć o narodzeniu Pana Jezusa Chrysta / bo y czas / y miejsce / w mieście Bethlehem narodzenia iego tak napisał / że wniwczym wątpliwosci nie zostawił. Nao statok y co sye działo iuz z vrodzonym Chrystem daie znać: bo y gospode / stajnia / żłob / pieluchy / pilnie wypisuje / aby żadney wątpliwosci nie zostawił / że sye Chrystus Pan vrodził / iako prawy czlowiek: które vrodzonego vboga matka / rekoma swemi omywala: y w pieluchy obwijała.

Pokazuje też y to w iakim vbóstwie y w iakim niedostatku Syn Bóg vrodzić sye raczył / gdyż nie w Pałacu Królewskim / iako mu sye godziło / nie w domu dla ludzi zbudowanym / nie w gmachu kedy ludzie mieszkali / ale w stajni kedy bydło odpoczynek swoy miało / tam sye Pan Nieba y ziemi / Syn iednourodzony Boga Oycy vrodził: któremu vbóstwu iego by był Paweł S. przyczyny niedał / podobnobyśmy wątpili dla czego sye to stało: ale iasnie powiada te być przyczyny: Wiećcie iasne Pana naszego Jezusa Chrysta (do Koryntów mówi) że sye stał vbogim dla was / bedac bogatym / abyście wy iego vbóstwem stali sie bogatymi. Który tedy dziedzicem był wszytkich rzeczy ziemskich y niebieskich / a to dla nas w stajni sye rodzi / w żłobie leży / wwiniony w pieluchy / vbogi: w wielkim vbóstwie zimno cierpi / z matka niema sye gdzie podzić / y w stajni miedzy bydlem leży. Taki sobie stan obrał / y takie vbóstwo dla nas y dla zbawienia naszego / Pan nasz y zbawiciel nasz.

Ciescie sye

Ioan: 1. versu 14.

Ioan: 3. versu 16.

1. Ioan: 4. ver: 9.

Hebra: 1. ver: 6.

Exod: 13. versu 2.

Cap: 34. ver: 19.

1. Cor: 8. ver: 9.

Hebra: 1. versu 2.

A Ciesćcie syc vbodzy/ narodzil syc wam Christus vbogim. Nie miéycie v-
fności w bogactwach bogáci/ gdyz vbogiego Christusá násladowac mus-
sicie: Który y vbogo syc narodzil/ y dla was w vbostwie ná swiecie žyl: prze-
to vbogich nie wzgardzaycie/ sami w duchu vbodzy bądźcie / Młaiestatowi
Bożemu vmžaycie syc / chćcieli aby wam vbostwo Pána Jesu Christá po-
żyteczné bylo.

Lecz iednák aby každému wiadomo bylo/ że ten Który syc tak rodzil/ byl
Pánem niebá y Anyolów / przeto též iego narodzenie / nie przez kogo inšiego
ale przez Anyoly swiátu bylo opowiedziáné / iáko Lukáš S. w džíseysšey
Ewányeliéy powiáda:

B Al byli Pásterze w onéy kráinie czuiacy y strzega-
cy stráž nocnéy nád swá tržoda. Al oto Anyól
Pánstí stanál przy nich/řc. Grćcki text ma/ stanál nád gło-
wami ich/ nie ná ziemi/ ale ná powietrzu/ y przeto im byl strážliwšy.

Tuž tu začnosť narodzenia Pánstiego Ewányelistá powiáda: bo strze-
gacym pásterzom tržody swéy od wilków/ Anyól Boží z iásností Boží o-
powiáda im narodzenie Jesu Christá. A gdy mówi / že w nocy Anyól pá-
sterzom syc vřazal/ dáie znác / že syc Pán Christus w nocy vrodzić raczył /
ták iáko písmo swieté to bylo dawno opowiedziálo/ w té słowá: Gdy spo-
koyné milčení wšytki rzeczy tržymálo / a Noc w swym biegu pól drogi
mialá/ wšedchnocna mowá twojá Pánie / wysředšy z niebá z Królewšřich
stolic přyšřlá: duży boiowník w pošrodek žiémie přyšředł / nie omýlné ro-
řkazánié twoje mofac. řc.

Sap. 18. 2. 14. 15. 16

¶ Ale přypátržmy syc/ czemu pásterzom prostym opowiáda Anyól
Pánstíe národzenie/ á nie iákým inšym ludžiem začnym.

¶ Přewřšá přyczyná/ že syc Pán Christus vbogim vrodzić raczył / prze-
to go též Anyól vbogim nápiérwéy opowiedziál.

¶ Dřuga / že tenže Pán Christus dawno předtým Pátryárchom lu-
džiem prostým / okolo pásterřtwá syc paráiacym / byl obiećany: przeto též
pásterzom byl nápiérwéy opowiedziány: bo tácy dla swéy prostostí y po-
řoz předšey tákímu obíawieniu wřierzyć mieli / y vbostwem Pána Chri-
stusowym vbogim iego národzeniem w žlobie položonym / gárdzić y gořšřyc
syc niěmili: aby přez to každý obaczył / že Pán Bóg prostym á vbogim
nie gárdži / y owřem im táiemnice swóie obíawia. A iáko wczynil prostým
Apostolom swóim / také wczynil tymto pásterzom. Czynil y inšym Który go
w prostostí řercá nářladowáli: o czym také swietý Pawel swiádečy: iž Pán
Bóg rzeczy mdlé/ prosté/ y wedle swiátá nířzemné wřibřac raczył ná swie-
cie/ aby mądřé y potežné swiátu/ nířzemnymu pokazál.

1. Cor. 15. 27. et 28.

E Trzecia přyczyná / czemu syc Anyól nářřód pásterzom pokazál iest
tá: ábowiěm Pásterz syc byl národzil / Który opušřivšy dziewięćřięřřat y
džiwieć owieć ná puřřcy/ přyšředł řukác ná swiát iednéy/ Która byla zřine-
lá: y také iěy pilnie řukác přyšředł / že is wilkom oděymniac / zdrowie swé
zá nie položyl. Šlusřnie tedy národzenie oněgo pásterřá/ pásterzom ná-
řřód přez Anyolá bylo opowiedziáné.

¶ Ořřátecžná přyczyná iest/ táiemnicá Boží / Która dáł znác / že pástě-
řzom Którym tu do řřadu owce swóie/to iest lud swóy/ podawa/ iesli w vrze-
džie swóim beda pilni y czuyři / řřzegac owieć swóich / od obřadzenia wiáry
swietéy/ dobrěgo řřadu/ počřřiwěgo žycia/ řc. takim Pán Bóg gotów dáć
poćieche y obíawiac im swieté táiemnice swóie.

Jakob Pátryárz
Ga. Genizy. 21.

Pisa Doktorowie / iż tym pasterzom Anyól wkazał sýe / nie daleko miásta Betlehem / na onym miejscu / gdzie Jakob Pátryarcha wróciwszy sýe z Mezopotámiey mekiedy mieskał w wieże / która zwano Eder : to iest wieża trzódoy : bo tam okolo tey wieże trzode mieskał pasiono. Tam tedy w tey wieże Anyól Pániski w iáśności wkazał sýe pasterzom / ciepsy ie żeby sýe nie bali / bo sýe byli oney iáśności Anyelskiey bázro poletáli / y pociepsywszy ie te im nowine opowiada mówiac :

Nie bójcie sýe / opowiadám wam wesele wielkie / które będzie wšytkiemu ludu / że sýe wam dziś národził zbáwiciel który iest Christus Pan / w mieście Dawidowym.

Káždé slovo Anyelskie z osobna ma swoje tájemnice / które po słówtu rozbiérac będziemy.

Nie bójcie sýe.

Ten iest zwyczaj dobrych Anyólów / że komu sýe wkażá / naprzód : bojázm y z strachu ich wyswobodzá : iáko máš przykłady iáśne w Písmie swietym : Wkazał sýe Gabryel Pánnie przeczysťey Márye / gdy sýe Pánnie zleknáwszy zdumiała / wnet zámucóná pociepsal / y nápominál / żeby sýe nie bála : ciepsac iá táśta Boża / której była pełna. Drugi przykład máš w onych pániách swietych gdy w grobu páńskiego Anyól sýe im wkazał / y zmartwychwstanie Pánskie opowiedziál : gdy sýe poletáli / pociepsa ie mówiac : nie bójcie sýe. A inszych przykładów tákich náydziéš w Písmie niemáto. Słydsz Anyólów zásie daleko różny zwyczaj / bo oni gdy poczná tego stráśsýe / tedy ná zágubienie stráśa. Táť stráśyl Czárt siedm mierz oney Sary Ráguelowej dżiwki / że ich zdrowia zbáwil : táť y Jobá sýe go deptáć póczał / nie tylo go stráchu nápełnił / ále y stógimi wrzody y škodami skáral. Trudno tedy od Czárta złego kto sýe spodziéwac má czego dobrego.

Opowiadám wam wesele wielkie.

Słusnie powiáda wesele wielkie : bo rzecz y nowine niesłychána opowiada. Wielkie to tylo y piérszé / Messyáśa národzenie. A iesli Abrahám w Duchu tylo widzac wiára národzenie tego Pána / które sam Pán Christus dniem swoim zowie / rádownál sýe y weselił : Cóż rozumieš iákieby był miał wielkie wesele / gdyby był oczymá cielesném ten dzień ogladáł : Co rozumieš y o inszych / którzy wielkim testnieniem y požadliwością / prágneli tego dnia ogladáć / iákieby byli wielkie wesele mieli / gdyby byli to národzenie Pánskie cielesném oczymá ogladáli : Wielkie tedy to wesele było / to go wieley y zacni ludzie z wielkim prágniéním požádali.

Które będzie wšytkiemu ludu.

A iż to národzenie nie tylo pasterzom ále wšytkiemu ludu miáto być poszyteczné : przeto wesele Anyól powiáda wšytkim ludziom ná swiecie miestkácym. O fortunni pasterze / którzy gdy sýe swiátłość tego swiátá ná swiát rodziła / poslá w swiátłości ogládali / y od niego táť rodzieczne poselstwo wyslyšeli : bo w onych ciemnościách nocnych / táť iáko był Dawid dawno opowiedziál / miála wzniéś swiátłość w ciemnościách / ludziom prośtego serca : y onym / którzy mieskałi w kráinie ciemney smierci / swiátłość im pociepsenia wesiá.

Je sýe

Lucy 1. versu 30.

Marcy 16. ver. 6.

Tobie 6. versu 14.

Iob 1. versu 20.

cap. 2. versu 7.

Ioan. 8. versu 56.

Psal. 111. versu 4.

Ysaia 9. versu 2.

A **T**ę sę wam dziś wrodził zbawiciel.
Mówi Anjół/ pokazując pierwszy czas narodzenia Pańskiego/ że sę na-
rodził dziś. A iestli sę onęgo dnia narodził/ tedy sę był przedtym nie wro-
dził. A iż dla tego sę wrodzić miał/ y wrodził/ aby pośrednikiem był wszyt-
kich wobec ludzi/ tedy sę wszytkim wobec ku weselu narodził. Tak Paweł
S. o tym piše. Jeden iest Bóg / ieden pośrednik Boga y ludzi / człowiek
Chrystus Jezus. Człowiek tedy Chrystus Jezus dziś sę wrodził/ Anjół mó-
wi: tedy dziś istotnym pośrednikiem wrodził sę: a meka / ofiara / praca /
kazaniem / Modlitwa / Konczył to pośrednictwo prawdziwe / dla którego
sę był wrodził. A acz pismo powiada/ że ten Baranek Chrystus/ który nie o-
tworzył wst swoich gdy go bito / y tęgano / od początku świata zabity iest /
B Nie rozumiey/ aby to w istocie być miało: gdyż iestże sę był nie wrodził: ale
że meka iego y zabicie od początku świata w Abli/ y w inszych figurach była
przeznaczona: Przeto Pismo święte to przeznaczenie iego zamordowaniem
zowie. A gdy meka Pańska piérwéy była pożyteczna/ y piérwéy zbawia-
ła niż sę stala: przeto iá Pismo święte od początku świata być powiada.
Abowiém wszyscy/ w przyrodzonym y w starym zakonie / w przyszłego Mes-
syasá wierząc/ byli ná diódze zbawienney y sz zbawieni: Tak iáko my wierząc
w przyszłego. Czas tedy nie omylny/ gdy Anjół pasterzom powiada/ mó-
wil im/ że dziś sę wam narodził zbawiciel: to iest: wszytkich przeszłych lu-
dzi/ którzy o przyszciu y o narodzeniu iego wierzyli/ y wszytkich przyszłych/ któ-
C rzy weni wierzą/ iest y będzie prawdziwym zbawicielem: y przeto y Chrystu-
sem y Panem być go zowie / żeby inszego Chrystusa y inszego Pana do zbá-
wienia powszechnęgo/ żaden nie oczekawał. Przeto w dziejach Apostolskich
tegoż poświadczą Piotr S. gdy mówi: Jezus Nazareński / Mąż w cno-
tach doświadczony od Boga znakami y cudami/ które czynił Bóg przez
w posrodku was/ ten przez złe recc ná Arzyzu zabity iest / y przeto zapewne
wiedziecie wszyscy z domu Żydowskiego/ iż go Bóg Panem y Chrystusem wczy-
nił. Tenżec to Pan y Chrystus dziś sę wrodził/ iáko Anjół powiada:

A to wam daie zá znak: Narodzenie máluczkie
D dziecie w pieluchy bwinione/ y położone w żtobie.

Tę byłoc to záwždy w narodzie Żydowskim / że prágnećli znaków wi-
dzieć/ gdy im co Anjeli opowiadali/ czemu oni nie dowierżali. Co Paweł
S. iednym słowem wkaże gdy mówi: Żydowie szukáją znaków/ zc. Czego
przykładów w Pisinie wiele maś/ tak w starym iáko y w nowym zakonie.
Lecz przypátrż sę iáki znak Anjół dawa tym pasterzom: Nie daie im iákie-
go zacnégo znaku / nie opowiada dziwnęgo z nieba znamienia / nie wkaże
tego świata wielkiey ozdoby: ale zá wszytek znak/ dziecie opowiada wwinio-
né w pieluchách/ y w żłób włożone. Każe aby sili y to dziecie ogládali: które/
acz przed nimi Panem y zbawicielem nazwane/ przedsie iednak tego Pana w-
ciś/ każe im ogládac: aby mu sę przypátrzyli/ że nie w przednieyszym pałacu
onę Mlášá/ ale w stáyni: nie w miekkiey kolebec/ ale w iáslách: nie w cie-
pléy izbie/ albo komnacie/ ale ná zimnie: nie między ozdobnymi y zacnymi lu-
dźmi/ ale między wołem á osłem: ten Pan y zbawiciel wsęgo świata / wwi-
niony w pieluski/ leżec y odpoczywac raczył. Które to pieluchy położone/ sz
ná znak / y ná sprzeciwienie wszytkim onym którym lubé sz rostkosi tego
świata/ y którzy rozpustnie używáją bogactwo wedle lubieźności swych.

Ten tedy znak Anjół pasterzom Żydowskim dawał / że sę Pan y zbá-
wiciel świata wsęgo narodził. Ale przy tym znaku przypátrzyć sę téż každy
może dziwnému cudu dugiemu/ który Pan Bóg wszechmogący nie w Żydo-

1. Tim: 2. ver: 5

Isaia 53. versu 7.

Apoc: 13. ver: 8.

Genes: 4. versu 8.

Acto: 2. ver: 22.
23. 36.

1. Cor: 1. ver: 22.

Isaia 1. versu 3.

stwie / ale w pogaństwie uczynić raczył / czasu narodzenia Syna iego ie-
dnorodzonego. W Rzymie bowiem / iako o tym pisał Fulgos: lib: 1. cap: 4.
et Sabell: lib: 9. cap: 8. tego dnia kiedy sye Pan Chrystus w Bethlehemi
narodzić raczył: z iedney studnicy wyniknelo źródło oleiu: przez który Pan
BOG okazać pogaństwu raczył / że sye tego dnia narodził ten / który ludz-
kiego zbawienia miał być studnica y źródłem miłosierdzia / y światłością
pogaństwa. Co iako jest rzecz wielka y podziwna / każdy rozum człowieczy to
w sobie dobrze wważyć może. Bo miejsce tego y podziś iestże w Rzymie w
kazuia. A nie tylo to / ale y co innego mogłoby sye na plac przywieść / co
sye tego dnia tak zaczęto nie tylo w Żydów / ale y w poganów działo: przez
co sye okazało iasnie narodzenie PAnia tak zaczęto: ale dla krótkości o-
puszczam.

Były tedy znaki pewne narodzenia PAnia tego / który miał świat wszytek
zbawić / nie tylo w Żydów którzy znaków zawżdy pragneli / ale też y w poga-
nów: iednym na pocieche y na weselę / drugim zaś na strach y na boiażn.
Ale przypatrzmy sye iuz / co sye dalej działo / gdy ten znak Anioł dal pasté-
rzom. Powiada Ewangelista:

**A natychmiast stanela przy onym Aniele wiel-
kość rzeżen niebieskich / którzy chwalili Boga m o-
wiac: Chwała Bogu na wysokości.**

Alby iednego Anioła ukazanie y rozmowa nie była mało ważna: y
aby też ono dziecie narodzone wielkiego poważenia w pasterczów było: y aby
sye iego wboństwem nie hidzili: wnet zastępy Anielskie ogladali / y sprawian-
ich wdzięczną wstępseli. W czym Aniołowie dawali znać onym to paste-
rzom / iż acz sye był on Pan tak w boga na świat narodził / tedy w niebie iego
wielka powaga była / ktorému tak wielki orszak zastępów Anielskich z rado-
ścią służyli: a PAnu na wysokości Oycu wsechmogacemu chwale wzdawali
mówiac: Chwała na wysokości Bogu.

Tu Aniołowie to pokazują / że ta sprawa w narodzeniu tego PAnia z
samey dobroci Boga Oycy sstała sye iest: przeto iemu za to od nas wszyt-
kich wespółek y z Anioły ma być na wiek wielkom cześć y chwala. Ta Bo-
ża chwala / iż od człowieka grzechem zmasanego być nie mogła / tedy iuz te-
raz przez tego zbawiciela narodzonego we wszytkich ludziach wiernych sye
naprawila. A dla tego mówię wiernych: że żaden Bogu Oycu prawdziwy
chwale dać nie może / który Syna iego PAnia Jezusa Chrysta wiara nie zna.
Daymyś tedy cześć y chwale PAnu Bogu / wyznawając mocy iego / wyzna-
wając mądrość / lutość / sprawiedliwość / miłosierdzie / prawde iego swięte:
który z mądrości swey naprawić nas raczył / z sprawiedliwości w SAnie
swoim odkupić nas raczył / z mocy swey Szatana y Królestwo iego zwoio-
wał / y nam go osłabił. Z miłosierdzia Syna swego zesłał: tak naród ludz-
ki wmiłowawszy / że go im dla zbawienia dał / aby każdy który weni wierzy /
nie zginał / ale miał żywot wieczny. Za to tedy wszytko iego dobrodzieystwo /
za te łaski niezmierna dla nas uczyniona / daymy cześć y chwale pAnu Bogu /
która tak bedziem iemu wyrządzać.

Naprzód poznawszy takie y tak zacne dobrodzieystwo / bedziem wy-
znawali / żeśmy nigdy Bogu swemu tego nie zasłużyli / co on z łaski swey dla
nas y zbawienia naszego uczynić raczył.

Nadto iestże tak chwale bedziem czynić słateczna PAnu y Bogu Oycu
naszemu / gdy go słateczna a gruntowna wiara wierzyć y wyznawać bedzie-
my / iż on iest prawdziwy człowiek z PAnny narodzony: iest prawdziwy

Bóg

A A Bóg w mys
sye rodzący
ga prawd
stęcy z Oyc
wac Syna:
J Wier
wami dzieł
iemu wyrz
le Bogu /

M

B B G Gr
za przecie
nie z ludz
raczył prze
przypatru
oni Anioł
J Pierw
J Wto
J Trzec
banie Boż
Te tedy
narodzone
gu: mamy
smierć Syn
BOG prze
dzieystw P
roktów / Ap
w potoku Pa
li / iako nas
chay sye w
na swiecie
domiesci na

C C narodzone
gu: mamy
smierć Syn
BOG prze
dzieystw P
roktów / Ap
w potoku Pa
li / iako nas
chay sye w
na swiecie
domiesci na

D D

E E Powie
czyna popi
Bethlehem
porodzony
dwoma ży
Jasle PAn
Pożąd
cie wielki po
iako sye to m
Ostatec
przód ieden
Bogu czyni
oznawiali /

A Bóg w myśli Bogá Oycá vrodzony/ Syn iego iednourodzony z Bogá oycá sye rodzący/ Bóg z Bogá/ światłość z światłości/ Bóg prawdziwy z Bogá prawdziwego/ vrodzony/ nie stworzony/ ani uczyniony/ iedney istności boskiej z Oycem/ ié. Tak kiedy będziemy gruntowną wiarą wierzyć/ y wyznawać Syna: chwale Bogu Oycu y iemu wdzięczną czynić będziemy.

I Wiece do tego kiedy myśla/ wola/ wsty/ wyznaniem/ cnotliwemi sprawami dzięki Panu Bogu czynić będziemy/ tedy tak skateczną chwałę y cześć iemu wyrządzać y czynić będziemy. Wzdawaja tedy Aniołowie cześć y chwałę Bogu/ ludźiem zaśie na ziemi pokoy rozdawaja mówiac:

Na ziemi pokoy ludźiem dobrej woli.

B **I** Gręcki text tych słów ma taki wykład: Na ziemi dobra wola boża przeciwko ludźiem. Jakoby rzekł: pokoy y iednoczenie stało sye na ziemi: nie z ludzkich zasług/ ale z darcimney dobrowolney łaski Bożej/ która uczynić raczył przeciwko ludźiem z szczerę łaski y dobrotliwości swej. Lecz my przypatrując sye naszemu textowi/ y iego przetłumaczeniu/ naydujemy że tu oni Aniołowie trzy skutki z tego narodzenia wsemu światu opowiedzieli.

I Pierwszy/ iż ono narodzenie miało uczynić chwałę Bogu.

I Wtóry/ miało też pokoy duszny na ziemi przynieść.

I Trzeci/ miało pokazać ludźiem dobra wola Boża/ to iest dobre wpo-

C **I** Tę tedy skutki/ gdyż wiemy że sye już żyjący nam wiernym tego Pána narodzonego: już mamy przez kogo wdzięczną iest naszą chwałę Panu Bogu: mamy pokoy duszny on/ i już poiednani iestefny z Bogiem Oycem przez śmierć Syna iego: poznaliśmy y poznawamy zawżdy/ i tak dobra wola Pána Boga przeciwko nam okazać raczył: staraymyś sye żebyśmy tych dobrodziejstw Pańskich wdzięczni byli/ świadectwom o Paniu Chryście od Pro- roków/ Apostolów/ ná ostatek Aniołów nam podanym/ zupełnie wierzyli: w pokoy Pána Jezu Chrysta nam dziś danego/ dziś narodzonego zawżdy ży- li/ i tak nas Paweł S. napomina mówiac: Pokoy Pána Jezu Chrysta nie- chaj sye weseli w sercach waszych: który gdy w nas będzie/ zachowa nas tu na świecie w dobrym sumieniu/ w Bożej y bliźniego miłości/ a po śmierci domiesci nas do chwały wieczney: Co rącz dać Paniu Jezu Chryste/ Amen.

Summa Ewangelien tén tá iest

Powieść prawdziwa/ o narodzeniu Pána Chrystusowym/ iako za przy- czyną popisu od Cesarza rozkazanego/ Panna z Nazaret z Jozephem do Bethlehem słu/ y tam sye dni narodzenia Chrystusa Pána wypełniły/ tam porodzony/ tam w pieluchy obwiniony/ tam w żłób włożony/ tam między dwiema zwierząt poznany/ tam poznał Wól dzierzawce swego/ a Osiel Jasle Pána swego/ wedle Proroctwa Izaiasa Proroča.

E Pokazuje Ewangelia/ że sye Pan Chrystus narodził/ kiedy był na świe- cie wielki pokoy: narodził sye w pielgrzymstwie/ w ubóstwie/ zimie/ w nocy/ iako sye to w wykładzie iey iasnie pokazało.

Ostatecznie pokazuje świadki tego narodzenia/ że świadczyli o nim/ na- przód ieden Anioł do pasterzów/ a potym wielka rzesza Anielska/ chwale Bogu czynili/ pokoy na ziemi opowiadali/ ludźiem wola Boża dobrotliwą oznajmiali/ aby y w niebie y na ziemi/ to narodzenie Chrysta Pána dobro- rzeczne y błogosławione było.

AMEN.

G iij

Wykład

Rom 5. versu 10.

Coloss. 3. versu 15.

Isaia 1. versu 3.

II.

III.

W Y K L A D E W A N-
Y E L I E Y S. K T O R A N A
Mszey wielkiy w dzień narodzenia Pá-
ná CHristá, w KOsciele powszechnym
Chrzescjánskimi spiewáia: nápisána
v Ianá S: w Káp: piérwszym.

Na Początku było Słowo / a
Słowo było v Boga: a Bóg był
Słowo. To było na początku v Bo-
ga. Wszystkie rzeczy przez nie sę sta-
ły / a bez niego nie stało sę nic co sę
stało: w nim był żywot / a żywot był
światłością ludzką: a światłość
w ciemnościach świeci / a ciemno-
ści iey nie ogarnęły. Był czo-
wiek posłany od Boga / któremu imię było Jan. Ten przyszedł
na świadectwo / aby świadectwo wydał o światłości: aby
wszyscy wierzyli przezeń. Nie byłci on światłością / ale aby
świadectwo wydał o światłości. Była światłość prawdzi-
wa / która oświeca każdego człowieka przychodzącego na ten
świat. Na świecie był / y świat przezeń sę stał / a świat go
nie poznał. Do własności przyszedł / a swoi go nie przyieli. A
któzygokolwiek przyieli / dał im moc / być syny Bożymi / tym
któzy wierza w Imię iego: któzy nie ze krwi / ani z wolę ciá-
ła / ani z wolę meżá / ale sę z Boga narodzili. A słowo ciátem
stało sę iest / y mieszkało w nas. A widzieliśmy chwałę iego /
chwałę iáko iednorodzonego od Ojca / pełnego láski y prawdy.

Ez to jest rzecz wiadoma z Pisma S. iż badac sye wysoce o skrytych tajemnicach Pańskich / jest człowiekowi barzo niebezpieczno. Bo iesli w iasność sto- neczną / która jest stworzona / oczyma cieles- nemi smiele y bezpiecznie żaden patrzyć nie może / daleko więcej w one iasność wieczna nie stworzona y nikomu niedošla rozumem y dowcipem ludzkim / niż patrzyć niemógl- ani może: aby ta kiedy wyrozumieć y wyba- czyć mógł. A śnać mogłoby sye to pokazać z wiela przykładów / że im kto wyszły o tęg

niedostęły iasności / o tym nieogarnionym iłłaiestacie Boga w Trójcy ie- dinęgo chciał wiedzieć y rozumieć / sprośnie wpadał. Przyczynę tego S. Pa- wel daie powiadaie: że Pan Bóg miejsca w iasności niedostępnicy / y niedostęły: żaden go człowiek nie widział ani widzieć może: a który chce czło- wiek skrytości tego maiestatu badaniem dōyść / przyćmion będzie od chwa- ly iego: gdyż iako Paweł S. świadczy / one rzeczy niebieskie widzimy teraz przez zwierciadło w podobieństwie / ale na on czas / to jest w przyszłym ży- wocie / ogladamy twarz w twarz: a iako Jan S. świadczy / ogladamy go tam / takiego iaki jest. Wysoce tedy skrytości tajemnic Pańskich ba- dać sye człowiek trudno ma: pamiętaieć na to / co Paweł S. mówi: że nie- ogarnione są sady iego / y niedoścignione drogi iego: gdyż te sprawy dosko- naley wiadomości Bożej przysłemu wieku / y przysłemu żywotowi od Bo- ga zachowane są. Przeto Doktorowie świeci / kiedy te tajemnice albo pi- śać albo o nię mówić chcieli / iako iednourodzony Syn Boży z wnetrzości wmyślu Boga Oycę sye rodzi wiecznie / bez początku / y bez dokonania: za- wżdy tak wyznawali: że im niepodona rzecz była teg rodzaju tajemnice wie- dzieć: y dośladali: mówić o tęg tajemnicy wmyśl wstawia: głos nie tylo mōy / ale y Anielski milczy: bo to jest rzecz nad wszytkie mocarstwa / nad Anio- ły / Cherubiny y Seraphiny wysia. wszytek z myśl przewyskaiaca: tego ani Apostołowie wiedzieli doskonałe / ani Prorocy poznali / ani Anieli wiedza / ani żadne stworzenie vznało: Syn Boży tylo to wie / który tajemnice O- cowskaie vznał y umie. Baczyc tedy każdy może / z iakim strachem tego sye wazyc ten ma / który o tym albo mówić albo piśać ma.

Lecz iż żywot nasz wieczny na tym zależy / abyśmy poznali onęgo praw- dżiwęgo Boga Oycę / y tego którego zesłał na świat Jezusa Chrystusa: tedy iednak iż wszytkich nas zbawienie w tym należy vznać Boga Oycę / poznac Syna iego Jesu Chrysta / każdy pilnie sye o tym starać ma / iakoby od zbaw- ienia wiecznego nie odpadł: co go rychlę potkac może / kiedy wiadomości takiej o Bogu Oycu y Synu iego mieć y umieć niebedzie / iako nam Pismo swięte podało. A iż te nauke Pisma S. prosta wiara trzymać / Chrzesci- aniska mądrość jest: czystym sercem powazac / prawdziwe nabozenstwo jest: przez nie Boskie sprawy rozmyslać / pobożność jest: w nię trwac / zwycie- stwo jest: przez nie zwyciezac / wieczna szczesliwosc jest. Bo takiego Pisma Boga Oycę przez Syna swego tylo nam poznania swego y Syna swego v- dzielic raczył / y tak go wiele oznaymic ile go nam bylo do zbawienia nasze- go potrzeba: tedy nie daley / nie wyszły piśać tu o Synu Bozym z Oycę sye wiecznie rodzącym nie bedziemy / iedno to / co nam Pismo swięte wlasnie o- znaymilo, Bo iesli którego wieku / tedy tego w którym żywiemy wieku tego nie szczesliwiec / jest wielka potrzeba tego dla wiernych Pana Chrystusowych /

aby ta

Summa przema-
wy pokazuje / że
skrytości tajem-
nic Bōżych ba-
dać sye jest rzecz
niebezpieczna / a
wsakże poznac
Oycę y Syna / jest
rzecz potrzebna y
Chrzesciāńska.

1. Tim: 6. ver: 16.

Prou: 25. ver: 27.

1. Cor: 13. ver: 12.

1. Ioan: 3. versu 2.

Rom: 11. versu 33.

Ambro: lib: 1. de
fide ad Cretianū
Augustin.
TERtullianus de
Trinitate.

Ioan: 17. versu 3.

Z pisma S. tyle
znamy Boga Oy-
cę y Syna ile nam
potrzeba.

aby tá Ewangelia od Janá S. napisána / byla státiecznie wyložona / o tym słowie które bylo v Bogá / bylo Bogiem / y potym ciałem sye sstalo / to iest czlowiekiem sye sstalo.

O tym y takim słowie tu Jan S. pišac / iáko piérwšym onym wiéku swego Chrzescijanom / przeciwto obledliwosciam y Kacerstwam wšytkim przestroge uczynil / tak wšytkim wobec Chrzescijanom nie omylna náuke po-
dal / iáko o tym słowie wierzyé maia / chcali do wiecznego zbawienia przysé. Bo zá wielkimi przyczynami Jan S. do tego przywiedzion iest / že te Ewán-
gelia bedac w Aziiéy napisal. Bo widzac že inšy Ewangelistowie málo o Boštwie Chrušá Pana pišali / ktoré iuž Ezartowšcy poslanicy Kárpokras / Cerintus / Zebion / y inšy šárpáli / nišczyli / y pšowali : on sam aby práwie y
zupelnie boštwo iego pokazal / oto dšisiešy Ewangelia dla tego pišal. Dru-
gim zášie ktoréz byli z tegož cédu šataniškich vczniów / ktoréz w ten čas tylo
poczynali go byé / kiedy sye z Panny národzil : powiádaé že przedtym niž
sye poczel nie byl / ale od poczečia byl w žywocie / á od národzenia byl ná
šwiecie : y tym Jan S. dšisiešy Ewangelia vštá zátkal / y falš ich pokazal :
gdy im ná počátku slovo byé v Bogá opowiada / przez které sstalo sye w-
šytko : y tóž slovo á nie inšé w cieloné byé pokazuje. Lecz sye to iášniey
z wykládu Ewangeliey pokaze / która we trzydšiesci y we dwie lécie po wnie-
bowstapieniu Pańškim dla Kacerstw wyššey námiénionych napisal : która
sye tak začyna.

Ná počátku (Cyrillus wykláda : W počátku / to iest w Oycu) **bylo slovo** / Grécki text tak w sobie ma : **Bylo ono slovo.**

Ša niškózy včení / ktoréz přetlumáčáia slovo Gréckie logos /
nie słowem ale mowá : iž gđie štáry wykládácz přetlumáčyl / ná počátku
bylo slovo : oni ná počátku byla mowá : ácz slovo to logos oboie rzecz w
sobie zámyka / y równie slovo iáko y mowé / ná Lácinštie y Polškie přelo-
žyé go može : ale to přeložení / ná počátku byla mowá / tego wiéku od ni-
škózych vczniów Šamožetaniškich / y Aryaniškich / opáčnym obyčátem obia-
cáné y wykládané iest / y često bywa : gđy te mowé iuž nie do inššého spo-
sobu byé rozumiecia / y včas rozumieé inšých které z prawdy zwodza / y zwie-
dli / iedno do mowý mowiacéy : to iest : iž Boža mowé w vštách švých Pan
Christus nošil / y byl iéy náđ inšé přepowiadácz : á iakoby wykládácz byl
woléy Božey / wedle oného pišmá : Polože slovo moje w vštách iego zé. do
čzego též čagna ná tenže šens / álbo ná to wyrozumienié / y oné slová w
obiáwieniu Janá S. y w widzeniu iego / gđie štoi : Mianuie sye imie iego
slovo Bože : to iest : to imie slovo Bože ná sobie odnoší / z nazwišá dla šá-
funku iego / nie z ištoty boštiey / zé. Wšedy tu čí páduchowé mowé z przy-
činy vředu šáfunku woléy Božey y slová Božego / zowa y rozumiecia : bo
sye im widži šnádniey do swego błedu tych šlów (byla mowá) vžywaé. A-
bowiem tak oni wykládáia : Christus Bože táiemnice / y Dekret wieczny od-
šupienia nášého / z šoná Oycowštiego nápiérwšy nam opowidžial : přeto
ona mowá byl / o kteréz Jan S. mowi : Ná počátku byla mowá. Bárzo
blisko od Máchometá. A iáko iáie iáiu podobné : tak náuka Máchometška
z tá Šamožetaniška podobné ša sobie. Bo Pána Christuša Máchomet Ver-
bum Dei / to iest / słowem Božym zowie : dla tego iž słowem Božym šáfo-
wal / iego včyl / iego byl wielkim y prawdziwym Káznodžieia / y náđ inšé
Proroki náywietšym / y Pánu Bogu námišym w słowie Božym Prorokiem.
Čóž čí Šamožetami álbo iáko sye zowa Aryani / náđ Máchometá včas wic-
céy : inšého niewiem iedno to : že pána Christuša šlówi piéknými Šlownem

Božym

Dla čego Jan
šwiete Ewánye-
liš pišal.

Błedy štáre o sy-
nu Božym / které
džis wznowio-
né ša.

Slovo y mowá /
přetlumáčáia z
Gréckiež / ale ie-
dnáko sye rozu-
mieé ma.

Deut. 18. ver. 18.

Apoc. 19. ver. 13

Mowé Logos
iáko Šlretyko-
wie opáča z Máchometem.

A Bożym zowa / ale go istota piza. Lecz o tym na inšym mieyscu. **M** tu z starym wykładaczem zezwalać / słowo Logos Greckie / słowem wykładamy dla tych przyczyn.

I Naprzód że nie tylo w piśmie świętym to imię / Słowo / Synowi Bożemu jednourodzonemu iest prawdywie przywłaśczone / ale też y w piśmie starzych Philozophów / którzy byli w Chaldei / w Egipcie / w Grecyey / y w Italiy : bo ci w Bogu albo w boſtwie poznali być iedne persone albo osobe / która po Grecku *Tim* / to iest iako Lacinnicy zowa *mentem* / a po polsku / myśla nazywali.

B **I** Doſli y poznali druga persone w tymże boſtwie / która logon po Grecku być mianowali / Synem oney myśli zowac. Co aby była prawda / słowa *Mercurysa* medica y *Philozopha* przednieyſzego *Egiptſkiego* tu na swiaśdectwo wloze / który tak mówi : Rozumna myśl ona Bóg / żywot y iśność w sobie mając / wrodził logon / to iest słowo / iakoby druga myśl / podpomoczyć iestke wſytkiego. Bo słowo iego pochodzące / zewſad iest doſkonale / y podpomagać ić. Tóż o tych dwu ſłowach Greckich / *Tim* y *Logon* trzymali / *Orphens* / *Plato* y wſyſcy naśladownicy *Platonowi* : nie wykładac logon mowa / ale ſłowem myślnym Bożym. Otróż iż właſniey przynależy to imię Słowo / Synowi Bożemu / nie tylo Piſmo święte tak wczyta / ale y *Philozophowie* ſtarzy tak wzyli.

C **I** Nadto obaczam / że w tym imieniu ſłowo / proſtość natury ſyná Bożęg lepięy ſye znaćzy : gdyż Syn Boży wedle natury ieden y iedyny iest. Właſniey tedy przez ſłowo iedyność iego wyraża ſye / niż przez mowę : bo w mowie ſłów wiele / a przedſie mowa roſcie z ſłowa : bo przodek mowy ſłowo iest. Tak tedy iuż biorąc wykład z ſtarym wykładaczem / nie ganiimy ale owszem pochwalamy iego wyłożeńie / temi ſłowami : Na początku było ſłowo.

I **M**oyzeſz y **D**awid **S**więci **P**roorocy daia przyczyny y poſtazu / na którym początku to ſłowo było. Tak powiada o tym **M**oyzeſz. Na początku ſtworzył Pan Bóg Niebo y Ziemię / a ziemia była nie użyteczna y próżna / y ciemności były nad przepaſciami / a duch Pański wnaſzał ſye nad wodami. A rzekł Bóg / niechay ſye ſtanie ſwiatło : y ſtalo ſye ſwiatło.

D **R**zekł zaś Bóg / niechay ſye ſtanie twierdza między wodami : y ſtala ſye twierdza / to iest Niebo. Tak ſeśtroć **M**oyzeſz powtarza rzekł Bóg : aby to poſtaza / że ſłowem Bożym wſytko iest ſtworzono / a bez niego nic ſye nie ſtalo co ſyć olwiek ſtalo.

C **Z**ego **D**awid **P**roorok poſwiadcza **P**ſal : 32. ver. 6. mówiac : Słowem Bożym nieba vgruntowane ſa / a Duchem wſt iego ſtanela wſytká moc ich.

E **G**dy tedy ſłyſyſz kiedy mówi **E**wangelista : Na początku było ſłowo : a z **M**oyzeſa baczysz że wſytki ſye rzeczy ſtaly przez ſłowo : tedy ſnaćnie baczyc iuż mozeſz / na którym początku było to ſłowo. **A**bowiem poſtazu ſye iż na onym / kiedy wſytki rzeczy na ſwiecie od **P**ana **B**oga ſtworzone ſa : y kiedy ie **P**an **B**óg ſtworzyć począł. Na onym początku było to ſłowo / przez które rzeczy widome y nie widome ſtworzone ſa.

Tu wieczność tego to ſłowa ſnaćnie obaczysz : bo gdyż iuż było przedtym niż wſytki rzeczy były / y było na początku onym kiedy wſytki rzeczy początek brały / a przedtym żadna rzecz początku nie miała / ani ſtworzona była / tedy to ſłowo bez początku iest / które na początku wſytkich rzeczy było. **N**ie iest tedy czasem zamierzone to ſłowo / które przed wſytkimi czasami było.

Ale pilnie przypatrzyc ſye maſz / co to / y które to ſłowo iest / którego tu wieczność wkażujemy : **O** tym tu ſłowie mówie / które ciałem ſye ſtalo / y które w onym cieie **S**ynem ſwoim **B**óg **O**yciec wyznał mówiac : **T**en

ieſt **S**yn

W **P**oniedziałek Wielkonocny **S**yray.

Teſtatur **T**heodoretus in libris de curatiōe Græcarū affectionum & la tiſſimē.

Steuchus in libris de perenni Philoſophia.

Genef. 1. verſu 1.

Początek albo principiu w ſwie tym Piſmie troſ iako ſye rozumie. 1. **Z**a wieczność / gdy przyklada do tego ſłowa **B**óg / y **B**oga naturę o piſmie **Iſaia 43. verſu 13.**

1. Ioan. 1. verſu 1.

2. Za początek ſtworzenia / iako iest **Genef. 1. verſu 1.**

3. Za bytność na początku wſytkich rzeczy / iako to tu iest **Ioan. 1. verſu 1.**

Matt. 3. verſu 17.

Ioan: 3. versu 16.

Słowo o którym
tu Jan S. piše/
ciałem sye stało/
y tóż Synem Bo-
żym w ciecie było.

Dla czego sło-
wem a nie Synem/
Syna Bo-
żego Jan S. nāz-
wał.

Syn Boży iako z
Boga Oycā sye
rodzi.

Ioan: 16. ver: 27.

Ioan: 4. versu 24.

Hebre: 1. ver: 5.

Psal: 109. ver: 3.

Psal: 2. versu 7.

Isaia 66. versu 9.

BOg Oyciec ro-
dzi y płodny iest.

Czas kiedy słowo
to było/ naprzód
Jan S. opisał.

W Kāzanie miejsce
kiedy to słowo
było.

iest Syn mōy miły. O którym y Jan S. mōwi: Tak Bōg wmiłował świat/
iż syna swego iednourodzonego dal/ aby wsfelki który wierzy weni/ nie zāginął.
A iesliże to słowo które sye sprawa Ducha S. Ciałem stało/ y tak złączone
z ciałem/ Synem Bożym było/ y iest/ przed wsytkimi rzeczami stworzonymi/
y na początku wsytkich rzeczy stworzonych było/ iakōś z świadectwa Ewān-
gelię dżisieysę było: tedyc to słowo wieczne iest/ a nie od Mārtye sye po-
częło: Ciało z Mārtye panny y od Mārtye iest: słowo złączone z ciałem
wieczne iest/ początku żadnego ani dokonania nie ma: bo nie poczęło sye kie-
dy inśe rzeczy sye poczynaly/ ale już było. Nadto ponieważ sam O-
ciec niebieski to słowo od wieków będąc Synem swoim nāzwał: tedyc bez
wātpienia iesli Bogu Oycu wierzymy: to słowo Synem prawdziwym/ wła-
snym/ y iednourodzonym Bogā Oycā iest.

I Aleby rzekł: dla czego Jan S. zarazem Synem Bożym/ tego sło-
wa nie przezwał/ ale słowem? Na to odpowiadamy: że to uczynił dla
młodości wyrozumienia nāszego: bo/ gdyby był zaraz imie Synowski wło-
żył: tedyby rozum nāś o cielesnym wrodzeniu tego Syna wnet co takiego ro-
zumiał/ y myślił. Otōż aby był rozum ludzki od wsfelakiego cielesnego rodze-
nia tego Syna odstrychnion/ słowem go śnādniey y lepię Ewāngelista o-
pisał: aby do duchownego wyrozumienia cielesny rozum ludzki odwrócił/ y
wskazał: że iako słowo w myśli czlowieczey rodzi sye piérwey niż wsty wy-
dzieć/ y tam piérwey w myśli obraz onęy rzeczy wmoży sye o której czlowiek
mōwić ma: tak nielakim podobienstwem w myśli Bogā Oycā to słowo ie-
go rodzi sye: które tamże sye poczynā y rodzi z doskonałością wsfelakā.
A iż w Oycu sye rodzi/ tedy z Oycem iednego przyrodzenia y natury iest. A że
Oyciec rodzi kstalt swōy w myśli swōy/ to iest/ samego siebie wyrozumienie:
tedy sam w sobie poczynā y rodzi to słowo/ o którym tu Ewāngelia mōwi.
A które Bōg Oyciec od myślnego swego poczęcia y rodzenia Synem swoim
zowie: y sam Syn Boży takie swoje rodzenie/ poście z Bogā być niemi gdy
mōwi: Jam z Bogā pośedł.

A niechay to mōgo nie obraża/ gdy słysy że BOg Oyciec rodzi to sło-
wo/ albo Synā/ y nie tu niech cielesnego nie rozumie: bo BOG Duch iest/
ciāła nie ma/ y rodząy w nim ten nad wyrozumienie wsfelaki iest: Bo nie-
chay wie ten/ ktoby sye tym obrażać miał/ że Bōg rodzi y wrodził tego Sy-
nā: gdyż Pāwel S. iasnie to powiāda/ że nie mōwił nigdy tego do Anyolōw
ale do synā/ Syn mōy ty ieszes: iam cie dżis wrodził: A wrodziłem cie przed
Jutrzenkā. V Pānā Boga zāwždy/ dżis/ niemaś przeszłego ani przyszłego
czāsu. Otōż wrodził synā Oyciec od wieku: przez Prorokā mōwi: dżisiem
cie wrodził. A iż Pan Bōg on Oyciec wsytkiego rodzący iest/ słuchay co o
tym mōwi przez Izaiāsā: Izaj iā który innym káže rodzić/ sam nie bede
rodził mōwi Pan: A wiec iā który innym rodzenie dawam/ sam nie pło-
dnym bede: Mōwi Pan Bōg twōy: iakoby rzekł/ rodze y płodny iestem.

Otōż już może każdy rozumieć/ dla czego Jan S. nie Synem/ ale sło-
wem/ Synā Bożego nāzwał: bo do rodzāi Synā Bożego/ z Oycā/ słowo
wielśā podobienstwo odnosi w sobie/ iakom już pokazał.

I Lecz już pokazawśy wieczność tego słowa które było na początku/
które ciāło wzięło z panny/ y Synem Bożym iest: przypatrzmy sye dāle y i-
ko/ y kiedy to słowo było. Jan S. Ewāngelista tak pokāzuie.

A słowo było u Bogā.

Które słowo? Ono słowo które było na początku. Gdzież było? u Bo-
gā. Cze? u Bogā? Przeto że miejsca inśego nie było/ gdy nic nie było. Nie

mógło

A mogło tedy indziej być/iedno v Bogá bo nie było nic iedno Bóg. Otóż tego słowa ani miejsce żadne ogarnąć nie mogło ani ogarnęło / bo gdy v Boga było / a Bóg nieogarniony iest/ tedy y ono nieogarnionym iest/ y było.

I Ale iakóż to słowo v Bogá było? Jasnieć tego pokazać nie moge iak: ale iakom przez podobienstwo pokazał słowo być Synem Boga Oycá / tak też przez podobienstwo pokaze / iako to słowo było v Boga. Było tedy v Boga słowo/ to iest Syn Bóg / iako mądrość iest v mądrego / rada v porządnego/ moc v mocnego. Ale te rzeczy w ludziach odmiennosc ciera / y przeto nie własne podobienstwo do Pana Boga máia/ w którym iest wszytká doskonałość: ale ich dla tego używamy/ że doskonałszych y nasému rozumowi podobniejszych nie mamy. V Boga tedy to słowo było/ które za czasem wola Oycowstá nam opowiedziało. V Boga było / przeto iż Pan Bóg przez wyrozumienia sam siebie to iest przez mądrości swej nigdy nie był. V Boga było/ bo iasnościá chwaly y kstaltiem istności iego było. V Boga było/bo nie rozdzielnej natury z Oycem było. V Boga było/ bo ono v Oycá było. A iż nie v siebie było ale v Boga/tedy dwie personie z osobná tu Ewangelistá pokazuje/Bogá/y słowo/które było v Boga. Bo kto v tego iest / inšy iest od onego v tego iest. Rozdziela tu tedy Ewangelistá persony/ Słowo/ to iest Syná/ y Boga Oycá: gdyż iedne istote Bostá w tym pokazuje/ że kładzie słowo być v Boga.

C Ale aby kto nie rozumiał/ że y to słowo które było v Boga / co inšego było náđ to/ v tego było: dokłada Ewangelistá tego gdy mówi:

A Bóg był słowo. Grecki text ma/ A Bóg był ono słowo.

Tu iuż pokazuje/ że to słowo nie zwypuszczenia głosu/ ani vmyślu iakiego wypowiedzenie iest/ ale iest rzecz istotna: bo Bóg iest ono słowo. A dośyć tu czyni Ewangelistá onému pytaniu gdyby kto pytał/co to iest ono słowo: Tedy odpowiada/a Bóg był ono słowo. Ale sye przypatrz iako Ewangelistá rzecz po rzeczy pięknie stosuje.

I Napróód vkazał wieczność słowa / gdy ná początku wszytkich rzeczy stworzonych być to słowo opowiedział.

D Potym vkazał rozdził osób w iednej istności Bostwá/ gdy mówił to słowo być v Boga.

I Potrzebie vkażuje iedne nature nierozdzielna tego słowa z Oycem gdy mówi: A Bóg był ono słowo. Przeto aby nikt nie rozumiał tego/żeby roznie słowo od Boga Oycá było. Abowiem Bóg v którego było słowo ieden był/ieden iest/ towarzysza nie ma/ sam iest/ y sam był. Jesliż tedy w iedności Bostwá iedyny y nierozdzielny był y iest Bóg: a Ewangelistá vkażuje że słowo było Bogiem: tedy ono słowo onymże Bogiem było / v którego było: gdyż wielości Bógow tam nie było: która wielosc tymby sye pokazywała/gdyby Bóg był inšy on/v którego było słowo: a inšy zaśie/ono słowo/które było Bogiem. Musi tedy tu z Ewangelistá każdy wyznac iedność Bostwá w słowie/ to iest w Synu / y w Bogu / to iest w Oycu: które to słowo/ iż było v Boga/nie mogło być iedno Bogiem: Bo w Bogu co iest/ Bóg iest: y przeto Ewangelistá Bogiem go prawdziwie okrom przysady zowie/ iednej natury y iednego Bostwá z Oycem. Bo gdyż pišac pokazuje iedność Bostwá Boga Oycá z Synem / y iedność ich natury: tedy tu iedność rozumiem nierozdzielnym sposobem: iż to Bostwo ich iest iedne/ nierozdzielne/iednoścáyné. A czynie to dla takich/któzy iedność natury Bostwá tak rozumieja iako iest iedná natura we wszytkich ludziach/choć persony różne. Takich obłudników náuka w Polsce nie dawnych czasow feroce

4. Esdra 8. ver: 27.

Ierem: 32. ver: 19.

Słowo Boże/ to iest: Syn Bóg / iest nieogarniony.

Jako słowo v Boga było.

Hebra: 1. versu 2.

Ioan 14. ver: 10.

Persony w Bostwie Ewangelistá pokazuje.

Isaia 47. ver: 7.

Ibidem 44. v: 24.

Jako Geretykowie iedne natura w Bostwie rozumieja.

była powiadana: przeciwko którym w naszym Katechyzmie dostatecznieśmy pisali/ y błąd ich świętym piśmieniem potłumili.

A **A** Bóg był ono słowo. Wieczności Syna Bożego/ słowa tego które było w Bogu/ tak Ewangelista dowodzi. Co na początku nie stworzonego jest ale było/ a w Bogu było/ Bóg jest. Słowo ono/ to jest Syn Boży/ nie stworzone na początku w Bogu było/ tedy Bóg jest. Tego dowodu zwatlić żaden nie może/ który Ewangelista téj wierzy/ a prawdziwie ją rozumie. Ale przypatrzmy się z piśmiami/ iako to słowo Bogiem prawdziwym być niema.

B Jest naprzód mądrością y umietynością Boża/ jest mocą Bożą/ i figura istoty Bożej/ początku ani dokonania dni niemiatac. Czy mógł kiedy być Oyciec bez mądrości/ bez umietyności/ bez mocy/ y bez figury istoty swéj/ z tym zawsze był: przeto z tym Synem/ z tym słowem zawsze był. A iż Oycie mądrość/ umietyność/ moc/ y istota/ Bóg jest: tedy słowo ono/ to jest Syn Boga Oycie/ Bóg jest: gdyż mądrością/ umietynością/ mocą/ y kształtem istoty Oycowskiej jest.

C Ale tu na tym miejscu strzedz się maia Katołicy punktowania Aryańskiego/ które Augustin S. pokazuje/ iako starzy Aryani ten tekst punktowali. Na początku było słowo. Tu punkt pierwszy. A słowo było w Bogu. który punkt. A Bóg był. Tu trzeci punkt kładli. A czwarty poczynali: Słowo to było na początku w Bogu. **B** O y podjis domysla się Szatan wiele błędów starych wzbudzać: y ma Aryus z nauką swą siłą obróńców/ y naśladowców: przeto na przestroge Katołikom/ to Aryańskie czytanie téj Ewangelii włożyliśmy.

C Pilnie się też przypatrzyc Heretykom Samozetanom/ y Aryanom naszego wieku/ którzy dziwnym swym wykładem nicuia te Ewangelia/ gdy pozwalają tego/ że Chrystusa tu Ewangelista słowem zowie/ y Bogiem go być pozwalają/ z strony dobrodziejstwa które nam poczynił: iż żywota a zbawienia naszego jest wódz/ sprawca y zachowca ić. Ale ty człowiecze Chryścijański nie wierz im: boć ich nauka z Ewangelista się nie zgadza. A iako starzy Aryani/ iuz punkty/ iuz nicowanym wykładem psowali wieczność y Bóstwo prawdziwe Chrysta Pana/ tak y ci czynią: boć y Bóg/ y Synem Bożym nie własnie/ ale pokrycie: słowy tylo/ nie skutkiem: przezwiśkiem/ nie własnością: słowy/ a nie istota/ Syna Bożego zowa. Ale iuz przypatrzmy się dalszej powieści Ewangelisty Jana świętego.

To było na początku w Bogu.

E Aby kto nie rozumiał słowo ono/ które było na początku/ żeby nie miało być iednej wieczności z Bogiem Oycem: przeto powtarzając mówi/ to było/ to jest słowo/ na początku w Bogu. Jakoby rzekł: zawsze było w Bogu. A powiada/ to było: nie inśe/ iedno to które było Bogiem/ które było w Bogu/ które było na początku wszystkich rzeczy: tóż było na początku w Bogu/ nie było drugim Bogiem/ ale iednym bogiem z onym/ w którego było na początku. Zawsze Bóg w Bogu był/ ale nie dwa Bogowie/ iedno ieden: bo ten bóg słowo/ było na początku w Bogu/ to jest w Oycie: y nie mówi Ewangelista/ a Bóg był w Bogu: ale wskazawszy słowo być bogiem/ rzekł/ a słowo było w Bogu: to jest Syn w Oycu był/ Bóg w Bogu/ światłość w światłości. Owo nie możesz iednego wspomnieć/ iako cie wnet trzech iasność nie ogarnie. A zaśie gdy o trzech myślisz/ do iedności zawsze zwrócić się musisz: gdy Oycie wspomnisz/ trudno abyś na Syna wspomnieć niemiał/ y o duchu świętym zabaczyć miał: gdyż ich jest iedna istność/ iedno

bóstwo

Coloss. 2. versu 3.

Cor. 1. versu 24.

† Hebr. 1. ver. 3.

Słowo Boże czemu jest Bogiem.

Libro 3. de doctrina Christiana cap. 2.

Jako punktowali Aryani to miejsce Ewangelii.

Oracium Gregorij Nazianzeni.

A Bóstwo/ iedną wiara/ y iedną chwałą. Lecz Ewangelista gdy wypisał naturę/ wieczność/ Bóstwo/ onęgo słowa/ to jest Syna Bożęgo/ obraca się już do spraw boskich ięgo gdy mówi:

Wszystki rzeczy przez nie sę stały.

B Władzie Ewangelista moc w stworzeniu wszystkich rzeczy onęgo słowa o którym piérwéy pisał: bo powiada/ wszystko: to jest niebo/ ziemiá/ morze/ Anyeli/ rzeczy widomé y niewidomé / na ziemi y w niebie / wszystko przez to słowo stało się. Tak o tym y Paweł S. świadczy/ gdy stworzeń nie wszystkich rzeczy Synowi Bożęmu przypisał/ którego tu Jan S. słowem przez które się wszystko stało zowie. Przezeń/ to jest przez Syna/ uczynił y wieści. A na drugim miejscu: W nim wszystkie rzeczy są stworzone/ tak na niebie iako y na ziemi / widomé y niewidomé: bądź tronowie / bądź panowania / bądź księstwa / bądź mocarstwa: wszystkie rzeczy przezeń y w nim są stworzone: y on jest przed wszystkimi: a wszystkie rzeczy w nim zależą. Przez Syna tedy Bóg Ojciec wszystko stworzyć raczył: A nie stworzył przezeń wszystkich rzeczy / iako przez sługę/ ale stworzył iako przez słowo swoje / iako przez mądrość: y iako przez moc swoje. Przeto Paweł S. dokłada tego: że wszystkie rzeczy przezeń y w nim. A iako mądry mądrze co czyniac / sprawę swą z mądrego postępku zaleca: tak Bóg Ojciec przez mądrość swą wszystko słicznie y ozdobić stworzyć raczył. A jeśli wszystkie rzeczy przezeń się stały / to jest przez Syna Bóžęgo: tedy on stworzony nie jest / boby sam przez się stworzony być musiał: gdyż wszystko stworzył. Jeśli wszystko stworzył: tedy stworzył y czas. Był tedy przed wszystkim czasem on który stworzył czas.

C Ale aby té słowa (Przezeń się stały) zgościenia komu nie czyniły: żeby nie rozumiał/ przezeń iako przez sługę: potrzebna rzecz aby się pokazało/ że to słowo przezeń/ równie Ojcu y synowi w piśmie świętym w sprawach ich bywa przyczytane / y iedynéy natury Bóstwéy równé sprawy w Ojcu y w Synie pokazuje. Co aby była prawda: pokaże to z Pawła S. Ten o wezwaniu Koryntów mówiac tak piše: Wierny jest Bóg / przez którego iestescie powołani w towarzystwo Syna ięgo Jezu Chrystá Pana nášęgo. Jesliby tedy té słowa/ przez którego/ tak rozumieć że iako przez sługę: tedy Bóg Ojciec w powołaniu Koryntów sługa a nie Panem będzie: bo przezeń powołani są w towarzystwo Syna ięgo. Także kiedy Paweł S. mówi: Paweł Apostól Jezu Chrystá przez wola Bożę ic. musiałoby za temi słowy / przez wola Bożę ic: że Bóg przez którego wola Paweł Apostolem się stał / stał się był sługa Pawłowym do tego rzędu. A na onym miejscu gdzie mówi do wiernęgo każdego: A tak już nie sługa ale Syn: a jeśli Syn/ tedy iestescie dziedzic/ przez Bogá. A iż przez Bogá każdy wierny stawa się dziedzicem Królestwa niebieskiego: Cóż/ sługa tu w téy rzeczy Pana Bógá uczyni/ że przezeń się to dzieie: to być nie może. Bo sługa nigdy Bóg nie był y nikogo/ ani będzie: choć pismo mówi że przezeń się dzieie wszystko. Otóż té słowa przezeń się stały albo stało/ iż równie w piśmie Bogu Ojcu iako y Synowi przyczytane bywają: w Ojcu y w Synie iedynéy natury bóstwéy sprawy pokazują: a nie zawnždy posłuszeństwa w sobie odnoszą. Przeto się już pokazało/ iż Bóg Ojciec przez Syna swęgo nie iako przez sługę / ale iako przez mądrość y moc swoje/ wszystko stworzyć raczył.

D **E** **A** bez niego nie stało się nic / co się stało.

To jest / w rzeczach stworzonych/ widomych y niewidomych: nie się nie stało bez tego słowa/ przez które się stało wszystko. A iako Słóńce

h ij

wszystko

Hebra. 1. ver. 2.
Colo. 1. v. 16. & 17.

Jako té słowa rozumieć ma się przez Syna stworzył Ojciec wszystko.

1. Cor. 1. versu 9.

1. Cor. 1. versu 1.

Galat. 4. ver. 7.

Słowo BÓŻE
wszechmocne.

Psal: 106. ver: 20.

Psal: 10. versu 18.

19. & 20.

Psal: 148. ver: 8.

Psal: 147. ver: 16.

17. 18.

Ioan: 5. versu 17.

wszystko iasnością swą oświeca: tak Bóg Oyciec przez Syna swego wszystko stworzył. Otóż ilekroć na niebo y na ziemi patrzymy: tedy na wszechmocność samowładce onego wspomniemy/ który dla nas to wszystko stworzyć raczył: a stworzył przez pracę/ przez frąsinę/ przez trudności/ bez pomocy/ iedno samym słowem/ bez którego nic sye nie stało. Dawid S. Prorok wymyślił swóy cieśzył tym to wszechmogącym słowem przeciwko wszystkim niebezpieczeństwom/ gdy wyliczając dolegliwości ludzkie od tego słowa pociesze ie brąc opowiadał/ mówiąc: Chorę słowem swoim Pan bóg wzdawia: wieżnie wybarwia: iako Jozeph w Egipcie/ o którym tak mówi: zdieczyli w pećciach nogi iego/ żelazo przeniknęło dusze iego/ aż przyszło słowo iego/ to jest Bóże/ posłał Król y odwiązał go. Żimna y chmury/ wiatry/ y gromy/ Pan Bóg słowem ciszy/ y wspotaja: spuszcza śnieg/ spuszcza Kryształ iako stuki/ y przed oblicznością żimną iego nikt nie wytrwa/ a słowem to swoim Pan Bóg wszystko stopi. Dotad tedy P. Bóg tym słowem swoim/ wszystko sprawuje/ wszystko rządzi/ wszystko zachowuje/ tak iż sye ono zaś wždy pełni/ co Syn Boży mówić raczył: Oyciec mój aż do tego czasu pracuje/ y ia pracuje: nie nowe rzeczy tworząc/ ale stworzone rządzac y zachowując.

W nim był żywot.

Ioan: 5. versu 26.

Ioan: 6. versu 57.

Ioan: 11. versu 25.

Ioan: 14. versu 6.

Ioan: 5. versu 25.

cap: 11. ver: 25.

A to do Bóstwa Pana Chrystusowego przynależy/ iż go tu Ewangelista żywotem być zowie: a takim żywotem/ że wszystkich rzeczy przezeń stworzonych w nim był żywot: y on im dał żywot: bo z natury swęj żywotem był: y przeto wszystko ożywił/ y wszystkie rzeczy w żywocie zachował y zachowuje. A przeto o sobie tak mówił: Jako Oyciec żywot ma sam w sobie/ tak dał Synowi mieć żywot samemu w sobie: Wzielo słowo/ to jest/ Syn od Ojca żywot/ nie nabytym obyczajem iako my/ ale rodząc sye z Ojca żywiącego przed wieki. Ma tedy żywot z natury/ rodzący sye z Ojca/ nie znabycia: y przeto mówi: iako mie posłał żywy Oyciec/ y ia żywe dla Ojca: Bo żywy Ociec/ wrodził Syna w którym był żywot z natury Oycowskiej: którym żywotem wszystko stworzenie ożywił/ y pomarli ożywi: Bo mówi: Jam iest zmartwychwstanie y żywot: A na drugim miejscu: Jam iest żywot. Otóż iako w nim był pierwey żywot/ iż wszystko ożywił/ tak y teraz wszystko ożywia y zachowuje w cale: y potym czasu zmartwychwstania wszystko ożywi. O czym czytay Janá S. w Bóstym y w iedenastym Kapit:

A żywot był światłością ludzką.

Ioan: 6. versu 68.

Psal: 35. ver: 10.

A żywot który iest słowo/ powiada być światłością ludzką/ nie światłością która iest powszechna/ tak ludziom iako y wsemu stworzeniu: ale tylko do ludzi przynależć powiada te światłość. Skąd znać/ że me o cielesney y czesney światłości rzecz skosnie: ale o duszney albo duchowney światłości mówi: która daie on żywot/ który w słowie onym Oycowskim iest. Bo w onym słowie iest żywot powszechny wszystkim: Bo przez nie żywią wszystkie rzeczy: iest żywot duszny/ bo słowa wiecznego żywota ma. Abowiem słowa onego żywota/ znać Pana Boga daia/ y żywota wiecznego w chwale iego/ wszystkim ochłode dawaia. A iako dla wieczney chwały/ y dla onego Królestwa ludzie stworzeni sa: tak go mieć y dostąpić nie mogą/ iedno przez Chrystusa/ który iest dawca tego to żywota wiecznego wszystkim ludziom: y przeto o nim Dawid S. mówił/ W ciebie Panie iest studnica żywota: a w światłości twoiey oglądamy światłość. A iesli inśe rzeczy stworzone sa dobrze y słachetne: Tedy naderwytli ludzkiem nazacnieyszą rzecz iest on żywot wie-

czny/ dla

A czny/dla którego sa stworzeni/y którego przez Syna Bożego dostepni: y dla czego go światłością ludzka być Ewangelista piše: A nie mówi aby ta światłość była światłością Żydów tylo / albo ludzi sprawiedliwych: ale opowiada iż być światłością wszystkich ludzi. Dając to znać: że wszyscy przynależą do tej światłości/ która iest żywot wieczny przez Jezu Chrysta Syna Bożego / który iest ta światłością/ y dawca a sprawca tego żywota/ którego ta światłością Ewangelista zowie. Bo iako światłość wszystkie rzeczy odfrytę czyni: Tak Syn Boga Oca Christus przez słowo swoje/ baczenie y rozum wszystkim daie / który ie iako z ciemności oświeca/ tak y poznania do brzych y wiecznych rzeczy wszystkich vczy / y do nich ie przywodzi: y przeto Ewangelista doклада:

Ioan: 8. versu 12.
or cap: 10. ver: 28.

B Al światłość w ciemnościach świeci.

C Gdyż już wiemy w kim żywiemy/ w kim sye rufamy / y w kim iestemy. Wiemy też kto iest żywotem / y kto nam y doczesny / y wieczny żywot daie: że ni kt inny/ iedno Syn Bóży: bo kto ma Syna Bożego/ ma żywot wieczny/ kto go niema/ niema żywota: tedy iacwie nam poznac/ która to iest światłość / która w ciemnościach świeci/ a ciemności iey nie ogarnęły. Bo ta światłość nie infa iest iedno ono słowo/ które bylo na poczatku/ które bylo v Boga/ które bylo Bog/ które bylo na poczatku v Boga / przez które wszystkie sye stalo/ w którym byl wszystkich ludzi żywot / y które wszystkim rzeczom żywiciem żywot daie. Ono to tedy słowo które sye Ciątem stalo/ y Synem Bożym iest y bylo / bedac żywotem y światłością ludzką/ przyszedłszy na świat w cieło człowieczym/ świeciło. Ale głupie serca ludzkie/ sprawy ich ciemne/ tej światłości nie przyiely: bo prawdy y wiary Syna Bożego nie przyiely. Bo zwierzczy człowiek stawszy sye przed rozpusta światła tego ciemnym/ nie mógł poznac onych rzeczy/ które byly Duchą Bożego. Iż tedy one światłości nie przyiely ciemności zlych spraw ludzkich/ a wolały ciemności Szataniskich naśladować: Nie stalo sye to światłością: bo ta świeciła y w ciemnościach: ale sye stalo onymi / którzy sye sprzeciwiali światłości y niechcieli naśladować drog iey/ ani chodzie ścieżkami iey. Przyczynę tego

Acto: 17. ver: 28.

I. Ioan: 5. ver: 12.

D Jeremiaś S. powiedział: Grzechy ich zahamowały wśelanie rzeczy dobre od nich. A przeto iako Jan S. świadczy: Wiecey wmitowali ludzie ciemność niż światłość: abowiem ich vczynki byly złe/ przeto zaślepila ie złość ich/ tak/ że nie wiedzieli / ani wyrozumieli prawey światłości: y w ciemnościach chodzili: a nie włada ciemnościach / ale w ciemnościach odchłani wieczney. Przeto Pismo tak powiada: droga zlych ludzi ciemna iest / nie wiedza gdzie wpadna. O których y Izaias tak mówi: Biada wam / którzyście głębokiego serca / abyście od Pana zakryli wasze sprawy y rady: w ciemnościach sa sprawy wasze: y przetoż mówicie któż nas widzi: któż nas zna: zlosliwa to iest mysl wasza/ y sprzeciwiać sye ia stworzycielowi waszemu. Otróż tacy ludzie mają/ y mieli zarwzdy takie ciemności / iż tej światłości Syna Bożego ogarnac nie mogą: bo ta światłość boiacym sye Pana Boga iest obiecana: o czym świadczy Prorok mówiac: Wznidzie wam boiacym sye imienia moiego światłość sprawiedliwosci. Czego y Dawid w Zoltarzu poświadcza/ gdy mówi: światłość wśšla iest sprawiedliwemu/ a ludziom prostego serca wśšla radość. Boiacy sye tedy Pana Boga / poznali te światłość: to iest/ poznali słowo ono w cieloné/ Syna Bożego w cieło/ z nimi obciągcego: bo tak ona światłość pokazana światu była/ iako Jan S. powiada mówiac: Iż żywot iasnie obciwiony sye nam stal / y widzielisiny go / y świadczymany/ y opowiadamy wam żywot wieczny/ który sye wkazał nam. Oni tedy/ któ

I. Cor: 2. ver: 14.

Iob 24. versu 13.

Ierem: 5. versu 25.

Ioan: 3. versu 19.

Sapien: 2. ver: 21.

Psalmo 81.

Iude 1. versu 13.

Prou: 4. ver: 19.

Isaie 29. v: 15. et 16

Malach: 4. ver: 2.

Psal: 96. versu 11.

I. Ioan: 1. versu 2.

rzy światłości nie przyieli/omówki nie mają/ ani mieć mogą : bo zaślone so-
bie grzechami uczynili / aby tę światłości nie poznali : albo ją poznawszy/
o nie nie niedbali : bo ta światłość nie tajna była/ której wszytką ziemią Ży-
dowska dobrodzieństw / cudów / y nauki / napełniona była / która przedtym
przez Proroiki opowiedziana była. A gdy już prawie na świat przysć miała
ta światłość/ Syn Bóg / bez świadectwa pewnego nie przysła : ale dosyć
z głośnym y wiadomym świadectwem/ o którym też y Ewangelista na tym
miejscu Ewangelii powiada gdy mówi :

**Był człowiek od Boga posłany / którego było
imie Jan : ten przyszedł na świadectwo.**

O Janie S. Krzcielu/ y o jego świadectwie które o Chrystusie czy-
nił do Żydów y Jordanu/ Krzcząc naród Żydowski/ iako go do tego gotował
aby Chrystusa Pana przyieli / w przeszła dwie niedzieli Adwentu serce sye
pokazało: tu powtarzać tego nie potrzeba: iedno to obaczyć. Przyszedł Jan
S. Krzciel świadczyć o światłości : tedy już ławie wyrozumieć może
każdy/ o której to światłości : bo nie o insey / iedno o Synu Bożym Chry-
stusie Panie. Chrystus tedy był światłość ona/ o której Jan świadczył. W
tej światłości Ewangelista powiada był żywot. Bo żywot był światłością :
y był żywotem wszytkich rzeczy które sye stały : y stworzone sa przez słowo
ono/ w którym był ten żywot : które słowo na początku y Boga było / było
Bogiem / było na początku stworzenia wszytkich rzeczy. Patrząc iako
długa rzecz/ y dosyć iasna Syna Bożego wieczność/ bosstwo/ y wszechmoc-
ność opisał Ewangelista/ wiodąc od wiecznych czasów tego bytności boska.
A żeby pokazać/ że nie o inzym słowie mówił y pisał/ iedno o Synie Bożym
Chrystusie Panie w cielonym y narodzonym z Panny/ prowadzi powieść swoje
aż do świadectwa Jana S. Krzciela/ która czyni o tym słowie wiecznym/
a z Panny narodzonym/ Synem Oycowstwu go zowiąc/ iednourodzonym/
w łonie skrytości Oycowstwi bedącym / pełnym łaski y prawdy/ ić. Słupi
tedy oni sa prawie/ którzy tu nad tak iasne pokazanie syna Bożego od Ewan-
gelisty / insey wykład przeciwko bosstwu Syna Bógowego wymyślają z tych
słów Ewangelii świętej dzisiejszej: nad która nie iasniejszego być nie może
o wieczności y bosstwie słowa albo Syna Bógowego Chrysta Pana zbawiciela
naszego.

**Byłac światłość prawdziwa / która oświeca ka-
żdego na świat przyschodzącego.**

Która światłość nazywał był piérwcy światłością ludzką/ te teraz
zowie światłością prawdziwą przeciwko fałszywej światłości mędrców tego
świata Philosophów / którzy światłości być rozumieci swoje zabobony
których uczyli/ y w nich błogosławieństwo ludzkiem pokazowali. Powiadał
iż znać prawdę / której oni uczyli była to światłość/ lecz oni sami prawdy
nie znali ani iey znać mogli: bo prawdziwej znomości o Panu Bogu któ-
ry iest najwyższa prawda niemieli.

Owie też tu prawdziwa światłością Chrystusa Pana / przeciwko
światłości Żydowskiej oney / która oni chcieli sye mieć z Zakonu starého :
która światłość była nie prawdziwa : ale sam Chrystus Pan była światłość
prawdziwa/ która oświecała każdego człowieka na świecie/ tak nauka świe-
ta/ iako y duchem świętym/ y przeto prawdziwa światłością Ewangelistą go

zowie

A zowie: bo nie iednego człowieka oświeca/ale każdego na świecie/którykolwiek sobie nie czyni zasłony do tej światłości. Oświecałi ludzie nauką świe-
ta wiele ciemności y niewiedzi ludzkich: iako czynił Jan S. Arz-
ciel/ y Apostołowie: ale oni czynili to iako słudzy światłości oney prawdy/ od której wszyscy sami oświeceni byli wzięli / bo nie byli oni światło-
ścią ona prawdziwa/ale przez łaskę Pana Chrystusowe oświeceni będąc/oney światłości prawdziwey/którey byli uczestnikami/ byli też y slugami.

I A iż tu mówi Ewangelista / iż ta światłość oświeca każdego człowie-
ka: tedy tu rozumie nie światłość łaski Bożej: bo nie wszyscy iey ludzie
przez Pana Chrystusa przyjęli / bo onym tylko łaski Bożej światłość służy /
któzy wierzą iż Jezus jest prawdziwy Syn Boży. O światłości tedy przyro-

B dzoney Ewangelista tu to miejsce rozumie: to jest / że Syn Boży stworzy-
ł raczył wszyscy ludzie światłością rozumu/ y wyrozumienia rzeczy tych/ któ-
re poddał pod baczenie y rozum iego / y ta światłością rozumu/ rozum jest
każdy człowiek od zwierząt/ y niemych bestii. Różna tedy to jest światłość
przyrodzona/od oney światłości która jest z łaski Bożej/bo owa rozszarwa
co złe a co dobre/ a ta sę para w oney dobroci/ która czyni człowieka przy-
ciemnym P. Bogu: a należy z wiary: bo okrom wiary ciemnieje ta swia-
tłość: należy y z prawdy oney/która jest Chrystus: y kto od prawdy odbłą-
ka sę/ pismo powiada/ że światłość sprawiedliwości nie będzie mu iasnić/
a słonice wyrozumienia nie wznieśnie takiemu. Oświeca tedy prawdziwa
iasność Chrystus każdego człowieka/ albo światłością przyrodzoną rozumu/
C a to czyni wszystkim ludziem wobec/ albo światłością łaski Bożej/ a czym to
wiernym swoim / wdziecznie od niego te światłość przyjmującym.

I Kedy też Ewangelista powiada / iż ta światłość oświeca każdego
człowieka przychodzącego na świat/ tak to rozumie/ iakoby rzekł/rodzącego
sę na świat: gdyż ten iedno świat jest ieden od Boga stworzony/ na którym
ludzie y rodzą sę/ y umierają: o którym pismo powiada/ że wszystek jest polo-
żony we złości: na który to świat Syn Boży gdy przyszedł / nie tylko że ro-
dzieczności żadney nie poznał po nim / ale też y mieszkania swobodnego na
nim niemał: iako Ewangelista tego dokłada gdy mówi:

D **N** a świecie był/ a świat przezeń jest bezpion/ a
świat go nie poznał.

I Ewangelista znówu pokazuje wszechmocność onęgo słowa przez
które stało sę wszystko/ a okrom niego nie sę nie stało: bo to ziemię zbudowa-
ło/niebo stworzyło/świat ten sprawiło/ż. o tymże piše Jan S. mówiac: na
świecie był.

I O tym / że ono słowo y mądrość Boża na świecie być miała / Baruch
Prorok mówiac o mądrości Bożej tak świadczy: Bog nasz/który wyni-
lazł drogę karności/który zgotował ziemię w wiecznym czasie/ y napełnił ją
zwierzęty /który wypuszcza światło y gwiazdom rozkazuje: ten potym wi-
dzian jest na ziemi y z ludźmi obcował. O którym też y Paweł S. do Ty-
moteusza pišac tak mówił: Bóg objawion jest w ciebie: a to sę stało w on-
czas wypełniony / kiedy zesłał Bóg Syna swego/który sę stał płcią z nie-
wiałstwy/ż. Był tedy na świecie on/ przez którego świat sę stał.

I On Bóg który od wieku był/ wszystko stworzył y sprawił doskonałe/ ten
a nie inny ten świat stworzył: bo sę ten świat przezeń stał / na którym sę
on potym w ciebie pokazał: którego bóstwa z Ewangeliiy tak tu dowodzim.
Przez którego ten widomy świat stworzon jest/ on jest prawdziwy Bogiem.

Sapient: 5. versu 6.

1. Ioan: 5. ver: 19.

Baruch 3. ver: 32.
33. y 38.

1. Tim: 3. ver: 16.
Galat: 4. ver: 4.

Dowód Bóstwa
P. Chrystusowego

Alle przez słowo które sę wcieliło albo człowiekiem stało/ ten świat jest stworzon.

Tedy ono słowo wcielone jest prawdziwy Bóg stworzyciel świata. i.e.

Ze przez to słowo świat jest stworzon / a to maś świadectwo z Ewangelii: maś z Pawała S. gdy mówi o tymże słowie / które jest stworzycielem : Na początku PAnie / to jest Synu BŻy / tys ziemię zbudował : a sprawa rak twoich / są nieba : tron twój Boże na wiek wiekom. A na drugim miejscu S. Paweł / Przen / to jest / przez to słowo wcielone / które Bóg Oyciec Synem swym być wyznał / wszystkie rzeczy na niebie y na ziemi stworzone są. przen mówi : to jest / społeczna mocą Oycowska / w spól z Oycem / stworzył wszystko : tak iako pismo świadczy. Czytaj Sapientiae 9. ver: 9. Proverb: 8. a ve: 22. ad 32. y v Janá 5. ve: 17. et 19. Tu Aryani miasto stworze-

nia świata / swym obledliwym wykładem tak powiadaia : Świat przen sę stał : to jest / świat sę przen odrodził / to jest / ludzie na świecie mieszkający przen odrodzili sę od bałwochwalstwa / od ciemności świata / od zdo-

stwa / y od poganstwa : odrodzeni stali sę iednym ludem BŻym odrodzo- nym / y odnowionym. Gdy tedy PAn Chřstus błedy / stracony świat / albo ludzie na świecie mieszkające odnowił : nie inšego nie uczynił / iedno iakoby go z nowu stworzył : A tak to światá odrodzenie / stworzeniem zowa. Ale iako w inšych rzeczách / tak y w tym surowie bładza. Abowiem odrodze- nie światá / nie stało sę w narodzeniu z panny czystej Chřsta Pána / które tu Ewangelista tylo pokazuje : bo tu vmysl Ewangelisty jest / wkazać co to by-

ło / co sę z panny wrodziło : że to było ono słowo / które było Bóg / które by- ło stworzyciel : toś sę ciałem stało / które świat stworzyło : a stawšy sę ciałem / nie zaraz odrodziło światá / ale po wszystkich iuż pielgrzymowaniach swo- im / po śmierci / po zmartwychwstaniu / po wniebowstąpieniu / y po Du- chá S. zesłaniu / tam dopiero odrodzeni są ludzie / y naukami iego y dobro- dzieystwy. Bo po zmartwychwstaniu swoim / Chřstus Pan dopiero sę y sam odrodził / starého żywota w nowy / y samiż Aryani / zmartwychwsta- nie Chřsta Pána / nie tylo odrodzeniem zowa / ale też y synostwo BŻe / od zmartwychwstania iemu właśnie przyezytá.

Patrzcie ich fałsu / y chytrósci śatanškiey / w której sę wnikłali / odsta- piwszy od prawdy śczerey Ewangelii światey. Bo tedy Ewangelista po- wiada / że Syn BŻy / słowo ono BŻe / stworzył ten świat / na który sę po- tym wrodził : Tu oni mówia : świat odrodził. A gdy ich pytaš : áza przez narodzenie swoje z panny Chřstus Pan świat odrodził : Oni powiadaia / nie : ale iako sę Synem BŻym stał w zwoconym żywocie / to jest po zmar- twychwstaniu : tak też y świat odrodził / po zmartwychwstaniu : bo sę tam wrodził znou / do żywota nieśmiertelnego : y tam wszystko odrodził / prawym Synem BŻym stawšy sę.

Na co im odpowiadám / iesli Chřstus PAn prawym Synem BŻym nie był áż po zmartwychwstaniu swoim / tedy nie Syn BŻy za nas cierpiat / ale prosty człowiek : a to jest przeciwko wszystkimu pismu światemu. A tak y na ten ich fałesny wykład tych słów Ewangelii o odrodzeniu światá od- powiadamy : Iesli Chřstus Pan po zmartwychwstaniu odrodził świat / to jest ludzie na świecie : Tedyć nie w ten czas kiedy sę wcielił / to jest / kiedy sprawa Duchá S. ciało wziął / y narodził sę z panny / kiedy na świecie był / kiedy do swych przyšedł / a nie przyšli go / kiedy go świat nie poznał : Boć ich w ten czas nie odrodził / kiedy go nie przyšli / kiedy go nieznali : a przedšie Jan świety powiada ten na świecie był / y tego świat nieznał / który świat stworzył. Otóż o ludziach odrodzonych nie możesh tego rozumieć / ale o tym świecie stworzonym który rządzi Słońce / miesiąc / y który zasiadł pod twier

dza nie

Hebr.: 1. ver: 10.
Ibidem versu 8.

Coloss: 1. ver: 16.
Per quē. scz co-
operantem poten-
tiam cū patre : vt
scriptura testan-
tur.

Aryański obledli-
wy wykład JA-
ná S. słów tych /
świat przen się
stał.

A dza niebieś.
przypisac moi-
kim wykonani-
tego wykladu
kazał co to za
przeto wypisui-
laminowane / n
S. napisane s
chomestka / prz

B Lecz
B słow / świat p
cy na świecie /
był obiecany / iak

Do wi-
co PAn

Ewangelii :
w tym / że Ch-
ności go nie o-
cie gdy powo-
Chřstus Pa-
fili na Jzra-
cemu dżuwo-
onego samę-
iednak zaśie y
świadczy tam

A kórzyc-
mi BŻy
ry nie ze-
já / ale spo-

E Jaka
znego wiecz-
Syn BŻy / o-
spofobione B
Bo inaczey ja-
iedno przez on-
Paweł świad-
we przypomnie-
tego przypo-
sę smy : kó-
wiara vnałi
sobionymi. A
zostali / y iuż n
onego wiecz-
mi przypo-
ani od matki
wangelista od-
ciata / y ode

A dza niebieska. Ani też tego świata odrodzenia narodzeniu Chrystusowemu przypisać możemy: gdy odrodzenie to nie po narodzeniu z panny/ ale po wysłaniu wykonaniu prac Chrysta Pana stało się. Otóż baczysz daleką różność tego wykładu/ od Ewangelisty świętego myślu. Bo iego myśl był aby wkazał co to za słowo było/ które się ciałem stało/ y z Panny wrodziło. A przeto wypisuje iego wieczność/ wszechmocność/ y w Bogu bytność: a ci białamutowie/ nad wyrozumienie wszystkich Oyców świętych/ te słowa Jana S. napisane śmieją nicować na kuznia Samozetajskie/ Aryaniste/ y Młachometskie/ przeciwko wszystkiemu piśmu świętemu.

B Lecz pokazaliśmy już z nauki piśma świętego własny wykład tych słów/ świat przesił się stał/ y świat go nie poznał/ to jest ludzie mieszkający na świecie/ nie poznali go: a nie inni ludzie obcy/ ale naród on Etyohipu był obiecany/ iako to Jan S. o tym powiada mówiąc:

Do własności przyszedł/ a swoi go nie przyjęli.

C O Paweł S. krótko wyklada mówiąc: Tę wszystkich są posłusznymi Ewangelii: Powtarza tu Ewangelista kilkakrotnie niewdzięczność ludzka w tym/ że Chrystusa Pana przyjąć niechcieli. Naprzód kiedy mówi/ ciemności go nie ogarnęły. Potym gdy mówi/ świat go nie poznał. Potrzebie gdy powiada/ swoi go nie przyjęli. W tym troim dawać znać/ że Chrystus Pan wdzięcznie nie był przyjęty: a ślepotą w tę mierze była przyjęcia na Izraela/ iako Paweł do Rzymianów świadczy. Ciężko było tedy czemu dziwować/ kiedy wybranych Chrystusowych świat nie lubi: abowiem onęgo samego pierwej w nienawiści miał: o czym czytamy w Janie S. Byli iednakże zaśie y ci/ którzy go przyjęli/ y za to iaka zapłatę wzięli/ Ewangelista świadczy temi słowy:

A którzykolwiek przyjęli/ dał im moc być Synami Bożymi/ tym którzy wierzą w imię iego/ którzy nie ze krwie/ ani z wolei ciała/ ani z wolei meżów/ ale się z Bogu narodzili.

E Jakoby rzekli/ iż Chrystus jest y był/ z natury Synem Bogu Oycu/ z niego wiecznie wrodzony: przeto tę moc miał y ma: aby on przyrodzony Syn Boży/ od wieku z Oycem będący/ tak iako wszechmogący Pan/ Syny sposobione Boga/ przez wiarę swoje Bogu Oycu zgromadzał/ y sposobił. Bo inaczej żaden na świecie przysposobionym synem Bożym być nie mógł/ iedno przez onęgo Syna Bożego wiecznego z oycą wrodzonego: iako o tym Paweł świadczy do Efezów. A w Joela/ także y w Jeremiasza/ takie nowe przymierze obiecał Pan uczynić z narodem ludzkim/ że mieli być Synami iego przysposobionymi: bo tak mówi: *Beda mi za Syny ię. A którzyż stali się syny: którzy wierzeli w imię Syna Boga: którzy go przyjęli: którzy wiarę wznali kaste Boga Oycą przesił dana: ci się stali Synami przysposobionymi. A Owi zaśie którzy nie poznali syna Bożego/ ci w gniewie Bożym zostali/ y już na stracenie wieczne osadzeni są. Przez Syna tedy Bożego onęgo wiecznego Chrystusa wiarę iego y mocą/ stawamy się synami Bożymi przysposobionymi. Przeto niemamy tego ani od świata/ ani od Oycy/ ani od matki wedle ciała/ iedno od samego Syna Bożego. A przeto Ewangelista odłącza ten ród/ który się Bogu oycu z Chrysta Pana rodzi/ od ciała/ y ode krwie: to jest od matki cielesnej y od oycy: gdyż to duchowne

Rom: 10. ver: 16.

Rom: 11. versu 7.

1. Ioan: 3. versu 13.

Or cap: 4. ver: 17.

Ephes: 1. versu 7.

Joelis 2. versu 28.

† Jerem: 31. ver: 31.

* Ibidē v: 9. et 20

Chrystus PAN
iako duchownym
sposobem rodzi
Bogu oycu swemu
III.

odrodzenie/

dza nie

Ephes. 5. ver. 27.

Tit. 2. ver. 14. &

cap. 3. ver. 5. et 6.

Phil. 2. v. 6. 7. et 8.

Rom. 8. versu 3.

Contra Apollina-
ristas.

odrodzenie/nie jest z wolę ciała/to jest matki: ani z wolę meža/to jest oycá A
cielesného: bo nie jest cielesné rodzenie/ ale niebieské. Przeto nie mógł go dać
ani Abrahám narodowi swemu: ani Mojżesz Zakonowi swemu: ani Dá-
wid pokoleniu swemu: ani Aaron Káplanom swoim: ani Prorocy Discipu-
lom swoim: Sam Syn Boží zupełnie ten rodzą synom ludzkim dáie: od-
radzając ie przez słowo y dobrodziejstwa swé: czyniąc ie Bogu Oycu czysté/
bez zmaży y zmaršczku/ y wšelákých przysady swiátá tego/ á żeby té Syny
swiátá tego/synmi Božími Syn Boží/ słowo ono wieczné/ mocą swa czy-
nié raczył: tedy on Syn Boží/ ono słowo wieczné Boga Oycá/pátrz czym
sye dla tego stálo. Tak to pokázuje Ewángelistá mównice:

Al słowo ciałem sye státo/ y mieszkáto w nas.

Nie mówi iáko Aryanowie wykládá / który gdy bogáтым byl stál sye
wbogim: ale zgolá mówi: słowo/ któré bylo przed počátkiem wšytkich rze-
czy/ któré bylo w Boga/któré bylo Bogiem prawdziwym/ któré bylo żywo-
tem/ y swiátłością ludzká/ to sye ciałem stálo/to mieszkáto między námi: te-
gosmy chwale widzieli/ iáko iednorodzonego od Oycá: To ná swiecie bylo:
tego swiát nie przyiál/ choé przez nie swiát sye stál/ y stworzon jest. Otóż
iáśnie Ewángelistá vtázuje / któré to słowo ciałem sye stálo: a stáwšy sye
ciałem/w wóstwie żyło/ani sye gwałtem w to wdawáto/aby sye równé Bo-
gu Oycu czynilo: Ale sye wniżyto/ y práwie wyniszczyto w kštalcie služebni-
czym/ przyiawšy prawdziwé ciało człowiecez/ nápełnione dušá/ w podo-
biestwie ciałá grzešnego/ ale bez grzechu y wšelákých winności. To slo-
wo/ choé sye ciałem stálo/ onym słowem y Bogiem byé nie přestálo/ani sye
w cłowieká wóstwo odmienito:ani cłowieczestwo w wóstwo: ale w ie-
dnéy postáci cłowiecez/ y w iednéy personie/ byl prawdziwy BOG y czło-
wiek Christus Pan/który ciało przyiál z pánný správá ducha S. iáko o tym
inšy Ewángelistowie opisuja/ prowadząc naród Chřistufow z ludži/ ieden
od Abrahámy/á drugi od Adámy.

¶ Ale czemu Ewángelistá nie mówi BOG ciałem sye stál: álbo Bóg
człowiekem sye stál: álbo słowo cłowiekem sye stálo: álbo słowo ciało
przyielo: álbo słowo z ciałem sye zláczylo: ale prosto słowo ciałem sye stálo: D

By byl mównil: Bóg ciałem sye stál: Tedy Patřipášaný Hereticy mie-
liby byli obrone błedu swego: boby byli mównili: BOG Oyciec cłowiekem
sye stál: y któzy tylo imiony persony Bostí rozdzieláli/ dostátecznie swego
błedu obroněby byli mógli. By též byl nápisál/ słowo cłowiekem sye stálo:
tedyby byli mógli Hereticy rozuměć/ iákež předsie rozuměli/ byé go czło-
wiekem z niebá niebieskim/ z ciałem obludným/ z wiátru wezynioným/tylo ná
okázání byé cłowiekem/ przyiác cłowieczestwo ná čas/ álbo sye z nim
zláczyé ná čas. Otóż aby wšytkim błedom vštá zámknál Ewángelistá/ná-
pisál słowo ciałem sye stálo/ to jest: ciało to w którym wšyscy lidé ná
swiecie żywa/okrom grzechu/ słowo tak nierozdzielnie przyielo/že sye ciałem
stálo: nie mówni/ ciałem zostáto/ á słowem byé přestáto: Ale mówni/ ciałem
sye stálo: á onym słowem byé nie přestáto. Ciałem sye żywym stálo/ bo
mieszkáto známi: żywé bylo/ iádlo/ spáto/ pilo/ chodžilo/ robilo/ smúciło sye/
vmárlo/ y vmiérájąc duše ožywiáta/ ono ciało Bogu Oycu polécilo. Cáz
tym tedy cłowiekem bylo/ gdy úplným cłowiekem vmárlo.

¶ A iž to słowo/ od Bostíego przyrodzenia swego/ różná rzecz/ to jest/
ciało cłowiecez wzięto: wielká to lástka BOŽA jest: že sye tym nie brydžil co
z grzechu pomázaného y ospáconého bylo. A ielž Syn Boží Christus/
słowo ono Božé/ ciało náše wzięto w nierozdzielność wóstwa swego: wiet-

sa vřnosť

A **Pa** wność nam stać być ma : iż kthóry sye ciałem naszym nie bzydził / że sye y nami nie bzydzi / uczynić nas synmi Bożymi przysposobionymi / a bracia swa przywłaszczoną : dla których sye prawdziwym w ich ciele człowiekiem stał / y których ciało dla tego przyjął / aby ie w ich ciele odkupił / y z nimi w nim obcował / iako to Ewangelista temi słowy wypisuje. A mieszkało w nas To iest / Emanuel on obiecany Syn / który iest nam dany / dziwny / y porażdny : on Bóg / o którym Izaiasz powiedział : Ato ciałem sye stawszy / obcował z ludźmi / mieszkał z nimi / y zyscił w sobie wszytki obietnice : gdy stał / pisał z nieba człowiekiem sye stał.

Isaia 7. versu 14.
Isaia 9. versu 6.

Widzieliśmy chwale iego.

B **W**idzieliśmy cudá / sprawy / które chwale iego pokazywały : pokazywały y Bóstwo ono / które było w ciele : gdyż sprawa cud tak wielkich / na czołwieka y na iego sprawy nie przynależała : gdyż też y Pan sam z onych cudów które czynił wierzyć w sie kazał / y bóstwo swe znacznie imi pokazywał. A iż z cudów nad ludzkie przyrodzenie czynionych / ta chwala była syna Bożego na świecie : przeto ia nie od świata Ewangelista w nim być opisuje : ale iż zowie chwałę ona / iemu od oycá iako iednourodzonemu synowi z natury Oycowskiej dając / mówiąc : iż widzieli chwałę iego /

Ioan: 6. ver 36. &
cap: 10. v: 25. et 38.

Chwale iako iednourodzonego od Oycá.

C **Tu** kładzie różność między Prorockimi y Apostolskimi cudami : bo oni iako słudzy Boży / duchem świętym cudá czynili : iako o tym świadczy Paweł s. do Rzymianów : Christus Pan czynił cudá iako iednourodzony Syn Boga Oycá. Przeto Prorocy y Apostołowie z cud które czynili / chwaliły swej nie odnosili / iedno chwale Pánu Bogu w tym czynili. Tu Ewangelista z onych cudów / które syn Boży czynił / chwale samemu Chrystusowi przypisuje / gdy mówi / że w onych cudach chwale iego widzieli. A gdy go iednourodzonym zowie od Oycá / ono rodzenie wieczne y iedyné / tego to słowa z Oycá iasnie opisuje : bo żaden nie iest iednourodzony Bogá oycá / iedno Syn iego / to iest słowo ono wieczne iego / o którym tu Jan S. wszytkie Ewangelia stosuje : kthóry przez wieczne rodzenie / z Oycá te chwale wziął wszechmocności / która tu tak wielkie cudá y dziwy czynił.

Rom: 15. versu 19.

D **Z**owie go też tu iednourodzonym / nie z strony poczęcia z ducha świętego w żywocie Pánienskim / iako Arianie obledliwie uczą : boby go zwał iednourodzonym macierzyńskim / nie iednourodzonym od Oycá onego samowładce rzeczy wszytkich / gdyż poczęcie iego w żywocie sprawa ducha świętego ze krwi / y z ciała / czystej Panny stało sye : ale gdy go zowie iednourodzonym od Oycá : tedy daie znać iż on z istności Oycowskiej wiecznie sye rodzi / iako promień od słońca / iako światłość od ognia / y iako słowo w rozumie człowieczym / iakosmy to powysięży dosyć sroce pokazali.

E **Już** mniemamy / żeśmy dosyć sroce wiernym Pániskim pokazali wykład prawdziwy téj Ewangeliej / o bóstwie y wieczności syna Bożego Chrystusa Pána / także też y o prawdziwym iego człowieczeństwie : w którym iż zupełność bóstwa mieszkało istotnie y prawdziwie / przeto ono człowieczeństwo Chrystusa Pána zowie Ewangelista :

Coloff: 2. versu 9.

Pełne prawdy y łaski.

Tak pełne / że z pełności téj wszyscy bierzemy / z pełności téj łaská y prawda przez Jezu Chrysta stała sye nam : wzięliśmy przezeń y bierzemy wstawicznie tu na świecie łaskę ducha świętego / łaskę miłosierdzia oycowskiego / łaskę błogosławieństwa cześniego : Wzięliśmy prawdę iego / to iest syna Bożego poznania : iego posłcia z oycá od wieków wiecznych : iego naro-

dzemia

dzenia z mátki/ zá časów Augusta Césárzá : iego poczęcia z ducha swiętego w żywocie Panny przeczystéj spráwa ducha Swiętego/ á z Zwiástowania Archányelskiego. Tefiny prawde wzięli z písmá swiętego: Którey gdy bedziem náśladować/ nie tylo przywołafczonymi Synmi Bożymi sftaniemy sye / ále též sftaniemy sye y dziedzicmi oného Królestwa wieczného / Które nam dla téy y takiey wiary iest obiecáné : y bedziemli iéy náśladować / á zupełnie iz trzymać/ bez pochyby bedzie nam dáné. Co nam day Pánie Chryste. Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá iest

1.

Inšy Ewányelistowie / opisuiá Chřistá Pána doczesné národzenie z Panny/ Jan S. swiadczy go byc ná poczátku wšytkich rzeczy stworzonych. Inšy Ewányelistowie miedzy ludźmi iego obcowání kláda/ Jan S. v Boga go byc swiadczy. Inšy Ewányelistowie / człowiekem go byc powiádá/ Jan swięty prawdziwym Bogiem go byc wkažue. Inšy Ewányelistowie człowiekem miedzy ludźmi Chřistusa Pána opisuiá / Jan swięty Bogiem v Boga ná poczátku bedzącym/ byc go wcy. Inšy Ewányelistowie/ iz cudá wielkie czynil opisuiá / Jan S. že swiát ten wšytek / y rzeczy widomé y niewidomé stworzył/ iáśnie pokázuie. A to iest summá wšytkiéy Ewányeliéy.

Jesliby cie též kto pytal / abys dal iemu poczet wiary swéy / o słowie Božym/ Które iest syn Boží/ Kedy bylo przed tym niż swiát : Odpowięs mu že bylo ná poczátku wšytkich rzeczy stworzonych. Bedzie cie pytal / v ko go bylo : odpowięs že bylo v Boga. Spyta cie/ co to bylo zá słowo : odpowięs Bóg bylo. **J**esli cie spyta/ co czynilo : odpowięs wšytki rzeczy stworzyło. Spyta cie co dšis czyni : odpowięs ošwiéca každého człowieká/ Który sye rodzi ná swiát. **J**esli pytać bedzie/ Kedy przyšlo : powięs przyšlo ná swiát do swoich. **J**esli cie spyta iáko przyšlo : odpowięs ciálem sie sftálo. Spyta cie czemu : odpowięs aby dálo moc ludźiem byc syny Božymi Którzy w nie wierza. Spyta cie Kedy przyšlo : odpowięs Kedy sye wšy pelnil čas/ y Kedy przyšedl Jan posłány iemu swiádek od Boga. **Z** ko go przyšlo : Odpowięs z Panny czystéy Márijéy. A to iest druga Summá wšytkiéy Ewányeliéy.

Křešćánie dzieł czynienia zá dobrodziejstwo Národzenia Syná Božého Jezu Chřistá: može byc spiéwána/ Ná te note/ Gratias nunc omnes. &c.

1.

Dziękujemy wšyscy z téy wielkiey dobroci/ Która nie byla inž temu chwila / Píaty wíet přešedl / áž šósty náššedl / zá den w mebo nie wšedl.

2.

Až sye národžil y przyšedl nam Ewoli ná té mřkostí / Pánu zwořkostí/ raczył potłumit/ wniwecz obróciť/ Królestwo šátánskie.

3.

Zátoć dziekujem wšechmógacy Oycze/ Królu niebieski/ Pánie Anýelski/ náš zbáwicielu/ wieczny prawdziwy odkupicielu.

4.

Žeš nas odkupil/ swá mocá wybáwil/ przez Syná swého / národzonego/ twá nam lástke dal/ ná wielki zbáwil/ namilšy Syn twóy.

5.

Jemu czešć chwale daymy/ wšyscy z Anýoly/ Bedž pochwalon Pánie náš milý.

Huic oportet, ut
canamus &c.

Ewányelia

A EWANGELIA Z IEY
WYKLADEM W DZIEŃ
Szczepana S: męczennika, według opi-
sania Máth: S. w Kápit: 23.

D **A**żeto mówię wam: Oto ja
posyłam do was Proroki y Medice / y
Doktory: a niektórzy z nich zabijecie y
krzyżujecie: niektórzy będziecie biczować
w bożnicach waszych / y będziecie je prze-
śladować od miasta do miasta / aby się
zlała na was wszelaka krew sprawiedli-
wa / która wylana jest na ziemi / ode krwie

E **A**blá sprawiedliwego / aż do krwi Zacharyasza syna Barachia-
howego / któregoście zamordowali między Kościołem y ołta-
rzem. Naprawdę powiadam wam / że przyyda te wszystkie rzeczy
na ten to rodzaj. O Jeruzalem / Jeruzalem / które zabijaś Pro-
roki / y kamieniuiesz te którzy do ciebie posłani są. Ilekrót
chciał zebrać syny swoje / tak iako wiec kóś zgromadza kur-
czeta swoje pod skrzydła / a tyś nie chciało: Oto będzie wam

zostawion dom wasz pusty. Abowiem powiadam wam nie
wyzrycie mie od tychmiast/ aż rzeczenie: Błogosławiony który
przychodzi w Imie Pańskie.

Ioan: 1. versu 12.

Nia wczorajszego / roczni-

cesny czynili narodzenia na świat PAná
a zbawiciela naszego Jezu Chrysta: y wczys-
lismy sye tego między innymi naukami/ że
ten Pan na świat narodzony/ rosytkim oo-
nym którzy go przyieli wiara/ dat moc/ aby
byli synmi BŻymy przysposobionymi/ a
zátym y dziedzicami Królestwa niebieskiego.
Co aby sye iásnie pokazało/ że wierni P.
Chrystusowi/ sa synmi przysposobionymi
bożymy/ y dziedzicami wiecznego królestwa/
dzis Rosciól święty Chryscjaniszi/ w s-

wietym Szczepanie to nam pokazuje / który mecenistwem swym/ stal sye y
przywołanym synem BŻymy/ y dziedzicem Pańskiego Królestwa: y po-
kazał to rosytkim wobec wiernym / że dla tego PAn Chrystus na ten świat
narodził sye / aby sye nie tylo święty Szczepan / ale każdy z nas narodził do
nieba ku wiecznemu żywotowi. Bo Chrystus Pan/ przez cześne narodzenie z
panny/ narodził sye na świat/ aby my z swiata zchodząc przez śmierć/ rodzi-
lisy sye niebu / które przed narodzeniem PAná Chrystusowym/ żadnemu
otworzone nie było. A iż wiernym naśladowcom pańskim/ którzy prawda y
uczynkiem naśladowia PAná/ też y żywota swego dla niego nie litując: naro-
dzenie Syna BŻego na świat płatne y pożyteczne iest: wkażuje to na oko
dzień święty dzisiejszy / w mecenistwie / y w śmierci Szczepana S. który iż
dla PAná Chrystusa zdrowie utracił doczesne / za to wieczny żywot wziął/ a
nam sye wiecznym przykładem stal: iż iesli chcemy / z Panem naszym wiecz-
nie żyć/ musim dla niego utracić cierpieć: gdyż też on sam w Apostołach
swych/ do tego nas napomina mówiąc: Błogosławieni iestecie/ gdy wam
złożęć będzie beda/ y gdy was od siebie wyłaczają / y wyganiają beda dla
syna człowieka: Weselcie sye / y radujcie sye / abowiem zapłata wasza o-
twita iest w niebie. A dla tego Apostołowie Pańscy/ kiedy byli biczowani/ y
od Senatu duchownego Żydowskiego / z rady y z miasta Jeruzalem wyga-
niani/ sli weselacy sye: abowiem godni byli/ dla imienia PAná Chrystusa-
wego/ cierpieć przenaśladowanie.

Matt: 5. v. 11. et 12.

Act: 5. v. 40. et 41

Jest też znaczny przykład Szczepana S. który przenaśladowanie cier-
pieć dla PAná Chrystusa/ nie tylo mocno broił wiary iego świętej/ nie ty-
lo trwale stal w wyznaniu iego/ y wzywaniu imienia iego świętego: ale też
pelen wiary świętej będąc/ pelen łaski Bożej/ pelen Duchá S. śmierć pod-
iał/ dla zbawiciela swego PAná JEZU Chrysta/ iako sye z iego historyey
szerzej pokaze.

Wczorá tedy / obchodzilismy wiecznego Króla naszego narodzenie: dzis
obchodzimy / y rozpamiętywamy / rycerza onego Króla zwycięstwo: który
przez meceniczą koronę / zwyciężywszy świat śmiercią doczesną / dostąpił
y z łaski Bożej przyszedł do żywota wiecznego. Dnia wczorajszego Król
y PAná nasz w naszym cieie z żywota Pańskiego na ten świat wyszedł / a
dnia dzisiejszego / Szczepan Rycerz tego Króla narodzonego / z tego ciała
grzesznego wyszedł / nowym zwyciężcą sstawy sye / wszedł do Królestwa

wiecznego.

A wiecznego.
ten świat
smierć żywo-
z Anielskim
skim kamien-
Królestwa
wale. A iak
miony / y w
odzieniem nie-
obdarzony.
nie tylo Szcz-
miesć wyw-
marł aby sm-
wotem daro-
dem Szczepa-
któży utra-
zdrowia swę-
mieć ich trw-
bożym w wś-
ludziem na s-
mali/ że Pan
rował ie tak
dnego utra-
złym / y na t-
tym dzisiejs-
pionym / łaski
to w Krótkim
czy w sobie
J Napiz-
Bożym praw-
J Nado-
banych slug
D J Potrze-
włoszczności
czym przez su-
który wiec-
wi swemu y i-
P
Gtoia
pi
rzeczy powi-
wid / Jakaś /
Drugie zaś
rocy / inż me-
pismo święte
nauczając w

A wiecznego. Pan nasz zachowawszy w całe swoje Bóstwo / w naszym ciełe na ten świat przyszedł na niedze / iego wybrany Szczepan święty złożywszy przez śmierć żywot doczesny / na rostkosi wzięt iest do nieba. Pan nasz narodził się z Anielskim weselem / Szczepan S. sluga iego / odrodził się zabity Żydowskim kamieniem. Z narodzenia Pańskiego weselili się Anieli / z przywiecia do Królestwa niebieskiego Szczepana S. radość mieli wszyscy niebiescy oby watele. A iako Pan Chrystus na świat narodzony / był pieluchami obwiniory / y w żłobie położony : tak Szczepan S. dla Pana Chrystusa zabity / odzieniem nieśmiertelności w szerokości niebieskiej / był od Pana Chrystusa obdarzony. Tak Pan Chrystus / zstąpieniem na świat uczynić raczył / aby nie tylko Szczepana S. ale wszyscy wiernie swe / do chwały niebieskiej podnieść y wywyższyć raczył. Wniżyć się raczył aby wiernie swe podwyższyć. Wmiał aby śmierć zniszczyć. Zmartwychwstał / aby wiernie swe wiecznym żywotem darował. Nie traca tedy pracy swej oni wszyscy / którzy za przykładem Szczepana S. mocno w wierze Chrystusa Pana stoja. Nie traca y oni którzy utrapienie dla imienia iego cierpia. Także y oni nie traca / którzy zdrowia swego dla niego / y wiary iego nie lituja. Bo nie tylko / że święta pamięć ich trwa na świecie : nie tylko / że chwała cnót ich / y zbożnego życia / bżmi w vsiach wszystkich ludzi : nie tylko że są żywym przykładem wszystkim ludziom na świecie / pobożności y stałej wiary : ale nadewszystko to otrzymali / że Pan a Król ich Chrystus Pan / otarł z oczu ich łzy boleści / y obdarował je takim błogosławieństwem / tedy już żalu / bolu / pracy / niedze / y żadnego utrapienia nie uznają : a w wiecznej rostkosi na wieki żyć beda : a iako zlym / y na tym y na onym świecie / gniew Boży wszystko złe obicucie / iako o tym dzisiaj Ewangelia świadczy : tak dobrym / acz na tym świecie utrapionym / łaska Boża y wszelkie pociechy od Pana Boga są zgotowane. Lecz to w krótkim wykładzie Ewangelii okaże się / która wedle litery / trzy rzeczy w sobie zawiera.

I Naprzód przenasładowanie wybranych slug Bożych / którzy słowem Bożym prawdziwie śasują / y śasowali.

I Nadto pokazuje / że Pan Bóg mścić się raczy krzywdę wszystkich wybranych slug swoich / nad tymi którzy je gnają / y prześladowia na świecie.

D **I** Potrzebie pokazuje / iaką pomstę y karaniem / mści się Pan Bóg niezdzięczności onych / którzy wzgardzają napominaniem Bożem / które do nich czyni przez slugi swe : posyłając je dla upamiętania / y nawrócenia onych / którzy wiecny świat y iego pożytecznościom służą a niż Bogu stworzycielowi swemu y iego rozkazaniu.

Pierwsza część Ewangelii.

E **E** Oto ja posyłam do was Proroki / y medice / y Doktory / ic.

I Pismo S. Proroki dwoiaki zowie / iedny którzy przeszłe y przyszłe rzeczy powiadał / iako byli / Mowyż którzy przeszłe sprawy Boże pisał : Dawid / Izaiasz / Jeremiaś / Ezechiel / y inszy którzy przyszłe rzeczy opowiadali. Drugie zaś Proroki zowie / którzy tymże duchem świętym iako starzy Prorocy / już nie przeszłe ani przyszłe rzeczy opowiadają / ale Ewangelia / y insze pismo święte ludźmiem wykładają y opowiadają : ukazując drogę zbawienia / nauczając wiary w Pana Jezu Chrysta / y czynków dobrych / pokuty / y od-

Marci 16. ver: 15.

Matth: 11. ver: 13.

Acto: 15. ver: 32.

1. Cap: 21. ver: 10.

Ierem: 7. ver: 25.

1. Petri 1. versu 11.
Lege in Orthodo-
xa nostra Confessi-
one Cap: 10.

Galat: 1. versu 1.

Ioan: 6. versu 57.
1. Cap: 20. ver: 21.

Ephes: 4. ver: 12.

Amos 8. ver: 11.

2. Petri 2. ver: 21.

Luca 12. ver: 47.

puszczenia grzechów. Tę y takie/ zowie Pan Prorokami/ medzami/ y Do-
ktorami/ przeto / że ie raczył dać ludowi swemu za nauczyciele/ y słowa Bo-
żego wykładacze. Tacy byli Apostołowie / y Apostołscy uczniowie/ Kazno-
dzieie / ktorzym rzeczono od Pana Chrystusa: Idac po wszytkim świecie prze-
powiadać Ewangelia wszytkiemu stworzeniu ić.

Takie Proroki/ y po dziś Pan Chrystus w Kościele swoim mieć raczy/
y mieć będzie do sadnego dnia. Bo oni Prorocy/ przyszle rzeczy powiadaacy /
w Janie Krzycielu przestali być: choć pismo pokazuje/ że byli y takowi mie-
dzy Apostoly/ ktorzy przyszle rzeczy opowiadali/ iako w Dzieiach Apostolskich
czytać możesz. A iż tu Pan raczy mówić do Was/ iż do nich stał Proroki:
tedy pokazywać raczy iasnie bóstwo swoje/ bo iawna rzecz iest/ że Pan Bóg
Proroki stał/ wedle onych słów/ które mówił y Jeremiasz Proroka: Stałem
do was wszytki slugi moje Proroki/ powstawiając o switanii/ a słac. A nie
wsluchali mie/ ani naklonili vch swę/ ale zatwardzili syie swoje/ a gorzcy ie-
sze czynili niżli Oycowie ich. Otóż baczyć możesz/ że Bóg Proroki posyłał/
a gdyż tu widzisz y słyszysz Pana mówiącego / Posyłam do was Proroki: a
Bóg tylo Proroki posyła: tedy Pan Chrystus iest onym prawdziwym Bó-
giem/ który Proroki posyłał. A przeto Piotr S. dowodząc w tym Bóstwa
Pana Chrystusowego/ tak piše: Że Prorocy duchem Pana Chrystusowym
mówili/ y duch iego przez nie mówił. Prawdziwy tedy iest Bóg Pan Chry-
stus/ bo Proroki posyłał: duchem iego Prorocy mówili / y przyszle rzeczy o-
powiadali.

Wielka łaska Pana naszego/ który sye tak o nas stara / iż nas opatruie/
y po dziś dzień Proroki swemi/ abyśmy przez nie prawdę znali. Przeto Paweł
S. iasnie to pokazuje / że był posłan na przepowiadanie Ewangelii / nie od
ludzi/ ale przez Pana Jezusa Chrysta: który o tęg sprawie posłanców swych
tak mówić raczył: Jako mie posłał żywy Oycie / tak ia też was posyłam:
powage w tym posłanców swych pokazując: iż iako on od Boga Oycy/ dla
zbawienia wszech ludzi był posłan / tak on zaśie posłance swe pasterze/ Ka-
znodzieie/ Doktory/ medice w pismie swietym posyła/ ku wbudowaniu ciała
swego/ to iest Kościoła Chrześcijańskiego: ku doskonałości swietych iego
wiernych/ ku sprawie posłuszeństwa ić. iako to Paweł swiety do Ephezów
opowiada.

Biada ludziem bywa bez chleba cielesnego/ bo ciało ich bez niego mdleie
y umiera: ale wietża biada iest/ kiedy niedostawa chleba słowa Bożego. A
przeto Pan przez Proroka przeklectwem tym niedostatku słowa Bożego o-
biecał karać one / ktorzym gniewliwy był/ tak mówiąc: Przepuszcze na nie
głód/ nie głód chleba y wody/ ale głód słowa mego/ mówi Pan Bóg. Otóż
wielkie iest przeklectwo Boże/ kiedy słowa Bożego niemas: wietże/ kiedy fał-
szywie od fałszywych Proroków iest przepowiadane. Bóg iako prawdziwe
słowo Bożeczni człowieka sposobnego do zbawienia: tak fałszywe/ czyni go
sposobnym do potępienia. Lepiej tedy człowiekowi/ iako Piotr S. powia-
da/ drogi prawdziwy nie znać/ a niż znawszy/ zaśie wsteczyc sye od nię:
bo sluga wiedząc wolę Pana swego / a nie czyniac ię / będzie karan wielki-
mi plagami. Mamy tedy Pana Boga prosić/ aby Pan Bóg wszechwładca/
nie raczył na nas przepuszczać głodu słowa swego Swietego / ale aby nam
raczył dać dobre y prawdziwe sfařsze iego: a fałszywych Proroków Herety-
ków/ aby nas raczył vchowac/ y ich obledliwy nauki. A przy prawdziwym
Kościele Rzymskim/ to iest który Paweł w Rzymie z Piotrem przedniyszym
Apostolem przepowiadali/ sczépili/ rozmnożyli/ y krwie rozlaniem/ y żywo-
ta na śmierć wydaniem zapieczetowali/ raczył nas zachowac.

T Szle/ y stał Pan prawdziwe Proroki / to iest Apostoly / Ewangelisty/

Doktory/

A Doktory/ Różnoddzie / słowa Bożego sąfárze : ale ich żli ludzie / nie tylo że nie słuchają / ale ie za ich posłuszeństwo / za ich pracę / nie tylo przepładują / ale też mordują / y zabijają / rozumiejąc / że Pana Bogu posługe czynią / gdy iego slugi prawdziwe wzgardzają / y mordują. Przyczyna ta iest / dla czego to czynią / abowiem Pana Boga nie znają. A przeto / gdy Pan Bóg / przez swoje slugi wkazuje im złości ich / oni / nie tylo że sye ze złości nie chcą wznąć / ale też złość do złości przydawając / ony które miłować mieli / za ich pracę / y staranie / mordują y zabijają. Dawnoć żli ludzie na świecie nad dobrými przewodzą / y nad nimi sye pactwio : Lecz Pan Bóg krzywd wiernych swoich surowie mści sye nad nimi / gdy y oni z potomstwem ich / y miastą mieszkania ich / traci / niszczy / wygładza / y wniwecz obraca / czego mamy przykład w dzisiejszej Ewangelii z onych Żydów zakamiałych : którzy / iz Proroki / y Pana wszystkich Proroków / nie tylo przepładowali / ale y zamordowali : za ten ich zły wezinek Pan Bóg y samy potracił : y miasto mieszkania ich wniwecz obrócił / iako im to Pan a zbawiciel nasz Chrystus w dzisiejszej Ewangelii na oczy wymiatać raczył mówiac :

Wtóra część.

C Jeruzalem / Jeruzalem / które zabijaś Proroki / y kamieniuiesz te którzy do ciebie są posłani. 2c.

T Nie nowina narodowi Żydowskiemu była / mordować Proroki : y rzadki y nich swa śmierć uinać. Pactwili sye do sye więzieniem / ciemnicami / y mordowaniem nad nimi. Ale iako im to Pan Bóg oddał / iako ie za to skarł / ziemię y miasto ich iako zniszczył / y wniwecz obrócił / feroce sye o tym napisało w Liedziele dziesiątą po S. Trójcy.

D Ale przypatrz sye łasce Pańskiej przeciwko Żydowskiemu niewdzięczności : chciał Pan zgromadzić ie / iako kotoś zgromadza kuczatkę swę : a Chrystus Pan powiada że niechcieli. Co to iest : Bóg chce Żydy do siebie zgromadzić / a oni niechcą. Żaś P. bóg nie wszechmocny iest : Żaś nie może człowieka od złego odwrócić / a do dobrego nawrócić : Lecz widzisz / że go tak P. Bóg zostawił przy wolnym umyśle / y wolnej wolei iego / że też Boga stworzyciela swego słuchać niechce : y wolei iego pełnić / choc ią dobrze wie / niechce.

Tu na tym miejscu płac iest wielki mówić y pisać o swobodnej wolei człowieka / iesliże tak iest człowiek zniewolony w wolei swojej / że nie zgoda dobrego uczynić na świecie nie może / ani y pomyśleć / iako Luter z swoimi zwolennikami wzy / y przeto / Boga / y złego / y dobrego w człowieku / sprawca być wzy.

E Wierzyłbyś tu był Lutrowi / że człowiek z natury zepsowany swę / do żadnego dobrego uczynku nie był / ani mógł być sposobny : by mie to nie hamowało / że Bóg wszechmocny z łaski swej wola swoje tak oznaymić człowiekowi raczył / że wszyscy sye ludzie stali umieternymi wolei Pana Boga swego. Oznaymił Pan / czego sye człowiek każdy skrzędz ma : Oznaymił co iest grzech : Oznaymił karanie za grzech / y niepełnienie wolei swojej. Pokazał zaśie / wczym sye kocha / co iest wola iego / czym człowiek przychodzi do łaski iego / czym otrzymawa łaskę Bożą / y wieczny żywot. Do tego / dał mu rozum / którym rozeznawa złe / y dobre : pokazał mu błogosławieństwo / pokazał y przekleństwo / a iako Pismo mówi : położył przed nim ogień / y wodę / y dał mu taką wolną smysł / że gdzie chce może sięgnąć rękę swoje : iesli

Isaia 54. versu 1
Ioan: 6. versu 45

Ecclesi: 15. ver: 17.

Genes. 4. ver. 7.

De libero arbitrio
lege assertionem
Catholicā frātis
C. de capite fontium,
ordinis minorum
Generalem
ministrum.

Marc. 8. ver. 34.

Matt. 19. ver. 17.

Luca 14. ver. 16.

Matth. 22. ver. 3.

Isaie 1. versu 19.

Deut. 30. ver. 19.

4. Reg. 17. ver. 13.

Jerem. 25. a ver. 5.
ad 8.

chce do wody / tam vžna ochłode : iesli chce do ognia / tam poczuie zpieczenie spārzenia. Otóż poſi Pan Bóg tak był człowiekowi wolę ſwoięy nie oſznaymił : vmyśl iego / ywola w tym zniewoleniu była / o którym Luter z ſwoię ſkole powiada. Ale nam / którym weſła ſwiatłość onęgo dnia / który mroſku niema Pána Jezuſa Chryſtuſa w ſzczęſliwoſci wieczney / nauki beſpieczney / oznaymienia wolę Oycowſkiey : nie moſze Luter / z ſwoięmi chwalcami tēy nięwolęy przypisac / abyſmy iuſz oſwieceni Ewangelia S. iuſz nāvczeni od Pána Chryſtuſa / y Apoſtołów iego / iuſz wyćwiczeni w ſkole Duchā S. niemieli znać / czym ſye Pan Bóg bżydzi / a co lubi / co mu niemięgo / a co mięgo : co przyymuie od nas / a czym gārdzi. Gorſzymi nas Luter vczynił Chryſcijāny / y wiernę Pána Chryſtuſowę w tym zniewoleniu wolę nāſęy / ktoręy vczyl / a niſz Kaimā / ktoręmu Pan Bóg mōwił : Pod mocā twā będzie poſadliwoſć twoiā / a ty pānowac ię bedzieſ. Kaim z ſwiadectwā ſłōw Boſych / był pānem poſadliwoſciām ſwoim : Chryſcijānin / z ſwiadectwā ſłōw Lutrowych / Zwingliowych / Kalwinowych / ieſt nięwolnikiem / v poſadliwoſci ſwoych : O ſlepoto wiecznā tych / ktorzy nād ſłōwo Boſe / nād Piſmo ſwiētę zniewolonęgo człowieka Chryſcijānſkiego czyniā : ſe z nięgo roſumnęgo / wolā Boſā więdzacęgo / tak ſproſnā beſtyiā czyniā / od roſſadku rzeczy złęy y dobrej tak dalekiego / ſe zāłcdwie nie pniem / albo kāmieniem mięć go chce ! Ale / ſeſmy o tym Artykule w Kāthechyzmie nāſym / doſyć ſiēroko piſali / tātſe tēſz y nā wielu mięyſcach w Poſtylli w tēy nāſęy : przeto ſiēroko tu o tym piſac nie chcemy : mięyſcā tylo z Piſmā S. poſkazemy : iſz cſłōwiek Chryſcijāniſti / zā wſpomōżeniem taſti Boſęy / wolā ſwoiā ſwobodnā / moſze czynić ſprāwy Pānu Bogu ſye podobāiāc : Co Pan Chryſtuſ tak poſkaznie mōwiāc : Ieſli kto chce iſc zā mnā / niechay ſye ſiebie zāpzy / a trzyſz ſwoy niechay weźmie / y niechay zā mnā idzie. A nā drugim mięyſcu : Ieſli chceſ do żywotā wniſc / choway przykazānię. A w onęy przypowieſci / gđzie do zgotowanęy wieczery przez ſlugi ſwē PAn wzywāł wozwānych / a oni niechcieli / ale kāſdy z nich nālāſz ſwoā omōwkę / y wſgārđzili / y poſly Pāniſkie / y wieczery. Otóż / te nāuke Chryſcijāniſtā / o ſwobodnęy wolę / y vmyſle / zāmyſkamy troim dowodem z Piſmā.

I Naprząd onym / kedy Pān mōwi przez Izaiāſā : Ieſli chcieć bedziecie y wola wāſiā bedzie mię ſłuchāc : dobrā z ziemię bedziecie poſywać.

I Drugię ſwiadectwo / ktorę Mozyeſ do Żydōw mōwił : Obierz ſobie żywot / aby żył / ty / y narōd twōy : gđym przed tobā iāſnie opowiedziāł / dobre / przyklectwo / y błogoſłāwienſtwo. Ktōc ſobie obiera / tenci mā wyſwobodzonā wolā / y wolny vmyſl. Człowiek ſobie obiera / bo Chryſtuſ PAn mōwi : Ieſli chceſ do żywotā wniſc / choway przykazānię : Mozyeſ mōwi / obierz ſobie żywot : Tedyć człowiek / mā ſwobodnā wolā / y wyſwobodzony vmyſl / obierāc y złę y dobre.

I Trzeci dowōd māſ w dſiſieyſſęy Ewangeliey / chciālem zgrōmādzić ſy ny twē / a niechciāłōſ. Tu iāſnie poſkazuje / ſe ſwoiā winā / y ſwoiā wolā Żydowie Pānā ſłuchāc niechcieli. Poſkazuje tēſz / ſe P. bōg nie przyniewālā niōgo / ani poniewolnēſ ſluge mięć chce : ale mu ten wdziecznięyſy / y miły / ktorę dobrowolnie z chuci ſwēy iemu ſlūży / iego ſuka / iego miłue / iego nāſlādue.

Przeto ſye kāſdy Chryſcijāniſti człowiek mā ſtrędz / aby mu tego nie mōwiono ſłōwem Boſym / co mōwiono narōdowi Żydowſkie : Mōwiem do was przez vſtā wſytkich Prorokōw mych : Powrōćcie ſye od drōg wāſych / złoſliwych / a ſtrzeſcie przykazāniā mego / y onych obzādōw zākonu mego / ktorēm oycōm wāſym roſkazał : a wyſcie nie ſłuchali : āleſcie zātwardzili / Rzeczyce wāſe / iāko y Oycōwie wāſy / ktorzy mię ſłuchāc niechcieli. Tātſe y przez Jkremiāſā mōwił Pān do Żydōw : Powrōćcie ſye od drōg ſlych

wāſych /

A wāſych / y p
mie do gni
chciāłōſcie
czāſu wpa
wām wſytk
ſtrōſnych

B Oto bed
wiem wo
miāſt / a

C D
cie / ā nawie
czem. Nā n
podānim / n
tākie nā lud
to z piſmā p
cia przedali
wſytkim nā
bārzo zā ten
wſtāpił āſ d
Mozyeſā o
rych Kāſiegi

A gđy
gāny / nāſlād
ſtini / dawa
w wielkie v
z rāſ pogān
im rāczył ſi
rozmaićie g
ſwā hāmou
li. Dla cze
krwie nięw
lo ſe ie pogā
ſwoich pze
przez Salim
Arōlem ich
ti iego / pze
lęy y w vtrā
I Po nā
niemieli / k
Zākonu Bo
rzy dobyv
czył. Nā Z
ieſt w Zāko
nu / y obz

E E
E

A wafych/y pohamuycie myśli złe wafę: a wyście mie nie słuchali/y tymesście mie do gniewu przywiedli. A na trzecim miejscu: Wzywalem was/nie chcieliście: wyciągałem rękę swą/ nie był żaden któryby wyszłał: Oż i czasu wpadku wafęgo śmiać się będzie/ a będzie się posmięwał z was / gdy się wam wszystko złe przyda. Nie daj Panie Boże aby nas Katołikow/to jest/ starożytnych Chryścjan/ takie groźby Pańskie potykać miały.

Trzecia część.

B Oto będzie wam zostawion dom wasz pusty. Albowiem wam powiadam / nie wygrzycie mie od tych miast/ aż rzeczeć: błogostawiony który przyszedł w imie Pańskie.

C Dwoma sposobem za złości Pan Bóg zwykł karać lud na świecie/ a nawieczę żydy lud swój wybrały. Na zdrowiu z morem/głodem/y mizerem. Na majątnościach z spustoszeniem krajów / w niewolę nieprzyjacieli podaniem/naród w naród przeniesieniem: a stał utrapienie/strasunka/wciśnięcie także na ludzie były / że z żywotem tym czesnym testni na świecie: Co się to z pisma pokazać może. W Zakonie przyrządzonym/ za on grzech/ że bracia przedali Jozephá brata swego / Ojciec Jakób/ ze wszystkimi Syny/ y ze wszystkim narodem Izdowski/ byli przeniesieni do Egiptu: y tam tak bardzo za ten grzech zdreczeni/ przez lat czterysta y trzydzieści byli/ że płacz ich wstąpił aż do Nalestatu przed Pana Boga/ który zlitował się / posłał Mojżesza do Egiptu/ ich wybawiciela/ iako o tym czytać możesz / we wtórych Księgach Mojżesowych.

D A gdy przysli Żydowie do Ziemi obiecanej / a poczęli się mieszać z poganymi/nasładować bałwochwalstwa/y porubstwa z białemigłowami poganymi/ dawał ie Pan Bóg Mądżanitom/ Philistinom/ y innym poganom/ w wielkie utrapienie/ y w wielką niewolę. A gdy ie potym wybawić raczył z rąk poganich/ iako Księgi Sedziów Izdowskich iasnie pokazują/ y dając im raczył swobodną ziemię która był obiecał / a oni przeciwko Panu Bogu rozmaicie grzeszyli: stał do nich Proroki aby ie od złości/ y od bałwochwalstwa hamowali: którzy oni pobili/ a pobiję w pięknych grobach pochowali. Dla czego zemścił się Pan Bóg stodze bałwochwalstwa ich/ y przelania krwi niewinnej Prorockiej/ y starał na zdrowiu y na majątności. Bo nie tylko że ie pogani mordowali/y zabijali/ ale ie też wszystki y z Królmi ich do ziem swoich przeniesli: Izraela z Królem ich Samaryjskim Osee / do Asyryjy przez Salmanasara Króla Asyryjskiego: a naród Judski do Babilonijy z Królem ich Jerozolimskim Sedechiaszem/ y ze wszystkim rodem y domownikami jego/ przez Nabuchodonozora Króla Babilonjskiego: tedy byli w niewolę y w utrapieniu siedm dziesiąt lat.

E Po nawróceniu tedy z niewolę Babilonjskiej/Żydowie już Proroków niemieli/ którzyby im przyszłe rzeczy powiadać mieli: tylko mieli wykładacze Zakonu Bożego/którzy ie uczyli znać wolę Bożę: między którymi byli/którzy dobrze uczyli/ o których Pan a zbawiciel nasz do Żwoliników mówić raczył. Na Katedrze/to jest Stolicy Moysesowej zasiedli Szekrybowie/ to jest w Zakonie uczeni wykładacze/ y Pharyzeusowie/ to jest władnicy Zakonu / y obrządków jego: cokolwiek mówią czynicie: ale wedle spraw ich nie-

Prou: 1. pet: 2.4.24.
26.

Genes: 46. ver: 4.

Exodi 2. versu 23.
Vide Petrum Alphonsu ex Iudæo Christianum factu, in Dialogis Articulo 2. Et Rabbi Samuelē in parastasi veri Messia Cap: 6.

4. Reg: 18. a ver: 9. ad 13.

2. Paral: 36. a ver: 17. ad 22.

Osee syn Elas mów ostatni król Izraelski. Królstwo Judskie po Izraelskim stażone/ y Jeruzalem w lat sto trzydzieści y półgwartę.
† Mat: 23. p. 2. et 3.

Hebra: 9. ver: 4.

Deut: 34. versu 1.

2. Mach: 2. ver: 4.

Amos 2. versu 6.

Lucz 13. versu 3.

Origenes homilia
26. & Theophila
etus in Matthaeu.

rzadźcie syc. Już po niewolę Babilonstę / Żydowie acz Kościół mieli zbu-
dowany przez Zorobabelę y Nehemiasz / przedśie skrzynie Bożey od Moy-
zeša zbudowaney niemieli: y przeto ani tablic Dziesięciorga przykazania / a-
ni Mianny schowaney w świetey skrzyni / ani Lasti Aaronowey kłóda była
zakwitneta niemieli: abowiem to był wszytko Jeremiasz Prorok przed nie-
wolą Babilonstą w górze / na którą był Moyses wstąpił / w skałę w iednę
skrytę schował / y dzwi do onęj iastinię tak zaprawił / że ich już potym ni-
gdy niemożono nalesć. Już tedy nad Prorokami pastwić syc nie mogli / ani
ich mordować / bo ich niemieli. Wszakże iednak około Zakonu dziwnie wwi-
kłane sprawy mieli: że więcej na Ceremoniach zbawienie swę zasadzali: wie-
cej na ludzkich wymysłach / y wstawach / niż na Zakonie Moysesowym przesta-
wali: Lupiestwa / y łakomstwa nie nasyćeni byli: y chwale Bożę na łakom-
stwie byli zasadzili. Przyszedł tedy P. Chrystus / który ie od tego odwracać ra-
czył: lecz iako Prorokom Oycowie ich nieprzepuścili / ale ie mordowali / tak y
Paną wszytkich Proroków za pieniądze kupili / y kupiwszy poimali / y hanie-
bnie zamordowali. Dla której przyczyny to syc wypelnilo / co w dzisieyszy
Ewangelii Pan powiada: że syc na nie zgromadziła krew wszytkich sprawie-
dliwa ku ich pomście: aby y oni y domy ich / aby zdrowie y majątności ich /
wieczny / srogim / y nigdy nieuleczony karaniem / y spustoszeniem było pokara-
no. Bo tak im było dawno powiedziano przez Proroka: że za te złość nigdy
powróceni do swobody być niemieli: y spustoszenie wieczne / tudzież niewola
wieczna cierpieć dla tego / że przedali za srebro sprawiedliwego. Ten spra-
wiedliwy Chrystus Pan był / którego za srebro kupili / y zamordowali: dla
czego dom ich / to iest Królestwo / miastá / y Rzeczpospolita ich / wniwecz
syc obróciła: y pustki już / gdzie ich Królestwo y majątności były.

Tak tedy już syc pokazało / że Pan Bóg lud swóy wybrany Żydów / za
złości ich / tak surowie / y srodze karać raczył: a nie tak wiele złości ich / iako
nie wpańietalności / y zakańietalności serca. Ale to wszytko na naukę wier-
nych iest napisano / aby cudzemi przygodami karali syc: a pamiatali na onę
słowá Pana Chrystusowé / które do nich mówi: Jesli pokuty czynić nie be-
dziecie / wszyscy razem poginiecie / gdyż pokuta przed Panem Bogiem iest /
wszytkich grzechów zgladzca / iako o tym czytać możesz w Ezechyelu w osmy-
nastym / w wierśu 21.

Al iż Pan Bóg nie tylko mieczem nieprzyjacielskim pustoszy Królestwa /
miastá / dla złości / y grzechów / ale też y powietrzem srogim: czytaj o tym
Leuitici 26. ver: 25. Deut: 28. ver: 21. 3. Regum 8. ver: 37. Dla których
to grzechów / y głód srogi Pan Bóg przepuszcza na świat / to iest / na ludzic
swowolne na świecie żywić / iako na tychże miejscach pisma S. wyszey
napisany ch czytać możesz.

Żabijali tedy Żydowie wszytki Proroki / a za to pomsta taka przysć
na nie miała / że syc Pan miał mścić krew wszytkich przelanę / poczwosy od
Abła sprawiedliwego / aż do krewi Zacharyasowey / syná Barachyasowé-
go / którego zabili Żydowie między Kościołem y oltarzem.

Byli niektorzy / ktorzy tego Zacharyasá Oycá Janá S. krzcićelá rozu-
mieli być: drudzy zaśie / rozumieli Proroka Zacharyasá iednego ze dwuna-
ście mnieyszych proroków: przeto że Oycá miał / którego zwano tym imieniem
Barachyas: ale za czasow Zacharyasá Proroka / Kościół iestce nie był / także
też o meczennictwie Zacharyasá / Oycá Janá S. krzcićelá wżadnym pisnie
nie czytamy / przeto / ani o tym / ani o Proroku może syc to rozumieć. Musi
syc tedy rozumieć / o Zacharyasie onym / o którym napisano iest w Ksiegach
Paralipomenon / który miał Oycá / dwóim imieniem nazwanego: Joiada /

y Barachiasem

A y Bārachyaf / który miał synā Zacharyasā / którego z rozkazania Królew-
skiego wżamienowano było w sieni kościelney: o czym tak powiada Histo-
rya: Ze kiedy Zacharyas Káplan / hánował Króla Wodskiego Joásā
z bawochwałstwā / y z przestępstwā przykazania Pánstkiego / wżamienowali
go zā to z rozkazania Królewskiego: bo nie rozpomniał sye Król Joás nā
miłosierdziu / które z nim uczynił Joiadā / Oyciec Zacharyasā zabitego: iż go
był y od śmierci wybawił / wychował / y Królem uczynił / iākom to pisał sę-
rzey w niedziele trzecią Adwentu. Tom chciał pokazać o tym Zacharyasū /
abych wniwczym czytelnikowi watpliwości nie zostawił. Tak tedy od-
prawimy krótko wykład Ewāngeliu / Historyi meczenictwa S. Szczepa-
nā tu wypisemy / iāko jest napisana w dziełach Apostolskich.

Historia S. Szczepanā Meczēnikā.

Siedmi meżach które obrali Apostołowie do posługi
skolowey / y dla posługi vbogich / Obrali Szczepanā meżā pełnē-
go wiary / y Duchā S. który bedac pełen łaski / y mocy / czynił cu-
dā y znāmionā wielkie między ludem. A powstałi potym niektó-
rzy z bójnice / która zowa Libertynista / y Cyryneysta / y Alexandry-
sta / y tych którzy byli z Cylicyey / y z Azyey / gadając sye z Szczepanem świe-
tym / a nie mogli sye przeciwieć mądrości y duchowi który mówił. Tedy pod-
wiedli meże / którzyby powiādali iż go słyseli / a on mówi słowa bluznierstkie
przeciwko Moysesowi y Bogu. Poruszyli tedy lud / y starše / y Doktorzy za-
konne / a zbiegły sye porwali go / y przywiedli gi do rady / y postawili fałszy-
we świadki / którzyby mówili: Ten człowiek nie przestawa mówić słów blu-
znierstkich przeciwko temu miejscu świętemu / y przeciw zakonowi: Bosmy
słyseli gdy on mówił: Iż Jezus Nazaráński stāzi to miejsce / y odmienni po-
dania które nam podał Moyses: y patrząc pilnie nani wszyscy którzy siedzie-
li w radzie / widzieli oblicze iego / iāko oblicze Anielskie.

Dedy rzekłto Książę kapłanski / iesliby to tak było: A on rzekł: Me-
żowie bracia y oycowie posłuchaycie: Bóg chwaly wżazal sye oy-
cu naszemu Abrahamowi gdy był w Mezopotamiey / piérwey niż
mieszkal w Charan: y rzekł do niego: wynidz z ziemie twoiey y z ro-
dziny twoiey / a podz do ziemie która ja wżaze tobie: Tedy wyszedł
z ziemie Chaldeckiey / y mieszkal w Charan. A potym gdy umarł Oyciec ieg-
przewiódł go do téy ziemie w której wy teraz mieszkacie. A nie dał mu dzie-
dzictwa w niēy / ani nā ieden krok: ale obiecal mu iā dāć w dzierzawę / y po-
tomstwu iego po nim / gdy niemiał Synā. Mówił tedy zās Bóg do niego:
Iż będzie plemie iego obcym w cudzey ziemi / y w niewola ie podbija / y beda
sye złe obchodzić z nimi przez cztery stā lat: a naród którymu beda służyć / iā
bede sādził mōwi Pan: a potym wynida y beda mi służyć nā tym miejscu.
A dał mu zakon obżezowania. A tak zrodził Izāak / y obżezal go osmego
dnia: a Izāak Jākobā: a Jākob dwānasćie Pātryarchów. A Pātryarcho-
wie zayrząc Jozephowi / przedali go do Egiptu: y był z nim Bóg y wyrwał
go ze wszystkich wciśków iego: a y dał mu łaskę y mądrość przed oblicznością
Pharaóna Króla Egiptstkiego / y uczynił go wżednikiem piérwszym nād E-
giptem / y nād wszystkim domem swoim. Przyszedł tedy głód niemāty
nā wszystek Egipt y nā ziemie Chanāan / y ścisł bāzro wielki / y niēmieli po-
karmów oycowie nāszy: A gdy wysłyszał Jākob / że było zboże w Egiptcie / po-
stāt nā-

2. Paral: 24. a ver.

20. ad 23.

W sieni Kościel-
ney był ołtarz ofi-
ciar Holocausto-
rum: Otdz mie-
dzy tym ołtarzem
a ciałem Kościel-
nym zabito Zacha-
ryas / który gdy wa-
mierat / mówił:
Niech tho baczy
Pan / a niech dos-
todzi tego.

Acto: 6. ver: 7. &

a ver: 8. ad finem.

& cap: 7. per totū.

Genes: 12. ver: 1.

Gen: 15. v: 13. & 14.

Genes: 17. ver: 10.

† Gen: 21. v: 2. et 4.

* Gene: 25. ver: 25.

a Gene: 29. a v: 32.

ad finem. & cap:

30. a ver: 5. ad 25.

et ca: 35. v: 18. et 22.

c Genes: 37. v: 28.

n Gen. 41. ver: 37.

o Genes: 42. ver: 24.

Genes: 45. ver: 3.

Genes: 46. ver: 1.

Genes: 49. ver: 32.

Genes: 50. ver: 13.

Iosua: 24. ver: 32.

† Genes: 23. ver: 16.

Exodi 1. v: 7. et 8.

Ibidem versu 22.

Exo: 2. a v: 2. ad 11.

Hebra: 11. ver: 23.

Exo: 2. a v: 11. ad 23

Exo: 3. a v: 2. ad 11.

Exo: 7. 8. 9. 10. 11. 14

Exo 16. v: 1. et 6.

Deut: 18. ver: 15.

Exo: 19. v: 3. et v: 19

Exo: 32. a v: 1. ad 7

Amos 7. a ver: 25.
ad finem.

Exodi 25. ver: 40

Hebra: 8. v: 2. et 5.

stát napierwéy oycé nášé: á we wtórym przysciéu poznán iest Jozeph od brá-
ciéy swéy/ y obitawit syc iest Pharaonowi ród iego. Postawiszy potym JO-
zeph/ przyzwał Jakóbá oycá swoiégo/ y wszytké rodzine swoie/ w siedmódzie-
siat y w pięci osobách. Tedy ziechal Jakób do Egiptu/ y umarł tam y sam
y oycowie nášy. A przeniesieni sá do Sychem: y położeni sá w grobie/ który
kupil † Abrahám za srebriá/ w Synów Hemor/ Syná Sychemowégo. A gdy
syc przyblizal czas obietnicy/ która był uczynił Bóg Abrahánowi/ rósł lud y
rozmnozył syc w Egiptcie/ aż nastal inszy Król w Egiptcie/ który nie wie-
dział o Jozephie. TEn podchodząc ród náš/ wtrapił oycé nášé/ aby wyklá-
dali džiattki swoie/ ázby nie były żywione. Tegoż času narodził syc Moyses/
y był wdzięczny Bogu/ którégo chowano trzy księżyce w domu oycá swégo:
á gdy go wyłożono/ wzięła go córtka Pharaonowa/ y chowała go sobie za
Syná. A nauczón był Moyses wśeláctwem magdrosi Egiptskéy/ y był możny
w słowiedy y w uczynkach swoich. A gdy mu dochodziło czterdziési lat/
wpádło w serce iego/ aby náwiedził brácia swoie/ Syny Izráclowé. A gdy
wyżrzał iednégo/ á on ciérpi krzywdę/ obrócił go á pomścił syc za onego kte-
ry krzywdę ciérpiał/ zabiwšy Egiptczyká. A mniemal/ żeby rozumieci brá-
cia/ iż Bóg przez recé iego dawał im zbáwienie: ále oni nie rozumieci. Po-
tym y drugiégo dnia wklázal syc im kiedy syc wódzili/ y iednáł ie w potoku
mówiac: Niezowie iestescie brácia: czemu ieden drugiemu bespráwie czyni:
á ten który krzywdę czynił bliźniemu/ odpędził go mówiac: Któz cie postáno-
wił Ksiáżecciem/ y sedzia nad nami: czyli mie chceš též zabieć/ iákos wczorá
zabíł Egiptczyká: ná to słowo Moyses wciékl/ y był przychodniem w ziemi
Mádiánskéy/ gdzie zrodził dwu synów. A gdy syc wypełniło czterdziési
lat/ wklázal mu syc ná puszczy góry Synai Anyól w ogniu plomiennym w
krzu. Moyses widząc/ dziwował syc temu widzeniu: á gdy przystepował
chcac obáczyc/ sstał syc iest do niego głos Páński/ mówiac: Já iestem
Bóg oyców twoich/ Bóg Abrahánow/ Bóg Izááków/ Bóg Jakóbów.
Zádżawšy Moyses niesmiał ogladáć. A rzékl mu Bóg: zdrym bóry z nóg
twoich: bo to miesce ná którym stois/ ziemiá swieta iest. Widząc widziá-
tem wtrapienie ludu mego/ który iest w Egiptcie/ y słysálem kłánie y wzde-
cháníe ich/ y sstałem abym ie wybáwił. A ták teraz pódz/ posle cie do E-
giptu. Tego Moysesá którégo syc záprzeli méwiac: Któz cie wstánowił
Ksiáżecciem y wódcem: tego Bóg Ksiáżecciem y odkupicielem posláł z reka
Anyelská/ który mu syc okázal w krzaku. TEn ie wywiodł czyniac cudá/ y
znáti w ziemi Egiptskéy/ y w czerwonym morzu/ y ná puszczy przez czter-
dziési lat. Ten iest Moyses który powiedział Synom Izráclskim: Proro-
ká wzbudzi wam Bóg z bráciéy wášéy podobnégo mnie/ tegož słucháć be-
dziecie. Ten to iest który był w Rosciéle ná puszczy z Anyólem/ który ma-
wiał do niego ná górze Synai/ y z Oycy nášymi/ który wziął słowa żywota
aby ie nam dáł. Któremu niechcieli być poslušni oycowie nášy/ ále wzgardzi-
li y odwrócili syc sercy swémi do Egiptu/ mówiac do Aaroná: Uczyn nam
Bogi którzyby sli przed nami/ bo Moysesowi temu który nas wywiodł z
ziemie Egiptskéy/ niewiemy co syc sstało. A uczynili Cielcá w támté dni/ y
osiárowáli osiáre bálwánowi/ y kocháli syc w uczynkach swoich. A Bóg od-
wrócił syc/ y wydal ie aby sluzyli Rycérstwu Niebieskiemu/ ták iáko nápi-
sano iest w Ksiégách Proroctich: Izájesie mi osiárowáli zápalné y trwá-
wé osiáry przez czterdziési lat ná puszczy/ domie Izráclski: y przyielście
przybytek bálwána Molochá/ y gwiazdy Boga wášégo Kempham/ y figu-
ry którychescie náczynili ábescie im modle czynili. A záprawádze was zá
Bábilon. Przybytek swiádectwa był z oycy nášymi ná puszczy/ iáko spráwił
im Bóg/ mówiac do Moysesá/ aby gi uczyl podług kstaltu który widziál.

Który

A Który wziąwszy oycowie nasze / wnieśli gi z JZusem do dzierżawy pogan-
 skiej / które wygnal Bóg od oblicza oyców naszych / aż do dni Dawidowych /
 który znalazł łaskę przed Bogiem / y prosił żeby znalazł przybytek Bógu JZu-
 soboremu. A Salomon zbudował mu Dóm. Ale najwyższy nie mieszka w
 budowanych reka / iako Prorok powiada: Niebo mi jest Stolem / a ziemia
 podnożkiem nóg moich. Cóż mi za dóm zbudujecie: mówi Pan: albo które
 jest miejsce odpoczywania mego: zaż nie reka moia to wszystko uczyniła: cwar-
 dey krzyczce / a nie obżezanych serc y vsu: wy sye zawście duchowi swietemu
 sprzećiwiać: iako oycowie waszy tak y wy. Którego z Proroków nie prze-
 śladowali Oycowie waszy: A pozabijali te / którzy opowiadali o przyszem
 sprawiedliwego / któregoście wy teraz zdrajcami y meżobóycami byli: Kto-
 rzyście wzięli Zakon zrzadzeniem Anielskim / a nie strzeżliście go. Co sły-
 sząc oni krzaiło sye im serce ich / y zgrzytali nań zębami. A on będąc pełen
 Duchá Swietego / pilno patrząc w niebo / widział chwale Bożę / y JZusa
 stojącego na prawicy mocy Bożej / y rzekł: Oto widze niebiosá otworzone /
 a Syná człowieczego stojącego na prawicy mocy Bożej. Krzyknąwszy tedy
 wielkim głosem / zatkali sobie vsy / a iednostáynie sye nań obozysli / y wy-
 rzuciwszy go z miásta wkamienowali. A świadkowie złożyli byli piáty swoje w
 nóg młodzińcá którego zwano Saulus. A kamienowali Szczepaná wy-
 wáscącego Boga / y mówiącego: Pánie JZusie przyimi ducha moiego. A
 poklekniwszy na koláná wołał wielkim głosem mówiąc: Pánie nie poczyna-
 im tego za grzech. A gdy to wymówił / zasnął w Pánie. Day P. Boże abyśmy
 my też / tak duchy nasze w opiekę twoję zlećali czása smierci naszej. Amen.

Iosue 3. versu 14.
 1. Reg: 16. ver: 13.
 Psal 131 versu 5.
 3. Reg: 6. versu 1.
 1. Paral: 17. ver: 12.
 Acto: 17. ver: 24.
 Iſaie 66. v: 1. et 2.
 3. Reg: 8. ver: 27.
 2. Paral: 6. ver: 18.
 Takie Pan Bóg
 cuda czyni ra-
 zel / gdy kóci sa-
 mitego Szczepa-
 na należenie / za-
 cąs w Boner-
 usia C. Kar-
 a nie
 daleko JZuzas-
 lem / y potym o-
 wód Thakilitan-
 skich. Czytay Au-
 gu: lib: 22. de Ci-
 uitate Dei Cap: 8.
 Pagina 1346.

E W A N Y E L I A Z I E Y

W Y K L A D E M W D Z I E N I a n á

S. E w á n y e l i s t y, według opisania tegóž

I a n á s w i ę t ę g o w K á p i t: 21.

E W to powiedział / rzekł
 mu: Podź za mną. Obrociwszy sye
 Piotr / wyjrzał onego Zwoleńnika
 którego miłował Jezus / a on idzie
 za nim / który też leżał przy wieczerzy
 na pierśiach iego / y który mówił:
 Pánie / kto iest co cie wyda: Tego
 tedy gdy wyjrzał Piotr / rzekł do
 Jezusa / Pánie / a ten co: Rzekł mu
 Jezus: Jesli chce aby trwał dośad nie przyyde / co tobie do te-
 go: ty podź za mną. Wyšla tedy tá rzecz między bráćmi / że on

Zwoleńnik

Zwolennik nie miał umrzeć. Ano nie rzekł mu Jezus / żeby nie miał umrzeć: ale chce aby tak trwał dośad nie przyyde / co tobie do tego? Tenci to jest Zwolennik / który świadectwo daie o tych rzeczach / y napisał ie / a wiemy iż prawdziwe jest świadectwo iego.

Dnia wczorajszego beżył nas Kościół powszechny Chrzescijański / iako przez śmierć męczennicza Szczepan S. wszedł do chwaty Królestwa niebieskiego: y iako doczesnym żywotem straconym / nabył sobie wiecznego żywota. Wczym dał naukę wiernym / z Pawłem S. Apostolem / iż iesli dla PAná Chrustusa cierpieć będziemy / tedy też y z nim Królować będziemy. A pokazał w S. Szczepanie to / co Apostołowie wszystkim nam wobec opowiedzieli / iż przez wiele frasunków potrze-

ba nam wnieść do Królestwa Bożego. Dnia zaś dzisiajszego tenże Kościół powszechny / daie nam na przykład / żywota Chrzescijańskiego naśladowania / Janá S. Ewangelisty tego: którego PAn nasz nad inše tu miłować na świecie raczył: który na pierściach Pańskich odpoczywał czasu wieczerey ostatniy: y dla tego o nim dzisiajsza Ewangelia powiada / że go miłował PAn Jezus. Który to w nim Pańskie miłości nad inše Apostoly Ewangelia S. té znaki pokazuje.

I Naprzód / że go tajemnic swych uczynił uczesnikiem / a to / gdy sye przemieniał na górze Tabor: Janá / Piotra / y Jakóbá / przy téy sprawie tyle miał. Tęgój Janá S. kiedy od umarłych wskrzesił dziewotkę Archysynagoga przy sobie miał: temuż na krzyżu umierając matkę swoie namileyšą polecił. Tęgój Apostolem / Ewangelistą / y Prorokiem mieć chciał: Ewangelistą. kiedy Ewangelia S. pisał / w której mu tajemnice Bostwa swego więcej niż inšym powierzyć raczył: Prorokiem / kiedy mu obiawił wielkie tajemnice na Wyspie Patmos / które nam opisał w swoim obiawieniu. A w ony go sprawie nie pomalu umilować raczył / kiedy go z kotła oleiu wrzucił onęgo oswobodził. Abowiem iako Historia świadczy / gdy za czasów Domityana Cesarza Rzymskiego / przez Burmistrza w Ephézie na to był przymuſon / aby sye PAná Chrustusa zaprzął: A on nie chciał tego uczynić / ani od przepowiadania imienia iego chciał poprzestąć: kazał go Burmistrz we wrzacy olej wrzucić: w którym gdy był / gorzkości namniemy nie vznał: y tak z onęgo kotła iako z laźniy zdrowo wyszedł. Pił potym iadowitą truciznę dla wiary y imienia Pańskiego: ale y tá mu nic nieškodziła. Tak PAn Chrustus miłośnika swego / od gwałtowney śmierci / y od rozmaitych niebezpieczeńści / wyswobodzić raczył.

Z tegoż to tedy miłośnika Pańskiego / mamy żywota Chrzescijańskiego przykład brać: a uczyc sye / że nie tylo oni do chwaty Królestwa niebieskiego weszli / którzy przez meki korone męczennicza dla PAná Chrustusa na sobie odniesli y żywot swój zań położyli: Ale też y oni / którzy bez rozlania krwi szczerze a prawdziwie Panu Chrustusowi służyli / iego wprzemyie miłowali / y wyznawali / wiare swieta iego wiernie powiadali / y szczerpili.

Lecz tu z tego miejsca pokazyemy / iż męczeństwo nie tylo ono jest które przez krwi rozlanie bywa: ale też y w onych ies / którzy dla wyznania wiary Pańskiey cierpią skromnie prześladowania / wragania / škody / y niebezpieczeństwa / choć też do śmierci rozlania krwi za tym nie przycho-

2. Tim: 2. ver: 12.

Acto: 14. ver: 21.

Ioan: 13. versu 23.

Christus Pan Janá S. nad inše miłował.

Matt: 17. v: 1. & 2.

Marci 5 versu 37.

Ioan: 19. versu 27.

Eusebius lib: 3. Historiae Ecclesiasticae.

Tródiaké męczeństwo być pokazuje.

Dz. Męcz.

A **dz.** Mecenictwo tedy troiákie być nájdniemy.

I Naprzód/ w onych którzy ie cierpieli/ ná nie nie zezwaláiac. A takimi mecenikami były działki od Złroda pobite : które ácz ná mecenicza korone nie zezwaláły/ ále iż dla Pána Chrystusa śmierć podiely/ przeto Bogu Oyca były miłe/ y wdzięczne : bo Syna iego Pána JEZU Chusta/ choć nie wsty ale śmiercią wyznały : y w imię iego krwią z ciał ich rozlaną sye krzyczy : Przeto za meceniki Pánstie Kościół ie wyznawa / iáko o tym będzie dnia iutrzyszego.

I Drugie/ mecenistwo písmo pokázuie w onych / którzy/ dobrowolnie dawáli ciała swé ná meki y ná śmierć dla wiary y imienia Pána Chrystusa/ dla Kościoła iego świętego/ y dla sprawiedliwości iego : Tacy byli wszyscy mecenicy / poczynszy od Szczepána S. Apostołowie / y inszy których iest wielka liczba przed Máiestatem Bożym.

I Trzecie mecenictwo písmo pokázuie/ które bywa tylo wolá / chucia/ y wmyślem : á nie skutkiem / ani uczynkiem : które to mecenictwo przy onych iest/ którzy záwždy sá gotowi/ nie tylo máietności/ ále y zdrowia/ gdyby tego była potrzeba/ dla Pána Jezusa Chrysta postrádać. Takim mecenikiem był Jan S. którego święta pámiéć dziś odchodzimy : byli y sá takimi wszyscy mecenicy/ którzy dla miłości Pánstiey / dla miłości cnót/ od Chrysta Pána wziętych/ tu ná świecie cierpiá przenáśladowania od złych/ którzy Chrysta Pána słowem y uczynkiem náśladowá/ iego rozkazania słuchá/ sá mi sobie dla Królestwa Bożego gwałt czynią. A tacy rownie tak sye Pánu Bogu podobáią iáko y oni/ którzy krwá dla niego przeléváli. Skąd káždý háczyć może/ choć czasów dzisiejszych Chrzesciánstiego przesladowania niemá/ iáko zá okrutników Césarzów Rzymstich bylo : przedsye Chrzesciánstie człowiek korone mecenicza może ná sobie odnosić / kiedy wmyśl mecenictwa będzie miał : kiedy sye w PÁNIE więcej niż w świecie będzie kochał : kiedy przy słowie/ wole y sprawiedliwości iego będzie stál : kiedy swojé wolności ciała swemu nie będzie dopuszczał : á krzyż swój od PÁNIA ná sye włożony/ będzie skromnie nosił/ y cierpliwie PÁNstie przepuszczenia będzie cierpiál : Pánu Bogu służac/ w świętobliwości y w sprawiedliwości żywota : iemu sye będzie poruczał/ y w nim nie omylnie nádzieie pokládał. Tak

I czynił Jan S. Ewáγγελista : y przeto choć rozlaniem krwie mecenikiem nie był : Mecenikiem przedsie był wedle wmyślu : y przeto rowná z mecenikami korone od Pána swego otrzymał : którego iáko Pan Chrystus wmyłować był raczył/ z Ewáγγελiey dzisiejszey iásnie sye pokáże / która trzy rzeczy w sobie zámyka.

Piérwsza część.

I Naprzód rospiráwá / która Pan Chrystus po smartwychwstaniu swoim / v morzá Tyberyádskiego miał z Piotrem Apostólem swoim / przy Tomaszu bliźniaku / Natánelu / y przy Synách Złbedeusowych/ Jákobie y Janie : tudzież téż y przy dwu inszych Zwołennikách/ gdy łowili Ryby w morzu : tak iż gdy cała noc próżno robili/ á zgoła nie włowili/ poránu stá nał Pan Jezus ná brzegu morstím tak nieznacznie / że go Zwołennicy nie poználi/ y stánawszy mówil do nich : dzieci/ á macie co tu iedzeniu : á oni odpo wiedzieli że niemieli : A rozkazał im zárzucić ná práwo strone łodziey sieć : Co gdy uczynili / záieli tak wiele Ryb / że sieć wládać nie mogli. Wnet tedy Jan S. Ewáγγελista domyslił sye/ iż ono Pan Chrystus był/ co im kazał ná práwo strone łodziey sieć przelożyć/ y mówil do Piotra : PÁN iest : co gdy

A

Piotr

Matth: 2. ver: 16.

Luc 1. versu 75.

Jákob insy był brát Pánstie. Brát Judy y Symoná/ z Alph. Sá oycá á z ryey Kleopl mátki. † Ioan 21. a 1. per totum Ca

Piotr wysłyszał/ nągim będąc odkrył sye suknią / y puscił sye w morze/ á dnuży przyplawili sye ná łodzi / bo iedno dwiesćie łóći od brzegu byli/ ciągnąc z soba sieć z rybami. Tam ná brzeg wysiadłszy/ náleżli węglé nalożoné y rybe ná nim położoná/ y chleb : Já rostkazaniem zaśie Pánstím/ y oné ryby któ-
 re poymali w morzu byli/ Piotr wyciągnął z cáła siećia ná brzeg. Wezwat ich tedy Pan do iedzenia mówiąc : chodźcie obiedwajcie : y siedli y iedli : á żaden go pytać nie śmiał/ ktoby był/ choć inż rozumieli że Pan był. Pan Jezus tedy sam/ wziął chleb/ y dawał im/ y rybe takież. A to inż był trzeci raz kiedy sye Pan pokazać raczył Żwoleńnikom swoim/ po zmartwychwsta-
 niu swoim. A gdy było po obiedzie/ rzekł Symonowi Piotrowi Jezus: Sy-
 monie Janów/ miluieś mie więcej niżli ci : rzekł mu: owšem Pánie: ty wieś
 że cie miluie. Rzekł mu : pás bóránki moie. Rzekł zaś do niego : SAmonie Janów/ miluieś mie : Rzekł Piotr : owšem Pánie : ty wieś że cie miluie. Rzekł mu Jezus pás bóránki moie. Rzekł do niego trzeci raz : SAmonie Janów miluieś mie : zaśmucil sye Piotr / że mu to rzekł trzeci raz : miluieś mie : y rzekł mu : Pánie ty wszytko wieś/ ty wieś iż cie miluie. Rzekł mu Je-
 zus : Pásze owce moie. Záprawde záprawde powiadam tobie / gdys mlod-
 szym był / opásowales sye y chodźiles gđzies chćiał : ále gdy sye sstárzeies /
 podniesies rece twoie/ á drugi cie opásze/ y powiedzie gđzie ty niezechces. A to mówił dáiac znać którá śmierćia miał objaśnić Bogá.

Po tych wszytkich rozmowách z Piotrem/ y gdy mu inż kazał bóránki y owce swoje pásce/ pástérzem zwierzchnim go czyniąc nád wiernymy swymy: y práwie zléciwszy iemu potrzykroć/ áby ie pásł/ to iest áby o nich práca miał/ áby ie opátrował / áby mólé potwierdzał/ y posílał : bo mu tak rzeczo-
 no od Pána : á ty náwrócony/ potwierdżay bráćia twoie : á tu mu inż kazał Pan pásce owce y bóránki swoje. Wżywa Pan z rzeczy nam wiadomych przykładu: Bo pástérz który pásie owce / inż wszytko stárání o nich ma / áby zdiowé karmil y pásł ná pásy dobre/ choré opátrował/ y léczył/ pusté/ y od stáda v-
 ciekać/ áby do stáda przypadzał y karáł: stáda nie rospuszczał/ od wilków y wśelakiego niebezpieczeństwa owiec strzégł : o wszytkich które w stádzie ma áby práca / pilność / y stárání pilné w nocy y wednie miał. To iest pásce owce y pástérzem być owiec / y bydlatek nam do pożytku dánych.

Potrą tedy pod podobienstwem owiec czyni Pan pástérzem swoich wiernych ludzi: bo mu był piérwéy powiedział/ że miał być Rybitwem ludz-
 kim/ y inż nie ryby w wodzie/ ále ludzi miał poymawać/ którch y pástérzem potrzykroć być mu rostkazał. Bo go trzykroć pytać raczył / iesliby go mło-
 wał nád inśe : trzykroć téż Piotr odpowíadał że go milował. Bo iáko sye go trzykroć záprzał / tak zaśie po trzykroć miłosć Pánu wyznał. Tu káždy obáczyć może/ że sámemu Piotrowi wierné své w práca y w opiekun-
 stwo Pan powieczył/ iáko onému/ który w wyznaniu prawdziwéy wiary o Pá-
 nu Chřistusie był wstámi/ y ich powśechnym rzecznikiem. Obiecał mu téż to był Pan/ że mu miał dáć Klucze Królestwa niebieskiego/ iż coby był zwiázal ná ziemi/ miáło być zwiázano ná niebie : á coby był rozwiázal/ miáło być ro-
 zwiázano. Zyscił mu to tedy / kiedy mu dawał moc potrzykroć pásce bórán-
 ki y owce swoje : czego nie uczynil żadnému z Apostolów : A przeto w Gréc-
 kim textcie/ co w nas stoi pás owce/ oni májá rzadz owce moie. W czym sye pokázuie/ że wszytek rzád w owcách swoich iemu Pan powieczył raczył / iáko zwierzchniemu pástérzowi. Lecz ábych inż krótko ten wyklad záwiázal:
 bioze Bernatá S. słowá/ który tak mówi : Ty Pietrze / Piotrá rozumieiac nie tylo Apostolá/ ále iego namiestniki Biskupy Rzymstie: iestes ten któ-
 re mu dano Klucze / y któremu powiecono owce. Sac y dnuży/ którchy Niebo otwierá y Vřzedu pástérskiego przestřegá : ále ty iestes tym chwalez

bnieyszym/

Luca 22. v. 31. et 32

Jáká práca pás-
 téřz prośty ma o
 owcách: Táka P.
 Chřistus zlécił
 Piotrowi o swo-
 ich wiernych.

Matth. 4. ver. 19.

Matt. 16. ver 19.

Lib. 2. de Confi-
 deratione ad Eu-
 genium.

A bnieyszym/bos nad inšie od Chystusa imie y vrząd Pasterški wziął. Máiá oni své osobné trzody : ale tobie wšytká trzoda wiernych zléconá iest: á nie tylo owiec/ ále y pasterzów / ty iestes sam ieden pasterz. A iesli mie pytaš kąd to wiém : odpowiadám/ że z słowa Pániškiego : bo nikomu z Biskupów nie komu z Apostolów tak osobliwie nie sa poruczone owce przez Pána/ gdy mó- wił/ iesli mie miłuięš Pietrze pás owce moie/iáko Piotrowi. Ale które owce Pánie : Czy w mieście iákim / czy w Kráinie / czy w Królestwie : Pan od- powiadać raczy: Owce moie: to iest wšytki wobec wierné moie. Takogo tu Pan nie wylacza/ gdy wšytki iemu poléca/ ié. Póty S. Bernat. A ná- dugim mieyscu / gdy Pan mówi do Piotra aby pásł owce iego : tedy kaže mu ie pásć všty / myslá / vczyntiem / nápomínaniem / káraním / przykła- dem dobrým/y modlitwa za nie. A mówi mu/pás owce moie: to iest karmi ie náuka Swieta / nášycay ie wiary / vcz ie y przykládem dobrego żywota. Przeto tenże Piotr bedac postanowionym zwierzchním pasterzem/ y iáko sie sam zowie bedac stáršym y swiádkiem Chystusowych mał / do Pasterzów drugih také nápomínanie czyni: Pásćie te która między wámi iest / trzode Boža/ opátruiać nie z przymuseníá/ ále z dobrej wolej według BŮga : nie dla niewczéwého zysku / ále dobrowolnie : áni také iáko byście byli Pány nad Ásiežá/ ále abyście byli przykládem owcom z chuci. Rozkázal Pan Piotro- wi aby rzádził/ to iest/ aby pásł wšytki wierné owce iego : On zaśie náucza- dugie pasterze iákim sposobem oni máiá pásć owce sobie také zléconé. Je- **C** pasterz pasterzów Chystus ten rzád w owcách zlécił : on iáko namiestník zwierzchniego pasterzá / vczy y nápomina inšie pasterze / iemu ku pomocy dáne/ iáko sje z owcámi máiá obchodzie / y iáko ie máiá rzádzić. Lec- tuž textori Ewangeliey przypátrzymy sje : która naprzód to pokázúie že Pan rozkázal Piotrowi/ aby za nim sedł mówić:

Podź za mná.

Tak sje zwiđziáło Pánu/ aby Piotr ktorému klucze Królestwa nie- bieškiego od Pána byly zlécone/ y za ktorého Pan/ BŮga Oycá prosił/ aby nie vstáta wiára iego/ sedł za Pánem. Ten Piotr iž miał dla Pána Chystu- sa żywot swój polozyć w stárości svéj / przeto mu PÁN mowi: Podź za mná. To iest : iákom ia dla zbáwienia ludzkiego ná Krzyžu vciérpiá y v- márt : také y ty dla Ewangeliey moiey ná Krzyžu vmrzęš. Ja w Jeruzálem mieście czelnym Żydowskiem : ty nie w Jeruzálem/ ále w mieście czelnym wšiego swiáta / to iest w RŮmie/ smierć krzyžową podęmięš : Gdyś byl młód / chodźiles gđzieś hciáł : ale w stárości pórdzięš tam gđzie cie po- wiódá. Co iednáť wšytko sje wypelniło. Bo za Neróná Cesarzá Rzym- **E** škiego/ rozkázowania iego roku trzynástego/ Piotr dla imienia y wiary Pá- ná Chystusowéj smierciá krzyžową z rozkázania Cesarškiego zábit iest/ gło- wa do ziemie obrócony : ábowiem také hciáł/ dlatęgo/ že Pan Chystus gło- wa ku górze ná Krzyžu byl przybity. Tegóž dnia y Páwel ścięť iest/ y wiđziá- lem té mieyscá gđzie sje ná smierć idac z sobá zegnáli temi słowy : Mówił Páwel Piotrowi/ ná diódze Hostyeniškiej: Potóy ztoba gruncie Rósciołá y pasterzu wšytkich bárántów Chystusowych : ktorému Piotr odpowiedziáł: idź w pókoju Ráznodzieio dobrych / posrzedniku y wodzu zbáwienia wier- nych. A také rozláczono ie od siebie: Piotrá ná górze która Jánikulum zowa: á Pávla ná inšie mieysce/ tedy ściáno. Piotrá ná Krzyžu záwiesiono : á Pá- wla ścięťo. Srrácono tež czterdzięci y siedm męceników / ktoré byl Piotr náwrócił y okrzcił. Takim tedy sposobem Piotr PÁná náśládo- wał/ y také za Pánem sedł.

I Lecz tych časów między Ewangeliki nájdúia sje niektorzy/ ktoré po-

A u

wiádaia/

Sermone 2. de re-
surrectione.

1. Petri 5. v:2. et 3.

Matt: 16. ver: 19.

Luc 22. ver: 32.

Po smierci Pá-
ná Chystusowéj/
w lat trzydzięci
y siedm.

Piotr iż był w
Rzymie tego do
wody / y był 25
lat tam Biskup
pem.

Lib: 3. cap: 1. &
3. contra Hereti-
cos.

Vixit Anno Do-
mini 15. o. lib: 3.
aduersus Marci-
onem.

Lib: 2. Historia
Ecclesiast: & lib:
de temporibus.

De viris Illustrib⁹

Vide P. Aulum O-
rosim lib: Histor:
6. cap: 6. Lege &
alios omnes, qui
vitas Petri & Pau-
li descripserunt.

Ioan: 13. versu 23.

Ioan: 19. versu 27.

wiadają/ aby Piotr w Rzymie być nie miał: y zátym/ żeby też w Rzymie nie był używany. Który wymyslny fałsz Urban Riegiers Zwolewnik Lutes row śmiał użyć przeciwko wszystkim dawnym Doktorom / y wszystkim Hi storyam. Krótko tedy niewstyd tego to fałszerza pokážemy/ iż Piotr w Rzymie był / y iáko Biskup Rzymski tam uczył lat dwadzieścia y pięć. Świadcza o tym starodawni Doktorowie święci/ y uczniowie Apostolscy. Czytaj Dziwisa Areopagite w liście do Tymoteusza swego towarzysza / a ucznia Pawła S. ten pisze iáko z tego świata Piotr y Paweł zesli/ iáśnie to pokážnie/ iż w Rzymie męczennikami zostali.

Także L. Inus Papież który po S. Piotrze stolice Biskupstwa Rzymskiego trzymał/ Lata Pánstkiego siedmdziesiątego trzeciego / pisze Chrześcijańcom na wschod słońca będącym / opowiada im / że Piotr S. w Rzymie męczenniczą koronę z siedl światá.

Abdyas Babiloniski Biskup od Apostolów postanowiony iáśnie świad czy Piotra świętego w Rzymie być poymánego/ y tam używanego: a przez MARCella Zwolewniká iego / z krzyża złożonego/ y pochowanego. Świadczy o tym Dionisius/ albo Dziwisz Biskup Coryntski / który był w Rzymie po Panu Chrystusie w pięćdziesiąt lat: ten do Rzymianów tak mó wi: Wy mając świętę nąpominanie od Piotra y Pawła świętę w ścześnie nie Kościoła Rzymskiego wzięliście: abowiem oni dwa Apostołowie Piotr y Paweł/ tu w tym mieście razem uczyli/ y iednego czasu razem męczennictwo podieli/ y koronę męczenniczą z światá zesli.

Ignacyus uczeń S. Janá Ewangelisty pisze do Tarsensów/ iáśnie po wiada Piotra używanego. A Irenaeus Biskup Lugduniski pokážnie mieysce tedy/ mówiac: Kiedy Mattheus Ewangelista Zydom Ewangelis tich językiem pisał / tedy w ten czas w Rzymie Piotr y Paweł Ewangelis tów powiadali / y Kościół Chrystusów ścześnie: bo przez te dwa Apostoły w Rzymie Kościoły wbudowane są.

Tóž powiada Tertullian/ że Piotr y Paweł przepowiadanie Ewange lię świętę w Rzymie krwio swą zapieczętowali:

Eusebius Cesariensis w swęy historycy tak piše: że za času Klaudia Cezarza hostim zrzadzeniem Piotr s. wszystkich Apostolów Apostol prze dnicy do Rzymu przyszedł / y tam stał sy pierwszym Biskupem Chześciz ańskim/ będąc pierwszym Biskupem w Antyochii: do Rzymu przyszedł/ pięć y dwadzieścia lat tam był Biskupem/ y przepowiadaczem słowa Bożego. Czego y Jeronim S. poświadcza. Także y Ambroży: Atanasy S. Dama scen/ Leo/ Bernardus/ y inszych bázro wiele Doktorów świętych. Opu szam historyki/ którzy wszyscy to piše y twierdzą/ że Piotr S. Apostol przy szedł do Rzymu lata od zbudowanego Rzymu osmsetnego piątego/ y przez Nerona Cezarza okrutnego krzyżową śmiercią zabít/ a Paweł ścięty.

Tom chciał krótko pokážac z starodawnych Doktorów/ y uczniów A- postolstkich: że Urban Riegiers ścześnie fałszem to mówił y pisał/ aby Piotr S. w Rzymie być nie miał: gdyż świadectwem prawdziwych ludzi świętych inaczey sy pokážało. Tę śmierć Chrystus Pan Piotrowe podobną śmierci swęy krzyżowey przepowiedział w tych słowach które do Piotra mówił: Pójdź za mną.

Alle Piotr ius rozumieiac że Pan o śmierci iego mówił/ chciał sy dowie dzieć od Pána o onym Zwolewniku/ którego PAn młował / który na pier- siach Pánstkich na wieczery ostatnię odpoczywał / któremu czasu śmierci na Krzyżu matkę swoie polecił w opiekę: tego za soba idącego gdy wyrzał/ iáł on Pána pytać mówiac:

Wtóra

Wnie á ten co

Iob 9. ver: 2. et 3.
Psal: 130. versu 1.
Prou: 25. ver: 27.
Eccles: 3. ver: 22.

Taf y Ambrozj
S. gytā. Sic, in
commentarijs su-
per Psamum 45.
& super primum
versum, octonarij
20. Psal: us.

T Apostołowie słysząc te słowa od Pana tak rozumieli / że Jan S. Erwan-
gelista umrzeć nie miał : a Doktorowie niektórzy Chrześcijańscy mieli o tym
różnaité opinie albo mniémnia. Jedni powiádali żeby Jan S. nie umarł /
ale żeby żywo był przeniesion z Enochem y z Eliaszem do Ránu / a z nimi ro-
spół potem przed sadnym dniem / żeby miał przeciwko nauce Antychrystowéy
przystać ku przepowiadaniu Pana Chustusa : y tam dopiero żeby miał być zo-
bit wespół z nimi. Druzy zaśie rozumieli go w grobie ieszcze żywého le-
żąc / y tak spąc aż do sadnego dnia. A iako pierwszy ku obronie swego mni-
mânia bráli to sobie za dowód / że w grobie Janá S. żadnego znaku ciała
nie było. Tak ci druzi dowodzili swéy opiniey tym / że w grobie Janá S.
iako by od iakiégo oddechu / ziemiá syc wzgóre podnosiła y zniżáta. Tak

Hebr. 9. ver: 27.

Psal: 88. ver: 49.

z tego słowa Łacińskiego sic/dziwnego mniemania u ludzi wczonych sye było namnożyło. Lecz my wszystkim tym tak odpowiadamy/ że przeciwko pi-
smu świętemu / Janá S. nieśmiertelnym czynić nie możemy/ gdyż Statut
jest wszystkim ludziem raz umrzeć: a iako drugie pismo świadczy / iż każdy
człowiek który żywie śmierć oglądać musi. A przeto samże Jan S. słowa
Pana Chrystusowe té wykładając powiada: że Pan Chrystus nie mówił tych
słów dlatego aby Jan nie miał umrzeć: ale tym sposobem ie mówił/ że nie
gwałtowną śmiercią iako Piotr/ ale dobrowolną y przyrodzoną miał z tego
świata zjść: Co sye pokaze na końcu z tego historyjy: a teraz już do trze-
ciej części Ewangeliej przystępujemy/ gdzie Jan S. już wypisuje/ sprawy
swoie mówiac:

Trzecia część.

Ten ci to jest Zwoleńnik/ który świadectwo dał
o tych rzeczach/ y napisał ie: a wiemy iż prawdzi-
we jest świadectwo tego.

Joan: 3. versu II.

Wszakże sye té słowa/ iakoby od starszych na on czas Kościoła Chre-
ścijańskiego były przydane. Wszakże y od samego Ewangelisty Janá świę-
tego słusnie sa napisane: gdyż to co wiedział pisał/ a co widział o tym
świadczył. A iż Ewangelia swa przeciwko Heretykom/ Erentowi/ y Ebri-
onowi pisał/ którzy fałszywie o Chrystusie Panie wzyli: tedy tu on wyznawa/
że prawdziwie o Chrystusie Panie pisał. Przeto żeby wierni tegoż Pana Jezu
Chrysta prawdziwie poznali/ y w nim prawdziwą wspaniałość mieli: nie wedle
nauczeń Kacerstich/ Ebionów y Cerintów: ale wedle nauki onego który w takiem
tęściu bedac y Chrystusa/ o tymże Chrystusie Panie swym/ świętym prawde pi-
sal. Dajże nam to Panie Jezus Chryste/ abyśmy ciebie Pana naszego z nauki
miłostki twego Janá S. Ewangelisty świadka prawdziwego twego zna-
li/ y chwaliłi/ iako prawdziwego Boga y człowieka/ dla pożytku zbawienia
duś naszych: które abyś mieć raczył w opiece swojej/ y w obronie/ ciebie zbá-
wiciela naszego prosimy. Raczże nam dać/ od prawdy Ewangeliej two-
jej nieodstępować/ Kacerstich nauk sye wystrzegac/ tu na świecie pobożnie
żyć/ a po żywocie czesnym / on wieczny racz nam dać/ Gdzie królujesz z Oj-
cem/ y z Duchem S. Bóg wieczny y prawdziwy Amen.

Historya Janá S. Ewangelisty, tak iako ia
S. Hieronym napisał

Jan S. Apostól którego Pan Jezus nad inni miłował
był syn Zebedeusów/ a brat Jakuba Apostoła/ którego Heród Zy-
dóm kłoli dla Pana Chrystusa y wiary jego dał ściac w Jerusa-
lem. Ten Jan S. po wszystkich Ewangelistach Ewangelia swa
pisał: bo gdy Cerint Heretk z innymi swego cechu Kacerzmi/ a nawieczey Ka-
cerstwo Ebionistie pswało y niszczyło prawdziwą wiare Chryscijańska / o
wieczności Syna Bożego/ powiadałac go/ iż przed Marią Panną nie był/
to jest iż przed poczęciem w żywocie Panny czystej Maryjy nie był: Wist-
pi w Azyjy

A pi w Azyey prosili Jana S. aby przeciwko tym Kacerstwom napisal Ewangelia: Co prawie przymusony prosbami ich uczynil: ze w Oście wieczne Chrystusa Pana narodzenie tudziez na przodku swey Ewangeliey pisac o slowie ktore bylo na poczatku/ wypisal. Byla y druga przyczyna/ dla ktorey Ewangelia napisal: abowiem gdy czytal Mattheusa/ Marka y Lukasa Ewangelie/ zeznawal to/ iz prawdziwe sprawy PAnskie y nauke opisali/ ale iedno iednego roku: to jest / onego ktorego vtrzyzowan jest po wladze nnu Jana S. do ciemnic. Opuściwszy tedy on rok / ktory trzy Ewangeliste opisać / lat onych drugich sprawy Chrystusa Pana opisał / ktore sę dzialy przed wiezieniem Jana S. krzcielca: iako to moze każdy pobaczyc/ ktory pilnie wshytlich czterech Ewangelistow czyta. Pisal tez y list ieden ktorego poczatok jest taki: Co bylo od poczatku/ cosiny slyseli/ cosiny oczyma naplemi widzieli/ cosiny dostatecznie ogladali. ic. Ten list wshytcy Koscielni Doktorowie/ y wezeni mezwowie Jana swietego Ewangelisty byc powiadaja. Dwa insze ktore sę poczynaja: Pierwszy: Starzy/ paniey Elektcie/ y synom iey / ktore ia miluje w prawdzie/ ic. Wtóry list ktory sę tak poczynaja: Starzy/ namileysiemu Gaiusowi ktorego ia miluje w prawdzie. ic. Powiadaja byc te dwa listy niektorego Jana Kaplana albo Praesbitera. Tego Jana swietego Ewangelisty dzis w Ephesie grob pokazuja.

Przygyny Gemu
Jan S. Ewangelisty
ypisat.

Liste ktore wlasne
sne Jana S.

C Czternastego tedy roku/ w wtorym po okrutnym Cesarzu Neronie Chryscjanistim przemasadowaniu / za roztazowania Cesarza Domicyana do Patmos wyspu morskiego byl wywolany/ y zastany. Tam bedac/ widzial y pisal Apokalipsym: to jest/ Ksiegi Ziawienia / albo objawienia tajemnic dziwnych Bozych. Ale gdy byl zabity Domicyan/ a sprawy wshytke iego dla okrutienstwa zbytniego iego byly podniesione albo zwoyczone: Jan swiety wrócił sę do Ephesu/ y tam az do czasow Trajana Cesarza Rzymskiego trwal: y tak dlugo żyw bedac/ Koscioly w Azyey wshytke rzadził: a potym szescdziesiatego osinego po mece Pana Chrystusowey roku / w wielkiej starosci zmarł: y tam wedle miasta onego gdzie mieszkal pogrzebion.

DD Supplementum ex Abdia Babylonix Episcopo, & Eusebio lib: 3. Eccle: Historix.

E O śmierci Timoteuszowey / ktorego byl Pawel S. zostawil Biskupem w Ephesie/ Jan S. Biskupem zostal: y gdy Pana Chrystusa sę zaprzec niechcial/ w goracy olej byl wrzucony: w ktorym kotle goracego oleiu/ namnicy nie byl obrazon. A gdy sę z wyspu morskiego Patmos wrócił/ wshytke czynil co sic czynic godzilo do rozmnozenia wiary swietey Chrystusa Pana: nie tylo w Ephesie gdzie Biskupem byl/ ale wshedy w Azyey Koscioly budowal: Kaplany swiecił y postanawial / wedle potrzeby oney krajiny / ktore potym do miast y do wsi rozsyłal ku przepowiadaniu wiary PANA naszego Jezusa Chrysta.

To co S. Paweł
nim episcopus
piscipulus
na ephesus
reda w
ktorem
swieteg
scjanistie
dano ielu.

F Miedzy cudami zasje ktore czynil w imie Pana swego Jesu Chrysta/ te przednieysze byc wypisuija.

G Zbóyce okrutnego modlitwa swa uczynil Zwolennikiem Pana Chrystusowym.

H Duzyanne uczinil Pania/ Matzonke czlowieka zacnego Andronika: y Kalimacha mlodziencza rodu zacnego/ od Weza iadowitego zamordowa-

R uij

nego wstrzes

niego wstrząsł od umarłych / onemi słowy : Wstań w imię Pana naszego Jezusa Chrysta ku chwale świętej jego : y tak temi słowy umarł wstrząsł.

¶ Perły albo Kamienie drogie / które Kráton Philosoph dwiemá Dziećmiom swym / bráćm bogatym ná wzdárde bogactw tego świata kupić kázal / á potym przed wielkoscia ludzi kázal w proch struszyć / Modlitwa do piérszey całosci zupełnéy spoit : y iáko z przyrodzenia swego cudné były / tak cudné y kosztowné po zepsowaniu sye sstały. Co widząc Kráton medzecz wielki tego świata / ze swémi wszytkimi w Pana Jezusa Chrysta wierzył y ożkrzcił sye : á potym Ráznodzieicá wiary Pana Chrystusowey był / Perły oné modlitwa Jana S. spoioné / przedawšy y w iálmuzne obróciwšy.

¶ Kwołi tym / którzy dobra swoje przedawšy w bogim byli pieniádze rozdali / á tego potym żalowali : aby ie w wierze Pana Chrystusowey potwierdził / z kłóów dzewnianych Modlitwa swa złoté kłje poczynił : á z kámyków morskich perły / y drogie kamienie przemienił. A tak onych dwu dóbr czesnych swych żaluicacych / którzy imiona były Atticus y Eugenius / ku státecznéy wierze Chrześcijánskiej nawrócił / y w prawdzie Ewángeliéy świętej utwierdził.

¶ Wstrząsł potym od umarłych Syrykum Stákteum / mlódszencá zacnégo / Syná iednéy wdowy zacnéy w rodziánu y w małżeństwie.

¶ Porwany potym gwałtem od poganów / do Kościółá Diany Bóginiéy / aby iéy modły y chwale czynił : á gdy był przywiedzion ku onemu Kościółowi / nápomniawšy ludzic / aby odesli od niego / on Kościół ze wszytkimi Bálwany modlitwa swa obalił / y wniwecz obrócił.

¶ Śmiertelny iád trucizny który mu Arystodemus / Biskup onégo Kościółá Diany pić dał / wypił : ale mu oná Trucizná nie nie škodziła : y o wfsem onych dwu oná trucizná zabitych którzy iá przed tym pili niż Jan S. Sułnig swoia przez tegóž Arystodemusa do ciá umarłych posláną wstrząsł : przez który cud / y Arystodemusa Biskupa Diany / y Burmistrzá w E-phezie rázem do Pana Chrystusa nawrócił : którzy potym Kościół wielki zbudowali ku chwale y czci Panu Bogu w Trócy iedyńemu / y ku pámiátce y przemiankowi Jana S. Ewángelisty.

¶ Takie tedy zacné cuda czyniac przez imię Pana Jezusa Chrysta / á wczyniwšy Panu Bogu modlitwe / wiedząc przez objawienie Pana Chrystusowé śmierć swoie / nápomniawšy wszytki do zgody y miłosci Chrześcijánskiej / w dzień zmartwychwstania Pánskiego / májac lat dziewięćdziesiąt y siedm / wśedł do grobu sobie weczynionégo : y ziawšy siáte swoie zwierzchnia / posláł iá po onym wszytkim grobie : gdzie dluga modlitwa do Boga Oycá y do Syná iego Pana Jezusa Chrysta weczynił.

A gdy iúž kończył modlitwe swa / światłość z niebá całá godzina grób on z Janem Apostolem ogárnęła : A w tym zámował : Ty ze mna iestes Pánie Jezusie Chryście. Potym onym wszytkim którzy z nim byli rzékł / Połóžy wam bráćia : Pan Bóg niechay wam błogosláwi : przykrycie mie ziemiá umarłégo / položyl sye w grobie y umarł.

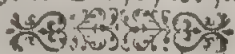
Tegofmy tu Historiá pisáli / który przy śmierci Jana S. był. Lecz y inszy stárodawni Doktorowie o śmierci Jana S. tóž pisáli / iáko Doroteus / Gregorius Turonensis / y inszy. Gdy tedy oná światłość zniknęła / á ziemiá ciáto przykryć chciáno : ciáło / áni widzieć / áni náleś mogli : ále miásto ciáła Máne náleží biáło : Którá zá czasów Grzegorza Turonéskiego Biskupa ieszcze w grobie była tak okwicie / że iá též y po świecie rozpośono / y zá lékarstwo od rozmaitych niemoc dawano. Działo sye to tysiąc lat od wieków nášych. A tu iest koniec żywota cudów / y spraw Jana S. Ewángelisty / wiernym Chrześcijanom ná przykład / y ná náukę nápisany : aby baczyli /

iáko Pan

Vide Ioachimium
Perionium, Bene-
dictum Corman-
acensum in vita
sancti Ioannis A-
postoli & Evan-
gelista.

A iako Pan Chrystus slugi swoje miłowac raczy : a ztym aby spraw y nauki
wiernych slug Pániskich / Apostolów / y Ewangelistów naśladowali / jeśli chcą
z nimi do wiecznego błogosławieństwa przysć. Co rącz dać wiernym swym
Panie Boże w Trójcy iedyny. Amen.

EWANGELIA Z IEY

WYKŁADEM W DZIEŃ

niewinnych Dzieł, od Herodá Aská-
lonity, Syná Herodá Antipátrá Idumey-
czyká pobitych, według opisania

Mátth: S. w Kápit: 2.

S ich odiachaniu / oto An-
yól Pániski wkażal sye we śnie Jozef-
phowi / mówiac : Wstani a weźmi
dziecie y Matkę iego / y uciekay do
Egiptu / bądzę tam / aż ci zas po-
wiem. Boć przyydzie to / że Herod
będzie szukał dziecięcia / chce ie strá-
cić. On wstawszy / wziął dziecie y
matkę iego w nocy / y odszedł do E-

giptu. Tąmże był aż do śmierci Herodowey : aby sye spełniło
co Pan powiedział przez Proroka / mówiącego : Z Egiptu we-
zwalem Syná mego. Tedy Heród widząc że był omylon od

E dzieci które były w Bethlehem / y we wszystkich granicach
iego ode dwu lat y niżej / wedle czasu którego sye był wywie-
dział od Mędrców. Na ten czas sie ziściło to / co był powie-
dział Jeremiaś Prorok / mówiac : Głos w Kamie słyszan iest /
plącz y krzyk bąrzo wielki / Rachel plączący synów swoich / a
niechciała sye dać utulić / że ich niemaś.

Krzestnych dni świętych pokazali.

smę / iacy ludzie stali się dziedzicami Królestwa niebieskiego: y iako ciałem umarły / stali się duszą żywą w błogosławieństwie Królestwa Chrystusa Pana narodzonego. Abowiem Szczepan święty męczennik / męczenników wszystkich Nowego Testamentu przedniemy: wszystkim męczennikom / którzy dla Pana Chrystusa krewność swoje przelewali / wskazał drogę do onego Pana / którego widział w stworzonym niebie stojącego na prawicy mocy Bo-

żej: To jest do Pana Chrystusa. Alzby kto nierozumiał / że jedno ci wchodzi do Królestwa Bożego / którzy męczennicza korona / zchodzą z tego świata / dnia wczorajszego / z Janą S. Ewangelistą / wezono wszystkich / że nietylko męczennicy / ale y wszyscy którzy stale trwali przy P. Jezu Chrystcie / y przy wierze jego / choć przyrodzona śmiercią umierali / Panu Bogu są mili / y stawali się dziedzicami Królestwa jego. Lecz podobno rzekłby kto / że Bóg Ojciec dorosłymi ludźmi tylko osadza Królestwo swoje / lub męczennikami / lub y onemi którzy go wyznawali w stałości wiary Syna jego P. Jezu Chrysta: a małe dzieci od niego wydziedzicza / iako niemowlęta / iako one które wyznania wiary nie mają / ic. Temu dzisiejszego dnia zabiegając Kościół Boży / pokazuje to w tych niewinnych dzieciach dla P. Chrystusa pobitych / że y dzieci małe / od Królestwa Bożego nie są wydziedziczone: y owym są dziećmi Królestwa Pana Jezu Chrysta. Niemówimy tu o dzieciach pogańskich / które żadnej obietnicy nie mają zbawienia: ale o dzieciach ludzi wierzących / którym dane są obietnice y z nasieniem ich. Bo iako Abraham ojcę wszystkich wierzących wziął obietnice Pańskie nie tylko sam / ale y z narodem swoim / żyjąc z tymże potomstwem pod posłuszeństwem rozkazania Boga: tak wszyscy wierni naśladownicy w wierze y w posłuszeństwie Abrahama S. odnoszą błogosławione obietnice Boże / nie tylko na sobie / ale też y na dzieciach swoich. A iż pisze że ci którzy Abrahama naśladowa w wierze y w posłuszeństwie odnoszą błogosławieństwo sobie y narodowi swemu: tedy niech to nikogo nieobija / gdyż to jest rzecz iasna z pismem: że Abraham y wiara y posłuszeństwem Panu Bogu się podobal. O wierze jego tak Pismo mówi: Wwierzył Abraham Panu Bogu / poczytano mu było tu sprawa wierności. O posłuszeństwie jego pismo powiada: że y pielgrzymował / y Syna jedynego swego Izaaka ofiarował: także obcięcie samego siebie / y wszystkiego pogłowia meskiego w domu jego / barzo się Panu Bogu podobalo. Co Jakub S. Apostoł w liście swoim iasnie pokazuje / gdy Abraham nie tylko z wiary / ale też y z posłuszeństwa / to jest z czynków zaleca mówiąc: Abraham Ojciec nasz / zaż nie z czynków usprawiedliwion jest: ofiarując Syna swego Izaaka na Oltarzu. Widzisz że wiara dopomagała mu z spólu czynków jego: y z czynków wiara jest skona / tak / że Abraham przyiacielem Bozym nazwan jest. Już tedy każdy baczyć może / że onym służą obietnice Pańskie / którzy y wiara y posłuszeństwem Pana Boga naśladowa. Na takich potomstwo obietnicy się Pańskie ściągają / iako się ściągają na potomstwo Abrahamowe.

A iż te dzieci niewinne / które pierwéj rozlaniem krwi swej y śmiercią swoją a niż wsty wyznały Pana Chrystusa / były z narodu Abrahamowego / były z posłuszeństwa obżezania jego. Przeto też stały się dziedzicami nie tylko błogosławieństwa Abrahamowego / ale też y onego Królestwa wiecznego niebieskiego: bo odnosily na sobie w męczennictwie swoim imię Pana Jezu

Chrysta

Sprawy Heroda
dome.
Askalonita dzie-
ci pobit
Antypas Janą
krzciela ściał /
y z Chrystusa się
posmięwał.
Jakub wietś-
go brata Janą
Ewangelistą sy-
na Ebedeusza /
y Salomi / Brat
Agryppy Heroda
dał ściać / y
Piotra był poz-
mał.
Acto 12. v. 2. & 4.

Genes. 15. ver. 6.
Genes. 12. versu 1.
Genes. 22. ver. 16.
Gen. 17. v. 23. et 24.

Iacobi 2. a ver. 21.
ad 24.

A Chrysta/ y imię oycá iego : poswiadczaąc krwią swoją niewinnie przelaną/ że sye stały męczennikami Boga Oycá/ dla Syná iego iedyńego PAná JEZU Chrysta.

B A iż te dziatki obżezané były/ tedy zmaży grzechu pierworodnego na sobie nie miały. Niewinnemi tedy będąc/ niewinną krwią swoie dla PAná Chrystusa przelali. Dla której niewinności/ nietyło że są przytę przed stolec Máiestatu BÓGego/ ale też spiewaniem swym chwala PAná Boga : spiewaniem takim/ którego inzy spiewać nie mogą. Przyczynę te dā: ie Jan S. w swym obśawieniu mówiac : Ci są/ którzy z niewiastami nie są spługawieni/ bo panny są : Ci chodzą za Barankiem gdziekolwiek idzie : Ci kupieni są ze wszech pierwaszkami BÓgu y Barankowi/ a w vsięch ich nie jest nálezione kłamstwo/ bo przez zmaży są przed tronem Bożym. Tak

PAN BÓG raczył obśawić Janowi S. Ewángelistcie/ iaka z niewinnych dzieci w Królestwie swoim chwale sobie postanowić raczył : Nam na ná: uke/ żebyśmy wiedzieli/ że y dziatki malé są dziedzicami Królestwa BÓżego/ iesli w posłuszeństwie Krztu świętego vmierają : Tak iako te/ które w posłuszeństwie obżezania pomordowane są. O takich dziatkach PAN CH Rystus mówić raczy/ że takowych jest Królestwo niebieskie.

C Ale sye każdy przypatrz/ dzieciátko Pan Chrystus nie dawno národzone/ przez Anioły zbawicielem názwane: przez mądre Króle w stajni národzenia nálezione/ chwalone/ y dárami obdarzone : w pieluchách będące/ iuż ma przenaśladowce/ iuż wciékać musi do Egiptu z wielką pracą y trudnością mátki swej/ y Jozephá : a iż y sam w swym cieie náśladowanie cierpiat : nie dosyć było na tym : przeto cierpiat y w dziatkách wybranych niewinnie pobitych dla siebie/ które były ciálem z ciála iego/ iako Paweł święty o wiernych świadczy : Ephes. 5. ver: 30. Lecz iako inšie wszystkie rzeczy/ które byli Proro: cy opowiedzieli/ zyscie sye musiały : tak y tá wciészka Chrystusa PAná do Egiptu/ y ten móid dzieciát/ iź był dawno przez Proro:ki przepowiedzian/ zyscie sye musiał : Bo tak iako sye PAnu Bogu podobáło/ tak sye stać musiało. A żeby każdy temu wierzył/ że Proro:cy o tym opowiadali/ Ewángelistá Má: theus S. w Ewángeliéy dzisieyszej té proroctwa przywodzi/ iako to Ewángelia sierzéy pokazuje/ która wedle litéry trzy rzeczy w sobie zámyka.

Apoc. 14. ver: 3. 4

5.

Marc. 10. ver: 14.

Pierwsza część.

C Naprzód opowiada/ iakié staranie Pan BÓG o swoich mieć raczy w tych słowich gdy mówi : Po ich odiáchaniu/ to iest/ po odiáchaniu medíców Królów z Bethlehem/ którzy nie wracając sye do Heroda wedle rzicetey odpowiedzi we snie/ wrócili sye inśa drogą do swych kraiń.

E Oto Anioł PAński błazat sye we snie Jozephowi mówiac : wstań/ a weźmi dziecie y mátkę iego/ y bćiekay do Egiptu. 2c.

Mógł BÓG Oyciec okrom wciészki do Egiptu Syná swego zachować od Heroda/ y od wszystkich iego niebezpieczności/ a nie raczył tego uczynić dla tych przyczyn.

I Pierwsza/ aby to pokazał/ że nie ná rośkosz ale ná pracę/ y ná niedzę ná ten świat Syná swego posłał/ a że Królestwo Syná iego nie było tego świata/ iako to sam Pan potym przed Pilatem wyznąć raczył.

I Wtóra/ aby swoim wiernym dał przykład wstepować gniewu okru:

tników:

Chrysta

tników : iáko tego potym vsty swémi Pan Chrustus vezyc raczył.

T Trzecia przyczyna / że sye už w tym znaczyło / że Chrustusa Pána wdzies-
cinstwo wyniesiono z Żydostwa do poganstwa / i z Królestwo Chrustusowe
miało być z Żydostwa do poganstwa przeniesione / á on miał być zbawicie-
lem / nietylo Żydowskim ále též y poganiskim.

T Czwarta / aby sye Proroctwa wypelnily / które Ewangelia przywodzi.
A tu pilnie trzeba sye przypatrzyc textowi / który tak mówi wedle
Gréckiego textu : Ocutiwszy sye / wez dziecie y matke iego. Nie mówi / wez
zone twa / albo Syna twego / albo dziecie twoie / ále mówi : Ocutiwszy
wstan / wez dziecie / y matke iego. We wszystkich tych slowiech znaczy sye /
i z Jozeph w małženstwie z Panna Marija mieszkając opiekunem Panny / y
dzieciatka był / którego Aniól mówi : aby one swa małzonke wiecey v siebie
za matke Pánstka miał / á ni z żone swa : gdyž už wiedział / że ono dziecie /
które sye z niéy vrodziło / z Duchá S. poczeté bylo. A i z własnéy krowie Pán-
ny czystéy ciáło Pána Chrustusowe sprawione bylo / przeto Aniól mówi : wez
dziecie y matke iego.

Alle przypatrz sye każdy / iáka práca Boga Wyu iest o swoich / przy-
klad tu iest tego. Nasadził sye Heród aby dzieciátko Pána Jezusa strácił.
Bóg Wyćiec mocą swą / dla krzywdy Syna swego / mógł go zetrzec y wni-
wecz obrócić aby Syn iego wolen był. A i z tego wezynie niechiał / tak w to
vgodzić raczył / że Syna swego od niebezpieczeństwa oswobodził. Dáiac w
tym znać czlowiekowi wiernému Chrzescijanistiemu / że gdy raczy / od niebe-
spieczeństwa wśelákiego wierné swé oswobadza. Jáko oswobodził Moyses
śa od wtonienia Abrahama z ziemie Chaldeckiey. Jáka od zabitéy śmier-
ci ná ofiare Jakoba z niebezpieczeństwa od Ezau brata iego. Jozeph z stu-
dniéy / w ktora go byli bracia iego wrzucili / y z ciemnice w ktorey niewinnie
siedział w Egipcie / zé. Prawdác to iest / i z Pan Bóg przepuścza ná swoje
wierné slugi / wielkie dolegliwosci : ále gdy swiat mniéma / żeby už zginac
mieli za długim wtrapieniem : áli P. bóg podkláda moc swoie tu ich pociesze-
niu. * Tak y Noego wybawił od potopu. Lotá z Sodomy. Syny Izraelstie
z Egipciu. Dawida / z ruku Saula Króla. Eliasa / od okrutnéy Rólowéy
Jezabel. Trzech mądrych Królów od Heroda. Pawla S. z rozmáitégo nie-
bezpieczeństwa. ^a Zwolenniki od nawálnosci moziéy. Athanazego S. od
Aryusa Heretyka / y inszych wiernych swoich bez liczby. A w tym sye isci ono
pismo : ^c Zna Pan Bóg ktory sa iego. A drugie : Strzeze Pan Bóg dusi slug
swoich. A trzecie : Strzeze Pan onych wśytkich / ktory go milui / á wśytki
grzeszniki potraci. Z ktorego pisma Chrzescijanisti czlowiek vezyc sye ma / iacy
sa v Pána Boga w opiece : abowiem ci ktory go milui y ktory mu sluzá.

Aniól Pánstki vřazal sye we snie Jozephowi.

A snach ktore sye ludziem dzieia / iest tu mieysce písania : abowiem
w písnie swietym sny sa zakázané aby im nie wierzono. A záste w tymże pi-
smie dosyc mieysc / tedy wiele sye przez sen ludziem rzeczy dobrych y pożytecz-
nych obiawiálo / y P. bóg potrzebnych wiele rzeczy obiawiá. Jáko Phara-
nowi Królowi Egipstiemu obiawił žyznosć zboža przez siedm lat / á potym
glód przez drugie siedm lat. Nabuchodonozorowi také Królowi Babi-
lonstiemu obiawił Bóg / co za Monarchie miały być po nim ná swiecie / y
iáko možné Królestwa : Co sye we wśytkim isciło / y podziś sye isci.

ⁿ Judas Machabeus Hetman Żydowski / gdy miał z Tifanorem Hetma-
nem Króla Demetriusa zwiésc bitwe / vřazal mu sye Onias vmártly Biskup
Żydowski przez sen / y vmocnil go aby sye Tifanora nie bat y woyska iego.
A Jeremiaš Prorok vmártly / takéž przez sen dal mu złoty miecz / ktory mie-

czem swie-

Exodi 2. a ver: 5.
ad 10.

Genes: 11. ver: 31.

Genes: 22. ver: 11.

Genes: 27. ver: 43.

Genes: 37. ver: 28.

† Genes: 41. v: 14.

* Gen: 7. ver: 7. &

cap: 8. versu 16.

Genes: 19. ver: 23.

Exodi 14. ver: 30.

1. Reg: 19. ver: 10.

3. Reg: 19. ver: 3.

Acto: 23. ver: 31.

24. versu 22. 28.

versu 1.

Matt: 2. versu 12.

^a Matt: 8. ver: 26.

^c 2. Tim: 2. ver 19.

Psal: 96. ver: 10.

Psal: 144. ver: 20.

Deut: 18. ver: 10.

Genes: 41. a ver:

1. ad 8.

Danie: 2. versu 1.

& a v: 30. ad 36.

ⁿ 2. Mach: 15. a v:

12. ad 17.

A czem świętym nazwał/którym miał porazić nieprzyjaciół Izraelskie/ y tak sye też stało. Też Abimelechowi Królowi Gerare we śnie Pan Bóg objawił/ że Sara nie siostra/ ale żona była Abrahámowa/ która on był wziął Abrahámowi mniemając aby siostra jego była. Przez sen ukazał sye Salomonowi Królowi Żydowskiemu Pan Bóg/ y rozmarzył sye z nim/ napomniawszy go aby prosił o coby chciał/ a obiecał mu P. Bóg dać/ który prosił o mądrość/ aby mu była dana: a iż o mądrość prosił/ dana mu jest/ y wszystkie potrzebne rzeczy z nią. Nardochus w łasce Króla Asuera będąc porwawszy/ że sen który widział/ y który w Księgach Hester opisany jest do namniejszego skutku sye wypełnił/ y to sye wszystko było stało/ co przez sen widział. Jozeph syna Jakoba Patriarchy sny jasnie sye wypełnił/ gdy został Panem wszystkich Egiptu/ a bracia jego służyć mu musieli/ y padać przed nim/ ić. Ale już zamysliawszy/ że sny były dobre/ y z wola Boga/ nie było w starym Zakonie/ ale też y w nowym/ iako Jozephowi opiekunowi Marię Panny y Chrysta Pana. Trzem medzcom Królowi/którzy byli z dary do Pana Chrystusa przychodzili/ Tym naostatek zawiazemy: że Pan Bóg obiecał do swych Proroków mówić przez sen: maś o tym tak napisano/ gdy Pan mówił do Aarona y Marię siostry jego temi słowy: Jeśli będzie Prorok Boży między wami/ bede do niego mówił przez sen/ albo w widzeniu pokazuje się mu/ ić. Z tych wszystkich dowodów pokazuje sye/ że sny nie są przeciwko woli Bożej/ y przeto ma im być wierzone/ iako potrzebnym/ y w wielu rzeczach ludzi przestrzegającym.

C Lecząż się przeciwko temu/ o śniech jest pismo święte które zakazuje śnom wierzyć/ wyrokiem samego Pana Boga. Maś o tym naprzód w trzech Księgach Mojżesjowych/ kiedy Pan Bóg zakazuje wiary śnom/ tak mówiąc: Nie będziecie wróżyc/ ani będziecie przestrzegać snów. A na drugim miejscu: Niechaj sye między wami nie nędywie taki/ któryby sny pilnie zachowywał/ któryby guslił y czarował/ ić. Także y Jeremiaś Prorok Pan Bóg mówił raczy: Nie słuchajcie sniarzów waszych/ ani wróżek/ ani Czarnoksiężników. A przeto pismo święte Manassesa Króla Judzkiego gani/ że sny zachowywał/ wierzył im/ y wykladał ie. A dla tego Salomon tak mówi: Gdzie wiele snów/ tam wiele próżności. Zda sye tedy iakoby było pismo przeciwko pismu/ gdyż iedno z nich zaleca sny/ a drugie ie zasmu gani. Ale przypatrzywszy sye pierwszy co jest sen/ snadnie sye pokazuje które sny pismo gani/ a które zaleca.

E Sen nie infego nie jest/ iedno smysłów wszystkich zwiasek: a jest rzecz średnia między śmiercią y żywotem/ która przychodzi z ciepła wewnętrznego/ z tych rzeczy/ których człowiek pożywa ku tęczności swojej: z których gdy sye mózg zimny zagrzewa: spanie y sen przychodzi. A iż sny przychodzą albo z tych rzeczy które człowiek widzi y słyszy/ albo z tych o których myśli: przeto bywa siła słów próżnych y nieczemnych: bo iako człowiek siła widzi/ siła słyszy/ siła myśli/ tak też wiec siła rzeczy nieczemnych wosnie przychodzi/ ktorzy wierzyć/ albo o nich myśleć byli/ y to rzecz sprośna y nieczemna. Ktoż mu iesliby kto chciał sny swoimi zmyślonymi/ albo też istotnymi zwiaseć człowika od dobrego do złego/ nie ma mu być wierzone.

E Mądry ludzie dzielili sny rozmaicie. Powiadali iedny być sny własne/ a także bałamuctwem y nieczemnymi zwali/ iakóż są/ ktorzym Pan Bóg ani woiary dawać/ ani ich y siebie porażać rozkazał.

E Bywają zaś przez sen widzenia Aniołów/ ludzi żytych y umarłych/ y rozmaitych infych rzeczy: także widzenia acz niekiedy bywają prawdziwe/ iakoby sye to przez przykłady mogło pokazać z pisma świętego/ woskając iż nie zawsze prawdziwe bywają/ ma w nich człowiek być ostrożny. Tak widział

Genes: 20. ver: 3.

3. Reg: 3. a ver: 5.
ad 15.

Hester 10. a ver:

5. ad finem. & 11.

a ver: 2. ad finem.

Genes: 37. ver: 7.

& 9. & cap: 42.

versu 6. & 9.

Matt: 1. ver: 20.

& cap: 2. ver: 13.

Matt: 2. ver: 12.

Num: 12. versu 6.

Leuit: 19. ver: 26.

Deut: 18. ver: 10.

Ierem: 27. ver: 9.

2. Paral: 33. ver: 6.

Eccles: 5. versu 6.

Aristo: lib: de

sonno & vigilia,

& lib: 19. de ani-

malibus.

Wyklad snów.

AVGVstinus de

spiritu & anima.

7. 18. v. 9. et 10.
18. 27. ver. 23.

10b 33. v. 14. et 15.

3. Reg. 3. a ver. 5.
ad 15.

W téj wtórej części
wskazuje Ewangelista
v. 14. do Egiptu.

1. Reg. 15. ver. 22.

Teophylactus.

Hieronymus lib.
5. in Isaiam.
Isaia 19. versu 1.

Luca 2. versu 35.

Paweł S. przez sen Pána Chustusa/ y wziął napominanie od niego/ aby bez boiaźni wiare y imie iego przepowiadał. A na drugim mieyscu: Widział także przez sen Anyolá swego własnégó/któremu służył/ y wziął od niego pocieszenie/ bo był w wielkim niebezpieczeństwie na morzu/ który mu powiedział/ że przed Cesarzem w Rzymie miał stanąć/ y tam odpowiadać. Bywało takich widzenia przez sen wiele/ które sę isciły częstokroć. Preto Elihu w Księgach Jobá S. tak mówi: Że Pan Bóg niekiedy mówi przez sen z ludźmi w widzeniu nocnym: co czyni albo przez Anyoly/ albo przez iakié obławienia/ albo też przez widzenia/ iako są tego znaczne przykłady w Jozephie Jakobowym Synie/ y w inszych którym powyszey opisał.

Bywają trzecie sny/ własnie Boskie objawienia/ a té bywają prawdziwe. A té sprawnie Pan Bóg niekiedy przez Anyoly/ niekiedy zda sę człowiekowi/ iakoby sam Pan Bóg z nim mówił: iako mówił z Salomonem. A taki sen Boskiego objawienia miał Jozeph opiekun Pániski/ aby wciekał do Egiptu/ y uczynił tak: w czym nie tylo aby zgrzeszyć miał/ ale y owszem wola Bogá Oycá w nim wypełnił: o czym Ewangelia tak świadczy.

Wtóra część.

Wstawszy wziął Dziecię y Matkę iego w noc/ y odszedł do Egiptu/ ic.

Prawdziwe oné słowa są które mówił Samuel do Saula: Lepšie jest posłuszeństwo niżli ofiary: a lepsza jest rzecz wysłuchać/ niżli ofiarować tłustosc baranow. To wiedząc Jozeph/ zaraz ocuciwszy sę nie me pytasz am sę badać dalszych przyczyn/ iako mu rozkazał Bóg Oyciec przez Anyolá/ sedł do Egiptu/ wstawszy dziećie y matkę iego. Aleby pytał. Cze do Egiptu/ a nie gdzie indziej: Powiadaia Doktorowie/ że przed narodzeniem Pána Chustusowym wselaćkiego balwochwalstwa/ y złości pełne były Babilon/ y Egipt. Gdy sę tedy Pán Chustus narodził z krain Babilonskich/ Króle medice przez gwiazde do siebie przywiodł/ aby go chwalili. A sam przez sę Egipt nawiedził/ aby go poświęcił. A przeto ciż starodawni Doktorowie twierdzą/ że gdy Pan nasz wszedł do Egiptu/ tedy sę wypełniły oné słowa Izaiasá Proroká mówiącego: Brzemie Egiptskie: Oto Pan Bóg wstąpi na obłok lekki (obłok lekki tu ciało Pána Chustusowé rozumiey) y wnidzie do Egiptu/ y zruś sę bałwany Egiptskie od oblicza iego. A tak powiadaia/ że wszytki bałwany Szataniści w Egiptcie które ludzie chwalili/ poobalaly sę y poprowaly/ nie mogąc znieść obliczności Pániskiej y mocy Boskiej iego. Wieszion tedy jest Pan nasz do Egiptu/ z pracy y z trudnością matki swéy miléy/ tudzież y Jozephá opiekuna swego: y gdzie pierwéy naród Żydowski cztery sta lat w niewoli był/ y z pracy wielka od niego był wybawiony/ przez Moyzesá y Aaronátám sę zwraca zbawiciel/ nie tylo Żydowski/ ale wszytkiego świata. Túc sę już krzyż/ y boleść Panny czystéy Máriéy poczynal/ o którym iéy Symeon w Rosciele Salomonowym nie darowo powiadał: Abowiém kto sę temu przypatrzyc nie może/ iaká była ciężka boleść Pannie w leciech mlodych/ w tak daleką drogę isc między obcy lud/ pracę/ wpalenie od słoneca/ niewczasny cierpieć: Lecz kto Panna Bógá miluje/ y iego prawdziwie słucha/ nie mu nie ciężko cierpieć dla rozkazania iego. Takci y Jozeph/ y Márija Panna/ wszytki prace/ y dolegliwości swé tem sobie ciekrowali/ że tak Pan Bóg rozkazał: y przetowsytki kłopoty skromnie cierpieli.

Śli tedy

A Szli tedy do Egiptu ziemie obcey / samemu Panu Bogu ufając / że ich bronie miał od wszystkich niebezpieczeństw / a tak w drodze iako y w Egipcie miał ich stróżem być. A przyśledszy do Natarei Kąstelli które jest między Elipolim / y Memphim Alkair dziś zowa / między dwiema zacnemi Miastami / tam siedm lat mieszkali: iako świeci Doktorowie piszą. Powiada Ewangelista / że sye to stało wszystko dla wypełnienia Proroctwa / które napisał Ozeas w iedenastym / w wierszu pierwszym / iakom o tym wyspę pisał.

B Tu z tego miejsca Ewangelista święty / ma sye wierny Chrzescianin człowiek wzywać / dla wole / y roztazania Bożego / wszystko co na świecie ma / opuścić. Czego nie było Panna Maria z Jozephem nas wzywać / ale też y infy Patriarchowie / którzy na roztazanie Panna Boga / oyczynę / przyiaciły / y infy swę wszystkie pozycy opuścili: a tam gdzie im Pan kazal pielgrzymowali: iako to w pismie świętym sferoce opisano. Oto Jozeph na roztazanie Boże opuścił swą krainę / dom swój / a z Panną stał sye pielgrzymem aż do Egiptu.

Trzecia część.

C Tedy Heród widząc że był omplon od medrców (Królów) rozniewał sye bärzo / y poslawszy dat pobic wszystkie dzieci. etc.

D Pytałby tu kto / czemu Pan Bóg raczył dopuścić dziatki niewinne pobic: Na co odpowiada Teophilakt. Stało sye to / aby sye pokazała miernota złość / y okrucienstwo Herodowe. Aleby rzekł / wiec dla złości / y okrucienstwa Herodowego / miała sye stać tak wielka krzywda dziatekom małym: Na to tak odpowiadam: Gdy okrucienstwo Herodowe było w sobie poważa / y przelanie krwi onych niewinnych dziatek: zda sye być iakoż jest / z strony Heroda wielki grzech / y niezmiernie okrucienstwo: a z strony dziatek że je pobito / stała sye im wielka krzywda: ale z strony statku y końca męczeństwa / y krzywdy żadney niema: bo za żywot doczesny / wzięły Bożone żywota wiecznego: y lepiej im uczyniła ona śmierć zamordowana / a niżby im był uczynił niedziwy żywot tego świata.

E Jeżeliby kto pytał: Co Heroda przewiodło do tak niezmiernego okrucienstwa: Nic innego iedno chciwość Panowania. Bo gdy poszedł od mądrych Królów / że sye narodził był Król Żydowski / a on baczył sye być nie prawym Królem Żydowskim / ani Żydowinem / bał sye aby ten Król nowonarodzony / iego iako cudzoziemca przez nie wygnał: A chcąc temu zabieżyć / takie wielkie rozlanie krwi uczynił / żeby Króla Żydowskiego nowonarodzonego między onemi dziatkami zatracił. Dla którego Królestwa wszystkie naród Dawidów wytracił. Sone swoje ze dwiema synoma Alexandrem y Aristobulem zamordować dal / y matkę żony swęj zabił. Tak / że niekiedy o nim August Césarz mówił: Wolalbym y Heroda być wicprzem niżli Synem.

Zła rzecz jest Chrzescijaninzi człowiecze takoma chciwość panowania: bo ta Królestwa traci / Miasta psuje / Zamki mocne wywraca / ziemie pustofy / przyacięle wadzi / rodzoney braciey nie przepuszcza / w bogie gnabi / rowne osuła / wrzedy gubi / Césarze y Króle morduje / nikomu nie przepuszcza / y onym samym / którzy sye w nie wdawają / zdrowie y maierności bierze: o czym iż tak poganistie iako y w Biblii świętej y w Istorii dosć świadczy / Czytelnik może sye tego z tamtych Historii dostatecznie nauczyć.

MAE Ares y po dziś zowa ta Wios/gdzie Panna z Jozephem przyśledszy do Egiptu mieszkali / która jest od Alkairu dziesięć tysięcy kroków od Naurow / y po dzisiejszy dzień o no miejsce gdzie Panna MARIA mieszkala / jest w wielkiej wężowości: iako ci pielgrzymi o tym świadczą / którzy tam widzieli. Pokazuje trzecia część okrucienstwo Herodowe.

Macrobin Saturnu

HEROD iako
śmiercią zginął

Exodi 4. ver: 22.

Ioan: 1. versu 12.

Rom: 10. ver: 4.

Lecz iako wszyscy okrutnicy z tego świata gwałtowna śmiercią scho-
dzą/ tak też y Herod ten o którym Ewangelia powiada/ na pomście okrucień-
stwa swego od robaków pomsta Boża roztoczona jest: y tak mizernie zdechłszy
świata wszystkiemu złe imię/ a piekłu dusie oddał.

I Niech też to człowieka Chześcijańskiego nie obraża / co obrażało nieś-
kiedy Juliana Augusta Cesarza Rzymskiego / pierwey Chześcijaninem a
potym pogáninem będącego: iż Mattheus S. to dwoie Proroctwo Oze-
asowe/ y Jeremiafowe/ które ludowi Żydowskiemu przynależało własnie /
stosuje do Pana Chrystusa/ y do dzieciak tych zamordowanych. Abowiem gdy
mówi: Z Egiptu wezwałem Syna mego/ tak sye o Żydowskim narodzie ro-
zumieć ma/ wedle Proroctwa / iż Pan Bóg z ciężkiej niewolę Egiptfkiej lud
swój wybawić raczył / y do ziemi obiecanej przywiéść: który lud pierwey
we wtórych Księgach Moysesowych synem swoim pierworodnym nazwał.
Gdy to tedy pismo Mattheus S. o Panu Chrystusie przywodzi/ daie znać/
że te słowa/ acz ie o narodzie Żydowskim Proroek mówił wedle litery/ ale wedle
istoty prawdziwie samemu PANU CHRZYSTUSOWI przynależały: y owsem
prawdziwie y dofontale w nim sye to wszystko wypełniło / iako w onym
Synie który wszystkie wybrane swe w synostwo Boże powołał: y dał im moc
być synmi Bożymi: y przeto za przysposobieniem tego Syna prawdziwego/
onych którzy dla niego byli synmi Bożymi/ własnie temu iako pierworodnie-
mu to pismo przynależało y przynależy. Należy też potym y owym/ o któ-
rych text wedle litery powiada. A gdyż w Panie Chrystusie wszystkie pisma/
y figury wyistoczyły sye y prawie wyizdżyły / iako w onym który jest koniec
Zakonu y Proroctw/ tedy y ta od Proroeka pod zasłoną napisana mowa wy-
pełniła sye w tym/ którego figurowała: których słów Mattheus swiety taki
wykład pokazał/ iaki znać w duchu/ a nie w literze.

I A co sye tyczy o pismo Jeremiafa Proroeka/ które tak Mattheus swie-
ty wypisuje: Głos w Ramie slyszan jest/ płacz y krzyk ie. Acz własnie o dzie-
siami narodach było to przez Proroeka mówiono/ na on czas kiedy ie wniewo-
ła do Babilonij z Sedechiąsem Królem ich było pobrano. Lecz nietylo
on płacz y żal Proroek opowiadał/ ale też y ten płacz/ który Herod/ w zamor-
dowaniu niewinnych dzieciak uczynił. A pewnie że niemniejszy był/ nad ono.
A przeto Mattheus s. iakoby przez porównanie żalu y płaczu niewolę Babi-
lonfkiej/ żal y płacz dla rozlania niewinnej krwi dzieciak onych zrównawa.
A iż to Proroctwo iego / nietylo do onego zniewolenia od Proroeka było na-
pisano/ ale znać było też żal onemu podobny w zabiciu dzieciak: tedy Mat-
theus duchem S. to pokazuje: a czyni to/ iako y inszy Ewangelistowie / któ-
rzy pismo swiete/ które albo barankowi Wielkonocnemu przynależało / al-
bo pewnym personam przynależć sye zdalo/ na Pana Chrystusa ie wyklada-
ia/ y pokazuje że sye własnie w nim te pisma zysciły.

Tom przeto pokazał / abym czytelnikowi winowczym watpliwości nie
uczynił. Człowieka Chześcijańskiego przytym napominając/ iż iesli chce łaskę
Boga wszechmogacego otrzymać/ niech naśladowie posłuszeństwa Jozepha
opiekuna Pana Chrystusowego/ y Maryjey Panny matki iego / żeby mu nad

rozkazanie Boże nie na świecie milszego / y w dziecznietego nie było:

a żeby mu milszy był PAN CHRZYSTUS/ niż ten świat/ ten ży-

wot/ té maletności/ y świata tego wszystkie pomiotki/

To gdy będzie czynił/ tu otrzyma łaskę Bożą/ a

potym wieczny żywot. Amen.

EWANGELIA ZIEY

WYKLADEM W NIEDZIELE

pięrszą po Bozym narodzeniu, według
opisania Lukaszá S: w Kápit: 2.

Byli Gynciec iego / y mátká iego
bárzo zadziwieni w tych rzeczách które o
nim były powiádané. A blogoslawil im
Symeon / mówiac do Máryey mátki ie-
go: Oto ten postawion iest ná vpadek y
ná powstanie wielom z ludzi Izraelskich /
y ná znak ktorému sye sprzeciwia. A
twoie duże przeniknie miecz / aby były
wielu serc myśli obiańwione.

A była Anna Prorokini córká Sámuelowá z pokolenia Aser-
tá była zeszła bárzo w leciách / y mieszkala z mezem swoim siedm
lat od panienstwa swego. A była wdowa aż do osmdziesiat y
czterzech lat / która nigdy nie wystepowala z Kościoła / sluzac
Bogu we dnie y w nocy / w pościach / y w modlitwach: Tá
tézye godziny nadśedşy / chwaliła PAŃA / y powiadała o nim
wsytkim / którzy oczekawali odkupienia Izraelskiego. A gdy

do konali wszytkiego/ według zakonu Pánstkiego/ wrócili sye do Galileiey do miasta swego Nazareth. A dziecie rosto/ y utwierdzało sye w Duchu pełné mądrości/ y łaska Boża była w nim.

Dziwnym rzeczam dosyć przypatrzeć sye może każdy z ludzi Chrzescijańskich/ które tych czasow sye działy przy Pannie Chrustusie zbawicielu naszym nowo narodzonym. Alaz to nie dziwona rzecz była/ począc przez spráwe Ducha swietego Pannie/ y porodzić Syna/ á Pániestwo zupełné zachować? Alaz to nie dziwona była nádz przyrodzenie porodzić przez bolesci/ iáko porodziła Panna Márta? Jemie było powiedziano / á w niéy białymglowom wszytkim: W bolesci bedziesz rodziła: á rody

Panna Márta. ez bolesci porodziła. Ná co iesliby kto rzekł / że tego w pismie albo w Ewángeliéy niemas / żeby przez bolesci Panna Márta porodzić miała: Tedy mu odpowiadamy: Jz sye to ztąd pokazanie / że przez bolesci: bo po porodzeniu wszytki posługi Panu Chrystusowi wyrządzała: czego by była nie czyniła / kiedy by była zieta bolescia iáka. A toć téz dziwona rzecz była/ bytnosc Anyolów przytym swietym porodzeniu Pánstkim / którzy chwale Panu Bogu spiewáli mówiąc: Bóg chwala Bogu ná wysokości/ ic. Przy któregoż człowieka narodzeniu to sye kiedy sstało? Alezkolwiek niektórzy ludzi narodzenie opowiadali Anyolowie / iáko narodzenie Izáakowe / narodzenie Samsonowe / narodzenie Aná S. Krziciela/ ic. Ale przy narodzeniu żeby mieli być Anyolowie/ tego nie czytamy nigdzie/ ic. no przy narodzeniu Pána nášego zbawiciela Jezusa Chrustusa. To moze téz za dziwona rzecz v siebie mieć/ że tak przez krótki czas to dzieciatko malé nowo narodzone práwie wszytkiemu swiatu było wiadomé. A dziwona: że (iáko sye to pokáze sferzy o tym w dzień trzech Królów) ludzie poganscy zdalekich stron z kwápliwosciá wielká y zdarámi przyiáchali do Jydostwa. A temu téz przypatrzeć sye mozes / y za ieden diw mieć v siebie/ że oni trzy Królowie wżrzawsj dzieciatko w wbozuczkéy szopie onéy/ uczynili mu czesc y chwale / wpadly ná kolána swé / iáko Bogu prawdziwemu. Przypatrzawsy sye tym tak dziwnym rzeczam / mozes zrozumieć / że on Psálm Dawida Prozoka prawdziwie sye wypelnił/ który iáko człowiek swietý / ducha swietego nápełniony/ rzeczy które sye sstać miały dawno przed tym opowiedział mówiąc: Spiewaycie Panu piénie nowe/ ábowiem dziwne rzeczy sprawił. A cóz to za dziwne rzeczy? Oznamil zbawienie swoje przed obliczenosciá poganów: które zbawienie Pánstkie iest/ Pan Chrustus: który dla tego nazwan iest zbawieniem Pánstkim/ że on iest nam dány / iáko własny syn Oycowski ná zbawienie: iego tedy iest zbawieniem / przez które nas zbawieraczył. Té wszytkie dziwne sprawy/ które w tych czasách przy narodzeniu Pána nášego sye działy/ okazaniem y znakiem sa bostwa iego / które ná ten czas było zakryté człowieczestwem. Tóžci téz y Izáias Prozok opowiedział / prorokując o dziwnym narodzeniu Pánstkim: Dzieciatko malé národziło sye nam/ y syn iest dány nam / y sstało sye przelożestwo ná ramię iego / á będzie nazwane imie iego diwny/ mocny/ Bóg/ Oyciec wieczności.

Czemu

Matt: 2. versu 2.

ibidem versu 11.

Psál: 97. v. 1. & 2.

Isaia 9. versu 6.

A Czemu bed
wid Prozok
Bog iest w
sie: Bógie
v wszytkich
wiem/ to i
co lipcy w

Có
stusowym:
B. złączenia by
wali sye Oyc
T. Ná co
jeby przyrod
gim miesseu
cem zowa/ t
Oz. Jozep
ranie w Ew
go chiał z
stusowym.
C. wányelista
z strony wr
Jozephowi
T. Jowie
go stawione
rostych lecie
z Panny cys
Jydów. któz
miedzy: je
cielin (to ie
Chrustus ich
I. D. zda o synu cz
widow. A p
poniewaz je i
mu: siedz ná
wie Pánem:
synowie Oyc
Chrustus/ i z
bostwa bez
Ewángelia
y mátká iego
I. E. Czer
T. Cóz
próbd tak má
zwan Króle
Jzraelsta: b
mowione.
A od kog
zbawicielem

A Czemu będzie imię tego Dziwny: Temu/ iż jest Bóg prawdziwy: bo iako Dawid Prorok przypisował Panu Bogu/ iż jest dziwny mówiąc: Dziwny Pan Bóg jest w swietych swych: tak też Prorok Izaiasz mówi o Panie Chrystusie: Będzie nazwane imię tego Dziwny. Abowiem miał być w podziwieniu w wszystkich ludzi: a iuż nie tylo w ludzi obcych/ ale też y w swych jest w podziwieniu/ to jest w Matki y w Jozephá/ iako Ewangelia dziśieysza świadczy/ co lepię wyrozumieś z ię wykładu.

Dziwowali sye Oyciec y matka iego.

B Cóż to jest / że tu Ewangelista Jozephá zowie Oycem Pána Chrystusowym: a mało przedtym powiedział iż z ducha swietego/ nie z mesteiego złączenia było poczęcie iego w żywocie Pámenstun: y teraz mówi/ iż dziwowali sye Oyciec y matka iego?

C Na coć tak odpowiadam/ nie twierdzi tu tego za pewne Ewangelista/ żeby przyrodzonym Synem Pan Jezus miał być Jozephowym: bo na drugim miejscu powiada / iż był tylko domniemanym: Ale pospolicie tego oycem zowa/ który tego opatruie/ y o nim staranie ma/ y onęgo wychowywa: O toż Jozeph/ że Pána Chrystusa w iego dziecinstwie opatrował/ o nim staranie w Egipcie miał/ wchodząc gniemu y zapalczywości Herodowej/ który go chciał zamordować/ ić. Stusnie był dla tego nazwan oycem Pána Chrystusowym. A potym gdy iuż wyrósł z opieki Jozephowej/ żeby pokazał Ewangelista że z strony wychowania y opieki był Synem iego nazwany/ a nie z strony wrodzenia: tak go nam opisał mówiąc: Który był mnieman synem Jozephowym.

D Zowie go też tu Oycem z strony zachowania dobrej sławy Panny błogosławionej: bo gdyby go byli niemieli w dziecinstwie iego/ (gdyż w dorosłym lecich pokazał cudami swými/ że był Synem prawdziwym Bózym z Panny czystej narodzony /) tedyby była Panna Maria podeyrzana w Żydów/ którzy byli przeciwnicy Syna ię. Tegoć mniemania byli Żydowie niektórzy/ że on był Synem Jozephowym mówiąc: Izaliż to nie on SAnćieslin (to jest Jozephów) który był tego rzemieśla ćiesielskiego: ale PAn Chrystus ich mniemanie falesne pokazał/ kiedy pytał Żydów: Co sye wam zda o synu człowieczym: czyby był Syn: Oni odpowiedzieli iż jest syn Dawidów. A Pan ich odpowiedź wysławiały pyta ich: A czemuż go Dawid ponieważ że jest Synem iego/ zowie Panem mówiąc: Kżet Pan Pána me- mu/ siedź na prawicy moiej: iakóż mógł być Synem iego/ ponieważ go zowie Panem: bochy to było opak/ żeby syna oyciec miał zwac Panem: gdy senowie Oyc zowa Pany/ a nie Oycowie syny. Pokazał im tedy Pan Chrystus/ iż on według człowieczeństwa bez oycá sye narodził / iako według bostwa bez Matki. O toż iuż masz przyczyny/ dla czego Jozephá nazywa Ewangelia Oycem Pána Chrystusowym gdy mówi: iż sye dziwowali oyciec y matka iego.

E Czemuż sye dziwowali:

Tym rzeczom które mówiono o nim.

F Cóż za rzeczy godne podziwienia były mówione o nim: Oto na przód tak malaczkim dziećiatkiem będąc/ był nazwan zbawicielem: był nazwan Królem: był chwalon iako prawdziwy Bóg: był nazwan chwala Izraelsta: był nazwan Swiatłością Poganista/ ić. TŁć rzeczy o nim były mówione.

A od kógóży były mówione: nie od iada kogo: ale naprzód od Atyolá zbawicielem jest nazwan: Od trzech mediceów/ Królów/ jest nazwan Kró-

Psal: 67. ver: 36.

Luca 3. versu 23.

Luca 3. versu 23.

Wtóra przyczyna dla czego Jozeph był nazwan Oycem Pána Chrystusowym.

Ioan: 6. versu 42.

Matt: 13. ver: 55.

Matt: h 22. a ver:

42. ad 46.

Okazanie/ że nie przyrodzony Oycem był Jozeph. + Psal: 109. ver: 4.

Luca 2. versu 11.

Matth: 2. ver: 2.

Ibidem versu 11.

Luca 2. versu 32.

Malach: 2. ver: 7.

lem Żydowski: Od Symeona świętego y sprawiedliwego / a ducha świętego napelnionego / był nazwan chwale Izrael / światłością pogańską. Otóż że od tak zacnych stanów tak był mianowany / naprzód od Aniołów / od Królów / y od Kapłanów / którzy z zacności urzędu przez Proroka nazwan jest Aniołem / dziwowali się Jozeph y Marija. Dziwowali się tym rzeczom które były mówione o nim. Ale wdzisieyszym textcie Ewangelii świętej nie wypisuje Ewangelista co to za rzeczy były / którym się dziwowali: ale wyssey to obaczyć możesi / gdy dziecie Pana Chrystusa Symeon błogosławił po oczyszczeniu Panny Marii: Wtedy po błogosławieństwie którym błogosławił Pana Jezusowi / Błogosławił też y Matkę jako opowiada Ewangelia:

Błogosławił im Symeon.

Jakiś by słów używać miał ten Symeon / kiedy błogosławił Matkę Syna Bożego / Pana zbawiciela naszego Jezusa Chrysta / Ewangelia nie pisze: Musi być / że z obyczajów Żydowskich / były niekiedy błogosławieństwa / albo modlitwy nad temi / które po porodzeniu wchodziły do Kościoła / których Ewangelista nie wypisał / ieno namienil: Bo nie były z potrzeby zakonu: to tylko / że też mogły być iakie pobożne postanowienia y Żydów / którzy w zakonie niewyrażono było / których osobliwie ludzie nabożni / tu części / chwale Pana Bogu używali nad temi / które wchodziły w Kościół po porodzeniu: Jako też y Kościół nasz powszechny ma w sobie modły pobożnym obyczajem postanowione / które białogłowy po niedawnym porodzeniu przywołują / one z ich plodem Pana Bogu pod obronę zleca y podaje. Które wszystkie rzeczy / aczkolwiek nie z potrzeby zakonu nowego są: A wszakże że są pobożne / sprawe pobożna y potrzebna w sobie odnośa: od nas wiernych Chrześcijanów / niemają być zaniedbawane. Mówi tedy Ewangelia: Błogosławił im Symeon.

Przekł do Maryi matki iego / Oto położon jest ten na wpaadek y powstanie wiela ich w Izrael: y na znał / któremu beda się przeciwieć.

Przypatrz się a rozważaj sobie to Proroctwo Symeona tego świętego: z natchnienia Ducha świętego / nie z próżności żadnej to mówi do Panny Marii / Matki Pana y zbawiciela naszego: Oto położon jest ten (to jest Syn twój) na wpaadek y na powstanie wielom w Izraelu. Jakoby tak chciał rzec: Aczkolwiek błogosławiona y przeznaczona Panno / ten Syn twój / jest dany zbawiciel wszystkim narodom: a wszakże wiela ich będzie którzy nie beda uczestnikami tego zbawienia: nie tylko niewierni pogańscy / ale też y Żydowie / którzy są wybrani Pańscy: z których wiela ich widząc te światłości / zostaną w ciemnościach. Co iż y Ewangelista Jan S. pokazuje: aczkolwiek infemi słowy / ale tymże wyrozumieniem gdy mówi: Była światłość prawdziwa / która oświeca wszelkiego człowieka. rz. Na świecie był y przenie świat się stał / a świat go nie przyjął: do własności przyszedł / a swoi go nie przyjęli: a ile go ich przyjęło / dał im moc być synami Boga / rz. Coż to jest: była światłość prawdziwa / która oświeca wszelkiego człowieka. A ludzkie wiecy umiłowali ciemności a niż światłość: Nie infego nie jest / ieno to co mówi Symeon / iż jest położon na wpaadek wielom w Izrael. Co to jest: Na świecie był a świat go nie przyjął: To jest co mówi Symeon / położon jest na wpaadek wielom w Izrael. Do własności przyszedł / a swoi go nie przyjęli: Cemu? Temu że położon jest na wpaadek wielom w Izrael. A co

Joan: 1. a versu 9.
ad 14.

Joan: 3. versu 19.

dokłada

A dokłada Jan S. A ile go ich przyieto/ dał im moc być synmi BŻymi / to także mówi Symeon/ położon jest tu powstania wielom w Izrael: to jest/ tu wznaniu prawdziwego zbawienia/ tu powstaniu od błędów / tu powstaniu z ciemności do światłości/ tu powstaniu przysposobienia synów BŻych. Tym tedy dał moc być Synmi BŻymi / którym jest położon tu powstaniu. A którym jest położon na wpađ / ci go nie uznali: ci więcej wmitowali ciemność a niż światłość / która oświeca wszelkiego człowieka przychodzącego na świat: a takim którym jest położon na wpađ/ jest Pan ożpożę wzgorszenia/ y kamieniem obrażenia. A tym jest na wpađ położon Pan Chyustus/ o którym Apostoł mówi: My przepowiadamy Pana Jezusa wkrzyżowanego: Żydom wzgorszenie/ a poganom głupstwo: a mówi to o niewiernych Żydziech/ a wponych poganiach / którzy w mądrości tego świata pokładali nadzieję: a proste nauce Pana Chyustusa/ która nie wsubtelności mowy należy/ ale w szczerości zbawiennej/ rozumieli być głupstwo. Tym zaśie Pan Chyustus jest położon na powstanie / o którym dalej mówi tenże Paweł święty: A tym którzy są wezwani Żydowie y Grekowie (to jest pogani) przepowiadanie Pana Jezusa wkrzyżowanego jest moc BŻa y mądrość.

1. Petri 2. versu 8.

1. Cor. 1. versu 23.

1. Cor. 1. versu 24.

B Aleby tu kto wżiawşy przedsie te słowa Ewangeliey: Oto położon jest ten na wpađ y powstanie wielom w Izrael/ mógł mówić: toć Pan Chyustus nie tylko na zbawienie od Boga Wyca był zesłan/ ale też na zatrącenie: ponieważ mówi/ Położon jest na wpađ wielom? Jle z strony Pana Chyustusa którego Bóg Wyćiec zesłał na zbawienie: bo mówi Ewangelia że nie zesłał Bóg Wyćiec Syna swego aby szał świat/ iedno żeby zbawił: tedyć on przyszedł zbawiać/ co było zgineło: abowiem on chce aby wszyscy byli zbawieni/ y przysli do wznania prawdy: a stad jest położon na powstanie wielom. Ale z strony niewdzięczności ludzkiey/ tedy to sę dzieje/ że jest położon na wpađ. Wszak Pan wşytekich wzywał aby przysli do niego y żywot otrzymali: powiada Ewangelista Jan S. Wolał Pan Jezus głosem: Jesli kto pragnie / niechay przysydzie a pije: głosem wolał aby wszyscy słyseli/ którzyby pragneli dusznego zbawienia. Alaz Pan Chyustus niechciał / aby sę wszyscy byli nawrócili do niego? Słuchay co mówi/ y iako narzędka na niewdzięczność Żydowską mówiące: Jeruzalem Jeruzalem/ ilekroć chciałem ia być ciebie zgromadzić do siebie/ iako kółko zgromadza karczatkę pod strzydła swoje/ a niechciałos! Tu widzisz że to nie czyż inşia wina iedno sąmych/ że nie chcieli sę nawrócić. Tu sobie każdy winien/ że prze tego nie nawrócenie jest mu Pan Chyustus na wpađ położon. Oto Ewangelista Jan S. pişe/ gdzie mówi Pan Chyustus: Bym był nie przyszedł a nie mówił im/ niemieliby byli grzechu: ale jem im mówił/ a oni nie wwierzyli/ przetoż wymówki niemaia z grzechu swego.

Ioan: 3. versu 17.

Matt: 18. ver: 11.

1. Tim: 2. ver: 4.

Ioan: 7. versu 37.

Matt: 23. ver: 47.

Sposób/ że Pan Chyustus położon na wpađ.

Ioan: 15. versu 22.

C Tym tedy sposobem jest Pan Chyustus na wpađ wielom położony dla ich nie nawrócenia. Ale nie tylko na on czas/ ale y dziś Pan Chyustus jest położony na wpađ y na powstanie wielom w Izrael / to jest w Chyżesciánstwie. Jest na wpađ grzesnym nie pokutniacym / a ci sami sobie winni beda/ że im Pan Chyustus jest na wpađ: bo on mówi: Chyńcie pokute/ a przysliży sę wam Królestwo niebieśkie. Niechce im być na wpađ/ bo ich napomina: ale gdy niedbaia / jest im na wpađ położony. Jest też zaś położony na powstanie wiernym przez pokute. Heretykom jest na wpađ położon / którzy pişmem świętym wzgardzaia / źle ie rozumieiac. Przestetym Aryanom/ jest na wpađ Pan Chyustus położon/ którzy o bóstwie iego źle rozumieia / y inşych błędów więcej wynayduia: A ci niebożetá sami sobie krzywi: bo ie w żadney wtpliwosci Pan Chyustus nie zostawit. A jest wie-

Matth: 3. versu 2.

le rzeczy

dokłada

1. Tim: 3. ver: 15.

Ioan: 11. v: 25. et 26

Marci 14. ver: 58.

Ioan: 2. versu 21.

Luca 11. versu 15.

Matt: 1. versu 20.

Luca 1. versu 35.

Luca 24. ver: 39.

Ibidem versu 37.

Ioan. 10. ver: 30.

le rzeczy takich/ które pokazuje Pana Chrystusa być prawdziwym Bogiem y człowiekiem/ tak w Ewangelii iako y w innym piśmie świętym: w którym/ jeśliże mieli iakie wątpliwości/ mieli sę radzić Kościoła powszechnego Chrześcijańskiego/ któryby ich był prawdy nauczył/ ponieważ ten a nie inny jest wtwierdzenie y filar prawdy.

¶ Już sę pokazało/ iako/ y którym jest Pan Chrystus na wpać/ którym zaś na powstanie. Na powstanie tym/ iako mówi w JANIA S. który wierzy w mie/ chociażby y umarł/ powstanie: A wszelki który wierzy w mie/ nie umrze na wieki. To powstanie według Doktorów świętych/ ma sę rozumieć nawrócenie człowieka grzesznego/ y odnowione obcowanie jego na tym świecie. Na wpać zaś tym/ którzy nie wierzą w imię Syna Bożego. Ale już o tym dosyć: słuchajże co dalej mówi Ewangelia.

Na znak ktorému sę ma być sprzeciwiano.

¶ To nie jest trudno ku wyrozumieniu: każdy człowiek Chrześcijański o tym wie/ że miał y ma wiele przeciwników Pan Chrystus: ktoręgo sprawy Żydowie naprzód podstrzegali/ potem y mowę jego.

¶ Aż ono nie przeciwnicy byli słów jego/ którzy powiadał/ słysielismy kiedy mówił: iż Kościół ten Jerozolimski zepsuje/ a zaś we trzech dniach tak ci drugi zbuduje: Co iednak wprawdzie mówił o Kościele ciała swego/ iako Ewangelista Jan święty świadczy: A Żydowie przeciwiąc sę słowom jego powiadał: żeby on miał Kościół Jerozolimski zepsować/ rozwalić/ a zaś inny zbudować.

¶ Aż sę y znakiem PAniskim które czynił nie sprzeciwiali gdy mówili/ Mocą Belzebuba Książęcia Diabelskiego wymiata diabelstwo: Co iednak nie mocą Diabelstwa/ ale mocą Bostwa swego czynił. Oż widzieli/ że tu było wielkie sprzeciwienie Panu naszemu. A stąd obaczwszy te przeciwności ktorými sę Żydowie PAnu naszemu sprzeciwiali/ poznać y to możeli/ że słusnie powiedział Symeon/ iż jest położona znak/ ktorému sę wiele będzie przeciwie.

¶ Ale nietylko na on czas w Żydostwie/ ale y w nas w Chrześcijaństwie wiele sę temu znakowi sprzeciwiało: czego y dziś jeszcze naydzieś nie ma. Aż to nie przeciwnienie było temu znakowi: gdy Ebonitowie powiadał P. Chrystusa być obyczajem przyrodzonym z oycy y z matki wrodzonego: A pan Chrystus był z ducha świętego narodzony/ iako Ewangelistowie świadczą. A oni sprzeciwiający sę powiadał go być z Meży y z białogłowy biegiem przyrodzonym narodzonego. Albo aż y tym nie był Pan Chrystus znakiem przeciwnienia/ którzy powiadał/ żeby nie miał Pan Chrystus prawdziwego ciała/ iedno zmyślone na czas: A Pan Chrystus sam powiedział/ że miał prawdziwe ciało/ nie tylko przed śmiercią/ ale y po Zmartwychwstaniu swoim/ gdy mówił do weźniów swoich: Duch (albo zmyślone ciało) Kości y ciała niema/ iako mnie widzicie mieć prawdziwe ciało: bo Weźniowie jego wyżrzawszy go po zmartwychwstaniu/ między sobą rozumieli/ żeby duch do nich przyszedł z zmyślonym ciałem: dla czego im PAn Chrystus pokazał prawdziwe być ciało swoje/ a nie zmyślone. Oż tym ktorzy rozumieją zmyślone być ciało Pana Chrystusowe/ jest znakiem sprzeciwienia.

Tym też ktorzy go powiadał nie być równym w bostwie Bogu Oycu/ jest znakiem przeciwnienia: bo Pan Chrystus inaczej powiedział temu słowu: Ja y Ojciec iedno jesteśmy: nie rzekł/ ieden jesteśmy: aby kto nie rozumiał tegoż być Oycą/ co jest Syn: ale rzekł iedno jesteśmy: to jest iedno bostwo/ iedna istność/ y iedna moc moia jest z Bogiem oycem/ a stąd iedno jesteśmy. Co oni wyracają y spóca.

Słym też

Titum 1. ver: 16.

Acto: 9. ver: 4.

Matt: 28.ver:20.

Rom: 8. versu 21.

Acto: 5. a ver: 40
ad finem.

Matt: 16. ver: 18.

Isaia 55. versu 13.

Psal: 17. ver: 44.

Наопатек

Злым też

Najostatęk słyszał prorocstwo y opowiadanie/ iaki Pan Chrustus miał być/ iż miał być złym na wpadek/ a dobrym na powstanie/ ic. Słuchayże też iako tenże Symeon opowiada przyszłe rzeczy Pannie błogosławionej Maryjej matce Pana naszego/ iakie frąsunki miała mieć mówiac:

Twoje dusze przeniknie miecz.

Psal. 58. versu 8.

¶ Zadna/ iako mówi Origenes/ historya o tym nie pisze/ żeby Panna Maria miała od miecza vmrzeć/ ażwlażca gdyż nie dusia/ ale ciato mieczem bywa zabite: przetoż tu musi rozumieć o innym mieczu/ o którym mówi Dawid: A miecz jest w vszczęch ich: to jest/ w vszczęch Żydowskich/ którzy krzyżowali Pana naszego. Ten miecz przeniknął dusze Panny Maryjej/ kiedy słuchala bluźnierstwa Żydowskie przeciwko Synowi swemu: która chociaż wiedziała Chrustusa Syna swego/ iż miał dobrowolnie vmrzeć y śmierć przewyciężyć: awspatże nie mogła tego okrom wielkiej swej boleści widzieć.

Psal. 104. ver. 18.

Te słowa: twoje dusze przeniknie miecz: zdadza się zgadzać z onemi słowami Dawidowemi/ gdzie mówi o Jozephie/ żelazo przeniknęło dusze jego: to jest/ wciśnięte wielki. Ale coż to jest co dalej mówi/

Alby były wielu serc myśli obławione?

Ioan. 6. versu 70.

¶ Tę inśego tu nie opisuje/ ieno co się miało dziać przy śmierci Chrustusowej/ która była mieczem/ to jest smutkiem dusze Panny Maryjej: bo co który z onych niewierników myślił przeciwko Panu Chrustusowi/ to się w ten czas pokazało. Pokazała się skrytość myśli Judasowej przeciwko Panu Chrustusowi/ o którym samże Pan powiedział był w Jana 8. Iżaliż nie dwanaście was obrał/ a ieden z was jest Dyabel: to jest/ który mnie złe myśli. Ta myśl zła dyabelska/ okazała się/ kiedy Pana zbawiciela wydał na śmierć nieprzyjaciolom jego. A żeby był rozumiał/ by ten zły a zdradliwy sługa Pana Chrustusa Panu Chrustusowi złe myślił/ by się to było nie okazało czasu meki jego/ kiedy go w ogrocy zdradliwie pocałował/ a za tym go Żydom podał: Zadenby był niewiedział/ jeśli złe albo dobrze myślił Panu: tylko to sam Pan Chrustus wiedział: przetoż go Diabłem dla zdradnych myśli nazwał: a z tym się też okazało co myśleli inni Apostołowie Panu/ a co Judas. Także też y o Annaszu y o Kaiphasu żaden niewiedział co myśleli złego Panu Chrustusowi/ albo co dobrego Nikodem y Jozeph.

O tym tedy Symeon powiedział/ że się to czasu śmierci Pannskiej miało dziać/ iż wielu serc myśli miały być obławione: to jest co myślił Judas/ a co myśleli wierni słudzy Pannscy: Co myślił Anna/ Kaiphas/ y inni przeciwnicy Pannscy/ a co też myślił Nikodem/ Jozeph y inni wierni Pannscy.

Słyszał prorocstwo/ którym Symeon Prorokował Pannie Maryjej/ tak z strony Syna ię iako też z strony ię samey: co za przygody na nie przysc miały/ przysłuchać się też dalej mas świadkowi drugiemu przy Symeonie/ który też świadczył/ że Pan Chrustus zbawiciel Messyas prawdziwy przyszedł na świat/ iako Ewangelista powiada mówiac:

Al była Anna Prorokini córka Fanielowa z pokolenia Aser: ta już zeszła była bärzo w leciech/ y mieszkala z mężem swoim siedm lat od Pannictwa swego/ Al była wdowa aż do osmdziesięt lat/

która

Która nigdy nie wychodziła z Kościoła/ służąc Bo-
gu we dnie y w nocy/ w pościach y w modlitwach.

Proorokował Symeon mąż zacny bogobojny y sprawiedliwy: Pro-
rookowała y Elżbieta z Zacharyaszem mężem swoim: Proorokowała Panna:
potrzeba aby też była Proorokowała Wdowa: a skąd żeby się pokazało / że
wszyscy wieki/ y płci/ świadectwo wydawały przyscicia prawdziwego Mes-
syasza zbawiciela: A który dla wszystkich zbawienia przyszedł: wszyscy też o
nim świadectwo mieli wydać / tak mężczyzny / iako białogłowy / bo wszy-
ści są zbawicielami. Ale żeby każdy iey świadectwu wiare dawał / dlatego
iey obyczaj/ światobliwość żywota/ pobożność / y nábożenstwo Ewange-
listy opisać/ zdołać ię takimi obyczajami / aby każdy wysłysawszy/ rozumiał
ię godną być ku oznaymieniu zbawiciela wszystkich ludzi. A naprzód.

Zalęca ię z imienia iey / gdy mówi: Była Anna. To imię rozumie się
łaską: y słusnie tym imieniem iest nazwana/ która dary łaski Bożey/ to iest/
Syna Bożego zasłużyła oznaymić.

Powtóre zalęca ię / iż miała dar Prooroctwa od Pana Boga mówiac:
Była Prorokinia. To iest osobliwy dar od Pana Boga y znak przyiaźni Bo-
żey: Abowiem Duch święty w dusze święte przenosić się/ przyiaciele Bożę
Proroki postanawiał. Słusnie iako Origenes mówi/ ta święta białogło-
wa/ ducha Prooroctkiego zasłużyła mieć: abowiem długą czystością/ y długie-
mi postami do tego przystąpiła. Były też niektóre pannie zacne/ które mia-
ły dar Prooroctwa/ iako Marija siostra Mojżesowa / y Aaronowa / która
po wybawieniu ludu Izraelskiego z niewolę Egiptską złożyła pienię ku
czci y chwale Panu Bogu. Druga też była Debora / o której pisał Księgi
Sędziów/ która obroniła lud Izraelski od nieprzyiaciela jego/ ię. Trzecia by-
ła Hoda: która opowiedziała Jozasawowi Królowi Żydowskiemu / że miał
w pokoju dokonać żywota swego: ale po iego zeszciu miał gniew srogi się
pokazać nad ludem Izraelskim. A wsakże Anna ta/ o której Łukasz święty
pisał/ ma nad te wszystkie/ chociaż też były Prorokinie: bo żadna tego nie oglą-
dała/ co ona oglądała y opowiedziała być iusz prawdziwego zbawiciela wsze-
go świata.

Potrząść/ zalęca ię z zacności rodziców iey / nie tylko o mianniac Wyca
iey Samuela/ ale też Patriarche Aser/ od którego iedno pokolenie Żydowskie
iest nazwane.

Poczwartę zalęca ię z iey lat/ w których ona statecznie żyła gdy mówi:
Ta iusz była zeszła w leciech: to iest/ iusz była stara. Słuchajże iako zalęca pi-
smo starość: Wiek starości iest żywot niepokalany. A takowego człowieka
starość/ maś wiedzieć/ iest żywotem niepokalany / który w cnotach mło-
dzieństwo swoje strawiwszy/ do starości przychodzi: bo też są dudy starzy/
którzy w młodości swowolnie żywiąc/ na starość się im tego nie chce opuścić/
aby im wiek dopuścił w tym żeby ię trwali. Nieprzystoynie strawione
młodziństwo/ czyni starość mało stateczną: A pocziwie strawione pierw-
sze lata/ zatrzymawają poważną starość. Także y te pannie święte zalęca
Ewangelista/ nie tak z starości/ iako z tego że do starości z cnotami przysta-
ła.

Popiatę zalęca te święte pannie zaraz ze trzech rzeczy. Naprzód iż
wzupelnym dziewictwie albo w czystości do stanu małżeńskiego przysta-
ły nie każdy przytrafia. Powtóre / iż spokojnie y zgodliwie z mężem swo-
im żyła/ co Ewangelista wyrażił mówiac / y żyła z mężem swoim siedm lat
od panieństwa swego. Trzecię rzecz ię zalęca/ iż po mezu swym/ będąc
ię w młodych leciech / ię meza nie poięła: nie dla tego aby bezpiecz-

Exo: 15. v. 20. et 21
Iudic: 4. v. 4. et 9.

4. Reg: 22. ver: 14.
16. et 20.

Sapien: 4. ver: 9.

1.
Zalęcenie Aliny
Prorokiniey.

2.

3.

nię y swowolnie żyła : ale aby tym nabożnie y wstawnie Pánu Bogu służyła / nie stając sę nikomu infemu podobac / ieno samemu PÁNU BOGU. 2c.

Matt: 19. ver: 11.

Matt: 19. ver: 12.

Num: 30. ver: 3.

Deut: 3. versu 21.

Matt: 19. ver: 12.

Dan: 13.

Wdowy przykład
piękny brat mo-
gę z tęg Anny
świety.

1. Tim: 5. versu 6.

Zaprawdę jest to znak wielkiej cnoty / wznawszy roztos / dobrowolnie ją opuścić. Dobrze jest małżeństwo sprawiedliwie zachowane / dla nadziei żywota wiecznego : Ale nie wszyscy mogą pojąć tego słowa. Który może pojąć albo zrozumieć / niech zrozumieć. Jakóż to / Nie każdy może pojąć tego słowa : To jest : że nie każdy może stan dziewictwa zachować. Dla tego też powiedziano : Kto może pojąć to słowo / to jest zachować czystość / niechay poymie / to jest zachować : na wolę dać / nie przymusi. Jakoby chciał rzec : a możesz sprostać / podęmi sę : a nie możesz sprostać / day pokój. Ale masz wiedzieć / że tu tyle to tym dać na wolę / którzy sę tego ięszce nie podęmuia / y słubami sę nie obwiązują : bo tym którzy sę słubami obwiązują / iako są Mniszy y Mniszki / już nie dać na wolę / owsem mówi : Jesliby który z meżów słub PÁNU poślubił / albo sę obwizał przysięgą / niechay nie czyni wpośmięch słowa swego : ale wszystko co obiecał niechay wypełni. A na drugim miejscu mówi : Jesli będziesz omiełkował coś obiecał Pánu oddać / będzie to poczytano za grzech. A czemu za grzech : bo cie na to nikt nie przymusił : na wolę twoję było obiecać y nie obiecać. A iżes obiecał / już rad nie rad musisz spełnić coś obiecał : bo Pan twój będzie od ciebie oney obietnicy pożądał. A iesli ja zgwałcił / zgrzeszył przeciw Pánu. Przetoż P. Jezus Chrustus mówić raczył / zalecając stan panienstwa albo czystości : Kto może pojąć / to jest sprostać temu stanowi / niechay poymie. Nie przymusi Pan do tego / ale rade dać : która iesli chce / mas przyjąć : iesli nie chce / nie zgrzeszy.

Przykład tedy tęg Prorokiny miała białogłowy : niechay żywią iako ta Anna żyła w młodości swojej y w panienstwie / także y w małżeństwie : y one które są w stanie wdowim / niech żyją iako żyła służąc Pánu Bogu ta Anna. A które żywią w stanie małżeńskim / niech sę sprawują tak iako ona święta Páni Zuzanna żyła : która y śmierć gotowa była podać / dla pocztw tego zachowania stanu małżeńskiego : wśak wiecie co za przygody ciępiła : jest o tym szeroka historia y Daniela Proroka : ia nie zabawiając sę wiecey to opuszczam / ponieważ jem przedsie wziął z Ewangelii zalecanie tęg to świętę wdowę Anny / która po śście zaleca Ewangelia od pobożności która miała ku Pánu Bogu gdy mówi : Która nie wychodziła z Kościoła służąc Bogu w dzień y w noc.

Prawie opuściwszy świat ta święta wdowa / samemu Pánu Bogu wsiłowała sę podobac / wstawnie na miejscu świętym służąc iemu : mówi / we dzień y w noc / wstawnie posług ię zalecając : boć też musiała iść y spać / nie tylko w Kościele być / 2c. Mała sę czemu przypatrować y czego naśladować wdowę naszą Chrześciankę / tęg Annie wdowę świętę : bo w nię ma przykład pocztowości / wycwiczenie cnot / y sposób doskonałości. Niechayże wiedza które są wdowami / że im nie przystoi po wlicach / y dom od domu biegac na taniec / albo na biesiady / na gadki niepotrzebne / 2c. Oto mówi Apostoł : Wdowa która żywie w roztosach jest umarta : nie wspomina żeby ta święta wdowa miała używać iakich roztosy : ale iedno tych które roztosują dusze : w czym ia też po śście zaleca przypominając ię posty y modlitwy / iż służyła Pánu w poście / y w modlitwie.

Tę osobliwie są lekarstwa y zbawie / tym którzy sę chcą przeciwie roztosom cielesnym / a chcą szczerze służyć Pánu Bogu. Tę osobliwie roztosy mają być pobożnym wdowom / które sę chcą tylko samemu Pánu Bogu a nie światu podobac : post a modlitwa : które nie człowiek ale Anioł Pański za-

leca mówiąc:

A leca mówiąc: dobra jest modlitwa z postem y z jałmużną. Postem wblaz gáli Tiniwitefrogi gniem Boży. Jałmużną też grzechy bywają odkupione. Przetoż Daniel radził Abuchodonozorowi / którego dla grzechu miał Pan pokarać mówiąc: Jałmużnami Królu grzechy twoie odkup / ić.

B Cóż tu na to rzeka wartobowie Heretycy / którzy post także y modlitwe wzgardzają: Możesz to każdy obaczyć / że sobie nie słusnie przypisują tytuł Ewangelii / nazywając się od niej Ewangelikami: bo przeciwko Ewangelii bez wśego wstydu mówią. Ewangelia te święta Anne wdowe zaleca od postu y od modlitwy: a oni zaś temi rzeczami gardzą. Ale ty opuść wśy ie y ich naukę obłudliwą / bierz sobie Ewangelia na naukę / która post / modlitwę / y służbę Bożą zalecając / Anny żywot w tym światobliwym pokazuje / iż posty y modlitwami służyła Pánu Bogu / w Kościele w nocy y w dnie: y przeto była nabożna białagłowa. Naśladowyż ie w nabożeństwie / w pościech / y w modlitwach / chceśli Pánu Bogu przyiemny być / y z Ewangelii świętych zalecenie mieć.

C Jużes słyszał człowiecze Chryścijański dosyć dostateczne zalecenie z Ewangelii téy to święty wdowy Anny: skąd możesz poznać ie świadectwo być prawdziwe / które Ewangelia opisuje mówiąc:

Tedy ta cénje godziny nadśedłszy / chwaliła Pánną / y powiadała o nim wśytkim / którzy oczekawali odkupienia Izraelskiego.

C Tu dwie rzeczy opisuje / które tu Anna uczyniła téy godziny / kiedy Pána Chrystusa oglądała / którego na ten czas było przyniesiono do Kościoła / według zwyczajów zakonu stárego.

I Naprzód chwaliła Pánną / dziekując mu za dobrodzieystwa iego: a nawieczę że już zesłał był zbawienie ludu Izraelskiego. Teżby też miał czynić każdy człowiek w Kościele do niego przyszedłszy: chwalić Pána Boga za dobrodzieystwa y łaskę iego świętą / y za nie mu dziękować.

D Potym też Anna powiadała o nim wśytkim / którzy oczekawali odkupienia Izraelskiego. Ależkolwiek nie opisuje Ewangelia iako opowiadała: a wśakże mogła tak mówić: To dziecię / które się tych czasów narodziło / które teraz do Kościoła rodzicy przyniesli / iest pocieszenie nasze: iest zbawienie ludu Izraelskiego: o którym Prorocy powiadali zdawną: którego iestcze w Ránu Pan Bóg wśchmogący raczył był obiecać / iż miał zetrzeć głowę stárego węża / to iest Szatana: a o którego Moyses prosił / mówiąc: Pánie rącz zesłać któregoś obiecał. ić. Którego Dawid nazýwa obliczem Bożym mówiąc: Okáz oblicze twoie / a zbawieni będziemy. Którego też vsilnie pożądał Prorok Izaiasz mówiąc: O byżes roztárgnął niebiosá / a sstał. ić. Tego my dziś grzészni widzimy / którego ci świeci ludzie pożądali. Temi tedy słowy mogła opowiadać Pána Chrystusa.

E Ale dla czegoż drugim opowiadała: a niedosyć było że sama o tym wiedziała: Miłość / która ona miała przeciwko bliźnim swym / tego nie dopuściła: bo doskonała miłość / chce záwse / iż kiedy co ieden wie co dobrego y pożytecznego ku zbawieniu / aby to wśyscy wiedzieli / a skąd żeby się budowali ku zbawieniu: bo mówi Apostół: Miłość buduje / to iest / ludzie którzy iá mają ku bliźnim swym / záwse dobrými przykładami / y słowy / świeżými naukami / y też rozmowami o Pánie Bogu bliźnié swoje przywodzi ku wznamu woleý Pánstiey: a skąd iakoby znówu ie budują. Takową miłość miała ta Anna: przetoż niechciała zámilczec dobrá pospolitégo wśelkiemu narodowi ludzkiemu danego. Syczyła tego drugim / na ostaték y

Tobie 12. versu 8.

Iona 3. v: 5. 10.

Dan: 4. ver: 24.

Genes: 3. ver: 15.

Exodi 4. ver: 13.

Psal: 79. ver: 20.

Izaia 64. versu 1.

Dośkonála miłość czego chce.

1. Cor: 8. versu 1.

CZemu Anna opowiadała Pánną Chrystusa.

Matth: 7. versu 6.

wszystkim/ aby uznali zbawienie/ y dusz swoich/ ochłode y pocieche wielką.
Takię miłości trzeba każdemu człowiekowi Chrześcijańskiemu/ aby wie-
dzac rzeczy potrzebne ku zbawieniu/ innych tegoż uczył/ życząc wszystkim te-
go co sobie. Bo któż jest taki głupi/ co duszy swej zbawienia nie życzy: a ie-
śliż sobie życzy: tegoż y drugim ma życzyć. Oto Anna co sama uznata/ to
też y innym opowiada: ale tylko tym/ którzy oczekawali odkupienia Izrael-
skiego: to jest/ ludziom pobożnym. Nie opowiadała tego niewdzięczni-
kom/ jedno tym którzy tego z radością oczekawali. Herodowi tego nie opo-
wiedziała/ bo tego nie oczekiwał/ y owsem sye smucił z tego/ iako niewdzie-
cznik łaski Pańskiej. A też w prawdzie niewdzięcznikowie niegodni tego by-
li/ aby im to było opowiadano: bo tak pismo uczy: Nie dajcie świętę rze-
czy psom/ to jest/ niewdzięcznym/ którzy nie bez przyczyny są nazwani psy: bo
pies obcy/ choć go ty głaszczesz y dajesz mu iść/ przedsie on ciebie wkąsi: tak-
że też niewdzięczny: bys mu najlepszą rzecz powiadał/ przedsie on tego nie
niedba/ dla tego/ że jest tego niewdzięczny: bys był niewiem iako Herodo-
wi zalecał y opowiadał Pana Chrystusa/ przedsieby go on był rad zatracić/
by mu sie był ieno nagodził. A czemuż to: przeto iż nie był z pocztu tych/ któ-
rzy oczekawali odkupienia: przetoż tego niegodzien był/ iako y dudy niew-
dzięcznikowie/ aby im był opowiadany Pan Chrystus.

Tym tedy którzy oczekawali zbawienia y odkupienia/ iako Ewangelia
wypisuje/ opowiadała Anna Chrystusa Pana. Ale już czyniąc koniec
tym wszystkim rzeczom/ Ewangelia mówi:

**A gdy dokonali wszystkiego według zakonu Pan-
skiego/ wrócili sye do Galilei do miasta swego
Nazareth.**

Lucas 2. v. 4. et 7.

Matth: 2. ver: 13.
14. 15. 23.

Mówi tu Ewangelista Łukasz S. a gdy dosyć uczynili wszystkiemu
według zakonu Pańskiego/ to jest/ Panna Maria z strony oczyszczenia: Pan
Chrystus z strony ofiar/ która dawali pierworodni wszyscy: y z strony drugiey
ofiar/ która dawali nie tylko pierworodni/ ale wszyscy którzy sye po pierworo-
dnych rodzili: Wrócili sye do Galilei do miasta swego Nazareth/ z której
go byli wysli/ gdy sye sli popisować według rozkazu Augusta Cesarza do
Bethlehem/ tedy sye Pan Chrystus narodził według opisanja tegoż święte-
go Łukasza: Wrócili sye mówi do Galilei/ do miasta swego Nazareth.
Origenes mówi: iż tu Łukasz S. opuścił te rzeczy/ które Matheus S. do-
syć dostatecznie wypisał: to jest: iż potym rychle/ aby od Heroda nie był
zabit Pan Chrystus/ do Egiptu był odniesion: tamże mieszkał do śmierci
Herodowej: a potym wrócił sye do Galilei/ y mieszkał w Nazareth. Bo
skoro sye wrócili byli z Jeruzalem po ofiarowaniu y po dosyć uczynieniu za-
konowi/ musieli w krótkim czasie wchodzić z Nazareth: Abowiem Jo-
zeph był napomniany przez sen od Anioła/ aby zdrady Herodowej/ która
myślił dziecięciu Panu Jezusowi/ wchodził. Szedł tedy do Egiptu/ y tam
był aż do śmierci Herodowej/ a potym przyszedł/ y mieszkał w Galilei w
mieście swoim Nazareth.

Zamykając już Ewangelia powieść swoje o dzieciństwie Pana Chi-
stusowym tak mówi:

**A dziecię rośło y utwierdzało sye w Duchu/ peł-
ne mądrości/ y łaską Bożą bytą przynim.**

Tu opisuje lat P. Chrystusowy ch pomnażanie: według człowieczeń-
stwa mas

stwa mas

A strwa ma rozumieć / nie wedle bostwa. Według człowieczeństwa miał lata / y rósł iako drugi człowiek : y moc ciała także rósł / iako v drugiego człowieka. Przetoż Orygenes mówi: Pan Jezus Chrystus z strony tego iż był dziecie / to iest postać człowieczeństwa niepocześnieści przyjąwszy / musiał rósć / y być v twierdzon / aby sy pokazał być prawym człowiekiem. A z strony tego iż był słowo Boga / y Bóg wieczny / nie potrzebował rozmnożenia ani v twierdzenia. Słusznie tedy powiada iż był pełen mądrości y łaski.

I Mądrości był pełen / iako Bóg prawdziwy : abowiem iako Apostoł mówi : W nim przemiestiwa wszytką zupełność bostwa cielesnie.

B Był też pełen łaski : abowiem temuż pośrednikowi Boga y ludzi człowiekowi P. Jezusowi to iest dano / iż będąc człowiekiem / był też doskonałym Bogiem. W té słowa też Jan S. mówi / wypisując go być pełnego łaski / y prawdy. Zaczność bostwa imieniem prawdy zaleca / co Łukasz S. imieniem mądrości krzci.

Mówi Ewangelista : że dziecie to iest Pan Jezus rósł iako y inšie dzieci zwykły rósć zniemagła / za sprawą przyrodzenia. Aczkolwiek iako Theophilakt mówi : iż mógł zaraz z żywota matki w miarę wieku zupełnego wrosć : aleby to było rozumiano według ciała zmyślonęgo : przetoż musiał według natury zniemagła rósć.

Pełen mówi mądrości / wedle powieści Apostoła Pawła świętego : Bo w nim są skryte skarby mądrości y umietyności Bożej : a to wedle bostwa. Ale według człowieczeństwa musiała sy wespołecz z laty w nim rozmnażać / ta mądrość iako mówi Cyrillus : Przystożnie z rozmnażaniem lat / rozmnażanie mądrości przylaczyl : abowiem według natury wieku cielesnego / Bostka natura własna mądrość pokazywała : bo aczkolwiek Pan Chrystus był pełen mądrości / iako prawy Bóg / zaraz iestse w dziecinstwie : a wsatże musiała sy w nim pokazywać z strony człowieczeństwa / według wieku lat : bo iesliby był iako Theophilakt mówi / będąc iestse w młodości wszytkę mądrość pokazał / mianoby go było za iakti cud : przetoż przez postepet lat / pokazywał sy nieinaczey iako małe dziecie : każde nie zaraz mówi / iedno za rozmnożeniem lat / co raz to lepię wymania / y roztropnię bywa / aż do wieku doskonałego przyydzie : także Płn Chrystus według lat mądrość swoje pokazywał : aż do tych lat przysiedl /

D Kiedy iasnie swa Bostka mądrość pokazał / w czynieniu cudów / y w przepowiadaniu słowa swego świętego : a tak ię pokazał że sy też temu Żydowie dziwowali mówiac : iakóż ten pismo tak dobrze umie / ponieważ sy go nie wzył : nie trzeba mu sy było wzyć : przeto że był pełen mądrości : y przeto że wedle bostwa przed wsiami wieki był / y przed poczęciem w żywocie Panny czystey Maryjey. Był y w człowieczeństwie wziętym mądry : bo rósł w mądrości / y w łasce v Boga / która te mądrość on sam w naturze człowieczeństwa y w młodych lécich / mocą bostwa swego w cieie swym rozmnażał / wedle wieku lat których rósł. Otóż co Ewangelista mówi / iż był pełen mądrości iestse w dziecinstwie / do tego sy ściaga / że mocą Bostwa tego / dziecinny wiek iego był mądrości pełny. A iż iey potym nie pokazywał / iedno względem lat swoich : tedy to czynił iako prawdziwy człowiek we wszytkim nam podobny : okrom grzechu : bo iako pismo świadczy : Jż on grzechu nie popełnił / a myśny wszyscy zgrzesyli : czym iedno od nas iest różny.

E Day to Pannie Boże / aby dziatki Chryścijańskich ludzi takie wychowanie miały / a żeby rosły w mądrości / y w łasce miłego Boga / a nie w głupstwie / w pyśle / y we złości : a to wychowanie także pochodzi z rodziców / którzy iesli sy starają / aby dziatki w boiażni Bożej wychowali : bez pochyby / dziatki dobrze wychowane bywają. A zaśie którzy o dobre wychowanie dzieci nie nie dbają : niechay sy obawiają karania Pańskiego srogiego / którym o ten wy-

Coloss: 2. versu 8.

Ioan: 1. versu 4.

Coloss: 2. versu 3.

Ioan: 7. versu 15.

Lucas 2. versu 40.

1. Petri 2. ver: 22.

Rom: 3. v: 10. et 11.

1. Reg: 4. v. 11. et 18.

step starac był raczył Zeli Káplana swego tak bázno/ że y iego samého/ y sy-
ny iego zla śmiercia potracił.

Alle nietylko dziśieysza Ewángelia iest ná przykład dzieciom dobrego wy-
chowania: ale y wšytkim stanom wobec iest též wielkim przykładem. Na-
pród starým przykład ma być z Symeona starého / dobrego / y świętého
Káplana. Dziatkom z Pána Jezusa dziecięcia. Małżonkom z Jozes-
phá. Pánnam z Pánný czystéy Márijéy. Wdowóm/ z wdowy statecz-
néy y nabožnéy Anny. Z tych tedy wšyscy przykład biorac/ kiedy ich ná-
śladowac beda/ otrzymáia tu ná swiecie łáste Bŏže / á po śmierci wieczny
žywot A M E N.

Summá Ewángeliéy téy tá iest.

I

I Chrystus Pan Proctwem Symeonowym naprzód/ á teraz y záwždy
własna istota/ iest jednym ku powstaniu/ á drugim ku wpadku: bo grunto-
wna y zupełna wiara wś / powstanie w nim iest: á niedowiarstwo záse/
wielki iest wpaadek.

II

I Opowiada Ewángelia/ że pánná przeczysza Márija miała być w wiel-
kim smutku/ y wbolesci dla Syná swego Pána Chrystusa: który w mieście
Nazareth rosl/ y otwierdzal sye w duchu/ pełen láski Bŏžéy/ y mądrości.

III

I W Symeonie/ y w Annie Proctkiney pokazuje Ewángelia / co sye P.
Bogu podobáło: bo Symeon był człowiekiem sprawiedliwym/ y bogoboy-
nym/ Anna wdowa nabožna była/ słužac Pánu Bŏgu w nocy / y we dnie/
w postach/ y w modlitwach. Takim BŏG Ociec Syná swego ná swiat
vrodzonego / nietylko oczyma ogladać dáł/ ale y rekómá nosić. Toć sa
skutki wiary świętý Chrześcijánstý / przez których wiara ničemna iest/
ná tych Pan Bŏg zwylt dawno pátrzyć/ y láskaw być/ świádectwem písmá
świętého/ które tak mówi: Wezjrzał Pan Bŏg ná Abla y ná dáry iego. zc.

Genes: 4. ver: 4.

EWANGELIA ZIEY W YKLADEM W DZIEŃ Obrzezania Pánskiego, według opi- sania Lukaszá S: w Kápit: 2.

Aby byly wypelnione oám dni /
aby było obrzezano dziecie/ nazwan iest i-
mie iego Jezus. Które wezwano iest od
Anyolá / piérwéy niżli sye w żywocie po-
czelo.

A gdy sye wypelnily dni oczyszcze-
nia iey / podług Zákonu Moysesowego/
niesli go do Jeruzalem / aby go stáwili
Pánu/ iáko opisano iest w Zákonie Pánském: Iż każdy mężczy

zná który

zná/ który syekolwiek napierwéy rodzi z żywota mátki swéy/ bez-
 dzie nazwano świętym Panu : á żeby též oddali ofiare według
 opisania w Zakonie Pánstkim pare Synogarlic/ albo dwoie go-
 labiatek mlodych. A oto człowiek był w Jeruzalem/ ktorému
 imie było Symeon/ á był to człowiek sprawiedliwy y bog. boy-
 ny/ oczekawáacy pociechy Izráelskiej / y duch S. był w nim.
 Ten wziął był odpowiedź od Ducha świętego / że niemiął v-
 mrzec/ ážby był pierwéy oglądał Chrystusa Pánstkiego. A przy-
 šedł w duchu do Kościoła. A gdy wwozdzili dziecie Jezusa ro-
 dzicy ię/ aby dosyć uczynili zań według powinności zakonney.
 Tedy wziął dziecie ná rece swoje/ y błogosławił Boga rzekac :
 Teraz iuž opuść stuge twego PAnie/ według słowa twego w
 pokoju: bo iuž oglądały oczy moje zbawienie twoie: ktorés sprá-
 wił przed oblicznością wszytkich ludzi. Światłość te ná obja-
 wienie narodom/ y chwale ludu twego Izráelskiego.

¶ Ale iž sye przytráfia pewnych lat Tiedziela mie-
 dzy Dwóm latem á trzemí Królmí/ w którs bywa E-
 wanyelia z Mattheusa S. Kapituly wtóréy tá : A gdy
 oni (trzey Królowie) odiechali/ oto Aniół PAnstki wka-
 zał sye wesnie Jozephowi mówiac mu : Wstań á weźmi
 dziecie y mátkę iego/ á wciecz do Egiptu/ ic. Tey Ewanye-
 lię wykład/ iž iest dostatecznie uczyniony wysšey w Ka-
 zaniu o zamordowaniu niewinnych dziełek/ przeto ná tym
 miejscu nie iest położony.

¶ 20

Iezus Christus Pan Zbawiciel wiernych swoich nowo narodziłony / we dług natury człowieczej / dziwnym porządkiem z Panny czystej Maryi okrom naruszenia czystości Paniensstwa ię / dnia dzisiejszego jest obżezany / y imieniem naswietšym Jezus nazwany jest. A ktoby z ludzi wybranych Chześcjanstkich / ktoby o Panie naszym nie inšego nie rozumieia iedno iż jest prawdziwy Syn Boga wszechmogącego / od wieku z Bogiem Ocem trwający / niemający początku ani końca : też iż jest prawdziwym

wczestnikiem przyrodzenia naszego człowieczego / z Panny Maryi narodzony ostatnich tych naszych wieków / dla odkupienia ludu swego / pilnie przypamiętać sę chciał : dziwnieby rzeczy obaczyl / które dnia dzisiejszego sę stały : iż ten który był stwórcą Zakonu / dnia dzisiejszego dobrowolnie ciężar albo bieżenie Zakonu raczył przyjąć dla nas : to jest / ono srogie obżezanie na ciebie swoim przenaświatłym / iako Ewangelia świadczy. Ale aby każdy z ludzi Chześcjanstkich zrozumieć mógł / dla czego Pan zbawiciel nasz raczył to czynić / iż ciało swoje próżne od grzechu obżezać dopuścił / Słuchaj :

I.

AŁto: 15. ver: 10.

Leuit: 26. a ver: 3.
ad 7.Psal: 88. ver: 31. 32.
et 33.

Galat. 4. v: 4. et 5

II.

Gen: 17. v: 12. et 14
Dla czego sę P.
Christus obżez
ać dał.
Matt: 5. ver: 17.

I uczynić to raczył Pan **CHRYSTUS** / Naprzód dla wyzwolenia naszego z onęj ciężkiej niewoli Zakonu Żydowskiego / który był bardo przykry ku znoszeniu / iako Piotr święty o tym mówi / że go ani oni ani Wyco wie ich pełnić mogli : a śnaczy go byli odstapili do końca / iako odstępowali / by były nie obietnice Pańskie / które im obiecował mówiąc : Iż jeśli będziecie przestrzegać Przykazania mego y pełnić je / spuszczę wam dżdże czasów swych / a ziemia wyda wam wrodzaje swoje / y dziewa owoc swój obficie zrodzi : młócenie zboża poscignie zbieranie win : a zbieranie win zastanie czas osierwiania : będziecie pożywać chleba waszego w sytości : bez wszelkiej go strachu będziecie mieszkać w ziemi waszej : dam pokój w granicach waszych : będziecie spać / a nie będzie żaden / któryby was miał przestraszyć : vczy nie że nie będą złe bestye w ziemi waszej / a miecz nieprzyjacielski nie poydźcie przez ziemię waszą / etc. Tęmi obietnicami Pan Bóg wszechmogący czynił skromne Żydy ku znoszeniu ciężkości Zakonu : A to już iedną obietnicą do tego wiódł.

Drugie zaś groźbami / iako Dawid prorok święty świadczy w Zoltarzu : iesliby opuścili Synowie iego (to jest lud Żydowski) Zakon mój / a w sądziach moich nie chodzili : iesliby sprawiedliwości moie zgwałcili / a przykazania mego nie strzegli : coż za tym ? Nawiadze / mówi / w ródzcie nieprawości ich / a w karaniu grzechy ich. Z tegoż tedy tak ciężkiego Zakonu obżezania / my przez Pana Chrystusa obżezanie iesťemy wyzwoleni / iako Paweł święty powiada : Gdy przyszło wypełnienie czasu (to jest obietnice Pańskie) przysłał Pan Bóg Syna swego / który sę stał z białogłowy / który sę stał pod zakonem / aby onę którzy byli pod zakonem / wykupił.

I Powtóre dla tego Pan nasz przyjął obżezanie / aby Zakonowi nie zdał sę przeciwie. Albowiem Zakon stary Żydowski / poczerpsy od Abrahama / który naprzód przyjął ten Zakon obżezowania / tak przykazuje : Dziecie każdego narodu waszego / osmego dnia niechay będzie obżezane / etc. Mężczyzna któregooby sfoćczka z członka iego nie była obżezana / będzie wygłodzona z ludu swego / etc. Czego sę Pan nasz nie bał / y nie dla tego był obżezan : ale aby Zakonowi uczynić wypełnienie / iako sam o sobie świadczy : Nie przyszedłem ja łamać Zakonu / ale wykonywać.

Trzecia

A Trzecia przyczyna obżezania Pánstiego / dla vmocnienia wiary y mi-
łosci w nas. Abowiem pokazal iż miał prawdziwe człowiecze ciało / iako
my wierzymy y wierzyć mamy pod vtráceniem zbáwienia / przeciwko bla-
źnierstwom y obledliwosciam Kacérskim / a nawiecey Manicheyskim : Któ-
rzy to śmieli mówić / iżeby P. Chrystus niemiał mieć ciała prawdziwego / iako
my mamy / iedno obłudné. Także y przeciwko bładowi Apollinarisowemu /
który powiadał / iż ciało Pána Chrystusowe było iedné istności z bóstwem.
VRaznie przytym miłosc swoje przeciwko nam / iż dla nas obżezac syc raz-
czył. Oto (powiada Bernat S.) dla ciebie człowiecze krwie swojej iako-
by vpominek ofiaruie Bogu Oycu : Który po trzydzięci lat y trzech wšyt-
ke dla wykupienia twoiego wyleć / wšytck tobie człowiecze dány iest / wpy-
tek dla twych pożytków wydany.

B Czwartą przyczyną / iż PAn Chrystus zbáwiciél náš był obżezan / iest
ta: Aby nam dal przykład swietey cnoty / która przewyssa wšytki ofiary. to
iest posłuszeństwa : Abowiem on nie niebedac powinien zakonowi / dobro-
wolnie był posłusny zakonowi : abyśmy my też którzy iestestny poddani za-
konowi / dobrowolnie iemu byli posłusni : nie zakonowi mówie starému / od
którego iestestny wolni: ale zakonowi nowému / to iest Ewangeliey swietey:
który zakon iest lekki y wdzięczny ku znoszeniu / by ieno chce naszą y wola by-
ła przychilna. Oto ciężki zakon Pán Chrystus zniósł ná przykład tobie / abyś
ty ochotniejszy był : Oto P. Chrystus Pán twój mówi : Dalem przykład / to
iest / iż iakom ja był posłusny / bądźże też ty : bo niema być wietšy albo za-
cniešy slugá ná Pána swego. Vczynił tu Pán Chrystus iako prawdziwy
Hetman / Który gdy dyce Ryceřstwo swoje mežniešše vczynić ku podkaniu /
sam z siebie przykład dáie śmiałosci : tak też tobie Pán Chrystus dal przy-
klad posłuszeństwa.

Przypátržže syc człowiecze Chześciánstki wielkiey łasce y dobroci Pána
swego / iako cie wielce miłuje : iż oto chce ciebie slugę wykupić / sam siebie
zástawił y w niewola zakonu wdał. Oto ciálu swemu w mlodosci swojej by
namniéy nieprzepuścił : ale ie wydał ná stogie y bázro bolesné obżezanie: cze-
go wydaie świádectwo dšisiešša Ewangelia / która w sobie zámyka histo-
rya obżezania y miánowania nášwieteššego imienia Jezus Pána Chrystusa-
wego / temi słowy:

A gdy syc iuž byty wypelnity ósm dni / aby byto o-
bżezané dítěcie.

T Wšytki rzeczy według náznáczenia y opisania zakonu PAn Chri-
stus wypelnic raczył : nietylo syc národzić / ale też dnia ósmego / iako y inšy
z plemienia Żydowskiego tóž obżezanie przyiá. A to wšytko dla vporného
niedowiarštwá Żydowskiego / aby niedowiarštwu swemu wymówki żadney
niemiel / dla čžego Pána Chrystusa nie przyieli. Bo iesliby syc był nie obżezan
według porzédku ich : Mowiliby byli / iż nie był z ludu Izráelstiego / bo syc
nie zgdzał z zakonem / przetošmy go nie przyieli : Abowiem któregoby ciálo
nie było dnia ósmego obżezané / ten nie był z pokolenia Abrahánowego /
ani Dawidowego : Bo tym dwiema obietnicá o Pánie Chrystusie byla da-
ná. Do Abraháma rzeczošo : W pokoleniu twoim beda błogosławioné
wšytki rodáie ziemškie : co Páwel S. wykláda w liście swym mówic : Któ-
ré pokolenie iest P. Chrystus. A záš Dawidowi : z owocu żywota twego / po-
lože ná stolicy twoiey. Gdyž tedy do tych dwu o Pánie nášym byla obietni-
cá : potrzebá też tego byla aby syc z nimi zgdził w zachowaniu zakonu / z któ-
rych pokolenia według ciála miał syc národzić / aby Żydowie nierwymáwiali
syc z nieprzyiecia Pána Chrystusoweg : iakóž teraz iuž żadney wymówki mieć

nie moga /

III.

IIII.

Matt. II. ver. 30.

Ioan. 13. v. 15. & 16.

Genes. 22. ver. 18

Galat. 3. versu 16

2. Reg. 7. ver. 12

Psal. 131. versu 11

nie mogą/ ieno ślepota a zatwardziałość serca swęgo : bo PANTYCHRYSTUS wszystkie powinności zakonu ich zachował/ nie dla siebie/ ale dla wpoju ich/ y nieślusznego wymawiania.

Pokazałem dla czego Pan a zbawiciel nasz obżezanie dnia dzisiejsęgo podiał na ciele swym/ które grzechu nie miało żadnego iako z Duchą S. poczetę. Teraz zaś słuchaj/ co jest obżezanie : a dla czego było postanowione Żydom : y co za pożytek przynosiło. Także dla czego my CHRYŚCJANIE obżezania nie mamy obżezaniem cielesnym iako Żydowie.

¶ Naprzód co jest obżezanie

Obżezanie jest umowa y przymierze które uczynił Pan Bóg z Abrahą mem/ y z narodem ięgo: Abowięm iako przy umowach które ludzie między sobą mają / dla pewności lepszy listy bywają stanowiąc z pieczęciami : Tak też Pan Bóg wszechmogący obietnice swoje y umowę postanowieniem obżezowania/ iakoby pieczęcią wzmocnił. Dla pewności tedy tę obietnicę y umowę/ jest obżezanie postanowione Abrahą mem z potomstwem ięgo / aż do Pana Chrystusa/ w którym te obietnice wzięły swoje skonczenie. Przypatrz się sę pilnie obietnicom Pańskim/ które czynił Abrahą mem słudze swemu : które/ iako Apłstól świadczy/ przysięciami BŻym był nazywan. A te obietnice takie od Pana Boga y te umowy które z nim były/ takie były.

¶ Pierwszą iż Pan Bóg chce wielmożną y zacząć uczynić imię Abrahą mem.

¶ Wtórą obietnicą/ przymierza albo umowę Pańską/ iż go miał postawić oycem wielu narodów.

¶ Trzecią contract albo umowę/ że Pan Bóg miał rozmnożyć pokolenie Abrahą mem/ iako gwiazdy niebieskie/ iako proch ziemi y piasek morści.

¶ Czwartą/ iż mu miał podać z ięgo potomstwem kę wiecznemu opłanowaniu ziemi Chananejską. Bo mu Pan mówił : Ziemię na której stoisz/ tobie dam y nasienie twejmu.

¶ Piątą umowę albo przymierze / która nazacnieysza jest y naślachećtnieysza : iże Pan Bóg miał dać Abrahą mem pokolenie albo nasienie takie/ w którym wszystkie narody miały błogosławieństwo otrzymać : wczym Abrahą mem bardo sę kochał : czego sam Pan Chrystus jest świadek mówiąc: Abrahą mem oyciec wasz radował sę/ by był mógł widzieć dzień mój : widział y dziwił sę. Jakóż widział : Przez wiare tę obietnicę / która sę tych czasów skonczyła.

Dla tych tedy obietnic y umów które PANTYCHRYST Abrahą mem obiecał spełnić / y dla ich pewności / pieczęć obżezania na ciele ięgo y potomstwa ięgo włożył do tad / ażby sę te rzeczy obiecané wykonały : y do wykonania ich/ tak długo obżezanie trwać miało. A ponieważ iż sę te rzeczy dokonczyły/ snadnie poznać / iż jest wyniszczone obżezanie/ y przy ostatnięj umowie albo obietnicy koniec swój wzięło: to jest : gdy Pan Chrystus nasienie błogosławione/ z narodu pieczętowanego Żydowskiego dokonczył zakonu starego/ a nowy postanowił.

Stądże obacz / iż po śmierci y po wniebowstąpieniu ięgo świętym/ nie ma miejsca obżezanie : gdyż iasna rzecz jest/ iż Pan Bóg w obietnicy swej zyscił sę Abrahą mem. Alaż sę Abrahą mem według umowy y obietnicę Pańską nie rozkochał / albo nie rozmnożył w wielki naród : Alaż nie było wiele Królów z ięgo pokolenia : Nie osiągnąłże naród ięgo y nie opłanował był ziemi Chananejskiej : Łacwo tego dozna/ który sę obiera w czytaniu pisma świętego : A co wietka / Ono błogosławieństwo wszystkich narodów PANTYCHRYSTUS / wstał sę narodził już z pokolenia ięgo/ którego dnia

dzisiejsęgo

Iacobi 2. ver: 23.

1.

Genes: 12. ver: 2.

2.

Genes: 17. ver: 4.

3.

Genes: 15. ver: 5.

Cap: 22. ver: 17.

4.

Gen: 13. v: 14. et 15.

5.

Genes: 22. ver: 18.

Ioan: 8. versu 56.

Obżezanie kiedy wstało.

A dzisiejszego sstał sye skoniecznieniem obietnice y obrzeżania przez swoje obreżanie. Już możesz wiedzieć dla czego było postanowione obreżanie. A iż też już wzięto dokonanie.

Co za pożytek był tego obreżania?

Taki pożytek był obreżania/ iaki w Chześcijanistich ludzi krztu: Bo iako na kręcie ludzie Chześcijanscy zbywają grzechu pierworodnego / a nabývają sprawiedliwości / y już bywają w pocęcie wybranych Pańskich/ tak też tegóż nabýwali Żydowie przy obreżaniu tylko/ że nie zaraz przychodzili przed obliczność Pańską/ iako dziś ludzie krzczeni/ ale mieli nadzieie przysięcia przed obliczność Pańską za obreżaniem. A iako grozi PAŃ w Ewangelii

niekrzczącym mówiąc: Jesli sye kto nie odrodzi z wody y z Ducha świętego/ nie wnidzie do Królestwa Bożego: Tak też nie obreżancom groził mówiąc: Mężczyzna ktoraby obreżana nie była ósinego dnia/ tego dusia zginie z ludu swego/ to jest / będzie odsadzona z poeštu wiernych Pańskich.

Aleć już teraz nie jest obreżanie / y nikomu pożytku nie przynosi: to tylko przynosi Żydom/ co sye namięca dziatek swych obreżując ie. Przedtem był pożytek obreżania: ale teraz niemaś pożytku iego by namnięć.

Jesliby nas który z obreżaniców spytał/ czemu sye nieobrzeżacie/ ponie waż że Chrystus was obreżał sye: Na to taka odpowiedź jest: Jż Pan Bóg nie jest nam nic dłużen: Bo co był obiecał Abrahamowi w Panie Chrystusie/ to już dosyć hoynie wypełnił: jużci nic po Cyrografie / kiedy długi popłaca. A który iefcze obreżanie cielesne maia/ okazuią/ iż iefcze MESSYAS Pan Chrystus nie przyszedł / a Pána Boga omylnym czynią. Lecz iż bláho Żydowie mienia/ że iefcze MESSYAS nie przyszedł: bo za tym wpornym a fałszywym mówieniem/ pokazałby sye Pan Bóg takim/ że sye Abrahamowi nie stał w obietnicach / a nawiecy w onę obietnicę / gdzie mu obiecał rozmnożyć iego naród/ iako gwiazdy niebieskie/ ic. Co być nie może. Widziemy to na oko/ że to nasienie iego już nie rozmnaża sye w ziemi obiecanej: y owsem wszystko z nię zniszczało: a pokolenie Abrahamowo dotad sye iedno rozmnażać miało w obiecanej ziemi / aż przysć nasienie miało / w ktorym mieli być błogosławieni wszyscy narodowie/ to jest Pan Chrystus: który już nie tylko dla Żydów/ ale dla wszystkich narodów przysć miał. Otoż P. Bóg jest słowny w obietnicach swoich: a Żydowie w powieściach swoich omylni.

Prawdźwie tedy pismo święte o P. Bóże mówi/ iż Pan Bóg nikogo nie osuławia. Jesliż Pan Bóg żadnego nie osuławia/ tedy y Abrahama nie osuławiał w obietnicach. Paweł S. powiada: Wierny jest/ który obiecał: to jest Pan Bóg wszechmogacy. Wierność przypisuje pismo święte pánu Bogu: tedy Żydom z ich powieściami kłamstwo być musi.

Wierzymyż my iż jest Pan Bóg wierny / y sstał sye prawdziwy w obietnicach / dawsy pokoy Żydom. Oto nam zesłał Syna swego / który dziś iako człowiek prawdziwy przysia obreżanie na ciełe swym. Nam Chześcijanom nie trzeba obreżania/ bo ie Pan Chrystus za nas wycierpiał: iako to z słów Pawła S. wytaczyć każdy może gdzie mówi: Oto ia Paweł wam powiadam: Jż iesli sye będziecie obreżować/ Pan Chrystus wam nie będzie pożyteczny. Baczysze iż to Żydowski obreżanie nam nie przynależy: y owsem zaszkadza nam więcej: bo komu Pan Chrystus nie pożyteczny: nie może być gorzej: y niedziękny człowiek nie może być nad tego/ od którego Pan Chrystus odstepuie/ y iemu niepożyteczny bywa.

Już niechay zostana Żydowie z swym obreżowaniem: my na tym miemy dosyć/ że nas pan Chrystus od niego wyswobodził. A wśakże możemy náleść taki sposob ku náśladowaniu Pána Chrystusa/ w iego świętym dnia dzisiejszego obreżaniu / nie cielesnie ale duchownie iako Pismo wpomina: Obreżcie serce wasze/ a krzycie wasze nie zas

trwárdzaycie.

Ioan: 3. versu 5.

Genes: 17. ver: 14.

Ciemu sye Chześcijani nie obreżują.

Hebra 10. ver: 23.

1. Cor: 1. ver: 9.

Deut: 32. versu 4.

Galat: 5. versu 2.

Pożytki Chześcijanistie obreżania Pańskiego Deut: 10. ver: 16.

Sercá obřezání

Matt. 15. versu 19.

Isaia 1. versu 16.

Vřu obřezání.

Ocu obřezání.

Matt. 5. versu 29.

Psal. 118. ver. 37.

Vřt obřezání.

Psal. 33. versu 14.

trvárdzaycie. Jáť bž ma byc obřezána stóřká serdeczna : peronie nie cielez
 sine : bo bychmy té rzeczy poprowali. A iak bž : Oto PAn kaže obřezac
 sercá : Kaže Pan obřezac zle pobudki ku grzeszeniu : to iest opuscic zle mysli/
 ktoré pochodza z sercá twoiego. Abowiem z sercá pochodza zle mysli/zabija-
 nia/cudzołostwa/ic. toć Pan kaže obřezac. Přetóž přez Prorořá nas vpo-
 mina: Wyrzucicie zlořc mysli waszych/od oczu moich/ic. y takowé obřezá-
 nie iest nam pożyteczné bázso.

Takže y vřy náře mářa byc obřezané / to iest tym rzeczem przyslucha-
 wac syc/które řa pożyteczné ku zbawieniu.

Oczy mářa byc obřezané: abowiem iesli oko twoie wzgarřa cie/wyrwi-
 ie/ a odrzuc od siebie : co iednak duchownie ma byc : iakto Proroř proři Pá-
 ná w Psalme swoim mowiac : Odwróc oczy moje mily PAnie od pátrze-
 nia na próžné rzeczy.

Vřtá náře duchownie mářa byc obřezané/aby nie mowily slych a řkára
 dych stów/iakto Dawid řwiety wpomina : POhámuy iezyřká twego od złego
 mowienia / a wargi twoie niech nie mowia zdraďy. Tym tedy obřezá-
 niem duchownie y inře cłonki cialá twego obřezac mář : to iest / nie dopu-
 řczac rozpusty y swéy woléy. Ale mořes to wřyřtko obracac ku cřci y chwale
 Pánu twemu : A on iakto lářřawy PAn to takie obřezání od ciebie bedže
 raczył przyiac w dźiecznie.

Juž pokazawřy iakiego obřezání nam ludřiem Chřescćánřim po-
 trzebá/ y iakie iest mile pánu Bogu y przyiemné od nas: Tego nam potre-
 ba wiedzic/ co Pan Chřystus ná obřezáníu swoim za imie odniřł : bo nie
 tylo cřłowiec Chřescćánřři te iedne rzecz dnia dźisieyřřego dla ciebie řpá-
 wíl že byl obřezan/ ale y imie řlachetné/a tobie pociesné ná tym obřezáníu
 přyział/ iakto Ewánřelia řwiadczy.

Názvano iest imie iego JEZUS.

W piérwřych řłowięch Ewánřelięy wypisál Ewánřeliřtá obřezá-
 nie y dzień obřezání Pána nářego. Teraz teř opisuie chwalebneřo imienia
 iego miánování : Ktore přyz obřezáníu bylo wysřłowione.

Od Abraháma to swóy poczetek wřielł/ aby w dzień obřezání/ imie
 dźiatřkom bylo přyzdane. Abowiem y sam gdy od Pána Boga přyzymował
 Testáment obřezowania/ tegóž dnia z swóia małžonřa přezmiánel imienia
 swego přyział : bo mu řekl Pan Bóg / Juž cie nie beda miánováć Abram/
 ale bedžeř nářwan Abrahám : nářywano cie Ořcem wysřłkim / a teraz be-
 džeř nářwan Ořciec wielu narodów. Sarái takže žoná twoia / uř nie Sa-
 rači bedže / ale Sará nářwana.

Stadže teř Pánu Chřystusowi zbáwicielowi nářemu / tego dnia obře-
 zání iego řwietego / imie ktoré w Niebie y ná řiemu iest wářné y řlachetné/
 JEZUS iest nářwane. Wřřwane od ludři bylo dnia dźisieyřřego/ale
 přyzdane nie od ludři/ iedno od řamého Pána Boga zdawná přez Proroři.

Ezdrařowi Pan mowí/ iř bedže obiařwiony Syn mój/ JEZUS. Ale
 žeby nierozumiano iakiego inřego/ okrom tego / který dnia dźisieyřřego iest
 nářwany JEZUS / iakto řydowie řlepi rozumieia : dáleř mowí do tegóž E-
 zdrařa : A potym bedže zabit Syn mój Jezus. ic. Aleřkolwieř nieřtórzy w
 řřarym řakonie/byli nářwani tym imieniem : wřřakže řaden nie iest zabit we-
 řług powieřci Pániřřey/ okrom P. Jeřřřa zbáwiciela nářego : a dla tegóž
 nie o inřym/ ale o Pánu nářym mowí/ iř bedže obiařwiony Syn mój Jezus.

řluchayže dáleř iakto drugi Proroř mowí y miánuie tóž imie JEZUS.
 Ale ia bede řye w Pánie řáďował/y bede řye weřřil w Bodge Jezusie moim.

řkad pořřlo miá-
 nowanie dźiatel-
 přyz řřcie.

Genef. 17. ver. 5.

Ibidem versu 15.

4. Esdra 7. ver. 28.

Ibidem versu 29.

Habac. 3. ver. 18.

Mówi

A Mówi Prorok w Bódze Jezusie: aby była różność między innymi/któzy tym imieniem byli zwani: bo żaden z nich nie był bogiem/ieno ten który dnia dzisiejszego iest obżezan/ y Jezusem miánowan. Ależkolwiek któzy tego imienia Jezus używali w starym Zakonie/ tylko trzech są nazaczniejszy: któzy nie tylko imieniem ale też sprawami prawdziwego świata zbawiciela Pana Jezusa Chrystusa figurowali/ albo znaczyli: z któzych

I Pierwszy był wódz/ albo Hetman ludu Pańskiego.

I Wtóry był zacny w nauce y w mądrości.

I Trzeci był Kaptan dla zbawienia ludu/ wierny pośrednik do PAŃA BÓG.

Deut. 34. versu 9.
Eccles. 50. ver. 29.
Zacha. 3. versu 1.

B W pierwszym czytamy iż był po Moysesiu sprawca y wódz ludu Izraelskiego Jezus Syn Nawe/ który był zacny według imienia swego: ten był wybawicielem wybranych Pańskich od nieprzyjaciół ich/ aby dostąpił dziełstwa synów Izraelskich. Te rzeczy w onym Jezusie synu Nawe docześnie wypełniły się: Ale w Panie Jezusie Chrystusie samym y prawdziwym zbawicielu świata tajemnica pełnia się. Bo acz ten syn Nawe był na miejscu Moysesowym w przełożeniu/ którego przedtym był sługa: A ten Izraelski lud obżezan/ iako mu Pan Bóg przykazał: nieprzyjacieli wszytki przezwyciężył: Przeciwno tymże walczał/ słoniem przykazał na miejscu stanąć: rozdzielił ziemię ludowi Bógemu/ y dla tego wielki y zacny był. rc. Ale w Panie Chrystusie daleko zupełniej to się wykonało. Abowiem ten był własciwy na miejscu Moysesowym w przełożeniu nad ludem Bógem/ iako Moysesowi Pan obiecał mówiąc: Proroka im wzbudzę zposród bracięch podobnego tobie: y będą moje słowa w uszach jego/ y będzie im powiadał co mu ja rozkazę/ A któryby słów jego nie słuchał/ które w imię moje będzie opowiadał/ ja się tego będę mścił. Tegoc to Proroka Pan Bóg raczył obiecać/któzy dnia dzisiejszego Jezus iest nazwany: któzy się z narodu Żydowskiego według ciała narodził. Iż iako Moyses był sprawca ludu Żydowskiego: tak y Pan nasz miał y iest być rzadźcą/ Hetmanem/ y wódcem Kościoła wiernych swoich. A to miało być po zjeściu Moysesowym: to iest po przestaniu Zakonu Moysesowego.

Iosua 1. versu 1.
Iosua 5. ver. 2. et 3.
Iosua 10. v. 12. et 13
Iosua 19. versu 51.

Deut. 18. v. 18. et 19

Moysesowe zeznać iako się rozumie/ kiedy PAŃ BÓG wzbudzić miał Narodowi Żydowskiemu Proroka temu we wszystkim podobnego.

Iosua 5. v. 3. et 6.
Matt. 1. versu 21.
Iosua 5. versu 2.

1. Cor. 10. ver. 4.

Iosua 11. v. 8. et 12.

Ioan. 14. versu 30.
Ioan. 16. versu 33.

I Miał też być sługa Moysesowym/ iakoż był: abowiem pod Zakonem stał się/ y sam w sobie Zakon wykonał. rc.

I A co o Jezusie synu Nawe którego zowa Jozue/ pisano powiada/ iż lud Pański któzy był nie obżezany na puszczy obżezan: Tóż uczynił nasz Pan Jezus z ludem swym/którego on iest wodzem duchownie: ponieważ wybrał lud swój od grzechów ich/ Bo co Jozue nożami z opoki obżezan lud swój: To Pan Chrystus sam przez się obżezan lud wierny na fercach ich: abowiem iest Opoka iako Apostoł mówi: A Opoka był Pan Chrystus/ rc. tę tedy Opoka my iestefny duchownie obżezani: y staliśmy się przyiemnymi Panu Bogu wszechmogącemu.

Jozue zwalczył y wygnał Chananejczyki/ a uczynił to do czasu tylko/ bo dostatecznie Żydów w pokoiu nie zostawił/ mając zawzięcie na się nieprzyjacieli: Nasz zbawiciel którego imię iest Jezus/ zwyciężył Czartą nieprzyjaciela wszytkich/ daleko sroźszego niż Chananejski naród/ którego zwalczyć żaden inny nie mógł/okrom onego samego: a zwalczył go tak/ iż się go już może żaden nie bac/bo już żadnemu nie zaszkodzi. Wczym żebyśmy byli pierwsi/ szymi w pomina nas samże Pan mówiąc: Nie bójcie się/bo Zsiąże tego świata ta nie nalażło nic we mnie. Zwyciężyłem świat/ rc. Tedy y Zsiąże świat/ zwyciężyłem y z światem.

I Wtóry Jezus był w starym Zakonie/ Jezus Syrach nazwany: Ale

7

y ten

Coloss: 2. versu 3.

1. Cor: 1. ver: 24

Ioan: 6. ver: 68.

Ioan: 7. ver: 46.

Zach: 3. v. 1. 3. et 4.

Psal: 109. ver: 4.

1. Petri 2. ver: 24.

Psal: 29. ver: 12.

Matth: 1. ver: 21.

Phili: 2. v: 9. et 10.

Acto: 5. ver: 41.

Psal: 112. versu 3.

Acto: 21. ver: 13.

Czego przez to
Imię Jezus do
chodzimy. 1.

y ten także był nazwany dla tego Jezusem / że był figura zbawiciela naszego Pana Chrystusa. Bo ten Jezus Syrach był tak mądry / iż mu iego wieku podobnego nie było. Ale między nasz Pan Chrystus zbawiciel. Bo on figura był / ten jest prawdą nieodmienną. Też tego o Syrachu nie powiedziano co o Panie naszym: Iż są w nim wszystkie stąby mądrości zakryte: także o nim na drugim miejscu mówi Apostół: iż on jest mądrość Boga Ojca. Nie mówili tego Syrachowi / co mówili ludzie Panu Chrystusowi / iżby mieć miał słowa żywota wiecznego. Co nie tylko wierni o nim rozumieli / ale też y słudzy niewiernych Licemierników o nim powiadali: że nigdy tak człowiek żaden nie mówił / iakośmy słyseli tego Jezusa Syracha od nauki Pana naszego: zna y podlejša mądrość była tego Jezusa Syracha od nauki Pana naszego: nie inaczej / iako od ciała cięu jest różny: Bo Syrach figura / a nasz Pan prawda.

Trzeci Jezus był (o Żydów) o którym Zacharyasz przypomina: Wkazał mi Pan Jezusa Kapłana wielkiego / a Szatan stał na prawicy iego / aby mu się sprzeciwił. A mało potem dokłada: A Jezus był obleczon w odzienie smrodliwé: A rzekł Anioł Pański: weźcie od niego plugawé odzienie. etc.

W tych wszystkich rzeczach możesz obaczyć / iż figura Pana Chrystusa na sobie nosił ten Jezus Kapłan. Bo Pan JEZUS Chrystus prawdziwie sam najwyższym Kapłanem jest / któremu rzeczone od Ojca niebieskiego: Ty jesteś Kapłanem na wieki / według porządku Melchizedeka. A iezliż komu Szatan przeciwił się iako Panu naszemu / iasne tego sprawy były: bo naprzód na puszczy kusiony od samego / a potem przez członki swoje aż do śmierci go przeplądował.

Tenże Pan nasz był w sprostym y plugawym odzieniu duchownie / gdy grzechy nasze znosił na ciele swoim. Ale po zmartwychwstaniu iego świeżym odzieniem ono sprosne było odmienione: Przetóż słusnie mógł mówić do Boga Ojca one słowa Dawidowe: Rostargnales wó: albo grubé odzienie moje / a przyobłócles mnie weselem.

Obaczyć tedy może każdy / iż ci trzej / którzy byli nazwani imieniem pana naszego / stad byli nazwani / że byli figura ię. Ale Pan nasz daleko słusniejszy jest nazwan Jezus / to jest zbawiciel: Abowiem on zbawił lud swój od grzechów ich / czego żaden z tych trzech nie mógł uczynić. Dla tegoż Chrześcijanom / to imię przenaświeta JEZUS / które dnia dzisiejszego Pan nasz przyniósł ku osobliwéy pocieśce naszej / przynależny ważyć / y w wielkiej pocieści mieć. Oto Paweł święty powiada o zacności tego imienia: Dał mi imię które jest nad wszystkie imiona: aby na imię Jezus / wszelkie kolano kłękalo / etc. nie tylko te które na ziemi są / ale y niebieskie y piekielne. Widziszże iakięto to Pana mamy my Chrześcijanie? Którego imię niebo ma w pocieści wosci: ludzie na ziemi dla pocieści tego imienia wpadają: a Piekielni obywatele d:ża od wielkiej boiaźni takiego imienia. Wzłość tego imienia / y dla iego po wszystkich świecie ogłoszenia / wiele męczenników okrutną śmiercią pomarło. Szli Apostołowie Pańscy z weselem od obliczności Panów rądných żydowskich / iż byli godnymi potwarz y bicia cierpieć dla imienia Pana Jezusowego. To imię od wschodu aż do zachodu słonca jest chwalebne. Tego imienia tak się był rozmiłował Paweł S. iż w każdym rozdziale listów swoich często je wspominał: nąostaték to mówił / Iż ja nie tylko być związany ale y vmrzec gotów jestem / dla imienia Pana JEZUSOWEGO.

Przez to imię święte Jezus / bywamy wysłuchani w prośbach naszych:

dla tego:

dla tegoż też wszystkie modlitwy nasze / które czynimy do Boga Ojca / kończy-
my je przez Jezu Chrystusa Pana naszego.

¶ Przez to imię dostępujemy odpuszczenia grzechów / według powieści
Jana świętego : Piśe wam Synaczkowie moi / iż wam odpuszczone bywaia
grzechy / dla imienia tego / to jest dla imienia Pana Chrystusowego. Nie
máš inšeg imienia na świecie pod niebem / którymby zbawieni mieliśmy być /
jedno to imię Jezus. Temu / to jest Panu Jezusowi / wszyscy Prorocy swia-
dectwo wydaia / iż otrzymawamy grzechów odpuszczenie przez imię tego /
któzy wierzymy weni. Wiedzielić Prorocy święci / iż dla imienia świętego
Pańskiego miały być przepuszczane ludziom grzechy : przetoż dla imienia
Pańskiego zawsze o odpuszczenie grzechów prosili / iako Dawid Prorok w
Psalmie swoim mówi : wspomóż nas Bóże zbawicielu náš / a dla chwały
imienia twego wybaw nas / a bądź miłosćiw grzechom naszym / dla imienia
twego. A w drugim Psalmie także : Dla imienia twego bądźcieś miłosćiw
grzechowi memu : abowiém iest wielkie / ié.

¶ Przez to imię Jezus dostępujemy dárów niebieskich. A któryż dar tak
zacny być może iako duch święty : ten je dla imienia Pańskiego bywa dan :
sam to zbawiciel obiecał mówiac : Pocięšyciel Duch święty którego zcflé
Bóg Ojciec w imię moje / on was nauczý wszystkích rzeczy.

¶ Czwartę rzeczy dla imienia Pańskiego nabýwamy : zwycięstwa.
Nabywali tego Prorocy przez imię Bóże / co sýe pokazúie w Dawidzie : Który
gdy miał potýkáć sýe z Goliatem / rzekł do niego : ty idzieś na mne z mieczem /
z włócznią / y z tarczą : a ja ide do ciebie w imię Pańskie. Tenże Dawid
mówi w Psalmie swoim : W imię twoie wzgardzimy wszystkie / którzy prze-
ciwko nam powstaią. Wiedział Dawid pożytek imienia Pańskiego /
przetohó go w každéj swéj przygodzie wzywał. Wiemy my też pożytki
imienia Jezus : przeto przez nie zwycięstwa prosimy / a bez pochyby otrzy-
mamy.

¶ Piątę rzeczy przez imię Pańskie pożytecznéj dušom našim dostępuje-
my : zbawienia. Abowiém iako Prorok mówi : Który bykolwiek wzywał
imienia Pańskiego / zbawion będzie. A przez imię Jezus iž mamy zbawienie /
wysšéj sýe pokazáto.

¶ Ponieważ tedy człowiecze takich dárów zacnych dostáies / przez to
imie naswietšé Pańskie Jezus / to iest odpuszczenia grzechów / dárów nie-
bieskich / zwycięstwa nád nieprzyiacioly / naostátek czego lepszego / to iest zbá-
wienia dušného : Pótrzeba abyś ie miał w wieczności / abyś go często w-
spominá / abyś sýe go nie przat : y owšem záwše máš być gotów / dla Pana
tego y dla imienia tego vmrzéć. Bo vpomina P. Chrystus / který mne będzie
wyznáwał przed ludmi / bede go iá též wyznáwał przed Ojcem moim / který
iést w niebie. A iakóž go máš wyznáwać / ieno že on iest Jezus / to iest zbá-
wiciel. Ale který sýe mne záprzy przed ludmi / iá také zápre sýe go przed Oj-
cem moim. W wielkiey wadze v staršých našých Oyców imie Pań-
skie bylo / którzy wszystkie spárwy swoje pocziwé záčynali w imie Pańskie / y
w przygodách swych do niego sýe vćiekali : a též im Pan błogosłowił. A džíš
rychleý všlyšýš zlych duchów wspomínání : a též vidžimý co sýe džíe.

¶ Máš též prýtým člověcze Chřesťánski rozuměć o tym imieniu /
nie iakoby o gołym słowie : chcešli abyć pożytki wysšéj opísané z nim prý-
šly. Jezus iest zbawiciel. Nie przetoć iest nazwany zbawiciel / iž imie tego
Jezus : ale že skutkiem pokazal iž iest Jezus / to iest zbawiciel. Przystosujze
též ty do tego imienia Jezus / w czym skutek iest zbawienia twego / to iest /
narodzenie / meke / zmártwychwstání / wniebowstápienie : co wšytko dla
ciebie sýe sštalo : a tak bądźcieś miał pożytek tego imienia / gdy té rzeczy do-

2.

1. Ioan: 2. ver: 12.

Acto: 4. ver: 12.

Acto: 10. ver: 43.

Psal: 78. versu 9.

Psal: 24. versu 11.

3.

Ioan: 14. ver: 26.

4.

1. Reg 17. ver: 45.

Psal: 43. versu 6.

5.

Joel 2. ver: 32.

Matt: 10. 2.

[ibidem ver:]

tego przystosujesz / y iako Pańskie dobrodziejstwa v siebie wważać będziesz / a dziekując Pannu swemu za nie.

Ewangelia tedy powiada : Wezwane jest imie tego Jezus. A dla czegoż iż jest zbawiciel. Ale od kogoż tego imienia sye dowiedzieli? Czy im to z trąfunku przyszło tak mianować Panną Chrystusa / przy obrzezaniu tego? Ewangelia tego wczy gdzieś mówi :

Które wezwane jest od Anny / pierwey niż sye poczęto w żywocie.

Luca 1. versu 31.

Mat. 1. v. 20. et 21.

Apoc. 7. versu 3

Acto. 2. ver. 38.

Luca 10. ver. 17.

Acto. 3. versu 6.

Act. 9. v. 33. et 34.

Matt. 6. versu 9.

Tenże Ewangelista Łukasz S. o tym piśe / iż Anny od Panny Boga przysłany / w sprawie zbawienia naszego do Panny błogosławioney Maryjey / to imie nasświetse opowiedział mówiąc : Oto poczniesz y porodzisz Syna / a nazowiesz imie tego Jezus. Także y Jozephowi / któremu Panna Maria była poślubiona / toż imie opowiedział : Jozephie synu Dawidów / nie bój się wziąć Maryjey małżonki twojej : Albowiem co sye w nię zaczęło / z Duchą świętego jest : porodzić syna / y nazwiesz imie tego Jezus. A dla czegoż Jezus to imie wyłożył Anny? iż on wybawi lud swój od grzechów tego. I przeto wybrani Pańscy to imie mieć będą napisane na czelech swych czasu dnia ostatniego : to jest żaden / który na sobie odnosić nie będzie wiary Pana Jezus Chrysta / y wności w nim zupełney mieć nie będzie / pod imieniem tym Jezus nie stanie / y zbawienia mieć nie będzie. Onoć piękne zalecenie tego imienia jest / gdy pierwsi Chryścijanie krzest przyjmowali w imieniu tym Jezus. Władzies też ieszcze za żywota pańskiego / gdzie przez to imie Jezus dyabelstwo wyganiano. Po wniebowstąpieniu Pańskim w imieniu tym Jezus / Piotr Apostół przed wroty kościelnymi w Jeruzaleмі chromego wzdrowił. Eneasa paraliżem zarażonego na łozu od osmi lat leżacego / do zdrowia zupełnego przywrócił / iedno temi słowy : Wzdrow cie Pan Jezus Chrystus : wstań a weź posciel sobie : y tudzież wstał zdrowy.

Otoż to imie w starym zakonie v Patriarchów przeznaczone / z nieba od Anny przyniesione / Jozephowi y Maryjey Pannie obdaru / przy obrzezaniu Pana Chrystusowym dane / od Boga tu na świecie wważone / nam ku ozdobie y ku pociesze zostawione : ma być od nas czczone y wżone. A iż prosimy Pana a Oycę naszego / aby imie tego które jest niewymowne / było w nas poświęcone : to jest / świetobliwie w nas było wspominać. Tedy w tym bez wątpienia prosimy / aby to imie nasświetse Jezus / zawsze sye świeciło w nas : to jest / zawsze świetobliwie między nami było wspominać : Bo skąd każdy pozna / jesmy miłośnicy Jezusowi / kiedy imie tego święte / świetobliwie / poważnie / często a gesto z potora / z nabożeństwem / y z poćciwością wspominać będziemy. Co nam rącz dać Pannie Jezus Chryste / abyśmy imie twoje święte wspominać / w nim tobie zbawicielowi naszemu część y chwale czynili / aż do śmierci naszej / Amen.

Summa Ewangelien tej / tá jest.

I.

Naprzód pokazuje Ewangelia czas obrzezania Pańskiego / iż sye wedle zakonu Moizelowego zstało : aby dała w tym znać / że Chrystus nie dla winy nosi swej / bo był bez grzechu / ale dla nas / frogi zakon na sobie odniósł.

II.

Powtóre wczy / z obrzezania Pana Chrystusowego / iż cielesnego obrzezania Chryścijanom niepotrzeba : ale obrzezania duchownego / którego piśmo sta-

rego

Arego y nowego zakonu seroce wzyło / y o ktorzym sye w wykładzie Ewangelii dosyć pisało.

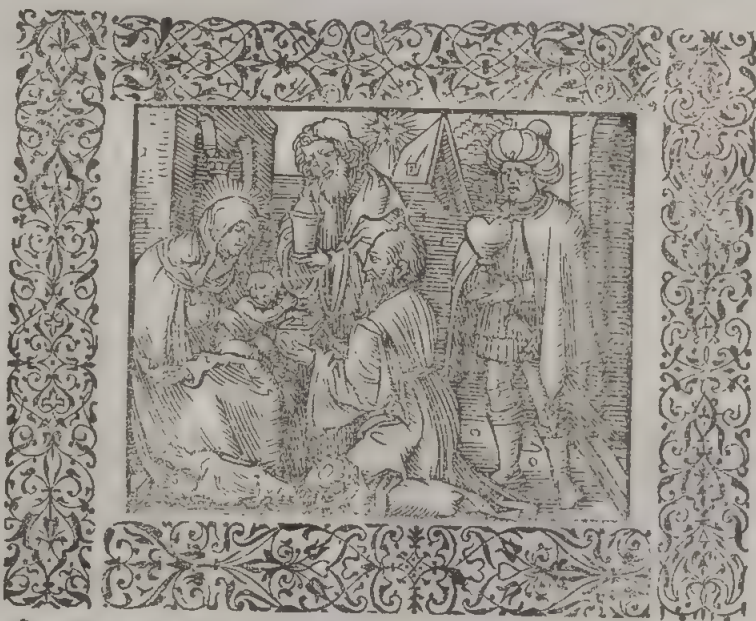
Potrząćie á ostatecznie. Imię ktorym był nazwan nasz Zbawiciel / w swym obżezaniu / iasnie nam wypisuje Imię wdzięczne / imię słodkie / imię nad wszystkie imiona nazacnieysze.

111.

E W A N Y E L I A Z I E Y

W Y K L A D E M N A D Z I E N

trzech Królów, według opisanía Máttth: S. w KApit: 2. która iz iest w Historjéy narodzenia Pánskiego, przeto tu włożoná nie iest.

Nia dzisieyszego chwalebne

go / y w wsech ludzi Krześcijáńskich zacne go / Kościół Chześcijáński wiernym Páńskim trzy rzeczy tu rozmyślanu godne / w ktorych wielkie tajemnice y nam wszystkim pocieśne sa / przed oczy przykładu.

Naprzód krzest Pána naszego:

Potym trzech Królów przyjazd.

Potrząćie / Cud który naprzód PAn Chrystus uczynił w Chanie Galilejskiej.

A pokazuje to w swoim piemiu mówiac:

Dzisiaj z niebieskim oblubieńcem złączony iest

Kościół Chześcijáński / Abowiem w Jordanie omył Chrystus tego złości:

Marci 1. versu 9.

Matt: 2. versu 11.

Ioan: 2. versu 9.

CO za tajemnice
są we krzcie S.
Pierwsza tajem-
nica.

Pisaliśmy o tym
w Káthechyzmie
naszym fol. 250.
y dalej pisaliśmy
też o tym Domi-
nica Trinitatis.

Ioan. 3. versu 5.

Matt: 3. versu 14.

Przychymy dla cze-
go Chrystus
krzcie się raczył.

Czemu Chri-
stus od głowies-
ta krzcony a nie
od Anyoła.

czym już iedne rzecz opowieda. Druga/ gdy mówi: Bieże mędrcomie/ albo trzey Królowie z dárkami ná weselę Królewskię. Trzecia/ mówiąc té słowa: Z wody uczynionym winem/ wweśeláia się wezwáni ná weselę. Gdzie mówi w tym piéniu/ iż Chrystus Pan omył plugastwá grzechów z kó-
ściolá swego w Jordanie/ máś rozumieć/ ná krzcie/ kiedy był krzcon od Ja-
ná S. w Jordanie. Ostatnie dwie rzeczy iásnie się wyrażily/ w tym piéniu
trzey Królowie z dárkami bieże: Z wody winem uczynionym wweśeláia się/ i
czynie tu zmianke o tym winie/ które Pan Chrystus w Kanie Galiley-
skiej przemienil z wody: o czym Ewangelista Jan święty piše.

Powiedziałem iż w tych rzeczách są tajemnice nam pożyteczné.
Naprzód krzest Pána Chrystusa ma w sobie tajemnice nam pocieśna/ któ-
ra iest poświęcenie krztu nášego: bo ná ten czas Pan Chrystus w Jordanie
poświęcił krztu nášego wody/ aby nam były pożyteczné ku omyciu naszym
grzechów. Onemuc tego niepotrzeba była/ aby się był krzcił: ale dla nas to
uczynił/ że się okrzcił. Co każdy poznawszy/ dla czego iest nam krzest posta-
nowiony/ iacno pozna/ iż P. Chrystus nie potrzebował z swej osoby krztu.
Bowiem krzest postanowion nam iest/ dla omycia grzechu pierworodného/
który nam za mizerne dziedzictwo Wyćiec náš Jádám zostawił/ gdy przestá-
pił przykazanie Pániskie za zwiedzeniem Szataniskim: bo teraz wszyscy/ kto-
rzy się rodzimy obyczajem przyrodzonym z Jádámá/ iakoby prawem przyro-
dzonym w tym grzechu rodzimy się: którzy zbrywamy ná krzcie przez śmierć P.
Chrystusowe. A iest to ciężki grzech ná wszystkich inše grzechy: bo inše grzechy
bywáia przez pokute odpuszczone: a ten by pokutował przez wszystkich czas ży-
wota swego/ nie może być odpuszczon/ iesli się nie okrzci: przeto P. Chrystus
mówi: Jesli kto nie odrodzi się z wody y z ducha świętego/ nie może wnieść
do Królestwa Bożego. Powiedziałem/ iż dla tych iest krzest dany/ którzy
w grzechu z Jádámá się rodzą: Pan Chrystus nie w grzechu się wrodził/ bo
nie za spráwa Jádámá zepsowana grzechem/ ale za spráwa ducha świętego:
tedy ślad pobaczyć możesz/ że mu Krztu nie potrzeba było. Ale iż się krzcił/
przykład nam zostawił/ iż iako się on wpołożył ná krzcie przed slugą swoim
Janem Krzciicielem/ iako mówi S. Máximus Biskup: Pokorny pan Chri-
stus niebzdzi się iść ná krzest do slugi swego: tak też ma każdy wpołożyć się
pod to posłuszeństwo téj świętości przed Mléstatem Pániskim. Oto
Jan S. czasu krztu Pániskiego/ widząc Pána Chrystusa/ znájąc zacność ie-
go/ z pokory mówił: Jacybym raczył od ciebie miał być krzcon/ a ty do
mnie idziesz! Dziwna pokora w obudwu/ tak w Pánie iako y w Janie świę-
tym Krzciicielu! Ale pytasz/ dla czegoż się Pan Chrystus krzcił/ ponieważ nie
miał grzechu? odpowiadam/ że dla przyczyn pewnych.

Naprzód aby pokazał/ iż wszyscy którzy się potrzebują/ máia być w Pánie
Chrystusie przyięci w przysposobione Syny Boże: y máia im być grzechy od-
puszczone. A iż we krzcie Chrystusa przyoblekli/ przeto y w braterstwo swoje
wszystki Pan Chrystus przyymie/ y ducha świętego im dáie/ y żywot wiecz-
ny: dziedzicami ie swego Królestwa czyniac.

Powtóre dla tego/ aby swym przykładem wierné ludzi potężniejszy w-
czynił ku przyięciu krztu: y abyśmy nie lekce sobie wázyli Sakramentów:
ale ponieważ oné od Pána Boga przez Pána Chrystusa są postanowione/
przeto ich też z chęcią y z pocztuwością wielką używáć mamy. Té tedy przy-
chymy sa/ dla czego Pan Chrystus Krzest przyjął.

Alle iefcze pytasz/ czemuż od człowieka przyjął Pan Chrystus Krzest: a
zaż nie mógł kthóry z Anyolów w tym mu służyć/ ponieważ że mu pierwszy
służyli przy narodzeniu? Na toć tak odpowiadam: Pan iż ludziem

ten urząd

ten urząd miał zlecić / śafunek Sakramentów : tedy dla tego od człowieka chciał być okrzczony. Potym abyśmy nie bratowali osobami / które Sakramentów nam udziela / y imi śafunia. Bo ieliby kto będąc wielkiego stanu / to jest Cesarzkiego / Królewskiego / Księżeciego / ic. chciał się brzydzić wjąć Sakramentu od tego / który zda się temu być podlejszy w narodzie : niechay wnet wspomni na to / że Pan Chrystus którego zacności rodzaju nie maś równia / od podlejszego przyjął krzest. A stać niechay się też y on nie brzydzi od siebie równego bracie świętości : pominąć że nie tym gardzi który śafunie / iedno tym / który tu śafowanie Sakramentów zlecił : to jest / Panem Bogiem.

I Pominie żem powiedział pierwszą tajemnicę Krztu Pana Chrystusa : tego / to jest poświęcenie Krztu naszego. Jesze druga przystoi powiedzieć tajemnicę / to jest sstąpienie ducha świętego na Pana Chrystusa / czasu Krztu jego. Nie dla tegoć się to działo żeby Pan Chrystus przed tym niż nam Duch Święty sstąpił / mieniał mieć ducha Świętego : iedno dla tego / aby się przez to wkazał światu być onym obiecanyim Ezechiaszem / to jest prawdziwym pomazaniem / który nie olejem takim czasnym / ale od Ojca / we go duchem świętym nad miarę pomazany był / y napelnion widomie. A dla tego też abyśmy wiedzieli / że Duch Święty na Krzcie miał być nam dany : y jest nam wszystkim potrzebny w imie Pańskie dany.

I Trzecia tajemnica pokazuje nam Krzest Pana Chrystusa / wiary naszego ratunek : abyśmy stać wiary swej poratowali o Pańskie Wodze / iż on jest troiaki w osobach / a ieden w istności. Oto się nam dziś pokazały trzy osoby.

Naprzód / głos Ojcowski był słyszany : to iedną osobą : którego głos był słyszany.

Druga osoba była / do której był głos mówiąc : Ten jest Syn mój namiłszy.

Trzecia osoba była / gdzie mówi : Duch święty sstąpił w osobie gołębią czej. Stądże pobacz a utwierdź wiary twoje / iż są trzy osoby. Ale żebyś ich nie dzielił / y różnych w bóstwie nie rozumiał / powiedział Apostoł : Jakić trzy iedno są : to jest iedno bóstwo / iedna wola / iedna moc / iedna istność / ic. nie rzekł ieden są / iako Kacerzowie niektórzy rozumieją / którzy powiadają iedne osobe bóstwa troiakiim imieniem być nazywaną. Ale rzekł / iedno są.

Już się słyszał iedną rzecz od Księcia dnia dzisiejszego przetożonej tajemnicy.

I Druga rzecz jest ta / która wymienia mówiąc : Medycowie albo trzy Królowie bieżą z darami. Ta rzecz jest nam pocieszna : bowiem to przysięcie trzech Królów do Pana Chrystusa z poganstwa / znaczyło nawrócenie nasze poganstwie / żeśmy się mieli niekiedy nawrócić do wiary prawdziwej jego. Albowiem oni od wszystkich nas ofiary ofiarowali P. Chrystusowi : bo byli figura naszego nawrócenia. Co nas wielce ma cieszyć : że Pan zbawić nas nami plugawym narodem poganstkim / który bałwochwalstwem był zepszecony / nie raczył gardzić : ale nas wdzięcznie dnia dzisiejszego w tych trzech Królach przyjął.

I Trzecia y ostatnia rzecz przekłada Księcia Chrzescijański swym wiernym / Cud / który naprzód P. Chrystus uczynił w Kanie Galilejskiej : to jest / przemienienie wody w wino : w czym się zamysła tajemnica potwierdzenia wiary naszej / iako wiary mamy mieć o Panie Chrystusie zbawicielu naszym : iż nie tylko człowiekiem / ale też y prawdziwym Bogiem był : co się pokazywało z cudów jego które on czynił.

Druga tajemnica.

Ioan: 3. versu 34.
Hebra: 1. ver: 9.

Trzecia tajemnica.

1. Ioan: 5. versu 7.

Co za tajemnica
w darach trzech
Królów.

Co za tajemnica
iż Pan Chrystus
wode w Wino
przemienil.

Tę rzecz nam pokazał Kościół Chrześcijański dnia dzisiejszego. W czym tak mówi Doktor Kościoła Chrześcijańskiego / święty Maximus w dzisiejszym kazaniu: Ażkolwiek bracia namileyszy rozmaicie o tym święcie zdawna rozumiano: wszakże iedną iest wiarą świętego nabożeństwa/choć i niektórzy powiadaia iż dziś Pan Chrystus był chwalon / y wczeson od trzech Królów: a dudy powiadaia iż dnia dzisiejszego odmiemil z wody Wino: niektórzy też powiadaia / w ten dzień być okrzczonęgo PANA Chrystusa w Jordanie od Jana Krzciciela. W tych wszystkich rzeczach syn Boży od wierzych wierzon iest: te wszystkie rzeczy są naszym świętem. Abowiem iż trzem Królom pogańskim PANU Chrystusowi dary ofiarować y chwalić iako prawnego Boga dopuszczono: iest to figura wezwania pogańskiego. A iż woda była przemieniona w wino / w tym iest tajemnica wiary naszej. A iż w rzecce Jordanie był Pan Jezus okrzczon / tym wody naszego krztu stały się poświęcone:

¶ Ale ponieważ dzisiejsza Ewangelia tylko iedną rzecz z tych trzech dotyka: to iest o przyściu trzech Królów do żydostwa / którzy z pilnością szukali PANĄ Chrystusa nowo narodzonego: przetoż opuszczamy inie / weźmmy te iedne / o której text Ewangelii dzisiejszej mówi / która się tak poczyňa.

Gdy się narodził Jezus w Betlehem mieście Judskim / za dni Króla Heroda: Co Medcy przypiechali do Jeruzalem.

W tych tak krótkich słowach Ewangelisty Mattheus S. wiele Proroctwa zamknął.

¶ Naprzód mówi / iż się narodził Pan Jezus prawdziwy Messyas: o czym zdawna Prorocy Prorokowali: o czymesmy też sęroce pisali na dni y święta przeszłe / iż Pan Chrystus zdawna był obiecany zaraz w początku świata Jadamowi / gdy mu powiedział Pan Bóg wszechmogący / iż dam nasienie takie z białej głowy / które potrze głowę tego weza zrodnił wafego. Zaraz tamże sposób narodzenia iego wypowiedział: iż tylko z białej głowy miał się narodzić / okrom złazenia meściego: bo nie rzekł: Uczynie nieprzyjaźni między wezem / a nasieniem mestem: ale nasieniem białej głowy: Które nasienie znażyło obietnicę o przyściu PANĄ Chrystusowym na świat. CO wszystko iuz się wykonało według powieści Ewangelisty Świętego / który powiada narodzonego PANĄ Jezusa Zbawiciela naszego / który miał zetrzeć głowę wezowe / to iest / moc patańska / której żaden z ludzi nie mógł się przeciwieć / okrom samęgo PANĄ Jezusa Chrystusa: y według teyże obietnicy Jadamowi obiecanej wszystko się wypełniło. BO to nasienie białej głowy / które miało zetrzeć głowę wezowe / iuz się narodziło: ponieważ PAN na czystą porodziła Syna bez sprawy meściey / za sprawę ducha świętego. Owo wszystkie powieści Proroctie Ewangelia wzbudziła: powiadaiać narodzonego iuz PANĄ Chrystusa gdzie mówi: Gdy się narodził Jezus w Betlehem mieście Judskim.

Przypatrz się pilnie z iaka pilnością Ewangelista Mattheus święty tę rzecz opisuie / iż żadnego Proroctwa nie chciał opuścić: ponieważ iż się Pan Chrystus w Betlehem narodził: powtarzając powieść Proroctwa / które tak mówi: A ty Betlehem Efrata / iestes małuczkę w tysiącach Judskich / (to iest miast): z ciebie mi wynidzie ten / który będzie panował w Izraelu: a wyscie iego od początku od dniów wieczności. Jakkęz iasniey

mogł opia

Narodzenie Pán
kie od wiekow.

Genes. 3. ver. 15.

Ibidem versu 15.

Michea 5. ver. 2.

A mógł opisać ten Prorok S. Páná Chrystusa iako go opisał: opisał miejsce narodzenia / powiadać że z ciebie wyjdzie ten / który będzie panował w Izraelu: Otóż syc w Bethlehem wrodził / iako świadczy Ewangelia.

I Jęcze co drugiego / wypisał wielkość bóstwa iego / znacząc go być Bogiem gdzie mówi: Wyście iego od początku: to jest / od Boga oycy / który syc nazywa początkiem / mówiąc przez Proroka: Ja jestem Alpha i Omega / początek i dokonanie. Słusznie syc nazywa początkiem / bo od niego wszystko rzeczy początek swój ma. Od tegoż początku / to jest od Boga Oycy wyście Páná Chrystusowe / iako i sam Pan Chrystus raczył mówić w Janá S. Wyśedłem od oycy / i przyszedłem na świat. Od dniów wieczności mówi. **B** Cóż za dni wieczności: iedno on czas Páná Chrystusow przed narodzeniem iego na świat. W ten czas miał dni wieczności: bo był bez początku z Bogiem oycem w iednej istności bóstwa nierozdzielnie zawse / iako i teraz jest i zawse był / choć tu na świecie był / iako i sam mówi raczył: Ja w Oycu / a oyciec we mnie jest. Toć znaczyło nierozdzielność Páná Chrystusa z Bogiem oycem / chociaż tu był na ziemi w człowieczym ciele. I powieści tedy też Proroka / możesz poznać Páná Chrystusa prawdziwego człowieka narodzonego i bóstwo iego / który syc narodził w Bethlehem mieście według powieści wyszły opisaney: do której syc też przyłożył Ewangelista Mattheus S. toż miejsce mieniąc narodzenia pánstwie / które Prorok zdawna opowiedział.

I Słusznie syc i to sstało / że Pan Chrystus w Bethlehem syc narodził / które syc wyklada Dóm chleba: aby syc przez to okazało / że on jest chlebem / którym tuczy dusze wiernych swych: co sam powiedział wsty swemi światami: Ja jestem chleb żywota: i dalej: Ten jest chleb / który z nieba sstał: i który pożywa tego chleba / będzie żył na wieki. Czytamy przysmak w tym naszym świętym chlebie jest / ale tym którzy go godnie z dobrego wiara czynkami przyozdobiona / pożywają.

I Józef słyszał z Ewangelii Páná Chrystusa narodzonego / według opisanía Proroków skłoniętego obietnicy / która Pan był obiecał Jádámowi / Abrahámowi / Dawidowi / i c. Słyszales też być go w Bethlehem narodzonego iako świadczy pismo Proroctkie: o czym wyszły napisano.

I Aleby ięcze pytał / pod którego Króla roszaniem syc narodził: trzeba też o tym było wiedzieć / aby żadna wątpliwość nie była o Pánu Chrystusie / żeby nie miał być prawdziwym Messyaszem. Bo pismo powiada / że się miał w ten czas narodzić / kiedy Król z narodu Zydowskiego nie było w Zydostwie. Pobaczyć możesz z Ewangelii / która powiada Páná Chrystusa być narodzonego za dniów Heroda Króla. On święty Pátryarcha Jákob iż przy śmierci błogosławiąc dziatkom swym i przyszłe rzeczy opowiadać / to też opowiedział / kiedy Messyasz Pan Chrystus miał syc wrodzić / tak mówiąc: Nie będzie oddalone berło Królestwie z domu Juda / i wódz ludu Izraelskiego z biódr iego / do tad / że przyjdzie ten / który ma przysć.

I Co syc na ten czas iż pokazało / kiedy Rzymianie władzą wshytke Zydów odzyskawszy / Król z ramięnia swego im podał: skąd iednak iż każdy mógł poznać przyścić bliskie Pánstwie. Zniemagła syc to poczęło mienić / kiedy syc poczęło przybliżać przyścić Páná Chrystusa: bo naprzód byli Machabejczycy (którzy nie byli z pokolenia Juda) Królami. Potym im bliży było przyścić Pánstwie / tym więcej to syc mienilo / że to przyszło w cudze ręce: a Pan Chrystus w ten syc też czas narodził / według Proroctwa Jákoba / iako Ewangelista świadczy powiadać: że Pan Chrystus narodził syc za dniów Heroda Króla: który nie według starego porządku Zydowskiego był wysadzony na Królestwo: bo każdy Król w Zydostwie / miał być z pokolenia Juda / nie cudzoziemiec / iako był Heród Idumejczyk. Ktemu nie był pomazany

Bóstwo wiekui
sté Pánstwie.

Isaia 44. versu 6.

Apoc. 1. versu 8.

Ioan. 16. ver. 28.

Ioan. 14. ver. 10.

W Bethlehem
narodzenie Páná
stie.

Ioan. 6. versu 35.

Ibidem versu 50.

Genes. 3. versu 15.

Genes. 22. ver. 18.

2. Reg. 7. ver. 12.

Pod którego Króla
roszaz was
mem narodził
syc Pan.

Genes. 49. ver. 10.

Genes. 49. ver. 10.

iako Król

1. Reg. 10. ver. 1.

1. Reg. 16. ver. 13.

3. Reg. 1. ver. 39.

Czemu Heroda
pismo zowie Kró-
lem/ gdy nie był
Królem własny.

Pan Chrystus był
własnym Kró-
lem Żydowskiem.

Luca 1. v. 32. et 33.

Luca 1. versu 33.

Psal. 131. versu 11.

Matth. 1. versu 1.

Czemu syc Pan
Chrystus narodził
w ten czas/
kiedy cudzoziem-
iec w Żydo-
wie panował.

Phil. 2. versu 8.

iało Królowie żydowscy byli pomazowani od Kaptanów na stan Królew-
ski: iało był pomazan Saul od Samuela Kaptana: także Dawid od tegoż
Samuela: Salomon od Sadocha/ też Kaptana Pańskiego: y innych wiele/
którzy byli prawdziwymi Królami: czym Heród być nie mógł/ bo nie był z
pokolenia Juda/ nie był też pomazan przez Kaptana iało inny Królowie z
narodu Dawidowego a z pokolenia Judy. Pod tym tedy czasem panowa-
nia Heroda Króla niepomazanego oleiem świętym Chrystus Pan naro-
dził syc raczył.

A czemuż go Ewangelia nazywa Królem/ ponieważ nie był porzą-
dnie na Królestwo wezwany? Stad go Ewangelista zowie Królem/ że
władzę Królewską wszystkie miał w Żydostwie.

Slusnie tedy w ten czas Pan Chrystus syc narodził/ kiedy nie było Kró-
la z narodu Żydowskiego: aby syc pokazał być ich prawdziwym Królem.
Bo y dla tego z pokolenia Królewskiego syc narodził/ iało powie da pismo/
I z pokolenia Dawid względem Panny Maryey Pan Chrystus syc narodził.
A takim Królem: iało go Anioł Pannie Marye iego opowiedział/
mówiąc: Da mu Pan Bóg Stolicę Dawida Oycę iego/ y będzie Królował
w domu Jakubowym na wieki. Patrzcie: miał być Pan Chrystus Królem
prawdziwym/ ale nie iało Heród był: Bo Herodowi śmierć odieła Królestwo
iało wszystkim Królom czyni: ale Pan Chrystus wiecznym Królestwem od
śmierci Królować poczał: y Królestwa iego końca nigdy być nie miało/ iakóż
am będzie: Bo ma część y chwałę wieczną. Mianuie Oycem Dawida
Pana Chrystusowym: nie z strony wrodzenia z niego/ bo już był dawno Da-
wid umarł: ale z strony pokolenia/ i z pokolenia Dawidowego posła Mary-
ę Pańską: y też z strony obietnicy oney/ którą obiecan był Dawidowi w te
słowa: Z owoców żywota twego/ położę na Stolicy twojej. A na drugim
miejscu Ewangelista zowie być Pana Chrystusa Synem Abrahimowym y
Dawidowym: bo do tych dwu obietnic iaśniejsza była o Panie Chrystusie:
o czym w piśmie czytamy. Prawdziwie tedy Pan Chrystus był y iest
Królem/ tak z strony obietnicy od Anioła/ iało też z strony pokolenia/ i z był z
pokolenia Królewskiego: co syc pokazało narodziem iego świętym: po-
niważ syc narodził na ten czas/ kiedy Żydowie byli przez prawdziwego Króla.

A to też maś rozumieć/ iż nie bez przyczyny syc stało/ że syc na ten czas
wrodził Pan Chrystus kiedy cudzoziemiec panował: aby pokazał przez to/ że
narod ludzki/ był pod cudzym rozkazowaniem: to iest/ pod Szatanistkim okru-
tnictwem: z którego prawdziwy Król nasz Pan Chrystus przyszedł nas wy-
bawiać: bo prawdziwym był Królem wszystkiego narodu ludzkiego: pra-
wdziwym panem/ bo on stworzył nas wszystkich: a Szatan takim Królem
y Tyrannem był/ iało Heród/ nieprawdziwym/ y okrutnikiem. Ten swoje
Królestwo postanowił był nieposłuszeństwem: Ale syc Bożym Królestwem
stało posłuszeństwem Pana Chrystusowym/ który był posłusny Bogu Oycu
iało Apostoł świadczy. Ktemu tak srodze syc był ten okrutnik Szatan
wparł we wszystkich naród ludzki/ że wszyscy mu już prawie byli podlegli.
Naprzód mu byli podlegli Żydowie przez złe używanie Zakonu. Poganie zaś
przez bałwochwálstwo: y rzecz perwa/ że do tych czasów musielibysmy byli
być pod iego mocą/ by było nie zmiłowanie pańskie: który zmiłowawszy syc
nad niedzą naszą/ zesłał nam wybawiciela syna swego/ który oto dla nas naro-
dził syc: Czego czasów tych pamiętkę obchodzi Kościół Chrześcijański: o
czym też świadczy Ewangelia.

Niechajże cie tedy już żadna wątpliwość nie wprowadzi człowiecze Chrześci-
ański/ żeby Pan Chrystus niemiał być prawdziwym Mesiąszem y Zbawicie-
lem swych wiernych: bo syc wszystko wykonało/ co syc miało stać przy pra-
wodziwym

odźwimym Messyasu: o czym Prorocy powiedali. Oto narodził się z Panny
zysły/ według powieści Proroka / który opowiadał mówiąc: Oto Panna
ocznie y porodzi syna. Narodził się w betlehem/ iako opowiedział Micheas
prorok: o czym dosyć się wypisało. Narodził się za dniów Heroda Króla nie
pomazanego na królestwo/ co pokazuje być prawdziwego Messyasa/ to jest/
zbawiciela według proroctwa Patriarchy Jakoba. Owo żadna rzecz się nie
zwała przy Panie Chrystusie/ czego by przedtym Prorocy nie powiedzieli.
Gdy się tedy tak narodził ten PANT y zbawiciel nasz Messyas prawdziwy
Jan Jezus Christus. Oto Medycowie od wschodu słońca przyjechali do
Jeruzalem.

Doktorowie S. powiedali / że dla tego przyszli ci medycowie do Je-
ruzalem: Naprzód rozumieć niebyć godniejszego miasta ku narodzeniu tak
ważnego króla/ iako Jeruzalem/ które było głową całego Żydostwa. Po-
tem się to stało dla zesłomocenia Żydostwa: ponieważ tak niedbali by-
li/ że ich wprzeczili pogańscy ludzie do chwały Pana Chrystusowego: a żeby się
nie pokazała ich nierządność / iż nie chcieli poznać prawdziwego Króla
wskiego/ który był prawym dziedzicem ich królestwa: mimo którego woleli być
pod tyranstwem cudzoziemca. Mocnyć to był narodzić się Król Christus
Jan który nie tylko od Heroda/ ale y od Rzymianów kiedy by się byli do nie-
go wdali/ a jego wola była/ mogłby ich być obronić: bo miał y ma takie ry-
cerze/ z których jeden zwoiowałby wszystkie świat/ iako był wosko Asyryjskie
zwoiował: a niemalo takich ma. Powiedział był o nich Piotrowi kiedy mu
mówił w ogrocy: Czy rozumieś/ żebych tu wnet memógł mieć dwanaście
ciem Aniołów? Tymże rycerstwem obroniłby y sam siebie był/ y naród
ni nierządny Żydowski/ tak od Heroda/ iako y Rzymianów/ którzy ie byli
uż podholdowali. Ale inakże było Boga Ojca zrzadzenie: bo iż go Ży-
dowie poznać nie chcieli/ tedy zrzadził PANT sobie postronnie ludźie/ którzy
przyszli poznawać go/ pokazując Żydostwa słomę y nierządność.
Opowiedział to był zdarna prorok Izaiasz / że się cudzoziemcy mieli w ich
zdobnie rościć y światłości ich używać/ mówiąc do Jeruzalem: Wstani/
oświeć się Jeruzalem/ bo przyszło światło twoje. Ale coż to za światło jest/
o którym mówi prorok: to jest światło/ które tych czasów wosło: które w
Żydostwie wosło / a zaświeciło / y światłością swą przyprowadziło do siebie
pogańcy: O którym świetle mówi Symeon: Światłość na oświeśnienie po-
ganych. Pytasz/ co to jest za światłość? To jest/ o której mówi Jan S.
Była światłość prawdziwa / która oświeca wszelkiego człowieka przycho-
dzącego na świat. Co to za światłość tak jasna? ta/ o której mówi E-
wangelia: Przyszła światłość na świat. Coż to za światłość/ co przyszła na
świat? Oto iż jasnie ukazał Pan Christus/ powiedając się być światłością
świata/ iako Jan S. świadczy. Tę światłość opowiadał prorok zdarny
na/ do której pobudza Jeruzalem. Jakoby tak chciał rzec: Owe się Jeru-
zalem/ coż czynisz? Czemuś tak niedbała? A dalej mówi tenże prorok: Be-
da chodząc pogańcy w światłości twojej. Oto cudzym narodom będzie po-
żyteczna światłość twoja: ponieważ żeś ty niedbała / a nie chcesz nie dbać o
światłość/ która nad tobą wosła: widzisz iakoć jasna jest / że postronni będą
chodzić w niej/ a ty będziesz w ciemności za twym niedbałstwem. Królowie
też mówi będą chodząc w jasności twojej. Tę się tego dnia wypełniło we-
dług powieści Ewangelii/ która opisuje przyszcie mędrców do Jeruzalem.
Oto dnia dzisiejszego chodzą według powieści Prorocty pogańcy w świa-
tłości Jeruzalem. A Jeruzalem w niedbałstwie swym ginie. Jaisze może rzec:
iżes więcej wmitowało Jeruzalem ciemności / a niż światłość / która tobie
przyszła z dawną obiecana.

Oto

Isaie 7. versu 14.
Michea versu 2.

4. Reg: 19. versu 35.

Matt: 26. versu 53.

Isaie 60. versu 1.

Luce 2. versu 32.

Ioan: 1. versu 9.

Ioan: 3. versu 19.

Ioan: 8. versu 12.

Isaie 60. versu 3.

ibidem versu 3.

Co to są Medrecy
byli/ co do Pana
naszego dary przy
nieśli.

Leuit: 19. ver: 31.

Celius lib: 3. cap.
42.

In Alcibiade.

In libro 1. de diui-
natione.

Talis apud Per-
sas Magus est, q
Sydera norit.
Qui sciat herba-
rum vires, cultūq.
Deorum. Per se
Poli facit ista Ma-
gos prudentia
triplex.

† Libro 20.

Herostratus go
był zapalil.

Libro 6. cap: 27.

Libro de perenni
Philoso: 1. cap: 3.

Num: 22. versu 5.

Num: 23. versu 7.

Oto medrecy od wschodu słońca przyiechali/ etc. Szerzej sye musi wy-
łożyć to miejsce dla czytelnika/ gdyż od Ewangelisty tym słowem / Oto/ za-
ieden dzień jest ten przyjazd tych zacnych ludzi wypisan. Bedziemy tedy
naprzód pisać/ co to byli za medrecy/ y skąd byli do pana Chrystusa przyiechali.

† Tęktórzy z Doktorów powiedaia/ byc ie Czarnoksiężnikami. Drudzy u-
pisa medycami. Trzeci Królami. Którzy ie Czarnoksiężnikami rozumieli.

z nieumienia ięzyków obcych to czynili: Rozumieiac/ aby on którego łaciński
ięzyk zowie Magum/ śalbiierz Czarnoksiężnika byc miał: iż tak w świętym pi-
śmie czytali: Nie ślaniaście się do Magów/ to iest/ do Czarnoksiężników.

etc. Jako sie tedy rozumiała Magia/ z wczonych ludzi pisma pokazemy
Powieda Caelius byc dwoiaką Magia/ iedne sromotna/ a ta sye obierała

około Czartów/ y ich nauk. Druga była Madrości przyrodzonej dostona-
ta nauka/ co po łacinie zowa Philosophiam naturalem. Pierwsza/ nie Ma-

giam/ ale Goetiam/ zwali Grekowie. Wtóra/ wszyscy mądzy naśladowali
Pythagoras/ Empedocles/ Democritus/ Plato/ y inszy medrecy tego świata

wszystkim staraniem o nie sye starali/ aby ia vmieli. Tey Magię / to iest
iako Plato ia wyklada/ Boskich rzeczy spraw/ chwały/ y wiadomości Bożej

vmietności/ Zamolxidem przodka klada: którego potym w niey naślado-
wał Albarris Hyperboreus/ Zoroastres Syn Oromasów. A w pierwszej za-

dnemu sye Królować nie godziło/ ieno temu/ któryby ia dobrze vmiał. Cze-
go świadek iest Marcus Tullius Cicero: Bo ta rzeczy przyrodzonych Philo-

sophia/ y iey vmietność/ wczyla ie nie tylo byc rostopnymi y baczynymi Król-
mi: ale też w rzeczach tajemnych bärzo vmietnymi/ y dziwosprawcami.

A nie tylo w Persów/ ale też y indziej w dobrze postanowionych Rzeczach po-
spolitych/ takie ludzi mądre co ie Magos zwali obierano na przelożenstwa

Panstwa/ y Królestwa: y Syny ich dawano tey nauki sye wczyc/ aby po Wy-
cach godnie Królowali. Bo powiadali/ iż nie tylo mądrym byc/ ale też y Bo-

skie sprawy vmiec/ potrzeba Królowi y każdemu przelożonemu. Otóż ba-
czyc każdy może / co była Magia onych czasów: Ze nie nauka podeyżżana

Czarnoksiężka: Ale madrość Philosophię przyrodzonej. † Przeto Plinius
pise/ iż onę wczonę Magos czasu iego zwano/ którzy vmieli Physicen/ Meta-

physicen/ y Astrologia: to iest nauke przyrodzona/ nad przyrodzona/ y gwia-
zdarsta: Skąd im przychodziło/ iż też y rzeczy przyszle powiadali: Bo Cyruso-

wi Królowi Perskiemu/ który przez sen trzy kroć słońce widział/ w nog swo-
ich nie mogac go do reku dostac / powiedzieli dlugosc czasu panowania ie-

go/ że miał lat trzydzięci panować: A tak sye stało. A kiedy Ephestięy Di-
any Kosciół gorzał: Tedy Magowie wolali/ że zarazą wszytkięy Azję onę

nocy sye była vrodziła: co sye tak sstało: bo sye tey nocy Alexander Mace-
do vrodził/ który Azja potym splondrował y spustoszył. Otóż Magi o któ-

rych tu Ewangelista mówi/ nie czarnoksiężnicy ale ludzie mądzy byli/ któ-
rzy nauki powyższej napisane vmieli: o których Plinius pise / że w Persyey

w mieście PAsagardas mieszkali. A doklada: że Magia / to iest madrość
nauk/ y vmietność/ rozkazuje Królom na wschód słońca mieszkaiacym:

bo tylo mądzy tam rozkazuią. Co Steuchus wyklada lepiej gdy mówi: że
nie tylo w Persyey ale we wszytkięy Chaldeię/ Magi/ to iest medrecy y Rá-

plany y zacnymi zawždy bywali: tajemne nauki vmieli: y dziwy czynili: z
których Balaam ieden był/ który od Króla Moabskiego był przyzwan / aby

zlorzeczył ludowi Zydowskiemu: bo mieszkaił nad rzeka Euphrates: y przeto
był Arameus rodem/ albo Chaldeus/ z której była y Erythrea Sibylla albo

Prorokini / Córka Berosa Chaldecytki/ y inszych wiele/ które o synu Bozym
a Panu naszym/ wiele niebieskich y tajemnych rzeczy pisały/ które tenże Steu-

chus wypisuje.

Alle abys

A Ale abyś nie z plotek ale z prawdy poznać / co te mądre ludźi / którzy pewnym krainom w Chaldei rozkazowali / przywiódło do tego / że zdalekich stron za gwiazdą przyiechali do Jeruzalem : z tegoż Autora pokazuje. Przez powiedziata Sybillą Erythreą / iż miała wznidz na świecie ona wielka myśl / której Oyciec niebieski wszystko podał / która z tegoż Oycia sye rodziła / stworzyła wszystkich rzeczy y wyrozumienia. O tej powiadata Sybilla / że ta myśl y rod Boży / co my Synem Bożym zowieemy / miała sye na świat narodzić : którego narodzenie / miała nowa gwiazda światu objaśnić. To Chaldej mieli w swej tajemney Theologii : y mądrym tylo ta rzecz była wiadoma. Pilnie tedy tego przestrzegali / aby te gwiazdy widzieć kiedy mogli : y tak za czasem to sye było na wschód słońca rozślawiło / że mało nie wszyscy o tym wiadomość mieli : iako o tym świadczy Swetonius in Vespasiano et Tito. Tak to Sybilla rozkazata była tej gwiazdy strzedz na niebie : y skoro by sye ukazata / aby zaraz iey naśladowali gdzieby im droge pokazata : a tam myśl Boża narodzona nalezli / gdzie gwiazda im miejsce pokaze / y chwale iey dali. Strzegli oni tego przez narody ustawicznie / aż do tego czasu / kiedy sye ta gwiazda ukazata / za która sli aż do Jeruzalem / a z Jeruzalem aż do Betlehchem. A iż to było w Księgach tej to Sybille : przypomina to Cicero / iako tenże Steuchus pokazuje / gdy pod onym czasem gdy sye Pan Chrystus narodził / w wierśach Sybillinych to było napisano / że miał być narodzony taki Król / którego pod zbawieniem dusznym Królem zwac miáno : gdyż Tytuł Królewski y Rzymianów na on czas obzydliwym był / dla Tyranów onych Królów / którzy im rozkazowali : y przeto Augustin S. tak pise : że Sybilla ta nie prorokowata o Królu Tyrannie / któryby był miał ludzkie wolności psować : ale pokora wszystkie swobode ludzkie naprawować. Jey Proroctwa taki był początek : Ostatnich wieków / wniży sye Bóg / y wcieli sye Syn Boży : będzie złączone Bóstwo z człowieczeństwem / y będzie leżał na sienie Baranka / którego Panna posługami swóimi wychowata / ic. Pierwsia tedy ta przyczyna iest przyiechania tych zacnych y mądrych Królów do Pana Chrystusa / Proroctwo Sybille Erythrejskiej.

Wtóra przywodzi Hieronym y Chryzostom święty / że nie tylo Proroctwo Sybille białogłowy / ale też y Balaama Chaldejskiej / którego potomkami w nauce y w narodzie byli / przywiódło ie do tego. Abowiem prorokował Balaam o gwiazdzie / która miała wznidz na on czas / kiedy sye miał Król Izraelski narodzić : iako o tym maś napisano w Księgach czwartych Mojżesowych : Wznidzie gwiazda z Jakoba / y powstanie różga z Izraela / pobije Księżetę Moabskie / y spustoszy Syny Sethowe / ic. Z Jakoba będzie ten który będzie panował. ic.

B Z tych tedy dwu przyczyn / y z tego dwoygá Proroctwa / przyczyna sye uczyniła tym to mądrym y zacnym ludziem / że wyszawszy te nowe gwiazdy / o której mieli pisano z świętych medyków / w droge sye pusćili z ziemie Chaldejskiej / do ziemie Żydowskiej. A iż wiedzieli / że ten który sye z takim znakiem niebieskim prodić miał / niemiał być prostym człowiekiem tylo / ale narodem Bożym / y Synem onego Oycia stworzyciela wszystkich rzeczy / iako Sybilla prorokowata : Tedy dary takie iemu niesli / którzy go być y człowiekiem prawdziwym / y Bogiem prawdziwym pokazowali. Bo złoto dał iemu iako Królowi ziemskiemu : Kadzidło / iako Bogu prawdziwemu : Mirre iako człowiekowi śmiertelnemu. A iż ci ludźie zacni y mądry Chaldejscy byli / świadczy o tym Chalcidius Platonius tak pisac : Jest iedna swieta y uczciwa historya / która powiada o wesćiu gwiazdy niektórej / która nie wrzody ani śmierć ludzka opowiadata / ale sstąpienie na świat BOGA nauczyciela / ku zachowaniu ludzkiego obcowania / y ludziem

Co te Króle do tego przywiódło / że tak z dalekich krain przyiechali do Pana.
Capite 22.

Libro 2. de divinatione.

Augu: lib: 18. de Civit: Dei.

Num: 24. ver: 17. 18. y 19.

Dary trzech Królów co znaczyły.
Claudianus,
Dant tibi Chaldei
prænuntia mune-
ra Reges, Mirrâ
homo: Rex Aurû:
fufcipe Thura
Deus.
In Cōmen: in Tí-
mæum Platonis.

śmiercielnym tu otrzymaniu łaski. Te gwiazde skoro Chaldeyscy medycy ludzkie zaczęli wystrzeli/ niebieskie rzeczy w siebie wważając / wdali się w drogę w nocy y we dnie/ szukając swiętego wescia Bożego. A gdy znaleźli on Młodziak stat w dziecięciu/ uczciwość mu uczynili/ y dary takowemu Bogu przynależące ofiarowali.

Wiem co Teophilakt piše / że te zaczęli ludźi zowie Królmi Perskiemi/ tak mówiąc: Potrzeba było/ aby się Jeruzalem z swoimi było weseliło : gdyż to baczyli/ że ich nowo narodzonego Króla/ Królowie Perscy zaczęli y wielkiego zawołania byli przyjechali chwalić/ y temu poczciewość wyrządzać. Lecz iż ieden ie zowie Chaldeyczyki / a Theophilakt Persami : niemaś się czemu dziwować : gdyż Chaldea y Persia/ są iednemi Pány/ choć były różne krainy/ iednych obyczajów/ y iednego porządku Rzeczypospolitey/ używały : y tak tym iako y owym ludźi między roztązowali/ które Królmi y Książęty one narody zwały. A iako Amianus świadczy : po śmierci Cambiza Króla Perskiego/ z narodów Magów/ to jest Medców/ byli wybrani niektórzy/ którzy rząd w państwie Perskim czynili na miejscu Królewskim/ o których też Księgi Hester świadcza/ iż za czasów Króla Aswera było ich siedmiu/ których rada wszystkie się rzeczy w Królestwie dźiała/ a zwano ie Książęty. Tak też maś y o Jopowych trzech przyjaciółach/ które pismo zowie Królami/ przeto/ iż mądre swe dźierżawy rządźili. Otóż różności żadney w tym niemaś / że te Medce choć z Chaldey byli/ Persami nazywano/ bo porządków y obyczajów Perskich używali/ y pod nimi żyli. A iż tych zaczętych medców/ y krain ich Królów trzy tylo było: podanie starożytnie Chrześcijańskie/ y wiara powsechna tak rzeczy prawdziwie być : y tak w kazaniach swych Lew Pierwszy Papież piše. Gdy tedy czytaś y Ewangelisty te słowa : Oto Medcy od wschodu słońca przyszli : nie tylko Medcami / ale y Królami zaczęmi ie być wierz.

¶ Aleby pytał. O medcach nie o Królach zmiánkę czyni/ y powie/ że ludźie między przyjechali do Jeruzalem. Na toć tak odpowiem. Ci goście Jerolimscy o których tu Ewangelia mówi : Byli y Medcami y Królami. Bo komuż wiecety przynależy mądrym być iako Królom : bo Król głupi/ iest zginiemim ludu. Proroctwo Dawida proroka dowodzi ich być Królmi mówiąc : Królowie Tarscy dary przyniosą : Królowie Arabscy/ y z Saby dary przywiozą. A temu y dary które ci trzy Królowie przyniesli/ okazuje że byli Królowie : bo te dary Królom przynależały/ Szoto/ Kądzidło/ y Mirra. Te rzeczy Kądzidło y Mirra/ były wielkiey wagi y Żydów : Albowiem Kądzidło Pánu Bogu ku czci y chwale zapalali : Mirra zaś ciała y mąrtłych pomazowali/ aby niepróchniały. Nád to / iż z wielkim orszakem przyjechali prawie Królewskim/ też to okazuje że byli Królowie : o czym powiedział Izaiasz mówiąc : Obfitość wielbłądów przykryje cie (to iest Jeruzalem) Dromedarzy Madiński y Effa.

Ponieważ ie tedy pismo Proroctkie zowie Królami/ tedy y Ewangelista nieprzewinił tym/ choć ie zowie medcami. Bo dla tego/ że się znali na gwiazdach/ medcami ie zowie : a z darów/ nie przeciwiając się w niczym Proroctwóm/ pokazuje ie być Królami. O tych tedy Królach maś rozumieć/ co Izaiasz powiedział/ mówiąc do Jeruzalem : Królowie będą chodźcie w iasności twoiej. A cóż się rozumie ta Iasność Jeruzalem : nie inzego iedno chwala y ozdoba/ która miał on lud Żydowski z Messyasą przyszłego/ y posłuszeństwa Boga swego/ który ie zdobił iasnością slawy y cudzych ludźi. Ale iż zgubili Messasę/ zgubili też z nim y iasność/ ozdobę/ y chwałę tak cześną/ iako y wieczną.

¶ Jużes słyszał że opisał był Prorok to przyszcie medców / albo tych

Królów

Libro 23.

Ester 1. vers. 14

Tobia 2. versu 15.

EBRYJOSTOM y
Theophilakt.

Czemu trzy Kró-
lowie Medcami
nie Królmi w pi-
smie są nazwani

Psal: 71. ver: 10.

Izaia 60. ver: 6.

Izaia 60. versu 3.

A Królów do Jeruzalem: Co każdy pozna weszczawszy wdzisieysza Ewangelia. Słusnie sye stało/że za tak krótki czas/ wszytkiemu prawie światu Pan Chystus nowo narodzony iest wiadomy: Jż oto od wschodu słońca ludzie przychali do niego: Bo by namnię nie byłoby nam pożyteczne narodzenie jego / iestli by go był ludziem nie obiawił: gdyż nie sobie/ ale ludziem narodził sye. Potrzeba tedy była/aby ludzie o tym wiedzieli: a wiedzieli iasnie. Przez też Pasterzom iako wiernym swym/którzy byli z narodu Żydowskiego/którzy znali Pana Boga y chwalili go/przez Anyolą był obiawion. Poganom zaś iako niewiernym ludzom y białwochwalcom przez gwiazde / niema rzecz/ iasno to niemym był obiawion: bo Poganie byli niemymi: nie umieli chwalić Pana Boga / ieno białwany niemé / iako y sami byli niemymi. A wśakże za tym znakiem stali sye rozumnymi: A okrom odwłoki przychali poznawac y witac Króla nowo narodzonego. Nie oburzyło ich to/ chociaż też sami byli Królowie: Vznali zacnieyszego być tego / ktorému Niebiosy były yz gwiazda posłusne. Nie dbali też nic na daleką drogę / niebezpieczeństwa żadnego nie obawiali sye/pzedsię oni swęj chęci dosyć chcieli uczynić/y uczynili: niechcieli tego przez posły spławic iedno obecnością swoją. Alaz to nie wielkie niebezpieczeństwo było: przychawszy do cudzego Królestwa/inszego Króla mianować/okrom tego który panował: mówiac iako Ewangelia swiadczy:

Kedy iest który sye narodził Król Żydowski:

B Przypatrz sye śmiałości tych ludzi pogańskich / ktorzy śmieie okrom boiaźni żadney iasnie do Miasta głównego Jeruzalem przychawszy wyznawacia y szukacia inszego Króla/ nie tego/ który na ten czas królował. Baczysz iako gotowi wszytki niebezpieczeństwa cierpieć dla wyznania Pana Chystusowego/ iestce go nie widzac. O Boże wszechmogacy / kogo ty iasna twa swieta ku sobie nawroć raczysz/ żadna go rzecz nie odwróci. Mogli słusnie mówic ci trzey Królowie z Apostolem Pawłem swietym/ Któż nas odlaczy od miłości Pana Chystusowego: czy wstyd: czy strasunek: czy niedostatek: czy nagość: czy miecz albo przenasławowanie: zc. Jako by chciał rzec: Jż takowey rzeczy niema/ ktoraby nas miała odstraszyć od Pana Chystusa. Oto go iasnie wyznawacia w Jeruzalem Królem Żydowskim/ mówiac: Gdzie iest/ który sye narodził Król Żydowski? Prawdziwego Króla szukaia: nie pytaia sye o Heroda:bo rozumieli y wiedzieli/że nie on był prawym Królem Żydowskim. Jakoby tak chcieli rzec: nam nie do Heroda/ bo nie iest prawdziwym Królem Żydowskim: anismy też dla tego Heroda tu do Jeruzalem przychali: my chcemy tego widziec / który iest prawdziwym Królem Żydowskim: o tym nam powiedzcie/ kedy iest: kedy sye wrodził: iestli tu w Jeruzalem albo gdzie indziej: powiedzcie nam Króla Żydowskiego nowo narodzonego. Słusnie/ iakos słyszał wysłany/ nazwali Pana Chystusa Królem Żydowskim: bo był z pokolenia Żydowskiego. A iz prawdziwego Króla ci medrcowie opowiadali/ przetoż Pan Bóg który swoich wyznawców obrońca iest/ na nie nie przeciwnego nie dopuscił: żadney przykrości za to od Heroda nie odniesli/choć to ciężko znosić Królom/ kiedy im o towarzyżu albo o Successorze w ich Królestwie albo panowaniu opowiadacia.

W tych trzech Króloch ktorzy śmieie wyznali Pana Chystusa / stalosc wszytkich Meczenników y wyznawców Pańskich przyszla okazala sye: ktorzy stale trwali aż do śmierci/ wyznawajac pana Chystusa. Takię stalosci trzeba każdemu człowiekowi Chryścijańskiemu / aby śmieie wyznawał Pana Zbawiciela swego: pomniac one słowa / które Pan Chystus raczył mówic: który sye miie będzie wstydzil y słow moich/ tego sye też będzie wstydzil Syn człowieczy/ kiedy przyjdzie w Miastacie swym. Nie wstydzę sye człowiecze

Słusnie y przysłownie oznaymił Pan narodzenie swoje Narodom wszytkim.

Luca 2. versu 9.
Matth: 2. ver: 2.

Pasterzom swiadectwo o Chystu sie iesli sye maie te zdalo.

Rom: 8. versu 35.

Pan od obudwu narodow/to iest/ od Żydowskiego przez pasterze/ a od Pogańskiego przez mądre króle swiadectwo dosiadczone wziat/ iz sye narodzil Messyaszem.

Królowie ci zacieli trzy rzeczy czynia. Króla nowego szukaia/ o nim sye pilnie pytaia/ z chwata y z dary które mu niesli/ wszytkim sye opowiadacia.

Luca 9. versu 26.

Chrześcijański Pána Chrystusa wyznawać przed ludźmi/ponieważ též on chce iebie wyznawać przed Bogiem Oycem swym. Bierz przykład z tych trzech Królów którzy dnia dzisiejszego śmieie pytali nie bojąc sye Heroda o Pánie Chrystusie Królu Żydowskim mówiac: Kedy iest który sye narodził Król Żydowski: nie bez przyczyny go szukamy:

**Abowiemesmy widzieli Gwiazde iego ná wschód
Kóncá: y przyszli smy chcąc mu cześć y chwátę dác.**

Gwiazde iego ze
wa/ to iest gwia
zde nowa/ nie
dana/ powietrz
na/ nie z stárem
gwiazdami nie
májac/ taka sy
nam ukázala/ y
iego narodzenie
oznáymita: A no
wa iest/bo od pół
nocy ná pokus
dníe chód iey nie
od wschodu do za
chodu iako in
sych. Jako do
ktorowic o iey
chodnie pi
sa.

Dla czego gwia
zde zowie gwia
zda iego.

G Jakoby chcieli rzec: takowyc to iest Król zacy/ y nád insie dzi
wniejszy/ że gwiazdy niebieskie ukázale iego narodzenie: a dla tego godzien
est aby smy mu cześć y chwátę oddali. Widzieli smy mówi gwiazde iego. A
zaż tá iedna tylko byla iego gwiazda: ponieważ wszytko iego gwiazdy/bo od
niego sa stworzone. Czyli to tá gwiazda/ iako niektorzy powiadaia/ iż każdy
człowiek ma gwiazde/pod która sye rodzi/która pokázue iesli szczesliwy albo
nieszczesliwy bedzie: také plottki niemáa nicie mieysca w ludzi Chrześcijań
skich:co stad mozesz poznac/ze to sa básni/ponieważ Jakob y Esau iedney go
dziny poczel sye/y iedney godziny sye porodzili/ a wždy Jakob byl dobry czło
wiek/a Esau byl zły: bo iesli byl ieden dzień y godzina poczecia y narodzenia
ich/musiála též iedna gwiazda byc/któraby byla znaczyła/ iakowi mieli byc.
Atéž to plottki/ ponieważ Jakob iedney godziny poczewszy sye z Esau/ ta
též narodziny sye/ odródzil sye dobrocia od Esau zlosnika: bo uż według
powiesci tych/ musiála im iedna gwiazda sluzyc/ ponieważ záraz sie narodzi
li: a wždy ieden oto byl dobry a drugi zły: znac/ ze sye to nie gwiazda dzialo
ieno wmyslem/ iż Jakob byl dobrego wmyslu/a Esau zlosnego. Nie dla
tego tedy tu mówi: widzieli smy gwiazde iego/ zeby ieno tá miała byc iego/ a
drugie nie iego: bo on wszytki stworzył. Nie dla tego též/ iako mienic/ zeby
człowiek każdy miał miec gwiazde/pod która sye rodzi: Ale dla tego iazowie
gwiazda iego/ iż dla okazania iego narodzenia poganom byla wesła: gwia
zda iego byla zstrony téy posługi/która czynila/ iż wiódia medice. A tá gwia
zda byla różna od insych gwiazd. Naprzód biegiem byla różna/bo nie przy
rodzonym biegiem sła: sła wprost/ dróge ukázuiac do Żydostwa. Byla též
różna swiátłością: bo iasniey nád insie gwiazdy swieciła. Bo z history
iay znac iż nie zagasta. O téy gwiazdzie powiada Augustyn swiety/ze nie by
ła z onych gwiazd/które od poczatku stworzone sa/porzadku biegow swoich
pod wstawa stworzyciela przestregajac: ale czasu nowego porodzenia y nie
slychanego Pánstiego nowa gwiazda ukázala sye. Dla tegoż ci mediceowie
ukazawszy tak dziwne gwiazde/ która byla różna wszytkim insym gwiaz
dom/ pokwapili sye do Żydostwa. alec o tym uż dosyc.

Każdy mógł sye przysluchac checi tych mediceow/która mieli ku P.
Chrystusowi. Oto do Jeruzalem przyiechawszy/ y tam go menalawszy/ przed
sie nie przestali szukać/ badać sye/ cudá opowiedajac/które widzieli: to iest/
gwiazde. Niepotáiemnie ani poszeptem té rzeczy sprawuiac/ale iasnie sye py
tając o Królu Żydowskim narodzonym: Aż to przyszlo do vsu Herodowych/
iako Ewangelista w dzisiejszey Ewangeliiy opisuie mówiac:

Wyslawszy to Król Heród /

To iest opowiedanie Króla nowego/ a iż sye o nim z pilnościá badaia/
iako Ewangelia mówi:

**Jat z soba crwozyc / y cudziez przy nim wszytko
Jeruzalem miasto.**

Miał

A Miał Heród przyczynę do bojaźni/ gdy posłyszał o inszym Królu: bo za gwałtem panował w Królestwie: dla tegoż nigdy nie był spokojnego umysłu/ obawiając się aby go też gwałtem z niego niewysadzono. A wszakże mógł się niebać: bo Pan Chrystus Król wieczny nie tego doczesnego Królestwa był Królem: Bo tego przez walki y przez niesnaski wielkie pospolicie dostąpił: A Pan Chrystus był Królem pokoju: y w tych się kocha/ którzy pokój milują/ bo te zaleca mówiąc: Błogosławieni spokojni/ abowiem Synami Bożymi będą nazywani. A Aniołowie przy narodzeniu jego pokój opowiadali/ a nie rosztek/ ani walki/ których Heród obawiał się/ aby przez nie panowania nie utracił. Pospolicie to bywa w pysnych y hardych ludzi/ y w miłośników

B prożnych chwały/ którzy się kochają w tym/ że drugim rozkazują/ y nad nimi są przełożonymi. Otoż/ by namniej co posłyszeli o utraceniu panowania swego/ strasząc się wsiłnie/ trwożą sobą/ iakoś słyszał o tym Herodzie: bo by on był nie dla pychy y hardości dostąpił Królestwa/ niefrasowałby się był: y owym odstępilby był od cudzego/ co niesprawiedliwie trzymał. A dla tegoż srogosc niesłychaną uczynił nad dziećmi niewinnymi/ których moc wielka pomordował. A stąd się pokazuje jego harda złość/ iż się bał utracić panowania doczesnego. Przetoż może każdy obaczyć/ że się to wypełniło w tym Herodzie/ co mówi Doctor Grzegorz święty: Iż pycha jest początkiem wszystkich złego/ y królów/ y wszystkich występków: bo by pycha była niepanowała w Herodzie: takiej srogosci niepokazałby był nad dziećmi niewinnymi.

Daleko ten występek siarady od ludzi Chryścijańskich niech będzie. Możemy się Herodzie niebać/ żeby Pan Chrystus miał cie podzielić w Królestwie swoim: nie jest ci on tak pysny/ iakoś ty jest: pokorny jest/ y w pokornych się kocha.

Tęże pokory rozmiłuj się człowiecze Chryścijański/ która pokore Pan Chrystus pokazywał/ y kazał się wzywać wszystkim mówiąc: Uczcie się odemnie/ iżem ja jest cichy y pokorny sercem. A iakoż to być pokornego serca? Oto Grzegorz święty wzywa mówiąc: Pokora prawdziwa ta jest/ gdy kto o sobie mało rozumie/ a dobrze sprawy drugiego okrom zadrósci opowiada. Pokora prawdziwa cudzych rzeczy niepożąda: na swych małych przestaje. Przestawał Pan Chrystus w onej skopie smrodliwej pokornie: o pałace Herodowe nie niedbał: A przedsię królów ziemscy przed nim wpadali/ o Heroda pysnego nie niedbając. Gdyż pysny każdemu się przykrzy/ y Panu Bogu jest bzydlivy. Chciejże się człowiecze Chryścijański Panu Bogu podobać przez pokore świętą/ która jest matką wszystkich cnót/ y pierwszym stopniem do Królestwa niebieskiego.

Iżes słyszał że Heród frąsował się z narodzenia Pana Chrystusowego/ bo mu sło o Królestwo/ o które Pan Chrystus nie niedbał: bo nie doczesnego Królestwa przyszedł się był domagać/ ale wiecznego: nie cielesnego/ ale dusznego: nie jedney prowincye Królem był/ ale wszystkich światów. Z inszym Królem miał Pan Chrystus sprawę/ nie z Herodem: o takiego Króla Panu Chrystusowi sło/ który y Heroda y wszystkie ludzic na świecie był opánował: tegoż Pan Chrystus miał wyrzucić z Królestwa/ nie Heroda: Szatan ten był opánował dusze ludzkie/ ale niesprawiedliwie y zdradnie: przetoż Pan Chrystus narodził się/ aby Królestwo y panowanie tego zdrajcy wydarł y otrzymał/ iako prawdziwy Pan y dziedzic narodu ludzkiego. Ale mało się trzeba dążyć bojaźni Herodowej: abowiem słyszał/ że o Króla Żydowskię go pytano. Szło mu tedy o Królestwo: bo rozumiał że ie miał stracić.

Lecz iż Pan Chrystus Królem Żydowskim nie był/ dla czegoż go Królem mianują? Był Pan Chrystus Królem Żydowskim/ to jest swych chwałców/ y wyznawców: otóż daleko był różny od inszych Królów. Nadto jeszcze nie narodził się/ był Królem: iako Dawid mieni w swym Psalmie

O ię

mówiąc:

Trwożył z sobą
Heród z bojaźni/
a lud on Jerozolimski był zatra-
żony podobno
z zdumienia nos-
winy dziwney/
gdyż z tych dwu
przyczyn zatrwo-
żenie przychodzi
na ludzi.

Lucę 2. versu 14.

Matt. 2. versu 16.

Matt. 11. ver: 29.

Pokora co jest.

Jeśli Pan Chris-
tus był Królem
Żydowskim.
Juda się wyklá-
da wyznaniem.

Psal: 5. versu 3.

Psal: 26. versu 9.

Isaia 30. versu 19.

Psal: 147. ver: 14.

Ioan: 8. versu 56.

Gen: 49 ver: 10.

Exodi 4. ver: 13.

Psal: 88. ver: 39.

Isaia 64. versu 1.

Michea 7. ver: 7.

mówiąc: Tys (mily Panie) jest sam Królem moim y Bogiem. Tęgój Króla (którego Dawid będąc Królem wyznał/ iż był Królem iego) ci medicy też wyznali: y szukali nie ziemskiego: bo by im było ziemskiego Króla trzeba/ do Herodaby sye byli pytali/ nie do Pana Chrystusa. Prawiec go tak wyznali ci medicy/ iako go Dawid wyznał. A Dawid także iako y medycowie Królem go wyznał. Wyznał go Dawid Bogiem mówiąc: Ty jesteś Królem y Bogiem moim: tóż też medycowie wyznali/ gdy powiedzieli że go przyszli chwalić: a chwalać nikomu nie przynależy/ iedno samemu Bogu. Dawid y medycowie iednako wyznali Pana Chrystusa/ Królem y Bogiem. A ponieważ że takim był/ próżno Heród sye frąsował: bo takiemu Panu próżno sye było przeciwieć: y owsem lepiej było/ by był sam siebie y Królestwo swoje w opiekę iego podał/ iako sye oni świeci Królowie podali iemu: albo iako Dawid czynił mówiąc w Psalmie swoim: Bądź Panie wspomozieniem moim: nie opuśćzaj mnie/ ani nie wzgardzaj Boże zbawicielu mój. Tak też było uczynić Herodowi: a rade swoje zła opuścić. Ale bał sye opuścić Królestwa: a wždy przedsię y to mu przyszło czego sye bał: bo w krótkim czasie mizerne iako bestia zdechl.

Tuż sye nie tak dziwuy/ że sye smuci Heród z przysięcia Pana zbawiciela naszego człowiekiem pogańskim będąc. Ale temu sye dziwuy/ że sye y Jeruzalem miasto (to jest ludzie w Jeruzalem będący) smuciło/ będąc wybranym ludem Pańskim: którzy raczy sye mieli radować/ według słów Proroctwa których ie pocieszał mówiąc: Lud bowiem Syonski będzie mieszkał w Jeruzalem płacząc: y owsem płakać nie będzie: litość mając/ wltunie sye ciesząc: na głos wołania twego skoro vstyszy wnet odpowie tobie/ rz. A Jeruzalem oto przeciwie czyni: gdzieby sye miało weselić z pociechy swojej/ z dawnej obietnicy/ którzy Oycowie ich vsilnie pożądal: smucić sye pomaga Tyrannowi swemu/ którzy ich dziatki pomorduić: wola z śmiercią Synów swych smucić sye/ a niż z żywotem sye weselić! Heród zabijacz/ a Pan ożywiacz. Wszytko to sprawnie niewdzięczność twoja Jeruzalem/ żeś niewdzięczne pociechy tobie od Pana Boga dał: bo z pociechy sye smucić/ test znak niewdzięczności. Ożywia Jeruzalem niewdzięczność Oyców twoich/ którzy szemrali przeciw Panu na puszczy/ że ie wywiódł z niewolę ciężką Egiptu: woleli w niewolę być/ niż na swobodzie: równie też ty tak czynisz Jeruzalem/ smucąc sye z przysięcia zbawiciela twego. Jesli sye obawiało iakięgo niepokoiu/ mogłoś bezpiecznie być: bo ten przyszedł o którym waf Dawid powiadał: Iż położył granice twoie pokój. Jesli przed tym bronił cie od nieprzyjaciół twoich: y teraz takżeby cie był bronił/ y nie dopuściłby cie był spustoszyć: ieno żeś go niechciało vznać/ oto sye iasnie pokazała niewdzięczność twoja/ ponieważ sye smucił.

Tuż sye smuciłby sye był Abrahám / o którym Pan powiada: Iż sye radował/ by był oglądał dzień mój. A Jakób Patriarcha nie smuciłby sye też był/ którzy opowiadał przysięcie iego.

Mozesz także/ czyby sye był smucił: którzy prosili Pana Boga mówiąc: Zepili mi Panie/którego masz zesłać.

Dawid/ ten by był rad/ bo narzekał w Psalmie swoim mówiąc: oddałeś Chrystusa twego mily Panie.

A o Izaiasu co rozumieś/ czy by był płakał: którzy tak vsilnie mówili: Obyżes co narychleń roztargnął niebios a przyszedł.

A Micheas co by też był czynił: pewnie żeby sye też był nie smucił z przysięcia Pańskiego/ którzy pragnąc go mówili: bede oczekawał Boga zbawiciela mego. Ci którzy wdzięcznie oczekawali Pana Chrystusa zbawiciela/ nie smucili sye: y na ten czas/ kiedy sye Jeruzalem smuciło z swoim tyrannem/ y

meżobóyc

meżobóycę Herodem / iako Symeon maż święty: rozumięć o tym żeć sye nie smucił / y owsem sye weselił / że tego doczekał tak zacnego dnia narodzenia Pańskiego. Mogł sye smucić żalując niewdzięczności bracię swojej / że oni niewdzięczni byli dobrodziejstwa Pańskiego: a że sye woleli smucić z tym / kto ry im złość wyrzadzał / a niż z dobrodziejstwa swego radować sye.

Żadney rzeczy niemaż / ktożaby wiecęć gniew Pański pobudzał / iako iest niewdzięczność: y słusnie każdy z ludzi Chrześcijańskich ma sye tego wy-
stępukować niewdzięczności: owsem oto pilnie sye starać / aby mógł od-
sługować dobrodziejstwo Pańskie. Ależkolwiek takiego człowieka nie nazy-
wać / ktożby Panu dobrodziejstwa tego odslużyć mógł: byśnać był żywo co-
iest niepodobna rzecz y do tysiąca lat: bo cokolwiek ma człowiek / wszystko to
i jest dobrodziejstwo Pańskie: zdrowie / majątność / dziatek ić. co lepszego duszy
nie zbawienie: wszystko to od Pana z łaski iest / a nie z zasług naszych. A nie
mądrze mu za co służyć y wdzięcznym być / ponieważ wszystko dobro tak ciele-
sne iako duszne od niego maż: Chybaży cie śatan zaślepił / iako tych / ktożby
sye oto z Herodem smucili z narodzenia Pańskiego.

Alle opuściwszy te niewdzięczniki / słuchay co uczynił Heród usłyszawszy
o panie Chrystusie: przypatrzysz sye wnet tego zdradliwego chytrości / kora E-
wangelia pokazuje mówiąc:

**Wocym zebrałszy wszyscy Królażetá Káptanśkie /
y Doktory / y w Zakonie uczone / bádali sye pilnie
od nich / gózieby sye był miał Chrystus rodzić.**

Przypatrz sye zdradliwego chytrości tego złego Heroda: zgromadził
Káptany Doktory / nie żeby sye zakonu od nich uczyc miał / o kóry on niedbał:
ale chciał / żeby zdradzie tego dobrze sye posłancomowało. Oto będąc cudzo-
ziemcem wyrywa Káptanów / aby oznaymili z pisma / kedyby sye P. Chrystus
miał narodzić: a on nigdy pismu wiary nie dawał: y teraz / nie dla tego pyta /
aby sye prawdy nauczył / y wierzył pismu Pańskiemu / ale żeby zdradliwie był
mógł zatracić dziećciatko niewinne Pana Jezusa.

Alle śadze wiedział / że sye Pan Chrystus był miał narodzić / bo medico-
wie nie pytali sye o Chrystusie / ieno o Królu Żydowskim: Musi być często
wspominali Żydowie Pana Chrystusa / że sye miał narodzić: bo czas tego
dniów Danielowych / już przychodził: o toż też on o tym słychał: przetoż pyta /
gdzie sye miał narodzić P. Chrystus. Uciechał mu godności Królewskiej
przypisać: bo nie pytał / gdzieby sye narodził Król Żydowski: ieno Chrystus /
gdzie sye miał narodzić.

Przez to pytanie Herodowe Káptanów o Panie Chrystusie uczyc sye
mamy / od kogo sye nam trzeba pytać o Panie Chrystusie: y komu przynależy
o tym odpowiadać: ponieważ też Prorok mówi: Wárgi Káptanśkie strzeż
własności: y Zakonu z wst iego beda sye wywiadać. Od Káptanów sye
trzeba uczyc / kto chce wiedzieć o Panie Chrystusie: nie od fawcow albo kła-
czów / ktożby sye ministrami zowa. Widzimy to iasnie / do takich błędów ci
wielekni Ministrowie swoje ucznie wiada: widzimy że ie już tak powiktali /
że niewiedzą kedy daley: iest już tego cęchu niemało / ktożby o panie Chrystusie
dosyć źle wierza. A czemuż: że sye o nim od Káptanów niepytali / ale od chło-
pów niewymieitnych / ktożby sobie tylko troche pismem geby pomazali. Oto
Heród acz fałszywie / chcąc sye dowiedzieć o Panie Chrystusie / nie wezwat
gminu pospolitego / bo wiedział żeby mu byli nie skuteczne nie powiedzieli
o Chrystusie: wiedział że Káptani pismem sye bawili / y bawic sye maia: bo z
wst ich wszyscy Zakonu sye uczyc maia: przetoż pytał ich o Panie Chrystusie /

PETrus Raucna
inquadam Epist.

O niewdzięcz-
ności / iaki iest
grzech / pisaliśmy
na inşych mież-
scach.

O Żydów ná ten
čas iedno tylo
Ksiaże Káptanś-
kie było / to iest
Biskup ieden był
Król / gdy mówi
Ksiażetá / w wie-
łości maż roz-
miec on / ktożby
sobie w kápnym
Biskupstwie rocz-
nym wstępowali:
gdyż Heród tak
Biskupstwo prze-
dawał inşemu
co rok.

Malach: 2. ver: 7.

O gym sye po-
kaze ná inşych
wiele mieyscach.

á nie inšych z ludu pospolitégo: ktorzy mu z dowodem pisma powiedzieli mieysce narodzenia Pána Chrystusowego / iáko Ewangelia swiadczy mówiac:

A oni powiedzieli mu / że w Judskim Bethlehem: bo ciał napisat Prorok: A ty Bethlehem ziemio Judo! / żadnym sposobem nie iestes mnieysza miedzy głównieyszemi miastami / ić.

Nie pyta Heród gdzie sye Chrystus narodził / ale gdzie sye miał rodzić / znać że Medicom nie wierzył ktorzy mówili: Gdzie iest ktorzy sye narodził. ić.

Rom: 2. versu 21.

Iż nie tak przywodzili w pismie wzeni Proroctwo / iáko v Proroku stoi napisano Micheas / przyczyna tá iest: że ięzykiem SArickim Pismo przywodzili: w ktorzym ięzyku tak własnje stoi napisano: y ktorého ná on czas vzywáli. A téz Ewangelista nie pátrzył ná słowa / ale ná rzecz: y choć słowa troche rózne / ale rzecz iest iedná. Málo tedy o słowa potrzeba sye spieć / gdy rzecz spismem Proroctkim iest iedná. A iż o tym Proroctwie ktoré przywodzili Kapłani Herodowi opowiadáiac mieysce narodzenia Pána Chrystusowego / iuz wyssey dosyć sye mówiło ná onym mieyscu / gdzie Ewangelia opisuje narodzenie Pána Chrystusowego / mówiac: gdy sye narodził Jezus w Bethlehem mieście Judskim. ić. tedy iuz o nim nie potrzeba wiecey mówić: poniewaz wyssey o tym mówilismy. Jeno każdy przypátrzyć sye tu może záślepieniu Zydowskiemu. Opowiadáia Herodowi y medicom mieysce narodzenia Pána Chrystusowego z pisma: á sami przedsi nie wierza / ani Pána Chrystusa szuká! okazáli insym studnice żywota / á sami dla suchosci pomarli! Podobni sa onym ktorzy Korab Noemu budowali: insym go wezynili / kedyby przygody mogli wydz / á sami potopem pogineli: iakoby tak chciat rzec: insym byli pożyteczni / á o swoy pożytek nie niedbali. Naydzieš y dzis takich nie málo y w céchu wezonych / ktorzy im sa náuczenišy / tym sa leniwšy ku szukaniu Pána: może o takim każdym mówić / inszego wezyš / á sam siebie nie wezyš: insym mówiš szukáćie Pána / á sam go nie szukáš: komu insému iestes dobry / á sobie zły: á ono tak sobie iáko y insym máš być dobry.

Opisawšy iuz iakos slyšat Ewangelista w Ewangelii pilné wywiadowanie Herodowe / o mieyscu gdzie sye Chrystus miał narodzić: teraz zas o tym mówi iaka spráwe miał z medicami zdrádlivie tenže / iáko máš w textcie Ewangelii:

Tedy Heród táiemnie przyzwawšy medicow / pilnie sye z nich wywiadowat času / ktorého sye im Gwiazdá wkazáta.

Iuz spráwiwšy sye od Zydowskich Kapłanow o mieyscu narodzenia Pána Chrystusowego / teraz zas nové chytrości zázywa: nie vřaiac Zydow. Spodziéwa sye žeby mieli być przychylnišy y zyczliwšy Królowi / á nižiemu obcemu. Z medicami tedy zdrádlivie swoje rzeczy spráwuje y potáiemnie. Ale móglci sye niebać w tym Zydow: nie takci przychylni byli Pánu Chrystusowi: iesti mu nie byli przychylni ná ten czas kiedy vmárté wřtrześkal / á cóž kiedy iestze w iastkách ležal: Pilnie Ewangelista mówi / wywieział sye od nich času gwiazdy / ktorá sye im wkazáta: czyniac ie pewné o mieyscu / kedy mieli náleść Pána Chrystusa: á oto téz prořac od nich / áby mu oznaymili czas narodzenia: y zmysla též sobie / že mu chce chwale dáć wespoleť z nimi: áby go nálazšy zatraćić mógl. Oczym tak mówi błogostawiony niektóry Doktor: wřyřawšy Heród Zydowskiého przeložoného być

S. Leo in sermonebus.

narodzo

owiedzieli mie
dczy mówiac:
Bethle
lehem
es mniej

narodzonego/spodziewając się mieć z niego potomka w państwie/bal się: a
tak zmyślając zabicię sprawcy zbawienia/faleśna obiecał posługę. Ale iako
czesliwyby był/ gdyby był naśladował medycow w ich wierze! A to co tu
zdradzie zmyślał/ by był obrócił ku nabożenstwu! O slepą głupiego prze-
naśladowania niepobożności! Która rozumieś że swa popedliwość możesz
zatrwożyć boską radę. Aleć przeciwno Bogu nie masz rady ani mądrości.
Drożno ty Herodzie myślisz/ y zdradę twoje dziwnym obyczajem pokrwywasz:
tego nie dotajesz/ żebyś miał zgładzić sprawcę żywota: tylo ta swa zdrada
omieszkanie czynisz tym świętym ludzkiem.

iało y Proce
riactm Pijmo
ktorego na on
a rzecz: y cho
przeba sye spie
rozortwie troy
ma Pana Cha
goscie Ewange
narodzil Jezus
wiecy mowia
se tu moze za
miesec naroz
rza/ am Pana
la suchosci po
ym go wezyna
toby tak chial
zardziej y djsi
tem sa lenwe
wezys/ a sam
fukaf: Komu
nafi byc dobry
elux pilne wy
rodzic: tery
nje/ iako masz

Niemala pokuse mieli ci medycowic: Naprzód spodziewając sye na-
leśc Pana Chrystusa w Jeruzalem/ iako w głównym miescie/ nie należeli. He-
rod im też zabawę. czynił/ y omieszkanie drogi ich. Gwiazda też w drodze
przed Jeruzalem im zniknęła. Na tym ieno zost mieli/ że im miesce narodzi-
nia Pana Chrystusowego opowiedział/ tak iako sye też był sam o nim od
kapłanów dowiedział: o czym Ewangelia powiada iac odesłanie medycow
do Bethlehem/ tak mówi temi słowy:

Botym odsyłać ie do Bethlehem/ rzekł (Heród)
iechawszy pytaycie sye pilnie o tym dziecieciu: a
gdziebyście należeli dajcie mi znać/ żebych też y ia
echawszy dał mu część y chwale.

Latwie baczyc każdy może/ iako żli zdoła swoje złość: y iako jest
żdę złości osobna chytróść. Heród chytró pręciwie/ aby zdradził: zgro-
madza kapłany: pisma sye bada o narodzeniu Pańskim: od Królów czasu
Kazania gwiazdy: zamyśla sye z nimi/ klama/ obiecać czego w sercu nie
miał. Patrz iaktymi fortelmi żli o ozdobe złej rzeczy sye staraia: Ato przy-
patrz sye pilnie/iaktie vsilne staranie ma ten zły Heród ku rzeczy złej: to jest
ku zgładzeniu niewinnego zbawiciela naszego Pana Jesu Chrysta. A stad mo-
żesz go rozumieć być z liczby onych/ o których mówi Dawid: Jż przedtę sa
nogi ich ku wysłaniu krwie. Oto odsyłać medrec do Bethlehem/ także sye im
pytać pilnie o dziecieciu Panu Jezusie Chrystusie. O złości/o obłudności/
o okrutna frogosci: zmyślaj sobie nabożenstwo/które sye nie Bogu podoba
ale oycu twemu dyablu/który jest klamca od początku/ a mgdy w prawdzie
nie stat! Zgodzilesz sye z oycem twym w klamstwie: oto klamasz: chceś rze-
komo chwale dać panu/ a ty go rączey żywota myślisz pozabawić: co sye po-
kazało ro morderstwie twoim nad niewinnemi dziećmi.

Wiele dzisia naydziesz tak nabożnych iako ten Heród/którzy zmyślają
sobie nabożenstwo dla swego pożytku: A ieszcze co wiecay/ y prawdziwey
wiary odstepnia. Ale tacy niechay sye ostrzegają frogiey kazni od Pana
Boga/ bo sye Pan Bóg bzydżi zmyślonym nabożenstwem: bo iako mówi
Augustyn: że zmyślona swietobliwość jest dwoiaka złość. Sluchay co za
zaplate bedz mieć takowi/którzy zmyślonym nabożenstwem Pana chwala.
Oto masz w księgach Jobowych gdzie mówi: Nadjiecia pokrytego czlowie-
ka zagnie: (to jest/któ: y sye inaczey pokazuje przed ludzmi/ a inaczey na ser-
cu) przed Panem Bogiem zowie go pokrytym/ iż złość swoje pokrywa z-
wierchnia swa swietobliwością. A iako groby ozdobne pokrywają sinrody
swoie/którzy sa pelne: tak też y oni czynia swa swietobliwością. Tak o-
wyc Heród był o którym ieden z Doktorów mówi: Heród obiecał nak ożen-
stwo/ ale miecz ostrzy y złość serdeczna: farbuie farba pokory. A któ: by
był z ludzi mógł zrozumieć zdradę złego serca Herodowego/ o krom samego

Prou: 21. ver: 30.

Acto: 3. ver: 15.

Psal: 13. versu 3.

Ioan: 8. ver: 44.

Augustinus super
Psal: 23.Zmyśloné nabo-
ženstwo co za za-
plata weźmie.

Job 8. versu 13.

Matt 23. ver: 27.

Chrysostomus su-
per Matth: 2.

Pana

Pana Boga: Która na ten czas wytknęła/ Kiedy przez Anioła swego nie kazał A
sye medicom wrócić do Heroda/ iako niżej wysłyszysz.

Bada sye tedy pilnie Heród od medyców godziny perowney/ Kiedy gwiazda
nastala: a badając obiecuie medicom ze y sam chce przyiać y chwale mu
dac: y tak odprawił medice.

Którzy odsluchawszy Króla odiechali.

¶ Dwie rzeczy od Heroda wysłyszeli ci świeci Królowie. Naprzód
świadcetwo o mieyscu narodzenia Pana Chrystusowego. Powtóre / roz
kazanie iego: bo im był rozkazal/ iż iakoby przedto nalezli byli dziecię PAną
Jezusa / żeby mu dali znać. Wsluchali w tym medycowie Króla Heroda/ B
aby szukali Pana: ale w tym nie wsluchali/ aby sye mieli wrócić do niego.
Tym medicom podobni są niektórzy ludzie Chrześcijanscy/ którzy rzeczy do-
brych z wst zlych Kaznodziei słuchają/ ale ich spraw nie naśladowią.

Wyiechali tedy z Jeruzalem oni Medycowie.

¶ Ci oto Gwiazda ona która widzieli na wschód
Stonice/ postepowała przed nimi (tak długo) aż
przyszedłszy stanęła nad onym mieyscem/ gdzie by-
ło Dzieciatko.

¶ Z tych słów pokazuje sye/ że tym medicom gwiazda ta/ która ie wio-
dła z ich ziemie do Jydostwa/ była znienala przed miastem Jeruzalem. A tak
musieli wrócić do miasta Jeruzalem / y ono napelnic nowym y wesotym
poselstwem. A to sye wszystko sstało/ ku wpoiminaniu Jydów/ aby na potym
nie mieli wymówki swemu niedowiarsztwu. Proźno mają mówić/ żeby naro-
dzenie Panskie było od nich zakryte: pelno wszedzie było tego: naprzód pis-
ma prorockie opowiadały narodzenie iego w Bethlehem miescie. Anioło-
wie pasterzom w tymże miescie opowiedzieli narodzięnego Medycowie al-
bo trzej Królowie prawie już wszystko swiatu opowiedzieli. A iakóż to
Jydom miało być tajemno? Ale to wszystko sprawila ich niewdzięczność y
niedbałstwo/ o którymś wysłyszysz.

¶ Ale iakaz to ślepotą Jydostwa: oto iedna gwiazda Pogany oświeciła/
y do wiary przywiodła: a Jydów słonice samo sprawiedliwosci/ Pan Chry-
stus niemógł oświecić / a któż tego jest przyczyna? nie Pan Chrystus: dla
tegoć słonice wstalo/ aby każdemu świeciło: a iesli sye kto przed słoncem kry-
iack od zimna umiera/ już nie słonice winno: bo bylo gotowe zagrzewać go y
oświecać: ale sam sobie winien/ że sye przed słoncem krył. Tak też pan Chry-
stus prawdziwa swiatłość jest każdemu gotowa ku oświeceniu ciemności
iego: Bo dla tego przyszedł/ aby wszyscy ludzi zbawił: y sam mówi: Przysła
swiatłość na swiat: ale umiłowali więcej ciemności/ niż swiatłość. Swia-
tłość przysła aby oświecała: a ludzie więcej miluic ciemności / wciekali
przed swiatłością. Tu sobie każdy winien że wcieka przed swiatłością. Tak
że też sobie winni Jydowie / że PAną Chrystusa swiatłość im zgotowana/
który ie miał oświecić ku wznaniu drogi zbawienney / wzgardzili / y niechcieli
wznąć: a woleli w swych grzechach pomrzeć. Jestci y dziś takowych wie-
le/ którzy przed tą swiatłością wciekają/ y źródło prawdziwey wody wzgar-
dzają: to jest/ naukę Króciola powszechnego: iako są odszczepienicy y kacer-
zcy: ci sobie wymyślają swemi według swych rozumów kopaia studnice/
które wody nie mogą mieć zdrowey / to jest/ zbawienney/ do których mówi
Pan przez proroka: Wnie opuścili źródło wody żywey: a poczynili sobie

Gwiazda aż do
Bethlehem pro-
wadzi / na ono
mieysce gdzie sye
dziecie wrodzilo
y bylo/ bo iako w
Jeruzalem go
nie mogli naleś
takby sye go też y
w Bethlehem by-
li nie dopytali/
albo iesli sye
byli dopytali/ tes-
dy Heród przedzy
by był o nim sye
dowiedział / y o
zdrowiu iego
myślił.

Ioan: 3. versu 19.

Ierem: 2. versu 13.

cyster.

A cysterny które wody nie mogą otrzymać.

Alle opuściwszy te wszystkie przewrotniki / Kiedy z ich niedowiarstwem / Heroda z jego okrucieństwem : przypatrzmy się co stąd wrosło / gdy się ta gwiazda znowu medcom ukazała : Ewangelista tak opisuie :

**Wyrzawszy tedy Gwiazde / (to jest Medycowic) /
rozradowali się radością wielką.**

B Nie tylko dla tego się weselili że gwiazde wyrzeli / która im była na czas zginieła : ale też dla tego / iż w Jeruzalem pisano prorockie z znakiem niebieskim ku oznajmieniu Króla zgodne nalezli. Weselili się iż ich nadzieja nie omyliła. A nie dziw / że się weselili wielce : ponieważ dziwna gwiazda ich wiodła / do ich wielkiego pożądania : aż przyśledszy stanela nad miejscem gdzie było dziecko. Nad dzieckiem wypelnivszy swoje posługi gwiazda stanela : iakoby bedac rozumu uczestniczką / tak chciała rzec : dotadem z rozkazania najwyższego mego stworzyciela / to co mnie przysłało czynila / iuż też więcej niepostapie : tu szukajcie / iuż tu nadydziecie : a oni

**Wszedłszy w dom / nalezli Dzieciatko (współ) /
Maria matka jego.**

C Jakkż nalezli dziecko y matkę jego : Otrzymawszy i tak / iako y pasterze nalezli położone w Jaskółkach : o czym Lukasz święty świadczy.

Mozesz tu rozumiec iako wielkie kuszenie miała wiara tych medcow : bacz że się mało zgadzaia wszystkie rzeczy z ich oczekawaniem. Króla szukaia / a żadnego znaku Królewskiego okrom gwiazdy w nim niemaią. W Jeruzalem miesciszaczym / nie tylko że go nie nalezli / ale y Kdż o nim prawie niewiedzieli. Byli posłani nie od Żydów których oni Króla szukali / ale od cudzoziemców / do miasteczka niedznego : gdzie też niebacznie żadney ozdoby Królewskiemu stanowi godney : bo weszli nie do pałaców Królewskich / ale do fopy / która nie ludzkiem ale bydłu była zbudowana. Nie Królewskiego nie bacz / a przedsie chwale czynia! Przetoż Chryzostom święty mówi : A zaliż nalezli pałac z Marmuru iasnego : y zaliż dwór Królewski pełen ludzi : y zaliż tłum rycerstwa z drzewy albo z tarczami nalezli : y zaliż konie kosztownemi rzedami Królewskimi przychożone : y zaliż wozy błyszczące się od złota : y zaliż nalezli matkę jego w Koronie Królewskiej : albo onego samego go powitego w pawłokę / albo w złotogłów : zaiste nie takowego nie nalezli : ale owsem nalezli fopę dosyć ciastną y podłą / w której bydło było przystojniey mieszkać a niż ludzkiem. Matka także która zaledwie sukienkę miała dla ubóstwa / ić. A wszakże ich to nie oburzyło nic / y owsem mu część wy rozdawali / iako Ewangelia świadczy mówiac :

Wpadłszy uczynili mu część y chwale.

C Przypatrz się wierze zupełney tych medcow : którzy oto widzac małuczkę dzieciatko (które by namniemy nie było różné od inych dziattek / takież też pożywało pierś iako y inśe dziatki / takież też nie potężné w ciele iako y które z dziatki) przedsie mu część y chwale iako Bogu prawdziwemu uczynili ! Co też każdy z nas wierzyć ma o Panu Chrystusie : iż on bedac ciałowiciem / był też prawdziwym Bogiem : tak iako go ci wyznali : a nie tylko wyznali / ale y darami swemi iasniemy to pokazali / co rozumieli y iako wierzyli o Panu Chrystusie : Bo tak piśe Ewangelia :

**A otworzawszy skarbny swe ofiarowali mu dary /
Złoto / Kadzido / y Mirre.**

By mu

Luce 2. versu 16.

I Maria matka mówi daige znać że ani mamki ani ni baby żadney nie było przy położnicy onę troszka nie dawno porodziła / lecz iż bez boleści / tedy opieki bab niepotrzebowala.

Chryzostom nazpomina : Iż iako Królowie ci w pieluchach iść dzac Pana / chwaili go : Tak my mamy go aweslic na oltarzu obwinionego w winy domy znać chleba

Dary trzech Kró-
lów Duchownie
co znaczą.

Wspominaliśmy
o tym y pierwszy
na przodku wy-
kładu Ewangelii.

† Matt: 8. ver: 10.

Lucas 23. ver: 42.

Matt: 27. ver: 54.

Psal: 71. v: 9. et 10.
Isaia 60. ver: 6.
Z Saby przyjdą
Złoto y Kadzi-
dło ofiarować / y
chwale Pánu cy-
nić.

By mu byli ofiarowali tylko złoto / mógłby był każdy rozumieć / że dla tego ofiarowali / widząc niedostatek maczysy: a przetoż dla wychowania tego ofiarowali złoto. Ale iż ofiarowali wespół ze złotem kadzidło / y mirre / znać że te dary znaki duchowne pokazywały.

Złoto naprzód znaczyło godność królestwa / iż Pan Chrystus był Kró-
lem prawdziwym.

Kadzidło znaczyło prawdziwego Boga. A przy tym przez to ofiarowa-
nie kadzidła Pánu Chrystusowi / pokazało się to / iż Pánu Chrystusowi w sta-
rym Zakonie wespół z Bogiem Oycem iako prawdziwemu Bogu / wszystkie
ofiary palone były / y ku czci ofiarowane.

Mirra znaczyła człowieczeństwo: bo przez ofiarowanie mirry znaczy-
ło się / iż Pan Chrystus będąc człowiekiem prawdziwym / miał umrzeć y miał
być pomazany mirrą. Można tedy już zobaczyć / iż ci medycowiczym tym po-
kazali Pána Chrystusa być prawdziwym Bogiem w człowieczeństwie / da-
rami które jemu ofiarowali: ponieważ mu ofiarowali złoto iako Królowi /
kadzidło iako Bogu prawdziwemu: mirre iako człowiekowi śmiertelnemu.

Do tych medyców tak mówi święty Hieronim / przypatrując się wierze-
ch: † Skądże to wam przyszło (to jest taka wiara) wy cudzoziemcowie: nie
naleźliście takiej wiary w Izrael. Także was nie obraża niedźne y nieczemne
miejskanie w stałni: nie wzgardza was wboństwo matki ani dziecinstwo po-
żywiającego pierś: Baczcież Chrzescijanie mili / iako ostre oczy jest
wiara. Vznawa Syna Bożego ścącego pierś: vznawa na drzewie wiszą-
cego: vznawa umierającego. Ponieważ go lotr na krzyżu: Medycowiczym w
stałni vznali. On (to jest Lotr) gwoździł przybity: Ci (to jest medycow-
iczym) w pieluchy wronionego: A nawet Setnik żywot vznal w śmierci / to jest
gdy Pan Chrystus umierał / na ten czas poznał go Setnik być Synem Bo-
żym mówiąc: Zaisze ten był Synem Bożym. Ci medycowiczym vznali moc Bo-
żą w niepotężności ciała młodzieńczego: on zaś najwyższego ducha przy-
wodził. Przetoż którego ci (to jest Lotr y Setnik) słowy wzynali: Ci
darami. A co ci medycowiczym darami swemu pokazywa / to jest / iż Pan Chrystus
jest Królem y człowiekiem: to też Lotr y Setnik: bo lotr Króla / Setnik
Bożego Syna wespół y człowieka wysłowił.

To ofiarowanie medyców jest w proroctwie Dawidowym opisane: y
które Condicię byli. A iż byli Condicię y godności Królewskiej / tak to
opowiada mówiąc:

Przed nim upadną murzyni: a nieprzyjaciele jego będą liść ziemi.

Królowie Tarscy y wyspy dary przyniosą.

Królowie Arabscy y z Saby dary przywiozą. Stad obacz iż byli
Condicię Królewskiej. A choć z ziemi Chaldejskiej byli / iednak ie tak pro-
rok opisał że byli Murzynowie / byli Tarsowie / y Arabowie: nie iżby te na-
rody własnie być miały: ale że wszystkich narodów pogańskich nawrócenie
do Pána Chrystusa w sobie ci znaczyli / przeto ie zroczliwych narodów Da-
wid / y Izaiasz / wypisui / iako pierwszki nawrócenia pogańskiego. A wsak
że / ktoby pobożną wiara y tak wierzył / iako prorocy wypisali / nie nie grze-
szy: gdyż dworne pytanie o nich skąd byli przychali / pożytku żadnego w
wierze nie czyni / y mało po nim.

Jużes słyszał z Ewangelii opisane miejsce narodzenia Pána Chri-
stusowego: słyszał zaśmucenie przeciwników Pána Chrystusowych z naro-
dzenia jego: słyszał chęć medyców albo Królów ku Pánu Chrystusowi: słys-
zał co rozumeli o panie Chrystusie / bo to dary ich pokazywały. Teraz też słys-
chaj / co za rosprowa była ich po ofiarowaniu y wezwnieniu godnej czci Pá-
nu Chrystusowi. Ewangelia powiada.

A wzięwszy

A **A** wziawszy we śnie odpowiedź / żeby sye do Hero-
dą niewracali / wrócili sye do swej krainy inną
drogą.

T Przypatrzyc sye tu może każdy dziwnym sprawom Pana B O G A
wszechmogącego : iako on rozmaite sposoby ma w sprawach swoich. Oto
medice przez gwiazde wywiódł z ziemi ich tu znanu Pana Chrystusa Dba-
wiciela naszeg : a wywiódł ie iako ludzic poganstie y niemę w chwale Bożey/
przez niemy znak. Teraz zaś nie przez niemy znak / ale przez Anioła swego
świątego wyprowadził ie do oyczyzny ich. A to uczynił / okazując ie być ludz-
mi iuz z wybranych swoich : przetoż iuz iako rozumne / y umiętne w chwa-
le Bożey / przez rozumne stworzenie przeprowadził.

Słowa Ewangeliiy pokazuje / iż byli wątpliwi / iesliż sye mieli wrócić/
do Heroda / a powiedzieć mu narodzenie Pana Chrystusowe. A będąc tak na
wymśle zadržowani / myśleć co mieli czynić / oto wzięli odpowiedź we śnie/
aby sye do Heroda mezbóyce niewracali : czym wszytką zdradą y obłudność
Herodową im była wyrażoną.

Każdy z ludzi Chrześcijańskich / widząc nabożenstwo tych ludzi po-
ganińskich wspaniału Pana Chrystusa / z ich przykładu / duchownie mogli by su-
tać Pana Chrystusa. Aleby pytał / iakóż go oni szukali? Oto tak.

Naprzód przyszli do ziemi Judzkiej.
Potym szukali w Jeruzalem / gdzie okrom żadney boiażni iasnie wyznali
Pana Chrystusa.

Potrzenie nalezli go w Bethlehem / y tamże mu cześć y chwałę uczynili:
a iako prawdziwe bogu w naturze człowieczey będącemu / dary ofiarowali.

Naostatek inna droga wrócili sye do domu swego. Tak też czło-
wiek Chrześcijański ma szukać Pana : Naprzód /

I dobra wiara : abowiem powiada pismo : iż tylko tym sye Pan oka-
zuie / którzy weni wierzą.

A gdzież go szukać : w ziemi Judzkiej : to iest w zgromadzeniu wiernych /
któzy wyznawali Pana : Bo Juda rozumie sye wyznanie. Tamże go wyz-
nawac / iako go medycowie wyznali Królem z strony człowieczeństwa. A w
tę chwałę która go chwalili / wyznali go też y prawdziwym Bogiem : Bo
chwała Panu Bogu tylko przynależy iako mówi Apostoł : Samemu Bogu
cześć y chwała na wieki wiekom.

Tez szukając Pana ma przysć przez Jeruzalem / które sye wyklada wi-
dzenie pokoju : to iest / ma być w pokoiu z Panem Bogiem przez dobre sum-
nienie : a z bliżnim swoim przez szczęzą y czliwość przeciwko temu : niemając
żadnego zadrženia na sumieniu swoim : to iest / mając czyste sumienie
od grzechu.

A potym go naydzie w Bethlehem / to iest w domu chleba. Bo Bethle-
hem rozumie sye dom chleba. Panna nalesć w domu chleba / rozumie sye w
Sakramencie ciała iego naswietłego / który iest chlebem niebieskim.

A nalezsy go tam w domu chleba / day mu cześć y chwałę : y wierz go
yć prawdziwie w Sakramencie : y ofiaruy mu duchowne dary. Miasło
tota ofiaruy mu serce twoie czyste / o które prosił Dawid Panna mówiac :
Serce czyste stworz we mnie miły Panie. 16. Ofiaruy też za każdidło nabo-
na modlitwe / a mów z Dawidem : niechay będzie sprawowana modlitwa
noia / iako zapalona ofiara przed oblicznością twoją. Miasz też ofiarować
Pani Mirre / to iest wmartwienie ciała twego / pomniac na słowa Aposto-
ła gdzie mówi : Jesliż wedle ciała będziecie żyć (to iest / do czego was ciato

W domny wy-
kład Ewangelii-
y.

Ioan: 14. ver: 21.

Juda iako sye ro-
zumie.

1. Tim. 1. ver: 17.

Jeruzalem iako
sye wyklada.

Bethlehem iako
sye wyklada.

Ioan: 6. versu 51.

Psal: 50. ver: 12.

Psal: 140. ver: 2.

Rom: 8. versu 13.

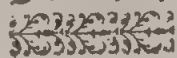

Psal. 26. versu 13.

Titum 2. 12. et 13

wasze ciągnie/ jeśli tego będziecie naśladować/ pomrzcie: Ale jeśli duchem sprawy cielesne będziecie martwić/ będziecie żyć: to jest jeśli wedle sprawy ducha s. będziecie się sprawować/ będziecie żyć. A kiedy będziem żyć: w ziemi żyjących: o którzy Dawid mówi: Wiara mam zupełna/ i oglądam dobra Pańskie w ziemi żyjących. Tę tu to obietnicę żyć w tej nędzy niniejszej: ale tam kiedy będą ludzie na wieki w weselu niezmierzonym i nieskończonym żyć.

I Wz tedy takim sposobem nalazysz Pana / y uczynisz mu cześć y chwale: inna droga maś się wrócić do oyczyzny swojej: to jest niemaś się nawracać do złego obcowania w grzechach: ale od tych miast niechaj będzie twoje obcowanie w niebie/ święcie/ pobożnie/ sprawiedliwie/ bogobojnie/ y świetliwie żywić: maś oczekiwać błogosławionej onej nadziei/ to jest żywota wiecznego/ do którego nas wprowadz Panie nasz Jezu Chryste / Amen.

Summa Ewangelii tej ta jest.

I Naprzód pokazuje Ewangelia co się stało przy narodzeniu Pańskim/ i mądre Króle gwiazda do uznania jego przyprowadziła do Betlehchem / z chwałą która mu czynili / y z dary które mu przynieśli. A i troje dary darowali: z tad pokazuje Ewangelia / że ich trzy było: y każdy z nich z osobna swój dar ofiarował Panu.

II Wczy nad to wiernych swoich/ że w Panie Chrystusie y w jego sprawach/ wszystkie proroctwa się wypełniły / które były tak o narodzeniu jego / iako y o innych wszystkich czynnościach. Pokazuje też pokryta złość Herodowa / który inśe myślił / a inśe mówił: w nim Conterfetiwać one wszystkie / którzy pod przykryciem nabożeństwa / na świecie wiele złego czynią / y wiele ludzi oszukiwają: tak w wierze/ skarbie dusznym/ iako y w majątności czesnej.

III Ostatecznie w mądrych Królach którzy przytaczali do Pana Chrystusa/ znaczy nawrócenie ludu pogańskiego do wiary y do uznania Chrysta Pana. W gwiazdzie która zowie gwiazdą jego/ wczy Pana Chrystusa być Bogiem/ który w pieluchach gwiazdom roztaczał. W zaśnuceniu Żydowskim z nowiny narodzonego Króla / znaczy lud Żydowski być niewdzięczny: a z tym wzgardzony y z miastem ich Jeruzalem. Wczy opatrność Boga być nad swemi: a to w tym gdy widać/ że te mądre Króle w pokoju/ y w szczęściu/ przyprowadził do Bethlehchem/ y przyprowadził do domów ich. Których pilne staranie o nalezienie Pańskie: pokojna chwale: nalezionemu

drogie dary temu dane od nich/ opowiada: nam na naukę:

abyśmy mu dawali cześć y chwale/ y w jego opatrność

nas y sprawy nasze zlećali zawždy/ chcemyli w

tego dobra użyć na świecie: co rącz dać

nam Panie Amen.

E W A N Y E L I A Z I E Y
W Y K A D E M W N I E D Z I E L E

pięrwszą po trzech królách, według
opisania Lukaszá S: w Kápit: 2.

Gdy był wędrownáście lat/
á oni wstępowali do Jeruzalem we-
dlug zwyczáiu dnia świętego / y wy-
pełniwszy dni Święte / gdy sye zaś
wrócáli do domu / zostało dítěie Je-
zus w Jeruzalem / á nie wiedzieli
tego rodzice iego. A spodziemáiąc sie
go być w innym towarzystwie / vsli
drogi dzień / y szukáli go między po-
winowátymi / y znáiomymi. A nie nálazszy go / wrócili sye do
Jeruzalem szukáiąc go. A stáło sye iest po trzecim dniu / náleżli
go w Kóściele / siedzacégo w pośrzedku w piśmie vczonych /
słucháiąc ich / y pytáiąc ich. A zdumieli sye wšyscy którzy go slu-
cháli / nad oná rostopnośćią y odpowiedziami iego. A widzac
to dziwowáli sye.

A rzekłá mátká iego do niego: Synu y cóżes nam ták vczy-

nik: Oto Oyciec twój y ja z żalostí szukałimy cie. A on im powiedział: Co iest iżście mnie szukali: a żażście niewiedzieli/ że w tych rzeczach które oycá mego są/ należy mi być: A oni nie rozumieli temu słowu / które mówił do nich. A potym šedł z nimi/ y przyszedł do Nazareth/ y był im poddánym. A mátká iego zachowywała te wszystkie słowa w sercu swoim. A JEzus mnożył się w mądrości/ y w latach/ y w łasce v Bogá/ y v Ludzi.

An Christus zbawiciel náš

iako ieden z narodu ludzkiego/ pielgrzymo-
wac raczył/ y nawiedzał miejsca święte/ któ-
ré był sobie dawno obrał / z Bogiem O-
cem y z Duchem świętym mieszkając w ie-
dności nierozdzielnej / niż iestże był nature
człowiecza przysiał ku czci y chwale swej ś-
więtej: tóż miejsce zwal domem swoim y
domem oycá swego: a ponieważ był domem
iego y domem oycá iego / tedy każdy może
rozumieć żeć też był y Duchá świętego do-
mem: gdyż Duch święty / iest Duchem oycá

y Syná/ od obudwu równo pochodząc/ y oycá y Syná iedne istność po-
kazując. Aleby pytał. Jákóż Kościół może być domem Bożym? ponieważ
Boży iako prorok mówi stolec iest niebo: druga/ że iest nieogarniony: bo ja-
dne miejsce Pána Boga ogarnąć nie może/ iedno wszedł go pełno iest: Jako
o tym powiedział Dawid: iesli wstąpie do niebá/ ty iestes tam: iesli s stąpie
do piekła / y ty tam iestes ie. orwo iakoby chciał rzec / że ciebie pełno wszedzie
mily Panie / nie tylko w niebie / ná ziemi / ale ná ostatku y w piekle: nie żeby
bytnośćią taką miał być Pan Bóg w piekle/ iako śatani/ ale wszechmocno-
ścią swą. Na toć odpowiadám: Kościół iest domem Pańskim z tój przy-
czyny/ iż iest zbudowany ku czci y chwale imienia iego świętego: o czym mó-
wił Salomon: Zbudowałem Kościół imieniu twemu mily Panie. Dawid
też pokazuje mówiąc: wmitowałem ochodostrwo domu twego mily Panie/ y
miejscu przemieszkawania chwały twoiej. Dawid pokazuje/ iako Pan Bóg
przemieszkawa w Kościele przez chwałę / która syc tam dzieje od wiernych
Pańskich imieniu iego świętemu.

¶ Miejska PAŃ w domu albo w Kościele recznie zbudowanym/ na-
pród przez członki swe/ to iest wierné/ którzy są członkami iego/ a on iest gło-
wa ich: bo ponieważ głowa nigdy nie dzieli się od członków: tedy kiedy wier-
ni Pańscy zgromadzą się do domu chwały iego / Pan Bóg wszechmogący
iest przy nich/ iako głowa przy członkach.

¶ Potym w tymże domu albo w Kościele miejsca Pan przez Stowo
swe święte / kiedy bywa przepowiadane wiernym iego zgromadzonym w i-
mie iego: bo kiedy syc dwá albo trzy zgromadzą w imie moie / mówi Pan:
tam ja iestem w posrodku ich.

A iakóż zgromadzić się w imie Pańskie: to iest ku czci y chwale iego ś-
więtej: A zatem kiedy w onym zgromadzeniu będzie wspomnianie o nim /
on do nich przystępuje / dając im wyrozumienie/ y błogosławiac im: Jako
przystąpił do onych dwu po Śmartwychwstaniu swym / którzy do Emaus

Lucę 19. ver: 46.
Ioan: 2. versu 16.

Isaia 66. versu 1.

Psal: 138. ver: 8.

3. Reg: 8. ver: 13.
Psal: 25. versu 8.
Jako Pan Bóg
w Kościele recz-
nym przemiesz-
kawa.

1. Cor: 12. ver: 27.
Coloss: 1. versu 18.

Matt: 18. ver: 20

Lucę 24. ver: 15.

filii:

A fli: nie dziewięć do nich przystąpić aż o nim poczeli gadać.

I Po trzeciej misie Pan w Kościele przez Sakramenta / a nawieczę bytności swa w Sakramencie ciała swego przenaświetszego: dla tegoż w wiernych PAnstich w Kościołach ustawicznie jest ten naswietły Sakrament / aby wiedzieli o nim / że jest z nimi według obietnicy swej swietej aż do skonczenia świata.

I Odożes już słyszał takim sposobem misie Pan w Kościele.

Tóż misie Pan Chystus raczył ozdobić bytnością swoją swietą: y poczęć wosć mu wyrzadzać / nierządy wszystkie niego wyrzucić / to jest / kupać y przedać: przez to okazując / że Kościół jest zbudowany ku czci y chwale PAnu Bogu / nie na kupiectwa sprawowanie: a uczynił to iefie w swych małych leciech / że też bytnością swą ozdobił y osłodził ten Kościół: okazując ku któremu pożytkowi miały być budowane kościoły Chryścijańskie: iż ku czci y chwale jego swietej: y ku przepowiadaniu Słowa jego. Ponieważ też sam w nim słowo swiete swe przepowiadał: y przepowiadających Doktorów / nam przykład dając słuchania słowa Bożego / słuchać. O czym w Ewangelii dzisiejszej mamy: która opisuje nabożństwo PAni Chystusowego y rodziców jego / to jest / panny Marijey matki jego / y Jozepha oycą domniemanego: którzy to Ewangelii początek ten jest.

A gdy już był we dwanaście lat / a oni wstepowali do Jeruzalem według dnia swietego.

I Żydowi był Pan Bóg w Zakonie przykazal / na każdy rok aby trzykroć chodzili do Jeruzalem na nabożństwo: aby tam obchodzili z poczęć woscią swietą naznaczone w Zakonie. Słuchaj iako Zakon przykazał. Trzykroć mówi w roku będzie wsielka mężczyzna twoja okazywała się przed Panem Bogiem twoim. A zaś mówi: Trzykroć przez rok będziecie mi swietą z poczęć woscią obchodzić. A w drugich Księgach tak mówi: Trzykroć przez rok będzie się okazywała każda mężczyzna twoja / przed oblicznością Pana Boga twego / na miejscu które dla tego będzie obrane: W swięto wroczyście Praznic / to jest w Wielkonoce swięto: w wroczyść Tego dniów / to jest w dzień Swięteczny: y w wroczyść Kuczek. Te swięta Żydowskie (okrom wizerunku przysłych rzeczy / to jest swiat naszych) dla tego były postanowione / aby w nie ludzie przywodzili sobie na pamięć dobrodziejstwa Pańskie.

I A naprzód swięto Wielkiej nocy było postanowione / aby rospamiętywali wybawienie z Egiptu / a z tym aby Panu Bogu za to dziękowali.

I Swięto Tego dniów albo Swięteczne / było dla tego postanowione / aby pomnieli na dany Zakon Mocyfowi na górze Synaj: a potem za to dziękowali Panu Bogu / że im raczył oznaczyć wolę swoją swietą / czego się mieli trzymać a czego się wystrzegać.

I A wskazuje Żydowie tylko czasu y miejsca przestrzegali ku obchodzeniu tych swiat: ale czego lepszego zaniebawiali: to jest / przyczyny dla których byli postanowione: a z tym dziękowania żadnego nie czynili. Przetoż ie Pan przez Proroki swoje często fuka / y gromi. Przez Amosa Proroka tak do nich mówi: Mam wniawiść y odrzucić swiętą waszą: y nie będzie przyrównał wonię zbiorów waszych. Przez drugiego Proroka tak mówi Pan: Swięta nowego Księżyca / y soboty y swiat innych niezniosę / bo nie prawe są zbory wasze. Pięć dni miesiąców waszych / y wroczyść waszych ma wniawiść duszą moją. 2c.

I A czemuż tak trestce Żydy PAn Bóg: a zaż nie Zakon takich swiat postanowił: Tak ci jest / że Zakon postanowił: ale Zakon tak przykazał

Czemu Sakrament ciała Pańskiego jest zawsze w Kościele.
Matt: 28. ver: 20.

Matt: 21. ver: 12.

Żydowie wiele swiat mają wroczyść.
Exo: 23. v: 14. et 17

Deut: 16. ver: 16.

Czemu swięta w Żydów postanowione były.

Amos 5. ver: 21.

Isaia 1. v: 13. et 14.

świecić światła/aby były przyczyną pobożności/y dobrodziejstwa państwa aby w nie ludziami na myśl przychodziły / a ztym dzieki aby były Panu Bogu czynione. Ale Żydowie inaczej czynili: bo niedbali nic na pobożność: tylko zwierzechu czynili posłuszeństwo Zakonowi/ ale dalej nic dobrego nie czynili: czego znaki dobrze były / iż nic dobrego y żadnych uczynków miłosierdných nie czynili we dni swoje święte/ bo sye na Pana Chrystusa gniewali/ kiedy wzruszony miłosierdziem swym świętym/ nad kim ie ukazał/ chorę vzdawiając: owa tak sobie rozumieli/ że na tym dosyć było/ dzień święty na próżnowaniu strawić. Krótko mówiąc: takie obchodzenie było w Żydów święt / iako też w nas dziś ludźi Chrześcijańskich: mniema dziś/ aby to już nawietże posłusze Panu Bogu uczynił / że nie robi w niedziele albo w infy dzień święty: a siedzą na mieście nie pocierając do karczmy opić sye: ztym bliźniemu swemu obmówiściem swym częci wymie/ cudzołóstwo popelni/ meżobójstwo. albo kogo zdradzi/ osiuka / ukradnie/ ic. nie żadne obchodzenia swiat naszych! y podobna sye to nie P. Bogu/ale Panu Diablu/który jest sprawcą tych wszystkich złych rzeczy. Wiec też niektórzy rzekomo nabożniejszy/ chcieli temu na leść lekarstwo: y wyglądzili światła. Nie trzeba było swiat wymiatać/które Kościół pobożnie postanowił: ale złe używanie swiat. Siła by tak musiał wyrzucac/ iesliby dla używania złego miał wszystko wyrzucic: siła ich / którzy złe używają winą upijając sye: toby też już stąd uczynic złe wino/ y wyrzucic ie z używania / żeby go ludzie nie używali: Pijaństwo oddaliwszy bez dzie dobre wino. Także też oddaliwszy wsteczność/ obżarstwa które sye dzie w święte dni: a na to miejsce wlozyć pobożność/ sprawy święte/ rozmyślanie dobrodziejstw Pańskich / że Pan Bog przez te dni chce zabawić wionego pracami y omisskającą służby iego świętey/ raczył cie zachować w łasce swej świętey. Uczynność miłosierdzia ma też na tym miejscu być: to co masz na zbyt obrócić / day ubogiemu bliźniemu swemu: a będziesz miał odpłatę od Boga/bo wiedz o tym iż jest wność wielka ialmużna przed Panem Bogiem temu/ którzy ie czyni: y iako ogień woda gasi / tak też ialmużna zgładzi grzechy. Ale iesliby tak niedostatni był / żeby niemiał czym podpomoc bliźniego/ a widziałby wielki niedostatek iego: tedyby mógł y w dzień święty robic: a podpomoc gwałtowna potrzeba bliźniego twej. Ale tego dziś niemasz: bo naostatek tak diabeł dzisiejszy lud posalił / iż woli w infy dni mrzecz głód/ a w dzień święty/ coby tego miał za czas niematy skromnie żywić/y drugiemu dobrze mógłby uczynic: woli ono przepić y na marność infy obrócić. Takie śalenstwo jest w ludziach Chrześcijańskich / którzy sye ludzie pogańscy barzo bzydza. Woli Diablu na ofiarę kłk grofity dać/ a niż Panu Bogu na cześć na chwale ieden śelag. Jesli sye tedy to wszystko odmieni/ co czyni złe używanie/ tedy będzie dobre ztym używaniem.

¶ Ale rzekłby tu kto: Aż nie dla tego Świeta sa / żeby też sobie człowiek wytchnął/ y odpoczynął z pracy?

Dobre używanie
Świata.

Tobie 4. versu 12.
Eccles: 3. ver: 33.
Kiedy sye godzi
w światło robic.

Tobie 1. v: 1. et 2.

Wszystko dni święte
obchodzić.

Dobrze mówisz: Ma ciało odpoczywać w dzień święty od pracy czesney/ ale ma pracować około pokarmu dusznego / aby była posilona dusza słowem Bożym / które jest pokarmem dusznym: pobożnymi uczynkami / swietobliwymi sprawami: iako czynił Tobiasz maż święty / którzy obiad swój zawoży z ubogiemu w dzień święty miał / pogrzeby umarłym sprawował: A ztym błogosławieństwo pańskie było nad nim/ y narodem iego. Albo iako też czynili y infy święci ludzie. ic. Takie odpoczywanie ciała jest Panu Bogu przyjemne/ y duszom naszym pożyteczne.

¶ Pokazać raczył Pan Chrystus zbawiciel nasz/ziatim nabożeństwem dni święte mają być obchodzone / y z iaką pobożnością: ponieważ sam cześć stołować we dni święte miłosierdzie swoje pokazywał / gdy ich wiele w święty dzień vzdawiał.

Naprzód

I Naprzód człowiek który miał wchła rękę / w Dzień święty ozdrowił. Opuchłego też w dzień święty ozdrowił. Ciężką skurczoną przez osiemnaście lat. Także człowiek który leżał niemocny przy sadzawce w Jeruzalem / który niemoc cierpiał przez trzydzieści i osm lat. * Slepą narodzonego człowieka. 2c. Te wszystkie ozdrowił we dni święte. A to wszystko znaczyło nasze przyszłe obchodzenie świąt / iż ma być z pobożnictwem i z wiecznością miłosierdzia.

I Powtórze: bywanie tego w Kościele Jeruzolimskim na dni święte / ma nas uczyć / żebyśmy do Kościoła schadzili ku czci i chwale Panu Bogu czynili: nie do swarni / iako ich dziś wiele czyni / którzy sy tym czasem przychadzają / aż ona godzina minie / której miał być w Kościele: A jeśli przyjdzie do Kościoła / to wnet miasto służby Bożej / albo słuchania zbawiennej nauki / woda sy w gadki niepotrzebne: więc go testno: to sy wierci: nuż na kiedza narzeką / że długo każe: porywa sy: to wynidzie / to zaś przydzie: a drugim co pilnie słucha słowa Bożego / albo Panu modlitwy czyni / przykłada. Aż tego uczył Pan Chrystus: który nie godzinie / ale i po całej noce bywał na modlitwie / ciebie zalecając Bogu Oycu: y na każdy dzień uczył w Kościele. 2c. a ciebie / który sy mienisz sługą tego wiernym y człowiekiem chrześcijańskim / iednej godziny raz w tygodniu testno w Kościele!

Bierz proszę cie przykład z Pana Chrystusa zbawiciela twego: boć wszystkie żywot tego pelen jest przykładów wiernym tego / iako mówi Augustyn święty / Iż wszystkie żywot Pana Chrystusa na ziemi był ćwiczeniem obyczajów. W sy mój miły człowiecze Chrześcijański obyczajów pobożności / miłosierdzia / pokory / na ostatek y wszystkich cnót z Pana twego Jezusa Chrystusa / który oto y w małych leciech swych dał ci przykład nabożństwa. Wy Matki albo Oycowie / co dżiatki wychowujecie / weście sy ich przykładem Panny naswietłej wychowywać: oto maluczkiego Pana Chrystusa wzięta do Jeruzalem do Kościoła / abyście też wy przykładem tego / dżiatki swoje zaraz z młodu uczyli nabożństwa: żebyście ie do Kościoła wodzili z sobą: aby oni przypatrując sy z młodu nabożństwu / na starość też nabożnymi byli: bo czegoć sy z młodu nauczy / takieć będzie y na starość. Przetoż mówi Nieszczę: Młody człowiek drogi swej gdy sy starzeć nie odstąpi od niej. A zaś na drugim miejscu maś / gdzie tak mówi: Czegoś z młodu nie zgromadzał / tego na starość nie nadydziesz. Niechayże Syn twój albo córka twoja z młodu zgromadza cnoty / pobożność / y nabożństwo: ale trzeba ie z młodu do tego mieć: czego dziś nie nadydziesz. Dziś wyrzysyż jeć przeciwnie czynia rodzicy: rychły wyrzysy syna z oycem na innych marnych sprawach / a niż w Kościele: rychły wyrzysy a on mu każe pić / tańcować / a niż paciérz mówić / albo sy w pierś bić / y inśe znaki nabożństwa czynić. Wied też pan synek / kiedy podroście / nie trzeba go będzie wodzić na podczyżane miejsca / nadydziesz sam / y przetrawi wszystko co będzie miał: co oyciec długo zbierał / wnet on wtraci: a to wszystko z wychowania swowolnego sy dzieje. Dziś to widzamy.

I Alle opuściwszy to / wspomnieć nie wadzi iście słowa wysżej opisane Ewangelii. Gdy był / mówi / Pan Jezus we dwanaście lat. Dziś wne sprawy pańskie są! Oto ten / który był przed poczęciem według bóstwa przed wszystkimi czasami / twórcą wszystkich czasów / gdy sy stał człowiekiem / czas żywota tego był rozliczon przez dni / kiedzyce / y lata / iako y drugiego prostego człowieka: a te wszystkie rzeczy pokory pańskie są znakiem / że sy on tak raczył upokorzyć / że nie znać było / co sługa a co pan.

Pieciorkie rozliczanie czasu pana Chrystusowego w Ewangelii nadydzie się. **I** Naprzód czytamy być czas tego dzień ieden / kiedy sy narodził z panny czystej Maryi: co sy pokazuje z Atyelskiej powieści do pasterzów:

Matt: 12. ver: 13.

Marci 3. versu 5.

Luca 14. versu 4.

Luca 13. versu 11.

Ioan: 5. a v 5. ad 10

* Ioan: 9. a ver: 1.

ad 8.

Luca 6. versu 12.

Luca 19. ver: 47.

Augusti: de vera Religione.

Prou: 22. versu 6.

Ecclef: 25. ver: 1.

Czas P. Chrystus
sowé.

P iij

narodził

Naprzód

Luca 2. versu 11.

Luca 2. versu 21.

Luca 2. versu 22.

Ibidem versu 42.

Luca 3. versu 23.

Job 21. versu 13.

Isaie 5. v. 11. et 12.

Rom: 13. versu 13.

Titum 2. versu 12.

Pielgrzymowa-
nia co znaczą.

Narodził się/ mówi/ dziś zbawiciel.

I Powtórze czytamy/ iż ośm dni miał/ iako mówi Ewangelista: Gdy się wypełniły ośm dni/ aby było obżezanie dziecie.

I Potrzebie nazywamy/ gdzie opisać paniu Jezusowi czterdzięci dni: Kiedy w Kościele z Zakonnymi ofiarami był ofiarowany.

I Poczwarte opisać wiek dwunastu lat pana Chrystusowych rodziency się Ewangeliey.

I Popiate opisać trzydzięci lat iego.

To wszystko maś rozumieć według narodzenia w człowieczeństwie: A Pan Jezus miał lat trzydzięci/ kiedy był krzczon od Jana świętego. Według Bostwa żaden nie mógł liczyć/ ani może wiedzieć początku iego: bo iest przez początku w bostwie swym z Bogiem Oycem y z Duchem świętym.

I Opisałszy Ewangelista lata pana Chrystusowe/ które miał od narodzenia swego z panny Maryi na ten czas/ kiedy znał ieden mądrości bostwa swego okazał: Opisać zaś porządek rzeczy: to iest: nabożenstwo rodziców: zostanie Pana Jezusowe w Jeruzalem: szukanie/ iako go szukali: nabożenstwo panny naswietłej Maryi y Jozephowe/ temi słowy: A oni wstępowali do Jeruzalem/ według zwyczajn dnia świętego.

I Czynili dosyć wstawie Zakonne/ co było przykazano w Zakonie/ iakoś wyszy slykał. Według zwyczajn mówi dnia świętego. Dobrze są takie zwyczajn/ które są albo z pisma Świętego/ albo które czynia wypełnić nie tych rzeczy/ które pismo opisać: a takimi zwyczajnami nie trzeba gardzić. Ale iest taki dzis niemalo/ którzy zwyczajnów świętych poniechawszy/ zwyczajnów Diabelskich naśladowa. Siła nadyżi/ którzy stary zwyczaj święty postu czterdzięci dni gania/ y nadržesia się z niego: a pilnie się starają/ iakoby stare fatanśkie postanowienie wypełnili: to iest/ dni kaloné miesopustne ic: nie wprzyskrzyłyby się drugiemu miesopustu y cały rok: a czas krętki postu wprzyskrzyłyby się wnet. Także też y on stary zwyczaj pielgrzymowania nie podoba się im: ale się im podoba od gospody do gospody chodzenie podle dnia/ w nocy y wędnie. Podoba się im to/ że Pan Chrystus był na weselu/ choćay nie takim sposobem iako oni: y wymawiaia się tym mówiac Pan Chrystus bywał na weselu: a my czemu się też weselić nie mamy? Ale się im to zaś nie podoba/ że pielgrzymował do Jeruzalem: bo oni niechcą pielgrzymować do Jeruzalem/ to iest na miejscu pokoju/ święte: ic. ale tylko na biesiadę. Nie pomnia na ono co Job mówi: Używaa dobrych dni/ a we mgnieniu oka do piekłów wstepuia. Nie nadyżi tego nigdziey w piśmie świętym/ gdzieby miało pismo mówić/ biada pielgrzymującym: iedno biada wam/ którzy wstaicie rano na opilstwo: y na to/ abyście pili do wieczora: abyście winem gorzeli. lutnia y gesli/ beben y piszcalka/ y wino na biesiadach waszych: a na sprawę Pańską nie patrzącie: ani na rezultat iego dbacie. Otóż wam biesiadnikom/ miesopustnikom/ rozpustnikom/ karczemnikom/ waszych biesiad y rozpust będzie dokonczenie/ Biada wiekusi.

Nie przystoić to ludziom Chześciańskim bawie się pianstwy/ y inśmi zbytkami: ale trzeźwie/ sprawiedliwie/ pobożnie żyć/ to nam przystoi: panu Bogu służyć/ dobrodzieystwa iego rozważać/ iemu dzieki czynić/ a z pobożnych spraw/ które w inśych baczmy/ nie mamy się nadržesć. Zdać wnać są pielgrzymowania w Kościele Chześciańskim/ których były figura żydowskié pielgrzymowania. Pielgrzymowania na miejscu święte wponinaia nas/ abyśmy wiedzieli/ iż iestemy wygnancy dla grzechów naszych z oyczyzny naszej. A iako pielgrzym w dalekiej drodze ciężkimi tłomokami sobie nie czyni ciężkości/ aby tym przedę siedl: tak my też chcąc przedę przysć do oyczyzny naszej/ nie mamy się obciążać wielkim staraniem o tym świecie nie

mieszym

Niechymy/ na którym niedze y niewczasów wiele cierpiemy. Pielgrzymowa-
na żaden niech nie gani / ponieważ z dawna jest w Kościele Chrześcijańskim
dowiedczym: o czym świadczą pisma świętych Ojców/ starożytnych ludzi
Chrześcijańskich: Euzebiuszowe/ Hieronimowe/ Augustynowe/ Chryzosto-
nowe/ i c. o czym jeśli chcesz szerzej wiedzieć/ czytaj w Katechyzmie naszym.
A ztym/ co w Ewangelii tekst mówi/ słuchaj.

**By już wypelniwszy dni świete/ zaś sye wrócili
do Domu.**

Świateł co naczelniejsze y Żydów siedm dni były poważnie obcho-
dzone: które wypelniwszy/ dopiero sye wrócili do domów swoich. Toż też
pismo Ewangelii o Pannie naswietłej y o Jozephie/ iż nie wyszli aż wypel-
niwszy według zakonu dni świete. A ztym/ iako Ewangelia mówi/

**Zostało dziecię Jezus w Jeruzalem/ a nie wy-
wiedzieli sye rodzicy jego.**

Alle pytałby kto: Jakóż sye to stało/ że Pan Jezus został przez
wiadomości Panny Maryi Matki swę y Jozephowej/ który był oycem
omniemanyim tego/ ponieważ z wielką pilnością go strzegł?

Ten obyczaj był y Żydów: iż kiedy szli na dni świete do Jeruzalem/ albo
kiedy sye wrócili do domów swoich/ osobno mężowie szli/ a osobno białe-
lowy: a dzieci ich z kinkolwiek/ albo z matką/ albo z ojcem chodzili: tym-
sy obyczajem trąfiło/ że Panna Marija rozumiała być Syna swego zba-
wiciela naszego z Jozephem: A Jozeph też rozumiał go być przy Matce: A
zetoż mówi Ewangelia:

**A spodziewając sye go być w innym towarzystwie
wšli drogi za ieden dzień.**

Bo Jozeph niewidząc przy sobie dziecięcia/ spodziewał sye go być przy
Matce: a Panna Marija niewidząc go też przy sobie/ nadziewała sye także/
i był przy Jozephie. A tak wšli drogi za ieden dzień od Jeruzalem ku Galile-
ji. A wszakże możesz rozumieć/ że to nie darmo uczynił Pan Christus/ że za-
wiadomością rodziców został w Jeruzalem.

W przypod dla tego/ żeby matka jego święta zabroniła mu była zostać
z Doktorzy gadając dla tego/ aby Archelaus syn Herodów o nim dowiedzia-
ł/ sye u czamordował go: bo pospolicie po złym oycu/ bywa gorzki syn.
Zyjąc sye tedy ostrzedz ono niebieśkie y przenaswietłe dziecię/ aby matka
go nieprzekłódziła mu przykazaniem swym onęgo zostania/ przez wiadomo-
ści ich został: bo by mu była niekazała zostać: tedy dając nam przykład po-
słuszeństwa rodzicom swoim/ nie zostalby był w Jeruzalem.

Powtórę dla tego sye to stało/ że przez wiadomości matki został w
Jeruzalem: Aby będąc wszystkim nieznáomym z podziwienia mądrości jego/
myśli słuchaczów tym więcej dziwniejsze sye uczynił.

Potrzebie uczynił to: Aby pokazał iż staranie rodziców jego/ które
nieli o nim/ nie z potrzeby ale z dopuszczenia swego przysłał: bo mógł żyć przez
ich. A to uczynił dla okazania człowieczeństwa swego/ że za staraniem ich
to prawdziwey natury człowieczy uczestnik był.

Po czwarte: aby okazał iako chce miał będąc ieszcze dziecięciem ku
wypelnieniu wolei oycowskiej: y iako umiłował zbawienie rodzaju ludzkiego:
iż y w dzieciństwie będąc/ gotów był pracę podjąć dla niego.

Dla tych

In Articulo de
comunione San-
ctorum, Fol. 147.
198.

1.
Przyczynny został
nia Pańskiego
pokazuje.

2.

3.

4.

Dla tych tedy przyczyn za niewiadomością rodziców został Pan Jezus w Jeruzalem: czym niezmierny frasunek uczynił matce swéy y Jozephowi/ iáko Ewangelia swiadczy.

Szukali go mōwi między powinowácy mi/ y zná- iomy mi.

Luce 19. ver: 10.

Matt: 13. ver: 24.

Psal: 118. ver: 176.

S Dziwna to rzecz iest/ iż ten który przyszedł szukać y zbawiać co było zginęło z domu Izraelskiego/ y do którego Dawid mówi: Szukaj mie miły Panie/ bom ci zblądził iáko owca która zginęła: samego oto rodzicy szukają iáko zginionego. Co nie inšego nie znaczy/ iedno wielką pokorę być w Panie Chrystusie. Oto Syn Boży iáko ieden z synów ludzkich stracony iest szukany. Dziwna to iest pokora twoja zbawicielu nasz Panie Jesu Chryste/ któryś sye tak w pokorzył/ że żadney różności nie było między tobą/ a grzesznym czło- wiekiem: ty pragniesz/ ty łakniesz/ ty iestes sprácowany/ ty płaczesz/ owa wšytki niedostátki nasze odniósłes ná siebie z pokorą twęy swietey: wšytki niedze nasze/ w których iestesmy przez grzech/ w tobie iednym może każdy z nas wy- baczyc/ a stąd pokorę twęy náśladować: że ty bedasz panem nad pány/ kró- lem nad wšemi królmi/ stales sye naszym niedze naszego wboštwá uczestnikiem: za co bądź pochwalon ná wieki.

Ewangelia mówi: Szukali Pána Chrystusa rodzicy iego: Co rozumiesz: z iáka żalostí y smutkiem/ obawiając sye nieprzyjaciół iego/ aby go nie za- mordowali: ponieważ Archelaus ná miejscu Heroda oycá swego był. O- bawiać sye było potrzeba/ aby który z Żydów chce sye przypochlebić/ nie przywiódł go przed Archelausa mówiąc: oto dla tego oycie twóy pobit nie- winné dźiatki: a za tym aby sye niepomścił krzywdy oycá swego. A tak nie- zmierny smutek y boleść trapiła ie: aż wołał Matkę iego: bo ná ten czas wšytká iey rozkosz była iey zginęła/ iey kochanie y ochłoda/ iey pociecha. Już sye ná ten czas prorocstwo Symeonowe poczynáło pelnić/ co był powiedział Pánnie/ iż dusze twoje przeniknie miecz boleści. Ná ten czas niemáła boleść była/ iedynego syna wtrącić/ skarb niebieſki im dany ku zachowaniu/ zbawie- nie wšytkich ludzi etc. Szukali go tedy między swými powinowácy mi:

A nie nálaższy wrócili sie do Jeruzále szukając go.

Nie nálaższy dźięćciecia Pána Jezusa między krewnymi y znáomy mi/ cóż inšego mieli czynić/ iedno wrócić sye do Jeruzalem: Mogła mówić pánná Błogosławiona z wielką żalostí namilšego Syna swego oné słowo piśmá swietego: Szukałam którego miluie duszá mojá/ szukałam go a nie ná- lażłam: Powstáne/ y bede obchodźła miásto: po přecznicách y vlicách be- de szukała/ którego miluie duszá mojá.

J Zaiste nie mniéy ci máia sye frásować/ którzy przez grzech rozumieją że wtrąćili Pána Jezusa. Z wielkim záprawde stáraním máia szukać Pána Jezusa/ to iest/ zbawienia dusz swoich. Nie ináčey go máia szukać/ ieno iák szuka wody ów/ y którego dom poczyná gorzeć. Dla tegoż prorok wpmína Szukajcie Pána a bądźcie żywi: aby snac nie zgorzał dom Jozephów to iest sumnienie každého człowieka wierného. O tym ogniu drugi prorok mówi iestże ogień iest w domu niepobožného człowieka. Ten ogień kto chce v- sić/ niechay sye spieszy do ſródlá niewyczerpaného miłosierdzia Bóžego: niechay pragnie spráwiedliwosti lepszego żywota: iáko y on/ który mówił do Pána. Pragnęła duszá mojá do Pána Boga ſródlá żywého.

Powtórze ma szukać grzesny człowiek Pána Jezusa/ iáko szuka chleba ten/ którego wielki głód dotucza: Czym mówi Prorok Jeremiaš: Wšytki

lud iego

Luce 2. versu 35.

Cantic: 3. v: 1. et 2.

Jáko grzesni su-
kac máia Pána
Jezusa.

Amos 5. versu 6.

Michea 6. ver: 10.

Psal: 41. versu 3.

Thren: 1. versu 11.

lud tego wzdychać szukał chleba. Chleb żywota jest Pan Chrystus / który mówi: Jam jest chleb żywota: który pożywa tego chleba/będzie żył na wieki. Tego chleba ma szukać człowiek podobny / który chce chodzić po drodze przykazania Bożego.

¶ Potrzebie grzeszny człowiek tak ma szukać pana Jezusa/iako ten/który ma umrzeć szuka żywota. Abowiem P. Jezus jest żywot nasz/iako samże świadczy mówiąc: Jam jest droga/prawda y żywot. A zaś mówi: Jam przychodzi abym żywot wieczny miał. Tego żywota ma szukać/ kto się boi śmierci: bo tak mówi pismo: Jesli by kto nie szukał Pana Boga Izraelskiego/ niechay umrze / tak wielki iako y mały / tak maż iako niewiasta. A ponieważ Pan Jezus jest żywot/przedź onęgo utracić śmierć jest y zatrącenie. Dla tegoż wspomina Dawid święty: Szukajcie Pana/a będzie życie dusza wasza. Takim tedy sposobem mamy szukać Pana/któregoż go za sprawą grzechów naszych utracili. Z wielkim frąunkiem szukała Panna czysta Maria Pana Jezusa Syna swego: która go nie straciła: bo aczkolwiek go niewidziała obecnie/ przedś on był z nią łaską swą/którą była pełna: z która był iście przedtem niż się w żywocie jej poczał / według powieści Anielskiej/który powiedział sprawując poselstwo zbawienia naszego/ iż z nią Pan był. Ponieważ z nią był nim matka jego była: tedy daleko więcej był z nią/ kiedy już matka jego była: od niej nie odstępował bytnością niewidomą Bóstw swego świętego: bytnością człowieczeństwa nie zawżdy był z nią: oto Ewangelia okazuje/ że bytność człowieczeństwa nie zawżdy była z nią: o co się ona frąowała/iż go odesłała w Jeruzalem/y pilnie go szukała. O co iście się ta która się on by najmnie bac miała/ frąowała/ daleko więcej ma się człowiek grzeszny frąować/ kiedy dla plugawości grzechu Pan przy nim niema miejsca: odstepnie od niego oddalając łaskę swą świętą.

¶ Ale gdzież go nalesć: tam/ kiedy go Panna Maria nalezła: to jest w Kościele. Bo tak pise Ewangelia:

Wstało się po trzecim dniu nalezli go w Kościele w pośród Doktorów siedzącego.

¶ O szczęśliwiż to rodzice/którzy nądnia dżiatki swoje w Kościele: to jest/ną miejscu poczętym: y w meżów dobrego y poczętowego życia. Jesliż y ty chcesz być szczęśliwy: staraj się abyś poczętowie wychował y pobożnie wyćwiczył/ tu części y chwale Panu Bogu dżiatki: bo iesli ich wychowanie będzie omiełkawał y ćwiczenia: dopuści im z młodu wrospuścić życie: nie znaydziesz ich w Kościele: ale rączę na miejscu rozpustnym a niepoczętym. Wądzisz Pana Chrystusa nie naleziono/iedno w Kościele: a chociaż go przez trzy dni szukali/przedś nie mogli go nalesć między znatomymi y krewnymi: abowiem * ciało y krewnieoznany mia P. Chrystusa/iedno Oycie niebieści. Był też szukany po mieście: ale y tam nie był naleziony: aż po trzecim dniu w Kościele. Duchownie te trzy dni szukania Pana Chrystusa tu się rozumieją. Pierwszy dzień znaczył onę ludzi /którzy byli przed Zakonem/którzy go szukali święci Patriarchowie.

Wtóry dzień znaczył ludzi pod zakonem: tego wtórego dnia/ szukali go Prorocy.

Trzeci dzień znaczył czas łaski / to jest / nowy Zakon: Tego trzeciego dnia był szukany od Poganów / A zatym był naleziony.

A kiedyż naleziony Pan Chrystus: w Kościele. Dobra nasza/ że w Kościele: wiemy gdzie go mamy szukać / y gdzie go łacwie nalesć. A iakoż w Kościele bywa naleziony: przez modlitwę: bo powiada pismo święte: Jż blisko jest

Ioan: 6. versu 37.
Ibidem versu 51.

Ioan: 14. versu 6.
Ioan: 10. versu 10.
2. Paral: 15 ver. 13.

Psal: 68. ver: 33.
+ Luca 1. ver: 28.

O wychowaniu dżieci dobrym: maż te z Pisma przykłady. Abraham synom swoim rozkazywał/ aby strzegli drogi Bożej. Genesi: 18. ver: 19. Izak nie żałował Bogu. Genesi: 22. ver: 10. Anna żona Eliana/ Syna swego w Kościele.

1. Reg: 2. versu 11. Moyses napomina Izraela/ aby dżiatki chorwali w bojaźni Bożej y w wierności jego. Deut: 32. ver: 46. Tobiasz siena iako wżyl życie na świecie. Cytaw/ Tobia 4. per totum Capit.

* Matt 16. ver: 17. Syny Pisma karcą każę. Prou: 13. versu 24. Eccle: 30. y 1. et 12. Prou: 22. ver: 15. & 23. ver: 12. & 14. & 19. versu 18. Eccle: 7. ver: 25. Syny karcę Pan Bóg za Cyce/ y grzechy idę. Iosue 7. ver: 24. Daniel: 9. ver: 16. Psal: 144. ver: 16.

Pan tym/

lud tego

Lucia 10. ver: 16.

Niá ludzi obtecli
wé co Kóściół
psuig.

Psal: III. versu 7.

Agge: I. cap: ver:
4. 5. & 6.

Ibidem versu 9.

Czemu Pan Bóg
teraz na świecie
nie błogosławi.

Psal: 28. versu 9.

Psal: 137. versu 2.

Kóściół regny
záléca y pokazuje
Boże lubości do
niego.

Psal: 47. ver: 10.

Num: 20. versu 6.

Izaia 6. versu 1.

Ezech: 10. ver: 18.

3. Reg: 9. versu 1.

3. Reg: 8. ver: 29.

2. Paral: 7. ver: 12.

Pan tym/któzy go rozrywają. Potym bywa nálezion / y poznany przez słuchanie słowa Bożego. Bo kto słucha w Kóściele słowa Bożego/ ma rozumieć / że samego Pana Chrystusa słucha: który mówi do sług słowa Bożego: Który was słucha mnie słucha. Oto kiedy w Kóściele będziecie słuchać z ust Kaptanów słowa Bożego/ Pana Chrystusa samego będziecie słuchać.

¶ Ale cóż też ci rzeką na to / którzy Kóściołom nie chcą mieć: którzy ie lupią/ rozwalają / majątności y nadania Kóścielne/ pobożność przodków swych w niwecz obracają / pamiętke ich niścza: a na to nie pamięta co mówi pismo: W wieczney pamiętce będą sprawiedliwi / przez pobożne sprawy swe. A którzy znaki pobożności są iedno te / co człowiek uczyni ku czci y chwale Panu Bogu: Ale cóż ich do tego przywodzi że lupią Kóścioły / iedno niezbędne łakomstwo / za którym nie mogą być nigdy nasyćeni: a choć starby Kóścielne pobrali/ przedśie oni ślad swe nie wspomogli/ ani będą nasyćeni. Dawali przodkowie swoje własne nabycie/ a wždy im dostawalo: a oni dziś Bożę wydarli y wydzierają/ a przedśie nic niemają: y nie będą mieć póki błogosławienstwo pańskie nie przystąpi. Do takowych łakomców mówi Prorok: Któzy poburzywszy/ polupiwszy/ popustofywszy domy Boże/ to iest Kóścioły/ nabudowali sobie pałaców na pompe tego świata. Wiec wy/ mówi Prorok/ macie czas abyście mieszkali w domach kosztownych/ y ozdoby: a dom ten ma stać pusto: to iest Kóściół. A tak teraz to mówi pan zastępów: Sialiscie barzo wiele/ a małoście w niesli: iedliscie / alescie sycie nie natekli/ ié. Daley mówi tenże: Przypatrzyliscie syc temu/ czego było wiecéy: alic syc oto sstało namniéy: a wniesliscie do domu a iam to spustofyl: Prze która przyczyna: mówi Pan zastępów: Iż dom mój pustkami iest/ ié. Aza to nie prawdziwa rzecz / co mówi Prorok: sialiscie wiele/ a małoście wniesli. Przypatrz syc polom iako teraz rozkopané są / iako wiele pol tu sianiu: a wždy iakie drogosci / y iakie niedostatk: Nie pomyslat przodek drugiego tam siał/ gdzie potomek iego: a wždy mu dostawalo/ a wždy do syc miał / choć Kóścioły y spitala budował / dziesięciny dawał/ y iakimżny okwitę: a iego potomek zasiał wielkie pola/ a wždy mu niedostate: Kóściół ani spitala nie zbudował/ iefce go wylupil: ba y dziesięciny nie dał. Mógłoc mu przybyć: ale nie znać nic/ chociaż siał nasiał: choć ku czci y chwale Panu Bogu nic nie zbudował. A czemuż to: Że Pan Bóg vkrócił błogosławienstwa swego Świętego. A dla czegoż Pan vkrócił błogosławienstwa: że też Panu vkrócono chwały iego. Oto Pan przyczyna powieździat/ czemu wiele sietac mało mają: iż dom mój pustkami stoi. A którzy to dom: Kóściół: miejsce obrané ku czci y chwale imieniu Pańskiemu/ aby tam było dobrozeczonné imię Pańskie. Powieździat Dawid: w Kóściele iego wszyscy będą mówić chwale: A na drugim miejscu mówi tenże Dawid: Chwale tobie dam w Kóściele twoim świętym/ a będę wyznawał imieniu twemu. Gdzie iedno weyżrzyś w pismo święte / obaczysz/ że wszedy Panu Bogu w Kóściele wybrani iego chwałę dawali.

A gdzież Dawid Panu Bogu chwałę dawał y służył: nigdziey indziej iedno w Kóściele: y tam otrzymał miłosierdzie w Kóściele: bo tak mówi: Przyielisny miłosierdzie twoie w posrzedku Kóścioła twego miły Panie.

Moyżesz kiedy oco miał prosić Pana Boga: wszedł do przybytku Pańskiego/ który miasto Kóścioła był.

Prorok Izaiasz gdzie widział majątek chwały Pańskiej: w Kóściele. Także y Ezechiel/ y inzy.

Gdzie mówił Pan Bóg z Salomonem: w Kóściele.

Gdzie Pan obiecał wysłuchać iedno w Kóściele:

Dla czego syc podobal Panu Bogu Salomon: y dla czego mu dał mas

drość

drość y błogosławił mu w majątnościach/ iedno że mu Kościół zbudował.
Gdzież Pan jest : w Kościele : Dawid o nim powiada : Pan w Kościele
swoim świętym.

Pan błogosławił Machabejczykom/ że Kościół spustoszony o chedoży-
li y poświęcili.

To w starym Zakonie taka poważność była Kościoła reznego. A w
nowym/ nie naydzieś sye też tak poważność Kościoła :

Kedy PAn Chrustus przepowiadał słowo swoje iedno w Kościele : o
czym Ewangelista powiada / iż był Pan wystawicznie wczac w Kościele.

Pan Chrustus o nieporządek gniewa sye Kościelny : dla tegoż wygnal
przedaiacę y kupiacę.

Pan Chrustus Kościół nazywał domem swoim / domem Oycá swego/ y
domem modlitwy.

W Kościele wybawiał grzeszne ludzkie/ iako mamy o niewieście cudzołójnicy,
Pánu chwale kedy daly dziatki : w Kościele.

Kedy Apostołowie opowiadali Pána Chrustusa : w Kościele.

Kedy symodlili ciż Apostołowie : w Kościele.

A to ieszcze nie wadzi przypomnieć/ kedy nalezli Symeon y Anna Pro-
rokin Pána Chrustusa : w Kościele.

Kedy nalezli rodzicy Pána Chrustusa : w Kościele : o czym dzisieysza
Ewangelia świadczy.

A cóż inzego czynia ci którzy Kościoły wala/ albo ie łupia : nie inzego
iedno niszcza y wniwecz obracaia chwale Boża : A zátym wyganiaia Pána z
pośrodku siebie. Bo powiedzial Jan święty : iż przybytek Pánstki iest z lu-
dzmi/ y mieskał z nimi. Przybytek Pánstki iest Kościół/ kedy z wiernym zgro-
madzeniem Pan przebywa. Otóż nieprzyiaciele Kościołowi/ przybytku Pán-
stkiego między soba niemają : a zátym nie mieska z nimi Pan.

Alle rzece kto : A wsak też oni mają swoje Kościoły/ do których chodzac
czynia swoje schadzki : Domami ie możesz nazywać : ale Kościołem nie możesz :
bo Kościół niemoże być przez oltarz/ a oltarz przez ofiary.

Zbudował Noe oltarz Pánu/ y ofiarował na nim ofiary Pánu.

Zbudował Abrahám także Pánu oltarz/ y ofiarował ofiary ku czci y
chwale iego.

Kazał pan zbudować przybytek Moysesowi/ kazał też y oltarz zbudować.

Zbudował Salomon Kościół/ zbudował y oltarz : y inśe o chedostwa Ko-
ścielne z wielkim kořtem pobudował. Owo od poczatku swiata zawnždy
wierni Pánscy Pánu budowali oltarze/ y ofiary ofiarowali. Na ostatek y
Jan święty w objawieniu swym powiada : że widzial w niebie oltarz : A to
gdy mówi o pobitych dla imienia Pánstkiego : o czym tak maś napisano :
Widzialem duře zabitych dla słowa Bożego pod oltarzem. Pan Bog go
wybránym swoim y w niebie pokazował : znac że sye nim nie bzydzi. Otóż ci
co sye nim tu na swiecie bzydza/ od Boga tego niemają. Páwel święty
powiedzial/ iż Biskup dla ofiarowania ofiary bywa obiany : A ofierze trze-
ba oltarza : a oltarzowi trzeba Kościoła. Zaraz za Jádama ieszcze byly ofia-
ry Pánu Bogu.

Abel ofiarował.

Noe zbudował ofiary ofiarował.

Abrahám także. W zakonie opisanym rozmaite ofiary byly/ o czym
pelne księgi Moysesowe. Na ostatek y Poganí (acz żadnego przyrowna-
nia niemają ludzi wybránym do ludzi poganistich) rozumieli to/ że swoje Bo-
gi wblągali ofiarami : bo dyabel pyšny widzac/ że Pánu Bogu wierni iego
ofiarowali/ chciał też on aby mu iego chwalcy ofiarowali/ chcąc też być ró-
wnym Pánu Bogu.

Psal: 10. versu 4.

Mach: 4. ver: 55.

Luca 19. ver: 47.

Matt: 21. ver: 12.

Ibidem versu 13.

Ioan: 2. versu 16.

Matt: 21. ver: 13.

Ioan: 8. versu 11.

Matt: 21. versu 15.

Acto: 5. ver: 42.

Acto: 3. versu 1.

Luca 2. v: 27 et 38

Apoc: 21. ver: 3.

Kościół na
część na chwale
Boża budowane
od ludzi S. w sta-
rym Zakonie.

Genef: 8. ver: 20.

Gen: 12. v: 7. et 8.

Exodi 25. v: 8. et 9

Exodi 27. versu 1.

3. Reg: 6. ver: 38.

3. Reg: 7. a ver:

48. ad finem.

Apoc: 6. versu 9.

Oltarze y ofiary

w Kościołach być

muś.

Hebra: 5. versu 1.

Genef: 4. ver. 4.

Genef: 8. ver: 20.

Gen: 12. v: 7. et 8.

Jeżeli po mece
Pánstvéj žádná
ofiára wiecey
być niéma.

Psal: 109. ver: 4.

Genes: 14. ver: 18.

1. Cor: 11. a ver: 23.
ad 27.

In Articulo de
Missá, Folio 160.
et 161.

Daniel: 8. ver: 11.
cap: 11. ver: 31. et
cap: 12. versu 11.

I Ale rzecześ: że w starym Zakonie tylko być miały ofiary/ które zaraz z zakonem miały vstać: a to skoro Pan Chřstus ciało swoje ofiarował ná trzyszu za nas/ tedy už ich nie trzeba/ bo Pan Chřstus už wykonał wszystkie ofiary przez ofiarowanie raz ciała swego ná trzyszu.

Odpowiedz. Wykonał Pan Chřstus ofiary/ ale one křowawé které značily ono křowawé iego ná trzyszu ofiarowanie. A zaž iedno téy ofiary křowawéy byl Pan Chřstus káplanem: bęłci též y infey/ iáko mówi Dawid: Ty iestes káplan ná wieki według porzadku Melchisedeká. A z téžy stro- ny nazwany iest Pan Chřstus według porzadku Melchisedeká káplanem/ že ciało své ná trzyszu ofiarował? Był to porzadek Aáronów nie Melchise- deków. Melchisedek iáko świadezy pismo/ ofiarował chleb y wino pier- wéy Pánu Bogu/ a potym Abrahámowi dat. A ofiarował przeto: bo byl ká- plan nawysšiego Boga. Poniewaž tedy Pan Chřstus iest káplanem ná wieki według proroctwa Dawidowého/ tedyc zawždy káplanem iest: a ofia- ra iego wedle porzadku Melchisedeká trwáć musí ná wieki: dla tego/ aby pámiatka niekřowawa/ trwála onéy ofiary křowawéy trzyszowéy w prawdzi- wym pokazaniu/ y w powtarzaniu pod ofšobami chleba y winá: w kterých ofšobach/ trwáiacá ofiare trzyszowa wlařym wizerunkiem pokazujemy.

Ale iákož sę zgodzi ofiára Pánstá z Melchisedekowá: tak sę zgodza: Melchisedek ofiarował chleb y wino: Pan Chřstus též/ který iest káplan ná wieki/ tym porzadkiem Melchisedekowym ofiarował pod zwierzchnými ofšobami ofiary Melchisedekowéy chleba y winá/ ciało swoje y křow za ofia- re vřtawieczná/ która y dšis ofiaruje przez rece káplánskie: bo on iest sám/ iá- ko Ambroży swięty mówi káplanem y ofiára. Te ofiare počal ofiarowáć času ostatněy wieceřzý/ kiedy dořonczyřsý starého zakonu/ wřiał chleb/ dawał weřniom swoim/ mówiac: to iest ciało moje: takž y Řiclich mówiac: to iest křow mojá/ to czyncie ná moje pámiatke. W tych řłowách Apo- řtoly weřynł executorami swego káplánsřwa/ které iest wieceřné: w tych řło- wie řłowách/ hoc facite/ co sę rozumie/ to ofiaruycie: o czym dořyc wyřo- dow mař nápisanych w nářym kátechyřmie.

Otóž widřiř že zakon nový nemóže býć przez ofiary/ przez oltarz/ takžé przez kóřciolá. Ci co chcá wyřladžiť ofiare přenasřwěťsá/ řthóřa zawždy kóřciol Chřescřjánřski ofiarował y ofiaruje/ nie infego nie řz/ iedno pořłowie Antychřstowi / o kterým powiedřiał Daniel prorok / že ma wyřladžiť ofia- re vřtawieczná: tóž oni czynia: wyřladžáia ofiare řthóřa t yřwa ofiarowána ná pámiatke onéy / która bylá raz ofiarowána ná trzyszu za grěchy nářé: A za tym též wyřladžáia pámiatke meťi PÁŤá Chřstusowéy/ y niechcá mieť PÁŤá Chřstusa káplanem według porzadku Melchisedekowého. **A**le daymy řm pořłoy: dořyc ná tym/ že ná pismo swięté pořázue/ že by- ly zawždy ofiary řu vřlaganiu gñerwu Pánřkiego. Dořyc ná tym že on sám pořázal mieřsce ofiary / to iest kóřciol. Oto w kóřciele mieřzy řłdzi- mi weřonymi iest náleřion/ iáko Ewangelia świadezy: Náleřli go w kóřcie- le řiedzacého.

I Ale řzekłby řto/ powiedřiales že w kóřciele řzeba řuťác/ řto chcá ná- leřć Pána Chřstusa: a w kterýmže: odpowřadam že w kóřciele Chřce- řcřjánřřim. **A**le sę teraz řlá námnóžřlo kóřciolów/ a řáždy sę zowře Chřescřjánřřim: iest kóřciol Luterów/ kóřciol Řalwinów/ kóřciol Řwin- gliánów/ kóřciol Řowokřzeřcřńców řprořřnych/ albo murtów: a řáždy mie- ři w řiebie kóřciol Chřescřjánřři: **L**ecz obacz že sę oni řmieniem Chřescř- ánřřim břzydžá: bo sę nie zowřa Chřescřjánřřy / iedno Ewangeliki. A řho- cřaž oni řobie přypřřřia kóřciol mieť Chřescřjánřři: wřáťže řaden z nich nie nářowie swego kóřciolá kóřciolem powřechnym / w kterým by miała

býć

być iedność wiary y używania Świątości: boby tego dowieść nie mogli: bo Kościół powszechny Chrześcijański / nie jest iednego miasta / nie jest iednej prowincyey / ale wszytkiego świata / iako Paweł S. piše do Rzymianóm mówiac : Naprzód dziękuje Bogu memu przez Jezusa Chrystusa za was wszytkie / iż wiara wasza jest opowiadana a słynie po wszytkim świecie. Późtrzyżę / iako Kościół powszechny ieszcze za Pawła swietego / z wiara swa po wszytkim świecie słynał. Ten Kościół ze wszytkiego świata jest zbudowany od Apostołów / kiedy im Pan Chrystus kazał po wszytkim świecie iść powiadając Ewangelia : co y tak też uczynili : bo iako powiada Dawid : Ciemáš tych ięzyków ani mów / przed którymi by nie słychané były ich głosy. Po wszytkiej ziemi rozszedł sye dźwięk ich y na granice okregu świata słowa ich. W tymże tedy Kościele od Apostołów wbudowanym naydzieś Pana Chrystusa: iedno sye pyta y miedzy nauczonymi : to jest v Doktorów swietych stárożytnéy wiary pisma swietego wykładaczów. Oto iako Ewangelia powiada / rodzicy Pana Chrystusa náleżli w Kościele miedzy Doktorzy. A cóż tam działał :

Stuchájac ich y pytájac syc od nich.

T Powiada Ewangelia iż nie darmo siedział / Słuchał Doktorów y pytał ich też. Czegoby słuchał albo o co pytał / Ewangelista nie wyrażił wyraźnie według Hieronima S. o Zakonie Moyszbowym pytał: nie dla tego żeby niewiedział: iedno rozumnie pytał iac nieumieiać wczyl: bo aczkolwiek oni byli Doktorowie nauczeni / ale był Syn Boży wczemś nad nie / abowiem w nim wszystkie skarby mądrości były zakryte. Co rozumieś: mógł ich pytać co też rozumieł z Zakonu o Pánu Chrystusie / rychtoli przyydzie / czy iesli już przyšedł: co sę rozumieis té ceremonie ofiárne: co sę znaczy baránek wielkonocny / ié. o to wszystko mógł ich pytać. A za takim mądrym pytaniem iego / powiada Ewangelia:

Zdumieli sŕe wszyscy kćórzy go słucháli / náđ ona
rostopnością y odpowiedziami tego : á widząc co
dziwowáli sŕe.

¶ Mielł sę czemu dziwować : bo iako Ambroży S. mówi : Ję iezyl Bostki okazał mądrość / ale niepotężność pokazywał wiek człowieczy : stad Zdrowie słysząc wysokię rzeczy w małych y w mądrych leciach / dziwował sę. Nam ludziem Chrzescijańskim nie trzeba sę dziwować temu / wiedząc według powieści Proroctięy : Ale małuczkie dziecię narodziło sę nam / ale iednak iest mocnym Bogiem. Jaisze Syn Boży sstaroży sę człowiekiem / té rzeczy które człowiekowi przysłuſzały / za sprawę łaskawości swęy tak pokazywał / aby też y té które do boſtwa przynależały miedzy nimi wynikały. Przetoż mówi Doktor ieden Chrzescijański : Który prawdziwym człowiekiem y prawdziwym Bogiem był / okazując iż człowiekiem był / słuchał onych Doctorów : a wkażując sę też być Bogiem / tymże Doctorom mądze odpowiadał / tak / że sę iako Ewangelia powiada temu dziwowali.

M rzętká mátká iego do niego: **S**nu cóżes táť
nam bezynit: **o**co **S**yciec twóy y ia z boleścią
szukamy cie.

E Cóż to iest/ że Panna Maria zowie Jozephá Oycem Pana Jezus
sowym: czyli zapomniála co iey Aniyól powiedział/ że duchem swietym była

Roma: 1. versu 8.

Marci 16. ver: 15.

Psal:18. v: 4. & 5.

In Epist: ad Pau-
linum.

Chybaż nie dacie
naszcie lat mi z
Medecynie o me
szach wielkich mi
wi / czy to była
sprawa głowie
czemśwar czyli to
mógł głowie
wzynieć

Beda.

Luca 1. versu 35.

Matt. 1. versu 20.

poczela w żywocie swym Syna Bógłego zbawiciela wsęgo świata? O rygens na to tak odpowiada: Wiedziacie Pannę Błogosławioną / że on nie był Synem Jozephowym: ale go przedsie Oycem iego miannic dla złego podeyżżenia żydowskieg: bo zaty mogli by byli zesromocić Pannę błogosławioną / iesliby była niezwałá Jozephá Oycem iego: co iednak y Jozeph wiedział / że Pan Jezus był poczęty w żywocie małżonki iego duchem świętym / boć mu powiedział Anioł / co sye narodziło w nię / to iest z Ducha świętego. Mówi tedy / iá y Ociec z żaloscią szukałismy cie / obawiając sye nieprzyiaciół twoich którzy ieszcze w dziecinstwie nasadzili sye na cie. Ale PAŃ Chrystus wnet im na to odpowiedział mówiąc:

Co iest żeście mnie szukali: á zaście niewiedzieli / że w tych rzeczach które oycá mego są należn mi być.

Joan: 5. versu 30.

Tie rozumieyże / aby temi słowy miał przykrze y obraźliwie mówić / y w tym nie wzięć mátki swęy: Aż by to on miał psować / co przykazał w Zakonie? Czcí Oycá twego y mátkę twoię: gdyż częś w tym należy rodzićów / słowy nieprzykrzyć sye przykazaniu ich / y im posłusznym być: á nietylko słowy ale y czynkiem pocztwosć trzebá wyrządzać rodzicom swoim. Co iednak rozumieć masz o Pannie Chrystusie / że żadney rzeczy takiey nie uczynił któręby sye miał zgorzyć. Lecz temi słowy pokazał / dla czego był zesłan na świat: Aby wypełnił wola Oycá swęgo: y pokazac to chciał / iáko chętny był ku wypełnieniu woleý oycá swęgo: y iáko pragnął zbawienia ludzkiego: że pewnie y we dwanaście lat gotów był do wypełnienia woleý Boga oycá swęgo / dla narodu ludzkiego: ponieważ smiele został w Kościele w oczach nieprzyiaciół swoich: á nawet przez te słowa Ewangeliey chciał aby rozumieli / iż on był powinien wiecéy Boga Oycu swemu / á niż onę / która mátká człowieczeństwa iego była.

Acto: 5. ver: 29.

Tu temi słowy ucz nas Pan Chrystus / kiedy mamy być posłusni rodzicom naszym. Bo iesli ich przykazanie zgadza sye z przykazaniem Bózym: iesli przeciwnych rzeczy nie rozkazują woleý y przykazaniu Pańskiemu: na ten czas masz być posłusny. Ale iesliby sye trąfiło / żeby Ociec albo Mátká twoia / chcieli przeszkodzić służbie Bóżej / albo cie wiedli do tych rzeczy które by škodziły zbawieniu twemu / to iest / abys opuścił wiare dobrá / á na ich złą przysłał / nieśluhay ich: powiedz im: Iż wiecéy trzebá posłusznym być Pańu bogu / á niż ludzióm. Mówi Hieronym święty: Chociażby mátká twoia zastąpiła / wkażnąc pierśi któremi cie wychowała: chociażby ociec záległ na progu / niedopuszczając ci być sluga Bózym: przedsie ty idź / przestapiwszy oycá twego / y suchemi oczyma vday sye do chorągwie krzyża świętego: ábo wiem / iáko mówi Pan / którzy milnie Oycá swęgo y mátkę wiecéy niż mnie / nie iest mnie godzien. Mamy milować Oycá iáko Oycá: iáko mówi Augustyn święty: ale przednieyszy ma być stworzyciel / to iest / do miłości twoiey. Tych wszystkich rzeczy masz náuke z słów Pańa Chrystusowych które mówił do mátki swęy iż w tych rzeczach potrzeba mu być które są Oycá iego.

Matt: 10. ver: 37.

Al oni niezrozumieli temu słowu / które mówił do nich.

Tych słów które Pan Chrystus rzekł do nich / iż w tych rzeczach które oycá mego są potrzebá mi być / niezrozumieli: mniemali żeby to on o rzeczach ońnego domniemanego Oycá Jozephá mówił: y stad nie mogli zrozumieć tego słowa: bo Jozeph / który był domniemanym Oycem iego / nie zlecił mu być na ten czas żadnych spraw / przetoż nie mogli zrozumieć. Co też to są

rzeczy

rzeczy były/ nie rozważali na ten czas dla wesela że go należeli: bo z wielkim ja-
lem szukali go przez trzy dni. Wiedzielić to że z Duchą świętego był narodzi-
ny: y obiemą to było wiadomo / tak Pannie naswieścy / iako Jozephowi/
o czym Ewangelistowie Łukasz y Mattheus święci świadczą/ że cielesnego
Oycą miał/ ale tego na ten czas nie uważali: y kiedyby to byli na ten czas
rozważali/ mogli by byli zrozumieć/ że to on o rzeczach Oycy swego niebieskie-
go powiadał: które to rzeczy Oycy jego nie inśe były iedno nauczać lud drogi
zbawienney: co on mniemam na ten czas czynił/ siedząc z temi Doktorzy.

Przypatrz sę tu pilnie tym słowom Ewangeliey/ co mówi: Jż nie roz-
umieli temu słowu/ które mówił do nich: Otóż kiedy Pan Bóg nasz tworzy
człowiekowi smysłu / nie może zrozumieć y łacnych rzeczy w słowach jego:
łacnoby te słowa mogli byli zrozumieć / wiedząc sprawy y wszystkie porządki
narodzenia jego: ale że Pan nie dał im na ten czas wyrozumienia/ dla tegoż
nie mogli zrozumieć co im powiadał. A uczynił to tak dla tego/ aby sę nie-
strachali z spraw jego/ y mądrości/ które tak w młodych latach pokazywał/
iako sę Piotr Święty niekiedy strachal wyższawşy cud w łowieniu ryb / że
przez wszystkie czas żywota swego więcej ich nie mówił/ iako na ten czas/ kie-
dy przy Panie mówił na rozkazanie jego: y dla tegoż rzekł: Odeydsz odemnie
mily Panie/ etc.

Jż nie rozumieli/ mówi/ temu słowu. Tu sę pokazuje wpo-
rządku ludzi/ którzy iść sę Ewangelia mówi/ nie rozumieli rodzicy Pana
Chrystusowi słow jego/ choć byli pełni Duchą świętego/ przedśie na to nie nie-
dbaia: a będąc nieukowic/ którzy iako żywi pismem świętym sę mało parali/
ani sę go też w szkole statecznie uczyli: od których dla ich niezbędnej hardo-
ści daleko Duch święty/ który iest Duch mądrości y wyrozumienia: przedśie
sobie przypisuią śmieie wykład pisma. A też za takimi wykładaczami pisma
widziemy / iakie błędy rozpoczynai sę sprośne/ których sprośności grozą rozpo-
minąć. A zaż nie sprośny błąd iest Arijanow: którzy słowa Pánistie/ które o
człowieczeństwie są napisane/ Chrystusowi Płanu tylo przypisuią: a które o
Bóstwie/ ślepo przegladaią. A cóż to sprawiło: hardość y pycha tych/ które
zypomnie pismo pánistie głowami swymi wykladaia: a przedśie swej spro-
śności nie mogą uznać: Bo/ iako mówi Prowok/ zaślepia ie złość ich / y zaś-
kamiato serce ich/ aby nie widzieli oczyma/ y nie rozumieli sercem. Ale to
nie dziwno/ bo przystali do tego/ który iest pysny/ y kłamca/ y kłamstwa O-
ciec. Zdada sę sobie być mądrymi/ a głupimi sę stali: którzy żadney rze-
czy tak głębokiey y trudney nie maią w pismie/ o którejby mieli rozumieć. Je-
by iey sami nie mieli wyrozumieć bez nauczyciela. Piotr Święty o listach
niektórych Pawła Świętego powiedział / że niektóre rzeczy w nich są trudne
tu wyrozumieniu / które ci nieukowic nie stateczni wykrecaia / iako y inśe pi-
sma na swe zatrącenie. Baczysz/ że listy Pawła Świętego trudne: a nowi
mistrzowie błędow / powiadaia ie być łacnemi. Przypatrz sę ty iedno / iez-
sliż oni naśladiuią starych Świętych Oyców w wykładzie pisma Świętego /
któzy to nie według rozumu swego czynili / bo zawżdy miejsce dawali pier-
wsze z rozumem swym powadze Rósciotą powszechnego Chrzesciánistiego/
Doktorom y starszym wykładaczom pisma świętego/ Apostołom / Uczniom
Apostolskim / y ich namiestnikom / którzy pierwszą pracę w Kościele niesli/
Kościoł Chysta Pana sęzepili/ y na gruncie Chrystusie go zbudowali. Tego
w tych niemaś/ w których co sę zwidzi rozumowi ich/ to powiadaia dobrze:
a co sę rozumowi ich nie zda/ to powiadaia źle. Pisma ich wykład pełen iest
niezgody/ pełen rośterków: ich wykład co raz to w wietszy błąd wiedzie lu-
dzi: hanbić/ iżyć Kościoł Chrzesciániski/ to ich nalepszy wykład: pokazywać
nieiake słodkość mów y błogosławienstwa dla lepszego y łacniejszego zwi-

Luca 1. versu 35.

Matt. 1. versu 20.

Luca 5. versu 9.

Ibidem versu 8.

Sapien. 1. versu 6.

Sapien. 2. ver. 21.

Isaia 6. versu 10.

Pet 3. v. 15. et 16.

Rom: 16. v: 17. et 18

Iacobi 4. ver: 17.

Luce 12. ver: 48.

Iaan: 13. versu 15.

Exodi 20. ver: 12.

Verba ORIGENIS
sunt.

Basilus.

dżienia ludźi prostych: awśatże w oney słodkości zarazá iest. Bo iáto słodkie pokármu wátlému żołádkowi złé są/ ták téż słodkie słowa Kacérské bázó wádzá dušom ludźim złé w wierze vgruntowanym: bo ie záwodzá ná zátrácenie wieczné. Przetoż o nich Páwel swięty mówi: Jż łágodnémi mowámi błogosławienstwy zwodzá serca niewinnych/ y tákich sje káże strzedz. Pokázue Páwel s. co zá gorzkość w ich słodkich mowách: iż rośtérki/ y wzgórszenia/ zé. Toć sje dżicie dla tego/ iż sami wedle myśli swéy wykládáia písno: á ono bluzniá/ ktrórego nierozumieia. Ale iuż textu Ewangeliey słuchámy.

A potym/ mówi/ Sedz z nimi/ y przyszedł do Názaret/ y był im poddány.

Przekládáia té słowa Ewangeliey w wielka pobożność Pána Chrystusowe: Który obaczywszy że rodzicy iego/ tájemnice bośtwá iego niezrozumieli/ okázal poddánosć ludźiey pokóry/ áby ie przez nie zlékta náuczył vznáenia Bośtwá swego. A cóż náśá pychá czyni w tych rzeczách/ ktróych od wielu nie mamy / ále zá wśpomóženiem Páńskim zá czásém sje ich vezymy: Ato to zwykła pychá náśá czynić: Jż gdy písma swięte inšym wykládámy/ á baczmy że prostaczkové brácia náśy ich nie rozumieją/ nátychmiast sje wywyskamy / á one wzgárdziwszy z náśey vmietności chelpimy sje/ ále koby náđ náś niemáto być náuczeńsich. A ktrózy od vezonych nie chcemy być wzgárdzeni: sami z nienáuczonych zwyklišmy sje násmiewáć. Niepomnimy nie ná to/ że nie tylo tym/ ktrózy tájemnice wiary álbo przykázania swego stworzyciela znáia/ iest przysćie do Królestwá: ále y tym/ ktrózy té rzeczy/ ktróych náuczyć sje niemoga/ vezynkami swémi pełniá. Ná ostátek téż: wiedzácému dobra rzecz á nie czyniacému/ iest grzech: A iáto sam Pan świadczy: Jż ktróemu siła dano/ siła od niego beda chcieć. Przetoż niechay náś náuka nádetym (to iest pysnym) nie czyni. Náśládujemy przykładu bedácego w cieie Syná Bożég/ ktrózy sje tym lástkáwá pokóra poddál/ ktróie tu poieciu wyśokich rzeczy obaczył indle: áby swym przykładem ich vmysły lástká swá tu poieciu tájemnie niebieśkich godné vezynil.

Stápit (Ewangelia powiáda) z nimi: áby náś náuczył sstepowáć przez pokóre z vmysłu nádetého náśego przykładem swym: bo co on czynil bedac tu ná ziemi: czynil dla tego ábyśmy y my czynili tákże.

Byl im/ mówi/ poddány. To co byl w Zákonie postánowił/ y przykázal/ przykład dáiac wypelnił. Przykázal w Zákonie czcić oycá y mátkę/ tóž sam vezynil/ bedac poddány Pánnie náświetshey mátkce swéy/ y Józephowi oycu domniémánému.

Vezmyś sje téż y my Synowie rodzicom náśym być poddáni. A iezliż rodziców niemamy / bédzmyś poddáni tym / ktrózy máia láta oyców. Jezus Chrystus syn Boga żywého/ iest poddány Józephowi y Pánnie Máryjey: á ty niemáš być poddány przetožonému twemu / ktróyc iest postánowiony miásto Oycá: mniémam że Józeph rozumiał / iż Pan Chrystus záczniey byl náden: á wždy Chrystus Pan wwažal iego rośkázanie. Bywac téż y to ná świećie/ że podczás goršy rośkázue lepszemu. Co gdyby Pánowie rozumieli: z rośkázowánia swoiého nie podnosiliby sje w pyche: má pomniéć/ że može mieć y Boga/ ktrózy iest wyśsy godnościa/ lepszého poddáného niželi on sam iest: á przeto má być lástkáwý w rośkázowánii y w przetoženstwie swym. Ale przypátrzymy sje posłuszeństwu pána Chrystusowému.

Od samého piérwšého wieku (to iest z dżeciństwá) rodzicom poddány/ káždá práca pokórnice podéymował: bo áczkolwiek byli rodzicy iego poczciwi y spráwiedliwi: á wśatże vbodzy y niedostátek ciérpiący: czego świá-

dek oná

Adeł ona stajnia / która posługe wyrządzała słachetnemu y pocziwemu ro-
dzeniu. Jawną rzecz jest / że wstawnie pracami syc barwili / żywności tym spo-
sobem zdobywając / a Pan Jezus posłusny im (iako pismo mówi) też prace
podęmując: poddaność dostateczna okazał. A wszakże ta poddaność
iako święty Ambroży mówi nie była znakiem niepotężności / ale pobożności:
na przykład nam ludzkiem Chrzescijańskim: dla czego też mówi Paweł S.
Apostół: Synowie bądźcie posłusni rodzicom waszym w Panie: abowiem
słusna rzecz jest: tho jest / posłusnym być rodzicom według Przykazania
Pánstkiego: bo tak napisano: cześć oycą twego y matkę twoię: a to jest pier-
wsze przykazanie w obietnicy / abyć syc dobrze powodziło / a żebyś długo był
na ziemi.

Tie tylko tu masz rozumieć o rodzicach / za których sprawą iestes na
świecie: ale to masz też rozumieć o każdym przelożonym / o każdym starszym
w leciech nad cie. Jesli przelożeni mają być w wieczności miani y posłu-
żenstwo iesli im przynależy / boć posłuszeństwo znak wieczności / słuchay co
Paweł święty mówi: Bądźcie posłusni przelożonym waszym / y bądźcie im
poddani: boć oni o tym czują / iakoby licze za dusie wasze mieli dąć. A któ-
rzyż to są przelożeni / którym ta pocziwość przysłusza? Są naprzód Pa-
nowie których słudzy mają być posłusni według wspomnienia Apostołów
świątych. Naprzód Paweł święty tak wspomina mówiąc: * Słudzy bądźcie
posłusni Pánom swych cielesnych z bojaźnią y z strachem / w uprzejmości ser-
ca waszego iako Chrystusowi ić. Widzisz iako Apostół przykazuje sługom al-
bo poddanym być posłusnym / nicinaczey iako samemu Panu. A którzyż to
są Pánowie? Słuchay: oto ie wymienia Piotr s. Apostół mówiąc: ^a Bądź-
cie poddani wszelkiemu stworzeniu / dla Boga / (to jest: iż ta jest wola Pa-
na Boga) choć Królowi / iako przewyśszającemu: chocia Książetom / iako
ym / którzy od niego posłani ku skazaniu złoczyńców / a ku chwale dobrym.
Ale żebyś nie rozumiał tylko Króla y Książet / być Pány: ale też y insze przelo-
żone / gospodarze / wrzedniki / Oycy czeladné: Słuchay co Paweł święty mó-
wi: ^c Słudzy bądźcie posłusni Pánom waszym ze wszystką bojaźnią / nietylko
dobrym y skromnym / ale też y złym. Ależkolwiek ci ciężko zlemu służyć: ale
gdy Pan Bóg tak mieć chce / y on to przez sługi swe / to jest Apostoły przyka-
zał / żeby słudzy byli posłusni Pánom swym: przeto posłusnym y zlemu być
masz. Bo iednak y zapłatę otrzymasz od Pana Boga: a wietrza snac otrzy-
masz / kiedyś zlemu posłusny dla rozkazania Pánstkiego.

Alle y słudzy mają też pismo Pánwa świętego po sobie na Pány / do któ-
rych tak mówi: ^a A wy też Pánowie także im czynicie (to jest: nagradzacie
im też ich posługi: wiecie o tym że zatrzymana zapłata słudze / wola o pom-
ste do Pana Boga) opuszczając groźby: wiedząc to / że tak ich iako y wasz
Pan iest w niebiesiech ić. Jakoby tak chciał rzec: że y wy wspólet iestescie
z nimi sługami Pana Boga rozechmogącego. Otóż już masz iedne prze-
łożone które iako rodzice powinienes cześć

Druzzy przelożeni są Wzrost Kościelny: to iest: Káplani / którzy są
własnie opiekunami dusz ludzkich: bo ie z nowu odradzają przez słowo y przez
świątości. Takowym oycem był Paweł s. który do wiernych Pánstkich mó-
wi / iż przez słowo Ewangelii świętej wielem ich porodził. Jesliż też ci ma-
ją być czczeni / y posłuszeństwo iesli im przynależy / słuchay pisma świętego /
które tak mówi: Cześć Bogą ze wszystkich dusz twoię / y cześć też Káplany.
Ponieważ tedy kazał ie cześć / tedy y posłusni im powinniśmy być: bo srodze
takie Pan kazał kazać / którzyby byli nie posłusni Káplanom: o czym masz
w Księgach Mojzefowych / gdzie tak mówi: Ktoby z pychy nie chciał być po-
słusnym rozkazaniu Káplana / który na ten czas posługuie Panu Bogu twe-

Coloss: 3. ver: 20.

Exodi 20. ver: 12.

Od dobrych Oyców bywają zli synowie / od Joba synowie biesiadnicy pogineli.

Iob 1. y 4. 18. 19.

Od Samuela synowie kłomcy.

1. Reg: 8. versu 3.

Od Dawida Ab solon kotr / Oycy swego przesłają domcá. 2. Reg: 15. versu 10. & 12.

Synowie Bli Káplana dobrego / byli porubniszami y wsetecznymi / y pobili ie Pan Bóg y z Oycem ić. 1. Reg: 22. ver: 22. & cap: 4. versu 11. & 18.

Od Izaiá pierwszego rodzi-
cá nas wszystkich /
vrodził syc zły
syn Kain. Genes
4. versu 1.

† Hebr: 13. ver: 17.

* Ephes: 6. ver: 5.

Coloss: 3. ver: 22.

^a 1. Petri 2. ver: 13.

^c 1. Petri 2. v: 18.

ⁿ Ephes: 6. ver: 9.

^o Deut: 24. v: 14.

1. Cor: 4. ver: 15.

Eccles: 7. ver: 33

Deut: 17. ver: 12

Uauca měl w
váživosti Báz
plany.

Luce 10. ver: 16.

Alexander wiel
ki gdy T. B. B. B.
Miało wziął/za
bił ludzi w nim
dziesięćdziesiąt
tysięcy / Bapla
nóm samým prze
puścił. Jest tego
świadczeniem Ali
anus lib: 13. de va
ria Historia.

† Gen: 47. ver: 22

Leuit: 19. ver: 32

Luca 6. versu 38.

Eccles: 3. versu 9.

Eccles: 3. ver: 10.

mu: za wyrokiem sedzięgo umrze taki człowiek. Aczkolwiek takięsrogosci
cielesnie niemáš teraz: a wsakże ma syc strzedz / Który lekce sobie wważa Báz
plánski stan: Który Pan kazał tak czcić: iż iesliby mu kto niechciał być posluš
ny / aby hániebnie umarl. Bo tóžci tobie nagrodzi sedzia żywych y umar
lych duchownie: co cielesnie džiało syc lekce wważajacym stan Baplanški.
Aza nie dosyc srogo przykazał Chrystus PAn sluchac ich mówiac: Kto was
slucha / mnie slucha: a kto was wzgardza / mnie wzgardza: a kto mnie wz
gardza / wzgardza tego Który mnie zeslał/to iest Boga Oycá / a kto gárdzi
Panem B. Ogiem stworzycielem dawca wszytkich dóbr / dobrodzieiem swym
od Którego wszytki dobra plyną: Taki zasluguje srogie karanie: bo iesli wiec
tego wszyscy nienawidza / Który gárdzi dobrodzieiem swym / daleko ten iest
wietšey wzgárdy godzien / Który takim dobrodzieiem gárdzi / od Któregó żywot
ma dušny y cielesny: Który cokolwiek ma człowiek / wszytko daie.

Stad možesz pobáczyc w iakięs wadze y czci ten vřzad Baplanški chce
mieć pan: poniewaž wzgárdę iego przyłaczył do wzgárdy swej. Otóž
maš przeloženstwo Baplanški: Które nie tylko v wiernych pánskich w wiel
kiey wadze było/ale též v Poganów: bo czytamy/že Alexander Cesarz wszyt
kiego swiata człowiek Poganški vczynil pocztivost Judasowi Biskupowi
Zydowskiemu. Též pogani swé Baplanšky mieli w wielkiey czci / iako iest w
ksiegách Moizesowych o Baplanšich Egypťskich / Które Pháráo tym vczcił /
iž inszych possessye byly kupowane za żywnost času głodu / Tokrom dżierzaw
Baplanšich / Którym darmo dawano pokarmy. Wšedzie byl Baplanški stan
w wielkiey wadze: v tych tylko lekce sobie Baplaná pokládali / v Których
chwała Pánška wyniszczená y swiatostí iego. Slyszales že Przeloženym
y Baplanom czesc iako rođicom przynależy.

Též przynależy stáršym w leciach / Który maie być czczeni y wwažani
według przepowiedzenia písma swietego: Przed człowiekiem sedziwym po
wstani / a czci offobe stárego / a bój syc Pána Boga twego: y pamietay czci
stárego: poniewaž P. Bóg to przykazał. Bo co ty dżis czyniš stáremu czlo
wiekowi státecznému / tego syc spodšiemay Kiedy sam bedziesz starym. Bo tá
powieda písma swiete: Które miarła bedziecie mierzyć / taz též wam odmie
rza. Kto nie czci stárego / tedy táž bedzie stáran / Kiedy w wielkim pohánbie
niu bedzie stárost iego: y pewna to rzecz iest / iż oni Który stáre ludzi w nim
czym maie / przed czasem starze ie Pan Bóg smiercia / iż do stárosti nieprzy
chodza. Južes slyšal že maš czcić rođice / maš czcić przeložoné / maš czcić
stáršé.

A iakóž ie czcić? Sluchay co mówi písma swiete / iż ie czcić maš w
vczynku / w mowie / y we wszytkiey ciérplivosti. W vczynku / to iest / wšela
ka vczynnosť. W mowie / to iest / vczciwie mówiac przed nimi / wštyd w mó
wie zachowywáiac. W ciérplivosti / to iest / skromnie znosac od nich vponi
nání y karání za wštepkí / poslušnym im bedac okrom semrání: w tych
rzeczách Które nie sa przeciwko zbawieniu twemu.

Juž tedy maš wiedzieć / že błogosławienstwo Pánškie iest nád temi Który
rođice swoie czca. Przetož mówi písma: Czci oycá swego aby ná cie przy
šlo błogosławienstwo od Pána Boga. Niechay cie též do tego przywiedzie
przyklad Pána Chrystusa w dżisieššey Ewangelii / Który byl poddany Jo
zephowi y Pánnie Márijey.

**A Dáclá iego zachowywátá té wszytkie słowá w
sercu swym.**

To iest wszytki rzeczy Które albo zrozumiátá / albo Których ieszcze
niemogla zrozumieć ná ten čas / wszytkie w sercu swym ku pilnieššemu roz

ważaniu

ważaniu y badaniu zachowywała. A iako przed tym onęgo Syna Bożego w żywocie swym poczęła / tak też iego sprawy y słowa w sercu swym zachowywała / y to / co z sobą na ten czas rozważała y rozmyślała / tego oczekawała napotym iasniey obaczyć.

I My stad wczyc sye mamy iako słowa Pańskie przyimować / to iest / iż ie mamy zachować w sercu / nie tak iako pospolicie mówią : Co iednym vchem w slychy / to drugim wypadnie : Nasładowymy bracia mila Matki Pańskiey w tym / abyśmy słowa y sprawy Pańskie mocno zachowywali : z rozmyślanim tychże słów we dnie y w nocy wypadzamy skodliwe myśli : częstym rozma- wianim o tych rzeczach / odwodzimy bliźnie nasie od próżnych baiek y obmó- wisk.

I Tęż Panna Mária te wszystkie rzeczy tak dla siebie / iako y dla innych w sercu swym zachowywała. Dla siebie / aby z słów y z uczynków Syna swego wielkiey mądrości była napełniona. Dla drugich / aby po wiebo- wstapieniu Pańskim Apostołom y Ewangelistom szerze wszystkie sprawy y słowa iego opowiedziała. Stadze / iako Historie powiedaia / Łukasz swiety od Panny czystey nauczony / o sprawie wcielienia y zwiastowania syna Bożego wiecey nad inne Ewangelisty pisal : to iest / o Poczęciu / o Narodzeniu / o obżezaniu / o ofiarowaniu / y o dzieciństwie Pana Chrystusowym. Zachowayże y ty też słowa y sprawy Pańskie ku nauce twej / y ku nauce bliźnich twych / chceśli otrzymać łaskę Pańską.

Gdy sye tedy tak te rzeczy działy / gdy iuz poslusenstwo swoje to dzie- cie tak zacne rodzicom swym nam na przyklad okazalo / ze sye z nimi z Jeru- salem do domu wróciło / y gdy iuz z nim mieszkalo / powieda Ewangelista.

I Jezus mnozył sye w mądrości y w leciech / y w łasce v Bogu y v ludzi.

Slyšac kto te słowa Ewangeliey mógłby rzec : Jak óż ten który iest pra- wdziowa mądrością / miał sye rozmnażac w mądrości : A który iest dawca łas- ki innym ludziom / żeby sam w łasce Bożej miał sye pomnażac : Ale tu na- ture prawdziowego człowieczeństwa pokaznie / w której do czasu byl rozmno- żony / który w boſtwie swym iednak zaroſe iest / y lata ię nigdy nie wstawia.

I Według natury człowieczey rozmnażal sye w mądrości : a wſtatkę nieodmieniaacy sye na czas : bo od pierwoſey godziny poczęcia duchem ma- drości napełniony byl : ale ten który byl napełniony mądrości / według czasu y wieku te mądrość swoje iednoſtąyna innym pokazuiac.

Zaden sye tym niechay niegorſzy / gdy slyſzy / iż ſłowo Boże / to iest Syn Bo- ży / ſamo sye wpoſkożyło / podło albo ſłabo o ſłowie / które iest Bogiem / rozu- mieiac : ale rączey niechay sye dziwnie miłoſierdziu iego. Ktemu też za- den niema być wzgoſſony / ſlyšac iż według tegoż wpoſkożenia rozmnażal sye (to iest w mądrości y w leciech.) To tylko / że sye ſtad każdy dziuować moſe wielkiey mądrości iego / że on będąc Bogiem prawdziowym w to vgodził / iż we wſytkim / ſtawſzy sye człowiekiem / przyſpoſobil sye nam. Oto narodził sye w dziewięć mieſiecy / iako sye przyſtoi człowiekowi rodzić : Potym zniema- gła mnozył sye w mądrości / weſpóle z łaty iako prawy człowiek.

I Rozmnażal sye też Pan Jezus w łasce v Bogu y v ludzi / to iest / iż one przyięta naturę człowieczą Bóg Ociec w nim wmitował / y w łasce przyiał.

Przez to rozmnoſzenie łasſi v Bogu y v ludzi wiedzieć maſ / iż sye pier- wey potrzeba Panu Bogu podobac / toż ludziem. A ſluſnie to powieſdzia- wſzy / iż Pan Chryſtus mnozył sye w mądrości y w leciech / przydal też / v pa- ną Bogu y v ludzi. Abowiem za rozmnoſzeniem lat / ludziem mądrość y łas-
ſe pota-

Mat. 1. ver. 18.

Beda.

THEophylactus.

*Strácl sye glos-
wieł ma / aby Bo-
gu pierwey / a po-
tym ludziem sye
podobal.*

Matt: 5. ver: 16.

ſte pokazywał/ Która miał z boſkiey natury: y tym wiele ich ku chwale Bo-
gá Oycá pobudzał/ czyniąc to ſam/ co drugim czynić kazał/ mówiąc wſytk-
im: Światłość waſzą niech świeci przed ludźmi/ aby dudy widząc ſprawę
waſzą/ chwalili Boga Oycá / Który ieſt w niebie. Która światłością gdy w
nas ludziach Chrzeſcijanſkich będzie/ będziemy przodkiem PAnu Bo-
gu a potym ludziem y w mądroſci na świecie/ y w łasce PAná bogá
rozmnożeni: Co rácz nam dać Pánie Jeſu Chryſte.

AMEN.

6220

Summa Ewangeliey téy/ tá ieſt.

I.

2. Paral: 7. ver: 12.

Matt: 21. ver: 13.

II.

III.

Eccleſ: 7. ver: 25.

Ephes: 6. ver: 4.

Coloſſ: 3. ver: 21.

Naprzód pokazuje Ewangelia nabożeństwo Panny czyſtęy Máriey y
Jozephá: bo mówi: że to ich zwyczaj był chodzić do JEruzalem na dni
ſwięte dla chwały Bożey. Dla czego téż y Páná Chryſtusa z ſobą wzięli/ aby
z nimi tegoż nabożeństwa był uczestnikiem w Koſciele onym/ Który był pan
Bóg ſobie obrał dla chwały ſwęy / y Który potym PAni Chryſtus domem
ſwym y domem modlitwy nazwać raczył.

Powtórze pokazuje nad to/ iakiſm ſposobem lud on w ſtarym Zakonie/ w
uczciwoſci ſwiętá ſwoie od bogá im roſkazane/ miał: że y drogi dalekie dla
nich podęymowali/ y do Końca ie przy Koſciele wykonywali/ ofiarami / mo-
dlitwami/ y rozmaitym nabożeństwem ſłużąc PAnu Bogu.

Potrzącie Kſtatem páná Chryſtusa być wezy wſytkich dzieł Chrzeſci-
anſkich: Aby rodziców ſłuchali/ y aby ich były poſlušne. W rzeczach Boſkich
to ieſt / w wierze ſtateczney/ y w nabożeſtwie/ Páná Boga więcej ſłucha-
jąc / y iego wolá pełniąc / a niż rodziców. Ale do poſlušneſtwa czesnego/
máią dziełki być rodzicom poſlušne: powolne / y wezyne we wſytkim.

Rodzice ſye máią o dziełki ſtarac / iáko piſmo wezy: Jeſli maſy ſyny wezy ie/
y z młodu ich nachylać. Stára ſye Panna Márija y Jozeph o zgubione-
go Chryſtusa/ ſtarac ſye máią rodzicy o dziełki. Cóż z owymi będzie przed bo-
giem/ Który ie pomiatá / pize ſye ich wydawſzy ie na świat? A nawiecy o-
ni iáko ſye PAnu wymówią: Który bez małżeństwa dziełki máią/ dbania za-
dnego o nich niemáią. Dziełki głodem/ zimnem mrzecz muſzą: wychowania
od nich niemáią bez czasu gina. Zaż ci nie ſą zabijácz dziełki ſwoich? roſty-
dáia ſye przed światem dziełki ſwoich: y dla tego ſye ich pize / y zámiatá
ie: Co będą czynić przed Bogiem? o dwoy grzech: o porubstwo a nierząd/
y o dzieci potracone y poginione? Zle meżobóystwo bliźniego: goſpé daleko
ieſt dziecięcia ſwoiego. Lecz to zá mały grzech świat ſobie wważa / y w
ſmiech ſobie obraca: niepomniac / iż ta ſięcia Dyabel nawiecy ludzi przytrę-
wa. Dla przeſtrogi tedy na Końcu chciałem tho przypomniéc:

gdyż Pánw ſwety rodzicom roſkazuje / aby do gnie-
wu ſynów ſwych nieprzywodzili. Coby onym mó-
wił/ Który ie do śmierci nieopatrznoſcia
ſwoia przywodzi?

EWANGELIA ZIEY
WYKLADEM W NIEDZIELEwtóra po trzech królach, według
opisania Iana S: w Kápit: 2.

Kiecięgo dnia były gody
w Kanie Galilejskiej:
y była też tam matka JEZUŚ.
Proszono też tam było y JEZUSA ze
zwolniki jego na te gody. A gdy
niedostawało Wina / rzekła matka
Jezusowa do niego: Wina niemata.
Rzeczę ię JEZUS: Co mnie y tobie
niemiasto? Jeszcze nie przyszła go-
zina moja. Rzekła tedy matka jego służebnikom: Cóż wam
powiem / rzeczcie / czynicie. A było tam sześćdzoro naczyńia kamiennę-
go / które stało wedla oczyszczenia Żydowskiego / biorące w sye
ażde z nich dwie albo trzy wiadra. Tedy im rzeczę Jezus: Na-
pełńcie w to naczynie pełno wody. Y napełnili je aż do wierzchu.
Rzekł im Jezus: Czerpajcież teraz / a nieście sprawcy wesela.
Y niesli. A gdy skończył sprawca onego wesela wodę w wino

obróconey/ y niewiedział skądby było / ale služebnicy wiedzieli
któzy czerpali wode. Przyzwał sprawcę Pána mlodego/ y rzekł
do niego : Každý člověk napřód dobré vino stává : a gd
sobie goscie podpřij/ tedy to které podlejšť jest. A ty chovale
wino dobré až do tychmiast. Ten uczynil počatek znákov Je
zus w Kanie Galilejskéy / y obíawil chwale svoje. A wwie
rzyli weni žwolenicy iego.

Až dy može z ludzi Chřez

sciánstich poznac/ iáko začny i sláchetny iest
stan Maženstí. A to z téy strany weyžře
wsy : Napřód že iest postánowiony od P
boga wszechmogácego : Potym w nowy za
konie przez Pána Chřistusa potwierdzony.
Potřecíe/ že též miedzy inšemi zbáwienn
mi vpomínki Křesťolowi Chřesťjánstí
mu dánemi má miejsce : to iest/ miedzy Kř
scielnými swiátostími.

¶ Napřód iž iest od pána Boga post
nowiony stan Swiety Maženstí / powi

džiatem to býc ozdobe iego: bo iáko začna iest wstáwa od Křesťjánstí/ začne
ša od Króla/ iestže začnejša od Cesarzá : a která bywa od tego který ie
Pan náď Pány / Król náď Królmi / to iest od Pána Boga stworičielá na
wsyřtkich postánowioná : moješ rozumět / že tam miáry začnosti oněy
postánowienia niemáš. Sluchayže iáko/ kiedy/ y ná kterým místě Pa
Bóg ten stan swiety maženstí postánovil.

¶ Napřód go tak postánovil/ iáko písmo swieté swiádecy po stwori
niu Jádámá. Mowi písmo: rzekł Pan Bóg wszechmogacy: Nie iest rze
dobrá člověčowi sámému býc : ale uczynimy mu pomoc podobná iemu
žatym wšil Pan Bóg Jádámá / y wyřil křesť jedné z boku iego / a miáš
iěy náplnil cíálem : y zbudował pan Bóg z žiebra které byl wřizal z Jádám
Niewiáste/ y przywiódl iá do Jádámá : y rzekł Jádám : to teraz křesť z kř
sci moich / y cíálo z cíálá mego : Dla tegož opuřci člověč Oycá y mář
a przyřtanie ku ženie swoiey/ a beda dwoie w cíele iednym. Tu iuž mář sp
sób iáko postánowioné iest maženstíwo swieté.

¶ Dwa džiwý znáčné y wielké Pan Bóg/ stánowíře maženstíwo w
ně raczył.

Napřód wšpřwřy Jádámá/ z boku iego wřizal žiebro/ y uczynil niewi
ste bez obraženia mežá : a uczynil iá podobná iemu do maženstíwa godná
w lečích dořkonálych.

Druhi džiw / iž do ocuconěgo Jádámá stworižona przywiódl / iemu
oddal/ y do mieřřkání spólněgo/ y do tego/ iáko by iá nazwác miał. Zná
tu byl iuž y prawdiřwa figurá / w tym wywiedžieniu niewiářty z boku mež
wěgo/ oněgo Sákřamentu o kterým Páwel S. wówi / že w Chřistuse y w
iego Křesťiele/ miálá řy pokazác tá tájemnicá. Abowiěm Chřistusa P
miál z boku swego oblubienice swoie Křesťiol swóy od siebie wmiřowány/
tu ná swiečie/ okřom zmarřřřku/ y z mářy postánowiony/ onyč křwíř swóy
od grěchów iego: gdy z něř dla tego to Křesťiolá křwí y wodá/ za przebo
džieniem włóčzníř wřřřlá. Tak ten Křesťiol z boku iego niewinný wřniřná

Pan Bóg postá
nowil stan mář
ž enstí.
Co napřód ždobi
stan Maženstí.

Gene: 2. versu 18.
¶ 4 v. 21. ad 25.

Dwa džiwý křesť
ře Pan Bóg wř
řenil stánowíře
Maženstíwo.
1.

2.
Ewá z boku Jádám
dámowěgo co
znáčyřlá.
Ephes: 5. ver: 32.
Ibidem versu 25.
26. ¶ 27.

któřeg

tego Boga oycu tak przywiódł / aby przed oblicznością jego świętym y pomazanym stanął : iako niewinna Jem przed Jadamem w raju postawił / iako pomarskany wypisał.

I Pokazawszy tedy co ta boska sprawa w stworzeniu niewiaśty znaczyła : okazemy y to / że tu P. bóg nauczył dwu rzeczy potrzebny do małżeństwa.

Naprzód / doskonała białogłowa stworzył / y godna do małżeństwa : To jest przeciwko onym którzy dzieci niedorośle w małżeństwo biorą.

Drużga że i do Jadamu przywiódł : dając w tym nauce / że małżeństwo na być dobrowolne / przez przyzwolenie zobopólne / meż y białej głowy : to przeciwko onym co gwałtem biorą. BO iako dziecko nie dorosłe / przywolic doskonałe do tego stanu Świętego nie może : tak y ta kobieta gwałtem bierze.

Otóż do doskonałości małżeńskiego stanu potrzeba być porównać z prawem Boga.

I Lecz przypatrzmy się / kiedy ten stan Małżeński jest postanowiony. Ibowiem na ten czas niż iefcze człowiek był zgrzeszył / kiedy iefcze był świętym / sprawiedliwym / y bez żadney winy u Pana Boga.

I Na którym miejscu : na miejscu zacnym y pełnym roskoszy : to jest : w Raju postanowiony stan małżeński : y dla tegoż w Kościele Chryścijańskim tu przysługiwany stan tego świętego / jest naznaczone miejsce święte / to jest Kościół. A widzieliż ten stan jest postanowiony na miejscu świętym?

Otóż ma być stan Małżeński postanowiony od Pana Boga wszechmogącego / nim człowiek iefcze był zgrzeszył. A na miejscu słodkim go postawił : co wszystko jest tu ozdoba y osłachcenijs tego świętego stanu.

I Powtóre to zdoła stan święty Małżeński / że jest potwierdzony w owym Zakonie przez Pana Chrystusa.

Naprzód przez bytność jego na weselu w Kanie Galilejskiej.

Potem przez początek znaków / iż tam pierwszy znak uczynił będąc w słowieczenijsie Pan Chrystus.

Potrzebie iż go potwierdził przez one słowa Ewangelii mówiac : opuści człowiek Matkę y Oycę a przystanie ku Małżonce swej.

Poczwarte osłachcenijs ten stan Małżeński / że też jest iedną świętoscia / bo Sakramentem Kościoła Chryścijańskiego : O czym Paweł S. mówi : Sakrament to wielki jest.

I Nie wposledził go winowczym Pan / bo który skutek maia sakramenta / ten też ma y Sakrament małżeństwa. Jako inie sakramenta pokazuia o sobie znak rzeczy świętych / to jest łaska Boga : tak też Małżeństwo jest znakiem świętych rzeczy.

I A któreż rzeczy święte jest sakrament Małżeństwa znakiem?

Też rzeczy : Naprzód iż iako widomie przysługiuia ludzie / to jest mężczyzna białogłowa / małżeństwo ku wychowaniu pocziwego plodu : tak też Pan Chrystus wziął sobie Kościół Chryścijański za małżonkę / żeby mu ta Małżonka rodziła (to jest Kościół) syny / przez Bzest święty y wychowywała przez inie sakramenta.

Drużga y rzeczy jest znakiem : iż iako niewiaśta jest wzięta z boku meżowego / która jest małżonka meżowi / tak też duchownie Kościół jest z boku Pana Chrystusowego wzięty / który jest małżonka jego.

Trzeci rzecz jest znakiem / to jest miłości : która ma P. Chrystus przez Kościółowi małżonke swej : bo tak przykazanie miłowac małżonkom swoje / iako y Chrystus umiłował Kościół swoj r. Otóż stąd mozesz poznać / iż jest sakramentem stan Małżeński.

Dwie rzeczy potrzebne do Małżeństwa.

1.

2.

Kiedy stan Małżeński postanowiony.

Kiedy jest postanowiony.

Czemu ślub bywa dany w Kościele.

Powtóre co zdoła bi stan Małżeński.

1.

2.

3.

Matt: 19. versu 5.

4.

Ephes: 5. versu 32.

Ephes: 5. ver: 25.

Potrzedić co zdo-
bi stan Matżeń-
ski.

Jeſzcze druga rzecz pokazuje ſtan małżeńſki być ſakramentem Ko-
ściola powszechnego: iż iako y drugie ſakramenta / tak y ten przynosi przy-
mującym taſte Bożę. A któraż może być wietſza taſta Boża / iedno ſpoſo-
bowirowania ſye grzechu / przez który wracamy taſte Bożę?

Przypatrzcie ſye iako zacny y ſłachetny ieſt ſtan ſwięty Małżeńſki
który iakoſ ſłyſzał ieſt od Pana Boga w Raiu ieſzcze przed grzechem poſta-
nowiony: od Pana Chryſtuſa potwierdzony: y od Kościola Chrzeſcija-
ńskiego powszechnego między ſakramenta przyjęty.

Już Młarcionie / y Tacyanowie ſproſili Kacérze niech nie bluźnia / Któ-
rowiadałi Małżeńſtwa ſwięte być plugawé y ſproſne. Wiédz ty o tym /
Pan Bóg żadney rzeczy plugawéy niepoſtánowił / ani Pan Chryſtus zbaw-
ciel naſz żadney rzeczy takiey niepotwierdzał / ani by ieſt był pomagat bytn-
ſcia ſwoa z matką ſwoa / y z wczniami ſwými.

Żadnému z ludzi Chrzeſcijańſkich nie ieſt plugawy ten ſtan ſwięty
któzy go z boiaźnią Pańſką dla wwiarówania ſye grzechu nieczyſtego przy-
mują. Bo ieſliby ſtan Małżeńſki wiernym Pańſkim był plugawy: tedy
był Pan Bóg w ſtan małżeńſki onych ſwoich wiernych nieczadził / iako zry-
dził za ſprawa ſwoa Izákowi Rebece za małżonkę: Tobiaszowi młodſzemu
przez Anyolá za małżonkę Sare córkę Raguelowe. Rozumieyże że to n-
ie ſłufnie mówia / żeby ten ſtan miał być plugawy.

Tym ieſt plugawy któzy dla ſproſnego wſeteczeńſtwa / iako niemie ży-
wota / Kon y Mul / ten ſtan przyjmują: któzy też za to odnoſa gniew Bo-
iako oni ſiedni meżów / któzy za małżonkę przyjmowali Sare żonę Tobi-
ſowe / Które dyabel z przepuſzczenia Bożego zamordował dla ich wſetecze-
ſtwa: bo nie z boiaźnią Bożą / ale z żadzą cielesną do nię przyſtepowali.
Przetóż Anyol powiedział: Jż nad takim ma moc dyabelſtwa / któzy w ma-
żeńſtwa tak wſtepuia: aby Boga od ſiebie y od ſercá ſwego wyrzucili: a
iedno ſwéy luboſci doſyć czynili / iako Kon y Mul / któzy niemáia rozum.
Otóż takowym ieſt plugawé małżeńſtwa.

Takich dziś niemáto náydziej / któzy w ten ſtan wſtepuia dla tego
że mu ſye w podoba cudna białagłowa: májac wmyſł wſeteczeńſtwa. Dr-
dzy dla iakoſtwa. A wſiátkie wſytkim ſye to nágradza ſowicie: bo na-
takimi ma moc diabelſtwa / Które między takimi mnoży roſtérki / nienawis-
nieſnaſti wielkie / ſwary / niepokóy: za czym idzie niefortuna y domu zginién-
ie.

Powiedział medzec iako ciężka rzecz ieſt niewiaſta ſwarliwa y gniern-
wa mówiac: Jż lepiéy mieſzć w puſtýj ziemi / a niż z gniernliwa y ſwar-
wa niewiaſta. Na drugim mieyſcu także mówi: Nie máſz głowy goſpo-
iako głowa weżowa: A niemáſz gniewu nad niewieſci gniern: lepiéy ieſt ma-
ſzć ze lwem / albo z ſmókiem / niż ze złą niewiaſtą.

Alle zaśie z niewiaſta / która ſye boi Pana Boga / tá bedzie chwalońa do-
bra cnotliwa / y zgodliwa: y z taką wſytkich rzeczy doſtanieſ: *bo kto náyd-
ie niewiaſte dobre / dobra rzecz náydzie: A zła niezgodliwa wſytko roſproſi.

Przetóż ci któzy ſye żenia / máia małżonek ſukac / Któreby były dobrej ſpo-
wy / dobrego zachowania / bogoboyné: y Któreby były we wſem z nimi zgo-
dliwé: bo gdzie ieſt zgoda / tam ieſt miłość: a gdzie miłość / tam ieſt pan Bóg:
bo Pan Bóg miłość ieſt: A kto mieſzta w miłości / w Panie Bóże mieſzta
a Pan Bóg w nim: a zátym idzie wſytko błogoſławieństwo.

Już ſłyſzał iakie złe ieſt używanie małżeńſtwa ſwiętego. Jż ſye i-
tych nápych czáſów nieſzczęſnych doſyć takich ludzi ſproſnych námmożyło / K-
rzy porzuciłſy ten ſtan ſwięty żywa bez wſtydu. Grzech to ſpráwuie y zaś-
pia. Albowiem w Małżeńſtwie żyć / ieſt żyć pod onym błogoſławieństwem

Którym Małżeń-
ſtwa nie ieſt plu-
gawé.

Genef. 24. ver. 50.

Tobie 6. verſu 12.

W 13. W cap 7. v.

15. W 16.

Tobie 6. a ver. 14.

ad 18.

Którym zaś plu-
gawé.

Jako gáſow dżi-
ſieyſzych wſtepu-
ia w Małżeńſki
ſtan.

Prou: 21. ver: 19.

Zła niewiaſta co
ieſt.

† Eccle. 25. ver: 22.

Prou: 31 a ver: 10.

ad finem.

PWZytek dobréj
żony.

* Prou: 18. ver: 22.

Takiey żony ſu-
kac.

1. Ioan. 4. ver: 16.

Genef. 1. ver: 28.

Pańſkim

Pánstím/którym Pan Bóg błogosławił narodowi ludzkiemu ku rozmnożeniu potomstwa: lecz iako infé wszystkie dobre rzeczy/tak y małženstwo miało mieć przenaśladowniké/ o ktorých Páwel święty do Tymotheusza pisał: Jż między infémi błędami/miały też té powstác/które miały zakázowác małženstwa. O czym też niewądzí tro che przypominieć/aby sye wierni Pánscy od takich przestrzegáli. Powiedział Páwel Święty o takich odstępniach wiary Chryescjanstiev/ze mieli zakázowác małženstwa dla swej wśteteczności. To dżisieyszy Ewángelikowie obrócili na kósciół powśietchny Chryescjanstiev: a zwłascz/ze tym któzy Pánu poslubili czystosc zachowác/ broni małženstwa y zakázuie. Jesli by tedy kósciół miał być winien/ iż niedopuszcza małženstwa tym/któzy Pánu Bógu slubnia czystosc zachowác: tedy y Páwla świętego tymże obwinieniem obwinie musá/który mówił: Kto wyda Pánnę swoie zá máz/ dobrze czyni: a kto nie wyda/ lepiet czyni. A daley mówi: Jż błogosławienśia iest/ iesli by tak trwała (to iest bez meża) według rady moiey. Páwel święty ácz záleca małženstwo/ale o dżiwieciwie do sye ozdóbnie y chwalebnie powieda. A iesliż w wolney Pánnie záleca czystosc/która iey nie slubila Pánu Bógu: Co rozumieć/ iesli by ia w oney gámit/ która ia Bógu poslubila: Aza nie mówi: Kto vmocni w sercu swoim chowác czystosc/dobrze czyni: y dobrze sye niewiásty medotykáć. Aza Tymotheuszowi Biskupowi nie rozkazal/aby sye strzegli w czystości: Małženstwa tedy kósciół nie zakázuie: ale tego przestrzega/ aby każdy wiare chował Pánu Bógu/iako pisino vey na wielu mieyscach/Leuit: 27. a v. 2. ad finem. Num: 6. a v. 2. ad finem. et 15. v. 30. 18. v. 14. 21. v. 2. Psal: 21. v. 26. 60. v. 9. 65. v. 13. 75. v. 12. 115. v. 14. et 18. Psalm 1. v. 15. Mala: 1. v. 14. Ecclesiast: 5. v. 4. ac. Na tych y na wielu mieyscach pisino rozkazanie chowác Pánu Bógu sluby y vota.

O wdowách Páwel święty mówi: Gdy wiare piérwsza zlamia/ máia potepienie wieczné: Cożby mówił/ gdyby wiádział Pánnę Bógu poslubioné/ a ony wiare Pánu Bógu poprowaly: Toć prawda/ że ná té sluby/ trzebáby lepszego w drugich rozmysłu: gdyż Pánu Bógu głupi slub sye niepodoba: Ale o tym ná infym mieyscu. Kósciół tedy/ iż zakázuie takim małženstwám/ ma to z písina świętego. Bo iesli Páwel święty zakázowal małženstwa wdowom/dla piérwszej wiary: nie grzechy kósciół/ że zakázuie Pánnom Bógu poslubionym. Páwel Święty niezakázowal małženstwa wolnym ludzóm/ owsem mówił: Kto sye nie moze wstrzymác/ niechay sye ożeni: a wśakże pożytków nie przebaczył czystości/gdy mówi: Błogosławienśia/ktoby tak trwał według iego rady. Drugi pożytek powiedział: Jż ten/który sye nie żeni/ albo która nie idzie za máz/ niefrasnie sye niocz iedno żeby sye Pánu Bógu podobal/ albo podobala: żeby była świętá y ciałem y duszá. A cóż iest lepszego/podobác sye Pánu Bógu/ czy swiátu: Lepiej Pánu Bógu: bo kto sye swiátu podoba/ Bógu sye podobác nie moze: a kto sye Bógu niepodoba/ niedziś iest. O tych tedy tu Páwel święty mówi: Któzy żenia sye/ albo zá máz idá/ azaż nie widzimy/ iá: to sye ci swiátu chca podobác/ a wiecéy śnac niż Bógu: bo sye wiecéy frásu/ ie taki/ kiedy sye swiátu niepodoba/ niż kiedy Pánu Bógu. A o owych zá: sie znośnych mówi: Któzy vpodobawsy sobie/ że sye wola podobác Pánu Bógu niż swiátu/ opusciwszy swiát w czystości żywa/ aby byli świętym ciałem y duszá.

Nie iest tedy zakázanie małżeństwiégo stanu w kósciele: czystości tylo Pánienstiev zachowania/ albo młodzienskiey przestrzega: a nawiecéy w o: rych któzy ia P. bogu obiecali dobrowolnie: ale infemu żadnému nie záka: nia sye żenić/ y żadney zá máz íć: y owsem kaže z świętym Páwlem/ aby: bla zá kogo chce/ też niechay poymie/która chce: tylko w Pánie. Ale że:

R 4

bys niez

1. Tim: 4. ver: 3.
Co to są za ludzie
co Małženstwa
zakázuia.

1. Cor: 7. v: 38. et 40

Ibidem versu 34

1. Cor: 7. ver: 37

Ibidem versu 1.

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

1. Tim: 5. ver: 2:

Matt: 19. ver: 12.

1. Cor: 7. ver: 20.

Ioan: 1. ver: 29, 35
36. & 37.

Ibidem versu 43.

Psal: 18. versu 6.

Apoc: 21. ver: 9.

bys nierozumiał/ że to już wszytkim kazał Paweł S. Sluchay co tenże mówi: tym sye kaze ożenić/ którzy mają moc wolę swoję: to iest którzy wolę swę ieszcze nie zniewolili ku służbie Bożey/ temi słowy: Ze są niektórzy co niemają wolę swoję (to iest wolę ożenienia) w mocy zc. A ci są o których mówi sam Pan w Ewangelii: Którzy sye stali rzeźniami dla Królestwa niebieskiego/ to iest przez zachowanie czystości: a tacy nie mają wolę swoję w mocy: bo sye stali niewolnikami Bożymi/ aby byli wolni w Państwie Chrystusie.

Nie słusze tedy to na Kościół Chrześcijański włożyli Ewangelicy/ żeby on miał małżeństwa zakazywać. Tak zakazuje/ iako y Paweł S. y inšie pismo święte. Każdemu kaze w stanie swym trwać: każdy/ w którym powołaniu iest wezwany/ w tym niechay trwać: to iest: iesli kto w stanie małżeńskim iest/ niechay w nim trwać: a iesli iest w stanie Pannienstwie/ niechay tak że w nim trwać. Zarzuce iest w wielkiej wadze stan małżeński y ludzi powszechnego Kościoła Chrześcijańskiego: y iako inšie Sakramenta mają g w wielkiej poczciwości/ tak y ten Sakrament: pominac iż y pan Jezus Chrystus zbawiciel raczył go ozdobić bytnością swą na weselu: o czym Ewangelia świadczy dzisieyszą/ której początek według opisanja Jana S. ten iest

A trzeciego dnia.

Żebyś zrozumiał co to za trzeci dzień był/ trzeba przypomnieć przednieysie słowa przed dzisieyszą Ewangelia. Piše Ewangelista Jan święty iż drugiego dnia (to iest/ po danju świadectwa Jana Arzciciela Panu Chrystusowi/ który go wskazał mówiąc: Oto Baranek Boży/ otho ten który zładzi grzechy świata) stał Jan y dwa zwolenci jego: a wyzrawszy Jezus a on idzie/ rzekł: oto Baranek Boży. Co słysząc dwa zwolenci jego/ szła Jezusem zc. A potym nazajutrz chciał wynisć do Galilei (to iest p. Jezus) y znalazł Philippa/ y rzekł mu: podz zaima. Otdó dzień wtóry którego powiada Ewangelia iż chciał pan Jezus isc do Galilei. A trzeciego dnia/ to iest/ potym/ iako dwa zwolenci naśladowali Pana Jezusa/ odeszedsy od Jana świętego/ iako Ewangelia opisuie/

Bety gody małżeńskie w Kanie Galileyskiej.

Niedarmo sye to s stało: y owsem nieiaka tajemnica w tym iest/ wedru dniach niektórzy zwolenci ku sobie zgromadzili: a trzeciego dnia uczynili na weselu/ którym chwale swoje okazał/ aby wwierzyli weń wiecznwie jego. Abowiem to ten iest/ który we dwu wiekow świata/ to iest/ przez zakonem y pod zakonem/ niewiele ludzi swiętych wybrał sobie od zatraceni. Aż trzeciego wieku/ to iest/ pod zakonem łaski/ Kościołowi swiętemu spowił niebieskie gody/ wychodząc sam iako oblubieniec z przybytku swego/ aby sye z tym rodził duchowni synowie z takiego małżeństwa/ które iest między Kościołem y Panem Chrystusem. Jakóž w prawdzie Chrystus Pan iest oblubieniec/ a Kościół Chrześcijański iest oblubienica: bo wszytki własności/ które są w małżeństwie/ okazują sye duchownie między Panem Chrystusem y Kościołem. Bo każdy który wedle pana Boga wstan małżeński wstąpić/ dla tego weń wstąpić/ aby pocziwé potomstwo wyplodził. Tak i Pan Chrystus/ dla tego Kościół Chrześcijański ma za małżonkę/ aby duchowni synowie byli z niego wychowani.

Ieszcze to weselę albo gody małżeńskie/ o których Ewangelia dzisieysza zmiankę czyni/ duchownie znaczy ono słachetné złączenie bóstwa Pana Chrystusowego z ciałem człowieczym: którego złączenia przybytek/ był żywot błogosławionej dziewicy Maryi. Ale iż to wedle duchownego wykładu to

sye roz

sze rozumieć może / textu Ewangelii sje przypatrzmy.

Była też tam Matka Jezusowa.

T Na tym weselu / które sje działo duchownie między naturą bostwą / y naturą człowieczeństwą / była tam Panna Błogosławiona Marija / która była służebnicą y przybytkiem tak zacnych gości. Nie mógł być na ten czas ślacheńscy / y ozdobniejszy przybytek ku tej sprawie Panu zbawicielowi naszemu / iako żywot naswietszej Panny : która iako mówi święty Augustyn : sama tylko zasłużyła nosić zapłatę światła wszytkiego Pana naszego Jezusa Chrystusa. Przetoż słusznie mówi / iż na tym weselu była Błogosławiona Panna.

Wzięwszy za rzecz istotną słowá Ewangelii / które opowiadają być Panne Marię na godziach małżeńskich : obaczysz iż Panna błogosławiona nie dla biesiad takich tam była / y aby tanców tam używała : nie dla tego / aby co takiego miała począć co dziśiejsze niewiastki czyniały : ona była z po trzechby powinowactwa / które miała z onemi / którzy wstępowali w stan małżeński / aby była ku posłudze onym swym powinowatym. A to stać możesz obaczyć / że byli iey powinowaci ci / którzy ten stan przyjmowali / że Panne Marię tam też byli wzięli : bo po ubogich nie na weselu / iako była Panna Marija : przetoż obcy nie weszliby iey byli. Znać / że też y sami weselnicy bogaci niebyli : bo pospolicie bogaci powinowaci ubogich swych powinowatych nie używają. Pokazuje sje nie państwo tych / na których weselu była Panna Marija y z niedostatku winy : bo Ewangelia opisuie / iż im niedostało winy / o które Panna Marija sje starała iako niżej wslyszysz. Była tedy tam Panna naswietza na tym weselu.

Proszono też tam byto y Jezusa ze zwoleni iego na ty gody.

Zacneś to były gody : zacny y szczęśliwy dom / na których godziach / y w którym domu tak zacni y święci goście byli. A cóż za goście tacy? Król nad Króle wszytki nazacniejszy : który iest Królem nieba y ziemi pan Jezus Chrystus y z matka swa.

Boże day to / by na godziach ludzi Chrześcijańskich tacy goście bywali : iakóż okrom wstąpienia bywają / kiedy z bojaźnią Pańską stan małżeński bywa przyjmowany / kiedy iest mierność / kiedy iest zgoda / kiedy są skromne używania wesela / kiedy iest trzeźwość ić. tam Pan Chrystus z matka swa przebywa : bo on iest miłośnik tych rzeczy / to iest mierności / zgody / skromności / y trzeźwości. Ale sje obawiam / wstąpić / jeśli też dziś ma Pan Chrystus miejsce na godziach y onych Chrześcijanów / którzy sje więcej dla wsieteczności / niż dla bojaźni Bóżej żenia : ktemu niewidzi mi sje / jeśli też tam ma Pan Chrystus miejsce / kiedy miasto mierności iest wsieteczność / pijanstwo / nie skromność / zwady ić. na co niewiem stać wzięli przykład ludzic Chrześcijańscy : Nie czytamy / jeśli też bywały takie nie skromności na godziach ludzi onych świętych / o których czytamy / że też używali wesela. Czynił Ragucl wesele córce swej / która wydawał za Tobiasza : tam nie piše / żeby opilstwem sje bawiono : y znąc / że go tam niebyło : bo Anioł Pański bytnością widoma tam był / któryby tego był niecierpiał. Tam też miejsca niema Pan Chrystus / kiedy miasto zgody zwady są : bo sje on współczynycho Kocha / y z nimi przebywa : które zowie błogosławione mówiąc : Błogosławieni spokojni / abowiem synni Bóży mi beda nazwani ić. A ponieważ tak zalecił spokojne : znać to iest / że sje w nich Kocha / y z nimi przemieszkawa. Dawid

Tobie 8. ver: 21. 22. 23. cap: 9. v: 12.

Matt: 5. versu 9.

Psalm 132. versu 1.
Prou: 6. v. 16. et 19.

Exodi 32. ver: 19.

Matt: 11. ver: 11.
Mar: 6. v. 22. et 27
Iudic: 21. ver: 23.

Tobie 7. versu 17.
Cap: 8. ver: 22.

Philip: 4. versu 5.

Niepożytki pijaństwa.
I.

2. Cor: 6. ver: 10

II.
Ysaia 28. versu 7.

III.
Ecclesi: 37. ver: 34.
Iudith 13. ver: 4.
Cap: 10.

Prorok mówi: że to rzecz dobra y miła / gdzie bracia zgodnie mieszkają. A zwadliwi iacy są przed panem Bogiem: powiada Medrzec: że są takim bzydzi Pan Bóg / który zwady rozsiewa. U nas rzadko może być dziś wesele / żeby nie miały być zwady: znając że sprawcą pokoiu tam nie przebywa pan Chrystus. Na zbytym tedy y wstecznym weselu pan Chrystus niema miejsca: przez czego w dzisiejszych ludzi wesele nieczemne jest. Taniec na weselach skromne y wieczne być ma: bo zbytne y sprośne / albo wsteczne bez grzechu nie są: czego przykładów dosyć / że taniec bezbożny wiele złego nabroił. Naprzód Żydowie tancując koło ciela złotego / białowchwałcami się kształci. Dla tancu świętego sprawiedliwego człowieka (o którym sam pan Chrystus świadectwo wydał / że nadei między synami niewiściami nie powstał zacniejszy) Janá Krzciela ścioto: oczym piše Ewangelista Marek B. święty. Należy się iść przyczyny złego tancu coiti Sylo / które od Beniaminczyków w tancu były nad wola Oyców y przyiacioli pobrane. Owa w piśmie świętym nazywa się przyczyna do złych rzeczy taniec: to jest do Białowchwałstwa / do meżobóstwa / y do porubstwa ić. Co widząc medrzec / wspomina człowieka każdego pocztwego mówiąc: Stanecznicę niebyway a niey słuchay: byś snadź nie zginał w ię vsilnościach. Ale rzeczesz: a iakóż się nieweselić: a wsłat się też ludzie oni pobożni weselili: bo powiada Złystorya święta: J. Raguel gody wezwał córce swe: y powiada / że godowali naprosiwszy sasiadów: tak rozumiem że tam było wesele. U ludzi Chrześcijanich pobożnych y bogobojnych wesele ma być miernie / w którymby zgorzienia nie było: nie tu rozpustcie / ale tu ochłodzie wmyślu godujących: bo Paweł święty wspomina: mierność wasza niechay będzie wiadoma wsłatkim ludziom ić. Rozumieyże że w każdej rzeczy u ludzi Chrześcijanich trzeba mierności / tak w mowie / tak w iedeniu / y w pićiu / tak też y w biesiadach y w weselu: chcąc nieobrażić Pana. Na skromnym y miernym weselu Pan Chrystus przebywa / gdzie go dla skalenstwa nie przypominają. Tę y tam bywa / gdzie jest trzeźwość / której rzadko na weselu albo godziach dzisiejszych czasów naleziesz: bo nie stoi za nic wsta albo wesele / gdzie się niepopija aż do zbzydzenia. Niepamiętają na to co za niepożytki pijaństwa: Na coby słusnie pamiętać mieli: bo

I Pierwszy jest niepożytek pijaństwa zstrony dusze / wtrącenie dusznego zbawienia: o czym Paweł święty tak mówi: J. pijańce królestwa Bożego nie osiągną. Dla mizerny tej roztosy / wtrącić roztos przez konca / on żywot wiekisty: iako mizerny to jest frymark! A nierozumiemci iesliż też jest roztos pijaństwo albo wpić się. Pobaczysz to niżej z drugich niepożytków.

II. Wtóry niepożytek pijaństwa jest wtrącenie rozumu: o czym tak mówi prorok: Dla winy niewiedzieli: dla pijaństwa obłądzili: Kaptan / y prorok / nieumieli nic dla pijaństwa: zatopieni są od winy / błądzili w pijaństwie / nieznali widzącego / nieumieli Sadu. A nieprawdaż to? Prawde powiedziały Prorok. A dla czego rzadko naleziesz z rozrywką człowieka? A dla czego tak wiele pracy po sobie dziś niezostawia / iako oni starzy ludzie mądrzy / którzy pisma zostawiali dosyć / tak świętego iako też y tego świeckiego: znając że niedopijali / tak iako dziś powiada Prorok: Nieumieli Sadu: a to wszystko dla pijaństwa: bo rozsadek u pijanego jest / iako u ślepego: przed którego choć nakładziesz perel / rozsadek u nich dać niemoże / bo ich niewidzi: y dla tego o nich niema żadnego rozsadeku: tak też u pijanym rozsadek o rzeczach.

III. Trzeci niepożytek pijaństwa / zamordowanie zdrowia: przetoż mówi Medrzec: J. wiecy ich zamordowało pijaństwo / a niż niccz. A co Zoloferna przywiodło do zginienia / iże go zabiła białogłowa: pijaństwo. Kiedy by był trzeźwi / niezabiła by go była Judyth: ale pijanego zabiła. Przypatrz

syc ty

sze ty jedno/ iako przedtym ludzie dlugo bywali na świecie/ a iako dziś predko umierają. Cóż tego jest za przyczyna: pijanstwo/ które zmoży/ starga przyrodzenie: wino spali/ ali przed czasem musi umrzeć. Zaiście prawde powie: dział Medzecz/ że ich więcej pijanstwo pobije niżli miecz. Wiec y po takich mdy plód: bo materya/ z której naród pochodzi/ niemierne picie trumfów mocnych psuie.

I Czwarty niepożytek pijanstwa zubożenie. Ubogi poddany/ który pijanstwa patrzy/ a nie robi/ w niewiecz sje obróci/ y niedziut z niego wielki być musi: o czym tak mówi medzecz: Robotnik pijany nie zbogacieie. O co takiego y nas nadożesz/ którzy wszystkie majątnosc przepili: a nie tylo prosty stan ubogim czyni pijanstwo: ale też y wielkie stany do wypadku przywodzi/ y do wtrac. Otóż masz krótkie iego wypisanie/ że Boga gniewa/ rozum odcy muie/ zdrowie psuie/ majątnosc wtraca. A przed sie iępcze nie koniec: bo iest iępcze

I Piąty niepożytek pijanstwa/ iż niespokojnego człowieka czyni/ o czym mówi medzecz: Rospustna rzecz iest wino/ y niespokojna pijanstwo.

BO pijanstwo dwa niepokoj czyni/ **I** Eden niepokój człowiekowi samemu z soba/ czyniac go rospustnym: bo mu sił dodaje ku rospustcie/ y wiececznemu grzechowi. Drugi niepokój czyni z ludźmi: bo pijany by też bel naspokojniejszy potrzebui/ wnet opirof sje/ niespokojny: a rzadko kiedy wiec wygra na tcy wojnie. Przeto Salomon mowi: Komu biada: ktorzym rodzicom biada: komu swary: komu groby predkie/ etcet. Izaliż nie onym/ którzy wyrwnetrzają kubki: Wiec mówi: wbito me/ niewiem kto/ wramono mie/ a nieznam kto/ż. Otóż tobie pijanstwo. Kiedy by był trzeźwy/ niedostałoby mu sje to było. Pijany Elá Król Izraelski zabít od Zambry slugi swego. Amnon pijany zabít od Absolona brata swego. Ale sje to trafia y trzeźwym z przygody: wszakże w pijanstwoie więcej przygód.

I Szósty niepożytek pijanstwa/ że żadney tajemnicy niezatrzyma. Przetoż powiedział Medzecz: że żadney tajemnicy nimas/ kiedy panuje pijanstwo. Pijany człowiek/ nietylko żeby czyiey tajemnicy miał zamulezec/ ale y sam na sie co kiedy czynil/ wypowie. Zwiierz sje mu tajemnice po trzeźwui: a on po pijanu y sam na sie wyiawoi/ nie tylko na cie.

I Siódmy niepożytek pijanstwa/ Nasmiertwisko ludzkie. Bo by był nastateczniejszy/ tedy stateczność odmieni/ kiedy sje opije. Nioe był masz swiety/ y bez wątpienia stateczny: a wždy Syn iego nasmiat sje z niego/ kiedy sje wpił. A poniewaz sje Syn nasmiat z Oycą pijanego: a cóż kto inny niema sje smiac z pijanice/ a on we błocie leży/ chodziec niemoże/ a psi mu geby pilnią. Otóż masz rostkof: a któzby sje nie smiat widzac to?

I Osmi niepożytek pijanstwa. Skłonność do grzechu: wszakby był Loth trzeźwi sprośnego grzechu niepopelnil zdziwotkami swemi/ jedno go pierwey wpoity. A iest to osobliwa siadka dyabelska/ która łowi dusze ludzkie: bo z pijanstwa zabijanie: z pijanstwa obmowista: z pijanstwa cudzolostwa/ y inne sprośne grzechy. Owa ku żadney dobrej rzeczy pijanstwo nie iest pożyteczne: ale ku wscemu złemu.

Otóż masz wsefki rostkofy pijanstwa: pijanstwo do Królestwa niebieskiego niedopuszcza wnisc: pijanstwo traci rozum: ciała y nature targa: bolesci rozmaite/ wrzody/ podagry/ plynienie oczu/ smród z ust mnoży/ náostatek o zdrowie przyprowadia: Pijanstwo zuboży/ pijanstwo niepokoj/ zwady/ zabijania plodzi: tajemnice żadney nie zachowa: pijanstwo z statecznych ludzi czyni blazny/ że sje im musi smiac: pijanstwo do grzechu wscelakiego przywodzi. Owa prawdziwie medzecz powiedział/ com pierwey pokazal: iż nikomu wietšia biada/ swary/ doły/ rany/ zaślepienie oczu/ jedno wyrwnetrzaczom pełnych/ y pijanicom/ którzy cwi-

1111.

Eccles: 19. versu 1.

Prou: 20. ver: 1.

1.

2.

Prou: 23. ver: 19.

Ibidem versu 35.

3. Reg: 16. ver: 9.

2. Reg: 13. ver: 28.

VI.

Prou: 31. versu 4.

VII.

Gen 9. v: 21. et 22.

VIII.

Gen: 19. a ver: 33.

ad 36.

1. Cor: 6. ver: 10.

Neg ebriof rignum Dei possidebunt.

Prou: 23. ver: 29.

B uij

czs sje

Isaie: 5. ver: 20.

Luca 21. ver: 34.

1. Pet: 2 5. versu 8.

Matt: 25. ver: 40.

Prou: 19. ver: 17.

cza syc kto lepiej pije: którzy obracają dzień w noc/ a noc w dzień: w takich niżej nie stoi który nie spełni: a by był dobrze przyłotr/ kiedy spełni/ wnet dobry człowiek z niego. Do takich mówi Prorok: Biada którym mianujesz złą rzecz dobrą: a dobrą złą/ ić. Nie należy to na Chrześcijany: abo wiem y ludzie poganscy/ którzy nieznają Pana Boga/ nie bawia syc zbytnim pijanstwem/ iako ludzie z narodu Chrześcijańskiego. Pan po nas potrzebuje mierności y trzeźwości: bo wspomina mówiac: Bądźcie aby ciała y serca wasze nie były obciążone obżarstwem/ y pijanstwem/ ić. Także też Apłstól Piotr S. wspomina: Bracia bądźcie trzeźwi/ y czujcie/ ić. Te cnoty czujność/ a trzeźwość czynią człowieka ku wszytkiemu dobremu sposobnego. Słuchaj iako trzeźwość zaleca Orygenes mówiac: Trzeźwość iako jest matką wszytkich cnót: tak też zaś pijanstwo jest początkiem wszytkich złości.

Otóżes słyszał/ iż między takimi miejscami Pan niema/ ani na ich weselu bywa/ kiedy niemaś zgody/ mierności/ trzeźwości/ y innych cnót/ które człowiek czynią przyiemnego Panu Bogu. Rozumiey o tym/ że P. Chrystus na tym weselu na które był prośony iako Ewangelia opisuie/ nie zetrwał/ by był/ y dobrodziejstwa takiego nie okazał/ ieliby tam były iakié zbytki/ y wsteczenstwa. Przetoż też ty iesli chcesz/ żeby na twym weselu albo obiedzie był Pan Chrystus: niechay będzie wszytko w domu twym z bojaźnią Pańską/ miernie/ zgodnie/ y trzeźwie/ : wbodzy ludzie niechay beda za nawdziejczniejszye goście: bo w nich Pan Chrystus wczestuię. Ale iesli ie z domu wyżenieś/ (a na to miejsce blaznow/ dudow/ maskarnikow/ owych próżnych chlebow napuscisz) wiedz o tym że y Pan Chrystus tam niemaś/ bo go z wboгими wyżenieś. Bo on powiada/ że cokolwiek namniejszyemu z braci ciey moiey uczynicie/ mnie uczynicie: iesli co wiernemu Pańskiemu uczynisz dobrze/ samemu Panu uczynisz: y wierz temu że to nagrodzi sownie. Bo tak mówi medzecz: Jż który ma lutość nad wboгим: na lichwe daie Panu Bogu: bo mu one lutość okwiecie nagrodzi Pan Bóg.

Jużes słyszał/ iako y z którymi ludźmi bywa Pan Chrystus na weselu/ teraz zaśie słuchać będzieś/ że tam gdzie Pan na weselu będzie/ odmieniac raczy wode w wino/ to jest błogosławienstwo święte swoje daie/ co syc też na tych godziach stało/ na których Pan Jezus był/ iako Ewangelista świadczy temi słowy:

Al gdy nie stało winą/ rzekła matka Jezusowa do niego/ winą niemają.

Znać że matka Pańska nie tak na biesiedzie była/ iako na posłudze w powinowatych swoich: abowiem syc frąsue o niedostatek ich/ który tę przekłada przed Synem swym. Ale co to jest: że Panna błogosławiona Marya/ ten niedostatek winą przekłada: nie infego to nie znaczyło/ iedno że z onych przeszłych znaków (to jest z przedziwnego poczęcia iego y narodzenia przy którym Aniołowie na posłudze byli/ ić.) rozumiała o Synie swym miłym/ że on przedziwną swoją sprawą mógł uczynić/ żeby niedostatkowi żądne go oni wbodzy powinowaci ich na onych godziach dla wczestowania gości swych nie cierpieli: rozumieiac to/ że iako nad przyrodzenie na świat syn narodził: także też nad przyrodzenie mógł pomoc niedostatkowi onych ludzi.

To staranie Panny błogosławionej matki zbawiciela naszego okazywie/ iakię lutość miała być przeciwko wszytkim niedostatecznym/ swego miłego za nimi prosiac o łaskę/ y miłosierdzie: która lutość nigdy niey nieustawa przeciwko wsem grzesnym. Aleby rzekł (iako dziś nie którzy mówią) Pan Chrystus na matki swojej prośbe nie uczynił/ y iesz ię zgromił słowy mówiac:

Co mni

Co mnie z toba niewiaſto:

Nierozumięſz tu żaden / żeby to z iakięſy wſtawy miał mówić Pan do matki ſwojej miłej : y owſem poſtawił ię to / że czaſu tylko czekał / aby okazał ſwiātu czy był: bo do tych miaſt był w ſwiātu iako ieden z proſtych ludzi: a iż był prawdziwy bogiem / chciał to poſtawić przez odpowiedzenie takiej pannie / że ſye to z czaſem miało w nim poſtawić / w onych ſprawach / do których iuż matka władzę nie miała : y przeto tu iuż mówi / iako Bóg y ſtworzyciel do ſtworzenia ſwego : aby znała / iż acz była wedle ciała matka iego / przedſie on był ſtworzycielem ię wedle tego / iako ię Anioł powieſdział / że ten ſyn który ſye z nię narodził miał / miał być wielkim / y Synem nawyſſiego zwań być miał. Otóż iako był ſynem nawyſſiego tu narodzony y w ciełe wzięty z panny ſwiātu objaſniony: tak dopiero tym ſynem bożym był na ſwiecie nazwany. A on ſyn Boży wieczny / od czaſu narodzenia ſwego na ſwiat / to powſechnie imię odmiſł od wſyſtych wiernych / że ię ſynem Bożym / y był od wiecznych wieków. Wedle tego tedy / iako był ſynem Bożym / o czym przeżyſta Panna dobrze wiedziała / był ię ſtworzycielem : Bo to znała / że ſyn Bożego porodziła. Który nie w on czaſ ſtał ſye ſynem Bożym / kiedy z nię ciało wzięwſzy na ſwiecie obcował z ludźmi : Bo tego Anioł nie mówił / acz ſye miał z nię ſynem Bożym wrodzić / albo ſye na ſwiecie nim ſtąć : ale mówił : Będzie zwań ſynem Bożym. Jakoby rzekł: objaſni ſye ſwiātu ſynem Bożym. Znała to Duchem ſwietym y Anielskim zwiąſtowaniem panna przeżyſta / że takięſy ſyn porodziła / który miał ſye objaſnić ſwiātu / że był nie tylko ſynem ię / ale y ſynem Bożym y dlatego daie mu znać o nie doſtatkach win / aby iako ſyn Boży cudem znacznym podpomógł chudobie onęgo weſela. A on zaſie / nie iako ſyn ię / ale iako ſyn Boży on wielki / on ię ſtworzyciel / ię odpowiada : aby znała że mocy Boſciej z nię nie miał / y ona do Boſtwy żadney władzy nie miała.

A iż była wſyſtą intencją Ewangelisty Janá ſwietęgo okazać Paná Chryſtusa być prawdziwym bogiem y człowiekiem ; onym zwaſzczą z tym heretykom / którzy fałſznie powiádali początek Paná Chryſtusa być z panny Marię iako Cerint / y Ebion ſproſnie wzyli : przetoż on między inſſymi dowody Boſtwy Paná Chryſtusa / ten też text Ewangeliey opisał: okazując temi ſłowami / które mówił do matki ſwojej Pan Chryſtus / że ie mówił iako ſyn prawdziwy Boży. A dla tegoż ię nie rzekł Matko / ale Niewiaſto : naprzód plec w tym znacząc y opowiadając matki ſwojej: Bo niewiaſta nie była nigdy / która zarządza panna czyſtą była : ale wedle płci tylko niewiaſta ię nazwana. Powtorze dla okazania onęgo Boſtwy ſwego według któreſy go matki nigdy nie miał. Lecz matka prawdziwa była okrom żadnego wzięcia człowieczeńſy natury Chryſta Paná : bo ſye w żywocie ię poczał / y z ię żywota ſye narodził biegiem przyrodzonym / iako inſy z ludzi.

Otóż baczyſz / że nie tym umysłem Pan Chryſtus te ſłowa o Ewangeliey mówił do matki ſwojej / żeby ię proſba nie miała być ważna w niego. Booby tak dał nam przykład nie czynić na proſbę rodziców naſych: ſkądby roſła nie wziętoſe przeciwko nim. Ale iako poſtawił / dla okazania Boſtwy ſwego te ſłowa mówił. Bo według boſtwy / nie była mu matka iedno ſtworzeniem ięgo : a przetoż na ten czaſ iuż mając okazać znaki Boſtwy ſwego / mówił do ſtworzenia ſwego / nie do matki.

Ale pytałby : żeſtoſ co na ſławie tej pannie naſwietſej / że ię rzekł Pan Chryſtus ſyn ię niewiaſto : Bo ſaleni kacerze błedu ſwego biorą przykład z ſtego ſłowa / niewiaſto. Nierozumię tego / żeby Pan Chryſtus matce ſwojej y czyſtoſci pamięſkiej ię miał tym ſłowem / niewiaſto / co wplęć

albo v

Lucę 1. verſu 32.
Vocabitur a. manifestabitur a patre voce de celo, & postea patebit omnibus hominibus in mundo: quoniam ab omnibus vocabitur filius Dei.

To ſłowo / Vocabitur, w Piſmie ſwietym ma rozſznany wykład / Naprzód rozumie ſye za objaſnienie / iako w Anielskich ſłowach do Panny / gdzie mówi: vocabitur: id eſt: voce de celo per patrem manifestabitur. Rozumie ſye niekiedy za iſtoſną bytnoſć: iako Gen: 21. verſ. 12. In Isaac vocabitur tibi semen: id eſt: fiet tibi semen.

Lucas 1. versu 35

albo vszczęcić. Abowiem zachował Matkę swą miłą w stanie dziewiczym przed narodzeniem swym: zachował y przy narodzeniu według opowiedzenia Anielskiego / który powiedział / iż panno / aczkolwiek meza nieznasz / iednak Duchem świętym poczniesz y porodzisz syna. Przetoż mówi święty Augustyn: Maria zupełnego pánienstwa została: Bo w iey poczęciu niebyła żadza cielesna. Ale iż rzekł Pan Chrystus matce swęj / niewiasto: uczynił to dla słuchających: Bo kiedyby był rzekł Panno: przyczytaliby mu byli ci co to słyseli a zwłaszczą Żydowie / za niebáczność iaka: gdyż on synem iey będąc wedle rozumu y swiata / niemógł matki swęj panna zwąć. Tłumaczył iey też matko dla tego / iakoś słyszał / aby zli kacerze poznali Bóstwo iego: według którego on matki nie miał. Przetoż mądrze Pan Chrystus to słowo wyrzekł do matki swęj / równając iey swiatu: aby wniwczym w słowach swoich nie dał słuchającym o sobie y o Matce swęj mniemania podejrzanego: a o wiem pod tym słowem Niewiasto / Sakrament wielki tajemnie Bożych tak iey przed przeciwnikami Pánstwu / y medicami tego swiata / Ezech. y teraz ufi nam ludzom wiernym ot ławiony. Niewiernym którzy o rozumie swoim wiele rozumieją / niedosyć natym: bo z tymi złemi Ebonitami przedsię farpara Bóstwo páná Chrystusowe / przeto iż im z Żydy wspólne jest zakryty Sakrament pod tym słowem niewiasto Bóstwa Pánstego. A iż z wiernymi niechca tego słowa rozumieć / przeto nigdy do vyznania nieprzyjdą: y owi ci co raz to głębiej będą błdzić: bo ich mistrz Dyałel / który tego Sakramentu nie vyznał w tym słowie zakrytego / wezy ich tego: a oni też za to iego nánka błdzą: czemu on bázro rad.

O téz tym słowem Żydów niegorzył Pan Chrystus / a nam peżyteł v znania bóstwa swego uczynił / iż wierzymy / że on iest prawdziwy Bóg sw o rzyciel wszystkich rzeczy / y prawdziwy cłowek dla zbawienia nášego / z Panny narodzony / a wedle pła z niewiasty.

Tłumaczył też Panno / aby iakoś powiedział / nie był rozumian pletomó weca / iestliby był matkę swą zwal Panna. Tu téz Sakrament Pánienstwa Marijey Panny był zakryty / Ezech. y nam iest wiadomy / którzy z Bóstwem Chryścianstwu wyznawamy Marię tyc Panną wielkustacie / która Duchem Świętym okrom złaczenia męskiego poczęta y porodziła nam Zbawiciela / a przedsię wieczną Panna została. Hieronim Święty daie przyczyne / czemu Pan Matkę swą názwał tym słowem mulier / co my zowie my ięzykiem naszym niewiastą: Powieda / iż bylo pospolite to słowo u Żydów / iż każdego słam białogłowy / to iest / tak Panny / tak meżate / iako téz y wdowy / tym iednym słowem názwali: iako my téz naszym ięzykiem zowie my / tak pánne / tak meżatę / iako y wdowe / białogłowy.

O téz że Pan Chrystus rzekł Matce swęj świętęj mulier / niezflo téz nie na sławie pánienstwa / ponieważ Żydowie iednym przezwiścim wszystkie białogłowy tak zwali.

Okazawszy pan Chrystus bóstwo swoje przez té słowo Co mnie stoba niewiasto / okazuje téz cłowieczestwo swoje / gdy do tych słów przyłączył

Jeżce nieprzyjstá godzina moia.

Abowiem który wedle bóstwa bez czasu y bez matki iest / według cłowieczestwa ma czas y godziny: nie godziny szczęścia / iako niektórzy Mares mąthicy rozumieli / żeby tu Pan Chrystus miał mówić o godzinie swego szczęścia / pod którym iey wrodził: ale o onęj godzinie mówił / która się przybliżała do czynienia cudów / iako mawiał y o onęj w która miał cierpieć dla nášego odkupienia. Przetoż słusnie mówi / co mnie stoba niewiasto. Jakoby tak chciał rzec: Ja wedle bóstwa które mam zax se z Bogiem Ocem iednym /

nieodmienne

nieodmienne/iedney mocy/iedney istności/nie stoba pospolitęg niemam/cho-
ciażem z ciała twego ciało swoje wziął ku zbawieniu narodu ludzkiego.

I Jeseze/powieda Pan nieprzyšla godzina moia. Jakoby rzeki według
Chrysostoma swietego: Jeseze mnie ci nieznali/któzy tu są: a też ieseze
nie wyszysej wiedzieli/iesli wino było niedostało. Otóż potrzeba tego piérwéy
była/by sye był niedostatek piérwéy pokazał: gdyż kto potrzeby nieucznie/cen-
też niepozna dobrodziejstwa. Gdy sye tedy z nienagła niedostatek wszytkim
pokazał/a Panna Mária stárała sye/aby był cudem Syna iey nagrodzon/

**Tedy rzekła matka iego służebnikom: Co wamkol-
wiek rzecze/czyncie.**

I Jako ieden z swietych Proroków iest Panna naswietła w obwieścze-
niu przyszłych rzeczy. A skąd to ona mogła wiedzieć/ że Syn iey miał od-
mienić z wody wino/iedno Duchem swietym/któzym ona była napełniona:
rozumiała że to było iacno uczynić Synowi iey/iako własnemu Synowi Bo-
żemu. Przeto wiedząc wola iego/y niewatpiąc też nie o wszechmocności iego
wczesnym wspomnieniem slugi ku posłudze gotwie/aby tego co im miał rościć
iść pilnie słuchali/y to czynili/coby rościł: przeto mówi: Cokolwiek wam
rzecze/czyncie.

I Wszytkim nam te słowa miała brzmieć w uszach naszych/ abyśmy byli
poslušni rościżaniu Pańskiemu. Niechay ludzie wierni Chryścijanscy za-
wzdy tych słów panny czystey Máriaey słuchali/mówiący: Cokolwiek wam
Syn mój rościżę/to czyncie. Abowiem takim wszytkie dobrodziejstwa pań-
skie służa/któzy przykazanie Syna iey czynia. Bo za takimi/któzy nie są po-
lušni przykazania Pańskiego / y swietych za nimi prosiących Pan Bóg nie-
wysłuchawa/iako mówi przez Proroka: Jesliby ci trzey meżowie/ Noé/ Da-
niel/y Job byli w posrzedku ich: sami sprawiedliwoscia swoia wybawia dus-
ze swoje: Syna y dziewki niewybawia. A drugiemu prorokowi mówi Pan
Bóg: Nie módl sye za tym ludem/ ani bierz za nim chwały y modlitwy/ ani
mi sye zastawuy za nim/bo cie niewysłucham. Rozumiéy/ żeć inszy przy-
czynny do tego niebyto/że tych swietych ludzi za ludem Żydowskim modlitwy
niechciał Pan przyiać/ iedno nieprawosc grzechów: bo przedtym niż mu za-
kazał sye modlić za ludem/ piérwéy wyliczył ich nieprawosci/mówiąc: Oto
wy yfacie w omylnych powieściach / które wam nie beda pożyteczné: kła-
dniecie/ cudzołożycie/ zabijacie/ krzywo przysięgacie/ ofiaruiecie Baalowi /
y chodzicie za bogi obcymi / o których nie wiecie/ rc. Tę im zaškodziło / że
Pan Bóg tych swietych ludzi nie chiał wysłuchać prosiących za nimi.
Przetóż iesliż my też chcemy/aby modlitwy Panny Máriaey y swietych pań-
skich były nam pożyteczné/ czynimy co nam Syn Boży rościżnie.

I Te słowa które mówi Panna Mária do slug/ Cokolwiek rzecze to
czyncie/ okazują iakim vmysłem rzeki był Pan Chrystus do matki/ Co mnie z-
toba niewiasto/iz nie rzeki z żadnego rozniewania/ iedno dla przyczyn wys-
zey opisanych. Przetóż mówi Biernat S. Jawnie widze iż nie iako roznie-
wany / albo chcąc zawstydzic wstydlivą matkę swą/ wymówiles te słowa:
gdyż slugom/któzy do ciebie przyszli według rościżania im od matki/ kaza-
les im wode gotować/ nie pytając ich/ dla czego przyszli/ ku odmienieniu w
wino: o czym text Ewangeliey świadczy mówiąc:

**A było tam sześcioro naczynia kamiennego według
oczyszczenia żydowskiego/ biorące w sie każde z nich
dwie albo trzy wiadra.**

Ewan.

Ezech: 14. ver: 14.

Ierem: 7. ver: 16

cap: 14. ver: 11

Ierem: 7. v: 8. et 9.

Ewangelista Jan S. chce opisać cud/ który Pan Chrystus uczynił w Kanie Galilejskiej/ okazał prawdziwego Boga być Pana Chrystusa w naturze człowieczej na ten czas będącego. Przód opisanie naczynie w którym Pan Chrystus ten cud uczynił/ aby żadne złe mniemanie nie było od ludzi złych przeciwnych Panu Chrystusowi/ których na ten czas y na potym mało być dosyć: przetoż opisanie naczynie takie/ w którym nie innego nie było wale jedno woda/ bo y w Greckim języku od wody przezwiśko miały tamty naczynia: gdyż Żydowie nie omrywali sye niezym innym/ jedno wodą. A te naczynie dla tej wody było gotowe. Bo był ten obyczaj u Żydów/ ażwolał się u Licmierników/ którzy nie jedli nigdy aż sye umyli/ a z Ryńtu przychodząc wszyscy sye umywali/ y inne naczynie w onej wodzie oczyszciali. Otoż dla tego/ iako Chryzostom S. powiada/ aby niewierni niebyli tego mniemania/ żeby tam lagier winny taki być miał/ kłobyby smak winą uczynił wody/ a skąd to Chrystusowi przypisali odmiennienie wody w wino: okazując mówiąc to naczynie być dla oczyszczenia Żydowskiego/ że tam nigdy nie było winą/ jedno wodą/ y też naczynie kazał Pan Chrystus napelnąć wodą mówiąc:

Nalepcie w to naczynie pełno wody: y nalali i aż do wierchu.

Jleż to czytamy/ że Pan Chrystus nakarmił łaknące y napoił pragnące ludzi/ we wszystkich znakach swoich żadnego nie uczynił/ jedno z rzeczy będących y widomych/ które dawno są stworzone: iako z wody widomey z dawną stworzoney uczynił wino/ y z siedmiorga chleba to uczynił/ że go rozmnożył tak wielce/ iż czterzy tysiące ludzi nakarmił: a z nieszczęgo nigdy nie uczynił: Aby to pokazał/ że już dawno wszystkie rzeczy stworzył rozkazaniem słowa swego przez sześć dni: a siódmego dnia odpoczywał od wszelkiej sprawy/ która sprawował: to jest/ iż już potym żadney rzeczy nowey nie stwarzał. A kiedyby był Pan Chrystus z nieszczęgo wino stworzył/ okazałoby sye było tym/ iż jeszcze był nie wszystkich rzeczy stworzył/ któreby na ten czas stwarzał przyszedłszy na świat. To już mają jedne przyczyny dla czego wody/ to jest z widomego żywiołu/ przemienił Wino: aby sye pokazało/ iż dawno wszystkie rzeczy stworzył tak dobrze/ że ich już powtóre nie trzeba znów stwarzać.

Powtóre dla tego to uczynił/ aby pokazał że też ostatecznie czyni o początku świata: y będzie czynił aż do skonczenia/ że z wody wino zarówno czyni/ za sprawą macice winney/ która w sie wpuszcza wodę: a z tym bywa wino.

Potrzenie dla tego odmiennil z wody wino/ aby tym iśnieszsy cud był: b kiedyby był z nieszczęgo uczynił wino/ iako uczynił wszystkie inne rzeczy na początku/ nie byłby tak iśny znak: y tak wiele świadkówby był niemał: B tak ich więcej wiedzielo/ ażwolałby oni słudzy którzy czerpali wodę: y przeto tak oni/ iako y inszy temu więcej wierzyli/ co sye stało. Bo mogliby być rozumieć ludzie/ kiedyby tego nie byli świadkowie oni/ którzy na to wino wodę czerpali/ że mogli nalać winą w to naczynie/ y powiedzieć/ że mocą swą uczynił wino. Otróż aby nie było takie złe mniemanie w myślach ludzkich/ że na świadectwo słudzy/ którzy w próżne naczynie lali wodę/ z której wino sye stało.

Poczwarte/ dla tego z wody uczynić raczył Pan Chrystus mocą swą wino/ aby pokazał złych Młuchusów fałszywą naukę/ którzy uczyli bydyli Stworzycielu/ powiedząc dobrych rzeczy być dobrego Stworzyciela:

Genes: 2. versu 2.

zlyc

A z tych z tego. Otóż Pan pokazać raczył/ że ieden Stworzyciel iest wszystkich rzeczy. Al i on sam tym Stworzycielem był/ tedy dla tęg przyczyny Stworzenia swego używał/ iako sę iemu podobalo/ y co chciał to z niego uczynił: bo kiedyby on nie był stworzycielem rzeczy wszystkich/ nie byłyby mu też posłusne: ale znając Pána stworzyciela swego/ przetoż mu były posłusne.

Już masz przyczyny dla czego Pan Chrystus używał rzeczy już stworzonych/ ku okazaniu wszechmocności bóstwa swego: iako oto w tęg Ewangelii używał wody/ ktorą w wino obrócił. Teraz już słuchaj iako ta dziwna sprawa Pána Chrystusowa sę okazała:

Rzekł im Jezus: czerpajcieś teraz: a nieście sprawcy wesela: y nieśli.

Gdy już woda ona przemieniła sę w wino za wszechmocna sprawa Bóstwa Pána Chrystusowego/ w czym żadnego przedłużenia niebyło/ bo sę to bardo przedko stało na rozkazanie Pánstkie: Rzekł Pan Jezus onym sługom/ ktorzy one wodę lali w naczynie. Nie rozumieyże/ aby to byli uczniowie ci co czerpali wodę/ albo ktorzy nieśli do sprawcy wino z wody uczynione. Nie chciał w tęg posłudze na ten czas mieć pan Chrystus uczniów swych: boby niedowiarstwo iakie było mogło zostać o tym znaku w ludzi: przetoż żeby żadna wątpliwość niebyła/ insym kazał. Bo iako każdy ktorzy o sobie albo o sprawie swej chce dać świadectwo/ nie używa czeladzi swej y powinowatych do poswiadczenia onęj rzeczy/ iedno obcych ludzi/ aby była tym pewniejsza y iasnieysza ona rzecz: tak też y Pán Chrystus w uczynieniu tego znaku/ nie uczniom kazał służyć/ ale insym sługom: aby niemówili niewiernie/ że mu wino stał inąd przyniesiono: otóż uczniowie iego powiadaia/ że to on mocą swą uczynił: czemu my nie chcemy wierzyć. Przetoż aby taka mowa niebyła/ nie chciał mieć na ten czas świadków uczniów swoich: ale insy y potrzebował/ ktorym Panna Marija mówiła/ co wam rozkaze to czynicie. Do tych tedy mówił Pan: Czerpajcieś teraz/ a nieście sprawcy wesela. Jakoby tak chciał rzec: Wy wiecie w coście lali/ że w naczynie próżne/ w ktorym niebywało nic/ okrom wody. Wiecie coście też lali/ że woda prosta: możecie tego być prawdziwymi świadkami. Ale żeby tym więcej było świadków/ nieście sprawcy wesela/ tenci wie/ że niemaś wina: y wie/ iakie pierwsze było/ a stał lepsze y wietśe tęg rzeczy będzie objaśnienie.

Al czemuż Pan Chrystus kazał nieść do sprawcy wino z wody uczynione/ nie gościom? Na to odpowiada Chryzostom święty: Abowiem mogliby niektórzy ludzie mówić: iż już goście byli pijani/ a dla tegoż niemogli roznać/ iesliż woda albo wino było. Ale iż ci ktorym zwierzona iest posługa wesela bywają trzeźwi: mając przed sobą the sprawę/ aby wszystko porządkie y o chedożnie sprawowali: przetoż na świadectwo tych rzeczy/ ktoré sę stały/ rzekł Pán Jezus: Nieście sprawcy wesela. Nie rozkazał stawić przed goście/ od ktorých małe y niepewne świadectwo być mogło: ale rzekł Nieście sprawcy wesela. A sprawca wesela/ cóż na to rzekł: Ewangelia powiada:

Al gdy skończył sprawca onęgo wesela/ wody w wino obrocone/ niewiedziat skądby było: ale słubnicy wiedzieli/ ktorzy czerpali wodę: y sprawca przyzwał páná młodego y rzekł do niego: każdy

człowiek naprzód dobre wino stawia / a gdy sobie
goście podpija / tedy to co podleysze jest : a ty cho-
wałś dobre wino aż do tychmiasł.

Tuż sę otwiera moc PANA Chrystusa zbawiciela naszego. Jest
świadek doświadczyć y pewnych.

Naprzód sprawca / który sę dziwnie / skąd tak dobre wino.

Dруги świadek pan młody który winą nie kupił.

Trzeci świadek stłudz. Który wiedzieli co czerpali / i z wody czerpali :
a sprawca wśela dziwnie sę dobroci winą. Wiedzieli stłudz że wody czer-
pali : ale niewiedzieli iako woda w wino sę obróciła. Wiedzieli tey rzeczy
sprawce być Pana Jezusa : ale niewiedzieli / żeby tenże był / który na każdy rok
z wody wino rozmnaża : (to jest) gdy dżdżem macice pokrapia z nieba / a
z tym dziwna sprawa wino rodzi sę. Aczkolwiek sę temu żaden niedzru-
ie : wskażę o tey dziwny sprawie mówi Augustyn święty : Ten cud / który
pan uczynił / i z wody wino przemienił : nie jest to rzecz dziwna tym / którzy
wiedzą że był Bogiem on / który to uczynił : bo to wino wśesćciorgu naczyn-
nia uczynił ten / który na każdy rok tóż czyni w winnych macicach. Abowiem
iako ta woda / która ci stłudz lali w naczynie / stała sę winem : tak też ono
co obłoki wylewają / w wino sę obraca / za sprawą tegoż Pana. Przyczyna
że sę temu niedziwnie : bo to w zwyczaj posłó / y wstawieństwo z dziwno-
wania wychodzi. Wiele dziwów po wszytkim świecie dzieje sę : ale że sę za-
wždy dzieje : nie cudem ale przyrodeniem to nazywamy : bo rozumiemy / że sę
to z natury dzieje. Jesli by ieden człowiek od umarłych powstał : dziwno
to był wielki w wszytkich ludzi : a temu sę żaden nie dziwnie / co widzą że sę
na każdy dzień dzieci rodzą. A to niemniejszy dziw. Bo iako owo / to jest od
umarłych powstanie : tak y to / to jest rodzenie ludzkie / dziwna Boga sprawa
sę dzieje : gdyż żaden (aczkolwiek za naturą sę to dzieje / który PAN Bóg
sprawie) niewie sposobu rodzenia człowieka : y inśego stworzenia rodzące-
go sę. Wadto dziwno sę to nam zda / że Pan Chrystus nakarmił siedmio-
ciem chleba czterzy tysiące ludzi na puszczy : a temu sę nie dziwnie / co na
każdy dzień wszytko stworzenie karmi. Alaz to nie dziwna rzecz / że człowiek
gołe ziarno w ziemię wrzuci / a ono uczyni okwity owoc : Wszytko to PAN
sprawie mocą swą świętą. A my sę temu nie dziwnie / że sę to wstawi-
cznie dzieje. Lecz iednak mielibysmy sę tym sprawom wszytkim dziw-
wać / iako dziwnym sprawom Pániskim / którego mocą té rzeczy sę dzieje : y
z którego lasłi ku nascy potrzebie bywaia dane : boby z tym było / żebychmy
sę okazowali być wdzięcznymi przeciwko Panu Bogu. Ale kiedy kto nie
rozmyśla sobie sprawce wszytkich rzeczy PANĄ BOGĄ : tylko na pracę swą
patrząc rozumie / że żywność y odzienie z pracy swęj ma a nie z dobrodzie-
stwa Pániskiego : taki sę za tym stawa niewdzięcznym / że nigdy nie dziękui
Panu Bogu. O biednażby była praca wasza : by iey PAN Bóg nie przysparzał
Błogosławieństwem swym świętym.

Przetóž wszytkim sprawom Pániskim / iako tym / które sę zawždy dzieją /
które sę dziwnym obyczajem y sprawą Pániską zaraz stają / z naboženstwem
y z dziekowaniem mamy sę im przypatrować : także też y tu niemniej sę
przypatrujemy / że sę wino z wody na każdy rok stawaia / iako te / które sę w
mgiecinie oka w Kanie Galilejskiej stało. Bo iako ono w Kanie za spr-
wa pániska sę stało : tak y to za sprawą Pániską sę dzieje. To tylko / że iak
ono przez pracę ludzkę być nie mogło : bo musieli stłudz piernicy nalać wo-

dy/tóż sye wino z niey za roztazaniem pánstím džíwným sposobem sstało: tak to przez pracę twę być nie może: musis pracować około winnice: tóż dopiero wino będzie miał. Patrząy/ że oboiery rzeczy trzeba/ tak pracę twoją/ iako sprawy pánstiey. Bo iesliby praca twoia była/ a sprawy pánstiey nie było/ która on wszytki rzeczy spráwuje: tedy winwecz twoia praca: by były uietylko ono sescioro naczynia/ ale y we wszytko naczynie na swiecie oni słuszy nálali wody/ a nie przystąpiła do tego spráwa džíwna pánsta: próżnaby była robotá ich. Tákże rozumiey y o sobie: że kiedyby Pan Bóg nie raczył prawować oney pracy twę/ tedy próżna robotá twoia. Wiedźże iż wszytko to za džíwna spráwa mas pánsta/ nie tylko za praca twoia która podéymus es. Mas o tym świadectwo/ że wszytko za spráwa sye Pánsta/ dziecie: bo mówi zbawiciel náš Pan Chrystus/ iż Oyciec moy do tych czasów ieszcze pracuje: Nie tak iako ty: Jedno/ że za spráwa iego wszytki sye rzeczy džícia: oroz takim sposobem pracuje.

Ale rzeczesz: A czemuż Pan Bóg przez pracę moję tego nie spráwi: musze ia robić/ tóż dopiero mam. Na to takci odpowiedam: Pan Bóg nocen jest wszytko okrom pracy twoięy spráwić/ iako spráwił niebo y ziemię wszytki inšie rzeczy. A iż tego przez pracę twoięy nie czyni/ do tego są te przyczyny.

Pierwsza/ że człowiek pracuje dla tego/ iż spráwiedliwosci pánstiey do sye trzeba sstać. Pan Bóg te kázi na człowieka wlozył/ aby praca wielka obie żywnosci nabýwał. A to uczynił msczac sye krzywdy swoięy/ że mu człowiek nie był posłuszen/ przetóż wyganiaiac go z oney rostkosy/ to jest z Raju/ rzekł do niego: Dla tego/ żeś posłusniejszy był głosowi żony twoięy: wie- dy niż roztazaniu memu: przetęta ziemiá w spráwie twę: w robotách będziesz iadł z niey przez wszytek czas żywota twoiego: A w pocie twarzy two- y będziesz wýrwał chleba twego. Przetóż kiedyby przez pracę był na swie- cie/ dekretowi Bożemu byłaby krzywda/ który spráwiedliwie za grzech jest wydaný na człowieka/ aby pracował przez wszytek czas żywota swego.

Wtóra przyczyna jest ta/ iż dla tego człowiek ma pracować/ Aby sye o- zkała mądrość Boża w nim/ iż on tak mądre y dowcipne stworzenie uczy- nił człowieka/ iż mądrością y dowcipem swym stára sye sobie o żywność.

Trzecia przyczyna/ aby sye przez to pokazało/ że próżnowanie jest pomo- ga do grzechu. A to możesz obaczyć z powieści medrcá/ który powie da/ iż wiel- iej złości nauczyło próżnowanie. Tákże też y z powieści proroka drugiego/ który wylicza rzeczy/ które były przyczyna do niedźnego wypadku y záginięcia Sodomy/ powie da też być przyczynę próżnowanie iey/ y cerek iey. Otoż wi- dzie że Pan Bóg wiedział/ że próżnowanie jest przyczyna do grzechu: przetóż kazał pracować. Bo żadney rzeczy człowiekowi przez pracę nie da. Abowiem iaczey nie byłby spráwiedliwy/ który spráwiedliwie káždęgo kárze za grzech.

Pokazałem że za praca twoia/ a za spráwa swoia Pan Bóg tobie dáł wszytko: bo kiedyby on spráwy swę nie przyłożył do twoięy pracy: tedy by różna robotá twoia była. A to pokazało sye z Ewángelię džíscieysięy/ że pan przez pracę nie nie dáł: ponieważ kazał wody nálac w naczynie: znacząc ym praca człowieka przez spráwy Bożey nie nie być/ dlatego/ aby człowiek o pracę swę nie pokładał nádzienie/ iedno w spráwie pánstiey.

Wypisał smy iako y przez które świadki był ten cud objaśniony/ który nie- śfego nie potáznie iedno prawodźiwęgo Boga być Pána Chrystusa/ któremu to stworzenie tego jest posłusne: iż na roztazanie iego nature własná odmie- iowsy inšie przyimie. Daleko jest inšia natura y smak wody a niż wina: a ożdy na roztazanie pánstie musiałá wodá odmienie nature y smak swęy.

Ioan: 3. versu 17.

1.

Genes: 2. a ver: 17.
ad 20.

2.

3.
Eccles: 33. ver: 29.

Ezech: 16. ver: 49.

Ten początek znaków uczynił Jezus w Kanie Galilejskiej / y objawił chwałę swoją.

Powieda Ewangelista ten początek być znaków / które Pan Chrystus będąc w człowieczeństwie czynił. A dla tegoż każdy może baczyć one księgi być nieprawdziwe / które o dziecinstwie Pana Chrystusowym pisano / w których wypisuje / żeby pan Chrystus miał znaki czynić w dziecinstwie swoim. Oto Ewangelista powie / że to początek dopiero był znaków Pana Chrystusowych. Przetoż w tej rzeczy lepiej wierzyć Ewangelii / niż tym tam księgami niewiém od kogo pisanym. A jeśli by kto powiedział że to są znaki one które były / to jest gwiazda która medice przywiodła do Pana Chrystusa : tak że golebica / która z nieba nań padła : y niebo / które się nad nim otworzyło / y on głos / którym Bóg Ojciec opowiedział go być Synem swym / etc. tedy nie pokazuje się to / żeby te znaki rozkazaniem swym czynił Pan Chrystus : ale rzecz pewna że się dla niego stały.

Matth: 2. ver: 9.

Mat: 2. v: 16. et 17.

Pokazuje tedy Ewangelista / że to początek znaków był ten znak / który Pan Chrystus na tych godziach małżeńskich uczynił. A tym znakiem nie tylko objawił chwałę swoją przed onemi którzy na ten czas tam byli : y przed nami którzy wierzymy / że moc jego to sprawiła / iako moc jednorodzonego od Ojca. Ale y to sprawił iako Ewangelista píše : że

Ioan: 1. versu 14.

Wierzyli weni Żwolenicy jego.

Mówi Augustin święty : Jakkóż mogli być nazwani Żwolenikami jego / którzy przed tym cudem weni nie wierzyli : abowiem wyzrawszy ten znak dopiero weni wierzyli : otóż gdy iśćce nie wierzyli / iako mogli być nazwani Żwolenikami jego :

Tam obyczajem mówienia rzeczemy że są Żwolenikami jego : iakim też obyczajem mówimy gdy powiadamy / iż Apostoł Paweł S. narodził się w Tarsie Cylicyjskim. Apostolem go zowiemy : a on na ten czas nie był Apostolem. Tak też kiedy mówimy : Żwolenicy Pana Chrystusowi byli wezwani na weselę : mamy rozumieć / nie już będąc Żwolenikami / ale którzy mieli być Żwolenikami jego.

Iż wierzyli weni Żwolenicy jego. Tę mówi żeby opuściliśmy wszytki rzeczy sli za nim : Abowiem JAN S. Krzciiciel iśćce nie był wsadzon do ciemnicy. Bo Pan Jezus mało przedtym niż Jan S. był wsadzon do ciemnicy / zaczął przepowiadać Królestwo Boże / od którego przepowiadania / już Ewangelistowie początek swej powieści po krzcie Pańskim poczynają. Ani iśćce opuściliśmy matki y innych swych powinnych / nie przechadzał miaszcieżka y rozmaite miejsca. A dla tegoż Żwolenikom nie przykazał tego / aby opuścili wszytki swoje rzeczy y naśladowali go / aż to sam pierwszy wkazał przykładem swym / kiedy opuściliśmy Matkę y inne swoje powinne przepowiadając słowo Boże począł.

Miedzy temi Żwolenikami którzy wierzyli w Pana / był tenże Ewangelista / który tej Ewangelii był pisarzem Jan S. ten opuściliśmy ono swoje weselę / (bo tak mało nie wszyscy Doktorowie rozumieją że to jego weselę było) począł też być Żwolenikiem Pana Chrystusowym. O tym Hieronim święty powiada : iż Pan Chrystus Jana świętego z wesela wezwał / który się chciał ożenić. Miał P. Chrystus Żwoleniki na tym weselu / którzy weni wierzyli : ale go iśćce na ten czas nie naśladowali : aż po wsadzeniu Jana świętego Krzciiciela / począł Pan Chrystus rozywać Żwoleników w aby byli naśladownikami jego / opuściliśmy wszytki rzeczy / tak rodzice iako y miasz

In prologo super
Apocalypsim.

Ranie G
ie.

tóre Pan Ch
baczyc one
wym pifano
mifanie swoim
Pana Chyftu
z tym tam k
to fa znaki on
Chyftusa: tak
nim otworzyle
fwoim/ zc. ted
an Chyftus

ten znak / Et
nakiem nie t
yli: y przed
urzonego o

D.

ni Zwolenik
wyznawcy to
mogli byc na

i tego: iakim
S. narodzil
is nie byl Al
oi byli wezw
ale ktorzy mid

uscimfy wfy
nie byl wladz
wladzon do ci
zpowiadania
tim poczynai
zechadzal m
katal tego ab
nierwey wfa
winné przepo

/ byl tenz
puscimfy on
ze to igo ro
O tym z
wefila we
n wefelu/ Et
z powadze
molenie w
zic iate

nosć co iednak sam piérwéy uczynił/ bo opuścił Nazaret miásto poczećia wychowania swego/ iet. A przetoż to znak był przykładu iego opuszczenia wszystkich rzeczy / dla wypełnienia woléy Boga Oycá swego / dla kthóréy ná swiat był z nieba zesłany.

Byłoby tu miejsce pokazać / iáko potrzebne sa y były záwždy znaki y fiwy do wiary w Pána Boga/ y iáko do uznania Bożego tak w stárym iá y w nowym Zákonie były pożyteczné y potrzebne: lecz snadniey gdzie indziej fye to pokáże. Tego tylko nam potrzeba abyśmy z wiary uczinów Pánstvá / wiare náše w Pána nášego mocnili: á iemu záwždy ies dnoftáyna/ zupełná/ prawdziwa zachowali/ abyśmy z niéy żyć mogli ná swiecie w pobożności / á po śmierci/ w wiecznym żywocie Amen.

Summa Ewangelien tén tá iest.

Naprzód opifuie Ewangelia wcześność małżeństwa świętego: á to tym/ gdy opowieda/ że w Ranie Galilejskiéy sprawie małżeństwa Pan Chyftus bytnościá swá/ mátki swéy y Zwoleników ozdobić raczył: y ná ostaték/ doftátek onych małżonków / ná ktorých weselu był / odmieniwszy wodę w

no moca Bostwa swego/ nádgrodił. Powtórze pokázuie/ że Pan Chyftus nie záwždy mátee swéy miléy wedle nśli czynić raczył: á nawiecéy w tym / kedy iuż pokázował moc Bostwa fiego: aby w tym dáł znáć: iż ácz Synem własným był mátki swéy wedle i tego: iákim iá/ iednak Bostich spraw/ nie z niéy/ ale z wiecznéy iftoty Bostwa swego S. narodzil/ á/ bedac synem własným onégo Boga oycá/ ktorý w nim mieszkáiac spá: Bostie w nim czynił. Czym dáwa Pan náuke káždému wiernému/ á: dla cielesnych rodziców / rzeczy Bostich y swietobliwych nigdy nieopus al: gdyż on błogostawiony iest/ ktorý oycá/ mátkę/ siostry/ brácia/ żone/ mści dla imienia Pánstkiego. A kthóry wiecéy miluie oycá / mátkę/ zc. nie godzien Pána.

Trzecia rzecz zámyka w sobie Ewangelia táiemna náuke o Pánu Chyftusie. Bo gdy pokázuie że z wody wino uczynił: dáie w tym znáć / że to on n iest / kthóry defcz spuszczáiac z nieba/ á woda dżdżowa nápełnia winné cíce po wfch winnicách ná swiecie. Iż téż wodę odmienia w wino/ o moca która w Ranie z wody wino uczynił: Tho wierni máia v siebie v wazác/ y tak wfchmocność Pána swego poznáwác/ á iemu zá takie dobrodzieystwa dziekowác: ktorý gdy otworzy reke swa/ nápełs nia wfych błogostawienistwa: á gdy zámknie / wfych kie prace ludzkie wniwecz fye obracáia.

62 20

Mat: 4. v: 12. et 13.

I.

II.

Matt: 10. ver: 37.

III.

Psal: 144. ver: 16.

E W A N Y E L I A Z I E Y

W Y K L A D E M W N I E D Z I E L E

trzecią po trzech Królách, według
opisania Máttheusza Świętého,
w KApitule 8.

Dzyszedł Jezus z gór / sli-
za nim tłumy wielkie. Alie tredo-
waty przyszedłszy dał mu chwałę mo-
wiąc: Pánie iesli chceš mozesz mi
oczyszcic. Tedy ściagnawszy Jezu-
reke / dotknął sye go y rzekł: Chce-
bądź oczyszcion. A natychmiast ocz-
ścion iest trąd iego. Y rzekł mu Je-
zus / patrzą byś tego nikomu niepo-
wiadał / ale idź a wkaż sye Káptanowi / y ofiaruy dar twóy któ-
ry rozkazał Moyses na świadectwo im.

A gdy wszedł do Káphárnáum / przyszedł do niego Setnik
prosiąc y mówiąc mu: Pánie slugá mój leży w domu parályzen
zarażony / y cierpi ciężkie dreczenie. Y rzekł mu Jezus: przyyd-
ia y wzdrowie go. A odpowiadając Setnik / rzekł: Pánie nie i-
stem dostoiem byś miał wnieść pod przykrycie moje / ale tylk
rzecz słowem / a będzie wzdrowion slugá mój: Albowiem též i
iestem człowiek pod inšego mocą postawiony / a mam též po-
sobá Kycérstwo: A gdy rzekł temu / idź / tedy idzie: rzekł dru-
giemu przyydź sam / a przyydzie: a studze swemu uczyni to / ted
uczyni. Co wstyskawšy Jezus zdziwił sye: y rzekł do onych któ-
rzy za nim šli. Za istá wam prawdę powiadam / zem nie nálaž
tak wielkiey wiary w Izraelu. Ale powiadam wam / że wiel-
ludzi przyydzie od wschodu / y od zachodu stónicá / którzy bede-
siedzieć z Abrahámem / y z Izákiem / y z Jákobem w królestwi
niebieskim: a synowie Królestwa będą wrzuceni do zewnetrz-
nych ciemności / tam będzie płacz y zgrzytanie zębów. Potym
rzekł Jezus Setnikowi: Idź a tak iakoś uwierzył stánci sye. a
wzdrowion iest slugá iego onéyže godziny.

Nadwpyet

Al wszystko stworzenie na

świecie niemał niedostateczniejszy / iako
jest człowiek wedle ciała. Żadne zwierze nie
cierpi takiej nagosci / dolegliwości / takich
bolesci iako człowiek. Przypatrz się rodzą-
cemu człowiekowi iako młodym się rodzi: że
tylko za ledwie znać że żywie. A iako wielka
praca bywa wychowany / wiemy to: a in-
szwierzęta czerstwo y z moca się rodzą / y tak
wielkiej pracy około ich wychowania nie-
trzeba. Przypatrz się też iako niedź to jest
zimno / głód / wpalenie słoneczne człowieko-

wi wnet zawadzi: y kiedyby według natury miał chodzić / iako go natura
rodzi: to jest: żeby chodził przez odzienia: jużby żaden po wielkiej części swia-
ta z ludźmi nie był: wszyscyby od zimna odczłodził y wpalenia słonecznego po-
marli. A inszym zwierzętom to nie tak wadzi: bo natura ich dobrze ich na to
przyodziewa. Wędrzy też na bolesci rozmaite / które człowiek cierpi: pra-
wie od narodzenia aż do samej śmierci w wielkich bolesciach żywie: y roz-
maite choroby jego niedziym go bardzo czynia. Żywot człowieczy krótki jest /
porównawszy go do niektórych zwierząt długiego żywota. Bo zwierzęta nie-
które po kilku set lat bywają żywe. Owo słusnie o tym wersetkim powie-
dział Job święty y ciepłowy człowiek / temi słowy: Człowiek narodził się z
niewładzy / przez krótki czas żywać / bywa napełnion rozlicznym niedze. A na-
długim iniejsu tenże mówi: Jż bardzo krótkie dni są człowiecze. A Apostoł
świety powiada: Jż żywot człowieczy jest iako mgła która na mały czas się
okazuje. Niedziym tedy człowiek jest w żywocie swym. Nadto iniejsu zwier-
zęta / nie iedno w tych rzeczach przodek maia przed człowiekiem / ale y w in-
szych: to jest: iż zwierzęta są niektóre przed: są długie które maia ostrzejszy
wzrost niż człowiek: drugie subtylniej słyszą: długie też wonia maia / która da-
leko czuia: Owa jest niemalo rzeczy / które pokazują człowieka niedostatecz-
nego w tym co maia iniejsu stworzenia: okrom tego / że mądrością y rozumem
go pan Bóg obdarzył takim / którego żadne stworzenie na świecie niema / któ-
rym rozumem oddać pod moc swoje wszystkie zwierzęta / y wszystkie rzeczy na
świecie stworzone.

JA cóż to sprawiło / że człowiek w wielu rzeczach tak niepotężny / tak
młody / tak niedziym / y niedługiego żywota się stał / iedno grzech: który nie tyl-
ko ciało ale y one słabotna część człowieka / to jest duszę / bardzo młody wczyni-
ł. Bo w cieło iako w iakiej ciemnicy w niewoli będąc moc iey namdlala / y
zwatlała: przeto grzech y one władza zepsował duszę / że tak człowiek do-
bze niemożl rozumieć o Panie Bóże / iako przed tym niż zgrzeszył.

JWtóra władza duszę grzech zepsował / wola: iż wola człowieka po z-
grzeszeniu jest skłonna ku złemu tak bardzo / że bez łaski Bożej ku dobremu nie
może być nakierowana.

JTrzecia władza duszę grzech skaził pamięć: iż zaraz człowiek zapom-
niał stwozyciela swego / y odstąpił od Pana Boga sprawce swego: bo zaraz
z Kaima Błwóchwałców się namnożyło / którzy nieznając PANA Boga
niemę Błwany chwalili. Owa tak zepsował grzech tę władzę duszną /
iż teraz człowiek / iesli chce co rozumieć o Panie / y wola swoje skłonić ku i-
kiej dobrej rzeczy / y pomnieć na PANA Boga stwozyciela swego: z wielką
pracą y z wysiłowaniem wielkim tego dostąpić musi.

Przypatrz się y rozumieć temu / iako skłoda grzech człowiekowi wczynił:

S iij

że nie

Przemowa cło-
wieczy niedosta-
tek pokazuje w
wielu rzeczach.

Job 14. versu 1.
Ibidem versu 5.
cap: 8. versu 9.
Iacobi 4. ver: 14.

1.

2.

3.

Ezech: 18. ver: 4.

że nie tylko ciało jego zepsował / y młot a niepotężne uczynił : ale też y duszę wielką niepotężność przypisał. Nadtó iefcze nieśmiertelna śmierci wieki istey poddana był uczynił. O tym mówi prorok : Dusza która zgrzeszy umrze (to iest potępieniem wiecznym będzie zarażona.) Gorka to śmierci / niż ciała : bo ciało z śmierci będzie wzbudzone : ale dusza / jeśli póki iefcze w ciele żywie nie ocuci sye / a nie powstanie od grzechu / a wszytek człowiek niebędzie pokutował : po śmierci cielesney / dusza w grzechu umarła nigdy niepowstanie iedno inż na wieki śmiertelna iest.

¶ W iakiey nedzy człowiek iest po zgrzeszeniu tak na ciele iako y na duszy / pokazuje to one niemocy / którzy niemają Pan wzdrowił : o czym wszy Ewangelistowie świadczą. Miał Pan nie mało tredowaty / paraliżen zarażonych / nie mało niemych / głuchych / ślepych / y nie mało chromych : a t wszytki choroby zwierzechne / znaczyły być taki rodzaj ludzki na duszy po zgrzeszeniu.

¶ Był naprzód rodzaj ludzki na duszy tredowaty / to iest rozmaitym grzechami zarażony : bo iako trad na ciele czyni krosty rozmaitey farchy : tak też dusze obzydliwie pstrza rozmaite grzechy : y czynią ją sprosną przed Panem Bogiem.

¶ Był tenże naród ludzki na duszy paraliżem zarażony : bo iako człowiek paraliżem zarażony na ciele / nie może sobie rady dać / iedno leży iakoby napoty umarły : tak też dusza grzechem zarażona nie może nic począc pożytecznego ku zbawieniu / póki grzech śmiertelny panuje w niej.

¶ Był naród ludzki niemy : bo chwały Pánu Bogu nie umiał zarażony bawochwałstkim grzechem czynić : iedno niemym bawianom.

Genes: 3. versu 8

¶ Też rodzaj ludzki ośnął był przez grzech : bo głosu Bożego inż słysie nie mógł : bo skoro Jadam zgrzeszył / iął sye kryć przed Panem Bogiem / stracił z nim rozmowę.

Exodi 32. ver: 4.
Num: 25. v: 2 et 3.

¶ Ślepy y chromy był rodzaj ludzki przez grzech / tak bardo że z drogi zbawienia daleko był wstąpił / bo wszyscy na ten czas inż sye byli wdali za bawochwałstwem / opuścivsy Boga stworzyciela swego: okrom troche żydów y to też y ci często bywali bawochwałcami. Naprzód na puszczy chwalili ciela włanego ze złota. Potym chwalili Baala albo Beelphegora. Tak Diabeł omamił był świat / że na ten czas nedzna była sprawa człowiecza / ciało miał mezdrawe / śmiertelne / grube / chorób y boleści rozmaitych pełne / tak / że y dusze chorobami swemi / to iest grzechami miał nedznie vtrapióna. Mógł na ten czas człowiek mówić one słowa Dawida Proroka : Ogarneli mnie złe rzeczy / którym niemam liczby. Cóż miał czynić : Wolac do lekarza z Jeremiasem Prorokiem : Wzdrow mie miły Panie / a bede zdrow : zbaw mie / a bede zbawion : abowiem ty iestes chwala moia / ié.

Psal: 39. versu 13.

Ierem: 17. ver: 14.

Habacuc 3. ver: 2.

¶ Wzaliwsy sye Pan Bóg wszechmogacy takiéy nedze człowieczey / która był ogarniony. Rozgniewawsy sye wspomniat na miłosierdzie swoje : zesłał lekarza / który nie tylko choroby cielesne ale y duszne zleczył : do którego wiele chorych z chorobami swemi przychodzili / którzy nie ziołami ani plastrami byli vzdrawiani / ale słowem iego świętym. Co iesti tak iest / aby Pan słowem choroby ludzkie vzdrawiał : snadnie to możesz obaczyć z textu Ewangeliey / który sye tak poczyyna.

¶ Al gdy szedł z gór.

¶ Ewangelista Mattheus s. wypisał przodkiem wstąpienie pánstie na gorę / z którym byli uczniowie iego / iako chutliwsy / iako domowi przyiaciele y bracia iego / których na tej gorze uczył rzeczy do zbawienia pożytecznych.

Mat: 5. per totum
Caput.

¶ Naprzód przez które stopnie do błogosławienstwa przystąpić. Potym

uczyl

uczyl aby uczynki dobre byly czynione ku czci y chwale panu Bogu/mowiąc tak: Niechay świeci przed ludźmi światłość waszą: aby oni widząc dobre sprawy y uczynki wasze/chwalili Oycę waszego/który jest w niebiesiach.

¶ Uczyl na tézże górze iako syc przeciwko bratu swemu ma każdy sprasować/(a brat nasz jest każdy człowiek.)

¶ Tamże pokazał iaka sprawiedliwość ma być naszą/ iż nietylko w uczynku/ale y w myśli/tak mówiąc: Słyszeliście iż powiedziano starym/ nie będziesz cudzołożyl (to syc rozumie zażalenie popelnienia grzechu uczynkiem) a Pan Christus chce nas mieć tak sprawiedliwe/ że y myśleć zażalenie nam o tym grzechu: y dla tegoż uczyl ucznie swoje/ mówiąc: A ja wam tak powie dam/ że każdy który pozrzy na niewiastę aby iey pożadał/ uż z nas popelnit cudzołóstwo w sercu swym: A inszych wiele nant: których poczyniwszy od piątego Kapitulu aż do Ewangelii dzisiejszhey wiele naydziesz: tedy także Nasz przód młować nietylko przyiaciele/ale téz nieprzyiaciele/dla doskonałszey spra wiedliwości naszej Chrześcijaniskiej: bo takiey sprawiedliwości mienili się domow/ żeby byli mieli młować nieprzyiaciele/ale iedno bliźnie swoje: w czyni nalo byli różni od poganów: bo téz pogani młowali swoje bliźnie/któzy by i z ich ludu. etc.

¶ Potym uczyl wystrzegac syc próżney chwały/ mówiąc: Nie czyncie sprawiedliwości waszhey przed ludźmi/dla tego/abyście byli widżani od ni h: bo gdyby inacze było: nie będziecie mieć odpłaty w oycę waszego/który jest w niebiesiach/etc.

¶ Po tak tedy słachetney y miłej nauce/którey syc dżiwowały tłuſzcze ako świadczy Ewangelia: Szedł Pan Jezus z góry /

W Słyszaj nim tłuſzcze wielkie.

Na górze tylko doskonałszy/ to jest Apostołowie wstapili: A tłuſzcze nie wstapili do niego. Czym syc pokazało/ że on jest/ do którego przedtym senoz wie Izraelscy niemogli wstapic na górze/aby słuchali przykazania iego: tylko sam Moyses wstapil z niewiele starszych Izraelskich. Dla tegoż téz niewsta pili żaden z tłuſzczey iedno zwolenicy/które znaczył Moyses z starszymi Izra elskimi.

¶ Jesliby téz kto chciał duchownie rozumieć to zeszcie Pánstkie góry: może rozumieć/ iż duchownie ta góra z którey Pan szedł może syc roz umieć Niebo: a to według Dawida Proroka/który tak mówi: Pánie któży edzie w przybytku twoim przemieszkawał? albo kto będzie odpoczywał na górze twej swietej? A w drugim pienu tak mówi: Podnosilem oczy na rózy/ktady mi przyszedł ratunek. Z téz góry/to jest z nieba/ Pan Jezus bawiciel nasz szedł: przyiawszy na sie postać człowiecza.

¶ Naśladowali go wiele ludzi: to jest/iż skoro Bóg szkal syc człowiekiem: wlecey syc ich nawróciło do wiary/ a niż przedtym ich było: bo nie iedno ro zay Żydowski/ale wysytek okrag ziemie/ wstyszał o Pánie/ y poznal go. Czym przedtym mówił Dawid: Známomy Bóg w Żydostwie: w Izraelu wie ie imie iego. A w drugim swym pienu mówi: Opowieda słowo swoje Jako owi: sprawiedliwości y Sady swoje Izraelowi. Nie uczynil tak żadnemu narodowi y Sedom swych nieobiawil im. Przedtym tak Żydowie mówili iż Pan szedł z téz góry. Teraz iuz syc niechay nie chelpia Żydowie tym/ że y tylko sami mieli znać Pána Boga. Juz teraz częś y chwale czynia Pánu Bogu/nietylko Żydowie/ale wszystkie fámilie poganstkie. Juz teraz nie tylko o Izraelu wielkie imie pánstkie: ale po wszystkich ziemi jest barzo dżiwne.

¶ Nie tylko iuz Żydom obiawione są sprawiedliwości Pánstkie: ale przed obli znością Poganów obiawil Pan sprawiedliwość swoje. Juz syc wypelnit o pan powiedział: Barzo wiele ich przydzie ze wschodu y od zachodu słońca

y będą

Mat. 6. per totum
Caput.

Exodi 24. ver. 1.
9. 10.

Psal. 14. versu 1.

Psal. 120. versu 1.

Psal. 75. versu 1.

Psal. 147. ver. 19.

Psal. 21. versu 28.

Psal. 8. versu 2.

Psal. 97. ver. 2.

Matth. 8. ver. 11.

Chrystus po śmierci swej os trzymał na świecie zupełne panowanie: bo z ludzi ma cześć/ ma posłuszeństwo rozkazania swego/ ma podatek Boższy/ a iż to będzie mieć na wieki/ tedy tym Królestwem jego królestwo nie będzie/ iakoż Anioł do pana ny powiedział/ Luce 1. versu 33. Bo kto ma te trzy rzeczy na świecie jest Pan świata: a iż do tego ma chwale/ ma iż iakoż Bog prawdy.

† Rom 10. ver: 12.

* Matt: 7. ver: 21.

² Hebr: 11. ver: 6

³ Iacobi 2. ver: 26.

Exodi 4. a ver: 1.
ad 10.

1. Cor. 1. versu 22.

Marci 16. ver: 17.

Luce 24. ver: 19.

Rom. 10. ver: 17.

Ibidem versu 14.

y będą siedzieć z Abrahąm/ z Izákkiem/ y z Jakobem w Królestwie niebieskim. Co sę rozumie o nawróceniu wszystkich ludzi / do chwały iednego Boga/ którego chwalił Abrahąm/ Izák/ y Jakób: co sę stało na ten czas/ kiedy Pan Chrystus zstąpił z góry tej/ to jest z nieba: na ten czas nie tylko do dom/ ale y wszystkim innym poganom otworzyła sę taśka P. Boga wśed mogącego / tak iż już choćby był Żydowin/ choćby był y Greczyn / y inny poganin/ i którybykolwiek wzywał imienia pańskiego/ będzie zbawion. Ale po temi conditiach: wypelnivszy wszystko co jest pożytecznego do chwały pańskiej: to jest: w wierze prawdziwej Chryścijańskiej / który będzie wzywał imienia Pańskiego/ będzie zbawion. Bo na drugim miejscu mówi Pan / nie każdy/ który mnie mówi Panie panie (to jest który mnie wzywa) wchodzi do Królestwa Niebieskiego: ale który czyni wola oycá mego. A czynić wola Pańska niemoże żaden iedno ten który w prawdziwej wierze będzie/ pełni czynki dobre ku czci y chwale Pana Boga. Rozumiey temu/ że wzywając imienia pańskiego bez wiary nic nie jest: bo iakoż powiada Apostól:² przez wry żaden sę niemoże podobac Bogu. A zaś wiara/ iakoż powiada Jakób 3 bez dobrych uczynków umarła jest. Także rozumiey: Kto wzywa imienia pańskiego z wiara ozdobiona y ożywiona uczynkami dobrými: ten będzie zbawion. Co iasniey możesz zobaczyć z tekstu Ewangelii/ który pokazuje przystąpienie iednego człowieka tredowatego do Pana Chrystusa. Bo gdy zszedł z góry/

Alie tredowaty przyszedłszy / dał mu chwale / mówiac: Panie byś iedno chciał mozesz mie oczyścić.

Tu bez przyczyny ten człowiek nátrącił sę na ten czas/ po onym zony y dziwnym kazaniu pańskim: aby przez cudów czynienie tym mocni onę słowá zbawienne były wpoione w serca onych/ którzy go słuchali. Bo w Żydów zawżdy było: Kiedy co dziwnego powiádano im/ tedy oni bez znów wierzyć niechcieli: Czego masz przykładów wiele. Ano w on czas/ kiedy Pan chciał wyswobodzić z onę ciężkiej niewoley Egipskiej/ a Moizese posyłał w tę sprawię: Rzekł Moizese: Panie nie wierz mi/ żebyś ty mi posłał. Wnet mu Pan dał znaki/ którymi miał pokazać/ że Pan Bóg do niego posłał. A by był niemiał znaków/ nie wierzyliby mu byli. Przetoż Apostól powiada / iż Żydowie zawżdy żedali znaków widzieć / a Grecowie mądroś. Dla tegoż Pan zbawiciel nasz posyłał swoie ku przepowiedani zbawiennej nauki Ewangelii swej światy/ dał im znaki ku potwierdzeniu nauki/ żeby im rychley wierzeli.

Z przyrzeczenia tedy pańskiego stało sę/ że po kazaniu pańskim ten tredowaty przyszedł po wzdrowienie do Pana: aby obaczyli wszyscy na ten czas bedacy y wierzeli/ iż Pan Jezus jest mocen tak w nauce/ iako w uczynkach.

Tóż też rozumiey ten tredowaty o Panie Chryście/ iż on jest mocen w nauce y w czynieniu znaków: a snadź na ten czas mógł słuchać uczącego. Skąd w nim wiara wrosć mogła taka o Panie Chryście: bo Apostól powiada/ iż wiara z słuchania przychodzi: a słuchanie bywa przez słowo Boże. A iakoż będą wierzyć temu którego nie słuchali? Także ten tredowaty: podobno słuchał Pana uczącego wierzeli był/ że tak możny był: Bo niewierząc próżno miał przysć do Pana: temu / iżby był nie nieotrzymał: musiał piérwéy wierzyć/ że Pan to mógł uczynić/ o co go prosić miał. A okazało sę to z iego słów/ że wierzył tak być moc wzdrowiającą w Panie Chryście. Bo powiada Ewangelia: że przyszedłszy y uczynivszy mu chwałę/ mówił tym słowy: Panie byś iedno chciał/ mozesz mie oczyścić. Dwojakim obyczajem

pokaza

amáná kuge
swego / abyś go
vzdrowil od tres
du iego: tak tá o
vzdrowienie tres
du smiata po
wiesć bylá do
Kkóla / iáko tá /
Pánie iesli chceš
Leg tá bylá áz
smiata / ále po
koma y vnizona /
z pokorná wiara
złagana / owa fu
kliwa / bezbožna:
y przeto rzékl Pro
rok Helize: Wieś
wie że Prorok iest
w Izraelu. 26.
† Hester 13. ver. 9.

Matt. 4. v. 6. & 7.

2. Paral. 16. ver. 12.

Ola tego swie
tych wzywamy.

należy: Bys iedno chciał. Jakoby tak chciał rzec: samym stinieniem c
nia / albo wolę twę / możesz uczynić. A słusnieć go Pánem nazywał: on pánował chorobom y zdrowiu / żywotowi y śmierci. † Tak niekiedy N
docheus do Pána Boga mówił: Pánie Królu wszechmogący / pod m
twoja wszytki rzeczy są położone: a niemaś koby sy przeciwil wolę two
Bo tá modlitwa ozdoba iest bázro: Ty Pánie iesli chceš możesz mie vzi
wić. Jakoby rzékl / niemaś Pánie coby sy wolę twoję przeciwilo: gd
tá choroba moia pod rozkazanie twoie podległa.

† Z tego tredowátého každý iáko ma Pána prosic: może obaczyć.
Naprzód tego potrzeba wiedzieć / do kogo sy vciekac w niedostatku: co
kazał ten tredowaty / ktery z niemocą swojá / ktery žádnými lékařstwy
mógł vdzrowic / vciekl sy ku Pánu Chrustusowi. Tak též každý z ludzi Ch
scjánskich / niema sy do nikogo vciekac w vcišku y chorobie swojey / iedno
Pána Chrustusa: nie do czarów / albo inšych pomocy czarnokšestich. A
kolwiek w každéy chorobie vciekac sy piérwéy mamy do mocy Pánstiey /
nawiecéy w téy / ktery lékařstvá albo žiólá niemoga nic pomoc: Bo P
vzdawiac raczy rozmaicie: vdzawia przez Doktorý / przez lékařstvá / pr
žiólá: y iesli by kto wżgárdziłsy lékařstvá albo žiólá ktery Pan Bóg d
moc ku vdzawianiu chorób ľudských chciał tego / aby Pan nad nim ok
cud swóy w vdzrowieniu iego: taki czlowiek kuśi Pána Boga: bo kto
wa zdrow z lékařstvá / cud to Boží iest / ktery vdzawia Pána przez s
stworzenie ná to stworzone / tego ktery ich vżywa: a kto im gárdzi / nie
czey ten czlowiek czyni / iáko šatan / ktery pánu Chrustusowi kazał sy spus
ná dól z Gántu Košciólá Jerozolimského: ná co mu Pán odpowiedi
nápísano tak / Jz nie bedzieš kuśi Pána Boga twego: to iest: poniewaž
iest ktery zniś niepuszczając sy. Takowi takž kuśa Pána / ktery mog
być zdrowými przez vżywanie žiól / ktery moc od Pána má / y práwie mien
domie Pan Bóg sam przez nie vdzawia: chce iákies w vdzrowieniu stoy
cudá widzieć: takowych Pan podečas niewysłuchawa: bo tylko od tych b
wa náležon / ktery go nie kuśa. Ale pismo swiete o vżywanie lékařst
gami Alá Króla Judského: ale te przyczyné dáte / že Pána Boga opuśc
á do Doktorów sy vdał. Otóž dobre iest lékařstvo / ale z wzywaniem mil
go Boga ná ráunek: a w každéy niemocy / a nawiecéy w onéy / kedy n
može byc žádný posrodek vdzrowienia / albo výšcia niebespieczeństvá / šu
nie ma byc wzywán ná ráunek Pan Bóg: bo y w takich rzeczách on gotó
wysłuchac.

Ten tredowaty / by był mógł miec posrodek iáki do otrzymania zbro
wia / podobno nepřysiedlby był do Pána: ale iž oná choroba nie moglá by
ináčey vdzrowioná / iedno mocą Pánstá: przetož do Pána przystápl / nie
mátac niškád wspomozenia. Otóž máš příklad z tego tredowátého / d
kogo sy vciekac máš w troych niedostatkách: poniewaž sy on vciekl nie d
inšého / iedno do Pána Chrustusa.

† Ržéklby mi tu: powiádaš že sy do Pána mamy vdawac z niedostatk
y z nedžami nášými: a wšák w Košciele powšechným ktery zowá Ržym
štim wzywáia nie iedno Pána dawce wszytkých rzeczy / ale též Swietých
wzywáia?

Ná to tak odpowiediéc máš: iž my swietých nie wzywamy iáko daw
cóm dóbr Pánstích: bo také wzywanie sámému Pánu náležy / od kterého
wszytki dobra plyná: ale tylko swietých wzywamy / aby známi wšpóteť w
zywáli tego / od kterého wszytki rzeczy dobře pochodzá: to iest / Pána zbáwi
ciela nášého / Boga wszechmogácego: o czym wiecey iesli chceš wiedzic: to
iest / o przyczynie swietých / czytay w Kátechymie nášým.

I Jużś slyśał tego wzywac maś: słuchay też iako maś wzywac / chceśli otrzymac.

I Naprzód z doskonałą wiara: która o swym wzdrowieniu ten tredowac miał. **B**Wiakos slyśał że bynamnię niewatpił w Pannie Chryśtusie / ale wierzył go być tak możnego / że by tylko chciał / mógł go wzdrowić. Pożazwie syc to z pisma świętego / że wiara do wzywania Pana w potrzebach naszych iest pożyteczna: bowiem sam Pan powiedział: **J**Esli o co proście / wierście iż otrzymacie. **A**postół też święty w pomina w liście swym mówi: **J**esli kto z was potrzebuie mądrości / niechayże iey prosi od **B**Ogá / który dawa wszytkim obficie: a niech niewatpi: tedy mu będzie dano. **P**od tym towem mądrości / możes y inśe swoje rozumieć / o które Pana **B**oga prosis / nawiecy te które tobie ku zbawieniu są pożyteczne: bo iesliby prosił tych rzeczy / któreby miały być zawada ku zbawieniu: tedy cie Pan nie wysłucha.

A któreż rzeczy ku zbawieniu przeszkadzają / o które nie trzeba prosić: **J**ako są rzeczy świeckie: to iest / o niepobożné bogactwa / o które Pan powiedział / że są ku zbawieniu škodliwe mówiac: iż lacińey line przewlec przez cho igłanę / niż niepobożnému bogatému wnieść do **Z**róleśtwá niebieskiego. **T**o iuż widziś niepżyteek niepobożnych bogactw: nie prosze o takie: raczej prosz **S**álononem żeby Pan dał potrzeby ku żywności / ić.

Tęz druga rzecz iest niepżyteczna ku zbawieniu złe używanie / ezcí od Pana **B**ogá daney / czego maś przykład w **S**aulu **Z**rólu **J**ydowskim: który przedtym niż był wzięty na godność **Z**rólewostá / był człowiek dobry: a **Z**ró: m zostawşy / odmienił syc potym y stał syc nieposłusznym **P**anu **B**ogu: niewinného **D**awida przesładował. **A**bimelechá **K**áptana y z potomstwem go zamordował ić. także y o inśych wiele **Z**rółów naydziś / którzy przeciwko Panu byli występni / złe pożywiaiac godności y wezwania swego: którzy y byli dobrze używali / nie pokazaliby syc byli tak występnymi przeciwko Panu. **A**czci dawna przypowieść / że godność iest obyczaiów odmiennosc: y tęc rzeczy nie wádza do zbawienia: iedno ich z boiaźnia **B**oża używac: a gdy ie Pan **B**óg da / prosić Pana / aby pyche y byynosć w nich odiag / a skromnosć ić. **A**czci dawna przypowieść / że godność iest obyczaiów odmiennosc: y tęc rzeczy nie wádza do zbawienia: iedno ich z boiaźnia **B**oża używac: a gdy ie Pan **B**óg da / prosić Pana / aby pyche y byynosć w nich odiag / a skromnosć ić. **A**czci dawna przypowieść / że godność iest obyczaiów odmiennosc: y tęc rzeczy nie wádza do zbawienia: iedno ich z boiaźnia **B**oża używac: a gdy ie Pan **B**óg da / prosić Pana / aby pyche y byynosć w nich odiag / a skromnosć ić.

I Słyszac iuż że przez wiary nie nie wprosiś: rozumieś temu że trzeba wiary / iesze też trzeba do wiary pokory / która pokazal w sobie ten tredowac / który pokornie z wezwaniem wielka wpađiac na twarz swoje prosił **P**á Chryśtusa o wzdrowienie. **P**okazuje to medzecz / że pokory trzeba do modlitwy gdzie mówi: **M**odlitwa wpożarzáigcego syc obłoki przenika. **T**ak też iży / iesli co chce wprosić / niechay pokornie prosi: bo pyśnych nie tylko żeby Pan **B**óg miał wysłuchac / ale syc nimi bzydzi.

I Tego też náostaték trzeba temu / który prosi **P**aná / aby ono o co prosi puscil na wola **P**ánsta / iako ten tredowaty wezynil mówiac tak w modlitwie swey do **P**aná: **B**ys iedno chciał Pannie / możes mie wzdrowić. **T**óž też ióže każdy z modlitwy **P**ánstiey wybaczyc / gdzie mówi: **B**adz wola twa ić w niebie / tak y na ziemi: **J**akoby tak chciał rzec: **A**czkolwiek wśednocnosć twoia miły Pannie iest niezmierna ku wezynieniu wszytkich rzeczy: le iż niektóre rzeczy (aczkolwiek są nie trudné wszytki tobie ku wezynieniu) przeciwko wole twoey / a tak / by y te niebyły o które proste przeciwko wole twoey świętey: przetoż niechce nic nád wola twoie prosić / aby chci syc nie był być przeciwnym. **A** zátym / iesli Pan baczy one rzecz być nam pożyte-

Marci II. ver: 24.

Iacobi I. v: 5. et 6.

Matt: 19. ver: 24.

Prou: 30. ver: 8.

I. Reg: 15. ver: 11.

I. Reg: 18. ver: 29.

I. Reg: 22. ver: 18.

Iacobi I. versu 6.

O modlitwie pis

salisiny ná inś

śych mieyscach.

Eccles: 35. ver: 21.

Eccles: 10. ver: 7.

Matt: 6. ver: 10.

2. Cor. 12. ver. 8.

2. Cor. 12. ver. 7.

2. Cor. 12. ver. 9.

Psal. 117. versu 5.

cyna / á tego woléy nie przeciwný / wysluchawa : Bo sýe nam zda síla býc po-
żyteczno / co Pan rozumie býc nam niepożyteczno / y zá škoda nášemu zba-
wieniu : iáko bespíeczne žycie ná swiećie / okrom pokuš wšelákých : zda sýe to
nam býc pożyteczno : á wšakže sýe to pokuše býc niepożyteczno : tego przy-
klad iest w Páwle swietym / Który miał przenágabánie od pokuš : ten rozumie-
miał / že mu to bylo pożyteczno / žeby oná pokuša byla wštrómioná : y dla tego
trzy kroc prosił aby iá Pan od niego oddalił : á wždy go Pan w tym nie
słuchał / bacząc že to iemu bylo pożyteczniéj ciérpieć one pokuše / á to dla
chowánia pokuš : bo kiedýby byl wolen / tego náuka y lástka oná / która má
v Pána swego Pána Chrástusa zbáwiciela nas wšytkých / mogłaby go býc
wnieść w hardosć : bo náuka / čezsto hardé y nádeté czyni. Přetóž Pán
swietý sam o sobie powiedziál / čuítac sýe též býc pod áffectami témi / które
džiom pánuia : Aby mie wielkosć obáwiená nie wniósłá / daná mi iest p-
budka cielesná / šatanští Anyót / Któryby mie policzkoval wednie y wno-
Jakož ma šatan policzkować kiedý niéma ciála : Tak šatan policzkuje / K-
dy přyzwodzi aby člowiek wpađł w grzech. Otóž též Páwel S. mowi : aby
mie policzkoval : to iest : aby mie pobudzał ku grzechowi / á iá znáiac žem i-
člowiekem niepotežnym / wpožarác sýe musé / o sobie pokornie trzymájac
poniewaž mi tak niepotežnosć pánuie.

Přypátrežte sýe temu / iž sa niektóre rzeczy / Które áčkolwiek sýe zdá-
nam býc pożyteczné ku zbáwieniu / á nie sa pożyteczné : iáko to Páwel swietý
rozumíal býc pożyteczno sobie ku zbáwieniu wolným býc od pokuš : ale g-
mu Pan powiedziál / že oné pokušy iemu byly pożyteczné / že z nimi walcýy
přewyciežal ie zá wšpomóžením Božým / iáko ryčez nepřizíaciela swego
tóž žatým ná woléy Pánštíey musíal přestáć. Přetóž každá rzecz o K-
ra prošmy mamy iá poléćac woléy Pánštíey / iáko ten wczýnil tředowát :
wzdrowienie swoje ná wola y podobánie Pánštíe pušćil / gotow bedac y ž-
wie přizíac od Pána zá wdžieczné / y chorobe ciérpieć / y wšytko coby sýe b-
Panu podobálo. Rozwážal to sobie / iž iesli Pan obaczy / že mnie tá cho-
ba moia nie přyzwiedzi ku rozpáczy / Która iest wtráta žywota wieczného /
chowa mie w niéy : A iesli obaczy / že zdrowie Ktore v člowieká iest napí-
wšým ščesćiem mnie nie wzgoršý / co iest přeciwko zbáwieniu / přyzwiedzi
mi ie : dla tegož ná wola iego pušćze : nechay on czyni co sýe iemu podoba
Oto též nawiecéy prošili Pána Boga ľudie swieći / aby im Pán Bóg d-
ciérpliwosć wřeczách tak přeciwnych iáko wščesliwych : aby wniešć čez-
wych nie rozpaczáli y nie šemráli přeciwko Pánu : á wščesliwych / aby
nie podnosili y Pána swego nie žapomínali.

Maš iuž špůsob modlenia przykładem tego tředowátého : K-
napřód do Pána sýe wdal / wiedzác že on každého wiego wčístu wšpomá-
iáko mowi Dawid : W wčístu milý Panie wřywałem cie y wysluchales m-
wdal sýe z wiara doškonála / z pokuš / wšytko ná wola Pánšťa pušćzá-
Pátržayže zá sýe iáko též Pan wšpomógl. Powiada text Ewangelia
iž iáko ščoro pušćil ná wola Pánšťa wzdrowienie swoje / wnet Pán o-
wola swoje :

**Aléciagnawšý Jezus reke swoje dotknal sýe go /
řekl : chce badžže očypšćioný : á ná tych miast o-
čypšćion iest trád iego.**

Pán Chrástus Zbáwiciel náš nie račyl sýe bžyđzić tak ščarád-
člowieká dotknáć / náđ Ktorego nie bylo ščarádníeyšého. To wšytko
wczýnilá oná iego lástáwosć / Która nie bžyđžil sýe y žebraćiem w gnoiu :
týl

był v niego lepszy Królewic niż napodleyśy sluga: wśytkim iednako okaza-
wał łaskę swoie: miłosierdzie swoie wśytkim iednako wyrządzał.

I W tym dotknięciu tego człowieka tredowatego iest tajemnica: boć
przez dotknięcia mógłby go być ozdrowić: przetoż znąc że nie bez przyczyny to
sye stało/ że sye go dotknął. Chciał Pan przez to pokazać/ że iesliby był na-
śey miżerny natury nie dotknął sye Bostwem swym/ tho iest / by sye był nie
stał człowiekiem / nie byłby był zbawion żadny człowiek. Dotknął sye Pan
naśey natury: nie iżby był od niy zmażany/ ale będąc czysty/ aby nieczystość
naśey oczyścić. Chciał też przez to pokazać / iako Cyrillus mówi / złączenie
Bostwa z człowieczeństwem: a że tak z duszą iako z ciałem Bostwo iest zła-
zione / y stał sye ieden Chrystus. Przetoż przez oboie / to iest / przez duszę / y
ciężło / okazały sye znaki bostkiew natury / abowiem ciężło / światłość w sobie
zachowaną okazała / gdy przez dotykanie ozdrowienie dawało / a dusza też
mocz wolej / okazała możność Bostwa. Baczże że dotykanie pąskie lu-
dzi / tak umarłych / iako też y infy chorych / pokazywało Bostk nature być
iednoczoną z człowieczą naturą: a tak ze dwu natur / to iest Bostkiew y czło-
wieczey iest ieden Chrystus: tenże iest Bogiem: tenże też iest y człowiekiem.

I Jeszcze przez to dotknięcie człowieka tredowatego / pokazał Pan Chry-
stus pokorę swoie: aby nas przez nie nauczył żadnego nie wzgardzić / za-
nym sye nie bzydzić / żadnego nie powiedać wzgardzonego dla niezdrówia-
nia iego: które od Pana Boga bywa przepuszczone.

Spycalby też kto / iesli tym Pan Chrystus co uczynił przeciwko zakono-
wi / że sye dotknął tredowatego / czego zakon zakazywał: Obaczysz przyczynę
/ dla czego zakon zakazywał dotykać sye tredowatego / obaczysz że pan Chry-
stus przeciw zakonowi by namnię nie wystąpił. Bo zakon dla tego kazał nie
dotykać sye tredowatego / aby sye nie zarażili ludzie: A Pan Chrystus tym
swoim dotknięciem zarażił sye / ale zarażonemu ozdrowienie przez nie spra-
wił. Bo rzekł do niego: Chce cie oczyścić: bądź oczyszczony: y natychmiast
jest oczyszczon trad iego.

I Tym go sposobem ozdrowia (mówi Doktor święty Ambrozy) którym
go prosił. Jakoby tak chciał rzec prosiącemu: Miał moje wola / miał mo-
ją siłę / chcesz / możność moie y moc wyznawać / a tytko prosisz o chcenie /
lbo o wola moie: Wielmożnie wierzy / wielmożnie też będziesz oczyszczony:
nie wątpiesz wierzyć / nie zamięstam cie ozdrowić: mówisz mi / Panie / Bys ie-
no chciał: Odoż chce: Mówisz mi / możesz / to iest / przypisujesz mi możność /
przetóżci mówię: Bądź oczyszczony: A natychmiast za tym rzeczeniem oczy-
szon iest trad iego.

Odpowiedzi przedziwny dobroci pąskiej y mi-
łości miłosierdzia y mocy nie infy iedno bostkiew: Żaiste nie iest tu infy głos
iedno on / Który mówił: stani sye światłości: y natychmiast stała sye swia-
łość: nie cięży mu było stworzyć człowieka / a niż go ozdrowić / albo od umar-
łych wzbudzić. Żaiste prawdziwie mówi Dawid: Ty iestes Bóg który czynisz
żiwne rzeczy: Który słowem twym ozdrowiaś rozmaite choroby. A praw-
dźwie powiedział medzec: Wśechnocne słowo twoie miły Panie: tytko ty
zeczysz / a wśytkie rzeczy są tobie posłusne: zeczysz nieczystości odcydz precz
lic wnet na to miejsce czystość nastąpi. Alec temu nie trzeba sye nam dzi-
kować / że Pan Chrystus tak dziwny był w sprawach swych / Który go wierzy-
ły być prawdziwym bogiem: iedno iemu dziękować mamy za iego wśytkie
prawy.

Oczyściwszy tedy iuz tak onęgo tredowatego: y okazawszy moc Bos-
twa swego wśechnocnego nad tym człowiekiem vtrapionym y niedziym /
at do niego rzecz druga mówić:

Leuit. 13. ver. 44.
45. & 46.

Genes. 1. versu 3.

Psal. 76. ver. 15.

Sapien. 18 ver. 15.

W rzeczy do niego Pan Jezus: Patrz byś teg
nikomu niepowiedał: ale idź/ Wkaj sye Kąptane
wi/ y ofiaruy dar twój który roszkażat Hgoizef ni
świadectwo im.

Trzy rzeczy roszkażat p. Chrystus tredowátému niż go opuścił oczyszcionej
Naprzód/ aby nikomu nie powiedział/ co sye z nim działa.
Powtóre/ aby sye Kąptanowi wkazał.
Potrzebie/ aby ofiarował dar.

I.

Pierwsza rzecz/ która roszkażat Pan tredowátému/ aby nikomu ni
powiedział oczyszczenie swoje. Uczynił to

1. Theff. 2. ver: 4.

Matt: 6. versu 1.

Naprzód dla tego/ aby nas nauczył z nasych dobrych spraw v ludzi p
żney chwaly nie szukać. Przetoż Origenes mówi: Cemu panie teraz mów
żadnemu niepowiedać? Dla moiéy mówi pokory: y abyś was nauczył /
kiedy co dobreż czynicie abyście sye nie chelpili y nie wynosili próżno: żebyś
sye nie chcieli podobać przed ludźmi/ iako iest obyczay v niektórych: iż iesli
dobrego czynią/ albo iesli pościza/ albo iesli vbogie iatnużnami wspomagaia
albo iesli iakie inśe pobożné sprawy wyrządzaia/ wnet za to chcą być chw
leni v ludzi/ y sobie sye podobać/ ale tacy przed panem są bez zapłaty. Ma
iedne przyczyny / dla czego Pan Chrystus zażkażat tredowátému dobrodzie
stwa swego powiadać.

Marci 1. ver: 45.

Druga ieszcze przyczyna do tego/ aby przez opowiedzenie iego oczyszc
nia/ pierwéy niżby go byli Kąptani nie przysadzili do zdrowych/ nie była iat
nieuczciwość Żakonu: a skądby byli przeciwnicy PAnscy mieli okazywać po
twarzać go: przetoż tredowaty/ iako skoro był opowiedziany od Kąptanów
być oczyszczonym / nie tańl wiecéy onego cudu oczyszczenia swego: ale iat
Marek święty Ewangelista świadczy / Począł opowiadać y oflawiać on
dobrodziejstwo Pana Chrystusowé.

Ażekliby tu kto/ czemu ten tredowaty nie wypełnił przykazania PAniski
go: bo aczkolwiek z przodu zamilezał/ ale potym opowiadał dobroć PAni
ska/ która wielkim cudem nad nim sye pokazała: Ze sprzodu zamileża
to sye stało dla pewniejszego świadectwa cudu pAniskiego: bo by był wszyt
lud opowiadał być czystego od trefu człowieka/ a póki Kąptani go nie prz
sadzili do czystych/ do tad musiał sye rozumieć za nieczystego.

Przyczyny przez
Pan kazał zamil
czć Cudu / y cze
mu go potym tre
dowaty oflawił.

Cato.

II.

Tym tedy był wtwierdzony cud PAniski / kiedy go iuz opowiedział cz
stym być. A gdy był cud PAniski potwierdzony przez wyrok Kąptaniski: t
tęż ku czci y chwale Panu Bogu przynależało opowiadać dobroć PAniska.
zatem ma Pan Chrystus przyczyny / dla czego kazał zamileżć cudu przeze
uczynionego. A oczyszczony też ma przyczyny/ dla czego tenże cud opowiada
Ta wielki to wmyśl należy uczynić dobrodzieństwo / a za nie nie żedac dzi
kowania. A wszakże ten/ który iest podpomozony dobrodzieństwem cudzym
powinien przed wszytkimi ie opowiadać: bo skąd roście ten pożytek / iż du
dzy bywaia pobudzeni ku dobrze czynieniu bliżnim swym/ gdy slyśa iż inśy
dobrodziejstwa bywaia opowiadane. Ach rzeczy weza nauczyciele
skolach swych uczniów mówiac: Uczynność inśego opowiadać pAnietar
A sam iesli komu dobrze uczyniś/ milcz. Wżes slyśał pierwszą rzecz która
Pan uczynić kazał tredowátému.

Powtóre słuchay czemu mu sye kazał Kąptanom wkazać mówiac
Idź wkaj sye Kąptanom. Hieronim święty wyłożył przyczyny / dla której
Pan Chrystus tredowaté stał do Kąptanów.

Naprzó

I Naprawdę mówi dla pokory / aby się pokazał iż czcił Kaptanowski stan. Abowiem było przykazano w Zakonie: Jż którzy byli oczyszczeni od trefu / q- by ofiarowali dary Kaptanom: Bo słupnie tredowaty za BŻym rosfaz- niem Kaptanów rosfadkiem / jeśli był albo czystym albo też nie czystym / tu przywieściu albo tu wygnaniu rosfadzony był. A iże ten tredowaty rosfadkiem Kaptanów wygnany od iawnego obcowania albo przebywania z ludźmi: tedy potrzeba było nāznaczonemi Cerymoniami iego przywróconę czystość oznac rosfadkiem Kaptanistim / y ofiara nāznaczone.

I Powtórze / przeto mu się wkazać Kaptanom kazał / aby zātulił wsta po- twarców / którzy go potwarzali / iżby przeciw Zakonowi czynił: y aby tym Za- kon stary wypełnił: a cudu swego nie odmiennę prawde pokazał. Bo jeśli by byli Kaptani iego cudów nie poświadczyli / rozumieliby byli ludzie / iż to i- kim Czarnoksiężstwem czynił. Przetoż Narek święty mówi: Jż się kazał v- kazać nie tylko Kaptanom / ale też y przelożonemu Kaptanistiemu.

I Trzecia przyczyna do teg: Jż figure przyszłego Kaptanistwa nowego Za- konu przez to odesłanie tredowatego do Kaptanów pokazać chciał. Bo i- ko Zakon był przykazat rosfadzić tredowate od nie tredowatych Kaptanom: tak też PAn trad duchowny / to iest grzech / swym Kaptanom które miał pośtanowić / miał zlecić tu rosfadkowi: iż którego oni do czystości mieli przysadzić / ten przed Panem już miał być oczyszciony. A uczynić to raczył o- niemi słowy / które mówił do nich: Którym odpuszcicie grzechy / beda im odpuszczone.

Przypatrz się iako Pan wecił Kaptanistwo oboie / tak staręgo iako y no- wego zakonu. Staręgo zakonu Kaptanistwo trefu sedziami uczynił: bo nie Królowi / nie przelożonemu miastu / ale Kaptanowi rosfazał się po- kazać. A śnać choćby był zdał się nieczystym / a oni go przysadzili czystym: za- zyściego musiał być poczytan. A choćby też był zdał się być czystym / a oni go nieczystym powiedzieli / musiał być za nieczystego.

Zas zakonu nowego Kaptanistwo daleko więcej wecił / niż onę staręgo zakonu. Bo iako zacznieysia iest dusza od ciała / tak też wietśa zacność Ka- ptanistwa nowego zakonu od Kaptanistwa staręgo zakonu: bo nie sedziami iest zostawit / ale sedziami dusi wśytkich ludzi / tak wboięgo iako bogate- go: tak sługi iako Pānā: tak Księżcia iako Króla albo Cēsārza. Wśytkich dusie Pan tu ich rosfadkowi zlecił.

I Trzecia mu rzecz kazał / to iest ofiarować dar / mówiac tak: y ofia- uy dar twój który rosfazał Moyżesz na świadectwo im. Jeśli chcesz wie- dzieć co za ofiara była tredowatych która mieli ofiarować przy oczyszczeniu: Czytaj o nię w Księgach Moyżesowych / które zowią Leuiticus: tam dosyć ostatecznie o tym napisano. A wśakże to odesłanie y ofiarowanie tredowa- tego iest nam nauka / iako wważać mamy dobrodzieystwa Pānistie: iż ich za- pamietywać nie mamy: ale zawżdy za nie ofiare / y dzięki ofiarować iako Da- roid wspomina mówiac: * Dobroczecz duszo moia PAnu a nie zapamietałay dobrodzieystw iego: Bo żaden znāt wietśy nie iest niewdzięczności / iako za- pamietanie dobrodzieystw Bożych / a kto iest niewdzięcznym dānych dobro- dzieystw / czyni się niegodnym / aby potym iaktie dobrodzieystwo otrzymał: y zestroć otrzymane dobrodzieystwa za niewdzięcznością bywając oddalo- e: przetoż jeśli chcemy dobrodzieystwa Pānistie otrzymać / bądźmy wdzie- cni / dziękuiac y dobroczeczac za nie Pānu.

I Przez to / iż nie tak zgola opuścił PAn BŻy tego tredowatego / ale mu nāznaczył tu uczynieniu niektóre rzeczy / znaczy się: Jż tōż duchownie o- czyszcionym przez pokutę / od tych przez które oczyszczeni być mieli czynić mia- o: nie zgola mieli być opuszczeni / ale do pokuty świętey miały im być znāczo

Leuit: 14. ver: 2.

3. 4. 5c.

Marci 1. ver: 44.

Ioan: 20. ver: 23.

† Leuit: cap: 14.

ver: 1. 2. 3. 4. 5c.

Ofiara Tredowatę była / dwa Wrobla żywe / drzewo Cedrowe / Jedwab iasno czerwony / Bizop. Jeden Wrobl w nacyniu gliniā- nym zabity / a dru- gi żywy we trwi zabiteg miał być omoczony / zc.

* Psal: 102. ver: 2.

Stoga Ewange-
liści dawać endy/
jedem trędowas-
tego Żyda/ a dru-
gi Setnika Po-
ganiń/ obudwu
wielka była wi-
ara: bo ow wola-
Paniśta można
wyznawał/ a ten
złote słowo iego
Slugi Pismo
Świete dziećmi
zowie onjś v k-
to-ty służy/ iako
cztać możes 3.
kreg: 19. ver: 3. o
Reliażu.

Ioan: 4. ver: 46.
Matt: 8. versu 15.
Matt: 9. v. 1. & 6.
Matt: 4. ver: 13.
Matth: 9. versu 1.
† Ioan: 6. ver: 59.

Cnoty Setniko-
we wylicza.

I.

Duchowny wys-
klad dla nauki.
Przyczynę czemu
Setnik pierwszy
posłał/ a potem
szedł do Pana.
Niemoc Slugi
iego.

Sława o Panu
iż ozdrowiał.
Wiara żywa o
mocy iego. 2.

* Eccles: 12. ver: 3.
Iacobi 5. versu 16.
ORate pro inui-
cem, &c. 3.

ne rzeczy tu uczynieniu: także y dziękowanie za dobrodziejstwa Pańskie. o-
czyni na innych miejscach będzie.

¶ Sluchaj dalej spraw Pańskich y wielkiej dobroci iego / który i-
gotów każdemu być miłosiernym y dobrotliwym. Oto uczyniwszy nad-
nym łaskę swoje/ idzie dalej gotów będąc też drugiemu pokazać: co latnie
pobaczysz z tekstu Ewangelii/ który tak mówi:

**A gdy wszedł do Kapharnaum/ przyszedł do ni-
go Setnik prosząc go temi słowy: Panie Slugi
mój leży w domu powietrzem żarąony / y cię-
rpi wdreczenie.**

¶ Często sły to pokazuje v Ewangelistów/ iż Pan Christus w mie-
stym Kapharnaum cuda czynił / a śnać więcej niż gdzie indziej. Naprzy-
kład syna Królowego ozdrowił w Kapharnaum. W tymże Kapharnaum
zdrowił matkę / żony piotrowej. Tamże ozdrowił człowieka paraliżem
razonego. Tamże przemieszczał opuszczony Nazaret. Tę Kapharnaum
nazywa Ewangelista Mattheus świętym miastem iego. † W tymże Kapha-
naum uczył iako mamy wierzyć o Sakramencie ciała y Krwie iego święte.
Otoż też y teraz w tymże Kapharnaum Ewangelia świadczy/ sluge Set-
nikowego przez słowo swoje wszechmocne ozdrowił: bo aczkolwiek sluga Se-
tnikowy nie był przed PANĄ przywiedzion: wszakże on go ozdrowił słowem
swoim świętym/ na prośbę Pana iego:

Niżli sły będziemy przypatrować w tym cudu sprawie wszechmocności
Pańskiej/ która nie innego nieokazuje/ jedno iż Pan Christus jest prawdziwym
Bóg: Pierwéy obaczmy przystąpienie Setnikowe ku Panu Christusowi: to
będzie sły czemu przypatrować/ węższawszy pierwéy co to za człowiek był.
Człowiek to był pogański/ który pod mocą swoją miał sto rycerzów. Poga-
nin ten Setnikiem był/ ale nie z pogańska wiara y enotami przystąpił do
Pana Christusa: mocność wiary iego niżej iasnie wybaczysz z tekstu Ewa-
gelii. Ale teraz innym enotom przypatrz sły.

¶ Naprzód uczciwości która uczynił Panu Christusowi/ iż wstydząc
go iako człowieka Pogański/ y mniemając że sły miał nim bzydzić/ naprawi-
do Pana Christusa o przyczynie starszych Żydowskich/ aby za nim prosili.
Patrzajże iako też ty masz uczciwość wyrządzać panu swo-
mu/ prosić go/ aby
zdrowił slugę twego/ to jest duszę twoją/ która służy ciału twemu/ rządząc
y sprawując. Jesliż rozumiesz żeby grzechy twoje czyniły cię bzydliwym przed
Panem Bogiem/ o czym medzecz powie: † Iż nawyszy pan Bóg w niemo-
wici ma grzeszne: wynidź z domu twego/ to jest/ opuść stare obcowanie
grzechach: proś o przyczynie starszych/ to jest wybranych Pańskich/ którzy
przed oblicznością pańską/ służąc iemu bez przestanku/ aby sły za tobą przy-
czyniali o ozdrowienie dusze twojej: co okrom wątpienia otrzymasz.

¶ Potóra tego Setnika pokazała sły też w tym / że sły niegodnym uczy-
nił przystąpić przed obliczność pańską/ prosić o łaskę y o wspomóżenie: A
też ma w nas być/ iż z wielkiej pokory czując sły być niegodnymi wysłuch-
nia pańskiego/ świętych iego mamy prosić o przyczynę za nami.

¶ Trzecia cnota pokazała sły w tym człowieczu pogańskim: Miłosier-
dzie/ które miał przeciwko słudze swojemu: iż widząc go być chorego/ nie w-
rzucił go z domu swego/ ale sły on starał/ y lekarstwy iakimi mógł opatrować
które kiedy nie mogły nic pomóc/ wdał sły do Lekarza/ o którym trzymał m-
cnie nie niewatpiąc/ że okrom żadnego zanieśkiania miał go ozdrowić/ a

by rychli-

Wychłey tu miłosierdziu Pána zbawiciela przywieść mógł/ powiedział iż wielkie dreczenie cierpi.

Tu syc niechay Pánowie uczą/ którzy służy mają/ iako syc przeciwko im mają zachować: iż ie mają milować/ iako przystoi/ w niedostatkach ich opierać: o ich zdrowie syc starać/ niezaraz go wygnąć przed. Przetoż Apostoł miety wspomina Pány/ iako syc mają przeciwko sługom zachować: wspomina służy aby byli posłusni pánom swym/ niecinaczezy iako samému pánu Bogu. Pány też wspomina/ aby też tóż czynili sługom/ to iest/ ich posługi nę radzali: bo wszelki naieumni albo sługa godzien iest zapłaty swojej: a ty si czasu potrzeby iego albo niemocy/ wyżenieś go z domu swego/ zle mu nę radzaj posługi.

A nietylkoś to temu powiniem/ który iest twego domu obywatel/ ale snadź y obcemu/ iako Dawid uczynił Egypczytkowi służy Amalekity/ dla choroby od pána swego na drodze porzuconému: którego Dawid nakarmił y napoił: bo uż trzy dni y trzy noce nie jadł był/ ani pił.

Sluchay co o takich mówi Páwel święty/ którzy syc o swoje domowe niestają/ i tak mówiac: Jesli syc kto niestara o swoje domowe/ ten syc wiary zająz/ y iest goršy nad niewiernego. A bez pochyby prawda to iest/ iż taki syc iest nad poganina. Oto poganin staranie uczynił okolo służy swego/ i takie staranie/ iakie wiec czyni Oyciec okolo własnego Syna swego. Tęciemy syc staranie miał ten Setnik o służy swego/ iako Król o Syna swego. Boże dayto/ by tacy byli Pánowie przeciwko sługom swym/ y poddać syc/ którzy v nich są iako niewolnicy/ które dreczą iako Pharaó Żydy dreczył Egypćie. Tęci tego vcy pismo święte mówiac: Jesli masz wiernego/ i tak mierz go iako dusze swoje/ y wważay go iako brata swego. Alec drugi tak niestara o brata/ iako syc ten Setnik starał o służy. Otóż uż słyszyś iego był miłosierdzia przeciwko słudze swemu ten Setnik.

Przypatrz syc też roztropności iego/ w tych słowach które mówił do Pána: nie prosił/ zdrowo służy mego: bo rozumiał Pána Chrustusa być moim tu uczynieniem/ mądrym tu w rozrozumieniu/ y miłosierdnym tu wysłuchaniem: ale mówi: Pánie służy mój leży w domu powietrzem zarażony/ y cierpi dreczenie: Jakoby tak chciał rzec: Jesli będzie wola twoja/ możesz go wybać od tak wielkiego wdreczenia: y rozumiem to o twoim miłosierdziu/ że nie nad nędzą iego y wstępiem który cierpi zmiłujesz. A Pan Chrustus też który wysłuchawa mając w nim vřnosť/ okazał łaskawość swoje natchmiał:

Przełt do niego Jezus/ przyyde ia á vřdrowie go.

Wielka mořność Pánstka/ który samym słowem vřdrowić natchmiał mógł: ale nie mnieysa pokora/ który oto nie bżydzil syc służy natchmiał niemocnego. Abowiem iako mořny y łaskawy siedł tu vřdrowieniu. A pól drogi prořony/ rzeczeniem vřdrowił: bo Łukasz święty powiada/ że uż Pan poředł do niego/ á nie dochodząc/ vřdrowił go. Czytamy ná inym miejscu/ to iest v Jana świętego w Ewángeliu o tym/ iż prořony Pan Chrustus od Królka/ aby ředł do domu iego/ á vřdrowił mu syna/ niechciał: aby syc niezdal/ że częć wyrzadzał bogactwom onęgo człowieka. A tż syc Ewángeliu obiecał syc przyść vřdrowić służy Setnikowęgo: á dla tego/ iżby pokazał/ że nie iest brákwnikiem osó: tak v niego Król iáz v bogi/ tak służy iako Pan/ wřytlich iedná o v siebie ma. Stadze powieřiał Piotr święty w Dziełach Apostolskich: iż prawdziwiem tego doznał/ że An Bóg nie iest brákwnikiem osó: ale we wřytkim narodzie który czyni natchmiałność/ iest iemu przyiemny:

Wřydachy syc tu oni tego mieli/ którzy przeciwnie czynią/ nie tak iáz Pan Chrustus zbawiciel/ który syc nie bżydzil nie służy Setnikowym ię go

Ephe. 6. v. 5. 7. et 9

Luca 10. versu 7.

1. Reg. 30. ver: 12

12. 13.

1. Tim 5. versu 8.

Exodi 1. versu 12

Ecclesi 33. ver: 34

4.

† Beda.

Luca 7. versu 5.
Poganin to był nabořny/ bo był zbudował żydom Bořnice/ y miłował naród żydomři.

* Luca 7. versu 6.
Ioan: 4. ver: 47.

Act. 10. ver: 34.

Psal: 112. ver: 7.
Psal: 9. versu 13.

nawiedzić chciał: a oni zaśie tylko bogaté Pány z chęcia nawiedzić / ale v bogich niewidza. Czyli mniemasz ze to Pánu przytemnieyszy / który iest boga ty. A o tym rozumieś ze go PAn Bóg zapomniat w vboſtwie iego: Tu wierz temu: Pan Bóg iako Dawid mówi / nie zapámietá v bogiego y wgnóiu: a często z gnoiu wynosi v bogiego. A na drugim mieyscu mówi: Jż ni zapomniat PAn Bóg wolania v bogich ludzi y nie bzydzi ſye imi. Oco niema być ſługá wiety nad Pána ſwego: Chreſcijanin nad Pána Chryſtuſá / którego imieniem ſye ſczyć: PAn Chryſtus nawiedzić był gotów ſługá Setnikowego: a my nie bedziem takimi / żebyſmy nawiedzić niemeli nad na podleyſzego: Pan Bóg nie zapámietá wolania v bogich: a my zapomniemy ich w niedoſtátkách które ciérpia: záprawde to nam nie przyſtoi być ná Pána náſzego hárdſzymi. Badźmy náſładowcami Pániſtymi: a Pan táſkárwie bedzie raczył nas zá ſługi ſwoie przyiać.

¶ Juzem pokazal vpoſorzenie Pániſkie / który takiéy pokory był / iż ot chciał ſługę v bogiego nawiedzić. Pokaże téż iaka pokorá przy wierze tego człowieka Poganíſkiego była / który ſye niegodnym czynil przyiać PAná v dom ſwoy mówiac:

Panie nie iestem doſtoien / byś miał wniſć pod przykrycie moje / ale tylko rzec ſłowem / a bedzie v zdrowiony ſługá mój.

¶ Wielka iest záſte pokorá y wiara tego człowieka poganíſkiego: wielkiéy pokory uczynil ſye niegodnym / aby Pan wſedl w dom iego. Wiara wielka pokazala ſye / ze wierzył być Pána tak moźnego / ze ná roſkazanie iego mógł być zdrowy ſługá iego. Mówi Panie nie iestem doſtoien abyś miał wniſć pod przykrycie moje. Ale tylko rzekni ſłowem (to iest / tylko roſkaż. Bo ſłowo twoie iest takiéy wagi / iako obecnoſć twoia: ſłowo twoie iest ſkonczeniem wſytkiéy téy ſprawy. Tylko rzekni ſłowem: iakoby rzekł (ac tak dalece niemiál wiary: ale my wierni dolożyć tego tak moźemy) † onym ſłowem którymeś ſtworzył niebo y ziemię / y wſytki rzeczy które ná nich ſą * tyś rzekł / a ſtály ſye wſytki rzeczy: tyś roſkazał / a ſą ſtworzone: roſkaż / a nátychmiáſt oſtąpi choroba / a zdrowie przyſtapi. Boc pánu było tak tá cwie człowieka ſtworzonego v zdrowie / iako y ſtworzyć: ſłowem go ſtworzył / ſłowem ſtworzonego v zdrowie.

¶ Panie nie iestem doſtoien abyś wſedl pod przykrycie moje. To ſłowo przyſtoi záwždy każdemu wiernému mieć w ſercu y w vſciéch / aby ſye záwždy niegodnym zwał być láſti y dobrodzieyſtw pániſkich. Wchodźi téż y teraz mówi Orygenes Pan pod przykrycie twoie: kiedy Swiety przyymieſz pokarm / kiedy chlebá y picia żywota wiecznego vzywáſ: kiedy pożywaſ y piieſ ciało y krew Pána zbawiciela twego: ná ten czas Pan wchodźi pod przykrycie twoie. Przetoż ty vniżáiac vpoſárzáiac y niegodny ſye czyniac / mów: Panie nie iestem doſtoien / abyś wſedl pod przykrycie moje. Jeſli ty pokornie bedzieſ ſye wyznawał niegodnym: téy pokory záſługa / on ciebie bedzie miał zá godnego.

¶ Baczyc moźemy / iż daleko rozumnieyszy był ten Setnik / który obaczył wſy niezmierná godnoſć Pániſká / powiedział ſye być niegodnym przyiać pána Chryſtuſá w dom ſwoy: niź oni Żydowie / których do Pána Chryſtuſá poſtáli / którzy mówili: Godzien abyś to dla niego uczynil: którzy wielmoźnoſci Pána Chryſtuſowéy nieználi / zé. Przetoż wiary ſwey chwale y záplátę otrzymał. Chwale wiary ſwey otrzymał / kiedy Pan Chryſtus powiedział / że

miedzy

† Psal: 32. ver: 6.

* Psal: 148. ver: 5.

Bzydzili ſye Żydowie a nawieſcéy Pharyzeuſowie z pogány mówic: daleko wieſcéy do ich domów wniſć: wiedziat to Setnik / y baczac PANA nie proſtym Żydem / ani Pharyzeuſem / ale wielkim y zacnym człowiekiem ná ludzi inſe wſytki / rozumieiac moc boſką w nim / áto do takiéy pokory przyſedl / ze ſye niegodnym bytnoſci Pániſkiey uczynil iakoby rzekł: ieſli dom mój nie godzien / aby Kaſplan Zákonny weń wſedl / daleko wiecieiem tego niegodzien / aby ty tak mocny y zacny zé.

Luce 7. versu 4.

niedzy Żydy takię wiary nie znalazł. Zapłate otrzymał wiary swęj : to iest :
ludze swemu zdrowie/ a sobie żywot wieczny. A godzien był takię zapłaty/
ponieważ tak wierzył/ że Pan Chrystus takię możności był/ którego słowa
ona nieuleczona niemoc była poslušną. Tęże wiary swęj mądrym dowo-
dem potwierdził mówiąc:

Abowiem cyżemci ia iest człowiek pod inżego mo-
gą postanowiony: a mam też pod sobą Rycerstwo:
gdy rzekę temu idź/ tedy idzie: rzekę drugiemu
Bieżydź sam/ a przybydzie: a słudze swemu/bczyni co/
tedy bczyni.

Nie dla tego ten Setnik opowiadał możność swoje/ że też miał
tęż mu byli poslušni / ale aby pokazał daleko możniejszego w rozkazaniu
P. Chrystusa zbawiciela naszego. Jakoby chciał rzec: iam iest inżym po-
lušny/ y drudzy mi też są poslušni: ale daleko więcej są tobie poslušni wśy-
kie choroby/ boś wśytkich iest pánem: A chociaż ty nie będziesz obecnie w
domu moim według bytności/ ale rozkazaniem twoim swietym iestes y be-
dziesz w domu moim: nie niezastodzi niebytność twoja/ tedy bytność iest
mocy twoiej. O mocy Pánstiej/ acz proroków nieczytał/ ale syc porównał
ona prorocka mowa/ która o Pánu Bogu tak mówi: † Pan zabija y oży-
wia: Pan zrani y wleczy: a nimas̄ koby z ręki iego mógł wyrwać. Rownie-
ż on pogánin to wyznawa/gdy mówi: Pánie mozesz w domu moim nie bedac
widomie wzdrowic go: Rozkazuje też teraz / aby choroba odesła/a zdrowie na-
to miejsce aby syc przywróciło. O wielka wiara tego człowieka pogánstie-
go/który tak trzymał o wśednomocności pánstiej/ że na iego rozkazanie mógł
syc z choroby nieuleczoney zdrowy sluga iego. Přetoż powiada Swiety
Hieronym/iż syc podobala wiara tego Setnika Pánu Chrystusowi dla tego
ż on bedac pogáninem wierzyl/ iż Pan Chrystus powietrzem zarażonego
mógł wzdrowic. Też potórą ię podobala syc Pánu/iż syc niegodnym vznał
syc/aby miał przyiać w dom swóy Pána Chrystusa. Mądrosć też niemniej
se podobala pánu teg człowieka/ iż pod przykryciem człowieczeństwa vznał
Boska moc pánstka. Dla tegoż też iego wiara iest z podziwieniem pochwa-
nana/iako świadczy text Ewángelięy.

Co vślyszawszy Jezus/żdziwit syc y rzekł do onych
:o ja nim sli: Zaiste wam powiadam/żem niená-
ažt takię wiary w Izráelskim ludu.

Tu Ewángelia opisuje zálecenie zacnéy wiary Setnikowey/gdy mó-
wi/iż syc Pan Jezus żdziwit. V Pána Chrystusa nic nie bylo w podziwie-
niu/ani zloto/ani bogáctwa/ani Królestwa/wśytko to v niego bylo za nic:
ama wiara w podziwieniu v pána byla. Nieprzynalezala tá namietność ná-
dana dziwowac syc/iako ná Boga/bo v niego nic niemáš nowego/ y niespo-
dziwalego/z czego pospolicie dziwowanie przychodzi: Ale przynalezala iako
ná człowieka prawdziwego: gdyž z ciałem naše niedostátli przyiał wśytkie/
skrom grzechu. Dziwował syc tedy Pan/iż widział Setnika že tak barzo
rozumiał o iego wielmożności.

Ždziwit syc Pan. Wykládáia Doktorowie tak té słowa: Nie z po-
trzeby iakię z strony osoby swęj dziwował syc:ale pokazal sam siebie inżym

násládom

Ewángelia po-
kazuje vmyśl do-
bry być Panu mi-
ty: ten Setnik iž
dobrym vmyślem.
czynil syc niego-
dnym aby wśedł
do do iego Pan/
iest záleconym/ a
Grażeni którzy
dla swini w mo-
rze od Ezarta w-
pedzonych y vtoz-
pionych/ prošili
Pána aby sedł
od nich z ziemie
preez/ zálecenia
niemáš/bali syc
abowiem/ aby
wieršęy pomsty
náđ soba nie v-
ználi. 26.

Matt.8. versu 34.

Marci 5. ver: 17.

Luc 8. ver: 37.

† Deut.32. ver:32.

1. Reg: 2. versu 6.

Ž wiara ten Se-
tnik miał miłość
Božę: bo iemu
tu gci zbudował
Božnice: miłość
bližniego/bo mi-
łował Žydy: Po-
kore/bo syc vzy-
nił niegodnym.
Otóż máš wiara-
nie goła. 26.

Beda.

Miratus est Iesus,
id est, ostēdit rem
illam dignam esse
admiratione. 26.

Rom: 10. ver: 17.

Genes: 15. ver: 6.

Exodi 4. ver: 18.

Ps: 80. v: 9. 10. et 11

Matt: 15. ver: 24.

Ibidem versu 26.

Psal: 17. ver: 45.

Isaia 1. versu 3.

Luce 11. versu 15.

Ioan: 8. versu 48.

Ioan: 9. versu 24.

Matt: 9. versu 18.

Ioan: 3. versu 9.

Ioan: 11. v: 21. et 32.

† Ioan: 2. ver: 11.

Y wiara/y ta ma
swe wstepy w luo
dziach/ iedna jest
mnieysza / druga
wietsza:

nasladowcom/ze ona wiara poganska byla godna/ aby sye iey kazdy dzirwo
wat. Ale czemu sye iey dzirwowal? Juzem pokazal/ze sye dzirwowal iako czl
wiek. A wsatze niedzirwowal sye iakom powiedzial dla siebie/ zeby to iem
miato byc w takim podziwieniu / iako my zwykli dzirwowac sye rzeczo nie
slychany: ale sye dzirwowal/ aby nas y one nasladowce swe nauczyl tako
wey wierze z podziwieniem sye przypatrzac/ ktora bez nauczyciela zadnego by
wa niekiedy w czlowieku: iako to wtym Setniku byla/ ktory niemial zadne
go cwiczenia w wierze/ okrom wnetrznego natchnienia Bozego: Ten sam dz
wnym sposobem kiedy raczy dae y wlawa w serca ludzkie Wiare: podczas.
przez nauczyciele/ bo wiara z sluchania bywa: podczas tez bez zadnego nau
czyciela y sluchania slowa Bozego: iako sye trafilo temu Setnikowi: ktor
nie sluchalac nigdy slowa Bozego/ ani tez czytalic pisma/ ani zadnego obja
wienia maia/ z natchnienia Panstiego tak mocno wierzyt. Niemniej sye
wiary byl ABRAHAM ktory wwierzyt PANTU/ a to mu bylo poczytano ku
sprawiedliwosci: a wzdyzadnemu nie byla w podziwieniu: y nie czytamy
zeby sye iey mial dzirwowac. Przyczyna: ze on wwierzyt Panu ktorzy mu sy
pierwey pokazal. Mojzesz wwierzyt Panu/ ale mu sye pierwey pokazal/ y zna
ti przed nim uczynil. Przed tym Setnikiem zadnych cudow nie bylo/ iedno
o nich slyszac wwierzyt. Przetoz Pan powiedzial/ ze takiy wiary nie nalaz
w Izraelu. Czemu: bo aczkolwiek insy wierzyli/ ale wierzyli widzac znak
wielkie/ y byli wywyczeni wspomnieniem Zakonu y Prorokow/ y obietnice
do tego przywodzily/ iako Dawid mowi: Ludu Izraelski bedziesli mie slu
chal/ nie bedzie miedzy wami BOga nowego/ y nie bedziesli chwalic BOga
obcego: homci ia BOg twoy/ ktorzy cie wywiold z ziemie Egipskiej. O
tworz wsta twoie/ a napelnie ie. Niedawno im kazal siebie sluchac/ y Bo
gow inych niemiec/ bo ie wywiold z ziemie Egipskiej/ y obiecal napelnic w
sta ich/ to iest dostatek wszytkiego dac. Setnik nie takiego nie widzial: ni
widzial cudow: nie slychal wspomniania Proroctiego: nie slykal tez zadney
obietnice: a wzdy taka wiara mial/ ktorzy Pan nie nalazt w Izraelu: miedzy
ktorymi tak wiele naczynia mial ku zbudowaniu Wiary swoyey swietey/ ze i
tez Owcami swemi nazywal: a na ostatek y Synami / ktorzy mieli byc do
brodzieystw y wiary iego nasyceni nad inie.

I Nie nalaztem/ mowi/ takiy wiary w Izrael: to iest: iaka miedzy ludem
cudzy nieznanomym poganskim. Mogl Pan one slowa mowic Dawidowe:
Narod ktoregom pierwey nie znal/ ten mi sluzyl: co vchem poslysal/ wsluchal
mie. A ktorzy to narod co go Pan nie znal: Zaden insy iedno Poganski:
tych Pan nie znal: bo go tez oni nie znali/ chwalic inie Bogi. Tenze lud nie
znaiomy Panu sluzyl/ y sluchal Pana ktorego z wiara swoja byl figura ten
Setnik. O takiy wierze mowi Orygenes: Pogani nazywaja Syna Boze
go wszechmocnym: iedynego wyznawaja/ Panem nazywaja/ iako Pana mi
luis/ y iako dobrego rzance wszytkich rzeczy we czci maia. A Izrael/ mowi
Pan nie v znal mie/ y lud moy ten nie wyrozumial mie: Przetoz Beelzebubem
y Samarytanem mie nazywaja y grzesnikiem byc rozumieja. Jaitus prze
lozony w Izrael/ prosiac mie za swoja corka/ nie rzekl/ rzekni slowem/ ale podz
rychlo/ pierwey niz vmrze corka moia. Tykodym ten byl Doktorzem w Iz
rael/ o tajemnicach wiary sluchalic rzekl: iakoz to moze byc: Marija y
Martá ktore mnie wielce milowaly mowia: Panie bys tu byl/ nie vmarlby
byl brat nasz: iakoby wapiac/ zeby wszechmocnosć moia wfedy nie mogla
byc predka. Przetoz nie nalaztem takiy wiary w Izrael/ iako w tym cudzo
ziemcu. Jesliż wwierzyli zwoolenicy: † wwierzyli/ ale wzrzawsy znak odmie
nienia wody w wino. Ale y onych trzech Arólów medycow wiare przeszedl
swa wiara ten Setnik: abowiem zadnego znaku nie widzial ani opowiedze

nia: bo

la: bo medice Baalamowe Priorectwo nauczyło / który Priorekował o we-
ciu gwiazdy z Jakobowego domu: * y nad to dziwne światłością nowę
gwiazdy byli przewiedzeni do Pana Chrystusa. Ale ten nie miał z takich
iaków / jedno sławo o Panie. A też co od Pana odmiótł rzecz jest iasna z słow
anśkich iuz wyłożonych. Ale do tego co ięszce Pan przyłożył przysłuchay
e. Mówi tedy Pan dalej:

Wle wam powiadam że bázgo wiele ludzi przyydzie
d wschodu y zachodu słońca / którzy beda siedzieć
Abrahámem / z Izáakiem / y z Jakobem / w kró-
stwie niebieskim / a synowie Koronni beda wrzu-
eni do zewnetrznych ciemności: tam będzie płacz
zgrzytanie zębów.

Tak zacna y tak szczerá wiara tego Setniká byłą znakiem y figura
zysły wiary w Pana Chrystusa Poganśkiey. Przetoż z tego wiary wzia-
sy occasia Pan Chrystus / przysła wiare y nawrócenie Poganśkie opowia-
sige mówil: powiadam wam: Jakoby chciał rzec: záperwé dawam wam
ic / i z wiele ich: nie rzekł wśyscy: ale wiele ich: (bo iako Apostól powia-
nie wśyscy wierza Ewángelię:) od wschodu y od zachodu słońca: to iest /
wschod stron / ze wschod narodów / które są pod niebem od wschodu aż do
chodu słońca / przyyda: o których ná drugim mieyscu Pan przepowiedział
owiac: mam y drugie owce: mam / które nie są z tęg owczárnie: y oné po-
zeba ábych przywiódł: a będzie ieden pastérz y iedná owczárnia.

To wezwanié Poganów / które Pan Chrystus opowiedział przysłie-
tými słowy: i z wiele ich przyyda ze wschodu y od zachodu słońca / y beda sie-
ieć z Abrahámem / z Izáakiem / y z Jakobem / swóy skutek wzięło / kiedy
An Chrystus rzekł do wezmiów swych wstępując w niebo: Idac po wszyt-
m świecie przepowiadaycie Ewángelia wśytkiemu stworzeniu: (tho iest
łowickowi który ze wśytkim stworzeniem nia niéco pospolitégo:) który w-
ierzy á okrzci sę / zbawion będzie ie. Na ten czas iuz poczeł sę zcho-
ic ludzic ze wschod stron swiata / aby siedzieli z Abrahámem / z Izáakiem / y
Jakobem: to iest: iuz obietnic / iuz błogosławienstw obiecanych tym Pá-
yarchom poczeł być uczestnikami: iuz w nasieniu Abrahánowym / które
to Chrystus / wśytki narody ziemie były błogosławione: A synowie swiá-
ości / to iest / którzy własnici mieli być uczestnikami swiátłości / która była
ná ku chwale / ku czci / ku ozdobie domu Izráelskiego / dla których swiá-
osc prawdziwa Pan Chrystus był zesłan ofobliwiey / byli wyrzuceni: acz
a wśytkich ludzi był zesłan: ale ofobliwiey dla nich / to iest / dla Żydów: bo
m Pan Chrystus o tym powiedział / kiedy mówił do Chanáneyśkiey niewia-
y / która była z liczby Poganów: Jz nie iestem posłan iedno do owiec które
ginęły z domu Izráelskiego. Tu możesz háczyć / żeć aczkolwiek dla wśyt-
ego swiata był zesłan / iako sam powiedział / że Bóg Oyćiec zesłał syná swé-
aby zbawił swiát: ale ofobliwiey dla Żydów / które tu zowie synmi Kró-
twa / albo swiátłości: którzy według powieści Pánśkiey są wyrzuceni do
ciemności zewnetrznych. A kiedy sę to odzucenie sstało / y dla czego: słu-
ay co mówi Apostól w dzieiach Apostolskich / gdzie tak rzecz czynil do Ży-
dów / w czym opowiedział odzucenie y niewdzięczność ich / dla której sę to
stało tými słowy mówiac: Wam Żydowie naprzód było potrzeba opowia-

wietśa: y przeto
Christus Pan mó-
wi do Niewiaśty:
Matth: 15. ver: 28.
Niewiaśto wiel-
ka iest wiara two-
ia / do Setniká:
Nie náleżem tá-
kiey wiary w Je-
ar: 11. przeto 23
p: stolowie prosi
lupanie rozmnoż
w nas wiare /
Lucas 17. versu 5.
Cóż rzekną oni /
któzy powiada-
19 o swórey grun-
towney Wierze /
á co Kół sę w-
nięć odmieniáig.

Num: 24. v: 18.
Matt: 2. ver: 9.

Rom: 10. ver: 16.

Ioan: 10. ver: 16.

Marci 16. ver: 15.

Genes: 22. ver: 18.

Matt: 15. ver: 24.

Ioan: 3. versu 17.

Acto: 13. ver: 46.

dác slovo Božé: ale ještě sje niegodnymi / to jest niewdzięcznymi vezym. oto sje teraz obracamy do Poganów: a oni ie wdzięcznie przyyma. Těie in- go w tych slowiéch nie pokazálo sje / iedno co PAn Chrystus powiedzial / wiele ich przyydzie ze wschodu y zachodu slonica y beda odpoczywac z Abrahámem / z Izáákem / y z Jakobem / w Królestwie niebieskim: a synon Królestwa beda wrzuceni w ciemności zewnetrzne. O wdzięczności / ozd- bo wszytkich cnót / która z bzydlivych Poganów vezynila Pánu lud wdzi- czny y násládownce dobrych spraw: któras z bátwochwalcóm vezynila chw- ce Pána Boga wszechmogácego stwozyciela nieba y zemie: Tys vezynil- že wszytki narody sa blagoslawione w nasieniu Abrahámovym / które ie- Pan Chrystus. O niewdzięczności / zarázo škodliwa / któras sje národ- lá / y iestes iedna z córek pychy grzechu obzydlivého przed Pánem BOgiem. Tys vezynila z Synóm swiátlosti syny ciemności: z ludu wybraného obzy- dlivé Pánu Bogu: z chwalcóm iego chwálce Bátwánóm. O szczesliwysy- byl czas / Kedy ten brát náš z narodu nášego Poganštíego Setnik przyšel z táka wiára do Pána / która spáwila že Pan przyśle náše wezwání y przy- zrenie do žywota opowiedzial. Slušniemy Setnika tego przystali z wiá- náše do Pána / y Legatem go vezynili: bo iego wladza y wrząd znaczył w- tie woysko / które miało przysc do Pána Króla niebieskiego JEzu Chri- zbawiciela nášego: mysmy tego Setnika sa rycérze / któzy wierzymy / iz P- Chrystus iest prawdziwy BOg w naturze czlowieczey: co též náš Setn- acz pod zastóna / wierzył. Ale co zá skutek byl wiáry tego to Setnika sluch- Ažekł tedy JEzus ku Setnikowi: Idž ty iuž- estañci sje ták iákos bwierzył: y vzdrowion iest- slugá iego onéyže godziny.

¶ Jakoby mu ták chciał rzec: Idž iuž bedac pewien že ná prosbie tw- w niwczym ci niezedydzie. Wierzytes / že ia nie bedac w domu twóim moge- ge twego vzdrowic. Niechayže ták bedzie. Idž / iuž go zastáníeš zdrowého- bo téžže godziny byl vzdrowion. O zacna y przedziwna wiáro / któras- tylko onému co prosil byla pożyteczna / ale y sludze iego zdrowies otrzymá- Otóžci to prawda / že przez wiáry žaden sje Pánu BOgu niemože podob- y ten Setnik niemógl sje ináčey Pánu podobac / že go w prosbie iego wys- chal / iedno przez wiáre / przez która y zdrowie z nieulézonéy choroby slud- swemu otrzymal: y sam sje wiernym páńskim sstał. Którey nieodmiem- wiáry y my násládujemy / z Powšechnym Kóscíolem / iesli chcemy byc Pa- Chrystusowi práwými / y wiernými slugámi: a zátym žebyšmy iemu mili- dze / ták byli gdje on iest / y kedy slugi swoje miec chce. Amen.

Summá Ewánpeliéy tēy tá iest.

I Ewánpeliéy džísteysšey vezyc sje napřód každý može / co iest mla a- iest mocna wiára. Mla / záwždy ma watpliwosť: y dla tego gruntu- slábego: a zátym odmienna: y iáko trčína od wiatru ná wszytkie strany d- li sje. Táť niepotežna wiára / každym wiatrem náuki nowéy ná wsyškó- zwala. A iz gruntu niéma dobrého / záwždy niepotežna byc musí. Ale š- tecznie vgruntována wiára odmiány w sobie nigdy niemáiac / mocnie tr- w bespiecznych y w niebespiecznych frásunkách: nie niewatpiac w tym kon- wierzy. Ale iemu iáko Bogu swemu wsyškó poručáiac / woléy iego wš- ko w moc dáie.

Hebra: 11. ver: 6.

Ioan: 12. ver: 26.

Ephes: 4. ver: 14.

Decy też Ewangelia każdego człowieka wiernego/ na którego Pan Bóg
 zygody/choroby/bolesci przepuszczać raczy: do tego o wspomóżenie/po-
 mocy/ y ratunek wcielać się ma/ że nie do tego innego/ iedno do zbawiciela
 tego Pana Jezu Chrysta/ do którego każdy wierny o pomoc wcielać się ma/
 cetylko sam przez się o to go prosić/ ale też y przez święte wybrane iego też
 niego żądać: tak iako Setnik przez starsze Żydowskie pierwsze y niego ias-
 i prosił/ etc. etc.

Znacznie Ewangelia pokazuje moc Boga Pana Jezu Chrysta/ który nie
 tylko ani aptek nieuleczone choroby wzdrowiał/ ale tylko samymi słowami. W
 tym się pokazał być w człowieczeństwie przytym prawdziwym Bogiem/
 w którym słowem wszystko stworzyć y uczynić raczył: albo iako Jan świę-
 tny świadczy/ że to słowo y Boga było/ y Bóg było: y przez nie wszystko się
 stało: a oprócz niego nie było/ co było/ co było/ co było. Wszakże
 nie tedy to słowo było/ które na świecie będąc/ y paraliżuje/ y tedy wzdrowiało:
 iako wstrząsało/ morzu y wiatrom rozkazywało/ etc. etc.

II.

III.

Psal. 32. versu 6.
 Ioan. 1. v. 1.2, et 3.

E W A N G E L I A Z I E Y

W Y K L A D E M W N I E D Z I E L E

czwartą po trzech Królach, według
 opisanía Máttheusza Świętego
 w Kápitulie 8.

DWstepował do łódki/ w-
 stąpili za nim Decznowie iego. A o-
 to wielkie zrużenie stało się na mo-
 rzu/ tak iż łódka była odkrywana na-
 wałnościami morskimi: a on spał.
 Przystąpili do niego Zwolenicy ie-
 go/ y obudzili go mówiąc: Panie za-
 choroway nas/ boć ginieemy. A rzecze
 im Jezus: Czemuście się tak pole-
 li ludzie małej wiary? Tedy wstawy-
 szysy zakazał wiatrom y
 morzu/ alic wnet stało się wielkie wciśnienie. A ludzie zdziwili
 y się mówili: y iakież jest oto ten/ że wiatrowie y morze po-
 usłchni mu są?

Zestokroć sie to trąfia/że

Bóg Wszechmogący swoje nawiedza frąsunki rozmaitemi tu na świecie: o czym dążyć w piśmie Pańskim nąyduie sye: poczywszy od onęgo Noego człowieka spraw dliwego / którego Pan frąsunkiem nawdził/ iż za czasów iego raczył świat poćkać plaga wielka: co iemu okrom wotpiem wielkie trości y frąsunki/ y niebespieczeństwa przymnażato. Tuż Abrahām/ który był człowiek święty/ Pánu Bogu przyieny/ który był nazwan przyiácielem Bożym

á wždy przed sie nani przychodźły frąsunki/ to iest/ iż przez płodu był długi wó/ z czego wielki frąsunek miał: bo nárzekał przed pánem/ mówiac: cóż mi dać ia zéyde przez dzieci. A Syn sprawcé domu mego ten iest z Damásku Elieze. A iefceze to przydał Abrahám: A mnies niedał płodu: oto od slugi mego n chorowaniec dziedzicem moim będzie. Co rozumieś/ czy to mały frąsunek iedny/ kiedy po zefciu oycowstkim bywa iego niewłasny dziedzic w imieniu? Co rozumieś z iákim frąsunkiem Abrahám wstarczał sye przed Pánem Bogiem/ nie własny syn iego miał dziedziczyć? A wstarczał pan pocieszył go potym: k własny iego syn Izaak dziedziczył. Jakob on pátryárcha/ który miłosnikiem pańskim iest nazwan: áza mały frąsunek miał: kiedy wćiekał y chronił się przed brátem swoim: Nie może być wietśa žalóść y frąsunek/ iedno kiedy k od swoich cierpi krzywde. Przetóž mówi Grzegóž święty: Iż mnieysza žalóść przynosi prześladowanie od obcych/ niż od swoich. Także Jozeph on niewinne chłopiatko: ázaż mały frąsunek miał/ kiedy brácia iego rodzeni go przedali w cudzy lud nieznáomy: gđzie niewinnie wćierpiał wiele ciężkości wóieżenia/ tak bázro/ że o nim mówi Dawid: Żelázo przeniknęło dusze iego: iest frąsunek wielki przeniknęło dusze iego: boć dusze/ żadna rzecz matériáln- niemože sye dotknąć: á cóžby ia želázo miało przeniknąć? przetóž przez želázo/ które przeniknęło według powiesci Dawidowey dusze Jozephowe / rozumie mamy frąsunek niezmierny y wdreczenie/ które cierpiał będąc niewinnie w

Genes: 7. a ver: 17.
ad finem.

Isaie 41. versu 8.

Genes: 15. ver: 2.

Genes: 21. ver: 12.

Malach: 1. ver: 2.

Genes: 27. ver: 43.

Genes: 37. ver: 28.

Genes: 39. ver: 20.

Psal: 104. ver: 18.

wiezieni

wiezieniu dla złości złej niewiasty żony Putyffarowej / iż iey niechciał kwoli
być. A mialaś to żalosć / kiedy co kto niewinnie cierpi : prawdziwie niemo-
że być wietsza. Dawid też który był wybrany pánstwi / o którym Pan sam po-
wiedzia / iż on był mężem według serca iego / a wždy frásunków miał zpotrze-
be. Naprzód nieborak przed Saulem niewinnym będąc wciekał y chronił
sye. Co ięszce żalosniejszego : dziecię iego własne syn Absolon przeciw iemu
rękę swoje podniósł : przed którym też wciekał y chronił sye chociaż oycem ię-
go był. Tuż oni cierpliwie mężowie Job z Tobiaszem / którzy byli ludzie spras-
wiedliwi. Bo o iednym / to iest o Jobie Pan powiedział / iż mu nie było na
świecie równego w sprawiedliwości : a przypatrzeć sye możesz iego frásunkom
wziawszy przed sie historyę iego. Naprzód maiećność odito : dziatki mi-
zernie poginęły : zdrowie Pan Bog odiał : Żoná mu wręgiła : Owa zewsząd
żalosna przychodziła boleś y frásunki niezmiernie. Żas o drugim / to iest o
Tobiaszu tak świadczy historya : Iż mgdy nieustąpił z drogi prawdziwej.
A wżoy y ten wielkie frásunki miał. Naprzód nie mieścił w własney ziemi /
iedno mieścił w niewolę : potym też frásunek miał wielki / kiedy widział że
bracia iego opuszczali drogę pánstwa. Też miał wielką żalosć / kiedy Jedy na-
ród iego zabijano y pogrzebów im niedopuszczano : w teyże niewolę maieć-
ność mu zabrano : y gardło wżięć chęiano. Ięszce na tym nie dosyć : ale zdro-
wie y co nalepszy Eleazar człowieczy / to iest / oczy Pan Bog odiał. Co roz-
umieli : żas nie miał dosyć frásunku ten święty człowiek : A inszych wiele było
w starym zakonie swiętych / które Pan nawiedzał. Także w nowym zakonie
nawiedza sye tego poczęści : że też Pan swoje częstokroć nawiedzał / aż wlaszcza
one wybrane slugi swe Apóstoly / które mordowano / zabijano y inszych wiele
kłopoców zadawano y wyganiano : o czym Paweł Swięty świadczy : Iż
niektórzy z ludzi Swiętych / posmięwistka cierpieli / y bicia : nado ięszce y
wiezienia / ciemnice : kámiennowano ie / sieczono ie / y w zamordowaniu mie-
żá umarli : Tutali sye w owezych y w kożich skórach / w bódzy / w ciśnieni /
otrapieni : którzy był świat niegodzien / błakali sye po pustyniach / po gó-
rach / po iáskiniach / y po iániach w ziemi. Widzieli iákie frásunki / iákie
bolegliwości Pan na swoje przepuszczał. Ale żebys nie rozumiał Pána Boga
já być nie miłosierdnego nad swoymi wiernymi : Przetoż opowiemci przy-
czynny / dla których Pan tręskae / frásunie / y smuci swoje wiernie.

I Naprzód to czyni dla tego / aby sye bali zli ludzie / a stać aby sye pohá-
nowali od swych złości. aby rozumieli / iż daleko wietsze im meki y frásunki
zgorowane : bo iesli sye to dzieie z wybranymi : a ze złymi co sye będąc
żiac : ponieważ sye to dzieie z temi którzy są pełni owocu wezynków dobrych ;
z temi co sye będąc żiac / którzy są iáko dzewo suche bez owocu / to iest bez
dobrych wezynków : Tak sye z nimi stánie / iáko Pan grozi dzewu / które nie
áie z siebie owocu / będąc mówi Pan wyćieté y w ogień wrzucone. Otóž
á iest iedną przyczyną / dla czego Pan na wiernie swoje frásunki przepuszcza.

I Wtóra przyczyna frásunków wiernych pánstwach : Dla zachowania
nót y swiętych spraw : bo żadna rzecz człowieka rychley nie wzgorzy / iáko
niebezpieczne życie tu na świecie. Dla tey przyczyny Paweł swięty miał na sye
frásunek / to iest kúsenie / aby przez ono kúsenie zachował cnotę pokory swie-
ty. A taki frásunek iest pożyteczny / który nie wtraca zebrania cnotliwych
praw / ale ich przynmaża : nieinaczey iáko dobry gospodarz / który zawždy
e stára / aby co nawiecy do domu zgromadzał. A to iest wtóra przyczyna.

I Trzecia iest tá przyczyna / czemu Pan swoje frásunie / aby sye okazała
h zasługá w Pána Boga : Azwlaszcza kiedy ie wysluchawa w ich frásun-
kach : y przez to sye okazuje być Pánu Bogu mili : bo grzesnych ludzi Pánu
Bóg nie wysluchawa : a onych / że Pan wysluchawa / znáć że są iemu wdzie.

1. Reg. 13. ver. 14.

Acto. 10. ver. 22.

1. Reg. 19 ver. 10.

11. 11. cap. 20.

versu 1. etc.

2. Reg. 15. ver. 12.

Iob 1. versu 8. 11.

cap. 2. versu 3.

Iob 1. a ver. 13. ad

20.

Iob 2. v. 7. 8. 9.

Tobie 1. versu 2.

Ibidem a versu 11.

ad finem.

Tob. 2. v. 3. 4 7.

Ibidem versu 11.

Hebr. 11. ver. 36.

I.

Matt. 7. ver. 19.

II.

2. Cor. 12. ver. 7.

III.

Ivan. 9. versu 31.

Psal: 119. versu 1.

Psal: 33. versu 18.

Psal: 36. versu 39.

IIIL

Psal: 36. ver: 40.

Prou: 17. versu 3.

Ecclesi: 2. versu 5.

Psal: 31. versu 7.

V.

Rom: 5. versu 3.

VL

Genesi: 39. ver: 21.

Danie: 13. ver: 22.

23. 43. & 45.

Iudith 7. a versu 10

ad 20. & cap: 13.

a versu 6. ad 11.

VII.

Prou: 3. versu 12.

VIII.

Luca 24. ver: 26.

Acto: 14. ver: 21

IX.

Prou: 24. ver: 16.

Tobia 3. versu 13.

Tobia 13. versu 5:

czni. Přetóž žeby měli přyczyna do PÁNÁ volác o wysluchání / bywáta frásowáni iáko Dawid mowi: Gdym byl w wéistku/wolalem do PÁNÁ y wysluchal mie. A w drugim swym pieniu tak mowi: Wolali spráwiedliwi lidé: Pan ich wysluchal: y ze wšytkich frásunków wybáwil ie. A zá tym sye pokazúie Pan ich obrónicá: iáko Dawid o tym mowi/ témi slowy: Šbawies nie spráwiedliwych iest od PÁNÁ/ y obrónicá ich iest časú frásunków.

Č Zwartá přyczyna dla czego Pan frásúie swoje vybráné: aby oni pokazali w tím máta nádzieie w swych frásunkách. O czym tak mowi Dawid: Wšpomozie ie Pan/ y wybáwi ie od grzěšníków. A dla czegož to Pan včyzni: Sluchay co dáleý mowi tenže Dawid: iž w nim wšnosť pokládali: bo kiedyby nie frásunek/ niémialby ich Pan z czego wybáwiác: a oniby též ináčey wšnosti swoiéy nie pokazali / iesli is máta. Tiedármo medžec powie: dšiat: Jž iáko ogień doswiadeča zlotá/ tak též frásunek y wéist spráwiedliwych lidí. Pokázal Dawid w tím mial wšání w swym frásunku gdy mowi: Ty iestes Pánie Bože moia wčieczka od wéistku który mie ogárnal.

Č Piata přyczyna / aby sye pokazála ich čierpliwosć dla příkladu nášego: abyšmy z nich včyli sye čierpliwosći. Přetóž Páwel Swiety mowi / Chwálimy sye w wéistkách / widžac iž wéist spráwue w nas čierpliwosć / ič žašste Páwel swiety prawdiwue powieđžal/ že wéist spráwue čierpliwosć. A co inšego pokazáto Joba/ Tobiáša/ y inšé byč čierpliwými / iedno wéist a frásunek?

Č Ššosta přyczyna frásunków lidí pobožnych: aby sye pokazála šta: losć cnoty w nich. A co pokazáto byč cnotliwym y wierným pánu swoiemi Jozephá iedno frásunek: co pokazáto iž tak štala byla swieta Páni Suzán na/ która wolála vmřec a niž přeciwo příkazaniu Pánštiemu wystápič y popelnić cudžostwo: Též onéy Pániéy swietey wdowy Judit/ pokazá sye štátecznosť časú wéistku y frásunku / kiedy mášto Bštulia bylo od nie příziáciela obležoné: w ten čas sye okazála Judit iákiey cnoty y štátecznosť byla. Přetóž swiety Biernat tak mowi: Jž iáko gwiazdy swieća w noci a wednie ich nie znác: tak cnotá która sye časú ščesćia nie pokazúie časú přeciwnosći okazúie sye.

Č Ššedma přyczyna/ dla czego Pan káže svoje vybráné frásunkámi aby poznali že sye Pan w nich kocha. Abowiem šego Pan milúie/šego káže y iáko oyciec w šym/ tak sye w nim kocha.

Č Ššma přyczyna/ že Pan náwiědža frásunkámi y wéistámi svoje wierné: aby sye pokazali nášladowcámi iego/ bo sam Pan Chřstus powieđžal Jž piérwéy mial wčierpiěć/ tož dopiéro wnišć do chwały oycá šwego: takž též któzy sa nášladowcámi Pánštimi/ muša piérwéy wčierpiěć/ tož dopiéro vžyc chwały wěcznéy: bo přez wiele wéistků/ albo frásunków potreb wnišć do Królestwa niebieškiego. Přetóž Augustin swiety mowi: Še žade šlugá Pána Chřstusów nie može byč bez frásunków.

Č Dšewiáta přyczyna že ná lidí vybráné PÁNštie přychodža frásunki iest tá: očysćienie od grzěchów: bo áčžkolwieč sa vybránými/ přez sye nie može byč / aby niémili wystápič přeciwo Pánu krewkosćia swoiá přetóž wéistiem onym y frásunkiem/ który ná nie Pan přepuščá/ pozbywá ia grzechu. Bo tak mowi Pismo: Jž spráwiedliwy čłowiek šiedmkrát přez dšien vpada. O tym též mowi TObiaš/ že frásunki zgladžáia grzěchy témi slowy: Šlogošlawioné iest imie twoie Bože Wčow nášych: który gdy sye rozgmewáš milosierdziě wčyniš: y časú wčienienia odpuščáš grzěchy tym / któzy čie wčyváia. A ná drugim miyšcu tak mowi: On nas škara dla grzechów nášych: to iest: aby tym škarianem grzěchy nášé očysćil. A co lepiěy: tu čierpieč zá grzěchy: czy ná onym swiećie ná wietě: lepiěy tu tro

če po

nie poćierpieć : a na wieki sye weselić / przetoż Augustyn święty prosił Pána
do Pána y wrócić: tu mie miły Pánie karz/tu siecz/tu pal/aby smi na wieki przepuścił.

J Dżiesiąta przycyna ta jest / iż tu PAŃ swoje frąsnie : aby sye co ry-
 zley kwąpili/ kedy niemaś frąsunku / ani bolesci/ ani smutku/ iedno weselę
 zez łonicą. A w tym świecie żeby sye nie kochali/ ktory ie tak frąsnie. Jako
 liasz uczynił / ktory będąc zerofed wciśniony niedzami / głodem / prześlado-

anie: aby oni po-
mowi Dawid
to Pan wze-
požadali: bo
oni też mi-
anum od zley Królowey Jezabel/ obczydzivszy sobie ninieyszy żywot/ prosił
ch ymárł. Grzegórz swiety też przyczynę powiada frásunków ludzi swie-
ch mówiac: Wybránym swym Pan tu na świecie prześcię przykré uczynił:
y sye odpoczywaniem na tym świecie iáko na przykréy drodze nie zabawiá-
y aby rostósniać sye na drodze nie zapomnieli czego požádali w oyczysznie.

J Jedenaſta przyczyna: aby ſye przez to poſtawiła wſzechmocnoſć Pań-
a / który mocen poćiehyć y zaſmucić. O czym tak mówi Tobiasz: Ty miły
Anie Karzeſz y wzdrawiaſz: w wodziſz do piekła y wywodziſz zc. A P Jotr
viety A poſtół tak mówi: Umieć Pan pobożné wyrwać z kuſenia: a złe za-
owować ku ſkaraniu na dzień ſadny: Otóż iuż maſz przyczyny/ dla czego
an ſwoie wierné ſraſunkami nawiedza. Śraſował y wcznie ſwoie: Aby
e wkazał być ich obrońcą y wſpomóženiem: iako z textu Ewangeliey wſly-
ſz / który ſye tak poczyna.

Gdy wstąpił Jezus do łódki / wstąpili za nim
uczniowie jego.

X.

3. Reg: 19. ver: 4.

XL.

Tobiae 13. versu 2.

2. Petri 2. ver: 9.

Matt:14. ver: 26.

Matt. 14. ver. 19.

Mat. 15. v. 36 et 37

Ioan. 2. versu 9.

1. Cor. 10. ver. 2.

Matt. 14. ver. 29.

Ioan. 21. versu 7.

1. Cor. 10. ver. 4.

Psal. 76. ver. 14

Psal. 76. ver. 15.

Acto. 3. versu 6.

Matt. 10. versu 8.

Psal. 134. ver. 7.

Ierem. 5. ver. 22.

mi po morzu chodził / y drugiemu dopuścić chodzić / to jest Piotrowi Swiętemu. Jesli spał kiedy chciał / iako człowiek : tedy zaś iako prawdziwy Bóg wodził y wiatrom rozkazywał. Jesli tak nał iako prawdziwy człowiek tedy zaś iako prawdziwy Bóg tak nał karmić / bo iednym razem pięciorgo chleba piec tysięcy ludzi nakarmił : drugim razem siedmiorgiem chleba tak karmić cztery tysięce ludzi. Jesli sam pragnął iako człowiekowi pragnąć wemu pragnąć przyrodzoną rzecz jest : tak też zaś iako prawdziwemu Bóg należy / pragnąć napoić w Kanie Galilejskiej winem z wody uczynionym wśchmocnością bóstwa swego. To wszystko pokazywał / co dziwnym czynił / przed tym niż był człowiekiem : bo on a nie inszy był / który przez morze przeprowadził / okrom łodzi albo okrętów : y który Piotrowi opuścić chodzić nogami suchymi po wodzie. Tenże napoił pragnący lud żywo z wody uczynionym napoił. Żaiste możesz mu to rzec / co Dawid przedtę powiedział : Któryż Bóg tak wielki iako Bóg nasz : ty jesteś Bóg który dziwy czyni.

Niechajże już więcej nie bluźnią zli a przekleci Sabellianowie / którzy powiedali zmyśloné a nieprawdziwé być ciáło Pána Chrystusowé : ponieważ sę pokazał mieć ciáło takie / które wszystkim niedostátkom / y dolegáściom podległo / iako ciáło którego z nas. Téż niechaj więcej niezwólą ludzi niezbędni zwodzićiele Aryanowie / którzy go powiedáją niebyć prawdziwym Bogiem / iedno iakies wżyczone Bóstwo mieć. Oto sę on pokazał tym który przed tym czynił wielkie cuda y znáki : o którym powiedział Dawid / mówiac : Ty jesteś Bóg / który czynisz dziwy / ié. Jesli Bogu przynależno czynić dziwy / tedy Pan Chrystus był Bóg / ponieważ czynił dziwy y cuda wielkie / których żaden swoia mocą niemógl czynić. A iesliż kiedy ludzie Swięci czynili cuda : Tedy sę to pokazało / że ich nieczynili mocą swoią / iedno mocą Pána Chrystusa / iako mamy w dziełach Apostolskich : kiedy Piotr swięty zdrowić miał chromého / rzekł : W imię Jezusa Chrystusa wstań a chodź. A ponieważ nie tylko sam czynił cuda / ale y drugim dał moc czynić ie / znájąc że to miał nie z pożyczanéy / ale własnéy mocy Bóstwa swego : Bo żadnego nie dáć / czego niema w mocy swoiéy. Pan Chrystus iesli niemiał w mocy swéy czynić cudów : tedy daleko mniej to miał w mocy swéy / aby inszym dać moc znáków y cudów czynić. A iesli miał w mocy swoiéy czynić cuda : y inszym téż mocy wżyczył : y przeto był prawdziwym Bogiem. Ale do tego wszystkiego przypátrzymy sę iásniéy cudowi dzisiejszemu na morzu. Powieda Ewangelista :

A oto wielkie wzruszenie stało sę na morzu / tak iż téż łódka była okrywána nawálnościami mořskimi.

Tá nawálność albo wzruszenie mořskie / które przestrášyło Apostoły / nie z stráfunku sę stało / ale z chcenia Pána Chrystusowého. Ougene tego przyczynę wypisuje / mówiac : Wśedłszy w łódke / wzburzył morze / pobudził wiatry / wzruszył nawálność. Cemu to : dla tego / aby przestrášić ucznie swoje. A zátym / aby o wspomózenie do niego sę wćiekli : a on aby przeto swoje wśchmocność pokazał. Abowiem ona nawálność albo wzruszenie / nie sama z siebie wśczęła sę / ale rozkazaniu dosyć czyniac tego / o którym Dawid powiedział : Jż on wywodzi wiatry z skarbów swoich : Który król morzu záložyl piasek y rzekł mu : Aż dotąd póydziesz / a nie będziesz przestępowało brzegów : ale w samym tobie beda sę rozbiegáć welny twoie. Też góž tedy Pána rozkazaniem wśczęło sę zburzenie mořskie / dla przyczyny in-

przepo-

Piotrowi S...
to prawdziwy...
żwy człowiek...
razem piecior...
orgiem chleba...
wieforem p...
wodziemu B...
wody wezmi...
co dziwnym...
nfy był/który...
który Piotr...
pragnący lud...
ficy godując...
David przed...
ry dziwy czyn...
ellianowie/kt...
istufowie: po...
tkom/ y doleg...
wiecej mezw...
s mebyc praw...
ye on potażal...
n powiedział...
Bogu przyna...
dziwy y cnda...
dy ludzie Sw...
woia/ iedno...
dy Piotr świ...
stań a chod...
e czynić ie/ z...
wego: Bo za...
niemal w m...
y aby infym...
zynie cuda: y...
Ale do tego...
zu. Powieda...
nozu/tał...
ciami mo...
Trąsłyto Ap...
ego. Onigen...
yl morze/ pob...
aby przest...
li: a on aby...
ś albo wzru...
c tego/ o kt...
ch: Który...
edzień przest...
y twoie. Te...
dla przyczyn...

przepowiedzianych. O tym powiedział Origenes/ iż z rozkazania iego by...
to to zaburzenie morście: y potażał Pána Chrystusa być tym / iako David
powiedział: Który wywodzi wiatry z skarbów swoich/ ic. Ale komuż to Da...
wid powiedział: Który wywodzi wiatry z skarbów swoich? Pánu Bogu.
A ponieważ rządzenie wiatrów przypisał pánu Bogu David/ tedy stąd mo...
żesz poznać/ iż Pan Chrystus jest prawdziwym Bogiem/ Który wespółce z o...
cem y z duchem świętym będąc iedynym w istności bóstwa/ wypuszcza wia...
try z skarbów swoich. Ktemu Pan Chrystus uczynił że wiatry morście y
dopuszczał y gromił / iako dzisiajśa Ewangelia świadczą: tedy jest prawdzi...
wym Bogiem/ bo wiatrom y morzu rozkazywał. Ale co ná to rzecze on
który nie wierzy Pána Chrystusa być prawdziwym Bogiem? Musi albo to
powiedzieć/ że nie iedno Bog te moc ma rozkazywać wiatrom/ a zátym uczy...
ni nieprawdziwego Proroża/ Który to iedno samému Pánu Bogu przypisał:
albo musi pozwolić/ iż Pan Chrystus jest prawdziwym Bogiem Który rozka...
zywał wiatrom. Ale liby chciał rzec / że sstrafunku było wzburzenie / nie
i rozkazaniem Pánstym: A czemuż ná rozkazanie Pánstie vspokoilo sye w...
ytko y wiatry y morze? Inac/ że kto rozkazał wiac wiatrom/ ten też rozka...
zał przestić.

Psal: 134. ver: 7.

Przyczyn więcej nie trzeba przywozić/ dla czego pan Chrystus ná wieczn...
woie te trwoże przepuścił: może tego każdy dowiedzieć sye / weyżrawszy w...
przyczyny wysłcy opisané/ dla czego trości/ strasunki/ y inne kłopoty Pan ná...
woie przepuszcza. Przetoż co dalej Ewangelia powiada słuchać będziemy.

A on ná ten czas spał.

Ile z strony tego że był człowiek/ spał: ale z strony tego że był Bóg
ie spał: y owsem té nawalności iako Doktorowie świadczą/ Bóstwa swe...
o moca wzbudzał. Bo tak o nim powiedział David: Oto nie będzie drzy...
al/ ani spał/ Który strzeże Izraela: nie drzymał ani spał Bóstwem swym:
rzęgi ich/ aby nie zgineli w ónych nawalnościach.

Psal: 120. ver: 4.

I Jeśli chcesz wiedzieć dla czego Pan Chrystus spał ná ten czas? Dla
tego/ iżby tym wietśa boiaźni wrośła w wieczniach iego. Bo kiedyby był PAn
hrystus nie spał: nie baliby sye beli: y nie wcietaliby sye do niego z prosba...
ni swemi: boby byli nie wierzyli/ iżby co tákowego mógł uczynić: to jest al...
o wzbudzić albo pohamować wiatry: dla tegoż spał aby był czas tu boia...
ni. A to Pan chciał mieć dla obudzenia: iż gdyby obaczyli niebezpieczność/
dy poznali wielkość cudu: y przetoż tak długo spał/ że go obudzili: znał te...
o był/ że tak długo chciał spać/ dośed idy wielkość niebezpieczności tu nie...
osnéy boiaźni nie przywiodła: a niemając inśey nádzicie wybawienia swe...
o / iedno PAná samého: wspomniawszy też ná dziwne sprawy iego / Które
ynił ná ziemi/ wcieli sye do niego/ azały ie y z ich niebezpieczności wybawił.
zetoż

Przystąpili do niego zwoleńcy iego/ y obudzili go
rówiac/ Pánie/ zachoway nas/ bóg już ginie my.

I z wielkim strachem przystąpili do Pána / y prawie do niego przypa...
i z wielkiego przeleknienia. O czym Marek święty Ewangelista piśe: iż téz
i słowy do niego mówili: Mistrzu czyli sye to ciebie nieknie / że ginie my
i: takoby chcieli rzec: iesli twego ratunku nie będzie/ już my sye stąd niewró...
my: już tu nam poginać.

Marci 4. ver: 38.

I Tych słów użyli do PANA Chrystusa/ Których użył David w wciśku
olając do Pána: Powstań Pánie czemu zaśypiaś: powstań a nieodzucay

Psal: 43. 4 ver: 23.
ad finem.

nas do końca. Czemu twarz twoją odwracaś? zapamiętywaś niedostatek naszego / y wciśtu y vtrapienia naszego. Powstanże Panie a ratuj nas / y odkup nas dla imienia twego. Co mówił Dawid do Pana Boga / to zwolenicy do Pana Chrystusa mówią. Byłaby to słusna rzecz / przypisować to Panu Chrystusowi / ieliby nie był prawdziwym Bogiem? Albo baczysz iak zwolenicy proszą Pana Chrystusa o wspomóżenie mówiąc: Wspomóż nas Panie / boć już ginieemy. W onym niebezpieczeństwie niemógł nikt inf wspomoc y zachować od zginienia / iedno sam Pan Bóg: a iż to Pan Chrystus uczynił / znaki tego były iż jest prawdziwym Bogiem.

Psal: 120. ver: 4.

¶ Ale to dziwna rzecz co PANTU BOGU Dawid przypisuje: y żeby miał zasypiać: a Paniu spanie nie służy: A samże Dawid powiedział w drugim swoim pieśniu / iż ani sę zdrymie ani będzie spał / który strzeże Izrael. Coć Dawid mówił nie z strony takiego spania / iakie nam przynależy: bo to PAN Bóg nigdy nie spał / ani spi: y żadna rzecz która ciała niema / spać nie może. Ale człowiek iż ma ciało / spi: a duch jego czuje / bo jest nie cielesny. Spanie tedy Panu Bogu Dawid iż przypisuje / nie z strony spania wedle porodzenia to czyni / ale z strony odwołki wspomóżenia. Bo na ten czas sę spać Pan / kiedy zaraz nie podpomocze wołającego: iako sę trąsiło Dawidowi. Przetoż mówił / czemu zasypiaś miły Panie? Jakoby tak chciał rzec: Czemu omieszkawaś wspomoc wołających do ciebie? Przetoż powstań / i jest / przedko ratuj nas. Niedarmo to mówią / że potrzebą niema miary y byczaiu. Być była nie przyszła na Dawida potrzeba: nie mówiłby był: czemu zasypiaś Panie? Także też y wezmiowie PANscy nie mówiliby byli: czemu sę to ciebie nie dotknie że już ginieemy Nustrzu? Ale obaczyć może każdy z Ewangelistów: iż każdemu PAN blisko jest ku wspomóżeniu. Przetoż mówi Dawid o Panie / iż blisko jest Pan wszystkim wywołującym go w prawdzie. W drugim Psalme mówi: Ję będzie wspomóżycielem swoim w ich potrzebach y w wciśtu. Takimże sę Pan Chrystus y tu pokazał. Bo oni którzy wołali na wspomóżenie / którym iedno sam Pan Bóg mógł rade dać / wysławił / iako prawdziwy Bóg. Przetoż co mówił Dawid / iż blisko jest PAN wszystkim wywołującym go: to sę pokazało y w panie Chrystusie iasnie. Albo komu kiedy będąc na świecie był trudny ku wspomóżeniu / którzykolwiek iakie potrzeby do niego sę wciśkali: iako sę to pokazuje iasnie w tegóż Ewangelisty / którego Ewangelia teraz nam przekłada Kościół Chrześcijański. A coż to innego znaczyło: iedno iż on jest o którym Dawid powiedział: A stał sę Pan wciśka człowieku w bogiemu / pomocnikiem w potrzebach y w wciśkach jego. Oto też pomocnikiem był wezmiom swoim w ich wciśtu / którzy mieli z boiaźni: Bo gdy obaczył że sę polekali / a że z sobą poceli trwożyć.

Psal: 144. ver: 18.

Psal: 9. versu 10.

Matt: 8. & 9. in sanandis infirmitatibus.

Psal: 9. versu 10.

Rzekł im Jezus: Czemuście sę tak polekali iedynie małych wiary:

¶ PAN Chrystus weznie swoje że są małych wiary fuka. Rzekłby kto: Jakóż to małych wiary byli wezmiowie Pana Chrystusowi / którzy sę wciśkali do niego o wspomóżenie? Chryzostom święty na to odpowiada / że nie wierzyli: przetoż y wezmiami byli Pana Chrystusowymi: bo nie byliby iego wezmiami / ieliby nie wierzyli. A wszakże ta wiara wedle powieści PAN Chrystusowej była mała: przetoż ie nazywał małych wiary. Bo by byli sę iac z sobą żywot / śmierci by sę byli nie lekali: y owsemby byli mówili z Dawidem Prorokiem niebudząc Pana: Jesliż bede mieszkiał w głębokości nędzy / stamtąd mie wybawi ręka twoja. ic. Znak tedy tego był że wotplu-

Psal: 138. ver: 9.

byli.

waś niedostatk^u / i. Bo nie rozumieli żeby spiac Pan Chrystus miał ie wybawić. Ktemu by
 tacy nas / y o
 g^o / to zwolenn
 przypisow^o /
 Al^o baczysz i^o /
 Wpomoż^o nas
 mogli m^o /
 i^o to Pan Ch^o

wiary stałey / niebożac sye nic / mówiliby byli co Dawid mówił vsiąc
 Panu BOgu : Abowiem bych też chodził we szrodku cienia śmierci / bać
 nic złego nie bede / boś ty iest semna. Tegoż mieli z soba co y Dawid / a
 sye bali / znać że byli małey wiary / dla tegoż ie też Pan sfukał y małey
 a^o ludźmi nazwał : A potym ie pocieşyl / iako cept Ewangeliey świadczy :
 Gdy wstawisz^o żakazat wiąctrom y morzu : alic
 wnet ośtato sye wielkie bcişzenie.

Tu w tym wpokoieniu moſtym pokazał ſye Pan Chryſtus być tym/ którym Dawid mówił. Ty panuieſz nad mocą moſtą / y wzruſzenie na/ ſtanoſci tego ty wſmierzaſz. Polożyteſ granice Morzu / który ch nie może zeſtąpić rć. A oſtmiſze to Dawid powiedział/ że ieſt Panem mocy moſkiej/ wſmierza nawalnoſci tego: A iż też położył granice morzu który ch nie mo/ że zeſtąpić: Perwiec że nie o Neptunusie/ którego Pogańi zwali Bógiem/ bytki ch wód albo rzek. Ale o Pannie Bógde ſtworzącyeliu wſytkich rzeczy/ który y ziemię y morze ſtworzył: o czym na drugim mieyſcu tak mówi: Tyś w/ oenił mocą twoją morze rć. A w drugim Pſalmie mówi: Twoie ſa niebá: / oenił też y ziemiá: okrag ziemię y pełnoſć też ię: tyś wbudował pełnoſną / ſtronę / y morze tyś ſtworzył rć. Tenżeć ma moc nad morzem / y wſmierza / walnoſci tego/ który ie ſtworzył. A widziſz że Pan Chryſtus roſkazuje mo/ cę / y ieſt mu poſłuſne: bo iacy rzekł (iako Marek ſwięty ſwiadczy) mo/ u: Przekaſi a zamilczy: A natychmiaſt wciſzenie wielkie ſye ſſtało. Po/ kazał mu tedy było poſłuſne / perwa rzecz według powieſci Dawidowej / był Panem tego. A ieſliż był Panem tego: tedy mu może rzec te ſłowa: iż / utnoſca ſtronę y morze/ tyś Pannie zbawicieliu naſz ſtworzył.

Alleby rzekł/ że też y inſym było poſłuſne morze / aż wtaſzcza Moizeſo / wi/ na którego laſta wderzenie rozſtąpiło ſye. Daleka roznoſć była w po/ ſuſieſtwoie morza Moizeſowi a Panu Chryſtusowi. Bo Moizeſ pokazał / że mocą ſwoją tego nieczynił/ iedno mocą pańſtwa/ y dla tego laſta według / roſkazania pańſkiego wderzył: a natychmiaſt nie mocą Moizeſową/ ani mo/ cą laſty/ ale mocą pańſtwa morze ſye rozſtąpiło. Tu Moizeſ co mu kazało/ o czynił iako ſługa: y też to znać ieſt/ że nie ſwa mocą to czynił: bo o tym / owięda piſmo: Jż P. Bóg wyſuſzył morze wianim wiatru gwałtownego y / alącego. Znać że to ſam Pan ſprawował przez Moizeſa ſługę ſwego: a nie / am Moizeſ. Także Jozue ſprawca ludu Izraełſkiego. Jeſliż mu była Jo/ zue rzeká poſłuſna: tedy nie rozumiey żeby mocy y roſkazaniu ię/ ale mocy / roſkazaniu pańſkie: y nim ſye to ſſtało/ wżył wielkich cerymoniy/ które zna/ zły że ſye to nie mocą Jozue/ ale mocą pańſtwa działało. Bo mu tak był Pan / oſkazał: o czym maſ w Kſiegách/ które zowa Jozue: które powiędaia/ iż pan / Bóg wyſuſzył wodę Jordanowe. Rozumieyże że ſye to nie mocą Jozue/ iedno / mocą pańſtwa działało. Tęż Elizeuſowi ieſli ſye rozdzieliłá woda Jordano/ wa na dwie ſtronie/ iż przeſzedł przez nie suchými nogami/ iáſnie ſye pokazuje/ że nie ſwa mocą tego czynił: bo cudzym plaſzczem wderzył w wodę nie ſwym / włáſnym/ y niezaráz ſye rozdzielił/ aże dwátroć wderzył. Druga/ pokazał to / ſłowy ſwoimi tenże Elizeuſ/ że to działać ſye miało y działało mocą pana Boga: / przetoż rzekł po wderzeniu piérwſzym/ kiedy ſye woda nierozdzieliłá: A kiedy / ieſt teraz Bóg Eliaſów: Jakoby tak rzekł: Który przez wderzenie Eliaſo/ wé tymże plaſzczem przedtý rozdzielił był wodę: tegoż mnie też teraz trzeba. / Przypátrze ſye iakim ſposobem tý ludziom były wody poſłuſne/ iż wielkich / cerymoniy wżyli/ niż im poſłuſne były. Moizeſ aż laſtą wderzył/ toż ſye mo/

Psal: 22. versu 4.

Psal: 88. ver: 16.

Psal: 103. versu 9.

Psal: 73. versu 13.

Psal. 88. versu 12.

Ibidem: versu 10.

Marci 4. ver. 39.

Exodi 14. ver: 16.

ibidem versu 21.

Iosue 3. a ver: 15.

ad finem & cap:

4. versu 22. & 23.

4. Reg: 2. ver: 13.

Psal. 148. ver. 5.

Ioan. 1. versu 18.
Ibidem versu 3.

Ioan. 10. versu 33.

Ibidem versu 25.
Ibidem versu 38.

rze rozstapilo. Jozue pierwéy kazał z Archa albo z ona strzynia starég stamentu wstapic w wode/ y insy ch Cerymoniy vzyt/ tóž sýe woda wóróstecz: a zatym przeszli iáko po suszy. Elizeus aź vderzył dwakróć/ též rozstapila woda ku przesćiu iemu. Ale Pan Chrustus zbawiciel náš ok żadnych cerymoniy y wielkich zabawek vspokoil morze: tylko rzekł przesćiu a zamilkni: y sstáto sýe vćisćenie nátychmiast. By był Moizeš y insy ch Eli wodam aby sýe rozstapily / a nie vczynili tego co Pan rozkazał: wóróstecz były nigdy nieposluchały. Daleko różné poslusenstwo: ktoré im wóróstecz czynily od poslusenstwa / ktoré morze y wiatr Panu vczynilo: bo za iednym wyrzeknieniem wiatr vćichnal/ y morze sýe vspokoilo. A czynil to/ iáko vóróstecz aby sýe wšytkie rzeczy sstály/ y sstály sýe: tak též teraz iacy rzekł/ zámilkní a przestani/ nátychmiast tak sýe sstáto. A niedziwnaš to rzecz: a niež wnyš to pan: a mátyš to cud/ rozkazać morzu y wiatrom/ aby przestály wóróstecz/ y tak sýe státo: Žáiste nie był taki żaden/ ktoréby takie znáti czynil/ dno zbawiciel náš Pan Chrustus/ ktoré sýe pokazal témi znákami być iednym go Bostwa/ y iednéy wladžey z Bogiem Oycem: ktoréch iednošći iest z Duchá Swietého od obudwu równe pochodzenie. Tak wiérz człowiece o Pánie: a zbawion bedžies. My/ ktoréžy wierzymy o Pánie nášym Jezu Chrustusie/ iž on iest prawdziwoy y iednourodzony Syn Boga Oycá/ przez též régo wšytkie rzeczy są sprawione/ a bez niego nic sýe niesstáto: wierzymy iž on sam przez się sprawował cuda. Dziwować sýe nam nietrzeba temu/ iáko ie czynil: Bo go wierzymy być Bogiem. Oni ktoréžy tego nie wierzyli/ ci dziwowáli/ a dziwuiać sýe tak mówili:

Žákiz to iest oto ten / že go wiáctrowie y morze slucháia?

Ź Ci sýe temu dziwowáli/ ktoréžy nie insého nierozumieli o Pánu zbawicieli nášym/ iedno iáko o swietym człowiece. Day Pánie Bože by te tym były w podziwieniu cuda Pána zbawiciela nášego/ ktoréžy go také rozumie iáko go rozumie ci / ktoréžy mu sýe na ten czas dziwowáli mówia: Žákiz to iest/ albo ktoréžy to iest? Tłechayže též tak mówi Aryan/ ktoréžy iest/ ktoré také znáti czyni? Vžna/ že nikt insy iedno prawdziwoy Bóg w pšćáci człowieka prawdziwego. Musze tych słów vžyt przeciwko niedowiaštrwu złego Aryaná / ktoréch sam Pan Chrustus vžywał przeciwko niewiernym Žydom. Bo gdy go oni niechćieli mieć za prawdziwego Syná Božeg iedno za człowieka/ w on czas gdy mu mówili: Ty bedac człowiekem czyn sýe Bogiem: pokazal Pan Chrustus/ iž był prawdziwym Bogiem vczynkami przedžiwienimi. A dla tegóž im mówił: Vczynki které iá czynie w Im Oycá mego/ též swiádectwo wydaia o mnie. A dálej: iesliž mnie niechće wierzyć: Wierćies vczynkom. Temiž iá též słowy do oného/ ktoré bogiem Chrustá Pána wyznawać niechće/ mówie: Vczynki které czynil Pan a Zbawiciel náš Jezu Chrustus/ té o nim swiádectwo wydaia/ že prawdziwoy Bóg iest. Ale pytaš/ kteréž to vczynki? Ato té: Vzdrowiánie niemocnych: oswiěćanie slepo narodzonych: niemych/ y gluchych vzdrowienie/ chro nym zdrowia dání: Dyabły wyganiánie od ludzi opetanych: Vmártyd wzbudzenie ku żywotowi: též vsmiězanie wiatrów y zaburzenia morstie teć cuda swiádectwo wydaia o Pánie nášym/ iž on iest prawdziwoy Bóg/ prawdziwoy Stworzyciel wšytkich rzeczy. Přetóž též słowu iego były poslušné iáko onému/ ktoré ie stworzył. A choć był w człowiecey naturze/ přetóž sie go iednáť znáły zdawná być sprawca y Stworzyciel swóim. Tymž te dy Bostiey mocy vczynkom/ wierćie niewierni: boć té swiádectwo o Pánie

nášym

Asym wydaia/ iako sam Pan mowi o tym: Jesli mnie niechcecie wierzye: Wierciecie w czynkom. Aleby rzekl: A dla czego mam wierzye w czynkom: Ila tego aby poznal y wierzyl/ iz Oyciec w synu a Syn w Oycu iest y byl. iakoz Oyciec iest w Synu/ a Syn w Oycu: A to iest iednoscia Bostwa/ tote iest iemu z Oycem nierozdzielne. Te nierozdzielnosce sam Pan Chrustus owy swemi wshytim opowiedzial: A ty iey wpozem twoim niewierzysz Ar: ganie: rozlaczasz ia Raktowianinie: Bluznisi ia Samozetanie: wzgardzasi Anabaptisto: y sprzeciwisi sye prawdzie nieodmienney zbawiciela tego/ tozy powiedzial: Jz ia y Oyciec iedno iestesmy. Te slowa we wshytim row: ego z strony Bostwa czynia Syna z Bogiem Oycem: A ty z iednego czy: isz dwu/ przeciwiacis sye prawdzie: ktora powiada/ iz Oyciec we mnie/ a ia w Oycu iestem: to iest/ rozdzielnie w iednym Bostwie/ y w iedney Istnosci. zego y onemi slowy poswiadczac raczyl/ gdy mowil: Kto mnie widzi/ wi: si y Oycu. A iakoz to moglo byc/ zeby kto widzac Syna/ widzial Oycu/ iez: aby Syn nie byl iednym w Bostwie z Oycem: perwiece z strony czlowieczeni: wa trudno to rozumiec masi: bo powiedzial z strony czlowieczestwa Bo: a Oycu byc wietszego: A czlowieczestwo bylo daleko rozne od Bostwa. rzetoż wedlug czlowieczestwa nie byl podobny Bogu Oycu/ iedno lu: nom. A iakoz widziec kto mial Pana Chrustusa podobnym byc Bogu Oycu wedlug czlowieczestwa: gdyz iako czlowiek nie byl podobny: Wia: wedle natury Bostkiej kto go widzial/ widzial w nim y Oycu: a widzial: w wczynkach ktore czynil/ w ktorych rownie podobnym byl Bogu Oycu/ to o tym sam powiedziec raczyl: Cokolwiek on (to iest Oyciec) sprawu: to y Syn takze czyni. A daley: Wczynki ktore ia czynie / te swiadectwo: daia o mnie. A coz za swiadectwo wydaia: Jsem ia wyszedl od Oycu/ iednego wyscie wedlug Proroctey powiesci zadem nie moze wyslowic. rzetoż tedy dla tych wczynkow/ tak dziwnych / kazdy z Zborem Chrustia: nistim/ dziwny sye z temi ludzmi dziwney mocy Bostkiej Pana Chrustusa: ley: a mow ze wshytimi ludzmi Chrustianistimi: Ktorzyz Bog tak mocny: to Bog nasz: Tys iest Bog ktory czynisi cuda: tys dziwny/ a ktodzi sye: zeciwi: Ty panuies nad moca moriska/ a nawalnosci iego ty wsmierzasi. ys stworzyl polnocne kraie/ y morze/ ic.

Wyklad duchowny z tey Ewangelii.

Tdz z tey Ewangelii pokazal sye iasnie Pan Chrustus/ iakim go wierni iego maia wierzye: iz on iest prawdziwy czlowiek narodzony z Panny czystey Maryey/ za sprawa ducha Swietego. A to sye pokazalo z tych spraw czlowieczey natury: azwolascza ze ania iego y z przewozenia w lodzi: z wpracowania cielesneg: z latnienia y magnienia/ ic. Pokazalo sye tez ze go maia wierzye prawdziwym Synem ozym/ nierozdzielnego bostwa z Bogiem Oycem: a to z dziwnych spraw go: azwolascza z dziwnego wsmierzenia nawalnosci moriskiej: czego zadem moze przypisac/ iedno mocy samego Boga/ ktory on sam czyni znaki wiel: na morzu / y na wshytich przepasciach. Tiwardzi tez przypomniec: co o Duchownym rozumieniu tey Ewangelii.

Morze nie infego nie iest/ y nie infego nieznaczy/ iedno swiat ni: wshy/ ktory iako morze rzadko spokoim stoi/ iedno zawzdy sye zaburza: y to w morzu rybki male wielkie rybki pozerai: tak tez na swiecie mocarze: bogie zawzdy nedza/ trapi/ a nawiecey wierni Panistie: bo ktory na swie:

cie chca

Ioan: 10. ver: 38.
Z tych Cechu byl
Cerynt / ktorego
gdy Jan S. E.
wangelista zastal
w Lajni w Ephe
zie/ rzekl do swo:
ich: podzmy stad
przez/ by nas La:
znia obalimsi si
nie zabila/ bo sye
tu myie CErant
nieprzyiaciel pra
wody. Marulus lib:
2. cap: 11. y zatym
Lajnia vpadla/ y
zabila CEranta
Heretyka. Euse:
bius, non est Deus
ut homo, quia De
us spiritus est.

† Ioan: 14. ver: 9.
Ioan: 5. versu 19.
Ibidem versu 36.
Ioan: 16. versu 28.
Michae 5. ver: 2.

Psal: 76. ver: 14.
Psal: 75. versu 8.
Psal: 88. versu 10.
Ibidem versu 13.

Psal: 134. ver: 6.

2. Tim: 3. ver: 12.

Ecclesia militans.

Matt: 28. ver: 20.

Psal. 41. versu 8.
Fluctus tui super
me transferunt.Danie: 7. a ver: 2.
ad 8.Cztery Bestye
przez Słoneczko
widziane.

1.

Aclto: 5. ver: 29.

Psal: 75. versu 8.
Aclto: 5. versu 38.

2.

3.

cie chcą światobliwie żyć według powieści Apostolskiej/ w wielkie prześladowanie wpadać.

I Łódka na którą Pan Chrystus wstąpił/ z wezmiąmi swymi / znaczy Kościół niniejszy Chrześcijański/ który zowa boiwoicy: tenże też zowa zgromadzeniem wiernych. Bo iako w łódce czasu nawalności Pan Chrystus tak też w wielkim prześladowaniu jest w Kościele Chrześcijańskim według swej obietnicy/ która obiecał z wiernymi być mówiąc: Jam jest z wami do skonczienia świata. Tenże Kościół jest na tym świecie / nie inaczej iedno iako łódka na morzu czasu zaburzenia. Bo na Kościół Pański wiele nawalności jest/ nie inaczej iedno iako na łódke/ gdy morze niespokojne wały bierze. Który to Kościół może mówić z Dawidem: Nawalności twoje na mnie przypłyły. Znaczyło sye to przenášładowanie Kościoła Chrześcijańskiego/ przez one cztery wiatry które widział Dániel walczyć na morzu. Pótem widział cztery bestie wychodzące z morza/ z których pierwsza była iako Lwica która miała dwie skrzydła. A druga była bestia podobna Niedźwiedziowi: a miała trzy rzędy zębów/ y pożerała wiele ciał. Trzecia była: podobna Párdoni która miała cztery głowy. Czwartą imię nie jest poznane / która we wielkim nie była zgodna z innymi bestiami. Te cztery wiatry y bestie / znaczą niebezpieczeństwa Kościoła powszechnego Chrześcijańskiego.

I Pierwsze prześladowanie było na początku Kościoła/ które znaczą wiatr od wschodu słońca/ które też znaczą pierwszą bestię iako Lwicę. To prześladowanie gwałtowne działo sye od Żydów/ którzy na tym stali/ aby raz zatlumili y rozszarpali na kłosa Lwicę Kościół y wiare Chrystusową/ przetoż wielkimi przykrościami chcieli odstrącić Apostoły od przepowiadania słowa y pańskiego wiary: bo ie biczowali/ sadzali/ wyganiali/ y zakazywali przepowiadac Chrystusa. Ale oni powiedzieli/ iż przystoyniemy słuchać Boga/ a niż ludzi/ za których prześladowaniem niektórzy Apostołowie y wezmiom pańscy pomordowani. A wszakże to im nie pomogło/ przedsie niemogli go zatlumić: Bo iako Dawid powiedział: Kto sye tobie miły Panie mój przeciwnie? Przetoż ieden z nich rzekł: Jesli bracia z Boga iest ich wiara nie będziemy mogli temu zabieć: a iesli z ludzi/ tedy sama wstanie.

I Wtórę prześladowanie Kościoła było od poganów/ które znaczą wtórą wiatr y wtórą bestię podobną Niedźwiedziowi/ która pożarła wiele ciał. Ta Bestia znaczą Poganów/ którzy wiele zamordowali ludzi świętych iednych czeników dla wiary P. Chrystusowej. A poczęło sye to prześladowanie Cesarza Nerona: trwało za Domicianą/ Trajaną/ Julianą Apostatą/ y innych: a było gwałtowne za Maksymianą/ Decjusz / Dioklecjaną Dalmatynianą/ iedną z tych była dziesięćta persecucia od Nerona bardzo gwałtowna: za których Kościół Chrześcijański cierpił wielkie wdręczenie: prześladowanie/ wciśki/ morderstwa rozmaite/ etcet.

I Gdy wstało to prześladowanie. Wstało trzecie / które znaczą trzecią wiatr y trzecią Bestię/ która miała cztery głowy: przez co sye znaczyło prześladowanie Kościoła powszechnego Chrześcijańskiego od kacerzów albo herezyków. Ta bestia cztery głowy ma/ to iest/ rozmaite rozzerwania w wierze y rozliczne sekty/ które wszystkie biją na Kościół/ iako welny morście na łódke. Albowiem żadnego kacerstwa tak sprosłego niema/ któreby sprosności swojej nie miało pismem bronić. A na powszechny Apostolski Kościół gwałtem oburzywszy iego niszczyć y przenášładować nie miało. A chociaż iest różnorodzielné z sobą / wszakże z iednego błędu pochodzą/ y iedne głowe mają czartą złego/ nigdy nieprzeftawiaia skodzić Kościołowi: y iacy sye w tym zjedzają/ aby Kościół Pański prześladowali. Tę tedy bestięy głowy/ znaczą między sobą niezgodę herezyków / którzy wszyscy iedną wolą potępić

wszedł

szedny Kościół Chrysta pana mieli. Nie wspominać starych Heretyków/ ch przeciwko Kościołowi wielkich nawalności/widzimy dzisiejszych cza- w/iało jest Kościoła Chrześcijańskiego wtrapienie: gdyż wszystkie Kacérstwa nieysie / choć są z sobą różne / przedsię iednostajno rozdarli wsta swie przeci- o Kościołowi. Ale o tym na inszym miejscu.

Czwarte przesładowanie ma być przyszłe od Antychrysta/ które znaczy- roga Bestya/które imienia nie miało. To przesładowanie tak srogie dzie: że strasze nie było: bo szatan wyszedł swie iady/które pobudzał potrope- ez naczyne swoje przedtem/na ten czas wszystkie zgromadzi: aby tym wie- mógł Chrystusowi skodzić. Awszakże nie przemoga za pomocą państwa burze/te welny/y wiatry/przeciwko tej łódce. Jesliż w on czas oney małej omdy ludzi wiernych pańskich nie mogli zedowie przemóc: Ależ gwał- n zanurzyć chcieli: iednak mały on Kościół Chrystusów tak przemógł/ że gl mówić y mówił: W tych wszystkich wstach przewycięziliśmy/dla te- /który nas wmiłował. Jesli oney małej trzody owiec pańskich nie mogła kłość y moc Żydowska pożyć: y iesliż owce powiedały / że przewycie- y: tedy y teraz wielkiej swiey trzody będzie Pan strzegł: Bo takci Panu ta bronie iako wiela. Nie frasujemy się: nie opuścić Pan zgromadzenia ego: iedno się sami do tego niemy: a blagaymy gniew pański przez po- e za grzechy nasze/które tu zasłużyły. A że takie przesładowanie cierpi Ko- ol pański: chociaż takie burze y welny otrywają łódke/to jest Kościół nasz szedny Chrześcijański: przedsię nie zatonie: bo Pan Chrystus w niey /który to sprawuje co powiedział Żilarius święty: Ta własność jest Ko- oła Chrześcijańskiego: gdy go przesładowa/tedy tym więcej kwitnie: gdy wa ścienion/na ten czas rozszerza się: gdy się zda być zatrzyman/tym wie- się rozchodzi: gdy bywa obrażon/ przewycięza: gdy bywa karan/rozum- ze: na ten czas meżniey stoi/ gdy się zda być przewycięzonym. A któż to um sprawuje: iedno sam Pan Chrystus: przez co się pokazuje dziwney- dości tego sprawa. Ażaj się tak meszkało/ iako ten Doktor powiedział: /ażkolwiek przez Luterá Kościół porofedny Chrześcijański w Niemczech / się iakoby niszczyć: a przedsię Pan na ten czas indziej go rostrzewił: bo en czas ludzi nigdy niesłychane y nieznanom obral sobie / y nawrócił ku- ze Kościoła Rzymńskiego porofednego. To baczysz/że kiedy bywa prze- dowan/tedy kwitnie/tedy roście/tedy się rozszerza/tedy przewycięza: y te- /choia widzimy żeby Kacérze mieli zatłumić Kościół porofedny/gotnie n na to miejsce inszych wiele / z których może iako z kamienia Jana świę- o świadectwem wzbudzić syny Abrahánowe. Niewatpny nic o tym/ y Kościół/dziedzictwo pańskie/miało się wniwecz obrócić. Bo zaty- /by się Pan niesłowny w swoich obietnicach / które obiecał Apostołowi /trómu onemu/ którego chciał mieć przednieyszym rzadźicielem Kościoła /go/któremu tak powiedział: Tyś jest Piotr/a na tej opoce zbuduje Ko- /si mój: A brony piekielne nigdy go nie przemoga. A któremuż to Kościo- /i obiecał prosię cie: Czy Kacérskiemu: Jesli Kacérskiemu: tedy mu się /stał w słowie/ y w obietnicy: którzy powiedały że Apostolska ich jest /ka. A kiedy ich spytaś: Czemuż od Apostołów nie trwała aż do tych cza- /o/bo wy ię z waszymi Kalwinem/ Zwingliusem/ Luterem/y inszymi pier- /o przed nimi tu y nas niesłychana wzbudzenie: pokážcie nam iednego czło- /ka/ który Luterską wiare trzymał przed Lutrem: Kalwińską przed Be- /gariusem: y Ariąńską przed Ariusem. Wnet oni powiedzą/że Papieżni- /a zatłumili swemi wymysłami. Papieżnicy tedy y was są brona piekiel- /y Toć się P. Chrystus niesstał Kościołowi waszemu Kacérskiemu w słowie /y obiecał Piotrowi S. iż brony piekielne/które wy zowiecie Papieśka na

4.

Rom: 8. versu 37.

Łódka ma wiel-
kie podobieństwo
do Kościoła Chry-
stusowego: bo ied-
z p łódki y z Ko-
ścioła/ a w ser-
cu heretyka/ Tak Ko-
ściół Chrystusowy
na przodku mały
był/ we szeroko-
ści/ to jest/ za cza-
su przesładowania
był/ przednieyszym
jest heretyk/ a na
końcu/ a w sercu
także mały/ a w
szerokości/ będzie
heretyk/ a w sercu
Chrysta y jego na-
stępcy.

Matt: 3. versu 9.

Matt: 16. ver: 18.

uże niemiály przemóc przeciw kościołowi? Otóż sami powiadać/ że pieźnicy zatlumili byli wiare wasze/co niemogło być: bo brany piekielne niemiály przemóc przeciw kościołowi Chrystusowemu. Albo tedy kościół jest kościołem Chrystusowym/ albo nie jest. Jeśli jest Chrystusowym/ to brany piekielne/ to jest/ Papięska nauka niemogła go przemóc: Ale iż wy powiadać że przemogła: bo Papięzicy zatlumili/ iako mówicie wiare w tedy znać/ że nie jest Chrystusów kościół wasz: bo by mu sę był sstał w obietnicy: brany piekielne nie przemogłyby były przeciw iemu. Baczycie każdy moze: że nasz kościół/ jest kościół prawdziwy Chrystusa Pána: bo sę sstał w obietnicy: obiecal kościołowi/ że brany piekielne niemogły mu przemóc przeciw nie/ y tak sę sstało. Pokaż mi / iako nastala wiara Chrystianůw / ktora Papięska zowiecie/ iesli kiedy wstała: A iesli nastawysz nigdy nie wstała/ znać jest też/ że jest prawdziwym kościołem Chrystusowem/ ktorému Pan Chrystus obiecal / że brany piekielne niemogły go nigdy przemóc. Day Pánie Boze w tym nam záwždy nie odmiennie trwać kościół/ ktorého brany piekielne niemoga przemóc: bo w nim bezpiecniemy mieć możemy/ nie boiac sę žádných nawálnosci: gdyz to jest łódka/ ktora áca burzliwym morzu jest/ przedsie pogrąznac niemoze. Bo Chrystus w niéy y on iéy sam broni/ aby nie zátonela/ y nie zátonie nigdy. Co rácz sprawować Pánie Jezu Chryste zbáwicieliu náš/ Amen.

Summa Ewangelien téy tá jest.

I.

Naprzód pokázuie Ewangelia iż Pán Chrystus wlódec ná morzu sstał/ zá cym nawálnosci wielkie przysly od wiatrów/ že téz záledwie łódka nie pogrąznela. Figura to byla/ y pewny znak wielkiego przesladowania Kościoła Pána Chrystusowego/ ktorý tu łódka znaczy. A to przesladowanie / ktoré kościół Chrystusów miał ciépieć od Żydów/ od Poganów/ y od Heretyków. Iako tá łódka w ktoréy Chrystus Pán byl/ choc gwałtownými nawálnosciami / wody / y wiatru byla okrywána / také zdala sę wtónac á nie wtónala / tak kościół Pána Chrystusów / ácz przez gwałtowné przesladowanié tych ktorzy go zniszczyć chcieli / zdał sę iakoby miał zginac: iednak przyslani zginac / ani do konca swiata zginie: bo Chrystusa Pána ma w sobie / przy sobie: ktorý ácz sę zda w kłopotách kościoła swego iakoby spał/ ie ma prace y staranie o Kościele swym/ przy ktorým obiecal sę byc ná wi

Matt:28. ver:20.

II.

Powtórze pokázuie Ewangelia strach / ktorý byl przysedl ná Apostoly w onym morskim niebezpieczeniſtwie: Tak že z wielkim strachem do Pana ráturnek wolali mówiac: zbaw nas giniemy. Nauka stád jest wiernym / aby w každych przygodách swych / y niebezpieczeniſtwách / do Pana zbáwiciela swego Jezusa wolali wniżonym y pokornym sercem: mórcie zbaw nas Pánie/ zbaw nas Pánie: bo przez twego wspomozenia giniemy á bez pochyby / gdy do niego tak wolac beda / obudze PANA z nierych wysluchania.

III.

Ostatecznie boska moc Pána Chrystusowe powiada/ gdy ná iego rozkazanie wiatry / y morze burzliwe wcihlo / gdyz takiego stworzenia poslusztwo / sam Pan Bóg w mocy svoiéy ma. A iż Pan Chrystus w mocy svoiéy wiatrów / y morza poslusenstwo miał/ iako Ewangelia wkázuie: tedy jest pewny dowód / že Pan Chrystus jest prawdziwy Bóg: bo tak mowi / skazal wiatrom y morzu / y sstało sę wnet wſytkiego wſpołoczenie. W rozkazanie: widzisz téz y poslusenstwo: w cym mozesz baczyc / že to wſy mocné bylo rozkazanie. A wniżoné y powolné stworzenia poslusenstwo / przyczyny/ že znalo stworzenie stworzyciela swego. Przeto go tak we wſy rozkazaniu wniżenie sluchalo.

Ewangelia

EWANGELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE

piątą po trzech królach, według
opisania Máthth: S: w Kápít: 13.

Ponim ieszcze druga przypo-
wieść im powiedział/mówiąc: Po-
dobne stało się iest Królestwo nie-
bieskie człowiekowi/który posiał ro-
lę swoje dobrym nasieniem. A gdy
posneli ludzie tedy przyszedł nieprzy-
jaciel iego/y posiał powięzchu kół-
lem między pszenicą/y siał precz. A
gdy podrosła trawa / y owoc się iął
kaszować na ten czas okazał się y kół. A przyszedłszy studzy oy-
czeladnego / rzekli mu: Panie/ zażes nie nasiał dobrego na-
sienia na roli swojej: gdzież się wziął kół? Tedy rzekł do
nich: Nieprzyjazyńcy człowiek to uczynił. Powiedzieli studzy: A
cożże poydziemy wyplewiemy to? Rzekł im: niechaycie/ by-
cie lepać wyplewając kół/ nie wyrwali z nim y pszenice. A
niechaycie że tak oboie roście aż do żniwa: a czasu żniwa

rospáže ženicom. Wybierzcie napierwéy kaól/ zwiążcieś ie /
sнопіі nа spalenіe/ а пшеісе zgromadzcie do gumnа moіego.

Dośpéc było nа tym Sze
tanowi nieprzyiacielowi głównému dusi n
sych / że nam takz niedze spráwíl chytrose
swoię y zdrađa / która podśedł rodźice nа
piérwsę / że ie zwiódł / y z onęy rośkosy w
gnal która mieli / y my po nich takz mieliś
mieć : bo nam zazdrościł onęy rośkosy y g
dnosci wielkiey / w któréy sam był niż w p
che wdawśy sę hárdzic sę sstarwíl przećn
ko Pánu y stworzycielowi swoiemu : а za t
iego zazdrościł / iáko písmo swiętę powiád
w tągnelá śmierć / y ma práwo nа rodz

ludzi : iż któzy sę iedno rodza nа swiát / nątychmiast piérwsę práwo r
śmierć nа nie / iż mu może záraz rzec / któzy sę rodzi / że umrze : а to wśy to
śátan zgotowál. Jesze co gorśiego nádto nam był nągotowál / czegoś
pozbyli zá lástka Pána Boga wszechmogącego / przez śmierć niewinną Pá
Jezu Chrystá zbawicielá y odkupicielá dusi náśy : śmierć wielkústá dusi
náśym : która śmierć rozumie sę wiecznym potępieniem. Teraz od t
proźni iestefny naprząd przez śmierć Pána Chrystusa / potym téż zá spráw
mi náśemi dobrými : które gdy przylacamy do záslugi śmierci PAniśkie
nam bywáią pożyteczné. To dla tego mówię / żeby kto tak wpoiny nie náł
sę / któzyby zbawienie swoięy dusie chciał przypisáć záslugom albo wczynk
swoim / które bez Pána Chrystusowéy záslugi są bázno nić czemné / y namy
namniéy niepożyteczné : takz aby odzúćwśy záslugi swoie / nie zásadzál
tylko nа zásludze Pána Chrystusowéy okrom wczynków swych / które m
być spoione z wiárá. Bo tak mówi Augustyn swięty / któzy cie stworzyl
ciebie / nie zbáwi cie bez ciebie : to iest iż bez tego / żebyś sę téż ty niemiál p
dác stáranіem swym ku zbawieniu / zbawion być nie możesz. Ale któzy ma r
spół té rzeczy : to iest : naprząd zásluge śmierci Pána Chrystusowéy / przye
wiáre z wczynkami dobrými : niechay ma zupełná nádzicie / że iest wolny
śmierci wiecznéy : to iest / od potępienia wieczného. Stára sę o to ten le
któzy ryczy sukátac y krzác kógoby požár / aby iesze był nа przes kó
zbawieniu náśemu iuż nam powtórze zgotowanému przez Pána Jezusa z
wicielá náśego : náchodzi nas rozmaitym sposobem / aby nam mógl záślá
dżić. Przetoż mówi Biernat swięty : Nieprzyiaciele náśy nigdy nieśprá
wani przeciw nam walke wiódą. A któzyś to są náśy nieprzyiaciele ied
śátan : któzy meżnie przeciwko nam czestokróć pochodzi / chcąc nas z d
zbawiennęy zwiéść / pobudzác nas ku grzechowi / któzymby nas przywó
ku wzgárdzic Pána Boga wszechmogącego. Bo iáko medzec powiáda :
nawysśy (to iest Pan Bóg) ma w nienawiści grzesné ludzi. Ale żeby
kto niemiál occasiēy albo przyczyny skłádác swego wystętku nа Dyablá /
wiedźcie / iż to iedno Dyabel ma w mocy pobudzić ku grzechowi : а człow
to záś ma y siebie w mocy / przyzwolic nа pobudkę albo nа perswásię iego
bo żadného nieprzymusi. Przetoż téż do tych przystępie / które widzi być
któréy rzeczy skłonne : iáko mówi Grzegórz Swięty : Iż przeciwnik piérw
káždego Complexiá poznawa / dopiéróž sídlá kuszenia rozrzuca : A iż smu
ku gniewowi czestó pobudza : przetoż czárt smutnym grzech niezgody podc

1. Petri 5. versu 8.

Decl: 12. v. 3. 7.

Świe boiażliwi boia syc karania albo wdreczenia: przetoż boiażliwym roz-
maite strachy przektada przed oczy/aby ie przestraszał. Widzi hardé być przy-
bylné do próżney chwały / przetoż ie przyciaga rozmaitymi łagodnosciami
i pobłazam do hardości. Każdemu tedy występkowi albo niedostatkowi/
który ludziom syc przytrafia zdrajca iest. A takim zdrajca iest / iż barzo czyni
i y mądry być musi / który chytrosci iego zrozumieć chce. A iakaz iest chy-
rosć iego? Wytknal ia Paweł swiety mówiac: iż syc przemienia w Anyolá
światłości. Tóż też o chytrosci iego mówi Augustyn swiety temi słowy.
Diabeł raz tu / drugi raz tam: raz barankiem / drugi raz wilkiem: raz cie-
mnościami / drugi raz światłością syc pokazuje. Wsytkim / iakimkolwiek
posoby / miejscami / y czasami / rozlicznie y rozmaicie odmienia rzeczy / y rozma-
cie pokusy pokazuje. Abowiém / aby smutné uczynił / też syc sam zmysla być
mutnym: aby syc też náigral z ludzi wesółych / sam wesółym sstawa syc:
aby duchowné zdráda podśedł / odmienia syc w Anyolá światłości: aby mo-
né zwiodł / wkaże syc Barankiem: aby zaś ciché pożarł / sstawa syc wil-
kiem ié. A tu vzmánu tych rzeczy któž tak dostateczny? Któž kiedy odkrył o-
boie iego? A okrag zębów iego któž vznał? Do tad słowa Augustyna
wielkiego. Prawdziwie ten swiety Doktor wypisał chytrosci zdrádlivé tego
nieprzyaciela nášeg śatana. Ażaz nie dosyć wielkiey chytrosci vžil zwodzác
odjice nášé pierwsie: chytrze zaśedł:

Tapiząd wiedział że mdle naczynie iest niewiásta / przetoż do niéy spra-
ce miał: Niechciał do Jádama / wiedzac go być ślalszego: Potym wiedzac
heć y skłonność białogłowska / przetoż z téy skłonności rzecz swoje zaczął.
Tapiząd wolność przelozył mówiac do Jerwy / czemuż iéy niewolno było z
Jádaniem meżem pożywać owocu ze wsytkich dzierw Raiowych. Tu syc
śal niewmicietnym y iakoby niewiádomym téy rzeczy. A tym żeby syc pokazał
yé / infa osobe zmyslił / nie w osobe swoiey té rozmowy czynił. Zákrył te-
y osobe swoie cudzą postawą: odmienił syc w osobe weża bestyiéy: aby tym
wzespieczniéy mógł mówić z Jerwą. Jerwa też niespodziéwając syc chytrosci/
ozmawiała z weżem / iako z bestyją / niewmicietna spraw Páńskich / y zaka-
nia iego: powiedziała wolné vzywánie być im dane wsytkich owoców / o-
rom dzierwá które zwano vmicietnościami dobrych y zlych: o co nawiecéy Pá-
u Dyablu ślo: ślo mu aby ia chytrosciá swoia zwiodł: iakož ia też zwiodł.
Tężec też dziś pobożności chytréy vżywa / gdy widzi wstrzymawájącé syc
d pokármów: wnet mu záda w vmysł / czemu syc posćis? Czemu syc mor-
wieś? czemu ciáło twoie tak mdliś? A on to nie dlatégo czyni / żeby žalował
négo który post czyni: nie dba on o to / żeby kto był żyw: iedno żeby zwiodł.
Iczkolwiek podczas nie czyni tego swa osoba: vżywie w tym cudzéy osoby:
podufczy człowieka takiego / któryby mu té rzeczy perswadował: bo widzi że
wstrzymawáłość iest mu przeciwna: abowiém kto iest wstrzymawáły / iest
u wśemu dobremu sposobny / czynny / trzéżwi / y ku modlitwie gotowy: a
atym niéma Pan śatan mieyscá w takiego: przetoż śára syc aby one zbroie
dzucił / aby potym lácniey mógł vżyć swoiey zdrády / bo syc boi tych / któzy
syc mu sprzeciwiá.

Vžil też chytrosci zdrádlivéy dosyć zdrádzając Jerwe / gdy iéy powie-
ział: Nie tylko żebyście mieli pomrzec / ale owśem będziecie iako Bogowie.
Onet syc sstał Anyolem światłości / aby zdrádził: obiecał im Bogami ssta-
ć: Czemu / że sam tym wypadł z niebá z roskosy wielkiey dla swéy próch / że
hciał być podobny narzysfemu Bogu: Otóž też to Jerwie obiecał falesnie:
ia co syc niebogá wlaćomila: chciála też być Bogiem. Takowi też bywáia
udzie niektózy / któzy drugim perswaduia ná te rzecz / któia ie kiedy vśkodzi-
á: miásto tego coby ich mieli przestrzédz / tu iefcze rádza. Takžec też dziś

2. Cor II. ver: 14.

Szatan iaká Ma-
skara syc przyo-
dziera kiedy chce
zwodzić ludzi.

Szatan zwodzác
Erwe w Raiu / iá-
ka syc Maskara
okrył.

Gen: 3. v: 1. & 23.

Gen: 1. v: 4. & 5.

Isaie 14. versu 14.

Luca 17. ver. 10.

Matth: 6. ver. 2.

Ibidem versu 16.

Ibidem versu 6.

Matt: 23. ver. 13.

1. Petri 5. versu 9.

Szatan czyni / radzi niektórym iasnie złe rzeczy : aż ie ku grzechowi przywo-
dzi : aż wlaszcza niemniejetne : a na ten czas bywa wilkiem / aby pożarł ni-
wiadome. A zaś któré widzi być wiadome / któzy moga rozeznac grzechy
przychodzi do nich w osobie owczey / y przemienia syc w Anyolá / radzac do
rzeczy dobrych podczas / aby zdradził : pobudza go posćić / kaze ialmużny do-
wac / kaze mu syc modlic. A zátym aby go przywiódł w hárdosć / pokazuię n-
poszczacę / pokazuię niemilosierne / pokazuię mu nienabożne / pokazuię mu gr-
sine / aby go ku hárdosći y pyse / y ku wzgardzie drugich przywiódł. A któży
ten czas moze poznac / iesli Anyol albo dyabel : Przetoż abys syc teg vstrzeg
zeby ten Anyol dyablem syc sstał / niechelp syc z dobrych uczynkow : ale iesli e
dobrze uczyni / mów iako uczy Ewangelia / izem iest sluga niepożytecznym
Kiedy czyni ialmużne / niekáz trabić przed soba : to iest / niechelp syc z teg
nieczyni dla chwały swietstiey / ale dla Pana Boga ku czci y chwale ieg. wi-
cay z miłosći Blizniego któregoc Pan Bóg kázal milowac iako siebie same
go / a niż dla próżney chwały. Kiedy syc posćić / nie wkazuy syc poszczaym / e
iest : nieposć dla tego / abys byl widzian : iedno abys byl sposobniejszy czyn-
czesc y chwale Panu Bogu / to czyn. Kiedy syc modli / wmidz do pokor-
twego / a zamknawszy drzwi módl syc w skrytosci : bo y to dla tego powi-
dziano / abys syc wiarował próżney chwały : nie zeby miał zakázac Pan Ch-
stus modlic syc / kiedy ludzie widza : bo iuz zátym w Koscióle kiedy ich niema
widzi / niegodziloby syc modlic : a Kosciól wiemy ze iest nazwany od Pa-
Christusa dom ku modlitwie zbudowany : Ale temi slowy chce / abysmy si
wiarowali próżney chwały. A tak kiedy ty bedzies czynil dobre sprawy
czci y chwale samego Pana Boga / y nie bedzies ich sobie mocy swojej prz-
pisowal / iedno ze ie sam Pan w tobie sprawuię / tedy też Szatan od ciebie b-
dzie zdradzon. A wsakze iesze on nieprzestanie / bo on ma niemalo siat
któremi towi nieostrózne / y wnet cie bedzie chciał od wiary swietey odwieś-
ale mu syc nieday odwodzić : bo dla tego Piotr swiety kázal mu syc spr-
ciwiac mocnie w wierze. A kiedy cie obaczy być mocnym / dac pokoy : ied-
syc bedzie zdaleka przypatrowal / aby cie kiedy mogl podeydz / bo iest chyt-
zdrayca. **T**ez to niewadzi przypomniec / iaku
go rzemieśla vzył / aby uczynil rostert w Koscióle Chzescijanstim. Vyżr-
wszy ta frogą bestya / ze ia Pan Christus w mocy iey potarl / z mocy iey r-
sytki wydarł / za wielka krzywde to sobie wziat / ze iuz tylko sam miał być
bywatelem wiecznego potepienia : bo przez nauke Apostolow panstkich ob-
walo mu towarzysstwa : iuz Pogani opuszczajac chwale ieg / któreg chw-
lili w baktwochwalstwie / wdali syc do chwały wiecznego Boga / do vznane
prawdziwey wiary / y do iednosci zobopolney : czemu on nierad byl. Przeto
pobudzal okrutniki przeciwko wybranym panstkim. Ale ze y w tym niepo-
sancowalo syc mu / bo taka stalosc byla w onych ludziach Chzescijanstkich
ze ich meki / dreczenia / bicia / wyganiania z ziemie odwieś od prawdy vzn-
ney zadnym obyczaiem niemogly : vzył inszego fortelu : Odmienil syc wim-
w Anyolá swiatlosci / wnet poczal pod ossoba prawdy z nienagla siac fa-
miedzy Chzescijany : za czym poczelá syc targac ich iednosć : Drosly wim-
odszczepienstwa y rostertki / ie. bo widzac ludzi Chzescijanstkie vfundowá
w iedney wierze / zaczal przez zwoleniki swoje / Ebionity / Cerinty / Maniche-
se / Donatisty / Aryuse / Wigilantiuse / Marcionity / Sabelliany / Apo-
narysty / y inszych wiele swoich Doktorow nauki obledliwe : któzy subt-
nie / pod zastona pisma BQzego zle ie rozumiec / swych bledow brónili
pod plaszczem prawdy falsow rozmaitych namnozyli. A iako Pan Christ-
w Koscióle swoim Swietych Apostolow / y Doktorow / ku rozmnozeniu
prawdy byl dal : tak też falsywych ta bestia nazwodził ku zepsowanui praw-

dy pa

y Pánstiey: a táť bázno / że też śnac męktózy inż wátpili o wierze Chze-
 cjanstiey: bo niěkiedy Kácérstwa przénosiły liczbę wiernych Pánstich. A-
 c Pan słów swoich nieobrócił wstecz: co obiecać raczył / to spełnił: obiecał
 igdy Kościółá swego nie opuścić. y zyscił sye: bo iáko skoro Kácérstwo
 zóré nastáło: tedy też Pan dáł Kościółowi ludźie tákíe wczoné / że go bróni-
 / y za pomocą Pánstá Kácérstwa żadnym obyczáiem nie mogły przemóc/
 poc sye wielce zapomagáły. Jesliż diabel z swym Ceryntem / y Ebionem wy-
 ichał: natychmiast Kościół też miał tákiego / który náuka swojá mógł go o-
 rónić: wnet Janá s. miał / który przeciwko ich fáłszywéy náuce písał Ewán-
 elia swoie / w której pokázal przeciwko ich opiniey prawdziwego Boga być
 niecznie będącego P. Chrystusa. Jesli Diabel z Ełianichuśami sye poká-
 zál: táť przedko miał Kościół Chzesćjanstí obióńce przeciwko im / to iest/
 ugustyná y inśe / rć. Jesli Diabel z Aryusem: Kościół przeciwko niemu z
 tánízryusem onym swietym człowiekim wczonym / który ich błád náuka
 wois gromił / y psował: Potym y Żakonników dosyć miał / którzy náuka
 wois Kácérstwa odpór dawáli: o czym nie máło máś nápisano w history-
 ch S. Mógłci sye ten zdraycá nieprzyziaciél duś nášych kusić o Kościół
 chzesćjanstí / iáko by go mógł poźrzec: áleć przedsi nie wstóral. A teraz
 idźmy iáko sye o to stára áby pódził Kościółowi Pánstiemu: a wśáťże
 i pomocá Pánstá / kiedy sye ze złości nášych / który ten rosték nam w Ko-
 ściele Pánstím zástużył / wpmniéc bedziem chćieli: wśytko to wniwecz sie
 bróci / iáko inśe Kácérstwa przed kilkiemset lat. Czy mniémáś żeby wielka
 łode miał wczynie Diabel Kościółowi Pánstiemu / że oto troche ich zwiódł
 przez Lutrá / Kálowiná / Żwinglianá / Brenciuszá rć. by namniéy: ná to miey-
 e kílka dziesiąt tysięcy sye ich náwróciło: ázwłáseżá w Indyę który zo-
 a Nowy swiát. Przypátrźże sye zórádźie zázdrości y nieprzyziáznosci Dia-
 elstiey przeciwko nam wiernym Pánstím: iáko vsilnie sye stára / áby nas
 óżárt. Niepróźnnieć: Jesli sieie psienie gospodarz: to iest P. Chrystus / w
 óściele / to iest / w wiernych Pánstích / Słowo swoie y zdrowá náuka: téż
 n iáko moze oneż róla posiewá kátolem. O czym w tórtcie Ewángeleiy v.
 yśyś: która sye táť poczyńa:

**Podobne iest Królestwo niebieskie ku onemu czło-
 wiekowi: to iest Wesspařowi / który był posiał ró-
 la swoje dobrym nasieniem.**

Wielkiy bázno zabáwki okóło wykládu téy przypowieści niepotrze-
 á: bo sam PAn zbáwiciél náš raczył iá wyłóżyć: a iesliby iá kto inaczéy
 óciát wykládać / bedzie sye zdat być przeciwnikiem Pánstím.

Wcziniowie PAná Chrystusowi wślyśawśy od Mistrzá swego té przy-
 owieść: niezrozumiawśy ku czemu by sye to ściągáło / y co zá wyrozumienie /
 ócieli sye dowiedzieć wykládu téy to przypowieści / która dźis przepowiadá
 w Kościele Chzesćjanstím / ku czci y chwale Pánu Bogu / y ku zbudo-
 waniu ludzi Chzesćjanstích wiernych Pánstích / mówiac: † Wypraw nam
 ne przypowieść / y wylóž o kátołu ná róley: a on (to iest Pan Chrystus)
 dpowiedziál y rzékł / Ten który rozsiéwa dobre násienie / iest Syn człowies-
 zy / a róla iest ten swiát: a dobre násienie toć są Synowie Królestwá: (to
 iest / prawdziwego Kościółá / ábo którzy są przyzřzeni do Królestwá Nie-
 ieskiego:) Kátoł są žli Synowie / (to iest fáłszywi Chzesćjanie / którzy
 sye mieniá być Syny Kościółá Chzesćjanstiego / ále spáwámi swoimi są
 nieprzyziaciele iego: o którzy táť powiáda Apostól: Jż powiádaia wśty / że
 n áia Boga / ále wczynkami swémi przá sye go. Albo téż ci są fáłszywi syno-

Matt. 23. ver. 20.

Regnum celo-
 rú accipitur mul-
 tipliciter: pro exi-
 gentiari, cui Re-
 gnum celorum af-
 fimilatur. Pro Re-
 ge celesti Mefsia.
 Pro REge celesti
 Deo patre. Pro do-
 ctina Evangelica
 Pro Ecclesia fide-
 lium. Pro fide. rć.
 † Matt. 13. a v. 36.
 ad 44.

Titum 1. versu 16.

Matt: 18. ver: 17.

Luce 10. versu 16.

wie/któzy opuściwszy matkę swoje Kościół powszedny/który ie wychował iako matka dziecięcki swe wychowywa/wdali sye na obledności: iako są dziecięcy y Kacerze: a ci słusnie są nazwani zli Synowie: bo dobry Syn zawsze iest posłusny matce swojej / y przy nię trwa: ale zli nie są posłusni rodzicom swym: przetoż też nie mogą z nimi trwać. Także też Kacerze y dziecięcy / nie są posłusni Kościołowi Chrześcijańskiemu matce swojej przy nię nietrwają. A iesli matki/ to iest Kościół nie słuchają: tedy Pan Bóg nie słuchają / który powiedział przez Syna swego miłego: który nie słucha Kościoła/ niechay będzie iako Pogański człowiek y iawnogrzebni. Kazal Pan słuchać Kościoła: a kto go nie słucha/ nie słucha samego Pana/ który tak przykazał: przetoż słusnie iest nazwan odsepieniec y Kacerz. Powiedział święty Augustyn: kto nie chce mieć Kościoła za matkę: ten nie będzie miał Pana Boga za Oycę. Słusnie tedy takowi nieposłusnicy są nazwani złymi syny w wykładzie tę przypowieści przez Pana Chrystusa. A przetoż sye maia przeciw Kacerze y odsepienicy/zeby ich Kościół nasz powszedny nie miał wychować: bo co iedno maia / tego im dochował Kościół powszedny: Pisma im dochował / także y Sakramenta / które oni zopaczyli. Bo to wszystko było pierwey w Kościele powszednym / który oni zowią Pogańskim. A ponieważ Kościół im wszystkiego dochował / y niektóre z nich w Kościele świętym odrodził/ a oni tego dobrodziejstwa nie znają/ y są przeciw Kościołowi: tedy słusnie są nazwani zli Synowie/których Dyabel iako zły Kółu nasiał między dobrym nasieniem.

Wyłożył Pan rola/ nasienie dobre/ y Kół: Wyłożył też rozsiewcę Kółu mówiąc: A nieprzyjaciel który go rozsiewa (to iest Kół) to Dyabel: a żniwo iest skonczenie tego świata: żenicy są Aniołowie. Jakoby zbierają Kół/ a do ognia wrzucą y spala: tak będzie na skonczeniu świata. Pośle Syn człowieczy Anioły / a ci wybiorą z Królestwa tego wszystkie wzgorzenia. 16.

Baczyć możesz / że sam Pan Chrystus zbawiciel wyłożył te przypowieści. Jedno sye ty temu przypatrz / czemu Pan Chrystus niektóre przypowieści wyłożył / a niektórych niewyłożył: bo ie Doktorowie święci wykładają Pisma świętego wyłożyli: iako Grzegorz/ Augustyn/ y inzy Doktorowie święci / którzy niemają przypowieści Pana Chrystusowych wyłożyli/ którego wykładu podziściszy dzień Kościół Pański używa. Ze Pan Chrystus wyłożył niektóre przypowieści swoje: (choć bardo mało ich wyłożył:) przetoż pokazać chciał / że potrzeba Duchownego wykładu pisma: a to przeciwko tym/ którzy żadnego wykładu pisma mieć niechcą. A zaś/ że nie wszystko przypowieści swoje wyłożył/bo bardo wiele ich niewyłożył: W tym uczynił czczone Duchowi świętemu / przez którego / słowa jego miały być wyłożone. Coś on sam powiedział do uczniów swoich mówiąc: Już nie wiele będę mówił z wami: Ale pocieszyciel Duch święty/ którego zesłę oyciec w imię me/ on was nauczy wszystkich rzeczy/ y przypomni wam cokolwiek wam powiem. A iż żaden z Apostolów niewykładał tych przypowieści Pańskich/ iedno Doktorowie po Apostołach będąc: to znaczyło/ iż nie tylko przez Apostoły Duch święty miał wszystkiemu światu naukę Ewangeliiy objaśnić y opowiedzieć/ ale też y przez inze ludzi wezone Pańskie wiernie: przez które y podziściszy dzień toż czyni / co czynił przez one / którzy byli w pierwszym Kościele. Aż mało takowych w Kościele powszednym/któzy dosyć rzeczy ku wierze Chrześcijańskiej potrzebnych pisa/ y będą pisać: nigdy to nie wstanie/ bo sye nigdy nie skonczy nauka albo Ewangelia Duchą świętym/ za którego sprawą sye o dziecie: boć Pan Chrystus Duchą świętym nie zesłał z Oycem swym/od których pochodzi / Apostołom / iedno na krótki czas: ale go zesłał aby przetrwał na wieki z wiernymi jego.

Ioan: 14. ver: 30.

Ibidem versu 26.

Ioan: 14. ver: 16.

Mas inż przyczynę/ dla czego niektóre przypowieści swoje Pan Chrystus
łożył/ a dla czego drugich niewyłożył: zostawił ie du homi swietemu wy-
dać/ które duch swiety wyłożył/ y wyklada/ y będzie wykladał przez wczor-
ludzie wiernie Chześciańskie: nie przez Kacerze/ ani przez odsczepienie/

Próbych wykładzie niemasi zgody/ iedno swary y niezgody wietuiste/bluż-
rstwa y hanbienie Kościoła powszechnego Chześciańskiego: w takich
ch swiety który zgody y pokoju naucza/ niewyklada pisma/ iedno duch zły/
dy sye przeciwni zgodzie y pokoiowi: bo iest swarów/ niesnasek/ niezgody/ y
pokoju rozsiewaczem.

Ponieważ tedy Pan Chrystus te przypowieści wyłożył/ żadney pra-
nie używamy wykladać ia: iedno cokolwiek iest tu nauce wiernym/
dkiem z nię wybierac/ stojac przy wykładzie Pana Chrystusowym.

Nasienie które siał ten to człowiek/ to iest Pan Chrystus/ tymże sposo-
m y prorok wyrażil/ mówiac: Ci sa nasieniem (to iest wierni pánscy) które

mu błogosławił Pan: té rozsiał Pan Chrystus przez naukę swoje swietą:
eto żaden niemoże sam z siebie co dobrego zacząć/ o czymby Bóg Oyciec

z Syna swego niemiał mieć pracy. Wiechayże żaden nierozumie/ żeby
m z siebie okrom wspomozenia łaski Pánstkiej co dobrego miał czynić:

to powieda Ewangelia/ że Synowie Królestwa (to iest wierni Pánscy) /
podobni nasieniu dobremu na rolej rozsianemu: bo iako nasienie nieroz-
e/ aż ie rozsiera: tak też dobzy sami od siebie nie sa okrom rozsiewacza:

iest Pána Chrystusa/ który spárowie ich sercá tu dobrym uczynkom/ iako
acz rolá wyprawia tu rozsiewaniu nasienia dobrego.

A żeby też to pokazał z strony tej/ że człowiek iest stworzeniem Bożym/
ry nie złego nie stworzył. A iż z pobudki Szatanstkiej przychodzi do tego/
le czyni / iako okrom łaski Pánstkiej też nic dobrego czynić nie może/ tedy

eto w teście Ewangelii pokłada té słowa.

Gdy posneli ludzie / tedy przyszedł nieprzyiaciel

go/ y posiał po wierzchu łakolem między ona

pszenica/ y odszedł precz.

Wszystkich złyh rzeczy które sye dzieia/ dwoiaká przyczynę Pan Chri-
słóżył:) przys zbawicieli nasi položyl. Niedbalstwo ludzkie: A złość Szatanstka.

á to przeciw niedbalstwie ludzkim mówi: Gdy posneli ludzie/ to iest/ gdy niedbale sye
se nie refykti pówowali y Pána Boga stworzyciela zaniedbawali: w ten czas przyszedł

tym uczynił nieprzyiaciel. Na té słowa/ Gdy posneli ludzie/ Augustyn swiety mówi:
wyložone. Gdy niedbali byli przetożeni kościelni: to iest Biskupi y inшы pásterze/ nie-

nie wiele bde mniac ani czuic nad trzoda swoia/ na ten czas przyszedł dyabel/ Boży y
ciec w imie mójstkich rzeczy dobrych nieprzyiaciel główny: y posiał łakól między nasie-

ek wam powie pánstkie/ to iest między pobożné/ swiete y sprawiedliwe/ które sa słufnie
istich/ iedno nasieniem pánstkim nazwani: bo iesliż sa pobożnymi swietymi y sprawiedli-

z Apostoly Dniemi: od Pána Boga takowymi sa/ nie sami od siebie. Łakól zaśie Pan
e y epowiedziłóżył złe syny/ iako sa cudzolożnicy/ drapieżnicy/ lichwicy/ zabijáczé/ y he-

zóre y podziśiacy: bo to iest osobliwe nasienie šatanstkie: y ci sye sami nie rodza/ ale ie
n Kościele. Šatan przeciwiać sye pánu między dobrymi sprawiedliwymi swietymi y po-

tu wierze Chyżnymi sieie. A iż rozmaite nasienie iest Pánstkie/ z którego owoc lu-

anie/ bo sye mójstkich swietych pobożnych y sprawiedliwych pochodzi/ iako iest wiara/ nadzie-

złego sprawa swmilość/ pokora/ cihość/ czystość/ miłosierdzie/ etc. Tedy z tych ziarn po-

zem swym/ od którego rodza kłofy/ to iest wierni ludzie/ bogobożni/ pokorni/ cisy/ czysti/ miłosier-

zestali aby przynieć etc. Šatan zaśie przeciwiać sye pánu/ który tak dobrego nasienia przez
uie swieta nasiał/ posiał też on między tym nasieniem nasienie złosliwe/

Isaia 61. versu 9.

...

Ioan: 3. versu 19.

w o/lo/ach a/le/lo/ach.

Ezech: 34. ver: 2.

Malach: 1. ver: 10.

Psal: 13. versu 3.

Acto: 20. ver: 28.
29. 30. & 31.

Matt: 25. ver: 21.

Psal: 83. versu 8.

Augustyn świę-
ty tak wyklada.in celo minter
& inter

niewierność/watpliwość/niechęć albo nieśmiałość/pycha/nieczystość/okr-
cieństwo/etcet. z którego wrosli Kacérze rozmaici/desperaci/któzy albo ni-
zbyt trzymają o nadziei / albo zgola nie o niej niestrzymają : zaś wrosli m-
zgodnicy/zazdrośnicy/odszczepnicy/ Sektarze/y rozmaici zbódnio-wie/p-
jni/nieczysti / iako cudzołóznicy / poubnicy / gwałtownicy/ swietokup-
swietokradcy/ić. okrutni niemilosierni/któzy żadney lutości niemają na
bliźniemi swemitych dosyć nasiał sátan między wśelakimi stany: a tak b-
zo/ że prawie mało co znać psenice między kółem : tak sye tego wieku n-
sęgo zamnożył ten kół. A to sye wszystko sstało naprzód za niedbalość
ludzi/któzy więcej wmiłowali ciemności/to iest niedze/rozkosy tego swi-
a niż swiatłość/ to iest Pana Chrystusa z ięg nauka : tudzież za niedbalstwo
przełożonych/któzy nad tą rolą byli przełożeni/aby ia byli sprawowali y w
korzeniali/ciemnie/offet/y chwasty wśelakie/ które teraz bázro škodzi nasi-
niu dobremu.

¶ A którzy to sa rolnicy tej roley pánstiey/to iest tego swiata: Sa kr-
lowie/biskupi/ pasterze Chryściánsy/ za których niedbalstwem bázro zár-
sła y zapługawila sye ta Boża rola/iż rozmaite chwasty rodzi między psen-
ca. Niedbają o te rola ci oracze bázro/ bo tego zaniedbawają/co iest Pa-
Jezusa Chrystusa : którym też Pan grozi przez proroka : Biada wam past-
rze/któzyście tylko sami siebie pásli/ a trzody moie zaniedbawaliście/etcet.
Tudzież dosyć takich pasterzów/któzy sami siebie pásli/ a trzody Pánstie
zaniedbawają. Przetóż niemaś iako Pan powiada : Ktoby zawał w dom
mego drzwi. Alaz ich mało ? Cóż to mówis miły Pánie? Jest ich niemał
Ale ty prawde mówis żeniemąś / Ktoby zawał dom twój : Bo powiada
przez proroka:wśyscy sye niepożytecznymi sstali. A iż tak iest/przetóż tak w-
ta škoda ma Pan w nasieniu swoim. Za takim niedbalstwem ten niepr-
iaciel nasiał tego kółu. Wiedział o tym Paweł święty : dla tegóż vp-
minat Pasterze y Biskupy/mówiąc: Strzeżcie sye y pilnujcie trzody/w k-
rę was duch święty przełożył Biskupy/ abyście rzadzili kóściół Boży któ-
go dostał krwá swojá. Boć ia wiem/iż po odesciu moim/wnida wilcy d-
pieżni między was/któzy nie przepuszczą trzódzie : dla tegóż czujcie/ dajcie
siebie przykład dobry : a zátym będziecie pochwaleni od Pána : y rzecze k-
zdemu z was Pan : Wnids slugo dobry do wśela pána twego/ etcet.
Nasiał tedy nieprzyiaciel kółu między psenicą : czego ludzie zaráz pob-
czyć nie mogli.

**A gdy iuż podrosła trawa/ y owoc sye iat okáže-
wac/na ten czas dopiero pokazat sye y kół.**

¶ Nie powiada żeby zaráz po wśianiu miał sye wśazać pożytek/ a
znienaglá po legużku pokazuje/który owoc y pożytek ma wczynieć. Także
ludzie dobrzy świeci sprawiedliwi / niekoro do doskonałości cnót y swiat-
bliwości przychodzą/ ale iako zboże naprzód sye trawa pokáže/ a na ten czas
ledwo rozeznac trawę od zboża : potym sye pokazuje osobá zboża / a zátym
wśazuje sye owoc. Tak też nasienie pánstie wierni iego postępują z iedney cno-
ty do drugiey : z wiary do nadziei : z nadziei do miłości : a tak aż do dosko-
nałości cnót przychodzą. A gdy nasienie Pána Chrystusowe tak roście/ na
ten czas pokazuje sye y kół/to iest zli/nasienie czertowskie : bo iako psen-
cá wśpół z kółem roście : tak też tu na swiecie dobrzy ze złymi spolem s-
ją.

¶ A iakóż ie poznać/gdy za trawy ich nierozeznać/bo sátan nie zaráz po-
że swego nasienia/iakie ma być. Wad to/żadnego niemaś tak złego/żeby s-
niegdzy niezmyslił być dobrym : ażwlaszcza niż sye w nim złość rozkorzeni. A

pozna

poznać to nasienie na on czas / kiedy już tu pożytkowi przychodzi. Przetoż Pan powiedział: Z owoców ich poznaćcie je. Słuchajcie co są za owoce dobrych: te są / które też Apostoł zowie owoce Ducha S. które wymienia mówiąc: Miłość / radość / pokój / cierpliwość / dobroć / niepozledliwość / ciachość / wiara / mierność / wstrzymieźliwość / czystość / i c. A tu już poznajcie dobrze / gdzie te pożytki są. A iako dobrze poznać z owoców: Także też y złe poznać z owocem ich złych: bo złe drzewo niemoże dobrego owocu rodzić. Zły h owoce są te / które Paweł święty wypisuje / tak mówiąc: Jazśnie są uczynki cielesne / a te są nieczystota / plugawość / wścieczność / porabstwo / bałwochwalstwo / czary / nieprzyjaźni / swary / nienawiści / gniew / zwaady / niegody / roztargnienia / zazdrość / nieobowiązywanie / pijanstwa / objazstwa / y innych wiele tym podobne: y w których te rzeczy y sprawy są / tam już możepoznać nasienie dyabelskie: y tym rozpoznać dobrze ode złych: bo iako drzewo z owocu bywa poznane / iesli jest dobre albo złe / tak ludzie bywają z uczynków poznani / iesli są dobzy albo zli. Gdy sye tedy już tak on kałol między pfenicą pokazał /

Przyjedszy studzy onęgo gospodarza / ieli mówic do niego: Panie żażes ty byt nie nasiał dobrego nasienia na rolę swoię. Gdzie sye tedy kałol wziął.

O Nie infego przez te slugi rozumieć niemamy / iedno Anioły Boże. którzy wszystkie nasze sprawy odnoszą do Pana naszego. Abowiem oni zarosie pátzra na oblicze Oycy naszego / który jest w niebie: Ci sye wesela z iednego człowieka / grzesznego pokutującego: Ci modlitwy y iakmużny pobożnych ludzi do Pana Boga odnoszą. Nie dla tego / żeby ich Pan Bog memiał widzieć / który tak przeszle iako ninieysie y przyszle wszystkie rzeczy iednako widzi y wie: ale iż za ich przyczyną Panu Bogu bywają przyjemności. Naszym pożytkom dusznym oni sye wesela / a naszym zaś niepożytków żaluia. Przetoż z żalosci wiecemy a niż nie z wiadomości żaluia / że taka szkoda Pan cierpi w roli swoię / iż dwa pożytki na nię widzą: ieden Panu Bogu / a drugi dyablu. Przetoż z żalosci mówią: Żażes ty nie dobrego nasienia nasiał na rolę swoię: iakoby tak chcieli mówic: Mily Panie tyś wszystkie dobre rzeczy stworzył / a nie złego / a wszdy oto ta złość skąd sye wzięła? Na co im Pan odpowiada:

Nieprzyjaźny człowiek to uczynił.

O Szatan tu nazywa człowiekiem / nie dla infey przyczyny / iedno że człowiekiem ma iedne rzecz pospolita: to jest / że jest uczestnikiem rozumu y mądrości iako y człowiek.

I W tych słowach Ewangelii świętych / ma sye człowiek na to ogledać / aby zgola Diablu nie przypisował sprawy złych rzeczy: Bo aczkolwiek on jest zły y wszystkie mieć chce tak złe iako sam jest: wśakże on nie jest stwórcą złych rzeczy / iako Manicheusowie powiadali: którzy tak mówili iż są dwa początki rzeczy. Dobrych rzeczy początkiem jest Pan Bóg: A złych jest początkiem Diabeł: iakoby Diabeł mógł co bez przyzwolenia człowieka / y Bożego przepuszczenia. By to Diabeł mógł / żeby własnem był przyczyną człowiekowi grzechu: uczyniłby to / żeby wszyscy bez przestanku grzeszyli: iedno on widząc defect natury człowieczej / tu czemu sye natura iego ma / skąd przyczynę bierze pobudzać / aby to człowiek uczynił / tu czemu jest

Matt. 7. wersu 16.
Galat. 5. ver: 22.

Matt. 7. ver: 18.
Galat. 5. a ver 19.
ad 22.

Hieronim y Chryzostom / rozumieją tu przez kałol heretyki y owoce ich. Lecz o tym czytaw w Niedziale ośmiej po świętych Trydycy.

o ięwo zjawnie

Matt. 12. ver: 10.
Luce 15. ver: 10.
Tobia 12. ver: 12.
Actu. 10. ver: 4.

Genes. 1. ver: 31.

klonny:

Genes. 3. versu 6.

Iacobi versu 14.

1. Tim. 2. ver: 4.

Ezech. 33. ver: 11.

Iacobi 4. versu 7.

Gen. 1. v. 26. & 31.

Eccles. 15. ver: 14.

Sapien. 2. ver: 24.

Ioan. 8. versu 44.

Skłonny : iesli tu pijanistwu / tedy on pobudza / aby do pijanic siedl / y aby sy
vpil. A wśakże to ná wolę człowieka iesť vpić sye y nie vpić : także y inš
grzech smiertelny popelnit albo nie : do tego Diabel nie przymusza / bo teg
nie ma w mocy swojej. Co gdyby miał : wierz temu żeby to barzo przedt
sprawil. A Jowy on nieprzymuszał / aby iadla z dzewa zakazanego / iedno ie
pobudke dal. A skadze wziął okazy aby Jowe podwiódł do iedzenia : z te
go że Jowa lakoma / miała chce do onych iablek : bo tak powiada Zistory.
Ksiąg rodzián : Obaczyla niewiasta / iż dobre bylo dzewo ku iedzeniu / oczon
cudné / á ku weyżrzeniu wdzieczné / wzięla z owocu iego y iadla : toć iey za
škodziło / że rada ná pietné patrzyła : y skadze okazy albo przyczynę Szat
tan wziął / obaczwszy Jowe że sye przypatrzała onému dzewu y kochata sy
w nim. Przetóž Jakub swiety powiedzial : Jż każdy od żadzeý swojej byw
kusiony. Przetóž kiedy w grzech wpadnieš / nie mów / Bóg tak chciał : bo bóg
nie chce żeby grzešyl / iedno chce aby wšyscy byli zbawieni : y dla tegož mó
wi przez Proroča / Nieżadam śmierci grzešnego człowieka / iedno żeby sy
nawrócił á żywot miał. Tęž nie mów / że mie Diabel do tego przymiódł. b
tego w mocy nie ma : iedno tak mów ráczey / diabel mie podwiódł / á ian
weznił. A któž tu winien / że za podwiedzeniem Diabelskim tys wezynil
tys winien żeš sye Diablu dal zwiésć : wieš że on iesť nieprzyiacielem twóim
do żadney rzeczy dobreý on ciebie niewiedzie / iedno co do nagoršey : by cie y
siebie w piekle co narychley mógł widzieć / tedyby to rad wezynil : iedno ž
nie moze / kiedy ty maš Boga obzone. Przetóž tak maš czynic iako cie A
postól wezy mówiac : Przeciwiaycie sye diablu / á on od was wciecze : bo o
iesť mocny tym / któžy mu sye nieprzeciwiá / iako Lew : á iesť tak mdly tym
któžy mu sye przeciwiá / iako mucha / kthóra łacmuezko rozetrzeć. A iž t
mówi Ewangelia / Nieprzyiazny człowiek to wezynil / tak maš rozumieć : t
iesť / przez podwiedzenie / nie przez przymuszenie. Trafiá sye tež to podezas
iž kiedy kto wyžrzy człowieka złego / krahbinęš / wpomego / tedy mówi Diabe
to stworzył nie Bóg. Tu krzywde czynia Bogu / któžy iesť stwozycielem w
šytkich rzeczy : á Diablu w tym pocziwošć czynia że go tež stwozycielem
mienia. Co sye dotknie z strony stwozenia / y natury : wšytki Pan Bóg ie
dnako stworzył / tak dobre iako y złe : A Szatan ani zły ani dobrych stwo
rzył. Ale od Pána Boga stwozone žymy poczynil : nie przymuszeniem
ale zwiedzeniem. Przeciwoť takiey mowie sluchay pisma / kthóre mówi
Kžekl Pan Bóg / wezynimy człowieka ná wyobrazenie y podobienstwo naše
y widzial Pan Bóg wšytki rzeczy które stworzył / á byly barzo dobre. Po
tym zaś mówi drugie pismo : Pan Bóg od poczatku postanowił człowieka
prostego : zostawił go w reku porady swojej / y dal mu Przykazania swoje
które iesliby zachował / tedy tež ciebie oné zachowáia. Pan bóg tedj wšytki rz
czy dobre stworzył : człowieka zły z dobrego sye stwozenia žym sstawa. Cz
iáże to pobudka : á to Ewangelia mówi : nieprzyiazny człowiek to wezynil
iako y Medzrec mówi : Jż za zazdrošciá Djabelská / śmierć wtargnela n
wšytek świat.

To iuž wieš skad kákol / á skad psenica. Násladowaniem á nie stwoze
niem sa žli ludzie kákoľem / y nasieniem Szataniskim. Co y sam Pan Chry
stus žym Žydom powiedzial : Wł z Wycá Diabla iesťescie / y žadze Wyc
wašego chcecie czynic.

**Kžekli tedy sludzy : A chceš poydziemy
á wyplewiemy to :**

¶ Ci sa wierni Pánscy y nasienie iego swieté / któžy z miłosći któž

maia

naie ku Panu Bogu nad wszytkimi bluźnierzmi którzy bluźnią tak słowy iako
o wezynki swemi imie Pana Boga / mają chuc mścić sye krzywdy Paniskiey
ako z nieprzyjaciół iego. Tę słusnie mieni Ewangelia slugami. A to iest
Augustyna swietego wyklad. A wsakże iesli też bedziem rozumiec te slugi
sye Anioły/nic na tym nie zeydzie: Bo oni sa slugy Paniszy / ktorzych ku po
ludze swietey Pan używa. Tę dla tego słusnie mogą być nazwani slugami/
o zawždy sa przed oblicznoscia Paniską / iako wierni slugy / ktorzych on uży
wa / y przez ktore ludzom opowiada wola swoie y rzeczy pociesne: iako A
zabamowi opowiedzial Syna: Samsona rodzicom iego: Jana Krzciecie
a Zacharyasowi y Zelybiacie: Marije Panne naswietla Joachimowi y
Annie: także Pannie Błogosławionej opowiedzial pocieszenie wielkie / któ
re nie tylko iey / ale y wszytkim nam iest pociesne y zbawienne. W tych rze
zach używał Pan posługi Anielskiej. Tę w wznowieniu Tobiasza y w
wznowieniu Syna iego przez drogi dalekie: y w wyzwoleniu Matzontki
Tobiasza młodszeo od dyabelstwa: W nawróceniu Corneliusza: W wyswo
dzeniu Piotra swietego z więzienia / y z mocy Herodowej: y w inszych rze
zach. Przetoż słusnie sa slugami Paniskimi. Ciż slugy mówią widząc v
ist y utrapienie wiernych Paniskich od ludzi złych y niepobożnych / chcąc sye
omścić krzywdy towarzyszy swych: Chcesz Pannie iż porydziem a wyple
dziemy to: to iest złe nasienie które twemu nasieniu skodzi: zawždy oni go
wami nam sa wiernym Paniskim ku pomocy: tak modlitwami swymi / iako
iż y insza obrona / iako obronili Izdy od Assyryjczyków: Ciż też wybawili
Lotą z Sodomy y Gomory ię. I tad możesz poznac iaką miłość y chęć ma
a przeciwko wiernym Paniskim.

I Ale iż Pan miłosierny y łaskawy / który wie serca ludzkie / y wie iaki
a potym każdy człowiek ma być / wiedział iakowy Dawid miał być: iako
y Mattheus: iakowy Zacharyas: iakowy Lotr krzyżowy: Pawel Swiety:
Marija Magdalená ię. to iest iakowi mieli być przez pokute y nawrócenie:
Przetoż mówi w Ewangelii.

**Niechajcie abyście lepał wyplewając kłól / nie
wyrwali skorzeniem y pszenice.**

Jakoby tak chciał rzec: ci co sa teraz złymi / mogą potym być dobrymi:
bowiem wiele ich teraz sa kłólem / ktorzy potym mogą być pszenica. Prze
cz mówi Hieronym swiety: iż iest dane miejsce pokuty: y stad bywamy na
omnieni aby chmy skwapliwi nie byli ku odzuceniu brata: abowiem to mo
e być / iż on który dziś iest zarażony przewrotna nauką / iutro może sye nawró
ić / y poczenie branie prawdy. Do tad słowa Hieronyma swietego. Ta ie
na przyczyna iest dla czego zaraz PAW nie karze za złości: a ta iest miło
sierdzie Paniskie.

I Potym zaś PAW nie karze zarażem dla pokuty: O czym tak mówi
nedzecz: Miał miły Pannie lutość nad wszytkimi / a nie wzgardzał tych / któ
re stworzył / przegladając grzechów ludzkich dla pokuty. Wiele ich ktorzy
przed tym byli wielce grzeszni / a potym przez pokute zstali sye swietymi. O
iż kiedyby Pan Bóg był skwapliwy ku zglądzeniu grzesnych: wieleby po
ginęło było tych / ktorzy byli pożyteczni Rzeczypospolitey Chrzescijaniskiej.
Kiedyby był P. Bóg onego Tare Bálwochwalce zglądził / niemiałby był tak
acnego PAtryarchy z niego narodzonego Abrahama / który przyjacielem
Bożym dla swietobliwosci swoiey iest nazwan: y inszych PAtryarchow / któ
zy sye z niego rozplodzili. Także acnego Proroaka niemiałby był z Dawida
y go był za zgrzeszeniem iego zaraz zglądził. Ewangelista tak zacny nie był

Tobie 12. ver: 15.

Genes: 18. ver: 10.

Iudic: 13. v: 3. et 7.

Luca 1. versu 13.

Ibidem a ver: 28.

ad 36.

Tobie 12. v: 2. et 3.

Acto: 10. ver: 3.

Acto: 12. versu 7.

4. Reg: 19. ver: 35.

Genes: 19. ver: 15.

Sapien: 11. ver: 24.

Gen 11. v: 28. et 31.

Isaia 41. versu 8.

2. Reg: 12. ver: 9.

Matt: 9. versu 9.

Lucę 23. versu 41.

Lucę 7. versu 37.

Lucę 19. versu 2.

Actę: 8. versu 3.

Prou: 24. ver: 16.

Psal: 142. versu 2.

Rom: 2. 2. 4. 5.

Deut: 21. versu 21.

1. Cor: 5. versu 11.

1. Cor: 5. ver: 2. et 6.

Matt: 25. ver: 32.

Ibidem versu 34.

by był Máttheus / który przelożonym nad iawnogrześniti był: kiedyby z iawnogrześnienia iego był zaraz skaran. Wyznawca na krzyżu nie byłby z Abrahą: by był Pan za lotrostwo iego zaraz go potarał. Także przykładu z zacnego pokuty świętę nie mielibysmy byli: by Mária Magdalená była zaraz skarana dla sprośności grzechów swoich. Także Zachęsić. Tęż z zacnego nauczyciela Pogańskiego niebyłoby było: kiedyby Pan Chrystus chciał sę był pomścić nad Pawłem Świętym krzywdy swę / która cierpał w swoich wiernych. A o nas co rozumię: kiedyby y teraz chciał Pan Bóg złe wykorzenić z pośródtku dobrych: znami coby sę działo / którzyby stęśmy zli / y którzyby częstokroć obrażamy Pana Boga: y sprawiedliwi śniadę pogineli / by sę Pan zaraz chciał mścić grzechów ludzkich: Bo powiada pismo: iż sprawiedliwy siedm kroć przez dzień wpada. Dla tegoż Dawid mówi: Tężachodź miły Panie z sluga swoim w sad: boć nie będzie usprawiedliwion przed oblicznością twoją żaden żyjący człowiek: to iest: iestliby miał być sad przez miłosierdzia.

Przetóż człowiecze grzesny y wpadły / obaczysz miłosierdzie Pańskie: że cie nie zaraz chce zatracić / aleć oczekawa y przeglada grzechów twoich: abyś sę nawrócił: nawróć sę: aby cie potym strząsa kazi nienadęsta: Bo tak mówi Apostól: zaż niewię / że ciępliwosć Boża ku pokucie cie wiedzie: a ty według zakamiałego serca twego y niepokutniacęgo gniewu sobie skarbisz w dzień sprawiedliwego obławienia sadu Bożęgo. Bo pewnie tak iest: y które dłużej cierpi y znosi / aby sę nawrócił: nienawrócone stróży potępi.

I Jeszcze wietśa ciępliwosć okazuje Pańskie mówiac:

Niechajcie że tak oboie roście aż do żniwa.

Żdądz sę te słowa przeciwne onemu pismu / które mówi / wyrzucie cie zła rzecz z pośródtku was: y onym słowom Pawła świętęgo / który przykazał Koryntczykom / aby niemili towarzysztwa z temi / którzy sę mierzą braty / to iest wiernymi / a sa cudzołożnicy. Maś wiedzieć / że Pan Chrystus nie iest przeciwny słowami swemi temu Pismu z strony tych / którzy sę snie grzeszą y wzgarśaia durgie / o których Paweł święty powiedział: Iż ciępiey zarażone z pośródtku wyrzucić / a niżby wszytká trzoda miała zaganęć bo iedną owcą parşywa zaraża wszytkę trzode. Ale tu o tych maś rozumieć o których iest nieiakić podeyżnienie niepewne. Miedzy psenica y kóło póki ięscze trawa sa / a ięscze kłosu niemáš / trudné rozeznanie: także też miedzy temi / którzy sa pośrednikami miedzy iawnie złymi y dobrymi. Przetóż Pan każe aby takowi byli zachowani aż do żniwa: to iest: do sadu Bożęgo: iż gdy dzień sadny przyydzie / ten nie podeyżnienie wystętku / ale iawni wysiępek z stowarzystwa świętych wyrzuci. Przetóż mówi:

Gdy więc żniwo przyydzie / tedy rośkaje żencom: wybierzcie nápiérwén kół: zwiąźcież gi w snop na spalenie: a psenice zgromadźcie do gumná mego.

Przez żniwo rozumie sę skończenie swiátá / albo sadny dzień. Żencomie sa Anyołowie / iako sam Pan Chrystus raczył wyłożyć: ci żencomie oślęca na rostkazanie Pańskie złe z pośródtku dobrych / iako pasterz odłacza Kozły od owiec / iako Máttheus święty opisał. Tam dopięróż będzie poznac kół miedzy psenica: złe miedzy dobrymi: tam psenica będzie zgromadzona do gumná / kiedy Pan rzecze: Pódźcie Błogosławieni Oycá mego

otrzymaj

ibidem versu 41.

nie Ewangelia / że od Pána Boga iest wszystko dobre ná świecie
Bozym : a cokolwiek złego iest / od onegá to nieprzyiaciela po cho-
do nichawisciá smierc weszla ná swiat : Który ácz nie iest Stwo-
łego / iáko Mianichensowie Heretycy powiedali / ale chytreni po-
wemi wiele złego czyni / sieiac złość y nieprawość miedzy dobre-
y prawde / niezgode miedzy zgode / y wszystko przeciwnie czyniac
asiennu / to iest / dobremu roszczaniu państwiemu.

Sapien:2. ver:24.

11.

222.

Isaie 30. versu 18.

Błetykowie
miedzy wami, mi
miejscady mied
memeli / y owa
ben wami mas
ta jye tak sirzedz.
Jako mas o tym
napisano / Tim: 3.
ver: 10. 2. Thel: 3.
ver: 6. 2. Ioan: 1.
ver: 10. Rom: 16.
ver: 17. Deut: 13.
ver: 5. 9. 15. & ca:
17. ver: 5.

NA DZIEŃ OCZY-
SCIENIA PANNY MARY-
ÉY, wykład na Ewangeliją, którą napisał
Lukasz S: w Kápit: 2. którą naydziesz
na kárcie sto trzydziestéy ósméy.

Summa przemo-
wy to pokazuje/
że Panna miała
porodzić syna bez
męskiego złącze-
nia / v czemu Pán
ná MARIJA pod
Zakon podległa/
choć nańbyła nie
powinna.
* *Leuit: 12. ver: 2.*

Azdy z ludzi Chześcują

skich / którzy zupełnie wiedza poczęcie Pa-
ny błogosławionéy / przypatrzeć się mo-
poczęcie Syna Bożego było w niej z ducha
świtégo / y przeto nie była nic powinna po-
ná MARIJA Zakonowi starému / według
wiesci pisma Zakonného / które mówi:
sliby niewiasta poczwasy obyczajem przy-
dzonym porodziła Syna / będzie nieczys-
przez siedm dni / według liczby dni / które
się czysci według przyrodzenia swego. Sta-
chay pilnie co mówi pismo / a co się w na-
zamyka : iesliby / mówi / białagłowa biegiem przyrodzonym poczęła. Tu
obietnica / że to niegdy miało być / iż białagłowa miała poczęć nad przy-
dzony bieg. Wiadomoć to każdemu / że każda białagłowa z nasienia
giem przyrodzonym poczyła : nie trzebać tu było przypominąć tych słów
koło rodzenia wedle natury : ale niedármo Pan powiedział Moysesá w
Zakonu / aby wiedzieli że miał być ten czas / którego białagłowa bez bie-
przyrodzonego za sprawę ducha switégo miała poczęć. Tę iednoć to p-

Czy w tych słowach pokazał że miała białogłowa począć bez meża/ ale też
 najsmutnym znakiem to pokazał / zaktwinięciem różgi Aaronowej nad przyro-
 dzenie/ która nie będąc w sadzoną w ziemię/ ani mając macice/ zaktwinięła y
 poczęła z siebie wypuszcila. Cóż to znaczyło? to/ że Panna nad przyrodzenie
 sprawy Pańskiej miała począć y wypuszcic na świat owoc ludzkiem rodzie-
 niem. Co widzimy y pewnie temu wierzyć mamy / że sye to już stało: albo
 że Panna Błogosławiona poczęła nad bieg przyrodzony: czego świadek
 Ewangelista Łukasz święty / który opisuje wszystkie sprawy poczęcia Sy-
 na Bożego y przypisuje to sprawie dziwny Duchu świętego. Bo gdy Pan-
 na Maryja pytała Anioła Pańskiego mówiąc: Jakóż to ma być gdy ja me-
 żnieznam? wiedziała Panna że okrom meża nie mogło być przyrodzone
 poczęcie: przetoż pytała. Anioł Pannie odpowiedział / że czyja to sprawa
 stało sye stać mówiąc: Duch święty stąpi w cie: a moc najwyższego za-
 chęci cię. Już tedy baczysz / że według słów Zakonu stało sye to / iż biał-
 ogłowa taka miała być / która bez złączenia męskiego miała począć: to też
 Ewangelista pokazało sye. A ponieważ błogosławiona Panna we-
 szła z Ewangelisty Łukasza świętego z Duchu świętego poczęła / y porodziła
 Syna Bożego / a nie obyczajem przyrodzonym: tedy też pismo y przykazanie
 Zakonu / które każe białogłowom po porodzeniu oczyścić sye: czyniło ją
 wolną od Zakonu oczyszczenia: który tylko na tę był ustanowion / który po-
 nadkiem przyrodzonym z męskiego nasienia poczynaty.

Trzy przyczyny są które Pannie Maryi czynią wolną od Zakonu
 oczyszczenia.

1. Naprzód z strony Zakonu iako sye wyszły wypisano o tym: bo Zakon
 wolną te czynił / którzy nad przyrodzenie poczęła: iako baczymy że poczęła
 Panna Maryja Pana naszego / y Syna Boga Ojca niebieskiego.

2. Wtóra przyczyna wolności od Zakonu oczyszczenia Panny Maryi by-
 ła z strony Syna iey Pana Chrystusa: bo on był nad Zakonem / y Pan za-
 konu. A to stało obaczysz gdzie mówi: Syn człowieczy jest Panem dnia S.
 obo Soboty. Jesliże Syn człowieczy (to jest Pan Chrystus) jest Panem
 onęcy części Zakonu / to jest Soboty: tedy też jest y wszystkiego Zakonu pa-
 nym. A przetoż iako sam nie pod Zakonem / ale nad Zakonem jest / tak też ie-
 go święta matka / przezeń była nie pod Zakonem ale nad Zakonem.

3. Trzecia przyczyna z strony samej Panny Maryi / która (iako już po-
 przedziano) iż Panna będąc poczęła / y Panna będąc porodziła: nie z onego
 męskiego porodzenia (którym przedziwnym obyczajem była poświęcona)
 którego nie odniosła / żeby słusnie miała oczyszczenie przyjąć.

4. Z tych tedy przyczyn obaczyć może każdy Pannie Maryi / nie niebyć
 winną Zakonowi. A wszakże przedsię dobrowolnie przyięła Zakon dla nie-
 których przyczyn.

5. Naprzód iż iako Syn iey Pan Jezus Chrystus Zbawiciel nasz był do-
 woleńcem Zakonu / pod który były podległy wszystkie mezczyzny: Tak też
 Maryja Panna / matka tegoż Pana zbawiciela naszego miała być dokonczy-
 telna Zakonu danego na białogłowy / którzy ie iakoby iakie niewolnice trzy-
 mał. Aż to nie niewola była: mieszkac w domu iakoby w więzieniu: mie-
 szkać z ludźmi nieobcować: do Kościoła nie chodzić: żadney rzeczy świętey sye
 nie dotykać przez czterdzieści dni / po porodzeniu mezczyzny: a iesli białogłowe
 porodziła / tedy tyle dwoie miała być nieczysta / y z nikim nieobcować: to jest
 czterdzieści dni. A iesli by była namnię przestąpiła / tedy była przestępca Za-
 konu. Teraz w tej niewoli nie są białogłowy Chrześcijańskie: by tak rychło
 mogły wyzdrowieć / iako sye im godzi między ludźmi bywać / y do Kościoła
 chodzić / tylko po Błogosławieniu Kapłanśkim: w którym to błogosławieniu

Num: 17. versu 8.

Lucas. 1. versu 34.
 Chrystus dziwną
 sprawą Duchu
 świętego poczęty

Przyczyny wolno-
 ści Panny Maryi
 od oczyszcze-
 nia.

1.

2.

Lucas 6. versu 5.

3.

Dla czego Panna
 Maryja oczyszczenie
 czyniła / gdy na-
 nie nie była po-
 winna / dla do-
 konania takiego
 Zakonu.

Leuit: 12. a ver: 2.
 ad 6.

święte / pamiętając obchodząc niewinności przyięcia Zakonu Panny nasza
sę / a powinności Chrześcijańskiej dosyć czynia : bo ich żaden Zakon
wiązi : y wolne są.

¶ Powtóre / dla tego Zakon oczyszczenia wypełniła Panna Mária :
by dała przykład drugiemu cnoty zacnych.

¶ Trzeci przykład pokory / która ona w sobie miała za osobliwy skarb : y tę
wsze uczyla naśladować / tak słowy iako uczynkiem : Słowy gdy dostawała
tak wielkiej godności / to jest / będąc matką takiego Pana zbawiciela
świata : tym więcej umniejszając się mówiła : Oto ja służebnica Pa
ńska. To czyniła dla pokory : y iakoby czyniąc się niegodną (co jest wła
dzą pokory) niezwalała być się matką : ale namiętną służebniczką.

Uczynkiem też pokorze ukazywała / iż nie z powinności / ale z dobro
lę Zakon oczyszczenia przyjęła. Przetoż Doktor święty mówi : Zapraw
Błogosławiona Panno / niemasz przyczyny ani też potrzeby oczyszczenia
ażaj też y Synowi twemu było trzeba obżezowania ? Bądźże tedy między
niewiastami iako jedną z nich / z strony wypełnienia Zakonu / nie z strony
godności : bo ty jest Błogosławiona między wszystkich niewiastami wynaj
ciężko łaski Bożej : Albowiem y Syn twój tak jest w łecbie dzieci z strony
przyięcia obżezania. A przetoż iako od P. Chrystusa zupełność łaski ściąg
na matkę : tak też przynależało / aby matka w pokorze Syna swego prz
wnała się : Bo pokornym Pan Bóg dać łaskę swoje : a Panna Mária
była pokorną / przeto też jest łaska pełna.

Wtóręj cnoty przykład dała przez oczyszczenie swoje / tho jest po
słusztwa : iż iako ona była dobrowolnie przykazaniu zakonnemu nie będąc
nic winną posłuszną / abyśmy też my tak byli posłusni (z powinności)
kazaniu Pańskiemu : wiedząc że to jest rzecz pożyteczna nam tu zbawie
być posłusznymi przykazaniu Pańskiemu : bo pismo mówi : Jeśli chce
wota wnieść / chowaj przykazanie Boże : to jest : bądź mu posłusny / iak
wezy y wspomina. Otóż : dając przykład pokory y posłusztwa Pan Jezus
matka jego / przyjął na się ciężar Zakonu.

¶ Potrzebie oczyszczenia Panna Mária przyjęła / aby wzgo
miało miejsca y semranie Żydowskie : y na potwarzach swych / aby się
lili potwarce Syna iey Pana Jezusa : którzy go zwali przestepcą Zakonu
na czym się bardzo mylili : bo nie tylko on będąc niewinnym przyjął Zakon
le y matka jego / którego była poczęła w czystości / nie będąc winną nic
konowi / oczyszczenie iako jedną z białych głów Żydowskich dnia dzisiejszego
przyjęła. O czym dostatecznie tekst Ewangelii świadczy : która w sobie
myła czas oczyszczenia Panny Mاریy iako to słyszeliśmy.

**A gdy się wypełniły dni oczyszczenia Panny Ma
ryy według Zakonu Mojżeszowego.**

¶ Zakonowi dobrowolnie dosyć czyniac Błogosławiona Panna z
nem swym zbawicielem naszym / dnia dzisiejszego / iako jedną z czoł
skich (które były powinny Zakon ten odnosić) oczyszczenia Zakon podie
Aczkolwiek iakos wysłuchał / one zakon albo pismo zakonnie wolno
niło od oczyszczenia : bo tym tylko przysługiwało / które w grzechu przyrod
obyczajem poczynali y rodziły : Wszakże dla przyczyn opisanych to stało
wszystko : a osobliwie nam na przykład / abyśmy rozumieli być nam pot
bne duchowne oczyszczenie / którzy pobudzeniem żarliwym nieprzyjaciela
śwego śatana / poczelismy boleść / a porodziłismy nieprawość : przez złą
wychowaliśmy też poczęcie przez rozkazowanie y przyzwolenie : A przez we

Dla pokory d
tąc do niej przy
kład.

Luca 1. versu 38.

Bernhardus.

Iacobi 4. versu 6.

Luca 1. versu 28.

Dla posłuszeń
stwa BOŻEGO/
Przykazania.

Matt: 19. ver: 17.

Dla tego aby w
zgorzenia z sie
bie nie dala.

Grzech iako się
poczyna / y skąd / y
co czynić zbywa
jąc go.

† Psal. 7. versu 15.

niek ży/owoc śmierci wypuściliśmy: Co nam Apóstól wymiata na oczy mó-
wić: Któryżście pożytek mieli / na ten czas w onych sprawach / Których sye
teraz wstydzić: Abowiem dokonczenie ich iest śmierć. Przetoż trzeba sye
nam oczyścić: po takim poczęciu / potrzeba y ofiary ofiarować: to iest ja-
łość serdeczna: która ofiara Pan nie gardzi/ y owsem po każdym znas oczę-
kawa iey: bo/ iako Dawid Prorok mówi: ofiara Pannu Bogu / Duch zfraso-
wany/serce skruszone y upokozone. A dalej: Boże ty niewzgárdziś: to iest/
tę ofiary od człowieka darmo nieopuszczisz: przypnieś ia wdzięcznie / abo-
wiem nie żadaś śmierci grzesznego/ ale nawrócenia iego.

Przypatrzyc sye też mozesz człowiecze dnia dzisiejszē/cierpliwosci Pā-
na Chrystusowey z matką iego swietā/iako przez ten czas aż do dnia oczy-
ścienia/w onęj siope/stronnie cierpieli zimno/y inie niedostatki y niewzā-
sy cielesne: ażwlastęza na ten czas Pan Jezus bedac moluczkin dzieciet-
kiem: a małym dźiatkom trzeba wielkich czasow/ktorych tam on niemiāt.
Mozesz temu pewnie wierzyć/iż on iako ieden z ludzi też niedostatki cierpiał/
które każdy z nas cierpi albo cierpieć może: bo był prawdziwy człowiek we
wszystkim nam podobny okrom grzechu: bo od tego był wolen: abowiem iest
baranek bez zmaczy/który grzechy nasze zglądził. Otóż cierpiał iako człowiek
niedostatki/y w dziecinstwie swym swietym dla ciebie/aby cie wyswobodził
z niedostatkow twoich dusznych/ y przyprowadził cie tam tedy ani frasinet/
ani boleść ani palenie żadne/iedno radość y weselē y rozkosz bez konca iest.

Rozmilyż sye też ty tę cnotę/swiętę cierpliwosci (poninnac iako Dawid
mówi: iż cierpliwosc w bogich nie zaginie: to iest nie zapomni iey PAn Bóg
nagrozić.) Bądź cierpliw w przeciwnych rzeczach dla imienia pānskiego/
ponni co Pan obiecuie cierpliwym / mówiac: W cierpliwosci waszē opā-
nuiecie dusze waszē: to iest: W wiecznym pocieszeniu żywota niesmiertelnē-
go. Jużes słyszał w pierwszych słowach Ewāngeliē wypelnienie zakonu z
strony Pann Chrystusa/ iako Ewāngelia przepowiada/mówiac:

Przypnieśli go (to iest Pann Jezusa) do Jeruzā-
lem aby go postawili Pannu/iako opisano iest w za-
konie Pānskim/ iż każdy mężczyzna/ który syetolwiek nāpięrwēy
rodzi z żywota matki swēy/bedzie nazwany swietym Pannu.

Opisawszy iuz wypelnienie zakonu Panny Maryny Ewāngelistā:
Teraz zaś opisuie przyięcie zakonu/który Pan Chrystus przyiał/dany wszystkim
pięworodnym. Bowiem przykazał był Pan Bóg Żydom przez Moizęśā/
aby wszystkie pięworodnosć ofiarowali temu mówiac: Poswieć mi wśelā-
ta pięworodnosć/co sye naprzód rodzi z żywota matki swēy/w syniēch Izra-
elskich: tak z ludzi iako y z bydła. A na drugim miejscu tak mówi: Moie
sa wszystkie pięworodnosci Synow Izraelskich / tak z ludzi / iako z niemych
zwierzat. To był Pan dla tego przykazał/aby Żydowie wspominali nā
one dobroć Pāniskā/łaskę y miłość/która miał nāprzećwko im: iż on pobir-
sy wszystkie pięworodnosci w Egipcie / ich tylko pięworodnosci wcale / y
we zdrowiu zachował: a stād aby sye przypatrzali dźiwnym sprawom Pān-
skim/iż wyszedł decrēt nā pięworodnosci Egipskie/ich pięworodnosciām
przepuścił. Też dla tego był Pan przykazał pięworodnosci ofiarować: A-
by Kaptani y Leuitowie/którzy służyli zawśe przy łosciele/stād żywnosć mie-
li: gdyż iniey żywnosci niemieli/iedno z ofiar: bo żadney māietnosci y dźie-
dźictwa niemieli.

Otóż człowiecze Chzesćjāniski dnia dzisiejszego Pan Chrystus / iakoby

Rom 6. versu 11.

Psal: 50. ver: 19.

Ezech: 18. ver: 23.

Ioan: 1. ver: 29.

Psal: 9. versu 19.

Luca 21. versu 19.

Pięworodni Pā-
nu Bogu poswia-
cent.

Exodi 13. versu 2.

Num: 8. versu 17.
Czemu Żydowie
Pannu Bogu ofia-
rowali pięwro-
dowā.

1. Petri 2. ver: 22.

Exodi 13. ver: 12.

Ezech: 44. ver: 2.

Przyczyny ofiaro-
wania pana Chri-
stusa.

Malach: 3. ver: 1.

Psal: 49. ver: 10.

Mamy sami sie-
bie Panu Chri-
stusowi ofiaro-
wać.Dwoie wstawe
Zakonu pokazuje
I.

Exodi 13. ver: 12.

Num: 18. ver: 15.

ieden z synów pierworodnych ludu Izraelskiego/ jest odkupion/ y ofiarowan/ Który nigdy grzechu niepopelnil / a zdrađa w vsięch iego nie była należona: z Ducha Swietego był poczęty/ nie z potrzeby/ ale dobrowolnie. Bo aczkolwiek mówi: iż wśelki mężczyzna/ Któryby sye kolwiek napiętwę wrodził z żywota matki swęj/ to jest pierworodny: tedyc to tym przysłuśalo/ Który po rządkiem albo obyczajem przyrodnym rodzili sye: Bo mówi wśelki mężczyzna/ Który otwiera żywot matki/ będzie ofiarowan/ y będzie poświęcon. Pan nasz żywot matki swęj acz otworzył/ ale niezgwałcił: ani czystości naruszył/ co sye znaczyło przez one brane Która Ezechiel prorok widział w duchu o Który mówi: Ta brana będzie zamknięta: bo P. Bóg Izraelski przeświadczył przez nie. Rozumiał tu Prorok żywot Panny Błogosławionęj / Który był zamknięty: bo żaden okrom samego Pana z niego nie wyszedł: A iż żywo pánieniski przez narodzenie Syna Bożego nie był zgwałcony od dzierowictwa/ tedyc to ofiarowanie przynależało tym iedno/ Który obyczajem przyrodzonym sye rodzili. A iż Pan nad obyczay przyrodzony narodził sye: możesz rozumieć że nie niewolił go Zakon do tego ofiarowania. A wśakże to nie bez przyczyny sye sstało: gdyż nie czynił nic Pan Chrustus darmo/ coby sye tobie przydać niemogło. Ku osobliwęj twoięj pocieśe człowiecze to uczynił. Bo żadna pożyteczniejsza tobie/ a Panu Bogu przyiemniejsza być niemogła ofiarą nad ofiarę/ Która sye dziś sstała: o Który Prorok zdawna prorokował/ mówiąc: Natychmiast przyydzie do Kościoła swego pánuiący/ Któręgo wy szukacie/ a Cóż inśego Prorok opowiedział/ iedno ten dzień / Któręgo Pan nasz miał być do Kościoła ofiarowan: Bo ieslibys ty był człowiecze ofiarował sam siebie Panu Bogu: niebyła by mu przyiemna ta ofiarą: bo był obzydliwy na ten czas przed Panem Bogiem/ byles synem gniewu/ sluga grzechu/ a zátym nie wolnikiem Szataniskim: nie takięgo nie było coby sye Panu Bogu miało podobac v ciebie. A iakóż mogła być taka ofiarą przyiemna? Jeslibys też by ofiarował bydło obyczajem Żydowskim: y ta ofiarą malé vblaganie było wśysko to pánstie było/ nie własność twoia: abowiem mówi Pan: Wśelkie zwierze leśny/ mój jest: bydło na górach/ y woły: owo żadney rzeczy swe niemial/ y takię/ Któraby pana swęgo vblagał. Aż Pan zbawiciel twoj dnia dzisiejszego sstał sye ofiarą bázro miłą Bogu Oycu/ dla Któręj wśytko wine tobie przyrzat/ y w łaske cie przyiał.

J Poswiecenia żadnego Pan Zbawiciel niepotrzebowal: abowiem byświety nad swietymi: poswiecenie przyiał dla ciebie/ abys był Bogu Oycu poświęcony. A ty za to bedac wdzięczny takię łasce/ masz też sam siebie Panu Chrustusowi ofiarować: ponieważ on dla ciebie był ofiarowan: przy mnie cie iuż teraz/ iedno mu sye tak ofiarujcie: to jest/ wola twoie/ abys wola ięgo ofiarował/ nieczyniac nic nad wola ięgo swięta: chec twoie/ y wmyślowy/ obróć ku niemu. Bedziesz mu też ofiarował te ofiary duchownie/ Którę dnia dzisiejszego były od matki ięgo swięte ofiarowane. A Którę to ofiary: pokazac ie Ewangelia dzisiejsza/ iedno pilnie słuchay co mówi:

A żeby też oddali ofiary według opisania w Zakonie pánstkim/ pare synogárlie albo dwoie gotabiac

Jakoby chciał rzec: iż dla tego byli przysli do Jeruzalem / aby do sye uczynili zakonowi w ofiarowaniu ięgo / y w oddaniu ofiary według zakonu postanowienia. Bo zakon dwie wstawie był postanowił.

J Jedną/ Która służyła pierworodnym: to jest: aby byli poświęceni pánstak z zwierząt iako z ludzi: okrom ofiary Którę miał być odkupion owca. A człowiek miał być wykupion piącią sytków. Lewitowie ci niebywali wykup-

powani

on y ofiarow... wani: bo ie za slugi kościelne byl obrat Pan Bóg/ a tak musieli przy to
byla należona...
nie. Bo acz...
wex wrodzil...
szalo/ ktory...
wspelni m...
poswiecon...
ani czystosci...
widzial w...
szraelsti prz...
ioney / ktory...
fied: A iz...
od dzienwie...
m przyrodz...
mozesz rozum...
o nie bez przy...
sye tobie przy...
l. Bo zadna p...
ta ofiara nad...
owal/ jnowie...
o wy futacie...
an nasz miał...
owal sam sie...
bzydlivy na...
chu/ a zaty...
Bogu miło...
Jeslby te...
wblaganie by...
wi Pan: W...
oney rzeczy...
zbawiciel tw...
la ktorey w...
at: abowiem...
byl Bogu...
też sam...
fiarowan: prz...
woie/ abys w...
e twoie/ y w...
duchownie...
A ktorez to...
co mowi:
ia w Zaf...
gotabiat...
usalem / aby...
fiary wedlug...
wit.
poswieceni p...
on owca. A...
niebawali wy...
pow...

Wani: bo ie za slugi kościelne byl obrat Pan Bóg/ a tak musieli przy to
byla należona...
nie. Bo acz...
wex wrodzil...
szalo/ ktory...
wspelni m...
poswiecon...
ani czystosci...
widzial w...
szraelsti prz...
ioney / ktory...
fied: A iz...
od dzienwie...
m przyrodz...
mozesz rozum...
o nie bez przy...
sye tobie przy...
l. Bo zadna p...
ta ofiara nad...
owal/ jnowie...
o wy futacie...
an nasz miał...
owal sam sie...
bzydlivy na...
chu/ a zaty...
Bogu miło...
Jeslby te...
wblaganie by...
wi Pan: W...
oney rzeczy...
zbawiciel tw...
la ktorey w...
at: abowiem...
byl Bogu...
też sam...
fiarowan: prz...
woie/ abys w...
e twoie/ y w...
duchownie...
A ktorez to...
co mowi:
ia w Zaf...
gotabiat...
usalem / aby...
fiary wedlug...
wit.
poswieceni p...
on owca. A...
niebawali wy...
pow...

Duga wstawa ktora miała być po porodzeniu / tak mężczyzny iako y
talę głowy/ była ofiara baranka rocznego/ małego gołabiatka/ albo Sy-
nagalic za grzech. A iesliby prze cudobę swą niemogła ofiarować baran-
ka/ wzięte pare synogalic/ albo dwoie gołabiat/ etc. Ewangelista nierospo-
wina żeby Panna Maryja ofiarowała dziś z Synem swym baranka/ iedne
re Synogalic/ albo dwoie gołabiat: a stąd sye okazuje/ że nie bogatych
wbogich ofiare ofiarowali.

Co to jest/ iż Pan Chrystus bedac nad wszystkie nabogatszy/ a przed-
tacie wbostwo po sobie wkażuje: Przy narodzeniu matka iego swieta nie
miała miejsca w gospodzie/ aże Panna w łonie między bydlety porodziła: C-
iniego nie jest/ iedno dowody wbostwa iego. Teraz też ofiarowali dwoi-
gołabiat/ co znaczy wielki niedostatek: na ostatek y sam Pan Chrystus swo-
wbostwo wyrażil słowy swymi swietymi mówiac: Liski doly swoje maie-
acy także gniazda/ a Syn człowieczy niema gdzieby głowę sklonil: Co t-
Czynil to Pan dla niektórych pewnych przyczyn.

Przód aby nasze wbostwo duchowne nam wkażal: iż iako on na-
wiecie tu bedac nie własnego niemiał/ ani majątności/ ani domu/ także sw-
niemieli żadney własności ani mieszkania w oney oyczyźnie wiekniestej:
ie byl nam wraćcił oyciec nasz pierwszy Adam: dla tegoż on sstał sye v-
gin/ aby nas uczynil bogatymi w Królestwie niebieskim.

Powtórze aby okazał że Królestwo iego nie jest z tego swiata: a sta-
nas nauczył w tym swiecie niekochać sye: ponieważ tu niemamy mie-
ania pewnego/ ale przyślego futamy.

Potrzącie/ aby pokazał iż żaden dla bogactwa Pannu Bogu sye nie po-
ba/ ani sye też wbogi przez wbostwo swoje iemu sprzykrzy. Bogactwa nas-
zalecaia Pannu Bogu/ iedno wiara z dobrými uczynkami. A przetoż iesli-
wi bogaty: nie bądź wysokięgo umysłu: ani nadzieie pokładay w bogac-
wach: ale w Pannu Bogu samym/ ktory wbozaca/ podnosi/ y wniża: a sta-
y sye/ abys byl bogatym w dobrych sprawach.

Aczkolwiek człowiecze Chrześcijanski/ widomie dnia dzisiejszego ni-
cierze Pannu Chrystusowey Baranek nie byl ofiarowan: Ale sam Baranek
zez zmaży byl ofiarowan Pan Chrystus: ktorego Jan swiety Krzcićiel po-
zował mówiac: Oto Baranek Boży: oto ktory zgladza grzechy swiata:
zyteczniejszy tobie jest ten Baranek/ niżli Barany wszystkiego swiata: bo
ten omył z grzechów twoich krwia swoia/ y wyrwał cie z pasczecki wilko-
y to jest szatanowi z mocy.

Ofiarowano dziś z Pannem Chrystusem zbawicielem naszym pare
nogalic/ albo dwoie gołabiat tobie na przykład człowiecze Chrześcijanski:
ys miał co ofiarować Pannu twemu: abowiem przez ty ptaki/ anaczy sye
hownie od wiernych Pannistich iemu wdzięczna ofiara: Golebiezka pro-
pte / a synogaliczka czystosc znacza: bo Golebiezka prostosc ma przyro-
enia: dla czego y Pan swym wiernym przykazuje/ aby naśladowali prostos-
Golebiezey mówiac: Bądźcie prosći iako golebiezki. A synogaliczka czy-
osc z natury dana ma. Przetoż Pan zalecaie obliwienice swoje Bosciot/
m dwiema ptakom go przyrownal mówiac: Piekné są iagody twoie iako
synogalice. A zaśie: O ty iestes piekna przytaciotko moja: iestes piekna:
zy twoie iako v golebiezki. Iagody zaśie iako v synogalice ten ma / któ-
nierstydliwosci sye strzeże: Ozy iako v golebie ma / ktory żadnemu nie-
czc skłodzić/ też z nieprzytacioty swymi łaskawie sye obchodzi. Przetoż pro-
y wstydlivé wiernych Pannistich obcowanie Pannu Bogu jest przyiemna
fiara.

1.
Leuit: 12. a ver: 6.
ad finem.

Matt: 8. ver: 20.
Wbostwo Panna
Chrystusa sye po-
kazuje.

1.

2. Cor: 8. versu 9.

2.

Hebra: 13. ver: 14.

3.

Ioan: 1. versu 29.

Co znaczy ptacy
które ofiarowa-
no.

Matt: 10. ver: 16.

Cantic: 2. 10. c.

Lecz

Lecz obadwa ci ptaśkowie które ofiarowano / miasto śpiewania / łosny glos wypuszczają. Nauka stad jest : iż człowiek który praciwie w żywym / który łzami swymi łagody oblicza swego pokrapia / rozpamiętując grzechy swoje w gorzkosci dusze swojej / za nie żaluje / y pokutuje : i dy taki przyiemna ofiare Panu Bogu ofiaruje. Bo duchownym sposobem te ptaśki / sinogarlce / y gołebiczki / to jest prostosc y czystosc / temu ofiaruje. Do tego y frąsowliwy glos wypuszcza za grzechy swoje.

Ale już obacz / że niema o co szemrać Żyd niezbedny przeciwko Panu naszemu / dla niedosyc uczynienia zakonowi. Porządnie wszytko wypeln dosyc uczynil zakonowi : tak z strony pierworodności / iako też z strony spolitey ofiary : która nie tylko pierworodnym / ale pospolicie wszytkim dzacym sye przysluszala. Nie tajemne to dnia dzisieyszego ofiarowanie Paskie albo przyście bylo : boć wielmożnie z wieczności od człowieka swiatogo / ieszcze nie od prostaka / ale od Kaptana (który wrzad w Żydów byl porządkowy) byl przyiety : czego Ewangelia dowodzi / y prawie iakoby reka go / iakoby cnoty tego wyznawając y mówiacz.

A oto człowiek był w Jheruzalem / którego imię było Simeon : a był to człowiek sprawiedliwy y bogobojny : oczekawający pociechy Izraelskiej y duch święty był w nim.

Opisuje od tego Pan Chrystus był przyiety / że nie od ładą oso pospolitego ludu : ale od osoby wrzadu Kaptanistiego : który wrzad od Żydów / nie tylko wiernych / ale też y niewiernych / którzy Pana Boga niezgodnie był zawsze uczczon : A od takiego którego przygany w niwczym nie był bo powiada / że był człowiek sprawiedliwy / y bogobojny y Duch Święty był w nim.

Jakże takimi cnotami duch święty w człowiecze przemieszkawa. Boć smowim : duch mądrości nie wnidzie w dusze złosliwa / ani będzie przemieszkawał w ciełe poddanym grzechowi. Jesliż chcesz mieć ducha świętego / którego rządzeniem możesz być Synem Bożym / iako Apostoł mówi : Kto Duchem świętym bywaia rządzeni / ci są Synowie Boży. Bądźże sprawiedliwy / iako ten Simeon był / który oddawał każdemu według sprawiedliwości co czyiego było. Oddawaycieś Panu Bogu cześć y chwale / iako Simeon oddawał : a stad był nazwan bogobojny. Tę bliźniemu swemu dawał / co był powinien : to jest miłość. Możesz obaczyć że miłował bliźniego / bo tak swego iako wszytkich ludzi oczekawał pocieszenia : y o niego wždy prosił Pana w prośbach swych : a to zależy na prawego człowieka / sprawiedliwego / tego życzyć bliźniemu / czego sobie życzy.

Nie darmo Pan tak wiele raczył mieć świadków swoich wszytkich spraw : to jest : w cielenia / narodzenia / ofiarowania / zmartwychwstania / w niebowstapienia : bo wiedział iż miał mieć wiele prześladowców.

Naprzód w cielenia tego byli świadkowie Marija Panna / Jozeph / i zbieta / y z synem swym ieszcze nie narodzonym / na ten czas Janem świętym.

Narodzenia tego byli świadkowie Anyołowie / Pasterze / y medycownicy / to jest trzy Królowie.

Ofiarowania byli świadkowie Symeon / y Anna Prorożki / którzy cnoty / swiatobliwość / y nabożenstwo / tenże Łukasz święty opisuje.

Zmartwychwstania byli świadkami Anyołowie / którzy opowiedali / zmartwychwstał / Wierzący / Stroże / etcet.

Za iakiemi cnotami Duch święty w człowiecze mieszka
† Sapien: 1. ver: 4.
Rom: 8. versu 14.
Simeon Kaptan
sprawiedliwy z
boiażni Bożej.

Dla czego Pan
tak wiele świadków
miał przy
ścia swego / y
spraw swych.
Luca 1. & 2. per
totum Caput.
Mat: 2. v: 2. & II.

Mat: 28. v: 5. 8. et II

Wnie

Wniebowstąpienie iego świadczyli / Apostołowie / Meżowie z nieba / y
by wierni pánscy / których iuż było pocześci.

Teraz tych wszystkich rzeczy iest Kościół Chześcijniski po wszystkich
oiecie znaczny świadek / y nieomylny. Bo iest / iako Apostoł mówi: Otwier-
z niem y filarem prawdy. A takimui świadkowi przystoi wierzyć we wszyst-
ch powieściach. Miał tedy Pan dosyć znaczny świadek o swych Swie-
ch sprawach zbawienia naszego: miał Anioły / miał ludzi święte / sprawie-
we / pobożne / którym przysłał wiare dać: między którymi też oto iest ten
łowicki znaczny y Święty Symeon / który o nic więcej Pana nieprosił / iedno
y mógł widzieć narodzonego Messyasa / którego lud Izraelski / to iest wy-
ani pánscy / iako iedynego pocieszenia oczekawali z dawna.

Żnając że ten staryzec Symeon pilnie rozmyślał sobie one słowa / y proroc-
o Jakoba patriarchy / który mówił: Jż nie będzie oddalone scepterum ał-
berlo Królewskie od Judowego domu / ani Księża z biódz iego: aż przy-
ie ten / który ma być zesłan: a on będzie oczekawanie narodów. Pomiął
dobro na ono proroctwo drugie / gdzie stoi: Gdy przyjdzie Święty nad
światy / na ten czas przestanie pomazowanie / to iest: wstanie Królestwo
dowstkie. Baczyl iako mądry człowiek y naucezony / że to proroctwo pel-
o sye czasu iego: bo iuż dom Juda utracił był królestwo y rozkazywanie:
z Kród cudzoziemiec Idumeyecz w żydoństwie królował / nie będąc po-
żany obywatel żydowski. A stad zrozumiewał bliski przyszcie Messy-
a Pana Chrystusa: A dla tegoż tym chętniey tego pożałował / aby sye to
iego czasu wypełniło: iakóż go Pan w tym pocieszyć raczył (który wysłu-
owa chęć ubogich) iż oto dnia dzisieyszego widział oczyma swemi / y na re-
ch swych nosił zbawiciela swego. Te chęć wzbudzał Duch Święty w
n świętym Symeonie / który z natchnienia iego to wiedział / że miał docze-
ć tego słachetnego dnia / którego wiele Proroków y Królów pożałali wi-
ieć a nie widzieli.

en wziął był te odpowiedź od Ducha świętego /
niemiał vmrzeć ażby pierwey ogladał Chrystu-
(to iest pomazánicą) pánstiego.

Bliski przyszcie Pana Chrystusowe poznawał ten święty maż z ná-
i pismá świętego. Ale że niemiał vmrzeć pierwey / niżby sye Messas náro-
it / y oczyma go swemi ogladał / tego sye nie z pismá ani od żadneć człowieka
dowiedział / iedno z objawienia pánstiego. Dwie rzeczy temu Symeono-
były obiecané.

1. Naprzód iż iesze za żywota iego miał sye národzić Pan Chrystus pra-
diny Messas / zbawiciel ludu wiernego pánstiego.

2. Druga która mu sye dnia dzisieyszego stała / iż miał widzieć oczyma
lesnemi tegoż Pana Chrystusa iuż człowiekiem będącego.

Tu sye przypatrzyć maś / iż sye ten Symeon niektórych rzeczy z Boskie-
oznaymienia / a niektórych z pismá świętego dowiedział. A wskażęby był
dnych rzeczy z boskiego objawienia niedoznał: Jesliby był niewierzył tym /
tórych w pismie świętym czytał. Tego sye stad nauczyć możesz: iż ci go-
bi bywais objawienia pánstiego / którzy pilnie to wypełniais / co w pismie
świetych rozkazanego sobie być rozumieis. Abowiem tego Pan w namniey
y rzeczy obaczy być wiernego / temu też wietszych rzeczy wdziela. A tego
e też nauczysz stad przeciwko obledliwym objawieniom: iż té sa pewne y

prawdowe

Acto: 1.2.9. et 10

1. Tim. 3. ver: 15.

Genes: 49. ver: 10.

Co było Symeonowi obiecano.

1.

2.

Galat. 1. versu 8.

prawdziwe objawienia Boże/które sye wniczym nieodłączają od prawdziwej
sina swietego. Przeto Pawel swiety wspomina: By snadź y Anyol z n
zstąpił/ a opowiedał co inszeg nad to/ co wam iest opowiedziano/ niewierze
A iż te rzeczy z objawienia Duchá Swietego byly temu Symeonowi opo
wiedziáne/ Ewangelia o tym mówi:

W przyszedł w Suchu do Kościoła.

Widziś iż ten swiety staruszek nic z chęci swęy nie czynił/ iedno z zezna
nia ducha swietego. A iakóż mu wszytko szczęśliwie sye powodzić niemilo
w

Tu sye przypatrz pilnie że duch swiety nie odwodzi nikogo od iawni
y Kościelnich schadzek: y owsem sye w nich rozkoszuie. Jeśli kiedy w
PAniszy zeszli sye w iedno/ zwykli iednemi wsty y sercem chwalić Boga
oyca Pana naszego Jezusa Chrystusa. Oto dziś z nadchnienia iego przy
Symeon do Kościoła. W czym dawa Ewangelista znać/ że chodzenie do
ścioła na nabożeństwo/ sprawa ducha swietego iest. A przetoż to sa ro
leżienia Szataniskie y onych/ którzy wzgardziwszy iawne schodzenia Kos
ne/ schadzają sye do gospodárstich domów/ albo do osobnych katów: p
to dając znać/ iż sprawy ich niegodne sa/ aby byly wydane na swiatłosc
Tęz tu musi poganić niektóre z Chrzescijanów/ którzy nie prowadzeni
ch S. przychodza do Kościoła: kiedy nie na modlitwe/ ani dla wzeni
słowa Bożego/ ale dla przechadzki/ żeby oglądał tego rad widzi/ y dla
potrzebnych gadet/ a ktemu wsietecznych chodzi do Kościoła: wiec in
przekładza nabożeństwo/ albo okolo Kościoła chodzi próżne gadki czyni
Taki/ nie nadchnieniem ducha swietego/który tu dobrze rzeczy wie dzie/ ale
Szataniskim przychodzi do Kościoła. Takich dziś iest dosyć: a też bacz
iako nam Pan Bóg błogosławi. Oycowie naszy nie tylko że tu służbie P
stiey chodzili do Kościoła/ ale y Kościoły drugim budowali na potomne
sy/ aby sye mieli kiedy schadzać tu służbie miłego Boga: A też ie Pan B
miłował y zachowywał w pokoju: nie czuli takich plag srogich czestych
zych/ iakie my dziś czuimy: bo iako dobrego sluge przystoi miłować/ a
go czesto trzeba hamować y karać: tak też Pan Bóg przodki nasze miłowa
iż byli dobrzy: a nas karze jesmy zlymi slugami: czesto sye przeciwny
ley iego. Oto Symeon przyszedł z nadchnienia Duchá swietego do Kos
ła: znać że nie po próżnej rzeczy. A też mu sye stało według iego myśli.
Także też ty iesli chcesz abyś byl wysluchan/ tedy masz przysć do Kościo
z dobra chęcia/ y z nabobożeństwem sluzyc Panu Bogu: y z pokora go pr
o rzeczy te/ które sa pożyteczne tu zbawieniu twemu/ y bliźniego twego:
to y ten Symeon: który me tylko o swoje pocieche stał/ ale y o pocieche
du wszytkiego. A baczysz iako go też Pan Bóg wysluchał. Pytasz w czym
Oto Ewangelia powiada:

A gdy wwozdzili dzieciatko Jezusa rodzicy iego,

(to iest Panna Marija y Jozeph który byl domniémanym Oycem ieg)

aby bczynili według powinności zakonney zań/

dy Symeon wziął go na rece swoje.

A widziś w czym go Pan Bóg wysluchał: iż oto oglądał y widział
na Chrystusa zbawiciela swego. O co y my wszyscy prosic mamy Pana B
gá/ abyśmy Pana Chrystusa widzieli: tu przez wiare: a potym w Królest
Niebieskim.

I Któż czlowieczę Chrzescijaniski wypowiedzieć może/ iakie wesele/ i
radości miał na ten czas ten Symeon? Mógł mówić one słowa Proroctwa

przyciśła

Lucas 3. versu 23.

Wypowiedzenia Panny Jezusa do siebie: Dusza moja pożądała cie w nocy: to jest w ciemnościach tych / w których chętny byli dotychmiast: bo iako przed tym mógł mówić z Jobem / niż sye to zysciło / co mu było obiecane: O któż ci to da aby sye zysciła prośba moja / a czego oczekawam aby mi dał Bóg: iż gdy już tego którego żądał w rekach swoich miał / mógł mówić: widzę bożę zbawiciela mego: którego widzę ja: Bo inſy acz tam byli / nie widzieli. Któż już miły Symeonie prośba twoja zysciła sye: czegoś oczekawał / dał ci Pan Bóg: już teraz widzisz pocieche twoje / y ludu Izraelskiego: już widzisz naprawienie twoje: już się cieszyłszy y błogosławiłszy nad wszystki Króla y proſki / którzy tego chętnie pożąдали / aby Pannę swego tak oglądali / iakoś oglądał: wiec eſy otrzymał niżes proſił: proſiles oglądać / a oto piastujesz ją na rekach twych / abys tym wiec eſy rozweſelony y rozradowany był.

Sluſnie sye to dziś wypełniło co mówi medzecz: iż ſprawnieſzym ludzkiom ich żądanie będzie im dane. Mówi ſprawnieſzym: przetoż też ſprawnieſzemu Symeonowi dnia dziśieſzego żądanie jego ieſt mu dane. Oto / którego on z wielkim wzdychnięciem y płaczem żądał w modlitwach ſwych mówiąc: A kiedyż przyydziesz: kiedyż sye narodzi: kiedyż go oglądam: bedeliż tak długo trwał na ſwiecie: ieſt dnia dziśieſzego iemu na rece dany.

Wſyſny też byli takim Symeonem: Pannie Boże day to: którzybychmy tak wielce chcieli widzieć Pannę Chryſtusa: to ieſt zupełne naprawienie wiary paſa Chryſtufowej. Mniemam że ſa niektórzy miedzy nami / którzyby bardo ciesliwie sye rozumieć pomrzec pierwey widziałyſy dobrze wſpokojony koſciol Chryſcijanſki. To też maſz wiedzieć: iż którzy naſładnia tego Symeonu / zawſe noſa Pannę Chryſtusa na rekach ſwych: to ieſt / dobrimi wſynkami wſedy Pannę Chryſtusa okazywa / ić. Ale ſluchaymy z tym / iako Symeon / gdy sye woleý jego doſyć ſſało / Pannę Chryſtusa błogoſławił / y ićna proſitkę tu czeý y chwale jego ſpiewał mówiąc:

Teraz już opuść ſlugę twego Pannie według ſłowa twego w poſoiu.

Tak moze każdy te ſłowa Symeonowe rozumieć iż do Pannę Chryſtusa ie mówił: bo go w małym cieie / wielkim zbawicielem być wierzył: y tak go nazywał: inſe widząc / a inſe wierząc. Bo widział go dziecietciem / a wierzył go być Bogiem y zbawicielem. Jakoby chciał rzec: już mi doſyć naſym o Pannie moý / zem oglądał czego pożaadał.

Alle przypatrz ſye który to Pan ieſt: a który ſługa o którym mówi. Dzieciatko Pannę Jezusa Pannem nazywa / a ſamęgo ſiebie ſlugę tego. Za pewne o tych ſłowach ieſt powaſna tajemnica: iż Pannę Jezusa dzieciatko ieſcież nazywa / które żadney różnoſci nie miało od Condićey ludzkiej: to ieſt / iż ić było iako ieđno z dziećmi / y także doſyć czyniono za nie zakonowi / iako za inſe dziećmi: Nazywa Pannem / y od niego odprawy iako od Pannę żada. Teſoc niſtad inad niemial / ieđno z ſprawy Duchá ſwietego y z nauki tego.

A toć też wielka rzecz / iż ten chwalebny człowiek czego ſye poſpoliſie ludzie ſtrachai / on dobrowolnie domaga ſye vmrzec. (A ſmierc nad wſytkie ſtrachy naſtráſliwſa:) gdy oto mówi: Pannie opuść ſlugę twego w poſoiu / to ieſt / w onym poſoiu / który Aniołowie ſwieci twoi przy naroſzeniu twym na ſwiecie opowiedzieli. Prawdać ieſt / że ſmierc ieſt ſtráſliwa / y gorzka pamiatka iey: ale komu: ſluchay / który ma poſoy w maietnoſciach ſwych / to ieſt bogaczom: ázwiaſzcza którzy ieſcież chętnie zbierai / chca poſrzec wſytek ſwiat / tym ieſt gorzka: bo ci nie mówia opuść Pannie w poſoiu: ale by y nadłuſzý tu mieſtác mogli / nie ſtáſziliby ſye. Tym zaś

Iſaie 26. verſu 9.

Iob 6. verſu 8.

Prou: 10. ver: 24.

Luc 2. verſu 14.

Eccleſ: 41. ver: 1.

Philip: 1. ver. 23.

Psalm: 119. ver. 5.

3. Reg: 19. ver. 4.

Iona 4. versu 3.

Matth: 23. v. 21.

Iona 7. versu 17.

Luca 19. ver: 10.

Psalm: 97 ver. 3.

Isaia 52. ver. 10.

Którzy nie starbią sobie tu na świecie / jedno w Królestwie niebieskim / wola poddana Panu Bogu zawždy: y zawyje o to prosi z Symeonem / kiedy wola Boża z tym światem rozwiązani byli. Mąż Pawła święty go / który mówił: żądam sye rozstać (to iest z tym światem) a być z Chrystusem. Ale byli y tacy którzy narzekali z przedłużeniem żywota swego: Słuchaj co mówi Dawid święty: Biadaś mi / że przemieszkawanie moje przedłużyło sye: to iest / tu na świecie / w tych niedzich / w tych frasunkach ić. Mąż święty prosi Pana Boga o śmierć / mówiąc: dosyć już mam miły / nie: weźmi duszę moję: boćiem ja nie iest lepszy nad oycę moję / którego brał. Także też y Jonasz prosił o śmierć mówiąc: iż lepię mi iest umrzeć niżli żyć. Tym sposobem też Paną prosi Symeon / aby go już opuścił w ten świat. Panie Boże day też nam mówić te słowa przy dokonczeniu naszemu. Teraz opuść Pannie sługę twego w pokoiu. Aleć inaczey niemożem mówić tych słów do Pana / jedno kiedy będziem wiernymi sługami Panu Bogu: y na ten czas nie będziem sye bać przysć przed Paną swego: Bo kto iest wiernym sługą Panu swemu / nigdy sye nie stracha przed Paną swego: iakobyśmy na wesele iść: to wie / że ma być z wierności pochwalon / według powiści Ewangeliczy: Bądź pochwalon sługo dobry y wierny: ponieważ żeś w naszym domu był wierny / nad wiela rzeczy cię postanowie: wniđ do wesela naszego. Dla tego też ludzie świeci inaczey z wielkim weselem mówią / sławia podęymowali / wiedząc / że przez to małe na czas cierpienie / do Pana swego (iako wierni słudzy) przysć mieli. Bspieczniemy nam ludziom Chześcijanistom umierać / a niż onym ludziom w starym zakonie: jedno trzeba było światobliwie sprawować: bo onym była zawarta droga do nieba / a nam stworzono stół: zawždy każdemu człowiekowi Chześcijanistemu wolno wchodzić / a z dobrymi uczynkami: y pierwsi tego mamy być: bośmy tam byli słali odzwierneń dobręgo / to iest Paną zbawiciela naszego / którego Symeon oczyma swymi ogladałsy już pożałował aby umarł.

Przyczyna iż Symeon napiętał sye umrzeć samże powiedział temi słowy:

Bo już widziały oczy moje zbawienie twoje.

Jakoby tak chciał rzec / widziały już oczy moje prawdziwego Messyję / przez którego Bóg Ojciec wymyślił zbawić wszytek świat. Pierwéy niżem widział Pana / nie byłem spokojnéy myśli / oczekawać go: y zawždy frąsował z przedłużenia przyscia iego. A teraz wyrzawszy go / dostaw: spokoienia / y niemając żadnego frasunku / już chce umrzeć. O człowieku / który uspokoiłszy myśl swoję / umiera iako ten Symeon.

Oczy moje / mówi oglądały zbawienie twoje. Dla tego iest nazwan Chrystus zbawieniem Bożym: Iż Pan Bóg przezeń miał sprawić zbawienie wsęmu narodowi ludzkiemu. Zbawienie twoje mówi / to iest od ciebie dane: iako Ewangelia świadczy gdzie mówi: Iż nie zesłał Pan Bóg Syna swego / żeby sędził świat / jedno żeby przezeń świat był zbawion: A na drugi mieyscu: Przyszedł Syn człowieczy szukać y zbawić / co było poginęło: Zbawienie widział oczyma swymi Symeon / o którym tak daley mówi:

Ktoreś zgotował przed oblicznością wszytkich ludzi.

Tego zbawiciela albo to zbawienie / powiada być zgotowane przed oblicznością wszytkich ludzi: według eney powieści Prorocticy: Widzieli granice ziemię zbawienie Boga naszego: Gdzie mówi granice rozumieć wszyck narodowic. Przedtem to było w skrytości / iako Pan Bóg miał zbawić lud swój. Ale gdyśmy widzieli Syna Bożego / iż przyszedł do potępi

człowieka

Ioan: 20. ver: 29.

Przygryne pokáz
zuie Processyey
dnia dzisieyshego
w Kościelach v
Bátholikow.

przyście Pána á zbáwiciela nášeho poználi/y im sýe wciešyli. Szczęrze
szczęśliwi/któzy tego zbáwiciela nie poználi. W téy szczęśliwości my i
smy: bo nam ono błogostáwienstwo Pánstie przynáleży: Błogostáwie
któzy nicogladáli á wwieryli: gdyž nietylo sercem dná dzisieyshego m
te Pánu Chřístusowi pokázuiemy: ale též y Cerymoniámi dná dzisieyshe
iey poswiádeczamy. Bo iáto dzisieyshego dná do Kościoła Salomonow
Mártya Pánna/ Jozeph z Chřístusem niemówiatkiem sli: á potym z Sy
onem/ z Anná prorokiniá cótka Phánuelowa/ z nim po Kościele Salomon
wym chodžili: tak my dná dzisieyshego processyámi nášými w Kościelach
sych te ich Cerymonia wyrządžamy: onéy ich processyey pámiátke obcho
my. A iž oni ná rečách swych swiátłosc tego swiáta nosili Chřístá Pá
tedy my to zwiérzchnia Cerymonia wyznawamy / kiedy swiáce zapalon
rečách nášých w processyey nosimy. Tóć iest koniec wstáwy Kościoła s
tego nášých dná dzisieyshego processyey/ aby smy rozpámietywali oných s
tych ludzi w oboim stánie one processyey/ która z Chřístusem maluczki
nili: Kiedy go ofiára odkupowáli: Kiedy go z reku do reku sobie podaw
Kiedy chwale Bogu Oycu z iego ná swiát przyšcia czynili. A nierostyd
sýe rozpámietywác to/ swiáce zapalonych nosic w rečách nášých: gdyž t
rymonia zwiérzchnia wyznawamy Chřístá Pána w onym Kościele ofiáre
nego/ býc swiátłostí tego swiáta: á któzy sýe tak byl vnižyl/ že gžesł
ofiára byl odkupowan / ten wšytkiemu swiátu iásnošcia byl: y iáto on
w swiáce iásnie gore/ y mákuty w sobie niéma / tak on od wšelákiey z
gžechu próžen y czysty byl.

Tóć iest nášey Cerymoniey skutek: iž co sercem wierzimy/ to Cery
nia té wyznawamy. Day Pánie Bože aby smy tak wierzili/ žeby smy z
meonem byli pociešeni. Aby smy w spráwiedliwosti y w bojáni Božey
iáto Symeon. A iž go cielesnie nosic ná rečách/ y widžec niemožemy: z
smy sýe nim w Królestwie iego swiety wciešyli wěcznie. Co nam rácz
Bože Oycze przez tegóž Syná swego/ Amen.

Summa Ewángeliy téy tá iest.

I.

Roma: 12. ver: 1.

II.

III.

2. Cor: 5. ver: 19.

Iacobi 2. ver: 26.

Nápržob ofiárowanie Pána Jězusa Bogu Oycu/ y iego odkup
ofiára w zátonie opisánz/ Nas wcy/ aby smy sýe záwždy Pánu Bogu o
sercé čistého y ciáta nášého od gžechu oczysčioného ofiárowáli/ iáto
Páwel nápomina do Rzymiánów we dwunástym.

Powtóre pokázue příklad wšytkim lidžiem Chřesciánskim/ iá
máta býc z Symeona káplána: bo iáto on stá sýe pánu Bogu podob
byl spráwiedliwym y bogoboynym: tak wšycky lidžie Chřesciánsky/ d
sýe Pánu Bogu podobác/ máta w spráwiedliwosti y w bogoboynosti
meoná nášladowác.

Potrzećie/ kto swobodného sumnnienia/ pokázue Ewángeliá z Sym
že mu smierc nie sroga: y Chřesciánski człowiek/ któzy wierzý/ že Bóg
ciec byl w Pánu Chřístuse Synu swym/ swiát sobie iednášc ten/ bez
pienia wiara zwoćieža swiát/ y sroga smierc iemu nie bedžie: by iedno
toiu sumnnienia swéž ná on swiát zgotowaný byl: to iest/ aby srogiému

chámí Pána Boga nie obrážil: gdyž wiara bez wczynków enotli
wych ymárta iest/ iáto Jákuš Swiety swiádeczy.

E W A N Y E L I A Z I E Y

W Y K L A D E M W N I E D Z I E L E

stározapuštá, którą po Lácinie zowá
Septuagesimá, według opisánia
Mátth: S: w Kápít: 20.

Dobné jest Królestwo nie-
bieskie człowiekowi Oycu czeladné-
mu / który wyszedł bázgo rano iednac
robotników do winnice swojey. A
gdy zmowa uczynił zrobotnik z gro-
sá dzienného / posłał ie do winnice
swoiey. A potym wyszedł o ko-
ło trzeciéy godziny / wyzwał drugie
na ryntu po próżnicy stojące / y rzekł
im : Idźcie téż y wy do moiey winnice / á ia co będzie spráwie-
niwa dam wam. A oni sli. Potym zaś wyszedł iakoby o sósťey
dziewiatéy godzinie / także téż uczynił. Wyszedł ieszcze y o iede-
nastéy / y nálaźł drugie á oni stóia / y rzecze im : Czemu tu stóicie
wóły dzień próżnujący. Odpowiedzieli mu : Bo nas niht nie

zmówił. A on im rzekł: Idźcie y wy do winnice mojej. A g
wieczor przyšedł: rzekł Pan oney winnice sprawcy swemu: r
zów robotníků/ a zaplác každému zaplate iego/ poczawszy
naposledniejšych/ až do piérwšych. A gdy przyšli oni któr
byli wešli o iedenastej godzinie/ wziął každý z nich po groš
Przyšli též y piérwšy/ spodziéwając sye že mieli wziąć wiecc
ale wzięli y oni každý swój groš. A wzięwszy ieli semrac p
ciw Oycu czeladnému/ mówiac: Ci ostatczni tylko iedne g
dzine robili/ a porównales ie znami/ którzysmy ciérpieli ci
śkość dnia y wpałenie. A on odpowiedziawszy iednemu z nie
rzekł: Przyiacielu/ nie czyniec krzywdy/ zażes nie z groša zm
wil zemną: Weźmi co twoie iest/ a idź: bo ia chce temu ostat
cznému dáć/ tak iako y tobie. Czyli mi nie wolno czynić to
ia chce. Czyli oko twoie złe iest/ iżem ia dobry. Takci be
ostatni piérwšy/ a piérwšy ostatnimi. Albowiem wiele ich i
wezwaných/ ale málo wybráných.

Siśienšcy Předziele/ bár

žalostné rzeczy nam překlada R. Ošciol
wšechny Chřesčianští w spiěwání
ścielnym přede ocy: to iest vtráčení sp
wiedliwosti/ niewinności/ dźiedzictwa
wotá wieczného/ y towarzystwa Anjelst
go. Té rzeczy vtráćimšy človiek zstali
nedžnym wygnánцем ná wšytki troš
niedostatki tego swiata: owo z wielkic
roškosníká / sštal sye wielkim nedžnikie
bo mu powiedžiano: w poće czolá twa
požywać bedžies chleba twego: a wiec

Genes. 3. versu 19.

Ibidem versu 16.

Ibidem versu 19.

Psal. 26. versu 13.

Luca 16. versu 9.

Apoc. 7. v. 6. et 17

Cap. 21. ver. 4.

Apoc. 21. a ver.

18. ad 24.

nie nedžá: přede tym přez pracěj žyć/ a potym z wielkim frásunkiem o wš
to sye stárac. Powiedžiano zaś niewiešcie: w bolesci bedžies rodžiká sy
A to/ áza nie wielka nedžá: piérwšy přez bolesci žyć/ a potym w tak stro
bolesci býć: náwet powiedžiano: proches y w proch sye obróćiš. A mo
býć žalostniejša rzecz náđ te: býć napřód w nielásce v Pána Boga/ a pot
býć winnym smierci tak doczesnéj iako wiecznéj / y býć od Pána Boga
gnánцем? Baczmy to / iako sye pocziwšy človiek srodze frásuie o to/ h
dy go wywołáia albo wyžona z žiemie y z máietności iego: dáleko to frá
wliwša rzecz iest/ býć wygnánym z onéj žiemie/ o kžorež Dawid powiedž
iž iest žiemia žywiacych/ kedy sa przybytki wieczné/ roškos niewymowna:
dy žadného frásunku / žadnéj nedže/ wpałenia/ pláczu y lkánia nie bedžie.
Tám iest miasto také / o kžorym Jan Swietý pišal/ napřód powiádáia
roškosnym budováníu tego to miastá: iž budování iego murów z kám
niá Jáspišá: A sámolepať miasto / ze złotá čistého / podobného sklu
skému: fundámenty též muru miejškiego osáđzone kžostownym kámien
ic. W nim dwánásce bram: á kžáda braná z iednéj perly býlá: a vlicá m
ška złoto čistě/ iako sklo přezřrocžystě. A nie widžiałem w nim Róšciol

abore

moiey. A w niem Pan Bóg wszechmogący jest Kościołem tego / y Barank. A to
sto / nie potrzebuie ani słoneca ani Księżyca / żeby w nim świecili : bo ias-
se Boga oświecała ié : a pochodnia tego jest Barank. Brany tego nie
zámienione przez dzień : bo tam nocy nie będzie. Inakym sposobem
mogł Jan Świetły wypisać tey tam rozkoszy / która człowiek utracił / ias-
zał : bo tam niewymowna rozkosz. Co rozumie / iakaby dziwna rzecz by-
by tu na świecie takowé albo temu podobné miasto było : wsiący by do
go się garneli / aby je widzieli. Takie też rozkoszy widział Paweł świe-
ty / y iakże nie mógł wysłowić iedno tak : ani oko widziało / ani ucho
słyszało / ani serce człowieka nie może ogarnąć tych rzeczy / które Pan Bóg
gotował tym / którzy go miłują. Z tych rozkoszy wypadł człowiek przez
ch. Z rozumy iakże sobie te rozkoszy które utracił człowiek / on zaczął pro-
wać Król Dawid narzekał w osobie rodzaju ludzkiego : y Kościół dnia dzi-
ego przy ofierze nieśmawey / która ofiarne Bogu Dycu / fizerant czy-
trawey ofiary Słona tego / y pamiętając śmierci wiernym pokazywać /
mówi z Dawidem : Ożarneli me wzdychania śmierci : to jest wzdycha-
nie / które czynię / wspomniawszy na śmierć / która jest iedną niedzą na czo-
łowie : Bolesci do grobu ciśniecie ogarneli me / ié. tu już niedze nad niedzą
wysłowit / kiedy bolesci śmierci / y same śmierci straga y gorzka / w człowie-
cie opowiedział. Aleby kto spytał dla czego Kościół Chrzescijański
to nam wymiata na oczy te niedze nasze : Na to tak odpowiadam.
Naprzód to czym dla tego / abyśmy obaczyli / iako zła rzecz jest grzech /
nas w takie niedze wprowadził : z której człowiek sam staraniem swym
mogł wyswobodzon być / okrom łaski Pana Boga wszechmogącego. A
m / aby człowiek obzdroził sobie grzech / co jest iedną drogą do spawie-
nia : a potym aby dobrze czynił / co wyprawnia drogę sprawiedliwosci :
Dawid wspomina mówiąc : Przestani od zlego a czyni dobrze.
Potym to czyni Kościół dla tego / aby nas wezwiał rodzićne łaski
Boga : aby każdy z nas obaczył y dołroć Pana Boga wszechmogącego /
y lepiej niemoże obaczyć / iedno oglądawszy niedze swoje / w której był /
y których go Pan Bóg wyswobodził : z którym Pana Boga dziękował. Tę
ślad żadney wymówki mieć / żebyś niemiał wiedzieć dobrodziejstwa
Boga : głosić to w Kościele opowiadając / y prawie na oczy pokazu-
jąc opowiadając niedze swoje / w których był / y z których przez kreś niewin-
nego : a wro- na Boga Pana Jezusa Chrystusa twego zbawiciela iestes odkupiony.
la tegoc dziś w rzeczywym Kościele / wiernym tu nauce y historii czytając o
rozmaitościach y wszystkich rzeczy : także y człowieka / który był Panem
w tych rzeczach / iako Dawid powiada : Wszystkie rzeczy miły Panie podło-
żone pod nogi iego (to jest daleś w moc) Wody / y owce / nąd to inie polne
erzetę / ptaki powietrzne / y ryby morskie. ié. Potym o zgrzeszeniu czo-
łowieka y wygnaniu iego na te niedze : co dziś w Kościele opowiadają z za-
przez smutné spiéwanie. Bo wesołé spiéwanie dziś ystawa / które się zae-
ndzie w Wielkanoc zaczyna : aż ono Anielskie spiéwanie / Gloria in excelsis
Alleluia pocziemy spiéwać. Teraz miasto tego / żalosné spiéwanie
ewangelia : znacząc utracenie rozkoszy naszych / y utracenie onéy niewinności /
którę nas Pan Bóg stworzył. Dziękujemy tedy Panu naszemu / że już
łniey iest. smy / y bliższy oczyszczenia niebieskiego / przez przysięgę Pana Chry-
sta zbawiciela naszego. Abyśmy byli pewniemy tey utraceney oczyszczenia /
ktłada to nam tekst Ewangelii / który pod podobienstwem gospodarza
właściciela do winnicy / znaczą nasze wezwanie / y powołanie
zbawienia : bo iako robotnicy bywają nie na próżnowanie wezwani / ale
roboty : tak my też iestemy powołani do wiary Chrzescijańskiej : y ieste-

1. Cor. 2. versu 2.

Psal. 17. versu 3.

Ibidem versu 6.

1.

Psal. 33. versu 13.

2.

Psal. 8. ver. 8. 9.

Mt. 5. versu 16.

my w winnicy Pańskiej / to jest w Kościele: nie żebyśmy próżnowali / abyśmy zawždy w dobrych uczynkach pracowali y rozmnażali winnice Pańskie. aby dudy widząc nasze dobre sprawy / chwalili Boga Ojca Ego niebie jest. Pokazuje tu Pan y rozdział z osobna / kiedy który do winnicy wezwan / iako maś w Ewangelii która sye tak poczyta.

Podobne jest Królestwo niebieskie człowiekowi Gospodarzowi.

Mt. 8. ver: 21.

Lca 17. versu 21.

Królestwo niebieskie w piśmie świętym / rozumie sye niekiedy spocznosc w chwale niebieskiej z świętymi: niekiedy rozumie pismo P. Chyba między ludźmi miastacącego / y w ludziach przez łaskę przebywającego. Potrzebie rozumie sye Kościół Pański Chrystusów tu na świecie boimi iako tu na tym miejscu Ewangelii.

Któż / mówi Grzegorz święty / podobniejszy jest do gospodarza domowego iako stwórcy nasy: którzy rządzą które stworzył: y wybrane swoje na tym świecie ma / iako Pan poddane / albo slugi w domu swoim. jest nazwan człowiekiem / nie według własności człowieczeństwa / ale według łaskawości / iż jest przeciwko nam cichym / miłosiernym / y łaskawym. gospodarza possessia jest dom y czeladź / wolać jest stworzenie.

Ioan. 5. versu 29.

Ma winnice do której trzeba robotników / w której trzeba robotników nadzicie zapłaty. To jest przeciwko tym / którzy tak leniwi chcą być / iż wiarą chcą bez spraw dobrych sprawiedliwymi być: a kiedy im wspomnieliby uczynki albo sprawy / powiada / że my dosyć mamy na zasługę Pańską Chrystusową: nie chcemy uczynkami naszymi krzywdy czynić zasługę Pańską Chrystusową: y wkładają to na nas / kiedy zalecamy uczynki dobre z nas złączone / iżbyśmy zasługi Pańskie Chrystusowe w niwecz tym obrócili / i wiadamy że człowiek nie może być samą wiarą sprawiedliwiony. Albo Chrystus to sam pokazał mówiąc: Którzy dobrze czynili / pójdą do żywota wiecznego: a którzy źle / w ogień wieczny. Widzisz że dobrze czynić jest pożyteczne do żywota wiecznego: a źle czynić do zatracenia. My tak wyznawamy uczynki nasze bez zasługi Pańskie Chrystusowej nie nam nie mogą pożyteczne ale też powiadamy / że nam są pożyteczne / przyłączone do zasług Pańskich Chrystusowych: a iako latorośle przy drzewie kwitną / tak uczynki nasze do zasług Pańskich Chrystusowych: a nie tylko żebyśmy my mieli odkładać strone zasługi Pańskie Chrystusowe od uczynków naszych: ale uczymy powiadamy / że taki człowiek grzeszy przeciwko duchowi świętemu (który go jest stogi: że ani na tym / ani na onym świecie będzie odpuszczony) Który odzuciwszy zasługi iedynego syna Bożego / o uczynkach swych tak psal przez nie sam był sprawiedliwym: iako Pelagius y z swymi rozumiał. Pokazuje też to przypowieść tej Ewangelii o wezwaniu robotników do winnicy przez gospodarza / tak mówiąc:

Matt. 12. ver: 32.

Który wyszedł bázgo rano / iednać a zmawiać robotników do winnice swojej.

Przez to słowo który wyszedł / takie podobienstwo daie: Iż iako gospodarz wychodzi na iednanie robotników / tak sye też zda Pan Bóg wychodzić / gdy w sprawach swych pokazuje sye ludzkiem ku uznaniu: Albo przez swoje światło / przez które ludzie ku poznaniu pańskiemu przychodzą: Albo też przez natchnienie / kiedy natchnie człowieka ku uznaniu swiému. Albo czas zda sye iakoby wychodził / nie tak iako człowiek: bo takiego wychodzi / nie potrzebuie / bo jest na każdym miejscu / y wszytko napelnia: y iako med

powi

wieda: Jż ná každy mteyſcu oczy Pánſkie pátrza/ná dobre/y ná złé. Ale
ez ſpráwy/które w ludzích zaczyna nowo / zda ſye w nich nowy poczetek
nie/y iáko by do nich wychodzić przez nowe ſpráwy/które w nich czyni.

A gdy mówi bárze ráno wyſedł: znáczy poczetek ſwiátá onégo czáſu
dy Jádám iuż był wygnány ná ten ſwiát z onéy roſtoſy. Wezwał pan
winnice ſwoiey tegóž Jádámá/w onéy obietnicy/która mu obiecał o naſie
niewieſcim/które miało potrzebć głowe weżowe: obiecał mu tám iuż Pá-
Chriſtuſa/który ieſt groſem dziennym wſyſtkim náznáczony zá pracę/
byby robili w winnicy: która winnice wykłádá Doctorowie ſwieci być
ſciót/który ſye poczet od Jádámá y Ablá ſyná iego/á trwac będzie aż do
átńiego wybránego/który ſye národzić ma ná końcu ſwiátá. W tym pier-
ym wezwaniu Pan był wielkiey roboty náznáczył. Bo wedle przyrodzo-
go zákonu ſye ſpráwowáli: Był ná ten czás ſwiát iáko niemówiátko. Je-
ak znowe uczynił/ iáko ſwiadczy Ewángelia.

**gdy znowe uczynił z robotnikami z groſzą dzienné-
go/poſłał ie do winnice ſwoiey.**

Przypátrzy ſye wielkiey láſce y miłoſierdziu pániſciemu przeciwko lu-
diem: bo coſkolwiek iedno ieſteſmy/z Páná Boga ieſteſmy: y coſkolwiek do-
tego możemy/to wſytko w nim możemy/iáko ſtvożenie w pánie: A przed-
on robotnikom ſwoim obietnicę zapláte. Ażá to niezapláta gdzie mówi:
li chceſ wnieſć do żywota wieczného/ choway przykázanie Boże? Dla-
góž to Pan czyni: że obietnicę zá dobre uczynki zapláte: gdyž wſytki do-
ſpráwy náſe ſá od niego. Bo my ſámi z ſiebie/iáko Páwel Swięty po-
áda: Nie ieſteſmy doſtáteczni co dobrego myſlić/ ale doſtátecznoſć náſá
Bogá ieſt. Jeſli ſámi z ſiebie niemożem nic dobrego myſlić/dálſzo wiecey
ynić. Przetož Pan z láſká to czyni/że zapláte obietnicę zá dobre uczynki: Bo
y od niego ſá: á kto od kogo co ma/ tedy ten który dáie/ nie mu zá to nie-
winien: iedno mu ten powinien/który od niego bierze. Táſze my/iż od páná
Bogá mamy dobre ſpráwy/ tedyſmy my powinni Pánu Bogu zá nie/ á nie
am Pan Bóg. A wždy iednáť Pan Bóg uczynki dobre náſe włáſne ſprá-
y ſwoie/zapláta koronue w náſ. Co czyni dla tego/aby pokázal możnoſć
woie/który z niepotężnych czyni potężné/ku dobrze czynieniu/ tym/ że im zá-
láte obietnicę. Též to czyni aby ſye pokázal miłoſiernym / iż on wiecey z
miłoſierdzia czyni/że nam pláci uczynki náſe dobre/które w náſ ſpráwue/ á
iż zpowinowáctwá. Bowiém on náſ według ſwego wielkiego miłoſierdzia
czynił zbáwienné. Czyni též záſ dla tego/ aby pokázal ſpráwiedliwoſć
woie/ według obietnice co komu obiecał: który odda každyemu według
praw iego. Przetož též Dawid mówi: Przychilem ſerce moie ku czynieniu
ſpráwiedliwoſci twoich dla zapláty: Przeto též pokázuie w Ewángeliu/ iż
czyni wſy pierwey umowę/ dopiero poſłał do winnice/ aby každy wiedział
czego má robić.

Zapláta náſá ieſt groſ dzienny / to ieſt Pan Chriſtuſ zbáwienie ná-
é. Tu ſye též pilnie przypátrzy/ iáko broni ſpráwiedliwoſci dobrych ſpraw
d onych/któzy kiedy widza człowieka pobożného/ bogoboyného/ y Pánu
Bogu ſłužącego/wnet go przezowá Pháryzeuſem/ y Hypokrytá: niepomniac
iá to / co Piotr ſwięty powiedział: Stáraycie ſye albo wſiluycie / aby przez
dobre uczynki wáſe/ uczyniliſcie pewné wáſe wezwanie: Pátrzaýże iż przez
dobrych uczynków nieperwé ieſt wezwanie y wybranie náſe. A Páwel ſwie-
y zálećáiac uczynki dobre Jydom táť mówi: Nie ieſci Bóg nieſpráwiedli-
wy / by miał zápomnieć uczynku wáſégo y miłoſci tey / któragacie okázali

Prout. 15. verſu 3.

Genef. 3. ver: 23

Ibidem verſu 15

Adam.

Abel.

Seth.

Enoch.

Nátuſálem/y in

ſy w Winnicy

pierwey ro

botnicy.

Matt. 19. ver: 17.

2. Cor. 3. verſu 5

Roma. 2. verſu 6.

Pſal. 118. ver: 112.

2. Petri 1. ver: 10.

Hebra. 6. ver: 10.

w imie

1. Cor: 15, vers: 58.

w imię iego. A do Koryntów pisać wspomina ich / aby byli ostali y mocni w śfelakty sprawie Pánstkiej: wiedząc iż praca wasza / nie jest próżna w nie. Tę na to niepomni oni / którzy dobrym uczynkom wolać / y poźné uczynki obrócili w śmiech: a owych swowolników niewidzą / którzy niedzy soba mają niemało: śmieją się z naszych postów / a obżarstwom / im / rozpustom / biesiadom / cudzołóstwom / wciśnieniu w bogich ludzi do pokóy. Ale próżno są im przeciw mamy: toć ich własność jest: co nie psia rzecz w Kościele naszym / to gania / hanbia / y sromota: co pożyteczne jest / tegoby oni nie radzi widzieli w Kościele naszym ić.

Poczym wyszedłszy około trzeciej godziny / wyjrzą drugie robotniki na rynku po próżnicy stojące: rzekł im: Idźcie też y wy do winnicy mojej / a będzie sprawiedliwego tedy wam dam: tedy oni szli.

Genes: 6, versu 9.

Tę godzinę której wyszedł gospodarz / to jest Pan Bóg wszechwładny wzywając robotników do winnicy swojej / jest wiek Noego. Tę ten wyszedł Pan wzywając robotników przez pomstę ze złych ludzi / którzy po pierwszym wezwaniu byli niedbali w robocie PANA swego: y przez zapłatę brych / którzy wiernie y uprzejmie robili w winnicy iego / których nie wiele było / iacy Noe sam / który był nazwan sprawiedliwym. Przetoż wszyscy złe poili / iedno samego dobrego Noego zachował. Ty znalazł próżniacę na tym tego świata / na którym przedała ludzkie dusze swoje: tam są dwa kupcy: Pan Bóg któremu człowiek dusze swoje przez wiare y dobre uczynki przeda / a dyabel króciuchne rośkoszowanie w grzechach / a potem wieczne potępienie.

Rom: 8, versu 18.

Nalazł PAN na tym rynku próżniacę / to jest przez dobrych uczynków: Tym mówi: idźcie y wy do winnicy mojej: to jest: do zgromadzenia wiernych moich / tedy oni pracowali / y oddali owoc swoich prac: a co będą sprawiedliwego dam wam. Tę z strony waszej zaśluga sprawiedliwa zaplate wam obiecuję: Bo powiedział Apostoł: iż nie są dostojne nasze wdzięczenia tu przyszłej chwale ić. ale z strony łaski y dobroci mojej: aby pokazał szczodroblivość swoją: przetoż z strony obietnicy mojej / nie z strony waszej zaśluga dam wam sprawiedliwa zaplate iako obiecuję. A przeto iedna są z nimi: bo co innym obiecał / to y tym / którzy tę trzecią godzinę zwal. Tę ten czas żadnych wielkich prac im nie wstawiał: bo był świat / to człowiek w dzieciństwie / około wieku dziesięci lat: ieszcze pracy wielkiej nie mógł znosić.

Poczym zaś wyszedł / iakoby o szóstej y dziewiątej godzinie / także też uczynił.

Genes: 15, versu 1.

Godzinę szóstą jest wiek Abrahama: w którym wieku PAN wzywał Abrahama do winnicy swojej / to jest / do zgromadzenia wiernych / do Kościoła swojego / przez obietnice zapłaty. Przetoż mu rzekł: niebóy są Abrahama: zaplatę wielką twoją ja jestem. Tam odnowił Pan obietnicę zapłaty o Panie Chrystusie / która też był obiecał Jadamowi / imieniem nasienia niewieściego / które miało zetrzeć głowę wężową. A Abrahamowi obiecał mówiąc: w nasieniu twoim będą błogosławieni wszyscy narodowie / które nasienie wyklada Paweł święty być Chrystusa Pana zbawiciela naszego. A tu Pan w tym wieku pomścił się ze złych robotników: to jest z S

Genes: 22, vers: 18.

Galat: 3, versu 16.

domczyków

li ofstali y moe
e iest prozina
wolaesia/ y
mewidza/ k
obzar swom
bogich ludzi
nosce iest: co
o: co posytcey

mezykow y z Gomorczykow/ktory nie pracowali w winnicy Panistey: ale
pizno stali na rynku przez wfeteczenstwa / y insie grzechy mienosne ic. Ta
czas byl swiat iako czlowiek w wieku mlodzienskim: iuz mogl meco ro-
dla tegoz swoim wiernym robotnikom naznaczyl robote/to iest obzeza-
ktore sje naprzod poczeło w Abrahamic: a dokonczyło sje w PAULU
Istusie.

Godzina dziewiata iest wiel Moysesow / przez ktorego Pan wezwal
robotnikow dosyc do winnice swojej: bo przezeń wyzwolit lud Zydowski / y
dzil ie na puszczy. W tymze wieku zle robotniki pokarat dla ich szemraz-
iako Dawid powieda: iestce pokarm byl w ich vsietech/ a gniew Bozy
apil na nie. A tam na dobre Pan baczenie miec raczyl. A iz na ten czas
swiat iako czlowiek w mestim wieku/ iuz byl potezniejszy y mocniejszy ku
cowaniu: przetoz wieksze prace byly mu naznaczone: zakon twardy/ ktore
rodze byl przykazal chowac: za ktorego przestepstwo y doczesnym y wie-
nym karaniem obiecal karac. W tey tak ciestkiej pracy byli ludzie do
piscia Panistiego na swiat / ktore przyscie bylo okolo iedenastej godziny/

Wyszedl iestce y o iedenastej godzinie/ y nalazł
bugie a oni stoia: tedy im rzecze: czemu tu stoicie
ty dzien proznuacy: Odpowiedzili mu: bo nas
niezmowit. A on im rzekl: idzcie y wy do win-
ce moiey.

Wyszedl Pan tey godziny iedenastej: ktora godzina iest ostatnia
przyscie Syna swego zbawiciela naszego: O czym Pawel swiety powia-
Rozlicznie/ y rozmaitymi sposoby / mowil w przedtem Bog do Oycow
ych przez Proroki / naostatet tych dni/ mowil do nas przez Syna swego.
tey ostatniej godziny mowi tenze Pawel swiety: my iestesiny/na ktore sje
agnety dokonczenia wiekow. Tey to godziny wywal sam obecnościa
ia wszytkich do winnice: przetoz mowil: Jam przysedl abyście żywot
aczny mieli / co iest zaplata robotnikow w winnicy Panistey. Naostatet
ywal przez Apostoly iuz wszytkich/ kiedy im rzekl: Idac weście wszytki na-
y / Rzecząc ie w imie Oycy / y Syna / y Duchy swietego: wezcie ich cho-
e wszytkich rzeczy ktoremkolwiek wam rozkazal: Na ten czas nalazł Pan
proznuacych: bo sje iedni bawili Bawo chwalstwem dudy tez zlym v-
paniem zakonu ic. Na ten czas nie byl ktoryby dobrze czynil: wszyscy sje
i wdali za proznowaniem. Przetoz ie Pan fuka mowiac: Czemuż tu stoiz
cały dzien proznuacy: oto iuz wieczor: robciez po ki dzien iest: przydzie
w ktora nie bedzie mogli żaden robic. Oni mu odpowiedzieli: żaden nas
nial. Ta iest wymowka tych/ do ktorych Pan prorokow nie posylal/
o ludzi Poganskich. O czym tak Grzegorz swiety powiada: Ze żaden do
y Patryarchy/ y Prorok nie byl poslany/ a coż insiego przez to sje rozumie/
en nas nie nial: iedno/ żaden nam nie przepowiedzial drogi żywota wie-
ego. Tym sje niewymowia oni/ktorym mowi Pan: Mowilem do was
io powstawy/ a nie sluchalisce: wyzywalem was/ a nie odpowiadalisce
A daley mowi: poslalem do was wszytkie slugi moie prozoki przez dzien/
ystawy rano/ y mowiac: Idzcie y wy mowi do winnice moiey. Jakoby
chcial rzec: nietraccie tey ostatniej godziny. Przypatrz sje pilnie
młkiey łasce y miłosierdziu Panistiemu: iz on żadnego nie chce zatracic: za-
dy godziny nie opuscil / ktoreby niemial wyzwać ku zbawieniu y obeco-

dziewiata

wieku PAULU
nia wierny
ekl: meboy sje
pil Pan obiet
wi/ imieniem
Abrahama
fsey narodo
zbawiciela na
sw: to iest z-

Wac za-

Gen: 17. ver: 26.

Psal: 77. ver: 30.

Hebra: 1. ver: 1.

et 2.

1. Cor: 10. ver: 11.

Ioan 10. ver: 10.

Matth: 28. v: 19.

et 20.

Ierem: 7. versu 13.

Ibidem versu 25.

wac zapłaty. Tym ostatnim chociaż nieobiecował zapłaty / a wżdy nap
wcy zapłata im sye stala iednaka / iako wszytkim: pierwcy im zaplatil ni
robili: bo iuz zaplata wszytkim sye zstala / przez zaslugę PAŃA CZ
stusa Zbawiciela.

Gregorius.

I Cóż my rzecemy / poniewaz Pan sfulal próżniacę (któzy ni od k
nie byli náteci) co próżniemy: nie bawiac sye dobrymi sprawami: kt
od pierśi macezynnych prawie iestesiny wezwani do wiary / któzyesiny sluch
li z mlodosci nashey.

Ecclesi. 33. ver. 29.

Slusnie Pan próżniacę fuka: bo próżnowanie / wiele złego nauczył.
Miedzy infemi wystepki / grzechami / y obzydliwosciami któremi Sodo
y Gomora obrazila Pána: Prorok Ezechiel téz ieden wystepk próżnow
wypowiada / mówiac do ludu Izraelskiego: Ta byla nieprawosc sio
twoiey Sodomy / Pycha / nasycenie chleba / y dostatek / y próżnowanie ie
córki iey. Wiece próżnowania sye nam trzeba wystrzegac: oto Pan y te
dneý godziny niechcial opuscic / zeby próżnowali oni / któzy przez cały d
to iest przez wszytek czas próżnowali: y té poslal / choc na maly czas / robie
Sluchay iako zaléca swiety Biernat próżnowanie. Matka plotek / albo
tactwa iest próżnowanie: a maco cha iest enotom: abowiem ono iest / k
meza mocnego przywodzi ku wpadkow: enote iego zatlumia: a droge do
tracenia mu gotuje.

Ezech. 16. ver. 49.

I Przypatrzyl sye kazdy iako kazdego wieku swiata / Pan do pr
swoiey ludzi powolywal / przez zlych karanie / przez Proroki / przez zakon /
piekuny iego dobre: naostaték przez Syna swego / y Apostoly iego. Ma
y to wiedziéc kazdy / ze tenze Pan zadnego wieku czlowieczego niechcial
stawic w próżnowaniu.

Dugi wyklad
teyze Paraboly.

I Naprzód wzywa malé dziatki niemowiatka do winnice swoiey / p
krzest swiety / przez któzy maia wolné wyscie miedzy robotniki winnice p
skiey: to iest iz maia miesce miedzy wiernymi Paniskimi.

I Wzywa zas y w starszym wieku wszytki. A to kiedy przychodzi ku
zumowi y poznaniu wiary / skad téz poznawia Pána Boga.

I Wzywa y mlodzienskim wieku / kiedy ie czyni wdacnymi ku do
czynieniu.

I W wieku mestim takze Pan wzywa kazdego czlowieka / kiedy potezni
sye stawa ku wfelkiey sprawie dobreý.

I W wieku starosci wzywa go takim sposobem / iz iesli w dziecinstwie
mlodzienskim y w mestwie omieskal sye nawrocic ku dobrze czynieniu /
sye tylko nawrocil w starosci. Niechay zadén nieomieskaw / iako Swi
Gzegorz wspomina / tego dlugiego oczekawania Paniskiego: abowiem t
strozsa sprawiedliwosc na Sadzie bedzie czynil / im wiecey cierpliwoscia s
ia przedluzal przed Sadem. Przetoż Pawel Swiety mowi: Niewies iz
stawosc Boza ciebie przywodzi ku pokucie: Ale wedlug twoiey zatwardz
losci y serca niepokutniacego / zgromadzasz sobie gniew w dzien gniewu y
iawienia sprawiedliwego Sadu Bozego.

Rom. 2. v. 4. et 5.

I Przyklady to s pisma swietego pokazuia / ze Pan Bog kazdego wi
czynil ludzie godnymi do pracey winnice swoiey / y czyni ie godnymi do pr
iecia laski swoiey / y Duchá swego Swietego.

Iudicū 13. v. 3. et 13.

Ieremia 1. versu 5.

Luca. 1. versu 15.

Genes. 17. ver. 10.

I Naprzód pokazal to w dziatkach / nietylko w tych / które sye na sw
rodzily / ale téz y w onych które w żywociach y maték byly: iako w Sam
nie mocnym / którego przez Aniola opowiedzial rodzicom iego. W Je
miasu / którego poswiecil w żywocie. W Janie krzcielu którego nape
duchem swietym w żywocie matki iego Elzbiety.

Wzywál Pan do winnice swey / y dziatki / niemowiatka mestiey plci

wf)

Wszystki/które obzezować kazal ósmego dnia. A Zenskiey zaś sę płci: one które
 hal sobie ofiara odkupować przy oczyszczeniu matek ich: iako o tym masz
 księgach trzecich Moizesowych. A iż też dziatki niemówiątki/ y Pan
 Chrystus iako sprawca winnice/ do winnice Kościoła swego wzywać raczy
 zakonem nowym: Tedy to pokazał na on czas/ kiedy rece na nie kładł: kiedy
 Apostoly swoje szukał/ iż dziatki niechcieli puszczać do niego: Kiedy ie na re-
 we biorac całował/ y kiedy ich królestwo niebieskie być powieadał.

Jeszcze Pan wzywać raczy w dzieciństwie/ albo w dzieciennym wieku lu-
 do do winnice swej. Tak wezwał Samuela/ który w dzieciennym wieku do
 Kościoła Pánu Bogu ofiarowan: tam mu służył aż do ostateczney starości.
 Kże ono troie dzieci/które króla Babilonistiego Nabuchodonozora chwa-
 niechciały za Bogą: które zwano Sydrach/ Misach/ y Abdenago.
 Iż też y podziśieyszy czas/ do téjże winnice Pánskiey dzieci niedorosłe przy-
 eja: pokazuje to Pan Chrystus/ kiedy wszystkich przestrzega/ aby żadnego
 porzelenia im nieczynili/ kładac wielką winę na takie/ którzy ie wzgarbiają/
 o Mattheus Swiety świadczy.

Wzywa Pan do téjże winnice/ y do pracy swéj winnice ludzkie w mło-
 dym wieku/ iako wezwał był w starym zakonie Jozephá Jakobowego
 Dawida młodzieńca pięknego/ Daniela proroka y inše. A w nowym
 zje/ Jana swiętego Krzciela. † Jana S. Ewangeliste/ y inšych wiele.
 W młodym wieku które Pan wzywać raczył do winnice swoiéj na pra-
 swa/ silaby ich wyliczać. Także też y w ostatecznym wieku/ to iest w staro-
 A iako przedtym/ tak y teraz nieprzesława pan wzywać w takich leciach
 si do winnice swoiéj/ aby w niéj pracowali. A iż gotów Pan człowieko-
 dać zaplate/ by sę też y ostateczney godziny żywota nawrócił: świadcze-
 na znaczne iest z lotra prawice Chrystusowéj: który iako daleko przed śmier-
 nawrócił sę do Pána Chrystusa/ świadcza Ewangelistowie: bo już na-
 już wiſząc/ był pośmięwca Chrystusowym: aż potym obaczywszy sę w
 nietał sę: y nawróciwszy sę do Pána/ sfiłkawszy lotra na lewicy pán-
 ty/ prosił Pána o miłosierdzie/ aby był uczestnikiem królestwa iego: co y o-
 datnymi ku dośmiał.

Jako tedy każdego wieku swiata/ tak każdego wieku człowieczego pan
 g nasz nieprzesława nas wzywać do winnice swéj: y nieprzesławał nigdy
 zawſy od początku swiata: ani przesłanie do samého iego skończenia.

aby wſyscy z wieſza chucią na ięć pracą do winnice sli/ obiecuie nieomył-
 zaplate wszystkim robotnikom: którzy acz różnych czasów/ y różnych go-
 na/ na robotę do winnice przychodzą/ iednak zaplate nie według zasług pra-
 ale według pánstiego miłosierdzia otrzymawia: o czym tak Ewán-
 a świadczy.

gdy wieczór przyſzedł / rzekł Pan oney winnice
 prawcy swemu: Wzów robotników / á zapłać ka-
 jedemu zaplate iego.

Wieczór iest dokończenie niniejszego wieku/ á poczećie przyſłégo:
 naczey iako wieczór iest dokończeniem przeſłégo dnia/ á początkiem przy-
 go: tak też ten wieczór będzie/ o którym w Ewangelii powiada. Po tym
 czorze iednym/ będzie bärzo iafny dzień. A po drugim/ bärzo ciemna noc:
 W ten wieczór rzeczy Pan/ to
 Bóg Oćiec sprawcy winnice/ to iest Pána Chrystusa/ który słuſnie iest
 nawan sprawcy winnice/ bo iest głowa Kościoła swoiégo/ aby zapłacił ro-
 botnikom/ to iest aby zapłacił każdemu według zasług albo uczynków iego.

Leuit: 12. versu 5.

Matt: 19. a ver: 13.
ad 16.

Marci 9. a ver: 13.
ad 17.

1. Reg: 1. ver: 28.
E cap: 2. versu 11.
Daniel: 1. versu 6.
E cap: 3. ver: 18.

Matt: 18. versu 6.

Genes: 41. ver: 14.

1. Reg: 16. ver: 12.

Daniel: 1. ver: 6.

Luca 1. versu 15.

† Matt: 4. ver: 21.

Luca 23. ver: 40.

Coloff: 1. versu 18.

Roma: 2. versu 6.

Apoc: 14. ver: 13.

1. Cor: 15. ver: 52.

Job 19. versu 26.

Ioan: 6 ver: 44.

Ioan: 14. versu 6.

Ioan: 5. versu 22.

Ibidem versu 23.

Psal: 7. versu 12.

Weswi mówi robotników od roboty/ do odpoczynienia : od niewolstwa/ do wolności : od ubóstwa/ do bogactwa: od wpałenia/ do ochłody : aby od tych miały odpoczyneli od prac swoich.

I To wezwanie robotników/ będzie zmértwychwstanie umarłych/ które będzie za rozkazaniem Pana Chrystusowym/ natychmiast we mgnieniu oka w ostatniéy trąbie. Abowiem będzie trąbą trąbą / a umarli wstana nie zepsowani : to jest w ciele w jakim/ w jakim byli przed tym : o czym Job mówi : A w ciele moim ogląda Bogą Zbawiciela mego. Job powiedział/ iż oglądał Boga zbawiciela : i go : a kogóż innego jedno Pana Chrystusa którego wyznawał być sędzią : ci iako go oglądają/ którzy go nie wierzą być bogiem/ iako Żydowie y Ariar. Oglądają y ci tegóż którego Job y wszyscy wierni : ale oglądają iako o go na którego sy rzucili/ to jest wśetecznym niedowiarstwem swoim.

I Odda im zapłatę/ iako kto zasłużył jeśli źle albo dobrze. Tu w Ewangelii/ wezwanie do winnicy/ to jest / do Ościoty przypisuje Bóg Oycu : a to wedle powieści Pana Chrystusowego/ gdzie mówi : Jż żaden przychodzi do mnie / iedno że go oyciec przyciągnie do mnie. A żeby sy zaś pokazał być równym w boſtwie Bogu oycu swemu/ też powiedział : Jż żaden nie przychodzi do Boga Oycy iedno przez mnie : do Syna nie przycho- żaden iedno kogo oyciec przyciągnie : a do oycy też żaden nie przychodzi iedno przez Syna. Co innego w tym jest/ iedno równość spraw Boſkich / które mają z sobą : Nadtó też Ewangelia przypisuje zapłatę Panu Chrystusowi Synowi Bożemu : według onégo pisma : Oyciec żadnego nie sądzi / ale sytek są pomógł Synowi/ aby wszyscy mieli w wieczności syna/ iako ma w wieczności Ocy : to dla tego/ aby pokazało téż poważności y te- czei być syna Bożego/ którego jest y oyciec. Bo daley powiada téż pismo : Nie czei Syna/ nie czei oycy/ którzy go zesłał. Dawid święty prorok sądzi pisać Panu Bogu mówiąc : Pan Bóg sędzia sprawiedliwy. Jeśli pan sędzia jest/ a są jest pomoczony synowi : toć Syn jest Bóg prawodliwy/ i nieważ jest sędzia : y nie nadaremno Dawid nazwał go Bógiem : a będąc sprawiedliwym sędzią : abowiem odda każdemu według czynów jego. Jakim porządkiem to oddawanie ma być/ przypatrzy sy co mówi Ewangel.

Począwszy od poslednieyszych / aż do pierwszych / a gdy oni przyszli którzy tam byli wesli o ieden ten godzinie/ wziął każdy z nich swój grosz.

Takim sposobem płaci/ piérwéy ostatnim niż piérwým/ abowiem piérwým starszy oycowie w starý Zakonie/ aczkolwiek pobożnie/ sprawiedliwy y Swietobliwie żyli : a wśakże przed sie nie zaraz zapłaty wzięli : piérw Lotr przyszedł do zapłaty/ który sy iacy godzinie przed śmiercią nawrócił Pana / a niż Ono który kilka set lat był sprawiedliwym : y niż Abrahám/ zaak/ Jakób/ ic. Piérwéy tym zapłacono/ którzy o iedenastej godzinie przyszli na robote : bo zapłata wszystkim obiecana/ już była gotowa przez śmierć Pana Chrystusa Zbawiciela naszego. Oni na obietnice zapłaty przyszli rob- a ostateczni przyszli na gotową zapłatę : przetoż sy im piérwéy zapłata sła/ niż piérwým.

I Baczyc może każdy z téy iednakiéy zapłaty/ dwie rzeczy.

I Naprzód że tu Pan nie śacnie długiey roboty / iedno kto meżniey p- cnie/ choć iedne godzinie. Abowiem są niektórzy/ co aczkolwiek długo w B- ściele pańskim pracują y cierpią : ale że to niedbale czynią / y téż affekty c- wiecze im przedłużają roboty. A drudy są którzy nie rychło y nie dług prac- przed sie piérwéy zapłatę biorą/ iako byli mecenicy / którzy w iedney god-

nie

ie nawróciwszy sye wiele wciérpieli / y byli pomordowani. A w onéjze go-
linie przysli do zapłaty / y wprzédzili wiele wiernych piérwoszych. Praw-
i że wiecey pracowal Pawel swiety / niz Jakub swiety / bo tak powiedzial:
Diececiem nad wszytki pracowal: a wždy piérwéy Jakub Swiety przyszedl
do zapłaty wiecznéy. A czemuż to: tak sye podobalo milosierdziu Pánstkie-
mu: o którym powiedzial Chryzostom swiety: Zbytne milosierdzie porza-
zu nie patrzy. A Biernat swiety: Jako chce rozszerzay uczynki żywota / y
wysysay ie: iednak to záperwne wiedz / że nadewszystko lepsze jest milosier-
cie Pánstkie / którym on nie śacnie dlugiey pracy re.

¶ Druza rzecz baczyć każdy może z téy iednakiéy zapłaty wszytkim danéy:
nie śacnie zasług: y nie wedle nich pláci / ale wedle swego milosierdzia y
ślawości: bo iesliby według zasług ślo / tedychy była krzywda piérwoszym /
ózy dluzéy pracowali: a Pan Chystus powiedzial / że krzywdy nie czyni
dnému. A Pawłowi swietemu byłaby krzywda / który wiecey nad inšie prá-
wal / a wždy go dndzy wprzédzili do zapłaty. Ale Pawel swiety nie przy-
sował sobie własnie téy pracy / iedno PAnu Chystusowi: bo powie-
siał / Już nie ia żywe / żywie we mnie Pan Chystus / y powtórze mówi: Nie ia
śacnie ale łaska Pánstka ze mna / re. Jesliż Pan śacnie tak w tych kthózy
dugo / iako y w tych kthózy krótko pracua: tedy swoje rzecz wolno iemu iá-
chcieć śacować: y iako chcieć plácić. A czyni to dla tego Pan: aby żaden
e wsał w dobrych swych sprawách / iedno w łasce Pánstkiey / za kthórey pomo-
wszytki iego sa przyiemné Bogu uczynki / y zasługi / nie samy z siebie. Prze-
ż tak ci kthózy o piérwshey / iako kthózy o trzeciéy / śóstéy / dziewiatéy / y ie-
naśtéy godzinie przysli byli do winnice / nie mogli wiecey zasłużyć / iedno co
ta Pánstka była: abowiem iednakie sa sprawy Pánstkie w nas: bo ieden
ch swiety w nas ie sprawnie: przetóž iednak zapłate nam zasługue.
Ja tedy każdy w oné słowá Pávla Swietého pilnie patrzyć: pamietać
nie niema / czego by nie wziął od Pána. A czemuż sye masz chelpić gdyżes
siał: iakoby tak rzekł: nie chelp sye z cudzego / ale z pokora dziełuy Pánu /
mów z Dawidem: Nie nam panie nie nam / ale imieniu twemu day chwa-
żakoby tak Dawid chciał rzec: Ji nie nam ma być chwala z naszych
arów / ale imieniu Pánstkiemu za kthórego sye sprawa dzieis. DAno tedy z
h poslednich každému z nich grosz.

Przysli též y oni piérwoszy / spodziéwáli sye że mie-
wziac wiecey / ale wzięli y oni każdy z nich swój
rosz. A wzięwszy ieli śemrać przeciw gospoda-
owi mówiac: Ci ostátecznieyszy tyłko iedne go-
ine z nami robili / a porównateś ie z nami / kthózy-
ny ciérpieli ciężkość dnia całego / y w palenie.

¶ Co to iest / że Ewángelia przypomina iż śemrali piérwoszy / kthózy rówo
zapłate wzięli z ostátecznymi: Weyrzawszy każdy śad śemranie pocho-
/ zna że nie przystoj błogosławionym to śemranie. Druza / iest przeciwné
błogosławienstwu: bo śemranie pochodzi z zazdrości / kiedy kto zayżrzy do-
i drugiemu daného: a taka zazdrość nie iest ani będzie w błogosławionych:
oni takiey miłości sa y będą / że / by to mogło być / rádžiby wszytkich wi-
ieli kedy sami sa.

¶ Ale przez te mowe kthóra iest pod przypowieścią / dáie Pan znác to / co

1. Cor: 15. ver: 10.

2.

Galat: 2. ver: 20.

1. Cor: 15. ver: 10.

1. Cor: 12. ver: 11.

1. Cor: 4. ver: 10.

Psal: 113. versu 9.

pospolicie między ludźmi bywa: abowiem ludzki rozsadek ten iest / iż któ-
wiecący y dłużey robi/temu ma być lepsza zaplata. Pan tu w tych słowach
ewangelii pokazuje inakšy sad być Bóſki: a niż ludzki: bo ludzie patrzą
praca/ a Pan patrzy na wymysł wdzięczny darów iego. Ludzie pracą pla-
iało kto zarobi: P. Bóg zaśie wymysł wdzięczny łaska swa wiecący nagradza
niż kto zarobić może. Otóż tu na tym miejscu w Ewangelii semrání /
inšiego nierozumie / iedno słów Pánſkich do náſzego rozsádku porównán-
który náſz rozsadek przy nas zostanie: a Pánſki sad poden nigdy nie podle-

Dużdy Doktorowie to semrání rozumieją / że było niekiedy istotnie
Bosćciele Chryſtusowym: bo oni któży sye z żydoſtwa nawracali do Pa-
Chryſtusa/zawždy piérwſe miejsce pragneli mieć przed innymi: y kiedy bac-
że zarówno pogani brali ducha świętego z nimi/ y także rozlicznymi tezytá-
mówili/ cudá wielkie iako y oni czynili: frásowali sye/y semrali o to/ że
poganſki/ któży Diablu ſłużył / był zrównány z nimi / któży od narodzen-
Boga wyznawali: o czym czytać możesi w Dziełach Apostoſkich: Jako
trówi świętemu za złe mieli otrzeżeni żydowie / y Pana Chryſtusa praw-
wi náſładowcy/ że do Korneliuſa Poganina / y do inſych poganów przy-
ciót iego/ był w dom wſzedł. A przeto Páwel Święty Liſt do żydów Rzy-
ſkich piſac/ to pokazuje/ że równie Pan Bóg był Bogiem/ tak żydom i
y Poganom. Próżno tedy było semrać przeciwko niemu/ gdyż wſytki rów-
chciał mieć zbawione.

Gzegórz Święty to semrání wykláda / ná Oyce święte / któży pr-
przyſciem Pana Chryſtusowym byli zatrzymáni ná pewnym miejscu do
bieſkiey chwały: przeto ich wſtáwiczne oczekáwanie doſkonaloſci wiecznej
Bóleſtwa / y one żádzá którá pragneli wybáwiciela ſwego do wiecznej
chwały/ pod meiatim podobieńſtwe/ iakoby iakie semrání rozumie:
z ſtrony tego / aby oni przeciwko Panu semrać mieli/ ale z ſtrony nierych-
zaplát / którey doſkonáſſey oczekávali. Mielic oni zaplate w ſtutku
tam ná onym miejscu byli gódie sye dobrze działó: ale iż w nádziciey wi-
ſey/y hoynieyſey oczekávali: przeto wſtáwicznie iey pragnac požááli.

Niektoży z Doktorów świętych/ bacząc że semrání nieprzyſtoí/ sw-
tym ludziem/ tedy ten text wykládaia tak/ że to semrání dzirowaniém
zumieia. Dzirowáli sye bowiém ludzie święci tak wielkiey dobroci pánſki
że Bóg oyćiec bez brákowánia żadnego / wſytki wobec któży go wyzwa-
y Jezusa Chryſtusa Syná iego znáia: nie tylo od darów ſwych / ale teſz y
chwały wieczney odłaczac nie raczy/ iako sye to powyſſey pokázalo.

I Ale y wedle rozumu ludzkiego / ieſliby sye to komu zdało za nieſprá-
dluwa/ iż tak ci któży dlugo robili/ iako owi któży przez iedne godziny/ ied-
ka zaplate wzięli: niech baczy: że tu zaplata y nagroda iest / y ſpráwie-
wa y miłoſierna. Jeſt ſpráwiedliwa piérwſym: bo sye tak z mówili z
ſpodarzem. Jeſt teſz zaś miłoſierna poſlednim/ któży za krótká pracá/ ni-
zaſlugi ale z miłoſierdzia pánſkiego/ równa zaplate wzięli.

I Z tego miejsca Ewangelii roſcie wátpliwóſć niemála: y zda sye
przeciwne to miejsce inſiemu piſmu świętemu. Bó tu Ewangelia powie-
iż równa będzie wſytkim zaplata za ich pracá. A piſmo Święte na wi-
miejscach ſwiadczy/ iż iako gwiazdá gwiazde iáſnoſciá przewyſſa/ tak
wiáda Páwel Święty będzie zmartwychwſtanie wmartwych/ że ieden ná-
gięgo iáſnieyſzym będzie: y iako inſa iest ſwiatłoſć ſłonca/inſa Mieſta
inſa Gwiazd: tak rozlicznie wybráni pánſey iáſnieć wedle zaſlug ſwoich
da uczynki: abowiem Święci/iako Jan święty ſwiadczy/ będą tak ich
ſłádownać/ iż każdy wedle zaſlug ſwoich weźmie zaplate. Gdy tedy wi-
wielkoſci zaſlug Pan plácić będzie/ równa tam zaplata nie będzie. Czemu

Acto: II. v: 2. et 3.

Rom: 3. verſu 29.

1. Cor: 15. ver: 41.

Apoc: II. ver: 18.

1. Cor: 3. verſu 8

tedy p:

przypowieść ta Ewangelii powiada / że wszystkim zarówno Pan płacić
 Na to tak odpowiadamy: przeciwko onym którzy tego wieku śmieli v-
 że równa wszystkim będzie zapłata za zasługi ich. Jeden dzienny grosz /
 którym tu Ewangelia mówi / nieznaczy iednakię zapłaty : ale znaczy ied-
 żywyot wieczny : bo w onym żywocie wiecznym / ieden nad drugiego / ani
 / ani dłużey będzie żył. Iż tedy on wieczny żywot będzie iednaki w-
 kim / słusnie przez iednaki dzienny grosz tu sye w Ewangelii rozumieć
 A iż rozdzielnie beda iasnie wybrani / wedle zasług / y łaski Bóg-
 to Pan powiedzieć raczył / że w domu Oycy tego sa rozliczne mieszkania.
 obrazi też tam nikogo / ani do zadržosci przywiedzie / iż ieden nad drugie-
 hoynieysa zaplate weźmie : gdyż takz miłością beda wszyscy napelnieni /
 który będzie widział w sobie podleyśa zaplate / będzie to rozumiał / że sye mu
 isym / który hoynieysa wziął / nagrodziło. A iż wedle zasług wielkości tam
 atá každemu będzie / iasnie to Paweł Swiety pokazuje / kiedy błogosła-
 isza zowie być wdowe iesli w skateczności trwa. Takze y Jan Swiety
 iawieniu swym / y Jsaiaś prorok dziewicom bardzo wysoke zaplate obie-
 do żydów. Acz tedy ieden żywot wieczny będzie w królestwie niebieskim równy
 / ale w onym żywocie wiecznym / wybranym swym Pan Bóg / wedle
 ig ich / y łaski swęj rozliczna zaplate dawać będzie. Ale iako w kró-
 nie niebieskim będzie rozmaita zaplata / tak też y w wiecznym potepieniu
 rozmaite meki : iż każdy wedle zasług ieden mniej a drugi wiecey cier-
 musi. To sam Pan Christus pokazać raczył / w onych słowach które mó-
 wo Apostołów swoich : Znosnieysa pomste odniosz Sodomczycy y Go-
 czycy w dzień Sadny : a niż one miały / które was nie beda chcieć przy-
 A na drugim miejscu tóż Pan dać znać / kiedy Korosain y Bethsaidzie
 / wymiata na oczy ich niewdzięczność / która wzgardziła Pana y ię-
 e. Mówi tedy tak do nich : Powiadam wam / że lżej będzie Tyrowi / y
 onowi w dzień sadny niżli wam. A widzisz że lżej będzie iednym niż du-
 y czasu potepienia. Co y Salomon znal / y wyznał mówiąc : Twárdy
 ie bardzo sad tym / którzy sa przelozni : bo mocarze tego swiata / mocné
 i cierpieć beda. Masz y swiadectwo Pawła swietego / który powiada :
 ietśemi mekami beda karani Chrzescijanie zli / a niż inszy którzy Chri-
 i nieznają. Czego mu y Piotr swiety poświadcza / w wtórym liście / y w
 ym Kapitulum. Ze tedy wezył J. Winian : że y Luter / y z swými
 leni : aby Pan Bóg badze sprawiedliwym sedzia / iednaka zaplate
 aty onęj wieczney / tak tym co wiele pracowali / iako y owym co mniej /
 miał : gdyż sprawiedliwość iego tego potrzebuie / aby každemu zapłacił
 kto zasłużył : nie tylo w wieczney chwale / ale też y w wiecznym zadrž-
 e.
 Pokazawszy tedy iako masz rozumieć te porównana zaplate robotni-
 / y ten dzienny grosz : przypatrzmy sye iako Pan przysposobił sye do
 mu naszego / odpowiada onym / którzy szemrali przeciwko gospodarzowi
 winnice. Ewangelia tak pokazuje :
 A on odpowiedziałwszy iednemu z nich / rzekł :
 Czyniacielu nie czyniec wszak krzywdy : zażes sye
 nie z groszą zmówił zemną :
 Jakoby tak chciał rzec / że ia sprawiedliwości dosyc czynie / która każ-
 oddaie co iego jest : tobie daie cos zemną zmówił : krzywdy żadney
 nie będzie. Onnie niemasz :

Bład ten wezył
 Sarcerius in 12. Lu
 ca. Et in Postilla
 Dominicali Septu
 agesimæ. Wezył y
 GEORGius Maior
 homilia in Donu-
 nicam Septuage-
 simæ.

Ioan: 14. versu 2.

1. Cor: 7. ver: 40.

Apoc: 14. ver: 4.

Isaia 56. versu 4.

Luca 10. ver: 12.

Matt: 11. ver: 22.

Sapien: 6. v. 6. et 7

Hebra: 10. ver: 29.

2. Petri 2. ver: 20.

Weźmi to co twoiego jest / a idź.

Otoć dacie coś ze mna znowił mię na ty dosyć żeś wziął zapłatę znowiła

Levit. 19. ver. 13

Deut. 24. ver. 14.

Tu to miejsce wszystkich napomina / aby nie zatrzymawali zapła-
zasłużony każdemu / oni / którzy na roboty najmują robotniki : gdyż mi-
inpiemi grzechy / ten jeden jest / który do Pana Boga o pomście woła. Pa-
Pan Bóg przed słońcem zachodu / robotnikowi każdemu płacić roztą-
dla tego : aby w zapłacie żadnego omieszkania nie miał. Piękne tedy t-
słowa Pańskie / y nam barzo na przykład potrzebne / mówić tak do każ-
robotnika : Weźmi to co twoje jest / a idź. Grzesza przeciwko tym słom-
oni / którzy robotnikom za pracę ich / zapłatę zatrzymują : w zapłacie ie-
karwaia : piza im tego / co zarobili : z domów swych zbywają ich po robo-
aby im nie niedać. Weźże sye tu każdy od tego sprawiedliwego gospodar-
z Ewangelicy dzisiejszy / abys tak płacił robotnikom swoim / iako ten to-
spodarz czynił / który tak mówi / do onych co przeciw iemu szemrali :

Chce ia temu ostatcznemu dać iako y tobie / czy-
ni niewolno czynić to co ia chce : Alaz dla te-
ma być złe oko twoje iżem ia dobry.

Ezech. 33. ver. 11.

Powiada Pan / że chce także zapłacić temu ostatcznemu i-
piętnemu. Iż jest miłosierny y dobrotliwy : Tiedy aby który czor-
kiedy miał zaginęć : ale chce aby sye nawrócił y żył. Czyli dla tego oko t-
ie ma być złe iżem ia dobry : który z dobroci czynię / że temu ostatcznemu
wiecey niż zarobił.

Lecz podobno ta przypowieść Pańska / niedoświadcz tak sye przez
wyłożyć może / iakoby potrzebowała. Do tego sye znać musie / że ia wy-
iako przedemna wszyscy Doktorowie świeci wyłożyli : Ale iż wiem że ka-
parabolą / albo przypowieść / ma to w sobie / iż przez niejaki podobieństwo
bierze od różnych rzeczy porównanie : tedy iako dostatecznego porówna-
do rzeczy / do której jest / y bywa przyrównana / niema / tak też dostoi-
wykład / trudno mieć ma. Przetoż nie trzeba sye nam wszystkich słow ba-
które są w przypowieściach rzeczone : ale przypatrować sye / ku któremu
comi y pożytkowi dusznego zbawienia sye ściągają. O tym też święty
zostom tak mówi w przypowieściach : o każde słowo / nie trzeba sye fraso-
gdy sye nauczymy co sye znać przez one przypowieść / zgromadziwszy
tę do pożytku. Co też każdy może obaczyć z przykładem Ewangelicy : iako
nego Włodarza / którego Pan ze złości pochwalil / iż mądze uczynil. Na-
Augustyn święty mówi : Tieday sye stad żaden nieuczysz złe czynić / iako
Włodarz uczynil / dla tego / iż przypowieści nie zerwiech stron mamy czyni-
ale tylko w tych Artykulech dla których ie przywiódł P. Chrystus : to jest
byśmy sye uczyli czynić przyiacioli z bogactw złośliwych ić. Tę drugi
klad mamy z przypowieści / kiedy Pan szukał slugę swego że pienieczy
mu dal / zaś z lichwa nie oddał. Stad żaden niechay nie mniema / żeby
sye godziło lichwić : Bo nad drugim miejscu tego zakazuje pismo : Pożycz-
cie / nie sye stamtąd nie spodziewać. Ale przez te przypowieści uczę
mamy żebyśmy darów Pańskich w próżnowaniu nie używali : Ale ku cze-
chwale PAŃOW BOW y ku pożytkowi bliźnich czynię żebyśmy sye w ni-
sprawowali. Jestlić Pan dał dobra sprawę y naukę / toć dał iako starb pa-
nieżny / który kryjąc nie dobrego nie sprawi : y będzie sluga niedbaly /
karania będzie winien. Także też Pan przywiódł w dzisiejszy przyp-
owieści o szemraniu. Nie dla tego żebyśmy mieli przykład taki szemrania :

Luca 16. versu 8.

Matth. 25. ver. 26.

Luca 6. versu 35.

Wielki święty wspomina: nie będziecie semrąc iako niektórzy semrali / y po-
 eli od zagubiciela: dla semrania wielka rzecz bydeń na puszczy pogine-
 Ale żeby (iako Chryzostom święty mówi) pokazał w takić być wezci-
 ści te którzy na ostatku przychodzą: iako y one którzy na przodku. Aby
 dzy widząc Pana tak dobrego y szczerzego / którzy tak szczerzy iest że tak
 pierwszym iako poslednim płaci / tym chętnie byli ku nawróceniu sye do
 go: Bo sam Pan tak mówić raczy:

**Tak beda ostatni pierwszymi / a pierwszy
 ostatnimi.**

Jakóż to może być / aby byli jedni pierwszymi a drudzy ostatnimi: gdyż
 jeden nad drugiego nie będzie: bo jedno wszystko beda w Panie Będzie:
 będzie jeden nad drugiego: bo iesliby tam jeden nad drugiego był wposle-
 / nie byłaby tam doskonała chwala y wesela wybranych: boby nieistka
 psę y zaszłość być musiała / która by czyniła niedostatek wesela / kiedyby
 jeden nad drugiego był: Te ostateczne którzy beda pierwszymi / tak mamy
 imięc:

Uprzód ci sa poslednimi którzy po czasie nie mają za drugimi na-
 rząca sye. O czym Grzegorz święty tak mówi: Czym iest którykolwiek
 dziś / dziś widziacie: ale jutro czym będzie niewiecie. Abowiem częstokroć
 o widziemy za sobą iść / przez chutkość dobrej sprawy: nas wprzódza: y
 dwie jutro naśladować możemy / któregośmy dziś widzieli za sobą iść.

O Szczepan święty / gdy dla wiary Pana Chrystusowego umierał / Szawel
 ieniam wszystkich kamieniarzy strzegł: Wszystkich tedy kamieniarzych re-
 na kamienował / który ku kamienowaniu wszystki chętnie poczynił: a po-
 tegóż którego przez przenasładowanie uczynił mecenikiem / pracami
 kłimi w Kościele świętym Chrześcijańskim wprzódził. Stądże niechay
 by przypatruie sye / aby nie nie wąpił o bliźnim swoim / którego widzi we
 ciach leżacego: bo wiem boskiego miłosierdzia bogactwo nieswiadom.

Powtóre ci sa ostatnimi albo poslednimi / którzy sami siebie z po-
 toż mają / rozumieć być napodleyfymy: iako mówił Paweł święty / iż
 nieścemy iako śmieci tego świata / która pokorą przed Panem Bogiem
 nie pierwszymi. Bo powiedział Pan Chrystus który sye umiża: powys-
 bywa.

Potrzebie ci sa iakoby poslednimi y ostatnimi / które tu sobie za-
 wżardzone ludźie mają: częstokroć sye to przytrąsia / iż ci którzy v ludźi sa
 rwszymi / za rozsądkiem Pańskim / bywają ostatnimi: a zaś którzy v ludźi
 odłymi / v Pana Boga sa pierwszymi. On człowiek bogaty / o którym
 ewangeliey Łukasz święty pise: azaż v ludźi nie pierwszym był: a v bogi
 at Łazarz zaż nie był naostateczniejszym: ale gdy śmierć ich szczęście o-
 wu odmięniła / tam sye pokazało kto v Pana był pierwszym / a kto osta-
 nym. Przetóż medzecz napisał o narzekaniu zych kiedy wyjrza dobre w
 pisno: Pożądanie Pańskie mówiac temi słowy: Azaż to nie ci sa z których sye niekie-
 asziewali: y mieliśmy ie za wżardzone: My głupi: żywot ich poczy-
 wali: Ale tu e-
 smy być głupstwem / y być bez czci y sławy: Otóż iako sa policzeni medzy
 ny Bożę: a w poczęcie świętych iest czaśka ich. Otóż tak bywają osta-
 da iako staro-
 pierwszymi / a pierwszymi ostatnimi. Ale z strony żywota wiecznego żaden
 beda pierwszym ani ostatnim: bo iednako wszystkim będzie dan żywot
 dżisty / iakom inż o tym dostatecznie pisał. Zamykając tedy Pan E-
 yelia swoje tak dokłada.

1. Cor: 10. ver: 10.

1. Cor: 15. ver: 28.

Acto: 7. ver: 58.

1. Cor: 4. ver: 13.

Luca 16. versu 19.

Sapien: 5. versu 3.

ym robote placic bedzie : z ktorey roboty by tez kto w niy nawieczey pra-
 al/chelpic sye nie ma : ani chwały tego swiata sukac : ale ktory sye chel-
 chce / niech sye w PAnu BOgu chelpi / a imieniu iego swietemu niechay
 ni czesc y chwale / chceli byc w liczbie onych / ktoryzy sa wezwani y wybrani.
 kazdemu wiernemu racz dac Panie Boze / Amen.

1. Cor: 10. ver: 17.

WANYELIA Z IEY
WYKLADEM W NIEDZIELE
 po Starym zapuscie, która po Lacinie
 est nazwana Sexagesima, według opi-
 sania Lukaszá S: w Kápit: 8.

Gdy sye tłuszcza wielka schodziła / a z
 miast kwąpili sye do niego / mowil
 pod podobienstwem : Wyshedl ten
 ktory sieie / rozsiowac nasienie swo-
 ie : a gdy rozsiowal / Jedno wpadlo
 przy drodze / a podeptano iest y ptacy
 niebiescy wyzbirali ie. A drugie padlo
 na opoke : a wsczedszy vschlo / bo nie-
 miało wilgotności. A drugie zas
 wpadlo miedzy ciernie / y wsczedszy pospolu ciernie zadusilo ie.

A drugie

A drugie wpadło na dobrą ziemię / a wſzczedſzy uczyniło ono stołrotny. Tę ſłowá powiedziawſzy / wołał: kto ma uſzy na ſłuchanie / niechay ſłucha. Pytali go tedy zwolenicy ieſz / coby to lá za przypowieść. Którym on odpowiedział: wamci dano poznać tajemnice królestwa bożego / ale innym pod podobieństwem aby widząc nie widzieli / a ſłyszając nie rozumieli. Jeſt tedy tá przypowieść: Naſienie ieſt ſłowo Bożé. A którzy przy dróдке / ſą którzy ſłuchają / a potym przychodzi Diabeł / y wymuie wo z ſercá ich / aby wierząc nie byli zbawieni. A ci którzy na poce ſą / co gdy uſłyszą / z chucią ie przyymują: a ci korzenia mają: abowiem na czas wierzą / a času pokušy odſtepują. Które między ciernie wpadło / ci ſą którzy ſłuchali / a od piekarności y od bogactw / a roſkoſzy tego żywota idąc / bywają duſzeni / y nie przynioſą owocu. A które wpadło na dobrą ziemię / ci ſą którzy ſercem dobrym y cnotliwym ſłuchając ſłowá / trzymają ie / y owoc przynioſą w ciérpliwóſci.

Słowo Pana Chrystusa z wiciela naszego / który też y on sam ieſt wem / które ſye rodzi w umyśle Boga / wielki pożytek każdemu człowiekowi Chryſtjanſkiemu przynosi. O tym ſłowie naſat Jan ſwięty / Na początku było ſłowo / ſłowo było u Boga / a Bóg był ſłowo / ſłowo o którym Jan ſwięty mówi / ieſt Chrystus zbawiciel naſz: o tymże ſłowie mówi Dawid / Słowem Bożym niebiosy umocnione ſą. A Jan ſwięty: Przez które wſytki rzeczy ſye ſtály. Znać że o iednym ſłowie mówili Jan ſwięty y Dawid. Dawid powiedział że Słowem Pańskim niebiosy ſye ſtály: a Jan ſwięty powiada: iż nie tylko niebiosy / ale wſytki rzeczy. Lecz o tym ſłowie rodzącym doſyć przed tym rzeczom.

Przypatrzmyſy ſye teraz / iáko wielkie pożytki nam przynosi: y zbawienie naſemu iáko pożyteczne Słowo Pańskie / którego ſye uczynmy y które ſłuchamy.

1.

Rom. 10. ver. 17.

2.

Ioan. 8. ver. 47.

3.

Luca II. ver. 27.

I Naprzód piérwſzy fundáment zbawienia naszego nam czyni / to iáko wiara: áza nie od ſłowá Pańskiego ma początek? O czym Paweł Świe tak mówi: Iż wiara ieſt z ſłuchania / a ſłuchanie przez ſłowo Bożé: to widząc przednieyſzą przyczynę / która nam dáie ſłuchanie Słowá Bożego.

I Powtóre Słowo Pańskie ten pożytek czyni / że pokázuie ſwoie bycie Boga: bo Pan Jezus Chryſtus o tym powiedzić raczył: który z Boga ieſt / ſłów moich ſłucha: A onym Żydom niewdzięcznikom pokazał to / że z Boga nie byli / bo ſłów iego nie ſłuchali. Znać tedy zbawienia ieſt pewny w każdym / który rad ſłucha ſłowá Bożego.

I Trzeci pożytek ieſt ſłowá Bożego / iż czyni błogóſławione / którzy go ſłuchają. Przetoż P. Chryſtus powiedział niewieſcie: która z wielkiej pociechy y radości

y radości

W czynności które miała z słuchania słów Pańskich / iela wysławiać / wielbić /
rozczepić : nie tylko samego ale y on swiety przybytek / w którym Pan
człowiek / to iest żywot Panny naswietłej Maryi : Błogosławieni
słuchająca słowa Bożego y strzega go.

Czwarty pożytek iest słowa pańskiego : iż ono iest mądrością y wyrozu-
mieniem naszym. Przetoż mówi pismo Swiete : Tę mądrość wapi / y
umnienie wapi przed ludźmi / iż wszyscy słuchający tych przykazania be-
dowie : Oto lud mądry y rozumny / y naród zacny. Tężby też y nam
ono / kiedybyśmy byli tak pilnymi słuchaczami / a iestże pilniejszy
słuchaczami słowa pańskiego.

Piąty pożytek iest słowa pańskiego / iż nim odżywia się ona słabeta
niecierpliw / y zawżdy trwająca dusza nasza : nie inaczej iako chlebem y in-
pokarmami śmiertelne ciało nasze. O czym tak pan powiedział : Jż ni-
żywie samym chlebem człowiek : ale też wszelkim słowem / które pocho-
dzi z Bożych. Panie Boże dajże to / byśmy się tak starali o pokarm du-
szy / iako się o ciało staramy : by snadź połowice tak się ludzie starali o
ciało / iestżeby nie źle było. Na każdy dzień rok od roku starani-
o ciało minaczym nie jesto : a o dusze ledwie godzinie : y to zwiłk przy-
staje.

Szósty pożytek słowa Bożego / iż tym którzy go słuchają / y naśladowa-
ją jego / wszystkie ściesławności nadchodzi / które wylicza Medzecz tem
: Bedzie naprzód żywot dusze twojej / y przyjemność wstom twoim : na-
as bedzie chodź śmieć na drodze twojej / a noga twoja swantowa-
dziej. etc. Przetoż Dawid mówi : Jako słodkie wstom moim namowy
twoje / podobne niżli miod. A dalej mówi : Pochodnia nogom moim słowo
twoje / a świeca ścieżkom moim. O by to u nas było / żeby nam tak słodnie
słowo pańskie : lepiej byśmy się w nim roztoskowali / a niż roztoskujemy.

Antes miły Dawidzie nazywał pochodnia y świeca słowo Boże : bo to o-
sława ciemności nieomietności dusi wszystkich. By to ludzie rozumieć / i-
niektóre niedostatk / ciężkości / frasunki / y ciemności / dusze ich cierpią przez
odhodnię słowa Bożego / gąneliby się do niego / iako w nocy się gą-
do światła.

Siedmy pożytek iest słowa Bożego : że przez nie każdy może zwyciężyć
złotaczła złego Szatana : o czym masz przykład pana Chrystusowa / który
słowem Bożym zwyciężył Szatana. Także każdy z nas / kiedyby diabłu
go poduszczenia odpowiedział : Napisało tak w słowie Bożym : że złe
nie ludzi ma Pan w nienawiści : a ty mnie tu grzechowi przywodź /
który mnie chce wyciąć brzydliwym panu Bogu : a ja chce być włascie
: przetoż tobie nie zezwalam. Kiedy go tak będziesz odbywał słowem
Bożym : zwycięży go : y dać pokój. Otóż masz krótkie zalecanie albo po-
słowa Bożego.

Słyszec kto te pożytki słowa Bożego / rzekłby : Ja słucham słowa
Bożego. Ale się wedle niego nie sprawuje. Więdz o tym / że nie ci którzy
słowa Zakonu będą sprawiedliwi : ale którzy słuchają / tak się sprawują /
wezy słowo albo Zakon Pański. Także y Pan Chrystus powiedział : iż
nie tylko ten / który słucha / iest błogosławiony : ale też słuchając zachowa ię :
ost : pełnić będzie wezynkiem / czego wezy słowo Boże. Słuchając też sy-
owa słowa pańskiego : ale go nie chciały przyjmować : przetoż im powiedział
Je nie są z Bogą. Przetoż iako pożytki są słowa Bożego słuchaczom /
iż tym którzy nim gardzą niesłuchając go / y wedle niego się nie rządząc /
niektóre niepożytki.

Naprzód iako są ci błogosławieni / którzy słuchają Słowa Bożego / y
strzega go:

4.
Deut. 4. versu 6.

5.
Matth. 4. ver. 4.
Deut. 8. versu 3.

6.
Prou. 3. versu 22.
Psal. 118. ver. 103.
Ibidem versu 105.

7.
Matth. 4. a ver. 3.
ad 11.

Rom. 2. versu 13.

Luce 11. versu 28.

1.

strzeżę go : tak też zaś ci którzy nie słuchają / y wedle niego sye nie spracują / są przekleci.

2.
an: 8. versu 47.

3.
1. II. ver: 28

widem v: 16. et 17

I Powtórze / iako ci są nazwani z Boga / którzy słuchają słowa pańskiego / tak też ci którzy nie słuchają / nie są z Boga / ale są niewolstwem satanis / I Trzeci niepożytek niesłuchaczom słowa Bożego / przeklectwo. O czym przepowiedział Mojżesz tak mówiąc : Jesliż wy nie będziecie posłuszni / kazaniu Pana Boga waszego / ić. przekładam wam przeklectwo. A coby takie za przeklectwo ? Naprzód na dobrach doczesnych / iako masz w tym opisanu / gdzie tak mówi : Strzeżcie sye / aby serce wasze nie było zwiedzione / abyście nie odstąpili od pana Boga. Gotowe to jest odstąpienie od Boga / kiedy kto nie słucha słów przykazania jego. Daley mówi : A roztawwszy sye PANT / zamknijcie Ucho / aby deszcz nie dawało : y aby ziemia nie dawała swych owoców.

Psal: 80. ver: 10.

Psal: 88. ver: 31. 32.
w 33.

Prou: 8. ver: 35.

4.

Amos 8. v: 11. et 12

Dziwnia sye dziś ludzie / że takie niedostatkowi wielkie panują / które za panów ich nie bywały tak często. A temu sye nie dziwna / za czym to idzie / przodkowie ich / kochali sye lepiej w służbie pańskiej / y w słowie jego / tym : a niż dzisiaj tego wieku ludzie. Przetoż im Pan błogosławił. Miał Boga imięgo / Otworzył usta swoje / a ia ie napełnił : to jest : dostatek miał wszystki. A zaś na drugim miejscu mówi : Jesli Synowie opuścą Zakon mój : bede nawiędzał skarami nieprawości ich. ić. trzajże co Pan obiecuje tym / którzyby go chcieli słuchać : iż wszystko błogosławieństwo. A tym zaś / którzyby gąrdzili ustawami jego / karanie wiódzie / A nie tylko przeklectwo na doczesnych rzeczach cierpieć beda / którzy słowa Bożego niechcą : ale y na duszy. Bo mądrość pańska tak mówi : nie słucha / wyczerpnie zbawienie : Toć ten który nie słucha / wyczerpnie tepienie.

Matt: 10. ver: 20.

Lucę 10. ver: 16.

I Jeszcze jeden jest niepożytek gąrdzenia słowem Bożego / y niewdziękości jego : że go ma być pochwiliżadno. Jakkóż poczesi widziemy / że sye także : widziemy wiele pustych Kościołów / w których słowo pańskie bywa przepowiedane. Przepowiedział to pan przez proroka temi słowy : dni przychodzą mówi Pan Bóg / a ia spuścę głód na ziemię : nie głód dla ani pragnienie wody / ale słuchania Słowa Pańskiego : y beda wzruszenie morza do morza : y od północy aż do wschodu beda obchodzić sukajac słowa Bożego : a nie nayda go. A dla czegoż ? Ze teraz nim gąrdzą : że ie tak za bawki mają. W wiekszy teraz wadze bawni nieczemne / y obrażając imię ludzkie / a niż słowo Boże. O byżesmy byli tak chętni słowu Pańskiemu / iako oni ludzie przed nami : iako oni / którzy po kilku dniach chodzili za nim Chrystusem / słuchając przez nasycenia słowa Bożego : A to jeszcze doznania takiego nie przyszli byli : y jeszcze takiej mocnej wiary nie mieli / my dziś Krześciane. Aleby mi rzekł : Tym było miło słuchać / bo im Pan Chrystus przepowiedał. A teraz ktoc przepowieda : a zaż nie pan Chrystus sam : a zaż nie Duch pański : o czym tak sam Pan Chrystus powiada do uczniów swoich mówiąc : Nie wy jesteście którzy mówicie / ale Duch sye który mówi w was. A na drugim miejscu mówi : Kto was słucha / ten mnie słucha. To ty taka zasługa otrzymasz / kiedy słuchasz słowa pańskiego / przetoż Kłopotliwie : iako y oni którzy go słuchali z ust Pańskich. A jeszcze mówię / że wieksza zasługa możesz mieć : ponieważ nie widzieli / żeby pan przepowiedał : a iż wierzyli / masz zasługę.

Trzeba nam tedy pilnie słuchać słowa pańskiego : a do tego słuchania my chutliwymi być dla pożytków wyszej opisanych : biorąc przykład / słuchający / która sye spieszyła do Pana / nie dla insey rzeczy / iedno aby słuchała.

W słowa Pańskie / iako świadczy Ewangelia dzisiejsza / która sye tak zaczyna.
gdy sye tłuszcza wielka schodziła / a z miast kwą-
pili sye do Pana Jezusa.

Różni a rozmaicy ludzkie / które tłuszcza nazywa / przychodzili do pa-
 Chrystusa : a iako rozmaicy byli / tak też rozmaitym umysłem przychodzi-
 Abowiem niektórzy przychodzili aby byli uzdrowieni : Drudzy zaś / aby sye
 Pana uczyli. Zaś niektórzy dwomi / aby sye tylko przypatrowali sprawom
 o świętym / y cudom : tak iedno sye im dziwując. Tędyż też / aby tego
 słowa święte mogli podchwycić / y potwarzać go z słow iego.

Opuszczołszy te / którzy ze zła wola przychodzili do pana Chrystusa / onych o-
 zaiom przypatrujemy sye / y checi / która mieli ku słuchaniu słowa pańskiego
 Dalekoby sye znalazła różna y podleyśia nasza cheć od ich. Oni sye na-
 do spieszyli ku słuchaniu słów pańskich : a my zaś spieszymy sye od słucha-
 ich. Ony chcieli przychodzić : a nas bardzo mało jest / którzy go słuchać
 przychodzimy. Oni z daleka przychodzili : a u nas y ci co pod Kosciotem mie-
 / ku słuchaniu słów pańskich przysię sye lenia.

Iż sye przypomniało o różnych umysłach słuchaczów słowa Bożego / bo
 u niedbale / drudzy nieświeżo / trzeci złośliwie / czwarcy listawie przypomowa-
 dzetoż te przypowieści Pan

Mówił pod podobieństwem.

Już pokazało sye / dla czego to podobieństwo Pan powiedział. Ale
 czego Pan używał podobieństw albo przypowieści / o tym nieco mówić
 musimy.

Naprzód dla tego aby słuchacze uczynili pilniejszy ku słuchaniu. Bo zaś
 y to u ludzi jest / iż rzeczy onych / które oczyma widzą y znają / przedsy sye u-
 y ich chętnie słuchają.

Powtórze / aby niegodnym którym też tam było niemato / były pańskie
 mniemania niewiadome : którzy choćby byli zrozumieć / przedsy wpojem swym
 o niechcieli przyjąć od Pana zawdzięcznie. A ponieważ rzeczy łączny ro-
 nieć niechcieli / daleko więcej trudnym nierozumieć. Przetoż sam Pan u-
 cina : Należyćie święte rzeczy psom / a perel niekładźcie przed swinie.

Cz święta której Pan psom niekaze dawać / słowo pańskie jest / którego
 / to jest ludziom niewdzięcznym zakazuje dawać. Na co Chryzostom
 / y obrazając / tak mówi : Który dać psom święta rzecz / psom tym niepoświęca. A
 / by dał przed wieprze perły / wieprzów tym nieświeży. Ale raczemy psi rzecz
 / a pomóżmy / a wieprze perły popsuć y poskardzić.

Potrzenie dla tego Pan mówił w przypowieściach / Aby tym pilniejszy sye
 m dowiadowali wierni pańscy / co sye przez to rozumieć : a wywiadować sye
 byli błogosławieni / iako Dawid mówi : iż błogosławieni są ci / którzy sye
 iadują świadectw twoich panie.

Czwarte dla tego to uczynił / aby mowe swa na wykład zachował Du-
 wi Świętemu : który potym przez Apostoły y Doktory święte wykladał
 powieści Pańskie : iako o tym powiedział Apostołom. A w nich Kąpla-
 y Doktorom : iż im dał znać tajemnice królestwa niebieskiego : y im ro-
 / wili ku wyłożeniu : Aby przez naukę Ducha świętego wykładali ie praw-
 / nie z daru y natchnienia tegoż nauczyciela Ducha świętego.

Już maś przyczynę / dla czego Pan przez przypowieści albo podobień-
 i powiadał. Teraz tekstu tęg przypowieści sye przypatrz / gdzie tak mówi.

Wyszedł który rozsiewa / rozsiewać nasienie swoje

1.

2.

Matt: 7. versu 6.

3.

Psal: 118. versu 2.

4.

Matt: 13. versu 11.

Ioan: 16. ver: 28.

Luca 4. ver: 43.

Ioan: 7. versu 15.

Ierem: 14. ver: 8.

Ioan: 4. v: 6. & 7.

¶ Sam Pan iako nizey wstysyß/ wytozyt co sye rozumie przez nasien. A ktoryby to byl ktory wyszedl rozsiewac / to nam zostawil tu badaniu. Z infego nierozumiemy z nauki Doktorow byc tego rozsiewacza/iedno same Pana Chrustusa zbawiciela naszego Syna Bozego: Który wyszedl iako s powiada od Boga Oycy/ mowiac: Wyszedlem od Oycy/ y przyszedlem swiat. Tenze wyszedl rozsiewac nasienie slowa Ewangeliey swoiey / o czym samze powiedzial: Jz y drugim miastom potrzeba/ aby opowiadat kstwo Boze/ bom dla tego jest zeslan.

¶ Wyszedl rozsiewac nasienia nie cudzego ale swoiwego. Abowiem on pozyczane slowo mial/ y zadene go tu na ziemi iego nie wczyl: tak z gotow nauka przyszedl. Cemu sye tez dydowie dziwowali/ mowiac: Jakoz ten smo wnie/poniewaz sye go nie wczyl: A wsfatze to nie dziwne/gdyz przy dzonym obyczajem byl slowem Boga Oycy swoiwego.

¶ O tymze rozsiewaczem mowi Piorok: Cemuż iakoby rolnik bedzies ziemi: y iakoby podrozny czlowiek / ktory sye stlania tu mieszkaniu: Czem bedzies iakoby maz tulaczcy sye/ y iako mocny ktory niemoze wybawic: Wyszedl tedy iakoby rolnik aby pracowal/ a nieproznawal: abowiem orac wi proznowac nieprzystoi. Pracowal Pan dla zbawienia ludzkiego wie. Przetoż w Ewangeliey czytamy/ iz Pan Jezus spracowany z drogi/ sied na studniey: y iasnie mowi: ze tak byl spracowany y pragnacy barzo: ze o che wody prosil bialej glowy.

Tez prace Augustyn swiety wylicza w osobie panstiey/ tak mowiac: czlowieczce/ gdyś byl nieprzyjacilem z Oycem moim/ ziednalem cie sam p sie/ pracowalem/ pocilem sye/ glowe moie ciernim kolacym oblozytem/ moie gwozdzie przebili/ wlocznia moy bok przebila/ krew moie przelatem. sem moie polozyl/ aby cie sobie przylaczyl: a ty sye odemnie wylaczasz. Oróz inż mafi rozsiewacza tego nasienia Pana Chrustusa/ ktory iako rolniaki rozsiewajac nasienie swoje wielce pracowal/ aby znas za nasieniem swowoc godny/ y Panu Bogu przyiemny/ wezynil.

¶ Al gdy rozsiewal/iedno wpadto przy drodze y pod ptano jest/ y ptacy powietrzni wyzbierali ie. Al dgie wpadto na opoke / a wszczedzly wshcto / bo ni miało wilgotności. Al drugie zas wpadto mied ciernie / a wszczedzly pospotu z nim ciernie zad sito ie. a drugie wpadto na dobra ziemię/ a wszczedzly bezynilo owoc stokrotny.

¶ Wsfatka sprawa tey przypowieści/ albo podobienstwa tego/ kt Pan Chrustus powiedzial jest ta: Aby pokazal rozność sluchaczow slowego swietego/ ktore on na ten czas/ iako rolnik nasienie swoje rozsiewal y tym vmyslem iako rolnik: bo rolnik tym vmyslem siece nasienie swoje/ namnieysze ziarnko nie zgineło/ ale zchy owoc przyniosło: a iesliż m u ktore padnie na strone/ to jest albo na drodze/ albo na kamieni/ albo miedzy cierni to sye nie dzieie za iego cheniem: Takze Pan Chrustus tym vmyslem siawal slowa swego nasienie / aby zadne nie zgineło: bo chce abyśmy wscy byli zbawieni. Przetoż to jest z niechcenia Panstiego/ ze rozmaici sa/ rzy przyymia to nasienie slowa iego: sama rola to jest serca ludzkie/ w t winna.

Sta

Stadze Chryzostom Swiety mowi: Jezus slusnieby mogl byc rolnik sfa-
lchoryby wymyslne sial na opoce / miedzy cierniem / y na drodze. Albo-
nie jest rzecz podobna / aby opoka mogla byc ziemia / droga nie droga /
nie cierniem: ale w rozumnych rzeczach inaczej to byc moze. Mo-
ecz jest / i opoka moze syc obrócic w ziemie dobra / a droga aby nie by-
peptana / a ciernie wykozenie y rozproszyc / zc. Jakoby tak chcial rzec /
ka to jest zatwardzale serce czlowiecze / moze byc zmiezczone / kiedyby
złowiel chcial: takze y o innych rzeczach moze byc rozumiano. Moze
zo czlowiek za pomoc pániska / by iedno sam chcial: iako mowi Apo-
stol: Wszelko moze w tym / ktory mnie podpomaga.

Dla tego Pan Chrystus na opoce miedzy cierniem / y na drodze wpusi-
nasienie slowa swego / aby odmienil opoke / to jest zatwardzialosc serc
ch / zc. a stad aby pokazal laskę swojej dobroci / ktora wielokroć prze-
dal niewdzięcznikom / aby syc nawrócili: a za tym aby żadney wy-
iz swych grzechów niemiel: bo tak sam Pan raczy mowic: Bych byl
pysiedl / a im nie powiadal / niemieliby grzechu: alem ja przysiedl y wi-
a niewierzyl: przetoz żadney wymówki / z swego grzechu niemam.
to prawdziwy Bóg ktory widzi wszystkich ludzi serca iakowe sa / v zna-
ye sluchacze swoje różnego wymyslu. A dla tegoz aby kazdy obaczyl syc
y jest na sercu swoim / y iakim wymyslem slucha slowa pániskiego / przetoz
słowa powiedzial w synu / wolat: kto ma vsy na
sluchanie / niechay slucha.

Augustyn swiety mowi: wola Pan Chrystus slowy swemi / uczyn-
smiercia / żywotem / zc. aby syny sce ku niemu nawrócili. Wola na
aby sluchali: wola na ospale / aby syc ockneli: wola na one co mi-ja-
y pilnie sluchali: wola na nieymieietne / aby wyrozumieli: wola na
dace / aby syc nawrócili: wola na grzesniki / aby pokute czynili. Wo-
wo swe przepowiadaiac: wolat modlac syc: wolat takze vmieraiac.
kroicznie iesze z nieba wola / iako Dawid S. powiedzial: y zagrzmiat
nieba / a nawyszy dal glos swoy. Otóz też teraz wola mowiac: kto
y ku sluchaniu / niechay slucha.

Grzegorz swiety na te slowa tak pise: wszyscy ktorzy tam byli / mieli
slesne / ale ktory te slowa mowi do wszystkich / ktorzy vsy mieli: okrom
enia vsu serdecznych potrzebuie. Takze też przez Proroka wola: Zie-
o ziemio / ziemio / sluchay slowa Pániskiego. A nie tylo przez syc ie opo-
aiac kazę sluchac / ale y przez slugi swoje: Abowiem mowi: ktory was
mnie slucha: a ktory wami gardzi / mna gardzi. Tu syc niechay
obaczy iaka jest rola ku przyieciu nasienia slowa Pániskiego.

Bo sa niektorzy taka rola / v ktorych nie wschodzi slowo Pániskie:
syc nim bzydz / iakoby czlowiek niemocny pokarmem / o ktorych mó-
Dawid: Pokarmem bzydzila syc dusza ich / y bzydzili syc do brany smier-
iako wiece nie dobra nadzieia o takich chorych / ktorzy syc bzydza pokar-
tak też o tych zbawieniu slaba nadzieia / ktorzy syc bzydza slowem

Bo kto z Boga jest / slucha słów Bożych.
Drozy sa do sluchania slowa Bózego taka rola / na ktorej aczkol-
vznidzie / ale zas wnet vschnie: a ci sa / ktorzy aczkolwiek sluchaja / ale
stwardzenia serca nie wierza temu / czego sluchaja: albo chocia wie-
edy ie za malo sobie maia: przetoz natychmiast zapamietywaja. Ta-
sa iako niemocny: ktory choc syc niebzydzi pokarmem / ale go w zolad-
rzymac nie moze: o takiego czlowieka zdrowiu mala nadzieia / takze

Philip: 4. versu 13.

Ioan: 15. versu 23.

Psal: 17. versu 14.

Ierem 22. ver: 29.

Lucz 10. ver: 16.

1.

Psal: 106. ver.

2.

Ioan 8. versu

tę o takiego słuchacza zbawieniu. Przetoż Grzegorz święty mówi: to pokarm przyiety od chorego żołądka bywa wyrzucony: tak też państwo/ kiedy w pamięci nie bywa zatrzymane. Ale którykolwiek nie zatrzymawa/ uż o jego żywocie wątpia. Przetoż mówi: wieczne ci niebezpieczeństwa sę obawiajcie / jeśli pokarm tylko świętego niania przysnuiecie: ale słów żywota / to jest pokarmu sprawiedliwa pamięci nie zatrzymawajcie.

3.

Iacobi 4. ver: 17.

4.

¶ Trzeci zaś sa / iakoby rola / na której aczkolwiek wzniósł się do przedsie pożytku żadnego nie czyni/ który słuchają y wierzą słowu Bożemu / ale sę wedle niego nie sprawują. W tych jest słowo Boże / iako pokarm strawiony w żołądku / który więcej obciąża niż nasycza/ y tóż w nich yie. Abowiem który wie dobrą rzecz a nie czyni iey/ tedy ma grzech.

¶ Sa dudy/ którzy przysnuia słowo Boże/ y sprawują sę wedle iak sa rola płodna/ y czynią owoc. Przypatrzcie sę iakimś słowem Pańskim.

Pytali go tedy zwolenicy jego/ coby to była za przypowieść.

¶ Kto chce co widzieć y umieć / musi pytać: ażwlaszcza kiedy o onego bywa powiadało od Mistrzów. Przetoż uczniowie Pana Chłostwi / niezrozumiałysy tę przypowieść/ pytali Pana/ coby sę miało mieć przez tę przypowieść. Którym Pan odpowiadając iak sławie/ iak rodziwym słuchaczom słowa swego/ mówi temi słowy:

Wamci dano jest poznać tajemnice Królestwa Bożego/ ale innym pod podobieństwem: aby widzieli/ a słysząc nie rozumieli.

¶ Piękna y iakawa odpowiedź Pana Chrystusowa uczniom: co pokazuje/ iż im była godna rzecz tę przypowieść wyłożyć/ iako wierzącym y posłusznym: którzy dobrym sercem nie przewrotnym siad przysnuwali naukę Pańską. Wam mówi dano jest poznać tajemnice Królestwa Bożego / to jest pisania Bożego: które dla tego jest nazwane tajemnicą Bożą: bo przez nie Królue Pan Bóg w nas: A przez nie nam sę pokazuje/ y objawia wola swoja. A drugim mówi w przypowieści to jest niegodnym / nierodziczym Licemiernikom: którzy nie dla tego miłe przychodzą / aby sę odemnie chcieli wzyć / ale żeby mię podchwycili potwarzali.

Ioan: 10. ver: 38.

¶ Aby widząc nie widzieli: to jest aby rzeczy iasnych w tajemnym mowie nie widzieli. Dla czegoż nie mieli widzieć: iż tego niegodni byli im częstokroć pokazywał przedziwnemi sprawami swemi tajemne sprawy swoje/ a oni ich widzieć nie chcieli. Przeto im sam Pan mówił: jeśli nie chcecie mówić wierzyć / wierzyć w czynkom. A iż widząc Pana Chrystusa/ nie chcieli go widzieć iako prawdziwego Boga / przetoż ię za ich złość/ że już widząc tego tajemnice/ znąc ich nie mogli.

Ioan: 7. versu 46.

¶ A słysząc mówi aby nie rozumieli. Cemuż słysząc nie mieli zrozumieć dla zakamiałego serca swiego / które mieli przeciwko słowu Pana Chrystusowego sę dziwowali inzy: Jako oni słyszeli/ którzy byli posłani / nie pojmali: ci przyszedłszy/ nie pojmawsy Pana Chrystusa/ ieli mówić/ że iak sławie/ nigdy tak nie mówił/ iakofmy onego mówiąc słyszeli: a oni to pisali zwiędzieniu mówiąc: uż y wy zwiędzieni jesteście od niego. On

Rom: 1. versu 16.

Kiedy słuchasz słowa Bożego. A dla czegoż to czyni? aby wierząc lud nie byli zbawieni. Przetoż jeśli masz na baczności zbawienie twoje/ nie miejśca Szatanowi z jego złemi pobudkami: pilnie słuchaj słowa Bożego. A tak w sercu twoim wzniądzie nasienie słowa Bożego/ które uczyni owiary dobrej w tobie: możesz ty jeśli sam będziesz chciał uczynić/ z drogi/ n drodze: jeśli zagrodiż się złe myśli w sercu twoim/ przeciwiąc się im za pomocą państwa. Wyśny tak wiedzieli pożytki nasze/ które nam pochodzą z słuchaniem pilnego y z wypełnienia słowa Bożego/ iako Szatan wie: czyniemybybyli. Ale iż on te pożytki lepszy wie: przeto go nam zayrzy. Wie on/ że ci którzy słuchają słowa Bożego y strzegą go/ to jest którzy wedle niego się spowia/ będą używać wieczniejszej szczęśliwości. Bo Apostoł powiada: iż ewangelia jest moc Boża ku zbawieniu pożyteczna wszelkiemu wierzącemu my acz to także wiemy: ale o to mało dbamy. Dla tegoż wszyscy którzy słuchają z nabożeństwem y pilnością słowa Bożego/ y wedle niego żywot swój prowadzić: Boć zbawienie nasze na tym należy.

Jużes słyszał iedny niedbalce słowa Bożego którzy dopuszczają je do tacy/ to jest myślami rozmaitemi zatlumić. Słuchaj o drugich w teście Ewangelii.

A ci co na opoce są/ co gdy usłyszają (słowo Boże) z chucią je przypominają: a ci korzenia niemają: a bawiem na czas wierzą/ a czasu pokusy odstepują.

Wiele jest takowych słuchaczy słowa Pańskiego/ którzy z wielką chęcią słuchają go/ y chwala przepowiadając iego: ale niedługo w nim się uchają: frąsunki y zamięśnienia które mają w zatwardzeniu serca swego/ te dopuszczają rostkowanie się słowu pańskiemu w sercach ich: o tych mówię tylko na czas wierzą/ a czasu pokusy odstepują. Możesz łatwo zrozumieć iako na czas wierzą. Kiedy przyjdzie na kazanie/ z pilnością go słucha/ y z chucią/ po ki go niedotknie w czym/ albo nieruszy go w ów grzech w który jest zatwardziałe serce iego/ którego by on nie rad opuścić. Weźmi sobie przykład: Cudzołożnik rad słucha kazania/ kiedy tam występi wymienia innych/ iako złodziejstwa/ drapieżstwa/ zabijania/ pijanstwa/ etc. a kiedy iego cudzołóstwa dotkną/ czym jest zatwardzone serce iego/ wnet się zasmuci y zfrąsuje: już mu ono kazanie nie idzie w smół/ ić. Alóż taki na czas wierzy/ po ki pokusa nań nie przysła. Także też o innych rozumiemy: którzy/ po ki słuchają/ po ki ich występki nie poczną ganić. Takowi korzenia niemają/ bo onym iednym zatwardzeniem y zasłapieniem grzechu co mu się pierwszy po dobalo/ kiedy ieszcze ię występku nie ganiłono/ wszystko opuszcza bez pożytku.

Jeśli ty chcesz z tej opoki pożyteczna ziemia uczynić/ aby się mogło słowo Pańskie w sercu twym rostkować: trzeba abyś sobie rozważył to twoje w podobanie być na krótki czas: boś y ty na krótki czas tu na świecie/ iako powiedział Job/ iż krótkie dni są człowiecze: a Apostoł Jakub święty: iż żywot człowieka jest iako mgła/ na krótki czas trwający. A ponieważ żywot ludzki krótki/ także y rostkowanie tuć jest: bo jeśli koniec iego przyjdzie: trzeba na to pamiętać: abowiem powiedziano: Trawia w dobru iego (to jest w rostkach) dni swoje: a natychmiast we mgnieniu oka wstępną na zetrącenie. A dla tej bardzo krótkiej rostkowy masz być w wiecznej nie dzy: wierebyś śnać lepiej dać w sercu swym miejsce słowu Bożemu/ a pamiętać o chacie tego czego słowo Boże zakażuje: aby z onej opoki była miękka ziemia y pożyteczna.

Job 14. versu 5.

Iacobi 4. ver: 14.

Job 21. versu 13.

Oto

Otóż masz drugie słuchające słowa BŹęgo : którzy aczkolwiek z chęcią słuchają słów Bożych / ale dla zatwardziałości serca ich / nie może być rostkować w nich. Jeszcze dwojzy są o których słuchaj w textcie Ewangelii.

Alle co między ciernie wpadło / ci są którzy słuchają / a od pieczyliwości y od Bogactw / a rostkowy tego żywota / idąc bywają za duszeni / y nie przynoszą owocu.

T By był sam Pan Chrystus nie wyłożył ciernie być bogactw / żaden by nam był nie wierzył : bo ciernie kole / obraża / a bogactw rostkują. Aleć słuszny jest wykład : kiedy obaczysz iakie czynią nie pożytki złe bogactw.

T Naprzód frąsunk na umyśle czyni : iż ci / którzy łakomie zbierają bogactw nie mają spokojnego umysłu : ale wstawnie frąsunki tam przebywają / przetoż powiedziano : iż którzy chcą być bogatymi / w wielkie potęsy wadają.

Powtórze bogactw są nieprzyjacielem dobrym rezultom / bo czynią młotowe rostkarnioną : nie może bezpiecznie modły Pana BŹęgu czynić y z swego ku Panu Bogu podnieść on / któremu niepobożne bogactw nie dopuszcza : przetoż powiedziano : kiedy jest starb twój / tam jest y serce twoje. Malcy mówi : Nie możecie służyć Panu Bogu y pieniądзом. Przetoż powiedział Dawid : Ubogi y niedostateczny będą chwalić imię twoje miły Pa. To masz ieden tarń tego ciernia / to jest Bogactw. Tę czynią nie miłując bliźniego one / których nabycia z szkoda bliźniego : a kto szkoda czyni bliźniemu / nie miłuje bliźniego. Otóż ten tarń nie dopuszcza : o tych mówić nie ściepować do miłości bliźniego.

Trzeci nie pożytek jest srogi bardo bogactw niesprawiedliwych / zatrzymuje drogę do Królestwa niebieskiego : według powieści PAnskiej gdzie grzech w tym : iż łatwiej line przewlec przez vcho igłane : niż bogatemu wnieść do Królestwa niebieskiego. Widzisz że słusznie Pan nazwał ciernim nie pobożne bogactw. Oto od żywota wiecznego odróżają ich miłosirki.

A cóż masz czynić / aby to ciernie nie było tak kolące : uczyni tak iako pierś radzi : odkup iakimżnami grzechy twoje. Skryy wzanadze vbogiego / a ona będzie za toba być modliła do Pana Boga. Wielka vfnosć iakimżna przed oblicznością PAnską tym / którzy ją czynią.

Jeszcze to ciernie / to jest bogactw dusi nasienie słowa BŹęgo / przez zbieranie pieczywości y frąsunki / które mają około zbierania ich łakomi. Bo jeśli bez pożytku słuchają słów BŹęgo / przedśie więcej myśla o pieniądzu / aby być mu ich przymnażało : gdyż łakomemu siła zawždy nie dostaje : y przetoż zawždy myśli / iakoby dolożył. A dla tego tam słowo BŹęgo ma miejsce : Bo bywa za duszone onym pieczolowaniem.

Potym też rostkowy które z bogactw pochodzą te też słowa BŹęgo nasienie dusza. Alas nie widzisz iako wiele rostkowników nabożnych : Wiedzieli to Salomon / że wielim ludzi bogactwą škodliwé są dla ich złego używania : przetoż o ty dwie rzeczy prosił Pana Boga mówiąc : o dwie rzeczy prosił / których mi nie zbrania : bogactw a vbostw zbytniego nie daj mi miły Panie. A czemu to Salomon : już wždy o vbostwo / aby być na nie trzymać / słusznie prosić mamy. Ale Bogactwą té są dobre. Bogactw ma przyjaciół nie mało / y służy mu wśyscy : a od vbogiego y jego bliscy wackają. Zás bogaty używie rostkowy ic. Medzecz iako mówi o bogatych słuchaj / bogaty zafrąsowany miérwá pocieche od przyjaciół swoich : a vbogi

1.

1. Tim: 6. versu 9.

2.

Matt: 6. ver: 21.

Matt: 6. ver: 24.

Psal: 73. ver: 21.

3.

Matt: 19. ver: 24.

Dani: 4. ver: 24.

Ecclesi: 29. ver: 13.

4.

Prou: 30. ver: 7.

Prou: 14. ver: 20.

Eccle: 13. a ver: 25.

ad 30.

Kiedy wpadnie / będzie wygnany y od znaiomych. Bogatego gdy podędy
wiele ma nagrodzićielów ptochy: gdy pyśnie mówi w sprawiedliwiáli go.
wbogiego choć iuż osużano y podejto: przedsie go ieszcze fukcia: iesli rzekł
madrze/ pewnie nie dano temu mieysca. Bogacz mówił/ a wszyscy milczeli/ a słowo tego wynosza aż do obłoków: Vbogi rzekł też co/ alic mówią: co
to zacze? a iesli sye w czym potknie / wyrwoca go. A wiec to nie dobre
bogactwa / ponieważ w takię wadze są bogaci/ że im wszyscy służą.

Prouer: 30. v. 9.

Ibidem versu 8.

Prouer: 10. v. 22.

Nie to taka maś odpowiedź Salomonowe/ czemu prosił/ aby mu Bo
gactw nie dał Pan Bóg y wbostrwa. Abych mówi w bogactwach niezapom
niał Pána: y niemówił iakoby nieznaiac/ ktos ty iest Panie? A zaś wbostrw
wielkie/ aby nie przypuszcilo krasę y krzywoprzysiegac. Ale tylko miły p
nie day potrzeby do żywności. By sye tylko o te rzeczy Bogacze starał
pewnieby ciernim nie były ich bogactwa: bo ze zbytów rozdawali by wbo
strwu. A samiby sobie zachowali potrzeby ku żywności. Ogladaj sye ni
któzy na dzieci: Ale widzimy/ iako Synowie zbior oyców swych obracali
iż ku wszystkim zbytóm/ złościom/ y nieprawościom. Dossie bogatymi wcy
niś dziatki swoje/ kiedy ie pocziwie wychowasz w Bożey boiaźni: a zaty
błogosławienstwo pańskie zgotujesz/ które ie uczyni bogatymi. Boć bło
gławienstwo pańskie czyni bogate.

I Juzes tu slyśał co zaśkadza słuchac niektórym słowa Bożego.

I Naprzód Szatan pobudka swoia / ku rozmaitym myslom: co znać
nasienie na drodze wpadłe.

I Potym zakamiatosc albo zatwardzenie serca/ w takim złym grzedu
ktory niedopuszcza sye rozkoszenie słowu Bożemu w sercu czlowieczym /
znaczy nasienie na opoce wpadłe.

I Potrzebie Bogactwa zaśkadza słuchac słowa Bożego dla wielkiej
o nie starania y wielkich frasunków/ które iakoby ciernie nasienie/ tak słow
Boże zaduskaia w sercu ludzkim. Sluchayże też teraz o dobrych słuchaczach
słowa Bożego/ o których text Ewangeliey tak mówi.

**A które wpadło na dobra ziemię/ ci są którzy sercem
dobrym y cnotliwym słuchaiac słowa/ trzymaiac
y owoc przynoszą w cierpliwości.**

I Temi słowy pokazuje własność słowa Bożego słuchaczów/ którzy

1.

I Naprzód przystoi słuchac.

2.

I Powtóre słuchac dobrym y cnotliwym sercem.

3.

I Potrzebie im przynależy zatrzymawac slyśane słowo Boże.

4.

I Poczwarte / przynosić pożytek dobrych cnotliwych spraw/ które

wczy słowo prawdziwe pańskie: który owoc okazuje sye w cierpliwości. B
iako ogień doświadacza zlotą/ tak wciśt sprawiedliwych ludzi. By niecierpli
wosc/ która pokazuje prawdziwie sprawiedliwe od fałszywie sprawiedliwych
tedyby nierozeznać/ którzy do czasu przynimają słowo Boże y wierza/ od onych
któzy zawždy słowu Bożemu wierza/ y sprawnia sye wedle niego: Jedno
owi czasu pokusy odstepnia: A ci zaś y w przeciwnych rzeczach/ w wciśtad
w troskach/ w przenasławowaniu stale trwaja przy słowie pańskim/ y przy
rze tego/ nie sye nieboiac żadnych przeciwności. A toć iest pożytku ich okazi
nie: iż pożytek przynoszą w cierpliwości. Jaki pożytek day panie Jezu Ch
ste/ abysmy my też z słowa twego swietego przynosili/ y czasu wszystkich po
kus Szataniśkich/ w nim za pomocą twoją trwali/ y wedle nauki tego ciela
nasławowali/ y w cie prawdziwie wierzyli/ abysmy zaty wiecznie żywot
trzymali/ do którego racz nas przywieść przez łaskę swoie/ Amen.

Prouer: 17. ver: 3.

Summ

2.

22.

111.

potrzebie dać znać/że daleko mniey tych iest/któzy prawdziwie słuchają
słowa Bożego: y przeto mniey zawżdy wybranych/ a niż wezwanych: a
z tego dwoy rodzajay pokazuje tych/któzy niepożytecznie słuchają słowa
Bożego/ a ieden tylo/któzy z pożytkiem słucha.

Lukafzá S: w Kápitule 18.

A ostato sye iest gdy sye przyblizal do Jęrych / ślepy iakiś
sędzial przy drodze żebrzac. Ten gdy rsllychal ze mimo on tlu-
ka idzie / pytal coby to bylo : y powiedziano mu / że Jezus
Nazareński mimo on idzie. A zawolal / mówiac : Jezusie Sy-

nu Dawidow/ smiluy sye nademna. A ci ktorzy wprzód bli s
kali nani kazac mu milczec. Ale on tym wiecéy wolal: S N
Dawidow smiluy sye nademna. Stánawszy tedy Jezus/ k
zał go przywieść do siebie: a gdy sye przyblizal/ spytal go m
wiaz: Co chcesz żebym ci uczynil? Tedy on rzekł: Panie aby
widzial. A Jezus zaś rzekł do niego: Przeczyrzy/ wiara twe
ciebie zdrowym uczynila: A tudzież przeczyrzal/ y naśladow
go chwalc Bogá. A wszytek lud gdy to wyzrzal/ dal chwa
BOGV.

1. Ioh: 2. ver: 2.

Abacuc 3. ver: 2.

Galat: 6. ver: 14.

Wie rzeczy uczynily te rze
nam barzo pożyteczna/ iż pAn Bóg C
ciec zesłał iedynego Syna swego vblag
nie za grzechy nasze/ które są nedza naša/
miłosierdzie Pańskie. Bo pAn Bóg v
liwfy sye nedze nasze/ w której po zgr
šení Ołca naszego Jádama wszytek
dzay ludzki byl/ z których iedna byla/ v
cenie żywota wiecznego/ z miłosierdzia
go wielkiego raczył zesłać takiego/ który
nas vpádłé wydzwignął/ y do żywota v
conego nas domiescił. Przetoż prorok p

pátruisc sye takiemu wielkiemu miłosierdziu Pańskiemu/ mówil do Pa
tęmi słowy: Gdy sye rozgniewaś na miłosierdzie wspomnisi. Rozgniew
ny Pan/ na miłosierdzie wspomnial/ kiedy Syna swego iedynego zesłał: k
ry przez meke swoje vblagał gniów Ołca swego milęgo/ y nas poczynil p
właszczoynymi Syny Bożymi/ towarzykami Anielskimi/ dziedzicami żyw
ta wiecznego. Przypátruży sye iaki wielki pożytek nam sprawila śmierć P
na Chustusa. Przetoż też Pawel święty mówi: Boże nie day mi sye woz

inf

m chelpić iedno w Krzyżu / to iest w mece Pana naszego Jezusa Chrystusa
w czym iest żywot / zbawienie / y zmartwychwstanie nasze / y przez które
zbawieni y wyzwoleni iestemy /
Wielkie rzeczy nam Pan Chrystus sprawił przez śmierć y mekę swoje :
ot wieczny nam darował : zbawił od wieczney niedze : zbawił nas Ty-
ra wielkiego / w którego niewolę na wieki trwać nam przyszłoby było /
d tego tyranstwem tkac y żalu używać. Nadto przez śmierć iego otrzy-
śmy powstanie / od śmierci do żywota : od grzechu do usprawiedliwie-
nia niewolstwa do wolności Synów Bożych. Boże day to / aby ci kto-
ś z nas dzisiaj na sprosinie y ludzkom Chrześcijańskim nieprzystoynne ro-
zry sę wdąia / poznali dobrodziejstwo wielkie PAniści : poznali niedze
ie a miłosierdzie PAniści którym z tęg niedze wysili / śnacby poniechawcy
márności wdali by sę / ku dziękowaniu Panu Bogu. Musi być rozu-
a to / że nie potrzebuia takiej dobroci PAniści : bo by to po sobie ba-
/ że sa takowymi którymby było potrzeba łaski y miłosierdzia PAniści
wzdy by sę to ich serca tknęto / y cięby biesiady swoje sprawowali / y
etja powściągliwością / a niż sprawnia. Przeto Kościół Chrześcijański
bienia Chrysta PAnia / nie tylko przy ofierze naswierkcy (to iest przy
y) widomieni znaki okazuie y pamiatke czyni śmierci PAniści / kto-
sę sstała za grzechy nasze / a czyni to na każdy dzień dla tęg przyczyny / iż
wierkcy iest dobrodziejstwo tym wierkcy dziękowania potrzebuie / abyś
kroć widzieli sprawę tęg ofiary / dziękował Panu za odkupienie że cie od-
i : Aleć też y głosem opowiada dnia dzisiejszego przez Ewangelia : aby
y slyszawcy pobąmowali sę od rozpust naszych : z których iesli sę
pamiatamy / y w nich trwać będziemy / tedy Bzew niewinna Chr-
Pana darmo iest przelana. A wsak że mało dągich to ruszy / choc też az
daia co Ewangelia opowiada / takie iest nam dane dobrodziejstwo Pan-
a to sę dzieie za małym dbaniem łaski / y tegóż dobrodziejstwa PAniści
Aleby kto rzekł : cóż potym mieć w pamięci mekę PAnia / wiemci że
ono umarł : czyli mam plakać / gdyż potym nie / plakać śmierci PAni-
/ bo iż nas odkupił : y owsemby sę weselić. Na toć tak odpowiadam /
lakać / y weselić sę mamy z meki PAnia Chrystusowej plakać mamy
nominaiac na grzechy nasze / które przysparzily o śmierć niewinnego Pa-
naszego / y zbawiciela : weselić sę mamy / ale iako ? czy smiac sę / żarto-
/ tancowac / w maskarach chodzie y insę krótkochwile czynic : takie we-
nie podoba sę Panu Bogu : ale tak sę my mamy weselić : mamy dzie-
wać PAniu za dobrodziejstwo iego / że on iedynemu Synowi swemu nie
puscił : ale za nas grzesinę go wydał : mamy sę weselić w PAnie Bo-
/ iż iesli pijemy / iesli iemy / wofytko czynimy ku chwale Bożey : Bo wese-
Chrześcijański / Pana Boga nie obrazi / gdy w nim PAnia Boga nie za-
zaia y nani wspominaia.

A iżem powiedział / iż miłosierdzie PAniści a niedza naszą sprawila nam
upienie : tedy te obiedwie rzeczy pokazue Ewangelia : iedne / to iest miło-
dzie / gdy czyni wzmianke o wydaniu PAniści na śmierć ie. Druga / gdy
n przykładem iasnie niedze człowiecza / która pokazue ślepy człowiek wzdro-
ony od PAnia : co iasnie w textcie Ewangeliiy pokaze sę / która sę
zaczyna.

**Wziął Jezus dwanaście / a rzekł im : oto wstepuie-
my do Jeruzalem.**

¶ Pan Chrystus zbawiciel nasz opowiedaiac porzadek śmierci swojej.

Naprzód

Roma: 8. ver: 32.

I. Cor: 10. ver: 31.

Naprzód miejsce opowiada/na którym miał cierpieć/mianując Jeruzalem. Oto wstępniemy do Jeruzalem. Jakoby tak chciał rzec: Jż dla tego i puiemy. Jż ia tam wypelnie co zdawna pifano o mnie.

J Ale dla czegoż w Jeruzalem cierpieć miał: czemu nie w którym in- miescie? Dla tego iż to było przeznaczone miasto/ w którym Pan cier- miał. A dla tego/ tam były ofiarowane ofiary / które nic innego niezn- y figurowały/iedno ofiarę śmierci Pana Chrystusowej / który był ofiarę winna. A ponieważ figury które to figurowały/tam były sprawowane: to tamże też prawdziwa ofiara miała sye dżiac. A niesłusnaby to była/ tak zacna ofiara / y spawa dusznego zbawienia wszystkich ludzi miała/ na miejscu takim nie zacnym: żeby wszystkim nie miała być wiadoma: tóż to musiało być w Jeruzalem miescie/ które było wszystkiego Żydo- zwiernym miastem: a Prorok is zowie Księżciem powiatów: aby sy o tym wiedzieli. Potym to sye stało dla tajemnice wielkiej/ iż w Jeruzalem cierpiał/ abowiem sye pokazał być pośrednikiem y iednaczem między ludźmi y Bogiem Oycem: dla tegoż w posrzedku ziemie Żydowskiej/ było Jeruzalem/ chciał cierpieć: O czym Dawid powiedział w Zoltarzu mówiac: A Pan Bóg Król nasz przed wieki/ sprawił zbawienie w posr- ku ziemie. Aleby kto rzekł: Czemu Pan Chrystus tak wielkroć opow- meke swoje: Bo ia naprzód opowiedział po wyznaniu Piotrowym: Że wyznał go być Synem Boga żywego/ iako mówi Matheus święty: p- P. Jezus opowiadać/ że mu było potrzeba iść do Jeruzalem/ a wiele cie- J Potym/ przy przemienieniu/ kiedy sye przemienił na górze/ tam też wiedział śmierć swoje/ mówiac do Zwolenników swoich temi słowy: Po- cieś abyście tego widzenia nikomu niepowiedali/ aż Syn człowieczy z- twychwstanie. Ponieważ powiedział zmartwychwstanie: dawał znać/ miał vmrzeć.

J Trzeci raz opowiedział śmierć swoje/ kiedy Marija Magdalen- lała siolek drogiej masei na głowe ięg: tamże powiedział iako Marek sy ty pise/ kiedy to obrazalo vcznie: Co miała to vczynila: vprzedzila po- ząc ciało moje na pogrzeb. Túc Pan gdy o pogrzebie wspomina/ śmier- tym przypomina swoje. Bo żaden niebysa pogrzebion iedno vmarły.

J Po czwarte już prawie trzeci dzień przed śmiercią swoją opowied- vczniom śmierć swoje/ mówiac: Wićcieś że po dwu dniu będzie Wielkan- a Syn człowieczy będzie wydan/ aby był vtrzyżowan. Otóż/ iż tak wielk- wspominał śmierć swoje/ musa być tego przyczyny.

J Na toć tak odpowiedam/ że dla wielu przyczyn Pan Ch- R- śmierć swoje przysła przedtym opowiedział.

J Naprzód aby dał znać/ iż on iako prawdziwy Bóg/ wiedział przysle- czy: y pokazał to iż dobrowolnie cierpieć miał: nie z przymuszenia Żydow- go/ ale z posłuszeństwa/ które on wyrzadzał Bogu Oycu swoiemu: y z mi- która miał/ przeciwko nam stworzeniu swoiemu: którą miłość okazuiac wi przez proroka: Opusćilem dom mój y dziedzictwo moje: dałem mi- se moje w ręce grzesników. Kiedysby on był niechciał cierpieć/ wiedzac prz- tym/ mógłby sye był schronić: ale oto dobrowolnie siedł do swoich nie- iaciół.

J Po wtóre dla tego Pan Chrystus przedtym vczniom swym opow- dżiał meke swoje/ aby okazał swoje miłość przeciwko nim/ iż ie tak mi- że żadney rzeczy nieżatcił przed nimi. A to vczynił iako wiec czyni każdy bry przyiaciel/ który swym przyiaciolum tajemnice serca swojego opowia- Aby żatym opowiedzeniem y przestroga nie byli żatrwożeni/ gdyby co nielul- go przysła na nie: gdyż niebezpieczeństwo przyszżane pierwey/ nie tak ba-

Threno: 1. ver: 1.

Psal: 73. versu 12.

Matt: 16. ver: 21.

Matt: 17. versu 9.

Marci 14. versu 3.

Ioan: 12. a ver: 3.
ad 8.

Matt: 26. ver: 2.

Ierem: 12. versu 7.

Podzi. Otóż żeby sye wezmowie Pánscy z meki iego niefrasowali: pier-
niż sye to státo opowiadáim.

Po trzecie: Aby pokázal že záwždy pomniat ná meke swoje dla zbáwien-
ia iého. Přetož mowil: Krzem mam byc okřezon: á scisnionym iá-
zby sye dokonal: Juz sye byl okřcil Pan/tedy té slová mowil: Jáko
ze iego piše tenže Ewángelišta wysšey/tedy go Jan swiety Krzciel
šel w Jordanie: přeto mowil tu Pan o krzcie meki swoiéy/która mialá
potym.

Po czwarte: Abyšiny pomnili záwždy ná to co on nam wezynil/iž přez
zowolná á ciepká smierc swoje nas odkupil: bo zápomnienie takieho
od ziejstwa/znat iest niewdzieczności. Přetož záwždy mamy pomniec/
yžtim to iáśnie opowiedac/iáko Páwel swiety czynil: ktory powiedal/
iého nie opowiedal/iedno Pána Chřstusa/ á tegož wřzyžowaného.
iž Páwel swiety opowiedal Pána Chřstusa wřzyžowaného/tedy opo-
dal dobroc iego/iž dla nas grzěšnych byl wřzyžowany. Táš náša nie-
bedžie ochłoda/pocichá/žywot/zbáwienie/zmartwychwřtanie y smierc
ná Chřstusowá.

Popiate dla tego / abyšiny bráli przyklad cierpliwosti w przeciwnych
ách/z smierci Pána Chřstusowey: iáko Piotr swiety powiedzial: Pan
řtus iest ymeczon dla was / wam zostáwuiac przyklad/ abyšcie nášlá-
áli iego šciežek: ktory grzechu nie popelnil / áni zdiadá iest naležioná w
ech iego. Jáko by ták chciál řzec: poniewaž ták špráwiedliwy/ ták niez-
ny cierpiat/ dáleko wy wiecéy/ ktoryz iestescie niešpráwiedliwi/ grzěšni/
mnie mácie cierpiec wřytki przeciwnosti od Pána Bžgá / zá wyřtepti
ie tu ná šwiecie.

Juž widžiš dla czego Pan Chřstus často wspominal przyřlá smierc
ie. Přypátrež sye iestce iáko iá wspomina / y w džišiejšey Ewángeličey
ie ták mowi:

**škončza sye wřytki rzeczy ktore popisane sa přez
Proroki o Synu cztowieczym.**

Š Zdáwná to co Pan Chřstus ná ten čas opowiedal/ přez Proroki
ury štárego Žákonu bylo opowiedžiano: že mial Pan Chřstus cierpiec/
k woniše do chwały šwey. A záž sye to nie škončylo co powiedžili Pro-
o/ že mial byc wydány ná přymierze ludžiem: Též powiedžial Prorok:
dal ná smierc duře swoje.

Ono policzkowáné á záž zdáwná nie bylo opisane přez Proroka: kto-
it powiedžial: Dal twarz swoje policzkuiacému go.

Poymáné iego / á záž nie bylo před tym opisane temi slovy: Jáko
á bedžie wiedzion ná zabicie?

Plwáné ná oblicze iego/ též bylo opisane / gđžie Prorok mowi w osobie
ná Chřstusowey: Oblicza mego nie odwróciłem od láiacych y pluiacych
nie.

O biczowanú iego/ ták mowi Prorok Dawid: Byłem biczowan přez
dziet.

ŠE mial miedzy Lotry wišiec / á záž o tym niemáš Piřiná: gđžie ták
mowi: Že zloczyncami iest poczytan.

Wodlitwá ktora czynil ná krzyžu též opisana iest / gđžie mowi: A zá
štepce prošil aby mežgineli.

Přebicie reku y nóg / Dawid opowiedžial mowiac w osobie Pánštiey
šlony: Přebili rece moje y nogi moje/ řc.

Luce 12. ver: 50.

Luce 3. versu 21.

1. Cor: 2. versu 2.

1. Petri 2. ver: 21.

Isaie 49. versu 8.

Isaie 53. versu 12.

Isaie 50. versu 6.

Isaie 53. versu 7.

Isaie 50. versu 6.

Psal: 72. ver: 14.

Isaie 53. versu 12.

Ibidem versu 12.

Psal: 21. versu 17.

Psalm: 68. v. 22.

Ze w pragnieniu miał być poion żółcia y octem / też maś o tym da
Pro: octwo / gdzie Dawid mówi : Dali mi za pokarm żółc / a w pragni
moim poili mnie octem.   Té wszystkie rzeczy że się miały spełnić / Pan
stus opowiedział Uczniom swoim / temi słowy mówiąc :

Abowiemi będzie wydan poganom / y będzie na
grawan/ y biczowan/ y uplwan: Potym gdy
ubiciu zámorduią go: á on trzeciého dnia zma-
twychwstanie.

¶ Wszytke meke swoje króciuchnémi słowy wyrażił pan Chrystus y iako miał cierpieć. Co Prorocy z osobną każdy opisał: to Pan Chrystus wyszytke wymówił. Miał być wydan od Żydów ludzkiem pogańskiem/ to Rzymianóm króczy na ten czas im rozkazowali. Od trzech Pan Chrystus jest wydany.

Rom: 8. ver: 32.

I Naprzód/ od Oycy swego/ o czym mówi Apostól : Własnému S
wi swemu niezapuścił/ ale go dla nas wszytkich wydał. To wydanie
to z miłości rodzaju ludzkiego. Przetoż sam Pan Chrystus powiedział :
Bóg umiłował świat/iż Syna swego iedynego wydał/aby każdy który
wzię weni niezaginął ale aby miał żywot wieczny.

Joan: 3. versu 16.

I Potym był wydan od Żwoleńská swego. Czym Prorołował Da
mówiac w osobie Pánštíey: Który pożywał chleba mego wczynił pode
zdrade. To wydání bylo dla takomstwa: bo wlatomił sye Judas na t
dziesięci srebniťow/ dla ktorych wydał Pána swego na smiereć. Bacz
to též jest takomstwo: iż dla niego słudzy pánom swoj nie wiernymi sye s
ia/ y oné wydaia. Oto Judas za trzydziesięci pieniedzy Pána swego przed
a sobie zadržání wieczné kupil.

Psalm: 40. v 10.

Matte: 26. ver: 15.

Tłóóstátek iest wydan Piłátowi. O którym wydaniu sam Pan mó-
Abowiém będzie wydan poganóm. **T**o wydanie było z nienawiści. P-
pátrze sýe iáko zła iest nienawiść/że téż y niewinného zabíja. Żydom nie-
niuczynił PAn **C**hrystus / y owsem wiele dobrego : y dla ich dobrego
przyšedł : ále nienawiść zła/ y dobrodziejstwa zapomniáta/ y ná niewinn-
względú niemiáta. Przetoż mówi : Mieli mie darmo w nienawiści.

Psalm 34. Ver: 19.

Przytym ostatnim wydaniu był pośmięwan / y naigrawan.
Rozmaitcie Pan Chrystus zbawiciel nasz / był pośmięwan.

I.

Luc: 22. ver: 64.

I Naprzód z mądrości Proroctyey iego/ kiedy zawieszawszy mu oczy b
go pytali: Prorocty nam Chryste/ kto jest który cie wderzył?

Lucæ 23. ver: II

Powtórze / z niewinności był pośmiéwan / gdy go Heród wzgardził
obłół wbiałe odzienie na wsgardę / awszakże ono odzienie znaczyło mien-
ność jego.

3.

John: 19. v. 2. & 3.

T Potrzącie nągrawan był / w godności Królewskiej / obłóczył go
pawłoczne odzienie / włożywszy Koronę cierniową na głowę jego / y dawa
mu trzcinę miasto sceptrum / Klekali przed nim na jedno kolano / pozdra
wiając go / y Królem go nazywając a mówiąc : Bądź pozdrowion Królu
dowski.

4.

Matt: 27. v. 42.

T Poczwarte naigrawan był Pan Chrystus w wszechmocności/ kiedy mówili: Inśe vzdrowiał a samego siebie nie może vzdrowić: iesliż iest B. Zydowski/ niechay teraz sstapi z krzyża a wwierzymy mu. W czym w sych my Chrześcijanie wiemy że syc już wykonało. Powiadał tedy Pan Chrystus Zwoleńnikom swoim o mece swej/

oni tego nie rozumieli: y byto to słowo zakryte
o nich: y nie rozumieli tego/ co im powiedziano.

¶ Dziwowałby sye kto temu/ czemu wczniowie Pánscy nierozumieli/
powiadań meki Pána Chrystusowey. A Żydowie gdy raz usłyszeli Pána
Chrystusa opowiadac śmierć swoię/ rozumieli: bo gdy mówił: Ja kiedy
bę podwyższen / wszytki rzeczy przyciągne do siebie: a to mówił znacząc
swoją śmierć miał umrzeć. Wnet na to zrozumiałwszy iemu odpowiedzieli:
Wysny słyszeli w zakonie / iż Chrystus trwa na wieki: A iakóż ty mówisz / że
trzeba podwyższyć Syna człowieczego? Coż to jest że Żydowie raz usłyszeli
wszy rozumieli: a Wczniowie tak wiele razy słuchając nie mogli zrozumieć.
Miłość oná która oni mieli przeciwko Pánu tá im niedopuszcila tego
zrozumieć: bo z wielkicy miłości Pánu swemu nieżyczyli tego / aby miał
umrzeć: bo czego kto mierał słucha/ to mu w posłuch nie idzie: y kiedy kogo
mnie/ gdy o nim co skodliwego mówią/ nie rad wierzy rychlo / bo mu tego
nieżyczy: także też y Wczniowie Pánscy słuchać tego nie chcieli/ kiedy co prze-
mówił Pan Chrystus o sobie im powiedział. Trádto widząc niewinność
swoją / że nikomu nie złego nieuczynił/ y owszem wszytkim dobrze czynił/ nieroz-
umieli o tym/ żeby mu sye to złe miało nagrodzić/ y owszem to rozumieli/ że
przypowiednie mówił/ nie istotnie. Przetoż Piotr święty kiedy Pan Chri-
stus o mece/ y o śmierci swoięj mówił/ tak rzekł: O miły Pánie/ Boże cie też
nie racz zachować. Jakoby chciał rzec: azas ty komu co złego uczynił/ żeby
to miało potkać!

¶ Leczby kto rzekł/ czemuż im to Pan Chrystus przepowiadał/ czego nie-
rozumiał im dać zrozumieć? Dla tego im nie dał zrozumieć / aby sye nie frásow-
ali z meki iego: bo kiedyby byli to na ten czas rozumieli / tak wielce go
słuchać / zawždyby byli wspomniawszy iá sobie smucili sye. A iż im iednak to
przepowiedział czego na ten czas nierozumieli: Dla przyszley przestrogi to
miał / iż potym mieli to sobie przypomnieć / że im to opowiadał. A iż im
cierć opowiadał wspol zmartwychwstaniem swym: To czynił dla tego
gdyby uznali że sye śmierć wykonała: wierzyli rychley zmartwychwstanie
swoje. A zátym żeby sye nie tak wielce frásowali.

¶ Wz mozesz obaczyć miłosierdzie Pánstkie / która sye nam pokazało z
miłości iego: za co iemy wielce dziękować mamy. A iż niedzy zawždy miło-
sierdzie jest pożyteczne: Przetoż też y niedze nasze/ która potrzebowała miło-
sierdzia/ okazać Ewangelicęj text temi słowy:

ostáto sye jest / gdy sye przybliżał do Jerychá /
słapy nieścoyń siedział przy dródze żebząc.

¶ Tu wyrażil niedze rodzaj ludzkiego/ który niź przysło miłosierdzie/
na światłość / która oświeca człowieka wsfelkiego na świat przychodzą-
cy / wszytek był zaślnat/ według onęj powiesci pisma świętego: zaślepila
go złość iego. Ten to ślepy tak bázro był oslnat / że inaczey nie mógł prze-
znać / iedno oświecony światłością/ która jest Pan Chrystus. Do Jerychá
przybliżał niedármo: bo tam lekarza trzeba / gdzie chorzy są. To Jery-
chó / to jest świat ten niniejszy / wiele miał chorych / a nawieczey ślepych /
którzy niemogli przechrzcić żadnym obyczajem/ iedno przez miłosierdzie Pána
Chrystusowé. O tych oświeceniu mówił Zacharyasz/ że miał Pan przysć o-
świecać té / którzy w ciemnościach y w cienu śmierci siedzieli. Tak bázro
oslnat ten świat/ że niemógł chodźć po dródze sprawiedliwości: iedno im
miec tym od nięj chodźil daley. A iako cielesney ślepoty przyczyna jest nie-

Ioan: 12. ver: 32.

33. y 34.

Matt: 16. ver: 22.

Ioan: 1. versu 9.

Sapien. 2. ver: 21.

Isaia 44. ver: 18

Luce 1. versu 79.

Psal: 7. versu 6.

dostatek w głowie/ tak też ślepoty duchowney jest przyczyna grzech: tak zaś ślepie/ że nie może człowiek przyrzec do łaski bożej/ potę onęgi białej nie zetrze/ to jest grzechu przez pokutę/ y przez pohamowanie się od niego. Patrz sye tu mizerję wielkłą tego człowieka/ który nie tylko że był ślepy ale y niedostatecznym był zbrakiem: także też grzech/ który człowieka ślepie jest przyczyna wielkich niedostatków które człowiek cierpi/ abowiem go czyni vbogim w niewinność/ y one sąte niewinności z dzieła z niego/ rą zowa sprawiedliwość: czyni go vbogim/ że oyczyne wtraca wielki bo powiedział Dawid: Jż nie będzie przy tobie przebywał zlosliwy człowiek. Owo iako nie może być niedziękny nad ślepego/ tak też nie może być niedziękny nad grzesznego człowieka. Ale słuchaj iako sobie poradził ślepy/ tak też grzeszny człowiek ma czynić. Oto mówi Ewangelia:

Ten gdy wysłyszal/ że mimo on tłuścza idzie/ pyta coby to było/ y powiedziano mu że Jezus Nazarański mimo on idzie.

Rozumiał ten ślepy/ słysząc wielki zgiew idących mimo sye/ żeby Pan wielki miał go: a sątym sye spodziewał wziąć co ku niedzy swęj potowaniu: iakóż nie omylił sye nie w swym mniemaniu: bo fedt tamt Król nad Królmi Pan nad Pany/ który nie tylko niemocom albo niedzom lesnym mógł zabieżyć/ ale też y dusznym niedostatkom był łaskawym rozkożycielem. Od tegoż sye ma każdy spodziewać wspomozienia: Bo on ie d wpytkim okwiecie. Wiedział też o tym ten to ślepy/ że on był łaskawym wpytkim wzrwaćcym go: przetoż dowiedziawszy sye kto był a iż był ten którym on wfał/ że go mógł podpomoc/ nede swoje przed nim przelozył.

Zawolał mówiac: Jezusie Synu Dawid smiluy sye nademna.

Matt: 9. versu 12.

Psal: 84. ver: 8.

Wzywana neda miłosierdzia/ ślepy światłości/ vbogi PAná nieb siemie/ nagi Król chwaty/ niemocy wśchmocnego. Zawolał/ mówi mu neda dokuczala. W tym nede jego znał był że wołał. Nie trze zdrowym lekarza aż mu choroba dęymie. Tak też wołał Dawid w o bie rodziu ludzkiego/ widząc nede wielką która na ten czas wpytkim by z której nie mogli być wolni iedno przez zbawiciela PAná Chustusa: Ot nam miłosierdzie twoie y zbawienie twoie rącz nam dać.

Aczkolwiek krótka była modlitwa tego to ślepego/ ale wielkie rzeczy sobie zamyka/ przez których żaden wierzyć dobrze nie może. Bo obiedwie turze wyznał w iednym Panie Chustusie/ co y my wyznawamy y wyznawamy. Nature Bostwa y człowieczeństwa.

Nature Bostwa w tym wysłowił gdy rzekł: Jezusie/ co sye rozum Zbawicieli.

Roma: 1. versu 3

Psal: 5. versu 3.

Nature człowieczeństwa w tym wyznał kiedy rzekł Synu Dawid bo on wedle człowieczeń natury narodził sye z Dawidowego pokolenia. czym Paweł święty świadczy/ iż PAná Chustus wedlug ciała był spokonia Dawidowego.

Smiluy sye mówi nademna/ bo ty maś lutość nad wpytkimi kiedy t cześ: miłosierdzia twego niemaś liczy: neda moia do miłosierdzia twego woła. Tak też Dawid wołał mówiac: Smiluy sye nademna Bc wedle wielkiego miłosierdzia twego.

Alle podobno na ten czas nie wpyfey którzy przy Panie Jezusie

Handwritten signature or mark.

Sluchali tego wyznania PAná Chrustusa : Przetóž mówi Ewángelia.

**Al ci ktorzy wprzód sli sukali nan kážac
mu milczec.**

Rozmáité násládowncé miał PAn Chrustus záwždy przy sobie : ie-
torzy z dobrým vmyslem sluchali słów iego / chcąc sye náuczyc od niego
zbáwienney. A drugie záś / ktorzy dla tego przychodzili / aby podchwyt-
łowá iego / iáko byli Pharyzeusowie. Ciz to mogli zbáraniać slepému
e miłosierdzia od PAná Chrustusa / ktorý spókolenia Dawidowého miał
rodzić. A iesliż též oni ktorzy byli prawdziwymi sluchaczami iego zá-
ali tego : tedy to czynili / dla wolania iego. Ale iákimkolwieć vmy-
tego zbáraniać aby ná PAná Chrustusa nie wolal ten slepy / tedy to nie
milo onému czlowiekowi nedznému / y nie przestál od wolania swego : bo
Ewángelia :

**Alle on tym wiecey wolal : Synu Dawidów
smiutuy sye ná demna.**

Tak długo potrzebá bylo wolac / iáko swiety Ambroży powiáda / áž
sećwney cluscezy swym wolaniem zaglusyl zgiek / á byl od PAná vstly-
A czlowiek nedzny tak długo ma wolac do PAná / áž wstlyti rzeczy
adzáiacé iego modlitwy trwálym y stálym do PAná wolaniem y wzdy-
em przewycieży : przykładem tego slepého : ktorý gdy mu zbáraniano /
wiecey wolal do PAná. Takim sposobem zgromádenie wiernych czy-
kiedy od Żydów y od Poganów zbáraniano im wyznawania imienia
Chrustusowého / tym wiecey wyznawali imie y wiare Chrustusowe. By-
milkł záraz ná rostkazanie onych okrutników / iuzby dawno byla vstálá
PAná Chrustusová : á záraz práwie po Pánie Chrustusie. Wszak wiesz
ko srodze zakázowano Apostołom / aby nie przepowiadali imienia Pá-
hustusowého. A oni tym wiecey przepowiadali / mówiac : Wiecey trze-
sestrzegac poslusenstvá / ktoré iest powinne Pánu Bogu á niż ludziom.
ten slepy : by byl záraz vmilknel / kiedy go sukano / PAn Chrustus by
ie stánel / y iego nie vzdrowil. Nie darmo powiedzial samze Pan Chri-
ktorý prosi otrzymawa : ktorý suká náyduie : á temu ktorý kóláce / o-
gono bedzie. Tak též y my mamy czynic : nie záraz mamy przestáwac od
ch prósb / ktoré czynimy do PAná / kiedy nie záraz bywamy wyslucháni :
An przed clusceza nie moze nas wysluchac : to iest : dla rozmaitych my-
slych / ktoré czásu modlitwy nam nawiecey przeszkadzá / abyśmy do
a nie wolali. Ale tym wiecey wolac mamy / nie vstly tylko / ale y sercem /
s Pan wyslucha. Oto widziš že Pan nie vstlysal wolania tego slepé
z pilnym iego wolaniem / chcąc iego stalosc wiary pokazac wstlykim.

**Janawšy Jezus / kazat go przywiec przed sye.
gdy blisko iego byl : y spytal go mówiac : co chceš
abychci bczynit.**

Przypátrzy sye tu proše cie pokorze y cichosci PAná Chrustusa zbá-
niá twego. Dla nedznego oného zebraťa stánel / niebzydžil sye nic oso-
go / nedza y nedostatkiem : lástáwie z nim rozmawia : pyta czego chce
niálmuzny / iesli widzenia. Widziatci Pan czego iemu potrzeba byla : ale
go dla tego / aby okazal wiare iego wstlykim ludziom / ktorzy z nim sli.

Act. 5. v. 29. et 42

Matt. 7. versu 8.

Přypátrže sje tu wielkiey dobroci pániškiey/który oto nebrzydíl sje žy-
y nanedzniešym človiekem ná swiecie : wšykty lástáwie přyymóu

Tu sje maš včyc přykładem Pána Chřistufowym/ abyš sobie
bného človieka niewzgardzał/by y nanedzniešego : pomniac ná to
dla čiebie/ iáko y dla nedzneho žebřaka w gnoiu ležácego Chřistus př-
y iednáko wšykty okazal miłosierdzie swoje swieté : žádného nedža-
go niedostátkem/ žádného plugáwostí/ žádného choroba niezbzydł-
A wíec ty bedžieš wzgárdžiciel vbogich/ wzgárdžaš sobie poddaného/ ž-
žbawiciel twóy niewzgárdžil čiebie dáleko od siebie różného. On byl ž-
tys človiek stwoření y správá rač iego : On byl spráwediwy y niemy
A tys grzešny y godny wieczného potepienia. A což ty wíeš/ iestli ów nie-
y niemyšy Pánu Bogu/który ležy w nedzy/którego ty wzgárdžaš/ á ni-
bže vbrány y bogaty : y rozumieš žebys owym sje bžydzil : bžydzis s-
lem swym : bo tož číalo y z téžje máteriey co y v čiebie/ iest v vbogiego
gardžaš prawdziwego vbogieg/ wzgárdžaš Pána stwořyciela iego y t-
bo tak mówi Medžec : Który potwarža vbogiego/ czyni wzgárde str-
čielowi iego. A Apóstól mówi : Sad přez miłosierdzia bedžie tenu/
nie czyni miłosierdzia Bližniemu swemu : A medžec mówi/który zátul-
swoie ná wolání vbogiego/ sam řiedy bedžie wolat/ nie bedžie wysly-
Přetóž mamy czynit wšykto přykładem páništim : Miluycie sje mór-
spolek/ iákom ia was vmilował. Bysny sňac y polowica miłosci tak s-
lowáli/ iáko nas Pan vmilował raczył/ bytoby dobře. Ale y namničyša-
ka nieokázue sje w nas miłosci téy/która sje nam řazal wespót milow-
ko on nas vmilował. A by nas tak Pan niemilował/ iáko my sami siel-
miluemy/ sňac wšyscy dawno užbyšmy přepadli y zgineli. On lástá-
wždy sje známi obchodži : ale my sami žsoba došyč strogo. Radby po-
žá mála přyczyna ieden drugiego by to moglo býc wmwecz obrócit. A
tego nawiečy medžy těmi/którym nawiečy přykážána miłosť iest.
pátrž sje ty žydom y infym ludžiom poganštim/któzy tak wielkiego p-
žánia niemáta o miłosci/ á wždy iáko sje miluía / iž swóim niedopuše-
brác/ žywiac y opátruiac ie. Wíecy ich do tego nátura wíedžie
rořkázanie. A nas áni nátura/ áni přykážanie/ može přyčignac do
abyšny tak lutošciwi byli náđ bráčia náša / któzy řa iedney wíary žná-
Niemáš w nas miłosci Božey : bo řto miluie bližného/ miluie Boga : bo
ni přykážanie iego/ którym řazal milowac bližného. Pyta tedy
slépého : coby číal aby mu Pan včynit miał :

A on mu řekl : Wanie ábym přeyžžat.

Tákoby tak číal řec/ od ludži infych iákie táké podpomožen-
žywností moge mít / ale widzenia nie moge mít iedno od čiebie / řt-
žrořt mnie dáć možes/ iákos infym dáwac račyl. Otóž/ iž od žádného in-
tego mít niemoge/ iedno od čiebie/ přeto proše. Bo to w twóiey mocy

Mamy prošit z tym to slépym/ abyšny mogli též přeyžžet od čie-
sci/ która iest ná vmyslěch nášych : abyšny mogli ogladać/ co iest wola-
řka : y aby ono biélmo to iest grzech/ byl wygládzon z vmyslu nášého : á ž-
abyšny ogladali one swiatlost/ ná która Anjołowie pátržáta/ to iest
Boga wřechmogačého w máieřtacie iego. Žatym

**Jezus žás řekl do niego : přeyžžy/ wíará tw-
čiebie ždrowym bčynitá.**

Ona moc Pan Chřistus to včynil/ która řekl : á wšykty řec-
státy. Takim slowem řekl/ přeyžžy/ á nátychmáš přeyžžat. Řet-
řet

Prou: 14. ver: 31.

Iacobi 2. versu 13.

Prou: 21. versu 13.

Ioan: 15. versu 12.

I. Ioan: 4. ver: 21.

Psal: 148. versu 5.

wo było/ale skuteczne: żadne omieszczenie w nim nie było/ale natychmiast
onym słowem przywrócił. Przetoż mówi Ambroży święty: Sprawne jest
słowo pańskie/ iż iako wszystkie rzeczy stwarza/ tak też stworzone odmienia.
Wiara twoja mówi ciębie zdrowym uczyniła. Abowiem w wierze wierzący
słowo pańskie mocno sprawuje wszystko według powieści Dawidowej.
Awé jest słowo pańskie/ a wszystkie sprawy jego w wierze.

Psal. 32. versu 4

Cudzież przywrócił.

Przypatrujże sye w tym ozdrowieniu tego człowieka ślepego.
Napiżód łaskawości Lekarza: który wyrzawszy chorego/ stanął.
Także przychylności jego/ gdy oto mówi: co chcesz żebyśmy uczynili?
Przypatrz sye też łącznemu ozdrowieniu / że za jednym wyrzeczeniem slo-
wem był ozdrowion.

Także przypatrz sye słabemu lekarstwu gdy mówi: Wiara twoja
cię ozdrowiła. A ta wiara daremna nie była: Abowiem potym one wi-
ara na ten czas miał/ ozdobił dobrými swými uczynkami: Bo powiada
w anielia:

Nasładował go chwalac Boga.

Aż to niedobrze uczynił/ nasładować Pana Chrystusa/ y chwalić
Boga: toć naprzodemysie miał być sprawy dobre w tych którzy sa-
nymi pańskimi. Nasładować Pana Chrystusa/ nie tak chodem cie-
m/ iako w sprawach dobrych y w nauce tego świętego. Żadney rzeczy on
z czego by przykładu dobrych cnót nie miał mieć wierny człowiek
jeszczejśki ku dobrze czynieniu.

Przykładem tedy tego ślepego mamy nasładować Pana Chrystusa: to
jemu dziękować za jego dobrodziejstwa: tak rozumiem/ że dla tego na-
sładował pan/ aby mu dziękował za te dobroć jego że ślepotę jego oświecił.
Każdy tak mógł znać dobrodziejstwa pańskie iako ten ślepy znał/
aby to z naszym wielkim pożytkiem: bo niewdzięczność dobrodziejstw/
tękoć oddala od nas łaskę pańską. Kto jest wdzięczny dobrodziejstw/
a sye być godnym wielkich dobroci pańskich: a kto dany niewdzięczny/
ch który ma/ nie jest godzien.

Lecz nietylko sam ten ślepy był wdzięczny dobrodziejstw pańskich
ale y drugie do tego on cud przywiódł/ że Pana Boga cześć y chwałę da-
ł: Bo mówi:

Wszystek lud gdy byżzał dał chwałę panu bogu.

Takieby sprawy zaprawde miały być Chrześcijańskich ludzi/ któreby
chwały y wmacniali społecznie wszyscy w wierze y w chwale miłego Boga.
czego napominając Pan do wszystkich wiernych swoich mówi: Niechay
ci światłość wasza przed ludźmi / iżby widzieli uczynki wasze dobre / a
chwalili Oycę waszego który w niebie jest. Z cudu Pana Chrystusowego/
ylo ślepy wzrok wziął/ nie tylo że on sam chwalił Pana Boga/ ale y w-
y i tłumacza/ widząc tak zaczął sprawę/ tak zaczął cudo/ dala cześć y chwa-
lę Panu Bogu. Tak bywa pospolicie że dobre sprawy/ dobry koniec biora/ y
chwały y chwałę Bożej obracają sye/ a zle do złego końca przychodzą.

Uczynimyśmy tedy tak / słysząc/ y wierząc/ iakie cudo Chrystus Pan v-
nię raczył / y iako z niego rośła cześć y chwala Panu Bogu od gminu o-
sł / który za Panem siedł: Tak też od nas niech chwala y cześć za to bez-
Panu Chrystusowi: Ektoremu: ku czci / y chwale / mówimy one słowa z
otem świętym: Królowi wszystkich wieków niesmiertelnemu wedle Bo-
ż / y niewidomemu / samemu BOGU/ niech będzie cześć / y chwala / na
wsi wieków Amen.

Matt. 5. ver: 16.

1. Tim. 1. ver: 17.

Summa Ewangelien tén tá iest.

I.

Naprzód przypomina Pan Christus Apostołom swym/poymanie/ i kę y śmierć swoje : co wszytko miało go podkć w Jeruzalem : co czyni trzech rzeczy.

Naprzód dla przestrogi Apostolskiej / aby sye z meki iego nie gozbyl Potym aby im to pokazal / że Królestwo iego nie miało tu ná swiat być za żywota iego/ iako sye oni spodzieli.

Trzecia przyczyna aby pokazal / że dobrowolnie ciérpiat : y przeto im powiedzial / od kogo miał być poiman / co sye mu dziać miało / iż miał być zabít / y trzeciego dnia zmartwychwstać.

II.

Powtórze pokazanie Ewangelia grubosć rozumu Apostolskiego / kć iásnéy mowy Pánstiej / o mece iego / y o śmierci nie rozumieli.

III.

Potrzenie pokazanie cud wielki / kć Pán nad ślepym uczynić rac dając mu widzenie. W czym Conterfetiue tu prawdziwie / że on był Mes

Isaie 35. versu 5.

as / bo to vrsad iego był / wedle Proroctwa Izaias / otwárzác do widenia oczy ślepym. Lecz tego ślepego to dobrodzieystwo podobnoby bylo potkalo / by był nie wołal pilnie y nie prosil vsilnie. Tak w tym ślepym

Psal: 12. versu 4.

wszytkim náuka / chcali być wysluchani w swych przygodach / y dolegli

ściach / máiz prosic Pána pilnie y mówic z Dawidem. Oświeć Pánie c

moie / abych nigdy nie zasnul w śmierć wiekuisz / y nieprzyias

ciel mój mi nie rzekl / przewyciezylem przeciw

niemu. A wołac máiz z tym ślepym: Je

zu Synu Dawidow smiluy sye

na demna.

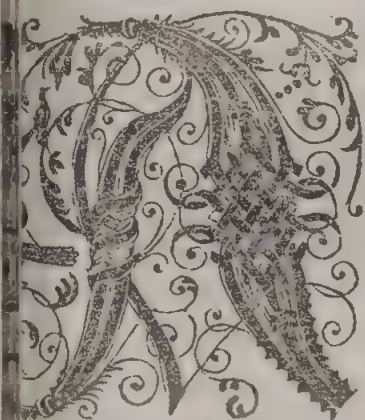

EWANGELIA ZIEY

WYKLADEM W WSTEPNA

brode, która po Lacinie zowā Cine-
rum według opisanja Máttheusza
Świetęgo w Kápit: 6.

Gdy pościecie nie bądźcież
smetni iako ludzie pokryci. Boc oni
zasepiaia oblicza swoje / aby okazali
ludziem że poście. Zaprawdę po-
wiadani wam że wzięli zapłate swo-
ie. Ale ty gdy pościś / pomaz głowe
twoie / a vmyy oblicze twoie / byś iye
ludziem nie zdał pościć / ale Otcu
twojemu który w skrytości iest: a Oj-
cie twój który widzi w skrytości / odplaci tobie. Nie skarbcie
ze skarbów na ziemi / gdzie rdza y mol psuje / y gdzie iye zło-
die podkopawszy wkradaia. Ale skarbcie sobie skarby w nie-
bie / gdzie ani rdza zepsuje / ani mol stoczy / ani złodzieie podkopy-
wa / ani wkradaia. Bo gdzie iest skarb twój / tamci iest y ser-
ce twoie.

Dawna z piśmā świetęgo pośa-
zac iye może / że P. Bóg / niedzy inśemi rzeczami /
które chciał mieć po człowiecze na świecie / pośt /
aby był od człowieka Pānu Bogu chowan / chciał
to mieć po nim : y przeto przez P. Korokā / na on-
czas / kiedy ku sobie powoływał lud / aby go na-
śladowali / tak do niego mówił : Nawróćcie iye
do mnie / w zupełnym sercu waszym / w poście / w
placzu / y w łkaniu. Rozdziéracie serca wasze / a
nie skaty wasze / a nawróćcie iye do Pāna Boga
waszego. Wiedzieli to wybrani Boży : wiedzieli też y ci / którzy Pāna Bo-
ga nie wali : przeto mieli te iedne wietczke / iż kiedy na nie przychodziła re-
dzina Bożey / tedy oni postem / a modlitwą gniem Pāniski błagali. Jest
tak iasny tego / w wielu mieyscach piśmā swietęgo / których nieco na-
wiedectwo przywiode.

Mas w Księgach Sedziów staręgo Zakonu / kiedy lud Izraelski wal-
czył na pokolenie Beniamin / od których gdy dwakroć byli porażeni płakali

ioelis 2. v:12. et 13.

Iudic: 20. a ver:
26. ad finem.

przed Panem/ y posćili sę won dzień/ aż do wieczora: ofiary zapalne/ y koyné ofiaruic / a potym Pána Boga sę radzili przez Kaptana Phineasa co mieli czynić dalej: y wzięli odpowiedź od Pána / że ie miał dać naza wręce ich: y porażili dwadzieścia y pięć tysięcy Beniamczyków / y tak pomścili/ sprośnie/ y okrutnie vmorzonéj żony Lewitowéj.

2. Paral: 20. a ver.
1. ad 24.

Także masz drugi przykład napisany w Księgach Królewskich / o zachacie Królu Judskim/ kiedy wiele nieprzyjaciół sę nani było spiknęło/ położyli sę byli w Asafonthamar: Powieda Historya: vlekł sę ich: Jozaphat boiażnia bázro wielka/ y vdał sę wszytek ná to: aby prosił o ratunek: y zapowiedział post wszytkiemu ludowi Judskiemu / y tak rósćie modlił sę do Pána Boga/ ze wszytkim ludem swym. A wysłuch Pan Bóg: bo nieprzyjaciele ich porażeni byli sami od siebie: bęąc sę/ od siebie pogineli.

1. Reg: 7. a ver: 3.
ad 15.

Także y rzecę przykład masz w Księgach Królewskich/ o ludu Izraelskim/ kiedy ná nápominié Samuelowé / Bálwany precz wyrzucili: Pána Boga swego sę nawrócili: Powieda Historya: że posćili ten dzień/ y mówili do Pána/ tobieśmy zgrzeszyli Panie: y smilował sę Pán nad nami/ y vniżył Philistyny przed nami/ bo Żydom dał Pan Bóg zwycięstwo z nimi.

Ionaz 3. a ver: 40.
ad finem.

A iż nie było lud Żydowski / postem gniem Pánuski vblagał częstotliwie/ ale też y lud poganiski: iásné świadectwo tego w piśmie świętym o Jonaszu/ który vwierywszy Jonaszowi Prorokowi wołaiącemu / ténim wy: Jeseze czterdzieści dni/ a Ninirwen będzie wyrwconé. Naprzód Ninirweniski / wstał z Stolicy swéj / zrzucił odzienné swoje z siebie/ a odeszł sę w wóz/ y vsiadł w popiele. Potym wszyscy obywatele w Ninirweni najwietšego do namniejšego także uczynili: y zapowiedział Król po dzień/ bydlu y wszytkiemu dobytкови/ że nie nie iedli ani pili: y tak co z mocy wołali do Pána/ y wyrzał Pan Bóg uczynki ich / iż sę odwrócił zły drogí swójey/ y zlutował sę Bóg nad złością/ która był rzekł uczyni / y nie uczynił.

Byłoby wiele przykładów inšych z písma świętego / lecz ie opuścę rozumiejąc temu/ że z tych każdy pobaczyć może / iż post był vcieczką ludu do vblagania gniewu miłego boga: bo tym/ to iest postem/ ludzie vpościli y vniżali ciała y chćiwosć swé przed Panem Bogiem. Tak Hester vniżyła swoje postem Panu Bogu. Tak Dawid. Tak Król Achab: Tak sę / pokore y vniżenie/ od postu zaczęli.

Hester 14. ver: 2.
1. Reg: 12. ver: 16.
3. Reg: 21. ver: 27.

Lecz aby każdy wiedział/ iaki był post v onych starych / tedy z písma świętego/ tak baczmy / że post v nich taki był/ iż posćili ieden dzień/ dwa wespól/ albo też y trzy/ nie nie iedząc/ ani pítac/ od godziny do godziny.

Judic: 20. ver: 26.

Przykład iednego dnia postu opisuie pismo w Synach Izraelskich/ walczyli z Beniamity. Drugi gdy sę vpamiętali od Bálwochwálstw Regum 7. W Dawidzie y w onych co z nim byli/ kiedy płakali śmierci Elá/ Króla Żydowskiego/ y Synów iego.

2. Reg: 1. ver: 12.

Przykład dwu dniu postu/ w Nehemiasu/ który dwa dni posćił. A trzech dni w onéj zacnéj Paniéy Hester/ ty w Ninirwitach.

Nehe: 1. versu 4.

Hester 15. ver: 4.

† Ionaz 3. versu 5.

* Dan: 10. v. 2. et 3.

Trzech Tiedziel post/ * posćzon iest od Daniela Proroka. A im wietšá žádza/ Panu Bogu chćiał służyć/ tedy zawždy od postu to zaczęli potym w modlitwy sę vdawał/ y w potrzebach swych Pána Boga wzywał. Tak czynili Apostołowie w Zborze swoim/ kiedy vřad Raznodziejski/ włowi y Barnabasowi zlećali. Ciż Apostołowie Barnabasi / y Pawel sę modlili za Kościoly/ które były w Antyochií/ w Pisidií/ w Ikonii/ y w Lystris / piérwéj posćili / a potym sę modlili: iako iest napisané w Dziełach Apostolskich: a pewna rzecz/ że post Apostolski / takimże był

Acto: 13. ver: 2.

Acto: 14. ver: 22.

em sprawowany od nich/ i takim wypełniali go Oycowie w starym Zakos-
to iest/ iż nie tylo od lubiezných pokarmów wstrzymawali syc/ ale zgoda-
nie iedli/ ani pili/ przez cały dzień. A taki post znaczy syc/ że był w Rosciele
zeszcząnistim starodawnym. Abowiem Concilium Chalcedonistie tak
 postanowiło: żeby postem nie zwano ani wierzone/ żeby ono post był/ którego
człowiek nie iedząc ani pijąc/ aż po modlitwach wieczornych/ ca v nas
sporem zowaz/ nie poscił. Post tedy tak w starym iako y w nowym Za-
wie/ ludzkiem dobrym y złym/ zawżdy z nabożenstwem/ z strachy serca/ y z za-
wżdy pobożności ku Panu Bogu przychodził: y takim sposobem ludzie
niego wstępowali/ aby drecyli sami siebie im przed Panem Bogiem/ o
m. A wysłuchajmy też Ezdras mowi: A Okazałem post dla tego/ abyśmy syc wdrecyli
nie: byac syc Panem Bogiem naszym. Posćili też dla tego/ aby wpożarżali w posćie
swoie Panu Bogu. O czym też y Dawid Swiety świadczy mówiac:
Pokażalem w posćie dusze moie.
Przeto Doktorowie swięci Chrzescijańscy/ post zowaz/ uczynkiem cnoty/
ist: rzecz dobrym porządkiem/ ku dobrym y uczciwym sprawom posta-
iona: y Etada trzy przyczyny/ dla czego post iest postanowiony:
Naprzód/ aby bystrość ciała człowieka była pobawiana.
Potym aby myśl człowiecza tym łacniej ku Panu Bogu syc podnio-
szę rzecz niebieskich pragnęła.
Potrzebie/ post iest postanowiony/ aby przez wdreczenie ciała/ człowiek
się popelnione w sobie karat/ y przez post za nie pokutował. A toć by-
gula/ albo wstawa porośchona swiętych ludzi/ czasu postu który posćie-
strzymawac syc od złości/ y grzechów: od rozkośy cielesnych/ y od pożar-
cia ciała potrzebnych: y tak we wszytkich pismach ich naydzieś: że on
od pokarmów/ iest mało ważny/ którego syc od złości grzechów y swęy
y człowiek nie wstrzymawa. Lecz y w dzisiejszemy Ewangelii Pan tak
o postu wzye raczy/ któryby był próżen wśelkiej obłudności/ a był w pro-
ci/ y wśelkości serca człowieka/ iako to Ewangelia opowiada
/ lecz ie opuścic:

**Gdy posćicie/ nie bądźcie smetni/ iako
ludzie pokryci.**

W tym wszytkim Capitulum Mattheusa Swiętego trzy rzeczy
w Pharyzeuszach onych pokrytych/ strofować raczył/ a zwolentki swo-
wzył: aby na Ektate Licemierczy/ sprawiedliwości swęy nie czynili przed
godziny do godziny/ aby byli widziani od nich: która to sprawiedliwość/ w tych trzech
ch Izraelitach Chrystus Pan pokazać raczył.
Naprzód w rozdawaniu ialmużny.
Potym w Modlitwie/
Potrzebie w posćie.
Tę trzy rzeczy Chrystus Pan sprawiedliwością nazwać y wzye raczył/
alego że ta sprawiedliwość nie była doskonała w Licemierkach: bo ia-
wzyli ku próżnej ludzkiej chwale tym sposobem: gdy ialmużne dawali tra-
by ludzie baczili ich szczerobliwosc/ y pocztuosc im przeto wyrządza-
Także gdy syc modlili/ na rogach vlic stojac modlili syc/ aby byli widziani
idzi. Kiedy też posćili/ działali syc smetnymi/ y zasępiali twarz swę/
nie baczono że posćili: Otóż dla tego/ że na chelpe y na chwale ludzka/ te
nki sprawiedliwości czynili: nie była ich doskonała sprawiedliwość.
Aleby była doskonała w Apostołach/ wzye ie tego Pan Chrystus mówiac.
Nie syc tego strzeżcie/ abyście sprawiedliwości waszey/ to iest ialmużny/
modlitwy/

1. Esdre 8. ver. 21.

Psal: 34. versu 13.

D. Thomas lib. 2.
questionum The-
ol. g. quast. 147.

Sprawiedliwość
ludzka na czym
zależy.

modlitwy/ postu/ nie czynili przed ludźmi/ żebyście od nich byli widziani/ gdzieby inaczej było/ nie będziecie mieć odpłaty od Ojca waszego/ Któż niebie jest.

O dwu rzeczy tedy/ z tego miejsca Ewangelii będziem pisać. Napięć o sprawiedliwości naszej a potem o poście.

Jako rzecz jest potrzebna sprawiedliwienie/ albo sprawiedliwość/ człowiekowi każdemu: Tak potrzebna jest rzecz temuż człowiekowi/ dziecko/ w czym należy jego sprawiedliwość/ albo sprawiedliwienie. Cobyśmy się snadnie każdy nauczył/ iako nakrótcey będziem moc to tu pokazać.

Doktorowie świeci dwoiaka sprawiedliwość/ albo dwoiakię sprawiedliwienie/ z pisma świętego być pokazałi. Nazwali te być sprawiedliwość pierwszą/ która mamy przez Pana Jezusa Chrysta/ y przez jego odkupienie/ a ta druga jest nam stała z łaski łaski Bożej/ a nie z zasług naszych: y która jest sprawiedliwością/ Pan Bóg nas sprawiedliwia na Krzyżu/ z łaski łaski Bożej bez zasług naszych. Tej sprawiedliwości/ Paweł święty na wielu miejscach dowodzi/ opowiadając/ że jesteśmy łaską Boga zbawieni/ nie zasługami/ Bóg jest/ y nie z czynów naszych. Przeto próżno kto się ma chlubić/ to z siebie miał. Dla czego iednak y na drugim miejscu Paweł święty dowodzi: że człowiek jest sprawiedliwion przez wiarę/ o krom czynów zewnętrznych/ z wiary Pana Jezusa Chrysta. A na drugim miejscu: Którzy wierzą/ powinni sprawiedliwość: abowiem sprawiedliwy z wiary żywie: y nie pozbawna rzecz bez wiary podobać się Panu Bogu. Pierwsza tedy sprawiedliwość naszą Chrzescijańska/ jest wiara w pana Jezusa Chrysta/ przez którą przechodzi Chrzescijaanom łaska Boga/ dla zasług Pana a zbawiciela naszego Jezusa który chesiny mu mgdy nie zasłużyli: Te sprawiedliwość/ oni którzy są Ewangelikami zowią/ nazywają sprawiedliwością wiary: a nasze Katołowie/ zowią ją sprawiedliwością pierwszą. Przeto je jest gruntem sprawiedliwości wtórej: bez którego gruntu/ ta sprawiedliwość wtóra ničem by była.

Te sprawiedliwość wtóra w dzisiejszej Ewangelii Pan opisał/ dy iakimuzne/modlitwe/post/sprawiedliwością zowie: Którzy sprawiedliści stopnie/ tak Prorocy/ Ewangelistowie/ y inszy Apostołowie/ w Pismach swym pilnie nam opisałi: y ta to sprawiedliwość wtóra czynów dobrych iako jest potrzebna/ sam Pan/ a zbawiciel nasz na wielu miejscach pokazuje w Ewangelii świętej raczy: kiedy dobrym czynom zapłate obowią: kiedy tak przez przypowieści/ iako y przez napominanie wszystkich czynów dobrych/ czynili: kiedy wypełniać z zakonem wieczny żywot obowią: kiedy tym co dobrze czynili żywot wieczny/ a tym co źle potępienie omdnia ostatniego sadu opowiada.

A iż każdy wierny Panu Chrystusowi stawia się sprawiedliwym/ czynów dobrych/ tak tego dowodzimy.

Tak nas wiernych napomina Jan święty: Synaczkowie nie dajcie nikomu zwodzić: kto sprawiedliwość czyni/ sprawiedliwy jest. Chceś mieć dziecko która to sprawiedliwość: wypisuje ię Ezechiel Prorok/ wskazując y sprawiedliwość/ y sprawiedliwego/ kiedy tak mówi: Mąż będzie sprawiedliwy/ nie bałwochwalcą/ nie cudzołożnik/ nie gwałtownik/ nie wydziera/ będzie iakimuznikiem/ nie będzie lichwiarzem/ strzec się będzie nieprawdy/ będzie sprawiedliwym sędzią/ będzie chodził w przykazaniu Bożym/ aby nie było prawdy: powiada Prorok: ten sprawiedliwy jest: żywotem będzie/ mówi Pan Bóg.

Takież sprawiedliwego Dawid wypisuje temi słowy: Panie Któż będzie mieszkał w przybytku twoim/ albo kto będzie odpoczywał na górze twojej/

Ephes. 2. ver. 8.

Rom. 3. versu 28.

Galat. 2. ver. 16.

Philip. 3. versu 9.

Rom. 1. versu 17.

† Hebrae II. ver. 6.

Matt. 19. ver. 24.

Ioan. 5. versu 29.

1. Ioan. 3. ver. 7.

3 Pisma świętego sprawiedliwości opisanie.

Ezech. 18. a ver.

5. ad 10.

Psal. 14. a ver. 1.

ad finem.

świąt

byli widzieli: Ten który przez zmaży chodzi / a czyni sprawiedli-
wość / kto mówi prawdę / kto w języku nie czyni zdrady bliźniemu / nie czyni
złego / y nie pośmięwa sę z niego / ze złymi nie towarzyszy / a z onymi co
boia Pana Boga ma społeczność / który prawdziwie przysięga / pieniedzy
nie chęć nie dać / z niewinnego darów nie bierze : ten y taki / nie tylo że spra-
dliwy jest / ale nie będzie poufion na wieki.

Tóż czytaj y v Izaiasza w Kapitulie. 33. Już tedy możesz zobaczyć co
sprawiedliwość / y który człowiek wierny / jest na świecie sprawiedliwy.
Iako on człowiek / który grzech czyni wedle świadectwa Jana świętego
yabla jest : bo dyabel od początku grzeszy : tak który dobrze uczynki czyni /
Oga jest : tego Jan święty tak dowodzi : Każdy kto sę rodził z Boga
nie czyni : y potym znać Syny Boga y Syny dyabelskie : abowiem
nie jest sprawiedliwy / nie jest z Boga : Tedy z tym idzie / iż kto jest spra-
dliwym / jest z Boga. Pytasz iako będzie sprawiedliwym : Wskazaniem
awida / y z Ezechiela / y sprawiedliwość y sprawiedliwego.

Jesli na Prorokach mało masz : atóżci dowodze z słów Pana Chrystusa
y który ialmużne / modlitwe / post / sprawiedliwość zowie : który o-
ne sprawiedliwość zowie / niż była Licemiercza : nie gniewać sę
z bliźniego / nie wragać go złemu słowu / przeprosić / iestli co komu złego v-
ni albo zawiad / pożyżeniem cudzej żony nie pożędać / krzywdy stronić
nie przysięgać na niebo / na ziemię ić. czynić dobrze tym którzy nie
widzą y modlić sę za prześladowniki / y potwarce : toć Pan zowie okwi-
ca sprawiedliwoscia.

Komuz t. dy więcej będzie wierzył / Chrystusowi PANTU / Prorokom / y
stolom iego / którzy dobrze uczynki sprawiedliwoscia zowa : Czy Lutero-
który każdy dobry uczynek grzechem być nazywa / y mówi tak w każdym
unku dobrym człowiek grzeszy : A iesli sprawiedliwość tylo w wierze na-
iako Luter wzy : sama wiara y sprawiedliwia : Dla czegoż Pan tak pil-
uczynki dobrze zaleca / czynić ie rozkazuje / y zapłate im obiecuje : Lecz iż na
ch miejscach postylle o tym sę dosyć pisało / tu więcej okolo tego zabaz-
nie sę nie będziemy / tylo na przestroge to powiadam : że sprawiedliwość
w sę / to jest łaska Boga przez Pana Jezusa Chrysta / y iego odkupienie /
z sę łaski dana / jest grunt sprawiedliwosci naszey. A uczynki cno-
sę / sę budowanie na tym gruncie pożyteczne do chwaly wieczney / do
cia zapłaty obiecany / y do otrzymania obietnic Pana Chrystusowych :
Dobroby wiary / światłość na świecie bezpiecność sumienia / światłość /
Paniem Bogiem / y okwita zapłata. Tylo niech będą czynione tu części
wale P. Bogu / na dobry przykład innym : A z nich niechay nie pro-
chwaly / y chępy tego świata nie szuka. Czego Pan Chrystus w dzisiey-
Ewangeliiy przestroge czyni / gdy sę kaže posć bez smutku / bez zafępie-
na oblicza / bez okazania przed ludźmi : y powiada / że taki post / Ołciec
y który widzi w skrytości / odpłaci tobie.

O tym posćie tedy nieco ieszcze pisać będziemy : Bo jest różnica wielka /
miedzy nowymi Ewangelii / a miedzy starożytnymi Chryścianami o post.
Starożytni Chryścianie / o posćie tak rozumieli / y tak Doktorowie
meci dawni wypisowali go : Post jest / wstrzymywanie od iedzenia / y od pi-
ia dla pohamowania grzechu / y dla sposobniejszego nabycia żywota wie-
go. Czego Jeronim święty tak poświadcza gdy mówi : Post / nie tylo
doskonala cnota : ale wszystkich innych cnot jest fundament / poświęcenie
y stopność taka / przez której żaden Boga nie ogląda. A Augustyn świę-
y post a ialmużne powiada być strzydlami / każdego człowieka modlitwy /
dłana Boga. To taki post pokazowali / y opisali Doktorowie świeci
starożytni.

Isaie 33. a ver: 17.
ad 21.

1. Ioan: 3. ver: 8.
Ibidem v: 9. et 10.

Matt: 5. a ver: 20.
ad finem.

Opisanie postu
wedlug starożytnych
winych Doktorów.

Secundum Theo-
logos 4 sententia:
distinctio: 15.

Epistola ad De-
metriadem.

Przeciwnych Do
którów nicowas
né rozumienie
postu.

Zbłania sąleśné
go rozumienia o
poscie.

Luca 21. ver: 34.

1. Cor: 6. ver: 10.

Isaia 5. v. 22. et 20

Luca 6. versu 21.

Chwała BŹa
dwoiaka.

Post nowych Ewangelików Doktorowie ich/ inaczey opisuią/ y
są/ że to jest post / skromność w iedzeniu/ y w pićiu/ y żyć trzeźwie : pon
daćac że w pićiu/ y skromnie w iedzeniu/ jest wstawniczny post. Skromne
dy iedzenie/ y pićie/ postem nazywali : na to nie pamiętaiac / iż pismo św
pokazuje/ inśa być skromność w iedzeniu / y w pićiu/ a inśy post.

Skromności w iedzeniu / y w pićiu/ Pan wczyc raczy gdy nas nąpo
na/ żebyśmy syc strzegli pilnie/ aby obżarstwem/ y pijanstwem/ nie obc
lismy sami siebie/ gdyż pijanice Królestwa BŹego nigdy otrzymać nie
ga. Nieskromność tedy w iedzeniu/ y w pićiu/ nigdy syc Pánu BŹgu
podobala : y nárzekac Pan BŹg raczył przez Prorożá/ na ony którzy syc
żnymi czynili ku pićiu winá / a mocnymi do pijanstwa : którzy odmieni
dzien w noc / a noc w dzień ić. Chciał tedy PÁN mieć zawždy po człowi
skromność w życiu wśelakim : a wśakże iednak post/ osobno chciał mieć
wielki wzgląd na té miał którzy mu sęczyrę posćili. Różność tedy jest
wždy w piśmie między postem/ a między skromnym używaniem iedzenia/ y
cia. Co iż Ewangelicy nowi pomięśali / dla tego to uczynili / żeby po
Zboru Chrzesciánstkiego wyrzucili / y tak go ludzioru pohydzili / żeby zg
nim wzgárdzili. Co aby śnádniey im było/ y łatwiey to w ludzioru wómówili
dy piśa y powiadaia / że po posćie nic : przeto / że im człowiek nie zasług
żywota wiecznego. Co iako prawde mówia : dzisieysza Ewangelia to iak
pokazuje / w której Pan Chřstus wkaże zaplate perwóna dobremu postu
być człowiekowi od Oycá niebieskiego. A na drugim miejscu mówi : B
gostawieni / którzy teraz łącznicie / bo będziecie nasyćeni : Sals tedy to
sęczyrę/ aby post wiernych Pána Chřstusowych/ gdy będzie od nich w on
niu sęrcá/ y w powściągliwości od grzechów sprawowan / zaplaty żyw
wiecznego mieć nie miał : gdyż ma za soba obietnice Syná BŹego / że
Oyciec niebieski pláćić będzie.

Jesze dla pohydzienia postu/ tak Doktorowie nowy Ewangelicy
wiadaia : Po posćie nic : dla tego że nie przynalezy do chwaly BŹej.

Na to im tak odpowiadamy / że y tu wśczypliwie przeciwko postu
mówia : bo chwala BŹa jest dwoiaka / iedna jest osobliwa / druga
powśechna.

Osobliwa chwala / Pána BŹgá chwalimy wsty náśemi/ kiedy mu
brazeczemy / iemu dzieki / y chwale czyniemy/ iego wzywamy/ do niego
wćiekamy / iego nášym stwozycielem/ rozmnozycielem/ y dobrodzieiem
znawamy / za dobrodzieystwa iego iemu dziekuiemy / wśechmocność m
iego przed światem wyznawamy : to jest osobna chwala która Pánu BŹ
czyniemy/ która nalezy w wśnym wyznaniu.

Jest druga chwala BŹa / która powśechna zowiemy / która zalezy
każdyim dobrym uczynku : bo każdy taki kto dobrze czyni zawždy Pána BŹ
ga chwali : bo w ten sposób dobrze czyni / że Pan BŹg tego po nim chce
Otoż aby wola BŹa pełnił : uczynki své iako nalepię może/ do téżę w
BŹej stosić. Abrahám kiedy Pánu BŹgu wwierzył / kiedy syc mu w
słuszeństwo wdał/ kiedy Syná swego ofiarował/ aza Pána BŹgá w tym
chwalil/ kiedy przykazanie iego wypelniał : Moyses kiedy Pánu BŹgu w
rzył do Egiptu sędi / w Egiptcie cudá czynil/ lud BŹy z Egiptu wywi
przez Morze czerwóné suchými nogoma/ a Egiptczyki potrácił : aza w t
sprawách Pána BŹgá nie chwalił : aza tu z iego spraw Pánu BŹgu ch
lá nie roślá : Synowie Żydowscy/ kiedy syc do Pána BŹgá nárzacałi/ b
wany pśowáli / wniżaiac sami siebie przed Pánem BŹgiem posćili : J
w tym PÁn BŹgá nie chwalił : A krótko z tego syc wyprawuic : A
stolowie Pánscy kiedy posćili / kiedy syc modlili / tak moc przepowia

aczej opisują Bożego insym dawali: Żaż w tym Pana Boga nie chwalili: Żaż
ch sprawach ich Panu Bogu chwala nie rośli / Ktoby inaczej mówić
st. Skreślił / bierzoby sye na tym mylił: bo takie sprawy / Które wypełniała wola
c / iż pismo święte / rozmnaziała chwale Bogu y przynależa do chwały Bożej. A iż post
f. post. iest: tedy go omilnie nowi Ewangelicy odstrychneli od chwały Bożej:
y gdy nas napomina / ma im być wierzone / bo wtęy mierze falesni są.
wem / nie obawia / Maia iestże y trzeci dowód / którym post burza / powiadać: postu nie
orzynac / zeba / bo nie przynależy do vsprawiedliwienia: gdyż vsprawiedliwienie na
e Panu Bogu / Maia sama iest. Który argument albo wywodom tak odpowiadamy.
ony Który / Rzecz która od człowieka gniw Boży hamuje / pómste Boga oddala /
Który odmu / Boga przynosi / y która należy do vsprawiedliwienia człowieka: post
wzdy po człowieku / y przeto post należy do vsprawiedliwienia.
bno chciał / Pierwsza część wywodu iest prawdziwa / że Pan Bóg pómsty nie
osnosc tedy / Maia y lasti nie daie iedno tym / którym grzech odpuszcza a v siebie vspra
niem iednego / Maia ie. A iż dla postu pokornego / czynil to Pan Bóg Dawidowi / A
czynili / żeby pokorni / Krolom / Tinnwitom / y insym iakom to pierwszy w tymże wykt
hodził / żeby Ewangelicy pokazal: tedy y wtóra część dowodu naszego iest prawdzi
idzie minorem / Bo ia pismo święte prawdziwa być pokazuje: a ktemu że o poscie ta
wieł nie zastrzeżemy / Który sprawuje wierni Pana Chrystusowi: przeto v wiernych /
Ewangelia to / Która to sprawuje: należy im iako y insze podobne sprawy do vsprawiedliwie
a dobremu postu / Otóż y w tym człowiek Chryścijański ma być opatrniejszy / aby ta
yscu mówi: / mylnikam wiary nie dawal.
i: / Który tedy / Czwartý dowód / którym post z hydził iest ten. Brakowanie pokar
ie od nich w / iest wielki grzech: a iż post ma w sobie brakowanie pokarmów / wedle
i: / zapłaty / iestich wstaw: tedy ten post z grzechem iest / y nie ma być chowan.
a Boga / Ma co im tak odpowiadam. Post miał zawždy brakowanie pokarmów
stawy Papiestki / ale z pobożności ludzkiej. Przeto Hester Krolowa
Ewangelii / Która Krolowstie / y potrawy odmienila / Kiedy posila w ptaczu y w la
wary Bożej. / Judith ona Pani słachetna brakowała potrawami v holofernesa
przeciwko potrawom Nabuchodonosorowego / y niechciała sye pomazać potrawami
bliwa / dwugłymi. Dawid Krol y Priorek post w oleiu tylo odprawował: y mó
o Pana Boga: Ciało moje odmienilo sye dla oleiu. Daniel święty
semit / Kiedy w / Ananiasz Misael y Azaryas w Chaldei bedac w niewoli / brakowa
damy / do niego / potrawami: a wzdy im Pan Bóg był miłosierw / y nie mieli grzechu w tym
dobrociem / go. Apostolowie Panscy w pokarmach brak rozkazali wiernym tak
redmnośc / iac: Zdalo sye Duchowi świętemu y nam / abyśmy nie wiecéy nie kładli
Która Panu Bogu / as ciężey / iedno te potrzebne rzeczy / abyście sye wstrzymawali od tych
y / Które ofiarowano Bálwanom / y ode krwie / y od záduszonego. A wi
y / Która za / Nie nie Papiész postanowił brakowania pokarmów w post / ale pobo
zawždy Panu / y nabozenstwo ludzi świętych / Który czasu postu / rokosne potrawy
go po nim / cali / na chlebie spopiolem a z woda przedstawali: y takim postem wni
zoje do tezy / ciála y dusie swe Panu Bogu / a pan Bóg wdzięcznie od nich to przy
Kiedy sye mu / ac raczył: y wysluchawać ich w prośbach y w Modlitwach ich.
na Boga w / im poznac każdy moze / że Pan Bóg łaskawsy był zawždy na te / Któr
y Panu Bogu / brakowali czasu postu potrawami / a prostemi pokarmami odżywiali.
z Egiptu w / we: a niż na one Których był brzuch Bóg / iako y podjis tych Ewange
otracił: aza / iest.
Pana Boga / Iestże ieden do zniszczenia postu maia dowód / powiadać: Potrzeba
oga nawracal / Chryścijańskiemu człowiekowi od grzechów a nie od pokarmów posćić.
iem posćili: / Ma co im tak odpowiadam: iedno z drugim złączone te rzeczy są przed
wyprawiać / tem barzo dobre: ieden post przez drugiego / mało albo zgoła nic nie iest
oc przepowia / czny: tego naszych przodków dobrych Chryścijańców wzyli Doktoro

3.

4.

Heister 14. ver: 2.

ludith 12. v: 2. et 19

Psal: 108. ver: 24.

Danie: 1. ver: 8.

Acto: 15. ver: 28.

Philip: 3. ver: 19.

5.

Post który praw
dziwy.

Ambrosi^o de He
lia & Ieiunio.

wie święci: Uczyli Bąznodziecie starodawnego Kościoła Chrześcijan
go / y weza podjis: że mało waży wysuszać ciało postem / ieliż ono ciało
dzie nadete pyha: pościć od potarmów / a nie wstrzymawać sse od g
chów: wiać ciało iedzenia y picia / a dopuścić mu lubieźności roztosny
Otoż taki post pożyteczny wezono zawždy być w Kościele Chrześcijan
skim powszechnym / Który był od grzechów y od potarmu. A żeby od g
chów przedzy człowiek ciało swe odsadził / postem ie piérwex dziezył y
mil: bo o poście Święty Ambrosy tak wezy: Post prawdziwy / iest sm
grzechu / wykożenienie złości / lekarstwo zbawienia / macica łaski / fun
ment czystości. Po tym wschodzie człowiek do Pana Boga przedzy przy
dzi. Tym wschodem / piérwex niż ognistym wozem Elia / do Pa
Boga wstąpi.

O Kazalem tedy / co iest post / iako iest potrzebny / y iako pożyteczny
wiekowi: iaki ma być / y iaki w starych y ludzi w starym y w nowym Za
był: iakim go sposobem wiernym swym Pan Chrystus zalecił / y iakim
bielnicami ozdobić go raczył. Nasstatet potaje nauke pąńska / Która
Zwoleniki swe / co czynić mieli gdy sse pościli / co w tych słowach Pan
Kazuje.

**Alle ty gdy sse pościsz / pomaz głowe twoie / a
mny oblicze twoie / rc.**

2. Reg. 14. v. 2. et 3.

Jeronym święty wypisuje zwyczaj w ziemi Palestynskiej / iż oni
ktorzy sse pościli y ktorzy w iakim smutku byli / tedy nie chędożyli sse / y
chędostwo głowy mało dbali: iako masi przyklady iesne w Dawidzie
mu Syn umarł z cudzołóstwa z Bersabe wrodzony. Drugi z onęx mę
Tektwicki / Który Joab mówił: Zamysł sobie žalobe / a oblicz sse w žal
facy / a nie pomazuy sse oleiem / żebyś sse zdała niewiasta / Która ni
dawny czas oplakiwa umarłego: y tak wniđiesz do Krola Dawida /
Otoż obyczaiowi onęx ziemi Chrystus Pan folguit / wezy Apostoly
żeby oni czynili o chędostwo ciałom swoim czasu postu / iakie byli
czynić inſy czasu wesela. A co Licemierney odprawowali z frąsunkiem
by to oni czynili z weselem: gdyż pomazanie głowy oleiem znaczyło
myśl / y wesołe serce.

Tak tedy Pan nauczyns postu Apostolów swoich / aby ku części y
le Bogu pościli / nie ku chępie swiata / ani swęx próżney chwale: A
im nauke daie mówiac:

**Nie starbcie sobie starbów na ziemi / gdzie rdz
mól psuie / y gdzie złodzieie podłopawſzy
wykradaia / rc.**

Łakomégo zgromądzienia Pan tu Apostolom y w Apostoléch
nym swoim zakazuje / potażuiac to / że nie iestefiny obywatelmi tego s
ale nieſieczany iestefiny Królestwa niebieſkiego. Otoż łakomé zbieranie
bów moze nam służyć do czasu na świecie / ale nie wiecznie: y przeto
wiedſka pilności każe sse starać o rzecz wieczna a niż doczesna.

Druga przyczyna Pan kładzie / że omylné iest łakomé zbieranie star
iż sse na świecie psuia / y rdza / y molem: y złodzieie kradną. Przeto
nym nadzieie mieć / co tak ginie y niſieczie. A iż przeżna w takich rzeczach
dziecia / tedy też niema być o tym wſilnie łakomé staranie. A iż we
rzeczach należa starby ludzkie / to iest w pieniadzach / w ſatách / w dr

Starby w tym
należą.

Kamie

niach: tedy Pan wſhytkich tych trzech rzeczy wkaſzał ſkaze. Bo pie-
leżące rdza pſnie: a té kćóre w uſzywaniu ſa czas trawi. Szaty zaśie
ryſie: a kámienie drogie/któremu ani mół ani rdza nie nie uczyni/ tedy
ey wkradnie: owo wſhytko ieſt pod zginieniem. Otóż acz cſłowiekowi
zeczy potrzebne/ iednak łakomie niemara być zgromadzane.
Ładto iż bogactwa tego ſwiata omylné ſzczęście máia: tym cſłowiek
w nich ſie kochać ma. A iż omylné ſzczęście ieſt bogatych ludzi/ przy-
ſa tego w piſmie ſwiętym. W Manáſſeſie Królu Judſkim / któzy be-
królem wielkim / był potym niewolnikiem y więzieniem w Babiloniey.
ſiedmdziesiąt Królów/ ieden Adonibezeł poymał / y obciął im konce
w rąk y w nóg/któzy zbierali w nieg odrobiny pod ſtołem ieſt. A gdyż
omylné ſzczęście ieſt bogactw / y ſkárbow: tedy ſłuſnie Paweł S.napo-
wſhytkich wiernych mówiac: Aby wniepewnych bogactwach nádziecie
eli/ ale w PAnu BGu żywym. A iálmuzna/ miłóſierdziem/ ratowa-
wobogich / ſkárbili ſobie ſkarb w Pana Boga w niebie. A iż té ſłowa
omych Pan mówić raczył/ nie do tych co pobożnie máietnoſci náby-
z tych oſtátnich ſłów Pańſkich obaczyć ſie moſe kiedy mówi:

Gdzie ieſt ſkarb twój/ tamci ieſt y ſerce twoje.

Abowiém gdy myſl wſhytká łakomego ieſt/ aby zbierał: a zebrane aby
miał: ani ſwym ani z ludzkim pożytkiem/ tedy rzecz to prawdziwa ieſt/ iż
łakomego ſkarb/ tam ieſt wſhytko iego ſerce/ wſhytká iego myſl/ wſhyt-
ka práca: Przeto Paweł S. łakomſtwo zowie chwale bálwochwál-
bowiém iáko bálwochwálców wſhytká nádzieia y myſl záwždy była w
w Dáwidu w hwanách: tak łakomego cſłowieká/ wſhytká myſl ieſt w pieniądách /
w pieniądách.

tedy ná ſwiecie mamy ſie o ſie ſtárac/ iáko byſmy dla tych czeſnych
onych wiecznych nieſtráćili: toć PAn chce po nas mieć / y dla tego
ſym nápominianiem przestrzegáć raczy/ żebyſmy ſie więcej w wiecznych
now doczeſnych rzeczách kochali: a przez modlitwe/ poſt/ y iálmuznę w
u / iákie by: ſobie ſkárbili: gdyż wiemy żeſmy tu nágo przyſli / z żywota mátek ná-
rali/ z tráſnit / y zás nágo do ziemié póydzimy. A to w on czas kiedy ſmierć Króle/
ciem zacięty/ pány/ zproſyymi chłopcy zrówna. Przeto ſłuchaymy Pana náſzego:
ic/ am ná ſwiecie zbożny pobyt: záchowa od przygód y niedze/ da ſłuſnie
/ aby tu czeł / żywienie wedle ſtánu káżdego / a po ſmierci raczy dáć wieczny żywot A.

Summá Ewángeлий téy tá ieſt.

Wzód pokáźnie Pan / iákim ſie poſtem biżydzić raczył / a iáki ieſt poſt
ep żyeczny/ nie z ſtrony poſtu / ale z ſtrony onych/ któzy poſćili: bo poſt
pyteczny ieſt/ ma ſwiadectwo y nowego y ſtárego Zákonu.

Duga Pan náuče dáie/ że káżda ſpráwa/ lub y nálepſa / ieſli nie będzie
wáclmi tego / ci/ tu chwale Pánu BGu czynioná/ nie ieſt cſłowiekowi pożyteczná /
łakomé zbierá / iákie by: ſobie ſkárbili: gdyż wiemy żeſmy tu nágo przyſli / z żywota mátek ná-
rali/ z tráſnit / y zás nágo do ziemié póydzimy. A to w on czas kiedy ſmierć Króle/
ciem zacięty/ pány/ zproſyymi chłopcy zrówna. Przeto ſłuchaymy Pana náſzego:
ic/ am ná ſwiecie zbożny pobyt: záchowa od przygód y niedze/ da ſłuſnie
/ aby tu czeł / żywienie wedle ſtánu káżdego / a po ſmierci raczy dáć wieczny żywot A.

Dotrzedzić wzy Pan/ o iákie ſkárby mamy ſie ſtárac/ y kiedy mamy ſobie
nie zbieránie / iákie by: ſobie ſkárbili: gdyż wiemy żeſmy tu nágo przyſli / z żywota mátek ná-
rali/ z tráſnit / y zás nágo do ziemié póydzimy. A to w on czas kiedy ſmierć Króle/
ciem zacięty/ pány/ zproſyymi chłopcy zrówna. Przeto ſłuchaymy Pana náſzego:
ic/ am ná ſwiecie zbożny pobyt: záchowa od przygód y niedze/ da ſłuſnie
/ aby tu czeł / żywienie wedle ſtánu káżdego / a po ſmierci raczy dáć wieczny żywot A.

nam day Pánie Boże. **AMEN.**

ee ee

2. Paral: 33. ver: 12.

Iudicum 1. ver: 7.

Adonibezeł pá-

nował w Bezeł.

1. Tim: 6. ver: 17.

Ephes: 5. verſu 3.

Job 1. verſu 22.

11.

Pſal: 113. verſu 2.

111.

EWANGELIA Z IE

WYKLADEM W NIEDZIEL

pięrwszą w poſt Chrzescjański, według
piſania Máttth: 5: w Kápit: 4. A zowa
od Introitu ná Mſzény Inuocauit.

Dedy Jezus wiedzion iest
puszczą od Duchá / żeby był ku
ode Dyabła. A gdy sýe poſcił c
dziesięci dni y czterdzieści nocy /
tym łaknął. A przystąpiwszy do
go kusiciel rzekł mu. Jesliżes ty
syn boży / rzecz aby to kámenie c
bem sýe stało. On odpowiedział
rzekł: Napisano iest / nie w sam
chlebie żywie człowiek / ále w wſelkim ſłowie które pochod
yſt Bożych. Tedy go wziął Dyabel do miáſta ſwietego / y
ſtawił go ná ſamym wierzchu Koſciola / y rzekł mu: Je
iest Syn Boży / ſpuſćże sýe ná dol. Boć iest napisano / że
yolóm ſwoim roſkazał o tobie / á oni w rełách będą cie no

bys

snac nie obrazil o kamien nogi swojej. Powiedzial mu zas
us: Napisano jest/ Nie bedziesz kusil Pana Boga twego.
wzial go Dyabel na gore wysoka barzo: y ukazal mu
wysokie Królestwa swiata/ y slawe ich/ y rzekl mu: Toc
wzrodo dam/ iesli padasz mi chwale. Tedy mu rzekl Je
su: Idz precz Szatanie: Bo napisano jest/ Pana Boga twe
nie bedziesz chwail/ y iemu samemu sluzyc bedziesz. Tedy go o
puszczil Dyabel: a oto Anyelowie przystapili/ y sluzyli mu.

Spolicym zwyczajem zawn
zdy sye tho na swiecie zachowywa / iz ludzi
zacnych cnoty/ pobożności / męstwa zwykli
ludzie na przykład brać / y insze do nich na
pominac. Takci y Pan a Zbawiciel nasz /
gdy narod żydowski do chwalebnych spraw
y cnót napominac raczył: tedy im Abrahama
ma przodka ich na przykład dawal/ mówiac
do nich: Jesliście Synowie Abrahánowi/
czynicież uczynki Abrahánowe. A iz tenże
żydowski naród/ szczył sye tak wiele Moyo
zessem y Zakonem iego/ iako y Abrahámem:
mniwczym ani iego samego/ ani Zakonu iemu od Boga danego/ nie na
rowat ani pelnit: Przeto Pan nasz mówic im raczył: * Daj wam Mójzesz
Zakonu nie dal/ a żaden z was Zakonu nie pelni: Wym też y poganistie Zi
stie chciał przywodzić / tedybym to pokazal / że y onych ludzi Poganistich
y męstwa/ czynności/ y dla rzeczypospolitey oney w której żyli/ prace/
la żadney inszey rzeczy / tak pilnie napotomnie czasy pismem wyrażone
historiách napisane sa: iedno dla przykładu ludziem na potomnie czasy.
dci męstwo y mądrość y sprawa wojenna/ wielkiego Alexandra / Juliusza
cesarza/ Augustusa y inszych / tak pilnie opisané sa: aby Królowie y lu
stanów wysotich/ z nich wizerunk brali: tak do męstwa/ iako y do rzadu
lkiego / który przynależy im iako swiata władnikom. Stad też okru
stwa Nerona/ Domiciana/ Severa/ Marimiana Cesarzów/ także sa pi
mu podane: Aby ciż zacni Bózy pomazancy Cesarze y Królowie/ okru
stwa sye wystrzegali: pamietając ze okrucienstwo nie tylo ludziem/ ale
mu Bógu obzydliwe bylo. Przeto okrutniki Pan Bóg gwałtowna
mreia zawždy karal. Jesliż tedy żydowie wybrany lud Boży od Pana a
Zbawiciela naszego/ pilnie do tego napominani byli/ aby cnotliwych spraw
Abrahánowych/ Izáakowych/ Jakobowych / y Mójzeszowych naśladowa
li: Jesli poganie Historiami swemi/ Cesarze y Króle napominali/ którychby
st / nie w / ob podobnych w męstwie/ w cnotách naśladować mieli: Vczyli sye też y
e które podobieństw okrutników / y z tego swiata ich zeszcia aby sye okrucienstwa
nie trzegali: Jesli Kurciuse/ Scerwale y ony Horaciuse Rzymistie/ wszytkim
wciem Rycerstim / aby oyczynne swa milowali / na przykład na potomny
ze dawali: Coż rozumiesz iesli to złe zbór Apostolski/ Chwał Vczniów ich/
napisano / o obliwosc Koscioła/ y nauki tychże Apostolów / ich naśladowców v
y ita: że w sprawach pobożności nam potomkom swym na przykład / na
naśladowanie/ nie tego inszego/ ale samego PANA y Zbawiciela naszego /

Anno Christi 30.
Idibus Ianuarij fe
ria 2. Luna 5. In
dictione 3.
† Ioan: 8. ver: 39.
* Ioan: 7. ver: 19.
Summa przes
mowy to w sobie
ma/ iz iesli z lu
dzkich spraw do
brych na pożytek
nam podanych/
mamy przyklady
dobrych ku naślado
waniu / tak cnót
pobożności iako
y męstwa: tedy
tym więcej z Pa
na a Zbawiciela
naszego przykla
du wszytkich cnót
uczyc sye ieslesmy
powinni: gdyż
każda iego spra
wa iest nauka
nasza.

Malach: 4 ver: 2.

Ioan: 8. versu 12.

Ioan: 14. versu 6.

Acto: 16. ver: 17.

Ioan: 8. versu 32.

† 1. Ioan: 5. ver: 11.

Matt: 11. ver: 29.

Czegośmy sye po-
winni wzyć z Pa-
nā.

2. Cor: 6. a ver: 11.

ad 7.

Epistole przywo-
dzą z nię wzy-
iako mamy Chri-
sta Pānā nāslā-
dować.

Matt: 17. versu 5.

Marci 1. versu 11.

Ioan: 8. versu 12.

Jako go nāslā-
dować mamy.

Matt: 16. ver: 24.

Brzyż nieś iako
sye rozumie.

2. Cor: 6. a ver: 4.

ad 11.

Stęże Epistoly
nauki.

W którzy y w
iakiś sprawad-
ma być nāslādo-
wany Pān.

1. Cor: 11. versu 1.

1. Petri 2. ver: 21.

Jesli to jest rzecz
podobna albo nie
podobna nāslā-
dować w poście
wielkim P. Chri-
stusa.

ślōnice sprawiedliwosci / światlosć tego światā / dōge do zbawienia /
wde sčezera ktōra nas wybawila / żywot on nāś wieczny / przed oczy kład-
gdz wšelaka sprawa P. Chrystusa nāśc / iest nautanam nāsladowcom.
Bo iesli gruntu wszytkich cnót od niego wzyć sye mamy / tedy y budowa-
tychże cnót z niego wzyć sye iestcsmy powinni. A grunt wszytkich cnót iz
pokorā / y cichosc serca / a on sam rostkāzie / abyśmy sye pokory / cichosc
niego wzyli : tedy zā tym idzie / że y insy ch wszytkich pobożnosci z przyk-
iego wzyli : tedy zā tym idzie / że y insy ch wszytkich pobożnosci z przyk-
laski Boga Oycā / ktōra nam wczynić raczył przez Synā swego / z myśli
wrodzonego nā wzgārdę brāc nie bedziemy. Do czego nas powolywācie
wel swietcy w dzisieyshey Epistole tak do nas mōwi : Nāpominam was
cia abyście laski Bożey nie brali nādaremnośc : Gdyż teraz czas iest wd-
czny / y dzień iest zbawienia : przeto nie dawaycie z siebie żadnemu obraz-
aby nie bylo poganione poslusienstwo wasze : we wszytkich sprawach sw-
pokāzuycie sye slugami milęgo Boga. Chceście sye tedy pokāzac czlowi-
sluga milęgo Boga : Boga Oycā ktōryc Synā zesłał : sluchayze go co c-
wi : gdy cie z nieba wzy slowy swymi / ktōgo nāsladować masz / mōwia-
Synu swoim / a zbawicielu twoim : Ten iest Syn mōy namileyszy w ktō-
mi sye wpodobāło / tegōż sluchaycie. A iz nie tylo sluchāc wsynā / ale y
sladować iestcsmy go powinni / sam pan Chrystus o tym swiadczy / mōwi-
Kto mie nāsladować bedzie / nie bedzie chodzil w ciemnosci / ale bedzie
światlosć żywota.

Lecz by zāsie kto tego nie rozumiał / aby go nāsladować miał obyczaiem
kim / iako zā nim chodzili / y dobrzy : niewierni / y wierni : tedy nā d-
miejscu sam pokāzuie / iako go wierni nāsladować mājz / gdy tak mō-
Ktory zā mną isc chce / niech sye sam siebie zaprzy / y niechay weźmie k-
swōy / a tak zā mną niech idzie. Krzyż nie onci iest / ani temu podobny /
Pan Chrystus nā Bālwārya gōrę niōł : ale insy / ktōry kādy niēś mo-
to vmartwić ciało swōe od chciwosci wszytkich : wyrzēc sye zādż niepo-
nosci / dla Pānā Chrystusa : żyć nā swiecie iako tenże Pāwel w tēyż Ep-
le wzy : W cērpliwosci / w troścach / w czuynosciach / w pracach / w wci-
w niebesciecznosciach / w przenāsladowaniu / w postach / w miłosci pra-
dzimcy / w prawdzie / w mocy Bożey / przez zbroie sprawiedliwosci / iak-
obumierācie nā swiecie / c. Toć iest Krzyż nosić / toć iest nāsladować P-
Chrystusa. Ku ktōremu nāsladowaniu Pāwel swietcy nas nāpominā-
wācie : Bādźcie moimi nāsladowcy / tak iakom ia iest nāsladowca Ch-
sa Pānā y mistrzā mego. A Piotr swietcy do tegōż nas wiōdac / mōwi-
nas : Chrystus wciērpił zā was wam zostāwuiac przyklad / abyście nā-
dowali stōp iego. Czyli tylo Chrystus Pan cērpił nā krzyżu : Czyli w-
scy mamy cērpieć meke krzyżowa y tak go nāsladować : O zāprawde o-
noschy to byla. Tūe w krzyżowey tedy mece : ale w insym wtrapieniu /
zā nas cērpił / mamy Pānā nāsladować. Pytasz w czymby to : Jużci
wel swietcy wyłōżył w Epistole / że w czuynosciach / w pracach / w mo-
twach / w postach. Czegoć poswiadcza y dzisieyska Ewangelia / gdyć nā
klad dāie / sprawie postu Pānā twego : nāpominācie wstāwa Apostol-
stārādawna / obzādkiem wszytkiego kōściolā Chryesciāniskiego / przyklad
swietym piērworodnego Bōściolā Chrystusowego / abys go w tēy sprā-
postu nāsladowal.

Alē podobno tak rzecześ / iako inż Szātan przeklety przez nāsladow-
swē dāt sye słysć mōwiāc : iakōż ia mdly czlowiek Chrystusa Pānā Bog-
czlowiekā prawdzimwego nāsladować mam / a to naywiecēy w poście
kim / iaki Chrystus Pan posćić raczył : ktōry choć nie iadł / ani pil / dni czt-

dzie

...i / y czterdzieści nocy : przedsię przez posilające Bóstwo / które w nim
...iata tego od głodu niemiłalo : Ale ia gdybym to uczynić chciał nie mo
...o siły z to niemam / przyrodzenie nie zniesie : śmiercym sobie żadał / y
...nie kusiłbym P. Bogiem : gdyż wiem że nie mdłym y pokarmu potrze
...ym P. Bóg stworzyć raczył. Toć iest to na stazie dni czterdzieści po
...d Apostolow podanego / wszystko misterstwo przez Lutrá y ucznie iego
...tu podane. Ale iako iest prawdziwe / sam syc temu przypatrzeć możeh.
...by to prawda była / abyśmy P. Chrystusa w poscie czterdzieści dni /
...rozieści nocy dla tego naśladować niemieli / że tak poscić nie możemy
...on poscił : tedyby to za tym iść musiało / że y w innych sprawach na
...Chrześcijańskich naśladowaćbyśmy go niemoogli / co być niemoze : bo ie
...modlić nie możemy tak czystym sercem / y tak wdzięczną modlitwą bo
...ycu (bosny grzesni) iako Pan Chrystus. Tedy za tym y to iść musi /
...ni. mamy modlić do Boga Oycá przez Syna iego. Albo iesli syc nie
...my krzcić od tak godnego slugi Jana Krzciela / przez którego Chrz
...Pan syc krzcił : Albo też iesli syc nie możemy krzcić w Jordanie iako pan
...us : tedy za tym iuz syc krzcić niemamy : albo iesli nie możemy żadney
...y tak doskonale wykonać y wypełnić iako Chrystus Pan : tedy za tym iuz
...y cnotliwéj spawy która Pan Chrystus czynił / my czynić nie będziemy.
...iako sáatansta / z feleréy nieprawdy wdżiana / iakózes ty nálażła na tym
...u swiata tego wielkie mnóstwo ludzi którzyś połowila !
...Temu tedy Argumentowi sáatanstiemu tak odpowiadamy : Ze náslá
...ny Chrystusa Pána swego / y spraw swietych iego : nie w téj doskonalo
...ora w Chrystusie PANTW wyznawamy : Ale w téj násey mdłości / w
...y Apostolowie / ich uczniowie y násladowcy a násy náuczyciele / ludz
...y nam podobni wedle przyrodzenia násladowali / y potomstwu swo
...Chrześcijańskiemu násladować kazali. Bo oni ná křtate Pána a zbá
...la swego poscili / modlili syc / namietności cielesné w sobie tłumili / po
...y czynnościami prawie obumierali : Aby wedle možnosti y wspomoge
...el w téjże křtaci Pánstiey PANTa násladowali : y abyśmy tóż czynili co y oni / nam
...práciach w nich zostawili. Nie podobniysiac była rzecz / Boga niewidomego ná
...w młodości słowac. A wždy Moysej rozkazuje Żydom mówiac : Pána Boga wá
...edłwości / iak násladowacie. Także y Samuel zacny Prorok tymże Żydom mówi :
...násladować / y mi będziecie wy wszyscy / y Król wáś Saul : kiedy będziecie náslado
...as napomina Pána Boga wáśego. Podobniysia tedy nam Chrystusa Pána náslá
...sladowca Cnota / y spraw iego : którzy okrom grzechu we wszystkim stawiszy syc nam
...wiodac / podobny y poddany pod pokusy / y doległości : mając ná baczeniu mdłość / y
...ad / abyście náskosć náse : tego chce po nas abyśmy go násladowali : y acz w takich
...rzyju : Ciel. do onatosci nie możemy : przedsię iednak iesli go w krewtosci násladowac
...O záprawde nie jesteśmy / godnymi iego / y Królestwa iego uczestnikami nie będziemy. A
...n utrapieniu / tegoć Pawel swiety do nas mówi : To czyniecie w sobie / co y w Chrystu
...nby to : Jezuś. Przetoż iesli takich godności w cnotach y w pobożności w so
...práciach / w rozkazach nie możemy / iaka iest w Chrystusie : przedsię iednak tak dalece w tym
...nelia / gdybyśmy / iakobyśmy co náblížey do pobożności któraśmy od Pána wzili
...stawa Apostolow áuce y násladowaniu / pilnie syc ślancowali : a wedle sil / y možnosti ná
...stiego / przy iakobyśmy go násladowali wzynwac go ná pomoc : aby dáć raczył / y chce
...s go w téj samej wykonanie : gdyż przez iego pomocy słabé są siły náse : a gdzie pomoc
...y siłenie iego nam przybedzie / tedy z Pawłem swiety mowic będziemy :
...y przez náslá
...tusa Pána B
...niecý w pos
...ani pil / dni
...ca / a ten pożytek sáatanowi y iego Królestwu uczynila / że obżarstwa /
...opilstwa

Solutio prelio
wneg Argumentu.

Chytrze wdżiana
siel sáatansta.

W ielkie dosko
nalosci poslu po
r umiemy Chri
sta Pána náslá
wac.

Deut: 13. versu 4.

1. Reg: 12. ver: 14.

Czego Pan Chri
stus chce po wier
nych swych.
Philip: 2. versu 5.

Roma: 7. ver: 18.

Philip: 2. ver: 13

Philip: 4. ver: 1

Co za pożytek ta
nauka czyniła/
która post wzgar-
dziła.

opilstwa / za któremi wszyscy inśe zbytki idą / bez liczby namnożyła :
któzy pościć przykładem Chrystusowym nie mogą / opilstwa / y obżar-
śatanowi kwoli naśladować mogą / y naśladowa : y w których bratow
pokarmów za grzech bywa poczytane / a zbytek ich używania / y niemie-
w iedzeniu y w pićiu / za dobry wczynek bywa mianą : tedyc to każdy w
lącno obaczyć może / iesli sę ta nauka z pismem świętym y z obyczajym
ściola Człysta Pana pierworodnego zgodzić może / czyli nie. Ale i
zwierzchności pokazywali / w czym y iako Człysta Pana naśladować m
tedy iednak gruntownie z dzisiejszēy Ewangeliey wczyc sę też bedzien
czym mistrza y nauczyciela naszēgo naśladować iesťesmy powinni. Gd
tylko post Pánstki Ewangelia dzisiejsza nam opowiada / ale też y zwyci-
z czarta / y ze wszystkich pokus iego / którymi sę był oburzył na tegoż z-
ciela naszēgo. Co Mattheus Ewangelista święty nam opisuie / tak d-
śa Ewangelia zaczyna.

Wiedzion iest Jezus na puszczę od Duchá

Po Krzcie Chri-
stus do Postu y
do puszczę sedł.

Skąd sę Zakon
Chrześcijański
począł.

Marci 1. versu 15.

Matth:3. versu 11.

Jako Pan Chri-
stus wiedziō był
na puszczę.

Matt:26. ver:54.

Lucę:24. ver:26.

Isaie 53. versu 7.

Ioan:18. ver: 4. 5.
7. 8.

Wiedzion iest Jezus na puszczę od Duchá
Kiedy y którego czasu Pan nasz od Duchá na puszczę był wied-
Ewangelistowie w tym sę zgadzając tak piśa: Ze sę to działo wnet p-
dy Jan Krzciel Pana Chłystusa okrzcił. Bo wnet skoro Pan Ch-
wyszedł z Jordanowēy wody: y Duch Boży za otworzonym niebem / s-
w osobie Golebiczēy na Pana: y głos Oycowski z nieba był słyszan / że
tyl Syn iego namilśy: Tedy Łukasz święty piśe / że Chłystus JEZUS
Duchá świętēgo wrócił sę od Jordanu / y zaraz był na puszczę wiedzion
tegoż Duchá świętēgo którego był pełen. Tōc były początki naszēgo
nu nowego. Jako Marek święty świadczy y inśy Ewangelistowie z
Chłest / Post / a pokutą. Bo po tych dwu sprawach swych Chłystus Pa-
iest po Krzcie y po Poście przyszedł do Galilei / tak wczec poczał:
sę czas wypełnił: inż sę Królestwo Bożē przysłża: Pokutujcie / wpa-
tajcie sę / a wierzcie Ewangeliey. Czasu wypełnienie wedle Proroct
przysłciu Messyafá y zbawiciela / dostateczne sstało sę inż było / iako o
świadczy tu na tym miejscu Pan. W czym też naród Żydowski prze-
gał y Jan Krzciel / gdy do nich mēwił: Ja was krzcie wodą / spran-
was do pokuty: Ale ten który po mnie przysłdzie / iest mocniejszy inż ja:
remum ia nie godzien y oburwia nosić: ten bedzie was krcił Duchem s-
tym. Gdy tedy ten przysieniny czas prawdziwego Messyafá nauki wy-
nić sę miał: Tedy przypatrzył sę co sę piēwēy sstało. Wiedzion iest J-
na puszczę od niego.

J Nie rozumiey tego gdy słyszy / wiedzion iest JEZUS od Duchá na
puszczę / aby iakim poniewoleniem Duchá świętēgo wiedzion był: Gdyż te-
iako by inśy Ewangelistowie dāć znāć. Bo acz z potrzeby tak być mu-
to / aby Chłystus Pan poscił / był kłusion y cierpiał / iako sam o tym mōwi
potrzebā było / aby był Chłystus cierpiał / y tak musiało być: także też po-
potrzebā była aby był kłusion: Lecz iako dobrowolnie śmierć podiāt / o-
gwałtem był poimāny do Biskupów Żydowskich / Pilatā / Herodā / y na k-
gwałtem prowadzone: Bo Pismo ono prawdziwēe brć musi / Ofiarow-
iest / iż chciał: A onē słowa Pánstkie także / gdy dobrowolnie przeciwno s-
bniom Żydowskim wyszedł / wiedząc co sę z nim dāć miało / mōwił
nich: Kogo szukacie: a oni rzekli: Jezusā Nazaránskiēgo: y dobrowolnie s-
siebie im opowiedział mōwiąc: Owoim ia iest. A iesli sę dobrowolnie
w rece dāt / tedyc y dobrowolnie cierpiał. Także y tu rozumiey / że bez-
dnego musł sedł na puszczę. Ale inż tego była potrzebā wiernym iego
przymnożeniu zasług / y aby postem swoim od łaknienia y prāgnienia wic-

o naśladowce wiary swej wybawił: Aby kuszenia satanistkiego/wierne
wyciejąc nauczył / przeto wiedzion jest Duchem Świętym dla tych pil-
nostrzeb / zbawienia naszego na puszcza / opuszcimy wszelkie towarzy-
udzielić / iako Marek święty opowiada / z Bestiami / a tylko sami An-
nie służyli mu. A iako do meti dobrowolnej odkupienie / y zbawienie
iemu iakoby iakie przynękanie czyniło / że tak być musiało: Tak też
Adam pierwszego Ojca naszego / który przez potarm popadł / y
nas potomki swe zaraził / tego wtórego Jadam / który wszystko od-
y ożywił / y nowym stworzeniem uczynił / do tego przywiódł: iż za spr-
ucha Świętego sprawce zbawienia naszego / siedł na puszcza y poscił:
ak zwyciężce starego Jadam / ten nowy Jadam zwyciężył. A gdyż
prawdziwy człowiek poscił: Tedy Duch święty ono ciało Chrysta Pa-
ako prawdziwe naczynie swe / bo iego sprawa w Pamienskim żywocie
alo / do tego przywiódł: żeby poscił y kuszone było: a żeby sye to dzia-
puszczy: y dla tegoż tak Ewangelistowie mówią:

Matthaeus S. 4. v. 1. Tedy Jezus wiedzion jest na puszcza od Duchá.
Marek S. 1. v. 12. A wnet Duch wypędził go na puszcza.
Łukas S. 4. v. 1. y był prowadzon od Duchá na puszcza. Pokażnisc
od onego czasu iuz osobnym sposobem y kształtem / tu wietszym Kró-
Bożego sprawom / sprawa Duchá S. był poufiony y prowadzony.
Ked każdy baczyć może / iako mocnie naczynie swe Duch święty moca
odmienia / y do wietkich rzeczy wykonania przywodzi. Przykłady są w
Kroli / ktorému Saul mówił: wiedz w cie Duch Boży / y odmie-
w inszego meża. Dawid po pomazaniu na Królestwo iuz od owice /
wschych spraw a prawie poważnych odmienil sye: tak / że Saul Król
w nim roznać być Duchá Bożego. Apostolowie moca Duchá
ego napełnieni / daleko sye w insie odmienili / tak że byli insym tu podzi-
na. Także y Pan Chrystus do nowego wzedu / gdy iuz iasnie przysc / y i-
e w nim pokazać miał / aby do niego nowym człowiekiem przyszedł /
puszcza ktora była między Jeruzalem y Jerychem / od Duchá wiedzion
iakoby wzruszon y prowadzon. Pytasz dla czego? Dla tego:

Abby był kuszon ode dyabła.

To jest własna przyczyna pierwsza / dla której był wiedzion od Duchá
puszcza: aby sye tam iuz zaczął być znacznym w mocy swej / nie tylo An-
Diedzion jest / i ktorzy mu służyli / ale też aby sye opart Czartowi zadržicielowi lu-
mu.

Jest też y druga przyczyna dla czego nie gdzie indziej / iedno na puszcza
iedzion od Duchá / na post y na pokusy. Bo iako satan onego z ziemie
nkiego Adama przez Ewę na osobnym miejscu w ogrodzie Eden / ktore
Raitem zowie / kuszeniem swym napadł / kusil / y zwyciężył: Tak też była
eba aby na osobnym miejscu Jadam niebieskiego Człwka PAná
satan sam przez sye nasedł / kusil / y od niego zwycięzon był: aby iakim
ostem zwyciężył / tymże był zwycięzony.

Trzecia też przyczyna Chryzostom święty kładzie: iż Duch święty nie
dziejowa kedy niepokojność jest serc / kedy tłuścza niezgodna / kedy ro-
et: y przetoż tam wiedzie człowieka Chrystusa / gdzie niesnast / tłumów /
od niemaś. A Duch go święty na tam to osobliwe miejsce dla tego
nie: abyśmy po Panu naszym znali / że pokusy satanistkie ktore Pan Bóg
puszcza / nie są tak gwałtowne / abyśmy ich za pomocą Bożą zwyciężyc
ogli: iesli im wedle nauki Piotra świętego w wierze Pana Chrysta mo-
sy zaskawiać będziemy. Gdyż prawdziwe słowa Pawła świętego być

muszą

**Przygyny postu
Christa Pana.**

1. Ioan: 2. ver. 13.

**3 kim Chrystus
na puszczy żył.**

Marc: 1. versu 13.

**Ja zys sprawę
siedł na puszcza
Chrystus Pan.**

**Jako duch świę-
ty odmienia cło-
wika przez na-
pełnienie swoje.
1. Reg: 10. ver. 6.
et ca: 18. v. 12. et 28
Acl: 1. 2. 3. etc.**

Łuca 1. versu 39.

**Przygyny dla cze-
go był na puszcza
wiedzion.
Genes: 2. ver: 8.**

**Chryzostomus ex
parijs in Matthe-
um locis homil: 3.
Kauka nasa z ku-
senia P. Chrysta.
1. Petri 5. versu 9.**

1. Cor: 10. ver: 13.
Ephes: 6. a ver: 13.
ad 18.

Wielka pokorá
Paná Chrustusa
wá w tym sye po
kazme! ze sye dat
wopotul Szatano
wi.

Philip: 2. ver: 10.
Hebra: 1. versu 8.

1. Cor: 2. versu 8.
1. Petri 5. ver: 10.

Hebra: 2. ver: 17.
Cap: 4. ver: 15.

Job 7. versu 1.

Czemu po Krzcie
Pan byl kuson á
nie kiedy inedy.

Nam to ná przez
stroge.
Psal: 119. versu 1.
C 120. versu 2.

musia ktorými nas napomina: ze nas nie dopusci Pan Bóg nasz kusit to co możemy wytrwac. Jedno potrzeba tegoz Pawla Swietego slabyśmy zbroie y tarcz sprawiedliwosci y prawdziwey wiary ná sye przekli á kusicielowi meźnie sye oparli: bo za tym wszytki sturmy potu słabé byc musia: względem tego ze on żadnego inzego zwyciezyc nie jedno tego ktorzy mu sye wopotul da.

I Aby byl kuson od Szatana.

Gdy sye tu człowiek Chrzescijaniski temu prostemu textowi Ewangelii przypatrzy/á v siebie wważy iako to iest dziwna/ tajemna/ y skryta wá Pániska: wierzyć temu musie/ ze sye podobno nic niewzdyga/ gdy y temu sye przypatruie / ze Pan á zbawiciel iego/ Bóg y człowiek praw przed ktorym Anyelska moc pada/ Ziemiście/ Niebieskie / y Piekielne kłeka / ktorého tron albo Naiestat ná wielk wietom iest / á moc wlad go nieskonczenie trwa: Byl kuson od Satana. Bo rozumie/ze za pba zbawienia iego/tak sye sstac miało. Lecz w prawdziwie iest sye czem dziwie: ze ten Pán wieczney chwały / przysiedl tak dalece ná tak sf stworzenie/ ktorému sye tak dalece w potul podal /ze go nie tylo słowy ale téz iako text Ewangelii swiadczy / wziat go naprzéd do miastá Jerlem: Potym go postawil ná wierzchu Koscielnym: á ná ostatet zán ná gore wysoka. Wszakze gdy sye tym nie bzydzil gdy od czlonków zlych ludzi byl poymany/ Meczony y ná krzyzu zamordowany: Tedy y dzinowac nie mamy / ze sye Satánowi tak podawal. Gdyz wiemy z Pawla swietego/ ze we wszytkim kuson / y podobien nam braciey swiat: á to dla tego aby sye téz ná nami smilowac umiat: y aby pokuswemi pokusy náse zwyciezyl: tak iako smiercia swa smierc náse stluc.

A tu sye każdy przypatrzyc moze / iesli czart tak zacnemu/ swietemu grzechu bedacemu ciatu Pánia Chrustusowemu nie przypuscil/ ale sye kusil: Cóz rozumieś człowiecze/ iako sye daleko smieley o nas grzesné albo y iesli sam Syn Boży w swietym czlowieczestwie/ od grzechu naszym nie byl prózen od pokus Satanskich: Jakóz my grzesni wolni od byc mamy? Prawdziwie tedy Job swiety powiedzial: ze boiowan żywot czlowieczy ná ziemi. W takim tedy boiu aby nam Chrustusa násego Ewangelista swiety byc pokazal tak mówi: Aby byl kuson o tana: Co sye iednak inż pokazalo y to/ze Pán Chrustus dla tego kuso miat/aby y kusiciela zwyciezyl / aby wierné swé w pokusach vmocnil / sposób y obyczay zwyciestwa náuczył: Gdyz żaden bez pokus żyć nie może.

I Ale przytym y to pokazac trzeba / czemu ná Paná po Krzcie nie przetrem te pokusy Szatanskié przysly. Tu nie sye inzego nie pokazue/ to: Iz iako skoro przez Krzest/ Jadama starého y z grzechami iego / z zwolczymy: á ná Krzcie w zaslugi syná Bożego w nurzani bywamy/ y sye tu/ żadzom iego/ y swowolnosciam obumiéramy: Tak przedt ná wshyt kusy swiata/ y Czarta wydani bywamy. Bo ná Krzcie/ przez wiare w Chrustusa skladamy z siebie wszytko pomazanie grzechów/ y wszytkie moc tanska od nas odpiedzamy/ y w szczepiamy sye razem w Ewangelia/ w sm Chrustusowe/ w Królestwo iego / w żywot wieczny / y w dziedzictwo w nego błogosławienstwa. A za modlitwami które sye ná Krzcie dziecia/ wzywaniem Boga w Trócy iedného / Duch swiety bywa nam dany/ siny byli sposobnymi Synmi Bożymi. Przetoż Szatan czuiac w nas grzechu: pilnie sye o to stara/aby co w nas stracil/zasie tego poscignat niewinnych winné poczynil. Toć iest iego staranie/ y wszytko rzemioslo. to czuy sye czlowieczce Chrzescijaniski / ze masz nie ledá nieprzyiaciela: á z Dawidem Prorokiem: do Paná w troskach moich wolatem/ á pan wy

Chac

Bóg nasz / i mie raczył / wspomnienie moje od Pana Boga / który stworzył Niebo y

gdy pościł czterdzieści dni / y czterdzieści nocy /
potym taknat.

By post żadnego inšego zalecania niemiał / iedno to / że Pan Chri-
pościł : A czynił to iako głowa naša / y iako nauczyciel naš : dośyćby
nam było. Bóg iedliſmy prawdziwymi członkami głowy našey : tedy
y w niwczym odracząc niemamy. Jesliſmy uczniami mistrza našeg-
powinnismy y naśladowcy iego być : boć zaprawdę pletomowca y nie-
dźwimym uczniem on będzie / który mistrza swego naśladować niechce.
Post nie tylo tym zacnym czynkiem Pana našego iest poślachcion y
bion / ale też y rozkazaniem : tym więcej wiernym iego ma być miłszym
nieczneyſzym. Długość tego pościć nie możej / aby y w starym y
wym Zakonie post prawdziwy niemiał ſye podobac Panu Bogu : y oni
cy / którzy nad ſoba mieli pewną y ſroga pomſte Pańſką / ſkoro ſye do
dźwiego / pokornego / pokutującego / poſtu wdali : wnet miłosierdzie
kie otrzymali. Naſz przykłady znaczne / w Dawidzie / w Achabie Kró-
w Tiniwiciach / w Królu ich / y w inſych ludziach : którzy w poście / w
u / w ſtruſzeniu ſercá Pańa ſukali / odpuszczenie grzechów y taſte
ka otrzymawali. Lecz iem powiedział / że nie tylo przykład / ale y rozka-
do poſtu prawdziwego Pana našego mamy : tedy to tak poſtawiamy /
Pan naſz zły zwyczaj Pharyzeiſki ſtrofować raczył : że gdy ſye modlili /
ſye poſcili / gdy iakmużne dawali : nie ſukali w tym chwały miłego
a / ale chwały ludzkiej / y ſwiata tego : y aby od ludzi nabożnymi iakmu-
mi / y zdieczonymi przez poſty byli widziani : tedy wyſtrzegając ſwoie na-
owce z tego y uczac / aby takim ſpůsobem tych pobożnych ſpraw nie czy-
dawa im naukę iako ſye mają modlić / iako mają iakmużne dawać / y
poſcić. A nie mówi tam Pan do ſwoich / aby modlitwe / iakmużne / poſt /
icili : choć baczy / że te dobre ſprawy złym porządkiem mogą być czynio-
Ale uczy abyſ ſye modlił / aby iakmużne dawał / y aby poſcił człowiek
Chreſcijanſki : Tym porządkiem / żeby z tego cześć y chwala Panu Bogu
A gdzie tym porządkiem człowiek Chreſcijanſki modlić ſye / poſcić /
mużne dawać będzie : ſam Pan powiadać raczy / że za to od Oycá nie-
iego zapłate weźmie : bo tak mówi o poście : ty gdy będziesz poſcił / po-
głowe twoie oleykiem / twarz twoie vmyy / abyſ nie był widzian od lu-
poſciſ : ale żeby to tylo było wiadomo Oycowi two-^o Bogu : a Oyciec
chami iego /
który to widzi że poſciſ w tajemności / odda tobie. A baczyſ że poſt
Pan Bóg oddawa. Przeto prawdziwie Anioł Boży Ráphael do
predko na wyſi mówił : Dobra iest modlitwa z poſtem y z iakmużną : a więcej czło-
wiowi pomaga niż ſłarby zachować. Z poſtem y z iakmużną Modlitwe
y w ſerdeczności dobra zowie : bo tak prawdziwie iest / że poſt a iakmużna ſa nie omyl
rzydła modlitwy Chreſcijanſkiej : na których podnoſi ſye aż do Maie-
Bożego. Baczyć tedy możej rozkazanie Pańſkie y naukę iego : że po-
naſ / y iako poſcić maſ / chceſli zapłate od Boga oycá odnieść.
Tuc tedy ſye poſtawiać możej / że poſt nie tylo iest y być ma dla wkrócenia
y ſłaboſci ciała człowieczego : Ale też ma być / y dla odpłaty od Pana Boga :
tego poſcici / doſliby tylko dla wſtrómnienia buynoſci cielesnych poſt być miał : dla
tego rzecmoſe że Chriſtus Pan poſcił : który grzechu nie uczynił / ani zdrada była nále-
przytaczając pod ięzykiem iego : o którym Dawid dawno napisał : że iedno ten iez-
tatem / a panem /
nie czynił : ale wſytek żywot iego dobroć była. Nie poſcił tedy dla

Skąd post wiel-
kie zalecenie ma.

2. Reg: 12. ver: 16.

3. Reg: 21. ver: 27.

1. Iona 3. ver: 5. et 6.

Co czynił post
w ludziach poſta-
zuie.

Matt: 6. a ver: 1.
ad 19.

Rozkazuje ſye
Pan poſcić.

Tobie 12. verſu 8.
Post ma zapłate
od Pana Boga

Iſaie 53. verſu 9.
Pſal: 13. verſu 1.

Przyczyna postu
Pana Chrystusa
w jego.

Psal. 34. *ver.* 13.

Ioel 2. *versu* 15.

Num. 30. *ver.* 14.

Co mamy czynić/
y co czynimy, gdy
pościmy.

Tobie 12. *versu* 8.

Iudith 8. *versu* 6.

Ester 14. *versu* 2.

* *Daniel* 9. *ver.* 3.

Lucę 2. *versu* 37.

Matt. 17. *ver.* 21.

Apostołowie po-
ścili.

Acto. 13. *ver.* 2.

Ex cap. 14. *ver.* 22.

Co za pożytek
czynili ci/ co post
wyrzucili.

Panu Bogu ro-
słofny post niepo-
doba syc.

Isaia 58. *a ver.* 3.
ad 10.

Co czynić aby
post był Panu bo-
gu przyjemny.

Ecclef. 34. *ver.* 31.

Powtore solwus
ie questia onych
którzy mówią: iż
Chrystus nie dla
tego pościł aby-
śmy go w tym na-
śladować mieli.

ustrómnienia ciała swego / ale pościł dla zasług przymnożenia wier-
swym. Pościł aby nam zasłużył odpuszczenie grzechom naszym / dla k-
tęż y inśe wszystkie dolegliwości cierpiał.

I Nam zaprawde tego pilnie potrzeba / abyśmy wniżali w poście
nasze: abyśmy światobliwie sprawowali post: abyśmy przez post dreczy-
li się nasze.

Przodkiem dla tego / żeby tłumione były bystrości ciała naszego / k-
iedzenia y z picia buymiejsze bywają. Bo przez co ciało człowiecze do bu-
ści przychodzi / przez to też gdy syc to od niego oddali aby zaśie do stró-
ści przysło stając syc trzebą.

Potym dla tego aby modlitwy nasze Panu Bogu wdzięczniejszy b-
gdyż sami przez syc post iako pisimo święte świadczy / podobna syc Panu
gu. Bo post Tobiaszów / Judyty / y Hester onych świętych Pan / * Danie-
y onę Anny wdowy w nowym Zakonie to pokazuje: że post podob-
Panu Bogu.

I Dla wielu tedy przyczyn post jest rzecz święta. Bo ciało bystre
mni: Duchy złe z opętanych ciał wypędza: Wdzieczny jest Panu Bogu
sle Boża wprasa: do spraw Pana Chrystusowych syc porównawa. A
to Apostołowie Panicy w onym pierwszym Kościele / posłuszeństwo sw-
wždy Panu BOGU ofiarowali / Różnódzie między sobą obierali / st-
Biskupy w Kościele postanawiali od postu y modlitwy. Bo to wied-
że syc ich sprawa tak poczęta Panu Bogu miała podobać.

Tych
syc ci wstydzą za to / którzy widząc między Chryścjanami nieporządkny post
zem y post Panu Bogu syc podobający z onym nieporządkiem przez wy-
cili. Czego Pan a zbawiciel nasz nie uczynił: choć nie porządkny post w
ryżuchach widział. A słusniec to PAN BOG przepuścić raczył na
Chryścjanstwie / że im te sprawy święte odiał / w które syc kochał. Bo mi-
postu prawdziwego / post rośkofny sobie wymyśliwszy to czynili / na co
tedy Prorok wołał: W dniu postów waszych / wypełniać swowoleni-
wasze: Nie toć jest post którym ja obrał. A wkaże Pan własności obra-
go od siebie postu tak mówiąc: Taki jest odemnie wybrany post: Roz-
zwizgi nieprawości / y wezły grzechów ciebie pogrążające: Wypuść
które w więzieniu masz wolno: Rozłami łaknącemu chleb twój / a nie dopi-
czynim nie broni domu twego: Gdy wyżyłś nagięgo / okryj go: a nie wy-
dzay ciała twego. Tedy wyniknie iako zaraniec światłość twoja / y zdie-
twoie przedzy wzniździe: Pójdzie przed toba sprawiedliwość twoja / a ch-
la Panista zgromadzi ciebie: W ten czas będziesz wyzywał / a Pan cie wy-
cha: będziesz wołał / a rzecze: Owo ja jestem. Takiegoć Pan postu pier-
od nas potrzebuie. Gdyż przez Duchą świętego daie to nam znać / że
wieć który pości w grzechach swoich / a znowu do nich syc wraca / taka po-
ra pożytku sobie nie czyni / y modlitwa jego nie będzie wysłuchana. Ta-
dy już krótko powiadam: Nie naśladowaliśmy prawdziwych y święto-
wych postów / które nam zostawili Apostołowie y Apostołscy potomko-
Przeto ie Pan Bóg przez wsłeczną naukę swowolnych od nas odiał.
chcemyli pożytecznie pościć: złączmyś obadwa posty / y od grzechów y od
karmów rośkofnych: przydajmyś to do tego / uczyni miłosierne / serce
sone y wniżone: Tedy za takowy post pewna odpłata od BOGA
odniesiemy.

I Aleby kto rzekł: widzę że syc na tym sędziś / y tego dowodziś / że
stus Pan nasz nam na przykład pościć raczył / przeto iego naśladować ma-
w tymże poście 40. dni y 40. nocy: Co mi syc widzi bärzo nie grzechez. B-
komci wyspę powieźdzał / post ten iego nad przyrodzenie był / y raz iedno

inszych tedy przyczyn / któreś y ty sam powyszeć mianował / pościł
 Chrystus.
 Za co tak odpowiem: Chrystus PANT że raz pościć raczył a nie wie-
 ta jest przyczyna. Bo raz ukazawszy fizyng wiernym swym z siebie / i
 cia obumierać ciało swe y martwić je postem / aby pokusy sataniskie
 ięzali y Duchy nieczyste przez od siebie odganiáli: wiecéy iuz tego bylo
 potrzeba. Ale nam tego potrzeba: iż którzy zawždy grzeszymy / żebyśmy
 dy w tych drogach chodzili / którymbyśmy od grzechów ciała nasze czy-
 a Penu Bogu sye co napilniey y naywiecéy umiáli.
 To Apostołowie / ich uczniowie / y wszytek Kościół stárożytny baczac/
 raz uczyniony post od PANTA Chrystusa nam na przykład zostawion
 aka nam o tym poście naukę zostawili w té słowá: Jesli który Biskup
 stary w Kościele / to jest Kapłan / albo troygá swiecenia Kapłan / lub
 m Kościelny / swiętego postu 40. dni przed wielkonocą nie pościłby:
 bu swego ma być złożon. Chyba by młodego zdrowia był / y dla tego po-
 nie mógł. A iesliby prosty człowiek Chrześcijanski nie pościł / nie go-
 jest przytecia Sakramentu ciała Pánstiego. A przeto stárożytni Chry-
 nie z wielką pilnością ten post pościłi.
 Bazyli Swięty tak piše téż o tym: Niemasz żadney ziemi narodu /
 ta / a na ostaték niemasz tak spustoszałego mieysca / gdzieby o poście 40.
 40. nocy przepowiadanie nie bylo slychane: Ale y woyska y one którzy
 zymnia na ziemi / zeglusia na Morzu / iędza po kupiach / wszyscy o nim
 tajnie slychając wdzecnie go przyymia y obchodzą.
 Epiphanius także kiedy Heretyka Alerysa bład wypisuje / tedy tak mó-
 ni onych przed wielkonocą / kiedy v nas są prosby / czuynosci / posty / w
 ou rżiemu legania / snazności / swięte wdreczenia: Oni / to jest Alerysa-
 olenicy / od poranku mieso iędzą / winem sye opijaja / smiechy rozmaite
 / na / pośmiwając sye z tych / którzy swięta chwale PANTU Bogu przed
 onocą spławia. Bo post wielki przed wielkonocą nie porządnym być
 a. A baczysz / że ganic wielki post nie Apostolska / ale Kacerška na-
 any post: Kaczk. Przeto
 Ignacius pisac do Philipensów tak ie postanawia: Bracia / postu wiel
 przed wielkonocą lekce sobie nie poważajcie / boć w sobie zamyka ob-
 nie BGE.
 Drygenes stary Doktor także napomina: Mamy dni 40. które są po-
 one przez post.
 A Jeronim swięty przeciwko Montanowi Heretykowi tak piše. My
 quadragesimi wedle podania Apostolskiego chowamy y pościmy.
 widziš z Apostolów y z Doktorów Kościoła Chrześcijanskiego stáro-
 go pisma / iż Chrystus post pościł nam ku naśladowaniu: y przeto
 Chrzescijanstwa był od Apostolów y ich potomków / y od w-
 ich wiernych Chrzescijan poszezon.
 Ale ieszcze rzeczeš: wsak ten post Papież Telesphorus postanowił po-
 ciakło w Kronikach czytamy. Na toć tak krótko odpowiadam / slyša-
 z Kanonu albo z wstawy Apostolskiej postanowienie o tym poście. Otóż
 Apostołowie postanowili / to Telesphorus człowiek swięty / y pasterzem
 Kościoła Chrześcijanskiego bedac / te swięta wstawy Apostole-
 Chrzescijanom owcam swym / potwierdził y umocnił. A takci
 Doktor to pytanie solunie: Nie Kapłanska to jest wstawá y ro-
 nie: Ale bożé to rozkazanie: y przeto który ie wżgardza / nie Kapłana ro-
 zba ale samého Pana Chrystusa. Taką przed tysiecem lat od tego Do-
 masz solucya. Nie nowa rzecz tedy Telesphorus stanowił / ale od

Cano: Apsto: 68.
 Jako Apostolos
 wie postanowili
 o poście wielkim

Basilus Ser: po-
 steriorum de le-
 unio.

Epiphanius Here:
 75.
 Jako go przestrze-
 gano w stároży-
 tnym Kościele.

Ignatius Antio-
 chenus Episc: di-
 scipulus S. Ioan-
 nis Euangelista
 fuit.
 Homilia 10. super
 Leviticum.

Vixit Anno 130.
 post Christum.
 Jesli to Papies
 ka wstawá post.

Sermone 1. in die
 Cinerum.
 Jako insze poboz-
 žne sprawy Chrze-
 scijanskie tym po-
 bydził

był Luter / że
te wstawami Pa-
pieści nazywał/
tak y wielki post
gdyż w to wey-
szę było mu przy-
stało / by był ch-
ciał znąć praw-
dy / że Grekowie/
Roksolani / Wo-
łochowie / Orma-
nie / aże Papies-
kich Sekretów
nie trzymają / ie-
dnak ten post
wielki : Pięć/
Grodz z wielką
pilnością pościć.
Ktoby niekiedy za-
dnyś pościć nie
iedzą / iako Or-
mianie y Greko-
wie. Czegoś
wiadom / bo ocz-
moie to widzieli
y przeto o tym s-
wiadectwo da-
wam.

* 3. Reg. 19 ver. 8.

† Deut. 9. ver. 9.

* Exo. 24 ver. 18.

Ex cap. 34. ver. 28.

Kto przed Chri-
stusiem tak pościł
wskazuje : Zeli-
as pościł idąc aż do
góry Sion 40.
dni y 40. nocy.
Dla głowie-
nia Chry-
stus. Z Bo-
stwa swę-
go Chry-
stus niemi-
dla od postu / ani
pragnął / ani ł-
żał.

Dla czego nie
wiecej pościł niż
inzy.

Dla czego PA-
ni Chry-
stus ł-
żał.

Apostolów postanowiona potwierdził :

A gdy pościł czterdzieści dni y czterdzieści nocy

† Takim kstatem y tyleż dni y nocy / Moyses na górze Syn-
scit biorąc Zakon stary.

* Takimże sposobem Zeli-
as święty y zacny Piorok pościł / tyleż dni
cy nie nie iedząc ani pijąc.

Moyses przyjaciel Boży / kiedy miał wszytkiemu światu wola Bo-
pismie przypomnieć y oznaczyć / pościł.

* Zeli-
as / kiedy naród Izrowski z balwochwałstwa przeczyscił / y z
Boży prawie upadły od balwochwałstwa podźwignął / pościł.

Chry-
stus Pan nasz dawca Nowego Zakonu / y odkryciel wszytkie-
lę Oycowski / niż do przepowiadania y sprawowania Zakonu y Ewa-
lię przystąpić raczył : Ato sę pościł / iako Ewangelista powiada / czter-
ści dni y czterdzieści nocy.

† Wacze Chry-
stusian-
ski człowiecz-
e / iako dalece dla ciebie S-
N B
był wniżony : meryło w poście ale też y w kufieniu Szatan-
skim. Wni-
szę też ty Panu Bogu. A jeśli przeciwno Szatanowi wolow-
nikiem być c-
postem wzbrow-
sę nani : tedy Chry-
stusian-
ski a nie pog-
an-
ski ani Her-
post przed sie-
weż. Pog-
an-
ski post jest ten / G-
dy kto pości aby lepi-
e-
Albo tak wiele i-
e / że bez-
lak-
nienia do drugiego dnia wytrwa. To-
e-
jest
pog-
an-
ski. Strzeż sę też postu Ph-
ary-
zejskiego dla prze-
żney chwały.
Strzeż sę postu Her-
ety-
ckiego : ktorzy od po-
karmie-
w pewnie wstrze-
ż-
li sę i-
akoby od stworze-
nia złego / y nie-
czys-
tego. Tak czyni-
li Ma-
nie-
che-
wie y T-
cia-
ni. Ale na-
s-
lad-
ny postu Chry-
stusian-
skiego o ktorym-
nem po-
wy-
pisał.

Wocym ł- żał.

† Moyses rozmowa Bo-
ża posilony / y wmo-
cni-
ony : Zeli-
as po-
mem od An-
rola d-
nym na-
s-
cony / y na-
po-
ceny wo-
d-
a : tr-
wali bez po-
k-
tak-
czas niemi-
ły. Chry-
stus Pan po-
sil-
acym Bo-
stwem / to w-
ciele-
s-
p-
rawie raczył / że nie iadł ani pił czter-
dzieści dni / y tak wiele nocy. A-
e-
to BOG praw-
d-
ny od wie-
ku z O-
cem be-
d-
acy w Mo-
y-
se-
fu y w Z-
eli-
as-
ie / to w-
ciele-
s-
wym z Bo-
stwem z-
l-
czonym / mo-
ca bo-
stwa w-
e-
s-
p-
rawo-
wał : to w-
ciele-
s-
wym z Bo-
stwem z-
l-
czonym / mo-
ca bo-
stwa w-
e-
s-
p-
rawo-
wał :

† Aleby rzekł : G-
dy Chry-
stus d-
le-
ko za-
cni-
e-
y by-
ł / niż Mo-
y-
se-
s-
y Z-
eli-
as-
ie / to w-
ciele-
s-
wym z Bo-
stwem z-
l-
czonym / mo-
ca bo-
stwa w-
e-
s-
p-
rawo-
wał :

† Aleby rzekł : G-
dy Chry-
stus d-
le-
ko za-
cni-
e-
y by-
ł / niż Mo-
y-
se-
s-
y Z-
eli-
as-
ie / to w-
ciele-
s-
wym z Bo-
stwem z-
l-
czonym / mo-
ca bo-
stwa w-
e-
s-
p-
rawo-
wał :

† Po wypelnieniu tedy postu / ł-
żał / m-
d-
ość c-
z-
łow-
ie-
cze-
ni-
stwa w
po-
k-
aż-
u-
ac. Sk-
ad też Sz-
atanowi k-
s-
ci-
ci-
lowi przy-
czy-
ne w-
ka-
zał / aby go
czył ł-
ż-
n-
c-
ego.

† A i-
z-
na-
t-
ak-
i-
e-
y p-
ust-
yni by-
ł / g-
d-
zie po-
k-
ar-
mu ż-
ad-
nego nie by-
ło / i-
ed-
no-
m-
ie-
nie : s-
łu-
ż-
e-
mu kto niemi-
ał / bo d-
le-
ko by-
ł od l-
d-
zi : ba-
czył to d-
y-
try-
tan / y sam sę w to po-
s-
łu-
s-
e-
ni-
stwo w-
n-
e-
t-
wał : a w-
id-
zac że n-
ad przy-
ro-
d-
z-
e-
ni-
stwa w-
y-
tr-
wał g-
ł-
d : n-
ad przy-
ro-
d-
z-
e-
ni-
stwa t-
ak-
że / d-
le-
b z k-
a-
nu-
o-
d niego ch-
ciał m-
ieć : a w-
tym i-
ż przed-
to przy-
st-
apil do Pa-
n-
a na-
s-
e-
go :

sę 3

im w rozmowe/ rzemieśla swego nie zabaczywszy/ y iako zwodnik y kus
/ w postaci człowieczy to uczynił/ iako Ewangelista mówi:

Al przystąpiwszy do niego kusiciel.

T Zaczyna tu Ewangelista wypisować nam onęgo straconęgo Anyo
dy dla pychy swęj spadł z nieba iako ty skawica/ ze wszystkich naśladow
wym: którego pismo święte z rozmaitych przemianków nam pokazu
zac jest/ co jest iego rzemieślo/ co za iego sprawę/ y co za iego dowcip
go/ aby nas od onęj wiecznęj chwały/ od której sam wypadł/ odwieść
Sa tedy rozliczne przewiśia którym go nam święte pismo conter
Naprzód go zowie Chrustus Pan Diablen: iż to jest Gręckie słowo/
ye nam przetłumacza po polsku potwarcą. Zowie go zaś pismo S.
anem ięzykiem Żydowskim: a nam sye przetłumacza/ przeciwnik. A gdy
ta nąsęgo zwiódł w raju/ nazywa go Morysz węzem chytrym. Ksie
awienia świętego JAna/ trzeza go Smotkiem wielkim/ Węzem sta
zwodzićcielem wszystkiego świata/ y oskarżycielem Anyelstym y ludzkim.
ozumieć możesz z przemianków iego iakim jest/ y co za rzemieślo na so
ności. Tu też także baczyc możesz/ iako go Ewangelista wypisuje gdy
: A przystąpiwszy do niego kusiciel.

Co imie kusiciel/ przestroga jest nam wszystkim od Ewangelisty pod
bowiem gdy już wiemy/ że on jest kusiciel/ który wystawicznie nas kusi:
milniey przestrzegac sye mamy/ abyśmy w iego potęsy nie przyszli: tym
P. bogą prosić o to mamy/ aby nas z ięg potęsy wyswobodzac raczył/
tego złęgo kusiciela wybawiac. A nie daruńc w modlitwie która nam
wił Pan nąs/ między inśemi potrzebami/ o które Bogą Oycą prosimy
be wlozyc raczył: Nie wodzi nas na pokuszenie: to jest/ racz nam to
y nas kusiciel nąs nie przewycięzył kuseniem swym: racz nam dac z
two nad nim: a wybaw nas ode złęgo: to jest/ od Szatana kusiciela.

Nie czytamy wiecéy w Ewangelistow/ aby ten kusiciel wiecéy Chrusta
kusic miał iedno raz: iako też nie czytamy/ aby sye Chrustus poście
wiecéy/ iedno także raz. A z podziwieniem na to patrzymy/ gdy czyta
rych którzy wielki post burza/ y bydza/ wezac tego/ żeby Chrustus ten post
raczył/ nie dla tego aby go wierni iego w tym naśladowali: Ale dla
żeby iakoby nowym człowiekiem/ do nowego przepowiadania Ewan
pufce przyszedł/ postem y potęsami doswiadczony: A tak piśa: By
Chrystus Pan chciał tego po nas/ abyśmy go w poście naśladowali/ po
był drugi raz/ y trzeci raz/ aż do końca żywota: ale iż tego nie uczynił:
można nauka tych jest/ którzy go w tym każą naśladowac.

cz już nieco piérwéy o tym sye wspomniato: lecz aby nie wątpliwosci
zalo/ tedy y na ten Argument tak odpowiadamy. Biora tu ten do
d tego/ że raz Chrustus tylo pościł: a tego nie bacza/ że raz tylo też był
so. Od szatana kusenie/ głowy nąsęj Chrusta Pána tak iako y post ię
przykład nąs nam od Ewangelistow podane jest. Kusun był Pan/
y wiedzieli jesmy poddani pod potęsy: Zwycięzył szatana: abyśmy na
głowy nąsęj/ za Bożą pomocą zwyciężali szatana/ y w tym go pilnie
adowali/ iego na pomoc wzywając: a czynili to tylekroć/ ilekroć sz
ne o nas kusic będzie. Patrzże pilnie/ z onęgo płonęgo Argumentu o
których mierzi post wielki/ iakiby tu o nąsęjch potęsach dowód wrośł.
ch ia też tak Argumentowac mógł: by był Chrustus Pan to baczyl po
byśmy od szatana mieli być mnostwo różow kuseniu tu na świecie/ był
od szatana wiele kroć kusun. Ale iż iedno raz był kusun (głowa ną
ac) tedy y my iedno raz kuseniu od szatana bywamy: Raz go zwycię

Luca 10. versu 18.

Szatan co zacy
jest/ y iaki rzemie
śnik.

Ioan: 8. versu 44.

Matt: 4. ver: 10.

Jako go pismo
święte zowie.

Genes: 3. versu 1.

Apoc: 12. ver: 9.

Czemn Kusiciela
lem od Ewangelis
tów nazywan.

Matt: 6. ver: 13.

Raz P. Chrystus
był kusun/ iako y
raz pościł.

Calvinus in Har
monia Euangelica

in Cap: Matt: 4

Marci 1.

Luca 4.

Solutia Kalwi
nowego Argu
mentu/ przeciw
postowi wielkie
mu.

1. petri 5. versu 8.
Iob 1. versu 12. &
cap: 2. versu 6.
2. Cor: II. versu 14.

żył/ tedy y my raz go zwyciężymy/ dosyć mieć będziemy. A gdzież się
zgadza z pismem świętym: aza to nie jest oluda / y zrodzenie ludzkie: /
Piotr święty nam tego nie ukazuje / że przeciwnik nasz szatan trąży wst.
cznie świat/ szukając kogoby pożart: Azaż nas nie wzywa przykład z Jobe
że on nie raz się kusił: Azaż Paweł Święty nie piše pokazując tego że
chciwość do stracenia naszego / że on rozmaitemi kusztami do nas pthur
przemieniałac się też / y w Anioła światłości. Tę raz tedy nie raz / k
ciel się o nas kusi: Bo iako wstawicznie nam jest nie przyjacielem: tak
wstawicznie nalezdy pokusami swymi na nas czyni. Jako tedy jedynym
im kuseniem / y jedynym swoim zwycięstwem dał nam Pan naukę / że o
rozmaitym a częstym sposobem kusenja nas nachylać miał / y onas się
sic: Jako jedynym zwycięstwem / które otrzymał nad kusicielem / nam
przykład / abyśmy zwyciężali poruszy tego: Tak pewnie jedynym postem
dał nam przykład / abyśmy go iako na przystoynię możemy naśladować.
Coż tedy ten kusiciel przyszedłszy do Pana czynił: Ewangelista
wieda/ że taka rozmowa miał z Panem:

Jesliś ty jest Syn Boży.

Luca 1. versu 51.
Luca 2. versu 7.
Matt: 2. versu 9.
Luca 2. versu 28. 38.
42. & 46.

Matt: 3. versu 17

Isaia 1. versu 2. &
cap: 43. versu 6.

Wszystkim sprawom które się działy z Panem Chrystusem/ poczas
związowania/ poczęcia/ narodzenia/ Anielskiego śpiewania/ gwiazdy
wzrostu/ żywota/ żyłszy w świecie/ aby to było/ co by to był za człowiek/ w
rym nie swego nie mógł nalezć. Czuł też to/ że już czas Messyaszów przy
Słyszał Symeona starożytnego błogosławieństwo/ y Anny Prorokinię: sta
mądrości tego we dwanaście lat / etcet. Temu wszystkiemu żywocie
przypatrzał się y krztu Pana Chrystusowemu: a co wiekła / Słyszał
on głos Oycowski z nieba/ tedy go Synem swym nymilszym nazwał.
Iż zaś przypatrzał się / iako niedze na świecie cierpiał / iako z wboj
rodziców wrodził/ iako pod wscelak niedze y niedostatkami tego świata był
dany: to w siebie wważając y rozstrząsając / nie mógł tego dożyć dom
swym/ iakimby on był Synem Bożym: gdyż wiedział że Prorocy nar
brahama/ synami Bożymi nazywają. Mniemał tedy / nad inie w
syny Abrahamowe / że Chrystus Pan był w Bogu nymilszym / nardzie
szy/ y naprzysiężony. Ale iż też to wiedział/ że Messyasz przyszedł iako
rocy powiadali/ miał być Bogiem y człowiekiem: y tu w siebie wpat
tychli Messyaszem Chrystus Pan był: y chcąc się tego doświadczyć / i
on onym Messyaszem y przyrodzonym synem Bożym był / a to mówi do
go w postaci człowieka: Jesliś jest Syn Boży/

Rzecz/ aby to kámiénie chlebem było.

Szatan sobie
przeciwny.

Jakoby rzekł sam w sobie: iesli z kámiénia chleb uczyni / tedy
wnie onym Synem przyrodzonym / a ztym Messyaszem jest. Ale iesli
uczyni: tedy człowiekiem świętym jest. Uczyni tu Szatan w tym
mu rzecz sobie przeciwną. Potrzebuje tego dla doświadczenia swego ab
miem chleb Chrystus Pan uczynił: tego nie bacząc: że który czterdziest
y czterdziestą nocą nie spał ani pragnał / co była rzecz niepodobna
mógł y te niepodobna rzecz uczynić chleb z kámiénia. Lecz tak być m
to iż iako od potarmu/ pierwsz grzech przyniósł na człowieka/ tak od po
mu zwyciężonym się stał.

Naprzód tedy Szatan/ z przyczyny głodu Pana Chrystusowego/ E
w tym wznąć/ co widział być temu potrzebnego: y rozumieć że taka
o bżuchu swym mieć miał / iako y infy ludzie mają / a nymilszym iż był
dny: podawa mu to/ aby z kámiénia chleb uczynił.

Bużenie piérwa
Bydź rodziców na
Bydź / a Chrystusa
Pana porówna-
wa.
Genes. 3. versu 3.

Deut. 8. versu 3.
O słowie Bożym
mogłoby sye tu
wiele z pisma św.
wielęgo potażać
iako iest poz. tecz
né głowicki mi/
co za moc tego /
ale o tym na in-
szym miejscu.
Chrystus głowi
szę Szatanowi pi-
smem broni.
Eph. 6. ver. 17.
Wiarę która iest
z pisma święte-
go / Szatan ją za-
cieżamy.

Matt. 6. versu 11.
Przez chleb i w
nosz wosła wa-
żenie sye.

Zbytne pieczło
wano na świec-
cie / przynosz.

Rom. 8. versu 1.
Rom. 8. versu 1.

Boże nie ściera
miej pracy / Pan
Bog błogosławi

A kiedy sye przypatrzysz / i jakim sposobem do iadła zakazanego / EWŁ
Ktę nase zwiodł w Kain : A i jakim sposobem tu wiedzie Pana Chrystusa :
obaczysz / że prawie iedne nie przedzie. Tam w Kain mówi : iedzie za-
inē iabłko / a bedziecie iako bogowie. Tu zaśie mówi do Chrysta PAnā:
oni z kāmienia chleb / poznam cie być synem Bożym. Smaczna rzecz Bo-
żem māsēt swē perswāżę: aby przedzēy wwiłat. A posāncowātōc mu sye
to piérwēy wonych / ktōzy wiecēy iadłō / a niż Bożē roskazaniē v siebie
wzali : ale tu mēy pusēt : bo go wnet tāk odpawtōno / że potarm dwo-
iēst. Jeden cielesny / a drugi dusny : gdyż tēż y czlowiek z ciāla y z dusē
stworzony. Co aby Szat poznal / tāk do niego Pan mowić raczy.

Śapisano iest / nie w samym chlebie żywie czło-
wiek / ale w wielkim słowie które pochodzi zst bożych.

Iż to iest rzecz prawdziwa / że nie w samym tylo chlebie żyje czło-
wiek / ale w słowie Bożym : z Moysesza sye wcz / ktōry rozmowy Bożey tāk
iako y Pan Chrystus nie iadł ani pił. Prawdziwie tedy Pan kusicielo-
wemu odpowiedział.

Alleby pytał / czemu Pan Chrystus Szatanowi pismem sye bronił / nie-
w tym piérwyszym znim podkaniu / ale tēż y w inych potusach dalszych.
nie to raczy dla nas : aby przykład nam dał / iako mamy Szatana zwy-
cięzić. Abowiem iż mieczem ducha ktōry iest słowo Bożē / w ktōrym sye wcz-
prawdzywēy wiary / zwyciężać Szatā mamy. Iż z słowa Bożego na to
mamy być ćwiczeni : Pan nam do tego przykład daie. Bo trudno niewido-
wiarz / iakoby nieprzyjaciela / widomā zbroia wojować : ale iako on przeciwo wolēy
Bożey niewiedomie nas przywodzi : Tāk my tēż niewiedomā wiara ktōrēy sye
iako z wosł pisma świętego wczymy odpadzać go mamy. Mówi tedy Pan : że nie
go swiātā broniym chlebie czlowiek żywie.

Przez chleb wśelākā żywnosć ciāl nāsych rozumie Pan. A przeto my /
w Pāniskiej modlitwie prosimy / aby nam był dan chleb powszedni / me-
o chleb / ale o wśelākā żywnosć / y o odzieniē Pānā prosimy : A aby nas
odwiedze na tym świecie zachował / modlimy sye. Tākże tedy rozumiēy Pan-
słowa. Tę w samym chlebie : to iest : Tę w samej żywnosći ktōrēy
czowiek potrzebuie / żywot czlowieczy zależy : ale w słowie / to iest / w opa-
trini Bożym. Cóż tedy oni rzeknā / ktōzy prawie bezbożnā / a wstāwicz-
paca o ciēle swym mātā : Wśytki myśli / czynnosć / prace / zabiegānia do
tędnēy rzeczy obracāc / aby brzuchowi ich / y wśytkiemu ciālu / wedle mys-
łne wiodło : tāk rozumieiac : że iesliby tāk czynni / pilni o sobie nie byli : żeby
dostāteczny niedostātku przyšli. Zawszy tedy mātā to przedsiē brāc /
Dan mōwi : że żywot czlowieczy / nie tyłko w samym chlebie żywie / ale tēż
słowie miłego Boga.

Zaprawdę wiele ich iest / ktōrych Szatan w tākā pracy y stārāniē / o ten
dātēk żywota cześnego przywodzi / że o PAnu Bogu mało pomniāc z
krywdā ludzkā / z wciściem bliźniego / płaczem wiela ich / y z wdreczeniem / o
ty sye stārāia / iakoby na świecie wczās ciālu swemu / y potrzebe iego czyni.
A gdziēż ono nāpomināniē Pawła świętego podziāc : Stārānia o ciā-
lō wāsē nie czyniē w pożadliwosćiach. A na drugim miejscu : iesli wedle
ciāla żyć bedziecie / pomrzecie : Bo tacy ciēlesnē rośkośy miłuiący / Pānu Bo-
żu sye podobāć nie moga. Ale o tym na inym miejscu. Prawdāc iest
że czlowiek pracować y stārāć sye o ciālo swē / aby ie żywōt y odziēwał musi :
iēma na świecie wielkēy prace nād te : y przeto tēż kusiciēl / niczym wie-
czny czlowiekā nie łowi / iedno to mu na oczy kładac. Wier tākomēgo aby nie

Żywność czyni
Pokusy wielkie:

Prou: 30. ver. 8.

Hieronymi senten
tia ad Hedibiam.

Theophilactus &
Rabanus.

Iosephus lib: 5. de
bello iudaico.

Jakim sposobem
Christus był w
ziet od Szatana.

Nie było Szatan/
ale y członki jego
Chysta Pána
przenosił do
wały.

Saluete questig
subrylnie sye o
sym badających.

naśycenie zgromadzał podwodzi: więc opilce aby zawždy brzucha do lat/
wodzi: więc żal czyni zażdościwemu z cudzego szczęścia: nuż vbogiego
go głód żywnie/ do złodziejstwa/ zdiady/ aby sye naśycił nawodzi. Owo w
kie y przestronie ma drogi do tego/ aby z strony pożywienia/ y tuczenia cia
ludziem przysmaki podawał/ y do dziwnego ie starania o ciało przywodzi
a co nadaléy opatrność Boża z myśli ludzkiej znośil. Tote wważając S
lomon mówił: Panie/ bogactwo y żebractwa nie rącz mi dawać: iedno t
to day potrzebe żywności méy. Bym lepał naśycony nie przyszedł ktemu
bym sye ciebie zapisał/ y rzekł: y któż iest Pan/ albo zaś vbóstwem przyściśn
ny/ nieiał sye krąś/ y krzywo przysięgac przez imie Boga moiego. B
gactwa wielkiego niechce: bo każdy bogacz albo zły/ albo źle nabytych
czy dzierżawca iest: a vbóstwo zaśie do czego człowieka przywodzi/ bac
możesz.

Alle już to pokazawsy/ że Szatan okolo opatrności/ y wychowania
ciała naszego/ nawietże nam pokusy zaćiaie: iako y Pána Chystusa nap
o iadło kusie poczał. Przypatrzmy sye/ gdy tu w téy swéy pokusie nie nie
stał/ co czyni daley.

**Tedy go wziął Szabel do miasta swietego/ y p
stawil go na samym wierzchu Kościola:**

[Druddy wykladaia na spicy Kościelney: niektórzy Gankiem to być mieni
który był wpuszczon z dachu Kościelnego.

Jakim sposobem toby sye stało: y iako Dyabel wziął Pána Ch
stusa do miasta swietego Jeruzalem: iest w tym nie mała watpliwosc. Z
od tego miejsca gdzie Chystus poscil/ aż do Jeruzalem mil było osmnas
iedni sye domniawiaia/ żeby go nieśc miał po powietrzu. Gregorz y Ch
zostom swiety/ ci dowodza/ że go z soba wziął w towarzysztwo: y z nim
sedł aż do Jeruzalem. A potym także wziawsy go w towarzysztwo/ sedł
sie z nim/ aż na góre wysoka/ która Quarentan zwano. Przedsie iednak
któzykolwiek działo: wielka sye cierpliwosc Pánsta w tym nam pokaz
że Pan Chystus tak sye dał w potul Szatanowi/ że y do miasta Jeruzalem
nadto y na wysokość Kościelną/ ktemu y na góre wysoka/ dał mu sye do
wolnie wieść/ albo prowadzić. Lec sye temu człowiek Chryścijański dziw
wać przestanie: gdy to y siebie wważy/ że nie tylo same Szatanowi/ ale
członkom iego/ na rozmaite posmięwistia/ był Pan Chystus wydan. Za
nie członkami Szatanistimi byli poganiństwo/ które go w ogroycu poimalo
Pilatus który go sedził: Herod który sye z niego posmięwał: y inzy którzy
dreczyli. Czemuz sye tedy dziwowac mamy/ iż samemu Szatanowi taka m
nád soba dopuscił miec/ który członkom iego dopuscił sye wkrzyżowac/ y
mordowac:

Sa też zaśie y byli niektórzy: którzy gdy widzieli y widza/ że za ciel
nym wzięciem/ albo prowadzeniem P. Chystusa od Szatana/ Chystusowi
pánu obelżenie sstałoby sye niemalé: tedy wykladaia to wzięcie pána Chyst
sowe/ iuz nie cielesnym obyczaiem: ale mówia/ że mu sye to przez widzeni
działo: albo przez iaka wnetrza pobudke od siatana.

Lecz na té domysly ich subrylnie/ prosty text Ewangeliey ma nam dos
czynic. Gdyż tam żadnego obelżenia niema/ gdzie kto dobrowolnie sye po
co podda. A iż Pan Chystus na te sprawy Szatanowi temu dobrowolnie
poddal: swiadczy nam to moc iego/ który potym używał nád Szatany/
ludziach opetanych/ roztazuiac im wszytko co raczył. Swiadczy też y tych
Szatanów poddaństwo: że roztazowanie Chysta Pána we wszytkim pełni

musieli

Miasto tedy Jeruzalem / nad którym Pan nasz płacąc raczył dla grzesz-
 ków złości ich / dla świętego Kościoła świętym jest nazwane. Lecz y
 krwie świętych Proroków która nim była przelana / może też to być / że
 Złotech miastem świętym zowie: i tak y my dla przelania krwi Pa-
 niego Jezusa / y Apostolów y wybranych naśladowców jego / one zię-

48 & 49.

Lucæ 19. ver: 41.

mie Żydowską gdzie ta święta krew jest przelana / Ziemia Święta zow

U postawił go na spicy Kościelnej y rzekł mu
Nis jest Syn Boży / spuść sye na dół.

Intencja Szatana
 tanią wywodzi.

Jakiego obyczaju
 w używał.

Na jakie go miewy
 scę wprowadził.

Radzi czego wyz
 nie nie może.

Którzy kusa Pa
 na Boga.

Jako zostawił
 między Chrześci
 any Szatan ten
 sposób kuszenia.

Chciał sye koniecznie Szatan dowiedzieć / jeśli był prawdziwym
 nym przyrodzonym Synem Bożym : y przeto powtarza te słowa : jeśli
 Synem Bożym. Jakoby rzekł / silną rzecz uczynił / czterdzieści dni y
 czterdzieści nocy nieśmiertelności pragnął : ale nikt tam tego na puszczy nie
 dźiał. Chceśże tu sobie uczynić sławę : chceś aby poznano cie Synem
 Bożym : nie możesz tego lepiej uczynić / jedno teraz / kiedy sye z tak wysoka
 miejsca / przed tak wielą ludźmi na dół spuścisz / a obrażony nie będziesz.

Tu sye naprzód pokazać godzi / że Szatan towarzyskim obyczajem
 nem wszedł na tamtę wysokość Kościelną. Bo gdzieby był po powietrzu
 niósł / y niewiedomie postawił na tamtej spicy / a tam potym wszytkim
 dał widzieć w spół z Panem Chrystusem : bez zdziwienia ludzkiego by to
 niemogło. Ktemu y miejsce to / na którym postawił Chrystusa pana Szatana
 pokazuje sye być także / na którym ludzie bywali / y do którego ludzkiem
 przystęp wolny był. Wiecey mi sye tedy ci podobają / którzy wyłożą
 miejsce być gankiem wysokim.

Postawiający go tedy tam / iako go do próżnej chwały y do miz
 pychy wiedzie przypatrzymy sye : abowiem mówi do niego / spuść sye na dół.
 Czego sam uczynić nie może / na to radzi : bo to wiedział / że Pán
 ga nie kuś ten / na którego z przygody przypadki przychodzi / tylko on /
 sye sam wnie wdawa. Tąd to opatrzenie Boskie o tych pracach swoje ma
 które ślad inąd przygody przychodzi : a o onych mała / którzy sye w przy
 sami wdają. Przypatrzy sye / że Szatan tej mocy nie ma / aby gro
 tego do czego złego przymusił : Jedno te moc ma / aby w netrnie pob
 aby podeśczał kuszeniem swym. A przeto na Czartą próżno składa
 ma / gdy sobie źle czyni / gdy sye swą ręką morduje / gdy sye w przygodę
 trzebnie wdaje. zc.

Jest też v nas v Chrześcianów iestże takowey szataniskiej pokusy
 a właśnie tej pokusy Chrystusowej podobna iest. Kiedy ieden na dwu
 zgniawiający sye / wywołuya go na ręczne czynienie mówiąc : iestliś do
 cnotliwy wynidź : Czini zemną / toć iest własna szataniska mowa / która
 w członkach swych zostawił : y tak iako on do Pána Chrystusa mówił /
 Synem Bożym spuść sye na dół : Tak ci mistrza swego naśladować mó
 iestliś dobry zabij mie / albo ja ciebie. Wiecey mu też tak odpowiedzieć /
 Pan Chrystus odpowiedział szatanowi : Nie bede kuś Pána Boga.

Ale obacz iaka szataniska chytrość iest / iż kiedy Pána do rzeczy
 bezpieczney wiódł / wnet sye do Pisma rzucił : dawać mu otuche aby
 bał / gdy Pan Bóg obiecał bronić wybranych swych : a jeśli wybranych
 daleko wiecey ciebie / iestliż Synem iego iest / y przywodzi mu Pismo
 widzą Proroża :

Napisano iest.

Baczy szatan że Chrystus w piérwszej potrze / do Pisma sye wdał /
 sinem pokusy iego stłumił : On też do Pisma wnet sye powoł : a iż wiedział
 Chrystus Pan pisma sye nie czył / zdradliwie pismo przywodzić iak / aby
 nieuką wwikłał : abowiem to pismo / które wszytkim onym przynależ
 Pan Bóg w opiece ma / to samemu Chrystusowi przynależć powiada /
 by był Synem Bożym.

Przyt

Przypatrzcie się Chrześcijanie! iako pismo święte śatan nie wie. A iego z PAnem naszym z mądrością Boga ważyć się śmiał: coż znami ścaci / przez posłance y weznie swe czyni? Śzatan zły / dobrym pismem to leży rzeczy PAną wiedzie: nie z strony pisma / ale z strony wykładu. Coż ci oiedza na to / którzy takowemu śatanowskiemu wykładowi od fałszywych oków wierząc / niemaia aby pismu świętemu wierzyli? Czemu się nie ośmieli / że y śatan pismo na plac PAnu przywodził / aby zwiódł / y do złej rzeczy przywiódł? Nie darmo Jan święty roztazuje / abyśmy doświadczali / iehów / iesli z Boga są. Pismem zawždy ci przeciwniczy PAną Chrystusa / y Kościoła iego świętego pismo burzyli: y żadney sekty / żadnego roztawiania między Chrześcijany nigdy nie było / któreby się z pismą nie wznieśli. Lecz wierny Kościół Boży naszym nigdy nie trwał / iedno iednostay / zgodliwym / y pobożnym wykładem pisma świętego. Heretycy gdyż zgodliwego mieć nie mogli / ani mogą: ale każdy wedle potrzeby y woły go naciągają / y naciągają / z nieścaciecznością / zawždy fałszywymi oki się być pokazywali: A nie wątpimy w tym: iż którzy na wykład głoszą pismo sędzą / albo na samym gotym piśmie y czcionce przedstawia / ruciwszy Oyców świętych wykłady / podania Apostolskie / y Kościoła świątynego / rady Duchownych / które Concilia zowie / postanowienia które żywamy Dekretami: są pewnie y nie omylnie naczynie tego to śatana / tak czcionka prosta pisma chciał Chrysta PAną zwiędzić.

Nie zawždyż tedy wierzą / gdy słyszą mówiąc: Napisało jest. Śzatan to słowa: temie Chrystusa napadł: obacz takim Duchem to mówi: przywołay się / iakoć pismo przywodzi: iesli się iego stosowanie pisma zgodza z doktorów starożytnych Chrześcijańskich wyrozumieniem / y wykładem: to dla lubieźności świata / ciała / y śatana w nim niema: iesli gani roztaje to czego rozumem ogarnąć nie może: iesli rozumu swego niepoddaie posłuszeństwo wiary świętej / a chce być okrom głowy starszej / okrom świątyni / wolność Chrześcijańska w cielesną obraca: a pismem to stanowić: toć jest naśladowca tego Śatana / który do Chrystusa tak pismo przywodzi:

**Aniołom swoim rozkazał o tobie: A oni w re-
bieda cie nościć / byś snadź o kamięń nie obraził
nogi twę.**

Obaczył Śzatan / że Chrystus Pan żywność swą w PAnu Bogu obadał / przeto już pierwszemu pokusie dał pokój: A z nowu pismo mu przywozi / aby się dał znać / iż też on od Boga z pismą świętym mówił. Jakoż ścaci: dobrze czynisz / że wśaś Bogu Oycu / y z opatrności iego moie rą: pierwsza zwyciężasz: Ale gdyż tak o tobie Bóg Ojciec praca ma: tedyć kiedy się spuścisz na dol / nie opuści cie: gdyż Aniołom swoim rozkazał: cie na pieczy. 26.

Dwie rzeczy tedy mu tu obiecuie: Anielska straż / za którą nie miał być w żadną obróże.

Druza rzecz że iesliby to uczynił: tedyby to uczynił wedle myśli y słowa Boga. Ale mu tak na to Pan odpowiedział.

Napisało jest / nie będziesz kuśił páná bogá twego

Burzy Chrystus PAną Śzatanistie dowody pismem świętym aby mu to pokazał / że fałszywie pismo przywodził. A w tym zdrade iego odkrył / żeby mu pokazał / iż iako pierwszy / tak y teraz zwyciężon od niego był.

1. Cor: 1. ver: 24.
Nie nowina pismo święte nico wać Śzatanowi

1. Ioan: 4. versu 1.
Wszystki Sekty z pisma świętego źle wyłożonego.

Na wolność cie lesną obróconę.

Psal: 90. ver: 11.

Z pisma Śzatan mówi iakoby posł Boży.

Deut: 6. ver: 16.

Fałszywy śatan.

Tu to

1.
Jako Boga kusa
ludzie.

Num: 11. versu 5.

Num: 14. ver: 3.

Psal: 77. ver: 18.

2.
Luce 11. versu 16.

3.

Malach: 3. a ver: 13
ad 16.

Iob 21. v: 14. & 15.

Takie kuszenie 3
niedowiarstwa
jest.

Psal: 78. v: 18. et 22

Acto: 15. ver: 10.

4.

Porównawa E
wangelisty.

Aniołowie w
dobrych rzeczach
pomocni nam są
we złych nie.

Tu to miejsce tego potrzebuie/ abyśmy pokazali/ iako ludzie Boga kusa
to bywa rozmaitym sposobem.

¶ Naprzód gdy maia zle vsanie w potrzebach swych o Panu Bo
za iakim niedostatkim mówia przeciwko niemu. Tak Żydowie kusili
Boga/ gdy sye im naprzykrzyła Matka ku iedzeniu: a zaś nazad do E
wrócić sye chcieli: iako o tym czytać możesz w czwartych Księgach M
sowych/ y w Dawida w Zoltarzu.

¶ Drugi sposób kuszenia PAná Boga: kiedy ludzie na obietnic
go nie przedstawiać/znaków albo cudów potrzebuia y szukia. O tak
masz w Ewangelisty w te słowa: a niektórzy kusac PAná Chrustusa / z
od niego cudów z nieba.

¶ Trzeci sposób kuszenia PAná Boga jest: kiedy ludzie bez wsele
boiaźni przeciwko Bogu y słowu iego grzeszą / nie na to niedbając/ że
Bóg jest pomściciel każdego spornego grzechu. O takich mówi Mat
as w Kapiule trzeciéy: Zmocniły sye na mie słowa wasze/ powieda P
rzekliście: cożemy mówili przeciwko tobie? Mówiliście: Niekczem
który służy Bogu: A coż za pożytek tego izechmy strzegli przykazania
Przetóž teraz Błogosławionemi powiadamy być hardé: bo ci którzy
Boga szkali sye zbawieni. Otóž którzy śmieie grzeszą/ Boga przed oc
nie mając y karania przyszłego iego: kusa PAná Boga. Jakoby r
Choć PAn Bóg nam grozi za takie sprawy nasze / czynimy my przed sie
być nas karac miał za to/ użby dawno starał. Takie kuszenie Boga
chmocnego/ z niedowiarstwa pochodzi: iako o tym możesz czytać w Ps
Dawidowym/ gdzie tak mówi: Kusili PAná Boga w sercach swoich/
to że nie wierzyli Panu Bogu.

¶ Jesze poczwarte oni kusa PAná Boga / którzy rzeczy ku znosi
spelnieniu niepodobne/ na ludzie klada. O tym czytay w dzieciach Ap
stich w 15. Kapiule.

¶ Ostatecznie ci wszyscy kusa PAná Boga którzy sye wdawiają
bespieczeństwo / tak wzdiowiu swoim/ iako y wdarach y szesćcia od
Boga wziętych. Ci zawoždy niechay maia to pismo swiete/ y te słowa
Chrustusowe przed oczyma: nie będziesz kusil PAná Boga twego.

Niech cie też to nie obraża: iż Łukasz swiety z Mattheusem w
saniu téy historyey / kusenia PAná Chrustusowego troche odmiénili: i
Łukasz za wtóre kuszenie wypisuię/to Mattheus za trzecié y ostateczne
Bo Ewangelistowie wiecéy sye starali / aby prawde y rzeczy potrze
PAnu Chrustusa pisali: niż żeby historyę ze wszystkimi okolicznościami
pisować mieli: Dosyć na tym mieć mamy: że iako Mattheus/ tak y Ł
nam to pilnie opisali / że Chrustus trzy kroć od Szatana był kusion.

Ostatecznie każdego Chresćjanśkiego człowieka napominam/ al
z téy odpowiedzi Chrustusa PAná która uczynil do Szatana uczyl: że
lowie choć wiernym są za stróže dani: tedy w spornych / w nieczemny
wponnych/ y w nieuczciwych sprawach/ perona rzecz że wiernym nie dop
gają: y maia o nich w ten czas pracą maia. Bo w ten czas strażnikami
Bóg ie nam dać raczył: kiedy z granic przyrodzonych cnoty/boiaźni
nie wykraczamy: inaczey nie. Bo na sporne sprawy ktorými y PAná
gniewas/ y sam siebie zawodziš/ nie dobry Anioł tobie daie y pobudke
tuche: ale ten cie do nich zawodzi / y prowadzi. Dobry Anioł iako cie
go nie wieździe: tak też gdy ie sprawuięš/ zdaleka sye temu przypatruia
szcza cie / abys czynil to/ co sye tobie nie godzi.

Zásie wziął go na góre bázgo wysoka Synabel.

Kiedy obaczył że dwóm podkaniem nic nie zyskał / że ani głód / ani
o chytrze przywiedzione / nic mu na pożytek nie przyszło : tedy sye inż v
do trzeciego fortelu swego : y inż opuściwszy tę rzecz na stronę / kłóre
udu być nie mogły / do widomych sye obraca. Kładzie tedy na oczy
Chrystusowi nadzieie mocy y chwale tego świata : gdy mu nie skute
go państwa / ani jedno albo dwoie królestwo / ale wszystkie królestwa iak
z obietnic mówiac :

C wszytko dam / iesli pądszy dasz mi chwałę.

Nie mógł Szatan tak wysokię góry nigdziey naleś / góścieby był
ki Królestwa świata tego pokazać miał. Ale tak to rozumieć musis / że
zenie królestw / na które światu stronie które było / paniu pokazał. Jako
ekł : kto maś na tamte strony Grecyja / na tamte Armenia / na tamte
ot / tam Persyja / tam Indyja. ic. Tych wszystkich Królestw Młaciekat /
ile / moc / bogactwa / dam ci. Jako iego słowa Łukasz. iasney wypisnie :
dam moc te wszystkie (tych Królestw) y chwałę ich : bo mi są dane : a
mu chce temu te dawać. Jakoby rzekł / iam iest bogiem y Książciem te
wiata : w moiey władzy są wszystkie królestwa tej ziemi : bo tak to Bog
zil / żeby on był Bogiem na Niebie / a ia na ziemi : potrzeba tedy / abyś
ym Bogiem ziemskim wyznał przez poddaństwo y chwałę : a za to ia
Królem wszystkich świata wezynie. Młacie to rzecz iest które ia od cie
agne / żebyś tylo padł a dał mi chwałę : wietząc rzecz dawać / któreci
inż dać nie może / abyś był Królem tego świata.

Powysfeyiem to pokazał / że jednému skutkami swego misterstwa ku
ierwsz rodzić nasze / któremi y Páná Chrystusa kusił ten kusiciel. A iż
ni : musi być że y tenże ieden był / a tego co w Ráin kusił zowią Żydo
Reseph. Przypatrzmyś sye tego to Resepha hárdości y pyśe : Powiada
yc wszystkich świata panem / y iakoby bogiem / a to była rzecz niepraw
a : bo acz przez grzech wszystkie świat był zmamił : Ale iednak przedsy
wsechmogacy nieba y ziemi powsechnym Panem był. A przeto ludzi
te y one którzy mu sye podobali / za Króla tu na świecie dawał / iako te
naś w piśmie świętym dosyć napisano.

Niemas na świecie żadne
łowicka któreoby Szatan kuszeniem dobrego mienia / kusie kiedy nie
y wedle stanu / każdego zawdy do tego podwodzi / aby sye dla dobre
mienia dzwiny rzeczy wazyl : aby iedno na świecie w bogactwo / y wgo
ci wzrosł : wiec onym / które wysokię zawołania widzi / wysokię rzeczy im
oczy kładzie : y do nich ich pobudza : y wedle każdego stanu / każdemu
nie / toż mówiac prawie co do Chrystusa mówił : Toć dam / tym będzieś /
y sye tego waz / iedno to wezyn / iedno sye tak o tym staray : y przeto z
kiego podwodów nietylo między ludźmi y Królmi stanu świetskiego : ale
między ludźmi stanu Duchownego do wielkich niesnast / y niezgód przy
zilo / o tytuły / o mieysca / o Prerogatywy / y o przełożenstwa : tak iż sye
rwia Chryścijańska nietylo dobrze polalo / ale też y mocy bliźnięzów
Chrystusowych / Młachometów / y Heretyków / wiele sye przynnożyło.
m czytay historyje : tam sye tego dostatecznie dowieś.

Przeciwko wszystkim takim pokusam Szatani / czlowiek ma pamięć
a moc Boska / y mówić z Dawidem : Boska iest ziemia / y wszytko na
enie na niev : Otrag świata / y wsefey w mocy iego są / którzy w nim
kają. A iż Boża ziemia iest / y wszystkie iey dostarki : stad sye tego wezyc
ażdy / że nie Szatan daie przełożenstwa : Ale każde przełożenstwo / iako
o światę świadczy / od Pána Boga iest : y wszystkie wrzedy / sprawa Pána
a są. A przeto tak dobrym iako y złym przełożonym / Królom / Książe

Od cudów Szat
tan zaczął kus
ić Pána.

Jako rozumieć /
okazał mu wszyst
ki Królestwa
świata.

Szatan nie iest
Panem świata
tego.

Czysta to na świe
cie każdemu Szat
ansta pokusa
dla dobrego mien
ia.

Psal. 23. ver. 1. &
88. versu 12.

Roma. 13. versu 1.

1. Petri 2. ver. 18.

Roma: 13. ver: 1.

Posłuszeństwo

Wziedom pismo

świate roztążnie

* Iob 34. ver: 30.

† Eze: 27. ver: 6.

Cap: 43. ver: 10.

Nad którymi są

tan jest Królem.

Isaia 14. versu 13.

Szatan zawsze

pyłny y kłamca

Philip: 2. ver: 10.

Deut: 6. versu 13.

Ola tego Szat

ana tu Pan są

kał.

Isaia 42. versu 8.

Samemu Panu

Bogu chwala.

Deut: 13. ver: 10.

Nie stworzeniu.

Psal: 44. ver: 12.

1. Tim: 1. ver: 17.

Apoc: 22. ver: 8.

Anioł Boży

chwały niechciał

Chrystus Pan

nie do Szatana

tego pisma moż

wił.

tom/ Wziedom/ Każda dusza człowieka ma być poddana / iako od Pana postanowionym rzadzieliom: lub oni są wierni / lub niewierni: Gdy napisano jest: * że Pan Bóg dawa człowieka obłudnego na Królestwo grzechu ludzkiego. A Król Babilonski Nabuchodonozor/ choć był człowiekiem pogańskim/ a przedsy go Duch święty przez proroka sługa Boży wie. Miał tedy Szatan iako ojciec kłamstwa/ aby on był panem królem wszytkiego świata: y aby miał poddana sobie moc taką od Boga/ żeby tym sifować wedle myśli swej miał. Prawdać jest/ żeć jest i nad wszytkimi pyłnymi/ że ma władza y moc nad onymi / którzy Pana Boga opuszczyli/ spraw bezbożnych naśladowa: ale do dobrych wiernych naśladowców Chrystusa Pana/ także też y do rzadu tego świata/ i nie Szatan niema. Niechayże sy ci wszyscy obaczcie iako surowie y przeciw Panu Bogu/ którzy złemi y niepobożnymi sprawami/ czci/ chwalą bogactwo tu na świecie nabywają: a własnie od Szatana tego szuka goby od Pana Boga pragnąć mieli.

I Jeśli padły daj mi chwałę. Takci Szatan poczynił od go czasu / iakoż dla pychy z nieba zrzucen był / zawždy sy o to starał Panu Bogu przywołać część y chwałę / do siebie obracał: y od onego iakoż mówił one słowa (które napisał Izaiasz) Wstapie na Tębo gwiazdy Boże/ podwyższe stolec mój/ wstapie nad wysokość obłoków podobien najwyższemu: hardy myśli swej nigdy nie złożył/ ani złoży. to y tu na tym miejscu onemu Panu / na którego imie wszytkie kolano kazał sy chwalić. Lecz iako w pierwszych pokusach nie nieżył / tak téż: także odprawy wziął: bo mu tak Pan powiedział / a iuż prawi od siebie go odprawując mówił:

Idź precz Szatanie: bo napisano jest: B. B. twego będziesz chwalił / y iemu samemu służy będziesz.

I Tak sy godziło szukać Szatana / przeciwnika Bożego: bo to sobie przywłaszczając chciał/ to/ co własnie B. B. było. Wkazuje mu Pan/ że nie on który sy stał z pychy swojej złym stworzeniem/ ale sam Bóg ma być chwalon: y iemu samemu służba z chwałą ma być od wszy ludzi wyrządzona: Gdyż on wszytkich rzeczy jest stworzycielem. Przeto o sobie tak mówi y Proroka: Ja Pan/ to jest imie moje: chwały mojej mu nie dam: y pocztwość mojej nie dam bałwanom. A stądże w sta Zakonie wszytki bałwochwalce / którzy Bogów próżnych naśladowali mienowac kazał: także one wszytki/któzyby gwiazdy/ miesiące/ y słonce cili. Pełne teg wszytko pismo święte/ że samemu P. Bogu powinniśmy cili/ iako nas Dawid napomina: Toć jest P. Bóg twój y będziesz go chwał. Tak y Paweł święty o chwale boga wszytkiego stworzyciela wzy/ gdy m Królowi wieków wszytkich / niesmiertelnemu/ niewidomemu/ samemu gu część y chwałę na wielki wiekom. Stądże y Anioł/ który z Janem s Ewangelista rozmowę miał / y o tajemnicach B. B. z nim rozmaw Bożey chwały sobie wyrządzać nie dał: iako o tym samże Jan święty y Padłem abym dał chwałę Aniołowi/ który ze mna mówił: ale wnet z mował nie Anioł mówiac: Nie czyni tego/ boćiem ja współ z toba / y cja twa jest służebnikiem. Samemu tedy Panu Bogu b. B. chwałę rować/ czynić y wyrządzać mamy: iako tu nas Pan Chrystus zbawiciel wzy. Boć Chrystus Pan/ acz do Szatana mówił/ P. B. B. twego będziesz chwalił. Nie śatanac wzył chwalić Pana B. B. którego bliźniere

być wiedział: ale nas wczyl wszystkich wiernych swych: tak iako Moy-
szech/ tymże napominaniem wszytek naród Izydowski/ aby iednego Pana
Boga/ stworzyciela wszytkiego chwalili/ a inszym Bogom żadney chwały nie
oddawali.

Tuby było miejsce dać omowe onym / którzy pocztliwość Swiętych y
wianych Bożych przez wymiataia: one/ którzy im pocztliwość czynia/ bal-
chwałcami zowa. Lecz iż to czynia wiecéy potwarz kładac / a niż tego
rozumieiac/ iaka chwała Panu Bogu ma być wyrządzoná/ a iaka poczt-
liwość swiętych tego od wiernych ma być czynioná: Tedy tak krótko im na-
odpowiadamy: Jesli Oyciec niebieski ma we części one wszytki/ którzy słu-
żu Chrystusowi: pytam ich: iako ludzie stworzenie Oycá niebieskiego / w
pocztliwości ich nie mają mieć? Chwale tedy Panu Bogu zupełnie zach-
owamy/ gdy w swiętych tego Pana Boga chwalimy: Gdy Róścioty iez-
u których tu przebywać raczył na świecie / członki tego króie tu milować
raczył / w pocztliwości mamy. Tak czynił Dawid: a wżdy Balmochwalec
raczył. A iż czynił świadczy o tym tak mówiac: Jam/ w wielkiej pocztliwości
przysięgi twoje Bóże: bo syc bázro zmocniło przelożenie ich.

Imy ie mieć tedy w pocztliwości: a chwale samemu Panu Bogu mamy
owować. Lecz o tym będzie serzey na inszym miejscu. Teraz już po zwycię-
stwie Chrysta Pana / którym Czarta zwyciężył przypatrzmy syc co syc stało:

dy go opuścił Szabiel/ a oco Aniołowie przy-
stapili y służyli mu.

Nie wypisuje Ewangelista co ich za posługą była: ale każdy syc te-
omyslić może/ że mu posługę wyrządzali/ potrzeby temu opatruiac / do-
aż do ludzkiego obcowania przyszedł: tak iako niekiedy Zeliassowi An-
ioł służył/ gdy głodnemu żywność nosił. Takci wiernym Panu Chrystusowi
służył/ a syc/ iż gdy mocnie na kpił Panu Chrystusowi Szatanście po-
od siebie odganiaia: w ten czas im potężney Aniołowie służy. Bo iak
o rzecz była przystoyna Panu Chrystusowi/ iako zwyciężył ducha złego /
jemu dobze Aniołowie służyli/ których był na ten czas oddalił od siebie /
go bezpieczniey Szatan kusił: tak pewnie wiernym Chrystusa Pana / a
w zwycięzcie złego Szatana/ przysto/ na rzecz iest aby im Aniołowie słu-
żyli: gdyż sa wszyscy duchowie wiernym do posłuszeństwa dani / y od Pana
Boga naznaczeni. Dajże to Panie Boże/ aby za pomoca twa Sz-
tanaśmy zwyciężali: Anioły swięte zawsze strażnikami mieli:
twoie łaskę y tu na świecie/ y po żywocie na wieki
wiekom znali. Amen.

Summa Ewangelii tej tá iest.

Christus Pan skoro po okrzeczeniu był wiedzion na puszcza/ aby był kuson
Szataná. W tym nam wiernym swym pokazuie: że skoro pokrzcie po-
y przeciwności / nas naśladować/ od Czarta/ swiata/ y ciała. Przeto we-
lających pokusach naszych nie rozpaczamy/ ale syc wszytkim przeciwnikom
mym mocnie w wierze za pomoca Bóża/ o która prosić mamy / przeci-
wamy/ 1. Kor. 15. v. 57. 1. Petri 5. v. 9.

Powtóre poscił Pan Christus czterdzięci dni y czterdzięci nocy/ nie-
z tego potrzebował: ale iżby nam pokazał/ iakim sposobem Szataná
mu ciężać mamy: że postem/ a modlitwą: iakim sposobem ciało holdować

ff ij

pod po-

Deut. 6. versu 13.

Swiętym wybra-
nym Bożym co-
siny powinni.

Ioan. 12. versu 26.

Psal. 138. ver. 17.

Jako służyli An-
iołowie Panu.
3. Reg. 19 v. 36. 7

Hebra. 1. ver. 7.
Kiedy wiernym
potężnie Anioł-
owie służy.

I.

W pokusach nie-
rospaczac.

II.

pod poslušeniſtvo ducha mamy : bo niezym wiecéy iedno poſtem : y aby
co ná przyſtojniéy iego w tym co czynić raczył naſladowáli / iáko czł
głowy / iáko wezniowie miſtrzá / y iáko ſtudzy Pána /

71. Potrzebie / poſtáznie Ewángeliá pyche y chytróſć obłudná złého E
tána. Dawáiac nam náukę / iáko chytrého nieprzyiaciela mamy. A żeby
o zwycięſtwie iego nic niewatpili / wkaże nam to / że głowá náſzá pan
ſtus dla tego go zwyciężył : abyſmy go y my zwycięžali / á láciwie te
go dokażemy / kiedy iego ſpráwami ſye zbzydžimy / á ſpraw
Pána náſzego Jeſu Chriſta naſladować bedžiemy. Co
nam day wieczny Synu Boży z láſki ſwey.

AMEN.

EWANGELIA Z IE

WYKLADEM W NIEDZIEL

wtórą w poſt Chrzescjáński, według op
ſánia Máttth: S: w Kápit: 15. Azowá iá
od Introitu ná Mſzély Reminiſcere.

Wyſzedſzy z támtąd Jeſus /
ſzedł w ſtrony Tyrſkie y Sydonſkie
oto niewiaſta Chánańeyſka od gránic
nych wyſzedſzy wołála / mówiac knier
Smiluy ſye nádemná Pánie / Synu
widów : ábowiem Córká mojá okrut
od Czartowſtwa bywa dreczoná. A
nie odpowiedział iey ni ſłowá. T
pryſtapiwſzy Zwolenicy iego / proſili go mówiac : odpraw
boć wołá za námi. A on odpowiadáiac / rzekł : Nie ieſtem po
ny / iedno do owiec / które zginely z domu Izráelſkiego. C
potym przyſtapiwſzy / dała mu chwale / mówiac : Pánie wſ
móž mie. Który odpowiedziałwſzy / rzekł : Nie dobrzeby to / b
chleb ſynowſki / á miotác gi pſom. A ona ná to odpowiedzia
Takci ieſt Pánie / ále wždy y ſzczeniétá iadaia z odrobin k
padaia z ſtolu pánów ich. Tedy odpowiadáiac Jeſus / rz
do niey : O niewiaſto / wielka ieſt wiára twoia : niechayci
ſtanie iáko ty chceſz. A vzdrowiona ieſt dzieweczka iey od or
godžiny.

Azczé

Czci to iest rzecz mało nie-

wszystkim wobec wiadoma / a to prze te przy-
czyny / że iak miarę wszyscy sye te^o przypatrzyć
mogą: że obywatel tego świata / rzeczy sieze
sluże / ku górze wynosi: y tak niektóre ro-
stuczają / że też o pana Boga / który im hoynie
dary swe daie / mało dbają. Tego acz sye z w-
stawicznymi przykładami na nie patrząc / mo-
żemy nauczyć: przed sye iednak / iż nietylo te-
raz / ale zawždy na świecie tak bywalo / z pi-
smą to potážemy: iż roskoś wnet do tego
człowieka przywodzi / że o PAnu BGSV
mysli: y o iego przykazaniach mało dba. A by nie byl iedno ieden przykład /
w sych rodziców naszych / mielibysmy na tym dowodów dosyc: którzy /
nie ich iedno bedac / w roskośnym miejscu roskośy używając / a długóž na-
kazanie Pánstie pamiętali: Predko zapamiętali co im BGSV stworzyciel
dał: choć ieszce w niewinności y bez grzechu żyli / toć sye tedy iuż snadnie
zaczac może: iż iesli roskoś / y dobre mienie / niewinne do tego przywiodła / że
a stworzyciela swego / y iego przykazania predko zapomnieli: Cóż ro-
scoe masz o nas / których ciała / nietylo / w grzechu sye rodząc grzeszne są: ale
do roskośy tuczniejąc / w tym świecie kwitnac / we wszystkim dostatku bu-
dować / wstawicznie do wselakiego grzechu sklonniejszy y popedliwszy są. Dla-
tego tedy / że dostatki wszystkiego do wselakiego grzechu więcej człowieka
ciągnie / a niż do wypelnienia woleý BGSV: Sodomiccy maitac świat po-
dobrzeby to było / y w roskośy buiając / Pána Boga zabaczyszy / obzydliwych grzechów
odpowiedzieli: dla których siarczany ogniem Pan Bóg ie z miastem ich spalić / y
z odrobiną Pan Bóg wywieść raczył. Toć też czytamy y o narodzie Żydowskim: który
dziesięci lat hoyna żywność / wselaki smak w sobie maitac: odzienie ich /
statki obow ich / od wselakiej stazy y zwiotszenia zachowawszy: w o-
szośy bedac / iuż do bálwochwálstwa / Cielca wlawosy chwalać / y iuż do
nania przeciwko PAnu Bogu / a náosłatek y do zamordowania Moyze-

Historia tely E-
wangeliiy estata
sye Anno Christi
32. Idibus Maij, fe-
ria sexta, Luna 19.
Indictione 5.

Summa wysza
kley przemowy ta
iest: Ze ludzie w
roskośach PAná
Boga zabaczają /
a w utrapieniu y
w przygodach / ry-
dley go szukają.

Gen: 2. v. 15. et 25.
er cap 3. ver: 6.
Jadam z Jerwa
w roskośy pred-
ko PAná BGSV
zabaczyli.

Sodomiccy z ro-
skośy do wsetcz-
ności przysli.
Genef: 19. ver: 24.

Exo: 32. v. 4. 5. et 6
Exodi 17. ver: 4.

Boga poznać. Abo wiem nie która inſza ieſt/iedno ſwietobliwość naſzą/ a ſye wſtrzymawali od nierządów/od nierządnych roſkoſy/ y ciało naſze ſwietobliwości y we czci Pańu Bogu chowali: żebyſmy ſye wyſtrzegali/ oſułka bliźniego naſzego: iako to czynią ludzie iſey/którzy bogą nie znają: gdyż pan Bóg choć nam dał ſwiat powoli/ iakość/dał bogactwa/ tedyć nas przez to nie wezwał na roſkoſ nie ſci. Ale żebyſmy tego używali w ſwietobliwości. A iż to prawda ieſt/ Eniemie miłego Boga/ którym Pan Bóg byſtrość ludzka króci/ przy do tego/ żeby do Pańa Boga ludzie wtrapieni/ przygodami/ y niemoc chłey ſye nawracali/ y iego rychłey ſukali/ ſwiadczy to nam dziśiey/ Ewangelia z przykłądu tę niewiaſty Chananeyſkiej: której Hiſtorya tak Mattheuſ ſwiety opifuie:

Wyſzedł y z krainy Genezarec/ odfedł w ſtrony Tyrſkie y Sydoniſkie.

Co była za przyczyna/ że P. Chriſtus wyſedł z ziemie Żydowſkiej do poganiſkiej. Tenże Mattheuſ ſwiety przed początkiem Ewangeliey pokazuje.

Abo wiem pokrytość Pharyzeuſka/ y ich bezbożne oſtawy/ które mieli z wymyſłów ſwych/ a niż z rozkazania Bożego: te ſye Pańu Bogu przykłądły. A przeto pokazawſy/ że nie w wymyſłaniu ich przed iadłem/ ich wyſpóconym porządkiem/ przykazania Bożego około wczciwoſci/ owo należał Zakon/ opuſcił ie.

Widząc też ich niewdzięczność: y ſiedł do krain Tyrus y Sydonu: które Syryey a w powiecie Phenicyey leżały: y iako Marek ſwiety ſwiadczy tam poćichu bez wſelakięgo około ſiebie oſłatu do domu/ tak żeby młt był nie wiedział. Tak byli niewdzięczni onęgo cząſu weſolego po: Ewangeliey ſwietey Żydowſcy duchowni/ Doktorowie/ y w piſmie nabożni Pharyzeuſowie: że Chriſtus Pan od nich przez iſć raczył/ y

edł do ziemie onę/ która wſyſcy Żydowie w obzydliwoſci mając/ Chł ziemia nazywali. Tę niewdzięczność/ nie tylo Pańa Chriſtusa y ſto go ſwiete/ na czas im była oćia: ale też y Apoſtolſka nauka/ y wſytkę Ewangeliey ſwietey/ bo to nam tak Dziecie Apoſtolſkie opowiadaia/ że mowali Apoſtolowie: gdyście ſye niegodnymi wczynili ſłowa Bożę/ niewdzięczność waſze/ atóż my z ſłowem Bożym idziemy do Poganów.

Wdzięczność cztowiecze Chreſcijanſki bärzo ſye P. Bogu nie podobą/ y czyni niegodne do otrzymania dobrodzieyſtw y łaski miłego Boga.

Amemu Pańu naſzemu niekiedy ſye niepodobają: a to w on czas kieſieſcie tredowatych wzdrowił/ a nie znalazł ſye był tylko z nich ieden/ któ: nu był za to podziękowal. A przeto Pan mował: azaż nie dzieſciec w: ieni ſa: a dziewieć kiedy ſa: żaden ſye nie znalazł/ Ekhoryby dał chwale Bogu/ iedno ten cudzoziemiec. A z ſtarego Zakonu wczyc ſye możemy niewdzięczność nie podobala ſye zawždy Pańu Bogu. Co pokazuje iſnie

W Księgach Iudicum/ Ekhory Synom Izraelſkim dobrodzieyſtwá Pańa Boga wczynione pokazuje/ ſuka ie y łacie/ iż ich niewdzięczni byli/ Pańa zabaczywſy ię przykazaniem wzgardzili. Namci to Chreſcijanom ie nauka/ żebyſmy ſye tego niewazyli/ a łaski Bożey/ y iego dobro: tw wdzięczni byli.

Nadto to odeſcie PAŦIA do Syryey Ziemie Poganſkiej pokazuje/ że Oyciec miłoſierdzie ſwe/ y łaskę ſwa/ nie tylo Żydom y narodowi Iz: alinowemu/ przez Syná ſwego wczynić miał/ ale też y narodowi Pogań:

ibidem a v: 3 ad 8
Zroſnie dziśiey
Epistoła do
iaki Chreſcija
anſkiej.

Dowody z Chł
naneyskiej nie
wiaſty/ że troſki
przynika do
Boga.

1.
Wypifuie przy
ny wyſcia Pańa
Chriſtusowego z
ziemie Żydow
skiej.

2.
Marci 7. ver: 24.

Acto: 13. ver: 46.

Luca 17. 4 ver: 14.
ad 19.

Iudicum 2. a ver:
1. ad 4.

3.

Pan Bóg Syna
swego zesłał w
wszystkim narodowi
Roma: 3. ver: 29.

Acto: 10. ver: 34.

Coloss: 3. ver: 11.

4.
Cerimonie Zako
nu wstać miały.

Leuit: 11. a ver: 1.
ad 45.

Matth: 15. ver: 11.

Matt: 9. versu 13.
E cap: 12. ver: 7.

Matt: 15. versu 9.

Ibidem versu 2.

Marci 7. ver: 26.

Rom: 1. versu 16.
Zgadza Ewange
listy w przezwoi
ku téj niewiasty

ściemu/ to jest bez braku wśytkiemu narodowi ludzkiemu: bo iako był
czyścielem wśytkich przez Syna swego/ tak zbawicielem miał być wśyt
A przetoż Paweł swięty chępliwym Żydom którzy tak rozumeli/ iż ied
lo ich samych BÓG wśytkiego świata był/ tak mówił: Iżaliż Żydom
jest Pan BÓG? Iżaliż nie tak wiele jest Poganów? y owsem tak w
jest Poganiski iako y Żydowski. Czego y Piotr Swięty w dzieciach Ap
stich/ w domu Corneliuszowym poświadcza/ gdy mówi: Pan Bóg ni
kuie personami: ale w każdym narodzie kto sye go boi / y czyni spraw
wość / jest mu wdzięczny. Czego mu poświadcza Paweł Swięty piś
Colosensów w té słowa: Niemasz mężczyzny/ ani niewiasty/ Poganu
Żyda/ obżezania y nie obżezania / grubsey nadsieie człowieka y Łatara
niemasz niewolnika/ albo wolnego: ale wśytko we wśytkich Chrystus.
oy tak miało być/ że Pan Chrystus Syn Boga żywego miał być zbawie
nie tylo Żydom/ ale y Poganom: przeto / nie tylo w Żydowskiej/ ale t
Poganiskiej ziemi bytnością swą być raczył / y dobrodziejstwa nad ieg
trzebiacemi czynił.

I Poczwarte gdy sye przypatrzysz z textu Ewangeliey własney przy
dla czego Chrystus PANA z oney ziemi Żydowskiej/ y od onych ludzi Ży
stich był wyszedł: tedy poznasz / że to on był przyszedł na świat / który
Cerimonie Żydowskie do zbawienia mało potrzebne/ miał precz znieść.
wiem Żydowie tak rozumeli/ że wśytko ich wypełnienie Zakonu/ na ty
to zawarsto/ kiedy sye wmywali często przed obiadem/ po obiedzie/ przed ka
iadlem / kiedy nie iedli Swinie / Żagac / Wielbłąda / Królika / Wę
Orla/ Strusa/ Sowy/ Sepa/ Kruka/ Kanie/ ic. y inśyich zwierząt za
nych od Boga przez Moysesza. Lecz Chrystus Pan pokazuje im to/ że
tym było wypełnienie Zakonu: y przeto mówi: Nie to co wchodzi w
pomazuje człowieka/ ale to co z wśt człowieczych wychodzi/ to speci/ y p
zuie człowieka. A na drugim miejscu pokazuje / że wiecéy w miłosierd
w wmiętności Bożey/ aniż w ofiarach ich tocha sye Pan Bóg. M
dy za przysięciem Pana Chrystusowym Cerimonie/ zwierchnie wstawy
ryzyskie/ figury starého Zakonu/ bratowania pokarmów wstać: A m
y Żydom/ ale téż y y Poganiskich ludzi nawróconych do Pana Boga/
miejscą nie mieć. A té słowa y wśytkich narodów w wśach bżmieć m
Próżno mie chwala nauczaiać naukę/ y rozkazania ludzkiego: Słowo
przez swé wstawy wżgardziać: iako czynili Licemiernicy: y tak prz
mocnie trwali / że téż w wczniach Pańskich to ganiac / z PANem samy
surowie mówili: Czemu Zwolenicy twoi przestępnią wstawy starszych
mu sye nie wmywają gdy chleb iedzą? Otóż masz: zbzydziośsy sye y
samymi/ nie tylo nauka swa pokazuje ich wstawy być niepotrzebne: ale
osoba swa nie tylo z ich widzenia / ale téż y ziemię ich precz oddalił/ y d
mie Poganiskiej posiedł.

**Al oto niewiasta Chananeyska / od granic on
wyszedła.**

I Mattheus swięty zowie ją Chananeyską niewiastą/ a Marek
ty nazywa ją Gréczką: A rodem Syrofenissą. W czym żadney różności
masz. Bo Żydowie wśytki obce narody Grékami zwali. A przeto Pawe
na wielu miejscach listów swoich/ kiedy porównanie do Poganów y Ży
czyni: Gréki Żydowskim obyczajem/ poganami zowie. Iż iá téż Marek
ty Syrofenissą zowie/ słusnie to czyni/ iakom o tym wysiśey wzmiankę
nił że była z Syriey / a z powiatu Pheniciey. Otóż niech cie nie nie

nić sye co widzi być roznie o tēy niewieście w Ewānyelistōw.
Przypatrzyj sye pilnie / iako PAn Bóg Oycie nasz / nieraczył opuścić
sye płci / od wiadomości Syna swego miłego. Bo y w narodzie Żydow-
y w Pogānistim piękne ślad zalecenie białogłowy miał / że Syna Bo-
żego poznali : y o nim / także y o iego mocy wielkie świadectwo dawali : na-
idącego płakali : pogrzebionego w grobie z masćiami sukali / aby
iego pomazali : Zmartwychwstałego napierwey oglądali / y o iego
wychwstaniu napierwey nowine Apostołom Pānistim przymiośli.
Pānistā niewiasta / Syrophenisā / y Samarytānistā z miastā Sychar / Ży-
ich tu niewspominając : tā Pānā Chrystusowy cudow nierwidząc / nā-
zo niesłuchając : a wždy iednak Pānā być synem Dawidowym / być go
asem / być go wzdrowicielem / y wypędzicielem z ciał ludzkich pātānōw /
y wwierzyli. Osobliwym to darem Boga Oycā sye oświato / y osobli-
wym nadchmieniem Ducha świętego. Nie zabaczył tedy Bóg Ociec /
o stanu żeńskiego : Ale pokazać to w nim raczył / że onē należą do zbā-
wiecznego : gdyż tu wnetrznym nadchmieniem / dał im poznać zbāw-
ie. A ktoby tu porównał mądre Doktorzy Żydowskie / biele w Zakonie
zeu / y wezone w Pismie : a porównałby też ich zākamiatość / y nie do-
wo do ściercy a prostej wiary tych niewiastek : Tedyby tu obaczył
prarodzinne słowa Chrystusa PAnā / które mówi do Oca swego / a
siebā y ziemię : Wyznam ci to Ojczy / Pānie Ciebie y ziemię / iżes
ieś tajemnice zbawienia ludzkiego / zaskonił od mądrych y rostro-
z. A obiawił to młotym. Lecz o tym nā inšym miejscu.
iż niektórzy zādawali tu niepotrzebnā gadkę / powiedając : Czemu
nie wczniom swym do Pogānōw zākazował chodźć / a sam siedł : gdyż
in im roszkował / sam wypełnić wpzód miał : Tā to odpowiadamy :
inter Ewānyelię z tego obmawia Chrystus PAnā / że on wszedł w
y w miłosierdzie Pogānistie do niektoręgo domu / tāk wszedł tajemnie / aby o nim za-
n Bog. Nie wiedział. Otóż nic nie wytkroczył / nād swē zākazanie. Bo Apostołom
zdanie wstać do Pogānōw chodźć kazać / y Ewānyelię przepowiadac : On też
wstać : Aż nōc tam w ich granice wszedł / niekazał ani wczł tam : y do cudu tego /
Pānā Boga uczynił / bārze nieużyty był / iako to Ewānyelista Mattheus Święty
śach bymnie / wypisując te Historie : Abowiem gdy niewiastā vtrapiōna będąc
tego : Słowo zā nim / nie rychło lutość swā ię pokazał : Co iako sye działo słu-
niey : y tāk y Ewānyelisy.

Wielka mówiac kniemu : Smituy sye nādemną Synu Dawidów.

Pierwey iako Marek święty świadczy / w onym domu / do którego
tā tajemnie wszedł / tā niewiastā padła v nóg Pānistich / prosząc aby
tā z Cōrti ię wypędzić raczył. Lecz iż Pan w onym domu nā pros-
ie nie uczynił / a nie uczyniwszy wszedł precz : Onā iūz zā Pānem idac
al : Smituy sye nādemną Synu Dawidów.

Wielka wiara tēy to niewiasty której y sam Pan Chrystus pochwalca
iā / a Marek inąd w nię nie wrośł / iedno iako Marek święty powiada / sły-
żadney różnicy o Pānu Chrystusie / o iego cudach / o iego sławie : która nie tylo ziemię
y przeto Pānistā / ale też y ziemię Pogānistie przechodziła. A temu sye dziwny iākā
Pogānōw wiara była. Cōrti chorę nie przywiódł do Pānā / aby ābo nā nie
iā też Marek raczył / albo iākim inšym obyczajem / przed sobā będąc wzdrowił : Ali-
spęch wzmianki / iż wiele o mocy Chrysta Pānā trzymał / że samym słowem lub tām
med cōcie nie mōgł. Zaprawdę ludzie Pogānisty oboiēy płci / nie le-

da wiara

Nie opuścił Pan
Bóg białey płci
od znaiomości
Syna swego.

Marta Ioan: 11. v.

27.

Tu es Christus fi-
lius Dei. &c.

Luca 23. ver: 27.

Luca 24. versu 1.

Matt: 28. ver: 9.

Luca 24. versu 9.

Marci 7. ver: 20.

Ioan: 4. versu 29.

Tā Niewiastā
przešla wiara Ży-
dowskie Doktorzy

Matt: 11. ver: 25.

Matth: 10. ver: 5.

Solwne questis

Czemu Chrystus

siedł do ziemię

Pogānistey.

Marci 7. ver: 24.

Marci 7. ver: 25.

Marci 7. ver: 25.

Jako wielka wiā

ra Pogānistich lu

dzi w Pānā Chri

stusa była.

Rem: 4. versu 18

Matt: 8. versu 8.

Lucas 7. versu 6.

Genes: 17. ver: 5.

1.
Człowiek ná sz
wiecie nedzá.
Czego tá prosba
niewiasty Chána
neystkéy vczy.

2.
Milość osobliz
wa rodzicow.

3.
Cò rodzice pos
winni dżiatkom.

2. Cor: 12. ver. 14.

4.
Jaka ma być mo
dlitwa.

Ludith 8. ver: 20.

Eccles: 35. ver: 21.
Położa niewiast
sy Chanancys
st. 6y.

dá wiare pokazowali przeciwko PAnu: ale osoblizwa / y mocna: że też
je sje porównać wierze Abrahánowéy: o której tak Paweł swietý píše
Abrahám wwierzył przeciwko nadziei w nadzieie. Zaž taka wiara nie by
Setniku / albo w Kotmistrzu onym / ktorému sluga paralizem zaražo
domu leżał: który to Kotmistrz PAnu chcącemu wniść do domu iego
sluge iego vzdrowił/mówił: Panie nie iestem dostoiem/abyś wšedł pod
trycie moje: Ale rzecz tylo slowem/a będzie zdrów sluga mój. Zaž y t
wiasta nie także wysokiéy wiary była/ która wierzyła/ że tylo samým slo
Chystusowým/miała być iey dżiweńka vzdrowiona: Prawdziwie tedy
ry Abrahánowéy / wiele narodów miało naśladować / iako też on O
od Boga był postanowioným wiele narodom: bo tak Pan Bog mów
niego: Oycem wiele narodów postanowilem cie. A iż to postanowien
według ciała być miało/ ale według wiary iego/która miał być Oycem
kich narodów wierzących: dowodzi tego Paweł swietý ná wielu miexi
a znacznie do Rzymianów w Capitul 4. przez wšytko. Wola ta
wboga niewiasta za Pánem: Smiluy sje nademna Synu Dawidow.

Wielka prosba: y nie ledá prosba: y wiele w sobie zámyka.
Naprzód wkaże/ iako mizerny iest człowiek ná świecie/ y iako po
zliczone niebezpieczeństwa iest poddany: nie tylo z strony wrzodów/bo
frásunków / y niedostatków: ale też y z ter strony / że y od onych D
nieczystych/od ktorých człowieczé ciało wolne nie iest: a toć wkaże ta
godá onéy dżiweńki / dla której mattá ciežko żatobliwie wola z nárzek
mówiac: Smiluy sje nademna Synu dawidow.

Wkaże záse tá prosba wšytkich rodzicow milość osoblizwa /
nad dżiatkami swými máia/ gdyž bolesci y dolegliwosci ich/ swými b
czytaia: co sje z téy niewiasty wkaże/ która dolegliwosc dżiweńki sw
legliwoscia swoia zowie: bo nie prosi aby sje smilował PAN nad d
chora: Ale mówi: smiluy sje nademna.

Nad to y vczy niedbalé rodzice/iakim sposobem máia sje starac
tki swé/ że ich w ich przygoách / chorobách/ opuszczac nie máia: y o
kie potrzeby ich starac sje máia: Gdyž dżiatki rodzicom swým pocze
wierność / posluszeństwo / sa powinni. A rodzice dżiatkom milość /
trznosc. Milość/ żeby dżiatek swých nie opuszczali: krewkości ich v
wrażali: bystrość powściągali y karali: łaianiem swým do gniew
spaczy ich nie przywodzili. Opátrznosc / aby im żywnosc dawali: b
Paweł S. mówi: Nie dżiatki rodzicom/ale rodzice dżiatkom starbic

Jesze tá prosba téy niewiasty vczy wšytkich nas wobec/ z iaka
scia/ z iakim staraniem/ z iaką wstawicznoscia w potrzebach nášých y
šytkich niebezpiecznoscích / mamy sje do Pána Boga modlic a nie
sobie/ że nas Pan podczas nie ry hlo wysluchawac raczy. A owšem
záwždy przed oczemá miec one słowa Pániey swietéy Judith/ która
w wielkim vtrapieniu národ swóy žydowski / tak ich napomínala: C
myš po ko nie smilowania Božého vždžmyš mi duše náše: mówim
czac do niego: Panie według woleý swéy vczyni z námi miłosierdzie
gdyž infego Boga nie znamy prócz ciebie samego. Trwalości tedy
dlitwie y serdecznéy vprzymości každému potrebá: kto chce aby co v
w potrzebach swých v Pána Boga.

Niegodzi sje też opusćit y iey pokory w ktoréy tak vniženie pána p
o své wspomozenie: choć nie czytala onégo pisma: Modlitwa po
człowieka/nicho přebija. A w tym znać iey pokore / že od Pána po kili
zgromiona/ im dáleý iego wspomozenia prosi/ tym vnižení y pokor
Pána mówi. O swieta pokoro: to ty wiele moješ v Náicstau B

by wpraszasz: iako masz przyklad w Dawidzie/ w Achabie/ w Marcey
gdalenie/ y w inszych. Nad nieprzyjacioly ludziem zwoyciestwo daiesz: masz
klad z Ezechiasa/ z Ester/ z Synow Izraelstich/ y z inszych wielu. Od
Bozey zachowywasz: masz przyklad z Ninivitow/ * y z iawnogrzez
i: ktory miasto pomsty vsprawiedliwienie od Boga wzieni. Na wysokie
podnosisz: przyklad w Saulu. 1. Reg: 9. ver: 21. w Dawidzie 1. Reg:
er: 2. Na ostatku Syna Bozego nam dalas na swiat/ iako swiadczy
i sama panna pokorna Marja/ na on czas gdy iey Archaniol zwiasto-
ubawiciela naszego/ tak mowiac: Weyzrec raczyl Pan Bog/ na pokos-
niebnice y dzierotki swey: y raczyl wspomniec na milosierdzie swoje.
Pokoma tedy prosba wiele pomogla tey niewiescie/ iz ia Pan Chrystus
ichal/ y frasiunek z kłopotem od niey oddalic raczyl.
Ale sye przypatrz iako do tey pokory prostota przystapila/ bo krotka y
za rzecza do Pana mowi: smiluy sye nademna Synu Dawidow.
Nie wielka tu oracya/ nie dwoma/ ani w sobie wiele zalotow mairca:
czera/ y prosciuchna: Bo z prostego y szczerego serca pochodzila: bo to
in idzie/ iz gdzie prostosc prawdziwa iest/ tam y szczerosc: swiadczy to
swietle gdy o Jobie swiadectiono wydawa/ tak mowiac: byl w ziemi
Maz imieniem Job/ a ten byl szczer/ prosty/ y wprzymy. Perwiec to
est/ ze za prostota prawdziwa/ szczerosc y wprzymosc idzie. Tych
szczerosci/ prostoty prawdziwey/ y wprzymosci: Dzisieyszych czasow/
na swiecie szuka: inz opuszczaiac ludzie dworskie/ Stany flachecz-
Nieskie/ Wieszkie/ y wszystkie swietkie: Ale y w stanie duchownym/
wssy od wyszych/ az do nishych/ wszedy pokrytosc serca/ obludnosc o-
nie/ przyiazni w czapce y w poklonie/ rzadka szczerosc/ y miedzy bracia ro-
A co wietrza/ ze y w onych co kafiua slowem Bozym/ rzadko potra-
y szczerosc slowa Bozego/ wprzymosc zadzey do chwaly Bozey/ y pro-
Chryscijansta w nich byc miala. Bo prozney slawy szukaia/ y chwa-
ndzi: szukaia slawy na potomny czas/ swym wielomowstwem: ozdo-
ni slowy/ iako ludzi zawodza/ iako prosta wiara swieta Chryscijansta
regali/ pobluznili/ porwali/ iasne tego przyklady sa/ oczy nasze na to pa-
Perwiec nieuprzymosc/ nie prostota/ y nie szczerosc/ tego w nich/ y od
y nas/ tego namnozyta: ale/ hardosc/ pycha/ y rozumu nadecie ich: iz
y supelnosci/ ktorych rozumem ogarnac niemogli badali: od Maiesta
Bozego na wzgardzony vmysl dani sa/ swiatu wszystkie na wzgorzenie.
A przeto mi sye tu niegodzi zaniechac odpowiedzi minie wezynioney od
ngo Kaluhora/ po nasemu/ Mnicha Religiey Greckiey. Tego kiedym
yt: Czemu wy w Koscielach waszych kazania niemirowacie: a ludzi/ y
niebie/ czemu slowa Bozego nie wezycie: Odpowiedzial/ dla tego: aby
aznodzicie od prostoty wiary Chryscijanstiey/ do rozmaitych obledli-
i/ iako w waszym wezynili/ nieprzywiedli. Gdyz niemasz zadney rzeczy na
nie tak laczney/ iako Chryscijaninem byc/ y Chryscijanstie zyc: Bo S.
drogi Chryscijanstiey prosto y lacznie nauczyl: Iz kazdy Chryscijan-
olowiek/ w kazdym narodzie/ ktory sye Pana Boga boi a czyni sprawie-
nosé/ iest temu mily y wdzieczny. Otofny/ iako nas Pawel swietcy nau-
y w prostosci serca naszego bomy sye Pana Boga. Nauczyl nas/ cztery
bey Chryscijanstie/ iako mamy wierzye o Bogu Oycu/ Synu iego iedno-
rozonym/ wiecznym z Oycą sye rodzacy/ od ludzkiego rozumu nie ogar-
ym. Takze y o duchu swietym. Takze o inszych wszystkich naszych obrza-
Chryscijanstich/ postanowili siedm zborow (to iest) siedmioro Con-
litn/ iako sye sprawowac mamy okolo postow naszych/ Obrazow w KO-
cioch/ sluzby/ Niszy/ posluszenstwa starszych duchownych/ y PAttryarchy/

około

2. Reg: 12. ver: 16.
3. Reg: 21. ver: 22.
- Luca 7. versu 37.
4. Reg: 19. ver: 1.
- Hester 14. ver: 2.
1. Reg: 7. versu 6.
- Iona 3. versu 5.
- * Luca 18 ver: 13.
- Luc: 1. v: 48. et 54

Jaka prosba by-
la tey niewiasty.

Iob 1. versu 1.

Trudno o szczer-
go szlowieka w
kazdym stanie.

Czuryla Bafube-
ra odpowiedz do
syc miedz.

Acto: 10. ver: 31.

Coloss: 3. ver: 22.

Grecka Religia
choć Papieża nie
słucha/a wždy to
wżytko ma/ prze-
ciwko czemu He-
retcy piśa/ y
mowią: to znáć
że to nie Papież
skierowały. Toż
y Ormianśka mo-
enie trzyma.

Matt: 7. ver: 16.

Nie w wielomoc-
wstwie zależy
modlitwa.

Czart nieprzyja-
ciel ludzki.

Dla tego.

Tę Heretyki in-
fernales zowg.

Opinie ludzkie
iako były o Czár-
cie y o Piekle.

około wieczności/ y zacności swietych Bożych zmarłych / y ich przyczyn
Pana Boga za nami: około ialmużn/ modlitw za vmartę dusze/ swiate s-
cenia/ ić. A przeto uż na tym w prostoci serca naszego potómie przesta-
my/ y ony ch swietych Wladykow (to iest Biskupow) pastierzow/ y Ba-
dziej wżytkego swiatá nauki / ktorá z pisma swietego duchem swietym
pelmeni nam podali/ słuchamy/ y nasladowac po ki nas stawa bedzie-
Bo onych swietobliwość/ w pismie BŻym vmietność / wiary szczer-
milosc milęgo Boga: wiare Pana Chrystusowe/ ktorá krwia swa ot la-
zywotem zaplacili/ wżytke swiat wyznac musi. A dżisiejszych Ráznol-
hardosc / szukanie próżney chwaly / z nauki y z wymowy / wżytke swiate-
czy: bo z owocow i ch/ poznac ie łacwie każdy moze. A iesli co prostota
wystapimy przeciw PAnu Bogu / łacniejszy sje odpuszczenia spodzie-
my: a niż oni/ ktorzy w pismie swietym wstawicznie parájac sje / ná ro-
swóy vsadziwszy sje / wzgardzili pasterza Patryárche/iego Wladyki/ ię
Biskupy/ swietęgo Pawla y iných Apostolow wstawy: posty swiete
je/ modlitwy za vmartę/ ialmużny: A naostatęk / zblużnili Pana Boga
Trócy iedynęgo/ Syna ięgo iedynęgo/ bez wżęgo wiektu z oycem żywiąc
Boga z Boga wśechmocnego/ y Ducha swietęgo.

Dla tegom tego Kaluhorá odpowiedz tu przywiódł/ aby każdy wied-
co o násy ch Ráznodzieiach w Europie bedacy ch / Chzescijanie na wś-
stónicá mięskáncy rozumieja: y czemu w Ráznodzieiach w siebie sje ni-
chaja. A gdyby byli prostoty/ szczerosci/ y wprzymosci Chzescijaniśkie
filadowali / podania wiary od Apostolow y starozynnego Kosciola p-
strzegali/ w prostoci serca swęgo: nigdyby byli o sobie tákę sławę ni-
czynili/ że oni nie sa náuczyciele / ale pogorszyciele wżytkego swiatá:

Prostota tę Chananęstkiey niewiaśty / szczerá a nie ozdoba prośba
do Pana Chrystusa/ ta nie do tego przywiódla/ żem tu z tego mięscá o
stocie y szczerosci Chzescijaniśkiey/ obdużniew piśac musiał. Lecz sje ni-
patrzmy/ co Ewangelista daley piśe: Wolala powieda za Panem: Pa-

Corká moia okrucnie od Szatana bywa dreczo

Nie z iednego mięscá Pisma swietęgo iest to rzecz iásna / że
Horwie nieczysci/ nie tylo że zbawienia wiecznego czlowiekowi zawrza y
zycza: nie tylo sa Dusze czlowieczey nieprzyjaciele/ ale tēz y ciálu: i tēd-
dzi y w mietnoscia ch: wioda ich do rozmaitych przygód: y ná tym sw-
zywota doczesnego im nie zyca. To wśytke iedno iedná przyczyna sp-
ie. Bo iz dusze ludzkie/ a po zmarlych w slaniu dusze y ciála wśpól/ en
dek ich z Nieba do piekla na wieczne meki ich nagrodzie maia/ ná ich m-
scá chwale y czesc PAnu BGu wieczna c-xnie / w rosfokach onych m-
stich beda: tedy Szatanowie wiedzac to/ nieznosny gniew/ y nieznosna
nawisć przeciwko narodowi ludzkiemu maia: y dla tego im/ y doczesne
y wiecznego żywota wśytkim staraniem swym nie zyca / y o ich sje zle
wždy staraia.

Niechay sje tu wśtydaia oni/ ktorzy powiedaia y powiedali/ żeby C-
ta y piekla byc niemialo. Lecz iako inśe swę przedsięwzięcia ludzie prze-
to p'sinu wazyli sje wzyć: tak tēz y tēw nauki/ żeby Szatana y piekla byc
mialo/ wzyli: y onych bład/ ktorzy wzyli że Czart nicopeta czlowieka/ z
mięscá Ewangeliev/ y z wielu mięsc Pisma swietęgo iásnie sje potázuc

Przyzyne tedy żalu swęgo: Chananęstka niewiaśta Panu glosm w-
tim opowieda/ że Corká ięy byla od Szarta dreczona. A Pan/

Nie odpowiedział ięy żadnego słowa.

Rozm

Rozmaitym sposobem / Ewangelistowie zalecaia wiare tej niewiasty
A to ze trzech rzeczy twardych y trudnych sye pokazanie / iakiey stalosci
w wierze swey. Albowiem
Chrysta Pana naszego zanicdbanie tej prosb:
Draganie y wyniatanie tej na oczy Poganstwa:
Wzbieranie czynnosci na tej prosbe:
Wielkie to trzy rzeczy byly / ktore tej dawaly znac / ze Chrystus Pan nie-
dlecnie od niej przyymowal tej wprzeymie prosby.
Zanicdbanie Panstie w tym sye pokazanie / ze ona prosi / a on milczy. Ale
medla tego czynil / aby wiare tej wprzeyma w niej zgasic mial: ale wie-
la tego / aby ia barziej pobudzil / y w tej sercu zapalil / y tajemnym nad-
niem dal tej w serce taka stalosc / y taka wfnosc / ze nie od wiary swey
odstapila: y owsem / wieksze wfnie miala / ze sye nad nia mial smilowac.
tego nierozumiem / aby wzgarda iaka Pharyzeyska to uczynic mial / ze z
nika mowic niechcial. Insec byly przyczyny.
Przypod aby potwarcom a nieprzyiaciom swym nie dal przyczyny o
zle mowienia. A i zeby z obcowania Poganolow potwarzy nan byli nie
yli o iakie Poganstie sprawy / y o przestepstwo Zakonu Mojzesowego.
Dzuga przyczyna / ze Poganolom zbawienie dostonal / y wznanie wiary
Chrystusowej za zywota Pana Chrystusowego przysc niemialo: az po
Wniebowstapieniu: tam dopiro dobrodzieystwo zaslug Pana Chrystu-
s miało im w pozytek przysc.
Trzecia / aby z stalosci tej niewiasty / nauczyl nasladowce swe w ich po-
e tacy slawach y doleglosciach trwale y wprzeymie wspomozenia Bozego prosic.
Istoteczna jest / aby zwolenikom swych wymysly pomysl / zeby za nia sye
ozdobna przyczynili / a prosili aby ia lastkawie odprawil. Co sye iednak stalo. Bo w
tego miysca / sye tej / widzac ia tak zalosciwa / w placzliwej prosbie trwajaca / o
al. Lecz sye off. mozeniu Panstwu nie wierzajaca / przystapili do PANIA / y prosili
za Panem / mowiac:

Odpraw ia boc wola za nami.

Nie nowina to jest y podzis dzien / ze sludzy / a naywiecy oni / ktoryro-
meia sye byc w lasce Panstiey / za wtrapieniem ludzmi przyczyniaia sye do
ar: aby za ich przyczyna potrzebujacy lastkawa odprawe od Pana odniesli.
y tazy y Apostolowie przyczyna swa czynili do PANIA / aby sye nad ta nie-
z zlitowal: gdyz wiedzieli / ze Pan mial ie sobie za przyciacoly / nie zas-
ug. Ale na to co im Pan odpowiedziec raczyl / Ewangelista temi slo-
wami:

**Ne jestem poslany iedno do owiec / ktore zginety
z domu Izraelstkiego.**

Dacie Pan odpowiedz zwolenikom swym / dla czego niewiasty Po-
antiey wysluchac niechcial: bo pierwey narodowizydowskiemu / ktorego
it narodzil / dobrodzieystwa lastki swey pokazac mial. Skad obaczyc mo-
ze / ze perwnym porzadkiem postanowiona byla sprawa zbawienia naro-
dow ludzkich: y tak od wieku od Pana Boga przyrzczana. Od narodu te-
zydowskiego / iako od onego / ktoremu byl Messyas y zbawiciel wszytkie-
wiata obiecany / miało sye dobrodzieystwo zbawienia y odkupienia lu-
go poczac: a iako z zrodla ofituiacego / na inse narody rozplynac.

Przeto z tego miysca baczyc mozemy porzadek w tajemnicach mil-
so Boga: ktore raczyl narodom ludzkim odkrywac / wedle porzaku czasu: iz
niel ozym pierwey / a drugim pozniej / slowo BOZE y dary zbawienia wie-

Trzy rzeczy nie-
wiaste podkaly
od Pana.

Przyczyna nieoda
powiedzi Chrysta
Pana.

1.

2.

3.

4.

Przyczyna Apo-
stolska.

Dla czego nie za-
raz byla wyslus-
czana.

Tajemna sprawa
Pana Boga w
tym sye pokazanie /
okolo wezwania
narodow do zbaw-
wienia.

Isaia 2. versu 3.
Z góry Synaj Za-
kon stary.
Z góry Syon Za-
kon Nowy.

Akto: 16. ver: 6

Akto: 18. ver: 18.
19. & 23.

Świat Nowy
wiare Chrześci-
ańską przyjął.
Matt: 20. ver: 16.

Matt: 8. versu 11.

Marci 10. ver: 31.
Ostateczni pier-
wsi.
O owiec posłał
Pan/ nie do ko-
złow.

Owcom słuchając
głosu Pasterza
włego potrzebą.
Ioan: 10. ver: 27.

Przyczyną odpo-
wiedzi Pánstkiej.

cznego były opowiedane. Bo y sami Apostołowie o tym niewiedzieli /
kiedy narody Pogańskie/ do słowa Bożego przysię miały. Ale iż syc mi-
Proiectwo pełnić/ że z Syon miał wyniść zakon: a słowo Boże z Jerusa-
tedy iako z Synaj góry / zakon stary wyszedł wszystkim Żydom na nauce
wzniesienie wolei Bożej: tak z góry Syon zakon nowy wyniść miał / y s-
boże wszystkim narodom. Wszakże iż wedle czasu zamierzonego/ y od wiek-
Boga przyznanego/ narodom Pogańskim słowo Boże miało być po-
dane: świadczą o tym dziele Apostołskie. Abowiem kiedy Paweł S. /
do Azye słowo Boże/ y wiare Chrystusowe iść przepowiedać/ powścią-
był od Ducha świętego / by temu dał pokój/ a niechodził tam. A potym
dy syc Pánu Bogu podobano / aby Azyatycy słowa Bożego słuchali / po-
tám Pawła świętego/ y z wielkim pożytkiem przepowiedał tam Ewán-
gelię. Takci będzie aż do skonczienia świata / że Pan Bóg wedle p-
żrzenia swego nierodzicze Chrześcijany słowa y dobrodzieystwo iego/ p-
cać będzie: a lud nowy o którym my mało słuchamy / do wiary swej po-
lywać będzie raczył. Czego syc dzisiejszych czasów z niedawnych histo-
ryi. Iż gdy w Europie poczał być bluznion Pan: a wiara Chrześcija-
wiecey na słowach/ niż na skutku y prawdzie sądzić syc poczęła/ tak że od-
bożności Chrześcijańskiej oziębła / a bluźnierstwami syc pospętała: W-
dził Pan Bóg nowy świat od Hiszpanów/ y Portugalczyków / za wie-
nozem należony: y tam rozmnożył wiare/ chwałę/ y znaiomość swoje.
właśnie uczynić raczył/ iako syc z przodku stało. Pierwszy stali syc of-
nymi/ a ostateczni pierwszymi. Bo Żydowie nappierw dy dobrodzieystw
sytli przez Pána Chrystusa uczynione/ Ewangelia iego/ y słowo wstę-
siebie mieli: y stali syc w tym dobrodzieystwie Bożym pierwszymi. Po-
które tu Pan psz zowie/ ci naostatku przyszli do wzniesienia Pána Chrystu-
na Żydowskie miejsca nastąpili: y w tym syc wypełniły słowa Chrystusa
na/ które mówić raczył w Mattheusja Świętego: Wiele ich przyy-
wschodu/ y zachodu słońca/ a beda siedzieć z Abrahámem/ z Izákiem/
kobem w Królestwie Oycy mego. A na drugim miejscu: Beda ostate-
pierwszymi/ a pierwszy ostatecznymi.

Przypatrz syc też co tu Pan mówi / że nie był posłan iedno do ow-
które se były obłądzone z domu Izraelskiego. Zginione owce/ grzeszne lu-
w domu Izraelskim tu Pan rozumieć raczy. Nie ledá pociecha grze-
onym którzy wiara znają Pána: bo to są własni Izraelici: że choć wpad-
grzechy/ Pan ie owcami swými zowie: y powiada że tu dla nich przys-
y dla ich zbawienia: iedno im tego potrzeba/ aby pasterza słuchali: go-
obłądzoney owcy pasterz mało wie. A P. Chrystus iako prawdziwy pász-
tak o swych owcach mówić raczy: Owce moje głosu mego słuchają: a
znam a one nie znają: y przeto żywot wieczny im dam. Chcemyli tedy ta-
owcami być/ do którychby syc Pan znać miał/ iego a nie cudzego głosu
chaymy. Gdyż Pasterzka nasze one wieczne/ od nikogo nie są/ iedno od sa-
go Pána Chrystusa.

A iż ta Pogańska/ ani narodu Chrysta Pána była/ ani czas był przy-
należony od Pána Chrystusa/ aby pogani iego dobrodzieystwo wzi-
Przeto Pan Chrystus między owce Izraelskie iey nie poczytaiąc/ y dobro-
stwa swego iey odmawiając / taką odpowiedź dał Żwoleńkom: Która
ona wysłuchała/ nie syc tym nie zastraszyła/ ani serce iey struchlało/ ani w-
wstała/ ani przedsięwzięta wność w nię przestala: y przeto wsiaw-
czyne z odpowiedzi Pánstkiej / która uczynił Żwoleńkom / przystąpił
Pána/ dała mu chwałę mówiąc do niego/ y prosząc go temi słowy:

Panie wspomóż mie.

W Znać że niedarmo Ewangelista piše / iż ta niewiasta wysła była z
Poganiſkich : bo nie tylo z granic poganiſkich : ale z granic wſytkie
edowiarſtwá / y wſytkich prawie grzechów ſwych była wysła. A prze
mocna wiara y wſyność w panie była przyoblekła : że choć Chriſtus pan
niedbawa / ona tym wiecéy proſi : uż Panem / uż Synem Dawidowým /
em Królewicem / z zacnego rodu wrodzonym : uż na oſtatek wspomoz
em go ſwym nazywając. Wiecéy zaprawdę ta niewiasta poganiſka o
tuſie rozumiała y wierzyła / niſz niezbędna trzoda Aryaniſka. Abowiém
ſzczérze bez przyſady Panem y wspomozycielem ſwoim zowie : wspomoz
od niego ſuka w rzeczy takiey / która ſamemu Bogu przynależała : bo
towi roſkazywać / Boża to moc ieſt : gdyż żadne ſtworzenie nie ieſt iego
podobné. Bóg tedy tylo ſam / iako ieſt nad nim panem y używa go do
g karania ludzkiego y do inſych / wedle woleý ſweý / ten moc ma nad
Otóż kiedy ta niewiasta proſi iako Marek S. ſwiadczy / aby Czarta
iał z cótki iéy / aby mu kazał z niéy wynieſć / aby ia w tym wspomogł / y
to żeby ia z fraſunku wybawił. Boſka właſzć Panu właſnie przypisue /
niewierni Aryani nie czynią / gdy go z prawdziwego boſtwa zwłoczą / á
złowiektem Bogu namileyſzym być go wczá : y tylo dla oſobliwego z
a S. poczećia w żywocie Pánienſkim / Synem go Bożym zowa.
Ale my wierni Chrzeſćjanie / wierząc prawdziwie / że on ieſt onym Bo
który z Boga poſeđł / y z niebá do nas przyſeđł : y będąc tu na ſwie
ył iſtotnie w niebie / y ieſt Bogiem błogoſławionym / Bogiem wielkim /
wicielem nas wſytkich : y Boża krew iego ieſteſmy odkupieni : w ká
wolegliwoſci náſhey / wołamy z tą niewiastą do niego / mówiąc : Panie
ſpomoz nas : Panie bądź nam miłoſciw. Umiérając proſimy iego ſwietéy
ści z Szczepanem ſwietym / Panie Jeſu Chriſte / weźmi ducha mego.
wſych proſbach náſych / będziem poczytani z onymi wiernymi pierwieſz
łociółá Apoſtolſkiego : o których Ananiaſz zwolenik Pańſki w Damaſ
ówił : gdy Pawła S. kazał mu Pan náwiedzić / y od ſlepoty wzdrowić :
mówić czyniąc aby do niego nie ſeđł / mówił do Pana : Wiele złego
ulus poczynił ſwietym twoim w Jeruſalem : y tu ma moc od Zſiażat
alanſkich powiązać wſytki / którzy wzywają imienia twégo. Wzywali
chrzeſćjanie prawdziwi ná wspomozienie ſwe imienia Pana Chyſtufoweę :
by byli nie czynili / gdyby go byli prawdziwym Bogiem być niewierzy
iako mieli wzywać tego w którego nie wierzyli : Także y my czynimy /
temy go być prawdziwym Bogiem náſzym / y żedamy od niego w dole
mſciach náſych wspomozienia / iako nie tylo ta niewiasta / ale y Apoſtolo.
to przygodzie będący / wołali do niego mówiąc : Panie zbaw nas boć z
cudzego głuſimy. Lecz do odpowiedzi Pańſkiej przyſtepuiemy / iako téy niewieſcie
ie ſa / edno od powiedzić raczył ná proſbe iéy. O tym nam tak ſwietý Mattheuſ piſe:

**Ne dobrzeby to brąc chleb Synowſki / á miotąc go
pſom.**

W Kto chce przyczynie wiedzieć / dla czego PAW psy pogány nazywa
y Pawła ſwietego do Rzymianów w piérwym kápitulum : tam po
zeto wſtawia ná ſuſtna przyczynę. Bo poznawſy Boga / nie chwalili go tak iako Bo
m / przyſtapia / ni mu dziekowáli : ale niſzczemniemy ſe ſtawſy w wmyſłach ſwoich / tak
mi ſłowy : we lupimi ſtali / iż odmienili chwałę nieſkážonego Boga / w podobieństwo
obrazów ſkážonych człowieczych / ptáſzych / zwierząt czwórnogich / y węzów.

Jako ſye rozumie
wysła z granic.

Niewiasty Pog
aniſki wietſza by
ła wiara / niſz A
ryaniſka.

Marci 7. ver: 26.

Ioan: 3. verſu 2.
er 8. verſu 23.
Baruch 3. ver: 38.
Ioan: 3. verſu 13.
Roma: 9. verſu 5.
1. Tit: 2. ver: 13.
Ađto: 20. ver: 28.
Ađto: 7 ver: 60.
Ađto: 9. a ver: 11.
ad 15.
Pan Chriſtus
Bóg prawdziwy
ieſt / przeto go w
zywáli wierni.

Rom: 10. ver: 14.

Matt: 8. ver: 25.

Rom: 1. a ver: 21.
ad 24.
Dla czego Pan
Pogány psy zo
wie.

Czemu Pan chle-
bem dobrodziejs-
twa zowie.

Pokorá niewi-
sty.

Wiara jest mála
y wielka.
Matt. 17. ver. 20.

Otóż iž tak sprosni byli / y ničemni / niegodni byli inájšego przezwi-
dno tákiego. Draga tedy téy niewieście Pan tym : iakoby rzéł : niego-
wziac odemnie dobrodzieystwa : bo bedac rozumna / Drzewo / Kámi-
zwierzeta / Ptaki / Wsze / Bosta chwala chwalis : za bogi ie mas : wspe-
zenia od nich žadaš : idžze do tych bogów swych / á niechayci to uczynia-
mie prosis. A odzruca is Pan własnje iakoby iuž nic ná téy prosbe uczyni-
miał. Ale ona y odzrucenia / y wragania y siebie zaniędbawšy / trwa w p-
bie pilnie.

Przypátržze sye wierny Chzesćjanisłi człowiece / iako tu Pan do-
dziejstwa kthoré raczy dáwać wiernym swoim / chlebem synowskiem i-
zywa : y cokolwiek do przysposobienia synowskiego mamy od Pána z la-
z miłosierdzia iego / chlebem to PAN nazýwac raczy : co uczyni dla
przyczyn.

Przodkiem aby nas náuczyl / że kiedy Pána Boga w modlitwie Pán-
o chleb prošmy / tedy nietylo żywności cielesnéy / y potrzeb tego swiata
též w téy prosbie lástki / y miłosierdzia dušom nášym / v Pána Boga žad-
y prošmy.

Nádto iž iako chleb Ołcowsti synom iest wdzieczniejszy niż obcy
od Pána Boga dary y dobrodzieystwa / máia nam byc wdzieczné y mi-
to od wieczného nášego Oycá.

Cóż tedy tá niewiásta czyni / gdy od Pána tak srogie słowa sly-
powiáda Ewangelisłá / že ná to tak odpowiedziáła :

**Tákci iest Pánie / ále wždy y šczenietá iadáia
drobin które pádáia z stotu pánów ich.**

Iakoby rzéłá : takci iest mily Pánie : pseni sye byc wyznawam / po-
tá iestem : Ale wždy ty którys iest wsytkim miłosćirv zhoynéy lástki swey
to uczynic : iž iako šczenietá odrobina miłosćirv pánów swych bywáta
šceni : tak též odrobina miłosćirv y lástki twéy / moie šczenie / to iest n-
džiewka niechay bedžie pociesóná : y ia mátká iéy / rádošcia lástki tve
niechay bede nášycóná. Czego tedy Apostołowie swieci przyczyna sro-
trzymac niemogli : to vprzeyma prošba / y wielkie wniženje oney saméy w-
silo : Bo iéy Pan tak odpowiedžiec raczył :

**O niewiásto wielka iest wiara twoiá / niechci
stanie / iako chceš.**

Južem powysšey pokazal wiare téy to niewiásty. Ale gdy wi-
iako ia tu PAN záleca / zálecac iéy mnje wiecey nie potrzeba : iedno to
kazuie / iž sa stopnie w wierze tákie / y tákie rozdziály / že iest wiara wielka
též y mála.

Mála wiare do žiarnka gorzyczyného przyrownýwac Pan raczy.

Wielka wiare á to tu w téy niewieście opowiáda. Ale iedná / že
mnjejša isłierka wiary v Pána Boga wdzieczna y mila iest : pátrž co obie-
tym / co tak málo wiary máia / iako žiarno gorzyczyné. Bo im to obieca-
nia moga wielkie cudá czynic / iesli watpliwosći w niéy miec nie beda. W-
ka též wiara / iako iest doškonájša / tak též Pan záraz dla niéy czyni lástki
miłosćirv swoie / iako téy niewieście uczynil : Któzey záraz džiewke vž-
wil : bo iéy iuž ná wola / prošby wysłuchawšy rzéł : Niechayci sye ssta-
iako ty chceš. **Wzdrowioná iest džiewka iéy od on-
godžiny.**

Iako

Jakoby rzekł Pan Chrystus: Uwierzylas mie byc Synem Dawida: wierzylas mie byc PACTem sathanow: wierzylas twoim wspo-
ielem mie byc: Przytaczylas do wiary twej pokone prosby / wielka
wosc: nieobruszylas cie srogie slowa moie: pokladalas takie wanie we
zem to mocen uczynic / o cos mie prosila: Przeto juzes y swiat zwy-
taka wiara / y z Poganki wierna sstalas sye: Otóz mierzje to o co pro-
iako chcesz / niechci sye sstanie.

Taka odpowiedz pospolita jest w tych któzy sye milnia. Bo kiedy ie-
igiego o co prosi / tedy pospolicie odpowiada ieden drugiemu / niech sye
iako ty chcesz. Których słow iz tu Pan do tcy niewiasty wzywaj / tedy
poznac moze / ze za ona wiara icy szezera a prawdziwa / y za ona wfnos-
epzewyciejon / ktora miala w PACTW / wmitowala ia PACT w sercu
y wmitowawszy iako kaskawy zbawiciel / nie tylo ia za swa wierna przy-
tez y w sytke uczynil / co chciala.

Tu inz koniec wykladu na text Ewangelii. Lecz iz nadobny
nt koscioła Chrystusowego pokazala ta Niewiasta Chananeyska na
pokazemy to krotko.

owiem iako ta niewiasta w wielkiej trosce / y w klopocie byla: tak za-
koscioł Chrystusow w klopociach y w frasunkach jest / y byc musi.
Pawel S. mowi / ze w sytce któzy pobożnie chcą w Panie Chrystu
cierpiec musza przenasladowania y niebezpieczeństwa. Bo iesli chce-
Chrystusem Królować wiecznie / musimy z nim cierpiec tu doczesnie.
koscioł Chrystusow w troskach y w klopotach swych / iako ta Niewi-
Chananeyska / prosi Pana Chrystusa o ratunek / y o wspomozienie: Ko-
Chrysta Pana w troskach y w dolegliwosciach / wieka sye do PACTA
usa. Przyczyna / ze niemasz insey wieczki temu / y nie ma nistad inad-
ma / iedno od Pana Chrystusa. A cz widzi iakoby go Pan Chrystus
dawal: przedsie prosi / przedsie trwa w Modlitwie tak dlugo / az po-
ene otrzyma.

Ma tez tu kazdy czlonok z osobna koscioła Bozego czego sye uczyc.
apzód znay sye kazdy Chananeyska / Niewiasta byc / to jest grzeszyni
dnym lastki Bozej.

Staray sye kazdy abyś oczyscil sumnienie swe spowiedzia szezera / wskar-
ke na zlosci swe: wyznawajac ie y sukajac rozwiazania na ziemi / tam
tego Pan Chrystus ukazal / chcesz abyś byl rozwiazany w Niebie.
Potayze z ta Niewiasta do PACTA / smiluy sye smiluy sye / y wspomoz
Panie.

Trayze przykladem tcy Niewiasty w tym wzywaniu / choc baczysz / zes
Boga iakoby zaniedbany: a ze cie nierychlo wysluchawa. Pamietay /
zes grzeszyn / y grzechy twe rozdzielily cie z Bogiem y z toba / zec Pan
osrny jest / a odrobin milosierdzia swego tobie zalowac nie bedzie. To
y czynic bedziesz / pocieche otrzymasz od Pana Chrystusa / ktorému
czesc y chwala niechay bedzie na wieki wiekom
AMEN.

Summa Ewangelii tcy ta jest.

Chrystus Pan dla tego dobrodzieystwa czyni w ziemi Poganskiéy / Nie-
Pogance / ze tak Zydow iako y Poganow / zbawicielem mial byc. Ale
ezraz iey wysluchawa / daie w tym znac / ze czas byl ieszcze nie przyshedl
na Poganow / do vznania dobrodzieystw: ktore sye sstaly swiatu

Krotka rzeczka
wiele Pan raczyt
zamknac.

Taka iey kaska po
kazuje w tcy od
powiedzi.

2. Tim: 3. ver: 13.
Który wizerunek
na sobie odnosi
ta niewiasta.

To sye z niey kaska
zdy uczyc ma.

Matt: 18. ver: 18.

Isaie 59. versu 2.

II.

wpytániu przez Pána Chrystusa.

Datě též znát Ewányelia že zlé rzeczy/które nas ná svěcie čisná/ a ná Boga nas přimůstá : y abyšmy go prosili / zápalisťmiewy pobud
A pokazue že wiara/ z pokoja y z čierpliwostí / wiele može wprosiť v
BOGA.

III.

Pokazue potřebie Ewányelia/ že cudza wiara pomocna iest báz-
tylo własná swojá. Bo wiara též niewiasty/ tak pomocna byla dšiem
že iá z mocy Chrystusowey od Szatána wybawila. Lecz ižem tu nie
sal przy wykladzie Ewányeliy o tym/ přyczyna tego iest žem
to ná inšych miešcäch šeroce pokazal.

EWANYELIA Z IE

WYKLADEM W NIEDZIE

trzeciá w pošt CHRzescjánski, wed
opisania Lukaszá S: w Kápit: 11. A zo
iá od Introitu ná Mšéy Oculi.

Był wyganiając D
stwo/ á ono bylo nieme. A gdy
rzucił Dyabelstwo / přemówi
niemy/ y dšimowały sye iá tlu
A niektorzy z nich mówili : že
Beelzebubá Ksiáze dyabelskie
nia dyabelstwa. A dwudzy kusá
magali sye o niego znáku znieb
on gdy vyžezal myšli ich / rzek

Każde Królestwo sámó w sobie rozermáné spustošeie :
dom ná dom wpadnie. Ižliž wíec y Szatan přeciwno
rozdzielon iest/ iáťž bedžie stalo Królestwo iego / iž pom
cie žebým w Beelzebubie wymiátał Dyabelstwa : Ale iest
w Beelzebubie wyrzucám Dyabelstwa/ Snówie waszy
tego wyrzucáiz : y přetož oni was beda šadzić. Ale iestliž i
cem Božym wyrzucám dyabelstwa/ isciec přyszlo ná wa
lestwo Božé. Gdy zbroyny mocarz stržež Palacu swego
w pokuin sa wšytkié rzecy które on má. Ale iestližy mocni
mžli on náđšedšy nan zwočiežyl go: wšytkie oreža iego ná
rych duřal pobierze mu/ y kožyšci iego rozda. A to nie ie

ma przeciwko mnie jest: a kto ze mna nie zbiera, ten rozprasa.
 Wy nieczysty duch wynidźcie od człowieka/chodzi po miejskach
 i wsi szukajcie odpoczynku. A nie nalazszy me wi: Wraccie
 do domu mego skadeś wyszedł. A gdy przydzie/ nadydzie gi
 motłami vmieciony y przychodzony. Tedy idzie/ y bierze
 w dom i wych Duchow gorznych nizli sam / a wshedzy mieszkaja
 w nim. A stawia sje poslednie rzeczy człowieka onego / gorse
 o / pierwsze. A stalo sje iest gdy te slowa mowil: Wynio-
 sz sje z glosem iedna miewiasta z tluścze/ rzekla mu: Blogo-
 slawiony żywot który ciebie nosil/ y pierśi którychś pozynał.
 On rzekł: y owšem blogosławieni którzy słuchaja słowa Bo-
 zego y strzegą go.

Nij to dziś trzecia Niedziela
 iest Postu Chrześcijańskiego: A we wszystkie
 te dni Święte Niedzielné/ w Ewangeljach
 świętych o Czartach potępionych były histo-
 rye. Bo w pierwszej Niedzieli w Post/ mie-
 lismy Ewangelia/ iako sje Czart kusil o Sy-
 na Bożego/ człowieka prawdziwego Chry-
 stusa Pana. Wtóra zaś Niedziela / pokas-
 zała nam / iaka moc miał w Pogańskich lu-
 dziach/ y iako srodze ciała ich petal/ miotał/
 y do wielkich boleści przywodził. Dzisiey-
 sz zaś Ewangelia nam pokazuje / iako też
 aród Żydowski / coć był Panu Bogu ludem wybranym/ nie był próżny od-
 / aby pátan ciał onych ludzi/ przez obrezanie Panu Bogu poświęconych
 / iako / także petać/ miotać/ y smysłów im odęymować niemiał. Co ias-

Summa przemo-
 wy wszystkiey to
 pokazuje / czemu
 Szatan taka moc
 miał nad naros-
 dem Żydowskim/
 iako y nad Pos-
 gąńskim.

Skąd białwo-
dwaństwo wrosto
na świecie/ y i-
ko syc rozmno-
żyło.

Exodi 3. versu 7
Acto: 7. ver: 34.

Exodi 4. ver: 22.

2. Petri 2. ver: 19.

Ioan: 8. versu 34

Rom: 6. versu 14

Kto służy grze-
chu/ nie wolno mu

być. 1. Jo. 1. ver: 10.

Exodi 16. ver: 2.

Exodi 17. ver: 4

Żyłech przedko
bławo chwalecy.

Pan Bóg jest

sprawiedliwy.

Psal: 105. ver: 7

Exodi 35. ad 39

Obłudność y

ślepotę Żydow-
ską.

W ten czas Chri-
stus PANA przy-
szedł/ kiedy grzech
na świecie okwi-
tował.

Rom: 5. ver: 20.

Rom: 5. ver: 20.

Szatan dla cze-
go miał wielką

władzę nad żydy

W ten czas Chri-
stus PANA przy-
szedł/ kiedy grzech
na świecie okwi-
tował.

Rom: 5. ver: 20.

Szatan dla cze-
go miał wielką

władzę nad żydy

W ten czas Chri-
stus PANA przy-
szedł/ kiedy grzech
na świecie okwi-
tował.

Rom: 5. ver: 20.

Szatan dla cze-
go miał wielką

władzę nad żydy

to jest rzecz dziwna/ iż tak w ludu Bożym Szatan miał władzę y moc/ K-
temu bacznie przypatrz/ y to w siebie poważ/ dziwować syc musi: bo w
ganań/ iako temu posłusznym y słuchającym/ iuż tam nie dziw/ że czyni-
chciał: ale w narodzie piatnem Bożym naznaczonym/ w narodzie onym
którego syc Messias Chrystus Pan a ten prawdziwy Bóg y człowiek/ n-
ożić miał: w narodzie onym/ o którym Bóg tak mówi do Mojżesza/ 3
ludem tego: Widząc wyższalem krzywdę y wdzięczenie ludu moiego/ którego
w Egypcie/ y tykanie płaczące ich: Odsłyszałem/ y dla tego m sstał
krzając zapalającego przy górze Sinai będącego/ abym syc sstał o nich rozm-
i przez cie ie wybrał z tęg tam niewolę. O tymże ludu PAN na dw-
miejscu mówi: Pierworodnym moim jest Izrael/ to jest/ lud Żydowski.
Czemuż tedy nad ludem Bożym tak silne okrucieństwo Szatan czynił:
wiec że to nie jest bez wielkiej a osobliwej przyczyny: która gdy Chryse-
ski człowiek obaczy/ dziwować syc temu bynajmniej nie będzie. Abowiem-
no pismo prawdziwe być musi/ które mówi: Od tego kto zwyciężon i-
go y sługa być musi. Takżec perwie y naród żydowski/ by syc byli sata-
wycieżać nie dali/ y tego słuchać nie chcieli: byliby byli próżni sata-
tego. Lecz iż opuściliśmy prawdziwego Boga swego/ prawię w onęję-
żec z Egiptu do ziemi sobie od Boga obiecanej/ białwochwalcami wne-
stali/ przeciwko Bogu y Mojżesowi semrali/ diabła wcielu wlanym d-
bli/ dziwnie PAN Boga do gniewu na syc oburżali/ postanowienie B-
woszechmogącego zamiatali: tedy za tym kaźni państwa za ich grzechy p-
musiały: bo ich występt y złości/ Boża sprawiedliwość oburżyc musi-
że Pan Bóg z pobudzenia sprawiedliwości swej/ iako Pan sprawiedli-
powinien ie był karać/ aby syc dał znać być sprawiedliwym. Wypisne
wid Swojety przodków swoich z Egiptu mocą Bożą wyswobodzonych d-
ziemi obiecanej we wszytko okfituacę wprowadzonych w sieteczeństwo
bzydlność/ białwochwalców/ y ich złe sprawy mówiac: Oco wie nas-
wyrzucili cudów twoich PANIE/ y przedko zabaczyli szkodliwosc
łosterdża twego: y przeto zmięśiali syc z Poganę/ y nauczyli syc wezw-
ich/ y służyli białwonom ich tak srodze y poręźnie/ że ofiarowali Syny
córki swe diabłom: y rozlali krew niewinnych synów swych y córek swych
re zabiali/ a białwonom Chananejskim ofiarowali. Nie będzie syc tedy
wował człowiecze Chryścianstwu temu/ że Szatan tak potężna moc miał
tylo nad Poganę/ którzy pana Boga nie znali/ ale też y nad żydy ludem
żym: gdy obaczył/ że żydy tak był satan zholdował/ iż temu równie z po-
ny modły/ ofiary/ y chwałę czynili. Bo iesli za czasów Mojżesza/ Aara-
Sedziów żydowskich/ Królów żydowskich/ y Asiazat z domów y z naro-
Machabeusów/ byli zli y niepobożni żydowie: tedy za czasu przyscia P-
naszego/ daleko więcej byli gorzy: Bo żywiąc bez Króla swego narodu/
poganistim regimentem y rzadem/ iuż swietokupstwy kupując Biskupst-
iuż rozzerwaniem wiary między soba/ iuż żywotem y nauką poganistą y
kurstą: tak byli od pana Boga odstapili/ że namnię sobie tych swych
spraw za grzechy niepoczytali: y owsem każda sekta swęj różnej nauki d-
le y tytuły miała: że na ostatek do tego przyslo było/ iż oni/ którzy dusie
kie z ciałem morzyli/ o Anielech nie trzymali: o sadnym dniu/ o przys-
błogosławienstwie nie wierzyli: Saduceusami/ to jest/ sprawiedliwy-
iastnie syc nazywali: a namnię tego syc nie wstydzali/ że tak bezbożna nau-
przeciwko Panu Bogu byli wymyslili. Przeto swiety Paweł w ten czas
ście pana Chrystusa na świat kładzie/ kiedy barzo nazbyt na świecie był
kwitująca złość. Nie dziw tedy że satan miał tak wielką władzę nad
gdyż więcej satańa niż Boga naśladowali. Przeto ie też Pan Bóg tym

odze/ którego oni więcej umiłowali/ a niż pana Boga. Strachac sye
cy wierni mamy tego/ abyśmy w takie karania pańskie nie przyszli/ w ias-
widzi każdy/ przyszli byli żydowie: nie prze co innego/ jedno prze wzgła-
Boga stworzyciela swego/ którego na sye pobudzali złościami swoimi.
abyśmy próżni byli/ y od kazni takich od pana Boga zachowani: sta-
y sye/ abyśmy byli jego prawymi wiernymi: nie nie przymiešywaac
y spraw szataniskich do sumienia naszego. Bo kto chce wolnym od śa-
być/ bądź sluga Bożym prawdziwym/ a słuz iemu ze wszytkiego serca/
y z sił/ y ze wszytkiej dusze twojej.

Alleby rzeki: Znam Pana Boga być stworzycielem wszytkiego/ wiem
e PANTem rzeczy widomych y niewidomych/ wierze go być wszechmo-
an: iakóż wždy ten szatan tak sye zmocnił na świecie: iako do téy wla-
przyszedł/ że pierwszych czasów przed narodzeniem Chrystusowym/ mala
wszytkiego swiata był chwalon za Boga: a teraz choc przez Chrysta
struſzon jest/ przed sie sye wydzwiguje mocą swą/ y wiele złego czyni.
ano na to odpowiem y krótko. Szatan tyle wladzey miał y ma/ ile
y pan Bóg dopuszcza y dopuszcic raczył. A iż tak była y jest wola Bo-
temu duchowi złemu a ludze swemu/ tak wiele wladzey y mocy dopu-
raczył y raczy/ sa to skryte tajemnice Boże: y nie godzi sye stworzeniu
stworzyciela pytać/ dla czego to uczynił. Lecz iż nas Pan Bóg rozumnymi
raczył/ tedy rozumem z pisma swietego wzietym tego dochodzimy/
człowiek dał do tego przyczynę. Bo kiedy wszytko nad wola Boga
czynić/ tedy zatył Pana Boga od syebie oddalał/ a szatanowi w po-
e dawał. Już puszcza na strone/ iakim sposobem rodzicy pierwsi/
rodziny przykazanie Boże/ szatanowi kwóli uczyniwſzy/ iemu sye w po-
ili: Ale weźmie inſe z Pisma Swietego iasne pokazania/ pierwszy wiek
topu opuścivſzy. Bo wnet

potopie naród ludzki widząc/ że Pan Bóg złość ich karał potopem/ a
pobodnię grzeszyli/ ieli wieze budować wyſoka aż do Nieba: iż kiedyby
chciał Pan Bóg karać za złości ich drugi raz potopem/ by tam mieli
tę. Cóż Pan Bóg uczynił? Powieda historia Pisma Swietego: że
żyłi zaraził: że z iedney mowy która mieli/ w rozliczne mowy rozdzielił
pożyżawſzy po sobie/ budując one wieze/ że każdy inſym ięzykiem mó-
pzešli sye po świecie. Za onemi tedy rozewnaniami ięzyki/ zaraz też y
pomocsi miłego Boga mało zostało: bo póki wždy iednym ięzykiem mó-
u dory starſzy młodſzego nauczał/ iako Pan Bóg stworzył swiat/ iako
nięka z ziemie uczynić raczył/ niewiaſte z kóſci Adamowey/ y inſe wſyt-
awy boże/ około stworzenia wszytkich rzeczy widomych y niewidomych.
oniedali też sobie/ iako Adam zgrzeſzył/ iako go z Raju wygnano/ iako ſie
aż do Potopu. Właſnie tego sye uczyli w onym iednym ięzyku/ któ-
o Adama mieli: Co potym Nozeſz w księgach radzaiu ludzkiego napi-
e. Bo ta wſytká nauka przy onym ięzyku została/ który był właſny Ada-
m. Tego ięzyka używał y tym mówił/ Sem/ Arſarát/ Sale/ Heber/ Ga-
Ren/ Szaruk/ Na chor/ Thare Oyciec Abrahánow/ Abrahám/ Izáák/
Ab/ Nozeſz/ y inſy wſyſcy narodu Abrahánowego/ z Semá porodzo-
eg. Przy tym tedy ięzyku była wiadomoſć Boża/ y nasienia obiecánego
z Raju/ nauka była została: inſe wſytki ięzyki w bałwochwálſtwo były we-
te. Jakim sposobem? wypisuię to Philon Żyd w księgach mądroſci. Wy-
iſi a też y inſy. Bo kiedy obaczył czart/ że iuż za czasem żadney zności
i hoſkiey ludzkie nie mieli/ tedy on iak ſwé fortéle pokázowác na świecie/ iak
e kradác w ciała ludzkie/ y czynić ludzkie wieſzczkami/ mówiac przez nie/ y

Pogrzeb bałwo-
chwálſwa ſkąd
ſye poſzl.

Genef. 11. a ver. 4.
ad 10.

Wieża Babilońska
wielka przys-
czyná Bałwo-
chwálſwa/ y
tam sye napiera-
wéy poczęło od
Chama syna No-
ego.

Jako była podá-
na nauka o Bo-
gu/ y o ſprawach
iego.

† Gen. 1. et 2. per
totum.

* Gen. 3. 4. 5. 6 et 7
Genef. 11. a verſu
10. ad finem.

U Żydów ięzyk
został ten/ którym
Jadam y Jewa
mówili.

^a Sapien. 14. per
totum.

rzeczy

W Egipcie kto
napięroży obraz
człowieczy ryty
uczynić dał.

Fulgentius in my-
thologia ex Dio-
phante Lacedemo-
niensi świadczy/
Zgadza się z pie-
śnią świętym
Sapien: 14.

Statius Papirius.

Lucę II. versu 14.

Matt: 12. ver: 22.

Anno Christi 31.

Calen: Decem: fe-

ria 5. Indictione

4. Luna 17.

Marci 3. versu 21.

Ioan: I. versu 11.

Matt: 12. ver: 22.

Lucę 5. versu 18.

Matt: 9. versu 2.

Marci 2. versu 3.

rzeczy dziwne sprawując. Jaki potym w domach na powietrzu strachy
nie wielkie: w ciałach ludzkich/w bydle/niemocy y wzrody pobudząc: d
gależystych odpowiedzi im dawać. A gdy za czasem Wycowie Synom/
nowie Wycom/ poddani panom y Królom swym zmarłym/ kamienné y
wiane obrazy stawiać poczełi / tak na ich grobiech / iako na inszych roz
tych miejscach: Szatan wnet w one obrazy wchodził/ y przez nie do ludzi
wił: że też za czasem przyszło/ że samym Satanom osobne obrazy czynio
ich przemiankami ie nazywano: czego pełno tak w Świętych / iako y w
ganiśkich historiach maś. Wszakże napięroży obraz człowieczy ryty/ w
gypcie Syrophanes człowiek bogaty iedyńemu Synowi swemu zmarłemu
uczynić dał/ bo go barzo miłował. Toteż jest tedy wszytek początek bał-
chwalsstwa. Bo gdy ludzie rzecz niewidoma/ tak wielkie cuda y dziwne cz
baczyli/ natychmiast ieli się bac: za która bojaźnia wczciwość y chwala
tanom rośła. Przeto prawdziwie on napisał/ że napięroży bojaźni na swi
Bogi poczyniła.

Jużem iasnie pokazał/ że przyczyna wszege złego bałwochwalstwa/ y t
że Satana nad nimi wielka moc miał/ sami ludzie byli: przeto że się wazyli
nie przeciwnie sprawy przeciwko panu Bogu stworzycielowi swemu. A iż
wszytkie narody ludzkie Szatan pobalamucil/ tak Żydowski iako y pog
skie: Przeto też y nad Żydy swego mocarstwa dokazował: iako o tym
sieysza Ewangelia świadczy temi słowy:

Był Pan Jezus wyganiając Dyabelstwo.

Przed początkiem Ewangelii dzisiejszej Łukasz Święty wypis
iako pan Chrystus nie tylo od obcych Żydów / ale też y od swych powin
wielka nieprzyjaźń odnosił: Którzy nie dobrego nie myśleli Panu Chry
wi. Lucę 4. ver. 29. A iako Marek święty świadczy/ że go poymać ch
li/ powiedaiać żeby od rozumu odsełł. A oni którzy temu pomocni być
li do przepowiadania Królestwa Bożego/ y ci widząc że cuda czyni nad p
rodzenie/ iże dżęge zbawienia wcz/ którzy oni rozumieć nie mogli/ mni
iż go od rozumu odsełł. Właśnie tedy Jan święty o nim napisał: Do
sności przyszedł/ a swoi nie tylo naród tego Żydowski/ ale też y tego krew
powinowaci/ nie przyieli go: y owsem z cudów jego gorśac się / nie mu
brego nie myśleli. Co Pan bacząc od tłuszc/ które go naśladowały / y o
nych chorych/ którym dobrodziejstwa czynił/ odsełł na osobne miejsce/
dlit się Bogu Oycu: a po onej modlitwie / gdy go Apostołowie prosili/
by ich też modlitwy nauczył / żeby się modlili/ tak iako niekiedy wczł Ja
Rzeczytel zwoleńki swoje. Pan rad się dał na to namówić/ y nauczył zw
ników swoich modlitwy swojej/ która Pocięciem zowiemy. Z nowu te
obrócił się Pan do tychże dobrodziejstw czynienia ludziom chorym/ y nie
zliwym. Abowiem przywiedzion był do niego ślepy y niemy / którym
tan słuch y wzrok był odiał/ y wzdrócił go. O którym też tu Łukasz Swi
daie świadectwo/ mówiąc: Był Pan Jezus wyganiając Dyabelstwo.

A ten niemy cudzym dobrodziejstwem / iako niekiedy też on parali
zarażony/ y od inszych do Pana przyniesiony/ y przez dachówkę z łozem sp
czony: także też y ten od inszych przywiedziony / otrzymał zdrowie od P
Chrystusa/ y wyswobodzenie od Szatana złego. A iako insze Ewangelie/
y teraznieysza iasnie nam pokazuje/ dla czego pan Chrystus przyszedł na swi
y dla czego nasze człowieczeństwo na sie przyjąć raczył: Bo nie dla za
inszych przyczyn iedno dla tęg/ aby Królestwo Szataniście wniwecz obrócił
Królestwo Boże temu sprzeciwne / tu na świecie postanowić raczył. To
sstało/ aby się one słowa Boskie/ w Raniu do weża zwodnika mówione/

pełn

Genes. 3. ver. 15.

Psal. 18. versu 2.

Ioan. 3. versu 36.

Al ono byto nieme.

Troistki znał wiednym człowieku Pan uczynić raczył. Naprzód
tego widomego uczynił / z niemego mówiącego / y z opętanego od Szat
wolnego. Baczyc możemy złość y nienawisć przekletęgo szatana prze
narodowi ludzkiemu : y iakięgoby on okrucieństwa nad nim używał /
w tego pan Bóg dopuścił : a stego iednego człowieka to obaczyć może
Przypatrz syc iedno okrucieństwo / które czynił nad tym niedzym czło
wkiem.

Odiał mu co najprzedniejsie smysły : odiał oczy / aby nie patrzył na sprzą
stworzenie miłego Boga : gdyż iako Dawid Święty świadczy : że nie
wzornie / y wszystkie rzeczy na których człowiek patrzy / opowiada wsem
wobec sprawcy y chwale miłego Boga. Abowiem to jest napierwsza przyczy
na Pan Bóg człowieka podniosłego wzgórze stworzyć raczył / y twarz / v
adaczy / ku Niebu wzniósł : aby człowiek dziwny sprawie Bożej / y o chedo
która stworzyć raczył na Niebie / zawsze syc przypatrując / to w siebie v
patrzył / że to wszystko Bóg stworzyć raczył. A uważywszy / zawsze iemu za to
chwałę dawał. Oczy tedy człowieczę / wez wśech wobec / patrząc na stwo
żenie pańskie / chwali miłego Boga / y poznania mocy iego. Czego aby był
nie oznal ten człowiek / którego był szatan w moc wziął / a to mu był dla te
też y iego trą
on ślachtetny smysł odiał / wzrost.

Odiał też był y słuch / aby słowa Bożego nie słuchał : bo to wiedział śl
aż to jest pierwszy stopień do Nieba / słuchanie słowa Bożego y przestrze
nie iego. Otóż aby wszystkie drogi do zbawienia temu mizernemu człowie
ni odiał / y aby znaiomości Bożej do serca iego nie przypuścił / odiał mu
słuch / y słuch : Gdyż wiedział / że kto Pana Boga nie zna / a weni nie wierzy /
w Boży jest nad nim. Chciał go tedy zawsze wgniewie Bożym mieć / a
o miał po woli.

Lecz iż to szatan baczył / że wsty człowiek wyznawa wiare ku swemu zbá
mu / przeto y mowe mu był odiał : y tak go nieczemnym do wszystkiey Bo
chwali y uznania iego był uczynił.

Aka tedy nienawisć y iaka nieprzyiaźń Czartowska jest przeciwko naro
dowi ludzkiemu / stego iednego człowieka zobaczyć możemy. A gdyż to wi
dzimy / a do tego nieprzyiaźliwego / a prawie kthóry o naszym złym zawsze
mówi / grzechy nasze nas prowadzą : Czujemy syc w tym / a Pana naszego Jes
Chrystusa prosimy : iż iako go on zwyciężyć mocą swą / y wypędzić przez
krzyż / aby nas od niego wchował / y mocą swą bronić raczył : gdyż mu to
szatanstwo iako Panu wszystkiego stworzenia pod moc podległo / iako o tym
świecysza Ewangelia świadczy mówiąc :

Gdy wyrzucił Szabelstwo / przemówił iest nie-

my : y

my: y dżiwowały sye tłuścze / á niełcoży
ieli mówić.

¶ Jako wielka złość sáństa wtym sye pokazála/że cżłowiek
mu/ wszytki potrzebne smysły był odiał: ták wielka łaska Pána á zbawie
nášego wtym sye pokazúie/ że mu to wszytko przywrócić łaskawie raczy.
Czart iáko nieprzyiaciel y skazca/ poprował go był: Chrystus Pan iáko
śnik narodu ludzkiego y zbawiciel wszytko w nim náprawić raczył. C
w swoim Królestwie y panowaniu okrutnik iest: Chustus pan w Króle
swoim zbawiciel iest. V czartá w iego Królestwie grzech/ śmierć/ n
okrucieństwo: v Pána Chrystusa sprawiedliwość/ iasność żywota wie
go/ radość y weselé. Różné tedy są té Królestwa: y przetoć Paweł S
ták mówi: iż żadney zgody niemaś między Czartem y między Chrystuse
to obaczyć możesz w tym cżłowieku opętany: gđzie Chrystus Pan z de
dziejstwem przyszedł/ sátan tam wstąpić musiał.

2. Cor. 6. ver: 15.

Niechayże to poznáa oni/któzy razem y Chrystusowi y Szátanowi
chca/ żeć to być nie może: y musá oné słowa Chrysta Pána być prawdziwe
że żaden dwiemá pánom służyć nie może.

Matt. 6. ver: 24.

Powraca tedy Pan ślepym wzrok/niemym mowę/głuchym słuch: ále
dżie żydowsky poználi/że to on był Mesias/ o którym Izaiás dawno
śal: Gdy Mesias przydzie/ tedy sye otworzą ślepych oczy/ y vszy głuch
chromy będzie skakał iáko Jeleni/ á niemych ięzyk mówić będzie. Widzi
oczymá swémí ci/ którym to prorokowano: á wždy miásto tego/ coby
rzyć mieli/ gorzými sye sstali. Bo powiáda Ewangelista: iż ácz sye temu
śe dżiwowały/ iáko wielkie y znaczney rzeczy: y dżiwuac sye onéy Bo
mocy/ gdy między soba bázro poważáli Chrystá Pána/ gdy go w wielkie
czciwości mieć poczełi/ á z zdumienia onégo cudu v siebie go wysoce po
żać/ ieli mówić między soba: Izaliż nie ten iest Syn Dawidów? Iz
rzekli: on Mesias w Zakonie obiecany/ który nas zbawie ma. Wnet
ta powieść między tłuścza prosta stęnać iela/ Pharyzeusowie y uczeni
łonie chcąc pohydzic sprawę iego/ ieli do wszytkich mówić:

Isaia 35. ver: 5. et 6

Przez Beelzebubá Książe Szabelskie/wygár
Szabelstwo.

¶ O tym Beelzebubie ták piśa Księgi Królewskie/że to był Bálw
Akaroniski/w ziemi Philistynskiej. Abowiém Ochoziasz Król Izraelski
był wypadł przez grate Pátacu swego/ który miał w Samaryey / źle sy
zdrowiu máieć/ posłał posły mówiac im: Idźcie poradzić sye Bogá
ronskiego: wstáneli iá z téy choroby moiey / albo nie. Tám Aniół boży p
Eliáša Tezbitczyka/ rozkazał do Ochoziasza/ wróćmyśy ony posły/ że iuż
żka swęą wstác niemiał/ ále vmrzec miał dla tego/ że sye nie wcieli do
Izraelskiego żywego o zdrowie/ ále do Bálwana Beelzebubá Akaroniskiego
który gembe miał á nie mówił/ vszy á nie slyśał/ oczy á nie widział. O
przez ten Bálwan Czart mówił fałś / á bálamuctwa y mamidla ludz
powiádał: Tedy wedle téy historyey pokazúie sye co to był zá Beelzebub
Piśa niektóryż że Ninus Król Asyryjski piérwszy / Oycu swemu Belowi
śmierci iego ten był ślup uczynił rytę / ná łstalc cżłowieczy: y ná peron
mieyscu postawił: które mieysce tą wolnościá był wswobodził: że każdy
czynica / któryby był do onégo mieysca wcieli / wolny od śmierci/ y od ka
nia był: y zátym sye wśczęło / że oni ludzie/ którzy dobrodziejstwem on
obrazu / wolni od zasłużonégo kárania y śmierci bywali / nie tylo on O

4. Reg. 1. v: 2. 3. et 4

Ninus miał mat
kę Junoneim/bá-
be Rea/ Tego 30
wie Moyses Ge-
nesi: 10. Assurem/
y ten napierwéy
zakozył Miásto
Niniwen/to miá-
sto było przedniey
śe w Asyryey.

ieli m

nie w wieczności / ale też y ofiary zapalne temu ofiarować poczęli: co
Szatan wszedł w on Obraz / y iak mówić przezeń / y ludziem odpowiedz
e. A gdy ludzie to obaczyli że przez on słup mówił / tedy ieli on słup za
chwalić / y zwali go naprzód BEL: potym kiedy sye lud Izraelski do
chwalstwa obrócił / za panowania Jeroboama / y Achaba Królów /
go Baal. A przeto kiedy z Eliaszem Proroziem Bożym: Księża tego
o prawdziwe bóstwo / przy którymby Bogu było / czynili przed Achabem
Królem y wielkoscia ludzi Izraelskich: tedy na ofierze zapalstey tego
nadawali / czyaby była ogniem z nieba zapalona. Kiedy tedy była mż
potrzeba / aby na oltarzu Baalowym wol zabany surowy był sye za
tedy osm set y pięćdziesiąt Proroków Baalowych y leśnych wołali do
Baal / od zarku aż do południa mówiac: Baal wysłuchaj nas: lecz ze
tego nie było nic: nie wysłuchał ani zapalił Baal. A Eliaszowa ofia
oc była iefseze woda polana / wszytką zgorzala. A tam sye pokazało / że
nie Bogiem ale Czartem był przeklęty: A Pan Bóg wsęgo stwor
zył był Bogiem prawdziwym. Żydowie tedy ten baltwan / który pier
wem potym Baalem zwano / owi którzy chwale tego porzucili / a Bo
go prawdziwego naśladowali / tedy na wzgardę / przekrzeli go byli
Beelzebubem: iakoby po naszym rzekł: Baltwan much: albo Bóg much.
w Niem 13 y tego baltwana wiele bydl / a naostatku y ludzi mordowano i
a ofiare / tedy do onęj krwi much barzo sye wiele zlatalo. A przeto Ży
dowie werni Panu bogu / żadney mocy infey w onym baltwanie nie widzac /
te / i3 miał mu około siebie dosyc / dali mu byli na wzgardę to prze
zo Beelzebub. Iakoby rzekli: Beel / którego pogani za boga mają / niema
żadney infey / iedno nad muchami! bo ich ma około siebie dosyc.
an też był y Belphegor v Żydów. Ale v Poganiem ten Baltwan miał in
zemianki sprosne / których tu nie wspomnam. V tego to baltwana / mat
rola Aza Judskiego / imieniem Naacha / była Księżna w Bójnicy / y
u tego / który była poświęcila: ale Aza Król Syn iey / złożył i3 z tego
ytko złe baltwochwalstwo / y Twierdząc y zienie wygładził. Wz
mam / zem pokazał dostatecznie / dla czego ten Baltwan Beelzebubem
io / y iako to był sławny / po wsem świecie / tak v Żydów iako y v pog
ten to Beelzebub: y przeto tu w pisanie wzeni / zowa go Księżciem
belstkim / mówiac: W Beelzebubie Księżciu Dyabelskim wymiata
belstwo.

A drudzy kuszac / domagali sye znaku v niego z Nieba.

Pokaznia Ewangelistowie / iacy a którzy to ludzie cuda Panistie hydzi
o dwoia ki ordunek pokaznia ludzi / którzy na te cuda patrzali.
Naprzód byli iedni / którzy sye dziwowali / y prawie zdumiewali sye ieden
lugiego tak mówiac: Kżaliż nie ten iest Syn Dawidów? w tym roz
mie Messiasa / który sye miał z narodu Dawidowego wrodzić. Ci iednak
o cudach Panistich rozumieli: gdyż wszytek skutek cudow Pan
ten iest / aby był przez nie poznany / i3 on iest prawdziwym Messiasem /
st zbawicielem wszytkiego świata.
Drudzy byli / którzy to mówili / żeby on mocą Beelzebubowa tak wielkie
czynił: Czarnoksiężnikiem iuz go być mniemając / y czarnoksięższ mo
chy to co czynił / czynić miał. Tu sye możesi przypatrzyc sykofantów y
carów wprzymierzących / którym nie tak dobrego / nie tak pobożnego /
nie nie możesi / iako im to niezawadzi: y iako każda rzecz by naczotliw.

Dante: 14. ver: 2.
W babilonie
zwan był / Bel.
3. Reg: 18. a ver.
19. nd 41.

Żwali go y Baalim.

Syn Noeż Cham
wrodził Chuz / a
Chuz wrodził Ne
mroth: ten nas
pierwcy krol
wał w Babilo
nie / w Arachy w
Ariad / w ziemi
Sennar ten pier
wszym mocarzem
na świecie był /
Genes: 10. ver: 8.
Nemroth od Po
gandw był nas
zwan Saturnus
od niego naród
Babilonstki w
i3at pogatek pi
še Berosus. A
Bela pogani zwa
li Jowem.

Num: 25. ver: 3.
Deut: 4. versu 3.
Isaia 22. ver: 17.
Psal: 105. ver: 28.
Osae 9. versu 10.
3. Reg: 15. y 13.
Ibidem ver: 12.
Ten Bel był Sy
nem Nemrothow
y krolował po
nim w Babilo
nie / Nemroth
krolował po po
topie / Lata 131.
a krolował lat
50. Bel lat po
nim 62. a Nim: 5
52. lecie: Bel mia
sto Babilon za
łożył.

Troiaki naród lu
dzi patrzal na cu
da Pana Chustu
fow.

Żli ludzie cudą
czyniali.

Exo. 7. v. 11. et 22.

1. Reg. 28. ver. 12.
Iamnes & Mam-
bres Czarnoksięż-
nicy w Egipcie.
cie.

Jakiego cudu;
Niebą pragneli
widzieć.

Iosue 10. versu 13.

4. Reg. 20. ver. 11.

Isaie 38. versu 8.

4. Reg. 1. ver. 10.

1. Reg. 7. ver. 10.

Exodi 13. ver. 21.

Czworakim wys-
wodem Pan na
złé myśli odpo-
wieda.

Pierwszy wywod
a simili jest/ to jest
od rzeczy podob-
nych/ probat idē
ab experientia.

1. Reg. 16. ver. 7.

Matt. 9. versu 4.

Marc. 2. versu 8.

Luca 5. versu 22.

Ioan. 2. versu 25.

Pan Chrystus
myśli ludzkie
wie.

Salustius, a z na-
szych Doktorów.
Hieronym S.

Genes. 4. ver. 8.

2. Reg. 15. ver. 12.

1. Reg. 16. ver. 11.

21. et 22.

śa by najlepsza we złe wszystko rozumieć: Także też ona przypowieść mi-
isć. O potwarcę y w tego/który jest obłudnego serca/żaden nie może b-
winy. A to sę pokazuje iasnie z tych ich przodków obłudników/ y po-
ców. Patrza na cudą które sama natura poznać mogła/ że boska moc
czynione: patrza że ślepy widział/ głuchy słyszał/ opętany od Czar-
wolen: a takie sprawy kto je czynił/ nie mógł ich czynić/ iedno moc
a wždy złością swą nad wszystko przyrodzenie/ to szatanowi przypisow-
Ale temu iacna przyczyna naleść możemy/ czemu tak oni spiośnie bydzi-
da Pańskie: Abowiem wiedzieli/ że y żli ludzie cudą czyniali szatanów
iako czynili Czarnoksiężnicy w Egipcie/ y ona niewiasta wieściła/ że
Samuela ostrzegła Saulowi: a też to wiedzieli/ że żli nie boska ale szatan-
ska mocą to czynili: Tedy patrząc na tak dziwne sprawy/ a sercem nie-
iżnym w siebie ie mając/ y uważając/ aby Pan Chrystus żadney części
nie odniósł/ równaia go/ y cudą iego do onych złych/ którzy też nie led-
czynili. Tędy sę pokazać mogło/ iacy to są ludzie na świecie/ kt-
nim dobrze nie trzymają: y iako strasze y surowie tacy przeciwko Pan-
gu grzeszą: ale o tym na innym miejscu.

Trzeci byli w onę tłuszczy która sę przypatrowała cudom Pańskim
którzy mało sobie poważali onych cudów/ ale iakoby ie wzgardziwszy/ z-
bą cudów szukali y pragneli: to jest/ aby był to uczynił Pan/ żeby było
ce stało na niebie/ iako za czasów Jozue/ y Ezechyasa Króla było: Al-
takowego dziwnego z niebą sę pokazało/ na iego rozkazanie: iako nie-
na rozkazanie Eliaszowe ogień spadł z niebą/ y pożarł żołnierze z Ro-
strzami Króla Chozyasa. Co wszystko bacząc Pan Chrystus/ y nie ty-
wa ale też y serce ich wiedząc/ acz mógł z niebą gromy spuścić iako Sa-
mógł słup ognisty na powietrzu pokazać iako Mojżesz: a mógł to moc-
by był raczył uczynić/ co oni proszą w Pana Boga przemogli: wskaza-
chciał: gdyż baczył po sercach ich/ że tego pragneli/ nie dla tego aby we-
rzyli/ ale dla tego żeby go kusili. Przeto

**Wygrzawszy myśli ich rzekł im: Każde Królestwo
samo w sobie rozzerwane spustoszeie: także dom
dom upadnie.**

I Jakoby rzekł/ acz człowiek tylo to baczy na co patrzy/ ale Pan
sam serca ludzkie wie. Otóż jeśli mi nie wierzyć patrząc na te cudą/ że i-
śa mocą czynię/ wierzyć mi przeto że wiem co myślicie/ y na te myśli
śe wam odpowiem. Nie nowinac to była Panu myśli ludzkie wiedzi-
na nie odpowiadać/ iako o tym świadcze Ewangelistowie: w czym
wbespieczon być może/ że to był pewny dowód prawdziwego bosstwa iego.
Ale o tym indziej. Patrząc tedy Pan na myśli ich spiośnie/ tak już do-
te słowa mówić/ których prawdy zawždy ludzkie oczy doświadczają: bo
da z małych Królestw wielkie bywają/ a niezgoda wielkie Państwa
wecz sę obracają. Powiedali to y Poganie tak mówiąc: Małe rzeczy z-
rosta/ a wielkie niezgoda niszczy. Co nie tylo o królestwach możemy m-
ale może sę to pokazać y między rzeczypospolitey/ tak w mieys-
staniach/ iako y w zacnych/ że niezgoda do niczego dobrego nigdy żad-
stanu nieprzywiodła: pełne tego historye. tak pisma świętego iako y po-
skie. Lecz niezgoda/ nie tylo w Rzeczypospolitey/ ale y w iednym domu/
dnego gospodarza/ nie dobrego nie czyni: bo w niezgodzie brat bratu nie
pusci/ iako nie przepuścił Kain Ablowi: Syn Oycu/ iako Absolon Do-
dowi: owo wszedy niezgoda nic dobrego nie czyni. Prawdziwie tedy P

przypowieść
aden nie może
udników / y
/ że bosko mo
tany od Chry
/ jedno moca
owi przypis
n spofnie b
miali ściana
sta wieszka
me boska ale
y / a sercem
us żadney
ory też nie
na świecie
przeciwko p
la cudom p
zgadzują
Dan / żeby
Króla było
żanie: iako
t żołnierze
nifus / y me
uscic iako
mogli to mo
mogli: w
a tego aby

wi: że niezgodą czyni rozdział / a rozdział w Królestwie / czyni zginienie.
at Izaiasz powiada: że stad poczeło ginać Jeruzalem / y wszytko Kró
o żydowski / kiedy P. Bóg przepuścił na nie / że dzieci y niewieście cho
m panowali. Wiec z tym obóżyli sye na sie / dzieci przeciwko starému /
láchcie przeciwko słachciowi / y ieden każdy na bliźniego swego. Ale
namy iasney rzeczy dowodzić: Przeto to opuściwszy / przypatrzmy sye i
hristus Pan / niewinności swej tym argumentem dowodzi.

Siż tedy y Szatan przeciw sobie rozdzielon jest
boż będzie státo Królestwo iego:
Jakoby rzekł: Jesli szatan ściana wygania / to jest między ściany nie
a: bo będzie ieden mocniejszy a drugi słabszy. Rozdział tedy jest między
za którym rozdziałem Królestwo iego nie może stać. Ale Królestwo śc
ie po wszytkim świecie mocnie stoi / to znáć każdy może / że ściana / zfo
odni będąc / tak mocnie swé Królestwo zachowują. Zdać sye to nie
żec rozmąytemi kunistami ludzie mamia / y iakoby iaką niezgodę z sobą

ludźmi pokazują / y pokazowali: Ale żeby ieden drugiego miał wymia
ciał ludzkich / y z religii / albo z nabożeństwa: to sye nigdy pokazać nie
Bo gózieby tak czynili / żeby ieden diabeł drugiemu gwałt czynił / przed
sy pokazały ich obłudné sprawy: a z tymby też y moc panowania ich
a. Ale iesli wam máło na tym dowodzi / że mie niewinnie y cudá mo
ściana ściany mocy przywłaszczacie / przypatrzcieś sye. Bortem

Siż ia w Beelzebubie wyrzucam Diabelstwo /
nowie wáśy przez łogo wyrzucáia: Przetoż
oni was sádzic będą.

Byli niektórzy / którzy tak rozumiełi z tego miejsca / żeby tu pan Chry
o Erocyściach / to jest / zalkinaczach Szatanów mówić raczył. Bo ci
liwie na to byli wysádzem w Kościele w Jeruzalem / którzy przez Imie
z ciał ludzkich Szatany wyganiáli. Lecz nie o tych / ale o Apostołach
usowych té słowa máia być rozumiane: którym przed tym Pan Chry
wał te moc / aby po wszytkiej żydowskiej ziemi z opetanych ciał Szatany
niáli. Lecz nie tylo Apostołowie / ale też iako w Lukasa swietego maś
sy / którzy Pana Chrystusa nie náśladowali / przed sie w Imie iego Dia
łoa wymiáli. A dla tego Pan Apostoły y Zwoleniśi swé Synami ży
liemi zowie / bo sye z narodu żydowskiego národzili / y Żydami byli.

przekonaniu tedy ich złości / tak Pan do nich mówić raczy: Powia
y wierzyć / że Apostołowie y Zwolenicy moi / którzy są národ wáś / y
owie Żydowsky / moca Boża wyganiáia diabelstwa: a oni ie moca mo
ganiáia: iakóž to być może / żebym ie ia moca Diabelsta miał wyga
gdy moi poslánczy moca Boża ie wyganiáia: Otóž że inaczey o mnie
zey o moich posláncach rozumieć / tedy niech ia was w tym niesádze:
i którzy to wiedza / wyznáć musá / że to moca moia czynia. Ciż niechay
adza / y ci niechay o tym świadectwo dáda. Iakóž perwna że beda sa
nietylko tu na świecie złe serce wáśe przeciwko mnie / y niezásłużona nie
da was o to sádzic w onym odrodzeniu powszechnym / kiedy zásiedzie
złowieczny ná stolicy Náiestatu swego / a oni z nim wespół siedzieć be
ám was sádzic za te wáśe potwarz będą. Zamykając Pan niewin
swéy dowody / tak mówić raczy:

Isaia 3. versu 4.
Swiadczy to Cez
sarstwo Grécie /
które gdy ná dwu
bráćiey niezgo
dnych przyšlo / a
ieden z nich prze
ciwko drugiemu
Turka ná pomoc
przywiódł (Gata
1380) miásto
wygrania ná
brátem / Turkom
droge do Gréciey
pokazał / y zátym
Grécya zginelá
do Turków.

Wtóry domód
Pánst a minori,
si ergo ego in Be
elzebub ejcio zé.
O których maś /
Acto: 19. ver: 13.

Hiero: & Beda.

Matt: 10. ver: 1.

Luca 10. ver: 17.

Luca 9. ver: 49.

Zátwardziálosé
Żydowská / nietyl
lo Apostołowie
sádzic będą / ale
też y Aniwite /
którzy wstúáli
Jonasá. Także y
Krolowa Sába /
która przyiedśáá
ślucháć mądrości
Solomonowey /
wietśego niż Sá
lomon Żydowie
ślucháć nieścieli
Matt: 12. ver: 41.

Jesli ja palcem Bozym wyrzucam Synabelstanieciec przyszlo na was Krolestwo Boze.

Gdyś Satana już
wyrzucon był
przez / który był
księciem y
Władnikiem na
świecie.

Joan: 12. ver: 31.

Matt: 3. versu 2.

Marci 1. versu 15.

Matt: 12. ver: 28.

Exodi 8. ver: 19.

Judicium 3. ver: 10.

6. ver: 34. II. ver:

29. 14. versu 6.

Ezech: 2. ver: 2.

Ierem: 1. versu 5.

Acto: per totum.

*Tertium argumē-
tum est ab effe-
ctu, siue facti evi-
dentia.*

Iob 41. versu 24.

Satan mocarz
nad mocarzmi.

Tu Krolestwo Boze nie ono sye rozumie niebieskie / w ktorym sye Bóg widziec daie Aniolom y wybranym swym. Ale ono / ktore pan Bóg iawie byl obiccal przez Mesiasa na swiat zeslanego. Abowiem o tym krolestwie Bozym / ze malo byc w narodzie zydowskim przez Mesiasa opowiedziane / dawno tak Prorocy / iako figury znaiomo czynily. Gdy tedy pan Bóg wi: Przyszlo na was Krolestwo Boze: tak sye rozumie / iakoby rzekl: Mesias przyszedl / iuz iego Krolestwo poznaycie z cudow / ze miedzy nami jest: iuz wwiercie / co Prorocy wierzye wam kazali / co Jan Swiety Kciel po was chcial / y do czego was napominal / ze sye przyblizylo do was Krolestwo Boze / to jest Mesiasowe / Krolestwo iasti / Krolestwo wiary / Krolestwo dobrego poselstwa Ewanieliety swietey: Palec Bozy Pan tu rozumie iako Mattheus Swiety wykłada / Duch Bozego. A iz pospolicie zydow moc Boza y sprawy iego / Palcem Bozym zwali / swiadectwo o tym i Mowze w Erodzie: ktory gdy wypisui / ze oni Czarnoksiężnicy Egiptu nauka swa tak wiele cudow czynic nie mogli iako Mowze / musieli w moc Boza byc w onych sprawach cudow Mowzefowych / ktore wyznali tak Mowze wypisui / ze mowali: Palec to Bozy jest: to jest moc to Bóg jest. Bo gdy Pan Bóg moc swa sprawui / y na swiecie pokazac ia chce / chem swietym to czyni: iako to nam pismo swiete na wielu mieyscach kazui: co czytac mozesz w Ksiegach Judikum / o Otonielu / Gedeonie / pihie / Samsonie / Ezechielu / Jeremiasiu / y Apostolach Panstkich. Stedy palcem Bozym / duch Bozy nazwan jest: bo iako palcy czlowiek swa pokazui / tak Pan Bóg duchem swym swietym mocnie wszytko wować / y moc swoje pokazowac raczy.

Trzeci dowod Pan Chustus czynic raczy / wskazuie iz z potestwa a z nienawisci mowali o mocy iego / ktora mial nad Szatany / al Beelzebuba ia mial miec / gdy tak mowi:

**Gdy zbrojny mocarz strzeze Dlacu swego / w toiu sa wszytki rzeczy ktore on ma: ale iesliby ro-
cneinszy nizli on nadszedzy nań zwyciezyl go: /
szytkie oreza iego w ktorych dusat pobierze mu
korzności iego inszym rozda.**

Rzecz to jest iasna / y malo dowodu potrzebuie. Bo zawnidz-
cnieyszy slabszego / z maitnosci niezgodney wymiatam. Przeto Krolowi
tejni y mocni / slabsze czestokroć z Krolestw wymiatali: iako o tym Hs
tak z Pisma swietego iako y inszych / co o sprawie tego swiata pisali / p
zui. Lecz iz tu Pan ten dowod swoy / przeciwko mocy y poteznosci
tanstiey / sam sye mocnieyszym pokazuiac czyni: z tego mieysca zrozumi
możemy / ze Szatan na swiecie wielkim mocarzem byl: Co tez o nim / y o
cy iego niekiedy Job wyznawal / ze nie bylo mocy wiekszy nad moc iego.
A wzbroiony byl mocnie / bo go PAW zowie / mocnym mocarzem. Z
wszytki iego byla y zalezala / w chytrosoci / w zdradzie / y w zlosci. Tynd
brze sye byl wzbroil: bo temi fortelmi zdrady swey / y w Kaniu / y na swiecie
dzioni skodzil: y przeto rzecz niezliczona kunsztow mial / ktoremi co naill
od Pana Boga ludzi odwodzil. Tak tedy tu Pan Chustus wywodzie r

ny od mocniejszyego zwyciężon brwa: Szatan odemnie zwyciężon iest
o wymiatam piecz z tego przybytku/ y tupy iego biorę: A iestliż to czynię,
ciem ia iest mocniejszy niżli on. A iestliżem mocniejszy niż Szatan: iako
a sátański mam wyganiać Szatana: Otóż próżne są ohydzenia spraw
y cudów moich: y myśli waśie zlosliwé są/ a mnie potwarzające.

Pánstwo to Szatánstie / y iego tyránstwo / które czynił na świecie nad
mi wszytkimi / nie byłoć takie / którego by Pan Bóg był przepuścić niera-
: gdyż on nic nie mógł czynić nad wola Bożę. Sprawiedliwa tedy Bożę
sta dla grzechu / iego okrucieństwu ludzie byli poddani. Bo gdy syc czło-
wydziejedzie / z roztázowania Bożego / tedy zatym / wto cudze roztázo-
nie był przyszedł : á tak w potężné / że syc z niego żadnym sposobem wy-
gnąć y podnieść nie mógł. Potrzeba tedy było / áby był mocniejszy syc
zł nad człowieká : á taki był z nieba obiecany wybawiciel : który będąc
wiekiem / to nad wszytki ludzi miał / że tego mocarzá y z palacu iego / to
tego świata / albo też / z palacu ciál ludzkich / które opetawšy mordos-
piecz wyrzucił / y do tego času wymiata : y do sadného dnia / moca sło-
wego wymiatać będzie. Bo póki w niewiernych miesta / poty / zaslepi-
myśli / ich / ich przybytków strzeże : Lecz iako skoro PÁN Chrystus sło-
wym przyydzie do serc ludzkich / wnet Szatan występować musi : tak że
ci zawždy ono Pismo / że dla tego poślazal syc Syn Bóży / áby rospře-
wniwecz obrócił spráwy Szatánstie.

Alle iakôž to byc moze/ iesli PATA Chufus/ przez zbroynnego mocarza/
 zana rozumie: iakôž to trwac moze co dalej mowi. W pokoju sa wstet-
 czy ktore on ma : Gdyz pokoiu nigdy niemajsz Czartowi zlemu y iego
 ladowcom ?

Odpowiedam pokóy być dwoiaki / wnetrzny który przynależy do wspo-
 nego sumnienia/ takięgo pokóiu Czärt mieć nie może/ także y ięgo naślá-
 cy: bo to ięst osobliwie wśláhciony pokóy / przeto iż ięst wystawiecznym
 lęm człowieka dobrego: O którym tak mówi Medzecz: bezpiecne si-
 nie stoi za wystawieczne weselé. Drugi pokóy ięst zwierzechni/ ten mięwa-
 naia y zli: bo częstokroć fęszliwosy są ná świećie w sprawách y w má-
 ściách swoich/ á niż ludzic Panu Bogu wierni/ które Pan Bóg záwždy
 przyjem chce mieć. O tym / że ludzic zli ná świećie ten świat máia po-
 y fortunnie syc im wodzi ná nim/ świadcza Prorozy/ świadczy też sam
 t/ y sprawy ięgo: którym syc wierni przypátruiac/ wyznac to záwždy mus-
 zli ná świećie fortunnie żywia / ciekac syc máietnościami/ działkami/ y
 ni fęszliwymi rzeczami. W takim pokóiu zwierzechnim Szátan tręys-
 świat/ y ludzic onę wśytkie którzy go náśládowali. Ale gdy mocniejszy
 ięst / którym wedle Jana Świętego dána ięst Koroná / y wyszedł ná
 t/ aby zwyciężył: tedy naprzód wnetrznym pokóiem náśládowcc swoje
 żył: Dusze ich z grzechów oczysćiwosy / Czärtá sprawami ięgo od nich
 narosy/ y ięgo wśytke fortéle ná tásność pokazawosy / slugom swym nád-
 mnoc dawosy/ Wyce swiętę z átrzymánia odchłani ięgo wyswobodziwosy
 wáwiosy / tak go inż / y ze wśytkim łupy ięgo zwolowawosy / mocney-
 y syc sstał. Co pokazawosy w Pismie wczonym/ ięstę czwartym dowo-
 do mofázuie / że on żadney spolecznosci z Szátanem nie miał gdy mówi:

nie iest zemna / przeciwko mnie iest / a kto ze-
mna nie zbiera / ten rospiera.

Jakoby rzekł / nie tło iestem w tym mocniejszy nad Szatana / że
ymiatam : ale też / gdyż przeciwnie są nasze sprawy / tedy sye stąd potaż

Pan Bóg Szataną przepuścił
y przepuścił.

1 loan: 3. versu 8.

Isaie 48. ver: 22.

I.
Swoiaki poſoby
ieſt na ſwiećcie.
Prou: 15. verſu 15.
2.

Ludzie żli pospo-
licie bywaia fer-
tunni.

Апос:6. versu 2.

Quarto Argumē
tatur ab officio si
ue à repugnanti-
bus.

Ioan. 14. versu 6.
Matt. 22. ver. 16.
Co za niepożytek
od Boga praw-
dziwego odwró-
cić się.
Ierem. 50. v. 6. et 7

Psal. 146. ver. 2
Ioan. 11. versu 52.
Chrystus a Szat-
tan/rozni Panos-
wie.
2 Cor. 6. ver. 15.
Abidem versu 14.

Kto z PANem
Chrystusem nie
zgromadza.

zając może / że się zgodzić nie możemy. Bo Szatan rospiera / a ja zgr-
dzam : bo Szatan przeciwnik jest BŹy / a ja do BŹgá Dycá swego
madzam. Bo Szatan jest fałszerz / obludnik / i am jest prawda y droge-
wodziwa znaiomości BŹy / y uznania BŹego pokazue. A i Szatan
ciwnikiem BŹym jest y rospiera trzody BŹy / iasna to rzecz jest : i
skoro od prawdziwego BŹgá ludzie odwróci / tak im wiele Bogow d-
im zaledwie liczba była : do których iako Jeremiaś świadczy : Lud ni-
Pogani / ale też y Żydowski był rospion. Jako o tym y Pan sam
wieć raczy : lud mój sstał się iako trzoda rospiona : zwiędli ie Paster
którchem ia nie posłał / y ztulali ie po gorach / że biegali od gory do gor-
wiedząc odpoczynek swego : sstałi się na pożarcie wśytkim bestyom. T-
y dziś tenże Szatan uczynił : skoro odwrócił lud od iednego BŹgá / od i-
stajney wiary / od iednostajnego Krztu / y od iednego Kościoła : iako
sprószył do rozmaitych wiar / Sekt / Opuny / y bliźniectw : sami to na-
my. Rosprośca tedy jest Szatan / poczyniwszy od początku.

Pan napi a zbawiciel jest zgronradzca rospionych. Bo tak o nim
wid swięty Prorołował : rospionie Izraela zgromadzi. Co Jan S-
Ewangelista tak wypisue / iż nie telo vmzić miał za naród ludzki / ale te-
smiercia S,ny BŹe rospionie miał zgromadzić. Co tedy Beelzebub
sprószył : Chrystus zgromadza. Otoż między Beelzebubem a między Ch-
sem / zgody niemaś ani będzie : y którzy podis dzień nie naplading Ch-
nie zbieracie z nim / przeciwni mu sa / ci rospieracie z swym Beelzebubem.
nie Chrystusa / ale Beelzebuba naplading. Bo ciemność z swiatłości
dzie się nigdy nie mogą. Baczcie tedy możecie / że Szatan zemna nie z-
ani zemna jest / bo widziacie / że Szatan czyni ludzkie / nieme / gluché / s-
A ia zaśie to wśytko wzdrwiam. Szatan ludzkie w wodzi w tak / kol-
przypadki / y przyspody : a ia ie wyswabdzam. Niemaś tedy między
żadney zgody / y żadnego przyiacielstwa : bosmy sobie bázro przeciwni.

Lecz té słowa Paniskie y na wezóné w Zakonie / y Pharyzeusie Żydo-
mogą być rozumiane : abowiem oni z Chrystusem nie zgromadzali /
wsem sami nie wiernymi temu będąc / inie od nauki iego odwrócili / y
wodziwéy nauce iego się przeciwili. A przeto Pan Chrystus to im na oc-
miałaiac / tak do nich mówi : Wy dla tego nie w tłuścizéy hŹdziecie / że
zgromadzać nie chcecie owczarnéy BŹy : y przeto iestescie przeciwni
że iestescie przeciwnicy moi : A przeciwnik y nieprzyjaciel / dobrze o tym
wieć nie może / komu nieprzyacielem jest : Przetoż wy / o mnie y o cudach
ich złe y nieprzyzwojnie mówicie / żeście moi nieprzyjaciele.

Ja zaśie niektórzy Doktorowie / którzy powśedchnie rozumieja té s-
Chrystusa Pana o wśytkich onych / którzy odlaczyli się od Kościoła po-
chnego do nauki fałszywéy / iako sa Hereticy : ci i z iedności Kościoła
tego ludzkie wylaczaiac / nauki obludliwéy ich weza / śarpaiac / albo BŹ-
albo człowieczeństwo / albo Sakramenta / to iest swiatosci Pana Ch-
wéy / albo porządek nabożenstwa starodawnego Kościoła Chryscija-
go od Apostolów podany : tedy o ty h słusnie to może być mówiono
Panem Chrystusem nie zgromadzaiac / ale rospieraiac : nie sa z nim ale sa
ciwno niemu. A i sa przeciwko niemu : tedy nigdy zgody między soba
nie mogą / bo Pana zgody porzucili / a Czarta Dycá niezgod wśytkich na-
duia. Przeto rośterki y niezgody rozsiéwaiac / wojny mnoża / nieprzy-
plodza / y niepokój pomnażaiac.

Temi czterzmi wywody / gdy Pan pokazał / że żadney społeczności z S-
nem nie miał / ani iego mocy używał / pokazue potym sprawy Szatani-
pilné staranie ich / iako się pilnie o tym staraiac / żeby zawždy ludziom
dżili. A pokazue to gdy mówi :

gdy nieczysty Duch wypidzie od człowieka/cho-
po miejscach suchych/ szukając odpoczynku: Al-
należysz mowi: wróce sye ia do domu mego z
regom wyszedł: a gdy przypdzie narydzie y mio-
ni umieciony y przychodzony.

Wkazuje Pan / że Czart wygnany z ciała człowieka tego pilnie/
e zaś mógł kiedy w swej mocy mieć potężniejszy niż pierwszy. A to kie-
ni/któzy od niego bywaia wyswobodzeni/mają mała pracę o zbawieniu
n. Pokazuje sye też Czartowski vsilowanie / że też wygnany y na pusty-
pokony tam być nie może: ale sye stara/aby tym więcej ludziom sko-
A jeśli nie może komu innemu / tedy zaśie onemu człowiekowi/ którego
edy w sequestrze swoim miał. Z taką sye pracę niekiedy Panu Bogu o-
iedał/ kiedy mówił do niego: Krzyżem ziemię y plniem ia przechodził:
nie dla żadnej infey rzeczy/iedno dla tego aby ludziom skodził.

Lecz P. Chrystus gdy go tu nieczystym Duchem zowie/tedy to pokazu-
me tylo Szatan ludziom skodzi ciała ich opetając/ale też y Dusiom ich:
ala ludzkie gdy ie w mocy swej ma/ tedy ie dziezy wielkim gwałtem bo-
a Duse zaśie plugawi grzechami nieczystymi. A to tu Pan rozumieć
/ że Czart / kiedy odpoczynku nie narydzie y onych / którzy przez vmar-
nie ciała swego/wilgotności grzechów nie mają y Panu Bogu sa sro-
Czartowi vschli: Tedy wraca sye na stare swoje miejsce / iuż nie sam
ale iako PAŃ powiada:

Bierze z soba siedmi Duchów gorszych niż sam.

To iest/ bierze z soba siedm grzechów śmiertelnych/ze wszystkimi infemi-
tami/ do nich przynależącemi. A tam iuż Duchownie wsiadły/przez one
ty miejsca: y którego przed tym iednym grzechem był zmanul/tego po-
wyszkieniami pospaci/y y Pana Boga obzydlivym uczyni.

Aleby podobno rzeki / iakóż Czart w domu albo w sercu człowieka
escjanckiego miejsce mieć może / gdy go narydzie wyczyszciony / y przyo-
żony: Na to takci odpowiadani: wyczyszczenie człowieka / dwoiakie
y pokazuje z Pisma / iedno zwierchnie / a także sye narydzie y ludzi po-
ch/które Pan Chrystus/do grobów vmarłych porównywać raczył/któ-
zwierzchu piękne/a we wnatrz napelnione smrodu. Otóż także ochedo-
zwierzchnie/ iż mało ważne iest y Pana Boga/przeto też Czartowi nie
do sumnienia takich ludzi nie przeszkadza: y gdzie tak ochedozny dom
e narydzie/ perona rzecz że tam wchodzi takim sposobem / iako tu PAŃ
ieda.

Może sye też to rozumieć o grzesznym człowieczu każdym/któ-
y sye vpamięta/żałuje za grzech / swiatosc ciała PAŃskiego przyymie/
hem sye wśelakim zbzydzi/tedy taki pięknie ochedozyl/y wymiort z grze-
dom serca swego. Ale gdy im daley tym więcej o tym sye nie stara/az
enotach żył/aby tcy ochedozności zawždy przyczyniał / a vmysł swoy o-
zaśie do wśeteczności grzechów: wnet Czart nie omieska / nie tylo do
pobudki dać / ale też / stara sye aby takiego wco narywiesie / y naspro-
śe grzechy mógł wdąć / y w nich go vmiłać. Jest też prawdziwe wy-
żenie / y oczyszczenie / serca człowieka / a to y onych / którzy ze wśyt-
serca Pana Boga miluia y w boiaźni iego żywia / zawždy przed obli-
ścia Pániską/ duse y sumnienie swe/ czyszciać/iako Dawid swiety o tym

Iob 1. versu 8.
Czart fraży zię-
mie pilnie.

Iako Czart mie-
sce narydzie w c-
łowieczu e Bze-
scjanckim.
Matt. 23. ver. 27.

Staránie iakio
głowieczu być
ma.

Plal: 76. v: 4. et 7.

y takim oczyszczeniu / w żoltarzu powie da : Pamietałem na Boga / i z
 tem sye / y ćwiczyłem sye w Panie / y wmiatałem przed nim ducha mego.
 towych tak oczyszcionych / Szatan nigdy mieyscá mieć nie może.

Alle zaśie v onych / v których sobie mieysce náyduie : iuż nie tylo że o
 nego mieyskania sam wchodzi / ale bierze ich ięce go / sych siedm z se
 rofiedsy mieyskaię tam : z których mieyskania przypatrzy sye co sye sstawo
 wiada Pan :

**Sstawia sye poślednie rzeczy Człowieka ongo
 gorzże niżli pierwsze.**

Alto dla dwu przyczyn. Naprzód : że go iuż Szatan z wiejsz me
 siadł / y z wiejsz orda. Potym że trudney iuż ma do wpmietania p

2. Petri 2. ver: 21.

Piotr swiety tak to potwierdza mówiąc : Lepiej było / aby byli n
 znali nigdy drogi sprawiedliwosci / a niż poznawszy ię zaśie w spać od n
 odwrócili. Bo iako Paweł swiety do dydom pisać to wywodzi y po

Hebra: 6. a ver: 4.

ad 7.

Wpádlemu od
 przyietey wiary
 trudno powstać.
 Ioan: 5. versu 14.

że sprawiedliwy ieden raz po wierdzony z trudności ma wpaść : a n
 wiary wpádnie / nie podobna rzecz żeby sye zaśie odnowił ku potucie :
 krzyżuie sobie znouu Syna Bożego / y wposmierwisku go ma. Przeto
 ma pomnić na one słowa Pańskie / które mówił do onego człowieka /
 ośm y trzydzieści lat leżał przy sadzawce bydlecę / v Rosciola Jero
 ścięgo bázro chory : gdy go Pan wzdrócił / mówił do niego : Odrózes
 sstał zdrowym / iuż wiecey niegrześ / aby cie co wiejszego niepotkało. Ty
 by zawsze wsem wobec Chrześcijanom potrzebá / aby wzdrócić prz
 wieidz y swiatosci Pańskie / wedle obietnice pańskie / który to obiec
 czył / że takim sposobem miały być zgładzone grzechy nasze / grzechów s
 strzegali / iako nabaztę mogli : aby ich sprawy im daley tym wiejszym
 Panem Bogiem gorzże nie były.

Alle sye iuż przypatrzymy / iako przeciwko bluźnierstwu wczon
 Zakonie Pharyzeow / Pan Christus wzbudził raczył wyznanie proste
 wiasty. Abowiem tak Ewangelista pise :

**Wstało sye iest gdy te słowa mówił / wynio
 sye głosem iedną niewiastá z tłuśczeń / rzekła
 Błogosławiony żywot który cie nośi / y pierś
 rycheś pożywał.**

Ioan: 11. versu 39.

Wiele ich iest w piśmie wczonch / którzy powiadaia / że ta niew
 była służebnica Marty swietey / siostry onęgo Łazarza / którego Pan
 stus wskrzesił iuż czterzy dni w grobie leżącego. Imie tę niewiasty p
 daia być Martellá. Dziwna sprawa miłego boga : Przeciwo bluź
 w Zakonie zawołanym y wczonym / przy któ ych Zakon y pismo wskr
 pobudził Pan prosta niewiaste / aby pcha y hárdość ony ch przedni
 Zakonie y w nauce / przez mólá plec niewieściá była pobawiona / y p
 miona : tak iako niekiedy z wst małych dziatek / które go błogosławionym
 wolaty / wykonał Bóg Oyciec chwale Synowi swemu : tak teraz przez
 niewiasty / skłunil bluźnierkie ięzyki nieprzyiacioli jego : y którego oni du
 y moca śataniśka przed ludźmi hódzili / tá bez wsey boiaźni / nie tylko ię
 mego błogosławionym wyznawa / ale y żywot który go nośi / y pierś
 rych używał błogosławionemi być miánuie. Wielkie dary wznania s
 pan Christus raczył dawać płci niewieściey / aby to pokazał / że stan ten

Matt: 21. versu 15.

przyn

ależ do Królestwa niebieskiego/ tak iako y meści.
Zaprawdę te słowa tey niewiasty sciągają sye ku wielkiej części y zacno-
bogosławionej dziewicy Maryi. Lecz iż o tym na innych miejscach pi-
saliśmy/ przeto teraz to opuszczając przychodzi do odpowiedzi Pańskiej.
powiada Ewangelista rzekł:

**Wszem błogosławieni którzy słuchają słowa bo-
żego y strzegą go.**

Jakoby rzekł: Prawda jest że to jest błogosławiona która mie w
cienośi/ y pierśi iey błogosławione które mi pokarm dawały: ale y
milkę która mie nosiła/ słowem Bożym którego wysłuchała/ ośla: sye
błogosławiona: y wszyscy inni/ błogosławieni są y beda/ którzy go słuchają y
strzegą beda: pamiętając na przykazanie Boże/ które im pod te słowo
y pilnie go przestrzegając. Bo to jest doskonałe błogosławieństwo /
słowa Bożego/ y wypełniać je: gdyż tak Jakub święty świadczy:
słuchające ale wypełniające słowa Bożego / ci są sprawiedliwi y Panna
Wielkie tedy jest błogosławieństwo ludziem słuchającym słowa
Bożego/ którzy ie wiara przyniosła/ sercem strzegą / y wezmiemy cnotliwie-
ście sobie poświadczają. Którego błogosławieństwa docenili być wezmiemy
starajmy sye abyśmy byli sprawcami słowa Bożego / nie tylko słuchając
ale abyśmy mu prawdziwie wierzyli / a z niego sye posłuszeństwa Bożego
czuli. Bo za tym będziemy błogosławieni / y tu na świecie w łasce miłej
Bożej / y po śmierci w chwale wiekiśtę / która nam racz dać Boże
Oycze/ przez Jezu Chrysta Syna twego
AMEN.

Summa Ewangelii tej ta jest.

Przeciwko Szataniskiej złości która w ludziach czyni/ wskazuje Ewangelia
obroć Pana Chrystusowe/ w tym że co Czart był w człowieku zepsował/
an Chrystus naprawić raczył. Smysły temu odieté zupełnie przywróci-
ł: dając naukę z znaków swych żydom/ aby uznali moc tego które miał /
moc prosta/ ale moc Boża / o której sam mówić raczył: Cuda które
ynie w imie Oycy mego/ te dają świadectwo o mnie/ iżem z Bogą oycę
robi/ y na świat przyszedł.

Pokazuje Ewangelia/ iako pan Chrystus łagcym sobie nie odlaiał: blu-
czym/ nie zlorzeczył: ale skromnemi iasnymi wywody / z ich bluźnierstwo
siebie oczyścił. Przykład jest Chrześcijańskiej cierpliwości/ że y nieprzy-
jacieli skromnie znosić mamy/ gdyż między innym rozkazaniem Ewangelii
ctey / dla zapłaty od Pana Boga / to nam jest rozkazano / dobrze czynić
am czyniacym.

Znamy z Ewangelii/ przeciwnych być sobie Pana Chrystusa y Szatę-
tak iż żaden tym dwiema panom służyć nie może. Naostatek y prawdzi-
wie błogosławione ludzi nam opowiada/ gdy takie być pokazuje
którzy słuchają słowa Bożego
y strzegą go.

Ewangelia

Pożytki słów
Bożego.

- 1 Przez słowo
Boże odradzamy
sye/ 1. Pet. 1. v. 23.
odrodzeni ieste-
ście przez słowo
Boga żywego.
- 2 Słowem Bo-
żym Czarta zwo-
dzącamy/ 1. Joan:
2. ver: 14. y po-
teżność dać dus-
sy człowieczy.
- 3 Słowa Bożego
go słuchający y
czyniący/ iest bu-
downik dobrych.
Matt: 7. ver: 24.
- 4 Słowo Boże
przynosi pokój/
tym którzy go
przymiują/ Matt:
10. versu 13.
- 5 Jest droga
perła/ y przed nie-
wiedzicę wie-
prze niema być
kłodziona/ Mat:
7. ver: 6. Prou:
23. versu 9. bo
żym iest sędzi-
Rom: 11. ver: 9.
Słowo boże oży-
wia to/ które z to-
ściotą wypływa
iako źródło / y
z tamtąd żywe
iost/ Zach: 14. v. 8
bo z tego Syonu
ma wychodzić/
Joel: 3. versu 16
które w nas mie-
stać nie będzie/
iesli w PANIE
Chrysta sięgze-
niewierzymy/
Joan: 5. ver: 38.
Ola słowa Bo-
żego Świeci ży-
wot swój wzgar-
dzali / Apoc: 12.
versu 11.
to kto wżgardza/
mą wielkich nie-
wydaje/ wiekłych
niż Sodoma/
Matt: 11. v. 22.
Hebr: 2. versu 3.
a kto go słucha y
przestrzega / iest
błogosławio-
nym.
Lucas 11. ver. 28.

EWANGELIA Z IEY

WYKLADEM W NIEDZIELI

czwartą w Poſt Chrzescjánski, wedlug
opisania Iana S: w Kápít: 6. A zowaia
od Introitu ná Mſzý Lætare.

Steym odſzedł Jezus zá mór
rze Gálileyſkie/ które ieſt Tybery
ſkie : a naſładowała go wielka
wielka/ że widzieli známioná kth
czynił nad onymi/ którzy bywali re
mocnymi. Wſzedł tedy Jezus ná
re/ y ſiedział tam ze ſwolemi ſi
mi. A była bliſko Wielkanoc/ dżm
ſwięty Jádowski. Gdy tedy po
nióſł Jezus oczy / a wyſztał iż wielkość wielka idzie do niego
rzekł do Philippá : Skąd kupimy chlebá aby ci iedli : A to n
wił kuſać go : bo on wiedział co miał czynić. Odpowiedzi
mu Philip : zá dwieście groſzów chlebá niedoſtátczy im / że
iácy káždy z nich máło co wziął. Rzekł do niego ieden z Jw

ów iego/ Andzhey brat Symona Piotra: Jest tu iedno
kie które ma piećoro chleba ieczmiennego/ a dwie rybie: ale
o jest miedzy tak wiele. Rzekł tedy Jezus: Kąćcie ludzkiem
e. A było śiána wiele na onym mieyscu. Wsiadło tedy me-
w liczbie/ iakoby pieć tysięcy. Wziął tedy Jezus chleby/ a
działki uczynił/ rozdał siedzącym: także y z ryb iako wiele
li. A gdy sye nasyćili/ rzekł zwolnikom swoim: Zbierzcie
yło odrobin/ aby nie zginęły. Zebrali tedy y napełnili dwa-
cie kosów odrobin z piećorga chleba ieczmiennego/ y ze
ryb które zbyły tym którzy iedli. Oni tedy ludzie wyzrazo-
w znali który Jezus uczynił/ mówili: Jż ten jest prawdzi-
Prorok/ który ma przysć na świat.

Schodzą tego ludzkie wstawi-
czna Experientia/ to jest wstawicznym rze-
czy doświadczaniem/ że człowiek każdy/ o-
boję płci/ zaraz skoro sye pocznie ięszce w
żywoćie matki swęj bedacy/ także też y na
ten świat wrodziny sye/ w niemówestwie
swoim/ zaraz odnosi na sobie wielkie wtra-
pienia/ y niedostatki rozmaitych chorób y
bolesci/ insy ch dolegliwości nie wspom-
nając. Przyczyna tego jest/ żeby znał czło-
wiek każdy/ iż ono prawdziwa rzecz jest/ któ-
ra święty Job o człowieku mówi: Jż czło-
wiarodzony z niewiasty/ krótko żywiąc na świecie/ nędze/ y lichoty jest
Lecz też to ludzkie znać/ że małe działki/ a dorosli ludzie/ różnym le-
czem wzdawiani/ y leżeni bywają: bo ludzkiem dorosłym/ do wleczenia
chorób/ rozmaitych siól/ przyprawo Aptekarskich/ potrzeba: * A małym
om/ iako uczeni lekarze powiadają/ że pierśi macierzyński/ przeciwko
tem chorobom są lekarstwo. Tak kto sye ciężkimi rzeczami zepsuje/ cie-
żasie y mocnemi lekarstwem leżon być musi: kto zaśie nie tak gruby-
nie zdrowie swę/ iako małe działki/ łatwieyszym lekarstwem do zdrowia
odzi. Co mądzy lekarze/ o zdrowie tak małych ludzi iako y wielkich
ac sye/ zwykli czynić/ y o nie sye starać/ aby do zdrowia ie przywiedli: To
lekarze/ przodkiem Christus PAN/ wielki lekarz y zbawiciel dusz na-
potym iego świeci Apostołowie: po Apostołach/ ich mieysce potomko-
tórzy Kościół Chrysta Pána/ słowem Bożym/ Ewangelia/ rozmnażają
rozmnożony nam do wiadomości zupełney podali: z wielką pilnością
aby wedle potrzeby zbawienia Dusz ludzkich/ y oczyszczenia sumnie-
y/ słowa BŹęgo wsem w obec udzielali: a z niego lekarstwo wier-
Pána Chrystusowym/ wedle potrzeby dawali. Z tego y Paweł święty
w narodzone Korintczyki w wierze PANÁ Chrystusowey/ nie zaraz
imi tajemnicami wiary świętey Chryścijańskiej nasycał/ ale z przod-
Bátwochwálstwa y błedów nawrócone/ iako małe działki mlekiem
y karmit. Pierwsze fundamenta wiary świętey im opowiadając. Co
m wyznawa gdy do nich mówi: Jako małuczki w Páne Chrystusie/

Anno Christi 32.
Idibus Aprilis di-
e Dominica, Luna
22. Indictione 5.
† Job 14. versu 1.
* Auic. in 1. Cano-
Summa wshyt-
kiey przemowy tá-
jest: że iako ma-
cierzyński mleko
działkom jest na
choroby rozmaite
lekarstwo/ tak Ce-
rymonie Chry-
ścijański/ które
są młodym pokar-
mem iakoby ias-
kim mlekiem pro-
stym ludzkiem
Chryścijańskim/
wyswabadzając
ie od choroby dus-
šney nieumieie-
tności/ y wżac
gruntu teyże wi-
ry świętey Chry-
ścijańskiej.

Heb: 5. versu. 12.

mlékóm wam dat ku piciu / á nie pokarm / boscie ná ten czas niepotęż-
li: która niepotężność w was y do tego času trwa. Także y do dydó-
pacié mowi: Staliscie sye takimi mlékami / że mléka wam byto potrzebá
gruntowného pokarmu. Mléko zowiac oné sprawy w wierze Chzesci-
anstiey / Ktorych niewidomosć / y nie wyrozumienie: nie przez rzeczy wid-
y które rozumem ogarnac mogli / im ku wyrozumieniu pokazowal. Tak
lekarze dufni / od Chzistusa posłani / z nienagla grunty wiary swietey Ch-
scianstiey w ludziach zakładali. Tak nowo narodzone Chzesciany / le-
karstwem leczyli. A iako oni czynili / onym swym nowo nawroconym
ich potomkowie / ná kształt mistrzów swych rozmnażając po wszytkim
cie Rosciót Chzistá Pana / ich naśladowac czynili: że y náuki gruntowne
zasié náuki wedle potrzeby miétkiey / iakoby lekarstwa lekkiého / wczyli
nych Chzistufowych. A z tadci nie tylo słowem Ewangeliey swietey pap-
wiedając ie: ale téz Cerymoniámi zwierzechniemi / wstawámi swietym
dziem ná oczy / co w sobie pisano swieté tak starého iako y nowého Za-
zamykalo / przekladali: aby y z widzenia / y z słyszenia / grunty wiary sw-
Chzescianstiey sye wczyli: iż czegoby słuchać zapomnieli / aby zási-
trząć ná słowa Bożego zwierzechné Cerymonie y obzadki / mocniéy
mieli y pamiatali. Tóć było mléko / Którym w Roscióle Chzescian-
ludzie wierni nasycali sye / gdy sye przez Cerymonie widomé / rzeczy ony
czyli: Których nie widzieli. A iako dziatki / macierzynskimi pierśiami
sye od chorób rozmait / ch: Tak prosí Chzescianie / widomémi Cery-
ami od chorób dufnéy / nie vmicietnosci zleczeni bywali / y zdrowie w-
tnosći brali. O wszytkich Cerymoniách rozumien to / że oné nie dla z-
infey przyczyny w Roscióle Chzescianstiey sa postanowione iedno dla
aby widomé wczyli tájemnie gruntowny ch wiary Chzistufowey. Czeg-
zda z osobná przed sie wziamy / tácmie bych dowiódł. Ale iż po temu m-
niemá / abych o wszytkich pisał / bo każda Rosciolna Cerymonia czas
przynosi swego dowodu / puszczając infé ná strone / te weźmie przed sie / d-
go w dzisiejsza Niedziele posród postu Chzescianstiey nápomina-
nych Pana Chzistufowey / do wesela wszytkich głosni przyzywając /
wając ná infey introit: Wesel sye Jeruzalem: to iest / wesel sye Zboz-
scianstiey / Którys iest własně Jeruzalem: bo w tobie iest widzenie pokor-
czného. Co to iest / czas iest pokuty post swiety: czas iest rozmyślan-
ti Pánstiey / która niewinny za nas winné ciérpiat / kiedy tedy w win-
náci / á niewinności Pánstiey obżatywać mamy: wten czas nas Bo-
nápomina spiewaniem swym / abysmy sye weselili. Lecz gdy sye przy-
my przyczynie / tedy obaczmy / że to nie darmo z podania Rosciolá Bo-
mamy. Co niź pokazemy / musim wziac pierwszego Rosciolá Aposto-
go / postu Chzescianstiey postanowienie: abowiem tak y w nas w po-
bylo / poczarowy od Miecslawa Bstazcia Polskiego / który napierny-
gánstie Balwany porzuciwszy / wiare Chzescianstá ze wszytkimi P-
przeiat: Zesmy post wielki / tak poscili Polacy / iako dzis posciza Gr-
Rus / Gamianie / Indyjczycy / Georgiani / y wszyscy Chzescianie ná polu
y ná wschod słońca / poczarowy od starého miesopustu: Którego dla tego-
rym zowiemy / że ten terazniejszy potym tak nástał / kiedy od Innocen-
Papieża z Lugdunskiego Concilium Legat do Polski był posłan /
Leodiensti Archidiacon: Ten mocą Papieśską wkrócił postu Polakom /
wstepnéy szrody iako dzis zowa. A iż tedy otwaz był starożytny /
post poscic od Niedziele starého miesopustu: tedy w onéj Niedziele /
nowil był Rosciót / żalobliwy wpadek pierwszego rodzica Jádama /
nas wszytkich / y wygnanie z Raju / w Roscióle reczym spiewaniem opo-

Anno Domini
965.Innocentius 4
Anno Domini
1248.

y tak przez wszystkie siedm Niedziel / do dzisiejszej Niedziele / odmiennosc
ata w siedmi wiekach / Chrzescijanom w Kosciolach opowiadal. Takze
azda Niedziele kazdy wiek / z tego nedze / y z czlowieczym vtrapieniem
ktun wiernym byl powiadany: ktorych to siedmi wiekow / ten jest rozdzial.
Pierwszy wiek nedze / y pracy ludzkiej / od Jadamu z Raju wygnanego.
O Tego / za ktorego potop po wszystkim swiecie byl.
Wtorey wiek narodu ludzkiego / poczal sye od potopu za Tego / y trwa
Abrahamu / do ktorego sye stala obietnica Boga / ze w narodzie jego
byc wszytek lud na swiecie Błogosławiony: to jest / ze sye z narodu jego
narodzie zbawiciel wszytkiego swiata Pan Chrystus.
Trzeci wiek / od Abrahamu az do Mojzesa / ktory na gorze Synai pal-
Bozym wzjal napisany Zakon.
Czwarty od Mojzesa az do przeniesienia zydw w niewola Babilonska
Piaty od niewoley Babilonskiej / az do narodzonego Messyasa Pa-
nusa.
Szosty wiek jest w ktorym od narodzenia Pana Chrystusowego zywie-
m y sye beda / az do Sadnego dnia. Te wszytki szesc wiekow / nedze / a
ludzka / nam pokazują: odmiennosci rozmaite na swiecie / karania
rzechy srogie Boze / odmiennania Panstw y Królestw / przygody rozma-
cie cudzie vtrapienia ludzkie: y kiedy ie nam na panieć przywodzą w Ko-
cie spiewaniem przez te przeszle szesc Niedziel / poczynsy od starego mie-
stu: Tedy pobudzaja nas / abyśmy nedze swiata wznowsy / do onego sio-
go wieku wszytki chuci nasze obracali / ktory bedzie od Sadnego dnia na
wiekom. A iz tu na swiecie nedza / a tam weselę wieczne wiernym
Chrzescijanom bedzie: przeto tez to Lactare albo weselę dzisiejszej siódmej
Niedziele / Kosciol nam przypomina. Ze iako szesc wiekow swiata tego / wy-
nie boze trapiły / y nedza gryzły / tak w on siódmy wiek wiecznym weselém
pełni. A iz sye in to stanie / dobrodziejstwem meki Pana a zbawiciela
Christa: Tedy zeby to poznali / y tego sye uczyli wszyscy wierni / ze ich
wienie meki Christa Pana sprawila / przeto iuz w przyszla Niedziele / po-
nie spiewanie Koscielne / wszytkim ludzkom wobec / meke Panista rozszczy-
ac: y przed oczy im iz klasc.
Otoz masz krótkim sposobem Chrzescijaniski czlowiecz / snadne wyrozu-
nienie od poczatku postu Chrzescijanistiego postanowionych Cerymoniy / y
rowania w Kosciole recznym / w domu modlitwy / w domu Bozym / dla
teku zbawionego ludzkom Chrzescijanistim zbudowanym. Przypatrz
ie iesli te porzadki Kosciola swietego sa Chrzescijanistim ludzkom poży-
teczne albo nie. A iesli pożyteczne sa / iakoz widzijsze sa: tedy wraź w siebie
teci dobrze czynia / ktory tak rzeczy potrzebne z Kosciola wyrzuca. Ale
teci baczny Chrzescijanin widzi / ze źle czynia wzgardziciele Cerymoniy
pożnych Koscielnych: A widzac ma sye strzedz takich / a na starozytnym
paniu Kosciola Chrzescijanistiego przedstawac.
A izby we wszytkich dzisiejszych sprawach / y spiewaniu byl czlowiek
Chrzescijaniski w wesele / tedy tez y Ewangelia dosyc pociesna nam na na-
przywodzi: gdy nam pokazuje ze wszytkich Ewangelistow / iakiego ro-
wfac y tego oto prosic bedziemy / a on gdy bedzie raczył / tedy mocen jest
rozmnózyc obfitosc zywosci naszej: tak iako rozmnózyl wielkosc
miodom piecioro chleba Jezmiennego y dwoie ryb / iako to wywodniety po-
my z Ewangelii ktora tak Jan swiety wypisuje:

- 1.
2. Genes: 22. ver: 18.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

Spiewaja tez Le-
tare, to jest wesele
sye / onemu takze
mu / ktory z grzes-
chow swych dal
sye winien Panu
Bogu przez spo-
wiedz swieta / y
tak oczyszczy
sumnienie swe /
Panu Bogu stus-
zy / zlosciami sye
bzydzac: taki
zbywszy brzemie-
nia grzechow /
stusnie sie ma w
Panu Bogu we-
selic / a Pana Bo-
ga prosic / aby za
wzdy czyste sum-
nienie iego dlo-
wat w lasce
swietey.

- Ioan: 6. a versu 1.
ad 16.
Matt: 14. a ver: 15.
ad 22.
Marci 6. a ver: 35.
ad 45.
Luca 9. a ver: 12.
ad 18.

Posedl Pan Jezus zá Morze Galilejské / k jest Tyberiácké.

Ioan: 5. a versu 1.
ad 10.

Heród scíal Ja
ná Swietého ná
Zamku MAghe
ronthá / bo go
tám byl wsádzil
Josephus swiad
cy.

3 rosfázování
y z pánsťwa Kró
lá Heroda / tákže
y z Jeruzálem
przeg Pan Chris
tus posedl / iáko
od nieprzyiaciół.

Tyberyás y Beth
saidá / co byly zá
miástá.

Iose: lib: 18. Iudai:
Antiq: Cap: 4.

W oné czasy kiedy Pan Chrystus wzdrowil człowieka długo la
go v sádzawki / w której owce / y inše bydló ná ofiáre omywano / á pot
Rósciółá prowadzono / y ofiárowano Pánu Bogu / o czym w piatym
pitulum naprzódku / tenże S. Jan piše. V téy to bydlecéy sádzawki
ta Pan Chrystus niewdzięcznosť / zá to cudo své odniósł od Żydów /
iż onégo człowieka wzdrowil byl w dzień Sobotni : y była dluga rozni
miedzy Żydy á Pánem Chrystusem : w której rozmowie raczył im to Pa
kazować / że on w cudách swych / nie tylo że Soboty nie gwałcił / ale cz
ie wypełniał w tym wolá Boga Oycá swego / który go zesłał : y inšén do
wody wywodził to : iż iáko Oyciec dáie żywot y zdrowie / ták též y Syn
rym Synem on sam byl : kogo chciál / ożywiał / y wzdrowiał. A przeto
Synowśka y iego poczcimowś / Oycowśka czesć y poczcimowś była : k
poczcimowści naród żydowski / gdy ie^o czynić niechciál / á słusnie czynić
pátrzac ná cuda iego : Pan též / iáko od niewdzięcznych posedl precz /
šedšy z Jeruzálem / od swietá swiateczného / až do Wielkiéynocy piel
mował / náuczaiac Królestwa niebieskiego / y dobrze czyniac chorym y
státecznym. Co czynil w ziemi Galilejskiej / w kráinie Genezáret / w
nách Tyru / y Sydonu / miást Poganśkich : od których wróciwszy sye do
lilej / dwanaście Apostolów swych / po dwu rozesłał do miást y do
aby słowo dobrego poselstwa / Królestwa niebieskiego powiedáli : którzy
sye do niego náwrócili / á ktemu gdy mu wieść przysła / że Janá Kzic
kwóli białey głowie / y iey tancem / Heród Antypás dał scíac : Tedy po
da Mattheus Swietý : wstápił w łódž / y przewiózł sye zá morze Ga
skie / ná miejsce od ludzi próžné : y mówił iáko Márek Swietý swiadec
zwoleników swoich / onym pielgrzymstwem zpiácowanych / aby z nim
pustynia osobno / á odpoczyneli sobie z nim : bo tłuszcza iedná przycho
á dluga odchodziła od Pána : y przeto z nie wstáwiczna práca mieli / t
przed práca iesć áni pié czásu nie mieli. Przybližal sye též dzień swietý
konocny : ná który ludzie zewśad idac / wszyscy Pána widzieć chcieli / y
cudom sye przypátrować. Wstápił tedy Pan zá morze / dla trzech przy
Naprzód dla niewdzięczności nieprzyiaciół swych / y aby zlych wmysłó
swojá bytnościá wiecey przeciwo sobie w gniew nie pobudzał.

Dluga przyczyna / aby ná pustym miejscu ze zwolenikámi swémi / od
céy odpoczynel.

A iż wiedział / że y tam od tłuszczy sšryć sye niemiał / y ná onéy pustyni
tedy dla tego sye tam zádzierzał / aby ták začné cudo w onym spustosze
miejscu / z wietšym ludzkim podziwieniem uczynil : Bo iuž tam trudná
przyiaciel / cudo nášycenia ták wiele ludzi troche chleba / pohydzic miał :
sámá pustynia swiadeczyla / że tam áni kupic / áni darmo náleść żaden
żywności niemógl.

A iż Lukáš Swietý zowie to miejsce Bethsaidá / á Jan Swietý
wspomina Tyberiadem być ono miásto : różności tu żadnéy niemáš : bo
berias / Bethsaidá / Bapharnaum / té miástá blisko ieziorá Genezáret /
Morzem Galilejskim Jan Swietý zowie / byly pobudowane. Tánže to
lá tá pustynia / do której Pan Chrystus przewiózł sye byl. Jáko miásto
berias tu czci Tiberiusowi Rzymśkiemu Césarzowi / Heród Tetrarcha
zbudował : czytay Josephá w iego dawnych Historiách : ten tam swiad
že Césarzóm Rzymśkim Ksiázetá Żydowski / tu czci y tu wpodobaniu
byli

złymi bawochwałcami Cesarzowie/ wiele Miast na imie ich budowali: dle imion ich przezywali. W czym sye znaczyło to / co potym na naród owski przysc miało: iż v tych/ którym kwoli miastá krzeli/ wcieżkiey nie- ey byc mieli. Znaczyło sye też/ że Ksiazetá y przelozeni Żydowscy/ od stá- tney miłości Bożey y vfnosci w nim daleko byli odtroczili: gdy iuz Po- om chcac sye podobac y v nich łaske miec / kwoli im Miastá y Powiaty przezywali: y z nimi pospolitowanie nad zakazanie Boże mieli/ przeciw- lecey sadzawie pierze swęy.

Lecz z tego przesecia Pánstiego w pustynie/ czego sye vczyc mamy/ przy- byla dluga ro- zamy sye.

Al vchodzi na strone z oczu nieprzyiacielskich / y od Heroda tyranná/ nie Swietey przelowce. Dáie náuke/ z oczu tyránstich y nieprzyiacielskich ániac sye: Czego iest náuka y na wielu inšych mieyscach.

czy też/ aby człowiek po pracy miał odpoczynek: dla której też przycz- Szabat ludzom rozkazal Pan Bóg swiecić/ aby odpoczywał człowiek rácey. A nie tylo człowiekowi / ale y bydletom też w ten czas Pan Bóg czynił był rozkazal.

iż też nie záwždy tumult y zgráta ludzka iest pożyteczna Chrzesciánstie/ człowiekowi/ á nawiecey onemu/ który w prostosci chce Pánu Bogu slu- y onemu/ który rozmaýtych kłopotów/ strásunów y przygód/ chce vřeć: Pan przykład z siebie z swym od tluśczeý odeřciem: żeby ludzie poťóy ániacy/ od tumultów y zgráie ludzkieý/ wystrzegáli sye/ á spokojné mieý- mitowali.

Wzładowála go tluścza wielka / ábowiém wi- eli znáti nád temi/ którzy byli niemymi.

Wie mógł sye Pan zataić zá morzem y w pustynie/ przedśie tluścza- lka ludzi/ meźów/ niewiařt/ dzieć/ nálažlá go. Co Márct Swiety wypie- e potázuie/ że zwielka chacia y zapáleczywořciá/ piechota zepili sye tam by- wřystkich miast: á przyczyna temu łacna dla czego/ bo ia sam Ewániez wypisuię/ mówiac: Widzieli známioná nád temi/ którzy byli niemocny- przeto wřyscy oblicze iego widzieć chcieli: dla enót iego / obcowania z- prágneli: z słów iego/ náuki aby sye vczyli: cudom iego/ aby sye dziwo- y ich vceřnikámi byli. A ida zá nim/ żadney práce o sobie nie máiac/ nořci z soba nie mofac: zábaczyřsy práwie o potrebách swych / nářlá- z Pána. Day Bože / aby nam Chrzesciánom tá tluścza przykładem by- ábyřny tak pilnie y chetliwie dla Pána nářego rzeczy swietřie opuřczá- wiecey sye o żywot wieczny / á niž doczeřny/ řtaráli. Tieledac iáka- řdzka do Pána sye zgromadzála: sławné to zgromádenia ich byly: tak / z przeciwnicy Pána Chryřtufowi/ kiedy o iego řmierc v Pilatá vsilowá- áť móvili: Poruřla lud wřysřet/ poczáwřsy od Galileieý/ áž do mieyscá do Jerozolimřkiego.

ludá tedy/ y inřie řpiáry Pánřtie / tak wielki orřat ludzi aby zá Pánem przywodžily. Wielka moc Pan Bóg w cudách swych řwiátu potázo- ney niemář: b- raczył y nimi řwiát do siebie y do wolę swęý náwřacal/ y po řdřis řdien- ra Genzar ř- oraca. Przykład iest w Moýřefiřwých cudách/ řtóriemi Moýřeř Egipt- wáne. Tánř- gu mił: lud Żydowski do znáimofci Božey y do posłuřeniřwa przywřódt: Jákó mił- Páráoná/ iř PÁná BÓgá y moc iego wřyznal/ prymusił: řakon řtáry pi- řm potwěřdził. Pána Chryřtufa zářie cudá/ prawdiřwym go Měřsi- řm wřysřtkiemu řwiátu potázaly. Apostolřtie/ y potomťów Apostolřkich řwá/ do Ewáryelięý Swietey wřysřřet řwiát náwřóciły. Oróż cudá/ řtóz

Zá řtroými y prze- miankami obce- mi/odmiány przy- řhodžá ná řrolez- řwá.

Dáryus Perřti řróř/ gdy był oř- blóřt řbiór Mas- cedonřti y w nim řhodžil/ Wieřczá- řowie Perřcy gdy to vřřřeli/ řzeř- řli / Mácedoni- nas opanuiá/ y- řák sye řřtáto poř- řym. Oróż iáko z- řzezwiřř Miářř/ řák z odmiennýř obřorów řřzeřá sye řac odmien- nořci perřnéy. Dáry z oczu nieř- řzyiáćielřřich řwódić. Odpocýnác od- řracęý Y iáko řpokoyá- řym býć.

Marci 6, ver: 33

Przyczyna řemu sye PÁN zataić nie móřł.

Wielka náuka Chrzesciánom.

Luca 23, versu 5.

Cudá Božé / poř- řyřti czynia wiel- řie.

re sje dzieła tu rozmnożeniu chwały Pańskiej / y Ewangelii Pana Chrystusa / a dzieła sje imieniem y mocą Pana Chrystusowego nad ludźmi i potrzebującymi : są to sprawy miłego Boga / objaśniające nam dobrodziejstwa y łaskę jego : y oświecające myśli nasze / aby moc miłego Boga poznawaliśmy iemni część y chwale czynili.

Widząc tedy Pan Jezus tłuszcza tak wielką do siebie przychodzącą /
Wstąpił na górę / y siedział tam z zwolennikami swymi

Aby był Pan Chrystus sobie ze zwolennikami swymi odpoczywał / dla czego na górę był wstąpił : wiedząc / gdyby był na równi tłuszczy czekał / żeby tam także tumultem wielkim nalegała nań / y na jego zwolenniki / iako y przeciwnicy.

Coby na tej górze czynić raczył / okrom tego że siedział ze zwolennikami Ewangelistami nie wypisuje. Lecz sje każdy z innych Ewangelistów domniemuje / że tam zwolenniki swe / siedząc z nim / posilac raczył dwoiakim pożywieniem / Cieleśnym y Duszynym. Bo kiedy sje przed tumultem tłuszczy napić nie mogli / sli na górę / aby tam spokojnie pokarmem ciała swego / twierdzili y posilili. Ze duchownym pokarmem słowa swego świętego / posilac Apostoły / rzecz to sama Ewangelia pokazuje : Bo iesli chcesz wiedzieć / kto / a skim siedział / Ewangelia wcy / że Mistrz ze zwolennikami : Pasterz owcami. A Mistrz gdy ze zwolennikami siedzi / darmo nie siedzi / ale i Pasterz gdy z owcami jest / ma o nich pracę. Takż miał właśnie Chrystus Pan o swych Uczniach / że z nimi darmo nie siedział nigdy / ale zawżdy / czył słowa swego. Pasterzem ich takim był / że zawżdy o nich pracę miał. Nie darmo tedy z nimi siedział : ale ucząc ich / iako y oni inśe potym mieli.

Tu sje przypatrz się sprawie pańskiej. Szekrowie / nauczani w domu / Pharyzeusowie Boży nieprzyjaciele / w Jeruzalem miesćcie zacofali / a Pan Chrystus Syn Boga żywego / w pustyni na górze owoce żywca / prostych pokarmówżywając. Takci było y na on czas / kiedy iśaś y Elizeus wola Bożą tu na świecie przepowiadali / tedy iśa / który w tym y światu służył / hojnie żywo / w Królewskich pałacach siedział / Elias płackiem z maki uczynionym / a kęssem wody / na puszczy był żyw. A gdy Elizeus z Prorokami Bożymi głód cierpiał. Nie dziw tedy / że Pan roków wszystkich / to na sobie odnosi / co słudzy jego Prorocy Świeci tym odnosili. Nie dziw / że y dziś słudzy Baalowi / y prorocy fałszywi / w pałacach Królewskich siedzą / roztosyżywając : a słudzy Chrystusowi są w smierci : bo niemają być słudzy lepsi nad pana / a zwolennicy nad mistrza.

Nad to / to wstąpienie Pana Chrystusowego na górę / Królestwa jego / konterfet : bo Królestwo jego na świecie / jest iako góra na puszczy : Bo góra w pustym miejscu / od wszystkich widoma jest y znaczniejsza / nad one stynia wszytkie / w której jest ona góra. Takci Chrystusowe Królestwo / wszytki padły tego świata tak sje wyniosło / że niemają nikogo na świecie tylo między Chrzesciány / ale też między ludźmi od Chrzesciánstwi różnymi / którzyby o Panie Chrystusie nie wiedzieli / jego wiary nie znali / bo o niemy nie slyszali. A przeto Pan zawżdy na tej górze odpoczywał / iż y ci nowie fátanicy / muszą go na tej zwierchności wyznawać / y wiary swego iego strachac sje. Przeto też Pan Kościół swóy Święty miastu zbudowanemu na górze przyrównywa.

Alle patrząy / że Pan Chrystus na tej górze jest ze zwolennikami : znają / musimy / jesmy my wszyscy jego naśladowcy / są zwolennicy jego. Musim tedy za panem na górę / podnosić serca y sprawy nasze wzgórze do Pana Chrystusa.

Ola czego na górę Pan wstąpił.

Co z Apostoły na górze czynił.

Żli górze na świecie do czasu / a do dziś w frásunku.

3. Reg: 19. ver: 6.
4. Reg: 4. ver: 38.

Na górze wstąpienie co znaczy.

Matt: 5. versu 14.

Do czego Paweł Świetły nas wiodac mówi: Szukajcie tych rzeczy/które są / gdzie Chrystus Pan jest na prawicy Boga siedzący. Głównie rozumiećcie/ nie te/które są na ziemi. A wykładając sam siebie na drugim miejscu mówi: Nasze obcowanie w Ciebie być ma. Rozumiećmy się / na takich górze z Panem Chrystusem siedzieć mamy / jeśli chcemy tego sami prawdziwymi być.

Wielki Swięty Wielkanoc / dzień swięty Żydowski.

Ten dzień Świetły Wielkonocny Żydowski/ wedle rozkazania Boga przez Mojżesza/ wszyscy mężowie powinni byli być w Jeruzalem/bo to wola miłego Boga / aby trzy kroć przez rok/ każda mężczyzna / w Bożym świątynie w Jeruzalem dla pewnych ofiar byli. A Wielkonocne Świeto/aby Phaze w wieczór o zachodzie Słońca ofiarować. Phaze Pański iako ofiarowano/ napisano jest w Exodusie we 12. Bo Phaze/ Przeciśnięcie sę wyklada: na którego przeciśnięcia Pańskiego w przeciśnięciu pamiętacie/ gdy tędny noc pierworodne Egipczyków po wyszyciu z Egiptu pobit/ przeciśnięto albo minął domy Izraelskie te /których podwoje drzwi Barankowa pokropione: baranka wszystko zebranie synów Izraelskich ofiarowali: a potem go iedli: y tędny noc z Egiptu wyszli. Na to Świeto Wielkonocne / wielkimi tłumy ludźmi do Jeruzalem chodzili: a myżem/ że oboi płeć na to Świeto do miast Jerozolimskiego schodzili/ z powiesci Łukasza swiętego/ który pisze / że Jozeph domniemany syn Dawida/ y Maryja Matka jego/ na dzień Wielkonocny każdego roku do Jeruzalem chodzili.

W tym też y inne swięta: iako dzień Swięteczny/ na pamięć Zakonu dany / y dla nowych zbój: aby z pierwaszek pracy swej/ y wspaniałego w: o: Panu Bogu ofiarę ofiarowali.

Przeciśnięcie swięto było Kuczek / na pamięć onych czterdziestcia lat /których Izraelci na puszczy. Te były Swięta Pańskie nasławienie y naswiecenie. Było też Swięto Rogów/na pamięć wybawienia Izraelskiego/ktędy wyście Abrahám chciał Panu Bogu ofiarować.

Było Swięto Oczyszczenia/którego wspomnienie było wszystkich do pokuty. O czym czytamy w Leviticu. A iż y Żydów Swięto Wielkonocne/nad swiętą było nazacnienie: tedy tu Ewangelista przypomina ten Swięty Żydowski/któ: y iż nie daleko do swięcenia przychodził. Przeto tedy y tędny dzień Żydowski/ wielkimi tłumy ludźmi sili ku Jeruzalem. A o zacnych sprawach y cudach pańskich/ ku niemu sę obracali/ dla nasławienia nad miarę przyczyn wyszłych.

A była blisko Wielkanoc. 26. Aleby pytał/ gdy Wielkanoc Żydowska była/ czemu Pan Chrystus nie siedł do Jeruzalem wedle rozkazania Boga/ y Zakonu Mojżesowego? Na to/ jeśli sam iż dla nieprzyjaźni żydowskiej tam być nie mógł: dla czegoż nie napominał ludu onęgo/aby do Jeruzalem na Wielkanoc/ a rozkazaniu zakonowemu aby doszyc wzy-

wał sę tycze osoby Pana Chrystusowej / słusna przyczyna była/ dla czego ten czas nie siedł do Jeruzalem na dzień Wielkonocny/ iako był zwykt / aby przedtem chodząc: Bo to wiedział PAN/ że ludźmi chorzy/ y oni któs o zdrowiu niebezpieczne mieli/ wolni byli od tego rozkazania y znu. A przeto / że Pan odpowiedź Pharyzeusów y Szarybów miał / że o żywot stali/ był wolen od tego rozkazania.

Co sę tycze o tłuszcza / tęd było niepotrzebą napominać / aby byli sili na Wielkonocny do Jeruzalem: bo czasu ięszce mieli doszyc/ że swego po-

Colos: 3. ver: 1. et 2.

Philip: 3. ver: 20.

Trzykroć Żydowie powinni byli być przez rok w Świątyni Salomonowej Kościele.

1. Exodi 12. a ver: 3. ad 21.

Luca 2. versu 41.

2. Deut: 16. ver: 16.

3.

4. De Ceremoniis quae fiebant in his omnibus festis. Lege Leviticu: 23. Genes: 22. ver: 9. *Leuit: 23. ver: 7.

Czemu Pan Chrystus nie siedł na dzień Wielkonocny.

Y tłuszczy czemu nie napominał aby sili na dzień swięty/przygry-

winowactwa powinnego / y cerymonij zamiestac nie mieli / choeby doh
onym cudu Panistim / ktory w nasyceniu ich uczynil / byli posli.

I Ale do tego wszystkiego / iz wielkie a znaczne cudo uczynic mial /
tez co miec / aby w dzien Wielkonocny / wiele swiadkow cudu onego
w Jeruzalem w tak znaczne Swieto mial / y wszystkich nieprzyjaciol swy
mowienie o sobie y o cudach swych / tak wielkim cudem pobawil. A
by tez byl Pan y tych cerymonij Wielkonocnych ludowi pospolitemu
nie kazal / nieby byl nie uczynil przeciwko zakonowi staremu : gdyz kon
rego zakonu wszystkiego / byl tenze sam Pan Chrystus : y wszystko co
w starym zakonie bylo / figura byla Chrysta Pana. Miala tedy inz figu
skrepc / gdy istota przysla. Ale Chrystus Pan / choc syc w nim zakon
nal / przedsie on Zakonu nie psowal / ani inszych do zepsowania pobud
hoc wiedzial / ze ono Swieto Wielkonocne / wiecey dla pozytku Saki
Pharyzejow bylo / a niz dla cymale Bozyc : przedsie idonac dla zleg
wania swieta / postanowieniu rozkazanego metazil.

I Jz Swieta od Boga rozkazane / przysly byly wiecey w pozytek
miernezy albo Pharyzeyski / niz w cymale milego Boga / iasnie to Ew
lia pokazanie / gdzie wypisane / iz z Rosciola Bozego dla pozytkow swy
czynili byli dom Kupiecki. O czym cztae v Ewangelistow. Wzdy
Pan / dla abusu albo zlego przeniunenia / onych swiat Zydowskich nie
ani psowac ich kazal : y owym nauczal / taki Rosciol byc mial : Ros
nie psowal / y owsem syc on gniewal. Coz ci rzekn / ktory dla abusu
bo zlego uzywania Swiat / razem wszystko wyrzucil : y co naprawic m
uczyc / iakie Roscioly y Swieta Chrzescianskie mialy byc / to wszystko
zili y wyniszczyli / nie tylo ono co syc im zle widzialo / ale tez y ono / co dobre
bylo : By byli zle wyrzucili / co dobrego zostawili / godnoby byli poch
nia : Ale iz y z tym co syc im zle widzialo / y dobre y pozyteczne / y Chrzesci
stiemu stanowi potrzebne sprawy popswali / y popustopyli Roscioly
y doczesnego y wiecznego pobawienia y karania sa godni. Nie tak
Pan a zbawiciel nas / iakom to wysley pokazal. Co dobrego chwali :
go bylo dla tego gnil / aby dobrego przysporzyl. A dzisieyszych czasow
to Panie Chryste / aby to / co speci swieta Chrzescianskie / wygladzono
a swieta dla potrzeby Chrzescianskiej swietobliwie obchodzone byly.

Gdy tedy podniosl Pan Jezus oczy / a wyjrza
wielka wielkosc idzie do niego / rzekl do Philip

I Mattheus S. z inszymi Ewangelistami / wypisala serzey te spr
Naprzod / ze pan od onego miysca / gdzie siedzial / wysiedl przeciwko tlas
y wyjrzaawsy ia / byl poruszony przeciwko nim milosierdziem / przeto / ze
dzial iako owce przez pastersza : y tak zlitowawsy syc nad nimi / uczyl id
czy wiele o Królestwie Bozym : y one / ktory potrzebowali zdrowia / w
wial. To wszystko Pan czynil pierwey / niz do cudu pieciorga chleba /
dwuorga przyslo.

I Tak wypisawsy wszystkie okolicznosci ktore tam byly / wvazmy
piero te slowa / ktore Jan Swiety mowi : Podniosl Pan Jezus oczy.
iest : wdzieczna twarza ie przyl / do siebie przychodzacé : nad niedza id
towal syc : bladzace od Pana Boga / nauczal drogi prawdy / y poznania
zego : y wszystkie choroby ich leczyl. Taki pozytek odniesli oni / ktory z ch
do zbawiciela fli.

Patrzcie iako dobra rzecz iest onym ludziom / na ktore zbawiciel patrzy
y podzis to wyznac musimy / iz iesli na nas z gery Tucha swego oczyma

Rom: 10. ver: 4.

Swieta Wielko
nocnego / inz w
zly obyczay obic
conego Pan nie
psue / nie zgradz
syc z tymi co s
wieta dla abusi
albo zlego zwy
czaju psua.

Matt: 21. ver: 12.

Marci 11 a ver: 15.
ad 18.

Luc 19. ver: 45.

Matt: 14. ver: 14.

Marci 6. ver: 34.

Luc 9. versu 11.

nieli/choćby do
li popli.
wezime miał
w cudu onego
teprzacieli
u pobawil. 2.
et popolicima
temu: gdyż
y wprostko cel
ala tedy mż
te w nim za
owama pob
a pożytku
uconat dla
tey w pożytku
z: iasne to
pożertow
stom. Wz
zdomstich
byc miał: Bo
też dla ab
co n: prawi
re. to w
też y ono/ co
maby bel
ecnie: y Ch
yli Rosciot
m. Ue
ego dawał
tey: y ch
wygladz
chodzono
/ a w
do Phil
na feryte
prze
tem: p
d nim
ali zdro
eiozga ch
y: y
an Jezus
e: nad
ode y
em k
abawiel
a swego

erdzia patrząc nie będzie: perwie że o nas źle będzie. Prośmyś tedy z Da
em Swietym mowiac: Weyrzy na mie PAnie/ a smiluy sye nademna:
zrzy z Nieba/ a ogladay spustosialosc winnice tworey/ to iest/ Rosciola
go/ a nawiedz ia lasa twora: weyrzy na mie/ a wysluchay mie: wybaw
moie od warg zlosliwych/ y od iezyka zdracliwego. Bo chcemyli aby
z gory od Pana byli widziani/ y laskawym a mioliernym okiem oglada
podnosmyś też oczy nasze tam na gore do niego: tak iako niekiedy czynil
wid/ ktory tak o sobie powiada: Wznosilem oczy moie do Pana wzg
y mi przyszlo wspomozenie. Do ciebie podnosil oczy moie/ ktory iestes
ciebie: a lisci przyszlo wspomozenie mnie od Pana/ od onego/ ktory stwor
niebo y ziemię. A iako bloslawieni sa/ na ktore pan patrzy oczyma mi
rdzia swego: Tak oni niebezpieclni sa/ o ktorych Izaas mowi: Gdy bez
ie wyciegac rece wasze do mnie/ odwroce oczy moie od was. Prosie te
ana mamy/ aby tak racyl na nas weyrzec y patrzec zawzdy/ iako na
weyrzal: to iest/ aby Drowstkim y wdziecznym sposobem p.zyy
nas racyl: nad niedza nasz/ aby miał litość: nas bledzace/ aby w
rmy swey na pastwiskach słowa swego swietego/ miec y zgromadzic
nad chorobami naszymi/ aby sye zlucowal/ y pokoiem dusinym y cieles
nas opatrzyc racyl. Co ab, sine przedzy od niego otrzymali/ wezmy
mego wielkiey ludzkości/ ktora pokazal nad tą wboğa tufesza/ iego po
z: i3 me tylo slowem Bozym ie pocieszyl/ sam wyszedly do nich: ale
zywnością głodnie nakarmil. Tak zaprawde nam potrzeba czynic w
nas potrzebuiacym/ y naszego podpomozema futaiacym: abyśmy ie
magali/ cieyli/ y nad ich niedostatkami litościwi byli. Bo gdzie sye
z tey y z takiej ludzkości: nie spodziwaymyś sye od Pana Woga
nad namu litości.

Ala gdy Pan tak tawie na tufesza weyrzec racyl: gdy ie tak dlugo
patrzmy iako sye y ozywnosc ich stara. Bo gdy przysli Zwoleńcy ie
niego/ baczac ze inż byl wieczor blisko/ mowili do Pana: Pame opuśc
elka zgraię ludzi: bo widzisz ze tu pustynia/ wieczor blisko/ a oni wsfysey
lodzeni/ opuśc ie/ niech ida do miasteczek y wsi bliskich/ a mech sobie
osci kupia/ bo niemają coby iedli na tym spustosiatym miejscu. A pan
n odpowiedzial: Niepotrzeba zeby odchodzic mieli: ale darcie im wy
nakarmicie ie. A gdy inż okolo niedostatku chleba wsfysey mowic po
iako go niewiele mieli/ PAn Chustus obróciwszy sye do Philippa/ iat
u mowic:

Philippie skad kupimy chleba aby ci iedli.

Byl na oncy pustyni dwoy niedostatek: ieden z strony Pana Chrys
a drugi strony miejsca. Z strony Pana byl pieniedzy niedostatek: a
niedostatek y pieniadze byly/ me byloby tedy y co kupic: bo miesce puste
Niepodobna sye tedy rzecz to widziala Zwolenikom wsfytkim/ aby
dac kto dostatek chleba/ oncy tak wielkiey tufesze. Lecz medzy infsy
ilip wiecy o tym watpil: bo y tam sye byl niedaleko wrodzil: y sila
oncy tufeszev ludzi znalo: y radby im byl dat co ku posileniu by byl
wiec aby ie Pan opuscil przez/ wiecy do PAn a tym mowil: bo sye
daleko tego miejsca rodzi/ Piotr/ Andzey/ y Philip. Do Philip
y iako do tego/ ktory PAn a wiecy o te tufesza nalegal/ Pan mowic
Philipie wsfytkich doswiadczajac/ y aby v siebie cudo ktore wezynie
y w oczach ich miał/ wiecy wazali: gdy też y niedostatek do tey
nosci sami baczyl y wznawali. Tak popolicie mistrzowie czynia/
o weznie pytaiz/ y ieden odpowiada: a wsfysey ktory sluchai3 z nie

psal: 24. ver: 16.

psal: 79. ver: 15.

psal: 12. versu 4.

psal: 119. versu 2.

psal: 120. versu 1.

psal: 122. ver: 1.

psal: 120. ver: 2.

isaia 1. versu 15.

go sye weza : y bywa też to / iż ieden za wszytki odpowiada. Takżec
gdy Philippa pytał / do wszytkich mówił : a Philip za wszytki odpow
Nie pytał też iako niewiadomy / bo Ewangelista mówi / że

To mówił kuszac go / ábowiem on wiedział o czynić miał.

Exodi 4. versu 2.

Psal. 103. ver. 15.

Psal. 144. ver. 16.

¶ Jako Pan Bóg wiedzieć raczył / co Moyses w reku miał gdy
zapalonego z nim sye rozmawiał / o wybawieniu ludu Żydowskiego z
tu : a wždy pytał / Co to trzymasz w reku Moysesu : a on odpowiedzi
ste ie. Tak też Pan Chrustus wiedzieć raczył / co miał czynić : y iako on
szcza miał nakarmić : a przedsie pytał Philippa / o kupieniu chleba : a
znał Philip / że pientedzy tak wiele nie było : a chochy były / chleba niewyst
aby potym wyzrzawszy nakarmienie tak wielkiey tłuszczy że sye sstało
wiedział y wierzył / że z onym mówił / który kiedy otwożył reke swa /
wszytki nakarmił : że z onym mówił / który wywodzi chleb z ziemi / y na
każde zwierze błogosławieństwa / ie. A iż takiey mocy był / że taki cu
ca swa mógł sprawić / dla tego Ewangelista tak to dawa znać : Wied
co miał czynić.

¶ Nie mówi / wiedział o co miał P. Boga Dycá swego prosić : ánim
wiedział iakim fortelem ie nakarmić : ale moc Pánstka własnje wypie
moc własnja samemu Bogu przynależąca / gdy mówi : iż on sam miał z
to co już był postanowił. Na mdłość ludzka patrzec / y o rzecach per
nych / żaden niewie perwie / iesli to albo owo / będzie moc wezynie : bo
vsty á iadłem które do vst nieście czlowiek / wiele sye przydawa : y po
bywa / że nie to czyni czlowiek co wiec wymyśli : rychley mu sye to przys
nie : o czym wiec niewie y niemyśli / iako czas przymesie. A przeto mied
wili : Niewiem co intrzey y dzień wodzi. Od tety niewiadomo
wiczey / Ewangelista czyni Pána wolnym / gdy mówi : Wiedział co
czynić. Pytasz czemu ? temu / że wszytki rzeczy są y były ol nażone prze
czności iego : Także Piotr swięty to wyznać musiał / Panie ty wieś
to : y dla tego Ewangelistowie świeci iasnie powiedais / że Pan Ch
wždy swoje przyszle sprawy / meke / zmártwychwstanie / przedtym opow
aby pokazał że o wszytkim wiedział.

Ioan. 21. ver. 17.

Psal. 32. ver. 10.

Tety wiadomości Pánstkiey ma czlowiek każdy nie przepominąć
wierzyć ma / iż iako pierwey Pan Chrustus będąc na świecie o wszytkim
dział / tak y teraz wszytko wie : y przeto kiedy w iaki vpadek / przygoda
dostatek czlowiek Chzescjansti wnidzie : ma zarzedy wspomniec na
zbawiciela iego o tym wie / y ma sye iemu poruczać mówiac : wieś P
zemna masz czynić. Wszytki tedy pokusy / przygody / dolegliwości /
sobie czlowiek wierny skromnie ma : pamietając na ono pismo Dawi
że iest na niebie Pan / który nie tylko w niwecz obraca / własnje przygody
leглиwości ludzkie : ale też rady okrutników / Królów / y książat przedsi
cia rospiera / y myśli ludzkie w niwecz obraca. A przeto czlowiek mo
znać / iako nieperwne są nasadzenia ludzkie na sprawy ich / które v sie
stánawia / kiedy Bożey wolcy y przepuszczenia nie będzie. Ale już sy
patrzmy / co Philip Pánu odpowiada.

Zá dwieście groszów chleba niedostateczy im.

¶ Philip na tym miejscu od wszytkich odpowiada : bo iednak inf
wányelistowie tak pisa / że Pan do wszytkich Zwoleników swoich mó
tety rozmowy taka była sprawa. Przysli Zwolenicy do Pána Chrust
mówili mu : opuść tłuszcza bo wieczor niedaleko / a lud iest zgłodzony /

maia żywności / a w tę pustyni nie maia kedy żywności kupić ani do-
 Odpowiedział im Pan : nakarmicie ie y dajcie im iść / bo nie potrze-
 by stać odchodzić mieli. Pan tedy iż iść do nich mówić : Skądże kupie-
 chleba / abyśmy ie nakarmili : A Philip ztym iść Panu to pokazać /
 yla wielka tłuszcza / y potrzeba było siła pieniędzy / żeby ię był chciał na-
 mieć : tak że za dwiesięć grosów srebrnych gdyby było chleba kupiono / za-
 wie by sę im było po kasku dostało. Widziało sę to Philipowi y wszyt-
 inszym Apostołom iż było niepodobno nakarmić tak wiele ludzi / by też
 na to y dwiesięć grosy wyłożyli : y dla tego tak niemają liczbę pie-
 nędzy. Bo rozumieli : że iako żywności na pustyni nie było / tak też y
 wielkiey summy pieniędzy y siebie nie mieli : y to dają znąc gdy mówia
 Philipa : Za dwiesięć grosy chleba za ledwieby dosyć było : iakoby rze-
 byśmy też y dwiesięć grosy mieli / a za nie chleba kupili : tedybyśmy ich
 nakarmili. Lecz ta wszytka sprawa pokazuje niedostatkosć wiary Apo-
 stół : którzy acz insze cuda dosyć dziwne widzieli przez Pana sprawowa-
 nych : tedy iednak o nich baczenia żadnego nie mając / namnię o tym niemy-
 aby cudem Chrystusowym mogła ona tłuszcza być nakarmiona. Przeto
 Chrystus / wyrozumiawszy ich wątpliwosć o nasyceniu tak wiele ludzi /
 iż iako Marek święty świadczy żeby między sobą sę dowiedzieli / wie-
 chleba y insze żywności mieli : przeto dowiedziawszy sę o wszytke ży-
 ści odpowiadając Panu przez Andrzeja brata Symona Piotra.

**st cu iedno dziecie które ma pięćoro chleba / y
 dwie rybce.**

Żnąc że namnię Apostołowie niewiedzieli co sę dzieć miało : y prze-
 wiadomości żywności / iakoby rzecz niepodobna do nakarmienia / Panu przy-
 ali. Wszytko sę to dziecie że te okolicznosci niedostatku chleba są tak pil-
 ol nażene pisane / aby znaczyć sę tak y Apostołów iako y y tłuszczy cudo sę po-
 Panu : y abyśmy sę przypatrzeli / że rozum nasz nie iest tak doskonały / iako sa-
 że Pan Chyba onale sprawy Boże : Gdyż rozum człowieka na podobne rzeczy patrzy :
 przytym opo-
 awy milego Boga / rzeczy niepodobne doskonałe czynia. Przeto też
 tedy y świeci ludzie / gdy niepodobne sprawy Boże porównali do bacz-
 rozzumu swego / wąpili w nich aby sę stać miały : masz przykłady w
 tym piśmie dostateczne.

W Sarze Abrahamowey Żenie : którzy gdy Pan Bóg Syna obiecał w
 arosći smiała sę z tego / y mówiła : Kiedym sę starzała a Pan mój A-
 am dziadem iest / dopiero mam Syna vrodzić.

Także Moyses / kiedy Pan Bóg ludowi Żydowskiemu obiecał dać na-
 niedziele obfitosć miesa ku iedeniu : Tedy Moyses mówił : ściekroć
 siecy ludu piekłego iest / a ty Panie Boże mówisz : dam im czterzy Ties-
 dostatek miesa. Skąd tak wiele wołów y owiec będzie ku pobiciu / aby
 isycili : Czy wszytki ryby Morzkie zgromadzi / a nakarmi ie : Moys-
 atpi przypuszciofszy do rozumu swego / aby Pan Bóg doskonale miał to
 nie / co obiecał. Ale sę potym przypatrzyl że moc Boga wszytka to
 zia.

Także y Zacharyas / Ociec Jana Świętego Krzciciela / niepodobna
 to y siebie rozumiał / aby w starosći swę y małżonki swę / Syna mógł
 bo mu sę to zdało niepodobno : Lecz y Pana Boga było podobno / y
 sę. Dla tegom te przykłady przywodził / abym pokazał / że niedosko-
 nie rozumu naszego / który tyko na rzeczy podobne patrzy / ma być zaw-
 oddana pod moc Boga : A sprawy Pańskie choc są przeciwnie rozumo-

wi ludz

Marci 6. ver. 38.

Genes. 18. ver. 10.

Num. 11. ver. 21.

Lucas 1. versu 18.

wi ludzkiemu/ miała być od wszech ludzi potężnie wierzone/ y wyznawane.
I Lecz są niektórzy/ którzy wątpliwosc miała o Philippie/ którzy tu w sprawie o pieniadzach mówić począł/ żeby nie on był/ który był Apostolem ale który inny: bo powiadała że tu Andrzeja brata Symonowego Zwolenikiem piśe być Ewangelistą: a o Philippie tego nie wspomina. Na co też powiadamy/ że nie o innym Philippie tu iest zmianka/ iedno o Zwoleniku Apostole: bo gdzieby wątpliwosc iaka miała z tego wróć/ że go tu Ewangelistą Zwolenikiem nie kładzie/ tedyby niemniejszy wątpliwosc wróć Piotrze świętym z onych słów/ w Marka świętego napisanych/ które wót po zmartwychwstaniu Pańskim mówił/ do Marięj Magdaleny/ do Piotrowi/ iż ie vprzędzy do Galilei. Tu wyłączone iest Piotr na str. Zwolenikow: A bedzie iże iuz rozumiał że Zwolenikiem nie był: żleby to rozumiał. Także y to miejsce o Philippie świętym rozumiemy/ że acz Zwolenikiem nie iest napisan/ przed sie nie inny/ iedno onże Zwolenik Chrystopa był: Bo Ewangelistowie nie na dworstwo takię subtylnosci patrząli/ w swych swoych/ aby wszystko porządkiem nic nie opuszczając pisali: ale go wiecéy przestrzegali/ aby prawde szezera pisali: którey prawdy prosta powiesć: nie w slowiech ale w skutku należąca.

Mar: 16. ver: 7.

I Tenże tedy Andzej opowiadałac pięćoro chleba tylo być/ a ryb między nimi/ wżaznie rzecz niepodobna/ aby z tak mało żywnosc być nasyćeni tak wiele ludzi/ y mówi:

Alle co to iest między tak wiele.

I Wżaznie tu dwie rzeczy: iedne która wyznał/ druga iest nam kład. Wyznał że była niepodobna pięćorgiem chleba ieczmiennego/ a giem ryb/ tak wiele ludzi nakarmić. A kiedy pokazuje/ iaka to była żywnosc v Pana Chustusa y v iego Apostolow/ iako skromna/ y iako od rostkoy lekka/ nas wcy że nasza natura mała y skromna rzecz może być wychowana/ gdyż też y pismo powiada/ że początek naszy żywnosci iest chleb a woda. A Pawel święty powiada/ że człowiek Chryścijański ma iść co ię czym chodzieć/ na tym ma przestawać.

Eccles: 29. ver: 28.

1 Tim: 6. ver: 8.

Przeciwko to zbytńim rostkoyńim a wymyslnym pokarmom Chryścijańskim/ iest piękna przestroga: że Chustus Pan z Apostoly swymi na mały y skromny żywnosci przestawał. A my rostkoyńim/ potrawami półmiskami/ próżnymi wtrátami/ nie tylo że sje sami niedźimy/ ale też przeciwko Bogu czynimy: którzy żywnosc dla potrzeby ludzkiej dać raczy/ dla marnotrawstwa. Lecz tenże Pan Bóg karac té zbytki podczas gdyż kto bez miary rospiera/ tedy mu sje tak sstawa/ iako sje sstalo onci nowi rosproscy: o który czytay v Lukasa świętego/ że wiec którzy marnotrawczy y zbytńich potrawach niemieli/ potym na równy żywnosc przestawać musa.

Luc: 15. versu 16.

Mat: 10. v: 9. et 10

I Na vrząd Apostolski albo Kaznodziejski/ kiedy Pan stał Zwolenik: ani żywnosci/ ani kalety/ ani mięská nie kazał im przy sobie mieć: w tym znać/ że Kaznodzieie od tych/ którym słowo Boże przepowiada/ wnosć wśelaka y potrzeby mieć máia. Teraz okrom vrzedu Kaznodziejskiego/ gdy za Panem chodzili/ żywnosc z soba nosili/ y starali sje o sje. Próbna że niemieli ktoby żywnoscia ie opatrował: a iż na puszcza fli tedy żywnosci nie było/ przeto chleb z soba brali. O której to żywnosci tak mało Pan Chrystus tak dobrze wiedział/ iako o przyfłym nasyćeniu ony tłum wśelakże iednak/ gdy sje z Apostolow iakoby niewiedzac wywiedzial/ iuz chciał pokazać/ co potym Pawel święty o nim napisal/ że powolywa y

Rom. 4. versu 17.

tym rzeczam którym niemają tak własnie/iażo y onym które są. Co aby
utku wszystkim dać znać/ rozkazuje mówiac :

Każcie ludziorom siedzieć.

T Jakoby rzekł: powiedacie/ że z pięciorga chleba y ze dwoyga ryb /
jest niepodobna nakarmić tak wiele ludzi / y iako vbodzy y niepieniężni
mnieście wielką summe na kupno chleba / którymby przedsię nasyceni nie
li być/ a iedno o tak małe chleba dowiedzieliście sye: Otóż już przypatrz
cie się / sprawcie możey / y cudowi przyśłemu podziwuycie sye/ a wwierzcie jem
u / który nasycam wszystko żywe ciało : co abyscie oglądali / każcież
om sieść. A wypisując Ewangelista Święty miejsce ono gdzie sye to
o tak mówi:

Al byto śiáná wiele ná onym miejscu.

Jż w onych ciepłych krajach wszystkie rzeczy ranię dochodzą / a niż
w zimnych/ niemają sye czemu dziwować/ że tam już taki były posiecho
wed Wielkonocą. Na onym tedy miejscu/ rozkazaniu Chustusowemu
mnieście dosyć czynią/ posadzili hufcami wszystek lud : którego iako wiele
Ewangelista wypisując mówi:

**ładto tedy meżów (okrom niewiast y dzieci) w
liczbie iakoby pieć tysięcy.**

Wielkie cuda przez Helizensá uczynione opisać nam Pismo Święte
Oleu trochę rozmnożył w bogię wdowie w domu ię/ iż wszystek dług/
iałe po mezu zapłaciła/ y ostatkiem z dziatkami swemi żywiła sye. A to
emaly że z nieplodney niewiasty plodną uczynił. Tę nie podleyby / że z
y gorzkiey słodką uczynił / ale y on cud/ dosyć zacny był/ kiedy ze dwu
u chleba małego Jezusowego / sto meżów nakarmił tak oficie/ iż od
mia ich/ chleba nie mało zostało. Lecz czyja mocą to czynił/ historia
czy : Bo powieida : że sye to stało mocą Bożą / według słowa Pań
Tu zaśie w Ewangelii nie wspomina nic Ewangelista / aby Pan
us tych słów używał: To rozkazuje Pan Bóg: którym używał Helize
le prosto piše/

**iat Jezus chleby / dzieki czynił/ rozdał siedzą
cym/ chleba y ryb co byto potrzebá.**

Trzy Ewangelistowie to cudo wypisując tak piše : Że Pan Chri
odniósł oczy swé w niebo/ y błogosławił onému chlebu : A potym ta
dawał Zwolnikom swym : A oni od niego biorąc tak chleb iako y ry
idli przed tłuszcza tyle ile było potrzebá/ aż do nasycenia ich.

Wziął chleb. Tę słowá Doktor zacny Chrescyński tak wykláda :
ay Kacérzu Márcianie/ słuchay Mániheusu : Pięćoro chleba y dwo
do siebie Christus Pan kazał przynieść / aby ie poświęcił y rozmnożył.
y tedy to stworzenie było od Szatána (bo ci Kacérze uczyli/ że stwo
rzeczy ná świecie były od Szatána) nigdyby był Pan do cudu swego
używał : ale wziął w rece swé to Bóże stworzenie / żeby ie przez dot
swé poświęcił y rozmnożył. Uczynić to był Pan Christus piérwéy ra
z wody bázno śinaczné wino przemienil : Teraz zaśie iadło ludzkie ro
zł : aby sye pokazał y pićiu y iadlu / także y wśelakiéy żywności czło
s / Panem być. A żeby nie rozumiał kto o Pánu Christusie/ aby mocą
o sprawy Bożey różną / miał to rozmnożenie chleba uczynić/ y w zły ch

ludzi

Psal: 135. ver: 25.

*4. Reg: 4. ver: 5.
6. 7.
Ibidem versu 16.
Ibidem versu 41
Ibidem v: 42. 43.
5. 44.*

Hieronimus.

Ioan: 2. 7.

ludzi podczyrzana sprawa ta iego nie byla / wypisnia Ewangelistow
wziarszy chleb. Weyrzal w niebo.

Pytasz czemu to uczynil? dla tego: Naprzód aby wiara mu byla /
i nie przeciwnym obyczajem od Boga te sprawy czynil / ale ia wola Boga
a moca swa czynic raczyl. Powtóre abyśmy potarmy nasze / przez potarmenie
nie oczu naszych w niebo / wyznawali być od Pana Boga: a nie wzywać
bez błogosławieństwa / y bez dzieł czynienia za nie Panu Bogu / gdyż
ry y dawny był Chrześcijański obyczaj / iako o tym świadczy Pogan
nius / który o Chrześcijanach / y ich cnotliwych sprawach pisać do Tala
Cesarza / hamując go z tego / że ich był zabijac y mordowac dla wiary
rozkazal / tak mówi: Schodza sye na modlitwy y na spiewanie Panu Bogu
przededniem: tam wszyscy spolnie Boga chwalać. Gdy maia iese
sye Pana Boga wzywaja y chwala. Stary zaprawde zwyczaj Chrześcija
ski / przed iadlem Pana Boga o błogosławieństwo potarmów prosi / y
iadle iemu za nie dziekowac: gdyż wśelaka rzecz na świecie do potrzeb
wiekowi dana / wedle nauki Pawła swietego bywa poświęcona przez
y modlitwe. Kto ten swietobliwy y Chrześcijański zwyczaj opuści /
chayze sye przypatrz y iako daleko od obyczajów onych swietych Ch
odlaczaj s. e. Bóg słusna rzecz tego chwalić / czyiego dobra wzywaj
dziekowac / ktoregoś dobrami jest nasycen.

Lamał y dawal Zwoleńnikom / a Zwoleńnicy dawali kluszczy. Se
Pan lamał / przyczyna ta byla: aby każdy rozumiał y baczył że moc roz
żenia chleba od niego samego byla. Zachowac też w tym raczył te n
jce z kluszcza wolal obeyśc miłosć Oycowstwa / a nie Panistim rozt
mim: y przeto sam lamie nie rozkazuje innym lamac: bo na Pany po
z roztazowac / y przez slugi sprawowac: a Oyciec sam swym Synom
swych daj y wdziala tylé ile potrzeba. Wdziecznié zasie Synowie c
to przyemuja co im czyni / a niż od tego innego. Ten sposób przykl
oycowstey / Pan Chrustus w rozdawaniu y w lamaniu chleba / c
zachowywal / iako to w Ewangelistow dostatecznié jest wypisano: m
kim porzadkiem zawždy chleb lamac / dzieki czynil Bogu Oycu swemu
biestkiemu. Ale o tym ferzey na innym miejscu.

Lecz rzekłby tu kto z Aryanow / iesli pan Chrustus był równy b
z Bogiem Oycem: y iego a oycy iego sprawy równé mocy są: czemu
cudo w chlebie uczynic miał / wznosił oczy w niebo / dzieki czynil: to i
kowal za to Oycu niebiestkiemu / iż mu czym innym tego oddac niemał
Ta co tak odpowiedam z swietym Athanazym: Jako dusia jest rozmi
ciało jest ieden człowiek: Tak Bóg y człowiek jest ieden Chrustus. Se
prawdziwy: czytaj v Ewangelistow / y v Pawła swietego: o czym y
ey perwne świadectwo dawaja. Ze jest człowiek prawdziwy: sami to
wyznawaja. Otoż iesli na nature Boga patrzaj / tedy musisz to z
Oyciec y syn ieden Bóg jest: to tak sam Chrustus Pan świadczy: Ze a
ciec iedno iestestny: które słowo / iedno / tak Chrustus wyklada / iako
mierzodzielni bostka natura y iedność iestestny: bo tak mówi: J
w oycu / a Oyciec we mnie: y przeto Oyciec we mnie mieszkajac / czyni
* Pracuje y ia z nim pracuje. Tak sye té tedy słowa / iedno iestestny /
ia a nie inaczej. Gdy tedy na iedne te nature bostka / która jest w O
Synie patrzaj / nie nardziej przyczyny żadney / dla czego by Chrustus
dary żywności Bogu Oycu dziekowac miał / gdyż z nim wspol jest w
tych rzeczy Panem. Ale gdyż był y prawdziwym człowiekiem: tedy
Bogu Oycu nie tylko dzieki / ale y modlyl: gdyż iako człowiek C
wždy wyznawal wietszym / mówiac: Oyciec wietszy jest niż ia. Abom

Lib: 19. Epist: 96.

1. Tim: 4. ver: 4.

† Isia 7. versu 14.

Cap: 9. versu 6.

Baruch 3. ver: 38.

Ioan: 1. versu 1.

8 ver: 23. 14. v. 1.

Roma: 9. versu 5.

Colof: 1. versu 15.

Hebra: 1 versu 3.

Cap: 11. versu 26.

1. Tim: 3. ver: 16.

Tit: 2. ver: 13.

Cap: 3. versu 4.

Acto: 20 ver: 28.

Té wšytki pisma

świadczą: że Chri

stus jest prawdzi

wy Bóg.

Ioan: 10. ver: 30.

Ioan: 14 ver: 10.

* Ioan: 5 versu 17.

Ioan: 14. ver: 28.

człowieczeństwa Syn Boży Chrystus Pan / dziedzicem Bożym jest / y
 sym między wszytkimi / których kształt człowieczy na sie wziął / będąc
 w własnej istności Bożej / y forma albo kształtem Bożym : przedsie
 wedle człowieczeństwa / od Boga oycą wszytko miał y ma / y za do
 opatrność tego potrzebą aby był dzięki czynił. Toć jest onęgo pyta
 lucia albo odpowiedź własna y prawdziwa.
 z też y to przypominie przystoi / co Pan Chrystus w tymże kapitulum
 Świętego o sobie mówił raczy : iż on był chlebem żywota wiecznego
 tym dając znać / że dawał ludziom posilenie potarmu / nie tego który
 ale onęgo który trwa na wieki. A przeto sye też chlebem Niebieskim /
 m żywota / chlebem który z Nieba zstąpił / być opowieda. Był tedy
 m / nie tym cześnym ziarn żytnych / albo psenicnych / ale chlebem dusz
 ich weni wierzących. A iako chleb cześny cięta tuczy : tak słowo pana
 usowe / chlebem dusznym będąc / dusze tuczy y ożywia. Otóż iako ten
 ialu ku posileniu sam tam / a łamiąc zwolentom dawał / aby tłus
 dzący rozdawali : tak też y w duchownym chlebie słowa swego zacho
 wał raczył. Abowiem sam na pierwéy Ewangelii Królestwa Bożego
 wiedał : przepowiadając poświęcił y błogosławił : obietnicami swemi /
 macze Ewangelii swéy Świętęy wbespieczył o żywocie wiekistym /
 blacie wiecznéy : a potym Zwolentom te nauke zostawił / do reku im
 y wszytki tłuszczy na świecie przepowiedać kazał : sáfarzmi swi
 ałemnic y słowa swego / onę tu na świecie czyniąc : a to okazując / że
 chlebem swiżości y słowa tego / zwolentcy tego / wszytki ludzie na świe
 kształt / karmić y nasycić mieli / ku ich wiecznému żywotowi.
 onę tedy zwierżchnę sprawie łamania chleba / ta tajemna sprawa sá
 ia słowa Bożego y swiżości Pańskiey / zamylała sye : y iako on do
 potarm / ofituacy przez błogosławienstwo nasycił wszytki / tak ma
 y wielkie / a w sobie vmnięszenia niemiał : tak ten duśny potarm na
 wszytki bez swego vmnięszenia.

A gdy sye nasycili.

To jest / gdy sye naiedli do sytości : Bo tak inszy Ewangelistowie
 dają temi słowy : Naiedli wszyscy / y naiedli sye dostatecznie. To dla te
 pisali / aby kto nie rozumiał / że w onę wielkię tłuszczy / iedni iesc mo
 dudy nie : y przeto pisa : Jedli wszyscy / y wszyscy sye naiedli tak hoy
 ostatecznie / że też nad ich nasycenie zostały odrobiny : które Chrystus
 biorąc kazał : Bo tak Ewangelista świadczy :

**W Zwolentom swym / zbierzcie co zbyto odro
 aby niezginety. Zebrałi tedy y napetnili dwa
 cie kosów odrobin / z pieciorga chleba / y ze dwu
 rybek / które zbyły tym którzy iedli.**

Takci pierwne Chrysta Pana naśladować / y weni wprzeżymie wie
 hoyna żywność naśladować będą / iesli z tego błogosławienstwem
 wności sukac będą. W czym iednak jest wielka tajemnica nauki na
 e Chrystus Pan te ostatki chleba y ryb zbierac Apostołom kaze / aby to
 nie nie zgineto. Przodkiem dla tego / abyśmy darów Bożych / nam ku ży
 ci danych / y z ofitosci nam danej od Boga / ostatków roznoczyć mār
 traciłi / ale z nich inszym dobrodziejstwa czynili / tak iako sam Pan v
 trwiał : Z tego co zbywa / dawajcie ialmuzne. Zbywało bogaczowi

KE

onému

Tak go Paweł
 święty zowie.
 Hebrae: 1. versu 3.
 Philip: 2. versu 6.

Ioan: 6. versu 35.

Ibidem versu 33.

Ibidem versu 35.

Ibidem versu 41.

Marci 1. ver: 14.

Luca 9. versu 17.

Marci 6. ver: 42.

Matt: 14. ver: 20.

Luca 11. versu 41.

Luce 16. ver: 21.

Pismo święte
wiele rzeczy ma
w sobie tajem-
nych/ których lud
pospolity zrozumieć
nie może.

onému/ który hojnie żył/ o chędożnie chodził/ a temi odrobinami Ław
karmil/ ani karmić kazał: przeto mu te nieuczynność piekłem zapła
Tych sye przypatrza/ iako oni temi odrobinami chleba sobie danego
ga śafuiz/ którzy wiecety podeyżżane y wśeteczne ludzi imi żywa/ aho
niey ich psom wdzielaiz/ a niż slugom Bożym/ śafarzom słowa Bożego
dziom vhogim/ y ich miłosierdzia potrzebującym.

¶ Zyczyłbym tego/ żeby y po dziś dzień y zawżdy / póki śafunek dych
nego chleba słowa Chrystusowego trwa na świecie/ aby sye z nim tal po
dek dział / iaki sye z tym chlebem z rosfazania Pana Chrystusowego
Odrobiny tego prostego chleba/ które nad nasyccenie ludu onego zostaly
Apostolskich kofów kaze Pan chowac: y aby sye nie pswaly w nirez
postolom tego kaze przyyżżec: y przy nich w ich chowaniu/ aby to zostalo
sfazue. Takieby zaprawde potrzeba/ że w powśednym nasycceniu
Bożego/ sa niektóre pisma/ które sa iakoby odrobiny/ których ludzie w
ci rozumiec y wybaczyc nie moge/ y przeto od ich nasyccenia pozostawia
bizeby tedy takie odrobiny. to jest takie tajemnice/ których lud pospolity
baczyc y wyrozumiec z strudnością może/ albo też podczas nie może
śów Apostolskich zbierac: to jest / do śafunku Namieśnikow Apo
oddawac. Gdyż to baczyc możemy/ że żadnego pożytku nie czynia y post
glebotie a wozłowate mieysca pisma Świtego: ale wiecety gina tym
pogorszenie dawania: bo wnet/ czego nie rozumieiz/ bluzna/ y gorzka
lepiejby/ czego kto nie rozumie/ aby to z wezciwoscia y siebie wraży
to medzsym/ a w Wierze Apostolskiej y w nauce Pana Chrystusowego
żnieysym y doskonalszym/ ku wyrozumieniu: y od nich / iako od śafu
namieśnikow Chrystusowych/ prawdziwego wykladu szukał. L
tym nasycceniu odmóśł Pan Chrystus/ patrzay.

Oni tedy ludzie/ byrzawszy on już mówili:
jest prawdziwy Prorok/ który ma przyec na świat

Deut: 18. versu 18.

¶ Gdy tu dokładaia Chrystusa Pana byc takim Prorokiem
przyec miał na świat: tedy nie o infym to rozumieiz / iedno o onym
go Pan Bóg przez Moysesza obiecal byl/ temi słowy: Proroka wzbro
z posrzedku braciey ich/ tobie podobnego Moysesza: y poloze slowa
wstach iego/ y bedzie mowil wśytko co mu ia rosfaze/ ic. A namny
tym nie myla/ że go onym a nie infym Prorokiem byc rozumieiz. W
iedno myla/ że nie zacnieyszego o Panu Chrystusie nie rozumieiz/ iedno
by o Proroku iakim zacnym/ wśietym/ y v Pana Boga miłym. A
stus Pan byl z Moyseszem y z infymi Proroki Prorokiem/ a że też byl
wśytkimi Proroki wyszy: tedy przez porównanie iego osoby do Mo
y prorokow infych/ to pokazemy.

Deut: 18. ver: 15.

Prorocy nie sami z swoja duma / ani swoja wola na świecie posłus
Boże sprawowali/ ale byli od Boga posłani: także rownie y Pan Chr
byl posłany/ na róż posłuszenstwo słowa Boga Oycy swego: Gdyż
wi o nim Bóg Oyciec: Pobudze Proroka/ ic. A iz słowo nie swé / ali
rośkie do ludzi przymóśł: przeto o tym tak świadczy tenże Bóg Oyciec
toże słowo moje w wstach iego.

Galat: 3. versu 19.

Hebra: 12. ver: 24.

A iako Moyses Prorok najwyższy/ tylko od samego Boga prorok
miał/ y rosfazanie iego/ a nie czyie infé opowiedal/ niesłuchany Zakon
go wziął/ iednaczem bedac między Bógiem y grzesnymi ludzmi: T
Chrystus od Boga Oycy/ Zakon nowy wziął: Jednaczem sye sstał
Bógiem y ludzmi.

i jako Moyses cudami y nauka/Zakon od Boga wzięty potwierdził/ oż-
 ił/ y gruntownym uczynił: Tak Pan Chrystus zacnemi cudami swemi /
 ił/ a niebieska postanowił. Toć sa równe sprawy Moysesá y Proro-
 2/ z Panem Chrystusem/ dla których słusnie nazwan był Proro-
 3/ Lecz iż Chrystus Pan nad Proro-ki y nad Moysesá był zacnieyszym y
 4/ sym: miała była tłuszcza o nim co wiecéy y wyszéy rozumieć. Wkaze-
 5/ tedy/ y z strony osoby / y z strony Boskiey sprawy być Chrystusa Pana
 6/ sym/ nie tylko nad Proro-ki wszystkimi / ale téż y nad Moysesá / któremu
 7/ żaden w Zakonie starym równy nie był.
 8/ Moysesá człowiekiem tylko był: Chrystus Pan był Bóg y człowiek: bo był
 9/ wem Bożym wcielony.
 10/ Moysesá narodził się biegiem przyrodzonym z meżá y z niewiasty: Chrystus
 11/ sprawo Duchá Świętego poczęty w żywocie panniejskim/ y z panny na-
 12/ rozył.
 13/ Moysesá człowiek grzeszny: Chrystus pan o-króm grzechu/báránek niewin-
 14/ ny. Pet. 2. ver. 22. et cap. 1. ver. 19.
 15/ Moysesá sluga tylo w Domu Bożym był: Chrystus Panem. Heb. 3. v. 5.
 16/ Moysesá żydy z niewolę Egiptskięy wyháwił: Chrystus pan z niewolę
 17/ niemieckiey/ wszystek naród ludzki wyswobodził.
 18/ Moysesá ludu żydowskięgo nie doprowadził do ziemi obiecánęy: a PAN
 19/ Chrystus wszystki wierné své zawódzy prowadził do królestwa niebieskiego.
 20/ Moysesá sluga był Zakonu niewolę y śmierci: Chrystus Pan sluga łáski.
 21/ Moysesá Zakonem swym grzech a śmierć pokázal: Chrystus Pan Zako-
 22/ nym/ grzech y śmierć potłumił.
 23/ Moysesá cieni tylko rzeczy duchownych wkázal: PAN Chrystus prawde y
 24/ a. Ioan. 1. ver. 17.
 25/ Moysesá przez ofiáry bydleć/ grzechów ludzkich nigdy znieść nie mógl: a
 26/ Chrystus pan raz ofiarowany / krwia swa/ wszystki grzechy tego świata o-
 27/ czyszczył. Heb. 9. ver. 28.
 28/ Moysesá kápláństwo doczesné był postanowił: Chrystus Pan wieczné/
 29/ e porządku Melchizedekowego.
 30/ Moysesá stárego Zakonu dosyć niedostónalęgo posrzednikiem był: Chry-
 31/ stus pan nowego y dostónalęgo wiecznym posrzednikiem iest.
 32/ Moysesá iáko Proro-ki tylo o przyszłym Proro-ku Panu Chrystusie proro-ko-
 33/ wał: Chrystus Pan wszystkich proro-ków dokonaczeniem své sstał: bo iuż zbá-
 34/ ciałá wszystkiego dokónal ludzkiego: y iáko Paweł święty świadczy / że o-
 35/ cznie Bóg Oyciec przez Syná swego/ iuż do nas mówić raczy: Bo Za-
 36/ kon Proro-ki trwáli tylko do Janá Świętego.
 37/ Słusnie tedy/ iż nie tylko Proro-ki/ ale téż y Moysesá przewyszáć Chry-
 38/ stus Pan raczył/ ták w osobie człowieczeństwa z Bosstwem złączonego / iáko
 39/ práwie sáfunku/ spraw/ y słowa Bożęgo / wiecéy y wyszéy o nim rozu-
 40/ miała tłuszcza/ a niż rozumiała. Bo miała go rozumieć/ nie tylko Proro-
 41/ ki/ ale y Panem wszystkich Proro-ków: Którego duchem/ iáko Piotr S.
 42/ dezy / wszyscy Proro-ki mówili. Lecz to prostocie ludu onęgo má być
 43/ usano. Nam to wiecéy ku pożytku wiáry/ y ku potwierdzeniu być má:
 44/ ny ználi Chrystusa Pana/ nie tylko być proro-kiem/ ale Panem y Bogiem
 45/ wszystkich Proro-ków: który nie ták iáko Eliáš makę y olej/ y niewiasty Si-
 46/ kiej z Sárepty rozmnożył: Nie ták iáko Elizeus chleb Synom Proro-
 47/ ków: Bo ci mocá Bożá to czynili: Chrystus pan mocá swá y Bosstwá swe-
 48/ go rozmnożenie chlebów y ryb uczynić raczył.
 49/ e rzeczy Aryan: Bóg Oyciec Chrystusa zpánny wrodzonego Proro-kiem
 50/ przez Moysesá/ czemuż go iá téż Proro-kiem tylo zwáć niémam:

Ioan. 1. versu 14.

Isaia 7. versu 14.

Mat. 1. versu 20.

Lucia 1. versu 35.

Exodi 12. ver: 51.

Acto: 26. ver: 18.

Deut: 31. versu 2.

Et 34. versu 4.

Coloss: 1. versu 13.

Rom: 7. versu 6.

Ioan: 1. versu 17.

Rom: 3. versu 20.

Ioan: 1. versu 21.

Hebra: 9. ver: 26.

Hebra: 10. ver: 1.

Hebra: 10. ver: 4.

Leuit: 8. per totu.

Hebra: 6. ver: 20.

Galat: 3. ver: 19.

Hebra: 8. ver: 15.

Deut: 18. versu 15.

Hebra: 1. versu 2.

1. Petri 1. versu 11.

3. Reg: 17. ver: 16.

4. Reg: 4. a ver:

42. ad finem.

Deut: 18. versu 15.

Isaia 42. versu 1.
 Cap: 49. ver: 6.
 Matt: 12. ver: 18.
 Psal: 109. ver: 4.
 Matt: 3. versu 17.
 Hebrae: 1. ver: 6.
 1. Tim: 3. ver: 16.
 Ioan: 1. versu 14.
 Ioan: 20. ver: 28.
 Ioan: 3. versu 20.
 Ryma: 9. versu 5.

Ioan: 18. versu 36.

Philip: 2. ver: 10.

Matt: 28. ver: 18.

Rom: 8. ver: 29.

Ioan: 12. ver: 26.

Odpowiedz na to. Bóg Oyciec/ nie dla tego Chrystusa Pana Proro-
 zowie/ aby nie wiecéy godności y zacności w sobie nie miał/ iedno tylo
 dność y zacność Proroctwa: ale to czynić raczył/ że go Proroctwem kręcił
 Moyses/ dla wzędu tu na świecie iemu złeconego: y przeto zowie go v
 iasia sluga swym/ zowie go y Kaptanem: a co wiecéy/ Paweł Swięty
 Duchá Swiętego nazywa go sluga obżezania: Rom. 15. ver. 8: Apo-
 lem/ Heb: 3. ver. 1. Który na sye křtalt sluzebniczy przysiał/ Phil: 2. ve
 Przedsie iednak té przemiánki na sobie odnořac/ iest prawdziwie onym sy
 Bozym/ Którym go Bóg Oyciec z Niebá/ nam głosem swym oznáymil
 onym Bogiem/ Któremu chwale dáia Anytolowie: iest onym Bogiem/ t
 sye pokazal w cieie. Otóż rozumiey/iákim sposobem iest nazwan Prorok
 a že za tym tytułem tego nie strácił/ že iest prawdziwym Synem Bozym
 chodzącym z Oycá/ Słowem Bozym wcielonym/ Bogiem/ iá Bogiem
 wdzimym: a przeto Panem wřyřtych proroków.

Co sye działo po tym nasyeceniu tłuszczy/ Ewangelista Jan S
 ty wypisuię/ że nie tylko wdziecznie przysięli to ná karmienie/ ale též záty
 mądziwřy sye ich wiecéy wiedzřy ořřat/ chcieli koniecznie vchwycić Chr
 řá Pána/ y uczynić go Królem. Ale on sam řezegulny vředl ná górę/ y
 sye im zátaíl.

Wiedzial Pan Chrystus/ y wyznał to potym/ iż Królestwo iego niebył
 go řwiata: przeto nie prágnął Królestwa ná ziemi. Oného Królestwa
 czného/ wedle człowięczestwa swego Królem miał być/ przed Którym
 lákie Koláno/ Niebieřkie/ Ziemiřkie/ y Piekielne vpadać miało: gdyž cřto
 czeńřtwu iego/ dáia iest moc wřeláka ná niebie y ná ziemi. A gdyž iáko
 wieř y brát nář/ piérwřy posiádl inř ono Królestwo/ miéymř sye tu m
 wřyřcy: iż gđže on iest/ abyřmy též z nim byli. Prořac go wniřonémi y v
 némi prořbami nářémi/ žeby tu ná świecie rozmnařal włářce swéy řywn
 y potreby nářé/ ták iáko řezodze rozmnořyl téř tłuszczy ná puřczy pi
 ro chleba/ y dwoie ryb: a známi sye tu miłostíwie ták obyřć raczył/ žebyř

y ná duřnym pokármie řłowá iego/ głodu nie ciérpieli/ y w wie
 czynym iego Królestwie/ z iego widzenia wiecznie
 sye ciérřyli. Co nam rácz dáć Pá
 nie Bože w Trócy
 iedyny. A.

Summa Ewangeliey téy tá iest.

I.

Wypisuię Ewangelista cudo wielkie/ ták w nasyecaniu piećorgiem
 ba y dwoygiem ryb oného tłumu wielkiego ludzkiego: iáko též y ten d
 cud/ že ták wiele zostáło odřobin/ wiecéy dáleko a niř bylo chleba y ryb.
 tych cudách náuczaię wřechmocnořci Pána Chřstusowéy/ y nářé vř
 w potrebach řywnořci nářéy/ do niego iáko nie do omylného opátrzy
 obrácaiaę: ták žebyřmy záwřdy mówili z Dawidem: Oczy wřyřtych
 bie náđzieie máia Pánie/ a ty im dáieř pokárm cřářu potreby/ řé.

Psal: 144. ver: 15.

II.

Rořkořy y zbytnie dářów Pániřkich a márne tráwienie/ Ewangel
 řwiety hámuie. Wkázuię řřromnořć řtárych ludži/ y řámého Pána/ K
 Apostoly řwémi ná chlebie ieczmiennym y ná troře ryb/ wřywnořci prz
 wał. O řtárych ludži řřřomnym vřyřwaniu řwiadcza řiřřorye/ o Abia
 mie/ Jzákú/ Jákové/ y inřyř. Przeciwnym zářie obyčáiem o třyř/ řř
 hoynie ciáło řwoie tuczyli/ piřmo pokázuie/ že ie Pan Bóg řaral: Job

Iob 1. v: 4. 18. et 19.
Luca 16. ver: 23.

111.

ny często godując/ dom obalivszy sye pobit: Bogacza o którym L. V. k. 18.
Chystus Pan cudá inšé znaczé czyniac/ nie vzywa tákich Cerymoniéy/
jest dziek tákich nie czyni Bogu Oycu/ iáko kiedy chleb rozmnažal/ támal/
o pożywania dawał. Náuka iest nam od Pána podána/ ábyšmy wiedzieli
ierzyli/ że vsytká žywność náša od Pána Boga iest: á iž blogoštáwien-
stwem Božym iest/ tedy mamy za nie Pánu Bogu dziekować / y
zboiažniž Boža iey nabywać: Potem czolá nášego/ y po-
božna práca vsytko stáranie náše/ w moc milé-
go Pána Boga dawaíac/ y práce své
iemu pomozáiac/ etcaet.
Amen.

WANYELIA ZIEY
WYKLADEM W NIEDZIELE
w Post Chrzescjanski, według opi-
sania Ianá S: w Kápit: 8. A zowaíá
od Introitu ná Mszéy Iudica.

Nie mież was będzie karať z
grzechu? JEsliz wam prawde po-
wiadám / czemu mi nie wierzycie?
Kto iest z Boga/ słów B. Ožych slu-
cha. Przetož wy nie słuchacie / że nie
iestecie z Boga. Odpowiedzieli tes-
dy Żydowie/ y rzekli mu: Wiec my
nie dobrze powiadamy / ižes ty iest
Sámárytanem/ á dyabelstwo masz:
Odpowiedział Jezus: Jáć Dyabelstwa niemam/ ale czcze Oy-
ciego/ á wysćie mnie nie vcčili. Jáć iście nie szukam mo-
wy/ iest ten który szuka y sadži. Jáprawde jáprawde po-
wiadám wam / bedzieli kto chował mowy moie / nie vyžrzy-
mrci ná wieki. Tedy rzekli Żydowie: Terazemny poznali že
dy belstwo masz Abrahám vmárl / táž y Prorocy / a ty po-
widaš: Bedzieli kto zachowywał słowa moie/ wiecznie śmier-
i ne vkuši. Czyliś ty wietšy iest niżli Oyciec náš Abrahám/

K t iij

który

który vmárl / y Prorocy též pomárl: Czymže sye ty czyniš: D
powiedział Jezus: Jesližec ia chwale sam siebie / chwala
ia nic nie iest. Jestci Oyciec mój / który mie vvielbia / kte
wy powiadacie / że B Ogiem wašym iest: á nie poznališc
wy / á ia go znam. A rzeklibym iż go nie znam / bede wan
dobnym kłamca. Ale znam go / y słowa tego chowam. Abia
oyciec waš požadal tego / aby byl widzial dzieńi mój: wid
y radowal sye. Rzekli potym Żydowie do niego: Piecdzie
lat ieszce nie maš / á Abrahámaš widzial: Rzekl im Je
Zaprawde zaprawde powiadam wam: Pierný niž byl
hám / iam iest. Porwali tedy kámenie aby nan ciškali. Al
zus skryl sye / y wyszedl z Kościola.

Summa przemo
wy o tym iest / że
pismo święte y
y przyrodzenie sa
mo / vczg znać P.
Boga / y być go
Pánem y rzadzi-
cielem świata /
który hoynie pła-
ci dobroć / á karze
złość / y w tym
sye prawdziwym
Bogiem być po-
kazuje. A wzięta
iest tá przemowa
z tych słów Pán-
skich: że Żydowie
y ich Zakonu wy-
kładacie / B Oga
swego któreg wy
znawali / niezna-
li / y przeto kłam-
ce byli / y czynili
to przeciwko pi-
smu świętemu y
przyrodzeniu.

sprawy stworzenia Božego / Pána Boga dochođil / y poznawał go / si-
cza o tym pisma y sprawy Philosophów / nie tylo w meškiey płci beda
ale též y w żeńskiey płci. To sye pokazuje przez one Sybille białegłowy

Pismo wšytke stárego p
wého Zakonu tego vczy / á náostátek
kon sam przyrodzony pokazoval to
aby czlowiek Pána Boga poznal. Z
stary y nowy náuka opisana: á zakon
rodzony / włašnie sámym rozumem
do tego czlowieka wiódl. Ze Zakon
y stary iáśnie to z náuki pisma poká-
to dowodu nie potrzeba: bo tego pełn-
blia. A iż Zakon przyrodzony / któ-
y náuki niémial o bogu stworzycielu
kich rzeczy / rozumem tylo wiedzil / y

...z pisma niemialy / o Bogu stworzycielu wszech rzeczy : przedsie iednak / co
...m mowily y pisaly / znaczne rzeczy sa z tych Dwukrotow / ktorzy nam ich o
...u bogu slowa y pisma zostawili. A bysmy tez ich zadnego pisma niemie
...zadnego swiadcetwa z strony ich / aby boga poznaly : tedy mamy swia
...wo Pawla swietego / ktory iasnie o tym mowi / ze Pogan Bogu pozna
...le chwaly temu przystoyney nie czynili. Lecz iz nie tylo znac Pana Boga
...stworzyciela / iest y byla zawzdy rzecz potrzebna kazdemu : ale tez znac go
...tem wszech stworzenia / ktore iest na niebie y na ziemi / rzadziciela y spraw
...takze y opatrzyciela wszytkich rzeczy : to wiedziec y wierzye czlowiek
...pilna potrzeba. Abowiem w tym bladzi pogan : ze acz Pana Boga ro
...ili byc naywysza y naywistha istote : przedsie w sprawach ziemstich / y
...wszytkich rzeczy ktore sa pod niebem : rzad y opatrznosc mu odcymoz
... : a gwiazdom / sloncu / miesiacowi / planetom / y inszym podobnym Bo
... / z ludzi poczynionym / wladze przypisowali : a iakoby on Pan w niebie
...go stworzyciel o tym co na swiecie iest niedbal / tak rozumeli. Jest te
...podzis pozostaly wizerunek y Astrologow / ktorzy wlasnie obyczaiem
...nistim / wrodzenia ludzkie / sprawy potoczne na ziemi / wrodzaje z ziemie
... / zyznosc / pokoy / przygody / smierci / y zywot : Niebu / gwiazdom / plane
... przypisui : Pany kazdemu rokowi / Marsa / Saturnusa / Wenus / y
... poganstkie balamuctwa czyniac : Co iako dobrze czynia / niech o tym
...zeszczanstie pisane Prawo / ktore Ezsarstkim zowiemy rozsadek czyni :
...takich praktyk srodze zakazuje / y na garle karac kaze. Acz sama nauka
...onomow iest dobra / y potrzebna : ale praktyki / y diwinacie z niy / ktore
...ie zarodza / te sa nie Chreszczanstkie / ani na ich stan przynaleza : bo to sa
...anstkie mamidla / y domyslnosci : gdyz rzad y panstwo / na ziemi y na nie
...ie w mocy Saturnusa / ktory Oycy otrzebil / y iako Poetowie / y historye
...adza Syny swoje poiadl : ani Jowisa / ktory Saturna Oycy swego z
...lestwa wygnal / a sam w cudzoloctwie y w pombstwie wiek swoy strawil.
...Wenus bialej glowy wsieteczney : ale w mocy Pana Boga / w Trojcy
...nego wszechmogacego / Pana ktorego Niebo stolec iest / a ziemia podnoz
...n nog iego / ktory napelnia niebo y ziemie : tego iest rzad / tego iest Pan
... / tego iest moc / tego chwala na wieki wiekom. Tak go znac y wiec
... : droga zbawienna iest. W tej opatrznosci / y wszechmocnosci iego / zalez
...ego milosierdzie / dobroc / y sprawiedliwosc / y sprawy osobliwe / ktore
...nas stworzenie swe rzadzi / y sprawuje : w tym sye pokazuje Panem rzad
... / ze dobrze miluje / a zle karze : dobrym wiernym swym dobrze oddawa
... zle. Ta zle przepuszcza tu na swiecie glody / mory / choroby / miecz nie
...ciacielski / y insze dolegliwosci. Dobrym zasie oddaje / ich dobre y wedle
...ley iego weczynnosci / wselakim szesliwym powodzeniem : a iesli ie kiedy
... / ze / podklada ruke zasie wspomozenia swego / y podpomaga ie. A to rzecz
...perona / iz niedzy wszytkimi infemi sprawami Bozemi / ktoremu sye Bo
...m prawdziwym y mocnym byc pokazuje / ta iest iedna / ktora go byc pra
...y nad ludzmi kazdym z osobna taki pomosciel zlosci / y grzechow ludz
... / ze iuz skoro sye ktorego Krolestwa zlosc wypelni / tako Chananeystkiego /
... / Amoreystkiego / y inszych Krolestw zlosc sye byla wykonala
...ed ich zginieniem : tak PAT Bog tajemna rada swa przynosi y nisczy
...y pamieci ich gladzi. Rownym obyczaiem y nad ludzmi za ich sprosnie
...ch / ktorych albo ludzie nie bacz / albo wzedly sadem sprawiedliwym /
...oby powinni / karac niechea : Pan Bog tak ygadza kaznia swa / ze sami to
... tym ludzie wyznawac musa / ze ie karze Pan Bog : nie o ono / co sye ludziem
...dzi malego / za co wiec cierpia : ale o co wietsego / co broili / a karania za
... nie odnosili / ktore byl i zasluzyli.

Roma: 1. versu 21.

Co iest Astrologia albo z Planet pokazowanie rzeczy przyszlych / pokazuj.

Toletanum Concilium .i. si quis Astrologiae vel Mathematici, existimat esse credendum A-nathema sit.

Lege Ioannem Nauclerum in Chronographia, Generatione 24.

Isaie 66. versu 1.

Ierem: 23. ver: 24.

1. Paral: 29. ver: 11.

Pan Bog dobrze miluje / zle karze.

I Rzadziiciel tedy wszystkich Pan Bóg w Trójcy iedyny/ w którego wždy wierni wianie pokładają: iesli z wielkich inſzych ſpraw iego/ tedy dobrozeczyć go mają zawždy/ że zrazu ſwego taſkawego/ oddawcą ieſt ſpawiedliwym/ y ſzczodrym zapłacićcielem wszystkich rzeczy/ y ſpraw ludzkich/ a mścicielem złych. Tego maſz iſny dowód z piſmą Świetego/ hojny: którego aczci wszystkich pokazać nie moſe/ boby Biblia wſyſt nie ſiał przepiſać: ale z kilku mieyſc perwonych z piſmą Świetego/ tego ſyſt czyć moſe/ że mściciel grzechów ludzkich Pan Bóg ieſt.

W Jadanie y w Lwie rodzicach pierwſzych/ obaczyć każdy moſe: Eter Pan Bóg dla grzechu y z Razu wygnał/ y śmiercią doczesną ſkaranił nas wszystkich.

W onych ludziach/ które potopem wygładził: okrom Noego y ſynów jego.

W Sodomeczykach/ y w inſzych przyległych miſtacz/ które ogniem zbał spalił/ y do piekła wrzucił.

W Żydziach: które za Joſephą przedanego w niewola Egiptſką/ zbrodniczo wochwałſtwa na puſzczy/ mieczem/ a potym ogniem z nieba/ y morem zabićcie proroków/ y chwaleńie Baala/ niewola Babilońſka: z zabiciem nauki/ cudów y dobrodzieſtw/ takſe y za zabiciem/ y kupieniem za pierſt Chryſta Pana/ iuż niewola wieczna pokazać raczył.

Prawdziwie tedy o ſobie mówi: Ja Pan Bóg twóy/ ieſtem mocni wiſny w miłości/ mſzcząc ſye grzechów y nieprawości Oycowſkich na synach/ do trzeciego y do czwartego pokolenia/ tych którzy mnie nienawidzą. A czynie miłoićdzie nad tyſiącami tych/ którzy mnie miłują. Pytaſz czemu? **Odpowiada Dawid:** Że on ieſt Bóg/ który nieprawości nie lubi. **B**óg mówił Jeli Kapłan/ karząc ſyny ſwoie: Ieſli zgrzeſzy maſz przeciwko mi/ moſe mu Bóg dać ubłagać ſye: ale ieſli maſz zgrzeſzy przeciwko Bóg/ kto ſye zań będzie modlił? **P**rzeto Dawid mówi: Maſz w nienawiſci do nie wiſytki/ którzy czynią złość/ tak/ że daleko od nich zbawienie ieſt: **B**óg ga twarz Pańſka ieſt nad temi/ którzy go grzechy w gniew przywodzą/ przeto mówi Iſaiaſ: Biada narodowi grzeſznemu/ ludu obciążonemu/ prawości/ naſtemu złemu/ ſynom złośliwym/ którzy opuſcili Pana/ a ſzuli ſwietego Iſraełſkiego. **C**zemu biada pytaſz? **B**rećki o tym rozſie ieſt pańſki/ gdy mówi: Że/ ſe zatraćci/ nie tyłko tu na ſwiecie/ ale y na całym ſadzie nas wszystkich. **D**ekret ieſt Sedzięgo przyſięgo o zły/ że po na wieczny ſad/ kiedy będzie odchłani ognia/ ſumno/ y zgrzytanie zębów.

I A iſ Pan Bóg ieſt zaſie oddawcą dobrych wiſytkich rzeczy/ Piſmo nie ſwiadczy/ że żadnego niewinnego nie opuſci pan Bóg. **D**awid zaſie wi: Skloniłem ſerce moie/ abym czynił ſprawiedliwoſci twoie na wieki/ odpłaty. **A** Páwle Świety: Odda Pan Bóg każdemu wedle uczynków go: weźmie zapłatę każdy wedle pracy ſwey. **A**le co iſnety rzeczy dowoiam: gdyż to wiſytko piſmo ſwiete/ wiſytkim wobec pokazuje: gdyż nie my/ że każda Duſia/ która zgrzeſzy umrze: a którzy dobrze czynią/ pocyda wieczny żywot. **A** ieſli ſye dobry człowiek bzydzi ſłomi ſprawami/ Bóg broci Pan/ ma ſye w nich kochać? **A**to wiſyſz z Ewangeliiy dſieſyſy/ iuż Pan Chryſtus Syn prawdziwy Boga Oycy/ ſtara ſye pilnie o to w Żydo/ tak v poſpółſtwu/ iako v ſtarſzych/ y w zakonie uczonych: aby ich/ y niewoſcią żywota ſwego/ y ſłowem Boga Oycy ſwego/ którym tu ſiafował/ tego przywiódł: aby poznali Boga Oycy iego/ a Boga ſwego: **B**o tego nie inſzego Bogiem ſwym zwali: **A** tak go poznali prawdziwie/ żeby go w czciwoſci wſpół z nim mieli. **A** z tym/ żeby go też/ iako Syna iego wlaſnego w tetyſe uczciwoſci mieli. **D**awając im to znać/ y opowiadając im to w ſy ich/ że z Boga nie byli/ że go nie znali/ y przykazania iego nie chowali. **T**

Gen: 3. v: 19. et 24.

Genef: 6. ver: 17.

Ex cap: 7. ver: 23.

Genef: 19. ver: 24

Genef: 37. ver: 28.

Exodi 32. ver: 4.

Bar: 6. verſu 1.

Amos 2. ver: 4.

Exodi 20. ver: 5.

Pſal: 5. verſu 5.

1. Reg: 2. ver: 25.

Pſal: 5. ver: 7. et

118. verſu 155.

Pſal: 33. verſu 17.

Iſaia 1. verſu 4.

Matt: 21. ver: 41.

Ioan: 5. verſu 19.

Num: 14. ver: 18.

Pſal: 118. ver: 112.

Rom: 2. verſu 6.

1. Cor: 3. verſu 8.

Eze 18. v: 4. et 20

Ioan. 5. verſu 29.

Ioan: 8. verſu 54.

Ioan: 8. ver: 47.

tym op

opowiadając y pokazując / co są tacy ludzie / y czego się spodziewać mają
o Bogu Oycu / który jest miłośnikiem dobrych / y oddawcą spraw ich do-
ch / a stogim miłośnikiem złych : że oni wszyscy / próżni być nie mogli od bo-
pomsty / którzy prawdy słuchając zamiatali ię przez : żywot niepokalany
sta Płn widząc / potwarzstwy pospécili go z nienawiści y ze złej wo-
klamcami y prawdy Bożej nieprzyjacieli stawszy się. Oż iż nie chcie-
u Pana Boga poznać prawdziwie przez słowo Pana Chrystusowe / przez
tnice które im był dawno w nim obiecał : do takiejże zakamienności przy-
je z zaślepienia grzechu / zapamiętawszy bojaźni Bożej / y iego sprawiedli-
ści która karze złość / a płaci dobroć : nie tylko że słowa Bógowego słuchac
cieli / ale y przepowiadacza iego Chrysta Pana kamieniami zabić chcieli :
to serżey poznać z Ewangelii.

Kto nie z was będzie karat z grzechu.

Spó: ten / który Chrystus Pan z niewiernymi przelożonymi żydowa-
ni / y wezonymi w Zakonie przed początkiem dzisiejszy Ewangelii miał /
m wysytek się samykat : że Chrystus Pan z cudów swoich / y ze wszystkich
w swych pokazywał się być Synem własnym Boga Oycu / a nie iniego
gá / iedno onego / którego też wszyscy żydowie Bogiem prawdziwym wy-
wali być : y dowodził tego temi dowody : że Bóg Oyciec świadectwo
wziwé o nim dawał w słowie świętym swym / z którym go tu na świat
al : dawał świadectwo y w cudach : bo oyciec w nim mieszkał ię cudaw
sprawował. A potrzebie / aby nie rozumieli / żeby przysposobionym tylko
nem Boga Oycu swego był / iako się też oni być rozumieli / tedy dokłada
mówiąc : Jam z Boga posędi : ten mi posłał / y przyszedłem tu na
at : y od niego a nie od siebie przyszedł.

Żydowsky zaś Doktorowie / zdołiac też naród swój / a iakoby porów-
niać do Chrystusa / odpowiadają mu : żeśmy my też nie z porubstwa po-
y narodzili się : ale mamy Oycu Abrahama / y iestemy wolni / temu / że
ny Oycu naszego Boga. Tu iż gdy się tak poczeli wynosić narodem
abrahimowym / pokazuje im Pan / że wedle krwie y potomstwa byli Syno-
Abrahimowi : Lecz iż spraw Abrahimowych nie czynili / y cnot iego nie
śladowali / próżno się buezyli ztak zacnego y cnotliwego narodu być : gdyż
iż jest dobrego zacnego y cnotliwego Oycu prawdziwe potomstwo / któ-
ręca swego w cnotach naśladowa : a oni wyrodkami są / którzy w cnotli-
b domach rodzą się / od cnoty przodków swych wykracają. Tacy byli
śnie y Żydowie : wyrodzili się byli z cnot Abrahimowych / przeto im Pan
wi : Jeśliżście są synowie Abrahimowi : czynicież czynki Abrahimowe.
iż y synmi bożymi się zwali / a złości y nieprawości byli pełni : tedy P. Chri-
i iasnie im to pokazuje / że dla złości ich / nie Synmi Bożymi / ale Synmi
abelskimi byli : bo im mówi : Z Oycu Dyabła iestecie / y żądze oycu was-
o szatana y czynicie / y czynić chcecie. Ale iżem ja Synem Bożym wam się
opowiedział / a Słnem tym / którym z Boga posędi / y tum na świat
śedł : wy też Synmi Bożymi być się opowiadacie / mnie się iakoby poró-
wować : tedy czynimy rozsadek około siebie. Z waszych spraw złych y z
miej nieprawości / a to ja was pokazuje być iasnie synmi Szataniskimi. Po-
aż wy też z moich spraw mnie być takiego / iako wy iestecie. Ziedyscie
przywiedli niewiastę poimaną na cudzołóstwie / a pytaście mnie coby z nią
nie / gdyż Mojżesz takie kazał kamienować / mówiłem wam : iż któryby
was bez grzechu był / aby ię napiérwéy kamieniem wderzył : nie było między
imi takiego / któryby się bez grzechu czuł : boście wszyscy od obwinionéy
niewiasty przez posli : żaden z was z kamieniem na nie rękę nie podniósł / prze-

to jesteście

Anno Christi 32.
Decimo Calendas
Octobris, feria 3.
Indictione 5.

Ioan: 8. ver: 42.

Ioan: 8. versu 39.

Ioan: 8. ver: 44.

Ioan: 8. a ver: 3.
ad 10.

to żeście syc widzieli być w grzechach : otóż ja tu jestem przed wami / o rękę przed gminem ludzkim naukę / cudą / y sprawy wszystkie hydżicie y skąd do-
cie. Teraz tedy powiedzcie / y wyrzucicie mi na oczy grzechy moje / nie-
ści y złości moje / a karzcie mnie z nich / iako ja was z waszych nieprawości ka-
rze. A dla tego tu Pan Chrystus niewinność swą / a nienawiść Phari-
sów tak pokazuje : gdy głównym nieprzyjacielem swym tak mówi : Aż
z was będzie karac / ić. Jakoby rzekł : wiem co myślicie / wiem co chcecie
mnie : was chcecie czystym y prawnym przed pospółstwem pokazać / mnie
złościwym / y nieprawnym : Otóż ieslim taki / powiedzcieś winności mo-
iesli winy do mnie niemacie / iakobś niemacie : czemu moiety nauce pra-
wicy y moim cudom niewierzycie?

Wielka wfnosć w Panie Chrystusie / niewinności iego / która y nie-
prajaciółom swym do ścanku dawał : pewnie gdyby Pan w takiy niewin-
ności żył / iako żył / znalazłby był nieprzyjaciół co w nim ścować : ale iż ni-
miał żaden z nich w czymby go postaradzić mógł / znać stać możeh / że
był prawdziwy Messyas / o którym był napisal dawno Izaiasz : Jż gr-
żadnego nie uczynił / ani zdrada należona jest pod ięzykiem iego. Przeto
owca niewinna prowadzon był na zabicię : a iako baranek kiedy go str-
mili / tak on nie otworzył ust swoich w on czas / kiedy sinosciami iego
zdrowieni ieslesmy.

Wszyscy iako owce obladzone / bladzi y grzeszmy / gdyż mi-
smyl nas wszystkich sklonny jest ku grzechowi / poczynawszy od młodości /
w grzechach poczynamy : y przeto ieslesmy z natury Synmi gniewu y
Boga : przeto o sobie tego mówić nie możemy / abysmy byli od grzechu
ści y przeto nie możemy tak o sobie mówić / y ludziem dawać syc na ro-
iako tu Pan czynić raczył / gdy mówił : kto mnie z was będzie karał z grze-
mu.

Aloby rzekł : a wsak byli tacy / którzy też choć ludzmi byli / przed-
dnak opowiedali niewinności swe y dawali to znać / że niewinnie przez
chu żyli przed P. Bogiem / świadczy o sobie Job w te słowa : Nie odst-
niewinności moiety / bo mnie niestrafie serce moje wowsytkim żywocie
im. Co wyznac musi bezbożny przeciwnik y nieprzyjaciół mój. Także y
miał / kiedy był zbity y wsadzony / od przednieyszego Kapłana wpet-
naiać dzień narodzenia swego / pokazując niewinność swą / mówi do P.
Boga : Panie zastępów / stała mi syc mowa twoja ku zelżywości / y na-
smiech : widze zem wyszedł z żywota matki moiety / aby syc skonczył w lei-
ści dni moie. A zowie tam Pana doświadczycielem sprawiedliwego : iak
rzekł : że acz był niewinny y sprawiedliwy / przed syc takimi frogienmi fr-
kami / y ciężkim więzieniem Pan go doświadczał. Też mamy Pawła
świadectwo o sobie / gdzie także pokazuje sie być bez grzechu / gdy mówi :
złego do siebie niewiem. Byli tedy ludzie tacy / którzy tak iako y Pan Ch-
stus o niewinności swej trzymali : y przed ludzmi / iasnie ia opowiedali. A
niewinność tych / o których tu pismo powieda / nie zamylała w sobie tal-
czystości od grzechu / żeby iuz od wselakiy nieprawości byli próżni / iako
wselakiy nieprawości świadectwem Proroctim y Apostolskim Ch-
Pan był próżny y niewinny. Bo Job swiety w narzekaniu swym / tak w-
nieczuł syc być grzesznym / żeby za grzechy swe zasłużył tak wielką ka-
cierpiat. Porównyując tedy nieprawości swoje do Pańskich karności /
zgola ze wszystkich grzechów niewinnym syc czynił : bo tego wyznac nie
aby grzesznym nie był : Ale to chciał dać znać / żebył tak frogiey ka-
żey nie zasłużył. Wszakże iednak / y w tym okazał mu to Pan Bóg / y karał
z tego / że nieprzyistownie mówił : czego potym y sam Job żalował. A co
tycze o Jeremiaśa / w żywocie matki ieszcze poswieconego : Także też roz-

Isaie 53. versu 9.
Ibidem versu 7.

Ibidem versu 5.

Ibidem versu 6.

Genes 8. versu 21.

Psal: 50. ver: 7.

Ephes: 2. versu 3.

Job 27. v: 6. et 7.

Należa też do te-
go słowa Samu-
elowe / 1. Reg: 12.
versu 3. który też
niewinność swo-
ie pokazuje / mó-
wił do Żydów :
mówcie przed po-
mązańcem Bo-
żym o mnie / ie-
slim komu co złe
go uczynił / toż z
was obłupit / ić.
Nie znalazł syc za-
den od niego w-
krzywdzony / za-
długi czas panos-
wania iego / ić.

* Jerem: 20. ver: 2.

Ibidem versu 14.

Ibidem v: 7. et 18.

Ibidem versu 12.

^a 1 Cor: 4. ver: 4.

Job 38. ver: 2. et

cap: 39. versu 37.

Jerem: 1. versu 5.

mieć ma

Jerem: 5. ver: 25.

1. Cor: 4. ver: 4.

1. Cor: 15. versu 9.

1. Ioan: I. versu 8.

Ioan: 9. versu 16.

loan: 9. versu 24.

Matt: 11. ver: 19.

Genes: 39. a vers
14. ad 21.

1. Reg: 19 ver: 17.

2. Reg: 16. ver: 7.

Daniel: 6. ver: 13.

Luce 23. v:2. et 5.

Acto: 17. ver: 6.

or cap:21. ver:28.

U cap:24. ver.5.

Matt: 23. ver: 3

1. Tim: 3. versu 7.

1. Tim: 3. versu 2.

Titum 1. versu 7.

Rom: 2. a ver: 21.
ad 25.

* Ioan: 8. versu 12.

Scenopegia, idest
festum tabernacu-
lorum, to iest po-
Polstu swieto
Rugek / ktore
wiecili. Zydowie
na pamiatke tes-
go / ze 40 lat na-
puszy pod na-
mioty y Rugek
mi siedzieli.

Exodi 21. ver: 16.

Leuit: 20. ver: 9.

Deut: 22. ver: 16.

Matt: 5. ver: 44.

Luca 6. versu 27.

Matt: 23. a ver: 16.

ad 23.

Matt: 11. ver: 18.

Matt: 23. ver: 14.

Ioan: 2. versu 16.

stąpi/ pilnie o to starac/ aby o nich tego nie mówiono. A choć nie mo-
żeby doskonalsci być/ iako Pan Chrystus / tedy niech syc staracia/ aby
dobrze świadectwo od postronnych: żeby nie wpadli wroganie ludzki
ich spraw. A przeto maie być bez przygany/ trzeźwi/ roztropni/ wstydl
chudożni/ skromni/ nie zwałdliwi/ nie opilecy/ nie bijac ludzi/ ale ie wczac
tosć nad nimi maie: pamietaiac na ono / że szpetnie iest Doktorowi
go on wystep karze/ ktorego on inie hamuje. A iako Pawel Swiety
ze to nie przystoyna rzecz/ iniego nauczac/ a sybie nie nauczac: ktho
nie trasc/ a sam tradnie: nie kaze cudzolozye/ a sam cudzolozy: przekli
wany/ a sam swietotradziestwo czyni: A zamyska/ że przez takie
bywa bluzmonie. Przeto tedy/ niechay biora wizerunk z Pana Chrystusa
by co nablizey do tego samowac syc mogli/ żeby o nich/ y o ich grzechach
dzie co namniety mówili/ y z nich co namniety pogorszenia brali: a to mow
nieprawosciach/ ktore iasnie pogorszenie z sybie dawaiac/ y iasney pomis
zey oczekawaiac. Od takich grubych grzechow / nie tylo stanu duchow
ludzie: ale stanu wscelakiego Chryscianistiego/ wystrzegac syc maiz.

¶ Kto miez was bedzie karac z grzechu? Nie maly spoz wypisu
Swiety/ ktory PANIAL z Starzymi Zydowskimi w tym to Kapitulu
Starzy Zydowsky/ y wczem w zakonie/ nazywaiac go przed wsem ludem
martytanem/ cudzoziemcem/ prozney chwaly poządaczem/ samiego sie
zoboyca/ od czarta napelnionym. A Pan Chrystus zas / nazywa ie
wymy/ mezboycami/ y syny diabelskimi. A dzialo syc to wdzien swiet
nopegiae/ dnia ostatniego w Rosciele. Wfczelo syc z tej przyczyny/

Coz to wzydy iest? Pan Chrystus Zwolemiti swoje / y wftyki na
tak nauczac raczyl/ aby dobrozeczyli onym/ ktory im zlozeczca: a sam
tym miyscu zlozeczacym sobie/ rowna miara oddate! Rzektly tedy
by syc Pan z nauka swa zgadzac nie raczyl: a zatym y my naśladowc
nie powinismy go w tym sluchac / abysmy zlozeczacym / oddawac
czestwem mieli. Na to tak odpowiedam. Chrystus Pan/ nie tu na
nie wczyl/ gdy hamowal ludzi od zlozeczzenia: i gdyz y zakon starzy/

Matce/ starzym/ przelożonym/ zlozeczyc zakazal: a Pan wykłada
kon/ zgola wftykim / y niepryziciolom zlozeczyc niekazal. Ale inia
rzecz zlozeczyc za zlozecenstwo: a inia w zlozeceniu ludzi zlych /
mowic dobremu. Bo to wlasnie dobremu przystoi: a nawiecemy temu /

wzad ten iest zlecony/ aby zlosci iawne Boga obrazaic/ zlym ludzior
czy wyrzucal. Chrystus Pan/ ten na sobie wzad nosil/ aby Ewangelia
iest wdzieczne poselstwo krolestwa Niebieskiego/ ludzior opowiedal
chy ludzkie iasnie pokazowal: nieprawosci ich / aby karal: nie tylo
pieczestwie/ ale tez w niebezpieczestwie. Mielic y Pharyzeusowie
sobie tenze wzad/ aby grzechy y zlosci karali: ale tego nie baczac mi
rania nieprawosci/ grzechow tym wiecety przymnazali: y z niegrzechu
czynili: niewinne potwarzaiac / wdowy y sieroty/ nieznosnemi poda
vbozac: Rosciol/ w targowy dom obracaiac. zc. Slusnie tedy od
pastorza/ ktory iest Asiazeciem wftykich pastrow/ ze zlosci swych b
rani y hamowani oni zli pasterze: Bo zlosci/ kłamstwa/ mezboystw
y inie wftyki sprawy katanski w nich/ iasnymi y mocnymi dowody/
stus Pan pokazowal. A oni zasie zlozecenstwa swie y potwarzy / ktho
potwarzali Chrystusa Pana/ dowiesc nie mogli: bo z niewinnego/ w
czynili. Otóz Pan Chrystus prawde mowiac / y zlosci Pharyzeusom
wymiataiac/ nie zlozeczyl im: ale ie od zlosci hamowal/ aby syc vham
li y polepsyli. Oni maie zly vmysl y zla mysl/ Pana Chrystusa zlozecz

Bo w

21 choć nie mogłoby być co temu żądawali/potwarz y złożeń i s t w o k l a m l i w e b y ł o .
 s y e s t a r a a / a b y s t a d s y e w e z y c m a m y / z e c z ł o w i e k n i e w i n n y / k i e d y b e d z i e j e o s t a w i o n y
 w i a g a n i e l u d z k i e m i a n i e w i n n i e p o t w a r z k l a d a / n i e m a b y c w t y m c i e r p l i w y / a b y s y e o c z y
 s t r o p n i / w s t y d l i w i e m i a ł . B o k t o z a n i e d b a w a d o b r e j s ł a w y s w e j : t e n n i e p a m i e t a n a o
 d z i / a l e i e w e z a c a s m o k t o r e m o w i : L e p s z e i e s t I m i e d o b r e / a n i z w i e l k i e b o g a c t w a . I n a
 i e s t D o k t o r o w i m m i e j s c u : S ł a w a d o b r a / n i e t y l o c i a ł a / a l e y k o s c i t u c z y . I n a n a p o
 a w e l S w i e t e j m i e P a w ł a s w i e t e g o : z e b y p r z e s t r z e g a ł t y c h r z e c z y / k t o r e s a d o b r e j s ł a
 n a u c z a c : k t o r e g d y c z ł o w i e k o w i / m a i a b y c d w i e r z e c z y n a p i e c z y : S u m n i e n i e y S ł a
 d o t o j e : p r z e k l a m D o b r e s u m n i e n i e i e s t p o t r z e b n e s a m e m u : a d o b r a s ł a w a i e s t p o t r z e b n a
 r z e z t a k i e I m i e k o m : B o z e z ł e j k a z d y s y e g o r s z y .

3 P a n a C h r y s t u s t r z e b a t e g o c z ł o w i e k o w i c n o t l i w e n i u / a b y p o t w a r c o m w s y s t k i m / y
 y o i c h g r z e c h a m o w o m / s t a t e c z n i e s y e w y w i o d ł / y n i e w i n n o s c s w a p o k a z a ł : a b y i e
 a b i a l : a t o m o i e g o z ł e g o m o w c e a p o t w a r c e w k r o c i ł y p o w s c i a g n a ł : a o n e g o d i a b ł a /
 y i a s n e j p o m i e k t o w i e z y k u m a / k t o r y z p o k o i e m b e z l u d z k i c h o m o w s i e d z i e c w n i m n i e
 o s t a n u d u a j o w p o h a m o w a ł / a b y o z u w s t w a p o p r z e s t a ł . B o o z u w c a y p o t w a r c a / i e
 e g a c s y e m a i a . n s w y m t r z e c h z a r a z a . Z a r a z a s a m s i e b i e : B o t a k P a w e l S w i e t y m o
 t y s p o r w y p i s a n e o z u w c a i e s t y P a n a B o g a w n i e n a w i s c i . Z a r a z a n a d o b r e j s ł a w i e
 r e m t o Z a p i e o k i m f a l s z y w i e m o w i . Z a r a z a y o n e g o / k t o r y s ł a c h a : b o i e s l i p r e d k o
 e d w s e m l u d e m y / i n z o b l i z n i m d o b r z e r o z u m i e c n i e b e d z i e . N a d t o / r o s c i e z t e g o m i e
 m / s a m e g o s i e b i d z i m i w i e l k i e p o g o r s z e n i e / k i e d y d o b r y c z ł o w i e k z m a z y z s i e b i e n i e z n o s i :
 i s / n a z y w a i e k t o w a r z y s y e n i e o c z y s c i : b o w n e t s t a d y d o b r e s p r a w y i e g o / p o s t a r a d z o
 o w d z i e n i s w i e t y d a : y z k t o r y k s y e l u d z i e w e z y c w s e g o d o b r e g o m i e l i / t o n a p o g o r s z e n i e
 e p r z y c z y n y . z e b r a c a i a . P r z e t o P a n C h r y s t u s / k i e d y g o w i n n y m c z y n i l i / p o k a z o w a ł
 o m a d i e s y e r a m n o s c s w o i e : k i e d y g o z w o d n i k i e m / y z a k o n u s ł a z c a z w a l i / n a u k e s w a
 n s f e k t i n a s ł a d o m i d o w o d y o c z y s c i a ł / z e b y ł a p r a w d z i w a : k i e d y m o c y c u d a i e g o S z a c
 t o z e c z a : a s a m e y m o c y p r z y p i s o w a l i / m o c n o s y e i m o t o z a s t a w i a ł / y i a s n i e m o c B o
 k z e k t y t e d y k u d a c h s w y c h p o k a z o w a ł . P r a w d a c i e s t / z e c

Wiele ciępniał prześladowania/
 Wiele zamięszał wagań/
 Na wiele krzywd/ cudnie y miętko odpowiadał/
 Często nieprzyjaciółom swym z gniewu y z oczu zchodził/ y
 Za ich złe uczynności dobrze im działał. To dla tego czynił/ aby
 Ale i cierpieć od ludzi: że miał krzywdy swe stronić y znosić tę piacią
 sę w k a z a n y c h n a u k C h r y s t a P a n a . A l e g d z i e o c h w a t e y m o c i e g o b o
 o r a b y ł a i e d n a z O y c e m / s ł o : g d z i e o s ł a w e / k t o r a b y ł a n i e w i n n o s c i a
 a b y E w a n g e l i o n a : g d z i e o n a u k e / k t o r a b y ł a p r a w d a f e c z e r a : i n z t a m p a n o z u w c o m
 o m o p o r o d a ł : o d p o d a r o w a ł : a b y m i l c z a c n a i c h p o t w a r s t w a / w i n n y m s y e p r z e d l u
 a r a ł : n i e t y l o w i e p o k a z a ł . N a t e d y k a z d y n a k s t a t p a n i s t i p r z e s t r z e g a c c z e i y c h w a
 o h a r y z e u s o w i e k t e j / a b l u z n i c i e y p r z e d s o b a n i e d a c / y o n i e s y e z a s t a w i a c . N a b r o n i c
 n i e b a z a c m i a s s w e j s ł a w y / y z a n i e o d m a w i a c : N a z a w z d y p o k a z a c n i e w i n n o s c
 y z n i e g r z e c h n y a b y n i e t y l o o z u w c o w / a l e y w i n n y m l u d z i / w i n n y m n i e z o s t a ł : a p o
 z n o s n e m i p o d a t a z t e d a b y i n s y m z s i e b i e n i e d a ł .

se przyczyny/ dla czego Pan Pharyzeusom na ich potwarz y tak suro
 złości swych by powiedział: czego y w dalszej mowie swęj popiera/ gdy mówi.

**Jestliż wam prawdę powiadam/ czemuż mi
 niewierzycie:**

Znać każdy łatwo może/ że wiecéy Pan Chrystus tu nauki swęj bró
 al/ aby s y e w h a m u z e l i o s o b y : b o i e d n a k n a u k a C h r y s t a P a n a / y o s o b a i e g o z d o b i c s y e
 C h r y s t u s a z l o z y ł : g d y S w i e t o b l i w y m j y w o t e m y S w i e t e m i s p r a w a m y / t e j n a u k e z a

Prou: 22. versu 1.
 Prou: 15. ver: 30.
 Philip: 4. ver: 8.

Rom: 1. versu 30.

Ioan: 7. versu 12.
 Ioan: 9. versu 16.
 Ioan: 8. versu 48.
 Luce 11. ver: 15.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

wždy zdočil/ y prawdziwa być pokazał. Ji tedy prawdę im mówił
do tego ie wiedzie/ aby prawdy słuchali.

Prawdymówca Chrystus Pan/ wprzemyślenie to mieć chce po Pharyzejskich
aby prawdy słuchali: Prawda bowiem jest fałszowi przeciwna. O fałszu
fałsz zawiódzi człowieka/ a iako pismo świadczy/ zabija dusze: Tak zaie
woda/ zwycięża wszystko na świecie: A tak wielka y ozdobna jest/ że
gdy nie złego być nie może/ ani sye co złego może do nię przylaczyc.
Paweł święty tak mówi: Ze Prawda jest pożytek światłości/ z której
dobroć y sprawiedliwość. A przeto medząc o wstach prawdziwych
wi: Wargi prawdziwe mocno trwać beda na wieki.

Poganie którzy znali na świecie rzeczy pocziwne y niepocziwne/
sye fałsem/ a zdočili zawiść prawdę. Bo tak powiadał: że prawda
dobra y chwalebna/ y przeto prawdziwy człowiek ma być od kąd
chwalon: a klamliwy ma być od wszystkich zganiön. A między
świeta rzecz powiadał być: Czcic więcej prawdę/ a niż powinowactwo
wne. Tak poważna y Poganów była prawda: którzy wypisanie to
wiadał. Prawda nie inego nie jest/ iedno porównanie rzeczy do rozumu.
Koby rzekli: że rozum człowieczy fałsem sye bzydzi: a prawdę y siebie
żając/ dobry rozsadek o nię czyni. Jesliż tedy y Poganów prawda
cna była/ że y krewnym swym przekładali ie/ bzydzili sye fałsem/ mi
chwalili prawdę: iakoż ma być nie więcej miłowana od nas Chrześc
któzy Mistrza naszego szczerą prawdę mamy: którzy wiemy że oyci
jest Szatan/ y wszyscy klamliwi są Synowie iego. Bo nas Pan Bóg
mina przez Zacharyasza mówiąc: Prawdę y pokój miłujcie. Czemu
wid święty mówi: Pan Bóg szuka w ludziach prawdy: Prawdę w
miłuje/ a fałsem sye bzydzi. Fałsz z Czerem ginie. A Dawid święty
Ze prawda Pańska trwa na wieki. Tę prawdę nauczyciel był Pa
stus: był y sprawca ię: bo tak Jan święty naucza: * Lasta y praw
Jezu Chrystusa sstała sye. Pytasz dla czego? Samci Pan powiadał
gdy mówił postawiony przed Pilatem: Jan sye dla tego wrodził
tegom przyszedł na świat/ abym świadectwo dawał prawdzie. Pow
dy rzecz jest prawda/ Panu Bogu miła y wdzięczna: ale ludz
miła y nie luba. Bo to zeznawali y medicy Poganscy: że iako pos
iációły: tak prawda gniew y nienawisć czyni. Pismo święte w
pokazuje/ że prawda gniew y nienawisć zawiódzi: nie tylo m
cymi/ ale też między Oycem y Synem. Jako była uczyniła nienawisć
Jonata/ y Saulem Królem o Dawida niewinnego: którego niewinn
Jonata przed oycem Saulem obmawiał/ w gniew do Oycy wpadł.
krótko powiadał: dla prawdy Prorocy pobici/ Chrystus PA
wan: Apostołowie y ludzie świeci pomeczani: y podziś gniew y nienawisć
czyni: tak/ iż kto ia miłuje y wyznawa: rzadko na nię wstóia. Le
wiektowi Chrześcjanstwu/ zawiódzi one słowa Pańskie bzymieć
maia: Vznaycie prawdę a prawda was wybawi. Który to prawd
pira P. Chrystus gdy mówi: Jesliż wam prawdę mówię/ czemu mi
cie? Jakoby rzeki/ iako lekkiego serca jest/ który pretko wierzy: tak
ślepoty to jest/ tak długo przez me powiadanę prawdzie niewierzyć
iako światłość sama przez sie oczom zdrowym miła y wdzięczna jest:
prawda sercam dobrym miła y wdzięczna być ma. Otóż iesli sye to w
dzi przytko/ że dla fałsu synni was dyabelskimi zowe: tedy słuchay
wody która wam powiadam/ y cudami potwierdzam: y wdzięcznie
mujcie odemnie. Bo gdy to uczynicie/ będziecie Synni prawdy: b
słuchacie prawdy/ tedy też y słowa Bożego nie słuchacie/ które praw
ra jest: a ztym też ani z prawdy ani z bogá iestescie: Bo

Sapient: 1. ver: 11.

3. Esdræ 4. ver: 35.

Ibidem versu 36.

Ephes: 5. versu 8.

Prou: 12. versu 19.

Aristo: 4. Ethi:

1. Ethi:

Lib: 2. Metaph:

Ioan: 14. versu 6.

cap: 17. ver: 17.

Ioan: 8. ver: 44.

Zacha: 8. ver: 19.

Psal: 30. ver: 24.

Psal: 50. versu 8.

Prou: 12. ver: 22.

† Psal: 116. ver: 2.

* Ioan: 1. versu 17.

Ioan: 18. versu 37.

1. Reg: 20. ver: 32.

Ioan: 8. versu 32.

Ecclesi: 19. ver: 4.

to jest z Bogá/ słów Bożych słucha/ przetoż wy
nie słuchacie/ że z Bogá nie jesteście.

W tych słowach Pan kładzie rozdział między Synami Bózymi/ y
mi dyabelskimi. Tę z strony natury/ która we wszystkich od Boga jest :
strony złości y niewdzięczności ludzi onych/ którzy słachetnymi darami
Bóżymi wzgardzają. A przeto złością swą Szatanowi sę poddają. Lás
sę tedy człowiek obaczyć może / w którym ordunku jest/ jeśli w Bózym
w Szataniskim. Bo jeśli gardzi słowem Bózym/ y rozumie to być rze
 mało potrzebna / y mało pożyteczna : jeśli go słucha bez pożytku y bez
pożenia/ wřyma tylko á nie skutkiem : iáko máły pożytek z niego masz/ ták
iż inż możesz sam obaczyć/ do którego ordunku przynależysz: gdyż tylko oni
ogłosławieni/ którzy słuchają słów Bóżego/ y skutkiem przestrzegają go.
A między innymi to jest : że słuchające słów Bóżego prawdziwi/ y jego wypełniające/
powinowacieli/ że ten dar z osobliwéy łaski Bóżej mają / ále iáko na wiare Swięta
wypisanie to eschanijska/ ták y ná takie słuchanie słów Bóżych od wieku przeyżeni sa.
e rzeczy do rozumienia słowu Bóżemu wierzą/ którzy ku żywotowi Bóżemu od wieku przeyżeni
prawde w sębie przeto pismo swięte świadczy/ że P. Bóg otwierá sercá raczył ludzkiem/
ánów prawda w sębie y z pożytkiem słuchali słów Bóżego : iáko masz przykład w nie-
sę fałsem/ milicie Thiatirskiey imieniem Lidiéy : o której masz w Dziełach Aposto-
od nas Chyżes. Wielka tedy y zacna rzecz jest : wielki y zacny dar Bóży/ słuchać z chę-
wmy je oyciowa Bóżego/ á skutkiem wypełniać ie. Bo którzy z dwóřstwá/ którzy dla
o nas Pan Bóg wywycenia/ którzy dla smácznego czego wřyszenia słuchają słów Bóżych
lucyie. Czemu nie dobrze to słuchanie jest : Bo słowo Bóże niema być słuchané/ iáko slo-
y : Prawde w ludzkie : ále iáko słowo samého Boga. Wiece kto słucha słów ludzkiego
David swięty y inż Bóżego: ten pewnie z Boga nie jest: bo tu pan mówi: Kto z boga
uczyciel był/ słów Bóżego słucha/ nie słów ludzkiego. Słowo ludzkie jest przez słod-
Laská y prawda y doborzeczeństwá/ zwodzić niewinne sercá. Słowo ludzkie jest no-
Pan powiada/ Prořoków/ y nowych Ewángelistów/ którzy owoce łáčno poznáć : bo
la tego wrodziła rzeczy ludzkiem miłé / y podobające sę / pod każdy łokieć ludzki wez-
prawdzie. Powiá podkładają. Náuka ich niezgodliwa/ chwale Bóży niszczáca : Do-
le ludzkiem zani- Bóże rzeczy/ ku czci Boga zbudowane psuie : posty/ modlitwy/ czynno-
: że iáko posługueschanijskie tráci: Pismo swięte do swowolného życia obráca : Vrzes-
d swięte wřede d soba nie ciérpi : Sedziégo żadného miéć niechce : z nikim sę nie zga-
la : nie tylko w wolność Ewángeliéy/ w cielesná wolność obráca : pismo swym móz-
mła menawo wykláda / y do bluźnierstw swych obráca : stateczności żadney w tym
rórego miewa wáiac / ále dziś ták / intro inák ie wykládáiac : náostaték bluźnier-
Oycá y padł. Najestatowi Bóżemu nieprzepuszczáiac. Toć nie jest słowo Bóże/ ále
hustus p. ludzkie : á iż włáśniey názowe/ jest słowo Szataniskie. Takiégo któ-
zís gniw y cháiá sami siebie záwodzą do błędów rozmaitych / z którymi gina ná-
w wřóra. A nie zátrácenie.
Tam przystoi ták słuchać słów Bóżego / iáko nas Jakub swięty v-
bádźcie czynicielmi słów Bóżego/ nie tylko słuchaczami : osuławáiac
iebie : bo jeśli kto jest słuchaczem słów/ á nie czynicielem : ten będzie
ny meřowi/ który ogléduie twarz swá przyrodzoná w zwiérciedle : bo
aladawřy sę/ odsedł wnet/ zábaczył iáki był/ ie. Piékná przypowieřciá
hustus pokázuie słuchające náuk swych/ y wypełniające ich v Lukášá s.
ym Kápitulum : która tu ten wyklád zamkne. Každý który przycho-
imnie/ á słucha náuk moich/ á pełni ie : wkáże wam komu jest podo-
podobny jest człowiekowi buduiącemu dom/ który kopa głęboko y zá-
grunt ná opoce : á gdy sę powódz sřálá / obilá sę rzeká o on dom/

Luca 11. versu 28.

Acto. 13. ver: 48.

Acto. 16. ver: 14.

1. Theff. 2. ver: 13.

Ioan. 8. versu 47.

Rom 16. versu 18.

Isaie 30. ver: 10.

Ezech. 13. ver: 18.

Iacobi 1. ver: 22.

Luca 6. a ver: 47.
ad finem.

á nie mogła go ruszyć / bo był założony grunt na opoce. Ale kto słuchał / czyni / podobny jest człowiekowi / który buduje dom swój na ziemi bez fundamentu / na który przypada nawalność wody / y tudzież wpadł / y stał się podobny wielkiemu domowi onego. Lecz iż o pożytkach słowa Bożego / częstość sę potrzeby pisać : tedy do innych miejsc Postille czytelnika odsyłamy : teraz do dalszej rozmowy Licemierników y Szekrybów zakonnych przystępujemy.

Żali my nie dobrze o tobie mówimy / żeś ty E **Samarytan**

Matá odpowiedź Pharyzejska niewstydliva y złośliwa w potwarz / którą pospolicie radzi oni czynić / którym gdy prawdy niedostatek / tedy do potwarzy sę obracają. Chrystus Pan z ich spraw y nieprawności / wskazuje im to / że nie Synami Bożymi / ale synami Dyabelskimi byli : ponieważ sę z tego nie mogą wywieść : co iednak y trudno było : bo sprawy ich y nich pokazywały / że byli Kłamcami / y innymi sprosnymi grzechami poróżnieni : nie oczyszczeni sę z tego / ale to co byli dawno zwykli potwarzyć / Chrystusie mówić / powtarzając y pochwalając to w powieści tej gdy mówił Dobrze my mówimy. Jakoby rzekli : nie teraz ale dawno : że twoja natura / cuda nie z Bożkiej mocy są / ale z Szataniskiej : y przeto co tajemne rzeczy / a żeś serca ludzkie są wiadome / tedy nie od Boga to masz. Na to mówił przeciwko Kapłanom w Zakonie nauczonym Szekrybom / ludźmi bożymy Pharyzeuszom / w Sobotę wzdriawia / Zwolnienicy twoi ręką twoją / mywają wedle Zakonu przed iadłem / y przeto Zakonu nie chowają : znając że nie Żydowin jest / ale Samarytan : to jest cudzoziemiec z Assyryjskiej / rodu / którego z narodem twym w on czas przeniesion jest / do Samarytan / przedmiejście miasta Izraelskiego / kiedy Salmanasar Król Assyryjski / ród Żydowski zwalczywszy / do Assyrye w niewolę był przemiósł / Assyryjczyki w Samarye był osadził. Takim go tedy być nazywają : iakoby potwarz ludowi / że dla gwałcenia Zakonu nie był prawym Żydem / y przeto nie do niego Zakon trzymał.

A iżsiny przypomniał / iako Assyryjczycy byli przedmie miasta Izraelskie Samaryę opanowali y osiedli / tedy tak historye świadczą : że Salmanasar Król Assyryjski / Ożec Króla Izraelskiego siódmego roku nie placem / nie oblęgi w Samaryę / y dwie lecie dobywał miasta : aż go trzecię roku wziął. Wygnał tedy wszystkie Żydy do ziemi swej w niewolę / a swymi ludem osadził / którzy gdy ieli bezpiecznie w Samaryę mieszkali / y gospodarować / iako w ziemi własnej : przepuścił na nie Pan Bóg Lwy drapieżne / które bestye mordowały ie : tak / że sę przed nimi nigdzie osiedzić nie mogli. Przeto rade między sobą uczyniwszy postanowili / aby Boga Izraelskiego chwalić / iako czynili Żydowie / obywateli miejsc onego. Skoro tedy przyieli Zakon Mojżeszów / y pięćdziesiąt ksiąg jego : skoro przyieli obieranie / byli wolni y wyswobodzeni od bestyi. Wszakże że sę przedsie parali / wochwalstwem : acz nie tak znacznym iako poganie : byli y Żydów w omdliwości takiej / że z nimi żadnego obcowania nie mieli. A przeto ona nie była Samarytaniska / y której Pan Chrystus Zadał wody ku napięciu / y dnie Jakobowey / mówiła do Pana Chrystusa : Jako ty odemnie Żydem / dając pić chcesz / gdym ja jest niewiastą Samarytaniską : gdyż wieś że Żydowie z Samarytan żadnego obcowania nie mają / y brydzą sę nimi. Coby tedy wiedzieli Licemiernicy / że Chrystus Pan Żydem był / y Samarytan / o nim wyznawali / y do miasta swego wpuszczać go nie chcieli / dla tego Jeruzalem siedzi iako własny Żydowin : przedsie Pharyzeusowie aby go

3. Reg. 16. v. 24

Samaria Miasto na górze Sameron / od Amry Króla Izraelskiego zbudowane / abowiem ten kupił górę tę w Sameron / y na wierchu ię Miasto zbudował / przezwał Symeron / potym nazwano Samarią : to jest strażnica : tam też potym Królestwa stolica była Królów Izraelskich.

Iosephus libro 3. cap. 2. zowie ie Eutheos / zwano ię potym Ethesias. Jako świadczy Eusebius. Vide locum Iosephi & Chronicon Eusebii.

A gdy Birkana Biskupa Żydowskiego porażono / y to Miasto było spustoszone / znówu Herod ie przed to naprawił / y nazwał Sebaste.

...y obrzydlwym v pospólstwá wczynili/Sámárytanem go zwáli.
...li téz podobno y ono ná pámieci/ że Pan Chřstus miłosierdzié Sámá-
...istie wiecey zálecał niż żydowstie: á to w onym człowieku zranionym/
...y iechal z Jeruzálem do Jerychá/ y w padł był między lotry: ktorzy go
...wšy poranili: nád którym ani Káptan/ani Lewita idacy mimo oni zra-
...nego/ zlitowác syc niechcieli: áz syc nátráfil Sámárytan/ ktorzy syc nád
...zlitowal y wyléczyć dał. Zálecał téz Pan wdzięczność Sámárytanstá
...brodzieystw iego: iż dobrodzieystwá iego nád sobá czynioné/wdzięczniéy
...ymowali niż żydowie. A to w onych dziesiáci tředowátych/ ktoré był v
...wil:bo dzierwiec żydowinów wzdrowionych od nieg/ nie dali mu chwały/
...o ieden cudzoziemiec / to iest Sámárytan / ten wpadł na oblicze swoie
...g iego/ dawał mu chwałę: y przeto mowil P. Chřstus: Dziesiec ich iest
...scionych/ á dzierwiec tedy sa: nie nálaż syc żaden z nich / ktorzyby syc w-
...á dał chwałę Pánu Bogu/ tedno ten cudzoziemiec.

Baczyli to tedy wšytko Pharyzeusowie: że Sámárytany lepiéy zále-
Baczyli téz iż z nimi obcowal w iadle y w piéciu / y náuczał ich słowá
to/ y przeto Sámárytanem á nie żydem go názywáli: choć wiedzieli byé
żydowinem. Lecz ieszcze y wietše potwarstwo nan kładli/ gdy mowili:

Dyabelstwo maś.

Tie nowiná to iuż była żydowstím przelożonym/ że gdy ináčey poz-
te Pána nie mogli/ dyabelstwem go hrođili: y tym iednym pohydzieniem:
mke y cudá Pánstie wšytkim obrzydzali y spáćili. Lecz iako y piérwey
im tego nie ciérpiał: ale dosyc mocnémí wywody im to pokazowal/ że
iż z potwarzy mowili: tak y teraz te zmáze z siebie znośi mowiac:

**Dyabelstwa niemam/ ále mam w wczciwości
Oycá mego.**

Ná piérwszą potwarz/ ktorá żywot iego spáćili názywáiac go byé
Sámárytanem/ że nie Pan Chřstus nie odpowiedział/ dwie były przyczynie.
Naprzód/ pátrzył Pan ná wykład słowá Sámárytan: bo Sámárytan
śśému przetłumacza syc/ Stróż. Otóż iż był prawdziwym stróżem owiec
y miał byé iuż wiecznym stróżem ich / y do zbawienia y ná swięcie od
ód zachowánia/ zámilczal téy omowy/ aby Sámárytanem/ duchowný
niem był.

Dowtóré/ że iásna rzecz była v wšytkich obywatelów Jeruzolimskich/
lehemskich/ Kápernańskich/ y inšych/ że syc Chřstus Pan był narodził
Bethlehem: wychowan w Nazaret od Józephá y Máryey: mieřkal w
Kápernaum: tedy mu máło było potrzebá wywodu z tak iásnéy rzeczy/ ktor-
ani wyznawali ná pohydzienie Pánstie/ mówiac: Náz my nie znamy Oyc-
u o Józephá ciésle/ y Máryey matki iego: Názliż z Gálileey wrodzi syc
co dobrego? Sámí tedy to wyznawali/ że syc w Gálileey wrodził: zná-
Józephá domniémaného Oycá/ y Máryja Pánnę matkę iego: á wždy pel-
inawisici y gniowu/ smieli go zwáć cudzoziemcem y Sámárytanem.

Zámilczawšy tedy tego Sámárytaná/ ná to im odpowiada co syc iuż
to: áto chwały y czci božey/ ktoréy mu syc niegodziło zámilczéc/ gdy ia slo-
uźnierstímí śárpano: zástáwł syc o nie Pan Chřstus. A iednáť to dżi-
názec/ że Pan Chřstus y iego Apostołowie krzywdy swé / y własné ciáta
w doległosci/ y przenáśladowánie: á náostátek y mordowánia strómnie
eli: krzywdy Božey/ wstóczenia chwały y czci iego nigdy nie ciérpieli.
ab: y Pan Chřstus chwały y czci Oycá swego nie tylo mowa / ále y reka
Kościółá przedawáiacé y kupuiacé/ brónić raczył. A przeto y ná tym

Luc 10. a ver: 30
ad 36.

Luc 17. a ver: 11.
ad 20.

Żłym ludziem
to przyzwolta/ná
dobrze potwarzy
kláść/ y niewin-
nie ie obwiniać:
Tak wczynił Je-
zabel Kábetowi/
26. 3. Reg: 21. v. 10

I.
Chřstus Sámá-
rytan/to iest stróż
swoich wiernych.

2.

Ioan: 6. versu 42.
Matt: 13. ver: 55.
Ioan: 7. versu 52.

Ioan: 2. ver: 14

Christus ná pos-
twarzy nie zá-
zdy odpowiada.
Matt: 26. ver: 6.
Cap: 27. ver: 12.
Ludzie pogciewi
nie wšytkiemu
sye máia sprzeciz-
wić.

mieyscu czci Bóstwa swego broni/ gdy mówi: JA Dyabelstwa niema-
która omowa swa prosta a wczciwa omawiać sye raczy/ iáko człowiek do-
y nie podeyżrzany w náuce Szatánstiey. Gdyż to záwždy znaczna rzecz by-
y zataić sye nigdy nie mogła/ kto z Szatány/ y z ich náuką miał pos-
wanié. Czego iž żaden człowiek ná świecie w panie Chyustusie widzieć
dzieć nie mógł: przeto bez wšelákich wielkich zarodów/ prosta Tęg-
szczera potwarz im zbija.

Czytamy o Panu Chyustusie / że gdy nani niemále potwarz klá-
albo ná nie nie nie odpowiadał / albo prostym obyczátem niewinno-
Tęgatywa oczyszciał. A iž ná potwarz nie podczas nie odpowiadał
czy Ewangelia: że kiedy mu zadano aby Rosciól Bóży miał zepso-
we trzy dni záse go zbudować/ kiedy mu wiele zádawali winności
tatem náuczani w Zakonie/ Szerybowie/ y Pharyzeusowie/ milczał. A
przykład dáć raczył ludziom pocciewym y niewinnym: Gdy ie obr-
niewinnie/ y potwarz rozmaite ná nie kláda/ aby nie ná wšytko dwor-
powiedáli. Ale z onych sye rzeczy oczyszcáli / które część ich y dobro-
sklázie mogá: Jáśnie kłamstwa które im zádaia/ opuszczáisc/ gdyż ka-
twie poznać może kłamstwo y fáls sam przez sye / choć nani omowy
ies. Bywa též to/ że ludzie lekcy máto wáżni/ y podeyżżani/ wkładá-
ności ná ludie dobre/ zacné / y enotliwe. Tu sye ma dobry człowiek
żrzec ná to/ iesli ma odpowiedzieć sobie nierównému: aby wiecey sw-
wiedzia sam siebie nie zelżył/ a niż sye oczyszcít. Ma též y wto wey-
czym mu wine dáia: bo mogá tak lekkie rzeczy byc/ które niegodné
wiedzi. Tęgoc Pan nas náuczyć raczył / kiedy nie ná každé potwarz
nie každému kto mu ie zádaia / odpowiadać raczył.

Tuž sye pokazáto ponizey w wykladziech inszych Ewangelij
dowody Pan to pokazować raczy/ że on z Szatánem żadney spó-
miał / ale wšytko co czynil / dla tego czynil co tu mówic raczy / cz-
cá mego/

A wypćie mnie nie bęćili.

Jakoby rzekł/ chwaly Bogá Oycá sukam: vřad od niego
wložony wypelniam: A przeto was karze/ z vřynków Szatánstich:
minam żebyście sye vpámietáli. A toć zátym nieidzie/ aby ten któ-
czciwosci Bogá/ miał mieć spólecznosc z Szatánem: któzy karze y ná-
na ludzi/ aby sye wystrzegáli spraw Szatánstich: tenčí z Szatánem
madza/ ale iego sprawy burzy/ y mřczy. A gdyž ia to czynie/ że nie tyl-
sych/ ale y w was sámých/ Szatánstie sprawy karze: tedyc z Szatáne-
teczności żadney nie mam: y tym žem mu iest przeciwny / część czyni
mojemu / któremu sercá ludzkie gotuie/ Królestwo iego rozšerzam/ w-
mość iego wšytkim obřawiam/ wiáre iego w sercách ludzkih šezępi-
co Szatánowi wiele oděymuie.

Dwoiákim spůsobem ná křtál P. Chyustusów / ma byc od nas
Oycie niebieřti.

Napřód iáko Pan Chyustus w tym czynic raczył pocciewosc O-
mu / że zlych ludzi Pharyzeusów y Szerybów/ do pocztu Synów Bo-
přypuřczal: gdyž Pan Bóg sye we zlych kocháć nieračzy. Tak ch-
Oycá niebieřkiego czic / y wlařnie go Oycem nášym zwáć/ štrzežmy
bysiny wzłosciách Pharyzeystich nie žyli/ y žywota Chřesćjánskiego
šcia/ y wřetecznoscia grzechów/ nie plugáwili. A przetoć w modlitwie
řtiey / štoto Paná Bógá Oycem nášym miénimy/ wnet o to prošimy
přez šwiety žywot nář Chřesćjánski / imie Božé bylo w nas / y po

I.
Zli do pocztu sy-
nów Božých nie
naležá.

Matt: 6. ver: 9.

Wszystkich wiernych poświęcone. Bo o tym perwie wiédzimy: to Syn zlosliwy / czyni zelzywosc Oycu tu na swiecie: tak y my zloscia- asemi / zelzywosc czynimy Bogu Oycu nasemu: Ktory to chce miec za- po nas / abyśmy byli swietymi / tak iako on swietym jest. I nie spo- wamy sye / aby pirworodny brat nasz / wedle ciata Chzistus Pan / miał za bracia swa przyznac / gdy tego czynic nie bedziem / co on nam kazal: y tu na swiecie w tym pocztu wosc Oycu swemu czynil / ze zlych do Syno- iego nie przypuszczal: tak sye perwie y nam sstanie.

Nad to ma byc czcion Ociec niebieski od nas / wdziecznym przyymowaz postancow Bozych: ktorzy nam nie klanistwa Szatanistie iako phaz- siowie / ale prawdziwe slowo Boze iednostaynym wykladem / Apostol- podaniem zgodliwie powiedai: iednosci wiary Swietey Chzescijans- przestregajac / do nabozenstwa / Bogomodlstwa / ludzie naucezajac. Ta- kiedy przyymuiemy wdziecznie / y sluchamy ich: nie tylo ze Boga Oycy- ny: ale tez Syna iego iednourodzonego PAna Chzistusa / w nich sluz- ny / wdziecznie przyymuiemy. Bo tak o tym sam swiadectwo daie / mo- do Apostolow / y do ich wlasnych potomkow: Ktory was slucha / mnie- za: a Ktory was wzgardza / mnie wzgardza. A iz Licemiernicy y Szery- ie y w tym Boga nie wzcili / ze Syna iego Chzista Pana / y z nauka iego wdziecznie przyieli: Przeto Pan im mowi: Wyście mnie nie wzcili.

Czesć Syna Bozego wedle Bostwa iego: jest rowna czci Boga Oyc- O tym czytay wszystkie kósté Capitulum Jana Swietego. Tam nie tylo c / ale y wsechmocnosć Syna Boga Oycy PAna Chzistusa / rowna byc anielista pokazuie / czci y wsechmocnosci Oycowstiey. Wiare tez takze na byc w Syna y w Oycy / w tymze Capitulum vcy. Przypatrzze sye.

Ktorych jest iedna y nierozdzielna wiara / iedna czesc / iedna wsechmo- sc: Tychci jest / iedno y nierozdzielne Bostwo.

Oycy y Syna iego PAna Chzistusa / jest iedna wiara / nierozdzielna czesc / wsechmocnosć. Tedy ich jest iedno y nierozdzielne Bostwo.

Przeto tedy Pan Chzistus / mairac w wczciwosci Oycy swego wedle du poszednictwa tu na swiecie / o czesc swiata tego malo dbaic mo- do Zydow:

Nie szukam chwały moiej.

Szukać chwały na swiecie / jest to wrzód v ludzi nie vleczony: y ias- den napisal / ze niemasz tak Swietego czlowieka / Ktoregoby stodka- alty nie wwiiodla. A latwiey ludzie zacni / Panstwa y Krolestwa / a nao- et y zdrowie wzgardzaja: a niz chwale / albo dobra slawe: Ktorey kiedy- dobrze a pocztu wie nabyrwa y szuka: a naydzie ia: Bostie to jest zrzadze- y Bosti dar / na przyklad dobry y pozyteczny na swiecie dany. Ale sa tez- torzy / ktorzy nie z Boga chwały y slawy szukaia / y przeto sye dzivnych- zy waza. A iesli Ktory stan w tym wystepnieyszy jest / iako stan ludzi v- nych / Doktorow / Raznodziay: Wiec ten nasz dzisieyszy / tego nas nau- y moze: iako dla mizerney chwały tego swiata / wzeni ludzie / wiele w wie- swietey naszey pirwey zatrwozenia / a potym roztagnienia wczynili: za- in iako wielkie krwie rozlania Chzescijanstiey byly / y podzis sa / pelne te- historye. Takie pozytek przyniosla Chzescijanstwu / ta prozna chwala:

Oray tu Pan mowi: Nie szukam chwały wlasney: to jest nie szukam tego- wata chwały / iako iey wy Pharyzeusowie szukacie / we wszystkich sprawach- ych: za Ktora iuzescie rozili swa zaplate. Moia chwala na swiecie / z- teray nauki y y z fczerych spraw moich nie zginie / bo ia Ociec moy ma- racy swey. Bo ten

Leuit. II. ver. 44.

2.
Wdziecznie przy-
mowac postance
Boze powin-
niemy.

Luc 10. ver. 16.

Aneas Sylulus,
Histo: Bohemi:
cap: 65.

Jest ten który szuka (mojej chwały) y sędzi.

Daniel: 7. ver: 14.

Deut: 18. ver: 18.

Ioan: 12. versu 43.

Ioan: 5. ver: 22.

Psal: 42. versu 1.

Jerem: 20. ver: 12.

1. Reg: 24. ver: 13.

Ioan: 14. versu 6.

Ioan: 8. versu 32.

Ioan: 1. versu 17.

Matt: 22. ver: 16.

Ioan: 14. versu 6.

Ioan: 18. versu 37.

Ioan: 8. versu 31.

To jest / Bóg Oyciec pomści sye wszystkim krzywd moich / będzie w was / nieuczciwość moje. Memu człowieczeństwu od niego na chwał / część y Królestwo / iako Daniel prorokował : Który wy żyćci waszemi / nigdy mnie nie odeymiecie. A iż mie y słuchać niechceci / cie już dekret na sye uczyniony / y w Księgach MOYZEJOWYCH napis / kto nie będzie słuchał Proroka / z posrzedu was / od BOGA wzbudzi / MOYZEJOWI równego : nad takim Bóg mścicielem być ma. Otóż w / rzy wiecety miłujecie / chwałę ludzką / a niż chwałę BOGA / już macie / sad / na was uczyniony.

Słowa te / które Pan mówi tu raczy / że sam Bóg szuka chwał / dzi o nie: sa słowa własnie wszystkich wybranych / którzy sławę swą / w / Panu Bogu zlecać mają / y mówić często mają te słowa : jest Pan B / ry sławy mey przestrzega / y ścąc się ię sędzić będzie. Także każdy cz / hardy / pysny / niechay to ma na baczeniu / że sława od Boga przod / A iż dar Boży jest / przeto Bóg on sędzić każdego będzie.

Lecz iako sye to zgodzić może / co CHRYSTUS Pan mówi raczy : Oyciec nikogo nie sędzi / bo wszystkim sad powuczył Synowi : A tu zaśa / wi : że Oyciec będzie sędził / o złe wważenie części chwały Synowskiej / sye tak lanie solwite. Oyciec sędzić nikogo nie będzie w on dzień / powsechnego sadu / czasu powstania y smartwychwstania naszego : / sad / człowieczeństwu CHRYSTUSOWEMU od niego / wszystkim iest zlecon. / sadem rozsądku / którym zli od dobrych / rozdzeni y rozdzieleni sa / sprawy / od dobrych spraw / sędzi zawsze Bóg Oyciec. O który sad / niekiedy prosił : sędz mie BOŻE / a rozemay sprawy moje / z narodu / sobie swietobliwosci niema : od człowieka złego y zdradliwego wyba / O którym też y Jeremiaś mówił : Ty Panie zastępow / który spraw / sędzi y do świadczasz wnetrznosci y serca : niechay ogladam pom / twego nad zlymi : bom tobie obiawil dolegliwosc moie. Tak tedy / miey te mieysca pisma S. które sye być zdadza niezgodliwe / a niezbla /

Ostateczna nauka / kiedy Pan CHRYSTUS swoje krzywdy Oycu swemu / rozsadek porucza / iest ta. Abyśmy krzywdy nasze Bogu wszechmoga / rozsadek dawali / a z Dawidem swietym mówili : Niechay będzie sędzi / dzy mna y toba Bóg : A niechay sye pomści krzywdy moiey Pan Bóg / toba. To mówił Saulowi Królowi / którego niewinnie przenaślado / o zdrowie przyprowadzić chciał.

Zaprawdę zaprawdę / mówię wam /

Jest to Pánstkie poprzysiężenie : bo on sam był prawda : przez / przez tego iniego prawde mowy swey im pokazuje / iedno sam przez sye. / prawdzie mówi sam PAN / wfaćcie prawdzie / a prawda was wyswol / Kiedy prawdzie wfać kaze / tedy sobie wfać kaze : Bo taksa y prawda / Jezu Chrysta stala sye. A iż on sam był ta prawda / samis Licemierney / przyiaciele jego / o nim to wyznali / mówiac : Mistrzu wiemy iżes prawd / y drogi BOŻEY w prawdzie wzyfi. A przetoż sam Pan mówi raczy : / iest droga / prawda / y żywot : Pytasi czemu : Odpowieda sam Pan : / na to przysedl / y dla tego narodzilam sye na swiat / abym wydawal / dectwo prawdzie. A przeto y wy iesli trwac bedziecie w mowie moiey : / dziecie prawdziwie Zwolemti memi / a vznacie prawde.

Tu tu nie mówię o prawdzie tego swiata / która tak mądzy wypi / że iest porównanie rzeczy do rozumu. Dawając w tym znać / że rozum

y) y sadzi.

czywd moichy

stwu od niego

al: której wy

uchac niechce

sefowch napu

OGA wzbudz

ma. Ocoż w

ja; iuz macie

og futra chwa

sy sławę swa

a: iest Pan B

Takie każdy

Boga przodk

ie.

mówić raczy

mowi: A tu za

ly Synowstwy

w on dzień ofi

tania náfego:

tek iest złecon.

ezdzielenia /

O ktory sad

ore / z narodu

plowego wyba

/ ktory spraw

gladam pom

ie. Tak te

plowe / a niez

wde Oycu sw

wspedmogac

zy fałsem syc bzydzi: a prawde / to iest prawosć miłnie.

**esli kto mowe moje chować będzie / śmierci nie
błusi na wieki.**

Przypatrz syc podaniu PAŃSTWEMU / drogi zbawienney. Mówi na
gim miejscu: każdy który żywie / a wierzy w mie / nie umrze na wieki, A
kto nierozumiał / że dosyć wierzyć: Patrz / co do wiary PAŃ przykłada
niemu / iż mu potrzeba nauki PAŃSTWY / nie tylko słuchać / ale y pilnie iż cho
wa. Ocoż w
ja; iuz macie
to tu może przypomniać / one miejsca z pisma / które wiare w CHRYSTA
ia / bez uczynków martwa czynią: gdyż żył człowiek / czyni nieustawicz
nawy: a który rozsiewa sprawiedliwość / iest mu zchorwana wierna za
a. Gdyż też y w ten czas przyacielnia CHRYSTA PANA będziemy / y ieste
gdy przykazanie iego chowamy.

O wieczney śmierci iż tu Pan mówi: nie rozumie o tęg czesney y cieles
ale rozumie o duszney / która zatraceniem na wieki / zawždy umiera: a
iż okrutna śmierć: y zowie iż pismo / wtórą śmierć. A iako stroga iest y
utna / tak nam wiernym wiekta pociecha być ma / że za chowaniem słów
uśta PANA / y iego rozkazania / nad nimi żadney mocy nie ma. A iż to iest
erę gorzka / y wieczna / duszna: tedy pismo święte cielesna śmierć snem zo
y sam PAN CHRYSTUS także iż krzćć raczył / gdy od umarły y umarł
zesał.

Ale przypatrzmy syc co mówia na te mowe PAŃSTWA Żydowie.

terazemy poznali / iż Dyabelstwo masz.

Jm więcej Pan skromnem słowy swemy lud on przywozić / do v
plowego wyba / chce: tym oni więcej bluźnią PANĄ / y Czartowską wolą
/ który spraw / y niewyrozumiały PANĄ / o iakiey śmierci mówił: ieli mu
gladam pom / sja śmierć Abrahamowe przypominąć.

**Abrahā umarł y Prorocy a ty mówisz / iesli kto mo
mowe chować będzie śmierci nie błusi na wieki.**

Tak ten dowód przeciw PANU wywodzili: znamy iuz naukę twoie
yższana: czego tak dowodzimy: ABRAHAM / y PROROCY / mówili z Bo
n / y iego rozkazanie chowali pilno / a vždy pomarli: iesli słowa Boże od
ierci ich zachować niemogły / iakóż słowo twoie może to uczynić? Czy ty
tyż BÓG / który ABRAHAMĄ Oycą náfego słowy swemi / od śmierci
achował? ABRAHAM niemógł nikomu ani sobie tego dać / aby nie v
l / a ty to uczynić chcesz: toś tedy ty wietysz niż ABRAHAM / który od śmierci
owować obiecuiesz? ABRAHAM był narodu náfego głowa / y myśmy dla niez
ud Boży wybrany / a o sobie tego nie mówił / y ludziom tego nie obieco
ł: a wiemy że był wybranym naczyniem BŹYIM: cóż ty masz tym ludzi
mieć y im to obiecować / co iest rzecz niepodobna?

To te złe ludzie pohania / że widzieli iż Pan Chrystus Szatany wyga
z ciał ludzkich / którzy moc iego wyznawając / y przeciw syc tęg niemo
synem go bożym wyznawali: nieściemno im to było: a vždy iednak śmie
potwarz na PANA kłasc / aby SZATAŃSTWO miał / który Szatanom ro
chował.

Pierwéy gdy go cudzoziemcem y Samarytanem zwali / mówili: dobrze
mówiemy / że Dyabelstwo masz: a teraz mówia / Terazemy poznali że
Dyabelstwo masz. Nieznali pierwéy / dopiero teraz powiadają że poznali.

Czemuż

Ioan: II. ver: 26.

Prou: II. ver: 18.

Ioan: 15. versu 14.

Apoc: 20. ver: 6.

Ierem: 51. ver: 39.

Matt: 9. ver: 24.

Ioan: II. versu 11.

Czemuż nieznajoma rzecz twierdzili: Prawie ich zły umysł/ zła myśl/ niewiśne serce sye pokazuje/ y potwarz szęera y bezbożna / gdy rzecz niewiadoma za pewna powiadałi/ y na Pana is kładli.

Czymże sye czyniś.

¶ Pan Chrystus powiada im/ że Oyca swego chwale szuka/ y od Ducha przyśedł / y mowa iego nie była mowa iego / ale Oyca który go posłał a on przedsie to temu zadawała / iakoby on Bóg a Oycec Pana Chrystus w nim nic niewiedziat: y iakoby go tu nie posłał na świat: ale żeby on y o Szatana złego był/ y iego naukę wczyl: A przeto z onemi go porównała o których Pismo święte wstarym Zakonie przez Proroiki mówiło: Z sił Bożym sili a iam ich nie posyłał / y przeto nu samemu władza te przyśiada/ gdy mówi/ Czymże sye czyniś?

Jerem: 23. ver: 21.

Isaia 25. versu 8.

Rom: 6. ver: 23.

¶ Obiecował Pan Chrystus / iako prawy Mesiyaś to wypełnić w wiekach swoich/ co Izaias Prorok o nim był napisał: że miał stracić śmierć wieki: y przeto tu mówić raczył do Żydów: Jż ktoby mowę iego chwałę miał mieć żywot wieczny: y śmierci znać nie miał: Nie oney cielesney śmierci na pomste grzechu Adama pierwszego Pan Bóg na każdego włożył śmierci duszney / którą grzech sprawiue pierwey dusze odłączając od ciała/ a potym is do wiecznego piekielnego zatracenia dawaiać. Od tąd śmierci Mesiyaś on obiecany/ wszytki wierni swe wybawić raczył/ y go czas wybarwia: Przeto że grzech y zapłata grzechu śmierć wieczną trzeci raczył. Otóż iż oni tylo na śmierć cielesną patrzyli/ od której Żydzi go Proroek/ na ostatek y Abrahama próżnym być nie widzieli: przeto z wieniem Chusta Pana w siebie wważiać/ rozumieć o nim/ żeby ku swęy chwale te słowa mówić miał/ które o wiecznym żywocie/ y nie o wstygu śmierci / powysięy mówić raczył: A przeto nu mówi: Czymże sye czyniś. Jakoby rzekli/ za my niewiemy skades iest? Z kogós sye wrodził: nie znamy Maryey Matki twęy y Jozephá Oyca: Zaż niewiemy / że Galiłcey poszedł y Galiłcey iest? A iednak baczymy/ że nad swe życie łanie y nad swój stan niepodobne rzeczy obiecuieś.

¶ By byli do tego baczenia wiara swa przysć mogli / żeby byli posiadectwá mocy świętey iego/ która czyni nad niedostatecznymi chwałami y niedostępnymi: poznaliby byli/ że Bóg Oycec uczynił go był takim y że każdy przez wiare iego/ za mocą iego żywie na wieki: a że nie sam sye Chrystus Pan czynił tak mocnym zwycięzca śmierci: Ale Oycec wieczny wniósł go dawca żywota/ y tam go w iego cztowieczeństwie wieczną chwałą ozdobił: co iednak im Pan przypominać raczy gdy mówi /

Jestliżec ia chwale sam siebie/ chwala moia nie iest: Jest Oycec mój który mnie wielbia / Ecce go wy Bogiem waszym być powiedacie rć.

Philip: 2. ver: 6.

¶ Jakoby rzekli: powiedzialem wam wysięy / że ia chwale moiey nie szukam: Ale iest ten który sądzić o nie będzie. Przeto wam y teraz powiedam / że Oycec mój mnie zdoła wśelaka chwałą/ nie tylo w cztowieczeństwie rodu im/ w którym sye wniósł/ kształt albo forme Bożą uczyniwszy w kształt albo w formie cztowieczey: ale też wieczną chwałą bez początku wśelać go/ y bez dokonania / mnie tą chwałą zdołać raczy. Bom nie sam sye wniósł tym czymem iest: Ale z Oyca swego tym iestem.

Ioan: 17. versu 5.

¶ Bo iżem iest Synem wiecznym iego: z Oyca to mam/ bom z niego przyśedł od wieków wiecznych. A przeto wielbił mnie sam w sobie chwałą/

delig

myst/ zla mysl
gdy rzecz m...

wały sukany ob
ktory go postala
Pana Chrystusa
iat: ale żeby
mi go porówna
i mówilo: Z
wladza te prz...

to wypelnic w
niat stracie sm
mowe tego ch
te oney cielesn
tazdego wlozyl
taczaiac od pa
waic. Od t
awic raczyli/ y
u smierci w
yli/ od ktorey
dzicli: przeto
nim/ żeby ku
wocie/ y nie o
wia: Czymże
ogós syc wrodz...

nie wiemy/ że
ze nad swe
i/ żeby byli po
taczynymi cho
go był takim
je nie sam syc
Decie wieczn
e wieczna chw
/

moia nie
elbia/ fa
cie re.

am/ bom z niego
sobie chwala

em miał u niego pierwszy niż jest świat stworzon: która chwala chwala
Aniołowie/ wiedząc/ że mnie tylko samemu ona własność synowstwa przy
zy: o której sam Ojciec do mnie mówić raczy: Syn mój ty jesteś/ i am
is wrodził. A to dziś wykładając o Synu wiecznym Bózym / Pisano
te wsem wiernym objaśnia: że pierwszy niż ziemia była / pierwszy niż prze
/ albo głębokości / pierwszy niż intrzenta była stworzona: w Bogu Oj
syn jego jednorodzony wrodził syc. A ten jednorodzony Syn y wieczny
aty oycowski był w tym człowieczeństwie przezeń przyietym sprawca
aty jego przestrzegając. Przeto też znaczne rzeczy są / iako Bóg Ojciec
Syna swego wedle człowieczeństwa uwielbić/ y chwałę wieczną wsta
raczył. Gdyż wszytek świat z obywatelami swymi/ nie tylko zezna/ y wi
inu Chrystusie: ale też iemu chwale / y cześć czyni y wyrządza. A iako
el święty pokazuje/ * że wśelając kolano na imię tego kłeka/ nie tylko po
posć iemu wyrządzać / nie tylko posłuszeństwo rozkazaniu tego czyniac/
o na chwale y służbe jego miłośności bezodrzec darować: ale też wsta
w w nim pokładając/ y jego o wspomóżenie wstańcźnie żądając y pro
Toc jest uwielbienie Ojca onego/ którego nie prostym oycem rozumieć
ale on to Ojciec jest Chrystusa Pana/ który był Bóg żydowski. A Bog
owski on był / który stworzył rzeczy wszytki widome y niewidome/ iako
yż w pierwszych Księgach to opisuje. Ten tedy a nie inny jest Ojcem
urodzonego Syna swego/ Pana a zbawiciela naszego Jezusa Chrysta.
tym nie cudzoziemskiego Boga pokazuje być Ojcem swym / ale Boga
owskiego. Ale niedziw że Syna Bóżego poznać nie mogli/ gdy y Boga
czego syc odwoływali/ y którym syc ścycili y tego nieznali/ iako im to
wymawiać raczy/ mówiąc:

Niepoznaliście go.

Żnać że niewiadomość y nieumiejetność Bóży wmyśli ich była za
ła: przeto do poznania prawdy Bóżej/ tak byli twórcy y zakamieci/ że
w Bóży ch które czynił w Synu swym/ namniży poznać nie mogli: zna
ni Pana Boga / iako wśech rzeczy stworzyciela: y wyznawali go Pa
sprawca wszytkiego świata: ale w tym go nieznali/ że Messyasa któ
Synem Bózym znać niechcieli/ choć go już przed sobą baczili/ y cu
Prorocy w Messyasu być opowiadali/ iasnie widzieli/ że chłomi cho
otworzyły syc przez Pana oczy ślepych/ wśy głuchych że mocą Pańską
ty/ re. Toć już mogli poznać sprawy Bóże w Messyasu.
Ale patrzą iako Pan oziębła y zaniegadał znajomość żydowską/ która
o Panu Bogu a oycu swym/ nieznajomością zowie. Czemu to? La
przyczyna. Bo tak P. Bóg niedbałce / y te którzy oń mało dbała w pi
S. zwać raczy/ iż są nieznajomcami jego: bo iednak mało na P. Boga
ac/ wszytki sprawy swoje tak czynią / iakoby Boga stworzyciela swego
nali: y przeto Pan mówić raczy: Izrael niepoznał mnie: to jest / choć
na / mna syc ścyci / ale mnie zaniegadał. Czemu? Temu iż wśy mie bo
wyznawata: a sprawami y czynkami swymi mnie syc przą. Na tedy
ieć przed oczyma Chześcijanin: a obawiać syc zawždy tego/ aby za nie
stwem jego nie mówił mu Pan / co tym żydom mówi: Nie poznajes
i / a ścyci syc im: w wstach go masz / a wiara obledliwa z spróśnięmi
wami przyś syc go:

Alle go ja znam.

Żaden niezna Ojca iedno Syn: y Syna iedno Ojciec: y Ojca poznać
może iedno on któremu Syn obiawi. Otóż prawda wieczna Pan Chri

stus/ y

Psal: 2. versu 7.

Prou: 8. a ver: 22.

ad 32.

Psal: 109. versu 3.

Phil: 2. ver: 10.

Genes: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

De: 1. ver: 1.

Ioan: 8. versu 55.

stus/ y ona znátomosćią Oycá swego znal/iako syn iego bez poczatku iego urodzony: y ona znátomosćią / że bedac tu ná ziemi wola iego we nim pełnił y iego chwały przestrzegał/imie iego wšemu swiátu obiasnił tak iż go Żydowie nieznali: y choć sye imieniem iego śczyli/przed sie klamali byli: y ten Tytuł od Pána odniesli. Ale żeby poznali iakim sposobem Synem onęgo Boga Oycá/zataić im tego niechce / y inż o wieczności i noštwá swego im powiadaie/mówi do nich:

**Abrahám Oyciec wasz / požadał tego aby był
dział dzień mój/ widział y zdołił sye.**

Ioan: 8. versu 39.

Abrahámá tu Oycem ich zowie/ nie z strony iego wiary y cnoty by miała być w nich/ale z strony krowie: bo wiary y cnoty Abrahámowi naśladowali/ y od uczynków iego dalecy byli: y przeto im mówił Pan Iście Synowie Abrahámowi/czynicieś uczynki Abrahámowe: to iest bóg tak cnotliwi iako Abrahám/ cnotliwéy wiary/ dobrych spraw / ale pró téy przyczyny Abrahámá Oycem zwac mieli: bo im to y Jan Krzcićel czy wymiatawał/ że próżno mieli mówić / aby Oycá Abrahámá mieli: i iściorczy wiecéy naród byli/ iadu y złości pełni/ a niź Abrahámów.

Matt: 3. versu 9.

Narodem sye
śczylić/ iest pró
zna chwala.

O kiedyby y w nas w Polsce spraw przodków/ domy ślácheckie swac: cóżby sye takich znalazło/coby im tak mówić sye godziło: Jesliś tak zacnego narodu: cnot twoich przodków naśladowy: Aza niewięd czego sami nie czynimy / tego naszym zwac nie możemy: Żydowie ni gli cnotliwych spraw Abrahámowych sobie przywłaszczac/ bo od nich d byli: cóż owi czynią/ ktorzy sye przodkami śczycać/ od cnot przodków róni we wšytkim/ y wedle swiata/ y wedle Boga są: bo ani meštra wiary przodków swych naśladowia. Lecz tak przodki swoje wspominać iako y Żydowie: bo oni Abrahámá Oycem zwali: Co iednak było wed du y krowie: ale wedle spraw cnotliwych nie było.

Ioan: 1. versu 7.

1
2. Cor: 6.
1. Theff: 5. ver: 5.
Rom: 13. versu 12.

Genes: 2. versu 15.
Abrahám z onych
był/ ktorzy o obie
tnicy wiedzieli.
Genes: 12. ver: 1.

Požadał tego aby był widział dzień mój / przysćie swoje ná swiat odtupienie naše Pan Chriftus tu dniem zowie/ ktoré Jan Krzcićel prz dzień iego nazwał swiatłością. Bo to przysćie Pańskie dla odtupienia śiego/wšytki ludźie oświećilo. A Paweł swiety nazwał go dniem zbawienia y nas wierné zowie Synami tego dnia: a to w tym/ktedy uczynki swiata obłoczemy/ a ciemności sprawy zamiatamy. Tegóž dnia zbawienia Abrahám požadał widzieć. Bo z onych był / ktorzy nasienia błogosławioł ktoré miało skręć głowe wężowe oczekawali. Pragnął tedy aby to nie było przysćie rychło / a to obiecane zwycięstwo z węża staręgo Szatan otrzymało/ y wšytkiemu narodowi ludzkiemu żywot y zbawienie dało. A iź požadał widzieć takiego dnia zbawienia: był posłuszen Pánu Bog wšytkim iemu wfał/ iemu wierzył / y ná roszkanie iego po swiećie sye wyszedł z domu y z narodu swiego.

Augustinus.

Chrysostomus.

Theophylactus.

Dzień mój wy
klada.

Przypatrz sye co Pan mówi / że pragnął widzieć/ nie inšęgo dnia dnia Pańskiego/ boć nie nowina mu było patrzeć ná dni ludzkie/ ná po ludziem dané: ale mówi że dnia Pańskiego pragnął: to iest času nán nego/ y dnia onęgo/ ktoręgoby Mesyáš Chriftus ná swiat przysedł/ wiara czekał/ czekaie pragnął / pragnac posłuszeństwo wšelakie Pánu rzaadzał/ y iemu nádz przyrodzenie wierzył.

Kiedy Chriftus cierpiał. Dnia tedy mełi Pańskiego pragnął. Lecz rzecz iest/ żeć kto pragnął Mesyáša y zbawiciela/aby ná swiat przysedł/ dyc pragnął wšytkiey sprawy zbawienney / która sye w nim stała: boć

był p.

o bez początku / by był nie cierpiał : próżnoby był cierpiał / by był nie-
wychwał : próżnoby był zmartwychwał / by był nie wstąpił do nie-
bez pożytku wstąpiłby był na niebios / by był nie spuścił ducha Świę-
serca Apostolskie / y wiernych inszych. Kto tedy pragnął dnia / albo
zyszcia y narodzenia Mesyasa : pragnął y meki jego : kto wierzył że
zyszc na świat / tedy wierzył / że y odkupić świat miał / y tak struszyć
złotego / y potępionego śatana. A zątem iż pragnął tego Abrah-
aby widział wcielenie y przyscie zbawiciela Syna Bożego : tedy pr-
widzieć / wśytkich spraw zbawienia / nam przynależących. A iż zapalił
pragnął : cóż otrzymał : Powiada Pan Chrystus:

Widział.

W piśmie świętym to słowo widzieć ma rozmaite wyrozumienie.
Iapzód / widzieć oczyma cielesnymi / 1. Regum 16. versu 7. Samuel
człowiek widzi rzeczy otworzyste.

Drugim sposobem to słowo / widzieć / rozumie się / za wyrozumienie / i-
wiel święty to daie znać gdy mówi : Ogladay / to jest wyrozumieć / do-
firogosc Bożę. A Chrystus Pan widział / to jest / wyrozumiał / myśli

trzecim sposobem / to słowo widzieć / w piśmie świętym wyklada się / za
nadszedzenie : iako w onych słowach masz rozumieć : kto chce oglądać dni
y : Aza niewie : to jest : kto się chce doświadczyć dni dobrych. A v Malachyasa : O-

czcie co jest między sprawiedliwym / y złośliwym : to jest doświadczyć się.
zwartym sposobem to słowo widzieć w piśmie się rozumie / za ostrzegac
to v Marka świętego / widzieć / czuwać / y modlić się. Tu widzieć / za o-

badzić / rozumie się. A v Lukasa świętego / widzieć / a wystrzegaycie
omstwa : także y na inszych miejscach dosyć / tak wykladać potrzeba.

czwartym tym sposobem / Abraham dnia Pańskiego nie widział. Bo ani
cia cielesnymi / ani rozumem / ani doświadczeniem / ani baczeniem / wi-
nie mógł : gdyż on dwa tysiące czterdzieści y czterzy lata / przed Chri-

stianem na świecie żył. Widział tedy innym sposobem.
Iapzód / nie cielesnymi oczyma / ale oczyma wiary : a to won czas kie-

dziano mu od Boga iż z tego nasienia miało wynieść błogosławieństwo
jego świata : tam iuz miał objawienie iasne / o Mesyasu / iż z tego

on narodzić się miał / a nie prosty człowiek / ale Bóg y człowiek : y prze-
dy stał sługę swego / aby przywiódł Zonę Izakowi synowi swemu / Z-

potamię / mówił do niego : Włóż rękę swą pod biodro moje / a przysięż
przez Pana Boga nieba / y ziemię / że. Tam Abraham / gdy służył / pod bio-

przez Boga przysięgać kazał / dawał znać duchem Proroctw / że
biodro jego narodzić się miał / a przesi świat miał iemu obiecane bło-

gławieństwo otrzymać.
A kto widział Abraham dzień Pańskiego na świat przyscia / w on

tedy znakami widomym / y wskazowaniem widomym iemu się wskazał /
aby wrząd pośrednictwa swego / który na sobie odnosić miał / nie ty-

Abrahamowi / ale y inszym Oycow świętym pokazując : y przeto gdy So-
miała każn za złości swe odnieść / Syn Boży Pan Chrystus / w figu-

zech Anyolów Abrahamowi się pokazał : y dla tego Abraham choć
nie widział / iednemu czesć y chwale dawał / y Panem y Sedzią wśytkiey
nie jego nazywał. Widział tedy w ten czas iuz Abraham onego Anyola

mentu / Anyola oblicza Oycowskię / abowiem temi przemiankami /
oroków przysły Mesyas był nazywan. A widząc oczyma cielesnymi
przył / że czas przysć miał : Iż ten kthory się przez figure iemu pokazał /

Rom: 11. ver: 22.
Matt: 9. versu 4.

Psal: 33. versu 13.
1. Petri 3. ver: 10.
Malach: 3 ver: 18.

Marci 13. ver: 33.
Luca 12. versu 15
1. Cor: 10. ver: 12.
Ephes: 5. ver: 15.
Philip: 3. versu 2.
Secundum Euse-
bii calculum.

Abraham iako
widział dzień
Pański.
Genes: 22. ver: 18.

Genes: 24. ver: 2.

Genes: 18. versu 1.
2. 3. 25.

Malach: 3. ver: 1.
Isaia 63. versu 9.

z iego krwie y narodu ná swiat miał zawitać y w błogosławieństwie wszytek ludzki.

Gen: 21. v: 3. & 12.

Potrzenie/ widział Abrahám dzień Pánstieho przyscia w on czas dy mu sye Izaak narodzil: bo iuz pewnie wiedzial/ ze w nim sye miało błogosławienstwo od Boga obiecané/ gdyz on byl: w którym sye boz tnice zyscie miały.

Genes: 22. a ver: 1.
ad 14.

Poczwarde/ widział nie tylo dzień przyscia Pánstieho ná swiat/ y dzień meki Pánstiey: a to w on czas/ kiedy prowadzil z rostazania go/ syna swego Izaaka ná górę Morya/ aby go ofiarował. Tam Izaak dwó ná sobie / aby ná nich byl ná ofierze zgorzal: iako Pán Chrustus Krzyz/ ná którym za nas test ofiarowan. Tam tajemnicá meki Pánstiey Abrahámowi/ wszytká byla w duchu oznaymioná. Bo iako Izaak zyskal/ a baran byl zań ofiarowan: tak Pán Chrustus/ ile Bóg a Syn dżiwy Bozy/ Bóg z Boga/ ná krzyzu nie cierpiat bolesci smierci/ ani ale ofiara wszytká sye ná czlowieku Chrustusie wypelnila/ iz czlowieczego iego iako owca dana ná ofiare cierpiato: y iako baranek przed mordni sie zamilczalo/ y nie otworzylo ust swoich. Tak tedy Abrahám w wierzé y w duchu swietym/ y dzień przyscia ná swiat Chrusta Pána Bozego/ y dzień smierci iego.

Isaie 53. versu 7.

Coz czynil/ gdy to tak z Bozego dobrodziejstwa widzial:

Z dżiwil sye/ albo radował sye.

Isaie 7. versu 9.

Wierzyć w Pána Chrustusa/ widziec iego test. Dżiwować sye w wómi iego / test czemu: y iesli ich prawa wiara nie ogarne czlowiek/ wówaosy sye/ w rozumie vstać musi. A przeto one słowa Izaia sa przed oczyma násemi być máta: Jesli nie wwierzycie / nie wyrozumiecie. Tiedziw tedy ze sye Abrahám dżiwował tajemnicy Chrusta Pána w ól w Panny czystey żywot / národzenia/ ná swiecie w bogiego zycia/ me krzyzowania/ zmartwychwstania / y wniebowstapienia: wszytko to kó czlowieczego rozumu: bo dżiwować sye temu moze czlowiek/ y wierzy ru Bozego moze: ale wyrozumieć nigdy nie moze.

Niektózy wykládáia: wrádował sye: y nie z dógi ten wyklad iá to wiemy sami z siebie / iz czego dlugo požadamy y dlugo czekamy: sa rádoscia y z weselem to przymiemy / gdy tak dlugo czekány z stawamy wczestnikami: y im z wietia zadza czego pragniemy/ tym zw weselem to przymiemy. Takze téz rozumiemy o Abrahámie: Z chucia pragnal widziec dzień P. Chrusta/ gdy w Duchu wiara/ y figu ze w wrodzonym Synie Izaaku ogladal: byl temu pewnie niepoma

Byl rad dla tego / ze widzial w Duchu/ swoje y wszytkich ludzi nie/ w tym to błogosławionym nasieniu Pánu Chrustusie:

Byl rad: iz mu to Bóg obiawil: on Wyćiec wieczny/ co w wype czasu po nim być miało: y iako národ ludzki przez Syna swego oswob

Byl rad y w on czas/ kiedy to Pán mówic do Zydów raczył: Bó żywy dusia/ pelen Duchá Proroctieho nietayno mu to bylo/ ze byl iuz ciel przyszedl/ y ciešyl sye: to wiedzac/ ze predko zbawienie iego przybl miało y wybawienie z Limbu/ albo z zatrzymánia do wiecznego żyw

Rzekli mu tedy Zydowie: Piedziesiat lat i
niemasz / a Abrahámas widzial.

Té słowa mówia Zydowie/ dowodzác to rzecz być niepodobn Abrahám miał widziec dzień Chrustusów: To test Chrusta Pána

...cie. A dowodza tego iegoż własnymi laty : iakoby rzekli : Abrahám iuz
...tysiacá lat iako vmárl minelo y wiecéy : a iakóž to rzecz podobna/ aby
...ial widziec dzien twóy : To iest żywot twóy/ y ciebie? Co iednak we-
...zumu y baczenia grzeszy mówili : ale wedle Duchownego wyrozumie-
...ladzili : gdyž Abrahám nie cielesnym okiem/ ale Dusznym wiary swéy/
...ta Pána widziat.

Chuzostom swiety miasto piecdziesiat lat / czyta czterdziesci. Irene-
...ego mieysca PAna Chrysta rozumiat miec lat blisku piacdziesiat : na-
...mas gdy te rozmowe z Żydy mial. Lecz Chuzostom Swiety nieinaczey
...mial liczby pomienioney iedno tak/ iako w Ewangeliey napisano. Ale o-
...a syc sstala pisarzmi nie vmietnymi/ którzy miasto piacdziesiat/ czter-
...i w niektórych Exemplarzach byli napisali. A opinia Ireneusowa/
...iest przeciwna wszystkim Ewangelistom máto wazna y wszystkim byc
...Bo Żydowie widzac Pána w obyczajach statecznego / w osobie powa-
.../ na twarzy spánialego / w rozumie wczoného/ w sprawach y w cudach
...awie statecznego : lat blisku piacdziesiat byc iemu przyezytali : choć
...czas/ trzydziesci a trzy lata tylo wieku iego bylo.

Pan Chrystus tedy na rozmowe ich y na ono mniemanie potwierdza te-
...on iestce przed Abrahámem istotnie byl : a to temi slowy gdy mówi :
...orawde záprawde powiadam wam / pirwey ni-
...zli byl Abrahám iam iest.

Wielka tu tajemnice Pan Chrystus o sobie wszystkim wiernym da-
...ac. A to o wieczności swéy/która nie z stróny ciała/które syc od pewné-
...asu z Duchá swietého w Pánienstím żywocie poczeło / y potym syc z
...y Panny narodziło / wedle naznaczonego času od wieku/ ma syc rozu-
...Ale z stróny wieczného Bostwa/ w którym Pan Chrystus bez poczatku
...ieczny. A przeto tu mówi : Pierwey nizli Abrahám byl/ iam iest. Tle
.../ iam byl przed Abrahámem: Ale mówi iam iest: aby pokazal ze w rela-
...stocie byl. Bo te dwie slowie : Byl a iest/ daleko od siebie różne sa :
...to slowo byl : rozumie syc byc/ albo przyezrzeniem Bozym/ albo též w
...rzeniu Bozym : Tak Abrahám/ Isaác/ Jacob/ Moyses/ y wszyscy wy-
...Bozy przyezrzeniem Bozym / y w przyezrzeniu Bozym záwždy byli v
...Boga : Jako Pawel swiety swiadczy o tym/ gdy mówi : Które przy-
...Abrahámie : a które wezwat/ té wspiawiedliwił. Ale iž Pan Chrystus nie
...u wiara/ y figu-
...ezrzeniu / ale w własnéy istności záwždy od wieku byl : tedy przywta-
...wie nie niepom-
...obie oné słowa Bože do Moysesá od Boga mówione/ w których wie-
...wstylich ludzi-
...etność Boža syc okázuie. Bo tak tam Bóg mówi. Ja iestem którym
...Tak y Bóg nasz Chrystus tenze wedle Bostwa który z Moysesem mó-
...tność y bytność wieczna pokazuiac Żydom mówi : Przed Abrahámem
...em.

Tych tedy rzeczy té słowa PAna Chrystusowe nas uczą. Naprzód že
...Chrystus wiecznym BÓgiem iest / którym syc pokazal w téy dzisieyshey
...yeliéy. Dwoiákim sposobem.

Naprzód gdy mówił oné słowa : Jesli kto mowe moje chowác bedzie/
...ci nieuzna na wieki. Tu Pan pokazuié słowa swego taką moc / že im
...wot wieczny. Czegoby dáć niemógl człowiekiem tylo bedac. Ale iž iest
...wieczny/ Bóg wieczny : przeto též dáry wieczné/ y żywot wieczny dáie.
...ic tedy tu Bostwa moc swa pokazac raczył.

owtóre zaśie pokazuié syc byc prawdziwym BÓgiem : Gdy dni czlo-
...nstwa swego od onéy wiecznéy istności swéy rozdziela mowiąc: Przed

M m ij

Abrahá.

Irenaus lib: 2.

cap: 40.

Błąd y omylenie
z tych słów Żydo-
wskich/ pokazuje.

Wieczność PA-
na Chrystusa iaz-
śnie syc pokazuje

Rom 8. versu 10

Exodi 3.

1.

2.

Coloss: 1. versu 15.

Apoc: 1. versu 8.

Ioan: 1. versu 3.

Prawdziwego

Bostwa Chrysta

Pana dowodzi.

Michea 5. ver: 2.

Isaia 7. versu 6.

Ioan: 8. v. 23. et 42.

2. Ioan: 4. ver: 2.

Hebra: 2. ver: 14.

1. Ioan: 3. versu 8.

Ioan: 15. ver: 28.

Ioan: 1. versu 3.

Coloss: 1. ver: 16.

1. Cor: 10. ver: 4.

1. Petri 1. ver: 11.

2. Cor: 1. ver: 20.

Galat: 3. ver: 19.

W Niedziele 4.

po Wielkiey

noey.

Ioan: 17. versu 5.

Iuda 1. versu 10.

Abrahámem iestem. Nie wedle ciała/bo to być nie mogło: tedyć wedle Bostwa: w którym bez poczatku y bez dokonania iest. A nie darmoć Páwł pierworodnym wszytkiego stworzenia być go mieni: Jan święty/przodni y dokonaniem: Tenże nas wcy: iż przecen wszytko syc estáto / co syc to estáto: w nim wszytki rzeczy sa/ y w nim wszytká moc ich zawisła.

I Ale żeby syc iasniéy wieczność Bostwa iego z tych słów pokazała dy pokazemy to z Pisma świętego/ że on iáko Bóg prawdziwy istotnie nie tylo przed Abrahámem ale y przed stworzeniem świata. Abowiem nim Micheas Prorok napisał: Iż wysięcie iego iest odevni wieczności. A zaias Prorok zowie go Bogiem y oycem wieczności. A którego nazwa cieciem nam narodzonym / y Synem nam danym: Tegoż wedle Bostwa go/ nazwał Bogiem y Oycem wszytkiéy wieczności.

Co abyśmy tym lepiéy wybaczyli / że prąwa y włásna istota Chrysta Pan wedle Bostwa zázwdy iest v Oycá / z tego pisma nowego Zakończmy syc. Abowiem iż Chrystus z Boga poszedł / ná ten świat przyszedł starosy syc wczesnikiem ciała y krwie/wziął nasienie Abrahámore 1. 3. v. 16. Bedac Bogiem/wkazał syc w cieie/z nieba od Oycá wyszedł y go poszedł/przyszedł ná świat/ aby syc obiawił w cieie: cóż tu inszego ny rozumieć ma / iedno to: że ten był istota prawdziwa przed przyiecin iá / y przed wzięciem nasienia Abrahámorego. A iż Bogiem bedac r syc pokazał: tedyć tym Bogiem istotnie był: gdyż Bóg on prawdziw który zázwdy iest/ poczatku y dokonania niemáiac.

A przeto Pan Chrystus dawno przedtym niż z Panny syc narodził zdy od wieków wiecznych istotnie bedac/ rzeczy istotné sprawował. Já czyć możesz w stworzeniu świata / y wszytkich rzeczy widomych y niewomych. Także w wiewiedzeniu ludu żydowskiého z Egiptu. Já świadczy Páwł Święty w daniu Duchá swego Prorokom / wedle świadctwa Piotra Świętego w wisczeniu obietnic Zakonu stárego. Já piše Páwł S. Bo Zakon przez tegoż Chrystá dany iest / iáko przez pónitá. Bázyc tedy możesz / że Syn Boży Chrystus nie w żadnym przniu Bozym był: bo w przyszerzeniu bedac / tak istotnych rzeczy nien był sprawować: ale iż był włásna istota: tedy téż istotné rzeczy: tak z Bostwa iego przynależacé / sprawować raczył. Ale fierzéy o tym n inszym mieyscu. Wszakże y stad syc vez pilnie przeciwo bluznierst ryániściemu y Sámozetániściemu / które nowokrzeńcy czasow dżis w nas w Polsce wznowili: że Chrystus iest wiecznym Synem Boży poczatku y dokonania. A iest wwiebiony od Oycá swego chwala pier zeli świat był. Prostota wiary Chrzesciániściéy tak wierz: a nigdy ani wokrzeńcy/ ani z zatwardzialymi żydy/ do bluznierstwa o Panu Chrystie nie przyydzies. Abowiem Nowokrzeńcy / iż fczérému Pismu Swi nie wierza bluznia / czego niewiedza / y czego niewiedza. Bo by v Chrystá Pana być prawdziwym Bogiem: Tedyby o Bostwie iego n żnili. A żydowie zásié/ by także byli wwierzyli Paná Chrystá wedle B być nie tylo przed Abrahámem / ale od wśelákiey wieczności / nigdyb nani ku zamordowaniu iego/ do kámiénia syc nierzucili/iáko o tym Ew listá piše:

Porwali tedy kámiénie aby nań cistáli.

Pierwéy láianiem / potym potwarstw / potrzećie zmyslonym bozeństwem / y pokora / Pána Chrystá przegadac y w słowich poddó chćieli. Ale gdy im to nieposzło/ wż do kámiénia syc rzucili: aby tego/ k złémi/ y chytrémi słowy zwycięzyc nie mogli/ kámiéniami zwycięzili/ y

glo: tedy woda /
ie darcie /
an swiety /
stalo / co /
ch /
słow /
rodziny /
ata. /
dni /
ktorego /
gdy /
lasna /
nowego /
ten /
Abraham /
Ocy /
coz /
przed /
Bogiem /
on /

Pan sye zakrył / y wyszedł z Kościoła.

W tym dacie nauki wiernym swym.
Pierwsza / że sye nieocha w kościołach takich ludzi / ktory sye o prawde
wita y nauczyciele swe dla prawdy przenaśladowa.
Druga : aby wierni tego gniewu y zapalczywości pysnych ludzi sye wy-
gali / y wstepowali. A chochy sye pomścić mogli / aby krzywdy cierpli-
mosili : iako tu Pan uczynil. Bo laiania dosyc sromotne cierpi : za
nowego / do brodzystwa nauki swej im dacie : a chochy sye pomścić mogli
wstepnie.

Trzecia : dacie Pan przyklad czasu niebezpieczeństwa y przenaśladowa-
ktoreby na wiernie jego przypadlo / z niebezpiecznego miejsca / na bezpiecz-
tapić. A nawieczey gdy niebezpieczeństwo ono pożytku żadnego nie czyni-
wierze Pana Chrystusowey. Przeto pismo dacie na przyklad ludzi swieté /
Bogiem / ktory go zabici chcieli : Dwiekt Noyes przed Pharaonem : Dawid
Saulem Krole : Heliasz przed Jezabel Krolowa zony Achabowa :
ph z Panem Chrystusem / y z Marią matka jego / do Egiptu przed He-
prawowal. Jadam: Pawel swiety z Damasku z muru w Kosiu spuszczone : Chrystus Pan
widomych y męciola wyszedł / aby w niepotrzebne niebezpieczeństwo nie przyszedł. Któr
Egiptu. Jaka /
kom /
starego. Jaka /
st /
e /
y /
ne /
f /
w /
mu /
za. /
B /
Ch /
cz /
iako /

Summa Ewangelii tej ta iest.

Pokazuje Pan obrone dostateczną / żywota swego niewinnego / y nio-
niepomazanego : także y nauke swą prawdziwą być twierdzi / w tym / że
im nieprzyjaciolom swoim / tak o żywocie swym / iako y o nauce / dał sye
posadek / aby go karali z grzechu / y aby słow jego prawdziwych / tak iako
Bogich / słuchali. Gdyż w nich niczego nalesc nie mogli / czymby ie
owac mieli.

Jydowie zaś niepokazawszy Panu żadney złości / ktoreby w nim wi-
albo wiedzieli. W nauce także niepokazawszy żadnego fałsu / zaraz o-
nyim od Szatana Samaritanem albo cudzoziemcem / własney chwaly
iczem Pana nazwali : a naostatek gdy im zlych słow / przeciwko praw-
Pana Chrystusowey niedostalo / kamieniami go zabici chcieli.

Lecz iz Pan Chrystus z bluznierstwa ich / tak sye oswobodzić raczył / że
co go opetany nazwali / pokazal sye być żywota dawca wiecznym.
wody swej chwaly pokazal Boga Ocy swego być sedzia : Onego Wy-
torego wsiyscy Jydowie Bogiem swym zwali. Pokazal też / iz tego Ocy
efscze przed Abrahamem istotnie bedacym Synem. A gdy od niego te-
podziecznie niechcieli przyjac : ale za jego prawde w kamienowac go chcieli :
id nich y z kościoła ich przez posedel / iako od niewdzięcznych nauki y do-
ziewstw jego. Day je nam Panie Jezu Chryste / abyśmy nauke two / y
dobrodziejstwa two / wdzięcznie przyzymowali.

AMEN.

I.

2.

3.

Genes: 27. ver 43.

Exodi 2. versu 15.

1. Reg: 19. ver: 12.

5. cap: 20. ver: 1.

3. Reg: 19. ver: 30.

Matt: 2. ver: 14.

Acto: 9. ver: 24.

2. Cor: 11. ver 32.

1. Ioan: 8. versu 59.

I.

II.

III.

EWANGELIA Z IE

WYKLADEM W NIEDZIE

Kwietną, która jest szósta w Poſt Chryſcjáński, według opisańia Máttthe: S

Kápit: 21. v Márká 11. v Lukafzá 19.

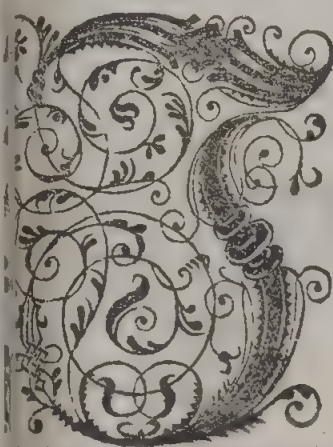
v Ianá 12.

Kiedy ſye przybliżáli do Jeruſa-
 zalem/ a przyſli do Betſage/ nago-
 re Oliwna: tedy Jezus poſłał i-
 ch woleników ſwoich/ mówiąc im
 Idźcie do miáſteczká które ieſt
 ciwko wam/ a tam nátychmiáſt
 dziecie Oſlice przywiązana/ y
 przy nię: odwieźcieſz y przywie-
 dziecie do mnie. A ieſliby wam kto co r-
 tedy powiedźcie/ iż Pan ich potrzebuie/ a nátychmiáſt puſćcie
 A to wſzytko ſſtało ſye/ aby ſye wypełniło co ieſt powiedzi-
 przez Proroſá mówiącego: powiedźcie Córcze Syon/ oto Z-

ZIE
DZIE
Post Ch
atthe: S
kazá 19.
dy idzie do ciebie cichy/ siedzac na oslicy y na osleciu iey iarzy
m vstromionej. Szedzy tedy zwolenicy/ uczynili tak iako
rozkazal Jezus. A przywiedli oslice y osle/ y nakladli na nie
ienia swoje/ a onego na wierzchu posadzili. A wielka tlysz
rospostarla Baty swoje na drodze/ a drudzy oblamowali ga
e z dzew/ y miotali na drodze. A tlyscze ktore przed nim
y ktore za nim/ wolaly mowiac: Hosanna Synowi Dawi
pemu/ błogostawiony ktory przychodzi w imie panstwie/ Ho
na na wysokości.

Sko sa na świecie rzeczy od
mienné/ a pod rozmaite przypadki podległe:
acz sy temu ustawicznie oczy nasze przypa
truia/ vsy przysluchaja: przed sie iednak/ aby
tho każdy poznal/ ze tak odmienny w spra
wach swoich zawždy był świat/ y z swoimi o
bywatelmi zawždy nieustawicznie sy obcho
dził: swiadcza nam o tym nie tylo terazniocy
se czasy/ oczóm naszym podane: ale y rozma
ite historie Poganskié/ Żydowskié/ y Chrze
scijanskié. Kiedybysmy chcieli historie Po
ganskié przywodzić na przykład: a tylo w
lach zacnych/ Hetmanach/ te odmiennosc pokazac: Jako z Królów za
wobdzy / z Hetmanów straszliwych wsemu światu niedziacy / z onych
zacnych wrzedziach byli zebiacy stawali sye: Wielebysmy na tym czā
awie musieli. Gdyż sye to z samého Pisma swietego dobrze znacznemi
lady pokazac moze: y nie wspominaie niefortun Królów zacnych Po
lich/ obnazenia z Królestw y ich mordowania: z samého Pisma swie
to pokazemy: Ze obludny świat / nie tylo ludźmi prostego stanu omyl
dził: ale też y Królom nie przepuszczal. Nasz iasne przyklady tego w
nie swietym/ gdzie sye to pokazuje/ Ze ktory dzis Królmi byli/ nazajutrz
kāmami zostawali/ y hanciebną śmiercią straceni bywali. Czytac moze
stegach Jozue: Kedy dnia iednego piec Królów Królmi byli: tegó
mupryczym zostali/ niedziakami bedac/ straceni sye Palace Królewskie/ w
y pieczarze nalczeni y powieszeni. Król Hay takze poimany/ wnet z Pa
dzmił zostal / naostatek obiehon na kubicie y. Haman bedac Panem/
raie w lasce Króla Asswerusa/ tak mu sye szesacie pretko zmienilo/ ze
ienicy/ ktora był Mardocheusowi Żydowiowi nagotowal/ sam był
on. Ale wiele przykladów nie przywodziac/ pokaze tego świata obludne
cie / z onego możnego Pana Miasa Bezek / ktorego zwano Doni Be
ktorego gdy Judas z Symonem/ Hetmani Żydowscy porazili/ y vgoni
go obcieli mu konice albo palce v rak/ y v nog: Tedy rzekl Adombezek:
mdziesiat Królów z obcietai konicami rak y nog/ zbierali pod stołem
odrobiny pokarmów: a teraz iakom ia uczynil/ tak mi BGS oddal.
miał sye ten być za szesliwego/ iakóž peronie ze tak iest/ iz był: y czynil
ienstwo nad sobie rownymi / nie wiedzac co nan przysc miało: a cóž
is/ iaka go niespodziernana odmiennosc podkala / co sam wyznac mu
gdy go doleglo to/ co drugim czynil. Owo krótko o tym mowiac/ taka

Summa przema
wy pokazuje/ o
bludnoscy mra
nosci swiata/ y
przeto próżno w
nim vsac.

Craesus Lidzt
Król/ przed So
lonem pokazuiac
wielkie starby/ a
swoim sye nad in
se wstyki szes
sciem dslubiac
od Solona te od
powiedz wziat/
aby na koniec zy
wota pabrzał/
przed ktorym za
den szesliwym
nie iest/ gdyż ka
zdy głowiek nes
dza. Co iz iest pra
wda/ w ten czas
poznal/ gdy go
poymawsy Cy
rus Król Perski/
kazał był spalic/
a on gdy na kupa
drew wlozany/
wolał trzykroć/ a
Solon: z ktorego
wotania tego Cy
rus przeyne wy
rozumawsy/ zo
stawił go przy ży
wocie/ y w dostad
ka wzgiewie dsa
wał. Plutarchus
& Herodotus.

Dyonizys Król
Sirakusanski kedy
zy przemogł ludy
dzi na wojne pie
syd sto. tysiecy/
iednych 9000.
Okretow 100. od
swych podanych
wygnan/ przed
gyma iego syny
pobito/ dziemki
zgwałcono y po
bito / a sam zes
brał. Alianus lib.
6. variaz Historiaz.
70. Reges vicina
rum Urbium in
tellige.

Ecclesi: 1. a ver: 1.
ad 10. & ver: 14.

Ibidem versu 17.
Mądrość marnosć.

Prou: 14. ver: 13.
Ecclesi: 37. ver: 33.

Ecclesi: 5. v. 1. 6. 7. 9.
Stronnie mos
w e y obycaie
przed Panem Bo
giem a hać sye go
to/ grunt.

Ewangelia po
ka
nie odmiane / y
nieustawizność
ludzka.

Ozdobney dzis
sieyszy Procesji
cy przyczyna.

Luca 19. versu 39.

Matt: 21. ver: 10.

Wola Boża zaw
zdy sye pelnić
musi.

Nasádzienia Sau
lowe na Dawi
da / zniszczyły
przed wolą Bożą

jest odmiennosc wszytkiego na swiecie / ze niemasz zadney rzeczy / w ktorzej
perwne vsnosć pokladac kto mial. Bo iako idzie odmiennoscia swiat / t.
ze sye y wszytki rzeczy na nim odmiennia. Czemu dobrze przypatrzysz
Król Salomon mady / wvazajac v siebie wszytki tego swiata sprawy : m
nosć a rzecz próżna ie nazwał. Bo widział pod wschodem slonca y za
dem / ze rodząy ludzki / ieden nastaje / drugi przemija : a iako rzeki do mo
wchodzą / przeto ze z morza krytymi ponikami ziemskimi wychodzą : tak te
swiata sprawy kołem ida : co było to sye wraca : iż nie niemasz pod slonca
nowego / a w kazdej rzeczy kłopot / troska / y wdreczenie ducha. Wdaj sie
nauce abys byl mady / toć jest na swiecie dar y w pominek nazacney
powiada Salomon / iż y to jest wielka marnosć : a kto nauki przydawa / p
cey y kłopotu przydawa. Ale nie tylo w nauce ktora z pracy przychodzi al
w wzywaniu rostosy / w bogactwach / w chwale teg swiata co sobie ludzie
zumieja za błogosławienstwo : y tam marnosć jest : bo zawzdy koniec we
la kłopot bywa. A obzarstwa ludzkie zdrowie gubia : bo ich wiecéy ginie o
zarstwem / y opilstwem / a niż mieczem. Przeto tedy w tych Ksiegach m
nosć y odmiennosc wkazujac Salomon / napomina / abyśmy morze y spie
nasie stronnili przed P. bogiem : iego sye bali / lakomi abyśmy nie byli / beś
wia nikomu nie czynili : pamietajac na to / ze ginie my : a zesćie nasie z sw
ta nie tylo ze bogatych z w bogimi rowne jest / ale schodzim iako wszytki rze
zywiace : czasu y godziny niewiedzac. Dzisia jest zdrowy / iutro chory :
sias Królem zacnym / czlowiekem zawolany / sławny / a iutro vmrze
ali po wszytkim : Dzis masz dosyc swego : przyydzie przygoda ali nie me
Ale bym zadnego przykladu odmiennosci tego swiata / y zadnego przykla
z historyy pisma swietego nie pokazowal / iedno dzisieyszy Ewangelia / t
byśmy te nieustawiznosć obaczyc mogli / tylo z samey historyey Ewan
liwy dzisieyszy : bo tez Pan a zbawiciel nas / iako pod inke przypadki sw
teg podlec byl raczył / y wszytki niedostatk iego dla nas stronnice cierpiec
czyl : tak tez y te odmiennosc tego swiata na sobie dosyc srodze wzec rac
co tak pokazuje. Odniosl od ludzi w Jeruzalem miescie mieszkajacych
y pocziwosc dosyc ozdobna Pan nas / czego my rocznice dzis obchodzim
y o czym historya swieta Ewangelii nam dostatecznie opowiada y sw
czy. Ktores Ewangelii historya / nie tylo słowy / spiewaniem wkazujac
kladem / y opowiadaniem iey / ale tez y Procesja na oczy wscich wiernych
kazuje : aby tym lepiej temu sye przypatrzyl / y tak wiecy / iako y mali o
wiedzieli : iż ich Pan Chrystus tak byl pocziwie przyiety do Jeruzalem /
mu droge gacili lamiac rozgi z dzewa : tak mu na drodze facy rozposcic
Królem błogosławionym go byc wyznawali : y z taka pompa y ozdoba
Jeruzalem wprowadzili : ze tez nieprzyiaciele Chrysta Pana byli tym ob
peni : y widzac ze tego pohamowac nie mogli / do Pana Chrystusa mow
aby byl to wolanie pohamowal : ale próżno bylo / bo im powiedzial pan :
sliby ci milczeli / kamienie beda wolaly : bo wszytko miasto sye wzruszylo
to : y przeto y Pharyzeusowie na to patrzac / acz martwieli od zalu / przed
pohamowac tego nie mogli. Widzisz wierny czlowieczye iako Boze spra
isc musza swa droga / choc ludzie sye im sprzeciwia : y zawzdy musi sye
la Boza pelnić / a zadne ludzkie mocy ani rozumy temu zabiezc moga. Sa
Król z nieprzyiacielmi Dawidowymi / aza sye byli na to nie vsadzili /
Dawida zgladzic z swiata / aby z woley Bozey Królem nie byl : Saul
ngal y z nieprzyiacielmi / a Dawid Królem byl / wedle woley Bozey. Co
wie o Dawidzie onym Królu zacnym : to mowie y o iego narodzie y poro
stwie wedle ciata / Panu Chrystusie : w ktorym Dawidowe Królestwo
błogosławione. Nasadzili sye Pharyzeusowie / aby wszyscy ludzie Ch

W Choć czytać będziesz / gdy sye przybliżali do Jeruzalem / iako iest w
ich exemplarzach napisano / miała różność : Bo tam na same osobe sye
powiędział / gdy mówi : Gdy sye przybliżał : a tu zaś sye w liczbie wielkości / gdy
sto sye wyrzekłom : Gdy sye przybliżali : to iest / Chrystus / Apostołowie y tłumy.
Dwaćroć do roku dzisieysze Ewangelia czytają : raz dnia dzisieyszego :
to la tego / iż własnie tęy Historiēy wſytkiēy / dzisieyszego dnia rocznicę
wznowy musimy b. dżimy / y rozpamiętywamy : y słusnie iż dziś czytać y rozmyślać ma
abiejąc mego. Bo iest iakoby zagaśnienie iakie do meki P. Aniskiey rozmyślania / y wſpo
to nie wſadł. Bo sye iuż P. Chrystus przybliżyć raczył do Jeruzalem mieyscā onę
nie był : Bo iſcie dobrowolnie dla zbawienia nāſzego ciępieć / y umrzeć miał : Bo
olej Bożey. W ten godzinā / y czas przybiżał meki iego. Bo poki czas był ieſzcze meki nie
to narodzić przy: d. do tad próżne były przeſładowania Żydowſkie / próżne groźby / pró
ore. Kieſci. na iā śmierć iego naſadzenia. Czytają też te Ewangelia w Niedziele
ſa w Adwent. Przyczyna tego iest / Proroctwo Zacharyasza Proroka /

Ola tego dnia
 Kroć dzisiaj
 wanylią do ro-
 fu gystaig.

Ετόζυ

który sposób wszytek Messyasa / Króla onęgo pokornęgo prawdziw-
ścié ná swiat/wypisał. Bo przysć miał pokorny y cichy : nie dla tego
dżil/ iako Królowie tego swiatá : ale aby był sadzon. A iż iednak tak
ścié vbogię tego Króla wiecznégo Messyasa/ Ewangelistowie nam
li : Tedy aby sye kto niegorzył / iego vbogim narodeniem zubogię y
ná vbogim mieyscu / Przestrzega tego Koscioł swięty tym proroctw-
charyasa Proroča : że Chřstus Messyasa/ tak vbogo sye miał narodzić
dla tego w niedziele piérwsz Adwentu te Ewangelia czytaiz.

Lecz iż teraz wedle przynależącego času/ iako niedziele dzisiejsz
kładamy iá : Tedy iuz tak iá wykládac bedziemy / iako poczaték własi
storiey meki PAŃSTWIEY. Abowiem tu sye iuz poczęty wypelniac one
Pana nášego : Oto wstepujemy do Jeruzalem/ a wypelni sye wszytko.
napisano przez Proroči/ o Synu człowieczym : abowiem będzie wydan
nom/ y będzie nągrawan/ wplwan/ y vbiczowan : Potym gdy go vb
zamorduiá go. Dżis tedy tego rocznice obchodzim / kiedy wstepow
Jeruzalem aby to wszytko ciérpiat / co ciérpieć sobie przed tym obiec
Abysy wypelnily Proroctwa/ nie tylo té/ które Chřsta PAná opow
ciérpieć : ale téz y oné / które to powiadały/ że dobrowolnie miał ciérp
niewymowna miłość PAná a zbawiciela nášego : dla nas winnych sam
niewinny/ dobrowolnie idzie ná smierć/ y przybliža sye do tego mieysca
okrutnie ciérpieć miał/ dla zbawienia nas grzésznych.

A iż odnosil ná sobie wizerunek baranka niewinnęgo/ y figurowal o
baranek którego Żydowie/ ná pamiatke wybawienia zniewolę Egiptu
piérwey ofiarowali/ a potym zabitégo iedli/ wedle rozkazania Bożęgo
dy iako oni piátęgo dnia przed Wielkanocą tego baranka ná te ofiare
wali/ y nągotowawşy w domach swych zawierali/ y do Wielkięynoc
chowali : tak Baranek niewinny Chřstus Pan/ piátęgo dnia przed
swa/ y Wielkanocą Żydowską/ iachal do Jeruzalem/ iako świadezy dżi
Ewangelia. Aby pokazal/ że to on był prawdziwy y niewinny baranek
zniewolę Szatanstiey naród wszytek ludzki wybawic miał : którego/
nek on Zakonu staręgo/ ofiara naywietşa figurowal.

I Przyblizał sye tedy do Jeruzalem dobrowolnie/ nie sye nieobawia
nych nieprzyiacioł/ któzy kāmionowác/ y z skały zepchnac go chcieli. T
iac sye onych/ któzy go szukali/ aby go poymali/ wiedzac rady ich / że
mordowác chcieli. A iuz opuścivşy wszytko wchranianie/ mieysca spul
té/ Miasto Ephrem/ sedł do Jeruzalem/ choć mu tego brónili Żwolen
odmawiali sye z nim isć/ mówiac do niego: Mistrzu teraz szukali cie Ży
włāmionowác/ a przed sye tam idzieś. Lecz on sedł przedsie / aby sye w
niło Jzaiasa proroča proroctwo : Ofiarowan iest iż chćial/ y aby we r
tim wolę y posłuszeństwu Boga Oycá dosyć uczynil.

O Pānie Jezu Chřste przybliże sye do nášego Jeruzalem : to ie
duş nášych / które ciebie záwždy pragną widzieć / przez łáste y miłosie
swoie/ iakos sye przybliżyc raczył oblicznością swą do onęgo miastá Jer
lem/ które bylo wposrodku wszytkiey ziemi/ abys tam bedac posrzedni
wiecznym/ wśrodku ziemi zbawienie wszytkiego swiatá uczynil : racz
tobie wiernych y w tobie wfatacych nąwiedzić / sercá nášę do chwały
sposobic / y wszytki sprawy nášę / ku czci ku chwale twoięy w lepsze ob
Amen.

I Do Jeruzalem. Czeşta wzmianka tego miastá Jeruzolimstiego
wa w Biblięy : iako ná on czas miastá wielkiego y záwołanęgo. To mi
zalożył y zbudowal był/ Syn Noego Sem/ y przeto piérwey bylo zwane
lem : A iż potym Jebuzeyczykwie w tym mieście mieszkali/ przeto pisin

Matt. 20. ver. 18.

Marci 10. ver. 32.

Luca 18. versu 31.

Exodi 12. versu 6.
Figure Chřstus
Pan wypelnia
zupelnie.

Ioan. 8. versu 59.

Cap. 10. ver. 39.

Luca 4. ver. 29.

Żwolenicy odra
dzaiz Chřstusa

wi isć do Jeru
zalem.

Ioan. 11. versu 8.

Isaia 53. versu 7.

Modlitwa.

Pokázanie kto zá
ložyl miasto Jer
uzalem/ y iako ie
zaczaszem pręczy
wano.

ym nazwało ono miasto Jebus. Za czasem złożono było to dwoie imie
us y Salem: y zwano Jebusalem. Żydowie brzydząc sye JEbuzyczyk
które byli mieczem wygładzili/ przezwali tóż miasto JErusalem. Aż za
Solomona Króla Syna Dawidowego / którzy to miasto troistym murem
opasał/ nazwano było Hierosolimá. Poetowie y historycy poganscy/
go w piśmie swym Solimá. Tum krótko przemianki miasta tego
azał/ aby czytelnik wiedział / takim sposobem ma rozumieć te przezwista
sta Jerusalem/ kiedy na nie w piśmie świętym trafi.

Przyśled do Betphaye / na górę Oliwną.

To Betphaye było v góry Oliwny. Otóż do tego Betphaye idąc/ był
w Betanię: do której był przyśled iako w dzień Sobotny / y był
w dziecinym gościem: bo w domu Symona tředowatego/ z Łazarzem
mierci moca swoją który trzy dni w grobie leżał wskrzeszonym siedział/ y
czestowan: Gdzie Marya Magdalena przyśledsy do onego stołu / masć
y woniaca/ wylała na głowę Pana Jezusa siedzącego. Drugiego też
iako w Niedziele/ z Betanię śedł do Betphaye wsi Kaptanistey: y
to gdy czytaś v inszych Ewangelistach/ że sye Pan przybliżył ku Betpha-
do Betanię/ tak to rozumieć maś iakomci pokazal. Betphaye tedy
go/ y figurował

Góra Oliwna od drzew Oliwnych była nazwana: A dwoia sprawa
Chrystusowa była przysła chćioná. Naprzód modlitwami częstemi: a
w Niebowstąpieniu jego. Bawiem tam w noey modlił sye często/ y
góry do nieba wstąpił. Ale sye przypatrzy Królowi naszemu Panu Chry-
stowi co czynić raczył/ gdy sye Królem pokoju pokazal być w Jeruzalem.
Jedzie do niego od Góry Oliwny nie bez przyczyny: Bo Oliwa zawždy
była pokoiu/ y różgi Oliwné za znak pokoiu v starzych były posłane.
Tak y gołębica Noego/ z Korabiu wypuszczoná przyleciała zaśe do Noego
nieczon/ niosąc gałaskę oliwná z liściem zielonym w vsćiech swoich/ z tad
rozumiał Noe: że już pokój na ziemi był od potopu. Jż tedy Pan Chry-
stus wedle Izaiasza Proroča miał być Książe pokoiu y Król pokoiu / prze-
d onego miejsca które w sobie miało dzewo / pokój znaczące do Jero-
mie/ miejsca spominy iechał. Od onego tedy miejsca/ powiada Ewangelista:

Posłał dwu Zwolników swoich.

Żyć to był Pan Chrystus często czynić/ że przed oblicznością swo-
posłał para Zwolników swó / ku przepowiedaniu przybliżenia Królestwa
wieścięgo. A to nie bez przyczyny w towarzystwie rozsyłał weznie swoje:
to żeby sye ieden drugim cieşyl / y w przygodzie ieden drugiego ratował.
to żeby ieden drugiego sye radził a na swym przedsięwzięciu vpomie nie
stawal. Dla tychci przyczyn towarzystwo każdemu być ma/ potrze-
y pożyteczné.

W tym posłaniu dwu Zwolników/znaczyła sye tajemnicá/ że do dwoygá
/ to iest Poganistiego y Żydowstiego / mieli być posłani nauczyciele po-
wtkim świecie: aby przepowiedali tego Króla pokoiu wiecznego sprawy/
zynność: która wsytkim ludziem mieszkającym na świecie uczynić ra-
Mówi tedy Ewangelista. Posłał dwu Zwolników.
Przypatrzyć sye prośe pilnie / czemu posłać ie było potrzeba: Przycz-
má iest / że żaden Chrystusowym sluga prawdziwym / y przepowiadaczem
łwa tego świętego być nie może/ iedno który iest od niego właśnie posłany:
dle onych słów Pawła świętego: Jako przepowiedać beda/ iesliże posłani

nie beda?

Iosue 18. versu 28.
1. Paral. 11. ver: 4.

Gdzie Pan pié-
wóy był/ niż przy-
śedł do Beth-
phaye.

Matt: 26. ver: 6.
Ioan: 12. versu 2.
Ioan: 11. versu 44.
Co sye stało w
Bethanię.
Ioan: 12. versu 3.
Betphaye wys-
kłada sye z Jero-
wstiego ptonna
figa/ albo dom
płonnýs fig/ al-
bo dom padolu.
Luca 19. ver: 29.
Luca 21. versu 37.
Act. 1. v. 9 et 12.
Czemu od Oli-
ney góry iedzał
Pan Chrystus do
Jeruzalem.
* Genes. 8. ver: 10.
Isaie 9. versu 6.

Luca 10. versu 1.
Dla czego para
Zwolników posła-
ta.
Homo est animal,
non solitarius,
sed politicus &
communicativus,
Comitatus 8. Ethic.
Aristo: 1. Politic:
Homo solitarius,
aut Deus, aut be-
stia, aut nullo in-
diget, aut nulli co-
uenit.
Dla czego E-
wangelista
Wanyelista
posłanie Apostol-
skie pilnie wypis-
sui.
Rom: 10. ver: 15.

Ioan: 20. ver: 21.

Ierem: 23. ver: 21.

Przeciwko onym
w których bez za-
dnego bratowa-
nia osób / słowo
Boże y Sakra-
mentu sąsiad.
Epiphanius lib: 3.
contra Hæreses
Hæresi 42.
Białym głowom
dłce sye dawno
miara rzadzić.
Tertullianus de
præscriptionibus
aduersus Hære-
ticos.

Jacy chwale ma-
ją w Heretyków.

Succesja Apos-
tolska iaka/y iak
to trwa.

Simon Magus
na pierwszy Hæ-
tyk: y głowa Hæ-
retyków wszyt-
ki.

Eusebius lib: 2. Ec-
clesiastica historie
Succesja Simo-
na Maga/ iaka
jest.

Od tego Simo-
na Maga idą/
Arius, Maximinus
Fauftus, Nestori-
us, Macedonius,
Ma-

nie beda: A przeto Pan Chrystus do tychże Apostolów które posłać mi-
posłuszeństwo Ewangelii swęj/ tak mówić raczył: Jako mnie posła-
ciec/ tak ja was też posyłam: bo iednak wiedział to/ że byli tacy y być nie
któzy bez iego posłania / w urząd Apostolski wtracać sye mieli: O któ-
przedtym Jeremiaś imieniem Bożym tak mówił: Nie stałem Prorok
oni sli: Nie mówiłem do nich / a oni Prorokowali: Chrystus Pan / mi-
do tak zacnego urzędu przepowiadania Ewangelii świętej pewne oso-
pewne Apostoły obrać y posyłać raczył: ale też w mniejszej posłudze s-
postoły/ aby mu z Jeruzalem Oslice y Osle przywieśli.

Cóż rzeka oni/ którzy bez żadnego bratowania osób/ bez własnego
stojnego wezwania wszytkim w obec sąfować słowem Bożym dopuśc-
Każdy to zeznać musi: że rzeczy Święte / światobliwie y wieczwie ma-
poważone. A iakąż tam będzie wieczność / kiedy tak rzeczy święte na
nek pospolitych ludzi przyda: Pisał Epiphanius o Marcionie Herety-
że ten białym głowom dopuścił sąfować słowem Bożym / y Sakra-
tami/ y przeto tak mówi: w Marcionitów wszytki rzeczy pobożne y taje-
ce Chryścijańskie w posmięwisku są/ Sakramenta wszytki y Bostie sp-
sa obelżone w tym/ że przysły w sąfunek pospolity. O czym y Tertulianus
pisując sprawy Heretyków swego czasu tak mówi: Niewiaśly ich tak s-
te y rospastne/ smieia wzywać / o Pismo sye święte swarzyć / Szatany za-
wzdrowienie obiecować: A podobno y Krzcić. Pośtanowienia w nich
planów są wpomnie/ lekkie/ y nieustawiczne: wiec raz nieuki w wierze pos-
wiaia: Zasię drugi raz/ wzywają na sąfunek słowa Bożego/ ludzkie s-
obowiązane/ Apostaty nasie/ y porzuciciele wiary nasie/ porzuciciele s-
Bogu uczynionych: takie zdobył/ chwale/ których zdobyć nie mogą praw-
y przeto chłopom Baptyści urzędy zlecaia. Co Tertulian dawnych
sów/ o Heretykach swego czasu mówił: toby sye y dziś w naszych Herety-
perwne znalazło. Ale iż na to oczy nasie patrzy: dowodzić tego nam
trzeba. Cóż to uczyniło/ że rzeczy święte / do takich zelżonych sąfun-
przysły: Nie innego iedno to/ że sąfunek ich przyszedł na one Proroki/
nie są od Chrystusa posłani / y w onym porządku nigdy nie byli: który
stus zlecił Piotrowi z innymi Apostoły. Piotr zaście Paweł / y Apostol
inśy/ tenże porządek sąfowania słowa y Sakramentów Chrystusowy
tomkom swoim/ które z urzędu swego postanowili/ mocą od Chrystusa
zlecone podali. A potomkowie Apostolscy zaście drugim / y tak to trwa
trwa aż do dzisiaj swego czasu. Kto chce sferzyć o tym czytać/ czytać iak
potomstwo Duchowne Apostolskie było postanowione od Apostolów
Pasterstwa y Biskupstwa. Euzeb: lib: 2. Ecclesiast: Historie Cap
Jednak y za Apostolów była też nauka onego pierwszego Heretyka Sy-
na Maga / albo Czarnokieżnika / który przeciwko Panu Chrystusowi y
Bostwu / wiele bluźnierstwa mówił: Nowy Testament sąpat / przy-
Chrystusowe na świat uiszczył / y meke iego wygładzał: miał też potom-
swęj nauki Bafilidem / Ceryntum / Ebionem / Marcionem / y inśe aż d-
ryusa subtelnego / chytręgo / wzonego/ sążce Bostwa y wieczności
Bożego. Które to Arusowe potomstwo / y do tych czasów trwa z wi-
zelżywością chwały y Bostwa Pana Chrystusowego. W tedy to succe-
ten był Marcion y inśy/ przeciwko którym Epiphanius y Tertulianus
li / iakom powysfey pokazał. Patrzyte tedy iaka to przeciwna succe-
zawždy była successyey Apostolskiej. Bo iako Panu Chrystusowi Mi-
wi Apostolskiemu nie przepuścili: tak y Apostolom iego nieprzyjaciel-
li: y rzecz pewna/ że potomkom Apostolskim ci potomkowie Symona
ga / przyjacieli nie beda: gdyż wiedza iż po ki successya Apostolska tr-

y wiara Apostolska o Panu Chryście w Kościele jego świętym/ po-
ona będzie / oni nigdy iadu swego tak przestrońno rozsiewać nie mogą.
wie poznasz/ do której successyey obiedwie stronie przynależą: bo ci kto-
Opoce Chryście / na kamieniu wiary y wyznania Piotrowego / y na
rście jego przestają: na successyey jego/ na wierze/ dla której w Rzy-
otr wkrzyżowan jest/ Paweł ścieł/ potomków Piotrowych Rzymskich
pów czterdzięci y sześć zabito y zamordowano / budnia wiara swa y
iśl Chryśtów być na tej wierze wyznawają. Cić są potomkowie Pio-
/ toć jest successya Apostolska / toć są prawi Chryścianie / y prawdzi-
auki Chryśtusowej wyznawacze. A zaśle którzy Piotra y jego succe-
nie wyznawają/ na kamieniu wyznania jego nie budnia Opoce Chryśtu-
na/ y słup prawdy Kościół jego święty lży / niszczy y bluźni: Nago-
potomstwo znay być: y wiérz temu perwie/ że Symon Naga po-
wie/ nie od Chryśta Pana są posłani/ nie od Apostolów jego w Ko-
ostawieni/ aleć sami przysli: y przetoć powszechny Apostolski Kościół
ieć obzadków/ Cerymoniy/ y Sakramentów używania nie trzymają:
w/ y Apostolskich modlitw / y pobożności nie naśladowa: bo od Apo-
o nie są/ y nie z successyey Apostolskiej idą. Ale mniemam żeśmy już po-
dla czego na posłuszeństwo swię PAN obierał / y posyłał Apostoly
y dla czego to posyłanie państwo tak pilnie Ewangelistowie wypisują/
Mattheus święty na tym mieyscu gdzie mówi: Posłał dwu Zwolen-
swych/

**Wiac im: Idźcie do miasteczek które przeciw-
ko wam iest.**

Ci dwa Zwolenicy/ z liczby onych dwunastie byli/ bo przestle Kapi-
v Mattheusa iasnie to dawa znac / że Pan Chryśtus wstepując do
alem / wziął z soba dwunastie Zwoleników potajemnie/ y opowiedział
zyskły mece swę: z temiż to idac / a do Bethphaye przysiedszy / sił z
wu: o których niektórzy Doktorowie powiadaia/ że byli posłani Piotr
: A niektórzy miasto Jana o Philipie pisa.

Idźcie do miasteczka. Kedy tu wykładamy miasteczko / Grčki ięzyk
wo Komin / co sye wyklada na nasz ięzyk wies / iakoby im Pan miał
/ idźcie do wsi: która przed wami iest/ albo przeciwko wam iest.
daia tu iedni/ aby Pan Chryśtus Jeruzalem miasto nazwał wsią/ al-
hym miasteczkiem: iakoby na wzgardę miasta onego/ z temi siedmias-
t y cztermi wieżami ozdobionego. To tedy tak ozdobne Miasto /
czkiem zowie Pan/ nie z strony budowania jego które było dosyć wiel-
adne/ y mocne: ale z strony ludzi w nim mieszkających / którzy iakmiarz
y/ sprośnemi y obzrydliwemi grzechami byli pospacceni: albo też mi-
em dla tego nazwał/ aby rzeczyhardé tego swiata y ozdobne w oczach
ch/ iako było Jeruzalem / pokazal v Pana Boga być rzecz mąg/ w-
mona y wniżona być.

Niektórzy zaśle rozumieia / że przed Jeruzalem miastem było budowa-
n iestak miasteczka albo wsi/ do której albo do którego Chryśtus Pan
był tych dwu Zwoleników swoich: a znac z textu Ewangelii że y nie
y przed oczyma prawi Apostolskimi/ ta wies albo miasteczko było.
rudzy zaśle wykladaia/ że Pan Chryśtus miasto samo Jeruzalem/ dla
miasteczkiem na on czas nazwał / nie patrząc na to iakie w on czas o-
b było/ ale na przyszle spustoszenie jego/ które iako na niedzina wies/ tak
nie miało przysc: y kiedy Pan mówi do Zwoleników: Idźcie do miaste-

Machometes, Ser-
gius. A naszych
czasów idź potom-
stwo/ Seruet⁹, O-
chinus, Francisc⁹
Davidis, Goniad⁹
Blandrata/ Gze-
gorz z Brzeżin/
Anabaptiste, alij
Hæretici.

Matt: 20. ver: 17.
Marci 10. ver: 32.
Lucz 18. ver: 31.

Miasteczko y
wies w iednym
stowie Grckim
sye rozumie.

Hieronymus y
Chrysostomus.

Thomas de Vio.
Caietanus super
quatuor Euange-
listas in 21. Matt:

czka/ które przeciwko wam iest. Tak to rozumiecia: ze Pan Chrustus
stolom swoim opowiedac raczył/ ze w miescie Jeruzalem v niżego A
lowie przyiażni niemieli/ y iako Pánu Chrustusowi/ tak y iego Veznior
ciwnymi nieprzyiacioły byli.

Al nátychmiast nadyjcie Gólice bwiązan Góle przy niep.

Rzeczy táiem
nych wiadomośc
w Chrustusie Pá
nie/ iako byka.

Joan: 1. versu 46.
O Natánáclu.

1. Reg: 10. ver: 1.
Prorocy Pánsey/
iako przyszli y dá
lekie rzeczy wie
dzieli.

4. Reg: 5. a ver:
21. ad 27.

Philstratus de vi
ta Apollonij.

Pogani o Apol
loniusie powie
dali/ ze wiedział
wsytki rzeczy ná
swiecie co sye
działy/ ale Apol
lonius choć był
Czárnośkieżnik/
mysli ludzkich
niewiedział/ bo
ich y Szatan nie
wie: Co tedy A
pollonius wies
dział/ tedy z Szá
tana wiedział/
iako Czárnośkie
znik.

† 4. Reg: 6. ver: 12.

* Ibidem versu 32.

* 4. Reg: 8. ver: 12.

Jako insé táiemné rzeczy/ a náostatet y mysli ludzké: Pan
stus wiedzieć raczył/ mocá Bóstwa swego: Tak y tu ná tym mieyscu
zuje/ táiemná wiadomośc swoie/ okolo tych zwierzat/ po które šle. Ab
opowiada Zwolentkom o pewnéy Gólicy z Góleciem/ którey dlugo šli
nieli/ ale zaraz wwiązaná nálesć mieli: A żaden nie miał być/ które
tych zwierzat brónić miał. W tym Apostolow swoich boiażni pełny
niebepieczestwa Żydow w Jeruzalem vřnosť vmacniać/ aby ro
o Mistrzu swym/ iż iesli przyszle rzeczy okolo Gólice y Gólecia im pr
wie tam nie będąc powiadał/ czego istótnie doświadczyli: tedy ro
mogli o tymże Mistrzu swym Chrustusie Pánie/ że y insé przyszle rze
re z nimi dżiac sye miały/ wiedział. Podobna iest do téy sprawy oná
rya v Jana swietego o Natánáclu/ którego Pan Chrustus widzieć
pierwey niż go Philip Apostól do niego wezwał. Tego Natánácla ni
má cielesnémi/ ale mocá Bóstwa Pan Chrustus widzieć raczył: nie t
kim był w postáci cielesnéy/ ale též oglądał go w iego sumnieniu/ iż by
rym y prawdziwym Izraelita.

Mielic y Prorocy tákiego Duchá/ ze rzeczy przyszle/ y od siebie dá
dace powiedali/ y Duchem Bozym w smiertelnym w swym cieie w
To czytamy o Samuelu/ který Saula pomazawšy ná Królestwo/ w
perony znał woléy Božey/ iż Królem prawdziwym być miał: Ze Gó
nioné Oycowškie/ který ch šukał/ iuž byty náležoné: y tak sye sta
to Samuel dáleko od Oycá Saulowého mieszkájac/ nie okiem cielesn
Duchem Bozym w nim mieszkájacym. Takimže sposobem Elizeus
mu siedzac/ widział Gieizego sluge swego/ kiedy zášedl díroge Nááma
z tredu oczyszciónému przez tegož Elizeuša w wodzie Jordanowéy.
dział Prorok/ kiedy brał od niego Gieizy dwa cetnary sřebra y dwie
przetó móról Elizeus do niego: A zaž nie bylo przytym serce moie /
wrácał Nááman/ škoczysz z wozu swego przeciwko tobie: y wžíal
bro y šaty/ abys sobie žkupil máietnošci. Tymže y takim Duchem/
lizeus wiedział táiemné rady Króla Syryyskiego: * Takže y mowe Kr
ráma/ který chćiał sćiac głowe Elizeusowe: y také mordérstwo ž
Króla Syryyskiego/ který wymordowac miał Syny Izraelškie/ M
popalic/ Młodźienice wysćinac/ malé džiattki pobic/ a bzemienné Pá
roscinac. Tak hoynie Duchem Bozym Prorocy Pánsey byli obdarz
též wiedzieli przyszle/ y widzieli od siebie będącé dáleké rzeczy.

J Ržetlby tedy kto. Tedy Pan Chrustus nie tu nowého nie czyni
przyszle rzeczy wie/ y dáleké rzeczy od siebie widzi: gdyž též przed nim
cy tóž widzieli/ y také widzieli: Ná coć tak dáiemy odpowiedz. Ze
cy/ iako Prorokami Chrustá Pána byli/ tak duchem Chrustusowym/ y
rzeczy powiedali: y w dálekich stronách rzeczy Duchem Chrustusow
dzieli. Bo iesli Zákon štáry przez Anyoly špráwiony był w reku iednac
ná Chrustusa/ Jako Pawel swiety do Galátow piše: tedy y šludzy š
štárego Prorocy/ a włášni przepowiadáče przyszćia Chrustá pána ná
nie infym duchem do Prorocťwa žrzedzeni byli/ iedno duchem Pána

stus

ym. O czym tak swiety Piotr pise : O zbawieniu dusz pilnie syc pytali / ktory o lasce / ktora na nas przysla / przez Chrystusa Prorokowali : / syc o tym pilnie / na ktory czas / dawal znak tegoz naszego zbawienia / Pana Chrystusa / ktory w nich byl. Piotr swiety pokazuje / ze Chrystus Prorokow byl sprawca Duchem swoim : ktorego tenze Piotr Swiety m swietym / a Pawel swiety / Duchem Bozym byc powiadaja. Pro- / edy wszyscy / nie swa moca / ani swym synysiem / ale Duchem pana Ch- / wym / napelnieni bedac / przysle rzeczy wiedzieli / y dalekie widzieli. A ie- / ni / widziec / y wiedziec / przez Ducha Pana Chrystusowego mogli : Coz / nie o Panu Chrystusie / iako wiele mogl tym swym Duchem / y ta swa / a moca widziec y wiedziec : Gdyz sludzy iego / tak tajemne / przysle / y / le rzeczy widziec / y wiedziec iego Duchem mogli : Ta jest tedy roznos- / y wiadomoscia Proroka / a wiadomoscia Chrystusowa / ze on wszystko / iat / iako Pan y Bog : a oni wiedzieli / przez wdzielenie Ducha iego / iako / miaic / aby ro- / y Golecia im pa- / dzili : tedy re- / nse przysle re- / ty sprawy ona- / Chrystus widziec / o Tatanacela / iec raczyt : me- / ummieniu / i3 b- / y od siebie dal / w swym cielem / na Krolestwo / c mial : ze Ch- / at syc gtralo / ie okiem cieles- / osobem / Luz- / dl dloze Tatan- / e Jordanow- / e sciba y dwu- / m serce moie / o tobie : y wia- / im Duchem / i3 y more / e mordetwo- / Jzraelkie / M- / bzenienn- / nicy byli obda- / e rzeczy. / owego nie cym- / z tez przed nim / odpowiesz. / Chrystusowy- / em Chrystusow- / y w reku idna- / e tedy y slud- / Chrysta pana / no duchem Pa-

Rozwiązanie / y przyprowadźcie do mnie.

Starzy naszy Doktorowie / w tych dwoygu zwierzat ktore pan Chri- / oswiazac / y do siebie przywieść kazal / dwoy naród ludzki tu rozumieja / laadaja : to jest naród Zydowski / y naród poganiski : Przez Oslice stara- / przez Osle pogan : abowiem Oslica iarzmem pracy y roboty / iuz / o byla obciazona / y pracom ciezkim poddana : Tak wlasnie byl lud / wski / ktory iarzmem zakonu staroego byl przycisnioty. A iako Piotr S. / iach Apostolskich mowi : Jazma tego oycowie Apostolscy wedle cia- / i ich potomstwo wypelniac mogli. / Duga przyczyna dla czego Doktorowie przez Oslice rozumeli lud Zy- / ki : Bo iako Osle vrodzilo syc bylo z Oslice : tak zakon nowy posiedl y / il syc z staroego : y Zydowie byli wlasna macica / do ktorey syc sciagala / Boza / przez Jezu Chrysta. Lecz iz czynili syc niegodnymi slowa Bo- / to dobrodzieystwo obrócilo syc do poganow. Dla bizeniennia tedy y / rzmia Zakonu ciezkiego / slusnie Doktorowie Zydowski naród przyro- / Oslicy / ktora syc iuz byla zwyczajla ciezkim bizenionom. Zacie na- / poganiski rozumeli w tajemnym wykladzie tej Ewangelii / w Osleciu / raczony : Dla tej przyczyny : ze poganii zadnego wiedzida Zakonu Bo- / dla powsciagnienia swych wstecznych spraw nie mieli : y prawie iako / t swiety swiadczy / bez Boga zyli : chciwosciam swoim / y lubiezno- / cielesnym / czyniac dosyc / wedle myśli swoy : falszywych bogow nie- / czney Religiiy naśladowac. Bo iesi wierzymy Genonrausowi Philo- / wi / trzydziesti tysiecy poganie bogow mieli. Iz tedy zadney znaiomo- / Oga prawdziwego poganie nie mieli / w sprawach swoich / w wierze / y / bozenistwie / obledliwie tulali syc / bezpiecznie / wstecznie / y bystrze na- / ie zywiac / tedy slusnie przez Osle bystre byli znaczeni. Figura to by- / iako po to dwoie zwierzat Apostoly poslac raczyt / do poslusenstwa / o / y kazal ie im przywieść. Tak byc mialo : ze przez poslusenstwo Apo- / i / y przez przepowiedanie Ewangelii swietey przez nie / ten dwoy na- / dzki / mial byc przyprowadzon do poslusenstwa / y do wiadomosci Pana / tusowey. A iz Mattheus swiety dwoie zwierzat kladzie Oslice z osleciem : / arek II. wer: 2. y Lufas 19. wer: 30. y Jan II. wer: 14. o Osleciu tylo / minia / tak to rozumiec mafi : ze Chrystus pierwey na Oslicy iachal / ias- / Mattheus swiety swiadczy / A gdy w Jeruzalem wiezdzal / na Osleciu / nac raczyt. A takim rozumieniem zgodzisz Ewangelisty. / Leczby kto pytal : Cemu Pan Chrystus na onych Oslech / ktore dla

1. Petri 1. ver: 12

2. Petri: 1. ver: 21.

1. Cor: 3. ver: 16.

Duch Chrystus / ow w Prorokach / byl / ktory duchem / Swietym / y du- / chem Bdzym w / pismie iest nas / rany / iakoz y / prawdziwie iest.

Hieronymus.

Cyrillus.

Origenes.

Thomas.

Beda.

Acto: 15. ver: 10.

Oslice y Osle- / cia wyklad tas- / iemny albo dus- / korny.

Acto: 13. ver: 46.

Ephes: 2. ver: 12

Hunc Philosophi / allegat Thom / Beaulxamis in 1.0 / milia Dominica / in ramis palmaru / Folio 236.

Ligba Bogow / Poganstich.

Mattheus S. / iz po Zydowstu / Ewangelia pis- / sal / tedy wedle / textu Zydowsties- / go iaki mieli w / Zacharyasu Pro- / roku /

roku/dwoie życie
rządzi wspomina.
A iż Ewangeliz
stowie inſy Po
gánom Ewanye
lię piſali/tedy 70
wykładaczów
przetłumaczenia
na Grécie z Ży
domſkiego naſłá
domáli: gdyż oni
Zacharyáša tło
maczac/Oſle ty
lo wspominał/
á Velice nie.
Duchowny wy
kład żywiera ro
związania.

* 1. Ioan. 5. ver. 19

* Iſaie 1. verſu 6.

Matt. 16. ver. 19.

Rozwiązanie y
zawiazanie grze
chów przy tym
ieſt.

Kto rozwiązuje
grzechy ludzkie.

potrzeby ubogich były na mieſcu poſpolitym wwiązane / aby ich w
potrzeb ſwych używali/ obiał ſobie iáзде do Jeruzalem tak miáſta ſtaw
Jużemci powyſſey poſtazał / że to uczynił dla figury dwoygá narodu lu
kiego. Druga przyczyna / aby wſzgarde próżney chwaly / także y po
któreſy ſye kochał / y któreſy ſwych wiernych uczył w ſobie być poſtazał
że day to aby my naſładowce iego od niſtrzá ſwego wſzgarde ſwiata y
kory uczyliſmy ſye.

Rozwiązanie. † Jáko Apoſtołowie poſłani / onie żywiera z ro
wwiązane: tak perwie y onie ludzkie narody / Żydowski y Pogánſki /
Paná Chriſtusa y iego poſłuſenſtwa przywiedli / z ciężkich y ſproſnych
chów / niedowiarſtwa / plugaſtwa / pychy / y inſzych rozwiązać m
* bo był wſytek ſwiat iáko Jan ſwieteſy ſwiadczy: W złoſci y we wſy
złym połoſzony: † tak iſz od wierzchu głowy/áſz do podeſwy nóſ / w
człowieku duſznego zdrowia nie było. Potrzeba tedy było tego roſt
Apoſtółom / aby mocą Chriſtusową á ſwym poſłuſenſtstwem / także lud
związywali od grzechów ich / á do Paná Chriſtusa przywodzili. Le
Chriſtus nie tylo pod figura tureczna / to rozwiązywanie y zawięzowa
chów ludzkich Apoſtółom zlecił raczył / ale też iáſnie im ten wrząd po
zá żywota v Mattheuſá ſwieteſy. Piotrowi klucze Królestwa niebie
dał / iſz cobykolwiek związał na ziemi / aby było związane w niebie: y
rozwiązał / żeby było rozwiązane. Tenże wrząd zlecił wſytkim Apoſt
v Mattheuſá w 8. w v. 18. Co po ſmartwóchſtánu ſwym wſytkim
poſtółom także zlecił / v Jana ſwieteſy we dwudzieſtym w v. 23. Pa
pátrſy ſye dobrze iáko tu Pan kaže czynić Apoſtółom / gdy mówi: Ro
cie. Nie mówi rozwiązaniem kaže y opowiadacie: ale mówi rozwią
to ieſt mocá moia / á poſłuſenſtstwem wáſzym / grzechy rozwiążcie / al
y tu rozwiązane / y w niebie o nich iuſz żaden roſſadek nie był: y wáſe
dzienie o ludzkich grzechách niech wprzeda roſſadzenie niebieſkie: y d
tu iáko ſludzy moi na ſwiecie to uczynicie / że mocá moia to działacie
przyimie / iáko bym ſam wdział: y przeto rozwiązania wáſzego poſad
bede. Pátrſze Chrzeſcijánſki człowiecze. Swietſkie żywiera t
ta wrzedy / związki cielesné rozwiązać / od więzienia wybawiać moc
Apoſtolſkie wrzedy / y ich potomków poſłuſenſtwa / duſe rozwią
złoſci y ſproſnych grzechów: o którym rozwiązaniu nie tylo ten ſwiat
Królestwo niebieſkie / nie tylo ludzie / ale y ſam P. Bóg wiedzieć raczy.
mówi Pan tym to Apoſtółom ſwoim y ich namiáſtkom / które rozwią
wkażecie / albo zawięzane / ci beda rozwiązani / y zawięzani w niebie: á
wi: które rozwiążecie / albo zawięzacie: dájac im właſną moc y wład
wiązania y zawięzania. W iáko Królestwo Niebieſkie człowiekow
grzech bywa zámieniono: tak przez rozgrzeſzenie albo znieſienie grzech
go bywa otworzone. A otworzone być nie moſe / iedno ona właſna m
która Pan Chriſtus zoſtawił.

A iżem tu o znieſieniu grzechu wspomniá / które bywa z rozgrze
Káplana ná to porządnie wezwánego: tedy nápomina każdeſy / ab
dział że w rozgrzeſzeniu grzechów iego / Káplan nie inſzego nie ieſt / ied
gá onego roſkazania Pániſkiego. Co zwięzacie / co rozwiążecie / z. A
Trócy iediny / ten grzechy odpuszcza / przez zaſługe niewinney meſi /
Jezu Chriſta / prawdziwego człowieka y poſrednika náſzego: wſy
ſpoſobem / ieſli człowiek poſłuſenſtwa ſwe podda pod roſkazanie
Paná / y pod moc zleconá Káplana namiáſtká Apoſtolſkiego. Ale o t
inſzym mieſcu.

Jeśliżby wam kto co rzekł / tedy powiedzcie / iż
Pan ich potrzebuie.

Gwałtem tu Pan nie każe tych zwierząt brać. Nauczając Pány /
arze / wrzadnił tego świata / aby gwałtu nikomu nie czynili / łaskomie
ciności ludzkich nie wydzierali. Wbóżył y poddanych nie dręczyli / ani
li / karali sye z Króla Achab / y z żony iego Jezabel / który dla tego iż był
nice wziął mieśczaninowi swemu Nabotowi / potym zabít iest / y psi li
rów iego : a żona iego zrzucóno z wysokości budowania / która sye zła
y psi is ziedli.

Wkazuje tu Doktorowie Pánsta moc w roszkaniu / a to w tym / gdy sie
m zwąć każe : gdyż to słowo / Pan / powszechnie rzeczóné / samemu Bo
tasnie przynależy : który sye Panem zowie v Izaiasá mówiąc : Ja Pan
t imie moie. Także y tu Pan Christus. Nie mówi do zwolenników swo
by go Panem iakięgo miasta / albo wsi / albo kráiny iakię być powia
ale zgola każe sye zwąć Panem. W tym dając znác / że był powszechnie
kich rzeczy Pánem : a onym Pánem / który do Boga Oycá swego mó
: równe Pánstwo swoje z nim pokazuje temi słowy : Oycze wszytki rze
ioie / twoie są / a twoie moie. A na drugim miejscu : Jako oyciec wstrze
uárł / y ożywia / tak y Syn któré chce ożywia. A iż Pánem iest nie
ia świecić / w piekle / ale też y w niebie iako Bóg prarodźcy : Przeto ná
ego ziemskie / piekne / y niebieskie kolána kłekaia : * Anyeli chwala : bo
to Królestwie Królnia. Słusnie sye tedy zowie Pánem mówiąc : Pan
potrzebuie. Jakoby rzekł / stworzyciel / Messyas / Król / ^a Książe poko
óg mocny / dziwny w sprawách swych / Oyciec wieczności / taki Pan ná
en potrzebuie tych wzgardzonych zwierząt.

Wiccy ci Pan náš chodzil / przechodząc wszytkie ziemie Żydowskie / náus
e wszytki / y dobrze czyniąc wszytkim chorým y niedostatecznym ná zdio
a teraz ná tak krótka drogę iedno ná tysiąc kroków (bo tak daleko Bet
było od Jeruzalem) posła po Oslice / aby ná mę iechał. Pytalby
bno dla czego to ? Toć podobno v siebie wważał Ewangelista / y po
iemu pytaniu tak zabiega : gdy daie przyczynę / że to Pan Christus wcy
a wypełnienia Proroctwa / dawno przed narodzeniem iego Proroctwa
: y przeto ie przywodzi / aby pokazał / że tak sye stać miało. Co / że Bóg
e tak sprawie raczył / iż Syná swego który sye narodził z nasienia Da
wého wedle ciała / tak chciał mieć wniżonym y pokornym Królem ná
ie / a nie mocnym mocarzem tego świata / nie naszą rzecz o tym sye báz
ale naszą rzecz temu wierzyć / y za to iemu dziękować : pamiętając ná to /
n Bóg obrócił w głupstwo wszytkę mądrość tego świata : a co iest ná
ne młczemnego y młdego / to Pan Bóg obrał / aby mocné rzeczy po
nił : gdyż co iest wátłego wedle Boga / mocniejszy iest niż ludzie. Boby
Pana Chrystusowych które czynił dla zbawienia nášego / dawno przed
niż sye dział / Prorocy nie opowiedzieli y nie wypisali : mógłby sye czło
nie iako dziwować tak bázno wniżonym sprawám Chrystá Pana : y ro
mudzi mógłby sye ná nich zasądzać y wzgardzać : Ale iż wszytki sprawy
awsy od poczęcia / narodzenia / obrzezania / Królów przyiechania z dár /
rowania w Kościele / aż do cudów y nauczania / ná Osle do Jeruzalem
onania / przedania / poymania / bicia / plwania / bicowania / Koronowa
erniowa Koróna / osadzenia ná śmierć / wkręszowania / vmarcia / w no
ób pochowania / trzeciego dnia zmartwychwstania / w Tichowstapie
y Duchá swietego zesłania ic. Té wszytkie sprawy y wszytek prawie ży

3. Reg: 21. ver: 16.

3. Reg: 22. ver: 34

4. Reg: 9. a ver:

33. ad finem.

Isaie 42. versu 8.

Ioan: 17. versu 10.

Ioan: 5. versu 21.

Christus równym Pánstwem Pan / iako y Oyciec / dając co z Oycá ma / iż synem iego iest.

† Phil: 2. ver: 10.

* Hebr: 1. versu 7.

^a Isaie 9. versu 6.

^c Matt: 4. ver: 23.

Nie naszą rzecz badać sye tajemny spraw Boszych.

Roma: 1. versu 3.

1. Cor: 1. ver: 20.

28.

Ibidem versu 25.

1. Cor: 3. versu 19.

Wszytki sprawy Pánstie dawno przepowiedziane

Ewangelistowie
są wykładacze
Proroków.

Figura Izááká
iako sje wypeł-
niła.

Genes. 22. a ver. 1.
ad 6.

Ioan. 19. ver. 17.
Genes. 22. ver. 6.

Genes. 22. ver. 18.

Marc. 11. versu 5.

Beda.

Christus iako v-
bogi/á iako Pan

wot Pána Chrystusów na świecie/ aż do samego wykonania naszego zb-
nia/ i były były dawno przed tym od Proroków przepowiedziane/ nie ty-
onych Proroków w Żydostwie/ ale też y w poganów/ od Sybil/ które ba-
śnie wszystkie sprawy Pána Chrystusowe były wypisaly: tedy nie masz s-
mu dziwować. Chciał Pan Bóg tak w Żydów iako y w Poganów spara-
cielonego Syna swego Duchem świętym opowiedzieć przedy/ iż s-
ty/ dla tego/ żeby ani Żydowie/ ani Pogan tym sje nie bzydzili/ co-
Syn Boży wcielony czynić y cierpieć/ dla zbawienia wszystkich miat.
tóż Ewangelistowie to mają w obyczaju/ że kiedy sprawę Pána Chrystu-
każkolwiek wypisują/ a nawzajem wedle swiata podľa y wedle rozum-
kiego blaha: tedy wnet podpierają tego Pisma Proroctwami/ pokazują-
tak być miało. Toż y w tej sprawie Pána Chrystusowej wszyscy uczynili
gdy baczyli że wiażd Pána Chrystusów na Oslicy y Osleciu/ do tak za-
miasta wedle swiata/ blahy y nie ozdobny był: Wnet hardemu swi-
zdobie iego która sje wysoko bierze/ tym aby sje nie gożyła zabiegają.
roctwo pokazali: że tak miał Król Messyasz obiecany wiechac/ y wy-
to sje to/ onego czasu kiedy wiachał. Potrzeba tedy było aby tak wi-
przeto żeby sje Proroctwo wypełniło.

I Ale nie tylo Proroctwa wypełniały sje w Panie Chrystusie: wypeł-
sje y figury: gdyż y figurami sprawy Pána Chrystusowe były przezna-
W tym tedy wiachaniu/ y figura wypełnić sje musiała.

Wszyscy to wiemy/ iż Izáákowe ofiarowanie z roztazania Bożego
rá była ofiarowania Chrysta Pána. Abrahám tedy chcąc wypełnić
Bożę/ y Syna swego jednorodzonego Izááká/ zapalone ofiara ofiar-
na górze Morja/ patrzą co czynił. Powiada Historya: osiodłał osła swi-
na którego dziecko swoje/ które ofiarować miał/ włożył: iedzie Izáák na-
re na Osle/ aż do miejsca gdzie go ofiarować miał Oyciec Abrahám
zrzawszy miejsce ofiary/ drzew narabiał/ na Syna włożył/ siedl aby wy-
wola Boża. Patrzą iako sje stosuje figura do istoty. Przybliża sje cza-
ry Chrysta Pána/ aby była wykonana wola Boga Oycia w posłuszeń-
Chrystusowym: Ato na górze Morja/ na której Koscioł Salomona
zbudowany/ na Oslicy tu też ofierze iedzie: tak iako iachał Izáák tu
swoię: gdy przyszło iuz do ofiary: iuz nie na Osle/ ale piechota Kr-
górze Kalmárya mósl na ciele swoim/ iako Izáák dwa mósl na ciele
na ofiare swoje. A i figura w Izáaku do istoty nie przyszła za pobán-
niem Bózym przez Anyola/ w Pánu Chrystusie ta istota sje wypełni-
stutku przyszła: przeto że nie w Izáaku/ ale w nasieniu Izáakowym
być Błogosławione wszystkie narody ludzkie: a to przez ofiare Chrystu-
na której była figura w Izáaku. Baczyc tedy mozesz iako tym wiach-
swoim Pan Chrystus nie tylo Proroctwo/ ale y figure wypełnić raczył.
śnie tedy przez Apostoly taką odpowiedź kazal dawać: Pan tego pot-
ie: To iest:

I Potrzeba żeby sje Proroctwa y figury wypełniły: y przeto gdy o-
zowali Osłatko/ pytali ich ci co tam stali/ czemu by rozwiezowali Osł-
a Apostołowie tak odpowiedzieli iako im Pan roztazał: y puscili ie/ y
Apostoly y z Oslicą/ która była wwiązana na rozdwoju przededzwian-
iest/ na takim miejscu/ gdzie ia każdy dla potrzeby swoięy mógł naleś.

I Powyskietem powiedział/ iż te zwierzęta dla ubogich były na pod-
tym miejscu chowane: iż kto swoich do roboty nie miał/ onych brat: y
odpowiedzi Apostołowie zda sje to być rzecz przeciwna. Bo nie mój
bogiemu na potrzebe bierzemy/ ale miemu: Pan tego potrzebuje: a Pan
tego nie potrzebował iedno ubodzy. Otóż Pánstwo Chrystusowe/ nie

Wiatą Pompy rozumiało sye : ale sye rozumiało na insha władza/która
nie wedle tego swiatá : y która sye nie na on czas ale potym hoynie po-
sta : á trwa aż do tego czasu/ y trwać będzie bez końca. Bo tak o iego
królestwie Anyśł powiedział do Panny czystey : Królestwa iego końca nie
będzie/ choć tedy Panem sye zwac kazal : Ale Pánstwo iego nie bylo z tego
czasu : gdyz tu tak w bogim byl/ że y głowy swey skłócić tedy nie miał/ iáto
o tym swiadczyl v Mattheusá swietego. Rozumieyże tedy/ dla czego
Anem zwal / ono Pánstwo rozumieiac o któym mówił/ gdy podwys-
zedł od ziemi/ wszytko do siebie pociągnie : co wyłożył potym po zmar-
twieniu gdy mówił : Dana mi iest moc wśelaka na niebie y na ziemi.
właszył tedy sobie Pan Chrystus ten tytuł. Pan nie tylo iáko Bog wie-
dzący/ iáko to powyszey pokazal/ ale téz iáko y człowiek/ który prze posłu-
stwo swoje Oycu niebieskiemu wezwioné/ otrzymał cześć/ posłuszeństwo/
dane po wszytkim świecie / y wedle ciała.
Naprzód cześć w tym/ że imie Jezus/ iest łamitoláno wszytkiego stwo-
ra. Philip : 2. v. 10.
Powtórze posłuszeństwo/ że Ewángeliéy ieg/ y rozkazania/ wszytek swiat
ma : we części iá ma : y ácz różno iá rozumiecia Turcy/ Kacerze/ Heretycy :
sye o niey wiedza : y każdy wedle swego przedsiwzięcia / v siebie iá po-
sta / y do zbawienia wiecznego wyznawa iá być pożyteczna / tak iá kto iey
słucha/ zbawion nie będzie/ gdyz Ewángelia/ swiátością/ potwierdza
Testamentu/ karaniem złości / y práwa droga boiacych sye Pána Bo-
ga/ iáko tylo Kátolikowie/ Heretykowie/ odstępniacy / ale téz y Máchometh
którani swoim być wezy : y téy rozkazania swoim násladowcom słuchać
násladować káze. A gdyz y Máchometh nieprzyiaciel bóstwa P. Chrystus
káże wezwóć / y posłuszeństwo Ewángeliéy káze czynić : tedyc żadnego
ná swiecie niemá / g dzie Ewángeliéy nie słuchá / zé.
Trzecie powinowáctwo Królewskie iest daní/ albo Trybut / który hoy-
wiát dawal y daie Pánu Chrystusowi/ buduiac Kościoly ku chwale iey
które po wszytkim świecie sá / chowáiac iego slugi / káfarze słowa iego/
sáramentów. A to iest Chrystusowo własné imienie/ nadanie Kościo-
wśelakich/ y slug iego/ á kto ie kárpá/ Chrystusowe máietnosć kárpá :
y w stárym zakonie Pan Bóg kázywde Kościolá swego/ bránie dziecie-
woich / swoia kárywda być zawždy poczytal/ iáko czytać mozesz Mala-
ch 3. ver: 8. et 10.
To troie powinowáctwo/ cześć/ posłuszeństwo / y Trybut/ gdy Pánu
Chrystus ná swiecie ma/ y wiecznie mieć będzie/ Pánem y Królem wiecznym
swiatá iest/ nie tylo wedle Bóstwa/ ale y wedle człowieczeństwa / któ-
mu niech trwa tá cześć : chwałá/ y Pánstwo ná wieki. O tym to Króles-
twu/ mówi Ewángelistá/ y Proroek Zacharyáš/ że ten Pan byl królem/ á wez-
wánie Ewángeliéy powieści/ Królem bez końca / ná wieki. Ale iá ta wtóra cześć
Ewángeliéy przynalezy do Adventu/ iákom powyszey to pokazal/ y dla téy
pryklad óstátka téy Ewángeliéy ná piérwsza te niedziele Adventu odkła-
dam. Teraz iúz summe tego kázania albo téy wyložonéy części
Ewángeliéy pokazuié.

Summá Ewángeliéy téy tá iest.

Ze Pan przyblizal sye do Jeruzalem/ gdy iúz przyblizála sye meka iego/ y
nie do nieprzyaciol swoich iáchal / aby pokazal/ iá dobrowolnie meke dla
zabawienia ludzkiego ciérpiat. A iá ci któzy Chrystusowi Pánu pocziwósć

In iij

wytrza

Luc 1. versu 33.

Ioan: 18. versu 36.

Matt: 8. ver: 20.

Ioan: 12. versu 32.

Matt: 28. ver: 18.

Wymód Króles-
twá wiecznego
Pána Chrystusa
wégo.

Tak y Mácho-
meth wáy w Al-
koranie Asfará
12.

Zacha: 9. ver: 9.

Luc 1. versu 33.

L

wyrzadziwszy/ wrychleżas goršym niż Barabasem go uczynili/ y wtrzyli/ obłudność swiata w tym każdy obaczyć może/ y omylnosc ludzka/ w ludziach próżné wśanie iest.

-11.

Wola Boża musi sypelnić / choćby y swiat byl iey przeciwny/ y Pan Chrustus y w nieprzyiacioli odniósł cześć / że tak zradzenie Boże było.

111.

Ładn: 19. vrr: 30.

Chrustus Pan/ nie tylko proroctwa/ ale y figury wypelnić raczył w ob- aby státeczenie byl ono słowo wyrzekł na krzyżu/ wypelnilo syp/ albo do- lo syp iest / przeto / y Proroctwo / y figure w tym wieździe swym do J- lem wypelnić raczył / abyśmy wierzyli / iż to napisano bylo / y przeznac- żebyśmy my wierzyli/ iż Chrustus iest zbawiciel/ y iest Mesyas/ K- ry dla zbawienia nášego przyszedł na swiat/ zc. Któremu niech będzie cześć y chwala na wieki.

AMEN.

KAZANIE W DZIEŃ WIECZERZEY PANSKIEY

które to w sobie zámyka: Iesli z potrzeby zbawienney ma byc przyymowana dw- ia osobá, y dla czego pohamowana ie- iedná osobá Sakramentu.

Ewányelia która iest napisána przez I- S: w Kápitulie 13.

Wzede dniem swietym K- konocnym/ wiedzac Jezus iż p- ślá godzina iego / aby sedł z t- swiata do oycá : gdyż milował t- którzy byli na świecie/ aż do koni- milował. Gdy tedy wieczerzał i- iuz byl Dyabel wpuscił w serce d- daśa Symoná Iskaryoty / aby w- wydal : Wiedzac iż wszytkie rz- dał mu Oyciec w rece / á i- z Bogá wyszedł y do Bogá id- Wstál od wieczerzey/ y položyl odzienię swoje/ á wziawszy p-

ścięrał

Z potrze- adło przepasał iye. Potym nalał wody w miednicę / y po-
 wana d- umywać nogi swolennikom / a rćierać przścieradłem któ-
 wana ie- sye był przepasał. Przyszedł tedy do Symona Piotra.
 ntu. Kł do niego Piotr: Panie rćymni to nogi rmywaf? Odpo-
 a przez I- ział Jezus y rzekł mu: **E**o ia czynie ty teraz niewieś / ale
 wiecymy. Powiedział mu Piotr: Nie będziesz
 rmywał nóg na wieki. Odpowiedział mu Jezus: nieumy-
 ie / częsci zemna mieć nie będziesz. Rzekł do niego Symon
 r: Panie nie tylko nogi moje / ale y rece / y głowe. Rzekł
 Jezus: Kto rmyty iest / nie potrzeba mu iedno żeby nogi
 / bo iest wśytek czysty. A wy czysci iestescie / ale nie w-
 wiecymy. Bo wiedział który był / co go miał wydać / y przetoż rzekł:
 Jezus i- iestescie wśyscy czysci. Gdy tedy rmył nogi ich / wziął na
 / aby fiedł z- dzenie swoje / a śiadł y mówił zaś do nich: Wiećieś com
 dyż milowa- czynił? Wy zowiecie mie **N**istrzem y **P**anem / a dobrze
 cie / aż do for- wiecie / bo iestem. Wiec iesliż ia rmylem nogi wasze / bedac
 dy wieczery- em y **N**istrzem / tedy y wy winniście ieden drugiemu no-
 uscił w serc- umywać. Abowiem dalem wam przykład / żebyście iakom ia-
 złaryoty / ab- mił wam / tak y wy czynili.

Wiadoma rzecz jest/ że Pan Ch

stus między wielą dobrodziejstw swych/ Etc. /
rodowi ludzkiemu pokazać raczył / y to zna
wielkie dobrodziejstwo uczynił: iże pociech
sierociłości wszystkim wiernym zostawił: y
Jan święty to w sobie wrażając tak piśie:
stus Pan wmiłował swe / nie na czas krótki
prawie do końca wmiłować ie raczył. Leczt
tal kto: Czym ie wmiłować raczył: Tedy
to wmiłowanie każdy pokazać może/ że niecz

Ioan: 13. versu 1.

Philip: 2. versu 6.

Roma: 5. ver: 10.

Ioan: 15. versu 15.

Ioan: 14. versu 18.

Pan Christus cię
to swe dał na po
ciechę wiernym.

Ioan: 6. versu 49.

Ioan: 6. versu 51.

Ioan: 13. versu 1.

Psal: 71. versu 16.

Ziścił Kaptan
stwo Melchysede
kowie.

Psal: 109. ver: 4.

sym iedno wielkimi swymi dobrodziejstw / Etc. /
nam uczynić raczył. Wielkie dobrodziejstwo jest/ że bedac w kstaltc
zym a wieczną formę bożą na sobie mając/ kstalt człowieka w wielki
korze przyjął: wielkie dobrodziejstwo jest/ że z nas bożych nieprzyjaciół
iściół poczynił: wielkie dobrodziejstwo jest / że tajemnice wszystkie
swego nam objawił. Ale y to między innymi wszystkim nie posledniys
dla zbawienia naszego cierpieć miał/ nas osierociłemu nie zostawił:
dzac że chleb krórego w pracy swe dorabiamy/ jest chleb boleści/ tedy
ciechę każdemu wiernemu swemu zostawił chleb radości/ Etc. /
cięto posilał / ale y dusze od wiecznej śmierci wedle obietnice iego zaco
wał. Toć jest wypełnienie onę obietnice / Etc. / Pan do tłuścizny
stęć mówić raczył: Oycowie waszy iedli manne na puszczy / a przed
mali. Obiecal tedy Pan iuz nie chleb lez y boleści / ale chleb wieczn
wotał/ gdy mówił: Chleb ten który ia wam dam/ Ciało moje iest / Etc. /
dam za żywot wszystkiego świata. Masi tedy Chrzescijaniski człowie
znać to wielkie dobrodziejstwo Pańskie / bo coć obiecal toć zyscił:
w ten czas/ iako Ewangelista powiada: Przed onym dniem Wielkon
kiedy wiedział Pan/ że godzina iego iuz przychodzi aby przeszedł z teg
ta do Oycy.

Abowiem tam wieczera uczyniwszy / obiecany chleb żywot
wiernym swym zostawić raczył/ y zyscił w tym ono Proroctwo Daw
Bedzie zboże na ziemi/ zrodzi swe na wysokich pagórkach/ bedzie prze
nad wszystki Libany owoc iego/ a bedzie z miast kwitnął iako kwiatki
Toć to zboże iest to / iako y Żydowscy Rabinowie wżnają / Etc. /
przyšli na wszystkich miejscach/ tak górzystych iako y równych/ tak we
iako y w miastach / zostawić miał: a prawdziwie sam siebie w tym t
bie tego zboża wszystkim wiernym swym wżyczyć ku wżwaniu miał.
Messyas nie tylo swą bytność między ludźmi zostawić / ale też y B
stwo ono wieczne wedle porządku Melchisedekowego miał postano
sam miał zostać tym/ Etc. / Etc. /
iest: bo on iest wstawca Kaptanstwa także y ofiary: y tym iest Komu
ia. Nie tylo tedy że swe Kaptanem sstał w tym chlebie nad wszystki
wysokie wyniosłym / ale y też Kaptanstwo postanowił / choć
ofiary ofiaru / on iest przed sie tego Kaptanstwa przednim y naw
Kaptanem.

I Dwoie tedy dobrodziejstwo na iedney wieczery nam zostawić
Naprzód że swe sstał Kaptanem naszym wiecznym / sstał swe ofia
sa nie krwawa wieczna/ sstał swe iednaczem do Boga Oycy wiecznym

Nauczył też nas iako iego Kaptanstwo nie w ofiarach/ ani we k
blecący/ ale w chlebie y w winie/ iest y ma być zachowane aż na wieki/ l
odnosi tytuł od Proroka: Ty iestes Kaptan na wieki/ wedle porządku

Ch

deka/ w którym to Kapłanstwie tak sye Pan Bóg wkochać raczył / że
Kapłanstwo Aaronowe/ dla tego Messyafowego z lubości swej zniósł
iż przez Prorożę: Niemam ja z wami (do Żydów mówi) ani w was
y moiey/ y ofiary nie przymie z reku waszych: abowiem od wschodu słoń-
ca do zachodu wielkie jest imie moje między Poganym: przeto że imieniu
mu na każdym miejscu będzie ofiarowana ofiara czysta. Też Pan sobie
czyna ofiary wkładać raczył / która nie w Jeruzalemi Kościele Salomona
ym/ ale po wszystkich świecie/ a iakoś Dawida przed ty slyśiał/ po górah
wznosiach/ po wszystkich wysokich miejscach miała być ofiarowana: A nie
a chwały ale ofiara/ która nie sercu ale miejscu przypisana jest/ bo mówi:
ażdym miejscu od wschodu słońca aż do zachodu. Ofiara tedy ta miała
nietęsa y poważnietęsa mż Żydów/ ię ofiary: a żatym panu Bogu miłpa.
u: Daie Paweł S. przyczynę: że Messyaf Jezus Chrystus sstał sye
doga lepszego testamentu: Przeto że trwając na wieki/ wiecznym jest Ka-
em/ y wiecznie zbawia. Lecz o Kapłanstwie Chrystusowym jesmy dos-
cznie w Rachezynie pisali/ tu dalej o nim mówić nie chcemy. Wosyć
esmy pokazali Chrysta Pana być wiecznym Kapłanem/ nie z strony tyl-
oby jego/ ale z strony Kapłanstwa iego/ z strony urzędu/ który urząd nie
am na sobie odniósł / ale y inszym w sfałunek podał / gdy mówił: To
ia czynił teraz na wieczerzy swojej/ ilekroć czynić będziecie/ na pamiat-
kie będziecie czynić / nie tylko używać/ ale też y ofiarować: bo to słowo
e/ to jest czynić/ pismo święte wyklada/ że sye ma rozumieć/ ofiarować/
o tym maś y Prorożów. Kiedyż tedy to Pan uczynić raczył / że sye
lanem sstał/ y Kapłanstwo nowego Testamentu nam zostawił: J An-
ty w dzisiejszey Ewangeliiy powiada: W ten czas kiedy spierał wie-
a/ kiedy oyciec niebieski dał mu wszystko w ręce/ y wiedząc że posiedzi z bo-
do boga oycę siedl/ wiedząc też/ że sie ono pismo już wypełnić miało: Ten
chleb z mmi iadł/ miał podnieść przeciwko nie^o zdradę swą. W te co cz- s-
cznę Kapłanstwo nam zostawił/ y pod osobą chleba y winy własne cia-
moie y krew tak raczył postanowić/ że iako Augustyn S. daie o tym sroia-
wo: Sam siebie w rełach swych nosił/ sam siebie Zwoleńkom swym
awał. A by też Augustin Święty tak iasnie tego nie podał w wykładzie
n/ tedy sam Pan Chrystus znaczenie to pokazuje / że tak jest gdy mówi:
żcie/ iędzcie/ to jest ciało moje: Bierzcie/ pićcie/ to jest krew moja. Toć
emu znaczna rzecz być może y iasna/ żeć nie co inszego iedno swe ciało w-
pod osobą chleba imu podawał. A przeto tenże Augustyn święty temu
obrze przypatrzycy/ tak o tym swe wyznanie dał: Ciało które Chrystus
z czystey Panny wziął/ toż nam ciało ku używaniu dał.
Bylic Rappharnaites/ sy y po dziś dzień/ którzy na kstałt przodków swo-
łowiz: Jako to być może: iako nam może dać ciało swe ku iedzeniu:
da to mowa. A iac tak powiadam tobie że twarda. Ale pytasz komu
da: czy Apostołom: czy Rappharnaitom: czy wierny Chrystusowym:
niemiernym: Wierny nie twarda to mowa/ bo mówię z Apostoły: Panie
a wiecznego żywota maś/ nie jest tobie nic niepodobnego/ słowa twoie
y żywot są/ nie porydziem od ciebie/ nie odwrócim sye od słów twoich/
iemy im wierzyć/ bos ty jest prawda: będziemy ich słuchać/ bo wiemy iż es-
urz prawdziwy/ y drogi zbawienney prawdziwie uczys. Niemiernym też
Rappharnaitom / y ich naśladowcom Sakramentarzom/ Kalkwinistom/
anglianom/ twarde to słowa: Przeto iż niechca zniwolic rozumowi swęto-
o posłuszeństwo wiary. Nie Rappharnaitom tedy/ ale wiernym Pańskim
sna bytność ciała Pańskiego pod osobami widomemi dowodzie będzie
y która bytność iako zostawił Pan pod osobą chleba y winy/ słowa wie-
e/ y Pańskiej ucze.

Aleby

Malach. 1. ver. 10.
Kapłanstwo któ-
re jest Panu Bo-
gu po wszystkich
świecie wdzięcz-
ne.

Hebra. 9. ver. 22.
Czemu to uczynił

Luc. 22. ver. 19.
1. Cor. 11. ver. 24.

Facere p offerre.
Leuit. 23. ver. 10.
Ezech. 45. ver. 20
et 46. versu 15.
Kiedy to uczynił
Ioan. 13. versu 3.
Psal. 40. ver. 10.
Co nam dać rac-
zył.
Augustin Psal. 98.

Matt. 26. ver. 26.

Rappharnaites by-
li/ y są.

Ioan. 6. versu 68.
Ibidem versu 63.

Ioan. 14. versu 6.
Matt. 22. ver. 16.

2. Cor. 10. ver. 5.

Dla czego Pan
pod osobami chle-
ba y winą zostas-
wie raczył ciało
y krew.

I.
Dla siebie.

Ioan: 15. versu 9.
Ibidem versu 4.

Psal: 110. ver: 4.

Ioan: 14. ver: 23.
Ibidem versu 21.

I. Cor: II. ver: 26.

Dla przyłączenia
do duchownego
ciała Pana Chri-
stusa.

I. Cor: II. ver: 28.

Przyczyny z stro-
ny naszey.
Swoboda od śa-
tana y piekła.
Exodi 12. ver: 14.

Alleby pytał: dla czego Pan pod temi osobami / a nie pod infem-
żywianie ciała y krwi swej zostawie raczył: Sa tego pewne y słusne
czyny. A iż ie potrzeba człowiekowi Chrześcijańskiemu wiedzieć / po-
ie co nakręcey.

I Naprzód uczynił to dla siebie Pan: potym dla nas. Chciał Pan
kich rzeczach postanowić ustawę swoje / które sa napospolite na swie-
przez których żywot człowieczy być nie może / aby sye żaden nie wymówił
niepodobnościa / albo iaka nieznaćnościa / niezwykłych żywotów: /
wiem wszyscy bez chleba obyć sye nie mogą / każdy go zna / każdy sye on

Ale iakóż to Pan dla siebie postanowić raczył: Atoć powiem: że
gdy nie wstała miłość iego w nas / a iesliby zagasła / aby sye często roz-
ta y ponawiała: Tedy dla tego pod osoba chleba y winą zostawił nam
ciało y krew swoje: czego sye użyć możesz z oney Pánstiey wieczerzey.

Dawa Pan pod widomemi znaki ciało swe niewidomie / a pían-
podawaniu mówi: Mieszkajcie w miłości moiey / mieszkajcie we mnie /
w was bede: bo iako różek nie może pożytku dać aź mieśka w macie-
y wy pożytku nie dacie / aź wemnie będziecie mieszkac. A iż takim w m-
Páná Chrystusowey y w miłości zobopolney pokarm swoy ten zostaw-
czył / było o tym dawno Proroctwo: Uczynił Pan cudów swoich pám-
w tym / że pokarm dał onym którzy sye go boia. Boiaż tu Synowsta
ra z miłości pochodzi / Prorok rozumiał: Tedy takich pokarm ten iest
rzy Páná Chrystusa miłui y boia sye go iako Oycá łaskawego aby go n-
zgniewali. Obyczay miłości y wizerunk prawdziwy Jan swiety opisu-
Pánstie słowa powiada: Jesli mie kto miłui (Pan mówi) mowe
będzie chował: A na drugim miejscu: Który ma przykazanie moie / a d-
ie / to iest wypelnia / ten iest który mie miłui. Dla miłości tedy Pánstiey
w nas trwała / aby sye często ponawiała / mamy te ustawę nam zostaw-
w nas trwała / aby sye często ponawiała / mamy te ustawę nam zostaw-

I Nad to żeby pamiątka meki iego y opowiedanie niewinney śmier-
go w nas nigdy nie zagasła / dla tego to sye stało przez Páná / co pokarm
Páwel swiety mówi: Jlećroć będziecie iesc chleb ten / y kielich pic / si-
Pánstka rozgłasac będziecie / tak długo aź przyydzie. Dczy Páwel swiety
zgłasac śmierć Pánstka / to iest / wyznawac to iasnie / że dla grzechów n-
vmarł / niewinny dla winnych: y za to mu cześć y chwale czynić / nie
vsty mówiac / sercem dziekuiac / ale chleba y kielichá vzywaiac.

I Trzecia ieszcze przyczyna postanowienia pod widomemi osobami
ła y krwi Pánstiey iest ta: Aby przez to vzywianie od Duchownego
Chusta Páná przyłączeni byliśmy: iż iako przez grzech na Krzcie wzięta
Boża traciemy / y z ciała Páná Chrystusowego / to iest z Kosciola iego p-
sechnego którego on iest głowa / odpadamy / tak zaśie przez przyicie nie-
nego ciała Páná Chrystusowego w zbór Chrześcijański Kosciola
smy wsczępieni: Bo przystepuiac do tego ciała niewinnego nasze winne
to ma być doświadczone y przepolerowane / w pamiętanim / pokuta / y roz-
śenim. Toć iest co Páwel swiety rozkazuje: Niechay sami siebie doświad-
czowiek / a tak doświadczuy sye / z onego chleba y z onego kielichá
chay vzywa: howiem któryby niegodnie tych znaków zwierchnich vzy-
bedzie winien ciała y krwi Páná a zbawiciela swego. Tęc sa przyczyny v-
wy Pánstiey z strony Páná Chrystusa.

I Z strony potrzeby naszey sa wielkie przyczyny / a między infem-
iest naypięrofsza: Bo iż figurą wśytkim starého Zakonu istota v na-
nowym Zakonie wykonać sye miała / przeto y figura wybawienia Żydów
giptu / która baranek wielkonocny znaczył / wybawienie z niewolęj śatani-
w nas ziscie sye miała: otóż iako Baranka Żydowie pozrywali na pami-

nie pod insem...
 perone y...
 wiedzieć / pol...
 as. Chciał Pa...
 poluse na sw...
 en nie wymow...
 ch żywiołow...
 a / każdy sye...
 toć powiem :...
 sye często ro...
 na zostawił na...
 kiej wieczerze...
 domie / a p...
 Kłacie we m...
 niekta w m...
 A iż takim w...
 wóy ten zost...
 wo swoich p...
 tu Synowst...
 potam ten i...
 awego aby go...
 n swięty op...
 more) more...
 zanie moie / a...
 ci tedy Pańs...
 we nam zost...
 niewinney sm...
 Pana co po...
 y kielich pi...
 zy Paweł swię...
 dla grzechow...
 pale czynic / m...
 waac.
 omieni ofsob...
 Duchownego...
 Rżcie wziet...
 Rosciola iego...
 przez przywie...
 kiego Rosciol...
 nego nase ro...
 m potura / y...
 m siebie dos...
 z onego kiel...
 wierzchnich...
 eć sa przyz...
 a między inf...
 konu i sfor...
 dawiema Jed...
 niewolę f...
 żywali na pa...

ia z niewolę Egiptskiej / tak też y my mamy tego Sakramentu uży-
 na pamiatke wyzwobodzenia nas z niewolę piekielney przez śmierć Pa-
 niusowe. Wielkie to przyczyna. Ale ieszcze wietśa pożaże / która smac-
 kożom świętym wierzymy / wietśa jest a niż przyymowanie ofsob wi-
 ch. Ta jest tedy nawietśa przyczyna przyymowania ciała Pańskiego
 ofoba chleba y winą / zostawienie miłości / życzliwości y sprzyżności
 ścjanstkiej : Nie darmo w starożytnym Rosciolu te swiatosc zwane
 Chrescjanstkiej miłości y życzliwości : nie darmo y Paweł swięty te
 iac tak mówi : Jeden chleb / iedno ciało iestefmy / choć nas iest wiel-
 ie iednak wszyscy iedno iestefmy / Którzy z iednego chleba y z iednego kie-
 dożywamy. Piękne przystosowanie Pawła swiętego / iednego ciała :
 rozliczny ch członków do iednego chleba / Który iest z wiela ziarn wpi-
 y do winą / Którę iest z wiela gron wycisnione : Bo iako z wielości ma-
 chleb y wino / iest iedną istotą : tak z wiela członków iest iedno ciało.
 ato w cieie iednym wszytki sye członki śanuią y miuią / tak w żywo-
 leba y winą wielosc materyy człowiekowi smak podając / zgodę nie-
 a czynia.
 ośa przykłady y nauki do naszey zgody Chrescjanstkiej / iż iako z wi-
 ieden chleb / z wiela gron iedno wino / z wiela członków iedno ciało :
 nas iest wiele / wszyscy mamy być iedno w p. Chryście. A przetoć pa-
 ho hasło Chrescjanstkiej miłości nam zostawować raczył / to rozkaza-
 : Rozkazanie nowe daie wam / abyście sye społecznie miłowali / to
 ysście ieden drugiemu wszytkiego dobrego życzli / iakom ia z życzliwo-
 miłości przeciwko wam / żywota swego dla was nie żatował. A popra-
 tego mandatu tak rozkazuje : Toć wam przykazuje / abyście sye spote-
 miłowali / y wszego dobrego sobie życzli : boć w tym ludzie poznają-
 c moimi zwoleńki / iestliż sobie wszego dobrego z miłości Chrescjan-
 czyć będziecie. Otóż wam prawdziwie powiedam / że kto tę życzli-
 y miłości Chrescjanstkiej niema / musi zostać winien ciała y krwi
 elą swego. Co aby była prawda / dowodzę z Pawła Swiętego / Który
 yntów tak piśe : bym miał vmiecieńność ięzyków ludzkich y Anielskich /
 tedy nie bede miał / sstałem sye iako między złe bżniaca : Bym był
 iem y wszytki tajemnice wiedział / bym takę wiare miał że bym góry
 ił z miejscą na miejsce : bym rozdał na żywnosc w bogim wszytkę ma-
 swa : bym dał ciało swe na męczeństwo żeby w ogniu gozało / a mi-
 Chrescjanstkiej miec nie bede / nicem nie iest / to iest / nie mi to y Pa-
 za niepożyteczno.
 Tuby było szerokie miejsce was napomniéć Chrescjanie o spóte-
 życzliwości Chrescjanstkiej : lecz iż Jan swięty Apostół y Ewangelis-
 to to rozprawił / co to iest za rzecz wielka ieden drugiego przed Pa-
 ogiem miłowac / na iego wyrok przestawsy / iegoż nauki słuchaycie :
 wi / że Paná Bogá miuię / a brata swego / to iest Chrescjanina ma-
 wiści / Klamca iest : A kto w nienawiści ma brata / to iest człowiek
 anstkiego / zabijacz iest ludzki. Tu masz życzliwości Chrescjanstkiej
 iauke / iako sye ma zachować / y iako poważna iest y Paná Bogá ży-
 c miłości Chrescjanstkiej.
 e sye podziwujemy wszyscy co sye sstało : Miłosć nade wszytko Jezus
 Syn Boga żywego / Pan á zbawiciel náš / nam zaleca / te nam v-
 ośkazuje / dla tęg nam pozostawił pod widomieni znaki ciała swé.
 sstało że między Chrescjanym namnię miłości zostało : y co im na-
 rozkazano o to namnię dbać / tak że y pogani á bluźniercy Syná bo-
 perowskają Chrescjanym w miłości y w życzliwości ieden przeciwko

1. Cor: 10. ver: 17.
 Miłosć sobos
 polna

Ioan: 13. ver: 34.
 Od Paná máns
 datem rozkazana
 Ioan: 15. versu 17.
 Ioan: 13. versu 35.

1. Cor: 13. versu 1.
 Jest náđ wszytko
 przewyszoná.

1. Ioan: 4.
 1. Ioan: 3. versu 15.

Co Pan namies-
 cę rozkazuje / tes-
 go namnię mie-
 dzy Chrescjanym.

dugiemu. Dobrze to było nasienie Chrysta Pana / które tłumilo y czynilo Królestwo Satanski: lecz nieprzyjaciel czlowieczy Satan tak tnie z kaskolem swym posniec / ze malo tej dobrej psenice kaskolem mscil: bo y to haslo miłości Chrześcijan / skad zgody y zyczliwosci / ment ciała Panskiego naswietly / do takiego roztargnienia przywiódł / mesmy sye iednoczyć mieli / tym nas we Zborze Chrześcijan / roztargal / w miłości pomieszał / weczyniwszy z miłości nie wkoiona niezgoda / usmierzony niepokój / nienawisc nigdy niepokamowana. Co taki / to przypusci do serca / taki smutek ludziem Chrześcijan / ktorzy y iednosci w Chrześcijanstwie pragna / dowodzie nie trzeba: zalosi prawdziwych Chrześcijan wstawicze to czuie.

Polaznie iako sye ostala niezgoda z strony Sakramentu.

Z uzywania kwasonego y przasnego.

¶ Ale zebyś Chrześcijan / czlowieczu obaczyl / iako on waz Czyn w tym tu naswietlym Sakramencie nas do niezgody przywiódł / wal do nie wspotkionej nienawisci / taki pokaznie. Trzy rzeczy Szatan rzucil miedzy ludzie Chrześcijan / aby w podawaniu ciała Panskiego / Sakramentu zgodni nie byli.

¶ Naprzód okolo chleba wezynil rozzerwani / i iedni w kwasonym / dzy w przasnym / prawdziwej bytnosci y wlasnosci ciała Panskiego / waia. Tote wezynilo rozzerwani / y wieczna a nie wspotkiona nienawisc dzy Greckim a Lacinskim Kosciolom / y z iednego Kosciola Chrysta dwa wezynilo. Czemu iaka przyczyna Szatan dal / krutko pokazze.

Wzbudzil Szatan nieprzyjaciela Chrysta Pana / kacerza Ebiona / ktory lud Chrześcijan do Zydostwa y ich Cerymony przedzy przyludzil / przysmakiem towil: Ze iesli w co napzedniyszym Sakramencie obaczysz / Zydowski lud Chrześcijan / podanie Pana Chrystusowo wypelnia / tedy y w inzych rzeczach Zakonu staroego Cerymony / obrzadkow / ofiar / zania / y inzych rzeczy naśladowac ma: gdyz y Pan Chrystus obrzezani / fiarowaniem / Wielkanoca nie tylo ze sye nie obrzedzil / ale y dostate / w sobie wypelnil / a na ostatek y ciało swe pod spierac / y porzadkiem w / noczy Zydowskiej / wryskiem Chrześcijanem zostawil: A przetoż / ze nie przyszedl Chrystus Pan / pswac Zakonu staroego ale wypelnac / go Chrystus wypelnial / w nim tajemnice ciała swego wlasnego / Czemu Chrześcijanie maia byc od niego prozni: Taka farsie / swa posiniata nauka / zly kacerz Ebion / nie pamietajac na / Apostolski / y ich rozkazania / ktorzy niechcieli tego brzemienia Zakonu staroego / Chrześcijany. Lecz iz Szatan iad ten swoy / przez Ebiona / a wiecy / nie tego / tak byl hoynie na swiecie rozsiat / miedzy Chrześcijany / ze sye / le w Zydostwo obracalo / a razem y Zdy y Chrześcijany byc / przez / jeden inzy przysmak / iedno przez niekwasony chleb / w ktorym / Chrześcijanie ciała Panskiego. Tedy pastarz widomy Kosciola / Biskup Rzymiski / wryskiem Kosciolowi Chrześcijan / pot / wezynic / blad / wezynic / postanowil / aby wrysk / scianic po wryskiem swiecie w kwasonym chlebie ciała Panskiego / iako o tym pise Leo Papa ad Episcopos Syriae / Epistola 41. / Tedy / ta wstawia dlugi czas w powszechnym Kosciole / az kiedy blad / nie maig do zwodzenia ludzkiego wstal: Tedy tez / zasje wlasna / sprawie wiczerzey czynienia / Kosciolowi z tejze zwierzchniej / cono: Przyskali y wrócili sie do niekwasonego chleba / Lacinnicy / a / wie przyskali / niechcieli / y przykwasonym chlebie zostali / y / choe / zy / poswiecenie kwasonemu / iako y niekwasonemu chlebu / y / tak / Panskich w kwasonym iako y w niekwasonym wlasnosci ciała Panskiego / sprawie / y choe to / Grekom y ich naśladowcom pokazano / dosyc do

Matt. 5. ver. 17.

Conciliach Florentim y Lateránskim/ przedsye iednak zgody y iedno-
sny piérwszey nie uczyniono / ani do niéy y do tego czasu ieden Kościół
tusów przysć może. Toć iest nayspiérwsze rozzerwanié Chrzesciánów z
syny chleba.

Ale iuzże Szatan przestał na tym piérwszym swym rzemiesle / kiedy w-
sionica od zachodu w iednosci Chrzesciánstiey rozerwał : Chytry waz
zestął na tym/ bo na zachód sionica między zgodliwymi Chrzescián-
wielka niezgoda y nienawisc rozsiała/ że sye ieden drugim iako parsywa o-
przydźi/ dla tego swietego Sakramentu: Bo wnet kiedy obaczyl/ że zgo-
e na przasnym chlebie przestali/ wnet iat bytnosc wlasna ciála Pánstie-
od osobami widomemi z wiary ludzkiey/ plewić y gladzić/ one Pánstie
szere y prawdziwe / To iest ciáło moje : rozmaicie mozgiem ludzkim
ze/ y w nich wielka watpliwosc czyniac. Bo

Jedny pobudził/ aby wykládali/ To iest figura ciála mego.

Drugie/ aby mówili/ To iest vpominek ciála meiego.

Trzecié/ aby uczyli/ To iest znak ciála mego.

Czwarté/ Tu iest w chlebie ciáło moje.

Diaté/ Tu iest przy chlebie ciáło moje : W inszych wykládów dosyc hoynie
bytkim Chrzesciánstwie nasiał y namnożył. Przypatrzye sye iaka nie-
zgod/ iaka niezgoda iest między temi / ktorzy szere y prosto wierza tym
om Pána Chrystusowym / To iest ciáło moje : a między onemi ktorzy ie-
nosnie nicuiac wedle lubosci swéy wykládali/ tak że sye y sami od nas
zywscy Szwermerami / wartobami sálonymi iasnie sye zowa. Chce-
ie przyczyné : Ato Sakrament iednosci y zgody / z zazdrosci sátan-
niepokojnych rozumów (nie z strony siebie) uczynil przyczyné.

A iuzże tu koniec : Nie vspokoil sye ieszcze sátan/ bo kiedy obaczyl zgo-
wierze onych Chrzesciánów/ ktorzy wlasna bytnosc (słowom pánstkim
ac) ciála pána Chrystusowego pod osobami widomemi wierzyli/ wnet
dzil Nestoryusa nieprzyiaciela Bóstwa Pána Chrystusowego/ kto-
o osoba chleba martwe ciáło na krzyzu wysuszone / pod osoba Wina
wytoczone uczył być/ y tak wierzyć rozkazowal. Stad tedy iuz okolo
ania ciála Pánstiego poczał sye przez tego to kacerza y iego Ucznie w
scianstwie wielki blad rozmnażac/ gdy osobno ciáło/ osobno krew dzie-
czal. Czemu wszytkiemu Kościół swiety zabiegaiac/ staral sye o takie
two/ aby sátanowi to pokazal/ że Pan Chrystus zupełny iest pod obie-
sobami/ to iest/ że pod osoba chleba nie umarłé/ ani na krzyzu wysuso-
lo/ ale żywe y prawdziwe ciáło iego iest : także téz pod osoba wina/ nie
krew od ciála odlaczona : ale krew żywego ciála Pána Chrystusowego
żywa iest/ co Kościół swiety w onym pieniu tak wyznawa :

Pod różnemi osobami.

Nie cielesnie lecz znakami.

Sakryté tajemnice/

Ciála y krwi używania/

zupełnego Chrysta brania.

Pod dwiema osobami.

To iest/ równie pod osoba chleba/

pod osoba wina/ pod obiema osobami zupełny iest Chrystus/ żywe ciá-
ło y krew / zupełné bóstwo/ on ieden Chrystus/ który iest bóg y człowiek.

Tu iuz nam przyydzie mówić o tym : Jesli z potrzeby zbawienney
lowiek Chrzesciánski pożywać pod dwiema osobami. Ci ktorzy téy
wczą/ że powinien każdy pod dwiema osobami używać/ tak powiedziat/
ia Pismo po sobie / bo powszechne rozkazanie być wczą/ w o nych sło-
w Janá swietego : Jesli nie będziecie pożywać ciála mego/ y nie będzie-

Wtóre rozerwa-
nie z strony uży-
wania Sakra-
mentu.

Trzecia przyczy-
na niezgody z stro-
ny Sakramentu.

Wkazuje iesli pod
iedną osobą/ ala
bo pod dwiema
używać.
Ioan: 6. versu 53.

*Ibidem versu 55.
Dowody z pisma
obudwu osob.*

Matt. 26. ver. 27.

*O osobach nankę
naprzód wskazuje.*

*Psal. 83. versu 12.
1. Cor. 12. versu 6.*

Matt. 26. ver. 28.

Lib. 4. Epist. 7.

*Potrzebne Ele-
menty do wiary
być wskazuje.*

*Bernardus serm.
2. de Coena Do-
mini.*

*Co zowiemy fi-
gurami.*

cie pic krewie moiej / nie będziecie mieć żywota w sobie : bo ciało me prawdziwy pokarm / a krew moja jest prawdziwy napój. Powieda więc Pan Chrystus tak postanowił / y tak rozdawał pod dwiema osobami / dy y my wszyscy wierni jego wedle postanowienia pánstiego / bracie y przyjaciele mamy. Potrzebie więc / że Chrystus wszystkim a wszystkim kazał tak gdy mówił : Pijcie z tego wszyscy / kielich podając Apostołom. Toć są te potrzebne dowody / a iakoby iakie mocne katarakty y tarcie / którzy dnosć Chrzescijansta / milosć y zyczliwosc zobopólna psnia / niszczą y wzdziają. Ale iż o osoby napierw idzie (osoby zowie / widome żywioły y wina) tedy naprzód pokazać to musimy / co są osoby Sakramentu a moc y istota ich / y w czym zależą.

¶ Naprzód tedy każdy Chrzescijansti człowiek ma wiedzieć / że zwierze znaki / w których istoty ciała Pánstiego tajemney używamy / nie są tak wagi / aby łaska Boża żywot wieczny w sobie tak miały / żeby za ich wniem inż to z powinności człowieka sobie otrzymał : Znacza one tylko Bożę / ale iey nie dawaia : bo tak pismo swiete świadczy : Łaska y dany Pan Bóg dacie. A Pawel swiety : Pan Bóg sprawione wszystko w kielich. A iż zwierze nie te żywioły znacza / albo znak łaski Bożej tylko nie odnosi / tego ten jest dowód : bo kiedy żywioł chleba y żywioł winy muiemy / nie tam inzego nie rozumiemy / iedno to że Pan Chrystus krew dla naszego zbawienia wydać raczył. Ale wszystko moc zbawienia y w oney prawdziwey wierze / która wierzymy słowom Pánstym / że one prawdziwe ciało / które za nas y za wszystko świat jest wydane / y krew prawdziwa / która dla odkupienia grzechów naszych jest przelana. Ta wiara na Bogę daleko wietża jest y przyiemniejsza / a niż osoby Sakramentu rzeczom zwierzechnym nie jest przywiązana łaska milego Boga / iako sę czy Cyprian swiety / y przeto wiara niewidome a prawdziwe ciało Pan bywa przymowane / y wiara wszystko obietnice Pánstie wiernym Pan stusowym bywaia wykonane.

¶ Lecz aby kto nie rozumiał żeby widome Elementy do wiary Chrzescijanstey nie potrzebne miały być / damy przyczyny / dla czego ich wzglednie mamy. Zznamy że zwierze nie znaki przez sye znaki tylko są / y dla od Doktorów Kościoła Chrzescijanstiego nazwane są figurami / osoby zwierzechnymi / swietey rzeczy znakami / chlebem / Winem. To aby była / Augustyn swiety jest świadek który mówi : Sakrament ciała Pánstiego ze dwu rzeczy jest / z widomych znaków / y z niewidomego ciała pánstiego / a ze krewie jego. A tenże na drugim miejscu : Ciało Pána Chrystusa prawdziwa / y figura jest : Prawda tedy ciało y krew Pána Chrystusa w jego sprawie Duchá swietego wistocie chleba y Wina stawa sye : a figura w tym co oczy nasze widzą / y na co patrzaia.

Przeto każdy Chrzescijansti człowiek / te trzy rzeczy baczyć ma na Sakramencie ciała Pánstiego.

Osoby chleba y Wina.

Prawde zupełna istotnego y własnego ciała Pánstiego.

Moc łaski duszney / która z obietnic swych Pan Chrystus dawać może Osoby chleba oko człowiecze cielesnie widzi / ogień kazi / robać toczy / si niszczą : Prawde istotnego y własnego ciała Pánstiego wiara y oczy wierzą y widzą : A moc łaski Bożej w duszach naszych / y ożywienie ich przyiecie wiara ciała Pánstiego sprawca / milosć wprzymia Chrzescijanstwa. Co tedy widzimy znakiem rzeczy swietey : chlebem / figurą / zwąc musimy to y inzy przed nami Chrzescijanie zwali. Lecz co wierzymy pod osobą jest prawdziwe ciało y prawdziwa krew P. Jesu Chrysta. Niechayże

ie zgaršaiš pisma v Doktorów / takže y v Pávla swietého / kiedy zowa
ezchnie znaki chlebem / Winem / Sakramentem / figura y znakiem / gdy
widiš dla którey przyczyny to czynia / lekce ich též sobie nie wważay ani
wodziš / gdy widziš że nie lada czego / ale prawdziwego y w nich będąc
alá Pánstiego własnemi znakami y figurami sa / istote prawdziwa rze
nierwidomych / y obietnic zbawiennych w sobie odnosac : bo sa kstatem
mym łaski Bożey nierwidomym.

Sa též drugie przyczyny nad té / dla czego tych zwierzychnich znaków
adać na strone nie mamy / y bez grzechu wzgardzac ich nie możemy.

Przypód dla zwierzychnich naszych cielesnych smysłów : bo tak pan á zbá
el náš mówi : Co sye narodziło z ciała / ciało iest / mysmy sye narodzili z
/ ciało iestefiny : przeto tedy ciału znaki cielesné sa barzo potrzebne / aby
talo naše wpominki Pánstie widziat / ich sye dotykało / y pod ich poslu
stwo poddane bylo. Przetoż Pan mówi do Apostolów : Bierzcie iedzcie /
rzdny znak chleba im podając.

Druga przyczyna / czemu wzgardzac nie mamy zwierzychnich znaków / bo
iaż łaska Boża nie iest do nich przywiązana / tedy wiare naše która nam
v Pana Boga otrzymawa / barzo potwirdza / y macnia : abowiem
woda nie daie odpuszczenia grzechow na krzcie / ale dla swiátosci wiary
lufenstwa iest potrzebna / y swiátosc wiary Krzeft swiety bez niey byc
tože / tak bez widomych znaków chleba y winá / prawdziwego ciała pán
o przyymowanie byc nie moze : A iako nie polanie wody przynosi grze
o odpuszczenie / ale przyicie Krztu swietego przez wode : Tak osoby Sa
mentu widome / acz przez sye odpuszczenia grzechow nie máta / ale złączone
ra / wiare ymacnia / y wszystkie obietnice żywota wiecznego na sobie
ra odnosz : bo osoby chleba y Winá gdy ie przyymujemy / czynia nas po
ymy rozkazaniu Chustusowemu / ale wiara istoty wszystkie obietnic pán
y słów Pánstich / ktemu y sprawiedliwosc obiciana w nas wypelnia.
tedy obaczyc mozesz / iako daleko wiara naša przewysza té znaki zwierz
/ bo to co ony tylo znače / to wiara wypelnia.

Wiara Chusta Pána / iego własně Swietě ciało byc istotnie pod oso
/ wierz y wyznawa. Wiara nie to co cielesné oko widzi / ale to co wierzy /
ali / przed tym wpada / temu pocztwosc czyni / tego Bogiem swym wy
oa. A przetoż Augustyn s. tak mówi : Nie te co widze chwale dawam /
od osoba chleba y Winá nierwidome ciało y krew Jezu Chusta wmiżenie
ale. Juž tedy krótko zawiezuie náuke kolo osob albo elementów wi
ych tak powiadam zgodna náuka Kościola powszechnego Chzesćian
zo / że wiara wszystkie rzeczy okolo przyymowania iest panem wszystko w
le zamykając / wszystkie czyniac / wszystkie obietnice pánstie na sobie odnosac.

Cóž tedy ci rzeka / któzyo osoby tak wiele sye wadze : Zwierzychnie
i tak wiele powažaiš : Zwierzychnim znakom tak wiele mocy daia / y omie
warzac / iednosć Chzesćiansta łania y psuia : á prawie bład Testoryu
przywócić y wskrzesić dca / żeby osobno ciało y osobno krew byla wier
dawana : Aza nie wiedza tego / że y Luter též náuki wznawca / nie tak
ka praca o dwu osobách miał / aby ie pod potrzeba zbawienia przyymo
kazał / ale mu o to šlo / żeby iedno od poslušenstwa powszechnego Ko
cila y iego zwierzychniego Pásterza lud Chzesćiansti odwrócił / y z iednosci
Chzesćianstiey rozewal : Co sye iasnie z tego pisma iego pokaznie : abo
m tak mówi : Jesliby iakim przypadkiem Papież albo Concilium / to iest
Sam duchowny ze wszego swiata zgromadzony / oboie osobe chleba y wi
nawymowac rozkazali / my niechcielibysmy tego v swych násladowców

Elementá nieš
máig być wzgar
dzané.

Ioan. 3. wesu 6.

Matt. 26. ver. 26

Co elementá á co
wiara czyni.

Wiara co czyni y
co chwali.

Co ma chwalić
słowiek Chzes
ćiansti w Sa
kramencie.

Luterus de forme
la missandi.

V Luterá osoby
byly málo wazne

Przeciwko onym
którzy Lutrá lez
dwie nie za Bogá
máig.

Błedy Luterowe
o Sakramencie
ciała Pánstiego.

Ioan: 6. versu 53.
Przywodzi pi-
smo o dwu oso-
bach.

Ioan: 3. versu 5.
Wyklad mieysca.
Ioan: 6. versu 53.
Nisi manducaue-
ritis carnem etc.

aby dwie osobie przyymować mieli / y ná ostátek powiedamy / ná wzór
Papieża y Concilium / chcielibysmy to / żeby ani iednéy / á náostátek z
moi nie używali : Bo zgoła wszytki takié moiéy Ewányeliéy náślá-
przekleté chcemy mieć / którzyby takiého concilium / któraby dwie osobie
wróciło słuchać mieli. Dawał temu Luter przyczynę taką / że P. Chrystus
w tym zbawieniu potrzebného nie postanowił. Otóż widzisz y Lutrá /
bárzo v siebie osob widomych nie považal / á zgoła tak ie porzucal / że
żadnéy ná despekt Papieżowi y concilium przyymować nie kazał : widzisz
co powieda / że Chrystus nie w tym potrzebného nie postanowił tu zbawie-
niu. Kiedyby to rzekł y nápisal powszechného Rzymstiego Kościoła
któr który / iakiéby náń krakanie / iakiéwołanie / iakiéby łaianie było !
Luter / który sye zowie piątym Ewányelistą / wthórym Eliášem / Pro-
który stáły kruszy / to mówił : áto od niego wszytko wdziecznie przyymui-
wy krasomównemi to fárbuig / y słowa té iego iáko inszé wfeteczne pi-
sprosné malowania tak chwala / iáko Akaronite Beelzebubá / iáko Phi-
nowie Dagoná / iáko Żydowie Beelfegorá / iáko pogáni Bálwany swoi
iego náśládowcy przed iego taką sprosną náuká / rozumem swym y wiá-
padais : á iáko oni Bálwochwałcami byli / tak ci Luter ochwałcami zo-
Lecz nam ná tym dosyć / że to pokazálistmy nie dla nas wiérnych
żytnych Chzesćcijánów / ale dla tych któzy Lutrá ledwo nie zá bogá ma-
tegoż samého Lutrá písma co o znákách widomych chleba y winá iego
zá náuká. Wkazał to przed námi zá żywotá iefcze Luterowého / ieden
stého rzemiosła człowiek Káspér Quetamer w mieście Żáli : Je tenże p-
Ewányelista Luter trzydziestci y šest bledów y niezgodliwych náuk o
Sakramencie w ksiégách swych nápisal / á każdy byl sobie opáczny. Co-
macie iakiému człowiekowi ci zbawienia swego wierza / któzy náuká iego
chcia. Minimam jesmy inż pokazáli iáko człowiek Chzesćcijánstki ma w-
bie považác osoby / á iáko wiare / y kiedy obaczy / iáko z słusnych y praw-
wych dowodów obaczyć może / że v Pána Bogá dáleko považnieysza y
wyszáiaca iest wiára / bedzie sye o tym starał pilnie / aby zupełnie pánu C-
tusowi wiare záchowal / á dla osob zwierzych iedności Chzesćcijánst-
nie targał.

I Ale podobno rzeczesz : Dwie osobie od Pána Chrystusa sa rozkaza-
iákom to wyssey z Pisma Swietého pokazal : bo mówi Chrystus P-
Jesli nie bedziecie używác ciála mego y pié krwi moiéy / zc. Tá cōc
odpowiedam /

Swiatosc Krztu y przyymowania ciála y krwi Pánstiey / iednákim
wszechnym rozkazaniem sa przykazane : Abowiém tak o Krzcie Pan moi
raczył do Nylodymá / iáko mówił o cíle y o krwi swéy do tusczy :
mówil : Potrzeba żebyście sye odradzali z nowu / á iesli sye kto nie odrod-
wody á z Duchá swietého / nie może wnisć do Królestwa niebieskiego. T-
Sakramencie ciála swego y krwi tak mówi : Jesli nie bedziecie pożywác
lá y krwi moiéy / nie bedziecie mieć żywotá w was. Jednákie to tedy y
wszechné rozkazania. Pytam ia tedy tego osobnika / który to z potrzeby
mieć / co tu P-
Meczenicy podzieli / któzy przedzy do Meczenictwa przychodzili dla w-
ry Pána Chrystusa / á niż do Krztu : Bo wnet skoro wyznanie wiary P-
Chrystusowey czynili / tedy albo ogniem albo mieczem zabijani byli / zwi-
chniego Sakramentu Krztu ná sye nie przyiawszy : Juz tedy potepieni sa
Krztu nie przyieli / iz y powszechného rozkazania Chrystá Pána o Krzcie
skazaného nie zyscili. Zaden tego Chzesćcijánstki człowiek o nich wyznac
może / bo to musi wyznac / że rozlanie krwi ich dla wiary Pánstiey / mec-

o ich/ogień który ie spalił im za Krzest był/á iesliżby z potrzeby zbawie-
 z wody żaden zbawion być nie mógł / tedyby y ci Pánscy Meczennicy
 ieni być musieli. Musiś tedy zeznać / że woda ácz iest potrzebna do
 / ále nie tak gwałtownie / żeby potepiała / gdy do niéy który wierny
 / albo dla wtrócenia czasu z koroną Meczenniczą / albo dla niedostat-
 mentu / nie może. Przeto mądry Doktorowie w starożytnym Kościele
 i Krzest być uczyli / wodą / płomieniem ogniowym / y rozlaną krewią.
 dy widzieli Meczenniki Bóże bez Krztu w ognie miotané / mieczem
 e / tedy on ogień y one krew rozlaną za Krzest im być poczytali / y v-
 Com o Krzie pokázował y o iego powszednym rostkazaniu / także też
 mowaniu ciała y krwi Pánstiey powiedam: Jesli każdy Chrzescijan
 wiek powinien używać ciała y krwi Pánstiey / y przez tego używania
 on być według tego Pisma y rostkazania Pánstiego nie może: Dziatki
 dobrze podrosłe niemowiatka malé v pierśi matet swych bedacé/ cie-
 sey wiernymi PAná Chrystusowymi / bo sye przez Krzest sstáły dzie-
 trólestwa Bóžego/ członkami Chrystusowymi/bo z nim obumáły ná-
 / sstáli sye wybranym naczynim Ducha swietego/ nie przyymia pod-
 emi ossobami ciała y krwi Pánstiey: A máiąz być przeto potepieni/
 schodzą z tego swiata: kto tak bezpiecznie bezbożnie wierzyć y uczyc
 Ludzie ná morzu/ po ziemi/w wálkách/wierni bedąc Pánu Chrystu-
 oeni wprzeymie wierząc/ dla iego wiary gárdlá dáiac/ vmiéraitá nagle:
 beda potepieni / że ciała y krwi PAnstiey nie przyieli: Meczennicy
 iáko przeze Krztu/ták przez przyymowania Sakramentu Swietego
 á chodzili w siceréy prawdziwey wierze Chrystá Pána / iuz tedy wie-
 żywota mieć nie beda/ále potepieni być máia náuka tych osobników/
 ossobách tak scisle y gwałtownie rozumieć/ y té słowa Pánstie tak
 wie/nagle y potrzebnie wykládáia: Wtóz mozesi obázyc Chrzescijan
 wiecez / żeć prawdziwie Chrzescijanscy Doktorowie to miesce Jana
 to wykládáia/že wiecez do Duchownego używania ciała y krwi Pán-
 słowa przynáležia / á niż do oného używania/które iest pod ossobami
 winá/y przeto tak Augustyn swiety mówi: A czemu gotuiesi brzuch
 wierz á iuzes pozywat. Cóz masi wwierzyć: wierz že Pan Chrystus
 swym ná smierć wydanym / y krwi swa dla grzechów twych wyla-
 oie y wysstet národ ludzki zbáwił / wiecznyć żywot dáł / dziedzicem
 wa niebieskiego cie uczynil / ciało swé y krew / prawdziwie y istotnie
 domémi ossobami / dla żywota twego wiecznego tobie y narodowi
 ánu zostáwił: tak gdy wwierzys/ choc vsty nie pozywaś/ wiara pozy-
 prawdziwego ciała y krwi Pána Chrystusowey/ bo dobrodziesstwa cia-
 wa PAná Chrystusa tobie uczynioné / do pożytku zbawienia twez
 ecaś.
 ecz zá sie mówić bedziesi/iuz sye tym nie dziwuie/áni o nich źle wierze/
 albo dla niedostatku lat/ albo dla nagley przygody/ albo dla pretke-
 zennictwa / przystepowác do ciała y krwi PAná Chrystusowey nie
 ále infa mnie/który mam iuz po temu czas y wolnosć do naswietšez-
 áramentu przystepowác / czemuż go brác nie mam iáko Chrystus po-
 áł ná wieczerzcy / to iest pod ossoba chleba y winá / czemu go słuchác
 á / który tak o kielichu do wszystkich wiernych mówic raczy: Prycie z
 yscy. Czemu tak czynic nie mam iáko wy Ksieža/któzy dwie osso-
 ecie: A nam rostkazawšy pod iedna przyymowác zákazálicie du-
 omže iestescie lepsi niż my: czemuż rostkazania Pánstiego nie wypet-
 e / o mch wyzna / który kázal wszystkim dáwac:
 y Pánstiey/ma-
 Každé tedy tu pytánie odpowiedz prawdziwą bez żadney Sophistyey

Krzest troiáti.

Porównawa
 sprawe Krztu do
 przyymowania
 ciała Pánstiego.

Mat. 26 ver. 27.
 Wyklad onych
 Now. Bibite ex
 hoc omnes.

Swątroć Chrystus Pan Sakrament ciała swego rozdawał.
 Aug: lib: 3. de cōsensu Euangelistarum.
 Chryso: hom: 17. super Matth: Teophylactus.
 Luca 24. ver: 30.

Ibidem versu 31.

Acto: 2. ver: 41.
 Pánstich wierszy y Apostolow sprawy po wzięciu Ducha świętego.

Epistola ad Ephesios.

tak powiedamy. Powieda przeciwnik iedności Chrześcijańskię / że Chrystus postanowił na wieczerzēy ostatecznēy swęj pod offobą chleba / czego mu żaden Kátolik nie bróni / y to z nim wyznawa / iż ono po wienie na pamiątkę meki swęj / żeby nie była od ludzi zapamiętana / stało. Lecz iesli to iuz postanowienie Pána Chrystusa odmienie sę / to / czemu sam Pan Chrystus to odmienie raczył / bo dwa kroc Pan Chrystus Sakrament ciała swego rozdawać raczył / raz na wieczerzēy pod dwi sobomá iuz prawie przed meką swą: Drugi raz po zmartwychwstaniu tegoż dnia kiedy zmartwychwstał / dwiema Zwolenikom w miasteczku maus / pod iedną offobą chleba Sakrament ciała swego dawać raczył / świadcząc o tym Doktorowie Kościoła Chrześcijańskiego. Aby też y Doktorowie Świeci tego nas nie nauczyl / że tam pod offobą chleba prawie Sakrament ciała Pánstkiego oni Zwolenicy przyymowali / tedy samaryta Ewangeliey tego wcz / bo gdy powiada iakim sposobem Pan Chrystus wziął chleb / to iest / że go błogosławił / łamał / y podawał im / tedy wizerunk sprawy wieczerzēy Pánstkiej w tym pokazuje. Nad to pożyte ba onęgo od Pána podanęgo świadczy / że oni nie prosty chleb od Pána / bo przez przyicie chleba onęgo / luską niedowiarstwa z oczu ich był / tak / że go poznali być prawdziwym Mistrzem swoim / który w piątek cierpiał / umarł y był pochowany / o którym byli bázro zwatpili : Czy prosty wczynie chleb grzech niedowiarstwa odiać / y poznanie Pánstkiego wiarkom przynieść: Żaden tego twierdzić nie może / aby prosty chleb sobie dary żywota wiecznego odnosić miał: Próżno tedy temu sę spóco świeci Doktorowie Duchem świętym napełnieni nam w piśmie świastawili / iż pod offobą chleba ciało swę własne w on czas Pan Chrystus wiać raczył / czego aby iasnieyszy dowód każdemu był / z tegoż Pisma świastawili: że na kstał Pána Chrystusa Apostolowie y wierni Pánstkich sę było iednego dnia Świastecznego na wiare Pána Chrystusa wróciło trzy tysiące / ci wszyscy społecznie w iednym domu bedąc z Apostolami iakie sprawy Chrześcijańskię wzywali / o czym tak Historya powiada: Otrzcili sę y trwali w nauce Apostolskiej w modlitwach y w przyymowaniu łamanego chleba. Po Trzecie trwając w Apostolskiej nauce y w przyymowaniu w łamanym chlebie prawdziwe ciało Pánstkie / w tym chlebie tu Ewangelista Łukasz święty nie piše / abowiem próżno wa pisał / boć każdy żywy chleb ie / nie trzeba tego nikomu tak pilnie dąć. Ale kiedy przekłada ich nabożenstwo / ich sposób życia pobożny nauki Apostolskiej / tedy też tego była potrzeba aby nie przepominal każąc / że w Sakramencie wżywaniu chleba własney bytności ciała Pánstkiego brać nie przepominali / ale go w widomey offobie chleba wzywając Pan Chrystus y iego Świeci Apostolowie pod iedną offobą chleba Sakrament ten rozdawali / przeto też y wczen Apostolski / żadney w tym waści nie mając / na kstał Mistrzów swoich do takiegoż pożywania ciała Pánstkiego napominal: A ten był Ignacyus Zwolenik Jana świętego: badźcie posłuszni Biskupá waszego y Kaptanom / którzy są starszymi w prosciuchnym smysłem / przewrótnosc na stronę odłożwszy / łamcie i pożywajcie go / boć on iest lekarstwo nieśmiertelności / lekarstwo w rzenia ale wiecznego życia: o kielichu tam namnieyszego słowa nie mówi / baczcie wcznia Apostolskiego iakiego sposobu wzywania ciała Pánstkiego wcz. Obaczcie tedy / iesli ono nie była taka wstawá na wieczerzēy która była odmienie miała / bo widzisz że y sam Pan Chrystus odmienie iż r. Apostolowie inaczej nie stawowali / y wczniowie Apostolscy inaczej wczyli.

Leez dziwować sje żaden temu nie ma / dla czego Apostołowie wier-
nowo nawróconym do wiary Pána Chrystusowey dawali pod iedną os-
ciało y krw Pána Chrystusa / bo to czynili dla pewney y słusney przyczy-
nowiem którzey z narodu Żydowskiego nawracali sje na wiare / byli z o-
rozmaitych y z rozlicznych ludzi / którzey sje słubami rozmaitemi Panu
obwieszowali / między którymi byli Nazareci / którzey słubem Panu Bo-
zymionym / przysięgali winą nigdy nie pić. Gdyż tedy Nazareczykom
pić sje nie godziło aby nie wpadli wkrzywoprzysięstwo / Apostołowie
iedna offoba chleba Sakrament ciała y krwi Pánstiey im dawali : bo
y im byli nowo nawróconym pod offoba wina dawać chcieli / bez w-
enia ich toby było być nie mogło / gdyż iednak z dzieiów Apostolskich
y toż sje słuby Nazareczyków dwadzieścia lat po Pána Chrystusowym
niem do nieba / w Kościele Apostolskim trwały / które Apostołowie
i tak długo w Kościele Chzescijanskim cierpieli dla tego / aby przez
ie odmiennienie słubów Panu Bogu przez nie obiecanych / obrażenia al-
gożenia w Kościele powszechnym Chrystusowym nie uczynili.
Co była przyczyna / dla czego pod iedną offobą Kościół Apostolski da-
wiał Pána Chrystusowym sakrament ciała y krwi Pána Chrystusa.
A iż tak pod iedną iako y pod dwiema iednak było przyymować ten
ament za Apostolów : tedy tym którzey sje z Poganstwa nawracali / pod
ia offobomą dawali / dla téy przyczyny / że Pogan w błędach swoich
niski żywiac / Bogom swoim ofiary w pićiu y w iedzeniu czynili / iako
y Pismo święte świadczy. Apostołowie tedy w oboiéy offobie chleba y
dawali im Sakrament ciała y krwi Pánstiey. To czynili / aby w onéy
wierze swoiéy Pogan nie rozumieli / że mniej z wieczerzej Pána Chry-
usowey brać y używać mieli / a niż z ofiar Ezartowskich y białochwałskich.
baczyc mozesz sprawy Apostolskie około dawania iedney y oboiéy offo-
akramentu ciała Pánstiego / a to baczac rozumieć mas / iako Aposto-
w pierworodnym Kościele wiecéy przestrzegali miłości Chzescijans-
y aby żadné wzgożenie w Kościele Chrystusowym nie było / a niż iez-
albo obudwii offob rozdawania.
Było to y w starożytnym Kościele / że oboie offobe wielkim rozkaz-
Kościelnym każdy Chzescijanski czlowiek przyymował / bo kiedy Ma-
us Heretyk wzgardzał stworzenie Bożé y powiadał / że każde stworze-
nie czlowieka przywodzi do wpadku grzechu / złe jest / y od złego poczat-
worzone : a iż wino tak hydził y złym czynił / tedy ie z używania Sakra-
u wymiatał. Co baczac powszechnego Kościoła Pasterz zwierzeni / z
ni wsemi Pasterzmi / postanowili aby każdy czlowiek Chzescijanski
owinien na każdy dzień Wielkonocny / pod dwiema offobomą przyymo-
ciało y krw Pána Jesu Chrysta / iżeby przez to używanie oboiéy offoby
d Manicheusów sje wykorzenil / y wzmowie Manicheusowi między
koliki pomieszani / byli od Pasterzów Kościoła powszechnego vznani / y z
olitowania Kościoła powszechnego odlaczeni / y dla téy przyczyny ona
wa była od Gelazusa postanowiona / która tak iest napisana : Dofli-
tego pewnie / że se niektórzy między Chzescijany / którzy przywarfy tylko
Pánstie pod ofobą chleba / kielicha krwi naswietsey Chrystusowey nie
mują / otóż albo niechay zupełné Sakramentá biorá / albo od zupełnych
ramentów niech sje wstrzymawá : bo rozdzielenie téyże y iedney taie-
nie bez wielkiego swietokradztwa być nie może. Ta wstawa tego Kano-
istad inąd nie posła ná on czas / iedno aby bład Manicheusów był wy-
mion / przed którym błędem w Kościele Chzescijanskim powszechnym
awfy od Apostolów / tak pod iedną iako y pod dwiema ofobomą / ciało

Pánstie

Wkaznie dla Ges
go y Apostolów
wie pod iedną os-
sobą dawali.
Nazareczyków
wie wina nie pia-
iáli.
Num: 6. versu 3.
lud: 13. versu 4.
Ierem: 35. ver: 6.
Acta: 18. ver: 18.
E cap: 21. ver: 23.

Deut: 32. ver: 38.
1. Cor: 10. ver: 20.
Dla czego pod
dwiema.

Aug: lib: 30. cdt:
Faustum cap: 5.
E libro. de mor:
Manichea: cap: 13.

Leo Papa primus
serm: 4. de quadr:
Item Leo Epi: 10.
ad plebē Constāt:

De conse: Dist: 2.
cap: comperimus.

Pánstie y krew od wiernych było przyymowane / y iáko który z wiernych chciał/ rozdawane.

Polacy zámwzdy
pod iedną osobą
przyymowali.

Lecz iż Szatan zámwzdy nie spi/ po bledzie Mánicheusowym ściola swietego wykorzenionym/ nie przestal pobudzać/ iedność Chryśta targać/ y inszych Heretyków/ któzy okolo tegoż Sakramentu róte opinie albo mnimania w ludziach czynili : wiec iáko zámwzdy ná nowé robý nové lékarstwa lékarze wynaydowac musz / tak Koscíol Swietý wśechny Chryścijánstí/ ná nové bledy/ nowych lékarstw szukać zámwzdy siał y musi/ bo po zgládzonym bledzie Mánicheusowym/ ludzie Chryśscy zástie ná křtalt czasów Apostolskich y náuki ich / iedni pod iedną / dzy pod dwiema osobami przyymowali / nie sýe z tego nie goršac / y o wiecey pod iedną a mż pod dwiema przyymuiac. A przeto y nas w Pó daley niżli od šesći set lat/ wiare Chryścijánstá przyawšy/ nigdy inakš sob wżywania ciála y krewie Pánstiey nie byl / iedno pod iedną osobą : miana tego zwyczaju nigdy y nas nie byla : dopiero od lat křtu dziesiá wštepem do nas náuki Luterowey / wznowiac te náuke wczniowie Luterowcy poceli/ y tym przyśmákiem w serca ludzkie sýe wkrádać wšczely/ bydzo rodawna wiare przodków nášych/ im od ápostolskich namiestników po

Widzac tedy on wáż stary y chytry / że z prostosci Chryścijánstá bzie Chryścijánscy / pod dwiema osobami y pod iedną wedle woléy s przyymowali ciálo y krew Pánstá : iá siac niezgode miedzy wiernymi wzgárdzac ieden drugiego/ lepszmy sýe iedni nád drugie czyniac / o osó wasniac y wádzac/ bład Nestoryánstí y insé bledy wzruszác/ wlasnoš tá Pánstiego y krewie z widomych osó wymiataiac / z prostoty Koscíola swietego Chryścijánstiego przez Heretyki sýe nátrzaszác. Do takich ie chów y niesnast przywiódł przez Hussyty / Janá Hussá dyscypuly / powiá : że przyymowanie pod dwiema osobami iest y býc ma z potrzeby wiennéy : a inaczey człowiek zbawión býc nie moze.

Co widzac Koscíolá powszechného zwierzchnié czlonki Pásterze fárze słowa BOZEGO / że potrzeba byla w téy y w takiéy náuce f wéy chytróš šatánstá znišczyc y wtrzec / aby iego smialóš byla póka / fałšywa náuka odkryta/ dla pewnych y potrzebnych przyczyn/ iáko pię dwoie osobe Sakramentu wštekim pod poslušenstwem Chryściján brác rozkazali byli/ bład Mánicheusów gládzac/ tak zástie dla wielkich / trzebnych przyczyn/ iedne osobe Sakramentu zadržymali ná Concylium štantynškim y Bázylenskim do času pewného: które przyczyny aby byly dému wiadomé/ každá z osobná tu iásnie powiémý.

Naprzód dla tego/ com piérwéy wškazal/ aby bład Nestoryánstí m wiernými Pána Chrystusowými mieyscá niémial / y osobnym przyiecin lá pod osoba chleba/ osobnym zástie przyieciem krewie/ pod osoba winá/ ci krewie Pána Chrystusowey/ rózne nie rozłaczal : gdyž pod obiema osobami zupełny Chrystus iest : A radbym wiedział iáko by mi ci odpowiedzieli/ kř tak wiele sýe o osoby obie stáraia : bo iessi pod osoba chleba prawdziwe żywé y niesmiertelne przyymuiá / iákož tak wiara sýa przyymowac m czemu sýe o krewi pytaia/ która býc zámwzdy musi wżywym ciela? A iessi tak zumiéa že bez drugiey osoby nie zupełné ciálo Chrystá Pána iest beze krewi tedyć ciálo martwé y krew martwa przyymuiá. A gdiéž sýe oné słowa Pánstie podšieia : Jam iest żywy chleb którym z niebá sštapil : a iessiž Chryś Pan pod osoba chleba iest żywy / tedyć pod tąž osoba chleba ma krew żywy / Czy martwé ciálo Pána Chrystusowé y martwa krew ciébie ożywi? žadnym obyczáiem y žadnym sposobem to býc nie moze. Apostołowie ácz smiert

seff: 13.

Przyczyny odies
cia drugiey osoby
pokazuje.

Ioan: 6. versu 41.

Pánstie biáli tážje y krew / nie z strony onéy smiertelnosci przystey /
 o ciato potkala ná krzyžu/pokarm wieczného żywota biáli: ale wzgle
 néy niesmiertelnosci/o ktorej im Pan mowic raczył: Trzeciego dnia
 wychwstane/y tak po malym czasie ogladam was. Tá Chusta Pána
 iertelnosc/ niesmiertelne swé ciato Apostolom y nam wiernym swym
 ota / o ktorej tak Pawel swietry mowi: Chustus wstawy od umar-
 z nie umiera/ y smierc mu wiecéy nie pamnie. Przektety tedy bład byl
 rufiów/ ktory ieszcze Concylium Ephekie przed tysiacem lat poznalo/
 dey osobie zupełnego y żywego Pána Chustusa byc wcztylo/ o czym nie
 asfeg koscioła Doktorowie/ ale též y wczén Luterów iasnie swiadczy/
 a nie inaczey bylo/ dla czego též y podjis iedna osoba Sakramentu iest
 owana/ przeto y Giełowie/ Rus/ y inisy nasładowcy Patryarchatu
 ego/ aby rozdziálu jadnego w Sakramencie nie pokazali/ y Nestory-
 go bledu w rozdzielnosci osob / dla rozdziálu ciata y krowie nie nasla-
 i: gde ciato Pánstie pospolitemu czlowiekowi rozdawia / tedy na-
 przez Dyakona tak ludzie wcz: Przyimuycie ciato niesmiertelne y krew
 iertelna Pána Jesu Chusta: a choc z ciata wytoczona byla / przed sie
 iertelna iest: y po ki iedno przyimua ludzie/ póty Dyakon to napom-
 piéwaisc czyni: Przyimuycie/ ic. Ktemu nie osobno osoby winy y chle-
 rajem w Kielchu zmieshawysy ciato y krew w osobach chleba y winy
 Dop dawia wszytkim/ ktory na ziemie wpadaiac przyimui/ y do Sa-
 ntu z wczénosci wielka przystepia. A choyim zasie pod osoba chle-
 nie poswieconym namoczysy go y wstufkysy Sakrament dawia/
 Sakrament dla choych w Cerkwiach wstawisnie chowia. A ba-
 to tego bledu Nestoryusowego nie tylko w Rzymim Kosciole / ale
 Giełów pilnie syc przestregai / y przeto osob rozdzielnie rzywac nie
 y ciato Pána Chusta tážje y krew iego żywe y niesmiertelne byc wy-
 tia/pod iedna osoba choyim dawia: boe iuz tam wszytká wilgornosc
 wyjdnie y w materya chleba syc obróci.
 Ku krzywdzie tedy tu powiadai sarpáce iednosci Kosciola Chusta
 onemu ktory iest przedm Pasterzem Kosciola Chryscjanstiego/ aby
 mysly iego / albo wstaw Concylium Konstancyjskiego byla / gdy ten
 ay przyimowania pod osoba chleba ciata y krowie Pánstiey trwal zar-
 Kosciole swietym. Przeto Swietry Agapetus nicnego y chomego
 ietka przez danié ciata prawdziwego Pánstiego pod iedna osoba vzdio-
 kto Gregorz swietry swiadczy. Concylium Remenskie pokazue/ iz do
 ach pod osoba chleba tylko ciato pánstie noszone bywato/ y aby tego pro-
 cy nie smieli syc wazyé zakazano. Przeto y Ambrozy swietry mowiac o
 epowaniu do Sakramentu ludzi pospolitych/ o iedney osobie tylko chle-
 pomina. Stary to tedy zwyczaj byl / iz kazdy bial iako chiat / albo
 wiema/ albo pod iedna: ktory to zwyczaj pod iedna osoba braniá wmo-
 iest przez Concylium Konstancyjskie/ iuz dla powysiey namienionego
 / takze y dla inshych wiele przyczyn/ ktore iuz pokazemy.
 Druga przyczyna/ ktora przywiódla Kosciol powszechny / aby pod ie-
 soba dawano kazdemu/ okrom tych co Nisa maie/ bo y ci okrom misy
 przyimua / bład Berengaryusów/ ktory za czasow nashych
 dzt Vltre Zwingli / Jan Kalwin / y inisy. Ten Berengaryus wczyl y
 znego nasładownicy po dzis / ze wlasney bytnosci ciata Pánstiego pod
 ietmi nie mas/ ale haslo zbawienia/ pamiatka meki/ y znak tylo ciata pán-
 ietio za nas wydanego iest/ y przyimowanie nie iest tam bedacego y praw-
 ietio ciata w nich: Ale duchownym obyczaiem (iako oni zowa) to iest:
 y znaki zwierzchnie przyimui/ do pozyców dusie swey dobrodziejstwa
 meki

Matt: 27. ver: 63

Ioan. 16. ver: 17

Rom: 6. versu 9

Urbanus Regius
in suis locis com-
munibus.

Lib: 3. Dialo: de
consecr: 2.

Lib: de Sacra-
mentis.

meki Chrysta Pana y iego odkupienia przywlaszczajac/pamiec obchod
 ki Panskiey / ale wlasne bytnosci ciata Panskiego wedle bismacyel
 to iest ciato moje/ to iest krew moja / nie wierza ani wyznawajac / po
 iac ze wstepil na niebiosy y siedzi na prawicy w Boga/ przeto go tu n
 X dla tego tedy zeby zawzdy trwala wiara wlasnych slow Panskich
 ciato iego prawdziwe pod osoba chleba / y Processye z ciatem Panskim
 osoba chleba y wzzymanie pod iedna osoba iest postanowione. Abowi
 wzdy te iady bledow Szatanstich / przeciwnym lekarstwem leczyc sye
 Oni powiadaja/ ze widome osoby znaki tylko ciata Pana Chrystusa sa
 rozytny Apostolski Kosciol/ nie wstydzajac sye prostoty Ewangeliey s
 w Processyach z ciatem Panskim/ y w dawaniu pod iedna osoba / y p
 zda z osobna spiewa/ mowi / napomina y wazy / onych slow Chrystusa
 To iest ciato y krew moja : a im oni nadalay przy swym bledzie trwaja
 my wiecety te prawde obiasniac mamy / wyznawajac pod iedna osobe
 prawdziwe/ żywe y zupełne ciato Panskie ze krwi y z bostwem.

Vide Conradum
 Clingium in sum-
 ma doctrine Chri-
 stiane titulo 92.

I Trzecia przyczyna / byli zasie niektorzy tak domyslni / ktorzy wie
 ski Bzzy powiedali byc w Kielichu a niz w osobie chleba / a nieli po
 dowod slow Panskich / bo powiedali/ ze z Kielicha wsytkim rozkazal
 Chrystus pic/ a osoby chleba nie wsytkim kazal wzymac. Rozumieli te
 potrzeby przykazania/ z Kielicha pic pozyteczniey im bylo ku zbawieniu
 pod osoba chleba ciata y krwi Panskiey pozymac. Trzeba tedy to by
 zrównac/ aby kazdy tak w osobie chleba / iako y w osobie Wina/ rown
 pelnego Chrystusa wierzył y pozymal.

I Czwartą przyczyną / ze sye wielka niewiezciwosc Sakramentowi
 Panskiego dziala / przez rozlewanie z Kielicha w ludzi mdlych/ chorych/
 starych/ y w cizbie/ czego iako przestrzegali w pierworodnym Koscielu
 swieci / aby taka niewiezciwosc nie byla/ czytaj o tym w naszym Katechu

I Piata przyczyna / dla czego zabamowana iest osoba wina / bo sy
 dowali y naryduja tacy ludzie / ktorzy nie tylko zeby wino mieli pic bez
 dzienia/ ale y woniac go nie moga. Sa tez takie krajny/ tedy sye wino m
 dzi/ y do nich przyniesione wnet skwasnieie : iuzze tedy tacy ludzie wino
 bzydzacy / y takie krajny albo ludzie wierni w onych krajnach / gdzie
 byc nie moze/ nie maja ciata Panskiego prawdziwego przyymowac / zo
 giety osoby przyymowac nie moga : byc to nie moze. Temu tedy folgu
 zeby wzgoscienie nie bylo/ y Sakrament ciata Panskiego wszedy iednost
 byl przyymowan/ zachowana byla y iest iedna osoba. A przeto y Lute
 ze y wzen iego Bkencius / pozwala na to / iz pod iedna osoba iest zup
 Chrystus : Abowiem to widzieli/ ze natur ludzi obzydlivych y krajn
 inaczezy nad wola Bzzy postanowic / y odmienic nie mogli : Baczyl
 dla niedostatku wina/ y dla obzydlivosti iego/ wiele ludzi od Sakram
 rostrzymawac sye musialo/ y nie pozymac go: Przeto wyznali to radzi
 dzi/ze pod iedna osoba chleba iest zupelny y prawdziwy Chrystus/to iest
 prawdziwe zupelne ze krwi/ P. Chrystusowe. Tak prawda y od wpominy
 przyiaci iedney osoby musiala byc wyznana : Tak przez te Kaiphasie
 Pan Bog wiernym swym oznaymic prawde/ aby znali ze w iedney osobe
 pelnego Chrystusa przyymuja.

I Ostateczna przyczyna/ a ze wsytkich naywietsha/ aby pokazal Bz
 Bzzy tak byc zupelnie Pana Chrystusa/ pod iedna iako y pod dwiema osobe
 ma/ bo sye tego nauczyl/ iz tak zacne wpominki taksi Bzzy ten bierze/
 iedney osoby wzyma / iako y ten/ktory Pana Chrystusa pod dwiema osobe
 przyymuje.

Inter Tomo 2. Vi
 emb: fol: 30.
 Bencius in Apo-
 lo: Vitemb: 2.
 parte.

Co aby każdy wiedział iż tak jest a nie inaczej / czworak obietnico
a tego dowodze.
Mówi tak v Janá S. sam siebie niebieskim chlebem zowiąc : Ten jest
który z nieba spłł / który go będzie używał / nie umrze.
Wtóra obietnica Pańska tym którzy prawdziwego ciała iego pożywa
osoba chleba / ta jest / która żydom opowiedział Pan mówiąc : Wyco
śły iedli manne na puszczy / a pomarli są / który używa tego chleba / be
ż na wieki.
Trzecia obietnica jest ona / którą Pan mówi : Jam jest chleb żywota /
nie pożywa / będzie żył dla mnie.
Czwarta obietnica Pańska naszego jest ona / kiedy mówi : Chleb który ja
dam / ciało moje jest / które ja wydam za żywot wszytkiego świata.
Je Chrzescijański człowiecze / przyymuiesz pod iedną osobą chleba praw
dziwego Pańskiego / co tobie za to Pan obiecał : śmiercią nie umrzesz / to jest
za duszę twoją / w Chrystusie żyw jesteś / y dla Pań Chrysta mieć ży
wota / ciało prawdziwego Chrystusowego używasz / które jest dane nie
za żywot twój / ale za żywot wszytkiego świata.
Ta ostatek żywiesz wiecznym żywotem na wieki. Czegóż więcej chcesz
żądać : czego pragniesz : gdyż tak wielkie obietnice przyżywaniu ciała
pod iedną osobą na sobie odnosisz / y pierwszym ich być masz.
Takie obietnice Kościół święty baczac / a przyczyny do tego wiel
kie (które sye już powyżej pokazały) hāmował osobę iedną : wśakże
Kościół Boży o tym niewiedział / ani to kiedy w nim było / żeby tym
iedną osobą sakrament ciała Pańskiego rozdzielić y tak go umnie
sz / y od ciała krw odłączyć / bo tak wierzył zawżdy y wciąż / że tak pod
jedną osobą iako y pod osobą winą zupełny y wszytek jest Chrystus / lecz o
w powyżej dosyć sye napisało. Ale rzeczesz : Czemuż Pański rzekł pićcie z
mojej kielichy / toć nikogo nie odłączył / ale wszytkim wiernym rozkazał a
ż : Jeznawam y pozwalam tego / że wszytkim kazał na onę wieczerzy
iż jest wszytkim dwanaście Apostołom / którzy z nim siedzieli / y do któ
rych mówił / bo iesliby do wszytkich wiernych ta mowa Pańska miała sye
przymować / iako osobnicy mieć chcą / y do wszytkich miało być rzeczone / tedy
temu tedy dwanaście Apostołów swych wiernych miał Chrystus na on czas /
go wtedy iedną miał siedmdziesiąt wezmów swoich / miał Nysodemá y Jozephá /
A przeto y Lucá iedną Zwolenik / miał nad Apostoły / y nad te pomienne wszytki na
na osoba jest : iako y wiara przedniysza Mátke swa miła / przeczyszczone naczynie Duchá
św. y Eram / iako y onę świętę Páni / która go majątnościami swymi pod
mogli : Bacz / iako y za nim żatobliwie płacząc na górze Kalwaryi sły / przy wkrzyżo
waniu iego były / serdecznie go żalując.
Iesliby tedy słowa / pićcie wszyscy / na wszytki onęgo czasu wierni przy
Chrystus / toć / czemuż nie była przypuszczona Panna / Zwolenicy / Páni święte / a
da y od wspomnianych z Apostoły z kielichá pili : Tę do wszytkich tedy wiernych Pań
z te kielichá przynależały te słowa / ale do onych wszytkich którzy z Panem
w iednej osóbie siedzieli. Co Mátke święty iasnie pokazuje gdy mówi : Dał kie
lich / weczynieniu dzięki im / to jest Apostołom / y pili z niego wszyscy. Pań
iż pokazał Mátke Marya / Zwolenicy / y inzy wierni / w dzień Świąteczny pod o
w pod dwiema osobami / iako chleba ciała Pań Chrystusowego wiara przyymowała / y przyymowali :
iż ten bary / że nie czytamy / aby iey y im mowiono / pićcie z kielichá wszyscy.
Iż baczyc możesz / iako masz rozumieć z Kościołem Chrzescijańskim te
w / pićcie z tego wszyscy.

Ioan: 6. versu 50.

Ioan: 6. versu 49.

Ibidem versu 51.

Ibidem versu 48.

Ibidem versu 57.

Ibidem versu 52.

Matt: 26. ver: 27.

Luca 22. versu 27.

Ioan: 19. ver: 25.

Marc: 14. ver: 23.

¶ Ale jeszcze kto mowić będzie: Czemuż wy Bieżeza przyymuiecie pod dwiema osobami: czyście wy lepsi niż my/ktorym zażalenie dawać dawać tak nam/iako sami przyymuiecie? Na to tak odpowiem: nie Kapłaniſkim dwoiakiem jest przyymowanie ciała Pańskiego / iedno Mſę pod dwiema osobami / drugie jest okrom Mſę / a tam Kapłaniſcy pod iedną osobą przyymuie iako y dudy Chryſcijanie/którzy nie planni: Jż na Mſę pod dwiema osobami przyymuie / nie czyni tego sposobem/aby wierzyć nie miał/że pod każda osoba zupełny jest Chryſtus / to czyni dla pewności onę tajemnicę/która sprawuje we Mſę.

¶ Abowiem Mſa nie inſzego nie jest/iedno własny wizerunek y Formę Pana a zbawiciela Jezu Chriſta / iż iako on krwawym obyczajem siebie ofiarował przez meke swą Bogu Oycu za nas/za przyczyną okrom rąk Żydowski / tak ſafarze tajemnic Pańskich Kapłani / nie krwawym obyczajem / pod tajemnicami wiernym Pana Chryſtusowym to poſtaw przed oczy ich kładą / a poſtawia to w onę wſtawie Pańſkiej / która wował na wieczerzy oſtatecznej / gdyż ona wieczerza ſłutek ſwoy wſtaw Krzyżu.

Luc 22. ver: 19.

Mówi tak PAN na wieczerzy: To jest ciało moje/ które za was wydané / to ſy zysciło na Krzyżu.

Mówi zaśie: To jest krw moja nowego Testamentu/która za was dſie przelana / zysciło ſy to na Krzyżu / bo tam jest przelana do nas ſę kropie.

Otóż aby ſy wſytką ſprawą poſtawia / y to co był Pan obiecał / pod dwiema osobami chleba y winy / y iako na Krzyżu to ſłutkiem wypelniani to na Mſę nie krwawym obyczajem poſtawia / poſwiacając pod iedną osobą / iako Chriſtus Pan na wieczerzy: Poſtawia iako tóż ciało Krzyż było przybite / zawieſione / y podnieſione / poſtawia z osobną iedną krw Pańſką była wytoczona z ciała / y iako wypłynęła weſpół z wodą / mycie grzechów naſych: Toć Elewacya albo podnieſienie ciała y krw Pańſkiej na Mſę poſtawia. Jż tedy ona ſprawa wieczerzy Pańſkiej / która krwawa one wſytkie meki Pańſkiej ofiare y ſprawy wiernym Chryſcijanom przed oczy kładzie / y poſtawia / muſi ſy wſytki ſprawy Pana Chriſta przezeń wykonawac / muſi ſy ciało y krw Pana Chriſtusowa poſwiecić / by prawie doſkonalemi y iſtotnymi rzeczami ony tajemnice były ſprawné. A po ſprawie ich gdy ſy ta ofiara nie krwawa / a własny wizerunek ofiary krwawey doſkonawa / Kapłan iuż po wczynieniu dzieł / po modlitwie za wſytek gmin Chryſcijanſki / aby ſy nad nimi Pan Bóg dla Syna ſmiłowac raczył / y dla ſrogię meki tego / po wyznaniu powſechney ſwiatey Chryſcijanſkiej / po opowiedzeniu Ewangelii y Piſma Swiętego / które we Mſę jest / koniec tym tajemnicom / y tę nie krwawey ofierze / niasc / osoby widome chleba y winy a własne ciało Pańſkie y krw przysię / wiare nie tylo ſwoie / ale wſytkich wiernych w tym poſtawiac / że ten / któzy na wieczerzy pod osobami widome / ciało y krw swą zoſtaw / czył / ten na Krzyżu w tymże cielem umarł / też krw rozlał / y choć od nich / nych Żydów za zginionego był mian / a to w onym cielem ſwym wiecznie żył / y ono nam ku użyciu na wieki zoſtawic raczył / abyſmy go pożywając / na wieki. Oczymesmy doſtateczni y ſerżey w Katechizmie naſym / gdy Mſę co jest y dla czego jest piſali / tam kto chce doſtateczniéy wiedzic / chay czyta.

To iuż baczyc każdy moze / dla którey przyczyny we Mſę Kapłaniſcy ofobie przyymuie: Kiedy ofiary nie krwawey / to jest Mſę / nie mają tak przyymuie ciało pańskie pod iedną osobą / iako y człowiek poſpolity

fi. Przyczyna tá jest / że wiedza y wierza / iż nic mniej ani więcej pod
 a / iedno tak iako y pod iedną osobą przysymnia / to jest zupełného Chri-
 stusowego / przetoć śafarze tajemnic Bożych Biskupi / Káplani / Do-
 wie Chześcijánscey / którzy przednięysie mają miejsce między wiernymi
 a Páná w Kościele / ná Concilium Konstantieńském drugiey osoby nie
 iakoby iakiey rzeczy / którzy w Kościele Chrystusowym ná potomne
 więcej nigdy nie miała być / ale ná czas záhamowali / aby błędy były y
 soné / które około tego Sakramentu wszczęły / sye były y hoynie w ser-
 dzkich pánowały : Gdzie kiedyby sye prawdziwa wiara około używa-
 nia Pánstiego w sercu ludzkie powróciła / błęd Nestoryáński / Zwin-
 gli / y innych gdyby był porzucon / śnádnieby y druga osoba przysymnie-
 ła / nie dla potrzeby / ale dla zgody / boć więcejby sye mieli frásować
 Chześcijánscey ná Zwingliany / którzy ani ciała ani krwi Pánstiey im-
 wia / niż ná starożytny Kościół święty / który w iednéy osobie nie zna-
 dzeniu iako oni / ale zupełného Chrystusa im dáia tu używaniu : Tan-
 biora iedno znaki / a tego baczyc nie chcą : Tu w Kościele zupełnégo
 usi biora / a przedsie krzywdę sobie náydują.

Pokażáło sye káslam waszym iásnie / którym Písmem śażiciele zgo-
 zescijánskiey dowodzą swóiego przedsiewzięcia / y náuki swóiey / o da-
 dwu osob Sakramentu / lecz iż nád one dowody své mają téż przy-
 inśe / któremi to cukruia / żeby pod dwiema osoboma było dawań-
 krew Pánsta.

Taprząd mówia / iesli dla obledliwych y heretyckich náuk iest kielich
 niedze teraz będzie przyswócony : bo gdy przyswóca kielich / siła sye
 mstiey starożytnéy wiary náwróci. Tá to tak im odpowiadamy.

Niemny że heretykowie do wszystkich innych błędów wiary Chześciján-
 mi wrotami / to iest náuka dwiey osoby wesli / y w sercu ludzkie sie w-
 ale żeby iakie pohamowanie przez dwie osobie Sakramentu błędów
 áło / barzo watpimy : gdyż sye temu záwždy przypátruujemy / że w Sá-
 ntárskich Zborzech ludzie / ani ciała istotnie będącego Chrysta Páná / a
 ie swietey iego przysymnia / iedno znaki zwiérzchnie chleba y winá / za-
 iocy swiatobliwosci w sobie niemáiacé / a wždy ich to namniéy nie
 pi / y owšem nie tylko że ich to nie obuiśa / ale ieszcze prawa to Ewán-
 iowa : dla takich tedy dopuszcic drugiey osoby máto potym / bo bytno-
 wasney ciała Pánstiego y krwi swietey iego nie wierzą. A iesli dla Lu-
 w / y tam sye pożytku nie spodziéwáy / gdyżem káslom waszym pier-
 powiedzial / że on ná rozgárde Pápiezowi y Concylium któreby dwie o-
 ustanowilo / y żadney osoby brać niekázal. Lecz iednak aby kiedy do-
 przysc moglo z Luterami / Kościół powszedny tego pragnac / ná Con-
 trydentskim to postanowil / iż którebykolwiek królestwo tego potrze-
 o / záwždy to mieć moze z dozwolenia Stolice Apostolskiey / gdy tego
 o tézże stolice będzie zachowawşy to / aby błęd Nestoryáński w wier-
 ówáńskich miejscá niemial / który sye powysşey dosyc široko pokazal.

Panie Jezu Chryste / aby zgoda była w Kościele twym swietym : aleć
 ni ono słowo twoie : Nie przyszedlem po toiu puszczać ná ziemié / ale
 Powiedáią ná to / iż acz pod iedną osobą prawdziwe używanie ciała
 iego iest / ale dla tego niemáią być ludzie osuławani / aby drugiey oso-
 bie niemieli / dla wietşey pociechy ich / y dla doskonałego w nich obie-
 áńskich wypełnienia. Ale ná to łacna odpowiedz z powysşey pokazá-
 biennic Pánstich / który tak zacné obietnice w używaniu pod iedną o-
 iko y pod dwiema wiernym zostawic raczył.

Lut: Tom: 6. fol:
 165. Epi: ad Du-
 cem Georgium.

Matt: 10. ver: 34.
 Chemnicus. Ca:
 comu: sub vtraq;
 specie.

Cassander et alij.

I. Cor. 9. ver: 20.

I. Cor. II. ver: 17.

Galat: 2. ver: 11.

E cap: 3. versu 1.

Galat: 1. ver: su 8.

I. Cor: 14. ver: 33.

I. Petri 4. ver: 8.

I. Ioan: 4. ver: 16.

Galat: 1. ver: 20.

I Mówia też / że dla mdłych w wierze miałby Papież tego dopozwolić / y na kstat Páwła świętego dla pomnożenia wiary w syt rodóm tym vgodzić / iáko Páwel święty sstał sye Żydom iáko by Żydom / Pogánom bez zákonu żywiącym : sstał sye iáko by bez zákonu / sstał Pánu Chrystusowi w syt. Tak by sye też godziło wam y z wáshy pieżem uczynić / á te spráwa mdłym w wierze posolgować. / Odpom y im ná to.

Wiemy które tu mdłymi w wierze rozumieja: iesli nas Katolik wde nam ná tym czynia: iuz my dostatecznie wierzymy y wyznawamy iedną osobą zupełnego Chrystusa przyymujemy / żywe ciáto iego / prawgo onego Chrystusa który był y iest Bogiem y człowiekiem : o nas trudno rozumieć máis / y mdła nam wiare próżno przypisować máis iesli o sobie to rozumieja że mdło wierza / w syt dżic by sye tego mieli : g mocney wiary zbawienia nie máis / á wiara mdła / słabo zbawia / á przetákiey wiary bez przesłania inše wítká: lecz widzimy to iásnie / i z prawdbie mówia y piša / i z mdłey wiary sa : bo gdy by w niey poteżni byli / sye w niey ták często nie odmieniali / ále ich odmienność pokázuie / że ich gruntu całego niemáis / przeto y iey budowanie odmienne y złe. Ap Páwla nam pokázuia / że z Żydy iáko by Żyd był / z Pogány iáko by po wiemy / że nie tylo Páwel święty / ále y inšy Apostołowie tóž czynili / nowo nawróconym wiele przemilczawali / okolo zwierzechnich porz Bogomódlstwa / Czymony / zwyczajów : ále gruntu wiary nie zani wali / y owšem téy wiary / która sárowali pilnie przestrzegali / Sátrá pilnie sárowali / złe ich używáciacym nie przepuszczali / ále ie karali y iáko Páwel święty karał Korinty / Galáty / y náostatet y Piotrowi smu Apostołowi nie przepuścił. Otóž y my / w rzeczach które by sye wiá sę dotykały / nie mamy niczym od niey odstepować / á nie tylko lu kwoli / ále y Anyołom w tym solgować nie mamy / bo my gruntowney nášey / dla onych którzy sye od nas swowolnie odłaczyli / odstepować my. A chcá nie mdlec w wierze / niech sye vpámietaia á przyyda do my ich mdłość zá wdzięczné przyiawšy / Apostolškim sposobem przy my ie w Duchu lástáwosci : y krewkość ich Bósciół powšedny im zawšy / miłostí Gycowštá oné pocátnie. Co day Pánie Jezu Chryste / to dáł / że vžnali wiary swoiey mdłość y niepoteżność / rácz to dáć / aby pámietai / á známi iedno o Sátramentách twoich trzymali / y w posł stwie wiary twéy świętey známi żyli y ciebie chwálili.

I Tóć iest powšedného Košciola Chřesćjánškiego náuka / y okolo używánie iedney albo obu osób ciáta y krewie Pánskiey / która iá sčezerym sercem wam tu ná stolicy Božey opowiedzieli / dla pożytku i sći zgody y miłostí Chřesćjánškiey / ták o to Pána Bógá Gycá mi Gycá miłosierdzia / Gycá Pána nášego Jezusa Chrystusa / dla którego chwały tesny piaca podieli / vprzýmie y vniženie prošmy / aby wam kim którzy téy prawdy z vst nášych sluchacie / dáł swego Ducha świę ižebyscie nie zemna / ále ze wšytkim zboiem Chřesćjánškim ták rozum ták wierzyli / pámietaiac ná oné słowá Páwla świętego / że Pan Bóg iest roštárgnienia iedno - poštoiu : pámietaiac / że co okrom miłostí y wosći Chřesćjánškiey czynić bedzicie / žadnéž pożytku nieodniesiecie / miłostí okrywa wielkość grzechów / á kto iey nie má / boga nie má / y B nim nie miešta. Wnie dosyc ná tym / žem prawde pokazal / y moge smiel wic oné słowá z Páwlem s. Oto przed bogiem opowiedam / iž nie kłám ále prawde do was mówil / ničo w t y nie folguiać / wiecéy miłostí y ied chřesćjánškiey / á niž przyiázi y przyiácielstwa tež swiáta prágnac. Te

tego obliczno
dla sprawiedliwy
Chwalić tedy za t
duż wáshy a
walic bede / iesli
de gdy to wiem
by žem wolal
przed soba one n
czed średnich r
czegobym nie
lasti á z miłos
żayney wiary su
żęby / żeby ten
wiernym / Sátr
y on poštoy wi
żywotá wieczné
wšytkich wierny
twoie Pa
ry

żakanie naprób
nála swego ná n
ten iest Sátrá
nim sposobem
i z Láciškim / á
rozzerwanié sye
ym iest nazwan
mentách albo of
dla których przye
iemie Pána Ch
nu vzy / iesli też
wiená osobomá
sluży / ták Ráp
pisma o dwor
klada / ku z
págnac /
ano

którego oblicznością iestem/ vyznawcą serca ludzkiego/ Jezus Chrustus
 zia sprawiedliwy wszytkich nas/ iest mi świadkiem.
 chwalić tedy za to Pána Boga bede y chwale / iesli iaki pożytek w po-
 udu dusz waszych a owiec moich praca ta uczynie : Nie mniey pána swe-
 walić bede/ iesliż za te praca łaianie/ posmiéwanie/ y vraganie odno-
 de/ gdyż to wiem pewnie/ zem tu wiele im k lubości nie mówił/ to sobie
 osy zem wolał słuchać BŮga / iego KŮciola swietego/ a niż ludzi /
 przed soba one náuke / iż téy wiary mocnie sye trzymać chce y bede w
 eciech szrednich moich / w ktoréiem vródziwszy sye niemówiactiem był
 son/ czegobym nie tylko sobie ale každému życzył. Dayże to P. Jezu
 ze z łáski a z miłosierdzia swego/ abys otworzył serca wiernych swoich do
 staynéy wiary swéy / y do iednostayného vzywania ciała y krwi twéy
 ietsey/ żeby ten Sakrament ktorys dla pokoju a zgody zostawić raczył
 wiernym/ Sakrament pokoju y zgody był na świecie między wiernymi
 i/ y on pokóy wieczny/ ktorzy za obietnicami twómi nam przynosi/ po-
 y żywota wieczného/ y żywot wieczny w Królestwie twoim/ w nas
 wszytkich wiernych twoich pomnażal/ przez łáste y miłosierdzie
 twoie Pánie/ ktorzy z Dycem / y z Duchem Swie-
 tym żywiesz prawdziwym Bogiem
 na wieki wieków/ Amen.

Summá wszytkiego Kazania tá iest.

Dokazuje naprzód dla czego pod osobami chleba y winá Pan Sakra-
 menta swego na wieczerzey ostatecznéy zostawić raczył / y iako Sakra-
 ment iest Sakrament wiary/ miłosci/ pokoju y zgody.
 Jakim sposobem o vzywaniu Sakramentu ciała Pánstiego / naprzód
 i z Lacińskim/ a potom w Europie między zgodnymi Chrzescijany nie
 y rozserwanie sye sstalo/ y dla czego Sakramentem/figura/żc. znakiem
 nym iest nazwany od niektórych Doktorów Swietych. Nadto iako y
 elementach albo osobach czlowiek Chrzescijanski rozumieć y wierzyć ma.
 dla ktorých przyczyn Koscioł BŮży pod iedną osoba chleba vzywanie
 y krwi Pána Chrustusowey postanowić raczył / y czego w tym posta-
 u uueczy/ iesli też tak pożytecznie ku zbawieniu pod iedną osoba iako y
 o wiemá osobomá ciało y krew Pánstą przyymować / y iesli wszytkim tá
 á słuzy/ tak Káplanom iako y nie Káplanom dostatecznie pokazuje.
 Leż písma o dwoiey osobie iako sye rozumieć máią prawdziwie wy-
 kláda/ ku zgodzie wszytki wierné napomináiec/ ktoréy
 pragnac/ tá náuka potrzebna wiernym Chrzesci-
 ánom / iest písána / Pánu Chrustusowi
 niech bedzie ku czci y ku chwale.

AMEN.

I.

II.

III.

HISTORIA,

To iest,

PRAWDZIWA POWIEŚĆ

męki Pána Iezu CHrystá, y tych rzeczy
które sýe przy niéy działy, ze czterech
Ewányelistów porządkie spísána, Máty
26. et 27. Márci 14. & 15. Lucæ 22. & 23.

Ioannis 18. & 19.

Gdy podziękowali Bogu on

wyszedł Jezus / siedł iako był zwykł / za strumie-
dion ná górę Oliwną : sli téż za nim y Dze-
iego. Tedy rzekł do nich Pan Jezus : Wsýy
zgoršycie we mnie téy nocy : abowiém tak
no iest : Ubije pászterzá y rozpróša sýe owce tr-
ále kiedy zmartwychwstane / vprzędze was do
lilei. Odpowiadáiac Piotr rzekł mu : by sý-
wsýscy zgoršyli / ale sýe ja nie zgorše. A rzekł

Zach: 13. ver: 7.

Jezus: Zaprawdę powiadam ci tobie/ że ty też dzisiajś się nocy piérwéy
ur dwakróć zapoie / trzykróć sye mnie zaprzyś: A on tym wiacéy mó-
wym téż miał pospolu ztoba vmrzéc / tedy sye ciebie nie zaprze / takież
nysy wśyscy mówili.

Dotym przyszedł z nimi Pan Jezus do iednego folwarku który nazywa-
ł się Betaniam / gdzie był ogród / do którego wszedł sam y Zwoleńcy jego: A
iż y Judas który go wydał ono miejsce / że często Jezus zchadzał sye
zwoleńcami swymi. Tedy Jezus rzekł im / siedźcie tu je sye póyde po-
czeka. A wziawszy z sobą Piotra y Jakuba y Jana dwa Syny Zebedeus-
poczał sye smućć y żalostnym być: A rzecze do nich: smutna iest Dusza
aż do śmierci: Potrwaycie tu a czuyćcie zemna / modlac sye / byście nie
byli na pokuszenie. A odszedł od nich maluczek / iakoby na zarzucenie ká-
ł / Eleknawszy ná kolana wpadł ná oblicze swé / y modlił sye / iesliby mo-
gł aby odesła od niego godzina / y rzekł: Abba Oycze / wśytki rzeczy to-
możné / iesliż można rzecz iest niech przydzie ten kielich odemnie: wśak
iako ja chce ale iako ty. A przyszedł potym do Zwoleńców swoich y
ie / a oni spia: y rzekł Piotrowi: Symonie spisz: nie mógłśes iednéy
ny czuć zemna? Czuyćcie a modlcie sye / byście nie przysli ná pokuszenie /
ci wśdy iest pogotowi / ale ciało krewkie. A zaś odszedł / modlił sye
ac: Oycze mój / niemożeli ten kielich odeydz iedno żebym y pił / stani-
ola twoia. A wróciwszy sye / nálażł ie znoru a oni spia: bo były oczy-
ciążone / y niewiedzieli co mu mieli odpowiedzieć. A zostawivszy ie od-
ias / y modlił sye potrzećie też słowa mówiac: Oycze iesli chcesz przemies-
lich odemnie: awśakże / nie moia wola ale twoia niechay będzie.

A wskazał sye mu Anioł z nieba posilając go. A będąc w onym boiu / przy-
ym sye modlił: y stał sye pot iego iako kropie krowie płynacy ná ziemié.
ostawivszy z modlitwy / przyszedł do swych Zwoleńców / y nálażł ie a oni
d smutku: A rzekł im / spicie iuz y odpoczywajcie: czemuż spicie? Jużci
: Przysłać godzina / a oto Syn człowieczy będzie wydan w ręce grze-
m / wśtancie podźmy otoc ten / który mie wyda blisko iest.

On tego iesze domawia / alic Judas ieden ze dwunastie wziawszy ro-
slugi od Biskupów y Pharyzeusów / y od starszych y Doktorów / idac
kluszcza wielka przyszedł tam z laterniami / y pochodniami / z mieczmi y
ui. A on wydawca / dał im był znać mówiac: Kogoćkolwiek pocałuje /
iest / trzymajcieś go / a wiedźcie ostróźnie. Wiedząc tedy Jezus wśyt-
czy / które nani miały przysć / wystąpił y rzekł do nich: Kogo szukacie?
owiedzieli mu: Jezusa Nazarańskiego. Rzekł im Jezus: Ja iestem. A
ież y Judas / który go wydawał z nimi: Gdy im tedy rzekł / Ja iestem:
czyli sye / y po wpadali ná ziemié. Spytał ich zaś powtóre: Kogo su-
te: A oni rzekli: Jezusa Nazarańskiego. Odpowiedział Jezus: powie-
am wam / żem ja iest: a tak / iesliś mnie szukacie / dopusćcieś tym odyść /
y wypelnisz słowa które mówił: Jż któreś mi dał / nie stráćtem z nich
go. A przystąpił sye Judas / aby go pocałował: y rzekł mu: Będz
omion Mistrzu: y pocałował go. Tedy rzekł do niego Jezus: Przysia-
na cożes przyszedł: O Judasu / pocałowaniem Syna człowieczego wy-
as. Tedy oni rzucili sye nani y poymali go. Widząc to oni / co przy Je-
us: Wśchyl co sye miało dziać / rzekli do niego: PAnie mamy biec mieczem:
abowiém cié ad Symon Piotr miał miecz dobył go / y vderzył ná Biskupiego slugę / y
począ sye owiećć mu vcho prawé. A było imie temu słudze Maltus. Odpowiadając Je-
 / wprzódze was is: ekt: niechajcie aż do tąd. A rzekł do Piotra: Włóś twóy miecz w po-
te rzekł mu: t w: Abowiém wśyscy którzy biora miecz / od miecza gina. Czy mniemasz /
ie zgosi. A: byn nie mógł teraz prosić Oycá mego / a dami y teraz wiecéy niż dwana-

Ioan: 17. versu 12.

Genes: 9. ver: 6.

Isaie 53. ver: 10.

Ioan: II. ver: 50.

ście ciem Anyotów: Kielichą którą dał mi Oyciec niechceś bym jej pić: /
 sye tedy Pisma wypelnia / że sye tak musi stać. A gdy sye dotknął vch-
 gi onęgo / vzkrowił go. Tamże onęy godziny rzekł Jezus do onych / c-
 nan przyšli do Książat Kapłanſkich / y do wrzedników Kościelnych /
 starych: By wiec na kotrą wysłicie z mieczmi y z kłymi / abyście mie-
 mali: na każdy dzień v was siedziałem nauczając w Kościele / a nie po-
 ście mie: ale ta iest godzina wasza / y moc ciemności / aby sye wypelnil-
 smá: A to sye wszytko stało / aby sye wypelnily pisma Proroctie. Tedy
 lenicy wszyscy opuszczyli go vcieli. Ale ieden młodzieniec siedł za nim /
 wszy sye tak na golę ciało przesćieradłem: tedy go też poymali / a on z-
 wszy przesćieradło / nágo od nich vcielt. Kotá tedy y Kotmistrz / y stu-
 Żydowsky poymali Pana Jezusa y związali go / y przywiedli napierny
 Annasza: Abowiem był swiokier Káypasów: który był Biskupem ro-
 négo. A był Káypas on / co był dał radę Żydom: iż vżytecznięy iest a-
 den człowiek vmart za lud. Szedł też za Jezusem Symon Piotr / y
 Zwolenik aż do dworu Biskupięgo: a ten Zwolenik był znáiony Bisk-
 wi: y wszedł z Jezusem do dworu Biskupięgo: A Piotr stał przede
 mi. Wyshedł tedy on drugi Zwolenik / którego znał Biskup / y rzekł od-
 ney / y w wiódł Piotra. Stały tedy słuzebnice y słudzy v wegla / które b-
 niečili w pośrodku dworu / bo było zimno y grzali sye: był też z nimi y
 stoiać y grzeiać sye / aby widział koniec. Dzięwká tedy słuzebna nawy-
 Biskupá / która otwierała / wyżrawszy Piotra / a on sye grzeie / poży-
 nan rzekł / y tyś z Jezusem był: Abos y tyś Zwolenikóu tego człow-
 A on sye zaprzat przed wszytkiemi mówiac: Niewiaſto nie iestem / nie
 go / ani wiem co mówisz: y wyszedł precz z dworu / a w tym gdy wyszedł
 zápiat. Tedy Biskup pytał Jezusa / o Zwoleniki y o náuce ięgo. Odp-
 dzał mu Jezus: Ja mówilem swiatu iawnie: iám záwsé nauczal w
 żnicy y w Kościele / tam gdzie sye wszyscy Żydowie zchodzą / a potajem-
 nic nie mówił: Cemu mie pytasz: Pytasz tych którzy słuchali / com in-
 wiał / oto ci wiedzą com iá mówił: A gdy to wymówił / ieden z tych co
 stali z słuzebnikóu / wyciął policzek Jezusowi mówiac: Tak to odpow-
 Biskupowi: Odpowiedział mu Jezus: Jeslim źle mówił / day świad-
 o złym: a iesli dobrze / czemu mie bijesz: Odesłat go tedy Annasz zwią-
 do Káypasá Biskupá / tedy wszyscy Kapłani Sztrybowie y starysy b-
 Piotr też siedł za nim zdaleká / y wszedł do sieni najwyższego Kapłana /
 że stał v wegla grzeiać sye z drugiemi: A po maléy chwili wyżrawał go
 słuzebna dzięwká / y rzekł do onych co tam stali: y ten był z Jezusem
 ranſkim. Rzekli tedy do niego: Czylis y ty iest z Zwolenikóu ięgo / A drugi
 mówił: y ty iestes z nich: A záś sye zaprzat pod przysięgę mówiac: Czł-
 cze nie iestem: ale ani znam tego człowieka. Potym pochwili iakoby
 dżinic / drugi z stoiaćyich twierdził to mówiac: Záprawde y tyś z nich iest
 też y Galileyczyk / bo y tá mowa twoia wydaie cie. Rzekł mu potym i-
 dworzanów Biskupich powinowaty onęgo / któremu Piotr vciat vcho-
 zem iá ciebie nie widział z nim w Ogróycu: Tedy on iáł sye przeklinac
 siegac / żeć nie znam tego człowieka o którym powiedacie. A nátychmi-
 ſeże on tego domawiał / kur drugi raz zápiat. A obróciwszy sye Pan / we-
 ná Piotra: tedy wspomniat Piotr ná słowo PAnſkie / tak iáko był po-
 dzał: Jż piérwey niż kur dwa kroc zápoie / trzy kroc sye mnie záprzyś. A
 ſedłszy z dworu onęgo / gorzko plakał.

Náwyſszy tedy Kapłani y wszytká rada / ſukali przeciw Jezusowi
 dectwá / aby go ná śmierć wydali: ale nie náydowali choć bázno wiel-
 ſywydy świadkóu przystepowało / y to nie były zgodné oné świadectwá

...tedy przysli dwā fālesni świādkowie/ y wydali fālesne świādectwo
...to niemu mówiac : Slysłisiny że tak mówił : iż moge zburzyć Kō-
...in reż zbudowane / a za trzy dni zbuduje inny nie reż wczymony : ale y
...adectwo nie było słusne. Tedy powstawszy naywyszy Kāplani w po-
...ni wśystki/ pytał Jezusā mówiac : Tū nie odpowiadā na to/co ci
...to tobie świādeczā : Ale Jezus milczał/ y nie odpowiedziāl. Po-
...pytał go naywyszy Kāplani/ y rzekł kniemu : Ty iestes Christus Syn
...Błogosławionego : Poprzysiegam cie przez Boga żywego : iesłis ty
...Christus Syn Boży : Rzekł mu Jezus : tys powiedział : ia iestem. A
...nie iednā powiadam wam/ iż od tychmiast wyzrycie Synā człowieczę-
...z tego naprawicy mocy Bożey / a on przychodzi w obłokach niebie-
...Tedy naywyszy Kāplani rozdali na sobie odzienie/ y mówił/ bluznił/
...nieccy potrzebuemy świādków: oto tu teraz slysłisicie bluznierstwo :
...wam zda : A oni wśystcy osadzili go być winnym śmierci mówiac :
...śmierci. Tedy meżowie co trzymali Jezusā nāgrawiac syc z niego/
...na oblicze iego/ y posytkowali go : A dudy zakrywśy twarz iego/ bi-
...arż iego nawieccy/ służebnicy mówiac : Prorokny nam Chustusie/ kto
...ty cie wderzył : y wiele infydy rzeczy bluzniac mówili przeciw niemu.
...dy już było/ rano jeśli syc przelożeni Kāplani/ y Doktorowie/ y stār-
.../ y wśystek Senat : uczynili radę przeciwko P. Jezusowi aby go na-
...wydali : y wiedli go do rady swoiey mówiac : Powiedz nam/ iesłis
...Christus : A rzekł im : powieim wam/ niebedziecie mi wierzyć : bede-
...as pytał nie odpowiecie mi : ani mie wypuscicie : A od tychmiast be-
...ni człowieczy sędziāl na prāwicy mocy Bożey. Tedy rzekli wśystcy :
...li : coż wieccy potrzebuemy świādectwa/ bosmy sami slysli z wśst ie-
...dy powstawśy ono ich mnostwo/ wiedli Jezusā od Kāyphasā do Ka-
...oddali go Pontskiemu Pilatowi stāroscie : a było to ieszcze rano.
...ia ten czas widząc Judas ten ktōry go wydal/ że go już zdano/ żāluiac
...uczynił/ przyniōł zaś onē trzydziści srebrnych przelożonym Kāplani
...stārśym mówiac : Zgrzeszyłem im wydal krwō sprawiedliwā. A o-
...dpowiedzieli : co nam do tego/ ty to wyzryś. A porzuciwśy pienia-
...kości sędziāl przēz / a sędśy obiesił syc na powrozie : y obiesiwszy syc/
...syc na polu/ y wytoczśy syc wśystkie wnetrza iego. A oni przelożeni
...syc/ wziawszy pieniażce tak rzekli : Tū godzi syc ich klāc do Kārbo-
...zaplātā krwie : Ale nārādźiwszy syc/ Kupili za nie rolā gārneczarskā/
...z Jezusēm bōwānē zmārtłych Pielgrzymów : y z tegoż nāzwana była onā rola żākel
...iego/ a dudy to iest/ rola krwie/ aż do dzisiejszego dnia. Na ten czas syc wypelni-
...mówiac : Co było powiedziano przez Zachāryasā Prorokā temi slowy : y wzieli
...srebrnych zaplātē stārgowanego/ ktōrego stārgowali y Synów
...dali ie na rolā gārneczarskā tak iako mi postanowił Pan. Żydo-
...nie wśšli na Ratusz / aby syc byli nie splugāwili / a to żeby pożywali
...Wielkonocnego. A dla teŹ wyszedł do nich Pilat z Ratuszā/ y rzekł :
...żalobe przynosicie na tego człowieka : Odpowiedzieli y rzekli mu :
...nie był złoczyńcā / nierwydaliysiny go tobie. Tedy im rzekł Pilat :
...wy go/ a wedle wāśego prāwā osadzcie go. Rzekli mu Żydowie :
...niegodzi nikogo zabić : aby syc wypelnili słowa Jezusowe / ktōre
...dāiac znāc/ ktōrā śmierciā miał vmrzēć.
...tedy nani żalować naywyszy Kāplani y stārśy z ludu/ o wiele rze-
...Tegofiny nalezli/ a on odwrāca lud nās/ y zākāżniē trybut dā-
...sārzowi : y powiada syc być Chustusem krōlem. Potś Pilat wśedł zāś
...y przyzwawśy Jezusā/ rzekł mu : Tys iest Krōl Żydowski : odpo-

wiedziāl

Ioan: 2. versu. 19.

Isaia 50. versu 6.

Zach: II. ver: 12.

owiedział Jezus/sam to od siebie mówisz/czylić mi powiadali o mnie :
 oowiedział Pilat : a zamieci ia Żyd : Naród twój y Biskupowie wydali
 co uczynił : Odpowiedział Jezus : Królestwo moje nie iest z tego
 być z tego świata było Królestwo moje/wżdyby byli służebnicy moi/
 gre bili o mie/ abym nie był wydan Żydom : ale teraz Królestwo moje
 ias. Rzékł mu tedy Pilat : owas ty wżdy Król : Odpowiedział mu
 ty powiadasz/żem ia iest Królem/ iam syc na to narodził / y na tom p
 na świat/abym świadectwo wydał prawdzie : każdy który iest z praw
 ias glosu moiego. Rzékł mu Pilat : Co iest prawda : A rzékłszy to/
 as do Żydow : y rzékł im : ia w nim żadney przyczyny nienayduie. A g
 Żyzi przelożeni Káplánscy/nie odpowiedział me. Pilat tedy go zas
 iwiec/Tu me odpowiedasz : Oto iako wiele przeciwko tobie pow
 iadecetwa/ nie słyszysz : A nie odpowiedział mu na żadne słowo / ta
 dy wował Starostá niepomálu. A oni tym syc więcej silili mówiac :
 ias nauczając po wszytkim Żydostwie / poczarowsy od Gálileiáy aż do
 Pilat potym gdy w słyszał o Gálileiáy/ pytał / iesliby był czlowiekiem
 ieiay. A gdy sic dowiedział/ iż z Herodowey mocy był / odesłał go do
 dą/ który téż był na ten czas w Jeruzalem.

Herod tedy wyżzarowsy Jezusá / rozradował syc bérzo : bo go za
 dawného czasu widziéć/ przeto iż słyszał o nim wiele : y nadsierwał syc
 wyżzec iaki dzw od niego uczyniony / y pytał go wiele słow : a on
 nie odpowiedział. Stali tedy Ksiáżetá Káplánscy y Doktorowie /
 starżac : y wżgárdzil nim Heród/ y z swym woystkiem/ y posmiéwał syc
 go/ Obłékłszy go w biale odzienie : potym go odesłał do Pilatá / y
 przystąpiłni Pilat z Herodem w on dzień : bo przedtym byli sobie z ob
 nieprzyiacielni.

A Pilat zezwawşy Ksiáżetá Káplánskie / y wrzédnki / y lud/
 nich : Podaliscie mi tego czlowieká / iakoby on odwrócał lud / a oto
 kając go przed wami/nie znalazem w tym czlowieczy żadney przyczyny
 w ktorých mu wine dáćcie : Ale ani Heród : hom was był odesłał do
 a oto me godnéj śmierci nie stało syc mu : a tak starawşy go ia wypu
 Ale na dzień Swiety wroczyşty / zwykł był Starostá wypuszczać

wolno iednego z więznow / ktorégoby chcieli : a na ten czas miał znać
 więzná/ ktorého zwano Barábafem : ktorý był w więzieniu z zbrodni
 w zwádzie zbroit był meżobóystwo. A gdy wešla w zgórę tłuszcza / p
 prosić/ żeby uczynił iako zawżdy zwykł im czynić : A tak Pylat zgroma
 şy ie/ odpowiedział : Macie ten obyczay / abym wam iednego więzná
 puszczał w dzień wielkonocny : kogóz chcecie/ że wam wypuszcze : Bará
 czyli Jezusá Króla Żydowskiego / ktorého mianuia Chusufem : Bo
 iedział że go byli znenawisci wydali. A gdy był vsiadł Pilat na stol
 do wym/ posłata do niego Żoná iego mówiac : nie ty nie masz z to
 me olwym / homci wiele dziś ciérpiála we śnie dla niego. Ale prze
 Káplánscy/y starşy namawiali lud/aby żedali Barábafá/ a Jezusá
 A odpowiedając Starostá rzékł im : kogóz wżdy chcecie z tych dwu
 wypuszcze : Tedy krzyknawşy záraz wszytká tłuszcza rzékłá : zgub
 pusć nam Barábafá. Pilat zas mówił do nich chcąc wypuszczyć
 Cóż tedy chcecie/iż uczynie Królowi żydowskiemu. A oni zas záwolali
 żuy/ wkrzyżuy go. A on ieszcze potrzecié rzékł do nich : Cóż wżdy
 nit : Żadney przyczyny śmierci w nim nienayduie : a tak starze go ia
 puszcze. A oni tymi więcej wolali / aby był wkrzyżowan : A przyt
 wielkimi glosy żedając aby był wkrzyżowan.

Tedy Pilat wżiawşy Jezusá wbiezował go / A żołnierze Starostá

go na Ratusz do ſieni / y zebrali do niego wſytkę horde / a zewłóſz go
 / oblekli go w Páwłokę / a wplóſz Korone z ciernia włożyli na głowe
 / a w ręce prawa dali mu trzcinę / y wlekaſz przed nim na kolano /
 / dawali go mówiąc : Bądź pozdrowion Królu żydowski / y wycinali mu
 / a pluſz nani / brali trzcinę / y bili go w głowe iego / y wlekaſz na
 / chwale mu czynili.
 Wyſzedł potym zaś Pilat z Ratusz / y rzekł im : oto go wam wywodze
 / abyście wiedzieli jeć w nim żadney przyczyny nie nayduie : Wyſzedł
 / Jezus na dwór moſz Korone cierniow / y Páwłoczane odzienie / y rzekł
 / to człowiek. A gdy go wſzeli Biſkupowie / y ſłuſebnicy / krzyczeli mó
 / Wkrzyżuy / wkrzyżuy go / Rzekł im Pilat : weście go wy : Wkrzyżujcieſ :
 / w nim nie nayduie przyczyny. Odpowiedzieli mu żydowie : My mamy
 / a według zakonu ma vmrzeć / bo ſye Synem Bożym czynił. Gdy
 / Pilat té ſłow / tym ſye wiecéy zleł : Tedy wſzedł zaś na Ratusz / y
 / Jezus. Skądżeś ty ? Ale Jezus / nie dał mu na to odpowiedzi :
 / tedy Pilat. Nie mówisz do mnie ? Tierwieſz że mam moc ciebie wkrzy
 / y mam moc wypuſcić cie ? Odpowiedział Jezus niemiałby mocy
 / kto mnie żadney / być nie była dana zwierzchu : A przetoż ten kchory
 / wie wydał / wietſz grzech ma. A od tego času ſtarał ſye Pilat / aby
 / wypuſcił. Ale żydowie wolali mówiąc : Jeſli tego wypuſcisz nie ieſteſ
 / Cefarſki : bo każdy który ſye królem czyni / przeciwia ſye Cefarzowi.
 / Pilat potym gdy wſłyſzał té ſłow / wywiódł na dwór Pána Jezus / y
 / na ſadowym Stoleu co iſzowa Litoftratos / a po żydowſku Gáb
 / a było zgotowanie Wielkonocne / iakoby o ſóſtey godzinie. A rzekł
 / ów : Oto Król waſz : a oni wolali / weź / weź / wkrzyżuy go. Rzekł im
 / Król waſzego wkrzyżuje / odpowiedzieli Biſkupi : Niemamy Kró
 / Cefarſz. Widząc tedy Pilat że mu nie nie pomagat / ale owſem że
 / wiecey rozruch ſtawat : chcał ludowi doſyć uczynić / przyſadził aby
 / na żądanie ich : a wſiawſz wody / wmył ſobie rece przed ludem / mó
 / Tierwinieniem ia krwie oto tego ſprawiedliwego : wy tego pátrzać.
 / wſiawſz na to wſytek lud / rzekł : Krw iego na nas / y na náſe ſyny.
 / wypuſcił im tedy Barabasz / który dla trwogi y mejoboyſtwa wſa
 / czas miał zmył do ciemnice / którego żądali : a Jezus wbiżowanego y naigranego
 / na wola / aby był wkrzyżowan.
 / Wſiawſz tedy Rycerze Jezus / zwlekli go z Páwłoki / a oblekli go zaś
 / Pilat zgronod enie iego : y wywiódł go moſzcego ſobie krzyż : aby go wkrzyżowali.
 / jednego wſiawſz : hodząc nádeſli nieiakięgo człowieka Cyryneyſkiego / imieniem Symo
 / nacęgo ze wſi / Oycá Alexandrowego y Ruſa. Tego wchwyćwſz przy
 / wſiawſz : a aby nióſł krzyż iego : y włożyli nani krzyż aby nióſł za Jezusem. Tedy
 / Pilat náſa z nim wielka tłumieſz ludu / y niewiaſt / które rzewno plakały / y lamento
 / nie maſz z otoczenia nad nim. A obróćwſz ſye do nich Jezus / rzekł : Cótki Jerozelimſkie
 /iego. Ale nie przeście náde mna / ale plączcie ſamy nad ſoba / y nad Syny waſzymi : A
 / aſa / a Jezus / w oto przyyda dni / w które beda mówić : Błogóſławione nieplodne /
 / cie z tych dwu / które nie rodziły / y pierſi które nie karmiły : W ten czas poczna mó
 / ektá : zgrabie oram / obalcie ſye ná nas : a págoſkam / przywalcie nas. Bo ieſliż té rze
 / ac wypuſcić / y zielonym drzewie czynią / ná ſuchym co ſye ſtanie : Wiedziono téż y
 / m zaś zawaſz / y dwu złoczyńców z nim ná śmierć.
 / Coż wſiawſz / potym przywiódł go ná mieyſce które zowa Golgotha / co ſye wyklá
 / at ſkarze go / a w piach głów mieyſce : y tam mu dawali pić wino z mirta y z jólcia zmié
 / an : A przywiódł : a gdy go ſtoſtował nie chciał pić.
 / wkrzyżowali go ná Golgocie / y dwu Lotrów z nim / jedného po prá
 / kolnierze Starſzy / drugiego po lewéy rece : a w poſrzedu nich Jezus. A wypelnił ſye pi

fmo które

Ofec 10. verſu 8.

Iſaia 2. verſu 19.

Iſaie 53. verſu 12.

fmo które mówi: Jſe ze złoczyńcami policzon ieſt: a było o trzecię god
gdy go wkrzyżowali.

A Jezus mówił: Oycze odpuść im/niewiedzą co czynią.

Napiſał też y napis Pilat/to ieſt/wypisanię przyczyny śmierci iego.
ſtawili go nad głowę Jezusowe: a było napiſano: Jezus Nazarański/
Zydowski. Ten napis czytało wiele Zydów / bo bliſko miasta było mie
na którym wkrzyżowano Jezusa. A było napiſano po Zydowſtu/po Gre
y po Łacinie. Tedy Biſkupowie Zydowſcy mówili Pilatowi: Nie piſ
Zydowſki: ale iż on powiedział/ieſtem Królem Zydowſkim. Odpowia
Pilat: Com napiſał/ tom napiſał.

Pſal: 21. verſu 19.

Żołnierze lepał gdy go wkrzyżowali/wzięli odzienie iego (y uczyni
ry części/każdemu żołnierzowi część) y ſuknia/ a była ſuknia nie ſzyta
od wierzchu była wſytką tkana. Mówili tedy ieden do drugiego: nie re
nawmy ię/ ale rzucmy o nie los/ czyja była/ aby ſye wypełniło piſmo
mówi: Rozdzielili między ſie odzienie moje/ a o odzienie moje rzucili los
ſiedząc ſtrzegli go. Żołnierze tedy te rzeczy uczynili: a lud ſtał czekać.
A ci zaś co chodzili mimo on/ bluźnili go chwielec głowami ſwemi/ a
wiał: ach ach/ który każyſz Kościół Boży/ a trzeciego dnia zaś go bud
zbaw ſam ſiebie: ieſtis ieſt ſyn boży/ſtęp z krzyża. Także też y nawyſi
plani nagrawać ſye z niego mówili ieden do drugiego z Doktorami/ y z
nu: y mówili ludowi: Inſe zachowywał a ſiebie ſamego zachować y zb
nie może: Jeſliż ieſt Królem Izraełſkim/ wybranym Bożym/ niechay
wa ſamego ſiebie/ y niechay teraz ſtępi z krzyża/ abyſmy widzieli y wi
mu: Duſzał w Bógu niechże go teraz wyſwobodzi ieſli chce / abowiemi
wil/ żem ieſt Synem Bożym. Tymże też ſposobem y oni Lotrowie /
byli wkrzyżowani z nim / wrzagli mu. Nagrawali ſye też z niego żoł
przyſtepując/ y podawając mu ocet/ y mówiąc: Jeſtis ty ieſt Król Zyd
ſki/ wybaw ſye ſam. Jeden też z onych Lotrów którego wiſieli/ bluźnił
ciwko niemu mówiąc: Jeſtis ty ieſt Chryſtus/ wybawże ſiebie ſamego
też. Odpowiedziałowy drugi/ ſukał nani rzekac: Ani ſye ty Bogą boiſ
w tym potępieniu: MA iednak ſprawiedliwie wzięliſmy godną zapła
naſę uczynki/ale ten nie złęgo nie uczynił. A mówił do Jezusa: Panie
mni na mnie/gdy przyydzieſz do Królestwa ſwego. Tedy mu rzekł Jezus
prawde powiem ci: dziś zeminą będzieſz w Rái.

Ioan: 2. verſu 19.

Stały też wedle krzyża Jezusowego Mária iego / y ſioſtra mátti
Mária żona Kleophasowa/ y Mária Magdaleną. A gdy wyſzła J
mátti y Żwolenik ſtojącego/którego miłował/rzekł do mátti ſwoięy:
wiaſto oto Syn twój: Potym rzekł do Żwolenika: oto mátti twoja
od teyże godziny/ wziął ją Żwolenik za ſwoie.

Pſal: 21. verſu 1.

Tedy od ſóſtęy godziny ciemnoſci ſye ſtaly po wſytkiemy ziemi /
dziwiatey godziny. A około dziwiatey godziny zawołał Jezus gł
wielkim/ mówiąc: Eli Eli lamazabatani/ to ieſt/ Bóże mój/ Bóże mój
czemużeſ mie opuſcił. A niektórzy z tych co tam ſtali/ſłyszac to/ieli mó
oto Eliafá ten woła. Wiedzac tedy Jezus / że ſye już wſytko wypełni
aby ſye ſkończyły Piſma/rzekł: Pragne. Lężato tedy tam naczynie p
octu: y natychmiaſt bieząc ieden z nich / wziawſy gębke napelnił ją oct
obłożowyſy Jzopem/ y włożył ją na trzcinę / przytuſił do wſt iego aby pił
dudzy mu mówili/niechay/aza wyżrzymy ieſli Eliaf przyydzie/aby go w
wił. A gdy Jezus ſkoſtował octu/ rzekł: Dokonało ſye ieſt. A powróci
łat głosem wielkim mówiąc: OReze w rece twoie poruczam Duchá me
a to rzekſywy/puſcił ducha.

Pſal: 68. ver: 22.

Pſal: 30. verſu 6.

A oto zaſłona Kościelna rozpadła ſye na dwie części/od wierzchu a

to o trzeciej go-
zynia.
ny śmierci iego
us Nazarański
miasta było m
ydomstwu po
atowi: Nie po
stym. Odpow
iego (y wcz
fusia nie sp
drugiego: nie
pypniło pism
ie moie rzucił
ud stał czeka
owami swemu
dnia zaś go b
te też y narys
Doktorem y
o zachować y
dojem/ mecha
ny widzieli y
i chce / abow
oni Lotrowie
też z niego
ty jest Król
wiśieli/ bluz
siebie sameg
te Bogu bo
ny godna zap
Jezusa: Pami
mu rzekł Je
y siostrą m
gdz wyrz
o matki iwo
oto matka tr
psekticy ziem
rolat Jezus
ie moy/ W
ysiac to ieli m
wszystko w
tam naczyna
te napelnił
o wst iego aby
wrozić aby go
ie jest. A powo
iczam Duchu
ci/ od wierzdu

ziemia syc trzęsła: opoki syc padały: groby syc otwarzały: y wiele
śmierć / Którzy byli posniali powstali: y wyszedłszy z grobów po iego
wychwstaniu/ przysli do miasta swiętego / y wskazali syc wielom.
to Setnik / Który tam naprzeciwko stał / y ci co przy nim byli / strze-
żąc / widząc iż tak wołał Duchą wypuścił / wyrzawszy ono drżenie
one rzeczy które syc działy / poletali syc bardo / y chwalił Boga
: zaprawdę był to człowiek sprawiedliwy y Syn Bóży: a wszyscy
onych ludzi / Którzy syc tam byli pospolu zeszli na to patrzyć / widząc
ciato / bijąc syc w pierś swoje / wrócali syc do domów.
też tam wszyscy znaliomi iego zdaleka / y wiele niewiast / które go były
wali od Galilei / patrząc na to. Miedzy którymi była Marija
leni / y Marija Jakubá mnieyszego y Jozephową matką / y Salome
ynów Zebedeusowych: które / gdy był w Galilei / chodziły za nim / y
wały mu: y innych wiele / które z nim pospolu były weszły do Jeruzalem.
dowie / iż był dzień gotowania: aby nie zostały ciała na krzyżu na so-
był to dzień wielki sobotny / prosili Pilatá / aby były połamane ich
potym ie zdieto: Także przysli Żołnierze / y połamali w pierwszym
oniego drugiego / Który był wkręszowan z nim. Ale gdy przysli do Je-
o pobaczyli / iż już był umarł nie łamali w nim kości: ale jeden z Żoł-
otworzył włócznią bok iego / a natychmiast wysła krew y wodą: a
dział / świadectwo o tym dał / a prawdziwe jest świadectwo iego.
ie iż prawdziwe rzeczy powieść: abyście y wy wierzyli. Abowiem te
y sstały / żeby syc pismo wypelniło: Kości w nim nie złamiecie: y zaś
pismo powieść: * wyrza / Kogo przebodli.
dy już był wieczór / że był dzień gotowania / Który jest przed Sobotą /
Józeph z Arymatiei dziesiątnik / człowiek bogaty / dobry / y sprawie-
en mąż był nieprzyzwolit radzić y uczynkom ich / Który też był oczekas-
Królestwa Bożego: bo też y Zwoleńikiem był Jezusowym / ale po-
nim: przeto że syc był Żydow: ten śmieć wsiadł do Pilatá / y prosił o
Jezusowe. A Pilat dźwował syc temu / by już miał umrzeć: y przyzwa-
Setniká pytał go / iesliby już umarł: y gdy syc dowiedział od Setniká /
mal ciało Jozephowi: a Jozeph kupił wnet przesćieradło. Przyszedł też
nym / Który był przyszedł do Jezusa w nocy piérwéy / niosąc z mieszańie
y siostrą matką sto funtów. Wzieli tedy ciało Jezusowe y obwineli ie
teradło z masecami / iako jest obyczaj chować syc Żydom: y był na o-
cia /u / gdzie go wkręszowano ogród / a w ogrodzie grób nowy Jozephów
om iefce nie leżał / Który był wykopal z opoki. Tam tedy dla dnia
nia Żydowskiego / iż blisko był grób / Jezusa włożyli. A przywialiwszy
te wielki tu grobowym drzwiami / odesli piecz. A była tam Maria Ma-
en / y Maria Jozephową / siedzące przeciwko grobowi / y insie niewia-
te były z nim przysły z Galilei / oglądały grób / y iako było położono
in. Wróciwszy syc / nagotowały ziola wonne y maseci / ale w So-
pdlug rozkazania dały wszystkiemu pokój. Tazáintz / to jest w dzień
bl po wielkim piasku / zeszli syc przelożeni Káplánscy / y Phárizeusowie
dłta / mówiąc: Pánie / wspomnieliśmy że on zwodzieciel będąc iefce
wiedział: Po trzech dniach zmartwychwstanie: Przetoż rozkáz / aby
o grobu / aż do trzeciego dnia: by lepać nie przysli Zwoleńicy iego / a
dli go: a potymby powiedzieli pospółstwu: Wstáci zmartwy: tedy
był ostateczny bład goršy / niżli piérwšy. Powiedział im Pilat:
Wszak macie straż / idźcie / strzeżcie iako rozumiecie. Tedy
oni šedłszy / oprowili / y obwarowali grób / zápieczes-
towawszy kámiem / y osadzili straż.

Exodi 12. ver: 46.
Num: 9. versu 12.
* Zach: 12. ver: 10.

Ioan: 3. versu 2. &
cap: 7. versu 50.

PASSYA

ALBO KAZANIE O ME

Páná yzbáwicielá nášého Iezu Ch
ná dzień wielkopiątkowy, z Ianá S: y
fzych Ewányelistów zebrána ku n
wiernym Chrzescjanom, Matth: 26.

Marci 14. & 15. Lucæ 22. & 23.

Ioannis 18. & 19.

Schodzimy rocznice dnia dżi

śęgo / niewinného zamordowania PAná d
cielá nášého Iezu Chustá / które sę stało p
rzeniu swiata / we cztery tysiące y we cztery
wedle starodawného Człzescijańskiého o
czynimy to / z żalem / z płaczem / y z żasnuciem
to rozpamiętywając mekē ciężką / bolesną /
tną / y dolegliwą / tegóż Páná nášého : która
słusnie każdy Człzescijański człowiek z żal
zmyśląc / y przed oczy swé kłásć ma : gdyż w
tę mekē / naosławce y ciężkiey śmierci ię / człowiek / y grzech człowieczy
nā iest : bo to wiemy / że on grzechu nie uczynił / że nie dla winności sw

A
O ME
Iezu Ch
Iana S.
na ku
atth: 26.
22. & 23.

ice dui
wama p
Etoe s
iace y
zesca
em/ y
ieka /
na n
ki c
ac ma
rech
dla

ale cierpiat dla grzechow naszych / y dla przewinienia naszego. Tak iasym Izaiasi dawno Prorokowal: Prawdziwie choroby nasze on niost / y i nasze odnosil: Zranion jest dla nieprawosci naszych / starty jest dla naszych: Sinoscia iego jestesiny wzdrowieni / bo Pan wlozyl nan niesosci wszystkich nas. Znacza rzec / iz nie za winy swe / ale za grzechy na niewinny Pan cierpiec raczyl. A co onego karza / nas tak miano ka: on cierpi mysiny cierpiec mieli: a na ostatet iako Pawel S. swiada: Omarl dla grzechow naszych. Otóz baczysh zeby byl nigdy Pan Chry: at stogiej meki nie cierpiat / by byl czlowiek nie zgrzeszyl. Grzech tedy eczy / iz jest przyczyna niewinney meki y smierci Pana Chrystusowey / go czlowiek kazdy zalowac / ze iego winnosć niewinnemu dal przyczyn: tal stogiej meki y smierci. Niechay sye kazdy dotknie / tym potocz: przykladem: Kiedyby Syn Krolewski / albo iakiego zacnego czlowie: arnie z tego swiata ginal / a do iego zginienia dalby mu kto z was przy: patrzyt na to / ze on zacny czlowiek za przyczyna iego niewinnie ginie: on byc wesol: mozesz on byc dobrej myśli: ktory widzi / ze z przyczyny niewinny z tego swiata zchodzi. Sama rzec pokazuje / ze trudno dobre: nienia czlowiek / nie mialby sye oto fraszowac y smucic. Toe jest co niemy dnia dzisiejszego / Chrustus Pan tak zacny czlowiek a w iednym bog y czlowiek niewinny cierpiat / y umarl: a do tego mysmy dali przy: Otóz patrzac na tak dla nas zbitego / wtarganego / wplwanego / ciere: korona wkoronowanego / vbiczowanego / naostatet zamordowanego / ic tego nie mamy: Pan cierpi za nas: y mysiny mu to narzadzili: y si za to byc dobrej myśli: wzywac wesela: Nieprzystoi to nam / aniby to. Slusnie tedy w zalu / y w placzu / mamy rozpamietywac win: asze: a niewinne cierpienie y niewinna smierc / Pana a zbawiciela nas: Iezu Chusta: Abowiem iako my mamy czlonkami bedac byc weseli: glowa nasza Pan Chrustus / tak srodze smutny byl przed meka / wtrapio: woymaniu / wdreczony w mekach / zamordowany na smierc na krzyzu: glowa w ktorego czlowieka chorze / widzimy to na oko / ze wszystkie in: nki slabicia y mdleia. Jesli to w cieie czlowieczym tak naydujemy: go w cieie Kosciola Chusta Pana tak byc niema: Kosciola swego nas wszystkich wiernych / Chrustus Pan glowa jest: my iego czlonki: nasza smuci sye / od troski sily nan bija / glowe nasze policzku / w lani: ch wodza / pluia / bija / sarpais / biczuis / posmirowaia / gwozdami na: przybijai / mordui / a my czlonki nie mamy tego litowac: O Boze te: day: Placzmy z placzacy Panem / lituymy / y zaluymy glowy nasze y mordowane: bo o tym wtiedzmy / iz bedziemyli z nim wespól cierpiec / my tez z nim wespól Krolowac: ale nie bedziemyli wczestnikami zalu y ci / nie bedziem tez wczestnikami y chwaly iego. Tak tedy zalobliwie w: rozwarzajac / niewinna meka y smierc Paniska / y temu sye przypatro: im potrzeba / iako wielkich rzeczy dzis rocznice obchodzimy. Abo: rozpamietywamy / y rozpamietywac mamy / ze dzis dobroc dla zlosci: w apion: dzis madrosć Syn Bogy / dla glupstwa czlowieczego byla: wana: dzis prawda / dla omylnosci byla srodze karana: dzis sprawie: cie / od niesprawiedliwosci byla sadzona: dzis milosierdzie / dla okru: so cierpi: dzis żywot / od smierci umiera: dzis niewinnosć test poimaa: Dis sprawiedliwy / od niesprawiedliwych jest zelzon / y z wielka krzywda: wnosci sadzon. Srogac to rzec / ktoc to w siebie wważy / kto dobrze y ba: nie pomysli / niepodobna rzec / aby tego zalowac niemial: niepodobna: by nad tak wielkimi rzeczami / zdziwic sye niemial: y serce iego aby bo: ci zranione byc nie miato. Napominam tedy kazdego Chryscijanski

Q q u go czlo

Isaie 53. versu 4.
5. & 6.

1. Cor: 15. versu 3.

Coloss: 1. versu 18.
Ephes: 5. ver: 30.

2. Tim: 2. ver: 12.

2. Reg: 24. ver: 17.

Psal. 34. ver: 13.

Isaia 1. versu 2.

Micha 6. ver: 3.

1. Cor: 10. versu 9.

Isaia 1. versu 6.

Sapien: 2. ver: 20.

go człowieka/ aby to dnia dzisiejszego w siebie wważył/ a ten aby ieden do żalu/niewinnej meki Pańskiej przyłożył: y przypatrzysz się tak ciężkiej/ y okrutnej mece Pana swego/ która zań cierpiał/ aby to wyznał/ Dawid niekiedy mówił: Jam jest Panie / którym zgrzeszył: Jam jest tym źle uczynił: tyś winien nie był / poddałeś mekę niewinnie / umarłem winny za winnego: chwale tobie tedy czynię/ a na grzech na swój narzeka niewinności twej opłakuję/ y to wyznawam/ że niewinnością twoją noszę moją zgładzoną jest: meka twoja/ meka moja oddalona jest: śmierć twoja/ śmierć moja zgładzona jest.

Lecz przytym ieszcze obaczmy: iż nie było żalosna ale y bolesna b. Panu a zbawicielowi naszemu / ta meka y śmierć jego była: bo go po nie od opęch / ale od swoich / którym on wiele dobrego czynił / którym chorych wzdrowił / umarłych wskrzesił / z których się narodu prosił / o miasto dobrodziejstwa / tak sroga meka y śmierć podał. O toż żalosna meka Panu / y z strony tej / że niewinnie cierpiał / y z strony tej / że od siebie bo to wiemy / iż każdy człowiek znosić krzywdę cierpi od opecgo / a swego. O to niekiedy Dawid Król narzekał mówiąc: By nieprzyjacielem mnie zlorzeczył / skromnie bych to cierpiał: A jeśli ten który mnie w nieści miał / na mnie wielkie rzeczy mówił / snadźbym wzdrychając się przed nim / ale ty człowiecze iednomysłny / wódz mój / y znający mój / któryś zemnuje / lu pokarm iadł / y w domu Bożym chwalił się spólem Bogu zemnuje. O Dawidowi było zlorzeczenie od swego chlebojedzce / a niż od obcego. rozumieś / jeśli Pana Chrystusa toż niedolegało: Mógł Pan mówić do nich: Słuchajcie wychowajcie / y podwyszyjcie / a oni wzgardzili / a nie wzgardzili / ale y zamordowali. Przeto w osobie Proroctw / Pan mówił / czył do tych niewdzięcznych Żydów: Ludu mój / cożemci uczynił / a o mem się oprzykrzył tobie: Odpowiedz mi. Czyli izem cie wywiódł z Egiptu / a z domu niewolę wywobodziłem cie: Tęś sa dobrodziejstwa / które Pan a zbawiciel nasz uczynił ludowi Żydowskiemu / z którego iako prawdziwy Bóg wywiódł lud Żydowski z Egiptu: o czym i święty tak świadczy mówiąc: Nie kusamy Chrystusa / iako niektórzy z Egiptu kusili / y od wzdów poginęli. Chrystus Pan tedy iako prawdziwy Bóg / wywiódł lud Żydowski z Egiptu: On im dał ziemie obcy / on ie wychował / przez Proroctwa / czył y zgromadzał: A oni iako my dąli / a to dnia dzisiejszego tego pamiatke obchodzimy. Pan ie wychował / wycił / niebesprezencję w wszystkich wybrał / a oni go za to wli / wsmiali / y zabili. Żalosna to tedy meka była Panu / bo ia od swych chlebojedców / y wychowawców cierpiał. Była bolesna / bo była sroga / bolesna / y ciężka: bo iako Izaiasz świadczy: od podkopy w nog / aż do chę głowy wshytek zbity / y zraniony był. Na wszystkich członkach Pan cierpiał: y przeto śmierć jego / Pismo składa śmiercią zowie. Czesć dla fca onego na którym cierpiał / bo na onym miejscu zlozynie tylo traci Czesć dla osadzenia na śmierć / bo z lotry rowno osadzon jest: Z lotry rowno wkrzyżowan / z lotry rowno umarł. Nie było żadnego smysłu / y rymby Pan nie cierpiał: A na ostatęk y dusia jego / od doległej boleści zna nie była. Cierpiał Pan na słuchu skromienie / hanbienie / potwarzenie / zływosci wielkie. Cierpiał w wrodzeniu / kiedy mu oczy zawieszowano / kowano / prorokować kazano: zalewały się oczy Pana naszego / nie tytem / y łzami w Ogrócy / ale krwią z głowy świętej jego na on czas / go cierniową koroną koronowano / na głowę mu ia święta jego wciśniętą / twarz święta jego niewinna krwią z głowy polano. Cierpiał Pan w fieniu: bo dnia dzisiejszego rozpamiętywamy to / iż kiedy na krzyżu pra-

at z wielkiego pragnienia / nápoion był żółcią y octem. A powonie-
 dan cierpieć raczył / bo w smrodliwéy ciemnicy dzisieyshey nocleł miał /
 w smrodliwym miejscu użyżowan był. Owa ná wszystkich ciele / ná
 ich członkach / ná wszystkich zmysłach / á co nawietśého ná duszy swéy /
 An náś za nas grzesné meke cierpieć raczył. Jáko sye to sierzey
 y dostateczniéy z historyey potáže / która Jan S. Ewáng-
 yelista / temi słowy zacząyna.

Wszedł Jezus z Zwoleniki swémi / zá stru-
 mien Cedron gdzie był ogród / do którego
 wszedł sam y Zwolenicy iego.

Dprawiwszy wszystko co sye działo przy wieczerzey / po-
 dziekowawszy Bogu Oycu / przez modły chwale y dzieł czynienie :
 Co Ewángelistowie hymna zowad : dopiéro sye ruszył z oného wie-
 czernika w którym wieczerzał / w który wierné swoje Zwoleniki w-
 o którym ciało y krew swoje / pob osoba chleba y winá im rozdawał / w
 Káplany nowego Zákonu Apostoły poczynił / ofiare niekrwawą ná
 meke meki swéy krawawéy im czynić ná wieczné czasy rozkazał : Tám z
 wieczerziká po takich sprawách po chwale uczynionéy Bogu Oycu /
 z iedenascią Zwoleników / bo iuz dwánasty Judas Iskariot / sstał
 by wszystkie sátanstym Zwolenikiem. Abowiém iáko Jan swietý swiad-
 k / poro po przyięciu pod osoba chleba ciała Pánstiego / wszedł weni Dya-
 satym wyszedł przez y siedł iuz do Jydów onych / którym był Páná przez
 z iedenascią tedy Zwoleników wstał Pan / y siedł do góry Oliwnéy / y
 wyszedł do wsi / która zwano Getsemani / w której téż był folwárk / y

Matt: 26. ver: 32.

Marci 14. ver: 32.

Lucy 22. ver: 39.

Ioani 13. versu 27.

Getsemani wys-
 kláda sye dól tłu-
 stósć / albo dól
 Olein.

ogród przy samej górze Oliwnej. Miało ono miejsce dziewa Cedronu mało: y przeto potok on był nazwan potok Cedron: Żydowie go zwiedron: przez który potok / idąc z Jeruzalem Pan do ogrodu tego / który przy górze Oliwnej przeszedł / bo go minąć nie mógł. Dłudy pisał że Cedronowego dziewa był nazwan ten potok od Żydów Kidron / ale od polnych ciemności / które były zawždy w onym potoku / dla jego głębokości wielkim padołem siedł. O tym potoku Pismo Święte na niektórych scach wspomina.

2. Reg: 15. ver: 23.

4. Reg: 23. ver: 4.

3. Reg: 15. ver: 13

Brocardus in descriptione terre sancte.

Luce: 21. ver: 37.

Ioan: 18. versu 2.

Naprzód kiedy Dawid wciął z Samku Syon przed Absolonem swym. Przez ten potok Cedron wciął.

Wspomina go potym Pismo / a to kiedy wypisuje światobliwa Jozafas Król / który Bałwaną Baal ze wszystką ozdobą jego spalił / potoku Kidron.

Także też y Aza Król uczynił: kiedy Bałwaną matki swęj / w tym potoku spalił.

Nad tym potokiem iako pisał Historyk / były piękne ogrody rodzające o chędożne / bo im ten potok wody dodawał / którą ochędożstwo w onych dziech czyniono. Otóż do jednego z tych ogrodów / wszedł Pan na modlitwę. Do tego ogrodu iako Łukasz Święty świadczy często króć w nocy Pan wszedł na modlitwę / nie tylko z Jeruzalem / ale też y z onę Betanię / często y Maryę Magdalanę y Marty przebywał: o czym wiedział y Jozafas iego Judas: y przeto już iako na pewne miejsce z oną gromadą ludzi poymania Pana naszego siedł / iako Jan S. o tym świadczy mówiąc:

Wiedział Judas który go wydał ono miejsce często Jezus schadzał się tam z Zwolenikami swymi

Insi Ewangelistowie klada przyczynę / że dla modlitwy.

Z tego miejsca Ewangeliey pieczęta nauka roście / człowiek Chrzescijańskiemu.

Pierwsza aby się strzegł ciała Pańskiego pod osobą chleba y winy / iac niegodnie / iako niegodnie Judas przyjął / y wstąpił wien Dyabel: / rąc Panie Boże Chrzescijańskich ludzi zachować.

Wtóra nauka mamy z Pana Chrystusa. Abowiem Pan Chrystus siedł od stolu onęgo z wieczerniką gdzie wieczerał / aż pierwszy Bogu chwale y dzieki czynił: tak się godzi / każdemu Chrzescijańskiemu człowiekowi / y przed pokarmem / y po pokarmie / y w każdym używaniu dobrodziei Bożych / Panu Bogu dziękować / y iemu chwale dawać.

Trzecia stać się pokazuje / iż Pan Chrystus osobne y spokojne miejsce był obiał do modlitwy / y na takim miejscu / rad się modlił. Daie nam wszystkim / żeby spokojne y osobne miejsce sobie obierali do modlitwy / do bespiecznię y nabożnię Panu Bogu się modlić. Przeto dla tego Kosci budowali dobzy y cnotliwi Chrzescijanie / aby nabożnię w nich modlić Panu Bogu odprawowali / z domu y od gospodarstwa precz wyjeżdżali / chodzili / aby bespiecznię Panu Bogu służyli: a czynili to na kstalt świętych wybranych Bożych / którzy w Kosci Panu Bogu częśc y chwale czynili / iako czynił Dawid / który tak mówił: Wnide w dom twój / y chwała bede czynił tobie w Kosci twoim (nie mówi: bede chwale czynił w kstalt karni / w świetlicy / pod brogiem: Ale mówi w Kosci twoim) w domu twoim / w domu modlitwy / domu chwały twoięj. Także czyni Chrzescijanie / iako Dawid czynił / y iako przodkowie twoi Święci ludzie Chrzescijanie czynili. Masz dom osobny ku iedzeniu y ku picciu: masz dla

Psal: 5. versu 8.

nia y

dla pokoju : masz dla gospodarstwa : miéjże téż y dla modły PAnu
osobny / spokojny / dom tu czci tu chwale PAnu Bogu zbudowany /
sam Pan Christus domem swym y domem modlitwy nazwał.
Zwartá náuka ta iest. Niedármo Jan swiety ten potok Cédzonowy/
Kidonowy w Ewangeliiéy swoiéy przypomniał : Abowiém wiedział
ctwo Dawida Proiók / który w Duchu Swietym dawno był przepo-
wał to : że ten który miał odkupić z grzechów swiát wszytek / to iest / on
manuel / on Mesyasz / który sye miał národzić z Panny / niż wedle czo-
nistwa miał sye sstać Królem y Panem ná swiecie / ná którego by imie
ie Koláno kłękato / y wszytek swiát go wyznawał być / nád ludzic insie wie
y osobnym : Miał piérwéy pić z bystrého potoku / albo z strumienia /
tak Dawid swiety mówi : Z bystrého strumienia ná dżdze będzie pił /
podwyszy głowe. Co sye wypełniło kiedy PAná poymánego w ogro-
żad wiedziono do Jeruzalem / tam w on czas przez ten strumień Cę-
bez żadného wśanowania Pan nási isć musiał / kthórego zwiázaného /
rgano y co rośkoł wiedziono / że w onym strumieniu nie raz pograżá-
onurzony / wody wpijáć musiał.
y piata náuka / tu sye ludziem Chrzesciániskim pokázuie / iáko Jádám-
mutu od Boga stworzony Oyciec nas wszytkich / grzechem nieposlu-
śa swego zgrzeszył / y wszytko złe nam poczał / w ogrodzie Eden / to iest
: tak nowy Adam z ducha swietego poczęty / z przeczystéy panny ná-
y / zaczął wszytko dobre / odkupienie y zbawienie wszytkich synów stá-
śadámá / w ogrodzie Gethsemani / w początku góry Olivonéy. Jáko w
grodzie śmierci zaczął sye wszytkiemu narodowi ludzkiemu / tak
żasie w ogrodzie zaczął sye żywot / temuż narodowi
ludzkiemu / przez poymanie w nim zbawiciela
swiata PAná Jezusa Chrustusa.
se 20

Matt: 21. ver: 13.

Isaie 7. versu 14.
Philip: 2. ver: 10.

Psal: 109. ver: 7.

Genes: 2. ver: 7
Gene: 3. versu 6

Wdaśz tedy wziawszy róte słuźebników / od
Biskupów y Pharyzeuszów / przypjédt tam z
látárniami / z pochodniámi / y z orzeżem.

Wányelistowie inszy wypisuią / co Pan czynić raczył w
ogroycu : Bo wśedłszy do ogrodu / rośkazał Zwolenikom / aby sye
zatrzymáli y tam odpoczyne / rośkazałsy im żeby sye modlili / dla
tęy przyczyny / żeby nie przyšli wpołusy. A iá (Pan mówił) póyde w
dáléy / y bede sye modlił : y wziawszy Piotrá / y dwu Synów Zebede-
ch / odśedł od nich tak dáleko / iáko moze kámiieniem zaciśnać / kłęknał
ná ziemié ná twarz swá / y modlił sye w boiaźni / y w smutku. Lecz
toż w Historyéy meki Pániskéy pokázáło / iáko y o co sye modlił / tu te-
pobtárzác nie trzeba. Po modlitwie tedy kthóra trzykroć Pan powta-
orácał sye do zwoleników / nápominając ich do czuynosci y modlitwy /
go aż iuż Judas z róta swá przybliżał sye. Co wiedząc Pan Christus
w Zwoleników swych / że iuż przybliżał sye godziná / kthórey Syn czo-
czniáć być dan w rece grzesników : rośtancie idźmy / iuż sye ten przybli-
bry mie wyda. A tak ze Zwoleniki wysiedł przeciwko Judasowi / y ie-
e / iáko Jan swiety świadczy temi słowy.

Matt: 26. a ver: 36
ad 47.

Mar: 14. a ver: 32.
ad 43.

Luca 22. a ver: 39.
ad 47.

Synowie Zebe-
deuszowi / Jan y
Jákub.

**Wiedząc Jezus wszystkie rzeczy / które nani mu
przypść / wystąpił y rzekł do nich : Kogo szukacie**

O mece swojej
dawno przedtym
Pan opowiedał
Apostołom / przet-
ym niż przyszła :
iako maś Matt:
20. versu 17.
Marci 10. ver: 33
Luci 18. ver: 31.

I Pan przysłał wszystkie rzeczy wiedział: wiedział też y to co
nani miało. Tu sę iasnie wkażuje / że Pan dobrowolnie / y z dobrym roz-
mę podić raczył. A w tym sę wypełniło Proroctwo Izaiasza 53. v
Ofiarowan jest iż chciał. Wypełniły sę też słowa samego Pana / któ-
wil y Janá swiętego w Kápit: 10. w wierszu 18. Mam moc położyć
mój. Nie poniewolnie tedy / ale dobrowolnie Pan Chrustus śmierć pod-
nas : bo wyszedł do nieprzyjaciół swych / y pytał ich / Kogoby szukali / mó-
Kogo szukacie.

**Odpowiedzieli mu / Jezusa Nazarańskiego
Rzekł im Jezus : Ja jestem.**

Stał sę pokazuje / że oczy onych którzy chcieli poymać Pána / by-
trzymane y zaślepione mocą boską Pána Chrustusowa / że widząc nie wi-
A przeto nie mówią / Ciebie szukamy / który znami mówisz : ale mówią /
my Jezusa Nazarańskiego : rozumiejąc / żeby który z Żwoleńców pyta-
Kogoby szukali. Ale Pan / który dobrowolnie sedł na śmierć / nie zapiza-
siebie / ale sę im opowiedział mówiac : Ja jestem.

Tę które słowo Pánstkie / padli wznak wszyscy / y z wódzem swym
dašem. Wielka moc to była Pánstka / że słowem tylo tak wielką ród-
nych ludzi pogromił / że wszyscy wznak padli. A słusnie Ewangelista
pisuje ich wznak padnięcie : bo od mocniejszego niż oni byli / byli porwał
W czym sę y tajemnicą zamysłała : że Żydowski naród od onego cza-
práwie wznak od Pána Boga y znatomości boskiej padł. Jako niekiedy
aś o tym Prorołował : Padną wznak / y wpadną w sidło / y będą po-
ludziem / każdy

Isaia 28. versu 13

ym ludziem pismo swiete zawždy wznak pądnienie przypisuje. Przyczy-
niekt : Każdy który wznak pądnie / tam pądnie gdzie nie widzi : ten kto
ada przed sie / widzi kiedy pądnie. Otóż zli ludzie / i z niebezpiecznie bār-
odolwie wpadają / przeto im pismo swiete pądnienie wznak przypisuje /
wiecznemu zatrąceniu wpadają.

Takci y ci nieprzyjaciele Chrystusa Pána / wskazywzy z ziemie znoruy
nasem / przed sie ani Juda / ani oni Pána poznac niemogli / ani syc oba-
tym / i z iesli ie Pan Chrystus slowem mógł tak zgromic ze wznak pą-
wnie zec mógł od nich syc oswobodzic / y wolnym byc one potracic / ala
siebie odstraszye. Lecz oni na to niebacząc stali / a tego kogo poimac
nie znali : aż ich sami znoruy pytać raczy / mówiasc tak do nich iako
wcy :

Go szukacie : Oni odpowiedzieli : Jezusa Nā-
kistiego. Odpowiedział Jezus. Powiedzia-
wam / że ja iestem. A tak iesli mie szukacie / do-
puśćcie tym odyść.

Jasnie Ewangelista wypisuje gotową weczynność Pána Chrystusa
gotową wola / która miał do mek i smierci przysley / aby w tym wypel-
Prooctwo które mówi : Wydał na smierć żywot swódy / a ze zloczyn-
myl poczytan. A iako w sętkim nam dobrowolna mek i smierć Pána
pokazuje : Tak wielkie zaślepienie / y wielka zadržliwość serca / po-
sye onych / którzy Pána niewinnego poimali. Baczyl niepotężność
czuli że za slowem Chrystusowym wysley padli : Naostatek Juda / y
mi poznac go nie mogli. A wždy przed sie nie iah to nieznierczylo / y
czekaia y pytaia syc / iakoby Chrystusa poimali.

Dielka rzecz iest zadržliwość serca : która gdy na kogo Pan Bóg prze-
trudne nawrócenie y wpamiętanie bywa onego człowieka do Pána
iako o tym masz przykłady w Pharaonie / w Saulu Krolach / w Ju-
w tych Żydach y w infych.

z tego męysca / tych syc nauk wezmą.

naprzód gdy widziemy / że Pan Chrystus iednym slowem nieprzyjaciele
sętki mógł potracic tak łatwo / iako ie mógł porwac : A wždy iednak
im : dając z siebie przykład / abysmy y nieprzyjacielom naszym / nie by-
tenkami : ale dla Boga im winy przepuszczali : a nawieczny onym / któ-
meczcy pokrytym sposobem / nie sa nam przyjaciele. Bo onym / którzy
zdrowiu naszym / y majątności nam od Boga dány / sa nieprzyjacieli

natura / y Pan Bóg bronić syc każą. A sam Pan Chrystus / iako praw-
człowiek chrónił syc ich / o on niewinny policzek swódy z tym który mu
miał rozmowę / która go strofował / iako syc to poniżej pokaze. A ie-
przyjacielom naszym okrutnymi byc nie mamy / daleko mnię mamy
okrutnymi / poddanym y slugom naszym. Bo poddane Pan Bóg Pa-
nie / nie izby ie okrucieństwem trapił / ale żeby ie w dobrym rzadzie / y
żni Bożey Bogu zachowywali.

Waga nauka. Jesli głos Pána Chrystusow / poimaczom tego / tak był
że w sętki wznak na ziemie obalil. Niechay sobie każdy rozmysla / iako
frozgi głos iego w on czas / kiedy przyydzie sadzić zlych / y dobrych. Te-
w sętkich ludzi sluga bedac / zle ludzi slowy swými o ziemie miece : a kiedy
w sętkich Sedzia sprawiedliwym / iaki strasliwy głos tam iego bedzie
ludziem / każdy to obaczyć może. Przeto każdy staray syc / abys iastka

wy / a ni

Valerius Max:

lib: 2. cap: 5.

Powieda o ies-
dnym / którego zo-
wano Caius Ma-
rius. Ten Mari-
us / gdy był do o-
statnięj niedze
przyszedł / a w do-
mu był zamknio-
ny : postan był
sluga do niego
w dem Cynter /
aby go zabił / przy-
szedł na to syc na-
getomary : sto-
ro starca / który
uży wyszedł / iako
by światłości
iaka od niego za-
ślepieniy / porzu-
ciwszy miecz / o-
ciekl z wielką bo-
iżnią. Tak syc
erz to było / o Po-
ganów trąsilo.

1 Jan 53. wersu 12.

wy / a nie srogi glos / czasu onęgo srogięgo Sadu / od Pána swęgo slyš

Trzecia nauka / gdy slyšyš że Pan Chrustus dobrowolnie ná smierć przed nieprzyjacioly swęmi / imienia swęgo nie táj. Pytalby podobno / si powinien każdy człowiek / przed nieprzyjacioly swęmi / gdyby go ná slyšali / imie swę oznaymić albo nie. Tá to ták krótko odpowiedam : nie grzesyli swięci ludzie / kiedy vchodzili z gniewu / y z oczu ludziem z chrónili sę ich : Tak nie grzesz y oni / którzy szukaliacym sę ná smierć ná swęgo nie odkrywali : iako vczynil Elizeus / który imie swoje zatail slugami Króla Syryjskiego / kiedy go szukali ná smierć.

4. Reg. 6. ver. 19.

Czwarta nauka / że Pan Chrustus stara sę o swę Zwolenik / aby nie zginął. Czynil to dla dwou przyczyn : dla iednéy téy : Iz niechciał odkupienia nášęgo / nikogo towarzyszem : przeto sam chcial być poimany sam był wšytkich zbawicielem. Druga przyczyna / aby nam dał nau naywiecéy tym / którym Pan Bóg daie w poruczenstwo / poddane y sluzby ich ták strzegli / iakoby żaden / y wedle dušy y wedle ciała nie ginął.

Tęž té słowa Pánstie to pokazuią / że w pośrodku nieprzyjaciol / bezpieczenstwo nikomu nie bedzie / o którym Pan praca swoje ma.

Alle przypatrzmy sę co sę dalej dzialo / gdy taka rozmowa pan z nieprzyjacioly swęmi. Symon Piotr co czynil : Powiada ták Ewangelista

Symon tedy Piotr mając miecz dobył go / y rzyl ná Biskupiego sluge / y biciał mu vcho práw á sludze bylo imie Maltus.

Matt. 26. ver. 50.

51.

Mar. 14. ver. 46.

47.

Luc. 22. ver. 49.

50.

Inšy Ewangelistowie pokazuią / skąd Piotrowi przyslo / że miec páná bronil. Bo gdy Judas przez pocałowanie Pána swęgo / zydomy / rócie która był przywiódł / pokazał : Wnet oni rzucili sę ná Pána wšy Zwoleńcy to wystraszili / ieli mówić do páná : Panie każesz bić : Piotr mając odpowiedi pánstie / wyiał miecz / y vderzył tego to sluge / y vcho vciał. W czym Ewangelista miłość pokazuje Piotra / przeciwko Pánu / bronie Pána był gotów / y wšytko niebezpieczenstwo dla niego cierpieć / niezbroynému ná zbroyné / y iednému ná wiele ich / rzucić sę / była to rzecz / ra pokazowała być śmiałęgo Piotra : pokazowała též / y niebezpieczen tegóž Piotra / w której mógł przysć sam / bijac od onych / których bylo ná Wiedzial to Piotr / że przy Pánu Chrustusie nie bylo iedno dwa mieczá / wšytki ch Apostolow iego / a wždy iednak / ná to sę nie ogladac / vcho to / za krzywdę Pána swęgo / co dobremu sludze przynależalo czynić. W Pána / bo widzial krzywdę iego.

Luc. 22. ver. 38.

Alle przypatrz sę / iaki tráfunek : Apostól przedmiewy Chrustusowi / vciał vcho / nie inšému iedno sludze Biskupie. Pewny to iuž nák był / że Piotr słowem božy / vcho / to iest poslušenstwo od slug / y od vczniow / Biskupow / miał odcisć : iz którzy ich vstaw / ich poslušenstwa / ich statutu Biskupiego sluchali / y przestrzegali / ná Kazanie potym Piotrow tylo że od nich odstapili / ale též przeciwko ich sprawam vstawam y zabam nam mówili / y inšym ich obledliwosc pokazowali / iako o tym swiat Dziele Apostolskie. Vciał tedy Piotr vcho Maltusowi / która Pan za miłosierdzia swęgo vzdrowić raczył / y Piotr z tego poczał strofo mówiac :

Acto. 2. ver. 41.

cap. 7. ver. 51.

Wtóž twój miecz w pochwy.

Alle czemu Pan każal Piotrowi miecz schowac : Ewangelista wypisuią dwie przyczynie.

Pier

Pierwsza Pan powiedział w tych słowach : Kto mieczem wojnie/ mie-
gimie : Które słowa Pan wziął z onego pisma świętego : Ktobykolwiek
wziął krew człowieka/ będzie wylana krew jego : abowiem krewie dusz wa-
żę być sukat z ręki człowieka. A takby za sprawiedliwośćią zarządy mia-
ł być/ aby meżobójca/ y mordérz ludzki/ każdy zamordowan był od urzędu :
yż Pan Bóg dla tego postanowił na świecie / aby pomście czynili
złymi/ a dobrze milowali : aczkolwiek wśytkim rzeczono iest : Nie zabijaj/
Jednak Pan bóg ział to z urzędu / Któremu miecz podać w czynił go wol-
no od tego przykazania : Ten winne zabijać może : bo mu rzeczono : Złoczyni-
cy nie żyw na świecie. A iż Pan Bóg chciał mieć zarządy urzęd na świecie
Któryby złe karał/ a dobrze milował/ pełne tego pismo święte. Tylocby
podobno tego była potrzeba / aby tacy byli wybierani na urzędy / o iakich
jest ożcie Moysesów / do Moysesów mówił temi słowy : Obaczże między
sobą ludem meze mądre/ y bogobojne/ w którychby była prawda / Kto-
żby nienawidzieli łakomstwa/ postanówże z nich Hetmany/ Setniki/ piec-
niatniki/ y dziesiątniki/ Któryby sędzili lud na każdy czas : Jesli to wezy-
stedy y wola Boga wypelnisz / y przykazanie jego będziesz mógł znosić / y
wśytek będzie sye wracał na miejsca swoje z pokojem. Day Bóg
wśytem Chrześcijanśkim Sedzie/ mocne we cnoście/ mądre y bogobojne : bo
z nimi bez podchyby/ barzoby było dobrze na świecie.
Tak tedy Pan meżobójcam wśytkim / Który własną pomstę ludzi za-
chciał/ pomście pokazałsy / iż godni zabitey śmierci / y z rzadka aby sye iey
mnie mieli/ powieda Piotrowi/ że on miał inszą obronę od oycá swego by-
ł chciał. Abowiem mógł mieć dwanaście ciem Anyolów/ Który nie tylko
byłby Judaśowe/ ale wśytek świat zwałczyłby mogli/ y zetrzeć. Bo iesli
był Anyol iedney nocy sto osmdziesiąt y pięć tysięcy Asyryycków zabił/
wśytką Senacherybá Króla Asyryyckiego : cóż rozumieś tak wiele Anyo-
wów dwanaście ciem / coby ludzi mogli pobić na świecie : Nie zwyciężony
byłby Pan/ gdyby było chcenie jego przystąpiło. Lecz iż był na świat
przeciwko p-
la niego ciem
sye/ była to
y niebespiecz-
by/ Których be-
ono dwa mie-
nie oglądając
leżało czynić.
Za onym znakiem pierwszym / Który był Judaś dał onym swym to-
żom/ był Pan poimany : Bo pierwszy tak ich wperwił był/ iż Którego
był całował/ aby tego byli imali/ co sye y tak stało. Judaś pocatowa-
ł wydal Pana/ a róta Żydowska wyrzawszy Kogo pocatował/ rzucili sye/
oni/ y związali. Już tu Pan Chrystus dobrowolne posłuszeństwo Oca
się odnosić / moc Bostwa swego tak zataił / iż już wśytko cierpliwie y
ćmię cierpieć/ Bostiey mocy swęy w niwczym nie używa. Pocyna sye
dy u meká Pániska od poimania / y od związania jego. Byłac wielka bo-
ść Panu Chrystusowi w ogroycu/ kiedy wśytkę mekę swoje/ y śmierć okru-
żać potem krawym sye pocit / zalem wielkim sye smucił. Róś mu
máły/ że niewinnie cierpieć miał/ że cierpieć miał za wiele ludzi niew-
ięnych mekí jego / że meká jego nie tylo onym Żydom/ Który go meczyć
miał/ miała być tu ząglądzeniu / y spustożeniu ich sánych/ y ziemię ich / ale
y tu wiecznemu dusi ich potepieniu. Nie tylo Żydom nierodziecznym/ y
czom Chrysta Páná / ale też y wśytkim inszym narodom / Który Pá-
znac niechca / mekí jego nie zná : albo poznawszy Páná odkupiciela

swego

Matt: 26. ver: 52.

Gen: 9. v: 4. 5. 6.

Exodi 20. ver: 13.

Exodi 22. ver: 18.

Exodi 18. ver: 21.

4. Reg: 19. ver: 35.

Cma iedná ma ro-
sobie táka ligba/
6666.

swego słuchac nie chce/ a mało oni dbają. Czyniło to wielki żal Pánu. Płakał dla tego wielki smutek: Lecz już cierpi wielką boleść/ rece mu wiążą/ mégo imię/ w żadnej rzeczy mu nie folgują.

Luca 4. ver: 29.

Ioan: 8. versu 59

W téj ródzie któś
za Pána poyma-
ł/ było pięć set
ludzi/ a taká ró-
żo zwano wiet-
sz/ mnieysza była
ze trzech set ludzi
2. Jól: 118. ver: 61.

Ose 11. versu 4.

Aż Judaś wiedział/ że podwątroc mocą Bostwa swego/ od ty-
rzy chcieli zstąpi go zepchnąć/ y od onych/ któzy go chcieli w Kościele
mienować mocą Bostwa swego zasłonił syc/ y wyszedł z posrodku nie-
ciót swych: przeto napominał pilnie one róte/które wiódł/ aby go po-
mianować: wiedli ostrożnie/ y strzegli go pilnie. Przeto poimánego Pána wia-
lutości: wiąza iako złoczyńce: wiąza rece one/które wiele dobrego cho-
niedoleżliwym czyniły: wiąza rece one/które nigdy do żadnej złej rze-
ściagnęły syc/rece niewinne/które były bez grzechu y bez złości. A to Pá-
stus daie sie dobrowolnie wiązać/ od grzesznych / dla grzesznych/ aby s-
pełniły Proroctwa: bo tak o tym Dawid Prorołował: Powrozy grze-
splotły mie. A prawdziwie powrozy grzechów/ bo to związanie Pána
chy nasze uczyniły. O którym też y drugi Proroł mówił: W powrozkach
dąmowych pociągnie ie / w związkach miłości / y bede im iako pod-
iarczywo na policzki ich. Począł tedy Pan podnosić iarczywo nasze /
też rozwiązać związki nasze / związkami swymi niewinnymi. Roz-
Jadam piérszycy Oyciec nas wszystkich/ wyciągnął rece swoje na dzier-
żakazanie/ y grzech z żoną swą napiérwéy rekoma poczał: Aléż z-
Jadam/ Pan nasz y zbawiciel Jezus Christus/ dosyc czyniac za rozp-
Jadamowych/ Rece swoje dobrowolnie związać dał/ winne rece/ sw-
mi niewinnymi odkupiac/ y Bogu Oycu swemu za
nie dosyc czyniac. Związawszy tedy Pána
bez lutości:

N Apierwéy przywiedli go do Annaśa /
w którym był świętý Káiphaszów / któ-
Biskupem onégo roku.

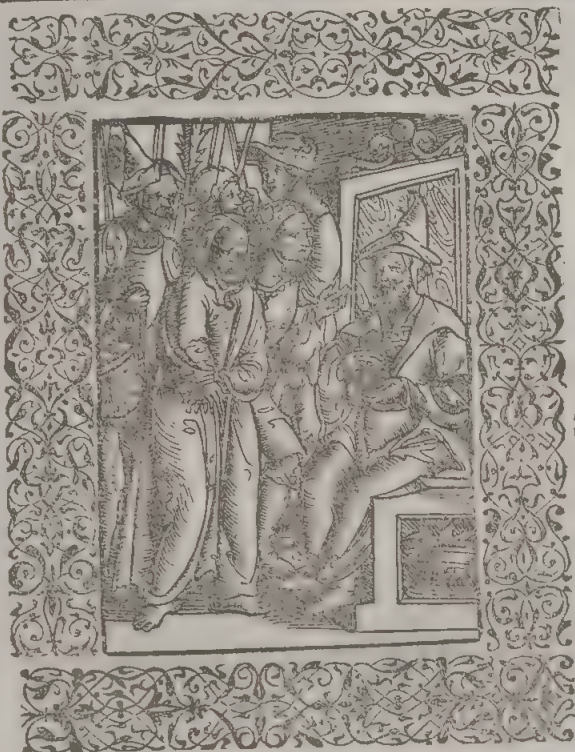
Ioan: 5. ver: 2. et 3.

Isaie 53. versu 7.

Marci 6. ver: 22.

K Oimawszy Pána Chrystusa w ogroycu/ wiel-
przez strumień Cedron do miastá/ y wprowadzili go broni-
zwano/ owęz broni: bo tam nie daleko téj broni była
dzawka bydlecá/która zwano Bethsaidá/ktedy omywano
ktedy ie miano bogu ofiarować. Baránta tedy niewinne-
ná Chrystusa/broni owęz prowadzono: bo iako Izaiasz proroł pow-
iz iako owca do zabicia/ miał być Pan wiedzion/ tak syc stáło. Przyna-
tedy iest do Annaśa naprzód. Abowiem wiódąc go mimo dom tego
śa/ bacząc też to/ że bywał Biskupem/ y był Káiphasowi świętým/
li mu te pocziwość / że z Pánem związánym napiérwéy w dom iego
rozumieli iz mu mieli wdzięczną rzecz uczynić tym/ że Pána poimánego
zánego przeden postawili: gdyż on był głównym nieprzyjacielem Pána
iako Cyrillus świadczy: On był sprawca/ y przedania y poimania Pána
go. Otóž do niego naprzód przywiedli Pána/ aby syc pocieszył y obacz-
go praca nie była nadaremność/ która praca starał syc aby Christus
poimány/ y zamordowany. Tak pospolicie rościć złym ludziem pocie-
dy swego przedsięwzięcia nad kim dotąż / a pomścić syc/ lub nad w-
lub nie nad winnym. Tak ona zła niewiasta Herodias/ wcięsyła syc/
tańca dziewóki iey/ Heród Janá Świętého krzyciela dał ściąć. Tak t-

wie wescilił sye/ kiedy Heród dał ściać Jakubá święteś dla nauki Pá-
 fusowey/ y Piotrą był wsadził do ciemnice. Tatum też sposobem An-
 niasz/ gdy widział iż Chrystus był poiman/ bo sye o to pilnie starał.
 też y to że mu to oná rotá uczyniła/ dla pocćwosći ię/ bo był oycem
 szowym/ który był Biskupem onęgo roku. O tym Kaiphasu pise-
 Żydowski Jozephus/ że był sobie za pieniadze Biskupstwo kupił/ tak
 sobem/ że Annasz rok/ a Kaiphas drugi rok Biskupstwo rządzili. Abo
 Łukasz święty/ Annasz y Kaiphasa biskupy zowie Żydowskimi. Abo
 Biskupstwo Żydowskie było wielkich bogactw/ y wielkiey powagi:
 było barzo łakomé: y dla tego też ieden drugiego podkupował. Jako
 Náchabeyskie księgi świadczą: a rzadko sye trařilo/ żeby ná dobre lu-
 dochodziło/ ale przychodziło ná ludzi łakomé/ hárde/ y mało cnotliwé. Bo
 policie bywa: Jako kto ná vrząd wchodzi/ taki iest: a nawróćey ná on-
 który za godnoścía/ cnotę/ dobrym obcowaniem ma być darowan.
 kie było Biskupstwo Żydowskie/ piérwéy Aaron od Boga wybrány/
 niego naród/ wedle woleý bożey/ rządzili/ y sprawowali biskupstwo. Po-
 tedy sye ielo dżiać świętokupstwo/ w tym wierutni łotrowie/ łakomcy/
 y bálwochwálcy/ Biskupstwem rządzili. Otóz/ iż y ci dwa/ Annasz z
 asem/ za pieniadze biskupstwem rządzili/ świętokupcami/ y łakomcami.
 A choc ten Kaiphas/ we wszystkich sprawách łotrem był: przed sye
 Ewangelistá z strony tego/ iż biskupem był/ przypisuię mu ducha proz-
 ę/ y wspomina to w textcie tęy meki pańskiey/ tēmi słowy:

ot Kaiphas on który był dat ráde Żydom/ iż
 żeb iest/ aby ieden człowiek umárt za lud.

o sye dżiało w on czas/ kiedy Pan/ Lázarza/ w Bethanię/ miasteczku
 y Magdaleny/ y Marty/ wskrzesić od umártych raczył: tam skoro sye
 biskupi y Phariszeusowie dowiedźieli/ zebráli sye do rády/ y mówili: Cóż

R r

czynimy :

Acto: 12. a ver: 1.
 ad 4.

Iosephus, którego
 Żydowie zowa-
 Jozeph Bengo-
 ron Lib: 18. An-
 tiquitatum Iuda-
 icarum cap. 4.
 T Luce 3. versu 2.

Ioan: 11. a ver: 49.
 ad 54.

Ibidem versu 43.
 44. 47. y 48.

czynimy : Oto ten człowiek wiele cudów czyni. Jesliż go tak puszcimy / scyć weni wwieża / y przyyda Rzymianie / a weźma miejsce nasze / y lud to w ten czas / ten Káiphasz prorokował / iż potrzeba było aby Chrystus przeto / żeby wszyscy nie zgineli : Które to proroctwo tu Jan Świecie / miejscu Historię wspomina / y przypisuje ie wrzedomi tego / nie person wieda : że od onęgo czasu / myśli o tym / aby go zabili.

¶ Stanał tedy Pan przed Annasem związany / stanał niewinny przynym / baraniek przed wilkiem / związany iako złoczyńca / aby wszyscy oni którzy go za proroka / y dobrego człowieka rozumieli / a patrząc na niego / aby to obaczyli że nie iako dobrego / nie iako proroka / ale iako tego człowieka złego było strępowano / y związane.

Tam gdy stał / aby Annas przyczynę iaką znalazł / do tego pobągał go pytać naprzód o Zwoleniki tego / potym o naukę tego : Na co na odpowiedzieć raczył : Jż zawżdy ten świat iasnie wczyl w bóżnicach / i w ściech / y w Kościele / gdzie sye wszyscy Żydowie zchodzili / a potajemnie nie wczyl. Przeto iesliby temu niewierzył / niechaby pytał tych / którzy słuchali. Tak Pan o swojej nauce vsal / że też y nieprzyjaciolom przednym swoim nieprzyjacielem Annasem / dawał ię na rozsadek. O Ży Pan zamilczal / bo ich iuz na ten czas niemial / rozbiegli sye byli przez scę : ale o nauce swej dal świadectwo / iako prawdziwy nauczyciel.

¶ Tam za ta dosyc skromna odpowiedzia / odniósł Pan niewinnym policzek : bo ieden z tych slug którzy stali / dal Panu w ięś świętę twarę : A tak odpowiedział Biskupowi : Jż ten policzek miał Pan iak / dla zbawienia naszego / opowiedział to dawno przedtym Jeremia rok : Da bijacemu sye lice swoje / bedzie nasycen wragania. Draga Ewangelista nie kładzie w Historię / choć bylo nie male : tylo osobliwie liczek kładzie / dla tego okrutności / który iako inszy pisał / onże Mátkeś mu Pan vcho wzdiowil w ogroycu / miał rekawice zbroyna na rece / zadal. Który to policzek na Pánstiey twarzy tak był znaczny / że y sieyby dzień / w Rzymie na obrazie twarzy Pánstiey / który Weronika iefseze go dobrze znać. Chciał sye Mátkeś Biskupowi zachować / prze woskietey lutości vderzył : choć tego niewiedzial iesli woskietnie albo dziecnie on Biskup odpowiedz Pánstę / v siebie przyial.

Tak pospolicie pochlebcy czynia / aby sye PAnom swym zachowal przypodobali / wiecéy sye wszystkich rzeczy waza niż potrzeba. Prawie Mátkeś wykonterfetował / który niewinnęgo bije / choć mu Biskup niaby sye tym przypodobal. O co takich Mátkeśów dziś / którzy niewinnę twarząniem v PAnów hydza : a na nie do wszystkiego złego / Pány podda : wszystkiego złego PAnom przyczyna sa. A PAnowie choć to pod cza / przed sie ich słuchali / nie im o to nie mówia / iako y Annas Mátkeś o niewinny Pánstę policzek nie nie rzekl.

¶ A bacząc Pan / że Ksiedzu Biskupowi to bylo miło / a slugi o to mial / sam ię mówic do tego który go vderzył : Jeslim źle mówił / wyday dectwo o złym : A iesli dobrze / czemu mie bijeś : Jakoby rzekl : mówie Sedzia / odpowiedam na pytanie tego / Sedzia mie nie osadził / bo teg zna / abych źle przeciwko niemu mówił : A iesli onemu nie krzywdę / ry sye tego mściś : Przystoyna tu rzecz Pan wkażnie każdemu niewinnęmu sye bronił do tad / do kad mu niewinnosci y prawdy stawa : przeto żeby dzie / którzy dobrze hanbia / byli w swej złości inszym pokazani.

Kłada niektorzy / że to pytanie o Zwoleniki / y ten policzek w dom Káiphasa sye sstal / a nie v Annasie. Lecz iż też wiele ich pisze / że v Annasie tedy na tym nie widze / aby co należało ku sporiowi : Abowiém dosyc na

Threno:3.ver:30.

Vt testatur Antonius Broeckwius in enarratione Evangeliorum parte 2. Articulo 32. Folio 292.

Bonterfet wzyt: Kich podslębców / iest Mátkeś.

je go tak pusi-
tyse nasey
pylo aby Chy-
tu Jan Sme-
iego nie per-
li. nal niewin-
/ aby wsty-
eli/ a patrza-
noła/ ale iako.

no je wiemy/ iż Pan niewinnie policzek wziął dla nas/ v którego Bisku-
nt/ mało na tym nam iest/ y nie tu po dwomym o tym badaniu. Także
w rym Piotrowym zaprzeniu/ iest niematy spór między Doktory: bo
wiedaia/ że pierwsze zaprzenie Piotrowe/ było v Annasza/ a drugie
szytko troie być v Kaiphasza/ gdyż mieli baczyć/ że tu wiecéy o rzecz
niż o mieysca. Otóż gdziekolwiek sye Piotr zaprzal/ przedsie iednak
tyć sye zaprzal/ a zaprzal sye niż dwa razy kur zaprzal. Mało tedy ba-
po tych subtelnościach rozumu/ gdy sye rzecz iasna vczynku Pio-
trowego pokazuje/ przeto puszczaiać to na strone/ dalsiemu
postępkowi historycy przypatrzmy sye.

/ do tego po-
iego: Na-
yl w bożnic-
ili/ a potan-
by pytal ty-
yiaciolom po-
rozsedek. O-
li sye byli pre-
y nauczyciel.
Pan niewin-
ię święta r-
policzek miał
sedym Jer-
ama. De-
alé: tylo oso-
a/ onje Ma-
hoyna na re-
i znaczn-
który Weron-
i zachowac
wdziecznie al-
iat.
om swym zado-
potrzeba. Pie-
oc mu Biskup
is/ którzy nie-
złego/ Pam-
ie choc to po-
y Annasza Ma-

Odesłał go tedy Annasz związánego do Kaiphasza Biskupa. Wstał Symon Piotr
z sye. Rzekli tedy do niego: Czyliś y ty iest
zwolenikow iego: zaprzal sye Piotr y rzekł:
Nie iestem.

ito/ a slugi on-
le mówil/ w-
oby rzekł: m-
nie osadził/ bo-
nie krzywd-
ému niewin-
wa: przeto ja-
okazani. zgr-
en policzek w-
ich piśe że v-
horzeni de-

Jedy Annasz odprawił te rozmowe z Pánem Chrystu-
sem / odesłał go związánego do Kaiphasza Biskupa / y Ksiązęcia
Kapłanśkiego/ tedy iuz zgromadzili sye byli Szekrybowie/ nauczemi
w Zakonie / Pharyzeusowie/ Kapłani/ y starzy Żydowscy: czeka-
aby im przywieziono Páná Chrystusa pojmaného / y związáného.
zgromadzili sye wszyscy starzy dla téy przyczyny / żeby wiełszy Majestat /
a powage przed wszytkimi ludźmi pokazali w tym / iż oni nie nie o-
wają / postepować przeciwko onému / którego słażca Zakonu Moy-

Psal: 2. versu 2.

oan: 20. versu 2.

Hieronymus in
Epitaphio Mar-
celle viduae.Matt: 26. a ver:
69 ad finem.Marci 14. a ver:
66. ad finem.Luce 22. a versu
55. ad 62.

† Matt: 26. ver: 35.

Acto: 5. ver: 41.

zefrowego/ gwaltownikiem swiat/ y Soboty/ zwodzicielem wszytk
zaburzycielem wszytkiego królestwa żydowskiego/ bluźniercą y pełn
belstwa/ być powiedali. Dla iego tedy starania/ y z niego wszytkie
lepszego wybadania/ wszyscy sy skupili: w czym sy wypelnilo P
Dawidowe: Zesli sy Asazeta pospolu przeciwko Panu/ y przeciw
mazancowi iego.

¶ Kiedy tedy Pana prowadzono od Annasa/ siedl też za Panem
zdaleka/ patrząc coby byl z nim za koniec. Szedl też y drugi Zwolen
trem/ y tak wesli za Panem/ do dworu Biskupiego. Ktoryby to b
lenik/ ktoriego tu Jan swiety niewymienil/ watpia niektorzy Docto
niektorzy też pisa/ że samze Jan swiety Ewangelista byl/ ktorzy sy
mienil/ dla pokory/ y skromności: bo tak y na inszym miejscu EW
uczynil: o sobie mowil/ a przed sie osoby swej niewymienial. Augu
za dworzstwo to niepotrzebne rozumie/ badac sy o tym/ ktoby to byl
wiedziec o nim niechce. Hieronim/ Chryzostom S. y Cyrillus/ ci swi
to byl sam Jan swiety/ y tak perwie bylo/ że on byl/ a nie insy. Te
wil odzwierne aby Piotra puszcila: y tak sy stalo: że go puszcila d
Palacu/ albo do sieni nieprzykrytej/ w ktorej ogien niecono/ przeto
imno: y grzalo sy ich tam nie malo w ognia: do ktorych przystap
Piotr/ grzalo sy z nimi wspol chwile nie barzo dluga. Bo wnet przys
wla odzwierne/ y wyzrawsy go a on sy grzeie/ iela mowic do drug
iacych sy: A ten z nim byl: to iest z Jezusem: y obróciwszy sy do Pi
la mu mowic: Izalizes ty nie iest ze Zwolentow czlowieka tego?

W cyś z Jezusem Nazaráńskim był.

Historia albo powiesc zaprzecenia Piotrowego po trzy kroć / y i
spodobem Chrystusa zaprzal/ wszyscy czterey Ewangelistowie z pilnos
pisali. Mniemam iz dla tego/ aby pokazali w Piotrze/ pierwzym Ch
wym Apostole/ iako czlowiek slaby y niepotezny iest/ do rzeczy przed
tych/ iesli go Pan Bog nie podpomozie. † A to Piotr obiecal byl z Pa
mrzec: obiecal sy go nigdy niezaprzec: A kiedy nań przysla pokusa
kiego zabaczyl/ co byl obiecal/ y Pana sy zaprzal. Straszliwy i
plac czlowiekowi/ na ktorym ma gardlo dac: takze y Piotrowi to
wa rzecz byla/ że sy bat poimania: bat sy y żywota stracenia: P
zaprzal Pana. Moze tu kazdy obaczyc/ że to iest osobliwy dar Bozy
dla Pana Chrystusa/ y przeto wszyscy meczemcy/ by byli z Duchá s
tey smialosci nie mieli/ aby dali żywot swoy dla imienia Pánstiego.
z potezności swej tegoby byli nie uczynili/ nie tylo aby dla niego vmrz
li/ ale też y meki/ albo przenasladowania/ dla niego cierpiec. Osobl
dy to byl dar Pana Boga/ ktorzy do takiej stalosci meczemki/ y wybr
stie posilal: że sobie miel za wielki zysk/ vmrzec dla Pana Chrystusa
selili sy z tego/ że godnymi byli/ cierpiec przenasladowanie dla niego.
sy kazdy przypatrz: Piotr na ten czas dla smierci/ zaprzal sy Pana
ale trzykroć: ktorzy potym za Neroná Cesarza Rzymstiego/ schucia
też dla Pana Chrystusa cierpiat. Cóż tego byla za przyczyna? Nie k
fa iedno ta/ że tu w Kaiphasa/ niemial posilenia od Pana Boga/ ab
piat y vmart/ a w on czas/ gdy z weselem siedl na smierc/ miat od Pán
ga dar smialosci/ y cierpliwosci/ przeto tu sy smierci bat/ tam sy iey
Zaprzecenia Piotrowego/ ktorzy sy Pana swego zaprzal/ przyczyn
la ta/ że do dworu Biskupiego wsedl/ by byl vlegl z drugimi na stromi
pewna żeby byl do tego nie przysedl. Dwór tedy dal mu do tego p
ne/ aby sy Pana zaprzal/ choc tego Piotr w mysli nie miat/ aby to v

Kiedy w on dwór
dan onego dworu
Zyl wielkim
służebnice iego
mawisci: y dla t
niejednemu/ ta
Pana zaprz
wac to czesto/ C
y przedym da
nia to/ iakoby p
mu rozbicowi n
du: a zarym y d
miz przyczyn bi
namowy/ y z
nie dżwze y P
sy strzega tego
tam swym/ soba
w grzech nie pr
cyglowy/ a glon
dy dworzech tak
dychowni/ y swi
rosla przyczyn
bada żyć w b
sprawować.
Je przypatrz sy
tervyl iakoby p
bo na pytanie
nieistem: w c
ual rośnie od i
nie napadla go i
asym: mowiac:
zaprawsy go/ iel
arobiat: iuz bez
powiednac/ że g
a miat vlec/ y n
je pierwoy ni
y wslá godzi
potusa gwaltow
wcial Piotr w
mowdzial w og
wade jes ty iest
nie wydawa.
Latwy sobie zad
pytali.
Lu sy lacwie kazd
niem swoim opi
bat Piotr uczynil
opryszciewa/ y d
zlemi byl/ przeto
wle towarzystw
prawdzwie na
wos sy ma kazdy z

473.
Kiedy w on dwór do Biskupa wchodził. Znać z historyi / że i takim
on onego dworu / takimi byli y słudzy : a naostatet / y dziewki w onym
Był wielkim nieprzyjacielem Chrystusowi Panu on Biskup : przeto
y y służebnice iego / gwoli Panu swemu / Pána Chrystusa mieli w wiel-
nenawiści : y dla tego dziewki / zabaczywszy wstydu przyrodzonego / Pio-
nieznaiomemu / tak douczaly / że sye dla ich wssetecznego pytania / dwa
husta Pána zaprzal.

ywać to często/ Chyścianie mili/ y przed nami bårzo bywało/ że bias
 y/ y przedtym dawali/ y teraz dawaia/ wiele przyczyn/ meżom do zle
 ziaia to/ iakoby przyrodzonym obyczaiem/ z matki swęy Jęwy/ która
 niemu rodzicowi naszemu/ a meżowi swemu Jadamowi/ dała przyczynę
 chu : a zåtym y do wszystkiego złęgo. Siła na świecie poginęło ludzi/
 mi/ z przyczyny biatych głowi: siła na biesiadach ginęło/ y po dziś ginie:
 a namowoy / y z ich pobudki/ złęgo syc dżicie/ ystawicznie na świecie.
 nie dżiw/ że y Piotra nieboraká/ do takiego wpadku przywiodły.

Je go pusił / i sye sierzega tego wшыscy oni / Et órzy aż nazyt białym głowom / téż y
niecono / przysięgam swoym / soba dadza rzędzić / aby za namowami / y przyczyną ich / do
tórych przysięga / w grzech nie przysięgli : mając to przed oczyma / że Należy każdy iest głos
Do wnet przysięgły głowy / a głowa meżowa iest / sam Pan Chrystus.

Wymowic do dworcy dworzech także biskupich/ y pańskich/day to Panie Boże/aby Pá-
ciwofy sye do Pá-
łowická tego:
Kim byt.
y duchowni/y świeťscy/ taki pozadek mieli/y takié slugi/zeby ni komu z
nie roślá przyczyna ku grzechowi/ y ku źle czynieniu: co ták bedzie/tiedy
nie beda żyć w boiaźni Bożej / y wedle woléy Bożej beda dworcy sye
y sprawować.

o trzy króć / Ale przypatrzywszy temu pilnie z historyi / i tak w tym pićrośmym zaprze-
stanie / wżyl i takoby fortelu takiego / Którym sye mu zdało / że sye Pana nie-
cierpiał / bo na pytanie dziewki oney / iesliby był Jezusów Zwolennik nie odpo-
wiedział / nieciestem : w czymby był potęzał i asnie sye przec Jezusa : ale iey od-
powiedział rożnie od iey pytania / mówiąc : niewiem co mówisz. Przeto

przysła pokusę: bo przysła druga dziewka y iela go wtas
mowiac: Ten byl z Jezusem Nazarenskim: a oni to wstysas
wstapiwszy go/ ieli go pytac. A wstales ty iest ze Zwolenikow iego: A

nieborak / iuż bez fortelu / iat sye przysięgać / przac sye być iego zwołeni-
powiedaiac / że go nigdy nie znał : y rozumieiac że iuż tym wtórym za-
nem miał wleć / y wolen być / nie pomniac na słowa Pańskie / które mu

a: że piérwéy niż kur zápoie / dwa kroć sye mnie záprzyś: trwał tám
 e: y wysła godziná že mu niťt nic nie mówił. Až w godzinie/ przysła
 potuśa gwałtownieysza: bo powinowáty onégo Máłkusia/któremu

mo wciąż Piotr w ogroycu/ten wyżrzawszy go/ iat mówić: Izaliżem ia
niawierował w ogroycu z Jezusem? Co gdy drudzy wysłyszeli/ ieli mówić:
sławawde żeś ty iest z iego Zwolników/bos Galileczyk? y mówią twoiś
ciśmionom: Żeś tyś Piotr był w mieście Strydu: przeto przy

biełaśnie wydawła. Już tam Piotr był w wielkim strachu: pizeto przy-
gięł strwoy sobie żądając iż nieznal człowieka tego/ to jest Jezusa/ o które-
go pytali.

szczęśliwie każdy przypatrzeć może/że którego pan Bóg w pokusach
otnieniem swoim opuści/ten co dalej tym głębiej do wpadku idzie/iako to
bent Piotr uczynił: że Pana Chrystusa wspomogycielem nie miał/ do

złemi był/ przeto im daley tym więcej grzeszył. Taki y dzisieyszy ch
złé towarzystwo umie: toć y dziś czyni ze złymi obcowanie. Przeto

...prawdźiwie napomina: **Ǫ** świetym / świety będzię / a zę złym / zły.
...sye ma każdy złęgo towarzystwa: bo im dłużej z nim będzię przeby-

Genes: 3. versu 6.

1. Cor: 12. versu 3.

Psal: 17. ver: 26.

Matt. 12. ver. 35.

Luca 6. versu 45.

Hilarius & Ambrosius.

wał / tym więcej gorzszym sye stanie: gdyż każdy zły człowiek / zstąpił swego / zawždy złość mnoży.

Byli niektórzy z Doktorów świętych / którzy niewiem z jakiej pości / omawiali Piotra / y wszystko ięg troie zaprzenie: powiedaiać. że sye nie zaprzat Chrystusa Pana / iako Boga: ale sye go zaprzat / iako czło y tak ieden z nich napisał: Dobrze sye Piotr zaprzat człowieka / którego miał być Bogiem. Ale iesli ta omowa Piotrowa iest przystoyna / słona Chrystusowe to pokazuje / które do Piotra mówi: Pierwéy mził poie / trzy kroć sye mnie zaprzysy. Tę mówi Chrystus Pan / zaprzysy sye człowieka: ale mówi zaprzysy sye mnie / to iest / zupełnego Chrystusa / y człowieka. Przetoż iż całego sye Chrystusa Piotr zaprzat / nie mogąc żadne omowy. Co Piotr święty w sobie bacząc / że bez wszelkiej oności zgrzeszył: Wstydzał też kura powtorze poścęgo: wspominał / że m kura dwaćroć zapiać / miał sye Pana trzyćroć zaprzec / iako mu to Pa wiedział: przystąpiło do tego / że Pan weyrzecz nań raczył / y okiem cieli y okiem miłosierdzia swego: przeto upamiętał sye Piotr / wyszedł od zdy / wyszedł z dwom złego biskupa / z rōty złego towarzystwa: y wyszedł kał środze za grzech swōy. Trudno między zlymi / co dobrego czynić: t Piotr między takimi / w których prawda nie była. Chrystus Pan był zny / y cierpiał rozmaite doległości. Trudno tedy tam Piotr upaść męgdzie prawda z Chrystusem Panem w niewoli była.

Trzy rzeczy tu tedy Piotr czyni / gdy sye z grzechu upamiętyw. Naprzód / wspominał na słowo Pańskie.

Potym to słowo w siebie wważyw / iat gorzko plakać / y grzech go żalować.

Potrzenie wyszedł przez z domu Biskupa zlosliwego / y od iego dwi Te trzy rzeczy przynależą każdemu pokutującemu. Naprzód / aby mietal na słowo pańskie / które powie / że Pan Bóg złość ludzką / środze karał. Pamiętał też na to przeciwko komu zgrzeszył / co grzechu sobie utracił. A to rozpamiętaw / y / wdał sye do dobroci bożiej / wpona dom utraciony / iako uczynił on syn rozprowny: ktorému kiedy nedy / uczyla / tedy wspomniat na oycę swego / y mówił: Wstane / y poyde do mego / y bede mu mówił: Jużem nie godzien / abym był zwan synem twym / uczyni mie iako iednego z najmniejszych twoich.

Kto sye chce upamiętać prawdziwie / potrzeba / aby kserze wspomna Boga / na słowo iego / do mego sye prawdziwie obrócił / dobroćliwosć w siebie wważył / na dobrodzieystwa iego pamiętał.

Potym aby wielkosć grzechu w siebie wważyw / plakał gorzko / trem / bo Piotr / nie tylo plakał Ewangelista mówi / ale gorzko plakał / 30 Pana miłował / przeto iego zaprzenia barzo plakał. Tak plakała wiastka grzesznica: tak wszyscy pokutniacy w płaczu / w woze / w Pop w poscie pokutowali.

Nastatek / potrzeba pokutującemu / aby wyszedł z obcowania zlych / by żadney przyczyny do grzeszenia nie miał: y przetoć dobzy Chryści / aby przyczyny grzeszenia nie mieli / z pospolitowania ludzkiego na puszc / chodzili / w skalach / y w chalupekach niedznych sami mieszkaiac / aż potym / ktory ieto budować / aby tam od wszystkiego swietlkiego / y pospolitego dźmi obcowania odłaczysz sye / wolniey ludzkie Pana Bogu sluzyli / grzechy swe żalowali.

Tu iest wstpliwosć / iako Pan na Piotra weyrzał / iesli cielesnie czynia / albo iesli miłosierdziem tylo swoim: bo Ewangelistowie pi Chrystus Pan był we wnatrz w gmachu / między Rzeż / Doktorami /

Luca 19. versu 18.

19.

Luca 7. versu 37.

38.

Biskupy : a Piotr był na dole w sieni. Jakóż to mogło być / aby Chrystus weszł / gdy indziej Piotr / a indziej Chrystus był. Ale tak te wzajemność wyrozumieć : bo za wtórym zapianiem kurow / już sye podziło / ono Concilium starszych Żydowskich : y tak prawie w trzecim dniu Piotrowym / Chrystusa PANA wywodzono / z onego gmachu od kupą do onęj sieni / gdzie Piotr z zaklinaniem sye przysięgał / że Jezusa nie kłamał. Bo ledwo tego Piotr domawiał / a Pana Jezusa w ten czas wywołano : y w ten czas Pan wchodził na Piotra : za którym wyczerpieniem w pamięć sye y płakał. A za tym tzy iego / pomogły mu bärzo / iakoż siostry siostry do dosyć wczynienia za grzech. Sa niektórzy / którzy wyczerpienie Pańskie Duchownie rozumieją. Wszakże perwa rzecz jest / że okiem cielesnym wchodził na Piotra / iako o tym Łukasz S. świadczy / okiem łaski y miłosierdzia dotknął serca iego / aby pokutował.

Luca 22. ver: 61.

W tym czasie / kiedy sye to z Piotrem działo / wypisują też Ewangelizmy / co sye z PANEM naszym J. Zusem Chrystusem / w onym Concilium działo.

Aże Kapłani / y on wszystek Zbór / nabywali żywego świadectwa przeciwko Jezusowi / aby go śmierć wydali / ale nie znaleźli / acz wiele fałszywych świadków przystepowało.

Pierwszy Ewangelista pokazał / że sye było wszystko Duchowienstwo / do Kaiphasa Biskupa roku onęgo zesłało. Teraz wkaże dla tego / że sye byli. Bo dla tego / aby pospolita rada swoją zgotowała Panu Chrystusowi śmierć. Szukali tedy fałszywych świadectw / bo prawdziwych naleść nie mogli : y miasto tego / coby sye był z świadectw Pan Chrystus miał pokazać / pokazał sye niewinnym.

Tuby miejsce było o fałszywych świadkach pisać / ale dla strócenia Zbiory / y ię wykładu / troche o nich przypominie / że fałszywy świadek / przestępem grzeszy.

Przodkiem przeciwko Bogu / bo przykazanie iego przestępuje. Potym przeciwko Sędziemu / bo go kłamliwym świadectwem od sprasności odwołuje.

Łościatek przeciwko onęmu niewinnemu / co nań świadczy : bo go oskarża / y fałsem trapi. Przeto Piśmo o nim mówi : Fałszywy świadek / nie będzie karania / a który mówi kłamstwo / y ten bez karania nie będzie : bo / iako w drugim miejscu Piśmo mówi : Obczep / miecz / y strzała ostra / jest tak oświadczył / który mówi przeciw bliźniemu swemu fałszywe świadectwo.

Powieda Historia / że nienawidzili świadectwa złęgo o Chrystusie : w dwóch rzeczach pokazuje.

Przód niewinność żywota Pana Chrystusowego tak / iż też y oni złęgo / mając tak wiele złych / y fałszywych świadków / nie mogli nic naleść w Chrystusie / coby byli ganić mogli : wierze / że to Ewangelizmy napisali / na potwierdzenie wiary naszey / o niewinności Pana a zbawiciela naszey. Dla sye iasnię pokazać nie mogła / iedno gdy nieprzyjaciele iego pilnym okiem swoim / nie mogli naleść w nim złęgo.

Druga rzecz pokazuje / iako Pan Bóg sprawa swoją / kłamstwo karac / bo iednostajności / y zgody / fałs / nigdy mieć nie może. Ale y w świadectwach bywa różny / y w nauce bywa niezgodliwy / iako sye to pokazało

Prou: 19. versu 9.

Prou: 25. ver: 18.

w tych świadkach/którzy byli zgromadzeni przeciwko panu Chrystusowi/ rzy iż fałszywymi byli/w swych świadectwach / zgodzić sye nie mogli/ on zbór Żydowski zgromadzony tym sye więcej starał/aby fałszywymi świadkami mógł przekonać Pana Chrystusa. A gdy sye tak o nie starali: Porozumiejsz historia:

**Tedy przyszli dwá fátészni świadkowie/ y rze-
Ten powiedział / iż moge zburzyć Kościół Boży/
y po trzech dniach ząsje gi zbudować.**

Deut: 17. versu 6.

Ioan: 2. versu 19.

Marci 14. versu 28.

Matt: 23. versu 16.

Wiedzieli że iednego świadectwo/wedle zakonu ich/ mało było w przeto dwu náprawili/aby go potępić mogli.

Był to/że niekiedy podobne słowa tym Pan mówić raczył/ w czas/ kiedy kupując / y przedawając z Kościoła wyganiał: Ale słowa od tych/były różne: bo nie mówił Pan/moge skazać Kościół Boży/ albo Młóć święty powieść/ wżniac tych fałszywych świadków świadecia skazuje Kościół ten/który reżomá iest zbudowan. Ale Pan mówił: Zę cie ten Kościół. Nie mówił ząsje / za trzy dni zbuduje go/ albo iako Młóć święty powieść/we trzech dniach infty zbuduje/ nie reżmá wczyniony: ale wil Pan/we trzy dni wzbudze gi. Dáleka tedy różność była mowy skłóć/od świadectwa/ tych złych świadków: bo oni ná reżny Kościół/ pánstkie wykládali/a Pan te słowa mówić raczył/o Kościele ciáta swego

A tu iest nam przestroga / abyśmy sye wżni/ iako słowa inftych m rozumieć/y iako ie do ludzi odnosić: bo tego siła baczmy/ że ludzie inwiec przenoszą słowa ludzkie do ludzi/a niż o nich rozumieć/co ie mówił: bywają y rosta zwady/wasni/ y niezgody między ludźmi. Ma człowiek wżdy w lepszy obyczaj / słowa bliźniego swego rozumieć/ y nie być próplotomówcą/a náń wola bliźnię/mowy ięć/niema rozumieć/ani wykl.

Był onęgo czasu wielki grzech w Żydow/przeciwko Kościołowi m y przysięgáć ná Kościół: a wietşy ięszce przysięgáć ná złoto/które w Ko- le było: a naywietşy/mówić przeciwko niemu. Otóż rozumieć fałszywi świadkowie/ że tym świadectwem/ o zepsowanym Kościele mieli go położyć przeto sami oni Sedziowie/to obaczyli/ że świadectwo onych fałszerzów było słusne/ani tak mocne/żeby byli przez nie Chrystá Páná pokonali.

Widząc to tedy Káiphas Biskup/że mu sye onę świadectwa nie słowały/cheć sye pokazać sprawiedliwym Sedzią/z samych wst pánstkich przyczyny: y przeto stánawszy w posrzedku onęgo zgromadzenia/ pytał ná/czemuby nie odpowiedáć ná te świadectwa/które mu zádawano/ale obaczył/że Pan milczał/a odpowiedáć niechciał/ iuż sye obożyl inşym télem ná Páná/y iáć go ząklináć/mówiac:

**Poprzysięgam cie przez Boga żywego/abyś na-
powiedział/iesliżes ty iest Chrystus syn Boży
w Greckim stoi/Syn on Boży.**

Poprzysięgał dla tego Páná/przez Boga żywego/aby go przym- sobie odpowiedzieć: tak w siebie to wważáć: albo sye wyzna być/ Syn onym Bożym/ a tak z wst ięć potępić go: albo nie wyzna/tedy iuż bed- mieć przyczynę náń/czemu sye Chrystusem y Synem Bożym dáć zwáć/y- ciwość sobie/iako Syn Boży/dopuszczał wyrzedzác.

Przypátrze sye każdy/iaka to chytrość była tego Biskupa/poprzysię-

3. Reg: 22. ver: 16.

Chřistusa imieniem Bożym/bierze imię Boże w vsta swé/nie dla tego
sye dowiedział prawdy/którey nie miłował/ale dla tego/aby našel przy-
obwinienia niewinného. Tak też nie kiedy y on zly Król Achab po-
regal proroka Micheasá: nie izby sye prawdy od nieg dowiedział/bo iey
ierzył/ale żeby przyczynę miał nan/wsadzić go do ciemnice/y karmić go
hem smutku/a poić woda vcistku. Jeden to vmysl był/w tym zlym Królu
y w tym zlym Biskupie: brali imię BŮżé w vsta swé / ku zlosliwému
siewzieciu.

Pan Chřistus tedy/acz do tego času milczal/ale kiedy poprzysięzon był
niem bożym/iuz milczec nie chciat/ale prawdziwie odpowídział/mówiac:

Tys powíedział/iż ja iestem.

Nie táí sye Pan z tym/prawdziwie wyznał być sye synem Bożym/
adnéy wymówky/niwiadomości nie mieli. Wszakże sye w táktéy po-
byc Synem Bożym pokazuje/iż ná zlych rece/y ná zlych ludzi Sad był
pedt: ale żeby nie rozumieli / żeby im to miało być bez pomsty/by też nie
anieli tego/żeby on od nich niespráwiedliwie osadzony/iuz záginac miał/
to ták do nich mówi:

**Wiedam wam/iż od tychmiast/ wyžrżycie syná
złowíeczego siedzacego ná práwicy Božey/
y przychodzacego w obłokách.**

powíedziawszy sye być prawdziwym onym Synem Bożym/z náтуры oy-
wíéy własným/iuz teraz pokazuje/ czego sye mieli spodziéwać po nim: y
nim pogroźke / którey sye potym sami doświadczyć mieli: iakoby rzekli:
nie teraz wierzyć niechcicie/ani wwierzyć/ale sye teŝ potym doświad-
ze tego/ którego teraz w osobie człowíeczéy wzgardzacie / w rychle o-
cie/siedzieć ná práwicy mocy Božey: to iest: poznacie go w Náyestá-
zostim/ swiátu rosláziacégo/ y potym poznacie go przychodzacego w
łoch niebieskich ná Sad powšedny: y którego teraz człowíekiem po-
m n / y wzgardzonym widziacie / w Bostléy mocy potym go ogladacie.
to Bostá moc Chřista Pána / ciż przeciwnicy iego / wnet po zmar-
wstaniu iego vczuli/bo widzieli co sye mocá ieg dźtalo przez Apostoly/
li zátrwożenie swiátá náuka iego/widzieli moc ták iego/w vczniách
to cudách y w náuce/ že sye iey sprzeciwić niemogli: ogladáte go y po-
hédziáte wšyŝtých z wielkým swým stráchem/y z wielkú boáźníú.

Leczby kto pytal: Biskup Zydowski/pyta pod przysięženiem Pána/
Synem Bożym onym przyrodzonym: A Pan Chřistus/záraz wyzna-
e Synem Bożym/dálša mowe swa/iuz nie o Synu Bożym/ale o Sy-
owíeczým mówi. Dla czego to Pan vczynil / pytalby podobno?
yná tá iest. Iż rázem Pan/ y Synem Bożym/ y Synem człowíeczým
e opowíeda: czyni to dla tego/aby náтуры Bostléy/ y náтуры człowíe-
am w sobie swiádkiem był: Aby každý rozumial/tegož być Syná czlo-
go/któzy był Synem božym prawdziwym.

**Y Káíže Káptánskie rozdárto ná sobie odžie-
le woie/mowiac: blížni: á což wíecéy potrebu-
m swiádków: Oto teraz slyšeliácte blížnier.**

stmo. Co

To miejsce pyta-
nia Chřistusa Pá-
ná/iesli był Syn
nem Božym/y iá-
kim był Synem
Božym/iesli przy-
spofobioným ala-
bo iednourodzo-
ným / iest wyto-
žoné w Níedzielé
po Wielkiénocy
czwártá/ Pági:

125

stwo. Co sycie wam zda? Al oni odpowiedziel.
Zaslužyl śmierć.

Rad był zły Biskup/ że przyczynę z wyznania Pána Chrystusa
nalazł/pohaniwienia y potępienia Chrysta Pána: czyni sycie tu zawisłym
wody Bożey/y iakoby go barzo doległa/ drapa na sobie odzienie/wola/
nierca Pána pokazując: iakoby rzekł: A to sycie czyni Chrystusem: czyni
nem Bożym/władzą mocy Bożey/równym Bogu: Słyszycie/słyszycie
to bluźnierstwo przeciwko Bogu/y przeciwko mocy iego. Miałto tego
by go był miał pytać/iesli to prawda o sobie mówił/żeby był Synem bo
y dostatecznie sycie tego z niego dowiedzieć/zaraz wydaie ortel winności
nie wywiedziawszy sie z niego/czyta mocą tředowatę vzdawiał/slepym y
wracał/czarty wyganiał/parálizem zarażone vzdawiał/y wśelacie ch
od chorych oddalał/zdrowie im dając/ymarłę wstrząsał/ y takie rzeczy
nił dziwne/których nigdy żaden człowiek nie czynił. Tego sycie pierw
wiedzieć miał/ od Pána Chrystusa/tedyby był łatwo poznat/ że był S
bożym/gdyż takich rzeczy człowiek prosty/á daleko mnię człowiek zły
zmierca czynić niemógł. Miałto Káiphas był Biskupem/ powinien
simo Proroctie umieć/y wzyć sycie z niego/że Chrystus/albo Mesyas/kt
swiat przysć miał/ był prawdziwym synem Bożym/ z Bogá Oycá w
nym/ iako o tym Dawid swięty swiadczy w Psalmie wtórym/ A w se
dziesiątym: że tenże Chrystus/ miał siedzieć na prawicy mocy Bożey
tenże Dawid swiadczy: iż też ma przysć w obłokach Niebieskich na
swiadczy o tym Daniel Prorok w siódmym Kápitulum. Otóż/ by to
Biskup pismo Proroctie umiał/ wważałby ie był w siebie/ y poznalby
Mesyas takim miał być/iakim sycie przed nim Chrystus Pan być opowie
Sprośna to barzo rzecz na swiecie/ Księdzu nie umieć pisma swiętego
to iest iego rzemieślo. Káiphasowi/ y wrodzona złość/y pisma swię
nieumiejetność barzo zawadziła/że prawdy niemógł poznać: y czynił t
go mu zakon zakázował: bo zakázował zakon Boży/ narzyszeniu B
nowi/że niemiał na sobie odzienia targacjon/znacze tego zakonu niem
przeto na sobie odzienie targal/iako Ewangelista piše. Acs iednak b
obyczaj y Żydow/że targali odzienie na sobie ludzie/tak dobzy iako y p
ci/wkazuac po sobie žal/albo krzywdy Bożey/ albo žal iaki lamentliwy
o tym możesz czytać/w historiách to Dawidzie/*o Helizusie/*o Jobie
Biskup iż nad rozkazanie Zakonu na sobie odzienie rozdął/ nie było
osobney tajemnice. Abowiém iż Káplánstwo Żydowskie/ Zakonem
Chrystusowym miało sycie roztargnać y wniwecz obrócić/ iuz to ono ro
gnienie przez recę Biskupię/ śaty Biskupię znaczyło. Co iako sycie iuz w
niło wśyscy to baczym/ dowodzie tego nie potrzeba.

Tak tedy iuz zdrapawszy na sobie odzienie/ bluźnierca Pána osadzi
pytał dngich co by sycie im też widziáło. Ale oni od skazania Biskupię
odstepując/ wśyscy Pána Chrystusa iako bluźnierce wedle Zakonu/ god
być śmierci zawołali/ y tak iuz od Biskupa/ y od siebie na śmierć osad
go/ ieli go iako bluźnierce karać: o czym Ewangelistowie tak piša:

Tedy ieli plwać na oblicze iego/ y oni ktorzy
czyniali związanego/ ieli sycie z niego pośmiewa
bując/policzki w twarz iego żądawaiac/oczy mu

Psal: 2. versu 7.

Psal: 109. ver: 1.

Daniel: 7. ver: 13.

Leuit: 21. ver: 10.

Ezechyasz Król
Judski / słysząc
bluźnierstwo
Káiphasa przez
ciwko Pána Bo
go / zdął odzie
nie swoje na so
bie 4. Reg: 18. v. 1
† 2. Reg: 1. ver: 11.
* 4. Reg: 2. ver: 12.
2 lob 1. versu 20.

flami

powiedziel

niatac/ posyfyuiac/ y mówiac : prorokuy nam
 Chrystusie/ kto iest/ ktory cie bije.

Pana Chrystusa
 se tu zawisli
 odzieni/ wola
 wstusiem: czyni
 dyficycie/ wyszy
 o. Mnafto t
 y byl Synem
 ortel wimosa
 awiat/ slepym
 y wofelatie
 at/ y takie rze
 Tego fye pierw
 poznal ze byl
 ey czlowiek zle
 dem porwiniem
 lbo Mefyaf
 Boga Dyca
 wtorym/ A w
 icy mocy Bo
 Tniebistich m
 m. Ordz/ be
 bie/ y poznal
 Pan byc opom
 ana swieret
 sc. y pisma
 poznac: y czyni
 narwoyficiu
 ego zakonu m
 Aez iednab
 k dobzy iako
 iaki lamentie
 zeusie/ o Job
 zdart/ nie byl
 fkie/ Zakonem
 ic/ uiz to ono
 Co iako fye u
 erca Pana ofe
 zania Bistup
 dle Zakonu e
 e na smiere of
 wie tak pifa:
 oni kton
 go poam
 ac/ oczym

Tych wszystkich dolegliwosci / tego wszystkiego bicia / y wragania
 na Chrystusowego / ta przyczyna byla / ze go uiz byli osadzili Asieja Dy
 pscy/ byc bluznierca y nieprzyziacielem Bozym : ktore osadzenie stalo fye
 wtorym zapianiu turów : y zatym osadzeniem rozefili fye wsfy fcy od Bi
 a / zostawiofzy Pana Chrystusa w reku y w mocy onych karow / y ludzi
 : ktoryz iako fye z nim obchodzili do samego dnia/ y co mu czynili/ uiz po
 fye z pisma Ewangelistow fye pokazalo.
 O iako tam byl bolesny nocleg Panski/ w bicia/ w policzkowaniu/ w
 ykowaniu/ y w posmięwistach ! Ciępliwie znosi Pan wszystko swoje w
 ienie/ wszystkie swe dolegliwosci/ bicia/ y nagrawania cierpiat Bog Dy
 at wielkiey krzywdy Syna swego od zlych ludzi/ wiecety patrzac na po
 istwo iego/ ktore fye mu gweli dzialo/ a niz na krzywdę Syna swego.
 amy / ze dla samych posmięwist ludzie mezni y cnotliwi/ zbzydzali so
 wot/ y woleli smierc/ a nizby byli mieli w posmięwisko przysc / iako w
 Samson uiz oslepiony/ ktory dla tego/ aby wiecety posmięwist/ y po
 zy nie cierpiat od nieprzyziaciol : Umart y z nieprzyziacioly swemi/ obali
 fna sie/ y na nie dom. Tak uczynil y Saul król Jydowski/ gdy widzial/
 al w rece nieprzyziacielskie przysc/ kazal fye giermkowi swemu zabic/ mo
 : Zabiy mie / dla tego / aby nie przysili na nie nieprzyziaciele moi / ci nie
 zani cy/ a potymby nie zabili/ ze mnie fye natrzafiac y posmięwiac.
 wspominam poganistich historyy/ w ktorych takzeby fye pokazalo/ ze
 i ludzie woleli cierpiec smierc/ a niz nagrawania y posmięwist. A pan
 tus nasz tej nocy dla nas / y zbawienia naszego / nie tylo wragania nie
 posmięwist/ ale bicia/ policzkowanie/ y posyfykowanie stronne cier
 aczyl/ aby fye wypelnilo Proroctwo ono/ ktore napisal Izaiasz Prorok:
 moie dalem bijacym / a policzki twarz y moiey targiacym me / obli
 noiego nie odwróciem od tych/ ktoryz mi laiali/ y ktoryz na me plwali.
 aki tedy nocleg Panski byl w ciemnicy dla zbawienia naszego/ a z do
 samego dnia/ ktory byl dzien piatkowy. Co fye barzo rano
 dzialo/ powiedia Ewangelistowie :

Iudic: 16. ver: 29.
 29. y 30.
 1. Reg: 31. ver: 4.

Izaie 50. versu 6.

GDY bylo rano / rade uczynili wsfycki
 Ksiazeta Kaptanski/ y starszy ludu J
 onskiego przeciwko Jezusowi/ aby go na smierec
 ydali: y zwiazanego przywiedli y oddali go
 Pohefkiemu Pilatowi Staroscie.

Bedzy fye poranu do iedney gromady / do Bistupa swe
 go/ ieszcze przyczyny szukali dla ktoreyby go slusnie/ uiz na smierec o
 sadzic mieli : przeto pytala go ieszcze/ aby im powiedzial iasnie/ iesli
 by on byl Chrystusem: Ale im Pan odpowiedzial / baczac ich zd. a
 w pytanie : iz choeby im tez byl o sobie prawdziwie powiedzial / ze byl
 husem/ tedyby mu byli nie wwierzyli/ amby mu na to byli odpowiedzili:

Jednak

Josephus lib: 18.
Antiquitatum Iu
daicarum cap. 4.
vsq ad septimum.

*Eusebius Ecclesi-
astica Historiæ
lib: 2. cap: 7.*

Jednak przedsię wladzemy swęy nie chciał zataić przed nimi / y powie-
 iż od onego czasu Syn człowieczy / miał zasięść prawice mocy Bożey.
 gdy oni usłyszeli ieli mówić do niego. Tedyś ty ieś Synem Bożym : któ-
 odpowiedział / iż ja ieśtem. A oni usłyszawszy to / ieli mówić : cóż nam po-
 cę świadectwo / atosiny iuż słyszeli z ust iego. A z tym została reszta
 ordy / zwiazawszy Pana Jezusa / wiceli go od Kaiphasa / y dali go Pon-
 tui Pilatorowi starości na Ratysu : tak rozumiejąc : iż gdyby był od
 sty osadzony / przyczyny żadenby był nie miał przeciwko nim mówić.

¶ Lecz iż już w téj Historzey/ będzie częsta wzmianka Pylatá/ tedy i
to wypisemy / co to był za człowiek. Abowiem był człowiek Pogański
stany od Tyberyusa Césarza Rzymskiego/ do ziemie Żydowskiej/ dla tego
czyń/ że już ziemia Żydowska była poddana Césarzom Rzymskim. Wy
dy tam postan Pylat / aby na miejscu Césarskim / Żydy w pokoju zacho
wał / prawo y sprawiedliwość czynił / y Młayestatu Césarskiego posłu
stwa/ we wszytkim przestrzegał. Ten dziesięć lat w Jeruzalem był stáro
á osmego roku stárostwa swego / Chrystusa Pána osadził na śmierć / po
we dwie lecie/ dał pobić niemiennie wiele Samarytanów : prze która prz
ne od Witeliusa stárosty Syryjskiego/ jest złożón z stárostwa Jerozolim
go/ y pozwan do Rzymu aby się sprawił Samarytanom/ którzy nań sta
li / o pobicie bráciéy/ y rodaków swoich. Pylat tedy / gdy do Rzymu ie
vmárł w tym Tyberyus Césarz / á naiego miejsce nastąpił Gáius : po
Pylat / niż do wyroku Césarskiego przyszło / sam siebie zabił. To jest w
powieść o Pylacie / iáko ją Historze wypisują.

Wydan tedy Pan Pilatowi od ordy DVchorwnych ZAdomstich
druu przyczyn:

Przodkiem dla tego/ áby wszyscy oni Duchowni/ vsli nienawiści o
dzi/ o śmierć Pana Chrystusowey przeto gdy Apostołowie wymiatali
oczy/ niewinne rozłanie krwi Chrysta Pana/ y śmierć jego/ mówili do

e na nas w wieść kreć człowieka onęgo / to iest Chrystusa : iakoby rze-
to nam przypisuięcie : bo nie my / ale moc Rzymśka osadziła go / y iak-
nego na śmierć wydała.

Wzaga przyczyna / iż PAną Chrystusa wydali Pilatowi / to iest / że go
paniebną / skłarada y sromotną śmiercią / zgładzić z tego świata / to
żowa : abowiem przekleta każdy był z Zakonu Bożęgo / którzyby wy-
dzewie : taka tedy przekleta / y skłarada śmiercią / chcieli aby PAn-
s umarli dla tę przyczyny / żeby zaraz y osobę PAną Chrystusowe zel-
przekleta uczynili / y wszystkich narodu Żydowskiego : y dla tegoć w
y gromadzić / y długo radzili / aby go nie tylo o śmierć przypisać / ale
potepić na taką przekleta śmierć / którąby go byli obzyczyli wszystkie
raelowi. Bo iż go bluźnierca byli osadzili : tedy wolno im go było w-
rować / wedle Zakonu ich : ale iż sę im taka śmierć niezdala być flu-
ynależli okrutniejszą / y przekletszą.

le żeby sę we wszystkich pokazali być niewinnemi / przed ludźmi / nie ro-
i w Ratusi / by sę niepomazali / obcowaniem z Poganymi dla swęj wiel-
y.

arone nabożeństwo : rozumieli sobie za grzech / wnieść do gmachu
skiego : a tego sobie za grzech nie rozumieli / wydać na śmierć człowie-
innęgo : Ale iako byli zwykli wielkich grzechów mało w sobie wwa-
małe bärzo poważać / tak y na ten czas uczynili.

Gdy iuz Pan był wydan do Ratusi / na sad poganiski / obaczył to
przedawca Chrysta PAną / iż iuz na śmierć osadzon był od Książat Ka-
ch / y starszych żydowskich : wiał go żal wielki / y obaczył swoy zły uczy-
wał wpańietawsky sę : Przyniosł nazad trzydzięści srebrnych Książ-
Kaptaniskim / y starszym Żydowskim / mówiac : Zgrzeszyłem / bom wy-
trwó sprawiedliwa. A oni odpowiedzieli : Co nam do tego : ty patrz coś
n. A on porzuciwszy srebrniki w Kościele / poszedł przez y obiesił sę po-
zei : y tak wiśać rozpukał sę / aż z niego wszystkie trzewia wysły.

Sroga śmierć Judasowa : srodze był zgrzeszył / ale haniebnie sę
d sobą pomścił / sprawiedliwym sadem bożym. Smiele Judas zgrzes-
nāpominanie Chrysta PAną nie niedbał. Słyszał kiedy Pan mówił :
a być miała onęmu człowiekowi / przez którego Syn człowieczy miał
dan. Nic na to niedbał / smiele w przedsięwzięciu złym swym trwał /
a smiałość sam nad sobą taki mōrd uczynił / iż razem y żywot cześny
Rzymśkim. Nieznał Judas iedno tylo grzech swoy / iako też niekiedy
y w potowu zajął : ale o odpuszczeniu grzechu nie nie wiedział : przeto do takiej rozpā-
Cesariego po-
człowieka był ja-
ctwo niewinności : sobie y onym którzy go w niego kupili grzech przy-
winnym sę wkrāżiac stad / że przedał niewinnę kreć : a oni że też nie-
w : prze ktorę kreć kupili : lecz iż wiary dobrej o odpuszczeniu grzechu swej niemiāl /
ostwa Jeros-
m / ktorzy nani-
dy do Rzym-
stapil Gaius :
zabili. To iest :
ch Żydowskie-
wsi nienami-
owie wymiāl-
tego / mówili-
woda Ewāngelistā / że to Pan dla tego mówił / że wiedział który go miał

Acto: 5. ver: 28.

Deut: 21. ver: 23.

Matt: 26. ver: 24.

Genes: 4. ver: 13.

Ioan: 6. versu 70.

Ibidem versu 64.

Ioan: 12. versu 6.

Matt: 26. ver: 21

Augustinus lib: 1.
de Civitate Dei
cap: 26.Plinius in Episto-
lis.Dwoia porażka
Cymbrów od Ba-
iugá Mariusa
stała się pości cō-
ditam Urbem, An-
no 652. Duravit
bellum in tertiu
vix annu, do-
no conditus dele-
ti sunt Cimbri,
antea octogin-
ta milia Romano-
rum occiderant.2. Machab: 14. a
ver: 37. ad finem.

na śmierć wydać / y przeto tego dołożył / ieden z was Dyabeł iest. Judaś był dawno zły wmyśl / zdradliwy y bezbożny. Bo był złodzie-
pafarstwie swym / a przedsie czynił sie dobrym: był zdrajca y wydawca /
a wždy omowe z drugimi czynił / że takim nie był. Ani tedy wiary do-
nim było / ani spraw cnotliwych: przeto też iż bez wiary / y bez uczyn-
tliwych wpamiętał się był w ty że Chrystusa przedał / nie mu to nie pom-
Co się pokazuje z dalszej powieści Ewangelistów: bo kiedy pieniądze
cił w Kościele / bacząc że wszytek grzech / oni duchowni Żydowscy na-
dali / powiedziac: ty patrzą coś uczynił: do wiekšej ieszcze rozpacz prz-
Jaki miał spowiednik / taki odniósł rozgrzeszenie / y pocieche. Bo i-
niechcieli się znać y obaczyć / że Chrystus niewinny / niewinnie był po-
tak też ani Judaś / o niewinności Pańskiej świadectwo dającego /
niechcieli / ani mu żadnego pocieszenia dali. Przeto on wyszedł z Ko-
od oney Ksieży / których część było w Kościele / a część w Pilata w Ro-
popierając śmierci Pana Chrystusowego / powrozem się obiesił.

To iest skończenie Judaśowe / wszytkim złym ludziem na przykład
pisané / że za złe swe sprawy końca dobrego mieć nie mogą / ale złe zgin-
ją iako Judaś / bo wszytkich złoczyńców / złodziei / zdradziec Judaś mi-
y głowa iest. Otóż iako mistrz za złe swe sprawy zginął / tak y uczniowie
poginać muszą.

Przyrodzona rzecz iest człowiekowi bać się śmierci / wsakże i-
Augustyn S. wypisuje cztery przyczyny / przez które ludzie sami siebie mordują.

Pierwsza przyczyna. Niecierpliwość chorób / frąsunków / y kłopot-
Także bojaźń złej przygody / albo śmierci / albo też / y niewolstwa. Dla
przyczyn zabił się Cato Uticensis / Cornelius Rufus / który się sam g-
vmorzył: Zelote / o których pisze Josephus / y inzy.

Druga przyczyna cudzy grzech / którego kiedy się kto pomścić chce
się go wstrzedz / a nie może / tedy sam siebie morduje. Dla tego się zabił
cretia Rzymśka niewiastą / że ją Tarquinius mnieyszy zgwałcił. Dla tego
wiesiło się dobrowolnie wiele niewiast / Son porażony / Cymbrów / któ-
dzac meżów swych Rzymśkie zwycięstwo przez Caiusa Mariusa / gdy
rzom Rzymśkim wśe niemogły / pierwey dzieci swe pobili / a potom sam-
wszytki powiesili / iedno dla tej przyczyny / aby nieprzyjacielom nie przys-
zgwałcenia / iako świadczy tenże Augustyn S. w wyszej namiętionym mi-
Tercia przyczyna / czemu się ludzie mordowali / była żądza przy-
żywoć / dla którego zabił się Kleombrotus / który czytając księgi Plat-
wé / o nieśmiertelności dusze / natychmiast aby ją mógł otrzymać / z wys-
go muru spuścił się / y tak gardło dał.

Czwarta przyczyna / rozpacz w grzechu ta bywa / gdy kto straci nadzie-
o miłosierdziu Bożym: z tej przyczyny Judaś się obiesił.

Możemy piata przyczynę przydać / dla której ludzie nie strachali
mierci / y sami siebie gubili: Próżney chwały na świecie chciwość. Dla
chwały / y sławy tego świata / Razyas Żyd zginął: y iako dawno / tak
dzis siła ludzi ginie / iako o tym historie świadcza.

Tę przyczynę / dla której ludzie gineli / y gina na świecie: ale to
y były satanśkie mamidla / których każdy wierny ma się pilnie wystrzegać
Pana Boga prosić / aby takiego zamysłu go wchowal / żeby kiedy zam-
miał sam siebie zamordować.

Alle przypatrzmy się co się dalej działo / gdy już Judaś nad sob-
morderstwo uczynił / że się obiesił y przepuścił:

Tedy Książetá Kapłanśkie / wziawszy one srebr-

**Wili: Nie godzi sye ich kłasc w korbone/co iest/
w skrzynie kościelna ofiarna.**

Pokazuje sye tu sprawiedliwość Pharyzeyska iaka była. Nie rozumie tego za grzech być/kupić człowieka niewinnego za pieniądze: a to ieli być grzechem/ pieniądze od Judasza pozucone w kościele/włożyć w skrzynie oney/ w której pieniądze kładziono/ na potrzeby kościoła rzeczne: tak oni zawsze czynili/ cędzili sye s komorem / a wielbłąda pokłali: niewinna przelali/ a pieniądze za które te krow kupili/do skrzynie kościelnej świętej/włożyć niechcieli. Albowiem to rozumieli / iż cobykolwiek czci y chwale panu bogu/za te pieniądze uczynili/byłoby to było panu nieprzyjemno/bo sami przyczynę tę powiedali/iż były zapłata krowie. Oni przestroge mieć mają / którzy cokolwiek panu Bogu ofiarują/ z tego nabycia nie ofiarowali/ gdyż z krzywdy bliźniego / gdy kto Bogu ofiaruje/tak to iest y niego rzecz wdzięczna/iako y onęgo oycę którym syna iego mordui. Zawsze sye Pan tym bzydził/ mieć z dias i ofiare. Przeto z pobożnego grosza/ ialmużne y ofiare czynić/ dobra jest/ z niepobożnego bardo zła.

to Licemiernicy/pieniedzy/ które sye im widziały być niepobożne/nie zbócić do kościoła/ani na potrzeby iego: ale radza/ coby za nie kupić: tak tam ie włożyć/gdzieby sye pokazało ich nabożenstwo. Przeto obraz na rzecz pobożna: tego niebacząc/że sye to wszystko działo/zrządzenia bo/aby we wszystkich sprawach/ około Pana Chrystusa wypełniały sye prorockie. Przeto powiedała Ewangelistowie/że

kupili za nie rola gárczarska/ na pogrzeb pielgrzymów.

to iest/onych ludzi/którzy dla nabożenstwa przychodzili do Jernzalem i iktiego żydostwa: a tam nabożenstwo odprawuiac umierali: dla tąd Marusa/gdy kupiono było ta rola. Także też y dla ubogich/którzy niemieli mieysca/ byli chowani: y nie nazwano oney roley/albo onęgo cmyntarza/roczniom nie przyrzyszka/ ale nazwano ię z Akeldemá/to iest/rola krowie.

Słowo to Akeldemá/ieft wiecéy Chaldecyskie/a niż żydowskie/bo ży krow zowa dam/ a Chaldecyskowic/ demá. Słowo iest złożone ze ow/to iest z Akel/co sye wyklada rola/a demá/wyklada sye krow.

Leż sye przypatrz sprawom Bożym/że y to kupno takiey roley by: dawno przez proroki przepowiedziane/iako tenże Matheus święty to wy: mówiac:

Wypełniło sye ono/ co było powiedziano prz: emiasza proroká mówiące°. Wzieli trzyna: ebrnych zapłate stárgowanęgo/którego stár: wali w Synów Izraelskich/ y dali ie na rola gárczarska/tak iako mi postanowił pan.

Origenes/Euthymius/Rupertus/Ewangelium Syriacum tak czy: ia. Tedy wypełniło sye co było mówiono przez proroká. Tak y glosa ordi: świadczy/że w wielu ksygách biblię/nie nájdniá sye te słowa y Je: ma/iedno tylo tak zgola y proroká. Co iednak prawdziwa rzecz iest/że

Matth. 23. ver. 24.

Eccles. 34. ver. 24.

Origenes etiam di
cit. quod in secre-
tis Ieremias haec
continentur.

Hieronymus.
Legi nuper in
quod

quodam volumi-
ne Hebræo, quod
nazareæ sectæ mi-
hi Hebræus obtru-
lit, Jeremiæ Apo-
cryphum, in quo
ad verbum hæc
scripta reperi.

† Jerem 18. a v. 2.
ad 7. et cap. 19.
versu 11.

* Zacha. II. ver. 12.

Lib: de locis He-
braicis

Brocardus

Acto: 1. versu 18.

Jeremiasz prorok/acz wspomina garnarcz/acz naczynie/ale namniem
przynalezy do tej sprawy/ktora tu Ewangelista wspomina/bo tam o
niu Jerolimskim prorok zabawe mial/y to pokazowal/iz iako lacwie
carstie sye naczynie kazi/ tak bylo lacwie Plnu Bogu stazic miasto
zalem/y wysztko krolestwo zydomskie. Otaz nie v Jeremiasza/ale v p
Zachariasza to sie proroctwo nadywie:temi slowy. *Przyniescie zaplat
iesli wiece nie dobra/dawcieś pokoy. Tedy odwazyli zaplate za mie/ tr
sci srebrnych. A rzekl Pan do mnie. Wrzuc ig do garnarcz/acz ozdobi
plate za ktora mie osiadowali. A wzialem ia Prorok/ trzydziesti sreb
y wrzucilem ie do domu panskiego/to iest/ do koscioła/ do garnarcz/acz
proroctwo wlasnie nalezy do tej sprawy/ ktora sye stala czasu Meki
stiey/ktory Judasz pieniaz za ktore przedal Chusta Pana/ Ryszeton
planskim porzucil w kosciele/a oni ie obrócili garnarczowi za rola. C
miasto Zachariasza/Jeremiasza napisano w textcie Ewangeliey/ sfo
to omylnoscia/ y nieumietnoscia pisarzow. Ktora omylnoscia/ y
syh mieyscach poczynili wiele obledliwosci. Lecz na tym dosyc/ze o
rola dawno ta rzecz byla przepowiedziana/ze ty trzydziesti srebrne/ o
ty sye garnarczom. Mattheus swiety doklada na co/gdy mowi:
pili za nie rola garncarska/ ktora byla/ iako swiety Jeronim powie
poludnie przy gorze Sion/nie daleko sadzawki Siloe. O ktorey roley
swiety w dzieiach Apostolskich mowi/ze ia Judasz otrzymal z zlosliw
platy/to iest/ze za iego zlosliwa zaplate byla kupiona.

† To gdy sye stalo/powiedzia Ewangelistowie/wypisujac dalej
panska:

Tedy Jezus stanal przed Starosta:

To iest/postawion iest iako zloczynca przed Starosta/y stanal aby sy
wowal w tym wysztkim/w czymby mu wine dawano/a to sye dzialo
Stanal pan zwiazany/wielkimi winami obwiniony/ wielkimi skarg
starczony: stanal przywiedziony/ y do reku poganskich podany. A iz o
Pilata z nim nie wesli/zeby sye dla uzywania baranka wielkonocnego
mem poganskim niepomazali/ tedy wyszedl Pilat do nich/ y pytal ich
wiazac:

Co za jatobe przynosicie na tego czlowieka:

† Nie pyta/ co chcecie abym z tym czlowiekiem uczynil: nie obg
sy na ich zachowanie/ ani na ich przyznan/ iako dzis wiele sedziow czyni
pierwey pyta/coby byla nani za jatoba/coby tak zlego uczynil zeby byl
ci godzien.

† To iest sprawiedliwego sedziogo: nikomu gwoli nie sadzic/a sadz
iako kto zasluzy. Abowiem dwote cnote tu Pilat zachowal.

Jedne/ ze bedac czlowiekiem Poganskim/ porownawal sye obycz
zydomskim/ y nie przymuszal ich do tego/ acz to mogl uczynic/ aby
niego w dom wesli: niepsujac im ich nabozenstwa/ wyszedl sam do nich
rozmowe.

Duga cnote pokazal/ iz acz widzial Biskupy/ Ksiazeta Kaplani
starche zydomskie/ Doktory/ Szkryby/ ze mu czlowieka obwiniosy przy
dli/ nie wnet go na ich wola osadzil/ ale sye dowiaduje od nich/ coby za
ny nani kladli/ y coby tak zlego uczynil/ dla czegoby smierc zasluzyt. A
to mu odpowiedzieli:

Byc ten nie byl zloczynca/niewydalibysmy
tobie

Jakoby rzekli: Myćiesmy głowa duchowienstwa: my iestcsmy za-
duchowney/przestrzegacze Zakonu naszego/ Kościołem rządzacy na-
a takimi bedac / wiecbysmy my podali tobie człowieka niewinnego?
syc mas na tym/żesmy my go obwinili/obwinowscy/ tobie go przywie-
s go staral/na śmierć osadził/ iakos to powinien z urzedu twego.

Alle widzac Pilat / że nie takowego nie powiedali/ dla czego by on
zasłużył/ tak im odpowiedział:

**Wzmićcieś wy go/ a wedle waszego prawa
osadźcie go.**

Atoby rzekl / iakosćie go tam obwinili / y należli winnym / także go
osadźcie wedle waszego Zakonu. Ale oni zawolali:

Nam sye niegodzi nikogo zabić.

To iest/ taka śmierć iaka chcemy aby ten był zabity/ ktoregoćiesmy
na Ratus/ nie godzi sye go nam zabić: gdyż taka śmierć/ za twoim ro-
nem y osadzeniem być musi / boćiesmy go podali iako zloczynice / na
te winy kładziem. Jest naszego narodu zwodzca: przewrotnik na-
zakonu: czyni škodliwe wzruszenia między ludźmi / poczarowsy od Gó-
raz do Jeruzalem: czyni zamieszania w Zakonie naszym: A co naywiet-
kazuie Cesarzowi dawać platu: Chrystusem y Królem Żydowskim
i. i. c. Przystepca tedy iest Zakonu przyrodzonego / bo Panu który nas
kazuie trybutów dawać: a tego przyrodzenie wczy / iż onemu który o-
aca y staranie ma/ powinniśmy posłuszeństwo/ powinniśmy nagrode.
In dro sżacz y prawa ludzkiego/bo spiknienie škodliwe z inszymi czyni:
móży do siebie lud: a co wiekśa sżacz iest bożego Zakonu / bo przeciw-
czu y przeciwko nam siła mówit / siła czynit/ Sżnem sye Bóżyim zo-
bustusem pomazaniem/ albo Królem sye czyni. Miałoz to iest cze mas
szi: Co gdy Pilat wysłyszał od tak zacnych ludzi/ tak wielkie obwinie-
ni edl zas na Ratus/ y przyzwawszy Jezusa rzekl mu:

Tyżes iest Król Żydowski.

O tym Pilat pyta / co sye dotyczyło Majeestatu Cesarzkiego. Bo
esz na ten czas był Panem wszytkiey ziemi Żydowskiej / należalo Pi-
aby też przestrzegat/ żeby w niwczym władzcy / y panowania Cesar-
go sye nie umiemyfalo: coby iednak być musiało / by sye był kto uczynił
Jan/ nād narodem Żydowskim. Przeto Pilat o insze rzeczy nie pyta/ kć
to przynależaly do urzedu iego: o tym sye pyta/ co do rzeczypospolitey
do mu przynależalo. Słyszał też podobno o tym / że kiedy przez posłance
Pharyzeusowie / pytali tegoz Pana Chrystusa/ iesli sye godziło naro-
Żydowskiemu dan dawać Cesarzowi. A on rozkazał dawać. Było mu
to podobno nie tayo/ że go chcieli Królem uczynić/ a on vsiedł precz. O-
yysf/ y o insze rzeczy go nie pyta: ale go pyta o Królestwo: bo iednak
był było/ aby sye on Królem czynić miał/ tedy łacnieby sye y w innych
zab był winnym pokazal. Na to tedy pytanie tak Pan odpow edział:

**Sam z siebie to mówisz: czyć inszy powiedali
o mnie?**

Jakoby rzekl. Czy sye z takich przyczyn domniemawas tego / y
omnie to podeyrzenie/ abych sye ia Królem czynił: Czy inszy tobie ta-
nie sprawe dali?

Matt: 22. ver: 17.

Ioan: 6. versu 5.

A Pilat to wstyskawšy iat mu sye sprawować / że takięgo mniem
był o nim / bo y narodu Żydowskiego nie był / y z Żydy obcowania nie
powieda tedy skąd mu to pytanie przyszło.

**Naród twój / y Biskupowie wydali mi cie
bczyni:**

Wszyscy sye tu chcą pokazać niewinni krwie Chrystusowej.
żetą Kapłanśkie chcieli niewinność pokazać w tym / że go Pilatorowi p
oli y wpytke nienawisć / y winność / z siebie składając / do Pilatą go n
dali / aby go on osadził na śmierć. Pilat zaś / omawia sye Panu C
sowi mówiąc : że on nic nie był winien : gdyż naród y starszy Żydowski
go do przodu podali. A on nie będąc Żydem / iedno Pogańskim Sędzi
niepiagnął / aby Pan Chrystus do iego ręku był podan. Pokazał te
on o nim żadnego złęgo mniemania nie miał / ani sye tego spodziewał
aby on miał Królestwa Żydowskiego pragnąć : bo żadnych znatów
czył / z którychby wyrozumieć miał / aby sye on miał tu Królestwu
stiemu : gdyż przed tym / o tym nic nie było słychać / ani wzruszenie żad
decyzji / oo Chrystusa Pana było słychać / którymby dat sye znać /
gnął Królestwa Żydowskiego. Przeto y sam Pilat to bacząc / nie do
wierzy temu oskarżeniu : y przeto Pana pyta / aby mu powiedział co w
aby mu dat o sobie sprawę / chcąc z niego wyrozumieć / co by też mow
ciwko temu. A Pan to bacząc / tak odpowiada Pilatorowi :

**Królestwo moje nie iest tego świata / by
świata byto Królestwo moje / wzdychy byli
bnicy moi bili sye o mie / abych nie był wydan
dom. Alle teraz Królestwo moje / nie iest stad.**

Prostym sposobem / a prawdziwym / wkażmie Pan / że nie był
lem tego świata / y nie przyszedł tu był na świat Królować / ale w ob
pracować. Wszakże iednak / nie powiedział aby Królem nie był / ale p
dział że był Królem / iedno nie z tego świata / y by był po temu czas / mi
y osoba do tego sposobna / pewna rzecz żeby był pokazal / iakim Królem
Alle iż nie baczył po temu placu / wzył tylo w swęj mowie tego rozdzia
dwoiakię iest Królestwo : iedno tego świata / które należy w rostkosa
chwale / y w bogactwach tego świata / w rostkazowaniu / w pompie / y
fey ozdobie na świecie : Od takiego Królestwa próżnym sye czyni Pan
wieda / że iego Królestwo nie iest takie. Dacie znać zaś o inszym
stwie które ma / y mieć miało / władza insza więcej niebieska / a niż tego
ta : bo ta władza miała być wieczna / y wiecznego posłuszeństwa : miała
nad duszami / miała być nie przez miecz / ale przez słowo : nie przez zbro
przez wiare : nie z ziemi / ale z nieba. Do tego Królestwa ludzie wstyskaw
mili być podbici przez miecz / ale nawróceni przez słowo Bożę : nie mia
podbici przez Cesarze / Króle / Książetę / y mocarze tego świata / ale mi
przewiedzeni / przez prostacki niezbrojny / nie waleczny rybitwy / który
worsko wielkie było / ale iedno dwanaście ludzi prostych / y w leciech
słych. Otóż iako wstyskawšemu światu dziwnie to Królestwo być miało / to
dziwnym sposobem sye rozmnożyło / nie mocą tego świata / ale mocą
Jako iest dziwnie to Królestwo / tak też dziwnie na nim ten Król p
ie : Królestwa tego świata nie znają Królów : pocziwosci / podatku / p

...a/ im nie wyrzadzais/ iedno żywym : gdy który z nich umrze/ gine i ch
a/ gine panowanie/ śmierć odyymuie im wszystko roztazowanie. Tle
stało naszymu Królowi PAnu Chrystusowi : po ki był na świecie / był
służył wszystkim/ świat go nie przyiał/ swoi nim wżgardzili : oto go y
mili/ związali/ vbili/ vplwali/ vposyżkowali : Pilatowi/ iako zloczynice
i/ obwinili/ osadzonego vkrzyżowali/ y zabili. A po śmierci daná mu
oc na niebie y na ziemi / otrzymał cześć/ że na imie iego/ niebieskie/ pie
y ziemskie kolána padáa. Jest Królem nad Królmi / Panem nad
poddit sobie świat ku posłuszeństwu / nie woystámi / nie strzelbá/ nie
nie mocá/ ále słowem : ma na świecie chwale/ posłuszeństwo rosta
wego/ podatki slugom swoim / którym zlécił chwale swá / y Króle
wé zachowywac / y rozszerzac na wieki. Rozszerzył Mlęstat swóy/
posłuszeństwo/ y chwale swá/ nie tylo w sercach/ y w Dusách ludzkich/
y w dżierzawách ziemskich// y w domách/ to iest w Roscielách chwa
ny.

...o onego czasu iako ten Król Pan Chrystus umarl/ do naszych wieków
two Rzymskie syc skázilo/ Królestwo syc silá odmienilo/ o Césarzách/ y
ch / co w nich panowali/ mála wiadomosć iest : á długié pámieć y
agnielá. Król náš Pan Chrystus zupełná czéa y chwale/ na świecie
á choć syc wiele ludzi oni rostraca/ wiele syc ich z niego wżgardza/ przed
olestwo iego/ od słońca wschodu/ áż do zachodu trwa/ y trwac będzie
ti : tak iż żaden możny CEsarz/ żaden waleczny Król/ żaden mocny
nie mógl vgruntowac Królestwa swego / na své potomstwo / iako
hustus vgruntował sobie Królestwo wszystkiego świata / w své po
two / w swoje wiare / w swoje poczciwość/ y w swoje boiażń. Toć
Królestwo/ którego końca niemáß/ ani będzie áż do Sadnego dnia :
u porównania żaden vkrázac nie moze : którego nieprzyiaciele wyglá
ni wykozenie nie mogá. A iż tego Królestwa Chrystus Pan iest/ słu
bez Jana swietego nazwan iest/ Król nad Królmi.

...y naród Żydowski zakamiał / dżisiejszych czasów / chciał te władza
Krówa PAna Chrystusowego / v siebie wważyć : tedyby poznal/ że to iest
ól Mesyasz/ który syc z ich narodu miał vrodzić/ á wszystkimu swiá
żazowac : który nie tylo w mieście Jeruzalem/ nie tylo w ziemi Żydow
Palestynie rozciągnął moc / posłuszeństwo / vczciwość / y podatki
ále ie rozciągnął po wszystkim świecie : á záwždy buduie Jeruzalem
z kámiemi drogich / y z kosztowného budowania : to iest : buduie wi
doskonałé pokoiu/ w Królestwie swym : tu na świecie w wiernych swo
w wiecznym Królestwie niebieskim osáda ich / gdy ie tam ma gózić
tám gózić żadného frasunku ani żalu nie znáia / iedno wieczná ro
to tám práwé iest Jeruzalem/ wieczné Jeruzalem/ bo w nim iest wiecz
wienie pokoiu.

...Lecz dalszy historycy przypátrzymy syc/ kiedy Pi
yisał/ że Pan Chrystus nie tego świata zwal syc Królem/ tedy syc do
awál/ że syc przedsie Królem czynil/ choć nie tego świata/ ále iakimśi
przeto chciał syc dowiedzieć iakimby Królem był / y pyta go :
Gwas ty wżdy Król :

...To iest/ tedyś wżdy iedná Królem/ choć nie tego świata tedy inśe
Królestwa. A przeto tak pilnie pytaicému Pan odpowiedział.

Ty powiedasz.

...Jakoby rzekł / nie móia to powiesć ábym syc zwal / y czynić miał
óllm Żydowski : ále to powiesć iest nieprzyiaciól moich/ y twoia. Lecz

...sabychci

Matt: 28. ver: 18.

Philip: 2. ver: 10.

Apo: 17. ver: 14.

Apo: 17. ver: 14.

Isaie 66. versu 19.

Malach: 4. ver: 2.

abychci prawde o sobie powiedzial/ dla ktoreyiem przyszedl/ tedy wyzn
sye / Jem ia iest Królem. Jedno pomni comci pierwey powiedzial/ że
lem nie tego swiata. A by byl Pilat na to pomniat / że Pan Ch
Królem byl nie tego swiata / gdyz też wiedzial / iż zazdrością Żydow
poimany / y iemu wydany : nigdyby byl żadney przyczyny należć nie mo
osadzenia na śmierć Pána Chrystusa. Ale zapomniawszy y obmowy C
sowey ktora dobrze rozumiał / zapomniawszy y sprawiedliwości / na ty
znaniu Chrystusowym / Dekret śmierci nań wydał / y iako tego ktory sy
lem czynił wkrzyżował / co sye potym pokaze. Odpowieda mu tedy
mówiac :

**Jam sye na to brodził / y na tom przyszedł
świat / abym świadectwo wydał prawdzie : k
ktory iest z prawdy / słucha głosu moiego. A
mu Pilat. Co iest prawda :**

**Prawdziwie Pan wyznawa być sye Królem / choć wiedział
wyznanie było niebezpieczne. † Ale iż wielka rzecz iest prawda / y mo
nade wszystko / przeto Pan nie na to niebezpieczeństwo nie ogladając sy
wde powiedzial : pamiętając na to / że z prawda nie sye nie mieśa zło
go. * A ponieważ ludzie Poganscy wyznawali to / że swieta rzecz iest / n
wczciwości prawde / tedy przysłało Pánu te prawde wyznaniem swym**

**Lecz Pilat iako człowiek Pogancki podobno wiedział / iako ludz
gánscy prawde wypisowali / y co za mniemanie o nię mieli / mało o to
wdzie chciał sye dowiadować : y spytawszy tylo co iest prawda / o tę
o ktorey nieiała vmietność miał z Philosophów / więcej niechciał sł
ale wyszedł do Żydów / y iak mówić do Książat Kaptanistich / y tłumić :**

**Ja nienáduie w tym człowiecze przyczyny
żadney.**

**Jakoby rzekł / dosyćiem go o to wszystko pytał / w czym go
cie / y widze że nie niewinien. Rozum ludzki w Płacie broni niewin
Pána Chrystusowey / pokazuje y z Poganistiego prawa / ktorego przest
pokazuje też y z wrzedu swego iego niewinność. Co iest nam y wiadom
naszey bázro rzecz potrzebná. Bo sye stad vezymy / że niewinnie Chrystu
piał / ponieważ y sam Sedzia / o nim świadectwo daie / że był niewinny
W czym sye wiściły one słowa Izaiasa : iż grzechu nie uczynił / ani zdra
ła należoną w vściach iego.**

**† Ale v zlych ludzi nie pomogło świadectwo Chrystusowey niewin
nie / bo im więcej Pilat omawiał Chrystusa Pána / tym więcej oni wo
aby byl zadržany mówiac :**

**Wzruszył lud náuczając po wszystkich żydoństwach
począwszy od Galileiety aż do tad.**

**† Wolaniem y krzykiem zwyciężyć chce / bo im prawdy niedost
a vzywając starého fortelu przodków swych / taką potwarz na Chrysta
kładac / iaka przedtym kładli przodkowie ich na wybranie iego. Tak
chab Izaiasa Proroła wzruszyć ielem wszystkich żydoństwa názwał mó
A tyżes to ktory burzys Izraela : A on mu odpowiedział : Nie iam zab
lud Izraelski / ale ty y dom Wycá twego / ie. Także przodkowie ich Ży
mo**

Niektórzy myśla
dazę tak rozu
mnia / że to pyta
nie Pilatowe co
iust prawda : nie
dla tego było mó
wione od niego /
aby sye chciał do
wiedzieć co iest
prawda : ale z le
kiego wważenia
mowy Chrystuso
wey / iakoby na
wzgárdę Chrystu
sowey powieści /
lekce sobie wając
te mowe o praw
dzie.

† 3. Esdra 4. ver:
35. & 41.

* Aristo: lib: 1. Me
taphysicorum.

Izaię 53. versu 9.

3. Reg: 18. ver: 17.

li Jeremiafowi: Człowiek ten nie szuka pokoju ludowi/ ale wszytkiego
 Takżec też tu/ też wine na Pána Chrystusa kłada / y powiedaia / żeby
 Galilei wżurzał lud/ wietża tym nienawisć pánu Chrystusowi y Pila-
 niac. Bo nie dawnych czasów Judas Galileyczyt/ wezynt był zaburze-
 elkie przeciwko władzy/ y rostkazowanu Cesarstie. Otóż żydowie Ga-
 late przypominá/ aby wspomniat Pilat/ iż z tamtąd przeciwko mo-
 arstiey inż zaburzenie bylo. Lecz Pilat gdy o Galilei wstyszał/ pytał
 był Galileyczykiem: y chcąc zniknac z sadu tego/ wywiedziawszy sye/ że z
 rowey dzierzawy był/ rad temu był/ y odesłał go do Heroda Antipy/ któ-
 ren czas w Jeruzalem był / dla dnia świętego wielkonocnego. Ten
 wemu Philipowi wżiał był żone/ rzeczona Herodiade/ dla której po-
 al Jana świętego Krzciela ściag. Był Synem Heroda Askalonity/
 yl dziatki w Bechlehem pobit. Abowiém trzech Herodów wżazie pi-
 owego Zakonu/ a wszyscy byli rozlewáczcie niewinnéy krwi/ y przenaślá-
 Pána Chrystusowi/ które temi wierśkami tak wypisue.
 Askalonitá/ dziatki niemowiatká pobit.
 A Antipá/ Krzciela niewinného zabit.
 Agryppá/ Syn Archelay/ Jakubá Świętého.
 ściag dał/ Piotrá w więzienie wsádził niewinného.
 Do tego tedy Heroda Antipy / odsyła Chystá Pána Pilat/ dla tego /
 inż on tam żydom grobił osádził. W czym troiáko zgrzešył przeciwko
 wi swemu.
 Laprzéd poznawšy Chystá być niewinného/ że go wolno nie wypuścić.
 otym / iż tegoż niewinného posłał ná sad okrutnikowi/ zwiázaného.
 otrzećie dał wielka przyczynę żydom / wiecéy y wpomniéy mówić prze-
 Pánu Chrystusowi/ y foldiować ná śmierć tego. Z rostkazania tedy
 ilatorowego/ wiadzion iest Pan Chrystus do Heroda cudzoložniká/
 y niewinných zabijáczá : którego gdy Heród wy-
 żrzał zdywiał sye / iáko powieda
 zystorya.

Jerem: 38. ver 4.

Acto: 5. ver: 37.

Marci 6. ver: 17.

Matt: 2. ver: 16.

Jakubá wietżes
 go dał ściag He-
 ród.

Jakub brát Ja-
 ná Ewangelisty
 rodzony/ nazwan
 iest maior/ wzgla-
 dem drugiego Ja-
 kubá brátá Pána
 ścięgo/ który ná-
 zwan iest iustus/
 to iest sprawiedli-
 wy: bo wietżym
 dla tego nazwan
 iest / że go pier-
 wéy Chrystus pan
 wezwáć raczył
 ná Apostolstwo/
 álbo zwolenica
 swoie.

Eród wyjrzałwszy Jezusa / rozradował sye
 bázgo / bo go żadat od dawného czasu wi-
 : przeco iż slychał o nim wiele/ y nádziewał sye
 iat wyjrzec iáki dziw od niego bczyniony. M
 pytał go wielá słów. A on mu nic nie
 odpowiedział.

Wzym zrzadzeniem osobnym wszytko sye to działo/ aby
 niewinności Pána Chrystusowey wiecéy świadków bylo. Bo y
 Heród by go był winnym baczył / pewnie żeby mu był nie przepu-
 le iż nie widział nic w nim / śmierci godného / chciał czego inšiego po-
 co iest aby był iáki cud pokazat przed nim. Bó iáko Lukáš Święty
 czy/ gdy slykał o wielkich cudach Pániskich/ mówił: Który to iest/ o
 ia to slyše: A od onych czasów pragnał go widzieć. A iż zátym ode-
 staniém

Luca 9. versu 9.

staniem Pilatowym wyższal go / rad temu był / y dżiwował mu sye.

E Ceterych sedziów pan mieć raczył : dwu duchownych / y dwu świe-
D duchownych Annasza z Kaiphasem / ci szukali świadectw / które
 Pana Chrystusa przeswadczyć y pokonać mogli : a choć wiele ich mie-
 rzy świadczyli / przedsię jednak nie znalazło sye prawdziwe świadectwo
 winność Chrysta Pana vszta wszytkim była zaciunila.

Miał też y dwu swietlskich sedziów Pan Chrystus : Pilata / y He-
 y ci nie nardowali w nim żadney winy / dla którejby był śmierć zasłu-
 czym Pilat sam świadectwo wydał. A Herod iż widział niewinnego
 towi go odesłał / pierwsze pytając go o wiele rzeczy dwornie : a gdy
 że Pan milczał z potęga / trzy rzeczy mu uczynił.

Naprzód wzgardził go / iako prostaka / y głupiego : dla tęg przy-
 ani do niego mówił / ani onym odpowiadał / którzy nań winy kładli.

Wzgardził go nie tylo sam / ale y wszytek dwór jego : bo iakti był
 tacy byli y słudzy jego.

Naostrzał też posmiéwał sye z niego / y na wietśe posmiéwisko / o-
 go w białe odzienie iako blazna. Dawno prostota sprawniejszego
 posmiéwisku. A iż to słyszał że kładli nań te winy / iż sye Królem czynił
 to z tego wiecęg sydzil / y w żart to obracając / dał mu odzienie takie / iak
 onemu godziło / który głupie Królem sye zwał / a do tego / ani siły / ani
 mu niemiał. A tak wposmiéwanego odesłał Pilatowi / tak go wbiarł
 każdy który go widział z niego sye śmiał. Ale to białe odzienie / niewin-
 Chrystusowe pokazywało. Bo iako w białosci czarney zmaży niemał /
 Pana Chrystusowe niewinności żadney zmaży winy nie było. Jednak
 Pana od Heroda potkało z nasmiéwiską / tedy y za to / y za rozlaną
 Janá swietego Krziciela wziął potym godną zapłatę od Włga. Bo
 na cześci Królestwa Zydowskiego stęsknił sye być Tetrarcha : a z nam
 Herodiady starał sye o Królestwo wszytko Zydowskie / y Kajsar Cezar

Eccles. 10. ver. 2.

Iob 21. versu 3.

mu potym y to co miał w Żydostwie. A samého / y z Herodiada wy-
/ y przez wygnano / aż do Wiednia miasta Francuskiego / gdzie w ne-
/ wboſtwie z cudzołożnicą swą zdechl. Tak ſye Bóg Oyciec pomſcił
/ krowie niewinnę Janą ſwiętę / y poſmięwiſtą Syną ſwego.
Oſyła tedy Heród do Pilatá zaſie Páná Chryſtusa : y którzy byli so-
/ tym nieprzyiacielmi / ſtali ſye przyacielmi / przez te przyczyny / iż Pilat
/ te pocztliwość Herodowi / że mu takiego człowieka odeſłał / który był
/ niewie iego : bo iako ſye pierwſy byli o to pogniawali / że Pilat bez
/ Herodowey pobit był wiele Galileczyków z Herodowego Państwa /
/ ſiał krew ich z ofiarami / iako o tym Łukáš ſwiety ſwiadczy : Tak
/ ſie tym ſye poiednali / że bez iego woleý człowieka Chryſtusa / z iego
/ tracił niechciał. Jużci to był znák / że Chryſtus Pan meką ſwą
/ ytko poiednać / wſytko pogodzić na ſwiecie między ludem pogań-
/ ſydowſkim / iako o tym Paweł ſwiety ſwiadczy / że ſye on ſtał poko-
/ ym / który uczynił z obu iedno : bo dwóy lud zbudował w ſamym so-
/ onego nowego człowieka / uczyniwszy pokój.

Je przypatrzy ſye pilnie / iako dwa ſli zgodzili ſye ná złé / iednego dobre-
/ go zadržali. Dawny fortél / że ſli choć ſye zſoba wádzá / kiedy dobre-
/ ieká pognabić / prawde Boża wciſnąć / Kościół Chryſtuſow zepſo-
/ met ſye zgodza. Tak ſye zgadzał / naprzeciwko Kościółowi Chryſtuſo-
/ wſechnému / Luter z Zwingliuſem. Zgadzaia ſye Luterani z Sá-
/ arzmi / nie iżby ſobie przyacielmi byli / co to być nigdy nie może / ale
/ Kościółowi Páná Chryſtuſowému ſtáradawnému / ſtódzili.

At cedy wezwawſzy Kſiażat Egiptáſkich / ſtár-
/ ſydowſkich / y wředniki ludu / mówił do nich.
Wiedliſcie mi tego człowieka / iakoby on od-
/ ſłał lud. Alto ia pytájac go przed wámi / nie ná-
/ en żadney w nim przyczyny. Ale ani Heród /
/ was był odeſłał do niego / á oto mu nic godné-
/ go śmierci ſye nie eſtáło.

Poczyna tu być iuż Pilat / miáſto Sedzięgo / obrónicę Páná Chri-
/ ſtuſa / ze dwu przyczyn.

Pierwſza / że widział człowieka gwałtownie vmordowanego / wbitęgo /
/ znowanego / y ſiedmiorakim powłócenim ſtrapiónego. Bo naprzód
/ ieli go z ogroycá do Annasá / tam go vpogebkowáli : Potym od An-
/ náſa do Káiphaſá / tam iuż iako bluźnierce / vplwáli / vbili / y vpoſyſkowáli :
/ Potym do ciemnice ná nocleg / tam cáła noc go nágrawali / y rozma-
/ dzenie taku / trępili : Z ciemnice bázro ráno go wiedli do rády znowu / do domu Ká-
/ go / ani ſiły / znowego : Od Káiphaſá do Pilatá : Od Pilatá do Herodá : Z nowu
/ do Herodá do Pilatá. W tych wſyſtkich powłókách páńſkich / ciężkie
/ odzienie / niewygodné / geſtę bicia / obciążliwe tárgania / zá głowe / y brode ſwiete rwania
/ zniży niemi / á niá ná twarz ſwiete Pan cięrpiał. A przeto / iż go widział Pilat
/ nie było. Jedno ſtrapiónym / chciał go z ich okrutnoſci wybáwić.

to / y zá rozlání przyczyny ſam powieſta / że ani on / ani Heród / żadney winy w nim
/ e od Boga / dla którejby śmierć záſłużyć miał. A iż obwinión ieſt od was / iá-
/ trácha : á znowu lud wam odwráca / á niemożecie teſ náń dowieſć ſwiadectwy / y v-
/ y Káiphaſá / ſtáw dowodziech / iednáť aby ch ſye wam we wſytkim nie ſprzeciwil / ſta-
/ go / wypuſzcze wolno.

Alle gdy

Joſeph: lib: 18. an-
tiquitatum Iudai-
carum cap: 14. &
lib: 2. de bello Iu-
daico cap: 8.

Luca 13. verſu 1.

Ephes: 2. ver: 14.

Steidamus in com-
mentarijs de ſta-
tu religionis &
Reipublice lib: 2.

¶ Ale gdy widział/że y tak nie mógł vpoкоїć onych przelożonych/ i tych/ y oney tłuszczy ludu pospolitęgo/ wziął inszą radę przed sie. Wziął zienia lotra wierutnego/ imieniem Barabasa/ który był w zwadzie międzyoboystwo: wważył tedy v siebie/ zrównać zwadźce/ y międzyoboy winnym: tak rozumiejąc/ że tym snadniey miał wybawić Pana Chrystusa/ przeto do nich mówił:

Jest ten zwyczay b was/ żebym wam iednego puścić na wielkenoc. Chcecież tedy/ że wam puścze Jezusa którego zowa Chrystusem/ czy rabbasza: a co mówi/ wiedząc iż nawyesszy kani/ dla zazdrości/ wydali mu go.

¶ Wiedzac Pilat/ że v przelożonych trudno miał utrzymać w nie od śmierci Chrystusa/ pisał/ i dał sie do ludu onęgo pospolitęgo/ y nim te rozmowy/ pytał/ czy chcieli ze dnu mieć wolnego: przyim stary zwyczay na pamięć/ że im gwoli zwykł był więźniá zawozić/ fcząc na wielkenoc. Ale iż była iż naprawa kapłaniska/ y starfych/ a rabbasza prosili/ a na Jezusa foldrowali: Tedy lud on/ y probami/ nym wolaniem prosili/ aby Barabasz był wypuszczon/ a Chrystus na trzyżowa był osadzon.

¶ Wspominając tu Ewangelistowie zwyczay stary/ który Żydow w dzień wielkonocy/ a mieli go nie z pisma świętego/ ani z zakonu B/ który kazał zloczynce trącić/ ale z zwyczaju pobożnego na pamięć/ w ten dzień wielkonocy byli wybawiani z Egiptu/ z ciężkiej niewole/ to oni iednego zloczynce godnego śmierci/ w ten dzień z więzienia/ y od ci wybawiali. Origenes insza przyczyna tej sprawy być kładzie/ y po że ten zwyczay v Żydow/ wypuszczać winnego na wielkenoc/ poczłł/ czas/ kiedy Jonatę/ Syna Saula Króla Żydowskiego/ iż od oycá na osadzonego przez zgwalcenie postu/ lud pospolity od śmierci wybawia. Na pamięć tedy tego/ że y nieprzyjaciele porażili/ y Syna Królewskiego śmierci wybawili/ zwykli byli zawozić puścić więźniá iednego w dzień konocy. A cżkolwiek w Rzymiskę moc y posłuszeństwo byli przysli/ im przedsię Rzymianie tego wezyntu/ iako pobożnego nie skązili. W pobożność w ten wstawic/ y w tym zwyczaju Żydowskim pokazali Rym pogan/ a iż pokazali na pobożne y święte zwyczaje/ y tradycye Bo/ świętego Chryścianistkiego powpęchnęgo/ Heretikowie: Bo oni zachwcał Żydom stary tradycya: Ci zaśie/ żadnych świętych tradicy/ a pobożnych zwyczajow/ cierpieć niechcieli w kościele starożytnym/ ani ci chea. Tak ten iaszczyrcy narod/ pośledsy z kościoła/ nie tylo że rezygo/ prz/ ale y iego wfsytkę pobożność/ zdawnych czasow od Apostolow/ cziow Apostolskich podana/ nięcza y wnuwecz obracaia. Niepamiętając to/ co Paweł święty rozkazał/ pilnie trzymać tradycye/ to iest/ podanie/ fych podané/ bądź przez mowę/ bądź przez list. Ale mają omowe na mówią: Ludzkie to wstawy. Prawda/ że ludzkie wstawy/ ale pobożności ku chwale Pana Boga postanowione/ ku ozdobie wiary świętey/ scianistkiej uczynione/ od ludzi świętych Duchá świętego pełnych/ na liach duchem świętym zebranych. Wiec to wstawy v nich złe/ co zbór tych ludzi postanowił/ Apostolowie y uczniowie Apostolscy podali. A postanowia w zbiorzech swoich/ to za święte postanowienia być powi

1 Reg. 14. ver. 44.

2 Theß. 2. ver. 15.

Alle

przełożonych / i porównamy te ich święte postanowienia / z ich tradycjami /
moniami.
Chrystus Pan Apostołowie tego / świeci wszyscy / y wybrani nowego za-
modli: syc padając na twarz swą / y kłękając na kolana swe / y tak po-
n obyczaj wiernym Chrześcianom: Heretycy siedząc / nogi rościągna-
zbożech swych / modle odprawia. Zaprawdę nabożna wstawa.
Chrystus Pan Apostołowie tego / y wszyscy ludzie w Chrześcianstwie
i / poscili syc pewny ch czasów / y pewny ch dni / y tak podali wiernym:
kowie powiedaia / że postu nie trzeba wiernym / y podali przeciwne v-
nie poscić / przeciwko Bogu y pismu.
Chrystus P. Apostołowie tego / y wybrani / w kościelach kazali / y uczyli / tam
dłili / kościoły budować kazali / y podali: Heretykowie uczynili infa trā
o iest / kościoły psować / y co Bożego nie dawać: więc wynicowawszy
mentā / albo świętości / wstawy o nich czynić: ku ich zelżywości / iedni
radzy tylo dwoie / ich postanawiać. A przed sie także bezbożności /
mi rzeczami nazywać smicia / y świętymi wstawami. Co iako dobrze
niechay każdy pobożny Chrześcianin obaczy / co to są za wstawy ich / a
i wstawy starożytnego kościoła. Ale to zawsze bywa / kiedy to / co
o iest / ginie / tam musi nastąpić co złego iest. A kiedy dobrze sprawy by-
ganie / uż tam złe chwale otrzymać musia / taki syc stało v Herety-
a ślepotā ludzka to zawodzić przysięła: bo umilowali ludzie więcej
złego / niż to / co było dobrego. Ale czas syc nam wrócić do historyi.
Pilāt starym zwyczajem Żydowski chiał Chrysta Pana wybawić /
winnego / ale nie mógł nic przemóc / y owsem wietfse wzruszenie w lu-
z / że wolali wielkim krzykiem. Wkrzyżuy Chrysta / wypusc Barab-
o trzykroć Pilat / pilność y staranie czyni / niewinność Pana Chry-
sowe opowiedaiać: ale tym wietfse wolanie było: Wkrzyżuy go /
wkrzyżuy go. A chcąc ie iako kolwiek vblagać / a żeby
go od śmierci wybawił / dał go im
gwołi vbić.

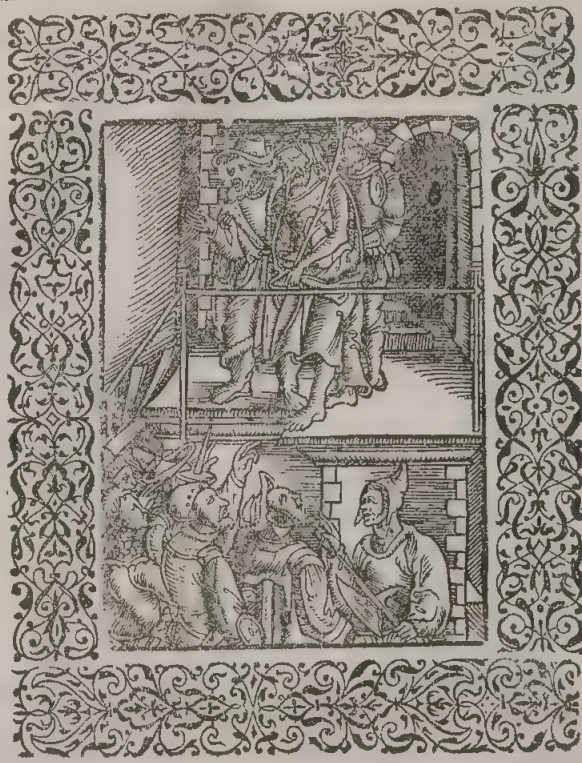
Edy Pilat wzięwszy Jezusa / vbić go. A Żołnierze wplóciły Korone z ciernia
go. Al Żołnierze wplóciły Korone z ciernia
oli na głowe tego / y odziali go w fiate pawto-
m / dawşy mu trzcinę w prawa reke. Potym
wystepowali kniemu y mówili: Bądź po-
zdrowion Królu Żydowski / y wycinali
mu policzki.

Królu niebieski / dla kogoż cięrpisz tak wielkie policzki /
y gestę: O niewinny Panie / dla kogożes tak zdieczony: Wdpo-
wieda tak Poroż zan: Na te wszystkie dolegliwości wydanem
iest / aby ludzie śmieszciami moimi byli vzdrowieni. Te policzki
były dawno przez Porożki opowiedżiane. Bo tak mówi Jeremi-
błagacemu syc licę swę / będzie syc vragania. Także y Michas. Be-

Isaie 53. versu 5.

Threno: 3. ver: 30.

Micha 3. ver. 1

Isaia 53. versu 8.

Psal: 72. ver. 14.

Psal: 34. ver. 15.

Psal: 37. versu 18.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Isaia 53. versu 2.

da być licę Sedzięgo Izraelskiego. A Izaiasz tak mówi / w osobie Oycy
bieżkiego : Dla złości ludu moiego zbilem go.

Dal biczować Pilat Páná Chrystusa niewinnie / aby sye wypelnily
Dawida Proročka / które mówił w osobie Páná Chrystusowey : Bylem bi-
wan cały dzień od nich / bo sye zgromadzily na mnie trapienia / a iam go
był ku biczowaniu : boleść moja była przed mnemi oczyma.

U biczowali tedy Páná niewinnego / ale na tym mało mieli żołnie-
chac sye zachować narodowi Żydowskiemu / y onym przetożonym ich /
siećioraka krzywda / nad rozkazanie Pilatowo Páná wkrzywdzili.

Naprzód zebrali do niego wszystkie Orde gminy pospolitęgo : cześ-
by sye dziwowali / co mu czynić mieli : cześcia też / aby mu złość wyrząd-
Druza krzywde / że go zwlekli z tego odzienia.

Trzecia / oblekli go w czerwona śacie na posmięwisko / y na poża-
iako by on hárda myśla / przywłaszczał sobie Królestwo . Bo naprzód w
lę śacie był posmięwan / w która go obleczone y Heroda : A potem w
woney w Ratuszu Jerozolimskim.

Czwarta mu krzywde uczynili / bo korone cierniowa włożyli na gł-
tego / która zranili głowę wszystkie jego : a na wietśe posmięwisko wym-

Piąta krzywde / iż mu dali miasto Sceptrum Królewskiego trz-
reke. Nie dosyć na tym mając :

Szósta krzywde natrząsania z niego / iemu uczynili. Bo przykle-
iac na iedno kolano / y posmięwając sye wolali : Bądź pozdrowion Kr-
Żydowski : prawys teraz Król / w czerwonej śacie : masz korone / masz y
ptum : czego sye chciało / otóż masz. Ale żeby sye to dało znać / iak-
cie wkoronowali / tak cie bedziem mieć we czci.

Przeto go siódma krzywda wkrzywdzili / kiedy go wplwáli / y policz-
li / tak że nie miał ani krasy / ani piękności : nie było nacz pozyszcć : bo
wzgárdzona twarz jego / y niemieli go sobie nżacz.

smę krzywdę / y boleść PAnu wielką czynili / kiedy go w głowę iego
asietka trzęcina bili / w one twarde korony / y ostrą : a tak głowę PAnską /
w ciemnym barzo obrażili.

ziewiata / kiedy go posmięwali znowu bęąc.
ziesiata / a ostatnia / gdy go zwlekli z onę czerwony fąty / a oblekli go
v ono iego odzienię. Tak go wkrzywdzili / y wposmięwali / zno-
w Płatowi oddali / którzy znowu wyznawali iego niewinność / wskazał go
a wóz Żydów / w koronie ciemnej / y w Pawkocznym odzieniu / y rzę-
kili :

Oto człowiek.

Dwie rzeczy razem złączył Płat. Naprzód wydał świadectwo o
im iety swemi / że niewinien. A potem już tak znedzonego / strapionego / v-
ieznanego / zeznanego / ciemniem wkoronowanego / wskazał : aby do lutości
obużył / onę okrutną Żydowską przelożoną / y z onym gminem ludzi / którzy
wagali śmierci Chrystusowej. Właśnie iakoby im rzękl : Już nasyćcie złość
waszą / mięćcie w tym dosyć / żem gwoździ wam / acz niewinnego dał vbiezo-
wać / tak pokłaradzić / że wstytek krwi opłynął : a to od głowy / aż do st-
op / wstytek zbity. Przeto iesli macie ludzkości co w sobie / iesli iest w was na-
czekać / z którego sye sczyćcie / smiluyćcie sye nad tak człowiekiem ned-
zy / y wtrapionym / a już mu o gardło nie foldaycie : bo widźcie że ius-
tyfikan. Ale to nie nie pomogło / bo których sye spodziwał tym spo-
sobem vsmierzyć / y do miłosierdzia przywieść / więcej ie zatusyl. Bo skoro
wyrzeli Biskupowie / y słudzy ich / krzyżeli wielkim głosem :

Wkrzyżuj / wkrzyżuj go.

Dwa króć wołali wkrzyżuj / aby tym wieści vporu swóy pokazali / y
sy wypelwostną chęć / aby był zamordowan. Iakoby rzekli : Zgladz go / abowiem.
wócy : Był nam nan patrzyć : y tak iako Dawid powiedział : Rozdarli nan vsta-
piema / a i wócy / iako Lew łapał zęcy y rzeżacy. A nie tylo Biskupi krzyżeli / ale y slu-
dzy. bo Biskupi z nienawisć / a słudzy z pochłébstwá / aby sye swym Pa-
máto miłostom podobali : Iako to wiec y po dziś rado bywa / że słudzy we złych rze-
przelozonych / Pánom sye przypodobac chcą / tóž czynia co y Pánowie : Pánstie złe
krzyżeli. iostki chwala / y tak wespół z Pány gniem Boży / na sobie odnośa.
spolitego : Lecy Płat chcą być próżni niesprawiedliwego Sedu / na ich krzyżeli-
mu złość wócy / tak odpowiada :

Sapien. 2. ver. 17.
Psal. 21. versu 14.

Wmicięsz go wy / wkrzyżuyćie / bo ia w nim nie
náyduie przyczyny.

To iest wedle Rzymskich praw / nie widze dla czego bych go wkrzy-
żować miał : gdym tego niewinnym nie zwykł czynić. Ale iednak / y tu Pi-
at ładził drogi / dobrego Sedzię : bo bacząc niewinność Chrystusowej /
máto wypuszczenia iego wolnym / nie o wkrzyżowaniu mówić : Miał mó-
wić Wypuscćie go / iako niewinnego : albo ia go wypuscze : a nie miał mó-
wić wkrzyżuyćie go : gdyż żaden tego czynić nie ma / czego mu sye czynić nie
jodi : A Sedziemu niesprawiedliwie sedzić nie godzi sye : Tedy y Pilato-
wi / óž sye nie godziło. Wszakże iednak więcej litości náyduie sye w Pilacie /
któž czynił przeciw Pánu Chrystusowi / a niż w onych zatkamiatych Żydow-
skich Biskupách / y przelożonych / którzy bez miary foldniac / aby był wydan
na śmierć / wołali temi słowy :

W Zakon mamy : A według Zakonu ma

vmržeť / ábowiem Synem Božym sye czynil.

Leuit 24. ver: 16.

Juž sye včítáa do Zákonu / chcac to pokázac / že dobrým umyslem na sobě zbrojili / powiedáac: Jesli nie zgrzešyl przeciwko Cěsarstwu / á nie dla czego go rozumieš byc niewinnym: Tedy powiedamy / že grzeš / przeciwko Zákonowi nášemu: á Zákon náš / iest Zákon Boží: Otóż przeciwko Božemu Zákonowi / w tym že blužnil przeciwko Bogu á na Zákon blužniercé / zabijác każe: on sye Synem Božym czynil / rowny Bogu / przeto blužniercé iest godzien / ábys go vkrzyžował.

Átoby taki byl / kterýby sye czynil onym własnym Bogá Oycá Synem / á nie bylby im / rzecz perwona / žeby byl godzien smierci iáko blužniercé. Ale Pan Chřstus nie czynil sye / ale byl iřtote y prawdywíe własnym Synem Božym z náture Oycowské / tedy nieprzynáležáto nan blužnierstwo / sye Synem Božym byc / nie tylo powiedal / ale wielkimi cudami pokázal. Otóż fałšywie nan kládli blužniersti występ / bo od niego byl Pan w en.

Lecz Pilat gdy vřlyřal wzmiánke SAná Božého zleť sye: b iřtote Poganinem / á síla Bogów byc wierzyl / obawal sye by to nie křtorego Bogá Poganistiego Syn. Bal sye tedy / áby nie tylo przeciw človieřkowi / ewangelnému co wystapil / ale též przeciwko Božemu Synowi: Gdýž z Pog. iřtote baieć náuczyl sye byl tego / že Bogowie z bíalými glowámi pospolitě se pľodžili ná swiát SAný sobie podobné / ale nie we wřytřim rowné. Otóż Pilat gdy vřlyřal te rzecz nowá / že sye Synem Božym czynil / widzieť též / go wielkú řtrómnosť / y čierplivosť / wřat nieznosných meťách: Sly al po wážené iego odpowiedi ná wřytře: widžial řtátecznosť / y niewinnosť / rozumial go byc náđ ludiř: przeto láčno temu wwierzył / že / z licyby on / go Bogów Poganistich křtorego / Synem byl: y przeto wřiedl z nowu / á tusa / y dčial sye dowiedzieť řtádby byl: O co go z pilnosća pyťal / á go / áby o rodzie iego sye dowiedžial. Ale Pan niechčial mu ná to ná dowiedzieť: gdýž to nan bylo trudno wiedzieť řód Chřstusów / nie tyl wřiedl Bostwa / ale též y wedle čialá. Otóż niechčial sye Pan wřad z nim wřiedzac to / žeby byl rozmowa z nim mály pożyteľ wřynil: y przeto náł to sobie Pilat zá křzywde od niego / táľ rozumieac / že mu to ná wřgánie / nil / iř z nim mřwíc niechčial. A przeto do niego mřwil:

Nie mřwiř do mnie: Nie wieř že mam moc čiebie vřkřýžowác / y mam moc wřypuřć čie

Juž tu Pilat pokázue hárdość swá w tym / iř powiedžial: to mřcy iego bylo / y potepić / y wřybáwíc go. Ano Sedžia nie ma dáľř mřcy / wedle řprawiedliwosći / iedno winného křáac / á niewinného wřylwěć. Otóż zla to moc táka w Sedžim / czynić wedle swego dčenia / á prz iřtote řprawiedliwosći wřadžeř swoieř wřýwác. O co tákich časów džiřie řdž křtoreř wřadžeř wředdu swego wřýwáa / wedle swego dčenia / nie wedl řprawiedliwosći: tácy máia pámietać ná ono nápomínánie Dawida Pľaká: Spráwiedliwie řadžeie Synowie ludyř.

Ále przypátrežmy sye iáko ná te hárda powieř Pilatowe / Pan dčie wřiedac raczy:

Nie miałby mřcy przeciwko mnie řadnéř / by: nie byla daná žwieržchu. A przetož ten křtoreř mi to čie wřydat wřieřřř grzeř ma.

řsal: 57. versu 2.

Niektřřy táľ wř křádaia / že z Božego přepuřęenia Pilat miał mieć náđ pánem moc čiemnosći / y mřcy řžatánsť / o křtoreř pan přerwěř mřwřl Žydom: godžina to iest wřář / y moc čiemnosći / Luc: 22. ver: 53.

I Jakoby Pan rzekł: Nie wiem dla czego masz sye buczyć z mocy/ y z
dziej/ kćora masz nademną: gdyż twoia moc iest od inšey zwiérzchności/
st od Cěsarza/ kćory cie tu Stárosta postanowił. Sa też niektórzy/
zy rozumieć/ iż Pan Chřstus te moc kćora Pilat miał/ że ia miał z nie-
a iż ia z nieba miał/ miał iey sprawiedliwie używać/ a nikomu gvoli nie
ic: Bo gđzie niesprawiedliwie osadziš/ y Cěsarzowi kćorego miysce trzy-
š/ obelżenie uczyniš: y pomiste Boža na sye przywiedzieš. Ale oni wiet-
pomiste Boža poznaią/ kćorzy mie tobie wydali: bo wietšy grzech uczy-
a niż ty.

Bylí niektórzy medicy swiata tego/ kćorzy powiedali być rowné grze-
Ale sye też náyduia/ y náydownali Heretykowie/ kćorzy tegóž uczą/ y v-
Ich te wšytké nauke Pan Chřstus tu wniwecz obraca/ gdy rozdziat
zy grzechy czyni/ być ieden wietšy/ a drugi mneyšy. Ale o tym pisali-
na inšych miyscach postylle: Přeto co daley Jan Swiety piše w 4is-
cy obaczmy.

Powieda Jan Swiety/ iż wšelákim sposobem starał sye Pilat/ aby go
ušet / z zezwoleniem Żydowskim/ bo bez przyzwolenia ich/ obawal sye
uczynie: przodkiem/ aby na sye nienawisć / y nieprzyiaźni Żydowskéy
rozwiódł/ y w miyscie iakégo zaburzenia/ od pospolitégo człowieká me-
ušyl. Baczylí to Żydowie/ že chue byla Pilatowa do tego/ aby go byl
ušet: přystápiło bylo též do tego/ že Žoná iego poslala do niego/ aby
uymal sye od osadzenia Chřstusa/ iáto człowieká sprawiedliwego/ powie-
e že mala wielké přenagabanie w nocy dla niego. Ocož byl wcišmo-
Pilat ná vmysle swym/ rozumieć/ že y Žoná iego nie darmo dla niego
biála/ y wiedział go być niewinnym: chćal go tedy wypuścić/ y šukal do
rozmaitych přyczyn. Co gdy obaczylí Ksiazetá Káptánštie/ že w po-
nie šly ich škargi/ kćoré czynili nani/ o zgwalcenie Žakonu přez bluzněr-
o/ o škáženie ich nauki/ y Cerymoniy/ o wzrušanie ludu/ poczewšy od Gá-
y/ až do Jeruzalem/ iuž iednéy winy vřawšy sye/ mocnie go ná winili/
a iuž y Pilatá zemdlili/ y do wšytkégo předsiewštiecia przywiedli/ že to
ušet/ co oni chćeli. Jeli tedy mřowić do niego:

Ešli tego wypuściš/ nie iesteš přypiacielem Cě-
sarzowi/ bo každý kćory sye Królem czyni/ přeci-
wia sye Cěsarzowi.

Témi slovy iuž zwatili Pilatá/ kćory we wšytkim přezstrěgal sta-
u/ y pánowania Cěsarštiego. Boiać sye tedy/ aby w czym nie byl o-
on Májestat Cěsarštie/ a on zá tym žeby nie byl oškaržon: gdy ušlyšal tá-
nowe/ wywiódł ná dwř: Pána Jezusa/ ná miysce wyšoké/ kćoré bylo
e domu Płatowégo zbudowane/ iáko by iákí ganek/ aby tácněy od
štych byl widžian/ y slova Płatowé/ kćoré miał mřowić/ aby byly od
štych šlyšané. Tám tedy

Siadł ná stolcu sadowym/ ná onym to miyscu
re zwano Eichoštrotos/ a po Żydowsku Gáb-
á. Al bylo gotowanie Wielkonocné iáko by o
šostey godzinie.

Máreš S. w káp. 15. v. 25. piše třeciež godzinie/ a Jan S. w káp.
14. šosta. Widži sye tu iáko by iáka różnosť miedzy Ewányelisty/ ale

*Stoici Philosophi
dixerunt omnia
peccata esse paria*

Beda.

Teophilakt powieida / że omylnością Pisarzy niewmiecietnych / w M^{at} świętego napisano czwarta godzina / miasto śóstey. A Augustyn święty te różność zgadza mówiąc : Dwoiakié było wkrzyżowanie Pána Chrystu. Jedno było ięzykiem Żydowskim / gdy wołali wkrzyżuy wkrzyżuy / a to s^{ye} czelo godziny trzeciéy na dzień. Drugie było rekomá Pogańskimi / przez dzenie Pilatowo / a to było godziny śóstey. Tiektrzy zaśie Doktoro^u tak to zgadzają w Żydów / w rozdziale dnia godzina trzecia trwała aż do śtey / iáto śóstá / aż do dziewiatéy : tedy cokolwiek s^{ye} działo między godzi trzecią / działo s^{ye} w dokonczeniu godziny trzeciéy / a w poczeću godziny śtey. A iż to była Wigilia iedná té trzy godziny / a Chrystusów sad / przez wszystkie Wigilia trzech godzin trwał : przeto Marek święty wypisał te s^{ye} we być / na zesću godziny trzeciéy : a Jan święty zaśie skutek iey wypis na przyściu godziny śóstey. Bo Żydowie na cztery Wigilie / to iest czysci / rozdzielali dzień.

Pierwsza kładli od switania / do godziny trzeciéy.

Wtóra od godziny trzeciéy / do godziny śóstey. A ten wszytek czas na no godziną trzecią.

Trzecia od godziny śóstey / do godziny dziewiatéy : a zwano iá godzi śóstá / iż s^{ye} od śóstey poczynala.

Czwarta od godziny dziewiatéy / aż do zascia słońcá / zwano iá tákże dzina dziewiatá. Jasnie taki rozdział dnia Żydowskiego Pan Chrystus kázować raczy / w onéy przypowieści / o robotnikách wezwanych do wini^u V Mattheusa świętego we dwudziestym Capitulum. Tych Doktorów tentia zda mi s^{ye} naprawdźiwsza być / y nasnadniysza do pogodzenia Ew^{an}gelistów świętych : awszakże wolny śanie w téy mierze wyrozumienia káz^u mu zostawuie.

Siedząc tedy na onéy kámiennéy skolicy / a widząc że swoiemi om^omi nie nie pomagat Pánu Chrystusowi / y owšem wiecéy zámieśńania c^zy^u Wziawszy wody / wymyl sobie rece przed ludem / mówiąc :

**Niewinieniem iá krwie oto tego sprawiedliwego
w^o byżycie.**

Nie tylo słowy / ale y zwierchnią cerymonią / chce Żydy odwieść okrucieństwa / a sam niewinnym s^{ye} uczynić / śmierci y przelania krwie Chrystusa sprawiedliwego : ale nie omyciem wody to uczynić miał : bo s^{ye} w^o winnym być pokazał wiecéy / że dawając świadectwo niewinności / Dec^o przeciwko niewinnemu uczynił / sam w tym winien zostaw^o / niewinno Pánstiey sstał s^{ye} świadkiem. Ale oni na to odpowiedzieli :

Krew tego ná nas / y ná náše Syny.

Nie przá tego / aby krew Pána Chrystusa niemiała być niewinn^o sprawiedliwa / iáto Pilat wyznał : ale aby co rychléy sprawili przedsięw^o swé / a Pilatá do tego spiesniemy^u uczynili / zeymuiz z niego pomste^u nia niewinnéy krwie Pána Chrystusowey / a biora iá ná sie / y ná potom^o swé. Która to pomste / téy niewinnéy krwie / srodze dosyc odniesli ná on^o kiedy Rzymianie królestwo ich y Jeruzalem spustoszyli / y trzydziści Ży^u za ieden stébrny przedawali / y wielka liczba ich zámordowali. Trwa iest^o do tego času / y trwać będzie w narodzie Żydowskim pomsta téy niewinn^o krwie : bo nemá żadnéj narodu ná świecie / któraby s^{ye} Żydy hydzić mem^o ácz ieden wiecéy / drugi mniéy : przedsie iedná Żyd żaden / w nikogo nie^o doskonałéy przyiązni : a czyni to niewinnie przelana krew Pána Chrystusa^u dla której omierzli wszytkiemu światu.

Matt: 20. versu 1.
3. 5. 6.

Gdy t

Jeſuſa obiczowanego dał im aby był wkrzyżowany.

Wydan tedy Pan Jeſus żołnierzom uż na śmierć krzyżową/ Którzy

go/zwlekli go z purpury/albo z pawłoki/ y oblekli go w iego odzie-

Może każdy baczny to obaczyć/ ieſli Pan Chryſtus na śmierć ieſzcze

osadzony/ tak wielkie bicia/ wrągania/ policzkowania/ y poſyſkowania

Coż rozumieſz/ kiedy uż był na śmierć osadzony/ iakiey tam roſkoſy

Kiego targania/ y iakiego nagrawania? Zwlekli go tedy z onego o-

które było do ran Pańſkich przywrzalo: co bez wiel-

aby go uż każdy znał/ że

in go ale onego Jeſuſa/ który ſye czynił Synem Bożym/ y Królem ży-

in wiedli na śmierć/ na ono mieſce gdzie złoſynice trącono.

Oywiódfy tedy z Ratusia Chryſtuſa Pana/ wlożyli nani drzewo krzyżo-

jak ſobie muſiał nieść Krzyż aż na ono mieſce/które zwano Golgotą/

ieſtrupia głowa. Lecz iż niemiął z to uż mocy Pan Chryſtus/ iako czło-

ity/ y barzo ſtrapiiony/ nie mógł dalej krzyża nieść/ iedno od domu Pi-

tonego/ aż do brzozy/ która zwano Portą vetus/ to ieſt/ ſtara brzoza: A

o miſta wyſedł/ żołnierze oni/ wchwyli Symona Cirenaiſkiego/ idąc

go/ wſi/ y przymuſili go aby noſił krzyż iego/ y wlożyli nani krzyż. Który

na Golgotę/ to ieſt/ na ono mieſce gdzie go wkrzyżowali. Wielkoſć

wypisuią być na pietnaſcie ſtóp na dłuż/ przeto lekki być nie mógł/

był wielki był.

aby tak P. Chryſtuſa wiedli/ ſła tłuſzcza wielka ludu/ y niewiaſt za nim/

ieſtzy dla tego aby go wódzili wkrzyżowanego/ y wieſyli ſye z takię śmier-

ieſt iakiey pragneli: Niewiaſtki lutoſciwoſe były niż inſy/ przeto ſie płaz-

ieſt żaluiac vtrapienia wielkiego/ y śmierci przyſtę ciężkiey Pańſkiey:

Pan mówił do nich/ aby nie płakały nani/ ale żeby płakały na ſie y Sy-

nie: gdyż iego śmierć niewinna miała być wielką pomſtą/ nie tylo nad-

mi/ ale też y nad Synmi ich/ iako o tym ſerżey ieſt napisano w hiſtorycy

ieſt Pańſkiey.

Moſi tedy Pan Krzyż na ſobie póti mógł na ſwa śmierć/ tak iako nie-

ieſtzy dla tego aby go wódzili wkrzyżowanego/ y wieſyli ſye z takię śmier-

ieſt iakiey pragneli: Niewiaſtki lutoſciwoſe były niż inſy/ przeto ſie płaz-

ieſt żaluiac vtrapienia wielkiego/ y śmierci przyſtę ciężkiey Pańſkiey:

Pan mówił do nich/ aby nie płakały nani/ ale żeby płakały na ſie y Sy-

nie: gdyż iego śmierć niewinna miała być wielką pomſtą/ nie tylo nad-

mi/ ale też y nad Synmi ich/ iako o tym ſerżey ieſt napisano w hiſtorycy

ieſt Pańſkiey.

Hieronymus.

Genef. 22. ver. 6.

Al tedy przywiedli Chryſtuſa Pana na
mieſce Enſen gór: tamże go wkrzyżowali/
napiomſy go pierwey winem z jótcia
zmieſzanym.

Orá tá gdzie niewinny pan za nas winné wkrzyżowan ieſt/
była oſragła/ na kſtalt wierzchu głowy człowieczey: Orygenes
piſe/ że tam Chryſtus ieſt wkrzyżowan/ gdzie Iadam nas wſyż-
kich oyciéc ieſt pochowan. Już ſye tu oné ſłowa wypelnity Iſaiaſ-

T t uij

ſá/ że

Theophilaſtus,
Hieronymus in E-
piſtola ad Mar-
cellum, et in Epi-
ſtolam ad Ephēſi-

Isaie 53. versu 7.
Caluaria appella-
tur, quod ibi sit
antiqui hominis
Caluaria condita,
vt secundus Adā,
primi Adam iacē-
tis peccata dilue-
ret sanguine de
cruce stillante.
Ioa. 3. versu 14.
*Psalm: 21. ver: 17.

Isaie 53. versu 12.

śa/ że iako Owca na zabicie był wiedzion/ iako baranek cichy/ Którędy
na ofiarę.

Wkrzyżowan iest Pan/ bo tak było figura przeznaczono przez zawieszon-
go wezła na puszczy/ iako sam Pan raczył o tym świadczyc do Tłukod-
oną figurą znaczyła to/ że Christus miał być na krzyżu zawieszon.
naś pierwszy Jadam przez dzierwo wpadł w grzech: Wtóry Jadam Ch-
Pan/ przez dzierwo / mekę y śmierć swoia zglądził tenże grzech. L-
wszystkim Proroctwa sę miały iścić.

Wkrzyżowan iest Pan / przebito gwóźdźmi nogi y rece iego / przytł-
go do krzyża/ aby sę wypełniło Proroctwo Dawidowe: * Skłóli rece
nogi moie/ a wszystkie kości me mnie policzyli.

Miedzy dwiema lotry wkrzyżowan / y w tym sę Proroctwo wyp-
Jzaiasza Proroka mówiącego: Ze zloczyncami policzon iest. A acz-
rzeczy nie opuścili Żydowie/ co przynależało do zelżywości Pánstwiey/ i-
rozumieć że sę do sętości pomścili nad nim/ przed się iednak to czynił
ciw niemu / o czym dawno Prorocy byli prorołowali.

Tak tedy gdy go wkrzyżowali/ Pilat na wżgárdę wietśa iego/ na-
dla czego by był wkrzyżowan / Którego napisu te słowa były napisane
kim pismem/ Żydowskim/ Gręckim/ y Łaciniśkim:

Jezus Nazaráński / Król Żydowski.

Ten Tytuł zawiesił dla dwu przyczyn.

Pierwsza aby mu kto potym / o niesprawiedliwe osadzenie Ch-
czego nie mówił/ przeto w napisie w tym dał znać/ że go o to na śmier-
dził/ iż sę Królem czynił.

Druga przyczyna/ dla której to uczynił/ była ta wżgárdá Żydowski-
to była wielka sromota Żydom/ iż im to napisano/ iakoby ich Król mi-
zawieszon na krzyżu. A przeto to obrażiło Żydw/y pragneli tego po Pu-

yl ten napis odmieniony : ale tego otrzymać nie mogli / ábowiem nie
ydowskim Królem / ále Królem Królów ná świecie byl : przeto słusnie
em Królewskim vmrzec miał.

dy sye tedy uż tak stało / że Chrystus Pan náś przybity ná krzyżu byl /
sion ná tymże krzyżu / y między dwiema lotry postawion : Oni żoł-
co wkrzyżowali Paná / powieda Zistoria :

eli odzienie iego / y bezpynili czterzy części / 2c.

Stad sye pokazuje : że Chrystus Pan nágo zawieszon byl ná krzyżu :
in nie mogło być / áby sye Proroctwo nie wypełniło / które Dawid pro-
at dawno przedtym temi słowy : Rozdzielili między sie odzienia moie.
użnia wszytke wtkana nie dzielać ię / miotali los / y to Dawid proro-
ówiá : A o odzienie moie rzucali los. Doktorowie rozumieja przez te
e Pánstka / nie byta ále tkana / Kościół powszechny Chrzesciánstki : ná
sye kusili okrutnicy / hereticy aby go rozdzielili / jedná on w po-
rosći swę w cale trwa.

powieda Euthymius / że tá sukienka rełomá Błogosławionéy Pánny
Máryey byla robiona.

dy tedy żołnierze tak sye odzieniem pánstkim podzielali / inszy Żydowie
tam byli / chodząc mimo wkrzyżowanego / chwiali głowami swymi / ná-
siac sye z niego / bluźniac go / y woláiąc náń : Ach ach / który káził Ro-
żoży / á trzeciego dnia gi zas buduię / zbaw sye sam : ieslis Syn Boży
krzyża / á wwierzymyć. To prosty lud takie posmięwistá czynil. A
igá zasie Káptánstkie zosobná / z stárszymi ydowskimi mówili : Inśe
ty cichy / którtuś / á siebie samęgo zbawic nie może. eccet. Jáko iest nápisano uż w
tych.

ono przez zám- ewnie być był chciał / onáz moca która inśe zbawiał / y sam siebieby
czyć do Nikod- wit. Ale że niechciał / bo tego potrzebowało zbawienie náśe / przeto
u zawieszon. nięwistá ciępliwie znosil : á nie tylo nátrząsania y táńania / od Żydów
y Jadam / y od onęgo gminu ludzkiego / który pod krzyżem byl / ále téż táńali
inze grzech. ni kotrowie / którzy z nim wiśieli.

dy tedy Chrystus Pan czynil w tak wielkich mekách / y w tak wielkim
rec iego / per- gnu : Naprzód zá onę wszytki którzy go krzyżowali / posmięwali / prosi
e : Skłoli re- Bogá Oycá ná krzyżu zawieszony zá nimi / mówiac :

**u sye poczynáia słowá Páná Chrystuso-
wé, które mówił ná krzyżu : á to iest
piérwsze.**

że odpuscć im / ábowiem niewiedza co czynia.

Wypełnil tu Pan one náuke swa / która roztázał wiernym swym /
m przyiaciom swym wszytkiego dobręgo życzyli / y zá nie Pánu Bogu
mólili. Co uczyl / to sam iesci : aby sye prawdziwym náuczycielem poká-
siebie wszytkim wobec do téy uczynności przykład podał.

zuga przyczyna / dla częgo sye modlił zá krzyżowniki / y posmięwce
by ofiárę ciáá swęgo ná krzyżu Bogu Oycu ofiáruiac / pokázal sye
w swym Biskupem. Abowiem wrząd Biskupi wedle Páwla swiętego
: Ofiárowac zá ludu swęgo niewiádomosci. Otóz ten wrząd wypeł-

niájąc iáko

Psal: 21. versu 19.

Matt: 5. ver: 44.

Luca 6. versu 27.

Hebra: 9. ver: 7.

Ibidem versu 12.

1. Cor: 2. versu 8.

Acto: 3. ver: 17.

Acto: 2. ver: 41.

Cap: 4. ver: 4.

Acto: 7. ver: 6.

Matt: 18. ver: 35.

niając iako prawdziwy Biskup który przez krew swoje przelana / niech
do świątnice Oycowskiego miłosierdzia : poczał już ofiarować modli-
wą za niewiadosć Żydowską.

Trzecia przyczyna iego modlenia/ieśt ta/ aby pokazał dla czego
żu był zawieszon : abowiem dla tego/ aby był przyczynica/ y iednacz-
snych ludzi/do Boga Oycy. A przeto zaraz na krzyżu / za grzeszne p-
modlić.

¶ Wyznawa Pan Christus ich niewiadosć/y przeto im o odp-
prosi. Tote iednak y Pawel swiety o nich wyznał/gdy mówił: By b-
li/nigdyby byli Pana chwały nie wkrzyżowali. Także y Piotr swiety
Wiem iżście przez niewiadosć uczynili/iako y przetożeni waszy. Nie-
domosć tu rozumiey w tym/że oni niewiedzieli/ aby Chrystus był
wym Synem Bożym. A iż ta niewiadosć z niedowiarstwa sła/
wierzyć niechcieli/aby Christus Pan był Synem Bożym/ widząc cu-
kie/y słysząc naukę: przeto z strony niedowiarstwa/winni panu Bogu
y dla tego Syna Bożego wkrzyżowali. Niewiedzieli/ iednak przed-
zgrzeszyli/abowiem prawdzie nie wierzyli.

¶ Aleby pytał. Cóż za pożytek ta modlitwa Christusowa/ że dom v
Pożytek pierwszy ten uczynił/ że Bog Oyciec nie zarzucał w fyle-
rodu Żydowskiego/od poznania syna swego iednorożonego. Bo
postolście świadczy/ że na kazanie Piotra swietego wiele tysięcy Ży-
nawróciło/y za swóy grzech żałowało.

Drugi pożytek/ że im przedłużona była pomsta/ do czterdzięci
sye w pamietali. Bo aż we czterdzięci lat/po Christusowym wniebo-
niu/przysła od Rzymianów spustoszenie Żydowskie. Co iednak spr-
modlitwa Pana Christusowa.

¶ Znać którzy byli ze szkoły Christusowej/bo im było nie ciężko przy-
Pana Christusowym/nie tylko odpuszczając nieprzyjaćiom winy / ale
nie sye Panu Bogu modlić. Taki był Szczepan swiety/ iako dzie-
skie świadczy. Taki y Jakub swiety mniejszy/ który temż słowy/za-
wniki swe Pana Boga prosił/ iako y Mistrz iego Jezus Christus.
nam one słowa pańskie mają brzmieć w vsach : iż iako my winoway-
szym/winy ich odpuszczając będziemy/tak nam Pan Bóg.

Drugie słowá na krzyżu Pána Chrystu- wé, były do Lotra na prawey stron- iego wiszacego.

Abowiem ieden z onych lotrów/który pierwszy bluznił Pana/wpe-
sye/y wyznał drugiego bamiac winność/dla której sprawiedliwie ci-
Wyznał zaśie/ y niewinność meki Pańskie/ że nic złego nigdy nie uczyni-
mówił do Pana : Panie pamiętaj na mie/ gdy przyjdzieś do królestwa
go. A Pan Jezus tak mu odpowiedział:

**Zaprawdę mówię ci/ dziś zemna będzieś
w Kráiu.**

¶ Dziwna odmiana stała sye w tym złoczyńcy/a predka : bo
stał sye wnet dobry/y pierwsze swoje bluznierstwo zataił wyznaniem
żiwym : w którym cztery rzeczy uczynił.

Tapirod towarzysza sfukał.

Dotym sam siebie obwinił iż był lotr.

Do trzeciej / Chrystusa Pana niewinność wyznał: y to iest ostateczne
sweztwo na krzyżu niewinności Pańskiej.

Do czwartej / Chrystusa Pana nie tego świata królem / ale innego świata
wyznał. Ale o tym królestwie / które sę poczyna po śmierci / nigdy przed-

nie słychał. A trudno królestwo tego świata / Chrystusowi miał przypiso-

wać / widział bliższyh tego zeszć z tego świata przez śmierć: trudno też

na świecie co miał obiecywać / który krótki żywot swój baczył. Otoż

sę pokazuje / że wierzył potym żywocie / inny żywot być w Królestwie

tem: którego żywota / y którego Królestwa / Chrystusa być wyznawał

1. A aby tego Królestwa był uczestnikiem / o to pilnie prosi.

był podobno przyczyn / które przywiodły tego lotra do takiego wy-

stąpienia: Bo słyszał przedtym o cudach Pańskich: słyszał / y o nauce tego: nie

był taina / y sława dobra tego. Widział nad to / w wielkich tego bole-

stach / y mece / wielką cihość / niewymowną cierpliwosć / y wielką pokorę.

W tenmu sę wszystkim przypatrzysz / ono co słyszał o nim / wspomnie-

wał w sercu swym to wważać. Do czego przystąpiło wspomnienie Chry-

stusa / którego nie taina było serce ię / za którym wspomnieniem / y przez

światłego posileniem / stał sę z lotra mecznikiem / z grzesznego spra-

wy / z syna Batańskiego / synem Chrystusowym. Przeto Pan wiecę

prosił: bo on go prosi / aby go niezapominał w Królestwie

tem / a Pan mu zaraz obiecywał z sobą bytnosć w Raju.

W czym tu PAN pokazał sę być dawca grzesznym ludziem Króles-

twego. A który pierwey ze mdłości człowieczeństwa / iako prawy czło-

wiek / prosi Boga / aby odpuszczył jego winowaycom. Ten zaś iako

Bóg lotrowi grzechy odpuszcza / y Królestwo rajske mu daie.

Przypatrz sę może każdy / iaką wielką moc ma pokuta wiernych Pa-

ni / Chrystusowych / y od grzechów upamiętanie / gdy te dwie rzeczy / wiara / a

pokuta / lotrowi / y odpuszczenie grzechów / y Rajske Królestwo w pana otrzy-

ma. Przeto niech sę przypatrze oni nauczyciele / którzy pokute zgładzają / i

dobrze czynią: gdyż pokuta każdego człowieka wiernego / iest tak panu

godziwieczna / że y plagi / które nagotnie dla pomsty / od pokutujących ode-

bra / grzechy w łasce ie swoje przytawia / im odpuszcza.

To też miejsce słów Chrystusowych pokazuje / że dusze po śmierci żywa

ją / Chryścjanów / z Panem Chrystusem: iako dusza tego to / który był

1. A z tych wedle wyroku Pańskiego / tam żywa gdzie sę im źle dzieie.

mesmy dostatecznie pisali w wykładzie Ewangelic / o Bogaczu / y L

zecie słowa Pana Christusowe na krzy-
zu były, do Matki iego.

bowiem gdy wyrzał wedle krzyża smetną matkę swoie / y siostrę matki
swoie / Marię Kleopę / y Marię Magdalene. Wyrzał też y zwoleńka któ-

go / Janę świętego Ewangeliste / iak mowić z krzyża do
swoiey.

Wziasto / oto syn twój. Dotym rzekł do zwole-
nika. Oto matka twoja.

Tuc zápo

¶ Nie zapomniat Pan / w onych swoich okrutnych boleściach /
ciałey matki swojej / przeto pocieszył ją : zlecając ją / y pracząc o nię / zwol-
ni którego milował. Tu taeno każdy obaczyć może / że Matka Panna
wszystkley mece syna swego / była : y kiedyby to kto wważyć w siebie /
zażal / y smutek oną cierpiał / patrząc na rozliczne mordowania syna
patrząc / kiedy go gwoździł na krzyż przybijano / y potem już na krzy-
ż wiszonego : obaczyłby / iż tę matkę iedynego syna swego / nie ledą za-
da smutek / y nie ledą żalosc była. A pewna to rzecz iest / że ona od
Pana syna swego / była w tym przedtym / y przestrzeżoną / y nauczoną
miał Chrystus cierpieć / y tak przysć do chwały swęy / y takim sposobem
steć naród ludzki odkupić. Bo gdzieby była tego nie wiedziała / y o t-
statecznie nie była nauczona / rzecz to niepodobna / aby całym zdrowiem
im / miała ten smutek była znosić. Matki to wiedza / co to za żal /
dziatki umieraia : albo iako wietrzy / kiedy iedyny syn umiera : y iako
żał iest / kiedy matka albo Oyciec / iedynego syna swego widzi / a on nie-
hanniebna y gwałtowna śmiercią z tego świata schodzi. Co rozumie-
ły y matkach / y rodzicach : To rozumieś o przeczystey Pannie Marii
matka była iedynego syna swego / ta go pierśiami swemi wychowała /
do Egiptu wzięła / ta rekoma swoimi zarabiała / ta go
dającego słowo Boże słuchala : ta na ię wszystkie meki / y rany patrza-
ostatek y pod krzyżem / na nago zawieszonę / żalosna patrzala. Pravi-
ta / bo nigdzie syna swego nie opuściła : ale tak czasu żywota / iako
śmierci / przy nim była / y iako mogła on sę starała.

Wcieli Dwolenicy / zaprzal sę Piotr : Samą matką ani sę wsty-
haniebnie zawieszonę syna / ani sę bó nieprzyjaciół syna swego R-
pląskich / starzy y żydowskich / gminu żydowskiego / posmięwów syna
go. A na ostatek nie obawia sę / iego mordowników. Stoi pod krzyżem
cha co mówią żydowie : patrzy / co czynia żołnierze / wszyscy ię przy-
żałosci / żaden tę nie cieży. A tu sę wypełniło proroctwo Symeona pa-
y kapłana / że nie tylko serce ię smutek / ale dusze ię / miecz boleści mia-
mknąć. Lecz ona przed się nie niestronniego w tym żalu / y smutku so-
poczęła. Uczciwie / y skromnie te boleści w sobie miała. Bo nie pi-
yelista / aby z żalu miała narzekać / krzyżować / y inś niestronnie
lu pokazywać / iako to w smutku zwykły niektórzy białogłowy czynić :
lo serdeczny żal cierpieć / wstydy panienści we wszystkich zachowała :
na swego zawieszenie frogie na krzyżu iego / wstydlivym żalem optaki-
o Jadamie Oycze nasz / nago w Raim zgrzeszył / nago za ten grze-
Boży Jadam wtóry nasz dosyć uczynił.

¶ O Jero matko náš /
fne / y smaczne tobie iablko było / gdyś go pożywała / tu zadržaniu na-
Lecz matka syna Bożego przeczysta panna gorzkim żalem / y smutkiem
przyplaciła / gdy syna swego srodze na krzyżu rościagnionę / za przy-
onę iablka widziela. Wdzieczna łodkość Jero w gorzki żal y b-
Marię sę Pannie obróciła.

¶ Stoi Panna z inszymi wyszły opisanymi pod krzyżem. Nafładuy-
proste. A iż niemożem wedle ciała cielesnie / nafładuymy sczerą pobożno-
Żaluymy z żalosna Matką Chrystusową / niewinnę meki / y śmierci Syna
Pana nášego : a z wkrzyżowanym Chrystusem ciała nášę od złości / od r-
sy tego świata / od lubieżności wśelakich / krzyżuymy : Chcemyli odnieś-
żytek z tę niewinnę meki Pana Jezu Chrysta.

¶ A iż inszy powyższy to pisali / że od Syna swego Chrysta Pana wie-
la / o takie mece iego przedtym niż sę sstała / łacnie to skąd obaczamy :
wiem ieli Pan Chrystus przed Dwoleniemi swemi często śmierć swą krzy-
ta

Luca 2. versu 35.

Galat. 5. ver: 24.

y posmięwista / wragania / y biczowanie opowiadał / przestrzegając ich
co z nim miało być. Daleko więcej przed matką swą powinien był
wiedzieć / y one o swej śmierci krzyżowej y o innych jego mekach przy-
prześć. Jakóż bez pochyby y powiedział / y przestrzegł. Lecz iż Apo-
stoli na one przestroge o mece Pánstiey nie nie pamiętali / y przeto czasu
ozbiegli sye / dawając Ewangelistowie przyczynę / że nierozumieli słów
ich. A iż matka Panna przeczysta / y przy mece była / y do końca stała
domniczka Syna swego została / przyczyna ta jest : że lepię w siebie
Syna swego wważała. Bo tak Ewangelistowie o nię powiedaia /
Mária zachowywała w sobie słowa Syna swego / wważając ie w sercu.
A przeto trwale przy Synie swym žal / y boleść cierpiała / wiedząc iż
ym o wszystkim.
Ale iż sye tu godzi przypominieć / iż Pan Chrustus / czasu ostatnię godzi-
noty / matki swej przez opiekuna opuścić nie raczył / że tę sprawę nie
uczynić raczył : Ale dał w tym nauce spólnej opatrności / dzieciom
ziców : a rodzicom do dzieci ich : aby z tego świata schodząc / o sobie
opatrność / żeby dziatki / iesli im Bóg da / czymby mogli opatrzyć
aby przed śmiercią opatrzyli. A także rodzice dziatki swe / żeby z do-
prawa spolecznie z tego świata schodzili.
Ale przypatrzy sye Pánstiey sprawie : Mária Pánnie matce swa / Pán-
anowi swietemu wmięrając zleca w opiekę / aby miasto Syna swego
Chrustusa / który czysta Pánną był / Pánnie Janá Swietego za Syna
Znać że Syn Boży Chrustus Pan takiego miłował / w takim sye ko-
tóry takim był iakim on sam. Czystosc Pániensta / miła była Pánu
sowi / bo sam Pánną był / miła mu była y w Janie swietym bo mu
swa Pánnę polecił / aby o nię praca / y staranie miał : Co y uczynił ;
wieda samże o tym / że ia wziął w swoje opiekunstwo / y w swoje pra-
cót na krótcie obaczyć może / w iakiey powadze czystosc Pániensta /
Pána Chrustusa. Co tu rzekna na to nieprzyjaciele Pánienstich czy-
hereticy / którzy Pánnę Bogu poslubionę / tak w żeńskię / iako y w
płci do gwałcenia czystosci przywodzą : powiedaia / że czystosc cho-
st rzecz niepodobna / y w Pána Boga zapłaty nie maiaca.
Iż tu Pan matkę swa niewiasta zowie / nie czyni tego / aby ona kiedy
stracić dziewictwo / a przeto niewiasta zostać : ale to czyni / względem
wiescię / której Pánną była. A też czystosc y Pánienstwo Pánnę
stę Maryię / nie w on czas miało sye pokazać / kiedy wszyscy Żydowie
dem Syna / z nię porożonego / za niewiastę ia mieli : Ale w on czas /
bez Duchá swietego miało sye światu wszystkim pokazać / iako sye
Syn w nię poczał / kto go zwiastował / czyia sprawa był poczęty w
ole : W ten czas sye dopiero miała pokazać czystosc przeczystego dziewi-
Pánnę Maryę. Ale dla czego Syn Boży Chrustus pan / Pánnę / a mat-
niewiastę nazywał. Pisalismy o tym dostatecznie w Niedziele wtóra
ch Kółach na one słowa Ewangeliey. Co mnie stoba niewiasto : A
tam tego / zamykając wykład tych słów Chrustá Pána do matki swej :
to tego potrzeba / aby Chrustus PÁN matkę swą Pánną miał zwać /
narodem Żydowskim : Abowiem oni niewiedzieli / iakim sposobem ona
była / a matka będąc / pánienstwa niestraciła. Bo gdzieby Chrustus
ata Pánną Synem ię będąc / więcejby to ię było ku zelżywości / niż
przećiwosci : czas to potym miał pokazać / iako ona / która niewiasta
Pánną przeczystą była / y pánienstwa dla porożenia nie straciła. Co
wszystkiemu światu iasnie pokazało / tak / że o Pánienstwie czystym Pán-
Maryę / nie tylko Chrzesciąnie / ale y Turcy / y wszyscy Máchometani
wierzą / y wiedzą.

Lucas 2. versu 51.

Czwarte słowá pána Chrystusowe ná k-
zu były te, wielkim głosem mówion.
**Eloi / Eloi / lámázabátáni / to iest / Bóże mo
Boże mój / czemużes mie opuścić.**

Słowá té które
Pan Chrystus ná
krzyżu mówił / są
własnie napisá-
né w Zostarzu /
Psal: 22. ver: 1.
które w Żydows-
kim ięzyku wlas-
nie tak są / iáko
ie Pan Chrystus
ná krzyżu mówić
raczył. Siedmá
dziśiat Ekumás
czow włożyli mie
dy te słowá / trzy
słowá té: wezyrzy
na mie: Ale nie
nawet sie w ży-
dowskim Psal-
terzu.

† Amos 8. ver: 9
Dionysius Areo-
pagita in Epistola
ad Polycarpum
cōtra Apollophe-
nem Philosophū,
tak powiedziá /
że ten Dionysius
czásu tych ciem-
ności / tak miał
mówić / aut mun-
dus perit, aut na-
ture. Deus patitur
* Paulus Orosius
lib: 7. cap: 3.

† Ależ mianoby czytać miásto lámázabátáni / słowo Chaldeysk-
ctáni / gdyż y Żydowskie słowo nie iest lámázabátáni / ale iest wlasnie
tánt. Otóż Pan Chrystus / nie mówił tego słowá lámázabátáni / bo
było / ani w Żydowskim ani w Chaldeyskim ięzyku / ale mówił / albo Ch-
skim ięzykiem / którego Żydowie używali ná on czás bázro wiele / Sá-
ni: albo iesti Żydowskim mówił / tedy mówił / Azábtáni.

† Gdy té słowá Pan mówił raczył / zácmilo sse było słońce / y ciem-
były po wszytkiej ziemi / od godziny sóstey / aż do godziny dziewiaty. N-
sse wypełniło Proroctwo Proroka Amos / który tak mówił: † Zaydzie
w południe / y ciemna wezynie ziemié w dzień swiátlósci. Ciemność
gniewu Bóżego były / nie były z przyrodzonego zácmienia słońca: a
nád przyrodzenie / przepuszczone od Boga / dla obzydliwego y skłara-
grzechu Żydowskiego / ná który y słońce patrzyć niechciało / y niebo z nie-
łósné było: które ciemności / nie tylo w Żydostwie były / ale były y w
cie / bo ie Dionysius Areopagita / z Apollophehem Philosophem / y z
medicy / w Helipolim widzieli y bázro sse im dziwowali. Wspom-
Oxygenes / że Phlegon w swoich Kronikách / wypisnie té ciemności
czásow Tyberysa Césarza w Rzymie / czego y Eusebius pōswiádeza
słowá przywodząc Olimpiáde 2 o 2. Wielkie zácmienie słońca było / bo
od godziny sóstey / tak sse w ciemność obrócił / że gwiazdy swięciły
* Paulus Orosius w swej Historii pise / że té ciemności powstęchne p-
cie były / przeto też y Ewangelistowie kłáda ie byc wśedzie po wszytk-
mi. Tak tedy w onych ciemnościách / Pan wolał wielkim głosem / Bó-
czemus mie opuścić.

Wielki ból / który we wszytkich członkách cierpiat / wycisnął z niego
ti głos nárzékánie y skłargi / tak iáko by był od Boga opuśczone / abo
tak strapióna była młósc człowieka w Pánu Chrystusie / że
czym porátowania Bostwa nieczuł / y prawie on prawdziwy człowiek
stus / wezł w sobie takie karánié / iákie zwykł Pan Bóg czynić / onym
re sse gniewa: bo był opuśczone / w onym wóistku bólu / który go trapił.
grawania y posmiéwistá go dręczyły: a pociechy / y ochłody nie było.
to smutek wnetrzny / y ból zwierzchny / przymusił Pána do wolania tak
wezł Pan / co to było cierpieć / zá grzechy wszytkiego swiáta / y iáka
rzecz mu była zastąpić przed Bogiem Oycem / ofiára ciála swego człon-
Cieżko tedy cierpiat / bo zá wielkie grzechy: głosem wielkim wolał / b-
wielkie bolesci przynaglały: od Boga sse opuśczone opowiedal / bo
wezym folgowania / iáko prawdziwy człowiek nie miał: y takie wtrapa-
w sobie czuł / iáko by on któryby był od Boga opuśczone. A dziwować
mu nie trzebá / że w tym czásie odkupienia nášego / bez podpomożenia
stwa wszytkie meki w człowieczeństwie / y w cieie swym cierpiat / bo czło-
kiem bedąc / zá ludzi umiera / a umierał w takich bolesciách / y w takich
nieprzyiációl posmiéwistách / że wszyscy to rozumieli o nim / iáko by był
snie od Boga opuśczone. A przeto o to Pan nárzeka / że go podał Bóg
nieprzyiációl iego w to mniémánie / iáko by go był opuścił. Nárzeka

owe ná k
mówion
Bóg
puścić.

Wiczenstwa/ przeto iż żadnego posilenia nie miał od Bóstwa/ żadney
hy od ludzi/ żadney folgi od bólu/ żadnego wybawienia od śmierci/ a
prawdziwy człowiek umierał/ tak prawdziwy człowiek w niewymow
bolesciach narzekał/ mówiąc do Boga/ iż cierpiał/ y umierał iako on/
oby Bóg opuścił: y przeto prawdziwie on Doktor mówił: wtaiło sye
to iest Bóstwo/ a cierpiało człowieczeństwo. A toż dla wielkicy bo
narzekało.

byli niektórzy Heretycy/ których nauczyciel był Berthold/ Beghard
icensis/ o którym piše Ioannes Nauklerus/ Proboszcz Tubingenſki w
Kronice: który między innymi błędami swoimi/ tego też uczył/ że PA
stus na krzyżu dla wielkich bolesci swych/ wstąpił o zbawieniu D
który błąd przed dwiema sty/ y pięćdziesiąt lat/ ten to Berthold v
Ale y naszego czasu nie omieszkal Szatan tego błędu/ przez swoje dwo
wzbudzić: bo przez Kalwiná tak mówi: Chystus frogie/ y okrutné v
ia na Duszę swęę cierpiał/ które tak frogie były/ iako człowieka zetrás
y potępionego/ które mu było zgotowało przeklectwo y gniew Bo
zy to nie równa nauka Bertholdowey: Ale y Philip Melancton/
nim piše Albertus Sperlin z Rychenawu/ uczy y piše: że Chystus
zał wišac na krzyżu od wielkich bolesci: a iżby z desperaticy miał to
do Oycy swego: Boże mój/ Boże mój/ czemuś mnie opuścił. Co iá
bluźnierstwo/ każdy dobry Chryścjanin obaczyć może. Lecz Szatan
o błędu nie opuścił/ którego y tych naszych nieszczesliwych czasów/ su
wzbudzić nie miał: przeto y Bertholdow błąd barzo surowie wzbu
Ale pokazaliśmy powyszey co za przyczyny téy mowy Pańskiej były/
luz tego drugi raz powtarzać nie będziem.

Piate słowo páná Chrystusowe ná
krzyżu, było to.

Pragne.

Wie dżim że Pan pragnął/ y dla wielkich bolesci/ y dla wytoczenia
ciála iego/ a téż od ostateczney swęę roiczery w czwartek/ nie nie
pił/ a niepomalu był strudzony/ y spiacowany: przeto/ acz y to pr
wytrwać mógł/ iako inſe bolesci cierpiał/ ale aby sye wypełnilo P: o
iż go w iego ciężkich mekách y w pragnieniu/ mieli nápoić octem/
pragnienie swoje z krzyża opowiedział. A oni wnet posługe uczynili.
en wziawszy gebce nápoioną octem/ obłożywszy ją Trzopem przytulił
się/ a on skosztował. A wypełnił sye słowá Proroctię: W pragnieniu
napoili mnie octu. Pragnął Pan wedle ciála/ iako strapiiony człowiek:
tyło iestże nie był zmęczony: áto niż umarł/ y ięzyk iego cierpiał.
stary grzesząc/ w ięzyku napiętwęę vzał rostkof. Chystus Pan wtó
żam/ za te rostkof umierając/ w ięzyku od żółci y octu był utrapiony.
to ocet dla tego ná trzcinie w gebce Pánu był podan/ że krzyż był wy
tak nie mogli inaczey iedno ná dlugiey trzcinie tego uczynić: w na
ż nie mogli podać/ przeto w gebce podali: a podali dla tego ocet/ bo
było naczynie gotowé y pełné/ który dla tego dawali pic ná krzyżu
onym y zranionym/ aby przedzey umarli. Bo ocet te moc ma/ iż zem
iemoca serce przedko umarza. Otóż dali mu dla tego octu pic/ aby
umarł. Co widząc/ y wiedząc dudy brómił tego/ mówiąc: Daw po
na przyydzie Zeliaś zdeymować go: boć Zeliaś wolał. To om żołnié

Dla tego Pan
tak barzo narzekał/
potażuje.

Calvinus lib: 2 in
stitut: cap: 26.
scđt: 8. 9. 10. etc.

De maiestate et
praesentia corporis
Christi Domini in
Eucharistia.

To słowo Páná
stie pragne/ wy
kladana niektó
rzy takim spo
bem/ pragne zb
wienia ludzkieg/
ale ten wyklad té
mu słowu nie slu
ży: bo Chystus
Pan tego nie pr
gnął co wykonos
wał/ lecz zbawi
nie ludzkie iuz
prawnie tená
krzyżu/ przeto t
dno o tym mowie
mał/ aby go pra
gnął/ bo go iuz
śmiercią pieczy
rował y dokony
wał.

† Psal. 68. ver: 22.

rze Rzymscy mówili/któzy po Żydowsku nieumieli. Przeto gdy mówił
 stus Eli/ oni minimali/ aby Eliasa na ratunek wołał. A mówili t.
 wie/ przed Pogány opak nicując słowa Chrystusowe/ a z Eli Eli.
 dać/ y powiedać że go na ratunek wołał: a czynili to dla wieści
 wości Pana Chrystusowego/ iż w onych boleściach swych sam sye rąto
 mógł: przeto na ratunek wołał Eliasa. Ale gdy Pan podanego sol
 skosztował/ rzekł:

Szóste słowa.

Dołonał sye iest.

¶ Już tu Pan opowiedzieć raczył / że wszytką pracę / dla zbaw
 naszego przezeń czynioną już sye była dołoną. Dołonał sye Prozo
 figury/ nie tylo w poczęciu y w narodzeniu iego: nie tylo w kaziu ro
 y w sprawach iego: ale też w poimaniu/ w powłaczaniu/ w mece wo
 y w wkrzyżowaniu iego. Przeto słusnie powiedział/ że sye wszytko w n
 łonał. Wszytko Pan wykonać raczył/ z strony posłuszeństwa swo
 biada nam niewdzięcznym Chześcijanom / biada niewiernym ludzi
 rzy tę wykonaną sprawę przez Pana Chrystusa dostąpić nie mogą.
 łoc sye wypełniło co było potrzeba do zbawienia naszego. Lecz w m
 nych y w niewdzięcznych Chześcijanach praca dołonał wypełnion
 Chrystusowa/ w pożytek sye nie obiać. Ale gdyż Pan Chrystus wszy
 pełnił co był powinien/ w nim niemał żadney przyczyny zginienia wi
 człowieka/ przeto zginienie niewdzięcznych ludzi z nich samych iest /
 Pan nic im nieostawiał. A toć był żal nie mały Pana Chrystusa / że
 stoga meka y śmierć / niemiła być wszytkim ludziom pożyteczna. T
 Pan gdy już wszytkiego dołonał / y nie nieostawiało coby sye w nim
 pełniło:

Ostateczne słowa swe wielkim głosem
 mówić raczył.

Oyże w rece twoie poruczam Duchá mego/
 łtoniwszy głowę swą dat ducha/ to iest/ wma

¶ Dwakroć Pan wielkim głosem na krzyżu wołał. Raz gdy w
 ściach wielkich od Boga opuszczonym sie być stąrzył. Drugi raz gdy
 miał. A prawie wmiatając/ z Soltarzą Dawidowego słowa mówił/
 iac ducha swego Bogu Oycu. Oycom Bogá zowie/ dawać znać / że
 iednourodzonym Synem iego: dawać y to znać / że y wedle człowie
 stwa swego/ y czasu meki swęj okrutney / nie w iego Oycomstwiey mo
 patrności niewątpił. Polęca tedy ducha swego Bogu Oycu / nie d
 aby sye obawiał o duszę swą/ albo obawiał sye strachów iakich/ y postr
 śatanistich przy śmierci swojej: Ale to czynić raczył dla dwu rzeczy.

Przodkiem aby pokazał/ że aczkolwiek był Bogiem y człowiekiem
 dnym przyietym cieie: przedsie był prawdziwym człowiekiem/ z dusze
 łá stworzonym / mając duszę rozumną / y ciało ożywiające. Przeto si
 bładzili oni Heretycy / którzy powiedali/ że bóstwo ożywiało człowie
 stwo Chrystusowe/ a nie duszę: bo słowo ciałem sye stało: to iest B
 to wziął: y przeto ie ożywił/ żywot mu dawał/ y wszytko posilenie. T
 tu Pan kazi/ kiedy duszę swą polęca Bogu Oycu w rece/ którzyby był

Psal. 30. versu 6.
 W Greckim teks
 cie stoi: Oyże w
 rece twoie polęce
 albo położy ducha
 mój. Także y w
 Żydowskim/ tak y
 siedmdziesiąt
 Wykładaczów
 przetłumaczyli
 na Greckie z Ży
 dowskiego.

dyby téy był miał / ale ia przeto polécał że ia miał.
 i ga przyczyna dla czego Pan ducha swego Bogu Oycu polécał / aby
 wiernych swych nauczył / iáko máia vmierac / żeby mieli to ná ba-
 o ostáteczną godzinę śmierci / ducha swego w rece Bogu Oycu polé-
 usznie to máia czynic / gdyż wiedza że tegóž ducha od niego máia /
 y nie wzut od śátána żadného niebespeczenstwa / ma być Pánu Bo-
 cony / iáko zwierchniemu opiekunowi iego. Ták tedy Pan vmárl za
 náše / którego śmierci człowiece Chzesciánski tak sy przypátrzy.
 Zlyšyš Pána rościagnioného ná krzyžu / rozmyslay / że ciátem swym
 trapiónym / ciáto twoie odkupil.
 yšyš / rece y nogi ná krzyž przybité / rozmyslay / że za rospustné no-
 e twoie / tak Pan ciérpiał.
 yšyš / że niž vmárl głowe swoie sklonil / rozmyslay / że ia dla tego ku
 sklonil / aby cie iego wzrywájącego przedéy wysluchał.
 yšyš / że iego rece były rościagnione ná krzyžu / rozmyslay / że wšytki
 e przychodzącé / y wciékaćce sy / nie tylo z wdzięcznością ale y z obta-
 y do siebie z przytuleniém wdzięcznie przyymuie.
 yšyš / że Ducha swego zlécił Bogu Oycu / rozmyslay / że z ducha swo-
 ekie duše wiernych swoich Bogu Oycu zlécił. Stárayše sy / abyš
 tego Ośátku niewytáczyl / gdyž iuž wieš / że y twoia duša / iest przy-
 ina Chzestusowey Bogu Oycu zlécona. Ták gdy bedzieš rozmy-
 e Pánsta / nie w tym niewátp / że wielkie pożytki dušy swéy / y zba-
 wemu otrzymáš.

Alle iuž pátrzymy co sy działo po śmierci Pánstiey. Napzód zasło-
 cielna rospádlá sy ná dwie części / to iest / mur który przedzielał ciá-
 ielne od świątńce / ten sy rozpadł : ná znak tego / że iuž zasłóná Za-
 lozészowého / miała być objaśnioná / y oná świątńca z onym Ro-
 / miała być zepsowána : Rościóš Żydowski rečný / nieściérpiał nie-
 śmierci Chzestusowey. Alle sy co ná naswietšym mieyscu pádal : po-
 a nieznošny grzech Żydowski. Wtóž záraz y stónice zácmiwsy sy / y Ro-
 sze w sobie pokazawšy / niezbedny grzech Żydowski pokazaly. Lecz nie
 i tym / bo y ziemiá drżála / y opoki sy pádały / groby sy otwierały / y
 ostátek z grobów powstawáły / wzruszyły sy niemé rzeczy : sercá Ży-
 do vpámietánia wzruszyć sy nie mogły : wzruszyło sy niebo y zie-
 káziac że śmierć oného człowieka którego wkrzyžowali / miała od-
 czynic y ná niebie y ná ziemi. Niebo / ziemiá / kámienie / y opoki / przez
 záyne své spráwy / iákoby z iákiego żalu lituía śmierci Chzsta Pána :
 ore z kámieniałi tego baczyć niechcieli.

iz tu Ewángelistowie wspomíná / że sy groby otwierały / y ciáta
 od śmierci powstawáły / tak sy rozumieć to ma / że ciáta té nie w-
 zmartwych w on dzień kiedy sy groby pootwierały / ale w on / kiedy P.
 us zmartwychwstał. O czym Máttheus święty tak piše : A wy-
 grobów po iego zmartwychwstaniu / przysli do miásta swietého / to
 de Jeruzálem / y wkazali sy wielom. Abowiém Żydowie przed miástem
 chowali : przeto oni do miásta przysli / aby dali świadectwo Chzstu-
 ánu / y iego zmartwychwstaniu. Jedni Doktorowie powiedáia / żeby
 w wydánym świadectwie Chzstusowym w Jeruzálem / zášie weszli do
 swych / y powmiéráli. Duidzy zášie mocnie twierdza y veza / że nie-
 lnym zmartwychwstaniem od vmárlých powstáli / y iuž z Chzstusem
 żywa ná wieki.

o onym zepsowaniu zášlony Kóścielny / SŁtnik wyžzawšy dže-

Matt: 27. ver: 53.

O tym cytay
 Cornelium Ianse-
 nium in commen-
 tarijs concordie
 Euangelicæ Cap:
 143.

nie ziemie / y one rzeczy które sye działy / iak sye bac ze wszytkimi które
przy krzyżu byli / słysząc z iakim wołaniem Pan umarł : ieli mówić :

Zaprawde ten człowiek sprawiedliwy /
Bożym był.

Poganie pod krzyżem ieli wyznawać Syna Bóżego / znaw-
perwy nawrócenia narodu Pogańskiego do Pana Chrystusa. Por-
Lukaś święty / że y insa tłuszcza / to jest gmin pospolity Żydowski /
był spędl patrzeć na śmierć Chrystusową / patrząc na to co sye działo
w pierśi swojej / y wracali sye do domu : iuz to baczili / iż którego widzieli
su żywota iego pokonany y wzgardzonym / tego w śmierci iego widzieli
mocnego / że ziemia niebo dla śmierci iego odmiennie wzięło. Tak Pa-
stus od śmierci swej / moc y władza nad wszytkimi nieprzyjaciół sye
zige raczył / że po śmierci iego dopiero poczeł poznawać władza y mo-
Powiedaia też Ewangelistowie / że niewiasty zdaleka stały / temu
wszytkiemu przypatrując / a te były przysły służące
Pánu z Galilei / których imiona w hie-
storiey są opisane.

Sobowie tedy iż był dzień gotowania
niezostaty ciała na krzyżu na Sobocie /
no był dzień wielki Soboty / prosili Pilata
były kości ich potamane / a potym ie zięc

Ludzie którzy chcieli być widziani nabożni / iuz st-
wsy na co sye byli vsadzili / y zabili niewinnego P. Chrystu-
raia sye / aby co rychły umarli y z drugimi. A dla pocziwosc-
ga swiat / y Soboty / y wielkierocny / prosa Pilata / aby wkr-
ny ch ciała były pochowane / obawiając sye / aby / gdyby były one ciała /
miedzy ludem pospolitym / o Chrystusa iaka zamieszka nie wrosła. Ale
ich było wiele / którzy na dzień wielkonocny byli przysli do Jeruzalem
Chrystus Pan ozdowił. Otóż / gdyby byli iego ciało umarłe widzieli na
zięci zalem / mogliby byli iaki rozruch miedzy ludźmi uczynić / którzyby
škodzić / samymże Książetom Kapłanśkim / y przetożonym Żydowski-
rizeusom : Przeto / nie tak wiele ich nabożenstwo dnia swietego do teg-
dło / aby ciała wkrzyżowanych były pochowane / ale obawiali sye / by
niebezpieczność z tego nie wrosła / od ludu pospolitego. Mieli też rosz-
w swoim zakonie / że takie ludzkie które wieszano na drzewie / tegoż dnia
wieszenia / mieli być pochowani. Otóż podobno y na to rozkazanie pa-
iac / prosbe czynili do Pilata / aby onegoż dnia / wkrzyżowani byli pocho-

Deut: 21. ver: 22.

Kazał tedy Pilat kości w nich potamane / aby przedzcy pomarli : y w-
li tak iego żołnierze / że w lotrach obudwu / potamali kości. Ale iż by-
Chrystus iuz umarł / nie łamali w nim kości / bo widzieli że tego iuz by-
potrzeba. Ale żeby go prawie domordowali /
Jeden z żołnierzów otworzył włócznią bok iego
natychmiast wyszła krew y woda.

ze wszytkimi
art: ieli mówic.
liwy /
na Bóiego /
Chrystusa. Po
polity drowst
na to co sę d
li: i z którego
smierci tego
nie rzucio. Tak
niepzyiacioły
awac władza y
daleka staly / tem
sę sly sly
w hie

gotowania
a Soboci
sili Pitac
ym ie zle

nabożni in
innego. Ch
dla pocziwo
Pitac / aby
by były one
ka me wrosta
yfli do Jeruz
marle widzieli
i wezynie /
żonym Żydow
a świętego do
obawiali sę /
go. Miel też
zewie / tego
to roztazanie
żowani byli
edzcy pomarl
li koci. Ale
dzieli ze tego
cnią bof

Wielki cud ostat sę w tym otworzeniu boku Pána Chrystusowego /
smarłego ciała dżiw to ieden iest / cięc krwi: a żeby kto nierozumiał / że ie
w był p. Chrystus: tedy wody wysięcie z osobnā ode krwi / to pokazało / że
umarłego ona krew wysła. A iż to była rzecz trudna ku wierzeniu / aby
umarłego ciała krew iść miała: przeto Jan święty powie da / że na to pā
prawdziwe świadectwo o tym wydał co widział. Ale sę to nie dārmo
bo wysięcie krwi y wody z ciała Chrystusowego / dawia świadectwo /
Chrystusowe ciało / było prawdziwe ciało człowiecze / mając w sobie krew y
iako insę wszytki ciała ludzkie. W czym sę kazi bład onych Heretyków /
śmieli mówić / że ciało Pána Chrystusowe było z powietrza / kstał ty
a człowieczego mając a nie własne człowiecze ciało. Otóż w którym
st krew y woda / iest własne ciało: a iż takie było ciało Chrystusowe /
prawdziwe y własne ciało było.

Powieda Ewangelista / że z boku Pána Chrystusowego przebodzione
wypłynęła krew y woda. Stało sę to dla wielkiej tajemnice / która w so
anykata meka pānska: Abowiem krew Chrysta Pána / iako Paweł swie
dowodzi do Żydów / omyła nas od grzechów naszych: gdyż iest we w
n ślāchetniejszy / niż krew ialowicza / kozła / y cielców. Taką krewi by
gdy byli pokropieni Żydowie / rozumieli sę być poświęconymi. Daleko
krew Pána Chrystusowa oczyszcia sumnienia nasze od uczynków v
ch. Wypłynęła tedy krew z ciała y z boku Pána Chrystusowego / dla
życzyni która Jan święty powie da: Omył nas od grzechów naszych
Czego y Piotr święty poświadcza / mówiac: Nie skāzonemi
ni / srebrnem albo złotem iestefny odkupieni / ale droga krewi bārānkā
Pána Jesu Chrysta. A iż do zaślugi krwi Chrystusowej / wste
przez krześć / przeto słusnie razem z boku pānskiego krew y woda wy
dawiać w tym nauce / iż kto chce pożytek odnieść ze krwi Pána swe
chay sę omyie wodą krztu świętego. Bo tym dwoim wypłynieniem

Hebrz 9. ver: 13.

Apoc: 1. versu 3.
1. Petri 1. ver: 18.

krwie y wody/rążeni y odkupienie przez krew y odrodzenie przez wodę/ y
kim wiernym sye otworzyło.

Ephes: 5. ver: 23.

Zacha: 13. ver: 1.

Tu one dwie świętości zbawieniu naszemu potrzebne/ z боку pán
wypłynęły/ które są/ przymowanie ciała y krew Pána naszego/ y przy
nie krztu świętego. Ale y inšie wszystkie świętości Kościoła Chrześc
go/stad ozdobe swoje máia/ że ie Chrystus poświęcić raczył krew y
z боку swego. Tak/że przez nie/wierni/stawia sye prawými członkami
kościół Pána Chrystusowego/który jest ciało iego. A iako z боку piern
Jadama śpiącego/ wezynniona jest iemu małżonka Jerwa: Tak z боку
go Jadama na krzyżu wspanięgo Chrystusa/ wezynniona jest iemu oblub
ca/powszechny Kościół iego wiernych/ które iego krew duchownie tuc
pożytków zbawienia/ y żywota wiecznego. A woda ie/ ze wszystkich sp
ści grzechów omywa. Toć jest ona studnia otworzysta domu Dawida
go/ku omyciu grzechów/o której Zachariasz prorokował. Wielkie tedy
nice zbawienia naszego nam sie otworzyły/ w tym боку pánstkiego zran

I Aleby pytał/ kto to był/ który to uczynił: Odpowiada Isidorus
to mąż imieniem Longin/ zesły na wzroku/który przez dotknięcie krew
Christusowej/ był wzdrowiony/ a potem przez Apostoły Chrysta Pána
czony/ y na wiare Christusowe nawrócony/ y był potem Biskupem/ y k
dzieci wiary Pána Chrystusowej/ dla której potem vmeczony żywie
nie w królestwie niebieskim/ z tym Panem/któremu był bok przebit: bo
go wiary y imienia vmárt.

Exodi 12. ver: 46.

Ioan: 1. versu 29.

I Jan święty Ewangelista/ gdy rzecz trzecia wypisuje/ która czyni
niérze Pilatowi/ tedy powie: że w Chrystusie Panu kóści nie polam
przywodzi pismo z wtórych ksiąg Mojżesowych/ które było o baranku
konocnym napisane: Kóści w nim nie polamiecie. W czym dawa ná
on wielkonocny Żydowski baranek/ był własna figura tego niewinnég
rąnká/który nosił grzechy ludzkie/Pána Jezusa Chrystusa/ który teg
czasu na krzyżu ofiarowan był/ kiedy y ów wielkonocny był pożywan. P
dżiwie tedy Jan święty krzyciel o Paniu Chrystusie mówił: Oto Ba
Boży/etcet.

Zacha: 12. ver: 10.

Apocal: 1. ver: 7.

Przywodzi też y wtóre pismo z Zachariasza o przebudzeniu boku
stkiego/mówiac: Wyrza w tego bodli. Kiedy to wyrznięcie będzie/ten
święty w objawieniu swym powie: Otoć idzie z oblók/ to jest/ ná
wyrzy go wśelkie oko/ y ci którzy go wklóli/ y beda płakać sami ná
niego. Czasu tedy dnia sądnego/niewierni Żydowie oglądali tego páná
rego ták haniebnie wklóli y zamordowali.

Jozeph głowiek
sprawiedliwy/ iż
sye nie kochał w
biesiadach/ ani
w tańcach/ przeto
w ogrodzie swy
nie budował Al
tan albo Sal dla
tańców/ale sobie
zbudował grób/
aby zawsze miał
śmierć przed o
czymá/ y ná nie
pamiętał/ a ony
sye philosophię
wzyl. Omnia va
nitas.

Al gdy był wieczór/ przyszedł niektórzy człowiek/
bry y sprawiedliwy/ bogaty/ zacny dzieśiactnik/
remu imie było Jozeph/ z Arimacji miasta
dowskiego/który był zwolnikiem Chrystusow
potajemnym/etc. Ten przyszedł do Pilata/ y p
sił aby wziął ciało Chrystusowe/etc.

I Miedzy infemi enotami/ które w tym Jozephie Ewangelist
wypisuje/ to o nim powie: że nie zezwalał z infymi Żydy ná śmierć
Christusowe. A iż ták był enotliwy/ sprawiedliwy/ y bogoboyny/ áto o
mał y Pána Bogá/ że mu było dano ciało Pána Chrystusowe ku schow

nie przez wodę / Jozeph z Tykodymem mieli praca / o umarłym Chrystusie / o
którego ledá totrowie meczyli y krzyżowali. Aby go pocziwie pocho-
Jeden był zacnym Rycerzem / iako Jozeph. A drugi był Książęciem
łanśkim / iako Tykodym : Obadwa Zwolenicy Chrystusowi / potajemni
oiazni Żydowskię. Gdyż Żydowie każdego z Bóżnice wymiatali / który
l przychylny Panu Chrystusowi : Tego sye też oni obawiać / nieśmieli
winnymi Zwolenikami Chrystusowemu. Lecz iednak po śmierci iego
a mu przyiaźni pokazali / gdy go bogacie y wczciwie pochowali : Abo
Chrystus Pan / y vbogim był : y vbogo umarł / y naostatę / nie swym /
dzym kořtem był pochowan : nie w swé / ale w Jozephowe przesćierá-
ł obwinion : nie w swóy / ale w Jozephów grób był włożon / który był
wykował w skale. A iako mekka Płaska / w ogrodzie sye poczela przez
anie / tak sye w ogrodzie dokonała przez Chrystusowo pochowanie.
Obowin Panśkiemu dziwować sye nie trzeba / bo swiety Paweł wka-
zeczynie dla czego był vbogim mówiac : Stał sye vbogim / abyśmy my
vbostwem vbogaceni byli / ale to iest rzecz ku podziwieniu godna / że on
żytych prawie wzgardzony / postomocony / y haniebnie zamordowany /
tak zacne ludzi do pochowania swego / y pogrzeb / nie iako cztowiek
rdzony / ale iako Pan / zacny : w czym sye wypelnito qno Pismo Izai-
as. Grób iego będzie chwalebny.
Powieda Ewangelista / że wziawszy ci zacni ludzie Jozeph z Tykody-
ciało z krzyża / sto funtów mirry y Aloes / z infemi żioły wonnemi / na
Chrystusowe rołożyli / y tak go wprzesćieradła wwineli / y włożyli w no-
ób od Jozephá wykowany w skale / w którym iefcze nić nigdy nie le-
ak to Pan Bóg sprawić raczył / aby ciało Chrystusa Pana w nowym
le było pochowane / które miało trzeciego dnia zmartwychwstać : bo
sy był tam w onym grobie kto drugi pochowan / rzekliby byli Żydowie /
Chrystus / ale kto infy zmartwychwstał. Także dla tego Bózym zra-
m w skale ten grób był wykowan : aby potwarzy na Zwoleniki Chry-
we było nie włożono / że sye podkopali / y ciało ukradli. Powiedaia Do-
wie miare grobu Panśkiego / że był rozdusi na siedm stóp / wzwyż na
rzywi mając ze wschodu słońca / w którym ciało Panśkie było położono
tncy.
Dziwował sye Pilat / że tak rychło był Chrystus umarł / bo tego niewie-
ciał i meki Chrystus Pan w nocy cierpiał : y by był wiedział / pewnie że
był nie dziwował.
Gdy też Ewangelistowie powiedaia o grobie Panśkim / że go był sobie
ph przed miastem Jerozolimskim w swym ogrodzie wykował / albo wy-
c dał. Daia w tym znać / że acz ten Jozeph rodem nie był z Jeruzalem /
z Arimatię albo z Ramaty / gdzie sye wodził Samuel Prorok : przed-
onak Jerozolimskim mieřczaninem był / cztowiekiem zacnym y bogá-
mo którym / własnje moze być rozumian / y temu przyczytan Psalm piér-
sy Dawidów / który sye tak poczyna : Błogosławiony Mąż który nie w-
o rady niepobożnych / y na dródze niepobożnych niestągnął / ani na stół
wrażliwych vsiadł ic. ic.
Powieda Ewangelista / że ciało Pana Chrystusowe obwinął Jozeph w
ieradło czyste / przeto też / w Kościele Chrzesciánskim powszechnym /
sament ciała Panśkiego / pod osoba chleba / wiernym Pana Chrystuso-
ynostawiony / od samégóz Pana Chrystusa : nie w żadne iedwabne rze-
y chowania obwinia / ale w płótno chedogię y białe / na pamiatke tego /
Pana Jezusa Chrysta ciało z krzyża złożone / w przesćieradło białe było
winione.

Acz Ewan-

Ioan: 9. versu 22.

2. Cor: 8. versu 9.

Isaia II. versu 10.

1. Reg: I. versu 19.

Psal: I. versu 1.

Mandato Sylus-
stri primi PP.

Te druga Mária
Marek święte
ty wypisuje być
Mária Jozephosa
wz/to jest matka
Pana Chrystusa
wz/która dla tego
go Mária Jozephosa
zwano/że
Jozephą matzon
ciem miała.

Genes. 2. versu 2.

Rom. 6. ver. 4. 8.
C II.

2. Cor. 2. ver. 15.

Acz Ewangelistowie tego iasnie nie pisa / aby matka Pánsta by
pogrzebie iego/ ale o tym wątpić żadnemu nie potrzeba/że była: bo i
ła pod krzyżem / z żalem patrząc na zawieszonęgo SAná: Była też
śmierci: peronie że nieomieszkala y pogrzebu. Powieda Matheus
iuz po schowaniu Chrysta Pána / Mária Magdalená / y z druga M
jest matka Pánsta/siedziały przeciwko grobowi. W czym dale znać
tylo Jozeph z Tykodymem / chowali do grobu ciało Pánstie: ale te
y Pánie święte z nimi/które im pomagały:miedzy ktorými była y Pán
świeta/ peronie w smutku y w żalosci / poniewaz bez pochyby / oni
któzy Pána chowali/w żalu y w smutku do grobu go kładli: Rozp
wając / iakiego z niego nauczyciela / iakiego chorych wzdrowiciela by
čili. A iesli oni smutni byli/daleko więcej Panna/patrząc na tak zbit
nioné/y umarłe ciało/syná swęg miłego.Tak tedy gdy włożyli w grób

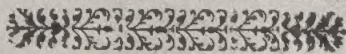
**Jozeph przywałit kámién wielki ku grobowi
dziwóm/ y odszedł.**

A to sę stało z zradzenia Bógiego / że tak wielkim kámiénia
wałoné dziwi grobowe były/ á to dla tego aby w pokoju ciało Pánst
to/ żeby sę zli ludzie byli nad nim nie pastwili/iako sę pastwili nad z
Baczmy z historycy / że na zesciu dnia piątkowego Pan pocho
przez wszystkie Sobote odpoczywał w grobie/w Tiedziele Smartwych
Odpocznat Pan od pracy wszystkich zbawienia nasęgo / przez dzień
tni / tak iako niekiedy z Oycem swym odpocznat / od stworzenia w
rzeczy dnia siódmego/ ktory Sobota mieć chciał/ to jest dniem pokoju
poczynienia. Nam też takze potrzeba / żebyśmy mieli pożyteczna do zb
nia nasęgo meke Pánsta/ naśladowymy Duchownym obyczaiem/ tych
Pána do grobu schowali. Stáraymy sę/iakobyśmy go schowali w ser
sę/ obumierając grzechom / á stawając sę nowymi ludźmi w Pánie
stusie: bo gdyżesmy z nim wspól obumarli na Krzcie / mamy być w
grzechowi / á żyć sprawiedliwosci. Tak gdy przyymiem Chrystusa P
serca nasę / przykrymy go tam kámiénem/ to jest/ tak sę w nim wko
my / iż niechay nam nie będzie nic miłego naden: on niechay będzie
kochanie/ nasá rostkó/ y nasá ochłoda. Obłóżymy go woniającemi zio
jest/ dobrym/ cnotliwym/ y pobożnym życiem/abyśmy byli wdzięczna
Pána Chrystusowa na każdym miejscu. Kochaymy sę w nim: áto J
na umarłego / nieżałowal tak wielkiego nakładu / na ziola na Mirre
Alloes. Dotknimy sę/ ieslismy kiedy co dali dla Chrystusa. Jeslismy c
dy dla iego imienia uczynili. Jeslismy iego własności/ iego majątności
ściotów iego nadania nie darli/ y nie śarpali. Co ieslismy czynili/nagro
to temu / żalem / y powróceniem. Bo póki tego nie uczynim / nie mo
schować w serca nasę/ nie mozem go obwinąć w białe przesćieradla / t
w czyste nasę sumnienie. Przez ktorého czystego sumnienia żaden B
ga widzieć nie będzie. Prosimy tedy Boga Oycá/aby przez Du
chá swego świętego sprawić to w nas raczył/ żebyśmy Syná
iego miłego meke godnie rozpamiętywali/dzięki za nie
czynili/Pána Jezu Chrysta w serca nasę przyieli/
w nim sę nadewszystko kochali / á po śmierci
ci nasę z nim wspól wiecznie
Królowali/ Amen.

¶

Koniec pierwszey części Postylle.

Do łaskawego czytelnika:

N Oże cie nie miéy za złé/ iesli w tym wykładzie
 Nie wszystkiego wysukaś/ co w Doktorach naydzie.
I wielkiey części ilem mógł/ z nichem tu wybierał:
 Jako pszczoła miód z kwiatków/ takim to z nich zbierał.
A byc było potemu/ nie mé zdrowie choré/
 Czytalby był temu wierz/ wykładanie spore.
 Ale kiedym to pisał/ dość wielkie bolesci/
 I podagry/ y z chragry/ cierpiałem ciężkości.
 Nie lekka Chrystusowi ta była Passya:
 Lecz w moim vtrapieniu/ nárzekałem y ja.
 Przysmyś wdzięcznic/ móy miły/ iako od chorego/
 Tobie wśego dobrego/ na wśem życzliwego.
 A ciebie Chryste proszę przez twé vmeczenie/
 Niech znam na moim zdrowiu twoie włeczenie:
 Gdyż lekarstwa z Doktorzy mało pomagają/
 Niech mé rece y nogi/ twoie łaskę znają.
 Smiluy sye/ bos iest lekarz który wszystko mozesz:
 Gdy będzie wola twoia/ zdrowiem mnie wspomozesz.
 A ia część chwale tobie záwždy bede dawał:
 Sercem/ wsty/ y piórem /bede cie wyznawał.

Polish Geography
The Polish Geography is a book
which contains a description of
the Kingdom of Poland, and
the adjacent parts of Russia,
Lithuania, and Prussia.
It is divided into three parts,
the first of which contains
a general description of the
Kingdom, the second a
description of the several
provinces, and the third a
description of the cities and
towns. The book is written
in a plain and easy style,
and is very useful to those
who wish to know more
of the Kingdom of Poland.

PC
WY
P
e
2
3
WD

